(2

ANALYSIS CONCILIORUM

GENERALIUM ET PARTICULARIUM,

PARS SECUNDA,

Continens,

ALPHABETICO ORDINE,

AD NOVUM POTISSIMUM JUS GALLICUM
exacta Argumenta omnia Dogmatica, Moralia aut Diſciplinæ,
de quibus agitur in Conciliis.

A REV. PATRE

CAROLO-LUDOVICO RICHARD
THEOLOGIÆ PROFESSORE

EX ORDINE ET NOVITIATU GENERALI FRATRUM PRÆDICATORUM
Dictionarii univerſalis Scientiarum Eccleſiaſticarum
Auctore Gallice edita;

ET A REVER. ET EXCELL.

JOANNE ANTONIO DALMASO
VICETINO,

Sacræ Theologiæ Doctore Collegiato Latine reddita.

TOMUS QUARTUS.

NAPOLI

VENETIIS,
EX TYPOGRAPHIA BALLEONIANA.
MDCCLXXVI.

Superiorum Permiſſu, ac Privilegiis.

Digitized by Google

ANALYSIS CONCILIORUM
GENERALIUM ET PARTICULARIUM.

FABRICA. Venit hoc nomine reditus qui parochialis Eccleſiæ ſuſtentationi, tam ad reparationes, quam ad divini ſervitii celebrationem, addictus eſt. Cum Eccleſiæ bona in partes omnino quatuor tributa erant, earum unam ſibi fabrica vindicabat; atque adeo quibuſdam in locis bonorum Eccleſiæ pars tertia ad fabricam pertinebat; erat id uſui in Hiſpania, quemadmodum probant Tarraconenſis & Emeritani Conciliorum ſequentes canones duo: *Multorum caſuum experientia magiſtrante, reperimus nonnullas diœceſanas eſſe Eccleſias deſtitutas; ob quam rem in hac conſtitutione decrevimus, ut antiqua conſuetudinis ordo ſervetur .... quia tertia ex omnibus, per antiquam traditionem, ut accipiatur ab Epiſcopis, novimus ſtatutum.* (Concilium Tarraconenſe, an. 510. can. 8.)

Bene diſpoſuit divina gratia, quidquid, unaquaque Eccleſia, a fidelibus collatum eſt, habere. Priſcis quippe canonibus erat decretum, ut Epiſcopus de parochianis Eccleſiis tertiam ſequeretur, cui ſua pleniſſime ſufficere poſſunt. Placuit huic ſancto concilio, ut nullus provinciæ Luſitaniæ Epiſcopus ſententiæ hujus terminum excedat, nec a qualibet parochiana Eccleſia tertiam auferre præſumat. (Concilium Emeritanum, an. 666. can. 16.)

Fabricarum proventus, poſtquam fundationibus eſt factum ſatis, reparationibus, ornamentorum emptioni & ejuſmodi rebus aliis addici debent, perinde atque oblationes quæ ſuper pelvibus, in ſtipis cogendæ cippis & in parochialium Eccleſiarum collectis eleemoſynis quæ ad fabricas pertinent, rogantur. Eſt hæc diſpoſitio articuli 9. edicti Menſis Februarii an. 1680. e ſanctorum decretorum mente, reddendæ rationis Æditius indicta pœna.

Pecunias autem fabricarum, & eas quæ ſupereunt ex collectis, impendi curent vel ſuffragiis faciendis pro mortuis, vel fabricis reparandis, vel comparandis ornamentis, vel aliis piis, non autem profanis uſibus, & ſi ſecus factum fuerit ab æditis, Epiſcopo, vel ejus officiali ſignificent. (Concilium Remenſe, an. 1583. tit. *de Curatis.*)

Rothomagenſe concilium, an. 1581. habitum, gravibus impoſitis pœnis, fabricarum reditus & bona, præterquam ordinarii auctoritate, alienari aut vendi, itemque ad effecta alia, quam quibus addicta ſunt, conferri vetat: *Ad tollendos abuſus circa fabricarum adminiſtrationem decernimus nemini licere, ſine ordinariorum judicio & auctoritate, bona ad eas pertinentia vendere, aut cuiquam dare, aut in alios uſus convertere, quam quibus aſſignantur, & omnes declaramus ſacrilegos, qui quacunque de cauſa illis fuerint abuſi, & ad reſtitutionem teneri, ad eamque cogi per cenſuras eccleſiaſticas, atque alia juris remedia.* (Tit. *De Curatorum & aliarum presbyterorum ac parœcianorum officiis.*)

Erat olim Epiſcopis demandata fabricarum adminiſtratio. Migravit deinde cura hæc ad Archidiaconos, tum ad parochos, denique ad peculiaris notæ viros, *Fabricienſes*, ſeu *Æditues* nuncupatos, qui Archiepiſcopis, Epiſcopis, Archidiaconis, in viſitationum curſu, ſeu parochis, cum memorati præſules aut archidiaconi ſuas per annum viſitationes non peragunt, ſuæ procurationis rationem, quotannis, reddere debent: *Adminiſtratores tam Eccleſiaſtici quam laici fabricæ cujuſvis Eccleſiæ, etiam cathedralis, hoſpitalis, confraternitatis, eleemoſynæ montis pietatis, & quorumcumque piorum locorum, ſingulis annis teneantur reddere rationem adminiſtrationis Ordinario, conſuetudinibus & privilegiis quibuſcumque in contrarium ſublatis, niſi ſecus forte in inſtitutione & ordinatione talis Eccleſiæ, ſeu fabricæ expreſſe cautum eſſet. Quod ſi ex conſuetudine, aut privilegio, aut ex conſtitutione aliqua loci, aliis ad id deputatis ratio reddenda eſſet, tum cum iis adhibeatur Ordinarius, & aliter factæ liberationes dictis adminiſtratoribus minime ſuffragentur.* (Concilium Tridentinum, Seſſ. XXII. cap. 9. *de Reform.*)

Ex articulo 17. Edicti menſis Aprilis an. 1695. Æditui ſeu Fabricienſes Archiepiſcopis, Epiſcopis, eorumque Archidiaconis redituum expenſæque fabricarum rationes, indictis diebus, ante viſitationem quindecim ſaltem, in pœnam librarum ſex eleemoſynæ ad emolumentum Eccleſiæ loci, tradere debent; quod ſi iidem præſules & Archidiaconi viſitationes intra annum non inſtituerint, rationes ſine ullis expenſis reddentur & expendentur, decernenturque a parochis, officiariis, aliiſque præcipuis locorum incolis, dictiſque Archiepiſcopis, Epiſcopis, aut Archidiaconis, cum primum viſitationes peregerint, exhibebuntur. Articulus hic curiarum juriſprudentiam ſuper hoc capite concordem reddidit; & innumera tam conſilii privati, quam parlamentorum decreta ædituis fabricienſibuſque mandarunt, ut ad eum ſe conformarent.

Etſi bonorum ad fabricas pertinentium adminiſtratio ad laicos tranſierit, non ea tamen minus eccleſiaſtica bona cenſentur; ac proinde in omnium privilegiorum partem veniunt, quibus cleri bona gaudent.

Narbonenſe Concilium, an. 1609. celebratum, mobilia & immobilia Eccleſiarum bona accurate in album referri jubet, ac non niſi e parochi conſenſu, & non ſine requiſitis enuntiationibus, fabricarum bona locari vult: *Inventarium rerum omnium mobilium & immobilium Eccleſiæ fiat, & videbunt electi; an omnia in bono ſtatu ſint, rationem de omnibus reddituri. Non arrentabunt bona ad prædictas fabricas pertinentia, niſi publicis præcedentibus proclamationibus, & de conſenſu parochi; quo præſente, & aliis deputari conſuetis, reddent computa adminiſtrationis.* (Cap. 37. *de Fabricis Eccleſiarum.*)

Per declarationem diei 12. Februarii an. 1661. vult Sua Majeſtas regni Eccleſias & fabricas pleno jure ac reapſe, abſque ulla juſtitiæ ſolemni forma, in omnia bona, prædia & dominia regredi, quæ ad eas pertinent, quæque, ex annis viginti, ab earumdem Parœciarum ædituis, incolis aut communitatibus, haud impetrata facultate, & quin neceſſariæ formæ cæteræ ſervarentur, vendita aut oppignerata fuere. Mandat Rex, ut iis liberam & pacificam eorundem bonorum fruitionem poſſeſſores relinquant, quin ſortem, quin

ſumptus, locationes, ſolutiones, expenſas, quæcumque fuerint, contra dictas Eccleſias & fabricas repetere poſſint, ita nihilominus, ut poſſeſſoribus integrum ſit ſibi conſulere, &c. Parlamenti decretum quod huic declarationi fidem facit, occurrit Tom. III. Monumentorum Cleri, pag. 1225. & ſeq.

Alia declaratio diei 31. Januarii an. 1690. fabricas, ad vitæ tempus, aut aliter, ad ædificandas, aut reparandas Eccleſias, etiam parœcianis conſentientibus, mutuari vetat, niſi forte mutuatio patentibus litteris in acta relatis firmata ſit, ea æditui & fabricæ procuratoribus ſtatuta pœna, ſuo ut nomine rationem reddant; at de mutuationibus declaratio non loquitur, quæ ob alia ædificia, quam Eccleſias iniri poſſent.

Fabricæ & communitates eccleſiaſticæ tamquam generalibus diſpoſitionibus recipiendis ineptæ ſpectantur; quæ quidem ſi quando ad earum emolumentum peractæ fuerint, radigi conſueverunt, tum quoque cum teſtatores non niſi collaterales hæredes reliquerunt.

Capitula, ea ipſa quæ ab apiſcopali juriſdictione ſe exempta jactant, id quod cathedralium Eccleſiarum, aliarumque quæ ab iiſdem capitulis pendent, ſua tantum auctoritate, & ſine Epiſcopi approbatione, moderari non poſſunt. Ita judicatum per decretum conſilii privati, die 26. Januarii, an. 1644. inter Ambianenſem Epiſcopum, ejuſque capitulum.

FALSARIUS. Is hoc nomine deſignatur, qui falſitatem edidit, cujuſcunque tandem generis ea fuerit, ſeu ore tenus, ſeu ſcripto, ſeu per aliquod facinus, ut ſi falſa acta confecerit, aut vera vitiaverit. Lethale peccatum perpetrat falſarius, cum gravis materia eſt; univerſi quoque damni, cui ipſe cauſa, aut occaſio voluntaria fuit, reſtitutioni ſubeſt. Canones in falſarios generatim eccleſiaſticas cenſuras, ſeu pœnas numero plures pronuntiant; & præterea falſarios clericos gradu dejectos, omni clericali privilegio ſpoliatos, & in carcerem detruſos volunt.

Falſarii quoque ſigillorum excommunicentur, & qui ſcienter falſis utuntur inſtrumentis. (Concilium Rothomagenſe, an. 1189. can. 28.)

Falſarios Litterarum, ſeu Bullæ ſummorum Pontificum, monetarum, aut litterarum, vel ſigilli eorum, excommunicantes in ſcriptis; eos qui ſcienter receptaverint, aut eis præſtiterint, quominus capiantur, auxilium, conſilium, vel favorem publicum vel occultum, præſentis conſtitutionis tenore, ipſo facto excommunicationis eſſe volumus vinculo innodatos. (Concilium Vitsburgenſe, an. 1287. cap. 37.)

Item, ad falſariorum malitiam reprimendam, diffinimus, ne qui clerici, vel laici ſigilla, vel litteras Principum, vel Prælatorum falſare, vel falſis ſcienter uti præſumant, aut etiam falſam monetam cudere, vel quodcumque æs, ſeu metallum adulterine fabrefacere, aut his omnibus, vel ſimilibus uti ſcienter præſumpſerint, ipſo facto, ſententiam excommunicationis incurrant; Clericis nihilominus, ſi de hoc convicti fuerint, carcere epiſcopali man[c]ipandis. (Concilium Saltzburgenſe, an. 1281. c. 17.)

Si Epiſcopus, presbyter, aut diaconus capitale crimen commiſerit, aut chartam falſaverit, aut teſtimonium falſum dixerit, ab officii honore depoſitus in monaſterio retradatur; & ibi, quamdiu vixerit, laicam tantummodo communionem accipiat. (Concilium Agathenſe, an. 506. can. 50.)

Concilium Epaonenſe, quod an. 517. coactum fuit, eamdem in canonibus 13. & 22. diſpoſitionem continet: *Si quis clericus in falſo teſtimonio convictus fuerit, reus capitalis criminis cenſeatur*. (Can. 13.)

Si presbyter, aut diaconus crimen capitale commiſerit, ab officii honore depoſitus in monaſterium retrudatur. (Can. 22.)

FALSUM. Crimen falſi eſt fraudulenta ſuppoſitio, eo ſpectans, ut veritas avertatur, corrumpatur, aut inobſcuretur, & res aliter ac ſe habent, oculis ſubjiciantur. Patratur id criminis triplici pacto, verbis, ſcriptis, factis; verbis quidem, cum falſo jurejurando apud judicem edito, falſove lato teſtimonio, contra veritatem deponitur; ſcriptis vero, cum contractus, aut aliud monumentum confingitur, vitiaturve, aut in antiquiorem diem trahitur, in eove additiones, aut detractiones fiunt, mutanturve perſonarum nomina, factis denique, cum falſo pondere, aut falſa menſura venditur, aut moneta corrumpitur.

In re beneficiaria, triplex falſi crimen beneficii vacationem inducit; unum reapſe ac jure ipſo, cætera per ſententiam. Litterarum ſanctæ Sedis adulteratio in cauſa eſt, ut beneficium facto ipſo vacet. Corruptarum earumdem litterarum uſu beneficium non niſi per ſententiam ferendam vacat, quia minus crimen hoc quam ipſa adulteratio eſt; perinde ſe habet quoad monetam patrata falſitas, quæ ſcilicet per ſententiam tantum beneficii vacationem affert. Beneficiorum porro per falſi crimen vacantium collatio ad ordinarium collatorem pertinet, propterea quod nullus in communi jure textus occurrit, nulla principis lex, conſuetudo nulla, quæ eam aliis reſervet. (Gibertus, Inſtitution. Eccleſiaſtic. & benefic. Tom II. pag. 244.)

In Gallia, falſi crimen omne, ad beneficiariam rem quod attinet, pleni juris vacationem ſecum trahit, ſeu apud ſummum Pontificem ejuſve legatum, vel apud ordinarium, ſeu apud eccleſiaſticum, vel ſæcularem judicem perpetrata ſuper apoſtolicis litteris falſitas fuerit. Ejuſmodi eſt articuli 16. edicti an. 1550. conſtitutio.

Eccleſiæ judex de inſcriptione falſi quod negotiis ad ejus tribunal ſpectantibus incidit, cognoſcere quidem poteſt; non tamen pœnam in laicos qui falſum patrarunt, pronuntiare; & quoad eccleſiaſticos qui ejuſdem criminis rei ſunt, regium judicem appellare debet. (*De la Colombe* verbo *Falſum*.)

Cum falſi in clericum accuſatio in cauſam ad laicum judicem delatam incidit, diſtinctione opus eſt, & ita dicendum, aut falſum inſtructum eſt, ut falſarius puniatur, aut ſolum, ut ſuper præcipua quæſtione pronuntietur. In priore facti ſpecie, falſi inſtructio quodammodo evadit præcipua criminalis cauſa, ad quam Eccleſiæ judex vocandus eſt; at in poſteriore, falſum incidens in clericum inſtruere poſſunt ſæculares curiæ, ut ſuper præcipua cauſa pronuntient, quin ad id Eccleſiæ judicem vocent. (Monumenta Cleri, Tom. 7. pag. 390. & 391.)

FATUUS, FATUITAS, *Quære* MATRIMONIUM, & IRREGULARITAS.

FERRUM CANDENS, ſeu **FERRUM CALIDUM**. Specimen quod olim quiſpiam ad ſuam probandam innocentiam apud judicem exhibebat. *Quære* EXPERIMENTUM.

FESTUM. Feſta nuncupantur ſolemnes dies, in Dei aut Sanctorum cum ipſo in cælis regnantium honorem ab Eccleſia inſtituti, quibus diebus a ſervilibus operibus abſtinendum, divinoque ſervitio vacandum eſt.

§. I.

De Eccleſiæ Poteſtate in feſtorum dierum Inſtitutione.

Ea poteſtate gaudet Eccleſia, ut feſtos dies a Dominica ſancta die diſtinctos inſtituat, qui a fidelibus ſervandi ſunt; atque hac ſane poteſtate jam inde a primis temporibus uſa eſt. Proteſtantes qui hanc ei facultatem denegant, nunquam probabunt aut ei minorem ſuper hac re quam Synagogæ poteſtatem eſſe, aut Synagogam minime potuiſſe feſta inſtituere, quæ Judæi tamquam Sabbatum religioſe ſervarant, cujuſmodi erat Sortium ſeu Purim feſtum (Eſther 9. 19.); aliud in memoriam mortis Holofernis inſtitutum (Judith 16. 31.); aliud item dedicationis templi, a Machabæis præſcriptum quod Chriſtus Dominus ipſe ſervavit (1. Machab. 4. 59. Joann. 10. 22.)

Præterea dubitari non poteſt, quin feſtorum dierum inſtitutio ad Dei gloriam, & fidelium ſalutem conferat; eadem interni externique cultus qui Deo debetur, partem conficiat, & quod inde conſequitur, ad Eccleſiæ politiam pertineat. Quamobrem Eccleſia, perſuaſum habens id ſibi poteſtatis ineſſe, peculiaria quædam feſta ſuis a primordiis inſtituit. Smyrnenſes fideles ad Ponticos ſuper S. Policarpi martyrio ſcribentes, eos certos faciunt ſe ad ejus ſancti martyris, Smyrnenſis Epiſcopi feſtum celebrandum, quamprimum poterunt, conventuros. Epiſtola hæc quam Euſebius Hiſt. Eccleſ. lib. 4. cap. 4. integram refert, altero ineunte ſæculo, ſcripta fuit. S. Cyprianus qui medio ſæculo tertio vivebat, nos docet Martyrum mortis anniverſarium diem ejus ætate celebrari conſuaviſſe, eoſdemque dies univerſo populo ſanctos fuiſſe.

Laodicenum Concilium quod ineunte, ut aliqui putant, vel medio, ut alii, tertio ſæculo habitum fuit, pro certo habebat ejuſmodi conſuetudinem multo ante inſtitutam fuiſſe; cum mandabat, ut Martyrum feſta quæ quidem in quadrageſimam incidiſſent, ad ſabbata & dominica dies remitterentur, quippe quod reliqui dies pœnitentiæ addicti eſſent: *Non oportet in quadrageſima martyrum natalitia celebrari, ſed eorum in ſabbato & dominica tantum memoriam fieri*. (Can. 51.)

Carthaginenſe Concilium, an. 398. eos excommunicatione plectit, qui ſe feſtis diebus, quibus potius in Eccleſia verſari deberent, ad ſpectacula conferunt:

Qui

Qui die ſolemni, prætermiſſo Eccleſiæ conventu, ad ſpectacula vadit, excommunicetur (Can. 88.). Perſpicitur hinc feſtorum dierum inſtitutionem ad ſummam antiquitatem ſpectare; qui nullo non tempore celebrati fuere, ſunt Paſchatis, Aſcenſionis, Pentecoſtes dies; ſubſecuta deinde ſunt Apoſtolorum & Martyrum feſta; quinto demum ſæculo a S. Martino Turonenſi Epiſcopo, Confeſſorum feſta celebrari cœpta, ſanctorum virorum ſcilicet, qui pro Chriſti Domini cauſa ſanguinem non effuderant.

Rationum momenta quæ Eccleſiam ad inſtituendos feſtos dies permoverunt, in Dei honore ejuſdemque cultus incremento, Sanctorum gloria, fidelium documento atque ædificatione originem habent. Ut igitur honos Deo præſtaretur, ejus myſteria & mire geſta renovarentur & perpetuitati commendarentur, eidem pro donis quæ ſuos in Sanctos tam copioſe diffudit, gratiæ perſolverentur, fideles per eorum exemplum edocerentur, & ad ſuſcipiendam eorumdem imitationem pertraherentur, Eccleſia eos numero plures dies feſtos inſtituit, qui ex omni tempore in Chriſtiana ſocietate ſervati ſunt.

Ad eos quod attinet quibus feſta inſtituendi, perficiendique, ut ſerventur, in Eccleſia poteſtas eſt, ſunt 1. generalia concilia, tanquam Eccleſiam repræſentantia; 2. ſummi Pontifices qui ejuſdem viſibilia capita ſunt; 3. Epiſcopi in ſuis quiſque diœceſibus. Eſt ergo alienum a veritate de feſtorum ſanctificatione præceptum ſub mortalis peccati pœna non obligare, niſi cum ejus violatio cum ſcandalo contemptuve conjuncta eſt. Innocentius Papa XI. per decretum an. 1679. editum, & Galliarum clerus an. 1700. coactus ſequentem propoſitionem damnarunt, in qua hæc doctrina continebatur; *Præceptum ſervandi feſta non obligat ſub mortali, ſepoſito ſcandalo, ſi abſit contemptus.*

Tridentina Synodus evidenter ut certum ponit epiſcopos poſſe feſta inſtituere, omneſque eorum diœceſanos eadem ſervare debere, cum pronuntiat exemptos ipſos, ſeu ſæculares, ſeu regulares ea ſervandi obligationi ſubeſſe: *dies etiam feſti quos in diœceſi ſua ſervandos idem Epiſcopus præceperit, ab exemptis omnibus, etiam regularibus*, ſerventur. (Seſſ. 25. cap. 12. *de Regularibus*.)

Qui feſta inſtituendi in Eccleſia poteſtatem obtinent, eo quoque jure gaudent, ut eadem abrogent expunganique. Id facere poſſunt, adeoque debent, cum feſtorum numerus eſt æquo major, eademque a multitudine male ſervantur, quæ horum nimie feſtorum dierum occaſionem arripit, per abuſum in quem eos trahit, ut in deſidia, licentia & diſſolutione vivat. Tum ſcilicet paſtorum primi ad minorem, quantum quidem fieri poterit, numerum feſta redigere debent, ut majore cum dignitate ac pietate, prout concilia hortantur, ea quæ ſupererunt, celebrentur. Annui tamen & præcipui feſti dies excipiendi ſunt, quos Epiſcopi, ſinguli quidem, de medio tollere minime poſſunt. *Quoniam refrigeſcente nunc Chriſticolarum devotione, intelleximus ex nimia feſtorum multiplicatione populum otio & vaniloquio illis diebus deditum, ebrietatibus, comeſſationibus, ludis & laſciviis magis quam rei divinæ, orationibus & contemplationi vacare, & pauperes & plebejos inde multum gravari, eoſque cum ſua familia ſæpe mendicare; idcirco feſta, vulgo operum manualium, ſeu brachiorum dicta infra ſcripta, & juxta formam ſequentem, a præcepto Eccleſiæ excludimus & revocamus.* Decretum hoc, tamquam in Senonenſi quodam concilio, an. 1524. habito, Stephano Poncherio, Senonenſi Archiepiſcopo præſide, editum Bucherius affert. (*Decretor. Eccl. Gallic.* lib. 4. tit. 7. *de Feſt.* cap. 41. & 42. p. 184. Edit. Pariſienſ. an. 1621.)

Statuimus numerum dierum feſtorum eſſe coercendum, ſtetturque arbitrio ordinariorum in ipſis feſtis abrogandis, (Concilium Bituricenſe, an. 1528. can. 17.)

Epiſcopi in ſua ſinguli Synodo, habita noſtrorum temporum ratione, dies feſtos ſuarum diœceſum ad pauciorem numerum, quoad poterunt, reducere curabunt; eoſdemque, propoſitis etiam eorum arbitrio pœnis, debito cum reverentia curent obſervandos. (Concilium Burdigalenſe, an. 1583. tit. 6. *de Feſtis*.)

In Gallia, ſemper Epiſcopis id juris fuit, ut feſta inſtituerent, ſupprimerentque, ſed quoniam huic inſtitutioni & ſuppreſſioni temporale aliquid admixtum fuit, ob juſtitiam & manualem operam, quæ, feſtis inſtituendis aut abrogandis, interdicitur, aut conceditur, ad ea proinde ſeu inſtituenda, ſeu abolenda neceſſarius utriuſque poteſtatis concurſus eſt. Atque ita quidem ſtatuit edicti an. 1695. art. 28. qui Archiepiſcoporum & Epiſcoporum quoad feſtorum dierum inſtitutionem aut ſuppreſſionem mandata Regi exhibita vult, ut per ejus patentes litteras auctoritatem obtineant.

§. II.

De ratione ſanctificandi feſtos dies.

Dies feſtos ſanctificandi ratio in eo continetur, ut a certis quibuſdam operibus abſtineatur, & certa quædam alia perficiantur.

Opera a quibus abſtinendum eſt, ut feſta ſanctificentur, hæc ſunt; 1. peccata quæ Deum lædunt, & generatim quicquid ab intentione quæ ei debetur, mentem & cor avertere poteſt; 2. ſervilia opera; 3. opera quæ tametſi ſervilia non ſint, cum feſtorum tamen ſanctificatione copulari non poſſunt, ideoque ſanctis iis diebus vetita ſunt.

Certum primo loco eſt mortalia peccata & quicquid mentem & cor a contentione quam Deo homo debet, avocare poteſt, eo præcepto quod feſtorum ſanctificationem afficit, peculiariter prohiberi, quia ejuſmodi præceptum complectitur naturalis juris obligationem in eo poſitam, ut mens & cor Deo conjungatur, lethale autem peccatum, itemque quicquid a cogitatione ad Deum referenda amovet, hanc conjunctionem impedit. Eſt hæc Patrum, Theologorum & Canoniſtarum doctrina cujus hanc iidem rationem afferunt, mortale peccatum videlicet omnium ſervilium operum criminoſiſſimum eſſe, & per illud eos omnes a quibus perpetratur, captivos effici: *Omnis qui facit peccatum, ſervus eſt peccati*. Hoc principio nixa theologica Pariſienſis Facultas, cum ſuper obligatione ſuperque ratione celebrandi dominicos feſtoſque dies, Octobri Menſe an. 1426. conſulta eſſet, declaravit, per feſti diei circumſtantiam, peccatum ſanctis iis diebus perpetratum gravius evadere.

Certum eſt ſecundo loco, ad feſtos dies ſanctificandos, a ſervilibus operibus abſtinendum eſſe. Nuncupantur ſervilia opera quæ famuli & mercenarii peragere conſueverunt, ſeu ea gratis, ſeu ſtipendio propoſito, ſeu oblectationis cauſa peragant, quia intentio, quæcunque demum in iis obeundis obverſetur animo, eorumdem naturam omnino non mutat. Ejuſmodi ſunt, 1. ruralia & ruſtica opera, ea ſcilicet, quæ ruſtici in prædiis agriſque obire ſolent; 2. mechanica opera, ut ſartoria, aurificia, fabri ferrarii, fabri lignarii, &c. 3. ea generatim omnia ad quæ neceſſarium eſt animalium miniſterium, cujuſmodi eſt grani, vini, lapidum, mercium, mobilium rerum per plauſtra vectio; 4. picturæ, ſculpturæ opera & id genus alia.

Id præterea, ad feſta ſanctificanda, requiritur, ut a quibuſdam operibus abſtineatur, quæ, licet ſervilia non ſint, non proinde tamen minus iis ſanctis diebus prohibita ſunt. Pertinent ad genus hoc piſcatio, quacunque tandem ratione fiat, & venatio, ſeu avium, ſeu canum uſu peracta; eodem ſpectant omnia & ſingula negotii, mercaturæ, venditionis emptioniſque genera, nundinæ, publicique mercatus. Perinde ſe habent ſaltationes, ludi mimici, choreæ, ſpectacula, jocorum repræſentationes, itinera non neceſſaria, quæque cum feſtorum dierum ſanctificatione conciliari non poſſunt. Idem judicium de fori tumultu & implicatione, cujuſmodi ſunt judicare, audire teſtes cauſaſque litigantium, &c. ferendum eſt. Nec magis notarii ullum actum, ullumve contractum, feſtis diebus, tranſigere poſſunt, exceptis teſtamentis, & matrimonii contractibus, quia poſteriora hæc actuum genera duo ad neceſſitatis caſum referri cenſentur.

Cupimus hiſce diebus (feſtis) *prohiberi nundinas, claudi cauponas, vitari comeſſationes, ebrietates, ſumptus, lites, luſus improbos, choreas plenas inſaniis, colloquia prava, cantilenas turpes, breviter omnem luxum.* (Concilium Colonienſe, an. 1536. part. 9. cap. 10.)

Cum dies feſti a Deo, ſanctiſque Patribus religioſe conſtituti ſint, ut in his Chriſtianus populus orationi vacet, verbum Dei, & divinum (ſacrificium) *attente audiat, non autem ruſticis actionibus, negotiiſque publicis det operam; idcirco commodiſſime decernit Concilium, ut parochi ſuos omnes moneant, excommunicationis pœnam comminantes, ut illos dies feſtos colant cum maxima erga Deum animi ſinceritate & religione; a quacumque ſervili actione, ebrietate, blaſphemia, ludis publicis, cœnopliis* (œnopliis), *ſive tabernis, animalium vehiculis, quibus palam agrorum colendorum, vel negotiorum gratia utuntur, abſtineant; nihil mercatores publice vendant; officinæ eorum apertæ non ſint, præſertim diebus dominicis, & beatæ glorioſæque Virginis Mariæ, Apoſtolorum, aliorum omnium quorum dies feſtos vigilia præcedunt.* (Concilium Narbonenſe, an. 1559. *De Feriis, ſeu* Feſtis, *obſervatione;* can. 49.)

Sacroſancta Tridentina Synodus cum ſtatuit fideles religioſo feſtorum dierum cultu abuti non debere ad comeſſationes, ad luxum & laſciviam; tum paſtores omnes vehementer

mentes

menter in Domini obteſtata, debitam ſanctamque eorumdem obſervantiam paſtorali diligentia magnopere commendavit. Quam ob rem prima provinciali concilio de illorum cultu quamvis a nobis ſancitum ſit, tamen hac Conſtitutione eo ipſo de genere diligentius decernendum cenſuimus; cum eo ſint morum corruptela .... ut Deo dicati dies, ſanctiſque rerum officiis conſecrati, ac Spiritus ſancti doctrina inſtitui, tum ad recolenda divina beneficia, tum ad honores debitos Sanctis tribuendos, ad eorumque vita imitationem excitandam, non modo, ut oportet, Sancti non colantur, ſed, quod graviſſimum eſt, nefarie violentur operibus, officiis, rerumque actionibus, ab eorum cultu, & pietatis chriſtianæ ſtudio alienis. (III. Mediolanenſe Concilium, an. 1573. tit. 1. *de Feſtorum dierum cultu.*)

Itaque in maxima hac offenſione, ut ſacra illius Synodi auctoritate, canonum jure, ſummorum Pontificum ſanctionibus, & Pii V. Pontificis Conſtitutione eo nomine edita, Patrum item inſtitutis, tum ipſis imperatoriis legibus adducti, edicimus, ut ne quid ſervilis operis fiat iis diebus qui ſancta matris Eccleſiæ inſtituto, aut uniuſcujuſque loci conſuetudine, votove publico coluntur, ſiat, nec quidquam denique quod in illis agi, geri, fierive non liceat. Et quoniam in iis quæ ſequuntur, maxime peccatur, hæc nominatim vetamus.

Ne iis diebus nundinæ, emporia, mercatuſve agantur; ne quidquam prætexta ſiat, exerceaturve, quod ad earum nundinarum, vel mercatus apparatum pertineat, etiamſi in diem proxime ſequentem illæ cadant.

Ne contractus ulli, cujuſvis generis ſint, neque ullæ rerum exſecutiones ſiant, niſi tum jure nominatim permiſſum eſt.

Ne collectæ, taleave in oppidis, pagis, vicis, feſtis diebus exigantur.

Ne libri, imagines, ſigna, & alia id genus uſquam venalia proponantur, aut circumferantur.

Ne quæ ad aleæ uſum pertinent, neque larvæ iiſdem, nec veſtes ad perſonatorum hominum uſum vendantur, locenturve.

Ne item comœdiæ, ludi ſcenici, vel theatrales, haſtiludia, & alia cujuſvis generis ſpectacula agantur.

Ne circumforanei circulatores, & id generis nebulones, præſtigias ſuas inaniaque ac ſpectacula agant, neque quidquam omnino vendant, ne medicamenti quidem prætextu.

Iiſdem diebus (feſtis) *nemo luſibus aut choreis det operam ...., venditiones quarumcumque rerum, his exceptis quæ ad divinum cultum, & victum neceſſariam pertinent, nundinæ publicæ, mercatus & auctiones ne ſiant diebus feſtis, ſub pœna excommunicationis, a parocis in pronao denuntianda. Ludos theatrales, etiam prætextu conſuetudinis, exhiberi ſeliſos, & puſilia, cæteraque indecora quibus Eccleſia inquinatur honeſtas & ſanctitas, in Chriſti & Sanctorum feſtivitatibus omnino prohibemus.* (Concilium Rhemenſe, an. 1583. tit. *de diebus Feſt.*)

Prohibemus, ut diebus dominicis, atque aliis feſtis, qui vel Eccleſiæ præcepto, vel loci conſuetudine colendi ſunt, quid ſervilis operis ſiat; ut quid ematur, aut vendatur, niſi quod ægrotis, aut illius diei victui neceſſarium ſit; neve res ipſas neceſſarias ante fores Eccleſiæ, minus autem in cœmeteriis vendi liceat. (Concilium Aquiſextienſe, an. 1585. tit. *de Feſtor. dier. Cultu.*)

Ne dominicis, aut aliis feſtivis diebus, ab Eccleſia præſcriptis, ſervile aliquod opus ſiat, prohibemus. Nihil emi, venditve poſſit, niſi quod illorum dierum victui neceſſarium ſit; nulli ſiant incantus, ſive ſubhaſtationes; nec merces cujuſcumque generis exponant mercatores, nec officinas ſuas aut tabernas aperiant .... abſtineant omnes a quarumcumque rerum vehiculis, & agrorum cultura; tum a comeſſationibus, ebrietatibus & impudicitiis; ne feſti dies in luxu & laſcivia agantur, & Deus conqueratur de illis, ſicut olim fecit per Prophetam, dum ait incenſum abominationem eſſe, & ideo ſe neomenias, & ſabbata, atque ſolendas odiſſe. (Concilium Narbonenſe, an. 1609. cap. 9. *de Feſtor. dier. Cultu.*)

Opera quæ ad dies feſtos ſanctificandos obeunda ſunt.

Opera quibus ad feſtos dies ſanctificandos vacandum eſt, religionis, pietatis, charitatis opera ſunt; ut Miſſam, Veſperas, cætera divina Officia, Dei verbum, & documenta plura quæ in Eccleſia peraguntur, audire, ad precem, ſeu vocalem, ſeu mentalem, bonorumque librorum lectionem incumbere; afflictos ſolari, ægrotantes inviſere, & reliquis hujus generis actibus operam dare.

Diligenter quoque populus admonendus eſt, cur feria, & potiſſimum dies dominicus qui a temporibus Apoſtolorum in Eccleſia Dei ſemper celebris fuit, inſtituta ſint; nempe, ut tunc in unum omnes pariter convenientes ad audiendum verbum Domini, ad audiendum quoque ſacrum, & communicandum; breviter, ad vacandum ita ſoli, ut dies illa tantum orationibus, hymnis, pſalmis & canticis ſpiritualibus tranſigatur; hoc enim eſt ſanctificare ſabbatum. (Concilium Colonienſe, an. 1536. Part. IX. cap. 9.)

Omnibus provinciæ noſtræ parochis indicimus, ut populum ſuum frequenter & ſedulo commonefaciant, ut diebus feſtis, non ſolum a quibuslibet prohibitis operibus ſe ſe contineant, verum etiam ſacris omnibus Eccleſiæ myſteriis, & divini verbi prædicationi, quantum fieri poſſit, ex animo & religioſe interſint; *nec pietatis opera iiſdem prætermittant, in pauperibus reficiendis, afflictis conſolandis, aliiſque piis rebus gerendis, in quibus chriſtiana profeſſio & charitas maxime* eluceſcit. (Concilium Burdigalenſe, an. 1583. tit. 6. *de Feſtis.*)

Quibus diebus (dominicis & feſtis) *cum Dei laudes recitare omnes debeant, verbum Dei audire, & de innumeris beneficiis quæ ab immenſa ſua bonitate indeſinenter recipimus, gratias agere, ac ſe ſe operibus charitatis aſſueſacere, ſciant aliis non licere vacare negotiis. Ideo omnibus prohibemus publicas nundinas & alios quoſcumque mercatus .... commeſſationes, convivia publica, tripudia, ſaltationes, ſtrepitus & choreas fieri, venatum, aut aucupatu tempus terere, in hoſpitiis, ſeu cauponis, aliis quam peregrinis cibaria & vinum miniſtrari, ludos palmaris, & alios* (maxime *dum ſacra* conficiuntur, laudeſque Deo decantantur) *agi; comœdias, ludos ſcenicos, vel theatrales, & alia ejus generis irreligioſa ſpectacula agi, ſub anathematis pœna prohibet hæc Synodus.* (Concilium Turonenſe, an. 1583. tit. 11. *de Feſtor. Cultu.*)

Diebus dominicis & feſtis in ſuis parœciis populus conveniat, & Miſſæ, Concioni, ac Veſperis interſit (Concilium Remenſe, an. 1583. tit. *de diebus* Feſtis.)

Sanctorum ſolemnitates celebrandas Patres cenſuerunt, ut vel eorum in animis noſtris excitarent imitationem, vel ut eorumdem meritis conſociati, beatarum mentium precibus juvaremur. Nam, ut ait divus Auguſtinus, ſolemnitates Martyrum exhortationes martyriorum ſunt, ut eos imitari non pigeat, quos celebrare delectat. Quocirca doceant primo parochi, cæterique Dei præcones, quæ ſtudia, diebus Feſtis Dei cultui dedicatis, divinis officiis, concionibus audiendis, doctrina chriſtiana, aliiſque id genus piis operibus vacandum ſit. (Concilium Narbonenſe, an. 1609. cap. 9. *de Feſtor. dierum Cultu.*)

Gallicorum Regum edicta, Galliæque politia, ſuper dominici, feſtorumque cæterorum dierum ſanctificatione, cum allatis conciliorum canonibus ab omni tempore conſenſerunt.

Gontrandus Rex, per edictum diei 12. Novembris an. 573. (*Capitul. Regum Francorum*, Tom. I.) ſervilia opera, diebus dominicis feſtiſque interdicit, iis exceptis quæ ad annonæ apparatum neceſſaria ſunt.

Clotarius II. mandat (Ibid. col. 20.), ut quicumque dominicos feſtoſque dies non ita ſervaverint, ut a ſervilibus operibus abſtineant, ad mulctam damnentur, videlicet, Gallus ad auri ſolidos quindecim, Romanus ad dimidium ſupra ſeptem, Servus ad tres, vel ad verbera.

Carolus Magnus (Ibid. col. 253.) dominicis & ſolemnibus diebus feſtis ſuos omnes ſubditos, Dei verbum audiendi cauſa, ad Eccleſiam convenire, ac ſicque ſanctos eos dies in prece, bonorumque operum exercitatione tranſigi vult.

Octobris die 8. an. 1712. edita ſanctio omnes Pariſiorum mercatores, artifices, aliaſque urbis & ſuburbiorum perſonas jubet feſtos & dominicos dies ſervare, vetatque, ne per illud ſanctum temporis ſpatium laborent, ſuperve pontium peribolis, lapideis ad ripas aggeribus, aliiſque in locis ullas merces exponant.

Mandatum diei 12. Martii an. 1718. & parlamenti placitum diei 18. Decembris an. 1734. eadem ſtatuta continent.

Aurelianenſis Conſtitutio, art. 23. & 24. itemque Bleſenſis, art. 38. nundinas, mercatus, choreas publicas diebus feſtis, pariterque palmarios, gladiatorios & mimicos ludos, & cauponas prohibent.

Ex his omnibus tam eccleſiaſticis quam civilibus legibus ſequuntur hæc; 1. dominicorum feſtorumque cæterorum dierum ſanctificationem, tanquam graviſſimorum præceptorum, & ſolemnium officiorum unum, quoad omnes omnino fideles, ſemper in Eccleſia ſpectatam fuiſſe.

2. Non perfici præceptum hoc, nec huic officio ſatisfieri, dum privata ſolum Miſſa matutinis horum ſanctorum dierum horis auditur, & quod reliquum temporis eſt, ejuſve ſaltem haud mediocris pars inter profana oblectamenta, aut vanas occupationes tranſigitur; ſed unumquemque debere, ut præcepti vim &

ratio-

gationem attingat, divinis officiis, ſermonibus, aliiſque inſtitutionibus quibus iidem dies addicti ſunt, intereſſe, orare, Dei legem meditari, bonos libros legere, in rebus quæ ædificationi ſtat, detineri, miſericordiæ & charitatis opera obire, cujuſmodi ſunt afflictorum ſolamen, ægrotantium viſitatio, ignorantium eruditio, inimicorum conciliatio, &c.

3. Lethale peccatum, utpote quod longe magis quam ſervile quodvis opus feſtorum dierum ſanctificationi adverſatur, peculiariter precepto vetari, quod eos ſanctificari jubet, & quod inde conſequitur, eum qui die feſto lethaliter peccat, gravius peccare, quam ſi alio die peccaret, ſeque de hac circumſtantia in confeſſione accuſare debere. Ad veniale peccatum quod attinet, feſti diei quo patratum fuerit, circumſtantia non ea eſt, quam in confeſſione accuſari neceſſe ſit, quia illud cum Dei ſuper omnia amore conſtare poteſt, ac proinde feſtorum dierum ſanctificationem non impedit.

Quamquam ad ſervilia opera feſtis diebus incumbere, peccatum ſuapte natura mortale eſt, fieri tamen ob materiæ levitatem, ob aliquam ſervilis operis per eos dies obeundi neceſſitatem, ob temporis brevitatem poteſt, ut peccatum hoc ipſum non niſi veniale ſit. Ajunt unanimi ſententia Caſuiſtæ ſatis eſſe ſerviliter, abſque neceſſitate, per horas duas, feſto die laborare, etiamſi per intervalle laboraretur, quia in hoc labore adeſſet irreverentiæ continuatio, quæ mortale peccatum efficeret.

Quemadmodum ſervilia quædam opera ſunt, quæ dominicis feſtiſque diebus vetantur, ita ſunt alia quæ permittuntur. Ejuſmodi ſunt opera quæ *liberalia* nuncupantur, ſeu quia potius a mente quam corpore pendent, ſeu quia, licet corporeum aliquid adjunctum habeant, prorſus ad animum referuntur, ut legere, ſtudere, ſcribere, delineare, monita & conſulta tradere, concionari, docere, &c.

Rationes quoque, ſeu cauſæ ſuppetunt, quæ ſervilium operum per feſtos dominicoſque dies exercitationi ſuffragantur; atque his cauſis originem præbent aut pietas, aut neceſſitas, quæ efficiunt, ut ejuſmodi ſervilia opera iis diebus permiſſa ſint. Ita, 1. licet feſtis & dominicis diebus Eccleſiam ornare, abluere, ejuſdem parietes aulæis veſtire, emere & facere, ut generatim loquamur, quicquid ad Dei cultum ſervitiumque neceſſarium eſt, cum id pridie, vel aliquot diebus ante prævideri perficique non potuit.

2. Seu publicæ, ſeu privatæ neceſſitatis cauſa, licet grana, fœnum, uvam colligere, ut turbo, vel hoſtis antevertantur, piſces, eos quidem tranſeuntes capere, pontes & moles fluctibus oppoſitas reparare, ad principis & patriæ ſervitium præliari, annonam & militaria impedimenta pro exercitibus plauſtro vehere, navigia & onera publica ducere; id omne perficere, quod ad perſonæ, vel dignitatem & elegantiam requiritur, ut veſtis maculas & pulverem tollere, eamdem non nihil ſarcire, cum id pridie ex animo excidit, quædam ædium loca verrere, vaſa tergere quibus opus eſt, animalcula, ut columbos, pullos, lepores, non ea tamen quæ majoris momenti ſunt, ut vitulos, boves occidere, niſi forte noxius æſtus impedierit, ne pridie occiderentur. Conceſſum eſt fructus ad menſam decerpere, dapes coquere & parare. Dominicis itidem feſtiſque diebus laborare licet, eum, ſi minus laboraretur, grave damnum ſubiretur, aliiſve inferretur. Ita tonſor iis diebus radere poteſt, ſiquidem aliter ipſe ſe ſuſtentare, aut perſonæ diebus aliis ſe radendos exhibere non poſſint. Indumenta, calceos, & id genus alia ruſticis urbici mercatores vendere poſſunt. Licet etiam, ob eamdem cauſam, lugubres veſtes conficere, ſalem, calcem, vitrum, ferrum, cerviſiam excoquere, cum id operis inchoatum eſt, nec ſine magna jacture intermitti poteſt. Licet quoque dominicis feſtiſque diebus iter facere, vel ingenuæ pietatis ergo, vel ſi neceſſitas, ſeu publica, ſeu privata quæ gravis ſit, ita poſtulet; vel denique ut honeſta & chriſtiana animi relaxatio ſumatur, quæ cum ſanctorum eorumdem dierum ſanctificatione conjungi poſſit, nec iter agentem impediat, quominus officiis & inſtitutionibus quæ in Eccleſia peraguntur, interſit. At ſedulo animadvertendum eſt ad eccleſiaſticos ſuperiores qui in religionis ordine populos regunt, id pertinere, ut judicent, an neceſſitas quæ proponitur, ut laborare liceat, vere ſit ſatiſque gravis, ut præcepti quod mandat, ut a labore abſtineatur, obligationem de medio tollat. Si neceſſitas publica eſt, & laborandi venia generalis, aut prope generalis eſſe debet, hæc ab Epiſcopo, cum id commode fieri poteſt, petenda eſt. Si neceſſitas privata eſt, ſeu ſolum aliquot perſonas ſpectat, Paſtores eamdem facultatem petenti ſuis parochianis concedere poſſunt, & parochiani quidem, in hac facti ſpecie, ad ſcandalum evitandum, clam, quoad fieri poteſt, laborare debent.

§. III.

De Judicibus competentibus, ut de Feſtorum dierum violatione cognoſcerent.

Ut ſuper competentia qua de agitur, cognoſcatur, diſtinguatur tranſgreſſorum qualitas, neceſſe eſt, eccleſiaſticine ſcilicet, an laici ſint; diſtinguenda præterea eſt tranſgreſſionum qualitas, utrum nempe ad pietatis opera quæ præcipiuntur, an vero ad laborem & oblectationes quæ prohibentur, ea referantur.

De Feſtorum dierum violatione eccleſiaſtici ſuperiores, ad octavum uſque ſeculum, in omnis generis homines cognoverunt. Id probat Aurelianenſis tertii concilii, an. 538. habiti 28. canon, qui a Vernavillienſi concilii, an. 755. celebrati canone 14. iiſdem verbis exſcriptus, & regia Pipini capitularibus inſertus fuit: *Quia perſuaſum eſt populis die dominico*, inquit canon hic, *agi cum caballis, aut bobus, & vehiculis itinera non debere, neque ullam rem ad victum præparare, vel ad nitorem domus, vel hominis pertinentem ullatenus exercere, quæ res ad judaicam magis quam ad chriſtianam obſervantiam pertinere probatur; id ſtatuimus, ut die dominico, quod ante fieri licuit, liceat. De opere tamen rurali, id eſt, aratro, vel vinea, vel ſectione, meſſione, excuſſione, exarto, vel ſepe cenſuimus abſtinendum, quo facilius ad Eccleſiam convenientes orationis gratia vacent. Quod ſi inventus fuerit quis in operibus ſupra ſcriptis, quæ interdicta ſunt, ſe exercere, qualiter emendari debeat, non in laici diſtrictione, ſed in Sacerdotis caſtigatione conſiſtat.*

Poſteriorum ſeculorum jurisprudentia eccleſiaſticos ſuperiores curæ huic ſubduxiſſe, eamque Magiſtratibus tribuiſſe videtur. Aurelianenſis Conſtitutio, art. 23. judices omnes ſinere vetat dominicis feſtiſque ſolemnibus diebus ullas nundinas, ullumve mercatum peragi, aut choreas publicas agitari, iiſdemque mandat, ut refractarios puniant. Ejuſdem Conſtitutionis articuli 24. & 25. qui oblectamenta per eos ſanctos dies nequaquam conceſſa peculiariter ſpectant, eorum executionem & ipſi magiſtratibus tribuunt. Sanctiones has confirmavit Bleſenſis Conſtitutionis articulus 38. eædemque, tamquam conſtituentes regni politiæ generalem partem, cujus executio magiſtratibus demandata eſt, ſpectatæ ſunt; ejuſmodi quoque eſt ad Clerum reſponſio, cum de regiis judicibus qui de Feſtorum dierum violatione cognoſcerent, ſuas ad Galliarum Reges querelas detulit; continetur hæc reſponſio ſuper articulo 8. cœtus generalis an. 1635. convocati. (Monumenta Cleri, Tom. V. pag. 1274.)

FIDES CHRISTIANA. Chriſtiana fides eſt theologica, divinitus infuſa virtus per quam credimus quicquid nobis Deus per Eccleſiam ſuam revelavit, & credendum propoſuit, quippe qui veritas ipſa eſt, fallere proinde ac falli neſcius.

Concilia, ſuper fide, magnum canonum & ſanctionum numerum continent.

Quiſquis metropolitanus, intra tres menſes conſecrationis ſuæ, ad fidem ſuam exponendam, palliumque ſuſcipiendum ab apoſtolica Sede, nulla inevitabili neceſſitate imminente, non miſerit, commiſſa ſibi careat dignitate. (Concilium Ravennatenſe, an. 877. can. 1.)

Quod ſubdiaconi, ſive diaconi, ſive Sacerdotes parochiani non ordinentur ſecundum confirmationem concilii Toletani abſque legitima profeſſione (fidei) *quam coram Epiſcopo, & omnium circumſtantium audientia faciant, qui ordinandi fuerint.* (Concil. Rothomagenſe, an. 1074. can. 5.)

Profeſſionem quam in ſua conſecratione fecerunt (Epiſcopi), *ſaltem bis in anno faciant ſibi legi.* (Concilium Londinenſe, an. 1257. can. 20.)

Fide quidem vivimus, & ſine hac impoſſibile eſt placere Deo; ſi quis nihilominus habuerit omnem fidem, ita ut montes tranſferat, charitatem autem non habuerit, nihil eſt. Fide juſtificamur, ſed & ſpe ſalvi facti ſumus...., Nunc igitur manent fides, ſpes, charitas, tria hæc; major autem horum eſt charitas, & in vivificando juſtificandoque potior, quandoquidem fides ſine operibus mortua eſt; tum demum utilis eſt ad ſalutem, cum per dilectionem operatur. (Concilium Senonenſe, an. 1528. decreto *Fidei*, 6.)

In primis vetera concilia tam generalia, quam provincialia imitati, ut profiteamur unius ſanctæ catholicæ & apoſtolicæ Eccleſiæ fidem & religionem, excommunicamus & anathematizamus, juxta Lateranenſe concilium, omnem

hæreſim

hæreſim extollentem ſe adverſus orthodoxam & catholicam Eccleſiam.... Eccleſia quippe univerſa errare non poteſt, quæ regitur ſpiritu veritatis ſecum manente in æternum, & cum qua Chriſtus manet uſque ad conſummationem ſæculi; quæ etſi diverſa ac nonnunquam pugnantia propoſuiſſe videatur decreta de morum diſciplina; nihil tamen eſt in tanta decretorum multitudine, quod fidei orthodoxæ adverſetur; ſed ab uno eodemque ſpiritu edocta, pro conditione temporum ſtatuit quod videbatur commodius. (Concilium Rothomagenſe, an. 1581. cap. 1.)

Quoniam catholica fides humanæ ſalutis fundamentum eſt, & totius chriſtianæ religionis veriſſimum ac certiſſimum ſymbolum quo fideles ab infidelibus, & orthodoxos ab hæreticis maxime diſcerni oportet; ideo illam omnes in primis ac libenter amplectimur & profitemur; ac quoſlibet Chriſti fideles noſtra curæ commiſſos doceri, clericos vero, quotquot poſtmodum ad ſacros ordines, vel ad aliquod eccleſiaſticum beneficium, aut officium promoveri contigerit, antequam admittantur, etiam profiteri volumus. (Concilium Remenſe, an. 1583. cap. 1.)

Fides, janua illa noſtra ſalutis, ſine qua Deum invenire & invocare, Deo ſervire & placere nullus in hac vita poteſt, quam Chriſtus docuit, Apoſtoli prædicaverunt, ſancta Romana Eccleſia tenet, & profitetur, primum fundamentum eſt, cui totius chriſtiani ædificii fabrica innititur. (Concilium Mexicanum, an. 1585. lib. 1. tit. 1.)

Cum a fide, tamquam a fundamento, pendeat vita ſpiritualis, & religio noſtra, ab ea exordium ſumendo, ſacra provincialis Synodus Mechlinienſis legitime congregata ſtatuit & decernit, ut omnes profeſſores, concionatores, confeſſarii, ut etiam quicumque in hæreſim lapſi ad Eccleſiæ gremium redeunt, ſinguli præter abjurationem, & alia ad quæ tenentur, coram ordinario ſuo, ejuſve vicario generali, aut alio, ab altero eorum ad id deputando, faciant profeſſionem fidei juxta Bullam Pii IV. & in Romana Eccleſia obedientia ſe permanſuros ſpondeant ac jurent. (Concilium Mechlinienſe, an. 1607. tit. 1.)

Cum, teſtante Apoſtolo, ſine fide quæ radix eſt aliarum virtutum & fundamentum, impoſſibile ſit Deo placere,... idcirco de divinis rebus, & eccleſiaſticis officiis, ad Dei gloriam, & Eccleſiæ utilitatem ſalutemque ſpectantibus tractantes in hac Synodo legitime congregata, ut quod bonum eſt, firmiſſima fide fundemus, ſpe erigamus, & charitate muniti, in omnibus, Deo inſpirante, perficiamus, a fidei profeſſione, juxta receptum Eccleſiæ univerſalis ritum, initium ſumendum eſſe duximus. (Concilium Narbonenſe, an. 1609. cap. 1.) *Vide*, GRATIA, JUSTIFICATIO.

FLAGELLATIO. Duorum generum flagellatio diſtinguitur; publica una, quæ infamiam affert, & ad ſanguinis uſque affuſionem pervenit; altera privata, domeſtica, ſecreta, quæ ad effundendum ſanguinem non refertur ipſa per ſe, tametſi forte fortuna levi alicui ejuſdem affuſioni occaſionem præbere poſſit. Primi generis flagellatio (An. 1215.) ab Eccleſiæ judicibus mandari non poteſt, ex Lateranenſis Concilii quarti decimo octavo canone qui aſſertur in Decretalibus Collectionis Gregorii IX. *Sententiam ſanguinis nullus clericus dictet, aut proferat; ſed nec ſanguinis vindictam exerceat, aut, ubi exercetur, interſit.... nec quiſquam clericus litteras ſcribat, aut dictet pro vindicta ſanguinis deſtinandas. Unde in curiis Principum hæc ſollicitudo non clericis, ſed laicis committatur.* (Cap. 9 tit. *Ne Clerici, vel Monachi.*) Sed hi tamen Eccleſiæ judices ipſi verberum genus alterum mandare poſſunt, quia minus pœna ſuppliciumque, quam admonitio & correctio eccleſiaſtica eſt, quæ *non vindictam canonicam egreditur*; ex quo fit, ut Eccleſiæ judex irregularis futurus non ſit, ſi qua forte ſanguinis parva effuſio in hujus correctionis executione contingeret, quia *non venit principaliter ex ſententia, ſed accidit ex poſt facto*. Ea eſt Eccleſiæ mens, ut pœna hæc clericis qui ei ſe obnoxios reddidere, non a laico, ſed ab Eccleſiaſtico, & quidem *inter privatos parietes*, ſeu *ſub cuſtodia*, quod dicitur, infligatur.

S. Auguſtinus, in centeſima quinquageſima nona ad comitem Marcellinum Epiſtola, S. Gregorius, in Epiſtola ad ſubdiaconum Anthemium, & Bracarenſis Concilii quarti, an. 675. habiti canon ſeptimus nullum dubitandi locum relinquunt, quin eccleſiaſtici ſuperiores ad flagri pœnam eos qui ipſorum juriſdictioni ſubſunt, damnare poſſint. Bracarenſis Concilii canon animadverſione dignus eſt: *Cum beatus Apoſtolus arguere, obſecrare, vel increpare in omni patientia præcipiat & doctrina; novimus quoſdam e fratribus tantis cædibus in honoratos ſubditos efferveſcere, quantas poterant latrocinantium promereri perſonæ. Et ideo qui gradus jam eccleſiaſticos meruerunt, id eſt, Presbyteri, Abbates, ſive Levitæ, excepta gravioribus & mortalibus culpis, nullis debeant verberibus ſubjacere. Non eſt dignum, ut poſſit unuſquiſque Prælatus honorabilia membra ſua, prout voluerit, & complacuerit, verberibus ſubjiciat & dolori, ne dum inſtanter ſubdita percutit membra, ipſe quoque debitam ſibi ſubditorum reverentiam ſubtrahat, juxta illud quod quidem Sapiens dicit*: leviter caſtigatus reverentiam exhibet caſtiganti. *Aſperitatis nimia increpatio nec increpationem recipit, nec ſalutem. Et ideo ſi quis aliter quam dictum eſt, prædictos honorabiles ſubditos, licentia percepta poteſtatis elatus, malitia tantum crediderit verberandos, juxta modum verborum, quem intulerit, excommunicationis pariter & exilii ſententiam ſuſtinebit.*

FONTES BAPTISMALES. *Quære* BAPTISTERIUM.

FORNICATIO. *Quære* CŒLIBATUS, CLERICUS.

FORUM. Per id nominis venit tribunal. Jam vero diſtinguitur tribunal, ſeu forum duplex, internum unum, externum alterum. Internum forum Dei tribunal, externum forum hominum tribunal eſt. Internum forum duorum generum eſt; videlicet, forum conſcientiæ, & pœnitentiæ ſeu confeſſionis ſacramentalis forum. Cenſurarum, extra pœnitentiæ ſacramentum, abſolutio internum conſcientiæ forum ſpectat. Peccatorum abſolutio, in pœnitentiæ ſacramento, ſpectat pœnitentiæ internum forum. Externum quoque forum in duplici eſt genere; civile unum in quo quicquid ad politicum & temporalem ordinem pertinet, pertractatur; eccleſiaſticum alterum, a cujus juriſdictione pendent, quæcunque ad religionis ſpiritalem ordinem referuntur. *Vide* JURISDICTIO.

FUNDATOR & FUNDATIO. Intelligitur fundatoris nomine, quicunque fundationem aliquam edidit, & per fundationem intelligitur omnis donatio, legatum quoque quod Eccleſiæ, beneficii, collegii, hoſpitalis, religioſæ communitatis inſtitutionem ſpectat, vel ad communitates, Eccleſiaſve jam inſtitutas refertur, addito Miſſarum precumve annuarum, aut pii alicujus operis onere. Fundationibus fideliter a fundatorum mente faciendum eſt ſatis; & cum monaſterium alio transfertur, fundationes illud ſequuntur. Parochus per temporalium obſignationem ad fundationis Miſſas perſolvendas adigi poteſt. Ita judicatum in Pariſienſi Parlamento, die 3. Februarii an. 1605.

Fundationes in Eccleſiæ gratiam ad divinum ſervitium editæ, ſeu præſcriptioni ſeu redemptioni ſuapte natura omnino non ſubſunt, niſi eas redimendi facultas donationi, aut teſtamento contineatur; ut hæc ipſa, quamvis iiſdem inſerta ſit, per triginta annorum ſpatium præſcribitur.

Cum fundatio per teſtamentum, aut per actum inter vivos ſtatuta eſt, in utraque facti ſpecie, Epiſcopi approbatione, publicaque confirmatione opus eſt; at quoad Eccleſiæ in qua fundatio perſolvenda, preſbyteros & adminiſtratores neceſſaria non eſt expreſſæ acceptionis forma, niſi ea forte per actum inter vivos edita fuerit. Præter hanc acceptionem quam Epiſcopi decretum approbans ſecutum ſit, Parlamentorum legitima confirmatio, quæ poteſt ſingulorum juriſdictio, ex Edicti an. 1749. articulo 3. requiritur. Fundatio, cum edita eſt in parœcia, ſine parochi ædituorumque cognitione conſenſuque acceptari non poteſt; & ſi qua forte parochum inter & ædituos, ſuper acceptatione fuerit opinionum varietas, recedendum apud officialem eſt, prout quidem per areſtum Parlamenti Pariſienſis, Januarii die 10. an. 1685. ſtatutum fuit, at poſt edictum an. 1749. hæ conteſtationes apud Parlamenta diſcutiuntur.

Epiſcoporum eſt fundationum executioni invigilare, eaſque redigere, cum plures numero ſunt, quam par eſt, aut earum redditus nequaquam ſufficit, in quo duplici facti ſpecie ejuſmodi reductiones per Tridentinam Synodum locum habent. Ex eodem Concilio (Seſſ. XXV. *de Reform.* cap. 4.) Epiſcopus has reductiones in Synodo perficere debet; at areſta non deſunt, quæ eaſdem reductiones, licet ab Epiſcopo tantum editas confirmarunt. *Vide* Hericurtium, in eccleſiaſticis Legibus, tertia parte, capite 7. n. 35. Hæc reductio, ſi nulla occurrit oppoſitio, actus eſt, qui a voluntaria juriſdictione pendet; at ſi qua ſubeſt oppoſitio, danda eſt opera, ut eadem, antequam ſuum Epiſcopus decretum edat, dijudicetur.

Capitula, etiam exempta, ſuas fundationes, quavis obducta ſpecie, ſine Epiſcopi conſenſu redigere nequeunt. Ita ſtatutum per areſtum Conſilii privati, die 26. Januarii an. 1644. contra Ambianenſe capitulum.

Paro-

Parochus ſuo cum domino ſuper fundationis in ejus Eccleſia gratiam editæ executione tranſigere nequit, ut perſolvendam curet, additis oneribus quæ fundator ei non inſeruit; quod ſi tranſegerit, reſtitutioni contra tranſactionem ſubeſt. Fundationes quæ contra patronorum, aliorumve privatorum hominum jura clauſulas continent, eæ quidem ſubſiſtunt, at ſine ejuſmodi clauſulis quæ aliis officiunt.

Ad regulares quod ſpectat, Abbates tantum & ordinis capita, prout Tridentina Synodus ſtatuit, fundationes redigendi jure gaudent. (Ibid.)

Cum fundatio acceptata fuit, cumque eadem legibus congruit, fundator non amplius variare, locumve mutare poteſt, in quo ſervitium præſtandum eſt.

Præbendum eſt a Sacerdotibus ſolatium indigentibus, & maxime his quibus reſtituenda vieiſſitudo eſt. Quicunque ergo fidelium de facultatibus ſuis Eccleſiæ aliquid devotione propria contulerint; ſi forte ipſi, aut filii eorum redacti fuerint ad inopiam, ab eadem Eccleſia ſuffragium vitæ pro temporis uſu percipiant. (Concilium Toletanum, an. 633. can. 38.)

Salubri deliberatione cenſemus, ut .... ſingulis diebus dominicis .... eorum nomina, a quibus ſuæ Eccleſiæ (parochiales) *conſtat eſſe conſtructas, vel qui aliquid his ſanctis Eccleſiis videntur, aut viſi ſunt contuliſſe, ſi viventes in corpore ſunt, ante altare recitentur tempore Miſſæ; quod ſi ab hac deceſſerunt, aut diſceſſerint luce, nomina eorum cum defunctis fidelibus recitentur ſuo in ordine.* (Concil. Emeritanum, an. 666. can. 19.) *Volumus etiam, quod in ſingulis parochialibus Eccleſiis non ſolum dicatur Miſſa parochialis dominicis, ſed etiam aliis per hebdomadum diebus divina officia ſecundum primam fundationem ipſius Eccleſiæ, vel illius augmentationem celebrentur. Et ne divinus cultus quem omnino augeri deſideramus, minuatur, fundatorumve intentio fraudetur, per diœceſanos compellantur, omnes & ſinguli rectores Eccleſiarum parochialium, capellani, aliique beneficiati, leproſariarum, aliarumque domorum adminiſtratores, ad oſtendendas, adhibendaſque litteras fundationis, inſtitutionis, & augmentationis beneficiorum ſuorum, & adminiſtrationum; ut, omnibus viſis, de divinis officiis, juxta fundatorum intentionem, quod opportunum fuerit, ab eiſdem diœceſanis ſtatuatur.* (Concilium Senonenſe, an. 1528. can. 13. *de Fundat.*)

Rothomagenſe Concilium, an. 1581. celebratum eadem ſtatuta continet in titulo, *de curatorum & aliorum presbyterorum, ac parochianorum officiis.*

Contingit ſæpe in quibuſdam Eccleſiis, vel tam magnarum Miſſarum celebrandarum numerum ex variis defunctorum relictis impoſitum eſſe, ut illis pro ſingulis diebus, a teſtatoribus præſcriptis nequeat ſatisfieri, vel eleemoſynam hujuſmodi pro illis celebrandis adeo tenuem eſſe, ut non facile inveniatur qui velit huic ſe muneri ſubjicere; unde depereunt piæ teſtantium voluntates, & eorum conſcientias, ad quos prædicta ſpectant, onerandi occaſio datur. Sancta Synodus, cupiens hæc ad pios uſus relicta, quo plenius & utilius poteſt, impleri, facultatem dat Epiſcopis, ut in Synodo diœceſana, itemque Abbatibus & Generalibus Ordinum, ut in ſuis capitulis generalibus, re diligenter perſpecta, poſſint pro ſua conſcientia in prædictis Eccleſiis, quas hac proviſione indigere cognoverint, ſtatuere circa hæc, quidquid magis ad Dei honorem & cultum, atque Eccleſiarum utilitatem viderint expedire; ita tamen, ut eorum ſemper defunctorum commemoratio fiat, qui pro ſuarum animarum ſalute legata ea ad pios uſus reliquerint. (Concilium Tridentinum, Seſſ. XXV. *de Reform.* cap. 4.)

FUNERA. *Quære* SEPULTURA.

FURIOSUS. *Quære* IRREGULARITAS.

GEN

GENERALIS, ſeu GENERALES ORDINIS. Qui Generalis titulo in aliquo religioſo Ordine eſt inſignitus, ejus ordinis, omniumque domorum ad eum pertinentium caput eſt, &, quod inde conſequitur, cæteris ejuſdem Ordinis ſuperioribus dignitate & poteſtate præſtat: *Generalis dicitur, qui omnibus ſuæ religionis præeſt.* Ordinis Generalium nomen & ſtatus ignota fuerunt ad decimum uſque ſæculum, quo quidem ſæculo Cluniacenſes Abbates plura monaſteria conjunxerunt, quæ ab uno tantum Abbate penderent. Retro actis temporibus, ſingulis monaſteriis ſuus erat Abbas, qui a nullo prorſus alio pendebat, & Epiſcopo unice ſuberat. Religioſi ordines qui poſt primam hanc Cluniaci reformationem prodierunt, & in primis mendicantes Ordines id exempli ſecuti ſunt, & in congregationis corpus, generali Superiore præſide, coaluerunt. Fere omnes Ordinis Generales, ſuæ ipſius electionis vi confirmantur. Generales in quoque Ordine plus minuſve poteſtatis, prærogativarum & jurium obtinent, pro regularum & conſtitutionum diſcrimine, quæ ſingulis Ordinibus peculiares & propriæ ſunt. Ad diſpenſativam, ut vocant, Generalium poteſtatem quod attinet, quæ religioſos a regula & conſtitutionibus diſpenſandi facultate continetur; hi quidem in ſuos inferiores eadem prorſus quoad caput hoc poteſtate gaudent, qua in ſuos diœceſanos laicos, quoad Eccleſiæ leges, Epiſcopi. De poteſtate abſolutiva nuncupata pro cenſuris & peccatis reſervatis idem dicendum.

In Galliis, religioſarum domorum generales alienigenæ, eorumve deputati, ſine expreſſa ſuæ Majeſtatis facultate, viſitationes per regnum peragere non ſinuntur. (Monumenta Cleri, tom. 4. p. 521. & ſeq.)

Areſta conſilii Status, die 8. Januarii an. 1676. religioſos vetant ordinis Generalium obedientias exequi ſine Provincialium conſenſu; enuntiantque eorumdem Generalium ſententias, decreta, mandata & alia reſcripta executioni in Galliarum regno mandari non poſſe, quin patentibus litteris firmata fuerint.

GENUFLEXIO. Eſt hæc Eccleſiæ cæremonia in eo poſita, ut humi ſternatur unum, vel utrumque genu, præſertim cum ante expoſitum ſanctum Sacramentum tranſitur. Apud Chriſtifideles antiquiſſimus eſt genuflexionis in prece uſus. Eum ſervabant per annum totum, dominicis exceptis diebus, exceptoque Paſchatis inter & Pentecoſtes feſtum tempore, quo orabant erectis pedibus, ut Chriſti Domini reſurrectionem honore afficerent. Vulgo tamen genua ad altare, ipſo Miſſæ tempore, non flectebant, atque etiamnum Chartuſiani nullam unquam genuflexionem edunt; ſolum genua, poſt conſecrationem, ut Chriſtum adorent, tantiſper flectunt. Non ergo ad ſancti Sacramenti adorationem neceſſarium ſpecimen genuflexio eſt; & admodum perperam ratiocinaretur, quicunque cum aliquibus jactatæ reformationis miniſtris inferret Chriſti Domini in ſancta Euchariſtia realem præſentiam olim agnitam non fuiſſe, propterea quod ante eam vulgo genua non flectebantur; quaſi vero hujus ſacramenti fides, eique debitus cultus a genuflexione potius quam ab alia corporis habitudine neceſſario penderet, & certis quibuſdam cæremoniis præ aliis, non autem pietate ipſa quæ peculiariter eæ ſervantur, quæ temporibus locisque ſingulis uſui ſunt, religio contineretur.

Quoniam ſunt in die dominica quidam ad orationem genua flectentes, & in diebus Pentecoſtes; propterea itaque ſtatutum eſt a ſancta Synodo, quoniam conſona & convenienz per omnes Eccleſias cuſtodienda conſuetudo eſt, ut ſtantes ad orationem vota Domino reddamus. (I. Concilium Nicænum, an. 325. can. 20.)

Pœnitentes etiam diebus remiſſionis genua flectant. (Carthaginenſe Concilium, an. 398. habitum can. 82.)

Dominicis genu non flectere a divinis noſtris patribus, *Chriſti reſurrectionem honorantibus, canonice accipimus. Ne ergo hujus obſervationis evidentiam ignoremus, fidelibus manifeſtum facimus, quod poſt veſpertinum Sacerdotum ad altare ſabbato ingreſſum, ex conſuetudine quæ ſervatur, nemo genu flectat, uſque ad ſequentem veſperum in die dominico, in quo poſt ingreſſum in completorio, genua rurſus flectentes, Domino preces ſic offerimus. Salvatoris enim noſtri reſurrectionis præcurſorem noctem quæ fuit poſt ſabbatum, accipientes hymnos, ab ea ſpiritaliter incipimus, feſtum ex tenebris in lucem ſacientes; ut in perfecto & integro die ac nocte nos reſurrectionem celebremus.* (Concilium *in Trullo*, an. 692. can. 90.)

Sciendum eſt, quod, exceptis diebus dominicis, & illis ſolemnitatibus, quibus & univerſalis Eccleſia, ob recordationem dominicæ Reſurrectionis, ſolet ſtando orare, ſinis incurva genibus, ſuppliciter Dei clementiam nobis profuturam, noſtrorumque criminum indulgentiam depoſcendum eſt; cujus rei in Evangelio ipſe Dominus nobis dedit exemplum. Sed & Stephanum martyrem, & apoſtolum Paulum eadem feciſſe Liber Actuum Apoſtolorum teſtis eſt. Ex quibus intelligi datur, oportere Chriſtianum humiliter ad terram proſterni, ne forte illi dicatur: Quid ſuperbis, terra & cinis. (Concilium Turonenſe, an. 813. can. 37.)

Quoniam ſunt quidam in die dominico genu flectentes, & in diebus Pentecoſtes, ut omnia in univerſis locis conſonanter obſerventur, placuit ſancto Concilio, ſtantes Domino vota perſolvere. (Concil. Aquiſgranenſe, an. 816. can. 45.)

Et hoc ſciendum eſt, quod ſi quando jejunium Menſis Junii in vigilia Pentecoſtes .... evenerit, non ibi celebrandum erit, ſed in ipſa hebdomada ſolemni Pentecoſtes; & tunc propter ſolemnitatem Spiritus ſancti, diacones dal-

maticis induantur, Alleluja *cantetur*, & Flectamus genua, *non dicatur*. (Concilium Selingſtadienſe, an. 1022. can. 2.)

GLORIA IN EXCELSIS, canticum quod ad Miſſam dicitur, exceptis diebus ferialibus, dominicis quadrageſimæ, &c. E S. Gregorii Sacramentario, Epiſcopus tantum dicebat *Gloria in Excelſis*; atque is quidem dominicis feſtiſque diebus ſolummodo. Illud a presbyteris non niſi in Paſchate dicebatur.

GLORIA PATRI, &c. Verſiculus eſt qui ad divini officii pſalmorum finem, & in aliis Eccleſiæ precibus dicitur, quo magis peculiarem in modum ſancta Trinitas glorificetur; id quod *doxologiæ* vocabulo deſignatur. Summus Pontifex Damaſus, an. 368. mandaſſe creditur, ut *Gloria Patri* ad ſingulorum Officii pſalmorum finem diceretur.

Græci diſtinguunt *doxologias* duas; magnam, quæ noſtra *Gloria in excelſis* eſt, & parvam, quæ eſt noſtra *Gloria Patri*, &c. S. Baſilius, in Libro de Spiritu Sancto, cap. 27. & 28. antiquiſſimam fuiſſe in Eccleſia conſuetudinem ait, ut ad diei finem caneretur, *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui Sancto*. Occurrunt doxologiæ veſtigia in martyrii S. Ignatii Antiocheni Epiſcopi actis, quibus nempe, qui ea ſcripſerunt, ad calcem addidere: „ Nos quidem vobis ejus mortis diem „ & tempus ſignificavimus, ut (quotannis) ad ejus „ martyrium honorandum, quo tempore paſſus eſt, „ convenire poſſimus, ea ſpe ducti fore, ut participes „ ſimus victoriæ magnanimi illius athletæ Chriſti Domini, per quem & cum quo gloria & poteſtas eſt „ Patri cum Spiritu Sancto in omnia ſecula ſeculorum. “ Smyrnenſes fideles in Epiſtola quam ad Philomelienſes ſuper S. Polycarpi martyrio ſcripſerunt, ſanctiſſimæ Trinitatis Perſonis tribus gloriam tribuunt in hæc verba: „ Conjungamus nos apoſtolis, omnibuſque juſtis cæleſtis & terreſtris Eccleſiæ, & benedicamus una omnes voce *Deum Patrem omnipotentem*; „ benedicamus *Jeſum Chriſtum*, Dominum noſtrum, „ animarum noſtrarum Salvatorem, noſtrorum corporum dominum, & univerſæ Eccleſiæ paſtorem; benedicamus *Spiritum Sanctum*, per quem omnia nobis „ revelata fuere. “

Ariani, ab an. 341. tres alias doxologias quæ faverent eorum erroribus, excogitarunt; 1. *Gloria ſit Patri per Filium in Spiritu Sancto*; 2. *Gloria ſit Patri in Filio & Spiritu Sancto*; 3. *Gloria ſit Patri & Filio in Spiritu Sancto*.

Sunt quidam qui in fine reſponſoriorum Gloria *non dicunt; propter quod interdum inconvenienter reſonat. Sed hæc eſt diſcretio, ut in lætis ſequatur gloria, in triſtioribus repetatur principium*. (I. Concilium Toletanum, an. 633. cap. 16.)

GRADUATI. Nuncupantur *Graduati* qui gradus in aliqua Facultate obtinuerunt, qui ſcilicet, poſtquam præſcripto temporis ſpatio in celebri univerſitate ſtuduerunt, ibidem, præeunte examine, magiſtri in artibus, baccalaurei, licentiati, aut doctoris litteras adepti ſunt, quæ gradum locumve ſingulis iis titulis reſpondentem iiſdem tribuunt.

Diſtinguuntur graduatorum genera quatuor; ut alii nempe graduati ſimplices, alii graduati nominati, alii graduati ſæculares, alii graduati regulares ſint.

Graduati ſimplices ſunt, quibus ſuorum tantum graduum litteræ, cum ſignificatione temporis ſtudii, ſuppetunt.

Nominati graduati ſunt, quos ſua univerſitas munit nominationis litteris, iis ſcilicet Litteris, per quas univerſitas in qua ſuos quiſque gradus ſumpſerunt, eos nominat præſentatque collatoribus, ut iiſdem quæ affecta ſunt, beneficia conferant.

Porro graduatis affecta beneficia ea tantum ſunt, quæ per mortem vacant, quæque a patronis vel collatoribus eccleſiaſticis pendent. Excluduntur proinde graduati a beneficiis conſiſtorialibus, item ab electivis confirmativis, ab iis denique quæ ad Regis, aut patroni laici nominationem, aut collationem ſpectant. Excluſi ſunt etiam a cathedralium Eccleſiarum dignitatibus; a beneficiis quæ Choriſtis, *in compenſationem ſervitiorum*, affecta ſunt, niſi ita comparati ſint, ut Eccleſiarum ſtatuta, aut fundationes requirunt; ab iis quoque beneficiis quæ ab eccleſiaſticis collatoribus pendent, cum in horum quidem collatione tria beneficia non ſunt.

Graduatis menſes quatuor affecti ſunt; videlicet, Januarius, Aprilis, Julius, October. Ex his quatuor menſibus, ſunt rigoris duo, Januarius & Julius, ita dicti, quia collator beneficium requirenti ſeniori graduato nominato conferre debet; favoris itidem duo, Aprilis & October, ita nuncupati, quia collator inter graduatos rite qualificatos, qui ſuos gradus quovis tempore ſignificaverint, ſuaque nomina & cognomina per Quadrageſimam inſinuaverint, eligere poteſt.

In graduatorum concurſu, ſenior nominatus præferri debet. Si uno eodemque tempore nominati fuerint, doctores licentiatis in eadem facultate, & licentiati baccalaureis præferendi ſunt. Sin alii in aliis facultatibus gradus ſumpſerunt, theologiæ doctores cæterarum facultatum doctoribus; canonici juris doctores civilis juris doctoribus; hi vero medicinæ doctoribus præeunt. Licentiati in theologia, baccalaurei ipſi formati iis qui in jure & in medicina licentiati ſunt, anteferuntur. Inter baccalaureos idem qui inter doctores ordo ſervatur. Baccalaurei, tam in theologia, quam in jure, vel in medicina, magiſtris in artibus præferuntur.

Si eodem anno graduati duo nominati fuerint, ſuamque unus nominationem ſequenti tantum anno, alter eodem quo edita fuit, ſignificaverint; qui eam primus ſignificavit, non eſt proinde alteri præferendus, quia Concordatum non omnino ſignificationis, ſed ſolummodo nominationis tempus ſpectat. Cum inter duos magiſtros in artibus, eodem anno nominatos, unus ſuperiores deinde gradus ſumpſerit, alteri qui non ſumpſit, anteponetur.

Ut graduati ſuo privilegio uti poſſint, neceſſe eſt, 1. ut, per totum præſcriptum tempus, in aliqua celebri Galliarum univerſitate ſtuduerint, & congruam ibidem ſcientiam adepti fuerint.

Neceſſe eſt, 2. ut poſtquam gradus ſine fraude obtinuerunt, eos patronis ſeu collatoribus ſignificandos curent, cum fide temporis ſtudii, cumque nominationis litteris, quarum exempla iiſdem relinquant. Graduati nobiles debent iis præterea teſtificationem exhibere, quæ eorum nobilitatem probet. Concordatum præcipit, ſuas ut litteras *patronis eccleſiaſticis, aut collatoribus ordinariis* graduati ſignificent. Verum electionis libertas haud graduatis relinquitur; qui ſane patronis, prout uſus fert, ſignificare debent; atque hæc ſignificatio fiat, oportet, ante beneficii vacationem, quod ii, ſuorum graduum vi, requirere volunt. Suorum etiam nominum & cognominum ſignificationem graduati quotannis renovent, neceſſe eſt, quadrageſimali ſolum tempore, & ante beneficii vacationem, & quidem ſub nullitatis pœna, cum nullum aliud tempus ſufficiat. Hæc ſignificatio eccleſiaſticis patronis, eorumve vicegerentibus exhibenda eſt; litterarum autem temporis ſtudii, graduum & nominationis inſinuatio edenda in eccleſiaſticarum inſinuationum tabulario, ea lege, ut actuarium ſeu graffarium ipſum, ejuſve commiſſum graduati alloquantur, ſecus nullitatis indicta pœna. (Monumenta Cleri, Tom. 10. pag. 260. & ſeq.)

Neceſſe eſt, 3. ſuum ut nomen & cognomen per ejus anni quadrageſimam inſinuaverint, quo anno beneficia requirunt, ſiquidem ſignificationis inter & requiſitionis tempus quadrageſima inciderit.

Neceſſe eſt, 4. ut beneficia quæ requiruntur, nec a Papa collata, nec in ejus manibus reſignata, nec indulti a parlamento conceſſi vi requiſita fuerint.

Neceſſe eſt, 5. ut ne graduati repleti ſint, beneficia ſcilicet jam fruantur, quod ad eorum ſuſtentationem ſufficere cenſeatur. Concordatum, *tit. de collat. §. 9. Volumus*, graduati repletionem redigit ad beneficium *ducentenorum florenorum auri de camera*. De horum verborum interpretatione non convenit inter auctores. Eos florenos Luetius ſexcentis Gallicæ monetæ libris æſtimat. At id conſtitutiones definierunt, ut ſequitur. Ex articulo 30. conſtitutionis an. 1606. graduati ſæculares qui, ſuorum graduum vi, beneficium obtinuerunt, cui annuæ quadringentæ libræ reſpondent, repleti ſunt; graduati vero regulares per beneficium quantumvis tenue. Si graduati, haud ſuorum graduum vi, beneficium quod poſſident, obtinuerunt, illud, ad eos replendos, ſexcentarum librarum ſit, oportet. Si quam graduati compenſationem, penſionem, aliamve rem acceperunt pro beneficiis quæ requiſierunt, id iis tenet repletionis locum, quia beneficii ab iiſdem requiſiti valor ſpectetur. Computantur diſtributiones in ducentorum florenorum, aut quadringentarum librarum ſumma, *tempore reſidentiæ, & horis divinis interceſſendo*. Æſtimantur libræ quadringentæ, deducta decimarum ſolutione, quæ in conſueta onera abierunt, non vero deductis donis gratuitis, caſibuſve fortuitis, quæ conſueta veluti onera non ſpectantur. Collegiorum principalitates & capellaniæ non replent, quia ejuſmodi munia non ſunt eccleſiaſtica beneficia. Ita judicatum per areſtum parlamenti Pariſienſis, an. 1678. pro principalitate collegii Marchiæ. Penſiones non clericales perinde ac clericales, e Rege ſuper benefi-

Digitized by Google

beneficiis ad ejus nominationem ſpectantibus elicui conceſſæ non replent. Ita judicatum per areſtum parlamenti Pariſienſis diei 17. Auguſti an. 1751.

Quod attinet ad penſiones clericales quæ perpetuæ ſunt, quæque eccleſiaſtici tituli fundationem conficiunt, hæ quidem replent.

Neceſſe eſt, 6. ut graduato qualitates inſint, quas ſeu per commune jus, ſeu per fundationem, ſeu per conſuetudinem, beneficium poſtulat. Itaque graduatus debet eſſe Sacerdos, aut nobilis, aut e certo quodam monaſterio, aut certa quadam ætate, cum harum qualitatum aliquam beneficium requirit.

Neceſſe eſt 7. ut graduati ſint ita comparati, ut beneficiis quæ requirunt, ipſi per ſe deſervire poſſint, quia canones aliis ea tradi vetant.

Cum igitur Eccleſia, vel eccleſiaſticum miniſterium committi debuerit, talis ad hoc perſona quæratur, quæ reſidere in loco, & curam ejus per ſe ipſum valeat exercere; quod ſi aliter fuerit actum, & qui receperit, quod contra ſanctos canones accepit, amittat, & qui dederit, largiendi poteſtate privetur. (Lateranenſe III. generale Concilium, an. 1179. cap. 15.)

Hinc illud conſequens fit, graduatos qui ſuorum graduum vi, beneficia obtinuerunt, ea dimittere debere, cum ipſi per ſe iiſdem deſervire non poſſunt; aut cum, haud data per præſcriptum tempus in univerſitate ſtudiis opera, teſtificationem per fraudem, per favorem, &c. obtinuerunt; aut cum, licet in ſtudiis præſcriptum tempus inſumpſerint, non tamen congruam & neceſſariam ſcientiam acquiſierunt.

Graduatorum privilegium difficultate non caret. Contrarium eſſe dicitur ſacris canonibus qui beneficia dignioribus tribui volunt, & præſertim viceſimæ quartæ Tridentini Concilii ſeſſionis capiti 10. quod expectativas gratias abrogat, inter quas expreſſis verbis graduatorum privilegium nominat. Additur majoris momenti beneficia per hoc privilegium eo diſcriminis redigi, ut, nedum digniori, nonnunquam indignis tribuantur; eum qui beneficium requirit, ſe ipſum ad beneficium appellare, ſibique id ſumere, ut eo ſe digniorem putet; ad beneficia perveniri, graduum in medicina & civili jure ſuſceptorum vi, cum tamen civilis juris & medicinæ ſtudium clericis & religioſis canones interdicant; ad ea quoque per titulum magiſtri in artibus perveniri; atque ex his privilegii articulis tribus id demum conſequens etiam fieri, ut quiſpiam curata beneficia, quin ſit theologus, obtinere poſſit. Id etiam opponitur per hoc privilegium ignorantiam foveri; eos qui illud conſequi volunt, minus eſſe ſollicitos, ut ſtudeant, quam ut ſibi faventes cenſores & examinatores comperent, atque adeo graduati qualitatem ſæpenumero in cauſa eſſe, ut, qui eam obtinuerunt, examini non ſubdantur, ex quo fit, ut iidem docti habiti, quin ſcientia polleant, dignis beneficia ſurripiant.

Reſpondetur, eum finem graduatorum privilegio propoſitum eſſe, ut per illud beneficia, e canonum mente, merito tribuantur; Tridentinum Concilium, ad graduatorum privilegii abrogationem quod attinet, in Gallia receptum non eſſe; cum hoc privilegium permiſſum ſit, eum non appellare ſe ipſum ad beneficium, nec ſe cum præſumptionis nota ſe quem cæteros, digniorem credere, qui eodem ibi utitur, ubi viget; medicinæ, juriſque civilis ſtudium clericis & religionis tum ſolum prohiberi, cum impedit, ut theologiæ, magiſque neceſſariis occupationibus aliis vacetur; quicquid opponitur, tantummodo privilegii abuſum, non autem privilegium ipſum attingere, quod ipſum per ſe bonum eſt, ſeu ejus finis, ſeu naturalia effecta ſpectentur, quippe quod non alia mente inſtitutum fuit, quam ut beneficia merito tribuerentur, & ad bona ſtudia homines excitarentur; privilegium hoc Baſileenſis concilii, cœtus Bituricenſis, Leonis Papæ X. qui illud Concordato inſeruit, auctoritate, ac demum uſu niti, qui illud ipſum ab an. 1438. ad uſque tempus hoc approbavit. (Gibertus, Inſtit. Eccleſ. & Benef. tom. 1. edit. an. 1750. pag. 502. & ſeq.)

Inſuper (ordinat hæc ſancta Synodus), *quod in qualibet Eccleſia cathedrali, vel collegiata, ultra prædictam præbendam, theologo* (ut præmittitur) *aſſignandam, tertia pars præbendarum conferatur graduatis, alias idoneis, modo & forma infra ſcriptis; ſic quod prima vacatura hujuſmodi graduato, & deinde poſt alias duas ſequens eo modo conferatur, & ſic deinceps; videlicet magiſtris, aut licentiatis, ſeu baccalaureis formatis in theologia, qui per decennium in aliqua univerſitate privilegiata; doctoribus, ſeu licentiatis in altero jurium, vel medicina, qui per ſeptem annos in ſua facultate ſtuduerint in univerſitate, ut ſupra; magiſtris, ſeu licentiatis in artibus, cum rigore examinis, qui per quinquennium in aliqua univerſitate, a logicalibus incluſive, & ſupra, in artibus, vel in alia ſuperiori facultate ſtuduerint; necnon in theologia, qui per ſex annos, vel in utroque, aut in altero jurium, baccalaureis qui per triennium, ſi nobiles ex utroque parente, & ex antiquo genere, alias autem per quinquennium conſimiliter in aliqua univerſitate privilegiata ad minus ſuum ſtudium fecerint; qui de prædictis gradibus, tempore, & nobilitate ſupra dictis fidem facere tenentur collatori per legitima documenta. Exhortamur tamen ordinarios collatores, quod in conferendis beneficiis hujuſmodi, præſertim quoad dignitates, reſpectum habeant ſingulariter ad magiſtros, necnon licentiatos & baccalaureos formatos in theologia. In dignitatibus vero non electivis, perſonatibus, adminiſtrationibus & officiis dictarum Eccleſiarum, idem ordo, modus & forma in omnibus obſerventur .... Statuit hæc ſancta Synodus, quod quolibet anno, durante tempore Quadrageſimæ, omnes & ſinguli hoc modo qualificati, de ipſa diœceſi, & alii qui voluerint, habeant per ſe, vel per procuratorem ſua nomina exhibere illis, ad quos beneficiorum curatorum collatio, vel præſentatio ſpectat, ſeu eorum vicariis.... Si autem illi, ad quos beneficiorum quævis diſpoſitio ſpectat, contra ſupradictorum qualificationum deſignationem & ordinem, aliquod beneficium contulerint, ſeu ad ipſum præſentaverint, vel quomodolibet diſpoſuerint, ſit ipſo facto irritum & inane, velut ſuperius præmiſſum eſt. Et nihilominus per concilia provincialia, cum in his defecerint, aut etiam perſonis non idoneis quoquo modo providerint, juxta tenorem Conſtitutionis Concilii generalis, quæ incipit,* Grave de præbendis, *corrigantur, & debite puniantur.* (Concilium Baſileenſe, an. 1438. Seſſ. XXXI. art. 3.)

Ante graduatorum originem & inſtitutionem, Romani Pontifices qui de pleriſque alicujus momenti beneficiis diſpoſitionem ſibi reſervaverant, univerſitatibus eam veniam dabant, ut ad eos mitterent eorum indicem, qui ex ipſarum corpore præcipui erant; & hi quidem, ſuper earum fide, in quorumdam beneficiorum quorum collationem ſibi ſummi Pontifices reſervaverant, præferebantur. Hi porro catalogi appellabantur *Rotuli nominandorum*. (Monum. cleri, tom. X. p. 195.)

Præter graduatos de quibus hactenus, alii ſunt, qui gratiæ, & privilegii graduati vocantur.

Gratiæ graduati ſunt, quibuſcum, utpote, prout requiritur, ad gradus idoneis univerſitates in ſtudii tempora, nonnulliſque conſuetis exercitationibus diſpenſarunt.

Privilegii graduati ſunt qui hunc titulum accipiunt per Papæ, ejus legatorum, aliarumve perſonarum quæ ſibi id juris eſſe contendunt, litteras, quibus ſtudii, examinis, earumque exercitationum diſpenſatio continetur.

Hi graduati per Papam graduatis in forma, prorſus ut graduatis mandatarii apoſtolici præferuntur. At in Gallia non amplius, ex longo jam tempore, graduati ex privilegio agnoſcuntur, perinde ac graduati bullares, ſeu codicillares qui doctoris gradum per ſimplices principum, ſupremorumque dominorum litteras obtinebant. Quid? quod Gallicæ ſanctiones volunt graduatos in regni privilegiatis univerſitatibus creatos ſine rigore, quod ajunt, examinis, ac ſine requiſitis conſuetiſque ſolemnibus formis, (qui vulgo dicuntur ſub camino, hoc eſt, in cubiculo, non autem in publica univerſitatis aula progreſſi probatique) juribus & privilegiis eorum propriis, qui publice, & cum examinis rigore progreſſi probatique ſunt, non gaudere. (Mon. Cleri, Tom. X. pag. 211. Tom XI. p. 158.)

GRADUS CONSANGUINITATIS. In conſanguinitate veniunt animadvertenda tria, truncus ſeu ſtipes, linea, & gradus. Per truncum, ſtipitem & radicem, ut cum canoniſtis loquamur, ſeu per originem, ſtirpem, caput, intelliguntur pater & mater, ſeu pater ſolum, aut ſolum mater, cum adſunt filii e pluribus matrimoniis, e quibus deſcendentes originem trahunt. Per lineam intelligitur ordo ſeu ſeries perſonarum quæ ejuſdem ſanguinis ſunt, ſeu aſcendendo, ſeu deſcendendo. Linea vel directa eſt, vel collateralis. Linea directa eſt eorum ſeries, qui geniti ſunt unus per alium; collateralis eſt eorum ſeries, qui ſtipitem communem habentes, non unus per alium geniti ſunt. Conſanguinitatis gradus appellatur diſtantia major minorve quæ intercedit e conſanguineorum uno ad alium, ut a patre ad filium, ab avo ad nepotem, &c. Jus civile & jus canonicum in id conſpirant conſentiuntque, ut conſanguinitatis gradus in linea directa per generationum numerum recenſeant. Ergo, ex utroque jure, tot in linea directa ſunt conſanguinitatis gradus, quot generationes inter conſanguineos exiſtunt; ita, a patre ad filium una tantum & unicus

gradus eſt, quia a patre ad filium non niſi una eſt & unica generatio; ab avo ad nepotem duo gradus ſunt, quia ab avo ad nepotem ſunt generationes duæ.

Ad collateralem vero lineam quod attinet, de ratione numerandi gradus, civile inter & canonicum jura non convenit. In linea collaterali, civile jus tot gradus inter duos collaterales in linea æquali vel inæquali numerat, quot ſunt perſonæ utrinque genitæ, ortæ ex eodem ſtipite, dempto tamen ſtipite ipſo. Lineæ æqualis exemplum: Petrus ejuſque filii duo Jacobus & Joannes ſunt perſonæ tres; Petrus eſt communis ſtipes, remanent perſonæ duæ ortæ ex hoc communi ſtipite, nempe, Jacobus & Joannes, &, quod inde conſequitur, gradus duo, quoniam, ex hac computandi ratione, tot gradus inter collaterales ſunt, quot perſonæ utrinque genitæ, ortæ ex eodem ſtipite: adeoque Jacobus eſt ſui fratris Joannis conſanguineus, in ſecundo gradu, ſecundum civile jus. Per eamdem regulam, patrueles fratres duo ſunt conſanguinei in quarto gradu, quia per aſcenſum ad eorum communem ſtipitem, eoque dempto, remanent perſonæ quatuor utrinque genitæ, ortæ ex eodem ſtipite, ſcilicet, fratres duo quibus pater eſt communis ſtipes, & horum fratrum duorum filii duo. Lineæ inæqualis exemplum: Petrus relinquit filios duos, Jacobum & Joannem; Joannes moritur, & relinquit filium Joſephum nomine; Joſephus eſt ſui patrui Joannis conſanguineus in tertio gradu, quia per aſcenſum ad ſtipitem (Petrum), eoque dempto, ſuperſunt tres perſonæ genitæ, nempe, Jacobus defunctus, Joannes & Joſephus, &, quod inde conſequitur, gradus tres. Eadem inſtituenda eſt quoad pronepotes, neptes & amitas ſupputatio.

Ex jure canonico, ad gradus in linea collaterali numerandos ſervantur ſequentes regulæ duæ.

I. Regula. In linea collaterali æquali, nempe, cum collaterales æque diſtant a communi ſtipite, tot gradus inter eos numerantur, quot gradus ad communem ſtipitem ſunt ab eorumdem uno. Exempli cauſa, fratres duo ſunt conſanguinei ſeu propinqui gradu primo, quia ab alterutro ad patrem qui communis truncus ſeu caput eſt, unus tantum gradus, ſeu generatio una tantum adeſt. Patrueles fratres duo conſanguinei ſunt ſecundo gradu, quia ab eorum altero ad avum, ſcilicet ad communem ſtipitem gradus duo ſeu generationes duæ ſunt.

II. Regula. In linea collaterali inæquali, tot inter conſanguineos collaterales numerantur conſanguinitatis gradus, quot adſunt ab eo qui longius a communi ſtipite ſeu trunco diſtat. Exemplum. patruus & nepos ſunt inæqualiter remoti a communi ſtipite, qui nepotis avus eſt patrui pater; nepos ab eo diſtat gradibus duobus, & patruus gradu uno tantum. Ex hac ergo regula, patruus & nepos conſanguinei ſunt ad avum ſecundum gradum: *Remotior trahit ad ſe propinquiorem.*

In Gallia, conſanguinitatis graduum ſupputatio quæ canonici juris, apud ſecularia & eccleſiaſtica tribunalia locum habet, cum agitur de matrimonii & conſcientiæ caſibus, deque judicum, teſtium aliarumque ſimilium perſonarum recuſatione, quarum conſanguinitas ſeu propinquitas in quibuſdam actis ſuſpecta eſt; at, in iiſdem tribunalibus, quoad ſucceſſiones ſeu hæreditates, ſervatur civilis juris enumeratio. *Vide* MATRIMONIUM.

GRADUS STUDII. Veniunt hoc nomine gradus quos in aliqua univerſitate is obtinet, qui ibidem ſtatum ſtudii tempus peregit, ſubitque requiſita examina, ut gradus quos ſuis alumnis eadem concedit, aſſequeretur, & privilegiis gauderet quæ iiſdem addicta ſunt. Hi porro ſunt magiſtri in artibus, baccalaurei, licentiati & doctoris gradus. Eminent hi plus minuſve, prout qui eos obtinent, longiore aut breviore temporis ſpatio in univerſitate ſtuduerunt, quæ hos iiſdem concedit per litteras ſeu ſcriptum teſtimonium, vulgo certificatum de merito, ſcientiaque; quod appellatur eos in gradus recipere. Studii tempus quod neceſſarium eſt, ut ad gradus perveniatur, non in omnibus univerſitatibus idem eſt; at, ex Concordato, tit. 5. *de Collationibus*, §. IV. qui incipit, *Præterea*, opus eſt ſtudii annis decem in celebri inſignique univerſitate pro doctoribus & licentiatis in theologia; annis ſeptem pro doctoribus aut licentiatis in jure canonico, in jure civili, vel in medicina; annis ſex pro ſimplicibus baccalaureis in theologia; annis quinque pro baccalaureis in jure canonico vel in jure civili, ſi nobiles non ſunt, & annis tribus, ſi ſunt nobiles; annis quinque pro magiſtris in artibus. *Vide* GRADUATI.

GRÆCI. In conciliis de Græcis eſt ſæpe ſermo, eorum ſchiſmata, ſubdoliſque, ut tempori ſervirent, cum Romana Eccleſia redintegrationibus occaſionem præbentibus. Huic ſchiſmati admodum celebri perſpectoque, *Græcorum*, ſeu *Orientis Schiſmatis* nomine, Photius, Conſtantinopolitanus Patriarcha, nono ſæculo, initium dedit. Ambitioſus homo hic qui prævidebat Romanos Pontifices Conſtantinopolitanorum Patriarcharum, œcumenici, ſeu univerſalis Patriarchæ titulum ſibi arrogantium contentionibus invicto ſemper obſtaculo fore, id ſibi ſumpſit, ut ſe a Latina Eccleſia ſejungeret, prætendens eam pernicioſis erroribus obſtrictam eſſe. Jactati errores hi ad has quatuor injurias redigebantur. 1. Latini utuntur azymo pane in ſanctorum myſteriorum celebratione. 2. Caſeo, animalibus carnibuſque ſuffocatis veſcuntur. 3. Jejunant ſabbatis. 4. Quadrageſimali tempore *Alleluja* non canunt. His nimirum tam frivolis obductis cauſis Photius ſchiſma inchoavit, quod ejus ætate perbreve fuit, quia ſcilicet eo ſede pulſo, Romana & Græca Eccleſia rurſus coiverunt. Michael Cerularius, ſeu Cerularius qui Conſtantinopolis patriarchalem Sedem an. 1043. conſcendit, ſchiſma reſumpſit, adeoque in Romanam Eccleſiam irritavit Græcorum animum, ut ii ſe penitus ab ea ſegregarent. Suæ ſegregationis cæteris cauſis particulam *Filioque*, ad exprimendam Spiritus Sancti ex Filio ut ex Patre proceſſionem, a Latina Eccleſia Conſtantinopolitano Symbolo appoſitam, & Papæ primatum quem rejiciunt, addidere. Lapſi ſunt etiam in alios errores plures, abeuntibus aliis ad Arianos, aliis ad Jacobitas ſeu Monophyſitas, ita dictos, quia unam tantum in Chriſto Domino naturam admittunt, &c. Perſtitere tamen non pauci Romanæ Eccleſiæ ſemper addicti.

Amorem principatus, utpote quamdam malam radicem exortorum in Eccleſia ſcandalorum, radicitus excidentes, eum qui temere & prævaricatorie, ac irregulariter, velut quidam gravis lupus in Chriſti ovile inſiliit, Photium ſcilicet qui mille turmultibus & turbationibus orbem terræ replevit, juſto decreto damnamus. (Concilium Conſtantinopolitanum generale VIII. can. 4.)

Ego Georgius Acropolita, & magnus Logotheta, nuncius domini Imperatoris Græcorum Michaelis, Ducæ, Angeli, Comneni, Palæologi, habens ab eodem ſufficiens ad infra ſcripta mandatum, omne ſchiſma prorſus abjuro, & ſubſcriptam fidei unitatem, prout plane lecta eſt, & fideliter expoſita, in nomine dicti domini mei, veram, ſanctam, catholicam & orthodoxam fidem eſſe cognoſco; eam accepto, & corde & ore profiteor; ipſamque, prout eam veraciter tenet, fideliter docet, & prædicat ſacroſancta Romana Eccleſia, ipſam inviolabiliter ſervaturum, nec ab ea ullo unquam tempore receſſurum, vel quoquo modo diſcrepaturum, vel deviaturum promitto. Primatum quoque ipſius ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ, prout in præmiſſa ſerie continetur, ad ipſius Eccleſiæ obedientiam, nomine ipſius & meo, ſpontaneus veniens, pro ipſo & me fateor, recognoſco, accepto, ac ſponte ſuſcipio. (Lugdunenſe III. generale Concilium, an. 1074. tit. *Sacramentum Imperatoris Græcorum.*)

Licet Græcos in diebus noſtris ad obedientiam ſedis Apoſtolicæ revertentes fovere & honorare velimus, mores ac ritus eorum, in quantum cum Domino poſſumus, ſuſtinendo; in his tamen, illis deferre nec volumus, nec debemus, quæ periculum generant animarum, & eccleſiaſticæ derogant honeſtati. Poſtquam enim Græcorum Eccleſia cum quibuſdam complicibus ac fautoribus ſuis ab obedientia ſedis Apoſtolicæ ſe ſubtraxit; in tantum Græci cœperunt abominari Latinos, quod inter alia quæ in derogationem eorum impie committebant, ſi quando Sacerdotes Latini ſuper eorum celebraſſent altaria, non prius ipſi ſacrificare volebant in illis, quam tanquam per hoc inquinata laviſſent. Baptizatos etiam a Latinis & ipſi Græci rebaptizare auſu temerario præſumebant; & adhuc, ſicut accepimus, quidam agere hoc non verentur. Volentes ergo tantum ab Eccleſia ſcandalum amovere, ſacro ſuadente Concilio, diſtricte præcipimus, ut talia de cætero non præſumant, conformantes ſe, tanquam obedientes filii ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ matris ſuæ, ut ſit unum ovile, & unus paſtor. Si quis autem quid tale præſumpſerit, excommunicationis mucrone percuſſus, ab officio & beneficio eccleſiaſtico deponatur. (Generale Concilium Lateranenſe IV. an. 1215. tit. 4.)

GRATIA. Sumitur gratiæ vocabulum multifariam, tum in ſacris Litteris, tum in ſacris & profanis Auctoribus; videlicet, 1. pro corporis, aut linguæ pulcritudine, dignitate, leporibus; 2. pro Dei erga juſtos favore, amore, benevolentia; qua nimirum ſignificatione dicitur Noe gratiam apud Dominum inveniſſe; 3. pro venia & miſericordia; 4. pro grati ob acceptum

benefi-

Digitized by Google

beneficium animi teſtimonio; 5. pro quoque dono, ſeu beneficio gratuito, nempe pura putaque Dei liberalitate nixo, abſque ullo quoad nos merito, ſeu dona hæc ſupernaturalem qui æternam vitam propoſitam habet, ſeu naturalem tantum ordinem, & mortalem hanc vitam ſpectent. Hominis creatio & conſervatio, ejuſque tum animi, tum corporis facultates & perfectiones ſunt naturalis ordinis gratiæ, quia ad præſentem vitam referuntur. non hominis ullum meritum quod eas præceſſerit, ut certum ponunt; ſed Dei bonitatis affectus puros putoſque ſunt, 6. Gratiæ nomen pro ſolis donis, ſeu beneficiis ſupernaturalibus ſumitur, quæ ad juſtificationem, ad ſalutem, ad æternam vitam referuntur. Hac ſcilicet proprie dicta notione nos quidem accipimus hoc loco *gratiæ* vocabulum, eamque definiendam ſuſcipimus.

Gratiæ definitio.

Ergo gratia eſt Dei gratuitum & ſupernaturale donum, creaturæ ratione præditæ, quoad æternam vitam, conceſſum.

1. Gratia eſt donum gratuitum, quia eam nec Deus debet, nec homo meretur, quoniam alioquin id doni non amplius eſſet gratia, ut enuntiat S. Paulus; *Si autem gratia, jam non ex operibus; alioquin gratia jam non eſt gratia.* (Rom. 11. 6.)

2. Supernaturale donum eſt, quoad ſubſtantiam & rationem, hoc eſt, donum quod naturæ ordinem, exigentiam & vires ſupergreditur.

3. Dei donum eſt, quia Deus eſt ejus auctor, & efficiens cauſa; gratiam ipſe & gloriam tribuit.

4. Donum eſt rei creatæ conceſſum, quæ ratione prædita eſt, ſcilicet, angelo & homini, qui tantum hanc ſupernaturalem gratiam recipere poſſunt, quia qui eam recipit, ratione & libertate pollere debet, ut per ejuſdem bonum aut malum uſum mereatur, aut demereatur.

5. Eſt donum quoad æternam vitam conceſſum, quia æterna vita proximus gratiæ finis eſt; ejuſdem gratiæ finis ultimus & remotus eſt Dei gloria.

6. Gratiæ meritoria cauſa eſt Chriſtus Dominus, ſi de homine per primi parentis peccatum lapſo agitur; at ſi de angelo & homine innocente ſermo eſt, his conceſſa gratia non pendebat a Chriſti meritis, quæ magis in Scholis communis, Thomiſtarum ſcilicet opinio eſt.

Gratiæ diviſio.

Supernaturalis gratia dividitur 1. in gratiam quæ increata, & gratiam quæ creata dicitur.

Increata gratia, ſi ejus fons & origo ſpectetur, bona erga homines Dei voluntas & amor eſt.

Creata gratia ſupernaturale donum eſt, quod homini Deus impertitur, ejus ſalutis curandæ cauſa.

2. Creata gratia bifariam dividitur, ut alia Dei, alia Chriſti Domini gratia ſit.

Dei gratia, ſeu Creatoris gratia ea eſt, quæ angelo & homini in innocentiæ ſtatu collata fuit, in eo ſcilicet juſtitiæ & ſanctitatis ſtatu, in quo Adam & Eva creati fuere. Gratia hæc conceſſa non fuit intuitu meritorum Chriſti, ex D. Thomæ doctrina, qui docet divinum Verbum humanam carnem ſumpturum non fuiſſe, ſi homo non peccaſſet.

Gratia Chriſti Domini, quæ etiam lapſæ reparatæque naturæ, ſeu præſentis ſtatus gratia nuncupatur, ea eſt, quam in redemptionis ordine, ſpectatiſque Chriſti Domini, ſupremi Redemptoris noſtri meritis impertitur.

Scotiſtæ qui divini Verbi incarnationem, quamvis Adam non peccaſſet, futuram fuiſſe contendunt, ejunt omnes gratias utriuſque ſtatus, innocentiæ ſcilicet & peccati, intuitu meritorum Chriſti conceſſas fuiſſe. Primi ſtatus gratiam vocant *ſanitatis* gratiam, ſeu gratiam Chriſti Domini, tanquam omnium hominum capitis; & alterius ſtatus gratiam *medicinalem* gratiam, ſeu Chriſti Domini Salvatoris gratiam appellant.

3. Gratia Chriſti Domini vel externa eſt, vel interna; externa extra hominem eſt, eumque exterius excitat, ut lex, prædicatio, cohortationes, conſilia, miracula, exempla, incarnatio, paſſio & mors Chriſti Domini, &c.

Interna gratia in homine recipitur, eumque interius afficit, ſeu permanentem in modum, ut habitualis gratia, ſeu tranſeuntem in modum, ut actualis gratia.

4. Bifariam dividitur interna gratia, ut alia ſit *gratia gratis data*, & alia ſit gratia quæ eum a quo poſſidetur, Deo gratum reddit, ac proinde dicitur *gratia gratum faciens*. Gratuito collata gratia eſt, quam Deus primo & potiſſimum ad aliorum utilitatem concedit, cujuſmodi ſunt ſapientiæ, ſcientiæ, &c. dona, quorum S. Paulus in ſecundæ ad Corinthios Epiſtolæ duodecimo capite enumerationem contexit. Hujus ſpeciei gratia dicitur gratia gratis data, quia nobilitatem concedit ei gratiæ quæ Deo gratum reddit, generis autem nomen ei ſpeciei tribui ſolet, quæ minus nobilis eſt; quemadmodum animalis nomen belluæ tribuitur.

Gratia quæ Deo gratum reddit, ſeu *gratum faciens*, ea eſt, quæ homini primum præcipueque ad ejus propriam ſalutem confertur, quippe quem Deo gratum reddit, vel formaliter, ut Scholæ dicunt, ſeu permanenter, ut habitualis gratia, vel tranſeunter, ut gratia actualis quæ eumdem ad habitualis gratiæ receptionem, vel augmentationem comparat. Gratia quæ Deo gratum reddit, excellentior eſt, quam gratia gratis data, quia cum lethali peccato ſtare non poteſt, & proxime ad Deum refertur.

5. Gratia quæ Deo gratum reddit, ſeu *gratum faciens*, duplex eſt, habitualis una, actualis altera.

Habitualis gratia eſt qualitas, ſeu habitudo in animum noſtrum infuſa, fixa & permanenta ratione, quæ nos juſtos, ſanctos, Deo gratos, cæli hæredes, perficiendiſque actis æternæ vitæ meritoriis idoneos reddit. Ejuſmodi eſt gratia ſanctificans quæ nos elevat ad eum juſtitiæ, & ſanctitatis ſtatum qui nos Deo gratos, & cælo dignos reddit, ſeu habitualis hæc, & nobis inhærens gratia ab habituali charitate reapſe diſtinguatur, ut Thomiſtæ ſentiunt, ſeu ſolum virtualis dicta, vel etiam pura putaque nominis diſtinctio inter eas intercedat.

Actualis gratia ea eſt, quam Deus dat in actus ſeu motionis tranſeuntis modum, ut ad bonum ferat, animum illuſtrans, & voluntatem inflammans. Atque hinc exiſtunt actualium gratiarum formæ duæ, mentis ſeu intellectus una, voluntatis altera. Prima eſt internum lumen quod menti Deus exhibet, ut veritatis quæ credenda, & boni quod agendum eſt, cognitionem eidem præbeat. Altera eſt indeliberata motio per quam Deus voluntatem excitat, eamque ad bonum fert, quod ei mens, per gratiam quæ ejus propria eſt, illuſtrata proponit, ſeu præſentat.

6. Actualis gratia, quatenus mentis & voluntatis gratiam continet, in operantem & cooperantem gratiam ſubdividitur.

Operans gratia ea eſt, quam in nobis ſine nobis, ſine libera ſcilicet actione noſtra, Deus operatur. Eſt ea nempe ſubitus & indeliberatus motus qui a noſtra libertate non pendet, quique mentis illuſtratione, & voluntatis erga bonum motione continetur. Eſt invitationis, illicii, concuſſionis gratia quæ animum afficit, ei bonas cogitationes, bona deſideria, bonos motus ad bonum inſpirans, quin ipſe ſerio, cum examine, & cum libertate conſentiat. Eſt ſubitus indeliberatuſque motus cujus impreſſionem animus recuſare non poteſt, quemque idem recipit momento ipſo quo de eo minus cogitat. Eum poteſt animus rejicere, eumdemque poſtquam recepit, non ſequi; at eum non recipere, non approbare, non ſentire non poteſt, cum eum eidem imprimere Deo placet. Gratia hæc appellatur etiam *antecedens*, *præveniens*, *excitans*. Dicitur *antecedens*, & *præveniens*, quia per ſuam ſuper animo; ſuperque voluntate operationem, omnem intellectus cogitationem, omnemque voluntatis motum præcedit prævenitque. Dicitur *excitans*, quia bonas cogitationes in intellectu, bona deſideria, ſanctoſque motus in corde & in voluntate excitat producitque.

Cooperans gratia ea eſt, per quam nobiſcum Deus cooperatur, efficiens, ut bonum efficiamus, quod ipſe nobis inſpirat. Hæc gratia nuncupatur etiam *concomitans*, *auxilium præbens*, ſeu *adjuvans*, ſeu *ſuccurrens*, & *ſubſequens*, quia venit in voluntatis ſubſidium, ut eam ad faciendum bonum permoveat pertrahatque, ob quod eadem jam bonas cogitationes, & bona deſideria concepit.

7. Actualis gratia tribuitur in *ſufficientem*, & *efficacem*.

Sufficiens gratia, prout evincit verborum vis, ea eſt quæ ſufficit, ita quidem, ut ad faciendum bonum non alia quam ipſa opus ſit. Verum, in Scholarum uſu, ſufficiens ea gratia eſt, quæ agendi poteſtatem tribuit, quod theologi alii aliter explicant.

Per ſufficientem gratiam Thomiſtæ eam intelligunt, quæ proximam, veram cumulatamque ad agendum, præſentium circumſtantiarum ratione habita, poteſtatem tribuit; non tamen tribuit actionem ipſam, quia, ut reapſe agatur, gratia per ſe ipſam efficaci opus eſt. Ea igitur gratia ſufficiens, poſſibilitatis, ut loquuntur, gratia eſt, quæ agendi facultatem complet, et poteſtatem afferens ſupernaturalem, perfectam, ſolutam

ab omni

ab omni vinculo, relatamque ad actualem ſtatum in quo quiſpiam exiſtit, ut ſupernaturale, & cæli meritorium bonum faciat, quamvis illud cum ea una & unica nunquam faciat. Eſt ergo ſufficiens gratia hæc quoad poteſtatem, quamvis, ut actualiter agatur, opus ſit gratia per ſe ipſam efficaci quæ a ſufficienti gratia ſubſtantialiter differt. Ergo hanc eamdem gratiam conſequuntur effectus duo, proximus unus, remotus alter. Proximus gratiæ hujus effectus ſanctis boni deſideriis quæ eidem parit, continetur; ejuſdem remotus effectus eſt is ad quem ea fert, & ad quem ipſa tendit ſuapte natura, qui nihil eſt aliud quam boni praxis, legiſque executio.

Ex Molina porro, (Concord. §. 14. art. 13. diſp. 40.) gratia ſufficiens nihil aliud eſt quam gratia verſatilis & ſubdita libero arbitrio quod eam ſuo conſenſu efficacem, ſuaque reſiſtentia inefficacem reddit, prout eidem placet. Hæc ergo quoad Deum ſpectata gratia eſt voluntatis divina operatio quæ hominem ad bonum fert excitatque, ita tamen, ut nihil implicet hominem ita excitatum id actualiter facere, quod ex diametro opponitur bono ad quod per gratiam fertur excitaturque. Sequitur hinc 1. defectum conſenſus in gratiam a voluntatis tantum malitia derivari, non autem a gratia quæ, in hac ſententia, eſt omni omnino entione ad bonum ſufficiens; 2. gratiæ diſtinctionem in gratiam ſufficientem & in gratiam efficacem non a rei natura ipſa, ſed a voluntatis conſenſu aut reſiſtentia ſumptam eſſe.

Suarez, Congruiſtarum anteſignanus, eorum Theologorum ſcilicet, qui congruitatis, ſeu gratiæ congruæ ſyſtema propugnant, ſufficientem gratiam docet divinæ voluntatis operationem eſſe, per quam homo fertur ad bonum in circumſtantiis in quibus eum non aſſenſurum, quia nolet, per ſcientiam quam medium nuncupant, videt Deus. Conſenſionis ergo defectus hic rejici non debet in inſufficientiam & imbecillitatem gratiæ, quoniam hæc completam, perfectam, omnique ſenſu vere ſufficientem poteſtatem homini tribuit, ſed unice in hominis malitiam, qui gratiæ quæ eum ad bonum excitat, culpa ſua aſſentiri renuit. Hæc ergo gratia, ſi ejus natura ſpectetur, ab efficaci aut congrua gratia non differt, ſed quoad eventum tantummodo, qui incongruarum minuſque favorabilium circumſtantiarum in quibus ea tribuitur, conjunctionem conſequitur. Eſt ergo quoad ſubſtantiam eadem gratia quæ efficax eſt, cum datur in iis felicibus circumſtantiis in quibus voluntas ei aſſentitur, & inefficax, ſeu ſimpliciter excitans, cum in iis minus favorabilibus incongruiſque circumſtantiis datur, in quibus voluntas eidem aſſentiri recuſat.

Auguſtiniani ſufficientem gratiam poſitam volunt in quadam cæleſti delectatione moralique motione quæ boni faciendi realem quidem poteſtatem voluntati conſert, ſed quæ eam tamen ad illud efficaciter nunquam determinat, quia, ut id præſtet, opus habet gratia quæ victrici efficacique per ſe quidem, at morali tamen, non autem phyſica ratione, cæleſti delectatione continetur. Hæc igitur Auguſtinianorum ſufficiens gratia ſemper aliquem effectum edit, ut bonam cogitationem, pium motum, ſanctum deſiderium; at totum effectum ad quem per antecedentem Dei voluntatem tendit, nunquam producit, propterea quod humana voluntas per propriam malitiam, & concupiſcentiæ qua trahitur, pondus ei reluctatur; hæc eadem gratia poteſt eſſe ſufficiens tantum in eo cujus concupiſcentia vehementior eſt, & efficax in alio cujus concupiſcentia vis minus habuerit; poteſt etiam ſufficiens ſolum eſſe quoad quædam opera, cujuſmodi ſunt caſtitas, inimicorum amor, & efficax quoad alia, cujuſmodi ſunt eleemoſyna, preces, &c.

Sunt alii theologi (Card. Noriſius, Habertus, Tournely, &c.) qui diſtinguunt ſufficientiam mediatam ſeu proximam, & ſufficientiam mediatam precem & actionem, faciles actiones difficileſque. His diſtinctionibus poſitis, admittunt 1. gratiam immediate ſeu proxime ſufficientem ad actiones faciles, ita ſcilicet, ut cum hac una & unica gratia poſſit homo actiones eas faciles actualiter facere: admittunt 2. parem gratiam immediate ſeu proxime ſufficientem ad precem in omni occaſione, cuicunque tandem obici obnoxia fuerit. Denique, mediate ſufficientem ad difficiles actiones gratiam admittunt, prout ea quidem efficere poteſt, ut ad eas perficiendas neceſſaria, ſtricteque ſufficientia ſubſidia per precem obtineantur.

Gratia efficax ea eſt quæ certam & infallibilem cum bona actione connexionem habet, ſeu, quod eodem recidit, quæ ſemper bonam actionem adjunctam habet, eamque infallibiliter operatur. Dicitur hæc etiam *gratia roboris, ſeu vis, & actionis, gratia cooperans, ſubſequens, & ſuccurrens*, ſeu *auxiliatrix*. At quomodo gratia hæc efficax eſt? Intrinſecene, & ipſa per ſe, videlicet, per ſuum proprium fundum, ſuapte natura, ſuapte vi, ſuapte virtute; an vero per hominis voluntatem, qui eam efficacem reddit, ei conſentiens, & cum eadem agens? Nimirum ſuper his quæſtionibus inter ſe theologi ſecti ſunt.

Docent Thomiſtæ gratiam efficacem eſſe ipſam per ſe, ejuſque efficaciam in omnipotenti, quæ Dei eſt, operatione ſeu actione collocant, quam *phyſicam præmotionem* appellant, quia hominis voluntatem prævenit, eam interius afficit, eam movet, eam impellit, eam trahit, eam determinat phyſice & infallibiliter ad bonum, ei tamen reſiſtendi, ſi velit, ſuique conſenſus denegandi poteſtatem relinquens, &, quod inde conſequitur, ſuam eidem libertatem ſartam tectamque ſervans.

Auguſtiniani propugnant & ipſi gratiam efficacem ipſam per ſe, cum eo tamen diſcrimine, ut ejus efficaciam non a phyſica præmotione, ſeu prædeterminatione, quemadmodum Thomiſtæ, pendere velint, ſed ab objectiva & morali motione quæ invitationis aut perſuaſionis in modum fit; a cæleſti, eaque victrici delectatione ſcilicet, quæ per ſuarum illecebrarum ſuavitatem, ſuorumque illiciorum invictam vim certo & infallibiliter de cupiditatu triumphat; quæ quidem victrix delectatio, penes alios, abſoluta, penes alios, relata eſt.

Molina non aliam efficacem gratiam, quam ipſam ſufficientem gratiam agnoſcit, quæ efficax evadit, cum voluntas in eam conſentit. Humana ergo voluntas, eo judice, demum eſt, quæ per ſuum conſenſum, ſuamve reſiſtentiam, gratiam efficacem aut inefficacem reddit.

Contendunt Congruiſtæ gratiæ efficaciam e convenientibus circumſtantiis pendere, in quibus eam Deus det, quia per ſcientiam mediam prævidit hominem conſenſurum, ſi eam ipſe in iis circumſtantiis daret. Gratiæ naturam, itemque hominis voluntatem, omneſque in quibus collocari poteſt, circumſtantias agnoſcit, probe ſcit, ſiquidem ipſa in tali aut tali circumſtantia ei gratiam tribuerit, eam eidem certo & infallibiliter conſenſurum. Ac reapſe Deus in tali circumſtantia gratiam tribuit, hominis voluntas huic gratiæ in hac circumſtantia aſſentitur; hæc ergo gratia efficax eſt ſuæ congruitatis vi cum hominis voluntate quæ in hac circumſtantia poſita eſt.

P. Thomaſſinus gratiæ efficaciam contineri vult tum internorum, tum externorum plurium ſubſidiorum multitudine, quorum aggregatio & conjunctio infallibiliter voluntatem permovet pertrahitque, quam eorum nullum ſeorſim ac ſingillatim vincere potuiſſet.

Hujus Operis ratio poſtulat, ut, poſtquam numero multa, eademque inter ſe diſcrepantia, quod ad gratiam ſpectat, ſyſtemata expoſuimus, præcipuos ſuper hac re Conciliorum canones afferamus.

Placuit, ut quicunque dixerit gratiam Dei, in qua juſtificamur per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum, ad ſolam remiſſionem peccatorum valere, quæ jam commiſſa ſunt, non etiam ad adjutorium, ut non committantur, anathema ſit. (Concilium Milevitanum, an. 416. can. 3.)

Item, quiſquis dixerit eamdem gratiam Dei, per Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum, propter hoc tantum nos adjuvare ad non peccandum, quia per ipſam nobis revelatur & aperitur intelligentia mandatorum, ut ſciamus, quid appetere, quid vitare debeamus; non autem per illam nobis præſtari, ut quod faciendum cognoverimus, etiam facere diligamus, atque valeamus, anathema ſit. Cum enim dicat Apoſtolus, ſcientia inflat, charitas vero ædificat; *valde impium eſt, ut credamus ad eam quæ inflat, nos habere gratiam Chriſti, ad eam quæ ædificat, non habere, cum ſit utrunque donum Dei, & ſcire quod facere debeamus, & diligere, ut faciamus; ut ædificante charitate, ſcientia non poſſit inflare. Sicut autem de Deo ſcriptum eſt:* Qui docet hominem ſcientiam; *ita etiam ſcriptum eſt:* Charitas ex Deo eſt. (Can. 4.)

Item placuit, ut quicunque dixerit ideo nobis gratiam juſtificationis dari, ut quod facere per liberum jubemur arbitrium, facilius poſſimus implere per gratiam; tanquam, etiamſi gratia non daretur, non quidem facile, ſed tamen poſſimus etiam ſine illa implere divina mandata, anathema ſit. De fructibus enim mandatorum Dominus loquebatur, ubi non ait: ſine me difficilius poteſtis facere; *ſed ait:* Sine me nihil poteſtis facere. (Can. 5.)

Si quis, ad invocationem humanam, gratiam Dei dicit poſſe conferri, non autem ipſam gratiam facere, ut invocetur a nobis, contradicit Iſaia Prophetæ, vel Apoſtolo idem dicenti: Inventus ſum a non quærentibus me;

me ; palam apparui his qui me non interrogabant ; (II. Concilium Arauſicenum, an. 529. can. 3.)

Si quis, ut a peccato purgemur, voluntatem noſtram Deum expectare contendit, non autem, ut etiam purgari velimus, per Sancti Spiritus infuſionem & operationem in nos fieri confitetur, reſiſtit ipſi Spiritui Sancto per Salomonem dicenti ; Reperatur voluntas a Domino ; *& Apoſtolo ſalubriter prædicanti :* Deus eſt qui operatur in vobis velle & perficere pro bona voluntate. (Can. 4.)

Si quis, ſicut augmentum, ita etiam initium fidei, ipſumque credulitatis affectum quo in eum credimus qui juſtificat impium, & ad generationem ſacri baptiſmatis pervenimus, non per gratiæ donum, id eſt, per inſpirationem Spiritus Sancti, corrigentem voluntatem noſtram ab infidelitate ad fidem, ab impietate ad pietatem, ſed naturaliter nobis ineſſe dicit ; apoſtolicis dogmatibus adverſarius approbatur, beato Paulo dicente ; Confidimus, quia qui cœpit in vobis bonum opus, perficiet uſque in diem Domini noſtri Jeſu Chriſti ; *& illud :* Vobis datum eſt pro Chriſto, non ſolum ut in eum credatis, ſed etiam ut pro illo patiamini ; & gratiæ ſalvi facti eſtis per fidem, & hoc non ex vobis ; Dei enim donum eſt. *Qui enim fidem qua in Deum credimus, dicunt eſſe naturalem, omnes eos qui ab Eccleſia Chriſti alieni ſunt, quodammodo fideles eſſe definiunt.* (Can. 5.)

Si quis ſine gratia Dei credentibus, volentibus, deſiderantibus, conantibus, laborantibus, vigilantibus, ſtudentibus, petentibus, quærentibus, pulſantibus nobis miſericordiam dicit conferri divinitus, non autem, ut credamus, velimus, vel hæc omnia, ſicut oportet, agere valeamus, per infuſionem, & inſpirationem Sancti Spiritus in nobis fieri confitetur ; & aut humilitati aut obedientiæ humanæ ſubjungit gratiæ adjutorium, nec, ut obedientes & humiles ſimus, ipſius gratiæ donum eſſe conſentit ; reſiſtit Apoſtolo dicenti : Quid habes, quod non accepiſti ? *Et :* Gratia Dei ſum id quod ſum. (Can. 6.)

Si quis per naturæ vigorem, bonum aliquid, quod ad ſalutem pertinet vitæ æternæ, cogitare, ut expedit, aut eligere, ſive ſalutari, id eſt, evangelicæ prædicationi conſentire poſſe confirmat, abſque illuminatione & inſpiratione Spiritus Sancti qui dat omnibus ſuavitatem in conſentiendo & credendo veritati ; hæretico fallitur ſpiritu, non intelligens vocem Dei in evangelio dicentis : Sine me nihil poteſtis facere ; *& illud Apoſtoli :* Non quod idonei ſimus cogitare aliquid a nobis, quaſi ex nobis ; ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt. (Can. 7.)

Si quis alios miſericordia, alios vero per liberum arbitrium quod in omnibus qui de prævaricatione primi hominis nati ſunt, conſtat eſſe vitiatum, ad gratiam baptiſmi poſſe venire contendit ; a recta fide probatur alienus. Is enim omnium liberum arbitrium per peccatum primi hominis non aſſerit infirmatum ; aut certe ita læſum putat, ut tamen quidam valeant ſine revelatione Dei myſterium ſalutis æternæ per ſemetipſos poſſe conquirere. Quod quam ſit contrarium, ipſe Dominus probat, qui non aliquos, ſed neminem ad ſe poſſe venire teſtatur, niſi quem Pater attraxerit, ſicut & Petro dicit : Beatus es, Simon Bar-jona, quia caro & ſanguis non revelavit tibi, ſed Pater meus qui in cælis eſt ; *& Apoſtolus :* Nemo poteſt dicere Dominum Jeſum, niſi in Spiritu Sancto. (Can. 8.)

Divini eſt muneris, cum & recte cogitamus, & pedes noſtros a falſitate & injuſtitia continemus. Quoties enim bona agimus, Deus in nobis atque nobiſcum, ut operemur, operatur. (Can. 9.)

Adjutorium Dei etiam renatis ac ſanctis (ſenatis) *ſemper eſt implorandum ; ut ad finem bonum pervenire, vel in bono poſſint opere perdurare.* (Can. 10.)

Nemo quidquam Domino recte voverit, niſi ab ipſo acceperit, quod voveret, ſicut legitur : Quæ de manu tua accepimus, damus tibi. (Can. 11.)

Tales nos amat Deus, quales futuri ſumus ipſius dono, non quales ſumus noſtro merito. (Can. 12.)

Arbitrium voluntatis (libertatis) *in primo homine infirmatum, niſi per gratiam baptiſmi non poteſt reparari ; quod amiſſum, niſi a quo potuit dari, non poteſt reddi. Unde veritas ipſa dicit :* Si vos Filius liberaverit tunc vere liberi eritis. (Can. 13.)

Nullus miſer de quacunque miſeria liberatur, niſi qui Dei miſericordia prævenitur, ſicut dicit Pſalmiſta : Cito anticipet nos miſericordia tua, Domine ; *& illud :* Deus meus, miſericordia ejus præveniet me. (Can. 14.)

Ab eo quod formavit Deus, mutatus eſt Adam, ſed in pejus per iniquitatem ſuam ; *ab eo quod operata eſt iniquitas, mutatur fidelis, ſed in melius per gratiam Dei. Illa ergo mutatio fuit prævaricatoris primi ; hæc ſecundum Pſalmiſtam,* mutatio eſt dexteræ Excelſi. (Can. 15.)

Nemo ex eo quod videtur habere, glorietur, tanquam non acceperit ; aut ideo ſe putet accepiſſe, quia littera extrinſecus vel ut legeretur, apparuit, vel ut audiretur, ſonuit. Nam ſicut Apoſtolus dicit : Si per legem juſtitia, ergo gratis Chriſtus mortuus eſt. Aſcendens in altum, captivavit captivitatem, dedit dona hominibus. *Inde habet, quicunque habet. Quiſquis autem ſe inde habere negat, aut vere non habet, aut id quod videtur habere, aufertur* (euferetur) *ab eo.* (Can. 16.)

Fortitudinem Gentilium mundana cupiditas, fortitudinem autem Chriſtianorum Dei charitas facit, quæ diffuſa eſt in cordibus noſtris non per voluntatis arbitrium quod eſt in nobis, ſed per Spiritum Sanctum qui datus eſt nobis. (Can. 17.)

Nullis meritis gratiam prævenientibus, debetur merces bonis operibus, ſi fiant ; ſed gratia quæ non debetur, præcedit, ut fiant. (Can. 18.)

Natura humana, etiamſi in illa integritate, in qua eſt condita, permaneret, nullo modo ſe ipſam, Creatore ſuo non adjuvante, ſervaret. Unde cum ſine Dei gratia ſalutem non poſſit cuſtodire, quam accepit ; quomodo ſine Dei gratia poterit reparare, quod perdidit ? (Can. 19.)

Multa Deus facit in homine bona, quæ non facit homo ; nulla vero facit homo bona, quæ non Deus præſtat, ut faciat homo. (Can. 20.)

Nemo habet de ſuo niſi mendacium & peccatum. Si quid autem habet homo veritatis, atque juſtitiæ, ab illo fonte eſt, quem debemus ſitire in hac eremo, ut ex eo quaſi guttis quibuſdam irrorati non deficiamus in via. (Can. 22.)

Prorſus donum Dei eſt diligere Deum. Ipſe, ut diligeretur, dedit, qui non dilectus diligit, diſplicentes amati ſumus ; ut fieret in nobis, unde placeremus. Diffundit enim charitatem in cordibus noſtris Spiritus Patris & Filii, quem cum Patre amamus & Filio. (Can. 23.)

Ac ſic ſecundum ſupraſcriptas ſanctarum Scripturarum ſententias, vel antiquorum Patrum definitiones, hoc, Deo propitiante, & prædicare debemus & credere, quod per peccatum primi hominis, inclinatum & attenuatum fuerit liberum arbitrium, ut nullus poſtea aut diligere Deum, ſicut oportuit, aut credere in Deum, aut operari propter Deum, quod bonum eſt, poſſit, niſi eum gratia miſericordiæ divinæ prævenerit. Unde & Abel juſto, & Noe, & Abrahæ, & Iſaac, & Jacob, & omni antiquorum patrum multitudini illam præclaram fidem quam in ipſorum laude prædicat apoſtolus Paulus, non per bonum naturæ, quod prius in Adam datum fuerat, ſed per gratiam Dei credimus fuiſſe collatam ; quam gratiam, etiam poſt adventum Domini, omnibus qui baptizari deſiderant, non in libero arbitrio haberi, ſed Chriſti novimus ſimul & credimus largitate conferri, ſecundum illud quod ſæpe jam dictum eſt, & quod prædicat Paulus apoſtolus : Vobis datum eſt pro Chriſto, non ſolum ut in eum credatis, ſed etiam, ut pro illo patiamini ; *& illud :* Deus qui cœpit in vobis bonum opus, perficiet uſque in diem Domini noſtri Jeſu Chriſti ; *& illud :* Gratia ſalvi facti eſtis per fidem, & hoc non ex vobis ; Dei enim donum eſt ; *& quod de ſe ipſo ait Apoſtolus :* Miſericordiam conſecutus ſum, ut fidelis eſſem. *Non dixit : quia eram, ſed ut eſſem. Et illud :* Quid habes, quod non accepiſti ? *Et illud :* Omne datum bonum, & omne donum perfectum deſurſum eſt, deſcendens a Patre luminum. *Et illud :* Nemo habet quidquam, niſi illi datum fuerit deſuper.

Hoc etiam ſecundum fidem catholicam credimus, quod accepta per baptiſmum gratia (poſt acceptam baptiſmi gratiam) omnes baptizati, Chriſto auxiliante & cooperante, quæ ad ſalutem animæ pertinent, poſſint & debeant, ſi fideliter laborare voluerint, adimplere.

Hoc etiam ſalubriter profitemur & credimus, quod in omni opere bono non nos incipimus, & poſtea per Dei miſericordiam adjuvamur ; ſed ipſe nobis, nullis præcedentibus bonis meritis, & fidem & amorem ſui prius inſpirat, ut & baptiſmi ſacramenta requiramus, & poſt baptiſmum cum ipſius adjutorio ea quæ ſibi ſunt placita, implere poſſimus. Unde manifeſtiſſime credendum eſt, quod & illius latronis quem Dominus ad paradiſi patriam revocavit, & Cornelii Centurionis ad quem Angelus Domini miſſus eſt, & Zacchæi qui ipſum Dominum ſuſcipere meruit, illa tam admirabilis fides non fuit de natura, ſed divinæ gratiæ largitate donata.

Item de gratia per quam ſalvantur credentes, & ſine qua rationalis creatura nunquam beata vixit ; & de libero arbitrio per peccatum in primo homine infirmato, ſed per gratiam Domini Jeſu fidelibus ejus redintegrato & ſanato, id ipſum conſtantiſſime & fide plena fatemur, quod ſanctiſſimi patres auctoritate ſacrarum Scripturarum nobis tenendum reliquerunt ; quod Africana, quod Arauſica ſynodus profeſſa eſt ; quod beatiſſimi Pontifices apoſtolicæ ſedis catholica fide tenuerunt ; ſed & de natura & gratia in aliam partem nullo modo declinare præſumentes. Ineptas autem quæſtiunculas, & aniles pene fabulas,

ſcero-

ſectorumque ſpulter, puritati fidei nauſeam inferentes, quæ periculoſiſſimis & graviſſimis temporibus, ad cumulum laborum noſtrorum, uſque ad ſciſſionem charitatis miſerabiliter & lacrymabiliter ſuccreverunt, ne mentes Chriſtianæ inde corrumpantur, & excedant a ſimplicitate & caſtitate fidei quæ eſt in Chriſto Jeſu, penitus reſpuimus. (Valentinum in Delphinatu Concilium III. an. 835. can. 6.)

Si quis dixerit, ad hoc ſolum divinam gratiam per Chriſtum Jeſum dari, ut facilius homo juſte vivere, ac vitam æternam promereri poſſit, quaſi per liberum arbitrium ſine gratia utrumque, ſed ægre tamen & difficulter, poſſit; anathema ſit. Vide JUSTIFICATIO.

GRATIÆ EXPECTATIVÆ. Gratia expectativa, ut generatim loquamur, eſt gratia promiſſa cujus complementum expectatur, ſeu, prout vulgo definitur, eſt *ſpes, ſive jus obtinendæ rei quæ primo vacaverit.*

In re beneficiaria, expectativa eſt jus eccleſiaſtico cuipiam conceſſum, ut ei de beneficio reapſe vacante, aut in poſterum vacaturo provideatur. Jus hoc appellatur *Gratia expectativa*, *Mandatum* & *Reſervatio*. Dicitur *Gratia expectativa*, quia re ſane ipſa eſt gratia quæ talis beneficii poſſidendi præſtolatione ſeu ſpe continetur. Dicitur etiam *Mandatum*, quia ſummi Pontifices qui hujuſmodi jus concedunt, beneficii collatori mandant per Epiſtolam ſeu Reſcriptum, ut ne illud alteri quam eorumdem litterarum, ſeu *mandati de providendo* latori conferant. Dicitur denique *Reſervatio*, quia fere Papa beneficiorum expectativam tribuit, quæ ei reſervata ſunt, antequam vacent, ſeu quia reſervationes ſunt mandatorum conſecutio.

In uſu, propria non intelligitur niſi jus ad beneficium quod nondum vacat, & per expectantes, ii tantum intelliguntur, qui jus habent in beneficium nondum vacans, cujuſmodi ſunt mandatarii, coadjutores, graduati, indultarii & brevetarii. Porro *brevetarii* nuncupantur, qui regis brevetum, ut vocant, hoc eſt, actum obtinuerunt a publici Regiminis ſecretario expeditum in quo extat regis ad beneficium quod primum vacaverit, nominatio.

Duo ſunt brevetorum genera. Primum eorum eſt, quæ regni feliciter initi ratione habita, clerico Rex concedit. Alterum eorum eſt, quæ Sua Majeſtas tribuit, cum novus Epiſcopus fidelitatis jusjurandum aidem obſtringit.

Quiſque Rex, in ſui regni primordiis, eo jure gaudet, ut uniuſcujuſque cathedralis præbendam, & collegialium quarumdam Eccleſiarum dignitatem aut præbendam conferat. Jus hoc de quo Durandus, Mimatenſis Epiſcopus qui ſæculo decimo tertio vivebat, tamquam de jure in cæteris regnis admodum veteri loquebatur, in Gallia non niſi regnante Ludovico XII. an. 1503. initium habuit. Ei locus eſt tam ſuper cathedralium Eccleſiarum præbendis, quam ſuper collegialium dignitatibus præbendiſque, quibus in Eccleſiis ſcilicet aderant antea, præter dignitates, præbendæ, plures quam decem, quin præbendarum in iiſdem collegiatis Eccleſiis ab an. 1640. imminutio, patentibus litteris, a Pariſienſi parlamento in acta relatis firmata huic juri officere potuit. (Declaratio diei 28. Februarii an. 1726. Areſtum Magni Conſilii diei 6. Martii an. 1731.)

Jucundi ad ſolium adventus jus in collegiatis Eccleſiis locum habet, in quibus, præter dignitates, decem præbendæ ſunt, quamvis collatio inter Epiſcopum & capitulum, ſeu regem inter ipſumque capitulum alterna ſit; ſecus, ſi penes Epiſcopum nulla ibidem collatio eſt. Eſt etiam juri huic in omnibus regionibus locus quæ Galliæ additæ aut redintegratæ fuere, quin obſint conventiones cum ſubactis regionibus initæ quæ ſua iis privilegia & conſuetudines ſervant, quia ſpectatur ut jus ad regiæ dignitatis vim & rationem pertinens, utpote ſuffectum in ejus locum, quo *primarum precum* dicto Imperatores gaudebant.

Præter jucundi adventus jus, illud quoque rex obtinet, quod fidelitatis jusjurandum a novis Epiſcopis præſtitum afficit. Cum novus Epiſcopus fidelitatis jusjurandum obſtringit, ei rex injungit, ut canonicatum, aut præbendam quæ prima in ipſius cathedrali Eccleſia vacaverit, ei conferat, quem ipſe eidem nominat. Jus hoc, quod ſolum die ultima Aprilis an. 1599. in Gallia inſtitutum fuit, perſonale eſt, nec debetur niſi ab Epiſcopo ſuper beneficiis quæ ex ejus collatione ſunt, ad alterius, jucundi adventus dicti diſcrimen, quod nempe reale eſt, & a capitulis debetur. Si Epiſcopus non facit huic juri ſatis, ejus ſucceſſor facere non tenetur. Id juris in cathedralibus Eccleſiis locum non habet, in quibus canonicatus decem ex Epiſcopi collatione non ſunt.

Spectatis regulis, brevia regis diplomata, vel, ut Galli nuncupant, breveta, tum ad jucundum adventum, tum ad fidelitatis jusjurandum ſpectantia, in beneficiis tantum per mortem vacantibus locum habent; cathedralium autem Eccleſiarum dignitates eorum jurium neutri ſubſunt. (Juriſprudentiæ Gallicæ Collectio, verb. *Brevet*.)

In brevetariorum duorum concurſu, quorum unus ad jucundum adventum, alter ad fidelitatis jusjurandum pertineat, primus prælationem meretur, propterea quod jucundi adventus jus eſt eminens ſceptri jus. (Gibertus, Inſtitutionum Eccleſiaſticarum & beneficialium Tom. II. pag. 622. edit. an. 1750. in 4.).

Uſui nondum erant expectativæ gratiæ medio decimo ſecundo ſæculo, quoniam Gratianus qui decretum ſuum ſub 1150. annum vulgavit, nullam earum mentionem facit. Canoniſtæ, tam veteres quam recentiores harum originem tribuunt Alexandro Papæ III. qui an. 1159. ad apoſtolicum ſolium evectus fuit.

Haud ægre perſpicitur expectativas non mediocria incommoda ſecum trahere. Eæ ſcilicet ordinariorum collatorum jura lædunt; ad alterius mortem optandam adducunt; beneficiorum januam malis hominibus bene multis aperiunt, quæ in cauſa fuerunt, ut eas Baſileenſe Concilium, cujus decretum Pragmaticæ Sanctioni inſertum eſt, aboleret. Occurrit in Concordato decretum ſimile, ac Tridentina Synodus omnes expectativas gratias, eas ipſas quæ Cardinalibus conceſſæ fuerant, univerſim damnat.

Hoc unum ſingulari ſollicitudine proſequendum arbitratur (univerſalis Synodus Baſileenſis), *ut per ſingulas Eccleſias miniſtri inſtituantur idonei qui ſcientiis & virtutibus effulgeant, ad Chriſti gloriam, & univerſi populi chriſtiani ædificationem ſalutarem; cui rei grave impedimentum hactenus afferre viſa eſt gratiarum expectativarum multitudo quæ gravem ordini & ſtatui eccleſiaſtico perturbationem, variaſque inordinationes, ac plurima diſcrimina comperitur injeciſſe. Ex his enim frequentius dati ſunt Eccleſiis miniſtri non probati, nec cogniti; vacaturorumque beneficiorum expectatio, quæ, ſicut antiqua jura teſtantur, occaſionem deſiderandæ mortis alienæ præſtare ſolet, quod plurimum præjudicat animarum ſaluti; ſed & inſuper lites innumeræ & contentiones inter ſervos Dei excitantur, rancores & jurgia nutriuntur, pluralitatis beneficiorum fovetur ambitio .... plurimi abſque juſto titulo beneficia ſibi vindicant; & non quibus jure debentur, illa obtinent, ſed nonnunquam hi, quibus aut circumveniendi proximum major aſtutia, aut ad litigandum facultas ſuppetit uberior .... ordinariis collatoribus ſuum miniſterium ſubtrahitur, & confunditur ordo eccleſiaſticus, dum unicuique ſua juriſdictio non ſervatur .... quæ omnia gravem confuſionem ſtatui clericali & ſacerdotali, in diſpendium divini cultus, & præjudicium publicæ ſalutis, afferunt, pejuſque graviorem in futurum afferrent ruinam, rebus his in deteriora jugiter prolabentibus, niſi provideretur in adverſum. Volens itaque hæc ſancta Synodus ſuper his opportunum remedium adhibere, ſtatuit & decernit, ut Romanus Pontifex qui pro tempore fuerit, has deinceps gratias expectativas, aut nominationes nullo modo, nullave ex cauſa concedat; cum ipſe præ cæteris, ne ſit tantorum occaſio malorum, abſtinere debeat. Fruſtra enim inferioribus inhiberetur, ſi ipſe qui aliis debet eſſe omnium bonorum & virtutum exemplar, non abſtineret. Ut enim ille ſanctiſſimus & doctiſſimus Leo Papa inquit, totius familiæ Domini ſtatus & ordo nutabitur, ſi, quod inquiritur in corpore, non invenitur in capite. Integritas etiam* præſidentium, *ſalus dignoſcitur eſſe inferiorum. Ceſſentque de cætero jam facta; & tam ipſa, quam etiam fiendo, ſi quæ ſiunt, nulla ſint ipſo facto; exceptis illis gratiis & nominationibus, ſuper quibus proceſſus jam ſunt expediti; quas ex certis rationabilibus cauſis, in octo menſibus quibus hactenus curſum conſueverant habere, tolerandas duximus, donec aliter fuerit ordinatum.* (Concil. Baſileenſe, an. 1438. ſeſſ. XXXI. art. 2.)

Decernit ſancta Synodus, mandata de providendo, & gratias quæ expectativæ dicuntur, nemini amplius, etiam collegiis, univerſitatibus, ſenatibus, & aliis ſingularibus perſonis, etiam ſub nomine Indulti, aut ad certam ſummam, vel alio quovis colore concedi, nec hactenus conceſſis cuiquam uti licere. Sed nec reſervationes mentales, nec alia quæcunque gratiæ ad vacatura, nec indulta ad alienas Eccleſias, vel monaſteria, alicui, etiam ex ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus concedantur, & hactenus conceſſa, abrogata eſſe cenſeantur. (Concilium Tridentinum, ſeſſ. XXIV. cap. 19. *de Reform.*)

HABI-

Digitized by Google

HAB

HABITUATI. Presbyteri in aliqua parœcia habituati parochis obedire debent, eccleſiaſticaque veſte induti officiis intereſſe tenentur. Si poſt monitiones tres in hujus obligationis negligentia perſtiterint, eos parochus, ut nonnulla quidem Concilia ſtatuunt, ſuis a functionibus ſuſpenſos declarare poteſt. Habituatis congrua ſubſiſtentia ex Eccleſiæ in qua ſerviunt, reditibus, fundationibus, rebuſque fortuitis ſuppeditari debet.

Statuit Concilium, ut dominicis feſtiſque aliis diebus colendis, in quibus Miſſa & veſpera, divinaque officia ex locorum conſuetudine celebranda ſunt, presbyteri omnes ſuppara, aut linea non manicata veſte, ſive rocheto induti aſſiſtant; in ſolemnibus pompis ſeu proceſſionibus, in Miſſis veſperiſque ſacrificiis peragendis parochum ſeu ejus vicarium coadjuvent; ne pœna excommunicationis puniantur, & templi emolumentis, pecuniaque in gratiam animarum purgatorii data, ſive eleemoſynis baſſini, ut vocant, purgatorii priventur. (Concilium Narbonenſe, an. 1551. can. 40.)

Ad ſervitium parœciale perficiendum, præſertim dominicis diebus & feſtivis, non ſolum obligantur curati & vicarii, ſed omnes ejuſdem parœciæ presbyteri qui illis adſcripti ſunt, ſicut omnes Parœciani ad audiendum. Niſi ergo presbyteri prædicti in habitu ſacerdotali cum ſuperpelliceo hora competenti convenerint, quo ut conveniant etiam qui non ſunt adſcripti, hortandi ſunt, & in officio divino ad finem uſque cantantes, aut adminiſtrantes perſtiterint; damus curatis poteſtatem poſt trinam admonitionem eos ſuſpendendi a divinis; & ut ordo in omnibus ſervetur in Eccleſia, omnes presbyteros parœciæ, ſicut omnes alios parœcianos curatis decet eſſe obedientes, & correctioni eorum ac directioni ſubditos, de ipſorumque vita & officio ad Epiſcopum referri, eique rationem reddere, aut decano, aut archidiacono. Curati vero, quoties poterunt, auxiliarios presbyteros vocent in participationem aliquarum obventionum eccleſiaſticarum, ut qui altari ſervit, de altari vivat. (Concilium Rothomagenſe, an. 1581. tit. *de Curatorum Officiis.*)

Ut parœciale officium decenter in Eccleſiis parœcialibus celebretur, omnibus presbyteris, diaconis & hypodiaconis in aliqua parœcia degentibus injungimus, ut ſingulis ſuæ parœciæ divini officii horis, ne laicos a divino cultu revocent, quos ad pietatem magis debent animare, interſint cum ſuperpelliceis, & alio habitu decenti, cum biretis, non vero galeris; dictis horis durantibus cantent & pſallant; non tamen presbyteri privatas Miſſas interim celebrent, ſuſpenſionis pœna, aut alia ordinarii arbitrio illis imponenda, ſi contra venerint. Et ne debita mercede fruſtentur, partem fundationum, ſeu anniverſariorum, ac etiam obſequiorum funeralium, juxta cujuſque diœceſis ritum, vel Eccleſiæ facultates, locorum & perſonarum habita ratione, a rectoribus, & fabricarum procuratoribus illis perſolvi ordinamus. (Concilium Turonenſe, an. 1583. cap. 14. *de Parœciis, Presbyteris, &c.*)

Epiſcopi presbyteros in parœcias mittere poſſunt, (Monumenta Cleri, Tom. VII. p. 683.) ut in parochiali Eccleſia confeſſiones excipiant, Miſſam celebrent, interſint divino officio, & omnia ſacerdotalia munia, perinde ac cæteri habituati Sacerdotes obeant, etiam ſine parochorum conſenſu. Ita ſtatutum a generali cleri cœtu an. 1655. cum ſuper Pariſienſium parochorum anonymo libro, ſuperque eo quem P. Bagotius vulgaverat, ſuam mentem aperuit. Ita pariter judicatum in Pariſienſi parlamento, (Ibid. Tom. III, p. 1178. & ſeq.) per areſtum diei 14. Julii an. 1700. quod declarat ab abuſu littera D. Cardinalis Noviliacenſis, Archiepiſcopi Pariſienſis mandata, quibus D. Nuetio presbytero eam veniam dat, ut in S. Rocchi Eccleſia confeſſiones audiat, ibique ſacerdotales omnes functiones peragat, ſine Parochi conſenſu.

HABITUS CLERICALIS. Primis quatuor Eccleſiæ ſæculis, eccleſiaſtici non aliis quam laici veſtibus utebantur; ac per tria priora ſæcula, ne altaris quidem miniſtris peculiaria ad ſuum obeundum munus indumenta erant. Ergo quinto tantum ſæculo cœpere eccleſiaſtici ſe quoad habitum a laicis ſecernere: & ab eo tempore canones ſeu conſtitutiones plures ſuper habitu clericali concilia ediderunt.

Clericus profeſſionem ſuam & in inceſſu probet; & nec veſtibus, nec calceamentis decorem quærat. (Concilium Carthaginenſe, an. 398. can. 45.)

Nullus eorum qui in cleri catalogum relati ſunt, veſtem ſibi non convenientem induat, neque in civitate degens, neque iter ingrediens; ſed utatur veſtibus quæ iis qui in clerum relati ſunt, attributæ fuere. Si quis autem tale quid fecerit, una ſeptimana ſegregetur. (Concilium in Trullo, an. 692. can. 27.)

Veſtes ſint talares, non fronciatæ, aut punctatæ, nec nimia amplitudine ſuperfluæ, nec plus æquo conſtrictæ, in quibus clericalis ordinis honeſtas & modeſtia, non faſtus, jactantia, nec elationis vitium deprehendatur; non panuoſi ſint clerici, aut in veſtibus laceri; neque enim affectata ſordes, aut exquiſitæ deliciæ laudem pariunt. (Concilium Senonenſe, ſeu Pariſienſe, an. 1528. can. 24.)

Quia vero, etſi habitus non facit monachum, oportet tamen clericos veſtes proprio congruentes ordini ſemper deferre, ut per decentiam habitus extrinſeci, morum honeſtatem intrinſecam oſtendant; tanta autem hodie aliquorum inolevit temeritas, religioniſque contemptus, ut propriam dignitatem & honorem clericalem parvipendentes, veſtes etiam deferant publice laicales, pedes in diverſis ponentes, unum in divinis, alterum in carnalibus; propterea omnes eccleſiaſticæ perſonæ, quantumcumque exemptæ, quæ aut in ſacris fuerint, aut beneficia qualiacumque eccleſiaſtica obtinuerint, etiam per privationem officiorum & beneficiorum hujuſmodi, coerceri poſſint, & debeant; Conſtitutionem Clementis V. in Concilio Viennenſi editam quæ incipit, Quonian, *innovando & ampliando.* (Concilium Tridentinum, Seſſ. XXIV. cap. 6. *de Reform.*) *Quære* CLERICUS.

Porro generalia concilia tredecim, octodecim ſummi Pontifices, provincialia concilia centum & quinquaginta, tercentaque & amplius, tam in Gallia, quam aliis in regnis habitæ Synodi numerantur, quæ clericis mandarunt, ut habitum longum deferrent.

Regni ordines, an. 1614. in eccleſiaſticæ cameræ ſpiritali redintegratione, articulo 31. omnes eccleſiaſticos jubent clericalem habitum, nempe talarem veſtem & tonſuram, ſeu coronam clericalem ferre; ea lege, ut per temporalium bonorum obſignationem, perque beneficiorum, ſi refractarii fuerint, privationem ad id adigantur.

Ex articulo 18. codicis quem Henrico regi IV. an. 1605. generalis cœtus exhibuit, itemque ex articulo 6. edicti menſis Decembris an. 1606. eccleſiaſtici ſæculares & regulares ſuæ vocationis & miniſterii inſignia & indumenta ubique geſtare debent; jubeturque ſæculare brachium Epiſcopis ſuppetias ferre ad conſtitutionum executionem, quas, eos ad id adigendi cauſa, edendas cenſuerint.

In judiciis de clericis criminis accuſatis, & in veſte non clericali detentis, variatatis multum ſubiit ſæcularium curiarum juriſprudentia. Hujuſmodi clericos ſæculares curiæ modo Eccleſiæ judicibus, præterquam in privilegiata facti ſpecie, reddiderunt; modo ſuper iis ad Eccleſiæ judices nequaquam remiſſis ſententiam tulerunt, eos ratæ per ipſam habitus mutationem hac remiſſione indignos reddi, ſuoque clericaturæ privilegio privari. Præſens uſus non omnino conſtans firmuſque eſt; ſuppetunt enim areſta hoc ipſo ſæculo quoad caput hoc mutuo pugnantia. Id unum, ut generatim loquamur, pronuntiari poteſt, ſæculares curias contendere clericum criminis accuſatum, & in habitu non clericali detentum uni earumdem juriſdictioni ſubeſſe. Idem eæ ſibi tribuunt, cum adeſt dubitandi locus, an detenti clerici habitus clericalis, necne, ſit. (Monumenta Cleri, Tom. VIII. pag. 392. & ſeq.)

HÆRESIS, HÆRETICUS. Is proprie dictus hæreticus eſt, qui, cum Chriſtianum nomen profiteatur, pertinaciter fidei oppoſitum errorem propugnat, ſeu ſpeculationem is error, ſeu praxin ſpectet. Ut ergo, quem formalem vocant, hæreticus conſtituatur, tribus conditionibus opus eſt. Prima eſt Chriſtianæ religionis profeſſio; & in hoc hæreticus a Judæo & Idololatra differt. Secunda eſt, ut negetur revelata veritas, & deciſa ab Eccleſia tamquam fidei articulus, quem ſuis ea filiis credendum propoſuit. Ergo ad fidei articulum haud ſatis eſt, ut aliquid revelatum ſit, & in Dei verbo contineatur; ſed præterea requiritur, ut Eccleſia illud ibi contineri declaraverit, idemque credendum ut fidei articulum propoſuerit. Conditio tertia eſt pertinacia; ex quo fit, ut bona fides, ſimplicitas, ignorantia, erroriſque, ſiquidem innoteſcerat, deponendi voluntas hæreſim impediant: *Dicendum, quod hæreſis ſupra errorem addit aliquid ex parte materiæ, quia eſt error eorum quæ ad fidem pertinent, & ex parte errantis, quia importat pertinaciam, quæ ſola facit hæreticum.* S. Thom. *quæſt.* 8. *de Malo, art.* 1. *ad* 3. Idem Sanctus Doctor 2. 2. *quæſt.* 11. *art.* 2. *ad* 2. ita ſuam mentem aperit: *Dicendum, quod, ſicut Auguſtinus dicit (Epiſt. 43.), Si qui ſententiam ſuam quamvis falſam atque perverſam nulla pertinaci animoſitate defendunt, quærunt autem cauta* (canta) *ſollicitudine ve-*

citatem, corrigi parati, cum invenerint; nequaquam ſunt inter hæreticos deputandi, quia ſcilicet non habent electionem contradicentem Eccleſiæ doctrinæ.

Hæreſis, utpote Religioni, civilique regimini contraria, eccleſiaſticum ſimul & regium crimen eſt; eccleſiaſticum quidem, prout Eccleſiæ doctrinam impugnat; regium vero, prout regnorum pacem perturbat, ſcandalum parit, ſeditiones excitat.

Pœnæ quibus hæretici puniuntur, vel temporales, vel ſpiritales ſunt. Temporales in bonorum proſcriptione, infamia, exilio, carcere, morte, &c. poſitæ ſunt. Spiritales excommunicatione, eccleſiaſticæ juriſdictionis privatione, irregularitate, beneficiorum quæ poſſidentur, amiſſione, & ad nova poſſidenda inhabilitate continentur.

Hæretici tum ſolum ſpiritali juriſdictione ſpoliantur, cum publice denuntiantur, quia ſcilicet hanc pœnam ſubeunt non ob hæreſin, ſed ob excommunicationem, quæ eidem annexa eſt. E quibus id conſequens fit, quemadmodum ſoli excommunicati, nominatim denuntiati, ſpiritali juriſdictione privantur, ita ſolos hæreticos denuntiatos in hanc ipſam privationem incidere.

Ex omni hæreſi fideles ſi venerit, minime eſt ad clerum promovendus, vel ſi qui ſunt in præteritum ordinati, ſine dubio deponantur. (Concilium Eliberitanum, can. 51.)

Quod hæretici non permittendi ſint ingredi in domum Dei, in hæreſi permanentes. (Concilium Laodicenum, can. 6.)

Quoniam non oportet cum omnibus hæreticis miſcere connubia, & vel filios vel filias dare, ſed potius accipere; ſi tamen profiteantur chriſtianos ſe futuros catholicos. (Can. 31.)

Non oportet cum hæreticis, vel ſchiſmaticis orare, (Can. 33.)

Quod non oporteat a Judæis, vel hæreticis quæ mittuntur munera feſtiva ſuſcipere, nec cum eis feſta celebrare, (Can. 37.)

Clericus hæreticorum & ſchiſmaticorum tam convivia, quam ſodalitates evitet æqualiter. (Concilium Carthaginenſe, an. 398. can. 70.)

Cum hæreticis nec orandum, nec pſallendum. (Can. 72.)

Ut Epiſcopus nullum prohibeat ingredi Eccleſiam, & audire verbum Dei, ſive gentilem, ſive hæreticum, ſive Judæum, uſque ad Miſſam catechumenorum. (Can. 84.)

Sicut ait beatus Leo, licet eccleſiaſtica diſciplina, ſacerdotali contenta judicio, cruentas non efficiat ultiones; catholicorum tamen Principum conſtitutionibus adjuvatur, ut ſæpe quærant homines ſalutare remedium, dum corporale ſuper ſe metuunt evenire ſupplicium. Eapropter, quia in Gaſconia, Albegeſio, & partibus Toloſanis, & aliis locis, ita hæreticorum quos alii catharos, alii patrinos (patarenos)*, alii publicanos, alii aliis nominibus vocant, invaluit damnata perverſitas, ut jam non in occulto, ſicut aliqui, nequitiam ſuam exerceant, ſed ſuum errorem publice manifeſtent, & ad ſuum conſenſum ſimplices attrahant & infirmos; eos & defenſores eorum, & receptores anathemati decernimus ſubjacere.* (Lateranenſe III. generale Concilium, an. 1179. can. 17.)

Excommunicamus, & anathematizamus omnem hæreſim extollentem ſe adverſus hanc ſanctam, orthodoxam & catholicam fidem, quam ſuperius expoſuimus; condemnantes univerſos hæreticos, quibuſcunque nominibus cenſeantur... damnati vero, ſecularibus poteſtatibus præſentibus, aut eorum ballivis, relinquantur animadverſione debita puniendi, clericis prius a ſuis ordinibus degradatis; ita quod bona hujuſmodi damnatorum, ſi laici fuerint, confiſcentur, ſi vero clerici, applicentur Eccleſiis, a quibus ſtipendia perceperunt. (Lateranenſe IV. generale Concilium, an. 1215. tit. 3. *de Hæreticis*.)

Moneantur autem, & inducantur, & ſi neceſſe fuerit, per cenſuram eccleſiaſticam compellantur ſeculares poteſtates, quibuſcunque fungantur officiis; ut, ſicut reputari cupiunt, & haberi fideles, ita pro defenſione fidei præſtent publice juramentum, quod de terris ſuæ juriſdictioni ſubjectis univerſos hæreticos ab Eccleſia denotatos bona fide pro viribus exterminare ſtudebunt; ita quodamodo, quandocumque quis fuerit in poteſtatem ſive ſpiritalem, ſive temporalem aſſumptus, hoc teneatur capitulum juramento firmare.

Si vero dominus temporalis requiſitus & monitus ab Eccleſia, terram ſuam purgare neglexerit ab hac hæretica fœditate, per metropolitanum, & cæteros provinciales Epiſcopos, excommunicationis vinculo innodetur; & ſi ſatisfacere contempſerit intra annum, ſignificetur hoc ſummo Pontifici, ut ex tunc ipſe vaſſallos ab ejus fidelitate denunciet abſolutos, & terram exponat catholicis occupandam, qui eam, exterminatis hæreticis, ſine ulla contradictione poſſideant, & in fidei puritate conſervent; ſalvo jure domini principalis, dummodo ſuper hoc nullum præſtet obſtaculum, nec aliquod impedimentum apponat; eadem nihilominus lege ſervata circa eos qui non habent dominos principales.

Credentes vero præterea, receptatores, defenſores, & fautores hæreticorum excommunicationi decernimus ſubjacere; firmiter ſtatuentes, ut, poſtquam quis talium fuerit excommunicatione notatus, ſi ſatisfacere contempſerit infra annum, ex tunc ipſo jure ſit factus infamis, nec ad publica officia, ſeu concilia, nec ad eligendos aliquos ad hujuſmodi, nec ad teſtimonium admittatur. Sit etiam inteſtabilis, ut nec teſtandi liberam habeat facultatem, nec ad hæreditatis ſucceſſionem accedat.

Nullus præterea ipſi ſuper quocunque negotio, ſed ipſe aliis reſpondere cogatur. Quod ſi forte judex extiterit, ejus ſententia nullam obtineat firmitatem, nec cauſa aliqua ad ejus audientiam perferantur; ſi fuerit advocatus ejus patrocinium nullatenus admittatur; ſi tabellio, ejus inſtrumenta confecta per ipſum nullius penitus ſint momenti, ſed cum auctore damnato damnentur. Et in ſimilibus idem præcipimus obſervari. Si vero clericus fuerit, ab omni officio & beneficio deponatur; ut in quo major eſt culpa, gravior exerceatur vindicta.

Si qui autem tales, poſtquam ab Eccleſia denotati fuerint, evitare contempſerint, excommunicationis ſententia uſque ad ſatiſfactionem idoneam percellantur. Sane clerici non exhibeant hujuſmodi peſtilentibus eccleſiaſtica ſacramenta, nec eos chriſtianæ præſumant ſepulturæ tradere, nec eleemoſynas, aut oblationes eorum accipiant; alioquin ſuo priventur officio, ad quod nunquam reſtituantur abſque indulto ſedis Apoſtolicæ ſpeciali. (Vide Cap. XIII. §. IV. Tractatus de Conciliis, & adnotationes quæ tertium & quartum Lateranenſia generalia concilia comitantur.)

Hortatur hæc Synodus omnes fideles in Chriſto præſertim eccleſiaſticos, ut conſortia hæreticorum devitent, connubia quoque, commercia, & convivia averſentur & fugiant. (Concilium Bituricenſe, an. 1584. tit. 5. can. 1.)

Hæreticis Eccleſiarum aditus, niſi cauſa audiendæ prædicationis, non concedatur, neque ſepultura chriſtiana. (Can. 2.)

Ad hæreticorum conventicula nemo catholicus accedat; qui ſecus fecerit, ſi clericus, excommunicetur, & deponatur, ſi laicus, violatæ religionis reus cenſeatur. (Can. 3.)

Quos hæreticæ pravitatis criminis damnatos noverint, cum iis matrimonia fideles non contrahant, eorum colloquia, familiaritatem, commercia, & præcipue conciones fugiant; de hiſque populus ſæpiſſime moneatur. (Concilium Toloſanum, an. 1590. tit. 12.)

Quod autem tempeſtas illa ferveat, hæreticorum miniſterio delatus in eos vertatur figuras, ut in bibliopolarum officinis lateant a minus cautis hominibus haud diſcerni poſſit & deprehendi; ſitque inter verborum quibus demulcent hujus ſeculi aures, lenocinia, latitare hæreſis & impietatis conclusum venenum; curet ſollicitis modis Epiſcopus in civitate ſua, & oppidis ſuæ diœceſis, prout ſalubriter videbitur expedire, unum, aut duos in ſacra theologia magiſtros ſeligere, & deputare, quorum munia ſint, quoſvis libros typis applicandos perlegere, diſcutere, approbare aut reprobare, ac inſuper officinas bibliopolarum viſitantes, paleamque a tritico diſcernentes, quoſque libros impreſſos, hæreſim, impietatem, & cauſas temerandæ plebis redolentes cenſere, & notare; hinc magiſtratus poteſtatis ſecularis invocantes ad amovendos hujuſmodi libros, & ne deinceps ſecurius ſimplicium mentes perturbent, igni admovendos. Ac ne ſit liberum quibuſcunque quoslibet libros, hæreſim aut impietatem continentes perlegere, & retinere, ſed id iis tantum liceat, quibus canonice in ſcriptis eſt conceſſum; cæteris omnibus eoſdem & omnes per Indicem expurgatorium Concilii Tridentini damnatos libros, ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, legere, aut retinere prohibemus. (Concilium Burdigalenſe, an. 1624. cap. 1.)

Perſpicitur ex Imperatorum legibus, hæreticos magiſtratu privatos; in exercitu, & in ædibus Principis ſervire prohibitos; in hæreditatem ſuccedendi; ſuaque ipſorum bona donandi, aut vendendi incapaces declaratos; eorum templa ad Catholicorum emolumentum proſcripta; denique eorumdem religionis miniſtros impeditos fuiſſe, ne ſibi ſedem alibi ponerent, quam ubi degebant, aut illinc egrederentur.

An. 395. Arcadius, Imperator, Theodoſii patris exemplum ſecutus, ſibi ſuis in ædibus, ſuaſve inter copias ſervitium ab hæreticorum nullo præſtitum voluit. In id ab eo edita lex refertur in decimo ſexto Theodoſiani Codicis libro, eſtque numero viceſima nona, ſub titulo quinto *de Hæreticis*.

Imperator Honorius, an. 408. per generalem conſtitutionem quæ legum quadrageſima ſecunda eſt, ſub eodem titulo, e ſuis excubiis hæreticos, Judæos, & Idololatras expulit.

An. 428.

An. 428. Imperator Valentinianus omnium legum executionem mandavit, quas ejus deceſſores in plures hæreticorum ſectas ediderant. Hæc Valentiniani lex ejuſdem tituli *de Hæreticis* ſexageſima quinta eſt; teſtandi, in exercitu ſerviendi, aliæque pœnæ in ea confirmantur.

Juſtinianus Imperator ſanxit, ut Catholici ſolum filii ſuorum parentum hæreticorum hæredes forent. Tres ejus in hanc rem peculiares expreſſæque leges occurrunt in primo Juſtinianæi Codicis Libro, tit. 5. *de Hæreticis, & Manichæis*; & ſunt decimaquinta, decimaoctava, & decimanona.

Galli Reges, Franciſcus I. Henricus II. Franciſcus II. graves in Religionem jactatam Reformatam leges ſanctioneſque ediderunt. Edictum Franciſci I. an. 1534. Januarii die 29. enuntiatum, & a parlamento in acta relatum mandat, ut qui Lutheranos celaverint, iiſdem ac Lutherani pœnis puniantur, & qui eos accuſaverint, quartam proſcriptorum bonorum partem obtineant. In Lutheranos alioſque hæreticos pronuntiatæ pœnæ ſunt: muneris privatio, bonorum proſcriptio, corporalis captura, carceratio, aliæque, prout poſtulaverit facti ſpecies, quemadmodum in Franciſci I. alio edicto quod an. 1540. die 1. Junii in Lutheranos alioſque hæreticos annuntiatum, & in parlamento, die 7. ejuſdem menſis & anni perſpectum fuit, ſtatuitur.

Jus aliud quod per hæreſin amittitur, eccleſiaſtici patronatus jus eſt, quia ſpirituale quiddam eſt, quod ab iis poſſideri non poteſt, qui ab Eccleſia ſejuncti ſunt. Ad laicum patronatum quod attinet, hic quoque ex Eccleſiæ veteri diſciplina, & canonum diſpoſitione per hæreſin amittitur; at hoc ſtrictum ſummumque jus in Gallia non ſervatur; certum ibi firmumque ſtat, laici patronatus jus, utpote terræ addictum, per ejus hæreſim non extingui, qui eam poſſidet; eodemque tempore ibidem convenit, in hac facti ſpecie, præſentationis jus exerceri non poſſe. Ita judicatum in parlamento Pariſienſi, per areſtum diei 6. Februarii an. 1648. & in parlamento Rothomagenſi, per areſtum menſis Julii an. 1674. Horum areſtorum primæ diſpoſitioni id fundamento eſt, laici patronatus jus a re mere profana quæ Deo conſecrata eſt, originem trahere; perinde ac cæteras profanas res in commercio eſſe; cedi, vendi, donari poſſe; glebæ adnexum eſſe, ut canoniſtæ loquuntur, in eorumque omnium manus indiſcriminatim migrare, ad quorum emolumentum terra pervenit, a qua pendet, ſeu hæ ſucceſſionis titulo, ſeu alium in modum iiſdem obtigerit.

Eorumdem areſtorum altera diſpoſitio nititur obligatione cui patroni ſubſunt, ut Eccleſiam eccleſiaſticaſque perſonas defendant, protegant, & ſuſtentent; quod ab hæreticis patronis expectandi non eſt locus, qui propterea illi juris uſu juſte privantur.

Excluſivum jus declarandi doctrinam aliquam hæreticam eſſe Epiſcopis ſeculares Galliarum curiæ non denegant; at hæreticorum perquiſitionem punitionemque excluſive pariter ad ſe ſpectare contendunt, quia hæreſis, inquiunt, eſt læſæ majeſtatis divinæ crimen, qui omnino regius caſus eſt. Henricus II. Rex per edictum diei 19. Novembris an. 1549. mandat, ut judices regii de negotiis quæ hæreſeos crimen afficiunt, cumulatim & concurrenter cognoſcant, videlicet, quoad inquiſitionem, decretumque ſolummodo; ea lege, ut poſt dicti decreti executionem, perſonarumque interrogationem, quæ dicti criminis accuſatæ fuerint, carcere incluſos homines Eccleſiaſticis judicibus reddere teneantur, qui de iis erroris, aut ſimplicis hæreſeos criminibus cognoſcant & judicent; quod ſi, cum dicto hæreſeos crimine, publicum ſcandalum, popularis commotio, vel grave crimen aliud, publica offenſio, &, quod inde fit conſequens, privilegiatus caſus adfuerit, tum vero in hominem de ejuſmodi criminibus accuſatum ab Eccleſiaſticis ſimul & regiis judicibus proceſſus fiat; & poſt commune delictum, ab Eccleſiæ judicibus dijudicatum, ad privilegiati caſus judicium a regiis judicibus procedatur, ita quidem, ut, quoad caput hoc, edicto Franciſci I. derogetur, in quo proceſſuum de quibus agimus, una & unica inſtructio regiis judicibus, non autem judicium conceditur. Memoratis Eccleſiæ judicibus eam ſua majeſtas facultatem tribuit, ut detentionis, ſeu capturæ decreta quæ ipſi ob idem crimen ediderint, abſque nova venia, executioni mandanda curent. Edictum hoc in parlamento, die 29. Novembris an. 1549. probatum fuit.

HENOTICUM, ſeu HENOTICON. Chriſtiani nominis ſeculo quinto, tributum eſt henotici nomen Zenonis Imperatoris edicto, quod eo ſpectabat, ut Eutychiani cum Catholicis conciliarentur; ob eamque cauſam illud henoticum, ſeu henoticon dictum fuit, quod *unitivum*, ſeu *unionem* ſignificat. Hoc unionis decretum Epiſtola eſt ad Ægypti, & Lybiæ Epiſcopos, clericos, monachos, & populos miſſa. Chalcedonenſe Concilium indirecte damnat, & Eutychianis favet, quamvis exterius, & ſpecie tenus anathema iiſdem dicat. Illud Imperator edidit, ex Acatii, Conſtantinopolitani Patriarchæ conſilio. Felix Papa III. in hanc rem, an. 484. in urbe Roma Concilium coegit, in quo henoticon damnatum fuit.

* *Ricard Concil.* Tom. IV.

HIERARCHIA. Vox hæc quæ græca eſt, *imperium in rebus ſacris*, ſeu *ſacrum principatum* ſignificat.

Hierarchia ergo eſt recte compoſita, ordinique conſentanea ſacrarum perſonarum poteſtas, quæ in inferiores ſuos juſta, quam vocant, ſuperioritate, ſeu auctoritate pollent; ut vulgo definitur: *Poteſtas ſacrarum perſonarum ordinata, debitum in ſubditos retinens principatum*. Eſt hierarchia *poteſtas*, quia ſine poteſtate, & ſine auctoritate in aliquem, vel in aliquid nullus omnino principatus exiſtit. *Sacrarum perſonarum* poteſtas eſt, quæ a Deo accepta lumina & dona in alios effundunt. Eſt eadem *recte ordinata* poteſtas, atque hic ordo in juſta harmonia, mirabilique concentu fulget, qui inter hierarchicos reperitur quorum primi ſuas gratias cum iis communicent, qui eos proxime ſequuntur; & hi reliquis ad poſtremos uſque, qui impreſſiones a primis acceptas, quibus vis accepterunt, ad eoſdem ediderunt. Eſt juſta in aliquos *ſuperioritas*; eſt enim hierarchia *principatus* qui ad ſubordinatas & dependentes perſonas neceſſario refertur. Sunt ergo in hierarchia Principes qui agunt, qui mandant, qui gratias concedunt; ſunt & ſubditi qui obediunt, qui pendent, qui gratias recipiunt.

Cæleſtis increata divinarum perſonarum hierarchia eſt.

Hierarchia cæleſtis creata ea eſt, quæ Chriſtum Dominum inter & Mariam, itemque inter Angelos intercedit.

Hierarchia humana, ſeu eccleſiaſtica legis naturalis, legis Moſaicæ, & ipſa Evangelicæ hierarchiam complectitur.

Ordinis hierarchia ſacer in Eccleſia ordo eſt qui divini cultus miniſterio per hierarchicam conſecrationem eſt addictus, quique per ſanctificationem ad divinitatis ſimilitudinem ducit.

Juriſdictionis hierarchia ſacer ordo eſt in Eccleſia, qui per ſacræ poteſtatis exercitationem ad Dei ſervanda præcepta, ejuſque ſimilitudinem obtinendam eos ducit, qui eidem ſubſunt.

Gratiarum hierarchia ſacer itidem eſt in Eccleſia ordo qui ad Dei ſimilitudinem homines per gratuitarum gratiarum uſum perducit.

Negant novatores ſacram in Eccleſia hierarchiam exiſtere, ſanctorum miniſtrorum ordinem ſcilicet, qui a laicis diſtincti, & a Deo inſtituti ſint, ſanctas ut res in eoſdem diſtribuant. Sacris tamen æque Litteris, Patribus & Conciliis nixum fidei caput eſt, in Eccleſia ſacram hierarchiam, hoc eſt, miniſtrorum ordinem eſſe, qui Clerum a laicis diſtinctum conſtituunt, & inter hos miniſtros, dignitatis, loci, munerumque gradationem exiſtere. Fidei pariter caput eſt, eccleſiaſticam hierarchiam Epiſcopis, presbyteris diaconiſque conſtare; ut, utrum ſubdiaconi & inferiores clerici in ejus partem veniant, adhuc ſub judice quæſtio eſt. Aſſerunt Theologi bene multi ſubdiaconos & inferiores clericos ad hierarchiam minime pertinere, quia eorum haud divina inſtitutio eſt, ſuamque iidem originem ab Eccleſiæ inſtitutione trahunt, quæ eos inſtituit, ut altari deſervirent, diaconiſque, presbyteris & Epiſcopis, dum ſuas ſinguli functiones obeunt, obſecundarent.

Falſum ergo eſt regendi in Eccleſia poteſtatem æque laicis atque eccleſiaſticis conceſſam eſſe, ut eam eccleſiaſtici e laicorum conſenſu, & tamquam eorum vicarii exercerent. Apoſtolis ſcilicet nominatim ipſis, eorumque in ſancto miniſterio ſucceſſoribus dixit Chriſtus Dominus: *Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos*. (Joann. 20.) *Ite docete omnes gentes*. (Matth. 28.) *Amen dico vobis, quodcumque ligabitis ſuper terram, erit ligatum in cælo*. (Idem 18.).

Miſſionem quam a Chriſto Domino acceperant, cum iis Apoſtoli communicarunt, quos ipſi ſibi in ſancto miniſterio cooperatores ſucceſſoreſque allegarunt. Eam hi quoque ſuis per ſingulas deinceps ætates impertiti ſunt, ut proinde per hanc immutabilem, ſemperque proxima & in omni ſeculorum curſu vigentem ſucceſſionem, Eccleſia eum ſacrorum miniſtrorum ordinem, eamve hierarchiam ſumpſerit, cujus a Chriſto ipſo inſtituta ſeries nunquam intermiſſa fuit, quæ etiamnum

Digitized by Google

ſubſiſtit, quæque ad Eccleſiæ regimen, electorumque ſanctificationem, ad ſæculorum conſummationem uſque ſubſiſtet.

Quod ſi ſacra Scriptura nonnunquam ait unum & idem in Chriſto Domino Chriſtianos eſſe, omnes eſſe clericos & ſacerdotes, id laicorum, miniſtrorumque, quos functionibus ad divinum cultum, & fidelium ſanctificationem ſpectantibus ſtatus addicit, diſtinctioni omnino non officit. Omnes Chriſtifideles unum & idem ſunt, nihilque inter eos diſcriminis intercedit, quoad baptiſmum, fidem, ſalutem quam univerſi & ſinguli per Chriſti Domini merita conſequi poſſunt; ab ea ſcilicet nemo unus excluditur. Omnes quoque myſtica quadam & morali notione ſacerdotes ſunt, ut Deo ſpiritales boſtias offerant, quæ precibus, cordis oblatione, bonorumque operum praxi continentur. Iidem ad unum omnes clerici ſunt, quippe qui ad Dominum, tamquam ipſorum hæreditatem & portionem pertinent. At hæ prærogativæ Chriſtianorum omnium communes diſtinctionem non impediunt, quæ a ſacris miniſtris, ad ſanctas publicaſque functiones a Deo inſtitutis laicos ſecernit,

Wicleffus, Joannes Hus, & Hieronymus Pragenſis a Conſtantienſi concilio tamquam hæretici damnati fuere, propterea quod plures, & ad hanc rem quod attinet, contra hierarchiam errores docuiſſent. Apoſtolorum tempore, ajebat Wicleffus, „ Eccleſia duobus ordinibus in Clero, presbyteris & diaconis contenta „ erat. Imperatorius quidam faſtus cæteros Papæ & „ Epiſcoporum ordines excogitavit. Petrus non eſt, „ nec fuit unquam Catholicæ Eccleſiæ caput. Nemo „ Chriſti aut Petri locum tenet, niſi eorum mores & „ exempla imitetur."

Joannes Hus, & Hieronymus Pragenſis docebant presbyteros, in lethali peccato, ſacramenta adminiſtrare non poſſe, e converſo quamlibet unum e multis poſſe, qui in gratiæ ſtatu ſit; Eccleſiæ nomine, ſeu Papam, ſeu Clerum intelligi non debere; ſacerdotes omnes auctoritate pares eſſe, ordinandique poteſtatem, & caſus Papæ & Epiſcopis reſervatos nihil aliud quam purum putumque eorum ambitionis effectum eſſe.

Tridentinum Concilium ſuper hierarchia ſuam ita mentem aperit: *Quod ſi quis omnes Chriſtianos promiſcue novi teſtamenti ſacerdotes eſſe, aut omnes pari inter ſe poteſtate ſpirituali præditos affirmet; nihil aliud facere videtur, quam eccleſiaſticam hierarchiam*, quæ eſt ut caſtrorum acies ordinata, *confundere; perinde ac ſi, contra beati Pauli doctrinam, omnes Apoſtoli, omnes Prophetæ, omnes Evangeliſtæ, omnes Paſtores, omnes ſint Doctores. Proinde ſacroſancta Synodus declarat, præter cæteros Eccleſiaſticos gradus, Epiſcopos qui in Apoſtolorum locum ſucceſſerunt, ad hunc hierarchicum ordinem præcipue pertinere, & poſitos, ſicut idem Apoſtolus ait*, a Spiritu Sancto regere Eccleſiam Dei .... *Docet inſuper ſacroſancta Synodus in ordinatione Epiſcoporum, ſacerdotum, & cæterorum ordinum, nec populi, nec cujuſvis ſæcularis poteſtatis, & magiſtratus conſenſum, ſive vocationem, ſive auctoritatem ita requiri, ut ſine ea irrita ſit ordinatio*. (Seſſ. XXIII. cap. 4. *de eccleſiaſt. Hierarchia, & Ordinatione*.)

Si quis dixerit, in Eccleſia catholica non eſſe hierarchiam divina ordinatione inſtitutam, quæ conſtat ex Epiſcopis, & presbyteris, & miniſtris, anathema ſit. (Can. 6.)

Perſpicitur ex hoc canone, concilium ſatis habere ſtatuere hierarchiam ex *Epiſcopis*, *presbyteris*; & *miniſtris* conſtare, ſed, utrum per hos miniſtros diaconi tantum, an vero ſubdiaconi quoque & inferiores clerici intelligi debeant, in medio relinquere.

HOMICIDIUM. Homicidium, proprie dictum, eſt hominis injuſta cædes, ſeu actio per quam, propria auctoritate, homini mors infertur, ſeu eam meruerit, ſeu non.

Homicidium eſt graviſſimum crimen, quod divinæ æque atque humanæ leges morte puniunt, quia legi naturali, legi divinæ, & legi humanæ tum eccleſiaſticæ, tum civili repugnat, ſeu ſe ipſum quiſpiam, ſeu alium occidat, quoniam homini non plus juris in ſuam, quam in proximi vitam eſt, & ipſe ſe occidens, injuria Deum afficit, cujus jura uſurpat, itemque rempublicam quam membrorum uno privat.

Diſtinguitur homicidium triplex, voluntarium, fortuitum ſeu caſuale dictum, & neceſſarium.

Homicidium voluntarium eſt illud quod cum cognitione & voluntate; & quod inde conſequitur, dedito ſtudio, certoque animo perpetratur, ſeu hoc ſe crimine quiſpiam ipſe per ſe, & ſine alieno ſubſidio, ſeu per alios, aut una cum aliis obſtringat; quod tum fit, cum id præcipitur, aut conſulitur, aut ſtimulus ad idem additur, aut illud patrantibus ſubſidium præſtatur, aut eidem occaſio præbetur, aut e mandante approbatur, poſtquam ipſius nomine patratum fuit, ab eove non impeditur, qui illud impedire poteſt & debet.

Fortuitum, ſeu caſuale homicidium eſt, quod forte fortuna, ſeu caſu, & præter intentionem patratur. Hoc homicidium eſt mere caſuale, vel mixtum. Mere caſuale eſt, cum prævideri non potuit, nec vero debuit. Ejuſmodi eſſet homicidium quod is patraret, qui igneo exploſo globulo leporem in dumo impetens, forte hominem ibi diliteſcentem, nil tale cogitans, aut ſuſpicans interficeret. Homicidium caſuale mixtum eſt, videlicet, partim fortuitum, & partim voluntarium, cum prævideri potuit & debuit. Ejuſmodi eſſet homicidium quod patraretur, ſi jacto e feneſtra lapide, dum quiſpiam ſubeſſe poſſet, hominem occidi contingeret. Hoc homicidium caſuale quidem ſeu fortuitum eſt, quatenus occidendi nulla adeſt intentio; eſt autem voluntarium, prout ex periculoſa actione oritur, cujus effectum illud fore prævideri poterat, & quia id per imprudentiam, & circumſpectionum defectu, quæ in ea facti ſpecie iniri poterant & debebant, præviſum non fuit.

Neceſſarium homicidium eſt, quod quiſpiam perpetrat, ſuam contra injuſtum aggreſſorem vitam defendens, dummodo juſte defenſionis limites non prætergrediatur, dummodo ſcilicet non eo peculiariter animo ſit, ut injuſtum aggreſſorem occidat, ſed eo tantum, ſuæ ut vitæ conſulat, quam nec fuga, nec alia ratione, quam per aggreſſoris mortem poſſit in tuto ponere. Homicidii genus hoc non eſt vetitum e communiore ſententia, naturali jure nixa, quod propriæ quam alienæ vitæ ſervandæ magis ab unoquoque conſulum vult. Non eſt hoc homicidium ad ordines impedimentum. *Quære* IRREGULARITAS. Concilia ſuper homicidiis numero plures canones edidere, e quibus hi animadverſione digniores ſunt.

Si quis clericus in jurgio quempiam pulſaverit, & uno ictu interemerit, ob impotentis animi ſui effrænationem deponatur, laicus vero ſi fuerit, ſegregetur. (Can. Apoſtol. 65.)

Qui voluntarie homicidium fecerint, pœnitentiæ quidem jugiter ſe ſubmittant, perfectionem vero circa vitæ exitum conſequantur. (Concilium Ancyranum, an. 314. can. 22.)

De homicidiis non ſponte commiſſis, prior quidem definitio poſt ſeptenam pœnitentiam perfectiorem conſequi præcepit, ſecunda vero quinquennii tempus explere. (Can. 23.)

Super homicidia diſciplina non una in omnibus Eccleſiis eademque erat. Eccleſiæ non deerant, in quibus ne ad mortem quidem iis reconciliatio concedebatur, quemadmodum probat P. Morinus, *Lib. 9. de Adminiſtratione Sacramenti Pœnitentiæ, cap. 19*. In aliquibus Eccleſiis reconciliatio homicidis quidem voluntariis poſt annorum viginti pœnitentiam, homicidis autem involuntariis poſt pœnitentiæ decennium concedebatur. Id moris obtinebat in Cappadociæ Cæſareenſi Eccleſia, prout e S. Baſilii Canonicis ad Amphilochium Epiſtolis (Can. 8. 56. & 57.) perſpicuum fit. Aliis in Eccleſiis, homicidæ voluntarii per omne vitæ tempus, involuntarii per annos ſeptem ſeu quinque pœnitentiam agebant; tum vero tribuebatur iiſdem perfectum, Eccleſiaſtica nempe communio, quæ hoc loco *perfectio* dicitur, quia *perfecta* communio eſt. Quid porro Concilium per ea verba, *prior & ſecunda definitio*, ſibi voluerit, haud ſatis in comperto eſt; id unum certo conſtat Patres, modo lenius, modo aſperius cum homicidis egiſſe, eorum in pœnitentiæ executione fervoris aut remiſſionis ratione habita. Jam vero per homicidas voluntarios concilium eos intelligit, qui data opera, per involuntarios autem eos qui caſu & ſine conſilio, quamvis non ſine aliqua culpa occiderunt.

Si quis homicidium ſponte commiſerit, & non violentia reſiſtens, ſed vim faciens impetu hoc fecerit, cum iſto penitus non communicandum; ſic tamen, ut, ſi pœnitentiam egerit, in exitu ei communionis viaticum non negetur. (Concilium Rhemenſe, an. 625. can. 9.)

Qui ſacerdotem morti voluntarie tradiderit, carnem non comedat, nec vinum bibere præſumat omnibus diebus vitæ ſuæ. Jejunet autem uſque ad veſperam, exceptis diebus feſtis atque dominicis. Arma non ſumat, & ubicunque ire voluerit, nullo vehiculo deducatur, ſed propriis pedibus proficiſcatur. Eccleſiam per quinquennii tempus non ingrediatur; ſed, cum ſacrarum orationum officia, aut Miſſarum ſolemnia celebrantur, ante fores baſilicæ perſeveret, orans ac deprecans Dominum, ut tanto crimine abluatur. Poſt expletum vero quinquennii tempus, ingrediatur Eccleſiam, non tamen communicet, ſed inter audientes tantummodo ſtet, vel, dum facultas concedi-

tur,

tur, ſedeat. Dum autem duodecimi anni curſus fuerit finitus, communicandi ei tribuatur medela. Maneat tamen in reliquis obſervationibus tres dies per hebdomadam, ut ad perfectionis purificatus mereatur venire culmen. (Concilium Moguntinum, an. 888. can. 16.)

Si quis ſponte homicidium fecerit, quadraginta diebus ab ingreſſu Eccleſiæ arceatur, & nihil manducet illis quadraginta diebus præter ſolum panem & ſalem, neque bibat niſi puram aquam; nudis pedibus incedat; lineis non induatur veſtibus, niſi tantum femoralibus; ſecularia arma non portet; nullo vehiculo utatur; ad nullam feminam, nec ad propriam uxorem, his diebus miſceatur. Nullam communionem, illis quadraginta diebus cum aliis Chriſtianis, nec cum alio habeat pœnitente, in cibo, vel potu, aut aliis rebus. (Concilium Triburienſe, an. 895. can. 55.)

Poſt illos quadraginta dies, unum annum integrum ab introitu Eccleſiæ ſuſpendatur, & abſtineat ſe a carne & caſeo, ac vino & medone ac mellita cervisia, niſi dominicis diebus & feſtis qui per illum epiſcopatum publice celebrantur apud cunctum populum, & niſi vel in oſte, aut in aliquo magno ſit itinere, vel longe, aut diu ad dominicam curtem (a), *vel ſi in infirmitate detentus ſit, tunc licitum ſit ei tertiam feriam & quintam atque ſabbatum redimere uno denario, vel pretio denarii, ſive tres pauperes pro nomine Domini paſcendo; ita duntaxat, ut vel carne, vel vino, vel medone, id eſt, de tribus una re utatur, non omnibus veſcatur, ... completo vero unius ejuſdemque anni curriculo, ita caſtigatus rite & ordinabiliter more pœnitentium introducatur in Eccleſiam.* (Can. 56.)

Secundum vero & tertium annum ſimili modo pœniteat, excepto quod prædictas tres ferias redimere jus habeat, ubicunque eſt, ſive in itinere. Cætera per omnia obſervet, ut in primo anno faciebat. (Can. 57.)

Quartum etiam annum & quintum, ſextum & ſeptimum iſto modo obſervet. Jejunet autem his ſingulis tres quadrageſimas; unam ante Paſcha Domini ... alteram ante Nativitatem ſancti Joannis Baptiſtæ ... tertiam ante Nativitatem Domini Salvatoris ... his ſeptem annis rite expletis, reconcilietur, & more pœnitentium, ſacris altaribus, & ſanctæ communioni reſtituatur, atque perfectionem conſequatur. (Can. 58.)

Cum etiam qui per induſtriam occiderit proximum ſuum, & per inſidias, ab altari avelli debeat; qui ſua voluntate homicidium perpetraverit, etiamſi crimen id nec ordine judiciario probatum, nec alia ratione publicum, ſed occultum fuerit, nullo tempore ad ſacros ordines promoveri poſſit; nec illi aeque eccleſiaſtica beneficia, etiamſi curam non habeant animarum, conferre liceat; ſed omni ordine, ac beneficio & officio eccleſiaſtico perpetuo careat. Si vero homicidium non ex propoſito, ſed caſu, vel vim vi repellendo, ut quis ſe a morte defenderet, fuiſſe commiſſum narretur, quam ob cauſam etiam ad ſacrorum ordinum & altaris miniſterium, & beneficia quæcunque ac dignitates jure quodammodo diſpenſatio debeatur, committatur loci ordinario, aut, ex cauſa, metropolitano, ſeu viciniori Epiſcopo, qui non niſi cauſa cognita, & probatis precibus ac narratis, nec aliter diſpenſare poſſit. (Concilium Tridentinum, Seſſ. XIV. cap. 7. *de Reform.*)

Homicidium ſimplex beneficiorum quæ jam poſſidentur, vacationem pleno jure non affert; at homicidium quod qualificatum dicitur, quod nempe cum dolo, additaque proditionis nota patratum eſt, eamdem afferre debet ex capite. *Pro humani, 1. de Homicidio in Sexto.*

Clerus Gallicanus, cum an. 1700. convaniſſet, propoſitiones ad homicidium purgandum tendentes damnavit.

2. *Eſt licitum religioſo vel clerico calumniatorem gravia crimina de ſe, vel de ſua religione ſpargere minantem occidere, quando alius modus defendendi non ſuppetit.*

3. *Licet interficere falſum accuſatorem, falſos teſtes, ac etiam judicem a quo iniqua certo imminet ſententia, ſi alia via non poteſt innocens damnum evitare.*

4. *Non peccat maritus occidens propria auctoritate uxorem in adulterio deprehenſam,*

5. *Fas eſt viro honorato occidere invaſorem qui nititur calumniam inferre, ſi aliter hæc ignominia vitari nequit; idem quoque dicendum, ſi quis impingat alapam, vel fuſte percutiat, & poſt impactam alapam, vel ictum fuſtis fugiat.*

8. *Regulariter occidere poſſum furem pro conſervatione unius aurei.*

10. *Non ſolum vitam, ſed etiam bona temporalia, quorum jactura eſſet damnum graviſſimum, licitum eſt defenſione occiſiva defendere.*

HOMILIA. Hæc græca vox familiarem ſermonem proprie ſignificat; ac re ſane ipſa, homiliæ familiariter a Prælatis qui populum interrogabant, ab eoque interrogabantur, in Eccleſiis habebantur, ad ſermonum diſcrimen, qui e cathedra, oratorum in modum edebantur. Græcorum Latinorumque patrum homiliæ omnes ab Epiſcopis habitæ ſunt. Concilia plura mandarunt, ut Patrum homiliæ ad populi inſtitutionem in Eccleſia legerentur.

Hoc etiam pro ædificatione omnium Eccleſiarum, & pro utilitate totius populi nobis placuit, ut non ſolum in civitatibus, ſed etiam in omnibus parochiis verbum faciendi daremus presbyteris poteſtatem; ita ut, ſi presbyter, aliqua infirmitate prohibente, per ſe ipſum non potuerit prædicare, ſanctorum Patrum homiliæ, a diaconis recitentur. (Concilium Vaſionanſe, an. 529. can. 2.)

Ut Epiſcopi ſermones & homilias ſanctorum Patrum, prout omnes intelligere poſſint, ſecundum proprietatem linguæ prædicare ſtudeant. (Concilium Remenſe, an. 813. can. 15.)

HONESTAS. Publicæ honeſtatis impedimentum. *Quære* MATRIMONIUM.

HONORARIUM ECCLESIASTICUM de eo dicitur, quod eccleſiaſticis datur ob officia ſpiritalia, Miſſam ſcilicet, funera, &c. *Quære* MISSA, SIMONIA.

HORÆ CANONICÆ. *Quære* OFFICIUM DIVINUM.

HOSPITALE, charitatis domus, in quam inopes recipiuntur, ut gratis ſolatio, prout eorum inopia poſtulat, afficiantur; *Hoſpitale dicitur ab hoſpitibus qui ibi gratis accipiuntur.*

In utroque jure, civili & canonico diſtinguuntur hoſpitalium genera ſex; 1. pro peregrinis, quibus ſuſcipiendis addictus locus xenodochium nuncupatur; 2. pro ægrotantibus, ut hoc *noſocomium dicitur*, ſeu *noſocomium*; 3. pro pueris orphanis appellatum *orphanotrophium*; 4. pro pauperibus qui ibidem aluntur, *ptochotrophium*; 5. pro ſenibus qui non amplius laborare poſſunt, *gerontocomium*, ſeu *gerontocomium*; 6. pro infantibus & imbecillibus, *brephotrophium*. Leproſaria quoque hoſpitalia quædam erant leproſis affecta. Ex his peculiaribus hoſpitalium generibus nonnulla religioſa, ſeu eccleſiaſtica loca cenſentur, cætera profana ſunt.

Religioſa ſeu Eccleſiaſtica hoſpitalia ſunt quæ Epiſcopi auctoritate atque interventu, in petentium Regis litterarum conſecutionem inſtituta fuere, ut religionis publicis exercitationibus deſervirent; profana vero ea ſunt quæ ſolum privatorum hominum, aut alicujus communitatis auctoritate erecta fuerunt.

Quo tempore Eccleſiæ certa nondum bona ſtataque ſuppetebant, ejuſque miniſtri fidelium eleemoſynis & oblationibus voluntariis tantum vivebant, pauperum ſeu bene valentium, ſeu ægrotantium, viduarum, orphanorum, advenarum, omnium denique indigentium rationibus conſulendi cura Epiſcopis erat. At, cum primum Eccleſia certis ſtatiſque bonis frui cœpit, pietatis domus plures fundatæ ſunt, quibus *hoſpitalium* nomen in præſentia tribuitur, & peculiares ad pauperum ſolatium reditus iiſdem addicti. Harum domorum aliæ cum exemptione ab ordinariorum juriſdictione, ad eccleſiaſtici beneficii titulum aliæ inſtitutæ; hinc orta diſtinctio tum hoſpitalium quæ vera beneficia cum temporali, ſpiritali & perpetua per eccleſiaſticos titulares adminiſtratione conſtituunt, tum hoſpitalium quæ, cum ab Eccleſiaſticis non regantur, nec ab Epiſcopis fundata ſint, domicilium mere laicale conficiunt, in quo, prout de pio opere agitur, viſitationis tantum jure Epiſcopus gaudet. Vetuit Viennenſe Concilium, ne amplius hoſpitalia ſecularibus clericis in beneficiorum titulum tribuerentur, mandavitque, ut ea laici, qui quidem idonei eſſent, & ſolvendo pares, adminiſtrarent. Decretum hoc a Tridentino Concilio confirmatum fuit, quod omnem ſupra hoſpitalia inſpectionem ordinariis confert. Maximus etiam olim erat hoſpitalium numerus, quæ religioſi aut religioſæ, dicti proinde *Hoſpitalarii* & *Hoſpitalariæ* moderabantur; & ejuſmodi quidem plura etiamnum ſunt. Jam præcipuos ſuper hoſpitalibus canones afferamus.

Quia ſanctarum Scripturarum auctoritatibus liquido demonſtratur, quod hoſpitalitas modis omnibus ſit diligenda; & res Eccleſiæ oblationes ſint fidelium, pretia peccatorum,

(a) Vocabulum *oſte* ponitur ibi pro *hoſte*, *exercitu*, itemque vox *curtem dominicam*, pro ſervitute quadam quam vaſſalli dominis debent.

Digitized by Google

norum, patrimonia pauperum, quamquam ad portam monaſterii locus talis ſit rite habendus, in quo advenientes quique ſuſcipiantur; oportet tamen, ut extra, juxta Eccleſiam ſcilicet, in qua presbyteri cum miniſtris ſuis divinum explent officium, ſit hoſpitale pauperum, cui etiam poſſit talis qui & avaritiam oderit, & hoſpitalitatem diligat. Et exceptis decimis quæ de Eccleſiæ villis ibidem conferuntur, de rebus Eccleſiæ, prout facultas ſuppetit, eidem deputetur hoſpitali, unde pauperes ibidem recreentur & foveantur. Sed & de oblationibus quæ fidelibus ſanctimonialibus deferuntur, decimæ dentur ad eorumdem ſuſtentationem pauperum. Is namque cui hoſpitale committitur, nequaquam res pauperum in ſuos uſus retorqueat, ne cum Juda, loculos Domini furante ſententiam damnationis excipiat. (Concilium Aquiſgranenſe, an. 816. lib. 2. cap. 28.)

Admonenda eſt Regia Magnitudo de hoſpitalibus quæ tempore prædeceſſorum ſuorum & ordinata & exculta fuerunt, & modo ad nihilum ſunt redacta. Sed & hoſpitalia Scotorum, quæ ſancti homines gentis illius in hoc regno conſtruxerunt, & rebus pro ſanctitate ſua acquiſitis ampliaverunt, ab eodem hoſpitalitatis officio funditus ſunt alienata. Et non ſolum ſupervenientes in eadem hoſpitalia non recipiuntur, verum etiam ipſi qui ab infantia, in iiſdem locis ſub religione Domino militaverunt, & exinde ejiciuntur, & oſtiatim mendicare coguntur. Unde pertimeſcenda eſt canonica ſententia, & maxime decretalis Symmachi Papæ definitio: quia ut necator pauperum, & Chriſti traditor Judas, idem qui hujus ſceleris auctor & perpetrator eſſe dignoſcitur, præſumi & perpetuo eſt anathemate feriendus. (Concilium Meldenſe an. 845. can. 40.)

Similiter & de ſynodochiis (xenodochiis) *ſtatuimus, ut quæque in Epiſcoporum ſunt poteſtate, ſecundum diſpoſitionem eorum quæ inſtituerunt* (qui ea inſtituerunt), *gubernentur. Quæ autem ſub defenſione quidem Eccleſiæ, ſed juxta inſtitutorum decreta per heredes, vel pertinentes qui religioſam vitam duxerint, regi debent; procuret Epiſcopus, ne ab his non negligantur; & ſi in aliquo malæ tractationis obnoxii reperiuntur, Eccleſiaſticæ ſubjaceant diſciplinæ.* (Concilium Papienſe, ſeu Ticinenſe, an. 850. cap. 15.)

Nullus ex locis piis, ſæcularibus clericis in beneficium conferantur, etiamſi de conſuetudine hoc fuerit obſervatum, niſi in illorum fundatione ſecus conſtitutum fuerit, ſeu per electionem ſit de rectore locis hujuſmodi providendum. (Concilium Viennenſe, an. 1311. *Clement.* 2. *de religioſis domibus.*)

Irrefragabili ſtatuto prohibemus, ne illi qui de conſuetudine, de jure vel fundatione, in noſtra provincia, eleemoſynarias, leproſarias, xenodochia, vel Domos Dei habent committere, quocunque colore ſibi quæſito, pecuniam, vel quidquam aliud, ratione commiſſionis, ſigilli, vel litteræ recipiant. Quod ſi contrarium fecerint, & contra noſtram præſentem conſtitutionem aliquid receperint, excommunicationis ſententiam incurrant ipſo facto. (Concilium Turonenſe, vel Andegavenſe, an. 1365. can. 21.)

Non ſolum canonicis conſtitutionibus, ſed & imperialibus ac regalibus inſtitutis antiquitus pientiſſime ſancitum eſt, ut habeantur, quum fieri poteſt, frequentia in republica xenodochia, ptochotrophia, orphanotrophia, gerontocomia, & brephotrophia, & id genus alia loca pietati conſecrata, in quæ recipiantur peregrini, pauperes, invalidi ſenes, parentibus orbati, atque inopes liberi infantes expoſiti, furioſi, leproſi, contagioſiſque ac perpetuis morbis obſiti, atque aliæ miſerabiles perſonæ; idcirco cura noſtra imminebit, ut ejuſcemodi loca, ubi conſtituta ſunt, ſarta tecta tueantur, ubi vero diſſipata ſunt, inſtaurentur, reformenturque; denique, ubi nondum conſtituta ſunt, epiſcopali noſtra providentia ædificentur, conſtruanturque. Pauperum enim curam nobis Chriſtus præcipuam eſſe voluit, & horum toties meminit diviniſſimus Paulus apoſtolus. (Concilium Colonienſe, an. 1535. Part. XI. cap. I.)

Hic ante omnia curandum nobis eſt, ut in domibus iſtis, quæ ad ſalutem animarum pertinent, minime negligantur; ſed ante omnia de Sacramentorum adminiſtratione, pauperibus, debilibus, & ægrotis provideatur; ac ubi corporis infirmitas medicum poſtulat, ibi prius animæ, deinde corporis medicus accerſatur.

In ejuſcemodi autem hoſpitalia nullæ aliæ, quam eæ quas diximus, miſerabiles perſonæ, quæ aut morbo, aut debilitate, aut ætate impeditæ, ſuis manibus laborare, victumque ac veſtitum ſibi comparare non poſſunt, recipiantur; quas ad eccleſiaſticam diſciplinam canones pertinere, ac noſtris, aliorumque piorum hominum largitionibus victitare voluerunt.

In primis autem recipiantur in hæc hoſpitalia perſonæ miſerabiles ejus loci, ubi hoſpitalia conſtituta ſunt ... ſit autem mendicantibus validis non ſolum hoſpitalium clauſa, ſed & publice ut oſtiatim mendicare penitus interdictum. Et qui ſecus agere comperti fuerint, ac legibus noſtriſque conſtitutionibus comprehenſis pœnis ſubdantur. Utilius enim eſurienti panis tollitur, ſi de cibo ſecurus juſtitiam negligat, quam eidem frangitur, ut ſeductus injuſtitiæ acquieſcat.

Damnamus autem abuſum, qui in quibuſdam locis fit, ut neglectis miſeris ac inopibus, quibus hoſpitalia dedicata ſunt, ex privato affectu magiſtrorum, aut magiſtratuum, qui hoſpitalibus hiſce præſunt, non modo validi, ſed & quibus victus & veſtitus ſuppetit, recipiantur, tantum quod illic commodius & in otio vivatur; qui certe aliter cenſeri non poſſunt, quam pauperum deprædatores, raptoreſque, de alieno viventes, ac veluti ex ſanguine pauperum ſaginati, quos Divus Hieronymus graviſſime increpat: Qui, *inquit*, ex bonis parentum, & ſuis opibus ſuſtentari poſſunt, ſi, quod pauperum eſt, accipiunt, ſacrilegium profecto committunt, & per abuſionem talium, judicium ſibi manducant & bibunt. *Videant quoque hi magiſtri, ac hoſpitalium præſides, ne Judam imitentur, qui loculos* (ex quibus pauperibus diſtribuebatur) *ferebat, ac fur erat, ne ſicut ille, ita & ipſi pereant. Noverint ergo ſe tali muneri addictos, non ut ſui, ſed ut pauperum curam gerant, quos neglexiſſe, occidiſſe eſt; quibus quid ſubtraxiſſe, ſacrilegii inſtar eſt. Et quo vigilantiores in officio ſint, ſingulis annis, aut ſæpius, magiſtratui ejus loci, præſente parocho, rationem de omnibus reddant. Non minus eſt, inquit Proſper, dicere, quantum peccatum eſt eorum qui cibos pauperum ſibi uſurpant, & unde pauper victurus erat, præſumendo ſuſcipiunt.*

Admonet ſancta Synodus quoſcunque eccleſiaſtica beneficia ſæcularia, ſeu regularia obtinentes, ut hoſpitalitatis officium a ſanctis Patribus frequenter commendatum, quantum per eorum proventus licebit, prompte benigneque exercere aſſueſcant; memores, eos qui hoſpitalitatem amant, Chriſtum in hoſpitibus recipere. Illis vero, qui hoſpitalia vulgo nuncupata, ſeu alia pia loca, ad peregrinorum, infirmorum, ſenum, pauperumque uſum præcipue inſtituta, in commendam, adminiſtrationem, aut quemcunque titulum, aut etiam Eccleſiis ſuis unita obtinent; vel ſi Eccleſiæ parochiales, hoſpitalibus forte unitæ, aut in hoſpitalia erectæ, earumque patronis in adminiſtrationem conceſſæ ſint, præcipit omnino, ut impoſitum illis onus officiumve adminiſtrent; atque hoſpitalitatem quam debent, ex fructibus ad id deputatis actu exerceant, juxta Conſtitutionem Concilii Viennenſis, alias in hac eadem Synodo ſub feliciſ recordationis Paulo tertio innovatam quæ incipit: Quia contingit. *Quod ſi hoſpitalia hæc ad certum peregrinorum, aut infirmorum, aut aliarum perſonarum genus ſuſcipiendum fuerint inſtituta, nec in loco, ubi ſunt dicta hoſpitalia, ſimiles perſonæ, aut perpaucæ reperiantur; mandat adhuc, ut fructus illorum in alium pium uſum qui eorum inſtitutioni proximior ſit, ac pro loco & tempore utilior, convertantur, prout ordinario cum duobus de capitulo, qui rerum uſu peritiores ſint, per ipſum deligendis, magis expedire viſum fuerit; niſi aliter forte, etiam in hunc eventum, in eorum fundatione, aut inſtitutione fuerit expreſſum; quo caſu, quod ordinatum fuit, obſervari curet Epiſcopus; aut ſi id non poſſit, ipſe, ut ſupra, utiliter provideat. Itaque ſi prædicti omnes & ſinguli, cujuſcunque ordinis, & religionis, & dignitatis, etiamſi laici fuerint, qui adminiſtrationem hoſpitalium habent, non tamen regularibus ſubjecti, ubi viget regularis obſervantia, ab ordinario moniti, hoſpitalitatis munus, adhibitis omnibus, ad quæ tenentur, neceſſariis, re ipſa obire ceſſaverint; non ſolum per eccleſiaſticas cenſuras, & alia juris remedia ad id compelli poſſint, ſed etiam hoſpitalis ipſius adminiſtratione, curave perpetuo privari poſſint, aliique, eorum loco, ab iis ad quos ſpectabit, ſubſtituantur. Et prædicti nihilominus etiam ad fructuum reſtitutionem, quos contra ipſorum hoſpitalium inſtitutionem perceperint, quæ nulla eis remiſſione, aut compoſitione indulgeatur, in foro conſcientiæ teneantur; nec adminiſtratio, ſeu gubernatio hujuſmodi locorum uni & eidem perſonæ ultra triennium deinceps committatur, niſi aliter in fundatione cautum reperiatur, non obſtante, quoad omnia ſupra dicta, quacunque unione, exemptione, & conſuetudine in contrarium, etiam immemorabili, ſeu privilegiis, aut indultis quibuſcunque.* (Concilium Tridentinum, ſeſſ. XXV. cap. 8. *de Reform.*)

Quæ ſub Regis protectione immediate non ſunt hoſpitalia, piave alia loca, ea omnia Epiſcopi, etiam uti Sedis apoſtolicæ delegati, auctoritate ſibi a Tridentino Concilio tributa ita viſitent, ut pauperum commodis ſua etiam commoda putent eſſe poſtponenda. (Concilium Toloſanum, an. 1590. Part. III. cap. 6.)

In viſitatione curent Epiſcopi, ut quos integra vita ante acta ratio, morum perſpecta probitas, maturumque ætatis judicium non omnino commendarint, quoſque numeri,

meri, calculorumque ſubductionis ignaros, aut alieno quovis, ſed potiſſimum locorum ipſorum ære oppreſſos noverint, illi ad hoſpitalium adminiſtrationem non adhibeantur.

Qui vero huic muneri præficiendi fuerint, hi ſanctiſſimo prius profiteantur juramento, ſe Chriſti patrimonium, qua decet religione, adminiſtraturos, fructus in uſus neceſſarios fideliter collocaturos, ablata maleque alienata recuperaturos, labentia ædificia reſtauraturos, bona reditusque locorum quibus præſint, abſque fidejuſſore idoneo non locaturos, iiſque quibus ex inſtituto præſto eſſe debent, bona fide eſſe ſubventuros.

Quoque ſegnioris curæ ſuſpicionem fugiant, facilinſque miſerabilibus perſonis deſtinata bona conſervent, uni eidemque, niſi forte interjectis ſpatiis, adminiſtrationem, imperiumque Epiſcopi nunquam prorogari ſinant.

Quæ peregrinorum auxiliis dicata ſunt hoſpitalia, in eis vero peregrini, quique aut ſumma oppreſſi egeſtate, aut nimio confecti ſenio, aut virium imbecillitate victum ſibi quæritare non poſſunt, ſoli recipiantur.

Aleatores, nebulones, habitum in ſui diſſimulationem mentientes, blaſphemi, petulantes, interpretantes, pervicaces, quique pacata vita infenſi, facile genium mutare non poſſunt, procul hoſpitio arceantur.

Viri feminæque ſeparatim habitent, nec alii alios ad ſe invicem, licet matrimonio conjunctos admittant.

Ægrotorum, infirmorumque curæ, exequendiſque officiis tot miniſtri ſufficiantur, quot eorum saluti, auxiliiſque apar eſſe hoſpitalium Præfecti noverint. Hi vero ex medicorum conſilio, quæ neceſſaria ſunt, qua maxima poterunt charitate, illis ſubminiſtrent, & vel minima quæque temporum momenta attentius ad eorum ſalutem obſervent.

Peccata ægrotos confiteri, ſanctiſſimamque Eucharistiam ſumere, qui iis gubernandis commiſſi fuerint, qua fieri poterit, vigilantia, curent.

Cauſarios, quique a morbo convaleſcunt, niſi optime perſanati fuerint, hoſpitiis præfecti non dimittant, ne, vel recrudeſcente morbo, gravius recidant, atque ita ſumptus augeantur, vel etiam in itinere, vitæ diſpendio deficiant.

Qui Miſſæ ſacra feſtis ſaltem diebus in valetudinario celebrent, ſacramenta languentibus debite adminiſtrent, deficientes crebris adhortationibus confortent, ſaluberrimoque viatico ad extremum vitæ ſpiritum muniant, defunctorum nomina, genus patriamque libro excerptam annotent, ſacerdotes neceſſarii, procuratorum, aliorumque rectorum diligentia, hoſpitalibus, piiſque aliis locis apponantur.

Quæ ad projectorum infantium ſalutem commoda ſunt, lintea, cuna, nutrices ſubſidiariæ, quibus donec baptizentur, alendi tradantur, ea omnia parata inſtructaque a procuratoribus habeantur.

Infantes, ubi primum per ætatem licuerit, locis iis quibus commode per facultates fieri poterit, moribus optimis, artibuſque, quæ ſexum decent, tam mares quam feminæ inſtruantur, donec eis, Deo juvante, proviſum fuerit.

In vitam, moreſque mendicantium pauperumque Epiſcopi diligenter inquirant; eos ad communionem, Paſchali ſaltem tempore, compellant; quos pervicaces reluctanteſque noverint, ejiciant.

Quos illo anno confeſſos fuiſſe, ſanctamque Eucharistiam ſumpſiſſe non liquido non conſtiterit, aut ſaltem probabile non fuerit, eos, ni præceptis Eccleſiæ illico paruerint, hoſpitalium rectores nuſquam admittant.

Horum plurium Conciliorum ſtatuta, quod ad poteſtatem ſupra hoſpitalia Epiſcopis tributam attinet, in Galliis recepta ſunt, ſi quædam excipiantur, ut laicos adminiſtratores deſtituendi facultas, & litigia quæ ſuper hoſpitalium temporalibus rebus ſuborta fuerint. Hæc ſunt, ad quæ præſens, in hoc negotio, Galliarum juriſprudentia redigitur.

1. Per edicti an. 1695. articulum 29. mandatur, ut Archiepiſcopis, Epiſcopis, eorumque magnis Vicariis aliiſque Eccleſiaſticis qui ea poſſeſſione gaudent, ut hoſpitalibus, piiſque locis præſint, eorumque adminiſtrationis curam gerant, quæ loca ſcilicet ad pauperum ſolatium, ſeceſſum doctrinamque inſtituta ſunt, ſua omnia jura, ſedes & honores ſerventur, quibus hactenus rite ac recte potiti ſunt dictique Archiepiſcopi & Epiſcopi in collegiis ad dictorum hoſpitalium, piorumve locorum adminiſtrationem poſitis, ubi eorum deceſſores hactenus non fuere, primam deinceps ſedem teneant, præſideantque, & quæcunque iidem ad ſpiritale regimen, diviniqua ſervitii celebrationem ediderint, mandata, ſtatutaque, omnibus oppoſitionibus, & appellationibus ſimplicibus & tamquam ab abuſu nihil obſtantibus, & quin id præjudicio ſit, executioni tradantur.

Hujus articuli diſpoſitio quæ generale jus in Archiepiſcoporum & Epiſcoporum favorem ſtatuit, per declarationis, die 12. Decembris an. 1698. editæ articulum 10. renovata fuit, atque areſta conformia ſunt. Verum hæc diſpoſitio non ſpectat hoſpitalia quæ exemptorum capitulorum juriſdictioni ſubſunt, quæque capitula juriſdictione quaſi Epiſcopali gaudent, inquit doctus auctor novi Commentarii, an. 1764. impreſſi, ſuper edicto menſis Aprilis an. 1695. Itaque, ſubdit auctor hic, Aureliani Epiſcopus collegio ad majoris hoſpitalis adminiſtrationem ſpectanti non præeſt, quia collegium illud eos præſides habet, qui deputantur a cathedralis Eccleſiæ capitulo, quod ſuper eodem hoſpitali juriſdictionem quaſi epiſcopalem obtinet.

2. Epiſcopis id juris eſt, ut ſuarum diœceſeon viſitationem peragentes hoſpitalia viſitent; perſpiciant, an reditus in eos uſus quibus addicti ſunt, fideliter impendantur, an per adminiſtratorum negligentiam, vel fraudem bona depereant; expendant, an ibi ægrotantibus ſervitium ita præſtetur, ut fundationes poſtulant; an capellani, religioſi aut religioſæ, qui iis deſerviunt, miniſtrantque, ſuis fideliter officiis funguntur, & regularem vitam ducant. Eſt hæc Melunenſis cœtus, an. 1579. habiti conſtitutio.

3. Hoſpitalia quælibet, & quæ primum inter ea locum tenent, etſi quoad temporalem adminiſtrationem a capitulis pendeant, Epiſcopi tamen viſitationi ſubſunt, qui ibidem poteſt, quæcunque crediderit e re fore, ſtatuta edere, quorum executio ad capitula pertinet, penes quæ eorum adminiſtratio eſt. Ita judicatum per Pariſienſis ſenatus decretum, an. 1666. 20. Decembris die.

4. Cum ſuppetit hoſpitalibus bonorum plus quam ad accedentes alendos pauperes opus eſt, ad Epiſcopos, vel ad regios judices, pro locorum uſu, non autem ad hoſpitalium eccleſiaſticos ſuperiores, aut laicos adminiſtratores pertinet bona opera quibus id quod ſupereſt, addicendum ſit, definire.

5. Adminiſtratores nec eccleſiaſtici, nec nobiles, nec officiarii eſſe poſſunt, ſed puri putique cives, idonei œconomi, qui facile ad reddendam rationem adigi poſſint. His munus non ultra triennium continuari debet; iidem a fundatoribus nominantur, vel a collegiorum generalibus cœtibus eliguntur; ſi male pecuniam inſumpſerint, reſtitutioni obnoxii ſunt; ſi malam litem egerint, ad expenſas ipſi damnantur.

6. Cum Epiſcopi non interſunt hoſpitalium collegiis, non ſemper bis magni Vicarii per eorum abſentiam præſunt. Loca nempe non deſunt, in quibus præfecturarum generales locum tenentes, abſentibus Epiſcopis, præſunt. Ita judicatum per areſtum ſupremi Conſilii, Kal. Martiis an. 1701. in interpretationem articulorum 29. & 45. edicti an. 1695.

HOSPITALITAS. *Quære* ELEEMOSYNA, BENEFICIARIUS, EPISCOPUS.

HUMATIO. *Quære* SEPULTURA.

JAC

JACOBITÆ, hæretici Eutichiani, ſeu Monophyſitæ qui unam tantum in Chriſto Domino naturam ponebant, ita dicti a celebri Eutychiano quodam, qui Jacobus Baradæus, ſeu Zanzalius nuncupatus Eutychianiſmum quem propemodum Chalcedonenſe Concilium, & imperatorum leges extinxerant, ab inferis excitavit. Jacobus hic Syrus monachus erat, admodum rudis, at omnino fervens falſo Eutychianiſmi ſtudio, cujus in Oriente inſtaurator fuit; ex quo factum, ut *Jacobitarum* nomen omnibus Orientis Eutychianis, ſeu Monophyſitis tribueretur.

Cum Eutychianiſmum cum omnibus ejus fautoribus Chalcedonenſis Synodus, an. 451. celebrata damnaſſet; Severus in ſanctam Antiochiæ patriarchalem Sedem intruſus, cæterique Eutychiani Epiſcopi Jacobum Baradæum ſelegerunt, qui eorum ſectam tueretur, eique œcumenici Metropolitani titulum contulerunt. In Orientem diſcurrit, & ubique Epiſcopos, presbyteros & diaconos initiavit. Cum Severus ſupremum diem obiiſſet, ei Jacobus ſucceſſorem dedit Sergium nomine, qui Antiocheni Patriarchæ titulum ſumpſit, quin tamen ibi ſederet, imperatoribus in ſuis ditionibus Jacobitas haud tolerantibus. Ergo Sergius ad reſidentiam Amidam urbem ſibi delegit, quæ Jacobitarum Patriarcharum ſedes fuit, quoad Romani imperatores Syriæ dominati ſunt. Patriarcha qui rebus omnibus par eſſe non poſſet, primatem elegit, qui ei dignitate concedens, ab eodemque *Maphrianus*, hoc eſt, *fructifer* appellatus

Digitized by Google

pellatus Tagulte conſedit. Extitere poſt an. 1646. Jacobitarum Patriarcharum nonnulli, qui quidem Al-pi reſidentes, ſe Romanæ Eccleſiæ fidem ſequi profeſſi ſunt.

Jacobitæ unam & unicam in Chriſto naturam agnoſcunt, qui tamen naturas duas, divinam humanamque in ejus perſona confuſas fuiſſe contendant; proprie proinde Acephalorum tantum erroribus involuti, qui Chalcedonenſe Concilium rejiciebant, quoſque Conſtantinopolitanum an. 536. Concilium damnavit. Cætera quod ſpectat, a nobis non diſcrepant in articulorum fide, de quibus nos inter & Calviniſtas controvertitur, quemadmodum in ſuis de Fidei, ſuper Euchariſtia, Perpetuitate operibus D. Renaudotius oſtendit. Tenent hi ſcilicet omnia & ſingula Romanæ Eccleſiæ ſacramenta, ab eaque non niſi quoad aliquos uſus differunt, qui eorum non quidem eſſentiam, ſed adminiſtrationem afficiunt. Ut aliquod exemplum afferam, rubeo ferro vix baptizatum infantem notant. Falſo igitur inſimulati ſunt, qui aliquos ſuper Trinitate, ſuper animarum origine, ſuperque ſacramentis errores, ut, quam vocant, impanationem docerent.

IBAS, Epiſcopus Edeſſenus, initio quidem e præcipuis Neſtorii defenſoribus fuit. Ad Perſam quemdam, nomine *Marin*, epiſtolam ſcripſit, in qua deceſſorem ſuum *Rabulam* vituperabat, propterea quod Theodorum Mopſueſtenum damnaverat, qui Neſtorii magiſter fuerat, cujuſque principiis huic hæreſiarchæ facem prætulerant, ut ſuum, quoad divini Verbi cum humana natura moralem unionem, perſonarumque in Chriſto pluralitatem, ſyſtema conficeret. Ibas in Catholicæ Eccleſiæ ſinum rediit, at Neſtorianiſmi nihilominus, pluriumque criminum ab Eccleſiæ ſuæ presbyteris quatuor accuſatus fuit in Tyri & Berythi Conciliis, quæ abſolutum remiſerunt. Anno poſt, eum Dioſcorus in Epheſino pſeudo-Concilio depoſuit. Ibas ob hac injuſta depoſitione ad œcumenicum Chalcedonenſe Concilium appellavit, quod eum, lecta quam ad *Marin* dederat, epiſtola, in ſedem reſtituit. Subſecuto ſæculo, cum Theodorus, Cæſareæ in Cappadocia Epiſcopus, hæreticus acephalus Juſtinianum Imperatorem impuliſſet, ut in Theodori Mopſueſteni ſcripta, in Theodoreti, Cyrenſis Epiſcopi anathemata, & in Ibæ epiſtolam inveheretur, is princeps hæc ſingula in generali Concilio quinto, an. 553. Conſtantinopoli habito damnata voluit; quod *trium Capitulorum*, ſeu trium quæſtionum negotium dictum, per ea tempora, graviter animos ſecuit, adeoque longum ſchiſma in Eccleſia excitavit. Latum in Conſtantinopolitani Concilii ſeſſione octava judicium ejuſmodi eſt: *Repetitis igitur omnibus quæ apud nos acta ſunt, iterum confitemur, quod ſuſcipimus ſanctas quatuor Synodos, id eſt, Nicænam, Conſtantinopolitanam, Epheſinam primam, & Chalcedonenſem, & quæ pro una eademque fide definierunt, prædicavimus & prædicamus. Eos autem qui hæc non ſuſcipiunt, alienos Catholicæ Eccleſiæ judicamus. Condemnamus autem, & anathematizamus una cum omnibus aliis hæreticis qui condemnati & anathematizati ſunt a prædictis ſanctis quatuor Conciliis, & a ſancta catholica & apoſtolica Eccleſia, & Theodorum qui Mopſueſtiæ Epiſcopus fuit, & impia ejus conſcripta; & quæ impie Theodoretus conſcripſit contra rectam fidem, & contra duodecim capitula ſancti Cyrilli, & contra Epheſinam primam Synodum, & quæ ad defenſionem Theodori, & Neſtorii ab eo ſcripta ſunt. Super hæc anathematizamus & impiam epiſtolam, quam dicitur Ibas ad Marin Perſam ſcripſiſſe, quæ denegat Deum Verbum de ſancta Dei Genitrice, & ſemper virgine Maria incarnatum, hominem factum eſſe; & ſanctæ memoriæ Cyrillum qui recte docuit, tamquam hæreticum, & ſimiliter Apollinario ſcribentem criminatur; & inculpat quidem Epheſinam primam Synodum, tamquam ſine examinatione & quæſtione Neſtorio ab ea depoſito; & duodecim ſancti Cyrilli capitula impia & contraria rectæ fidei vocat; defendit autem Theodorum & Neſtorium, & impia eorum dogmata &* conſcripta. *Prædicta igitur tria capitula* anathematizamus, *id eſt, Theodorum impium Mopſueſtinum cum nefandis ejus conſcriptis, & quæ impie Theodoretus conſcripſit, & impiam epiſtolam quæ dicitur Ibæ, & defenſores eorum; & qui ſcripſerunt, vel qui ſcribunt ad defenſionem eorum, vel recta eos dicere præſumunt, vel omnino impietatem eorum, nomine ſanctorum Patrum, aut ſancti Chalcedonenſis Concilii defenderunt, aut defendere conantur.*

ICONOCLASTA, ſeu ICONOMACHUS, ruptor, fractor imaginum. Iconoclaſtæ, ita nuncupati, quia imagines infringebant, octavo Eccleſiæ ſæculo prodierunt, & furentibus ſimiles in crucem, & Chriſti Domini, Sanctorumque imagines invecti ſunt. Leo nimirum Imperator, cognomento Iſauricus, quippe qui Iſauriæ natus erat, & an. 716. Martii die 2. imperium ſuſceperat, ab Epiſcopo cui *Conſtantino* nomen, extimulatus, præcipuum Iconoclaſtarum fulcrum evaſit, ſibique gloriam abolendis imaginibus comparare credidit. Regni anno decimo, edictum vulgavit quo eas ubique locorum everti juſſit, illudque Romam ad executionem miſit. Gregorius II. qui tunc Romanam Eccleſiam regebat, Romæ, an. 726. Concilium coegit, quod Iconoclaſtas damnavit, magnaque cum animi firmitate Imperatorem per litteras monuit, Epiſcoporum, non imperatorum eſſe de Eccleſiaſticis dogmatibus judicare. Conſtantinus Copronimus, Leonis Iſaurici, & Leo, Conſtantini filius, qui deinceps regnarunt, Iconoclaſtis faverunt; his Gregorii II. ſucceſſores, S. Germanus, Conſtantinopolitanus Patriarcha, S. Joannes Damaſcenus, aliique plures acriter obſtitere. Nicæna ſecunda Synodus quæ generalis ſeptima fuit, Irene, ejuſque filio Conſtantino Porphyrogeneta imperium tenentibus, an. 787. eos damnavit; atque hujus Concilii decreta a Conſtantinopolitano, an. 842. ſub Imperatrice Theodora, confirmata fuere.

Sequentes divinitus inſpiratum ſanctorum Patrum noſtrorum magiſterium, & catholicæ traditionem Eccleſiæ .... definimus in omni certitudine ac diligentia, ſicuti figuram pretioſæ ac vivificæ crucis, ita venerabiles ac ſanctas imagines proponendas, tam quæ de coloribus & teſſellis, quam quæ ex alia materia congruenter in ſanctis Dei Eccleſiis, & ſacris vaſis, & veſtibus, & in parietibus ac tabulis, domibus & viis, tam videlicet imaginem Domini Dei & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, quam intemeratæ Dominæ noſtræ ſanctæ ac Dei Genitricis, honorabiliumque Angelorum, & omnium Sanctorum ſimul & almorum virorum. Quanto enim frequentius per imaginalem formationem videntur, tanto, qui has contemplantur, *alacrius eriguntur ad primitivorum eorum memoriam, & deſiderium, & ad oſculum, & ad honorariam his adorationem tribuendam; non tamen ad veram latriam, quæ ſecundum fidem eſt, quæque ſolam divinam naturam decet, impartiendam .... imaginis enim honor ad primitivum tranſit, & qui adorat imaginem, adorat in ea depicti ſubſiſtentiam. Sic enim robur obtinet ſanctorum Patrum noſtrorum doctrina, id eſt, traditio ſanctæ & catholicæ Eccleſiæ quæ a finibus uſque ad fines terræ ſuſcepit Evangelium .... Eos ergo qui audent aliter ſapere, aut docere, aut ſecundum ſceleſtos hæreticos eccleſiaſticas traditiones ſpernere, & novitatem quamlibet excogitare, vel projicere aliquod ex his quæ ſunt Eccleſiæ deputata, ſive Evangelium, ſive figuram crucis, ſive imaginalem picturam, ſive ſanctas reliquias martyris; aut excogitare prave aut aſtute ad ſubvertendum quidquam ex legitimis traditionibus Eccleſiæ Catholicæ; vel etiam quaſi communibus uti ſacris vaſis, aut venerabilibus monaſteriis; ſiquidem Epiſcopi, aut clerici fuerint, deponi præcipimus; monachos autem, vel laicos a communione ſegregari.* (Nicænum II. generale Concilium, an. 787. ſeſſ. 7. & 8.)

Si quis Chriſtum Deum noſtrum circumſcriptum non confitetur ſecundum humanitatem, anathema.

Si quis evangelicas hiſtorias imaginibus expreſſas non admittit, anathema.

Si quis ipſas non ſalutat, cum ſint in nomine Domini & Sanctorum ejus, anathema. Vide *Sancti*, *Sanctorum Imagines*.

IDOLOLATRA, IDOLOLATRIA. Idololatria proprie peccatum eſt, per quod falſis Diis, eorumve figuris & ſimulacris quæ ſcilicet *idola* nuncupantur, ſeu denique alicui creatæ rei, quæcunque tandem ea fuerit, ſupremi honores exhibentur, qui uni vero Deo, tamquam omnium rerum creatori, primo principio, & ultimo fini debentur.

Theiſmus, ſeu Dei unius fides eſt hominum primitiva religio; Polytheiſmus, ſeu error quo Deorum pluralitas creditur, ejuſdem corruptio eſt. Unum ergo & unicum Deum eſſe omnes, initio quidem, homines credidere, ſupremum videlicet, ſpiritale, immenſum, Infinitum Ens quod eos ex nihilo traxerat, at non diutius hanc unici Dei qui euſdem creaverat, notionem ſervarunt; eique quamprimum Deos alios quos ſua ipſorum ignorantia, cupiditas, animi impetus, libido, ſuperſtitio confixerant, ſubſtituerunt. Idololatriæ originem Voſſius principiorum duorum, quorum unum boni, alterum mali principium eſſet, inventioni tribuit, cui occaſionem præbuit bonorum malorumque animadverſio, quibus univerſa mundi machina referta eſt, quæque homines contrariis divinitatibus duabus, quarum per quidem poteſtas, & prorſus aliæ functiones eſſent, tribuenda cenſuerunt. Autumant alii creatas res quas omnium primas idololatræ coluerunt, ſolem,

lem, lunam & aſtra fuiſſe. Horum ſplendor, pulchritudo, utilitas effecerunt, ut iiſdem divina virtus, & religioſus deiede cultus tribueretur. Multo quidem eete diluvium cœpit depravatio hæc, quandoquidem, ſub diluvii tempus, una tantum familia comperta eſt; cujus eſſet pura religio, ſtatimque poſt rurſus emerſit; eadem aveſit domiuans mundi religio, nec niſi prout Evangelium excrevit, everſa eſt. Ie hac argo hypotheſi homines idololetræ diu fuere, quin haberaut idole, quoniam ſol, lune, ſydera, ed quæ primus eorum cultus raferebatur, imagine non indigebaet. At iidem homines, cum religioſum obſequiuie rebus ſibi ſimilibus, per apothaoſin, præſtare vellent, & præterea ſacum ipſi reputareet, Enti ſupremo miniſtros, ſeu ſubalternos deos qui eidem in univerſi regimiee præſto eſſent, eddi oportere, idolis ſeu figuris opus habuere, quæ ipſis eos homines, quos non niſi vita functos in deorum uumerum reſcrebant, aolque cæteros inferiorea deos exhibereet, quos ipſi ſibi imaginati fuerant, quibuſque regendam naturæ partem tribueraet; atque hinc idola, ſeu figuræ tam multæ quarum elie materies, forma alia, e lapide ſcilicet, ligno, marmore, ebore, auro, argento, ære, argilla confectæ, quæ ſpiritus, homines, animalia, flumina, plantas, elementa, &c. repræſentabant.

Perſpicitur hinc præcipuas idololetriæ cauſas eſſe: 1. iedelebilem, et craſſam corruptamque divinitatis notionem, ſeu idcam quæ hominem eo traxit, ut id quod emabat, eut æſtimabat prætermodum, ſuperſtitioſo cultu proſequeretur; 2. ſimilibus rebus æquo vehementius eddictum animum; 3. humanæ mentis ſuperbiam & vanitatem, quæ cum fabula veritatem confudit; 4. antiquitatis inſcitiam; 5. orientalium linguarum ſtilum figuris refartum poeticumque, qui perſonam nulli non rei tribuit: 6. ſuperſtitionam, ſcrupulos & metum; 7. ſubditorum in Principes, filiorumve in parentes immodicam obſervantiam; illuſtrium virorum admirationem, grati erga benefactores animi ſignificationem, &c. 8. ſcriptorum aſſentationem; 9. falſas viatorum narrationes; 10. poetarum fictiones; 11. pictorum ſculptorumque imaginationes; 12. rudem naturalium effectorum, horumque cauſarum cognitionem; 13. artium inventionem quam mala barbari homines acceperunt; 14. quorumdam hominum temeritatem, qui dii haberi voluerunt.

E maxime exſecrandis criminibus idololatria eſt; nimirum ea crimen læſæ majeſtatis divinæ cujus incommunicabilis cultus ed abjectas creaturas transfertur; illudque proinde paſſim graviſſimeque in Conciliis damnatum, punitumque conſpicitur.

De his qui in perſecutione prævaricati ſunt, ſi voluntarie fidem negaverunt, hoc de eis Nicæna ſynodus ſtatuit, ut quinque annos inter catechumenos exigant, & duos inter communicantes; item ut communionem inter pœnitentes non præſumant. In poteſtate tamen, vel arbitrio ſit Epiſcopi, ut ſi eos ex animo errorem deflere, & agere pœnitentiam viderit, ad communionem pro eccleſiaſtica humanitate ſuſcipiat. (Concilium Arelatauſe, an. 452. can. 10.)

Placuit inter eos qui poſt fidem baptiſmi ſalutaris, adulta ætate, ad templum idololatraturus acceſſerit, & fecerit, quod eſt crimen principale, quia eſt ſummum ſceleris, placuit, nec in fine eum communionem accipere. (Concil. Elliberitanum, can. 1.)

De his qui præter neceſſitatem prævaricati ſunt, aut præter ablationem facultatum, aut præter periculum, vel aliquid hujuſmodi, quod factum eſt ſub tyrannide Licinii, placuit ſynodo, quamvis humanitate probentur indigni, tamen eis benevolentiam commodari. Quicumque ergo veraciter pœnitudinem gerunt, tribus annis fideles inter audientes habeantur, & ſex annis omni ſe contritione dejiciant, duobus autem annis ſine oblatione populo in oratione communicent. (Concilium Nicænum I. an. 325. canon. 11.)

Circa eorum vero perſonas, qui ſe poſt unum & ſanctum lavacrum, vel profanis ſacrificiis dæmonum, vel inceſtu lavatione polluerint, eam cenſuræ formam duximus eſſe ſervandam, ut his juxta ſynodum Nicænam ſatisfactionis quidem aditus non negetur, ne infelicibus lacrymis vel ſolatii janua deſperatione claudatur; acturi vero pœnitentiam uſque in diem mortis, non ſine ſpe tamen remiſſionis quam ab eo plene ſperare debebunt, qui ejus largitatem & ſolus obtinet, & cum dives miſericordia eſt, ut nemo deſperet. Deus enim mortem non facit, nec lætatur in perditione vivorum. (Concilium Valentinum, an. 374. can. 3.)

Manifeſtiſſime liquet, quod hoſtis humani generis; ut Apoſtolus narrat, per mundum rugiens currat, quærens quem devoret; cum diverſo tergiverſationis ſuæ actu quamplurimos inſipientium decipiens, ſuis eos diſcipulis irretire non ceſſat; & cum Dominus præcipiat: Non facies tibi ſculptile, neque omnem ſimilitudinem quæ eſt in cælo deſuper, & quæ in terra deorſum, *& reliqua; & iterum*: Non facietis vobis idolum & ſculptile, nec titulos erigetis, nec inſignem lapidem ponetis in terra veſtra, ut adoretis eam; *rurſumque*: Dominum Deum tuum adorabis, & ipſi ſoli ſervies, *illi diverſis ſuadelis decepti, cultores idolorum efficiuntur, veneratores lapidum, accenſores facularum, excolentes ſacra fontium, vel arborum, augurantes quoque, ſeu præcantatores, multaque alia quæ longum eſt narrare.... decernimus, ut omnes Epiſcopi, ſeu presbyteri, vel hi qui judicandis cauſarum negotiis præſunt, ſolerti curâ invigilent; & in quocumque loco præmiſſa ſacrilegia, vel qualibet alia quæ divina lege prohibentur, vel ſanctorum Patrum cohibent inſtituta, venerantes quoque, aut facientes reperierint, cujuſcumque ſint generis, aut conditionis, ſtatim ſecundum prædictarum ſententiarum ſeriem emendare, & extirpare non differant.* (Concilium Toletanum, an. 693. cap. 2.)

JEJUNIUM. Jejunium, generatim, eſt temperantiæ virtutis actus, per quem abſtinetur a permiſſis quibuſdam rebus. Eſt ergo poſitum in abſtinentiæ genere quodam; ex quo fit, ut totuplex jejunium diſtingui poſſit, quot ea ſunt, a quibus abſtinari ex virtute poteſt. Eſt jejunium *ſpirituale*, quod nihil eſt aliud quam peccati fuga; eſt jejunium *morale*, quod alimenti menſuram, prout corporis ratio poſtulat, moderatur; eſt jejunium *naturale*, in eo poſitum, ut nihil mediæ noctis hora, ſeu nutritionis, ſeu medicaminis in modum, ſeu aliter ſumptum fuerit; eſt jejunium *Eccleſiaſticum*, quod excludit alimenta quædam, nec permittit alia niſi ex certa quantitate quadam, pro forma quam Eccleſia præſcribit; atque id ea mente, ut ſua quiſque peccata expiet, ſuumque ipſius corpus maceret, ne impedimento ſit, quominus animus ad Deum aſſurgat.

§. I.

De Jejunii Antiquitate.

OMnibus retro temporibus, & apud omnes nationes quæ aliquam, ſeu veram, ſeu falſam religionem profeſſæ ſunt, jejunium in uſu fuit. Tertullianus, in Libro *de Anima*, cap. 48. nos certos facit nunquam ethnicos oracula conſuluiſſe, quin prius jejunium indicerent; & S. Hieronymus (Contra Jovinian. lib. 2. Tom. IV. p. 203.) ethnicorum jejuniis utitur, ut Jovinianum, eum ſcilicet acerrimum jejunii hoſtem pudore ſuffundat, & ad incites redigat. A Moſis ætate, penes Judæos communia jejunii exempla ſunt, eorumque jejunandi ratio non in eo ſolum verſatur, ut ſerius comedatur, ſed ut nullo non pactu ſe quiſque affligat. Eorum omnia jejunia inchoantur ad veſperam, nec niſi in ſequentem diem poſt ſolis occaſum deſinunt, quin interim cibi quicquam potuſve ſumatur. Balneis quoque, ſuffimentis, odoribus, unctionibus, matrimonii uſu, denique rebus omnibus, ad corporis voluptatem & mollitiem facientibus iidem abſtinent; nuptias non celebrant; incedunt nudis pedibus; in cinere & cilicio ſilentium ſervant, & ejuſmodi alia pœnitentiæ & afflictionis argumenta præbent; pueri a decimo tertio, & puellæ a decimo ſecundo ætatis anno, jejunii legi ſubſunt; omneſque jam inde ab ætatis anno ſeptimo, pro ut uniuſcujuſque vires ferunt, ſe ad jejunium exercere jubentur.

§. II.

De Chriſtifidelium Jejunio.

CHriſtifidelium primi ſæpius quam Judæi jejunabant, ſeu potius omnis eorum vitæ ratio nihil aliud quam privationum & jejuniorum ſeries, contextuſque veluti quidam erat. Primis iis tamen temporibus ea tantum obligationis jejunia cenſebantur, quæ Paſcha præcedebant, Quadrageſima ſcilicet; jejunia cætera non niſi per gradus obtinuere. Ex hoc genere jejunia ſunt, quæ quatuor temporibus, in feſtorum dierum vigiliis, & in *ſtationibus* ſervabantur, quæ de more quarta & ſexta feriis a Chriſtifidelibus habebantur, qui per eos dies in deſignatam Eccleſiam conveniebant, ubi ſolemnem in modum orarent, & Miſſæ ſacrificium offerrent.

Erant ergo penes Chriſtianos jejuniorum genera plura; quadrageſimæ unum, ſtationum alterum, & quod *ſuperpoſitionis* jejunium appellabatur. In quadrageſimalibus jejuniis, ad veſperas tantum, hoc eſt, veſpertine circiter hora ſexta, comedebatur. In ſtationis je-

juniis quæ etiam *ſemijejunia* nuncupabantur, cibus hora nona, ſcilicet poſt meridiem tertia ſumebatur; & in *ſuperpoſitionis* jejuniis, duplicibus videlicet, obfirmatilve, integre dies ſine comeſtione tranſigebatur. Ita quidem ſabbato ſancto jejunabatur: cui nonnulli majoris ejuſdem hebdomadæ feriam ſextam addebant; alii non niſi alternis diebus per totam quadrageſimam comedebant; alii jejunium in tres & quatuor dies protrahebant; alii *xerophagiam* ſervabant, hoc eſt, ſiccis tantum eſcis utebantur; alii denique pane & aqua contenti erant. Is fere mos obtinebat, ut a carne, ovis, lacte, butyro, caſeo, vino, jejunii diebus, abſtineretur, ac ne aqua quidem bibebatur, extra unicam refectionem quæ hora tertia, vel ſexta, pro jejuniorum diſcrimine, locum habebat.

Nunc temporis tria ſunt, quibus Chriſtianorum jejunium continetur; ut nimirum a carne, ovis & lacte per quadrageſimam abſtineatur, in meridie tantum; aut ſub meridiem ex Eccleſiæ communi conſuetudine comedatur, & unica comeſtio fiat cum veſpertina cœnula, quæ ſolum ab Eccleſia toleratur, & admodum modica ſit, oportet.

§. III.

De Perſonis Jejunio obnoxiis, & de cauſis quæ ab eo diſpenſant.

QUicunque in jejunandi morali, quem vocant, impotentia non verſatur, jejunii lege, in lethalis peccati pœnam, obſtringitur. Jejunandi *moralis impotentia* nuncupatur magna difficultas quæ jejunanti cuipiem occurrit, quæque valetudini grave incommodum affert; & huic morali impotentiæ labor, ætas, infirmitas cauſam præbent. Hujus definitionis ea ratio eſt, quia jejunio non ſervando, violatur in re gravi præceptum Eccleſiæ quæ ſuis quædam jejunia filiis impoſuit, poteſtatis vi quam a ſuo ipſa ſponſo Chriſto Domino accepit, ut juſtas utileſque leges, in peccati pœnam obligantes conderet; cujuſmodi eſt jejunii lex, quod carni domandæ, animo ad Deum erigendo, ejuſque tum juſtitiæ flectendæ, tum punitionibus avertendis, tum beneficiis pertrahendis maxime inſervit.

Eſt ergo ridiculum dicere jejunii legem ſuperſtitioſam legem eſſe, & cum evangelica libertate pugnare, quæ, quicquid Deus ad hominis uſum creavit, indiſcriminatim comedi ſinit. Non ſuperſtitione quadam ducta nos vetat Eccleſia quibuſdam per quædam tempora dapibus veſci, perinde ac ſi ejuſmodi dapes ipſæ per ſe malæ eſſent, eoſque inquinare poſſent, qui iis uterentur; at id facit a virtutis, macerationis, pœnitentiæ principio. Eſt ergo jejunii, ſub lethalis peccati pœna, ſervanda lex, quoties juſta diſpenſationis e regulis quæ ſequuntur, cauſa non ſubeſt.

1. Qui opera, vel itinera conficere neceſſe habent, quæ cum jejunio conjungi non poſſunt, ab eo diſpenſantur, ut agricolæ, viatores, fabri lignarii &c. Pictores vero, typographi qui prelo quidem addicti non ſunt, tonſores, ſartores, calcearii ſutores, & qui ejuſmodi aliam quamvis artem exercent, jejunio exempti non ſunt, quia labor quem harum artium exercitatio ſecum trahit, non ita gravis eſt, ut cum jejunio ſtare non poſſit. Idem de iis dicendum qui venatum eunt, quique pilæ, aut ſimilibus ludis ad ſuam ipſorum voluptatem vacant. Confeſſarii porro, concionatores, ægrotantium cuſtodes, qui hæc munia cum jejunio conciliare non poſſunt, jejunare non teneantur, quia eadem munia jejunio præferri debent.

2. Pueri e jejunio diſpenſantur, & quidem ad completum uſque 21. ætatis annum, quippe qui nutritione indigent, ut ad cumulatum augmentum perveniant; quod autem ad ſenes attinet, eos ſola moralis impotentia diſpenſat, nunquam vero, quantumvis provecta ætas ipſa per ſe, cum ſcilicet hanc impotentiam adjunctam non habet.

3. Languor, infirmitas, gravis morbus jejunio eximunt, itemque alimentorum neceſſitas, qualis in nutricibus, & prægnantibus feminis reperitur.

4. Pauperes quibus non ſuppetit ad prandium in diem ſatis, ut jejunii aſperitatem ferant, immunes ab eo ſunt; poſſunt etiam carnem comedere, cum nihil aliud iis præſto eſt, aut cum ſolus iiſdem panis præ manibus eſt, e quo vivere ſine gravi incommodo nequaquam poſſent.

5. Ad Epiſcopos, ad parochos, & iis abſentibus, ad eorumdem vicarios, ad communitatum ſuperiores, quoad ipſorum inferiores, pertinet a jejunii lege diſpenſandi poteſtas.

6. A quadrageſimalibus cibis diſpenſatio non continet a jejunio diſpenſationem, itemque a jejunio diſpenſatio a quadrageſimalibus cibis diſpenſationem non continet; at quadrageſimæ quod poteſt, perfici debet. Qui quadrageſimalibus cibis veſci non poteſt, & jejunare quoad cætera poteſt, jejunare debet, quin quadrageſimalibus cibis veſcatur; qui cibis his uti poteſt, et jejunio impar eſt, iis uti debet, quin jejunet. Qui aliquibus tantum diebus jejunare poteſt, quibus diebus poteſt, jejunare debet.

§. IV.

Super Jejunio ſolutiones.

1. LEthaliter aut venialiter peccat, qui ſine juſta cauſa ante meridianam horam comedit, prout meridiem longiore aut breviore temporis ſpatio anteverterit. Ad lethale peccatum ſatis eſt hora, P. Alexandri, aliorumque plurium caſuiſtarum ſententia. Eccleſia religioſis eam veniam dat, laborum cauſa, quibus iidem diſtenti ſunt, ut hora undecima cum dimidio, ſeu horæ dimidio ante meridiem comedant, etiam quadrageſimali tempore. Porro tempus quod, jejunii diebus, in prandium impendi poteſt, nulla quidem peculiari lege definitum eſt; at præcepti jejunii quod macerationem & pœnitentiæ uſum ſpectat, generalis lex ſatis oſtendit comeſtionem diutius protendi non poſſe, quin gravius leviuſve peccetur, pro longiore aut breviore temporis ſpatio, quod inutiliter in hac animali craſſaque functione ponitur.

2. Illud adeo jactatum axioma, *liquidum non frangit jejunium*, non eſt verum, niſi cum bibi neceſſe eſt, ut ſubſidium difficili digeſtioni afferatur, vel ut ſedetur ſitis quæ abſque eo ſolatio incommodum pareret. Peccetur ergo, cum in jejunii fraudem, abſque neceſſitate, ſolumque ad voluptatem, jejunii diebus, liquores, licet ad nutritionem parum facti ſumuntur; aut cum ad ſedandam ſitim, poma, pira, &c. comeduntur; aut cum poſt potum comeditur aliquid, ut fici, amygdalæ, ne potus noceat; & proinde tum quoque potiori ratione peccatur, cum, extra veræ neceſſitatis caſum, liquores ad alimentum admodum comparati, ut craſſior cervisia, vinum compoſitum, chocolatum, &c. ſumuntur.

3. Ova & lacteria per quadrageſimam comedendi prohibitio ad dominicos æque atque ad cæteros dies protenditur; & quibus in locis ova vetita ſunt, comedi non licet cocta dulciaria, niſi forte legitima uſus id patiatur, iiſve ovorum tam parum admixtum ſit, ut pro nihilo habeatur.

4. Pueri qui nondum ætatis annum ſeptimum compleverunt, carne, rebuſque cæteris quadrageſimali tempore vetitis veſci poſſunt, niſi forte ante id temporis perfecto rationis uſu polleant, quia eos tum ſolum obligant Eccleſiæ leges, cum uſum hunc attigerunt; quod fere completo ſeptimo ætatis anno contingit.

5. Toties peccatur, quoties extra tempus comeditur, quod jejunii diebus conceſſum eſt.

6. Theologi & medici ſuper quæſtione ſecti ſunt, an ſcilicet jejunii & abſtinentiæ diebus, aquæ pullos, paleſios, mollebonios, fulicas, puffinos anglicos, & id genus alias aquaticas aves comedi liceat. Sunt diœceſes, ut Andegavenſis, in quibus vetitæ ſunt; & in his quidem diœceſibus, iis veſci non licet. In diœceſibus porro, quibus favet conſtans uſus, ſaltem tacite ab Epiſcopis approbatus, eſt quod eas ſine peccato comedi poſſe cenſeatur. (*Vide* ſuper hoc negotio Tractatum hiſtoricum & moralem de Abſtinentia, &c. auctore domno Gregorio Berthelot, Rothomagi an. 1731. & Jejunii Hiſtoriam dogmaticam & moralem, auctore domno Joſepho de Liſle, Pariſiis an. 1741.)

Jejuniorum ſuperſtitiones (jejunia, ſeu abſtinentias) *per ſingulos menſes placuit celebrari, exceptis diebus duorum menſium, Julii & Auguſti, ob quorumdam infirmitatem.* (Concilium Eliberitanum, can. 23.)

Non oportet, in Quadrageſima, quinta feria ultimæ hebdomadæ jejunium diſſolvi, & totam Quadrageſimam inhonorari, ſed per totos dies jejunare, & eſcis abſtinentiæ convenientibus, id eſt, aridioribus uti. (Concilium Laodicenum, can. 50.)

Id a ſacerdotibus omnibus decretum eſt, ut ante Paſcha ſolemnitatem, non Quinquageſima, ſed Quadrageſima teneatur. (Concilium Aurelianenſe, an. 511. can. 24.)

Hoc etiam decernimus obſervandum, ut Quadrageſima ab omnibus Eccleſiis æqualiter teneatur; neque Quinquageſimam, aut Sexageſimam ante Paſcha quilibet ſacerdos præſumat indicere. Sed neque per ſabbata abſque infirmitate quiſquam ſolvat Quadrageſimæ jejunium, niſi tantum die dominico prandeat, quod ſic fieri ſpecialiter Patrum ſtatuta ſanxerunt. Si quis hanc regulam irruperit, tam-

tanquam tranſgreſſor diſciplinæ a ſacerdotibus cenſeatur. (Concilium Aurelianenſe, an. 541. can. 2.)

Non licet in vigilia Paſchæ ante horam ſecundam, noctis vigilias perexplere, quia in illa nocte non licet poſt mediam noctem bibere, nec in Natali Domini, nec in reliquis ſolemnitatibus. (Concilium Antiſſiodorenſe, an. 578. can. 11.)

Jejunia, quando generaliter pro aliqua neceſſitate indicuntur, diligenter ab omnibus cuſtodienda ſunt, & obſervanda. (Concilium Turonenſe, an. 1009. can. 47.)

Jejunium diebus dominicis tenere, & canonica interdicit auctoritas, & Reſurrectionis dominicæ tanta ſolemnitas. (Concilium Aquiſgranenſe, an. 856. capit. 3. can. 18.)

Sanctæ Mariæ ſummum Feſtum omne cautius honoranto; primum jejunio, & deinceps celebritate. Singulorum quoque Apoſtolorum feſtivitates religioſe quiſque celebret jejunio, præterquam Philippi & Jacobi, quibus propter Paſchalis gratiam & celebritatem, jejunium non indicimus, niſi voluntarium. Cætera omnia Feſtorum jejunia quiſque teneat diligenter ad eorum exemplar, qui hæc optime obſervaverint. (Concilium Enhamienſe, an. 1009. can. 15.)

Et jejunia quatuor-temporum (quæ imbrem vocant), & cætera omnia, prout ſanctus Gregorius genti impoſuit Anglorum, conſervanto. (Can. 16.)

Quaque etiam die veneris jejunandum eſt, niſi feſtum ſit. (Can. 17.)

Undecimo autem titulo mandamus, ut Chriſtiani per omnes ſextas ferias jejunent, & hora congrua cibo reficiantur, & faciant labores ſuos. (Concilium Coyacenſe, an. 1050. can. 11.)

Item ſtatutum eſt, ut nullus in Quadrageſima prandeat, antequam, hora nona peracta, veſpertina incipiat. Non enim jejunat, qui ante manducat.

Quod nemo laicorum a capite jejunii, nemo clericorum a Quinquageſima uſque in Paſcha carnes comedat. (Concilium Claromontienſe, an. 1095. can. 9.)

Cum in omnibus eccleſiaſticis conſtitutionibus utilis quædam honeſtas, & ſpiritualis profectus incrementum eluceſcat, in indicendis tamen jejuniis inſigniter emicuit, quibus nihil aptius retundendæ carnis petulantiæ potuit inſtitui, cum id genus dæmoniorum (ut ad ſpiritum, dictum Chriſti referamus) jejunio tantum & oratione pellatur. Nec ſane quidpiam, exemplo Moſis, promovendæ mentis puritati commodius, aut demum, exemplo Ninivitarum, ad impetrandum, aut iram Dei placandam efficacius ab eccleſiaſticis quondam Præſidibus potuit ordinari. Quæ res Apoſtolos impulit, ut quadrageſimale jejunium ſanctificarent, quo Chriſtifideles, non tam Moſen, aut Eliam, quam Chriſtum imitati, totius anni decimam exſolverent. Quæ vero a Caliſto martyre in quatuor anni partes diſcreta ſunt jejunia, quarti, quinti, ſeptimi & decimi menſis legem referunt, ac figuram adimplent; & velut quædam noſtri temporis primitiæ ſub illis quatuor anni partibus offeruntur, ea quidem obſervantia, ut duodenarius dierum numerus duodecim menſium numero reſpondeat; neque diſſimili religione ſtatuta ſunt cæterarum vigiliarum jejunia, quo puriores ſacris ſolemnitatibus accedamus. Cæterum quod ad ciborum delectum attinet, etſi jam olim exoleverit vetus illa Moſaicæ legis ſervitus, quam umbram futurorum Apoſtolus appellat, nec jam aliquod commune dicendum ſit, aut immundum; nihil tamen ſanctius, nihil utilius potuit inſtitui, quo pruriens carnis laſcivia frenaretur, quam ut jejuniorum & ſtatutis ab Eccleſia abſtinentiæ diebus, a carnium uſu temperantes, cibis tantum aridioribus veſceremur. Neque profecto minor eſſe debet apud nos ſacroſanctæ matris Eccleſiæ auctoritas, quam apud filios Rachab morituri patris imperium; qui, ne patris edictum violarent, a vino perpetuo abſtinuerunt. Si quis igitur Aerianorum hujuſmodi errorem mille abhinc annis damnatum, & a Joviniano, Vigilantio, Valdenſibus, VVicleffo, Huſſitis, ac noviſſimis iſtis diebus a Luthero & ſequacibus ſuſcitatum ſecutus, quadrageſimale jejunium non tam terrena cogitatione initiatum, quam cœleſti majeſtate conſecratum, & cætera eccleſiaſtica jejunia, vel præſcriptas a Patribus abſtinentias non obſervaverit, aut non obſervandas duxerit, ſacrorum Conciliorum auctoritate anathema ſit. (Concilium Senonenſe, ſeu Pariſienſe, an. 1528. can. 7.)

Jejunia ergo ab Eccleſia indicta reverenter obſervari volumus; admonenduſque populus, cur ſint inſtituta; nempe ut corpus per intemperantiam cibi aut potus luxurians caſtigetur, in ſervitutemque redigatur, quo animus vegetior ac liberior laudibus divinis inſiſtat, divinæque voluntati ſe ſe attemperet. Magnum certe & generale jejunium eſt abſtinere ab omnibus iniquitatibus, & ab illicitis voluptatibus ſecuii. Ad hoc perfectionis qui nondum pervenit, is Eccleſiæ indictum hoc jejunium non contemnat. (Concil. Colonienſe, an. 1536. Part. IX. cap. 2.)

Ricard. Concil. Tom. IV.

Qui Eccleſiæ ordinationem irridentes, illique divum Paulum opponunt, quaſi is jejuniis eccleſiaſticis contradicat, graviſſimam utrique contumeliam (Apoſtoli doctrinam dictis operum adulterantes) inferunt. Non enim Eccleſia aliquod cibi genus perpetuo interdixit, aut Judaicum ciborum delectum contra apoſtolicam doctrinam invexit, quinimmo cum Paulo ſemper docuit doctrinam eſſe dæmoniorum, cibum aliquem immundum judicare & prohibere, quem Deus creavit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus, his qui cognoverunt veritatem, quod ſcilicet omnis creatura Dei bona ſit, & nihil rejiciendum quod cum gratiarum actione percipitur. Sed potius Eccleſia veteris legis, ac apoſtolicorum virorum exempla ſecuta, jejunia quædam publica certis diebus indixit, jubens tum a carnibus abſtinere, & cibis aridioribus uti, non quod carnes immundæ ſint, ſed ut luxui temperetur. Qua de re in Gangrenſi Concilio, quod non multo poſt Apoſtolorum tempora obſervatum eſt, pari cenſura damnati ſunt tum hi qui nonnullos cibos carnium illicitos reputarunt, tum illi qui præter neceſſitatem corporalem ſuperbientes, jejunia communia totius Eccleſiæ putaverint contemnenda, perfectam in ſua ſcientia rationem vindicantes; quos anathema eſſe Concilium illud decrevit; atque alia multa quæ nunc in contentionem rurſus vocantur, ut ſuccincte admodum, ita chriſtianiſſime apoſtolico ſpiritu definit. (Cap. 3.)

Cum vero criminentur hoſtes Eccleſiæ ejus inſtitutum, non videmus, cum ipſa nulli injiciat laqueum, quod hanc conſtitutionem adeo ligare non velle, ut vel charitati, vel neceſſitati minime cedere debeat. Quinimmo liberum facit quolibet tempore quibuslibet veſci, modo id vel charitas, vel neceſſitas ſuadeat; adhibito tamen utriuſque medici, ſi pactio ſint, aut ſaltem alterius, nimirum animæ, conſilio. (Cap. 4.)

Jam cum in jejuniis ratio potius indictionis, quam abſtinentia iſta a carnibus ſpectetur; admonendus eſt populus, cum jejunandum erit, non minus ſumptuoſa & prolixa illa piſcium fercula, quam carnium, vitanda; bellaria item illa magis quam carnes, inflammantia. (Cap. 5.)

His canonibus addamus ſequentes ſuper jejunio propoſitiones quatuor quas an. 1700. Gallicanus Clerus cauſoria virga notavit.

Frangens jejunium Eccleſiæ, ad quod tenetur, non peccat mortaliter, niſi ex contemptu, vel inobedientia hoc faciat; puta, quia non vult ſe ſubjicere præcepto.

In die jejunii qui ſæpius modicum quid comedit, etſi notabilem quantitatem in fine comederit, non frangit jejunium.

Omnes officiales qui in republica corporaliter laborant, ſunt excuſati ab obligatione jejunii, nec debent ſe certificare, an labor ſit compatibilis cum jejunio.

Excuſantur abſolute a præcepto jejunii omnes illi qui iter agunt equitando, utcumque iter agant, & etiamſi iter neceſſarium non ſit, & etiamſi iter unius diei conficiant.

Harum quatuor propoſitionum cenſura ejuſmodi eſt: *Doctrina his quatuor propoſitionibus contenta, falſa eſt, temeraria, ſcandaloſa, perniciosa; eccleſiaſticorum mandatorum incuriam inducit; jejunii leges pravis artibus eludit.*

JESUS CHRISTUS eſt Dei incarnatus Filius. *Quære* INCARNATIO.

IGNORANTIA, ſcientiæ ſeu cognitionis defectus. Spectari poteſt ignorantia vel quoad perſonam quæ ignorat, vel quoad rem quæ ignoratur, vel quoad actionem quæ per ignorantiam committitur.

Quoad perſonam quæ ignorat, diſtinguitur rerum ignorantia, quas ea ſcire debet, earumque quas eamdem ſcire non eſt neceſſe; itemque ignorantia rerum quas ſcire poteſt, & earum quas ſcire non poteſt.

Rerum ignorantia, quæ ſciri poſſunt, & quæ *vincibilis* appellatur, ea eſt, quæ naturæ conatibus, conſuetiſque gratiæ ſubſidiis vinci ac deponi poteſt. Si ſua quiſpiam officia ignorare ſtudeat, affectetque, ejus ignorantia *affectata* dicitur; quod ſi ſolum negligat ſuorum officiorum notitia imbui, quin ea ignorare reapſe ſtudeat, hæc ignorantia *craſſa*, *ſupinave* nuncupatur.

Rerum ignorantia, quæ ſciri non poſſunt, quæque ipſa proinde *invincibilis* dicitur, ea eſt, quæ propriis ſtudiis & conatibus, aut conſuetis gratiæ ſubſidiis vinci ſeu deponi non poteſt. Ejuſmodi eſt infidelium ignorantia, qui de Evangelio nihil ſibi dictum audierunt; invicte ſcilicet illud ignorant.

Quoad ignoratam rem, occurrit duorum generum ignorantia, juris una, facti altera.

Juris ignorantia ſupra legem cadit, quæ aliquid præcipit, aut prohibet; exempli cauſa, qui legem ignorat,

rat, quæ certa quadam die jejunium ſervari jubet, ovaque & lactaria per eamdem præcepti jejunii diem comedi vetat, is quidem ſuper his duobus capitibus in juris ignorantia verſatur.

Ignorantia facti tum locum habet, cum ignoratur non lex quidam quæ jubet aut vetat, ſed actio quæ in legem fit; exempli gratia, ova quiſpiam aut carnem inſcius quadam jejunii die comedit, qua die ejuſmodi alimenta vetita ſunt; en facti error, ſeu ignoratio.

Quoad actionem ipſam, *antecedens*, *concomitans*, *aut ſubſequens ignorantia eſt*.

Antecedens ignorantia eſt quæ eſt prorſus involuntaria, quæque eodem tempore in cauſa eſt, ut id quiſpiam velit, quod ſi cognoſceret, ſane nollet. Hujuſmodi ignorantia in eo locum habet, qui amicum, quin norit, occidit, quemque ſi noſſet, non occideret.

Concomitans ignorantia eſt, quæ actionem comitatur, ſed quæ tamen ejus cauſa non eſt, quia licet actio ipſa cognoſceretur, non proinde tamen omitteretur. Hujuſmodi eſt ejus ignorantia, qui inimicum, quin cognoſcat, occidit, ſed eum tamen, ſi cognoſceret, occidere non omitteret.

Ignorantia *ſubſequens* ea eſt, quæ deponi poteſt, quæque efficit, ut aliquid quiſpiam ob eam ſolum cauſam ignoret, quia ignorare vult; & quod inde conſequitur, hujus generis ignorantia voluntaria eſt, ſeu directe, ac tum quidem eſt ignorantia quæ dicitur affectata: ſeu indirecte, & in hac facti ſpecie, negligentiæ ignorantia eſt.

Rerum ignorantia quæ ſciri & poſſunt & debent, maxime criminoſa eſt, potiſſimum in Religionis miniſtris, eamque proinde Concilia ſevere damnant.

Ignorantia mater cunctorum eſt errorum, & maxime in ſacerdotibus Dei vitanda eſt, qui docendi officium in populis ſuſceperunt. Sacerdotes enim legere ſanctas Scripturas admonet Paulus Apoſtolus, dicens ad Timotheum: Attende lectioni, exhortationi, doctrinæ. *Sciant igitur ſacerdotes Scripturas ſanctas & canones; ut omne opus eorum in prædicatione & doctrina conſiſtat, atque ædificent cunctos tam fidei ſcientia, quam operum diſciplina*, (Concilium Arelatenſe, an. 813. can. 3.)

Sunt plerique paſtorum, qui dum metiri ſe neſciunt quæ non didicerunt, docere concupiſcunt; qui pondus magiſterii tanto levius æſtimant, quanto vim magnitudinis illius ignorant; ut quia indocti & præcipites doctrinæ arcem temere appetunt, a præcipitationis ſuæ auſibus in ipſa locutionis janua repellantur. Nulla ars doceri præſumitur, niſi intenta prius meditatione diſcatur. Ab imperitis ergo paſtorale magiſterium qua temeritate ſuſcipitur, quando eſt ars artium regimen animarum?.... Ne temerare ſacra regimina, quiſquis his impar eſt, audens, & per concupiſcentiam culminis, ducatum ſuſcipiat perditionis?, (Concilium Aquiſgranenſe, an. 816. lib. 8. cap. 14. & Greg. *in Paſtor.*)

Sicut iniqui & peccatores miniſterium ſacerdotale aſſequi prohibentur; ita indocti & imperiti a tali officio retrahuntur. Illi enim exemplis ſuis vitam bonorum corrumpunt; iſti ſua ignavia iniquos corrigere neſciunt. Quid enim docere poterunt, quod ipſi non didicerunt? Deſinat locum docendi ſuſcipere, qui neſcit docere. Ignorantia quippe præſulum, vita non congruit ſubjectorum. Cæcus *enim* ſi cæco ducatum præbeat, ambo in foveam cadunt. *Sacerdotes indoctos per Iſaiam prophetam ita Dominus improbat:* Ipſi, *inquit*, paſtores ignoraverunt intelligentiam; *& iterum:* Speculatores ejus cæci omnes, *id eſt, imperiti Epiſcopi.* (Can. 16. *Ibid.*)

Tam doctrina, quam vita clarere debet eccleſiaſticus doctor. Nam doctrina ſine vita arrogantem reddit; vita ſine doctrina inutilem facit. Sacerdotis prædicatio operibus confirmanda eſt, ita ut quod docet verbo, inſtruat exemplo. Vera enim eſt illa doctrina, quam vivendi ſequitur forma. Nam nihil turpius eſt, quam ſi bonum quod ſermone quiſque prædicat, explere opere negligat. (Cap. 20. *Ibid.*)

Prudentem, & litterarum peritia inſignem cum oporteat eſſe ad ſacerdotium aſpirantem, ſitque jure conſtitutum, ne quis litterarum expertes audeat ad ſacros ordines promovere.... multo magis igitur ignorantia, errorum omnium mater, ſacerdotibus vitanda eſt. (Concil. Narbonenſe, an. 1551. can. 9.)

IMAGINES. *Quære verb.* ICONOCLASTÆ, & SANCTI.

IMMUNITAS, privilegium, alicujus oneris, officii, aut impoſiti vectigalis exemptio. Id peculiariter de eccleſiaſticis immunitatibus dicitur.

Diſtinguitur immunitas duplex, quarum una perſonalis dicitur, realis altera. Perſonalis immunitas profeſſioni addicta eſt, Deoque in ſæculari & regulari clero conſecratas perſonas ſpectat. Realis immunitas afficit bona quæ Eccleſia poſſidet.

Perſonalis immunitas continetur aliquibus privilegiis a Principibus clero conceſſis, cujuſmodi ſunt: eccleſiaſticos ob commune delictum judicandi facultas; a militari ſervitio, ab excipiendis hoſpitio iis qui caſtra ſequuntur, a tutelis & curatelis, a tributariis operibus, publiciſque laboribus qui populo ipſi imponuntur, exemptio; itemque prærogativa, ne quis e clero ob civilia debita in carcerem trudi poſſit.

Qui cleri privilegiis maxime infenſi ſunt, e quorum numero eſt *Eccleſiaſticarum Immunitatum Examinis a partium ſtudio liberi* auctor, perſonalium immunitatum juſtitiam & æquitatem haud ægre perſpiciunt & profitentur. „ De his perſonalibus immunitatibus, ſeu veteribus, ſeu recentibus cum clero non contenditur, „ inquit auctor hic, tom. III. pag. 13. decebat, atque adeo „ juſtum erat eas eidem concedi. “ Id igitur unum quæritur, eccleſiaſtica ne bona ab impoſitionibus, tributis ſcilicet exempta ſint, an perinde ac laicorum bona iiſdem ſubſint. Verum, ad hanc controverſiam finiendam, contra rationem æquitatemque naturæ faceret, qui ad Concilia confugeret, innumeros eorum canones congerens, qui non ſpiritales ſolum pœnas, cujuſmodi ſunt interdictum & excommunicatio, ſed temporales quoque, ut munerum, dignitatum, dominiorum privationem, in eccleſiaſticarum, ſeu realium, ſeu perſonalium immunitatum violatores pronuntiant; ita quippe Epiſcopi, cum in Conciliis congregati, eorumdem canonum auctores ſint, judices ſimul & partes in propria cauſa conſtituerentur: quod non minus rationi, quam naturali æquitati repugnat. Ut ergo lectorem ad hanc quæſtionem quæ tanta utrinque animorum contentione agitatur, dirimendam comparemus, non alia nobis ineunda ratio, quam ut parumper quem nobis hoc in opere propoſuimus, ordinem deſeramus, ſermonem eo redigentes, ut exponamus hoc loco religioſa fide tum rationum momenta quæ ab eccleſiaſticarum immunitatum hoſtibus proferuntur, tum defenſionis adjumenta quibus earumdem fautores nituntur.

Rationum momenta quæ ab eccleſiaſticarum immunitatum hoſtibus congeruntur.

1. Id diſtributivæ juſtitiæ, naturali jure nixæ eſt, ut omnia corporis membra, ſine exceptione, ac ſine diſpenſatione, per harmonicam & congruam æqualitatem ad corporis onera conferant. Eſt hoc naturale jus, cui nullum prorſus aliud, divinum aut humanum jus derogare poteſt. Omnis ergo huic juri contraria immunitas injuſta eſt.

2. Supremi Principes, Chriſto nomen dantes, jurium ad ſupremam poteſtatem pertinentium nullum quoad ſubditos amiſerunt; perficare poſſunt, atque adeo debent, ut eccleſiaſtica non ſecus atque omnia cætera bona ad Principatus onera conferant; juſtitiam lædunt, cum ſubditis eccleſiaſticis diſpenſantes, ne eadem ratione qua cæteri, ad communia onera contribuant. Ejuſmodi diſpenſatio, ſiquidem facta fuiſſet, ſemper revocabilis eſſet, quia ſocietatis jus alienari non poteſt.

3. Eccleſia eſt in Principatu, eique Principatus patrocinatur. Tuetur hic ejus miniſtros, ejuſque bona. Ergo tum ii, tum hæc, perinde ac reliquorum ſubditorum perſonæ & bona, in Principis manu ſunt, & principatui perſonalia ſervitia, realeſque contributiones debent: ſecus, Eccleſiam inter & Principatum leonina tantum ſocietas exiſteret; totum ſcilicet emolumentum penes Eccleſiam, totum onus penes Principatum eſſet.

4. Eccleſia non bona poſſidet, niſi ex fidelium liberalitate; nec immunitatibus, niſi e Principum conceſſione gaudet. Primam his immunitatibus epocham attulit a magno Conſtantino ſuſcepta Chriſtiana religio. Imperator hic qui, ineunte ſæculo quarto, fidem amplexus eſt, edidit leges duas, unam pro perſonali eccleſiaſticorum immunitate, pro reali bonorum ad eos ſpectantium immunitate alteram. His immunitatibus non niſi peculiarium exemptionum ratio fuit ad duodecimum uſque ſæculum; quæ fuit generalium abſolutarumque immunitatum epocha, quas ſibi clerus arrogavit, prætexens eccleſiaſtica bona, per eorum Deo factum donum, naturam mutaſſe; donum hoc conſecrationem veluti quamdam fuiſſe: quæ ea ſacris tantum uſibus addicebat; eademque diſtrahere velle, ut in profanos uſus, & politicæ ſocietatis neceſſitates conferantur, ſacrilegium eſſe. At hæc obducta ſpecies frivola eſt, chymærica metamorphoſis, quæque ad præcipua, ſupraque omnem alienationem poſita, quibus pol-

Digitized by Google

poſſent, jure Principatui, patriæ, ſupremis Principibus, privatis ipſis perſonis, in Eccleſiam beneficis adimenda minime ſufficit. Primum enim omnium quicunque privati homines ſua Eccleſiæ bona donarunt, ea ſana, prout poſſidebant, & quod inda conſequitur, publicis oneribus obnoxia largiti ſuot. Præterea Principes ac civile regimen ſibi ſemper primitivum, omniſque alienationis neſcium participandi ſcilicet jus ſervarunt, ut eadem bona ad publica onera contribuerent; id etiam juris iiſdem eſt, ut expendant, an eccleſiaſtica bona, prout eorum deſignatio poſtulat, impendantur; quoniam, ſi aliter res haberet, onera quibus eſſet quoad eadem bona faciendum ſatis, cauſa exempli, paeperum ſeſtentatio, in Principatem reciderant. Addi & illud poteſt, clero nunquam veras immunitates fuiſſe, quæ tributo Principibus ſolvando eumdem eximerent,

Reſponſa, & defenſionis adjumenta qua eccleſiaſticarum Immunitatum fautores in medium afferunt.

1. Ea diſtribetiva juſtitia eſt, quæ in diſtributione bonorum, onerumqee reipeblicæ, geometricam proportionem euſtodit, proportionem ſcilicat, quæ perſonarum ſtatui & conditioni reſpondet. Omnia ergo & ſingula ſocietatis membra ad ejuſdem bonum contribuere debent; id nimirum ad diſtributivam juſtitiam, & naturale jus pertinet; at ad illud contribuere non æqua omnia, nec eadem ratione debent; & hæc integra contributionum æqualitas id demum eſt, quod juſtitiæ diſtributivæ & naturali juri additur. Sociatatis perinde ſe habent ac corporis membra, quibus non eadem omnibus munia, neque eadem onera ſunt. Eccleſiaſtici non agricolæ ſunt, non artifices, non mercatores, non militates; orant, concionantur, docent, ſpiritalia cætera ad animarum ſalutem neceſſaria ſubſidia ſuppeditant; & iis quidem hæc perſonalis contributio, quoad politicum regimen, eſſe poteſt realis loco. Viri nobiles, magiſtratus, officiarii qui in Principum ædibus ſervitium obeunt, in ditione privilegiati quiqua, non æquo ad ſua ſinguli onera conferunt, quin hæc inæqualitas diſtributivam juſtitiam lædat, quia virtus hæc non eſt in eo poſita, ut in ſingulis jurium & obligationum ſervetur æqualitas, ſed in eo potius, ut unicuique jura conſtent, quæ ei legitime acquiſita ſunt.

Falſum argo eſt eccleſiaſticorum realem immunitatem injuſtam eſſe, & natureli juri contrariam. Si res ita ſe haberet, nobilem virum inter & quemlibet unum e multis nihil unquam diſcriminis eſſe poſſet; neminem unum Principes exemptionibus aut privilegiis donare poſſent, eorumque omnes quoad haec rem conceſſiones ſuapte natura, ſeu, quod ajunt, radicaliter injuſtæ & criminoſæ ſempar fuiſſent, & adhuc eſſent. Huic conſecutioni quæ ex principio quod ab immunitatum hoſtibus ponitur, neceſſario darivatur, non minus momenti ineſt, quam ut eadem damnatione involvat omnes ad unum Principes qui privilegia conceſſerunt, omnes omnino ſubditos, clericos aut laicos, nobiles aut ignobiles, litteratos, togatos, militares viros qui iiſdem potiti ſent, aut etiamnum potiuntur, univerſas nationes quæ ſuos ſacerdotes tributi & vectigalium oneri ſubduxerunt, denique Deum ipſum qui in veteri lege Levitas a publicis oneribus liberavit, quamvis eos decima ex ipſis hortorum herbis parta, omnium fructuum primitiis, omnium animalium primogenitis, domibuſque aut agris qui eidem offerrentur, locupletaſſet.

2. Supremæ poteſtatis nullum Principes jus amittunt, tametſi perficera nequeant, ut eccleſiaſtica bona ad civilis regiminis onera, ut cætera omnia contribuant; nec proinde tamen ulla ex parte juſtitiam lædunt. Eſtne ergo minus ſupremum Principem eſſe, id non poſſe repetere, quod ſemel pure & ſimpliciter donatum eſt? Eccleſiæ donarunt bona Principes, eidemque a ſubditis factas donationes probarunt; argo quoad aliqua capita ſupremi eſſe deſinunt, ſummæque poteſtatis jura aliqua amittunt, niſi puras eas ſimpliceſque donationes revocent, publicis oneribus ea ipſa bona ſubdentes, quæ ab iiſdem ſoleta arant. Rectane eſt conſecutio hæc? An vero non potius pronuntiandum eſt, Principibus integrum fuiſſe, ut donarent, aut non donarent, ſuorumque ſubditorum donationes, in Eccleſiæ gratiam editas approbarent, aut improbarent; at, quoniam ipſi donarunt, eaſque donationes probarunt, eos non amplius earumdem dominos eſſe, quin inde, æque atque ex aliarum donationum, votorumve quæ in rebus ab iiſdem pendentibus edere poſſent, irrevocabilitate ullum detrimentum ſuprema eorum poteſtas patiatur.

Fruſtra quiſpiam dixerit a ſupremis Principibus non pendere, ut ſuorum ſubditorum parti, in cæterorum præjudicium, exemptiones concedant, cum omnia ſocietatis membra, ratione habita, ad principatus onera conferre debeant. Experientia compertum eſt, in ditionum pleriſque, civium ordines eſſe, quorum ad publica onera contributio aperte quam cæterorum ordinum major eſt; atque id quidem ſi minus quoad ſimplices laicos, ſaltem quoad religionis miniſtros faciendum eſſet, quia ſcilicet eorum miniſtrorum, omniumque rerum quibus ad Dei cultum opus eſt, ſuſtentatio evadit ipſa regiminis onus ad quod Principes populique contribuant, neceſſe eſt. At, ſi Principes cum eccleſiaſticis diſpenſare non poſſunt, et ne eadem ratione qua cæteri, ad communia onera contribuant, quin ſe ipſi in maximam ſubditorum partem injuſtos & crudeles reddant; expungendi arunt ergo ex Eccleſiæ faſtis ſancti omnes Reges qui bonis, immunitatibus, privilegiis eam cumularunt, ut in eorum locum, qui eam expoliarunt, afflixerunt, perſecuti ſent, ſubſtituantur.

Falſum aſt igitur, aut ſupremos Principes ſuæ ſupremæ poteſtatis quicqeam amittara, quamvis efficere nequeant, et eccleſiaſticorum perinde atque aliorum bona ad regiminis communia onera contribuant, aut eos non ita facientes, in ſubditorum partem injuſtos eſſe, aut denique immunitates quas in hanc rem conceſſeront, ad eorumdem nutum revocabiles eſſe. Ragum beneficia permanentia eſſe debere pronuntiat lex: *Beneficium Principis debet eſſe manſurum*; & ratio dictat oportare, ut obſtricta ab iis fidea incorrupta ſit, & æqua atque eorumdem poteſtas vigeat; eſſe ex eorum re, ut ipſorum donationes & conventiones ſartu tectæ ſerventur; ſuperque hac una firmitate ſtatui poſſe nationum pacem, proprietatemque bonorum ad cives ſpectantium, qui contractuum, pactorum, conventionum bona fide, immutabilique Principum promiſſione nitentur: hinc eorum ſollicitudo, ut privilegiorum qua Eccleſiæ concadebant, immutabilitatem, in actis quibus aadam continebanter, exprimerent.

3. In Principatu quidam Eccleſia eſt; at id impedit ne, qein eidam ſua jura ſint, quæ Principatus vereri debeat, & ſine crimina violara non poſſit? Eſt in Principatu civis quiſque; an proinde inferetur nullo modo civem in ſuum ipſius bonorem, bona, vitam gaudare, Principatumque de rebus omnibus ad civas ſpectantibus pro arbitratu ſtatuere poſſe, nihilque prorſus iiſdem dabere? Eccleſia in Principatu eſt, ita ſane, at quin ab eo qeoad plura capita pendest, & ut ei longe præſtantiore, quam ab eodem tenet, emolumenta comparat. Eccleſia fidales docet; eos ad virtutem format, iis ſacramenta adminiſtrat, conceditque ſpiritalia omnia ſubſidia quæ eos ad Dei, ſupremæ ſcilicet felicitatis poſſeſſionem ducera poſſunt. Hæc emolumenta quæ Principatus ei debet, iis ſane præſtant, quæ ipſa ab eo percipit. Non ita tamen exempta eſt, et ne eidem temporalibus quoque in rationibus, cum neceſſitas poſtulat, opitulari debeat; quod ea ſempar præſtitit, & ita præſtitit, ut ſuæ in eum munificantiæ, liberalitati, magnanimitati nullum, quoad fieri per eam poſſet, modum imponeret. Quoties ſua ipſa ſacra vaſa vendidit, ut ditionis patientibus membris ſolatiem afferret? Quot Epiſcopi, aliique beneficiarii potioram ſuorum redituum partem impenderunt, ut hoſpitalia fundarent, aut ſuſtentarant, auxilio pauperam nobilitatem afficerent, hoſpitalitatem arga copias & officiarios Principis exercerent? An vero non omnibus retro temporibus extitere, qui, peſtiferis graſſantibus morbis, reditus, ſupellectilem, vitam profunderant, ut contagione infectos morti ſubtraherent? Nonne e clero ipſo perſpecti, qui tributa quoque quibus hoſtiles exercitus populos bellis obtritos ſubdiderant, de ſuo ſolverent? Quam multa capitula & monaſteria tuto certoque perfugio ac præſidio per eorum dominia, proximarumque regionum incolis fuarunt, & eſſe non deſinunt? Ex alia vero parta, quam multis clerus oneribus ac tributis obnoxius aſt! E venali ſale vectigalia, tam multiplicium merciem ingreſſum, portoria, bonorum redemptiones, vulgo amortizationes, immenſa, immoderata, immania dona gratuita, quæque ſuperant; quod ſolveret, ſiquidem ſolvendæ, vicaſimæ, atqui adeo decimæ bonorum partis taxæ ſubeſſet, hæc omnia & ſingula clerus onera fert, ut publicis civilis regiminis rationibus præſto ſit. Quomodo ergo *iniquina* dictitari ſocietas poteſt, in qua Eccleſia omnia ſubſidia ſpiritalia & temporalia, quæ quidem poteſt, quæque emolumenta quæ a Principatu recipit, longe multumque ſuperant, tam liberaliter eidem ſuppeditat?

4. Eccleſiæ immunitates naturali & divino jure nituntur. Ethnici, Judæi, Græci, Romani, Barbari, Scy-

Scythæ, omnes, naturæ inſtinctu, & rationis lumine ducti perſpexerunt religionis miniſtros publicis ſumptibus alendos eſſe, communibuſque oneribus eximendos. Geneſeos capite quadrageſimo ſeptimo legimus Ægypti terras ſupremo Principi quintam proventuum partem ſolviſſe, & ſacerdotum terras ab hac contributione liberas fuiſſe. Omni prorſus tributo Levitas eximebat Judæorum lex, eoſque eodem exemit Artaxerſes ipſe, cum Judæos, *Eſdra* duce, in patriam remiſit (I. *Eſdr.* 7. 24). Romani, a Numæ tempore, quicquid ad religionis miniſtrorum ſuſtentationem neceſſarium erat, e publicis fundis præbebant. Eccleſiaſticorum ergo bonorum immunitas naturali divinoque jure, perinde atque eorumdem conſecratione nititur; nec Scholarum ſubtilitas quædam, ſed certa veritas eſt, bona quæ Eccleſiæ donata ſunt, Deo conſecrata bona eſſe; eadem, per hanc conſecrationem, a profano uſu educta, & ſanctis uſibus addicta eſſe, Dei, cleri, & pauperum patrimonium evaſiſſe; hujuſque diſpoſitionis vi, naturam, non phyſicam quidem, ſed moralem mutaſſe; & ut alias omnes res & perſonas Deo mancipatas conſecrataſque, in novam naturam & conditionem alteram abiiſſe; in naturam, inquam, & conditionem, quæ ſanctitatis & immutabilitatis characterem veluti quemdam iiſdem imprimunt, ut non amplius in conſuetum vitæ commercium regredi, nec ad profanos uſus ſine ſacrilegio redigi poſſint, niſi neceſſitas urgeat, & annuat Eccleſia: *Omne quod Domino conſecratur, ſive homo fuerit, ſive animal, ſive ager, non vendetur, nec redimi poterit. Quidquid ſemel fuerit conſecratum, ſanctum ſanctorum erit Domino.* (Levit. XXVII. 28. 29.)

Ejuſmodi fuit cogitatio, intentio, voluntas firma & conſtans populorum ſupremorumque Principum, qui vel Deo ſuorum ipſi bonorum partem donarunt, vel bonorum ab aliis editas donationes ratas habuerunt. Ejuſmodi eſt Eccleſiæ mens, quæ bona ipſa, ſolum hac appoſita conditione, recepit; mutua nempe mens, quæ inviolato jure ſtatuit, quæ Principes tueri debeant, ſuarum conventionum, obſtrictæ fidei, præſtitique jurisjurandi vi, dum ſe reapſe eorum cuſtodes & defenſores, maxime ſolemnem in modum, exhibuerunt; atque hinc tam multi Conciliorum canones, tam multa Imperatorum reſcripta, Gallorumque Regum capitularia quæ ſacrilegos eos pronuntiant, qui bona hæc attingere auſi fuerint: „ Scimus, inquiunt regni proceres populuſque, in libello ſupplici quem an. 803. Carolo Magno obtulerunt, Eccleſiæ bona ſacra bona eſſe; ſunt ea fidelium oblatio, & peccatorum redemptio; ſacrilegii proinde reus fit, qui ea ſurripere contendit .... Quicunque noſtrum bona donat Eccleſiæ, Deo ipſi donat; exaret enim ſcriptum, quod ſuper altari ponens, aut manu tenens, ad ejus loci presbyteros & ſuperiores ita loquitur: Deo bona in hoc ſcripto notata offero & conſecro ad meorum peccatorum remiſſionem... in Dei ſervitium, pauperumque & clericorum nutritionem impendenda. Si quis hæc bona ſurripuerit, ſacrilegii reus erit, cujus rationem, ſummo jure, ad Dei tribunal reddet. “

Capitulare 339. libri quinti ad mulctam damnat, mandatque presbyteris, ut eos publicæ pœnitentiæ ſubdant, qui taxas e bonis Deo conſecratis ſumentes, eccleſiaſticam immunitatem infregerint: *Placuit, ne prædia .... Deo tradita a quibuſdam aliqua occaſione vexentur, aut invadantur, ſed ſub immunitatis tuitione, perpetua firmitate perdurent .... ſimiliter & homines eorum, & omnia quæ eis ſubjecta eſſe noſcuntur. Si quis contra hæc venerit, componat, ſicut de immunitate conſtituimus, & pœnitentia publica a ſacerdotibus uſque ad ſatisfactionem mulctetur.*

Eſt ergo prorſus inutile dicere, Eccleſiæ donandis bonis, aut donationibus in ejus gratiam editis confirmandis, id ſibi juris Principes reſervaſſe, ut eas donationes, pro ut iis viſum eſſet, revocarent, eademque bona publicis oneribus ſubderent; hoc enim jus primitivum eſſe, & alienari omnino non poſſe. Probatum eſt Principum, aliorumque in Eccleſiam beneficorum hominum mentem huic arrogatæ diſpoſitioni, re ſane ipſa, ſeu, quod ajunt, formaliter contrariam fuiſſe; quoniam, ut ipſi profeſſi ſunt, ſuis ſe bonis, in religionis favorem, abſolute, & abſque explicita aut implicita reſtrictione ſpoliarunt; ea pure & ſimpliciter Deo donarunt, eademque, ſolum hac appoſita conditione, Eccleſia ſuſcepit. Quid, heu! damnum eſt, Deo ſua quempiam bona donare, publicis eadem oneribus ſubdendi primitivo ſibi retento jure, niſi ea donare, & non donare revera, aut ex parte ſaltem? Hæ jactatæ reſervationes cum donatorum mente, ipſarumque donationum vi & ratione ex diametro pugnant, quæ ſcilicet in Eccleſiæ gratiam editæ novam quod vidimus, naturam ineunt, & conditionem mutant, conſecrationis ope, quæ a commercio, uſuque communi eas extrahit, & quod inde conſequitur, publicis oneribus eximit.

Alienum a vero eſt, nunquam Eccleſiæ præſto fuiſſe veri nominis immunitates quæ eam tributo Principibus ſolvendo ſubducerent; quandoquidem certo conſtat ab ejuſmodi tributis exemptionem cum chriſtianorum Imperatorum primo cœpiſſe. Extat Conſtantini lex, in Codice relata, & an. 315. data quæ expreſſis verbis tributo omnibus Romani Imperii ſubditis Catholicas Eccleſias eximit, iiſque eamdem ac prædiis ad Imperatorem pertinentibus exemptionem tribuit: *Præter privatas res noſtras, & Eccleſias catholicas .... omnes penſitare debebunt.* Id huic legi cauſam præbuit, quod Conſtantinus, Chriſtianam fidem amplexus, ferre non potuit bona vero Deo ſacra oneri obnoxia eſſe, a quo bona falſis numinibus conſecrata libera erant; ut reapſe, penes Græcos & Romanos, erant bona falſorum deorum templis conſecrata, eorumque ſacerdotibus alendis addicta. Gallias, ad Clodoveum uſque qui primus earum Rex, moderatæ ſunt Romanæ leges; ibi ergo clerus iiſdem immunitatibus, quibus in reliquo Romano Imperio, gaudebat; adeoque Gallorum Regum prima ſtirpe antiquior eſt Gallicarum Eccleſiarum immunitas. Clodoveus, Chriſto nomen dans, ſedulo ſane cavit, ne eam attingeret; ac, ſi qua triſtium temporum intervalla excipiantur, eadem immunitas, ſub tribus Gallorum Regum ſtirpibus, religioſe ſervata eſt.

At, inquiat fortaſſe quiſpiam, nullus ergo neceſſitatis caſus, nullus abuſus eſt, ob quem Princeps ad ſuorum ſubditorum ſolatium ipſe per ſe de Eccleſiæ bonis ſtatuere poſſit.

In promptu reſponſio eſt. In neceſſitatis caſibus Principes ab Eccleſia ſubſidia poſtulant, quemadmodum David e ſummo ſacerdote Achimelech propoſitionis panes petiit, quibus veſci non niſi Domini miniſtris licebat; & Eccleſia quidem nunquam neglexit aut renuit, publici regiminis urgentibus rationibus, pro viribus opem ferre. Quod ad abuſus attinet, hi vero ſatis auctoritatis Principi tribuere non poſſunt, ut Eccleſiæ bonorum deſtinationem mutet, ſed ut poteſtate ſolum utatur, quam Deus eidem concredidit, ut eos abuſus evelleret, inexorabiliter a ſanctuario luxum, mollitiem, vanitatem, voluptates, omnia vitia, omnia ſcandala expelleret, eoque aditum puriori tantum, maximeque perſpectæ virtuti patere ſineret. *Vide* cujuſdam Archiepiſcopi Litteras ad auctorem opuſculi cui titulus: *De Jure Principis in immobilia cleri & monachorum bona, deque uſu, in quem ea, ad civium felicitatem, eadem bona conferre poteſt.* Vide etiam *Beneficium, Beneficiarii, Bona Eccleſiæ, Cauſæ majores, Decimæ.*

IMPEDIMENTA MATRIMONII. *Vide* MATRIMONIUM.

IMPOSITIO MANUUM, ceremonia penes Judæos & Chriſtianos in pluribus occaſionibus admodum uſitata. Imponebant Judæi manus iis pro quibus orabant; judicibus & magiſtratibus, quos inſtituebant; ſacerdotibus, aliiſque ſacris miniſtris, quos initiabant, Dominoque offerebant; imponebant præterea manus ſuper hoſtias quas pro peccato ad tabernaculum præſentabant; imponebant teſtes manus accuſatæ perſonæ capiti, veluti ſignificandi animo, ejus ſe ſanguinem a ſe ipſis in eamdem rejicere. Chriſtus Dominus imponebat pueris manus, qui eidem præſentabantur, iiſque benedicebat. Baptizatis Apoſtoli, manus imponentes, Spiritum ſanctum tribuebant. Impertiebatur Eccleſia quoque manuum impoſitionem iis qui matrimonium inibant, aut ordinibus initiabantur; ægrotantibus qui in mortis articulo aut ordinibus initiabantur; clinicis, morbo ſcilicet laborantibus qui in lecto jacentes baptiſmum per aſperſionem ſuſcipiebant, cum ad Eccleſiam, ubi convaluiſſent, accedebant; hæreticis, ut eos Eccleſiæ reconciliaret; pœnitentibus, catechumenis, energumenis, &c.

De his qui in infirmitate credere volunt, placuit eis debere manum imponi. (Concilium Arelatenſe, an. 334. can. 6.)

Diaconus cum ordinatur, ſolus Epiſcopus qui eum benedicit, manum ſuper caput illius ponat; quia non ad ſacerdotium, ſed ad miniſterium conſecratur. (Concilium Carthaginenſe, an. 398. can. 4.)

Exorciſta cum ordinatur, accipiat de manu Epiſcopi libellum in quo ſcripti ſunt exorciſmi, dicente ſibi Epiſcopo: Accipe, & commenda memoriæ, & habeto poteſtatem imponendi manum ſuper energumenum, ſive baptizatum, ſive catechumenum. (Can. 7.)

Pœnitentes qui in infirmitate viaticum Euchariſtiæ acceperint, non ſe credant abſolutos, ſine manus impoſitione, ſi ſupervixerint. (Can. 78.)

Omni

Omni tempore jejunii, manus pœnitentibus à ſacerdotibus imponatur. (Can. 80.)

Baptizandi nomen ſuum dent, & diu abſtinentia vini & carnium, ac manus impoſitione crebra, examinati baptiſmum percipiant. (Can. 85.)

Omni die exorciſtæ energumenis manus imponant. (Canon. 90.)

Bonoſiacos autem ex eodem errore venientes, quos ſicut Arianos baptizari in Trinitate manifeſtum eſt, ſi interrogati fidem noſtram ex toto corde confeſſi fuerint, cum chriſmate, & manus impoſitione in Eccleſia recipi ſufficit. (Concil. Arelatenſe, an. 405. can. 7.)

IMPRESSIO LIBRORUM. Vetant Concilia plura, ne quis liber ſine Epiſcoporum, aut Inquiſitorum doctorumque, quos ipſi in id præpoſuerint, imprimatur.

Statuimus & ordinamus, quod de cætero perpetuis futuris temporibus nullus librum aliquem, ſeu aliam quamcumque ſcripturam, tam in urbe noſtra, quam aliis quibuſdam civitatibus & diœceſibus imprimere, ſeu imprimi facere præſumat, niſi prius in urbe per vicarium noſtrum, & ſacri palatii magiſtrum, in aliis vero civitatibus & diœceſibus per Epiſcopum, vel alium habentem peritiam ſcientiæ libri, ſeu ſcripturæ hujuſmodi imprimendæ, ab eodem Epiſcopo ad id deputandum, ac inquiſitorem hæreticæ pravitatis, ſive diœceſis, in quibus librorum impreſſio hujuſmodi fieret, diligenter examinentur, & per eorum manu propria ſubſcriptionem, ſub excommunicationis ſententia, gratis & ſine dilatione imponendam approbentur. (Concilium Lateranenſe, an. 1515. ſeſſ. 10.)

Cum per abuſum artis impreſſoriæ, librorum plurimum malorum emerſerit, prohibemus, ne ulli typographi, aut bibliopolæ quempiam recens editum librum, aut chartam vel imprimant, vel venum exponant, vel vendant publice vel occulte, niſi hic liber reviſus, & charta, vel ſcripturam, vel picturam contineat, ad hoc per noſtros deputatos commiſſarios diligenter perſpecta ſit prius; quæ & typographi nomen, & cognomen complectantur, atque eam civitatem, ſeu oppidum, in quibus excuſa ſunt, nominatim deſignent. Quæ vero his caruerint, nullo pacto venum exponantur. (Concil. Colonienſe, an. 1536. Part. XII. can. 9.)

Omnibus autem typographis interdicimus, ne quoſvis libros de rebus ſacris, & ad religionem pertinentibus, ſine nomine auctoris, & antequam ab Epiſcopo, vel ab eodem delegato examinati, & manus propria ſubſcriptione approbati fuerint, per ſe, vel alios excudere, aut vendere audeant, aut etiam apud ſe retinere. Quod ſi auctores religioſi fuerint, præter hujuſmodi approbationem, facultatem quoque a ſuis ſuperioribus habeat. Qui autem ſecus præſumpſerint, in prædictis & aliis quæ a ſacro Concilio Tridentino in Decret. de Editione & uſu ſacr. libr. *prohibentur, præter amiſſionis librorum mulctam, ſciant ſe jam excommunicationis ſententiam incurriſſe.* (Concil. Burdigalenſe, an. 1583. can. 27.)

Moderationis areſtum, in Pariſienſi parlamento, die 2. Februarii an. 1712. ſuper D. Procuratoris generalis concluſionibus editum omnibus typographis, bibliopolis, circumforaneis propolis...., interdicit, ne ſine Regis privilegio, aut ſine politiæ officiariorum venia, intra cujuſque ditionis fines, in caſibus, & in formis, per patentes litteras diei 2. Octobris an. 1701. præſcriptis, libros, opuſcula, libellos, aut ſoluta folia, typis edant, vendant, expediant, aut diſtribuant; omnino in mulctæ librarum mille, privationis magiſterii, atque adeo corporalis, ſi res tulerit, punitionis pœnam. Poſteriores conſtitutiones plures hujus areſti executionem mandarunt. *Quære* LIBRI.

INCARNATIO. Per id nominis ſignificatur unio naturæ humanæ cum divina natura in ſola Perſona æterni Verbi, videlicet Filii Dei, ſecundæ Perſonæ ſanctiſſimæ Trinitatis, coæterni & conſubſtantialis Patri; ex qua quidem hypoſtatica unione exiſtit Jeſus Chriſtus, Homo-Deus, ſeu Verbum incarnatum, quod ſemper fuit ut Deus, & initium habuit ut homo. Una ergo tantum in Chriſto Domino perſona eſt, Verbi perſona ſcilicet, & in eodem ſunt generationes, ſeu nativitates duæ, prorſus ut naturæ duæ, nempe generatio divina & æterna, per quam ab omni æternitate in æterni Patris ſinu, & humana temporaliſque generatio, per quam in tempore, atque in beatæ Mariæ Virginis ſinu genitus eſt. Per divinam generationem, divinam naturam recipit, Deuſque ut Pater eſt; per humanam generationem, humanam naturam ſumit, & homo eſt, ut nos ſumus. Deus ergo ſimul & homo eſt; & quia ſemper divinam naturam habuit, Deus ſemper fuit; quia vero humanam naturam non ſemper habuit, non ſemper homo fuit, nec cœpit homo eſſe, niſi a ſuæ incarnationis momento ipſo.

Cum Verbum dicitur caro factum, ita id accipiendum eſt, ut ab eo ſumpta fuerit non hominis ſolum caro ſeu corpus, ſed tota prorſus humana natura, hoc eſt, corpus & anima, cujuſmodi noſtrum corpus, & anima noſtra eſt, corpus e carne & oſſibus conſtans, paſſibile & mortale, fami, ſiti, dolori obnoxium; anima iiſdem ac noſtra facultatibus prædita, intellectu & voluntate ſcilicet, ut nobis omnino ſimilis ſit, ſi peccatum, ignorantia, & concupiſcentia, quæ peccati conſecutiones ſunt, excipiantur. Duplex proinde in Chriſto Domino intellectus eſt, voluntas duplex, intellectus divinus & intellectus humanus, divina item & humana voluntas. Duorum pariter in eo generum operationes ſeu actiones ſunt, operationes quæ e divina natura profluunt, cujuſmodi ſunt, gratiam tribuere, peccata condonare, & operationes quæ ab humana natura derivantur, ut, bibere, comedere, pati, &c. Eſt ergo fidei caput duas in Chriſto poſt incarnationem naturas eſſe, divinam & humanam, quæ ſine mixtione, ſine confuſione, cumque ſuis omnibus eſſentialibus proprietatibus in una & unica incarnati Verbi perſona ſubſiſtunt; ac nimirum Trinitatis inter & Incarnationis myſterium id diſcriminis intercedit, quod in Trinitatis myſterio natura una ſubſiſtit in perſonis tribus, & in Incarnationis myſterio, naturæ duæ in una perſona ſubſiſtunt.

Ut duarum in una Verbi perſona naturarum unio facilius a nobis intelligatur, omnium comparationum aptiſſima ea eſt, quæ ex animæ noſtræ cum noſtro corpore unione ducitur; quemadmodum enim anima noſtra, quamvis ſimplex & ſpiritualis ſubſtantia, noſtro tamen corpori, materiali nempe compoſitæque ſubſtantiæ, in ſola hominis perſona, unita eſt; ita naturæ duæ, divina & humana, licet inter ſe infinito intervallo diſtent, in una eademque perſona quæ Chriſtus eſt, nihilominus unitæ ſunt; & quemadmodum, poſt animæ noſtræ noſtro cum corpore unionem, hæ res duæ ſine mixtione & ſine confuſione ſubſiſtunt, ita ſcilicet, ut anima quidem noſtra remaneat ſemper ſpiritus, noſtrum autem corpus ſemper materies; ita in Chriſto Domino, poſt duarum naturarum unionem, divina ſemper divina eſt, ut antea erat, & humana ſemper humana.

Confitemur Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum ex Patre quidem ſecundum ſpiritum ante ſæcula genitum, noviſſimis vero diebus ex Virgine ſecundum carnem natum; unam perſonam compoſitam ex cœleſti divinitate & humana carne; & ſecundum quod homo eſt, unum; & totum Deum, & totum hominem; totum Deum etiam cum corpore, ſed non, ſecundum corpus, Deum; totum etiam hominem cum divinitate, ſed non ſecundum divinitatem hominem; ſic totum adorabilem etiam cum corpore, ſed non ſecundum corpus adorabilem; totum adorantem etiam cum divinitate, ſed non ſecundum divinitatem, adorantem; totum increatum etiam cum corpore, ſed non ſecundum corpus, increatum; totum formatum etiam cum divinitate, ſed non ſecundum divinitatem formatum; totum Deo conſubſtantialem etiam cum corpore, ſed non ſecundum corpus conſubſtantialem Deo; quemadmodum neque ſecundum divinitatem hominibus conſſentialis eſt, quamvis nobis ſecundum carnem conſſentialis etiam cum divinitate exiſtens. Etenim cum illum ſecundum ſpiritum Deo conſubſtantialem dicimus, non dicimus hominibus ſecundum ſpiritum conſſentialem. Contra autem, cum illum ſecundum carnem hominibus conſſentialem prædicamus, non prædicamus illum ſecundum carnem Deo conſubſtantialem. Sicut enim ſecundum ſpiritum nobis conſſentialis non eſt, quia ſecundum hunc Deo conſubſtantialis eſt; ita neque Deo ſecundum carnem conſubſtantialis eſt, quia ſecundum hanc nobis eſt conſſentialis. Quemadmodum autem hæc diſtincta & declarata ſunt non ad inducendam unius indiviſæ perſonæ diviſionem, ſed ad denotandam proprietatum Verbi & carnis minime confuſam diſtinctionem; ita & illa quæ ad indiviſam compoſitionem pertinent, prædicamus. (Epheſinum generale Concilium, an. 431. Part. IV.)

Magna & univerſalis ſynodus.... propter illos qui diſpenſationis myſterium corrumpere conantur, & purum hominem eſſe genitum ex ſancta Virgine Maria impudenter delirant, epiſtolas Synodicas beatiſſimi Cyrilli Alexandrinæ Eccleſiæ præſulis ad Neſtorium & ad Orientales, congruenter habentes ſuſcepit, ad convincendas Neſtorii veſanias, & ad interpretationem eorum qui ſalutaris ſymboli pio zelo noſſe deſiderant intellectum; quibus etiam & epiſtolam magnæ & ſenioris urbis Romæ præſulis beatiſſimi & ſanctiſſimi Archiepiſcopi Leonis, quæ ſcripta eſt ad ſanctæ memoriæ Archiepiſcopum Flavianum, ad perimendam Eutychis malam intelligentiam, utpote & magni illius Petri confeſſioni congruentem, & communem quamdam columnam exiſtentem adverſus perverſe ſentientes, ad confirmationem rectorum dogmatum congruenter aptavit. His namque qui in duas

Digitized by Google

in duos filios diſpenſationis divinæ myſterium diſcerpere aggrediuntur, repugnat; & illos qui paſſibilem deitatem Unigeniti auſi ſunt dicere a ſacro cœtu expellit; & his qui in duabus Christi naturis temperamentum, aut confuſionem opinantur, reſiſtit; & eos qui cœleſtem, aut alterius alicujus eſſe ſubſtantiæ, quam a nobis aſſumpſit ſervi formam, delirantes dicunt, abigit; & qui duas quidem ante unitatem naturas Domini fabulantur, unam vero poſt unitionem confingunt, condemnat. Sequentes igitur ſanctos Patres, unum eumdemque confiteri Filium & Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum conſonanter omnes docemus, eumdem perfectum in deitate, & eumdem perfectum in humanitate, Deum verum & hominem verum eumdem ex anima rationali & corpore, conſubſtantialem nobis eumdem ſecundum humanitatem, per omnia nobis ſimilem abſque peccato; *ante ſæcula quidem de Patre genitum ſecundum deitatem, in noviſſimis autem diebus eumdem propter nos, & propter noſtram ſalutem ex Maria Virgine Dei genitrice ſecundum humanitatem, unum eumdemque Chriſtum, Filium, Dominum, Unigenitum, in duabus naturis inconfuſe, incommutabiliter, indiviſe, inſeparabiliter agnoſcendum; nuſquam ſublata differentia naturarum propter unitionem, magiſque ſalva proprietate utriuſque naturæ, & in unam perſonam atque ſubſiſtentiam concurrente; non in duas perſonas partitum aut diviſum, ſed unum eumdemque Filium & Unigenitum Deum Verbum, Dominum Jeſum Chriſtum, ſicut ante Prophetæ de eo, & ipſe nos Jeſus Chriſtus erudivit, & Patrum nobis ſymbolum tradidit.* (Concilium Chalcedonenſe, an. 451. ſeſſ. 5.)

INCENDIARIUS is eſt qui ædificiis, aliiſve proximi bonis malo animo ignem admovet. Incendiarii quicquid injuriæ ſua ipſi culpa attulerunt, reſtituere debent; eos morte puniunt civiles leges, iiſdemque Eccleſia pœnas plures, ut cenſuras, & alias imponit.

Si quis homicidium, membrorum truncationem, domorum incendia fecerit, aut fieri juſſerit, aut facienti conſenſerit, quouſque de his legaliter, vel amicabiliter coram Epiſcopo civitatis, aliiſque civibus non emendaverit, ab Eccleſia privatum ſe eſſe agnoſcat. Si ergo poſt ſecundam & tertiam conventionem cuncta in quibus arguitur, non emendaverit, tamquam ethnicus & publicanus ab omni Chriſtianorum collegio ſeparetur. (Concilium Ravennstanſe, an. 877. can. 7.)

Peſſimam ſiquidem, & depopulatricem, & horrendam incendiorum (incendiariorum) malitiam, auctoritate Dei, & beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli, omnino deteſtamur, & interdicimus. Hæc enim peſtis, hæc hoſtilis vaſtitas omnes alias deprædationes exſuperat; quæ quantum populo Dei ſit damnoſa, quantumque detrimentum animabus & corporibus inferat, nullus ignorat. Aſſurgendum eſt igitur, & omnimodis laborandum, ut tanta clades, tantaque pernicies pro ſalute populi eradicetur & extirpetur. Si quis igitur poſt hujus noſtræ prohibitionis promulgationem, malo ſtudio, ſive pro odio, ſive pro vindicta, ignes appoſuerit, vel apponi fecerit, aut appoſitoribus conſilium, vel auxilium ſcienter tribuerit, excommunicetur. Et ſi mortuus fuerit incendiarius, chriſtiana careat ſepultura; nec abſolvatur, niſi prius damno quod intulit, ſecundum facultatem ſuam reſarcita, juret ſe ulterius ignem non appoſiturum. Pœnitentia ei detur, ut Hieroſolymis, aut in Hiſpania in ſervitio Dei per integrum annum permaneat. (Concil. Remenſe, an. 1131. can. 17.) Canonem hunc ad verbum exſcripſit Lateranenſis ſecunda generalis ſynodus, an. 1139. habita canone 18.

Statuimus, quod incendiarii, & raptores publici excommunicati ſint, & tamquam excommunicati vitentur, & eccleſiaſtica ſepultura careant; niſi per ſe, vel per hæredes ſatisfactionem fecerint, vel emendam. (Concil. Vaurenſe, an. 1368. can. 118.)

INCENSUM, THUS, gummi ſeu reſinæ aromaticæ & odoriferæ genus quo utitur chriſtiana Eccleſia ſuis in cæremoniis ob rationes quæ ſequuntur.

1. Deo thus offerimus, ut ei, tamquam ſupremo Principi obſequii noſtri ſpecimen exhibeamus, eidem teſtemur paratos nos eſſe ad ejus gloriam nos ipſos conſumere, eique deſiderium ſignificemus quo flagramus, ut preces noſtræ, tamquam ſuave ſuffimentum gratique odoris incenſum ad ejus ſolium uſque extollantur.

2. Adoletur altari thus, rogandi cauſa Chriſtum Dominum qui in Apocalypſi per altare exhibetur, ut preces noſtras per hoc ipſum thus ſignificatas ſuſcipiat.

3. Thus crucibus & imaginibus adhibetur; atque hæ thurificationes ad prototypa referuntur, ad Chriſtum Dominum ſcilicet & ad Sanctos cum ipſo in cælis regnantes, ad quos noſtrarum precum incenſum mittimus.

4. Thure ſalutamus Evangeliorum librum, ut per hanc cæremoniam teſtemur obſervantiam qua Dei verbum proſequimur, bonumque odorem qui diffunditur, ut ait S. Paulus, ab iis omnibus qui hoc divinum verbum in uſu ponunt.

5. Oblationes quæ Deo exhibentur, incenſo ſparguntur, eum obſecrandi gratia, ut eas tamquam grati odoris incenſum accipiat.

6. Exhibetur fidelibus thus, ad eoſdem monendos, ut ipſi ſe per ſuarum precum fervorem ad Deum efferant, ſe thuris inſtar in ejus ſervitium abſumant, & ubique Chriſti Domini bonum odorem effundant. Fiunt etiam ſuffimenta hæc ad unionem ſignificandam quæ Chriſtum Dominum inter & fideles intereſt; eaque de cauſa primum thure ſpargitur altare quod Chriſtum Dominum repræſentat, deinde vero fideles qui ejus membra ſunt, quique in Chriſto Domino, per Chriſtum Dominum & cum Chriſto Domino orare debent.

7. Adhibetur peculiariter Epiſcopis, Sacerdotibus, Regibus, Principibus, Principiſſis aliiſque non vulgaribus perſonis thus, ut characteri dignitatique quibus eminent, honos præſtetur.

8. Thure perfunduntur Sanctorum exuviæ, ut palam fiat per eos bonum Chriſti Domini odorem, dum mortalem hanc vitam viverent, diffuſum fuiſſe, & adhuc poſt eorumdem mortem diffundi.

9. Thus exhibetur corporibus mortuis & fidelium ſepulcris, ut oſtendatur eorum memoriam qui in Eccleſiæ ſinu moriuntur, in bono odore vigere, Eccleſiamque pro iis perinde ac pro viventibus ſuarum precum incenſum offerre. (Catechiſmus Montis Peſſulani, in 4. p. 531. P. le Bruo, in Explicatione Miſſæ, Tom. I. p. 146. & ſeq.)

Offerri non liceat ad altare, præter novas ſpicas, uvas & oleum, ad luminaria & thimiama, id eſt, incenſum tempore quo ſancta celebratur oblatio. (Cann. 4. Apoſt.)

Perſpicitur hinc thuris uſum, in ſanctorum myſteriorum celebratione, antiquiſſimum eſſe, quippe cujus expreſſa mentio in apoſtolicis canonibus fit qui priorum quatuor chriſtiani nominis ſæculorum eccleſiaſticam diſciplinam continent. Sane Hyppolitus qui tertio ſæculo in vivis agebat, ad thus quod attinet, ita loquitur: *Lugebunt etiam Eccleſiæ luctu magno, quia nec oblatio, nec ſuffitus (ſeu thurificatio) fiet.* (*De Conſummat. Mundi.*)

Dum divina celebrantur, ad altare vel intra chori cancellos nulli laici, multo minus feminæ ſe ſe intrudant. Quod ſi præſumpſerint aliqui, maxime ex iis qui dignitatis alicujus ſplendore ſunt inſignes, nullus eis honor eccleſiaſticus, ut thurificationis & oſculi pacis ac evangeliorum exhibeatur. (Concilium Remenſe, an. 1583. tit. *de Euchariſtia*, n. 7.)

Ex hoc Remenſis Concilii canone conſtat thus inter Eccleſiæ honores qui clero reſervati eſſe debent, locum habere. Verum hæc peculiaris prærogativa primo quidem Imperatoribus & Regibus, deinde vero Principibus, & præcipuis viris conceſſa fuit; ad extremum, per diſciplinæ relaxationem, cum thurificationes tamquam honorifica jura in Eccleſia ſpectarentur, patroni, fundatores & domini jus dicentes hujus honoris participes eſſe voluerunt; & ejuſmodi etiamnum reapſe eſt Gallicana ſuper hoc capite juriſprudentia. His dominis honorificum hujuſmodi jus, tamquam eorum dominatui addictum ſervatur. Ita judicatum per areſtum parlamenti Pariſienſis, die 26. Junii an. 1696. & per ejuſdem parlamenti areſtum aliud, die 10. Junii an. 1716. (Monumenta Cleri, Tom. XII. pag. 321. & ſeq.)

INCESTUS. Hoc nomine crimen venit quod per carnale commercium patratur inter perſonas quæ conſanguineæ aut affines ſunt, ad gradum uſque ab Eccleſia prohibitum, quartum quidem, & hunc ipſum, ſi de conſanguinitate aut affinitate agitur, quæ per legitimum matrimonium contrahitur, ſecundum vero, ſi de criminoſo commercio ſermo eſt. Diſtinguitur inceſtus duplex, ſpiritalis unus, legalis alter.

Spiritalis inceſtus eſt crimen quo ſe per mutuum carnale commercium obſtringunt, qui ſpiritalem cognationem per baptiſmatis, aut confirmationis ſacramenta inierunt, ut baptizati, aut confirmati pueri pater & mater.

Legalis inceſtus eſt crimen inter perſonas patratum, quæ legali, hoc eſt, adoptionis cognatione conjunctæ ſunt, ut inter adoptantem, & adoptatam.

Eſt inceſtus enorme crimen, & naturæ contrarium, quæ in conſanguineos & affines obſervantiam inſpirat. Morte in lege veteri plectebatur; illudque novæ legis concilia graviſſime damnant, & canonicis pœnitentiis inceſtuoſos ſubdunt.

De his qui ſe inceſta pollutione commaculant, placuit, ut,

no ; quouſque in ipſo deteſtando & illicito carnis contubernio perſeverant, uſque ad Miſſam tantum catechumenorum in Eccleſia admittantur ; cum quibus etiam nec cibum ſumere ullum chriſtianorum, ſicut Apoſtolus juſſit, oportet. (Concilium Ilerdenſe, an. 524. can. 4.)

Si homo inceſtum commiſerit de iſtis cauſis, de Deo ſacrata, aut commatre ſua, aut cum matrina ſpiritali de fonte, & confirmatione Epiſcopi, aut cum matre & filia, aut duabus ſororibus, aut cum fratris filia, aut ſororis filia, aut nepte, aut cum conſobrina aut ſobrina, aut cum amita, vel matertera, de his criminibus pecuniam perdat, ſi habet ; &, ſi emendare ſe noluerit, nullus eum recipiat, nec cibum ei donet ; &, ſi hoc fecerit, ſexaginta ſolidos damno regi componat, uſque dum ſe ipſe homo correxerit ; &, ſi pecuniam non habet, ſi liber eſt, mittatur in carcerem uſque ad ſatisfactionem ; ſi ſervus, aut libertus eſt, vapuletur plagis multis. (Concilium Metenſe, an. 753. cap. 1.)

De eccleſiaſticis vero, qui ſupradicta facinora commiſerint, ſi bona perſona fuerit, perdat honorem ſuum ; minores vero vapulentur, aut in carcerem recludantur. (Cap. 2.)

Ut inceſtuoſos pariter inveſtigare ſtudeant omnino præcipimus. Et, ſi pœnitere noluerint, de Eccleſia expellantur, donec ad pœnitentiam revertantur. (Concilium Moguntinum, an. 813. can. 43.)

Dictum eſt nobis, quod in quibuſdam locis Epiſcopi & comites ab inceſtuoſis .... vuadios accipiant .... & inter ſe pecuniam dividant. Quod penitus abolendum decrevimus .... & conſtituimus, ut inceſtuoſi juxta canonicam ſententiam pœnitentia mulctentur. (Concilium Cabillonenſe, an. 813. can. 18.)

Inceſtuoſi, parricidæ, homicidæ multi apud nos, heu proh dolor ! reperiuntur ; ſed aliqui ex illis ſacerdotum nolunt admonitionibus aurem accommodare volentes in priſtinis perdurare criminibus ; quos oportet per ſæcularis potentiæ diſciplinam, a tam prava conſuetudine coerceri, qui per ſalutifera ſacerdotum monita noluerunt revocari. (Concilium Turonenſe, an. 813. can. 41.)

Quarto vero titulo ſtatuimus, ut omnes archidiaconi & preſbyteri, ſicut ſacri canones præcipiunt, vocent ad pœnitentiam adulteros, inceſtuoſos .... &, ſi pœnitere noluerint, ſeparentur ab Eccleſia, & a communione. (Concilium Coyacenſe, an. 1500. can. 4.)

In Gallia, patrem inter & filiam, filium inter & matrem, fratrem inter & ſororem inceſtus punitur ignis ſupplicio. Harum ob ejuſmodi crimina punitionum exempla plura apud Briſſonium, Paponium, Rocheflavinium, Lavinium videri poſſunt.

Inceſta cætera in collaterali linea, pro conſanguinitatis proximitate aut diſtantia, & multiplicium circumſtantiarum ratione habita, puniuntur. Plectuntur interdum morte, cui pœnæ is quoque ſubditur, qui cum matre & filia inceſtum perpetret. Inceſtuoſus cum nepte & amita virgis cædendus, & ad perpetuas triremes, mulctamque damnandus. Confeſſarii cum ea inceſtus, cujus confeſſiones audit, igne punitur. Inceſtus etiam cum religioſa plectitur morte quæ pro alia perſona ut qualitate, alia eſt. *Vide Dictionarium Gallicum ARESTORUM.*

INDULGENTIA. Derivatur indulgentiæ nomen a verbo *indulgere*, quod idem eſt ac *remittere*, condonare, gratiam concedere ; unde vox *remiſſio*, venia.

Indulgentia, in Chriſtiana religione, eſt temporalis pœnæ quæ peccatis noſtris quoad culpam æternamque pœnam remiſſis debetur, relaxatio ſeu remiſſio ; quam Eccleſia, extra pœnitentiæ ſacramentum, per eorum miniſterium concedit, qui ſpiritales theſauros diſtribuendi, ſeu applicandi poteſtate pollent, addita bonorum quorumdam operum conditione, quæ ab eo perficienda ſunt, qui indulgentias lucrari vult, prout Bullæ præſcribunt.

Si indulgentia totius temporalis pœnæ, ſeu in hac vita, ſeu in altera, peccato debitæ remiſſionem concedit, plenaria dicitur ; ſin ejuſdem pœnæ partem tantum remittit, partialis ſeu non plenaria nuncupatur.

Fidei caput eſt, in Valdenſes, Wicleffitas, Huſſitas, Lutheranos & Calviniſtas definitum, indulgentias concedendi poteſtate Eccleſiam pollere, & hunc uſum ad ſalutem fidelibus utilem eſſe. Nititur hæc poteſtas ſacris litteris, Patrum traditione, Conciliis a quibus docemur in Eccleſia ſpiritalem theſaurum eſſe, e Chriſti Domini Sanctorumque ſuperabundantibus meritis, eorumdemque non minus ſuperabundantibus ſatisfactionibus compoſitum, quæ Eccleſia, poteſtatis vi, quam a ſupremo capite Chriſto Domino accepit, & ſine infinitarum divini hujus Servatoris ſatisfactionum præjudicio nobis applicare vult. Haud ſane, dum Sanctorum in cælis regnantium ſatisfactionibus uniuntur, Chriſti Domini ſatisfactiones & merita deprimuntur, quaſique gradu dejiciuntur, perinde ac ſi non ſufficerent ipſa per ſe, roboriſque ac virtutis gradum aliquem per hanc unionem recipere poſſent ; immo vero Chriſti Domini ſatisfactio robur omne omnemque vim Sanctorum ſatisfactionibus tribuit, eas non ipſis ſolum Sanctis, ſed etiam eorum fratribus qui, ut ipſi, ejuſdem corporis membra ſunt, utiles & proficuas reddens ; quod non inſufficientiam ſatisfactionis Chriſti Domini, ſed ejus potius omnipotentem bonitatem probat, qui in magno ſuorum electorum ſalutis opere ſibi ſecundas cauſas conſociare vult, ſuam iis virtutem, tamquam inſtrumentis quibus ei lubet in hunc finem uti, ac tamquam canalibus qui infiniti fontis e quo emanarunt, abundantiam probant, nedum ejus ariditatem oſtendunt, eidemve ſupplementi loco ſunt. Dum ergo Sanctorum merita in Eccleſiæ theſauro cum Chriſti meritis conjunguntur, perinde fit, ac dum Deus in mundi regimine ſecundas cauſas adhibet, in quibus effulget ejus poteſtas, a qua ſuum omne robur, ſuamque omnem in agendo vim eædem mutuantur.

Generalia Concilia quæ univerſam Eccleſiam repræſentant, ſummuſque Pontifex qui ejuſdem caput eſt, cujuſque generis indulgentias in tota, quam late patet, Eccleſia, divino jure, concedere poſſunt ; ac poteſtas hæc æque ſacris Litteris, Traditione, ejuſdemque conſtanti in Conciliis, & penes Romanos Pontifices uſu nititur.

Epiſcopi quoque, divino jure, ſuis diœceſanis indulgentias concedendi poteſtate gaudent, quia eorum, divino jure, capita ſunt, externamque juriſdictionem obtinent, cui addicta eſt poteſtas hæc quam tamen Concilia reſtringere poſſunt, quod reapſe præſtiterunt, propterea quod hæc ipſa poteſtas, quoad exercitationem, per divinam inſtitutionem iiſdem ſubeſt. Factum hinc, ut, cum Epiſcoporum nonnulli ſua in hoc negotio poteſtate abuſi eſſent, eos Lateranenſe quartum generale Concilium plenarias indulgentias concedendi jure ſpoliaret, illudque in Eccleſiæ quidem dedicatione ad anni, & in aliis occaſionibus, juſtiſque de cauſis ad quadraginta dierum indulgentiam redigeret. In dubio eſt, an externum forum tantummodo ſpectat reſtrictio hæc, & an ſemper Epiſcopi in pœnitentiæ tribunali plurium annorum indulgentiam concedere poſſint ; hac de re, itemque de Epiſcoporum quoad indulgentias mortuis conceſſas poteſtate non convenit inter Theologos. Barboſa poteſtatem hanc ad viventes eorum diœceſanos a ſancta ſede reſtrictam putat ; hanc reſtrictionem tamquam odioſam alii rejiciunt. Utcunque res habeat, indulgentias concedendi facultas ad Epiſcopum ſtatim pertinet, ac confirmatus eſt, etſi nondum conſecratus ſit, quia per confirmationem, poteſtatis juriſdictione gaudet, quam ipſe per ſe, vel per delegatum, ſeu in proprio, ſeu in alieno, quoad ſuos diœceſanos tantum, territorio exercere poteſt. Quod autem ad Sacerdotes cæteros Epiſcopis inferiores, cujuſmodi ſunt Parochi, Abbates, regularium ordinum ſuperiores attinet, ea fere, poſt S. Thomam, Theologorum ſententia eſt, eos non poſſe, communi quidem jure, indulgentias concedere : *Sacerdotes parochiales, vel Abbates, aut alii hujuſmodi Prælati non poſſunt indulgentias facere.* (*In Supplem.* ad III. P. q. 26. art. 1.) Cum porro indulgentias concedendi facultas ſit juriſdictionis actus, eidem proinde per commiſſionem exercendæ diaconi & inferiores clerici idonei ſunt, non item laici.

Indulgentiæ juſtis piiſque rationibus niti debent, cujuſmodi ſunt Eccleſiarum conſtructio & conſecratio, infidelium reſipiſcentia, hæreſum extirpatio, fidelium erga Sanctos & apoſtolicam Sedem pietas, Martyrum gloria, ſpiritalium aut temporalium malorum periculum, &c. Abſque his, aliiſve ejuſmodi rationum momentis, indulgentiæ, quæcunque concederentur, nullæ & invalidæ omnino eſſent.

Cum opera quæ indulgentiæ Bulla præſcribit, certo tempore addicta ſunt, qui tempus illud, quin ea perficeret, prætergredi per negligentiam, aut aliter paſſus eſt, non amplius indulgentiam lucrari poteſt. At, ſi præſcripta opera iſto tempori addicta non ſunt, ea quiſpiam ob cauſam, & ex prudentis confeſſarii ſententia, differre poteſt, quin eum impediat dilatio hæc, ne indulgentiam lucretur, dummodo ante indulgentiam quam lucrari vult, eadem perficiat.

Si, qui indulgentiam, quo tempore indicta erat, quoque ipſe in loco verſatur, per negligentiam, aut aliter lucratus non eſt, ſe in aliam regionem conferat, ubi nondum indulgentiæ tempus elapſum eſt, & id ibi perficiat, quod in Bulla enuntiatur, indulgentiam lucrabitur.

Cum præſcriptæ preces eduntur, eas, quamvis peculia-

gulariter deſignari præſtet, generatim, e ſummi Pontificis mente, Deo offerri ſatis eſt. Cum indulgentias diſtribuendi facultatem a ſummo Pontifice quiſpiam accepit, ei debet ipſe per ſe facere ſatis, in pœnam nullitatis indulgentiarum quas per alios diſtribuendas curaret.

Quantumvis indulgentiæ ſuapte natura bonæ ſint, iis quiſpiam multifariam abuti poteſt, ſeu eas ſine legitima, ſatiſque gravi cauſa concedens, ſeu iiſdem effecta tribuens, quæ revera non pariunt, cujuſmodi ſunt peccati quoad culpam remiſſio quæ non niſi per pœnitentiæ ſacramentum contritioni additum obtinetur, aut pœnæ, ſine ulla pœnitentia, remiſſio, quaſi vero ea vis indulgentiis ineſſet, ut ne amplius pœnitentiam peragi, deique juſtitiæ per jejunia, preces, eleemoſynas, & ſatisfactoria opera cætera ſatis fieri oporteret. Ex quo fit, ut tamquam abuſivæ, ſubreptitiæ aut obreptitiæ ſpectandæ ſint omnes indulgentiarum Bullæ quæ culpæ ſimul & pœnæ remiſſionem pollicentur, niſi forte per culpæ abſolutionem ſeu remiſſionem quæ in iis Bullis memoratur, intelligantur culpæ remiſſionis adjumenta quæ Deus ſolus ipſe per ſe, aut per Sacramenta quæ ſua in Eccleſia inſtituit, concedere poteſt. Eſſet indulgentiarum abuſus alius falſas indulgentias vulgari, eaſve ad negotiationem traduci, quod olim quæſtores ſæpius a Conciliis damnati factitabant.

Quia per indiſcretas & ſuperfluas indulgentias quas quidam Eccleſiarum prælati facere non verentur, & claves Eccleſiæ contemnuntur, & pœnitentialis ſatisfactio enervatur; decernimus, ut, cum dedicatur baſilica, non extendatur indulgentia ultra annum, ſive ab uno ſolo, ſive a pluribus Epiſcopis dedicetur, ac deinde in anniverſario dedicationis tempore quadraginta dies de injunctis pœnitentiis indulta remiſſio non excedat. Hunc quoque dierum numerum per indulgentiarum litteras præcipimus moderari, quæ pro quibuslibet cauſis aliquoties conceduntur; cum Romanus Pontifex qui plenitudinem obtinet poteſtatis, hoc in talibus moderamen conſueverit obſervare. (Lateranenſe IV. generale Concilium, an. 1215. can. 62. *in Forma Litterarum Prædic.*)

Præcipimus, quod quæſtores non permittantur in Eccleſiis aliud populo prædicare, quam in indulgentiis domini Papæ, & ſui Diœceſani litteris continetur .... cum certum ſit per venales, ut conductores quæſtores, tum ex prava ipſorum vita, tum ex prædicatione erronea, multa ſcandala ſæpe proveniſſe, damnatis in inferno liberationem pro modica pecunia promittentes. (Concilium Biterrenſe, an. 1246. can. 5.)

Cum poteſtas conferendi indulgentias a Chriſto Eccleſiæ conceſſa ſit, atque hujuſmodi poteſtate divinitus ſibi tradita, antiquiſſimis etiam temporibus, illa uſa fuerit; ſacroſancta Synodus indulgentiarum uſum, chriſtiano populo maxime ſalutarem, & ſacrorum Conciliorum auctoritate probatum in Eccleſia retinendum eſſe docet & præcipit; eoſque anathemate damnat, qui aut inutiles eſſe aſſerunt, vel eas concedendi in Eccleſia poteſtatem eſſe negant. In his tamen concedendis moderationem, juxta veterem & probatam in Eccleſia conſuetudinem, adhiberi cupit, ne nimia facilitate eccleſiaſtica diſciplina enervetur. Abuſus vero qui in his irrepſerunt, & quorum occaſione inſigne hoc indulgentiarum nomen ab hæreticis blaſphematur, emendatos & correctos cupiens, præſenti decreto generaliter ſtatuit, pravos quæſtus omnes pro his conſequendis, unde plurima in chriſtiano populo abuſuum cauſa fluxit, omnino abolendos eſſe. Cæteros vero, qui ex ſuperſtitione, ignorantia, irreverentia, aut aliunde quomodocumque provenerunt, cum ob multiplices locorum & provinciarum apud quas hi committuntur, corruptelas, commode nequeant ſpecialiter prohiberi, mandat omnibus Epiſcopis, ut diligenter quiſque hujuſmodi abuſus Eccleſiæ ſuæ colligat, eoſque in prima Synodo provinciali referat; ut aliorum quoque Epiſcoporum ſententia cogniti, ſtatim ad ſummum Romanum Pontificem deferantur, cujus auctoritate & prudentia, quod univerſali Eccleſiæ expedit, ſtatuatur; ut ita ſanctarum indulgentiarum munus pie, ſancte, & incorrupte omnibus fidelibus diſpenſetur. (Concilium Tridentinum, ſeſſ. XXV. Decret. *De Indulgentiis.*)

Ad extirpandos abuſus, ex quibus perſpicuum eſt cenſuram eccleſiaſticam vileſcere, quod præter ea quæ canones, generaliaque Concilia præſcripſerunt, tum in conceſſionibus mandatorum, ſive permiſſionum, ullo modo regula a generali Concilio tradita excedatur. Præterea ex generalis ejuſdem Concilii ſententia, nullo modo quæſtoribus permittatur concionari, nec quicquam proponere, præter ea quæ in diplomatibus, ſeu bullis, aliiſque indulgentiarum litteris continentur; qui quidem articuli legantur & publicentur a parochis, & non a quæſtoribus, qui, ut perſpicuum eſt, fabulas quaſdam, ſeu abuſus intermiſcent, ubi litterarum publicatio illis conceditur. (Concilium Narbonenſe, an. 1551. can. 57. *De Quæſtoribus.*)

Quia per indiſcretas & ſuperfluas indulgentias, & claves Eccleſiæ contemnuntur, & pœnitentialis ſatisfactio enervatur; ideo prohibet ſancta Synodus, ne quis ullas novas, aut ignotas indulgentias populo commendet, & promerendas offerat, niſi prius ab Ordinario viſitatæ fuerint & probatæ. At præcipit etiam eadem Synodus, ut parochi populum ſuum diligenter admoneant, ne circumforaneis quibuſdam, aut etiam impreſſis libellis temere fidem adhibeant, qui ex levibus, vanis & ſuperſtitioſis cauſis exorbitantes indulgentias pollicentur; cum indulgentiæ non niſi ex piis & rationabilibus cauſis concedi debeant. (Concilium Cameracenſe, an. 1565. tit. *De Indulgentiis.*)

Monet pios ſuos filios eadem hæc Synodus, ne circumforaneis quibuſdam, aut etiam cum privilegio impreſſis libellis temere fidem habeant, qui ex levibus, aut ſuperſtitioſis cauſis, incertiſque revelationibus immodicas, & plus æquo exorbitantes pollicentur indulgentias; potiſſimum ſi promiſſiones contineant certorum effectuum, periculorum ſcilicet evitationem, a gladiis, tormentis, ab aquis, a peſte, aut liberationem certam a purgatorio; quemadmodum & miſſis quibuſdam, & precibus certo numero recitandis aſſignari alicubi videre licet. (Concilium Mechlinienſe, an. 1570. tit. *De Indulgentiis.*)

Quæcunque indulgentiarum quæ olim, vel nuper cuivis etiam regularium, aut aliter exemptorum Eccleſiæ perpetuo conceſſa ſunt, tabulæ, ſcripta, monimenta, aliaque omnia ejuſdem generis extant; ea, ubi ſunt, in urbe, ſive diœceſi, Epiſcopus ſtudioſe conquirenda curet; tum illa conquiſita, inde ſummatim ſcripta, in librum certum, eo nomine confectum qui in archivo epiſcopali ſervetur, diligenter rectèque referri jubeat .... ſingulæ autem Eccleſiæ, quibus vel conceſſa ſunt, vel concedentur, proprium ejuſdem generis codicem in quo illa ſcribantur, accurate confectum, aut tabellam ejuſdem generis in ſacriſtia habeant; illorum exemplum in archivo, vel in ſacriſtia aſſervato. (Concilium Aquiſextienſe, an. 1585. tit. *De Indulgentiis.*)

Parochus, concionatorve, quo tempore indulgentia exponuntur, doceat diligenter, ejus conſequendæ cauſa, non eſſe neceſſariam præſtitutam eleemoſynæ largitatem; ut cæleſtem eum Eccleſiæ theſaurum, ſpiritualiaque munera exponi omnes intelligant non ad quæſtum, ſed ad peccatorum ſatisfactionem, & ad pietatis exercitationem.

In publicandis indulgentiis omnis turpis quæſtus ſuſpicio tollatur .... parochus, concionatorve indulgentiarum valorem interdum explicet, ſimulque oſtendat, quo in pretio a cunctis fidelibus haberi debeant. Singulæ Eccleſiæ quibus vel conceſſæ ſunt, vel concedentur indulgentiæ, codicem habeant, in quo per ordinem illæ memorentur, ac ſummorum Pontificum nomina, qui ipſas conceſſerunt, menſis item & annus. Tabella etiam in ſingulis ſit Eccleſiis, in qua idem propoſitum exhibeatur. Pari diligentia altarium privilegiatorum nomina notentur. (Concilium Avenionenſe, an. 1594. tit. 48. *De Indulgentiis.*)

Plus quam ſufficienter pro peccatis noſtris perſolvit Chriſtus per opera ad quæ non tenebatur, pro noſtra redemptione; quorum merita, ut theſaurum pretioſiſſimum, in manibus divi Petri Apoſtolorum principis, ejuſque ſucceſſorum tradidit; ut pro ſua prudentia ad libitum fidelibus communicarent per conceſſiones quas ſemper indulgentias nominavit Eccleſia, pœnitentibus utiles; eas tamen, quæſtus ſordidi gratia, publicari vetitum eſt. (Concilium Narbonenſe, an. 1609. cap. 12. *De Indulgentiis.*)

Ideo ſtatuimus, ne in Eccleſiis, aut alias quoquo modo publicentur indulgentiæ, niſi ab Epiſcopo viſæ, & per eorum ſigillum aut ſignum, & ſecretarii ſubſcriptionem appareat parochis eas a ſummo Pontifice conceſſas fuiſſe.

Parochi vero & concionatores, indulgentiarum valorem, utilitatem & æſtimationem fidelibus explicent, ſimulque oſtendant, cum qua diligentia, pietate & puritate mentis applicare quiſque ſibi eas debeat.

In Eccleſiis quibus indulgentiæ conceſſæ fuerint, & capellis ſeu altaribus privilegiatis, tabula publice apponatur, ſigno & ſigillo Epiſcopi, ejuſque ſecretarii notata, qua appareat quid conceſſum ad dictas indulgentias conſequendas.

INDULTUM, INDULTARIUS, Indultum eſt gratia, ut vocant, expectativa per Papæ Bullam alicui communicata, aut perſonæ conceſſa ad aliquid agendum aut obtinendum contra communis juris diſpoſitionem. Indultarius is eſt, cui ſeu activum ſeu paſſivum indultum ſuppetit. Duorum enim generum indultum diſtinguitur, activum unum, paſſivum alterum.

Indultum activum nihil eſt aliud quam ad beneficia per reſervationes regulaſque apoſtolicæ cancellariæ deſignata

ſignata libere nominandi, conferendi, & præſentandi facultas.

Indultum paſſivum beneficia & gratias expectativas dictas recipiendi facultate continetur. Ejuſmodi ſunt Pariſienſis Senatus, graduatorum & mandatariorum indulta. *Vide* GRATIÆ EXPECTATIVÆ, GRATUATI, MANDATA APOSTOLICA.

INFAMIS, INFAMIA. *Quære* IRREGULARITAS.

INHUMATIO, *Vide* SEPULTURA.

INJURIA. Hoc nomine generatim venit omnis actio qua alienum jus ſine legitima cauſa violatur; at magis peculiariter veniunt contumelioſa in quempiam prolata verba; quorum alia mentem aut corpus afficiunt, & *convicia* nuncupantur; alia lædentibus in præſentiam perſonam exprobrationibus continentur, & *contumeliæ* vocantur; alia denique verſantur in ſervitiis, pro ut opus fuit, alteri præſtitis, & per *improperii* vocabulum exprimuntur. Injuriæ mortalia peccata ſunt, ſiquidem graves ſint, nempe cum vexatam perſonam dedecorant, aut graviter lædunt, aut dedito ſtudio proferuntur; at, ſi leves ſint, hoc eſt, nec perſonæ dedecus afferent, nec eam graviter lædant, aut, ſi graves ſunt, per oſcitantiam levitatemque pronuntientur, quin adſit dedecorandi, vel graviter inſultandi animus, his in caſibus, venialia ſolum peccata ſunt, docente S. Thoma, 2. 2. quæſt. 72. art. 2. ad 3. Idem S. Doctor, *ibid. ad* 1. nos certos facit, interdum etiam ſine ulla peccati nota injurias enuntiari poſſe, obleſtationis in modum, dummodo perſonæ quas eædem afficiunt, non inde ſe læſas putent, omneſque cæteroquin ſerventur modeſtiæ, æquitatis, prudentiæ, honeſtatis & charitatis regulæ.

Injurias qui proferunt, reparare debent; quique injuriis affecti ſunt, earum reparationem juridice petere poſſunt, modo id non vindictæ animo, ſed ut reus emendetur, aut e legitimo moderatoque proprii honoris ſervandi deſiderio, vel ob aliorum utilitatem faciant; atque adeo debent ita ſe gerere in hac poſteriore facti ſpecie, cum ſcilicet eorum fama ad aliorum ſpiritale, aut temporale bonum neceſſaria eſt. Quamobrem pater, parochus, confeſſarius, judex, quivis alius in eccleſiaſtica, aut ſæculari dignitate conſtitutus, honoris ſui reparationem a juris ordine petant, oportet, cum ad eorum emolumentum, in quos iidem auctoritate pollent, ita facto opus eſt. S. Thomas, *ibid. art.* 3. *in corp.*)

Id e canonici Juris & Gallicæ juriſprudentiæ effatis eſt, ut Eccleſiæ judex de clericorum in laicos injuriis cognoſcere poſſit, nec iiſdem clericis ad Eccleſiæ judicem remiſſio neganda ſit, ſeu de ſimplicibus, ſeu de qualificatis, ut vocant, injuriis, quarum atrocitas privilegiatum caſum reddere poteſt, ſermo ſit. (Monumenta Cleri, Tom. VII. p. 511. & ſeq.)

INQUISITIO judiciarius actus eſt, qui teſtium ſuper crimine quod patratum fuit, depoſitiones continet. Quicunque judicum ad inquiſitiones incumbunt, iis antiquiorem diem adſcribere nequeunt, ſecus, tanquam falſarii, capitali pœna puniendi. Statuta quædam ad inquiſitiones quoad clericorum perſonam ſpectantia in Conciliis occurrunt.

Per provinciam noſtram frequenter perpendimus multos eccleſiaſticorum beneficiorum poſſeſſores ſuis beneficiis fraude diabolica ſpoliari. Dum enim nonnulli, infernalis ignis facibus agitati, in ipſorum beneficia oculos ambitionis infigunt, procurant ſe per patronos præſentari ad eadem, impetrantes clandeſtinas inquiſitiones fieri per decanos & alios; & poſſeſſiones naniſcuntur beneficiorum hujuſmodi, juſtis eorumdem poſſeſſoribus hoc penitus ignorantibus. Unde contingit de petitore perfido fieri poſſeſſorem, & de poſſeſſore vero fieri actorem, omni juſtitia reclamante. Nos autem cupientes a provincia noſtra tantam nequitiam funditus extirpare, ſtatuimus, & perpetuo ordinamus, ut nullus decanus, ſeu quivis prælatus alius, exceptis perſonis Epiſcoporum, quorum hac ordinatione auctoritas non arctatur, inquiſitionem faciat de præſentationis hujuſmodi negocio, niſi in pleno loci capitulo, eo cui poſſeſſio Eccleſiæ incumbit, vocato legitime; ſub tanti temporis ſpatio, quo poſſit ibi prudentum virorum conſilia proſpicere, & defenſioni ſtatus ſui, ſufficienti remedio providere. (Concilium Lambethenſe, an. 1281. can. 14.)

Quia nonnulli Abbates, Priores, Propoſiti, Archipresbyteri, & alii Eccleſiarum inferiores prælati, prout eſt huic ſacro Concilio intimatum, contra rectores & clericos Eccleſiarum ſubjectarum prælatis eiſdem, ordinario jure, inquiſitiones formant, accuſationis admittunt, ac ad privationis, & pœnas alias procedere non verentur; & per hoc tam juri communi, quam pontificali dignitati plurimum detrahunt; ſtatuimus, præſentis auctoritate Concilii, quod nullus Abbas, Prior, Propoſitus, Archipresbyter, ſeu alius Prælatus inferior Epiſcopo, contra rectores, ſeu clericos Eccleſiarum ſubjectarum eiſdem, inquiſitionem formare, accuſationem admittere, vel ad privationem procedere quoque modo præſumant. Decernentes irritum & inane quidquid contra hoc ſtatutum per talem fuerit attentatum; niſi de ſpeciali privilegio, vel conſuetudine legitime præſcripta eis hoc competere dignoſcatur. Ordo namque eccleſiaſticus confuſioni pateret, ſi pontificalis juriſdictio non ſervaretur.

Ricard. Concil. Tom. IV.

In Gallia, contra eccleſiaſticum de criminibus accuſatum inquiſitiones, alibi quam in officialitate, ab Eccleſiæ judice, ſine abuſu, peragi poſſunt. Regium mandatum, quoad interrogatoria ſolummodo, ſuis in ædibus procedere judices vetat, iiſque, ubicunque e re viſum fuerit, inquirendi libertatem relinquit. (Areſtum parlamenti Pariſienſis, Junii die 17. an. 1673. Monumenta Cleri, Tom. VIII. pag. 673. & ſeq.)

Si forte clericorum per officialitatum promotores revendicationi eorumdemque ob commune delictum ad Eccleſiaſticos judices remiſſioni locus fuerit, inquiſitiones & acta cætera per regium judicem edita, quæ erit eorum forma & ratio, ſubſiſtent; & viciſſim, per Eccleſiæ judicem editæ inquiſitiones, ante appellationem quidem apud regium judicem interpoſitam, ſuam & ipſæ vim roburque ſervabunt, ea tamen lege, ut teſtes a regio judice rurſus ad examen vocentur. (Regia ſanctio menſis Februarii an. 1678. Monum. Cleri, Tom. VII. pp. 414. 424. & 33.)

INQUISITIONES de eorum vita, moribus & doctrina, qui ad epiſcopatus, & alia beneficia conſiſtorialia dicta nominati ſunt. *Vide* EPISCOPI, §. IV. num. 6.)

INSINUATIO, INSINUARE. Alicujus actus inſinuatio in eo eſt poſita, ut in eo publici tabularii ad eum finem instituti regiſtra referatur, ad faciendam fidem, & ut eo, cum ita res tulerit, confugiatur; quod a latinis dicitur *relatio in acta*, ſeu, *in publicas tabulas*.

In re beneficiaria, inſinuatio eſt collationum, præſentationum, procurationum, &c. in eccleſiaſticarum inſinuationum tabulariis quæ in quaque diœceſi ſtatuta ſunt, deſcriptio, ſeu regiſtratio. Quæ quorumdam actuum inſinuationem præcipit lex, haud nova eſt; extant ejus veſtigia in Theodoſii, itemque Juſtiniani Codice; ac poſterior quidem inſinuationes mandat, quin earum tamen tempus definiat. Franciſcus I. in ſua Villerſii-Cotereti Sanctione, an. 1539. & Henricus II. in edicto an. 1548. & in declaratione an. 1549. Juriſprudentiam hanc adoptarunt. Ea proinde obligat in conſcientiæ foro, ut Principum leges cæteræ quæ publicum bonum ſpectant, ad eamdemque omnes, ſeu clerici, ſeu laici, ſiquidem generatim loquimur, ſe conformare debent, indicta peccati pœna, eaque lege, ut acta quæ inſinuata non fuerint, nulla ſint; neque enim deſunt ſuper eccleſiaſticis, ut ſuper laicis inſinuationibus leges quæ hanc obligationem imponant, quæque hanc pœnam in refractarios pronuntient. Ita ſtatuit an. 1646. regia ſanctio; ut nempe 1. omnes graduum, nominationum, requiſitionum, actorum recuſationis, aliorumque ſimilium litteræ in diœceſanis inſinuationum tabulariis, intra menſem ab iiſdem datis numerandum, in nullitatis pœnam, inſinuentur; 2. detur opera, ut inſinuentur procurationes ad reſignandum, aut permutandum, cum a Romana ipſa curia miſſæ ſunt, & antequam ad eam mittantur, itemque Papæ aut Ordinarii proviſiones, præſentationes, *viſa*, initæ poſſeſſiones, & quidem intra menſem ab inita poſſeſſione. Ludovici XIV. regia edictum, menſe Decembri an. 1691. enuntiatum, & in parlamento, die 2. Januarii an. 1692. in acta relatum memoratæ ſanctioni conſonam quoad eccleſiaſticas inſinuationes legem continet. Edictum hoc, quam late regnum patet, ſervandum eſt, præterquam in Burgundiæ Comitatu & in Lotharingia, ubi locum non habet. An. quoque 1731. conſtitutio graviſſimas ſuper inſinuationibus diſpoſitiones continet.

Animadverſione dignum eſt nullitatis pœnam per Decembris an. 1691. in acta pronuntiatam, quæ temporis ſpatio per ejuſdem edicti articulos plures præſcripto inſinuata non fuerint, ſolum tamquam comminatoriam a recentiore juriſprudentia ſpectari, quoad acta quidem quæ nec falſi, nec fraudis ſuſpicioni obnoxia ſunt, ſatiſque fore, ut ejuſmodi acta quibus in querela uti in animo eſt, ante litis judicium inſinuata ſint, quamvis a tempore, poſt terminum in an. 1691.

adicto præſcriptum numerando, quo eadem ecta inſinuari debuiſſent, anni plures axeurrerint. At hæc animedvarſio non eſt ectis de fraude ſuſpectis accommodanda. Ex quo fit, ut bujus edicti erticuli quibus id propoſitum aſt, ut in beneficiorum reſignationibus, permutetionibus & diſpoſitionibus abuſus, pravæque conſuatudines impediantur, ſummo ſemper jure exeeutioni mandatæ fuerint, & edhuc mandeutur. (Monum. Cleri, Tom. XII. pag. 1090.)

Eccleſiaſticarum inſinuetionem tabularium ab Epiſcopi domeſticis, aut officiariis tenari non poteſt. Ita ſcilicet Pariſienſis Senatus decretum, dia 27. Junii an. 1686. in Cenomanenſis Capituli exemptionis cauſa editum ſtatuit.

INSTITUTIO CANONICA, late quadam notione ſumpte beneficii, quodcunque fuarit, omnes omnino proviſiones ſignificat. At ſi eadem peculiariter accipiatur, exiſtit in jure canonico triplicie generis inſtitutio; videlicet, corporalis, ſeu ea per quam poſſeſſio tribuitur; ea præterea quæ auctoritetam confert, ſeu ad enomerum curem approbetio; denique collativa quæ proprie a nobis hoc tempore dicitur *inſtitutio*, quia titulum confert. Itaque inſtitutio proprie dicta, ſeu collative, beneficii canonice & neceſſaria colletio eſt, quippe quæ fieri debet in ejue gratiam, quem patronus præſentat. Communi jure, inſtitutio auctoritatem tribuens ad Epiſcopum pertinet: *Non liceat prætarea patrono, cujuſvis privilegii pratextu, aliquem ad beneficia ſui Juris patronotus, niſi Epiſcopo loci ordinario, ad quem proviſio, ſeu inſtitutio ipſius beneficii, ceſſante privilegio, jure pertineret, quoquo modo præſentare; alias præſentatio ac inſtitutio forſan ſecuta, nulla ſint, & eſſe intelligantur.* (Concilium Tridentinum, Seſſ. XIV, cap. 13. *De Reform.*)

INTERCESSOR. Appellabantur olim *interceſſores* & *interventores* Epiſcopi qui, epiſcopali ſeda vacante, epiſcopatum, ad ſucceſſoris defuncti Epiſcopi electionem uſque, adminiſtrebant; qui quidam ite nuncupabantur, quia defunctum Epiſcopum inter ejuſque ſucceſſorem arant, ſcilicet *intercedebant*, *interveniebant*. Nunc temporis *adminiſtratores* eppellateutur.

Item conſtitutum eſt, ut nulli interceſſori licitum ſit cathedram cui interceſſor datus eſt, quibuslibet populorum ſtudiis, vel ſeditionibus retinere; ſed dare operam, ut intra annum eiſdem Epiſcopum provideant. Quod ſi neglexerit, anno exempto, interventor alius tribuatur. (Concilium Carthaginenſe, an. 401. can. 8.)

INTERDICTUM; cenſure eſt, per quam Eccleſia, in alicujus gravis & ad ſcandalum facti criminis punitionem, fideles ſanctarum quarundem rerum uſu privet, cujuſmodi ſunt ſacramenta, divina officia, Eccleſiæ ingreſſus, eccleſiaſtica ſepultura, quatenus hæ res ſunt bona quædam quæ a fidelibus poſſideri poſſunt.

§. I.

Interdicti diviſio.

INterdictum dividitur in *perſonale*, *locale* & *mixtum*. *Perſonale* interdictum proxime perſonas afficit, eaſque ſanctarum rerum uſu, & quidem ubique locorum, privet. *Locale* interdictum proxime locum efficit, impeditque, ne ibidem aut Miſſa audiatur & celebretur, aut Sacramenta ſuſcipiantur, aut ſepultura tribuatur. *Mixtum* interdictum continet perſonale & locale, caditque proinde ſupra perſonas & ſupra loca.

Interdictum, tam locale quam perſonale, dividitur in *generale* & *peculiare*. Interdictum *locale generale* illud eſt, quod ad univerſum aliquem locum protenditur, ad eum ſcilicet locum cui alia plura loca ſubſunt, cujuſmodi eſt regnum, diœceſis, urbs, &c.

Interdictum *locale peculiare*, ſeu *particulare* eſt, quod ſupra peculiarem aliquem locum cadit, non autem ſupra loca quæ quidem ita ab eo pendent, ut ejus nec partem, nec acceſſorium conficiant. Quamobrem alicujus Eccleſiæ interdictum aſt interdictum particulare, tametſi ſupra capellas cadat, quæ in ea continentur, ſupraque cœmeterium quod eidem contiguum eſt; propterea quod profana loca cætera interdicta non ſunt.

Interdictum *perſonale generale* illud eſt, quod directe communitatem aliquam afficit, prout communitas eſt, videlicet, prout ipſa peculiare corpus conſtituit. Hoc interdictum ligat omnia & ſingula hujus corporis membra, prout hæc ejus partem conficiunt.

Interdictum *perſonale particulare* aſt illud quod in peculiares ſeu privatas plures perſonas cadit, prout privatæ ſeu peculiares eædem ſunt. Ita interdictum quod in perſonas decem, aut centum mille ferretur, quæ alicujus criminis participes extitiſſent, ſemper interdictum particulare aſſet, quia ſemper ejuſmodi aſt, dum contra communitatem, prout communitas eſt, latum non fuit.

Cum interdictum enuntiatum in clerum aſt, populus ei non ſubeſt; & cum latum aſt in populum, ei clerus, ſeu ſæcularis, ſeu regularis obnoxius non aſt. Nec magis, cum eſt in clerum latum, ei religioſi ſubſunt, niſi parochi ſint, aut ſimile aliquod officium poſſideant, aut interdictum expreſſis verbis in eccleſiaſticas perſonas omnes prolatum ſit. Cum familia interdicitur, interdicuntur & clerici qui ex eadem familie ſunt.

Epiſcopi, pueri, inſani, peregrini, advenæ generali interdicto non continentur. Interdictum perſonale, ſeu generale, ſeu particulare ſit, non eum complectitur, qui illud tulit; et eumdam, ſummo excepto Pontifice, locale interdictum complectitur.

Cum aſt interdicta urbs, ejus quoque ſuburbia, & proxima ædificia interdicta ſunt, quamvis eadem ſuburbia alteri Epiſcopo ſubderentur; quia tunc eſſet pro certo habendum ea vel a jure, vel ab Epiſcopo interdicta fore, ne ſuo interdictum effectu deſtitueretur. Interdicta loci præcipua Eccleſia, inferiores Eccleſiæ, tam collegiatæ, quam parochiales, quæ ibidem exiſtunt, interdictum, quoad externam ſpeciem, ſervare debent; at ſi nominatim in interdicto expreſſæ non ſint, in iis divinum officium ſubmiſſa voce, & quin æra campana pulſentur, celebrari poteſt.

Cum capella, aut cœmeterium interdicta ſunt, non proinde interdicta eſt Eccleſia quæ iiſdem contigua eſt, quia acceſſorium non trahit principale; et e converſo, cum interdicta Eccleſia eſt, contiguum quoque cœmeterium interdictum, quia principale trahit acceſſorium.

Interdicti originem auctorum aliqui ad Gregorium Papam VII. referunt, qui an. 1073. apoſtolicam Sedem conſcendit; cum alii tribuunt Alexandro III. qui an. 1159. Pontificatum obtinuit. At ejus admodum authenticum monumentum conſpicitur ſexto ſæculo, & in urbe Rothomago, ubi clauſæ fuere omnes Eccleſiarum januæ, quin populus divinis officiis adſtare poſſet, quoad S. Prætextati, urbis Epiſcopi qui in ſua cathedrali Eccleſia, an. 586. trucidatus fuerat, interfactor detectus eſſet. Id etiam non ſine fundamento præſumi poteſt interdicti uſum multo alto altius aſcendere, quippe cui in ligandi & ſolvendi poteſtate, quam Chriſtus Dominus Apoſtolis eorumque ſucceſſoribus conceſſit, origo eſt. Gregorius Turonenſis qui factum memoret, quod poſt S. Prætextati mortem Rothomagi contigit, *Hiſt. Franc. Lib. 8. cap. 31.* alia prætarea interdicta a Leone, Agathenſi, & a Franciona, Aquiſextienſi Epiſcopis lata refert, *lib. 1. de Miracul. Martyr. cap. 79. & Lib. de Gloria Confeſſ. cap. 71.*

§. II.

Interdicti Effecta.

INtardictum parit affecta quædam ipſum per ſe, illudque caſu, ſeu per accidens ſequuntur alia. Quæ primi generis ſunt, aliquorum ſacramentorum, divinorum officiorum, Eccleſiaſticæ ſepulturæ privetiona, quæ vero poſterioris ſunt generis, pœnis in eos latis qui interdictum violant, continentur.

1. Generalis interdicti tempore, nemini Euchariſtiæ ſacramentum, præter quam in mortis articulo tribui poteſt; ac tum quidem, ut moris eſt, dum viaticum fertur, tintinnabulum pulſari poteſt. Eccleſiaſtici nominatim intardicti ſacramentum hoc tum ſolum, cum non intardicti deſunt, afferre poſſunt. Ut hoſtiæ ad morientium communionem neceſſariæ conſecrari & renovari poſſint, ſemel in hebdomada licet, ſubmiſſa voce, ſine ſonitu, & januis clauſis, Miſſam dici.

2. Cujuſque generis hominum, ſeu bene valeant, ſeu ægrotent, confeſſiones audiri poſſunt, iis exceptis qui interdicto locum præbuarunt, eorumque fautoribus, niſi forte ſatisfacere parati ſint.

3. Nec extrema unctio, nec ordo conferri poſſunt; ei tamen extrema unctio tribui poſſet, cui pœnitentia tribui non potuiſſet. Presbyteratus quoque conferri poſſet, ſi presbyterorum haud ſatis eſſet ad ſacramenta adminiſtrenda, quorum adminiſtratio per id temporis conceſſa aſt, quia cum aliquid conceditur, etiam cetera conceduntur, ſine quibus illud ſubſiſtere nequit.

4. In dubitatione eſt, an, interdicti tempore, ma-

trimonii

Google

ſtrnoaii ſacramentum adminiſtrari poſſit; quamobrem, in hac facti ſpecia, ad ſuperiorem confugiendum eſſet. Baptiſmum porro & confirmationem non ſine conſuetis ſolemnibus formis conſerri licet, quis jus hæc duo, perinde ac pœnitentiæ ſacramenta adminiſtrari generalibus verbis ſinit; jam vero ſacramentorum ſolemnes formæ, cum eorum quoddam ſolummodo acceſſorium ſint, quod ſacramentis ipſis longe multumque dignitate concedit, horum conditionem ſequi debent ex ea duplici juris regula: *Plus ſemper in ſe continet, quod eſt minus: acceſſorium naturam ſequi congruit principalis*. Id tamen, ad confirmationem quod attinet, de iis tantum intelligi debet, qui generali perſonali interdicto devincti ſunt; de cæteris enim qui particulari interdicto ſubeſſent, idem judicium ac de excommunicatis, quoad paſſivam ſacramentorum ſusceptionem, ferendum eſſet.

5. Interdictum, ſeu locale, ſeu perſonale, divinorum officiorum celebretionem impedit, quæ ab Eccleſiæ miniſtris peragi conſueverunt. Per novum tamen jus temperata eſt, quoad caput hoc, veteris juris aſperitas, quoniam tum quoque, in Eccleſiis & monaſteriis, ſubmiſſa quidem voca, januis clauſis, & quin campanæ pulſentur, ſacrum fieri, divinaque officia celebrari poſſunt; atque hæc ipſa, de more, ſolemnem etiam in modum, Natalis Domini, Paſchatis, Pentecoſtes, ſancti Sacramenti, ſeu Corporis Chriſti, & per ejus octavam, Conceptionis B. Virginis, itemqua per ejus octavam, ejuſdemque Aſſumptionis diebus in Eccleſiis quæ nominatim interdictæ non ſunt; iiſque interdicti intereſſe poſſunt; ita tamen, ut qui ei cauſam præbuerunt, ad altara non accedant. Ejuſmodi eſt diſpoſitio capitis, *Alma mater*, quod ad generale ſolummodo interdictum refertur. Divina pariter officia celebrandi venia clericos tantum, non laicos ſpectat.

6. Generalis interdicti tempore, eccleſiaſtica ſepultura privantur omnes, privilegiatis laicis exceptis, clericiſque qui nominatim interdicti non ſunt, quique non dedere interdicto locum, nec illud ſervara omiſerunt. Pueri, adultique ipſi qui ſacramenta ſuſceperunt, arcentur ab eccleſiaſtica ſepultura, quie hæc neç utilis, nec neceſſaria eſt, perinda ac ſacramenta.

§. III.

De Caſibus Interdicto obnoxiis.

PRæcipui ſex caſus ſunt, qui locali interdicto ſubſunt.

Primus eſt, cum urbs (Roma excepta) iis qui Cardinalem mala habent, conſilium dat auxiliumve.

Secundus, cum urbs publicos uſurarios recipit.

Tertius, cum urbs efficit, ut aliquis Pontifex injurioſe percutiatur, aut in exilium pellatur.

Quartus, cum religioſi, aut ſaculares in ſuis Eccleſiis, aut cœmeteriis quempiam ſepelierunt, quem ad promittendum impulerunt, ſe ſibi ſepulturam apud eos electurum, eamve non mutaturum; in hac enim facti ſpecie, ejuſmodi Eccleſiæ & cœmeteria interdicta ſunt.

Quintus eſt hæreticorum ſepoltura, quibus in locis humati ſunt.

Sextus, iſque poſtremus eſt, cum, in aliqua Eccleſia, perſonæ nominatim interdictæ ad divina officia receptæ ſunt; qua in re animadvertendum, poſt Bullam, *Ad vitanda ſcandala*, nullum locale interdictum eſſe, quod denuntiatum non ſit,

§. IV.

De eorum pœnis, qui Interdictum violant,

PRohibentur Eccleſiæ aditu; 1. qui in loco interdicto celebrant; 2. qui excommunicatos interdictoſque denuntiatos ad divina officia, ad ſacramenta, vel ad eccleſiaſticam ſepulturam admittunt; 3. Epiſcopi aliique Superiores qui uſurpant vacantium eccleſiarum, aut beneficiariorum bona; 4. qui cenſuras ferunt, quin præſcriptas formas ſervent; 5. Epiſcopi qui in ſuarum viſitationum curſu, plus accipiunt, quam iis debetur, niſi duplum intra menſem reſtituant.

Clericus qui in interdicto loco ſciens celebrat, in irregularitatem incidit, qui perſonaliter interdictus ſuſpenſuſve a ſanctis functionibus, vel ab Eccleſiæ ingreſſu, obit nihilominus ſacri ordinis munia; remanet is adhuc Eccleſiæ aditu prohibitus, quoad ſatis ei fecerit, cujus ſententiam violavit.

Qui excommunicatum, vel interdictum ſepeliunt in loco ſancto, excommunicationem & ipſi ſubeunt. Idem de iis dicendum, qui perſonam non interdictam in interdicto loco ſepeliunt; idem de religioſis etiam exemptis qui interdictum a præcipue, ſeu parochiali Eccleſia ſervatum nequaquam cuſtodiunt; idem de dominis qui interdictis in locis officia celebrari jubent, aut impediunt, ne excommunicati, vel interdicti denuntiati, cum ita iiſdem mandatur, ex Eccleſia egrediantur,

§. V.

De iis qui Interdictum tollere poſſunt.

1. GEnerale interdictum, ſeu locale, ſeu perſonale ſit, ab eo ſolum tolli poteſt, qui juriſdictione in externo foro pollet.

2. Eorum interdictorum nullum, quæ in jure lata comperiuntur, ſibi ſummus Pontifex reſervavit; eaque proinde Epiſcopi quidem, non autem parochi, tollere poſſunt.

3. Locale & perſonale interdicta, quæ ad ſtatum temporis ſpatium, aut certa quadam addita conditione, lata ſunt, ceſſant, cum tempus illud excurrit, aut completa conditio eſt.

4. Interdictum perſonale *ab homine*, ſemper reſervatum eſt; interdictum *a jure*, nunquam, niſi facta ſit reſervationis expreſſa mentio.

5. Interdictum perſonale tolli poteſt *ad cautelam*, cum res facti pœnitet, expeditque eos *ad cautelam* abſolvi. Interdictum generale locale de medio *ad cautelam* tolli non poteſt; id enim vetat jus, *Cap. 10. de Sent. Excom. in Sexto*. Interdictum mixtum tolli *ad cautelam* poſſe fere ſentiunt docti viri.

6. Interdictum generale locale aut perſonale non niſi per abſolutionem tolli poteſt; adeoque interdictus fundus, ſiquidem alienetur, ſemper interdictus remanet; ſecus enim interdicta facile eludi poſſent. Si interdicta Eccleſia diruitur, nemo amplius ibidem, antequam area reconciliata fuerit, humari poteſt; at cum communitas quæ extinguitur, interdictum expirat, quia qui communitatis privilegiis frui deſinit, ejus deſinens membrum eſſe, non amplius ejuſdem oneribus obnoxius eſt. Excipiuntur ab hac regula, qui interdicti cauſa ſunt; in his enim interdictum ſubſiſtit, quoad eos legitimus ſuperior ſolverit, is nempe qui illud tulit, aut cui ipſe ejus tollendi facultatem conceſſit, ejuſdemve ſucceſſor, aut proximus, in appellationis caſu, ſuperior.

7. Interdicti eadem propemodum atque excommunicationis forma eſt; illud e ſcripto, cum cauſæ expreſſiona, ac poſt monita pronuntiari debet; at ejuſdem tollendi ratio non eadem ſemper eſt. Interdictum, ſeu locale, ſeu perſonale, quod ad ſtatum tempus ſolummodo latum eſt, deſignato tempore ceſſat; quodque latum eſt certa quadam addita conditione, ſtatim & ipſum ceſſat, atque impleta conditio eſt; ut proinde, in hac duplici facti ſpecie, nullo ad illud tollendum eccleſiaſtici ſuperioris judicio opus ſit. Cæterum interdictum non ceſſat niſi per ſuperioris abſolutionem, qui in externo foro ſupra locum, ſuprave perſonarum communitatem, in quas illud latum fuit, ordinaria vel delegata juriſdictione pollet,

Si quis dogmata, mandata, interdicta, ſanctiones, vel decreta pro catholica fide, pro eccleſiaſtica diſciplina, pro correctione fidelium, pro emendatione ſceleratorum, vel interdictione imminentium, vel futurorum malorum, a Sedis apoſtolicæ præſide ſalubriter promulgata contempſerit, anathema ſit. (Concilium Romanum, an. 863. cap. ſeu decr. 5.)

Probat canon hic interdicti uſum ſummis Pontificibus Gregorio VIII. & Alexandro III. multo ſane antiquiorem eſſe,

Monachi nullo modo recipiant ad ſepulturam, aut ad quodlibet divinum officium excommunicatos, aut raptores, aut interdictos. (Concilium Nemauſenſe, an. 1096. can. 16.)

Hic quoque canon evincit, undecimo ſæculo, in ea religioſos obligatione fuiſſe, ut interdicta ab Epiſcopis lata ſervarent, in qua quidem etiamnum ſunt, cujuſcunque tandem ordinis, aut congregationis ſint, ſeu exempti, ſeu non exempti, ex Clementinæ diſpoſitione, cujus auctor Clemens Papa V. & cum temperamento quod et Bonifacius VIII. attulit in cap. *Alma mater, de Sentent. Excomm. in Sexto*. Hoc temperamentum in eo verſatur, ut regulares, per generalis interdicti univerſum tempus, de more canonicas horas recitare, ſuique ordinis officia cætera peragere poſſint, quin æra campana pulſent, aut januas aperiant, itaque ſubmiſſa voce, ut ab iis qui extra fuerint, audiri non poſſint. Iidem ſuum ad officium ſuos tantum religioſos, ac ne ipſos quidem domeſticos recipere poſſunt;

ſunt; quod ſi quid horum violaverint, excommunicationem ſubeunt ex Clementinæ verbis, & cap. *Licet vobis, de privilegiis, in Sexto.*

Quoniam ex indiſcreta interdictorum promulgatione, multa conſueverunt ſcandala evenire; ſtatuit hæc ſancta Synodus, quod nulla civitas, oppidum, caſtrum, villa, aut locus eccleſiaſtico ſupponi poſſint interdicto, niſi ex cauſa, ſeu culpa ipſorum locorum, aut domini, ſeu rectorum, vel officialium. Propter culpam autem, ſeu cauſam alterius cujuſcumque privatæ perſonæ, hujuſmodi loca interdici nequaquam poſſint auctoritate quacunque ordinaria, vel delegata, niſi talis perſona prius fuerit excommunicata, ac denunciata, ſeu in Eccleſia publicata; aut domini, ſeu rectores, vel officiales ipſorum locorum, auctoritate judicis requiſiti hujuſmodi perſonam excommunicatam infra biduum inde cum effectu non ejecerint, aut ad ſatisfaciendum compulerint; qua etiam poſt biduum ejecta, recedente, vel ſatisfaciente, mox divina reſumi poſſint; quod etiam in pendentibus locum habeat. (Concilium Baſileenſe, an. 1435. ſeſſ. XX. art. 3.)

In cauſis vero judicialibus mandatur omnibus judicibus eccleſiaſticis, cujuſcumque dignitatis exiſtant, ne quandocumque executio realis, vel perſonalis in qualibet parte judicii propria auctoritate ab ipſis fieri poterit, abſtineant ſe, tam in procedendo, quam definiendo, a cenſuris eccleſiaſticis, ſeu interdicto. (Concilium Tridentinum, ſeſſ. XXV. *De Reform.* cap. 3.)

Baſileenſis Concilii, ſuper interdicto, decretum Pragmaticæ Sanctioni, & Concordato inſertum fuit. Decretum hoc, quamvis ipſum per ſe ſaluberrimum, ſatis magna vi non pollebat, ut omnibus generalium interdictorum incommodis remedium afferret; ad ea proinde efficacius impedienda, in ſuorum uſſatorum numero Gallia poſuit, (Monumenta Clari, Tom. VI. p. 588.) interdicta a Papa ipſo lata, executioni ſine regia auctoritate mandari non poſſe. Et ſane quot non ſcandalis, perturbationibus, omniſque generis malis generalia interdicta cauſam, aut occaſionem præbent? Ea nempe locum dant debilitationi fidei, remiſſioni pietatis probitatiſque fidelium, impiorum licentioſorumque hominum blaſphemiis, Eccleſiæ, religionis, ejuſque miniſtrorum contemptui, &c. quod in cauſa fuit, ut eorum uſus perrarus evaderet, multoque rarior dubio procul deinceps futurus ſit.

INTERSTITIUM, temporis e legibus intervallum. Eccleſiaſtica interſtitia ſunt intervalla temporis, quæ, prout Eccleſiæ leges præſcribunt, unius inter & alterius ſuperioris ordinis ſuſceptionem exiſtere debent.

Veteres canones longa interſtitia inter minores ordines, & longiora, ratione habita, inter ordines majores ponebant; interſtitia non deerant annorum decem; & minora erant annorum quinque, ut ex prima Siricii Papæ epiſtola comperium fit. Novi canones nullum inter minores ordines ſervandum ſtatuunt, Epiſcopi prudentiæ relinquentes, ut aliqua ponant, aut ab iis omnino diſpenſent; quoad ſacros autem ordines, anni, inter ſingulos, interſtitia præſcribunt. Hi canones obligant in conſcientia, quique eos non ſervant, operam dantes, ut, haud ſervatis interſtitiis, initientur, lethaliter peccant, tametſi nec ſuſpenſionem, nec irregularitatem ſubeant, propterea quod hæc pœna a jure expreſſa non eſt, & Sixti V. Bulla, die 5. Januarii an. 1589. edita, quæ eam continet, a Clemente VIII. in bulla quadrageſima, Februarii die 28. an. 1595. revocata fuit.

Interſtitiorum a ſubdiaconatu ad diaconatum, itemque a diaconatu ad presbyteratum annus, non civilis & naturalis, integris nempe duodecim menſibus conſtans, ſed eccleſiaſticus annus eſt; ita ſcilicet, ut clericus qui hoc anno, die ſabbati quatuor temporum quadrageſimæ diaconus ordinatus fuerit, qui dies, ut ponitur, in Martii 17. diem incidit, proximo anno, die ſabbati quatuor temporum quadrageſimæ presbyteratum ſuſcipere poſſit, quamvis hoc ſabbatum diebus viginti quam præſenti anno citius contingat; & quod inde conſequens fit, integri menſes duodecim inter hujus clerici diaconatum & presbyteratum intereſſe non debeant. Hæc deciſio, Giberto contraria, Fagnani eſt, (Inſtitutiones Eccleſiaſticæ, t. 1. p. 227.) qui Cardinalium Congregationem, ad explicationem Tridentini Concilii, quod ad mores ac diſciplinam attinet, inſtitutam, cuique ipſe a ſecretis erat, ita cum Clementis VIII. approbatione definiiſſe teſtetur. (Fagnanus, in ſuo ſuper Decretalibus Commentario, *de Temporibus ordination.* n. 2.)

Solus Papa ab interſtitiis penitus diſpenſare poteſt, ita videlicet, ut una eademque die plures majores ordines eidem perſonæ conferat. Epiſcopus, ob neceſſitatem, vel Eccleſiæ utilitatem diſpenſare poteſt ex parte tantum; quod ſi extra duplicem hanc facti ſpeciem diſpenſet, peccat is quidem, in cenſuram tamen non incidit, quia nullam jus, quoad hanc rem, in eumdem infligit.

Epiſcopi magnus vicarius ab interſtitiis diſpenſare poteſt, abſente Epiſcopo, ac tum ſolum, cum dimiſſorias litteras concedendi facultate pollet. Ita definiit Cardinalium, Tridentini Concilii interpretum Congregatio, die 7. Martii an. 1709.

Oſius Epiſcopus dixit: neceſſarium arbitror, ut diligentiſſime tractetis, ſi forte aut dives, aut ſcholaſticus de foro, aut ex adminiſtratore Epiſcopus fuerit poſtulatus, non prius ordinetur, niſi ante & lectoris munere, & officio diaconi, & presbyteri fuerit perfunctus; & ita per ſingulos gradus, ſi dignus fuerit, aſcendat ad culmen Epiſcopatus. Poteſt enim per has promotiones quæ habent utique prolixum tempus, probari, qua fide ſit, quave modeſtia, & gravitate, & verecundia; &, ſi dignus fuerit probatus, divino ſacerdotio illuſtretur. Nam nec conveniens eſt, nec ratio, nec diſciplina patitur, ut temere ac leviter ordinetur aut Epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, qui neophytus eſt; maxime cum beatiſſimus Apoſtolus magiſter gentium, ut hoc fieret, denunciaſſe & prohibuiſſe videatur: ſed hi quorum per longum tempus examinata ſit vita, & merita comprobata. Univerſi dixerunt placere ſibi hæc. (Concilium Sardicenſe, an. 347. can. 13.)

Qui ſe divinæ militiæ deſiderat mancipari, ſive inter lectores, ſive inter exorciſtas, quinquennio teneatur; exinde acolythus, vel ſubdiaconus, quatuor annis; & ſic ad benedictionem diaconatus, ſi meretur, accedat; in quo ordine quinque annis, ſi inculpate ſeſſerit, adhærere debebit; & poſtea, ſi probus fuerit, ſacerdos efficiatur. (Capitularium Lib. V. cap. 42.)

Item placuit, ut ex laico ad gradum ſacerdotii ante nemo veniat, niſi prius anno integro in officio lectorum, vel diaconatus, diſciplinam eccleſiaſticam diſcat; & ſic per ſingulos gradus proditus ad ſacerdotium veniat. Nam ſatis reprehenſibile eſt, ut, qui necdum didicit, jam docere præſumat, dum & antiquis hoc patrum inſtitutionibus interdictum ſit. (Concilium Bracarenſe, an. 561. can. 20.)

Cum autem Epiſcopus ordinationem fecerit, non niſi unum ordinem a ſubdiacono & ſupra conferre præſumat. Ordinatus autem in ſubdiaconum, ad minus per annum in eodem officio deſerviat, & diaconus ſimiliter faciat. Quicunque autem Epiſcopus contra hoc venire præſumpſerit, tamdiu a conferendis ordinibus abſtineat, donec a Romano Pontifice miſericordiam conſequatur. (Concilium Dalmaticum, an. 1199. cap. 2.)

Minores ordines iis qui ſaltem latinam linguam intelligant, per temporum interſtitia, niſi aliud Epiſcopo expedire magis videretur, conferantur .... hi vero non niſi poſt annum a ſuſceptione poſtremi gradus minorum ordinum, ad ſacros ordines promoveantur; niſi neceſſitas, aut Eccleſiæ utilitas, judicio Epiſcopi, aliud expoſcat. (Concilium Tridentinum, Seſſ. XXIII. cap. 2. *de Reform.*)

Promoti ad ſacrum ſubdiaconatus ordinem, ſi per annum ſaltem in eo non ſint verſati, ad altiorem gradum, niſi aliud Epiſcopo videatur, aſcendere non permittantur. (Cap. 13.)

Concilia poſt Tridentinum habita adoptarunt ſtatuta hæc; iis conſentanea eſt hujus temporis diſciplina, antiquoſque ſuper interſtitia canones deſuetudo abrogavit: eorum tamen vis & ratio ſemper ſubſiſtit, idque in votis habet Eccleſia, ut ſaltem interſtitia a recentioribus Conciliis mollita ſerventur; & hæc quidem, quæ eidem ſuppetunt, rationum momenta ſunt. Faciunt hæc intervalla, ut eorum qui ad ſacerdotium contendunt, fides, pietas, mores, propenſiones, doctrina, ingenii vires probentur; iis etiam ipſis inſerviunt, ut, quod in iiſdem ex humani commercii depravatione eſt, exuant, induantque quod Eccleſiaſticum hominem decet; Eccleſiæ leges & diſciplinam ediſcant, ejuſque cæremonias percipiant; ſe denique ad omnia ſancti miniſterii munia per uſum forment.

INTRUSUS, INTRUSIO. Eos jus intruſos vocat, qui ſibi beneficia quæ non vacant, a collatoribus tribuenda curant, aut qui ſine jure, ſine ullo prorſus, aut ſine legitimo titulo, aut per vim, aut ſua tantum ipſorum auctoritate, licet ſine violentia, beneficium invadunt.

INVENTARIA, ſeu repertoria ſunt ſupellectilis, codicum, aliorumque mobilium bonorum ad aliquam domum ſpectantium deſcriptio, ſtatus, recenſio. Concilia plura mandarunt, ut Eccleſiarum ſupellex, vaſa, aliaque mobilia bona accurate recenſerentur. *Vide* BONA ECCLESIÆ.

INVESTITURA, in re beneficiaria, jus eſt, quo gaudebant Imperatores, Reges, Principes, Duces, Comites, aliique domini, ut ſuæ quiſque ditionis Epiſcopos & Abbates qui iis feudorum quæ ab iiſdem tenebant, homagium fidemque præſtabant, per paſtoralem baculum & annulum poſſeſſione donarent. Inveſtituræ jus omnium primus Gregorius Papa VI. an. 1045. in ſupremis principibus impugnavit; at Gregorius VII. qui an. 1073. apoſtolicam Sedem conſcendit, id multo vehementius acriuſque præſtitit; Imperatorem nimirum Henricum IV. excommunicatione percuſſit, omneſque eccleſiaſticos, excommunicationis indicta pœna, e temporalium principum manu inveſtituram ſuſcipere vetuit. Victor III. & Urbanus II. qui Gregorio VII. proxime ſucceſſerunt, omnes generatim inveſtituras & ipſi prohibuerunt. Cœptum eſt, Paſchali II. Eccleſiam regente, conceſſionis baculi & annuli cæremoniam ſedulo expendi, atque ornamenta hæc tamquam eccleſiaſticæ poteſtatis notæ quædam & inſignia ſpectata ſunt; ex quo illud inferebatur, videri Principem, ea cæremonia peragenda, ſpiritalem poteſtatem tribuere. Suam ita mentem aperuit Paſchalis II. in collatione quam Catalauni cum Imperatoris Henrici V. deputatis habuit, & hoc eorum præcipuum fundamentum erat, qui inveſtituras veluti quamdam hæreſin ſimonia pejorem ſpectabant. Princeps hic, cum eum inter & ſummum Pontificem conveniſſet, ut ei clerus regalia jura redderet, & ipſe ab inveſtituris deſiſteret, Romam venit perficiendi cauſa, ut hic tractatus ſolemnem in modum confirmaretur. Coactum in hanc rem, 12. Februarii die, in Laterano Concilium; at in cœtum irrepente diſcordia, præcipitanter ventum ad arma, captivaſque Papa ab Henrico aſportatus, eoque jubente, Aprilis die 12. alteri tractatui ſubſcripſit, per quem Henricus regalia jura clero reliquit, & inveſtituras recepit. Paſchalis, carcere liberatus Concilium aliud die 18. Martii an. 1112. in Laterano egit, in eoque inveſtiturarum privilegium revocavit. Hanc ipſe revocationem in alio Concilio, die 6. Martii an. 1116. pariter ibidem habito confirmavit. Wormatienſis cœtus, an. 1122. habitus conventionem inter Papam Calixtum II. & Imperatorem Henricum V. tranſegit, quam generale Concilium Lateranenſe primum, an. 1123. celebratum approbavit confirmavitque.

Ad Galliam quod attinet, Regibus eum Romanis Pontificibus ſuper inveſtituris nihil diſſidii fuit; iis pacifice ſemper, etiam Gregorii VII. tempore, potiti ſunt. Subſequentium Pontificum temporibus, Reges ab inveſtitura per paſtoralem baculum & annulum receſſerunt, quamvis per hæc externa ſigna Prælatis qui eidem ab iis accipiebant, nunquam, perinde ac Principes cæteri, ſpiritalem poteſtatem tribuere contendiſſent. Majores contentio hæc turbas excitavit in Anglia, quæ tamen & ipſa tandem ad Calixti II. conſtitutionem ſe conformavit.

Inveſtitura vocabulum derivatur a verbo *inveſtire*, quod ſignificat *induere*, aut *ornare*; adeoque inveſtire & infeudare, ut ajunt, ſynonyma ſunt, eumque ambo, qui fidelitatis jusjurandum ſupremo domino præſtat, in poſſeſſione ponere, feudoque induere ſignificant.

Ut per laicos nullo modo quilibet clericus, aut presbyter obtineat Eccleſiam, nec gratis, nec pretio. (Concilium Romanum, an. 1059. can. 6.)

Decrevit ſancta Synodus, ut nullus Epiſcopus, Abbas, Presbyter, vel qualibet perſona de clero accipiat de manu Regis, vel Comitis, vel cujuslibet laica perſonæ donum epiſcopatus, vel abbatiæ, vel Eccleſiæ, vel aliquarum eccleſiaſticarum rerum. Sed Epiſcopus a ſuo metropolitano, Abbas, presbyter, & cætera inferiores perſonæ a proprio Epiſcopo; ſi vero laici, decretis canonicis reſiſtentes, Eccleſias violenter contra præſumpſerint, ipſi excommunicentur, in Eccleſiis vero illis nullum divinum officium fiat, nullus ibi oret, lumen non ponatur, mortuus non ſepeliatur; tantum baptiſmi gratia ibi non negetur, infirmis tantum pœnitentia & communione ſubveniatur. (Concilium Pictavienſe, an. 1078. can. 1.)

Clericus, vel monachus qui eccleſiaſticum de manu laici ſuſceperit beneficium, quia non intravit per oſtium, ſed aſcendit aliunde, ſicut fur & latro, ab eodem ſeparetur officio. (Concilium Nemauſenſe, an. 1096. can. 8.)

Conſtitutiones ſanctorum canonum ſequentes ſtatuimus, ut quicunque clericorum ab hac hora inveſtituram Eccleſiæ, vel eccleſiaſticæ dignitatis de manu laici acceperit, & qui ei manum impoſuerit, gradus ſui periculo ſubjaceat, & communione privetur. (Concilium Lateranenſe, an. 1110.)

Privilegium illud, quod non eſt privilegium (neque vero debet dici privilegium, ſed pravilegium) pro liberatione captivorum, & Eccleſiæ a domino Papa Paſchali per violentiam Henrici Regis extortum, nos omnes in hoc ſancto Concilio cum eodem domino Papa congregati, canonica cenſura, & eccleſiaſtica auctoritate, judicio ſancti Spiritus, damnamus, & irritum eſſe judicamus, atque omnino caſſamus, & ne quid auctoritatis & efficacitatis habeat, penitus excommunicamus. Quod ideo damnatum eſt, quod in eo privilegio continebatur, quod electus canonice a clero & populo, a nemine conſecretur, niſi prius a Rege inveſtiatur; quod eſt contra Spiritum ſanctum, & canonicam inſtitutionem. (Concil. Lateranenſe, an. 1112.)

Eccleſia primitiva, Martyrum tempore, floruit apud Deum, & non apud homines. Dein ad fidem converſi ſunt Reges, Imperatores, Romani Principes, qui matrem ſuam Eccleſiam, ſicut boni filii honeſtaverunt, conferendo Eccleſiæ Dei prædia, & allodia, ſæculares honores & dignitates, regalia quoque jura & inſignia, quemadmodum Conſtantinus, cæterique fideles; & cœpit Eccleſia florere eam apud homines, quam apud Deum. Habeat ergo mater & domina noſtra Eccleſia ſibi a regibus ſive principibus collata; diſpenſet & tribuat ea filiis ſuis, ſicut ſcit, & ſicut vult. Privilegium inveſtituræ, quod in tenteriis conceſſiſſe videbatur, obliterare volens, iterans ſententiam Papæ Gregorii VII. inveſtituram eccleſiaſticarum rerum a laica manu rurſus excommunicavit ſub anathemate dantis & accipientis. (Concilium Lateranenſe, an. 1116.)

Ego Calixtus Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, tibi dilecto filio Henrico, Dei gratia Romanorum Imperatori Auguſto, concedo electiones Epiſcoporum, & Abbatum Teatonici regni, qui ad regnum pertinent, in præſentia tua fieri, abſque ſimonia, & aliqua violentia; ut, ſi qua inter partes diſcordia emerſerit, metropolitani, & comprovincialium conſilio vel judicio, ſaniori parti aſſenſum & auxilium præbeas. Electus autem a te regalia accipiat per ſceptrum, exceptis omnibus quæ ad Romanam Eccleſiam pertinere noſcuntur; & quæ ex his jure tibi debet, faciat. Ex aliis vero partibus Imperii conſecratus, infra ſex menſes regalia per ſceptrum a te recipiat. (Wormatienſis Cœtus, an. 1122.)

Reſcriptum Henrici Imperatoris.

Ego Henricus, Romanorum Imperator Auguſtus, pro amore Dei & ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, & domini Papæ Calixti, & pro remedio animæ meæ, remitto Deo, & ſanctis apoſtolis Dei Petro & Paulo, ſanctæque Catholicæ Eccleſiæ omnem inveſtituram per annulum & baculum; & concedo in omnibus Eccleſiis quæ in regno & imperio meo ſunt, canonicam fieri electionem, & liberam fieri conſecrationem.

Hæc mutua conſtitutio ſeu conventio legitur etiam ad calcem canonum Lateranenſis primi generalis Concilii quod eam confirmavit. Ex verbis ipſis quibus hic tractatus effertur, perſpicitur, 1. Papam in id aſſentiri, ut Epiſcopi & Abbates, præſentes quidem regalibus, hoc eſt, omnibus bonis quæ a regia majeſtate tenent, per ſceptrum inveſtiantur, antequam benedicantur, aut conſecrentur; abſentes vero, intra ſex a conſecratione, aut benedictione menſes, eamdem inveſtituram ſuſcipiant. Perſpicitur, 2. Imperatorem omni per annulum, & paſtoralem baculum, ſeu pedum pontificium inveſtituræ nuntium remittere.

Conſuli poſſunt ſuper inveſtiturarum negotio, 1. Dupinius, in *Hiſtoria Controverſiarum, ad duodecimum ſæculum, Eccleſiaſticorum Auctorum Bibliotheca ab eo concinnata* Part. I. 2. *Hiſtoria Originis Decimarum, Beneficiorum, aliorumque temporalium bonorum Eccleſiæ*; Lugduni, typis Aniſſonii, an. 1689. ubi admodum accurate affertur inveſtiturarum hiſtoria; 3. P. Alexandri de Epiſcopatuum & Abbatiarum Inveſtituris *Diſſertatio*; 4. D. Gervaſii, ſuper Inveſtiturarum Hæreſi, *Diſſertatio*, ubi complures inveſtigationes occurrunt; diſſertatio hæc eſt earum quarta, quas auctor ſuæ Sugeri, Abbatis Sancti Dionyſii Hiſtoriæ, an. 1721. ut ajunt, in 12. Pariſiis impreſſæ præpoſuit; 5. D. Schilteri ſuper Inveſtituris ſimultaneis *Diſſertatio*; 6. P. Mabillonius, Annalium Ordinis S. Benedicti Tomo ſexto, ubi funeſtæ diſcordiæ conſecutiones memorat, quæ duodecimo ſæculo, in inveſtiturarum negotio, ſacerdotium inter & imperium emerſit, oſtenditque controverſiam hanc ſolum in verborum ambiguitate verſatam eſſe; 7. P. Maimburgus, in ſua *deficientis Imperii Hiſtoria*, ubi Imperatorum cum Romanis Pontificibus, quoad Inveſtituras, rixam fuſius perſequitur; 8. Spicilegii Tomus ſeptimus, ubi extat Monumentorum ad Galliæ epiſcopatuum inveſtituras ſpectantium collectio; 9. P. Barrius, in Hiſtoria Germaniæ, Tom. IV. ubi exponit, in quo tandem inveſtiturarum difficultas quæ ſacerdotium & imperium ſcindebat, verſaretur, quidque in duarum poteſtatum contentionibus cum juſtitia congrueret, quid modum excederet.

Clerico-

Crebrioris hujus diſſidii difficultas & ambiguitas erant in eo poſitæ, quod ſummi Pontifices putabant Principes contendere ſpiritalem Epiſcopis, Abbatibus, aliiſque eccleſiaſticis poteſtatem tribuere, quibus beneficiorum inveſtituram *per baculum & annulum* impertiebantur; cum Principes non ea mente aſſent, ut ſpiritalem eccleſiaſticis quos beneficiis inveſtiebant, poteſtatem conferrent, ſed ea tantum, ut quoad eos temporale jus exercerent, & ob feuda quorum infeudationem ſeu inveſtituram iis tribuebant, fidem & homagium ab iiſdem exigerent, quemadmodum e feudatariis cæteris per ipſos feuda tenentibus exigebant.

JOVINIANUS, hæreſiarcha ſæculi quarti, monachus erat monaſterii quod S. Ambroſius in Mediolanenſium ſuburbiorum uno adminiſtrabat. Cum is e priſtino fervore deſciviſſet, Romam una cum aliquot aliis monachis, ſub annum 382. ſe contulit, ubi haud cunctatus ſe voluptatibus dedidit, erroreſque plures vulgavit, ut publice, ſiquidem poſſet, ſuam quæ ſcandalo erat, mutationem, mollemque quam ſine pudore trahebat, vitam purgaret. Ergo dictitabat epulas & abſtinentiam, ipſas per ſe, nec bonas nec malas eſſe; omnibus promiſcue cibis omninem non uti poſſe, dummodo iis cum gratiarum actione utatur; omnium qui baptiſma ſuſcepiſſent, illudque ſervarent, unam eamdemque in cælis mercedem fore, nec eos a diabolo vinci poſſe; virginitatem non eſſe matrimonio perfectiorem ſtatum; falſum eſſe Mariam, Domini noſtri matrem, poſt partum, virginem permanſiſſe, aut oportere, Manichæorum inſtar, Chriſto Domino phantaſticum corpus tribui; omnia quoque peccata paria eſſe contendebat. Joviniano ſatis artis ac theoriæ fuit, ut ſibi in urbe Roma bona multos aſſeclas eliceret, pluribuſque virginibus Deo ſacris matrimonium perſuaderet, ironice ab iis quærens, an ipſæ ſe Sara, Anna, totque aliis conjugatis feminis, quarum pietatem ſacra Scriptura tam magnifice prædicat, meliores crederent. Jovinianum Theodoſius Imperator exilio mulctavit; eumdemque, cum adhuc an. 412. Eccleſiam turbaret, Imperator Honorius in inſulam relegavit, ubi miſere periit. Adverſarios habuit S. Ambroſium, S. Auguſtinum, S. Hieronymum, ſummumque Pontificem Siricium qui eum in Concilio an. 390. Romæ habito, itemque in alio, eodem anno Mediolani celebrato damnandum curavit. En excerpta duo; unum Epiſtolæ quam S. hic Pater ed Mediolanenſis Concilii Patres ſcripſit; ejus alterum, quam ad eum iidem Epiſcopi reſcripſerunt.

Qui non patitur quietos nos ab incurſatione ſua vacare beſtis antiquus, ab initio mendax, inimicus veritatis, æmulus hominis, quem ut deciperet, ſe ante decepit; pudicitiæ adverſarius, luxuriæ magiſter .... odit jejunia, miniſtris ſuis prædicantibus, dum dicit eſſe ſuperflua, ſpem non habens de futuris, Apoſtoli ſententia repercuſſus dicentis: Manducemus, bibamus; cras enim moriemur. *O infelix audacia! O deſperatæ mentis aſtutia! Tam incognitus ſermo hæreticorum intra Eccleſiam, cancri more, ſerpebat, ac occupans pectus, totum hominem præcipitaret in mortem .... Quæ de re neceſſarium ſatis fuit, dilectiſſimi mihi, quæ geſta ſunt hic, ad veſtram conſcientiam cognoſcenda mandare, ne, ignorantia cujuſpiam ſacerdotis, peſſimorum hominum Eccleſiam irrumpentium ſub religioſo nomine contagio violaret, ſicut ſcriptum eſt, dicente Domino.* Multi venient ad vos in veſtimentis ovium, intus autem ſunt lupi rapaces. Ex fructibus eorum cognoſcetis eos. *Hi ſunt videlicet, qui ſubtiliter chriſtianos ſe ſe jactant, ut ſub velamento pii nominis gradientes, domum orationis ingreſſi, ſermonem ſerpentino diſputationis effundant, ut ſagittent in obſcuro rectos corde .... Nam cum alii hæretici ſingula ſibi genera quæſtionum, male intelligendo, propoſuerint convellere .... iſti .... continentium pervertentes .... aliquos chriſtianos corperunt jam vaſtare, atque ſuæ dementiæ ſociare .... Nos ſane nuptias non aſpernanter accipimus, quibus velamine interſumus; ſed virgines quas nuptiæ creant, Deo devotas majore honorificentia veneramur. Facto ergo presbyterio .... omnium noſtrum tam presbyterorum & diaconorum, quam etiam totius cleri unam ſciatis fuiſſe ſententiam, ut Jovinianus, Auxentius, Genialis, Germinator, Felix, Plotinus, Martianus, Januarius & Ingenioſus, qui incentores novæ hæreſis & blaſphemiæ inventi ſunt, divina ſententia & noſtro judicio in perpetuum damnati extra Eccleſiam remanerent.* (Siricii Papæ Epiſtola.)

Recognovimus litteris Sanctitatis tuæ boni paſtoris excubias, qui diligenter commiſſam tibi januam ſerves, & pia ſollicitudine Chriſti ovile cuſtodias, dignus quem Domini oves audiant & ſequantur. Et ideo, quia noſti oviculas Chriſti, lupos facile deprehendis, & occurris quaſi providus paſtor, ne iſti morſibus perfidiæ ſuæ, feralique ululatu dominicum ovile diſpergant. Laudamus hoc, Domine frater nobis dilectiſſime, & tota concelebramus affectu. Nec miramur, ſi luporum rabiem grex Domini perhorruit, in quibus Chriſti vocem non recognovit. Agreſtis enim ululatus eſt, nullam virginitatis gratiam, nullum caſtitatis ordinem ſervare, promiſcue omnia velle confundere, diverſorum gradus abrogare meritorum, & paupertatem quamdam cæleſtium remunerationum inducere; quaſi Chriſtus una ſit palma quam tribuit, ut non plurimi abundent tituli præmiorum. Simulant ſe iſta donare conjugio. Sed quæ poteſt laus eſſe conjugii, ſi nulla virginitatis eſt gloria? Neque vero nos negamus ſanctificatum a Chriſto eſſe conjugium .... Sed prius eſt, quod nati ſumus, quam quod effecti; multoque præſtantius divini operis myſterium (miniſterium), *quam humanæ fragilitatis remedium. Jure laudatur bona uxor, ſed melius pia virgo præfertur, dicente Apoſtolo:* Qui jungit virginem ſuam, bene facit; & qui non jungit, melius facit. Hæc enim cogitat quæ Dei ſunt, illa quæ mundi. *Illa conjugalibus vinculis colligata eſt, hæc libera vinculorum; illa ſub lege, iſta ſub gratia; bonum conjugium, per quod eſt inventa poſteritas ſucceſſionis humanæ; ſed melior virginitas, per quam regni cæleſtis hæreditas acquiſita, & cæleſtium meritorum reperta ſucceſſio. Per mulierem cura ſucceſſit, per virginem ſalus evenit. Denique ſpeciale ſibi donum virginitatis Chriſtus elegit, & integritatis munus exhibuit, atque in ſe repræſentavit quod elegit in matre .... hæc eſt virgo quæ in utero concepit, virgo quæ peperit filium. Sic enim ſcriptum eſt:* Ecce Virgo in utero accipiet, & pariet filium. (Iſaiæ 7.) *Non enim concepturam tantummodo virginem, ſed & parituram virginem dixit .... Quid autem etiam viduitatis attexemus præconia, cum in Evangelio poſt Virginis celeberrimum partum, Anna vidua ſubrogetur? .... Merito ab illis viduitas deſpicitur, quæ ſolet obſervare jejunia, quibus ſe dolent iſti aliquo tempore eſſe maceratos, & propriam ulciſcuntur injuriam, quotidianiſque conviviis, uſuque luxuriæ, laborem abſtinentiæ propulſare deſiderant .... Itaque Jovinianum, Auxentium, Germinatorem, Felicem, Plotinum, Genialem, Martianum, Januarium & Ingenioſum, quos Sanctitas tua damnavit, ſcias apud nos quoque ſecundum judicium tuum eſſe damnatos.* (Mediolanenſis Concilii Patrum Epiſtola.)

IRREGULARITAS. Deſignatur hoc vocabulo canonicum, ſcilicet Eccleſiæ canonibus inſtitutum impedimentum quod ex quibuſdam defectibus, & quibuſdam criminibus oritur, afficitque, ut ne quiſpiam tonſuram & ordines quos non habet, licite ſuſcipere, eorumve quos ſuſcepit, itemque eccleſiaſticæ juriſdictionis iiſdem addictæ munia obire, aut denique eccleſiaſticum beneficium valide conſequi poſſit, niſi prius diſpenſationem obtinuerit.

Vox *irregularitas*, haud ea quidem diſertis, ſeu formalibus verbis in antiquis canonibus legitur; eamdem tamen æquivalenter, ſeu quoad ſubſtantiam innuunt hæ veteres locutiones: *alienus a regula ſeu canone, devius a regula, ſecundum regulam non probatus*; hæc enim verba nihil aliud quam hominem vere irregularem ſignificant, qui ab ordinibus excluſus eſt, quia non eſt regulis canonibuſque conformis, aut quia qualitatibus caret, quas Eccleſiæ regulæ canoneſque præſcribunt, ut ordines ſuſcipiantur, eorumve qui ſuſcepti ſunt, officia peragantur.

§. I.

De Irregularitatis diviſione.

OLim, & per plura quidem ſæcula, non aliæ propemodum irregularitates innoteſcebant, quam quæ e crimine, vel e criminis ſuſpicione derivabantur, quod reum reddebat irregularem, & ab ordinibus arcebant, ſive eorumdem exercitationem interdicebant. Deinceps, ac ſub Innocentii Papæ III. tempus, qui an. 1198. electus fuit, cœptæ ſunt irregularitates diſtingui, quæ ex defectu, quæque ex culpa originem trahunt.

Irregularitas quæ ex defectu eſt, indignitatem aliquam ſequitur, quæ ordinibus quempiam minus idoneum reddit, quin reum afficiat.

Irregularitas quæ ex culpa oritur, fundamenti loco crimina quædam habet, quæ ab ordinum ſuſceptione, eorumve functionibus eos arcent, qui ejuſmodi crimina perpetrarunt.

Irregularitatum quæ ex defectu proveniunt, itemque defectuum qui irregularitatem pariunt, octo genera ſunt; eſt enim 1. natalium defectus; 2. rationis, ſeu mentis defectus; 3. defectus corporis; 4. defectus

ætatis;

Digitized by Google

ætatis; 5. libertatis defectus; 6. defectus famæ; 7. bigamia; 8. lenitatis defectus.

Quæ porro irregularitatem efficiunt crimina quinque ſunt; 1. homicidium; 2. baptiſmatis iteratio; 3. ordinum mala ſuſceptio; 4. mala ſuſceptorum eorumdem ordinum exercitatio; 5. hæreſis.

Has omnes & ſingulas irregularitates hi verſiculi complectuntur:

Qui ſpurius, juveniſve, animis aut corpore læſus,
Mancipium, bigamus, judex, famave notatus,
Errans, bis tingens, male qui promotus ad aram,
Aut male qui ſervit, fraterna & cæde cruentus,
Quiſquis hic eſt, ſacris nunc ſaltem altaribus abſit.

Tribuitur etiam irregularitas in perpetuam, temporalem, totalem, partialem; in eam quæ ex naturali & divino, in eamque quæ ex eccleſiaſtico tantum jure oritur.

Irregularitas perpetua eſt, quæ omnino tolli non poteſt, aut quam ſolum tollere poteſt diſpenſatio.

Primi generis irregularitas in cæco, aut muto; ſecundi in homicida eſt.

Irregularitas temporalis tollitur lapſu temporis; ejuſmodi eſt quæ ex ætatis defectu naſcitur: hæc enim ceſſat, cum ad ætatem quæ requiritur, ventum eſt.

Irregularitas totalis ab omni ordine, ab omni ordinis exercitatione, & ab omni beneficio prorſus excludit; partialis autem non niſi ab harum rerum aliqua, vel aliquibus arcet.

Naturalis juris, itemque divini juris irregularitas in eo reperitur, qui non baptizatus, aut feminini ſexus eſt.

Eccleſiaſtici juris irregularitas nititur Eccleſiæ legibus, quæ ab ordinibus quoſdam amovet, ut ſpurios, &c.

§. II.

De Irregularitatis cauſis.

IRregularitatum inſtitutionis cauſa finalis, ſeu finis eſt religionis bonos, Deique cultus majeſtas; decet enim, atque adeo neceſſe eſt divini Numinis miniſtros e quibuſdam peccatis, aut e quibuſdam defectibus qui apud populum eos dedecorant, immunes eſſe.

Irregularitatis efficiens cauſa, generale Concilium, vel unus & unicus Papa eſt, quia generale ſolum Concilium, ſummuſque Pontifex irregularitates inſtituendi jure pollent, quemadmodum conſtans uſus in Eccleſia ad nos uſque ſervatus probat; quandoquidem nulla adeſt irregularitas præter eas quæ a communi jure latæ ſunt; commune autem jus omnino generalium Conciliorum, aut ſummorum Pontificum auctoritate nititur.

Cauſa materialis proxima, ut cum ſcholis loquamur, ſeu occaſio quæ irregularitati locum præbet, eſt defectus ipſe, ſeu lethale peccatum, illudque externum, & in ſuo genere conſummatum.

Irregularitatis cauſa formalis dicta, ſeu forma verbis quæ irregularitatem innuunt, continetur; hæc autem verba jus non definiit.

§. III.

De Irregularitatis effectis.

IRregularitas parit effecta quatuor; impedit, ne ordines qui non habentur, licita, aut valide ſuſcipiantur; eadem impedimento eſt, ne, qui habentur, licite exerceantur, itemque ne uti liceat juriſdictione quæ iiſdem addicta eſt; ea quoque ulli accipiendo beneficio ineptum reddit; demum efficit, ut irregulares lethalis culpæ rei ſint, ſiquidem ordines ſuſcipiant, aut ſuſceptos exerceant.

1. Irregularitas impedit, quominus ordines ſeu licite, ſeu valide ſuſcipiantur; quemadmodum enim impedimenta ſunt quæ illud abrogant, dirimuntque, quæque ſolummodo illicitum reddunt, ita etiam ſunt canonica quoad ordines impedimenta, quæ nullam prorſus & irritam, itemque alia quæ ſolum illicitam ordinationem reddunt. Primi generis impedimenta ſunt quæ ex naturali ac divino jure promanant; cujuſmodi ſunt baptiſmatis & maſculini ſexus defectus. Alterius vero generis impedimenta per quæ ſolum illicita redditur ordinatio, cætera omnia impedimenta ſunt, quæ ad eccleſiaſticum jus tantummodo ſpectant.

2. Suſceptorum ordinum, hiſque addictæ juriſdictionis uſum exercitationemve impedit irregularitas; ex quo fit, ut ſacerdos irregularis nec licite ſacrum facere, nec ſub utraque ſpecie communionem ſumere, nec ſe per hoſtiam ab alio, vel ab ipſo, antequam irregularis eſſet, conſecratam communicare, &c. poſſit.

3. Irregularitas neminem non cuilvis beneficio ineptum reddit, adeoque in irregularis gratiam facta collatio nulla prorſus & invalida foret. Ab hac ſententia ſtant fere theologi, nixi capite *Dudum*, 22. *de Election.* & Tridentini Concilii ſeſſionis 14. capite 7. quod ullum irregulari beneficium tribui vetat; quemvis enim hujuſmodi collationem haud apertis rotundiſque verbis nullam declaret, hoc tamen ratione illud uſus & univerſim theologi intelligunt. Præterea irregularitas eccleſiaſticarum penſionum ſuſceptionem invalidam reddit, e ſtilo Romanæ curiæ, ut docet Navarrus, lib. 5. *Conſil.* conſ. 44. Nullam ergo, & potiore quidem ratione, beneficiorum collationem reddit; ex quo ſequitur irregularem beneficii fructus reſtituere debere, quod ei in irregularitate collatum fuit; electionis, præſentationis, collationis beneficiorum acta & id genus alia valide exercere non poſſe; nova, ſeu in interno, ſeu in externo foro, ordinariæ juriſdictioni recipiendæ inhabilem eſſe, quia beneficii aut dignitatis, cui irregularis impar eſt, intrinſeco titulo nititur ejuſmodi juriſdictio. Poteſt idem tamen novam juriſdictionem delegatam ſuſcipere, quæ pura putaque commiſſione nititur, ſi juriſdictionem ad audiendas confeſſiones neceſſariam excipias.

4. Quicunque ordines, ipſamque tonſuram in irregularitate violat, ſe lethali peccato obſtringit, quia haud vulgarem, in re gravi, Eccleſiæ legem violat.

§. IV.

De rationum momentis quæ Irregularitatem impediunt.

1. OBlivio, oſcitantia, bona fides, materiæ levitas, & generatim quicquid a mortali peccato excuſat, irregularitatem quæ e peccato eſt, impedit, quia nemo tam gravem pœnam niſi ob lethalem culpam ſubire poteſt. At quæ ex defectu dimanat, irregularitas, defectum ipſum ſolum conſequitur, quin ab ulla penitus culpa pendeat.

2. Ignorantia vincibilis dicta, ſeu juris, ſeu facti ſit, quia a gravi peccato non excuſat, irregularitatem non impedit.

3. Juris dubitatio irregularitatem impedit, quia leges hanc pœnam in eos non ferunt, qui in ejuſmodi dubitatione verſantes agunt; at qui in facti, quoad homicidium, dubitatione eſt, ſe tamquam irregularem ſpectare debet, prout Innocentius III. *de Homicidio volunt.* cap. 18. Clemens III. cap. 12. Honorius III. cap. 24. definiunt; e quorum ſententia infert S. Thomas (*Quodlibeto* 4.), cum in pugna perſonæ duæ occiſæ jacuerint, quin innoteſcat, qui eas occiſerint, pugnantes omnes ſe tamquam irregulares gerere debere. Excipitur facti ſpecies, in qua qui occiderent, id ſuæ ſolum ſervandæ vitæ animo facerent, nempe, quoad injuſtos aggreſſores, intra juſtæ defenſionis fines ſe continerent. Sequitur hinc eum diſpenſatione ad ſuſcipiendos ordines indigere, qui quempiam percuſſit, dubitatque, an ex impactis ictibus occubuerit; qui item abortus cauſa fuit, dubitatque, an fœtus animatus eſſet; qui pariter homicidium conſuluit, dubitatque, an reapſe conſilium in mortem influxerit. Idem dicendum de medico qui non ſine fundamento dubitat, ſe ægrotanti morti cauſam præbuiſſe.

4. In facti dubio, quod homicidium non ſpectat, irregularitas non contrahitur, quia jus expreſſis verbis id non decernit, ut pene omnes theologi docent.

§. V.

De Irregularitate defectus natalium.

1. IRregularitas defectus natalium ex illegitima nativitate oritur; illegitima autem nativitas eſt, quoties ex alia quam legitimi matrimonii conjunctione derivatur. Ut hæc nativitas impedimentum ſit, non eſt neceſſe publicum id vitii eſſe, illud ei notum eſſe ſatis eſt, qui eodem laborat. Itaque illegitimi ſeu ſpurii, tam occulti quam publici, ſunt irregulares, ſeu phyſice illegitimi ſint, a parentibus ſcilicet haud vere conjugatis nati, ſeu canonice tantum ſint illegitimi, hoc eſt, e parentibus orti; qui per verum quidem matrimonium conjuncti erant, ſed cujus tamen illicitus uſus evaſerat, propterea quod eorum alter, ſacros ordines ſuſcipiens, aut religioni nomen dans, ſolemne caſtitatis votum ediderat.

2. Expoſitos infantes irregulares eſſe ajunt alii, negant alii; at convenit inter omnes, quoad omnes ordines, & quoad omnium generum beneficia, cum iis diſpenſare Epiſcopos poſſe.

3. E vero matrimonio, ſeu tamquam ſacramento, ſeu tamquam civili contractu nati filii legitimi ſunt, ad ordines & beneficia quod attinet. Idem de iis dicendum qui ex matrimonio nati ſunt, quod nullum erat ob dirimens impedimentum in cujus ignoratione ſaltem parentum unus invincibiliter verſabatur. Eadem eſt eorum ratio qui ex fornicatione quidem nati, legitimi tamen per patris & matris matrimonium ſubſequens evaſerunt. Nititur hæc legitimatio fictione juris, in eo poſita, quod pueri pater & mater, quoniam abſoluto liberi erant, mutuoque matrimonium inire poterant, cum ie conceptus fuit, reapſe conjugati fuiſſe ponuntur. Sixtus IV. per Conſtitutionem an. 1576. declaravit, ad cardinalatus dignitatem, legitimationem ex ſubſequenti matrimonio provenientem nequaquam ſufficere, ſed vitii nihil natalibus ineſſe oportere. Jam vero illegitimi filii quos etiam deterior conjunctio, quam fornicatio, ut adulterium, inceſtus, ſacrilegium in lucem edidit, haud hi quidem per ſubſequens matrimonium legitimi ſunt.

4. Irregularitas quæ ex natalium defectu oritur triplici ratione tollitur. Prima eſt per religioſam profeſſionem, quoad ordines, & beneficia ſimplicia tantum; non autem quoad prælaturas, tam regulares, quam ſæculares, ad quas Romanæ Sedis diſpenſatio requiritur. Huic privilegio id cauſæ eſt, quod, cum religioſi nxtie incontinentiæ occaſionem ſint, nullus eſt timendi locus, ne ſuorum hi parentum incontinentiam imitentur; qui ſane timor efficit, ut illegitimi filii ab ordinibus arceantur.

Altera irregularitatis quæ ex natalium defectu naſcitur, tollendæ ratio legitimatione continetur quæ vel per ſubſequens matrimonium, vel a ſummo Pontifice, ſine hoc matrimonio, perficitur.

Poſita demum eſt ratio tertia in diſpenſatione quæ pertinet ad Papam unum, quoad majores ordines, & beneficia quæ animarum curam adjunctam habent; & ad Epiſcopos, quoad tonſuram, minores ordines & beneficia ſimplicia, quæ nec dignitates ſunt, nec perſonatus, nec ſummo Pontifici reſervata, & quæ denique, ut cuipiam conferantur, in ſacros ordines reapſe non poſtulant.

Certum eſt, inquit P. Thomaſſinus, (Eccleſiæ Diſciplina, lib. 2. cap. 4.) primis Eccleſiæ ſæculis, nec ad ordines, nec ad beneficia, ullam natalium defectui inhabilitatem addictam fuiſſe. Vitium hoc Græca quidem Eccleſia tamquam ordinationis impedimentum nunquam ſpectavit, Eccleſia vero Latina non illud primo protulit niſi in eos qui ex infami ſacerdotum concubinatu nati eſſent; quod deinde ad alios omnes illegitimos filios devenit, quemadmodum ex undecimi ſæculi Conciliis compertum fit.

Ut filii presbyterorum, ſive diaconorum, ſive ſubdiaconorum, in ſacerdotio, vel diaconatu, vel ſubdiaconatu nati, nullo modo ulterius ad clericatum ſuſcipiantur; quia tales, & omnes alii qui de non legitimo conjugio ſunt nati, ſemen maledictum in Scripturis divinis appellantur, nec apud ſæculares leges hæreditari poſſunt, neque in teſtimonium ſuſcipi. Et qui de talibus clerici nunc ſunt, ſacros ordines non accipiant; ſed in quocumque gradu nunc ſunt, in eo tantum permaneant, & ultra non promoveantur. (Concilium Bituricenſe, an. 1031. can. 8.)

Ut filii presbyterorum, & cæteri ex fornicatione nati ad ſacros gradus non provehantur, niſi aut monachi fiant, aut in congregatione canonica regulariter vivant. Prælationes vero nullatenus habeant; ſed neque ſervi, niſi a Dominis ſuis liberentur donentur. (Concilium Pictavienſe, an. 1078. can. 8.)

Ut nulli filii concubinarum ad ordines, vel aliquos honores eccleſiaſticos promoveantur, niſi monachaliter, vel canonice vixerint in Eccleſia. (Concil. Claromontienſe, an. 1095. can. 11.)

§. VI.

Recenſentur animi ſeu mentis defectus tres, videlicet, rationis, ſcientiæ & fidei defectus.

1. QUicunque rationis uſu non pollent, irregulares ſunt. Spectant ad genus hoc infantes, fatui, lunatici, epileptici, energumeni, furioſi, & horum ſimiles, quamvis iis lucida intervalla ſuppetant. Hi quidem; ubi perfecte convaluerunt, ordines ſuſcipere poſſunt cum Papæ diſpenſatione, qui eam unus tam ob animi, quam ob corporis defectus, tribuere poteſt, ut vulgo docent Canoniſtæ. Si morbis his poſt ſuſceptos ordines correpti fuerint, eos, valetudine cumulate reparata, quod longam probationem poſtulat, & non aliter, obire poſſunt. Epilepſiæ, ſeu morbi comitialis eventa, ſiquidem ante pubertatis ætatem ſolummodo contigerunt, irregularitatem non pariunt, quia epilepſia cum hac ætate disjicitur; quod ſi poſtea contigerint, expectanda eſt viginti quinque annorum ætas, quibus elapſis malum hoc fere ſemper inſanabile evadit, adeoque epileptici qui nati ſunt annos viginti quinque, ſine diſpenſatione ordines nec ſuſcipere, nec exercere poſſunt. Hi morbi beneficiis non privant; beneficiarios tantum adigunt, ut vicarios habeant. Vertigines irregularem non reddunt; et ſacerdotes qui graviter iis laborant, ob irreverentiæ periculum, celebrare non poſſunt.

2. Trident. ſynod. ſeſſ. 23. poſtulat, ut, qui tonſuram ſuſcipere volunt, confirmati ſint; fidei elementa didicerint; legere & ſcribere ſciant; requirit ad minores quatuor, ut latine ſciatur; ad ſubdiaconatum & diaconatum, ut adſit eorum cognitio quæ ordinis ſacramentum & officium afficiunt; ad ſacerdotium, ut ſacramenta adminiſtrari, quæque ad ſalutem neceſſaria ſunt, populus doceri poſſit. Congruæ hujus a Concilio requiſitæ ſcientiæ defectus irregularitatem parit, quia qui hoc vitio laborent, ſanctis functionibus apti non ſunt; quod cauſæ fuit, ut Papa Gelaſius irregulares pronuntiaret *illitteratos* (cap. 1. diſt. 36.). Super hac irregularitate ſolus Papa diſpenſare poteſt, dummodo ſcientiæ defectus gravis non ſit; quique diſpenſationem obtinuit, a functionibus abſtineat, quibus ineptus eſt, quoad neceſſariam ſcientiam adeptus fuerit; eiuſque nemo ſit qui digne officium obire poſſit, in cujus gratiam diſpenſatio conceſſa eſt.

3. Firmæ conſtantiſque fidei defectus irregularitati cauſam præbet; Neophyti ſcilicet, ſeu qui fidem recens amplexi ſunt, irregularitati ſubſunt, quoad ſatis probati fuerint, quemadmodum poſt S. Paulum in prima ad Timotheum Epiſtolæ capite tertio Concilia declararunt. Huic porro probationi tempus unice ex ejus qui probetur, animi præparatione ſtatuendum eſt.

Quoniam permulta, ſive per neceſſitatem, ſive ex quacunque cauſa, contra regulam geſta ſunt, ita ut homines ex vita gentili nuper adhuc catechizati, vel inſtituti, ſtatim ad ſpiritalem baptiſmum veniſſent, & continuo cum baptizati ſunt, etiam ad epiſcopatum, vel ad presbyterium provecti ſunt; recte igitur viſum eſt, de cætero nihil tale debere fieri. Nam & tempore opus eſt, ut ſit catechumenus; & poſt baptiſmum multa probatione indiget. Evidens namque eſt apoſtolicum præceptum, dicens. Non Neophytum, ne forte elatus in judicium incurrat, & laqueum diaboli. *Si vero, procedente tempore, aliquod peccatum admiſerit, & convictus duobus vel tribus teſtibus fuerit; ceſſet a clero, qui ejuſmodi eſt. Si quis vero præter hæc facit, tamquam contraria ſtatutis ſancti Concilii gerens, etiam ipſe periclitabitur de ſtatu ſui cleri.* (Primum generale Nicænum Concilium, an. 325. canon. 2.)

Ordinari ad diaconatus ac ſacerdotii officium Neophytum non debere. (Concilium Arelatenſe, an. 442. canon. 1.)

Bene quidem Majorum regulis definitum eſt, ut dæmoniis, aliiſque paſſionibus irretitis miniſteria ſacra tractare non liceat. Cui præcepto conſenſu rationis adhibito, id communiter definimus, ut nullus de his qui aut in terram a dæmonibus arrepti eliduntur, aut quolibet modo vexationis incurſibus efferuntur, vel ſacris audeant miniſtrare altaribus, vel indiſcuſſi ſe divinis ingerant ſacramentis. (Concil. Toletanum, an. 1175. can. 13.)

§. VII.

De Irregularitate defectus corporis.

1. QUamvis injuſtum ſit ob corporales defectus quempiam contemni, Eccleſiæ tamen viſum eſt ejuſmodi vitiis laborantes homines e ſacro miniſterio arceri oportere, quia ægre impediri poteſt, ne populus eos deſpiciat, timendumque eſt, ne eorumdem contemptus in ſanctum ipſum miniſterium reſiliat. Quamobrem irregularitas non ex iis ſolum corporis vitiis oritur, quæ, ne omnino ſacra munia perficiantur, impediunt, ſed ex iis etiam, quæ impedimento ſunt, ne eadem ſine periculo, aut ſine ſcandalo, aut ſine irreverentia, aut quin horrore populus afficiatur, eidemve, quoad Religionis miniſtros, contemptus occaſio præbeatur, peragi poſſint. Ejuſmodi ſunt defectus qui ſequuntur: Si manus deeſt; ſi deeſt unguis pollicis manus dexteræ, ita nempe, ut id vitii impediat, quominus hoſtia frangi poſſit; ſi deſunt digiti duo cum dimidia

Digitized by Google

mida manus palma; ſi pollex ipſe prorſus, aliuſve e digitis ad ſacerdotalia miniſteria neceſſariis, eorumve pars ita deeſt, ut ſine ſcandalo celebrari non poſſit: his vitiis addenda hæc; manus tremor qui ad calicis effuſionem exponat; oculi, quicunque ſit, deficientia; integra cæcitas; macula, aut alia gravis deformitas in oculo, quæ horrorem afferat; ſi naſus deeſt; item ſi crus aut pes, ita quidem, ut ad altare ſervitium ſine baculo præſtari nequeat; in eodem numero eſt auris carentia, quæ capillis tegi non poteſt; admodum inſignem in modum gibbus, &c.

2. Latentis membri defectus qui nec periculum, nec horrorem affert, irregularitatem non parit ipſe per ſe, ſed tum ſolum, cum id membri ipſe ſibi quiſpiam abſcidit, ſuave culpa dignus fuit, cui illud amputaretur; irregulares proinde ſunt, qui ſe ipſi eunuchos faciunt, aut qui ſe eunuchos fieri ſinunt, vel ut vocem ſervent, vel ut ab aliquo morbo ſanentur, vel etiam ut caſtitatem cuſtodiant: qui tamen a medicis, valetudinis ergo, vel a barbaris eunuchus effectus fuiſſet, irregularis non eſſet; ejuſmodi autem foret, ſi hæc ei pœna jure ac merito ob aliquam culpam, ſeu magiſtratus juſſu, ſeu aliter, inflicta fuiſſet.

3. Leproſi & peſte corrupti irregulares ſunt. Ethiopes, & nigri cæteri in hunc numerum referendi, necne, ſint, dubitatur. Ex hoc porro genere hermaphroditæ profecto ſunt; ita nihilominus, ut, ſi virilis ſexus in iis prævaleat, ordines valide, quamvis illicite, ſuſcipere poſſint.

4. Corporis vitia quæ ordines antecedunt, ab omnibus ordinibus arcent; quæ vero ſuſceptos ordines ſubſequuntur, a functionibus tantum amovent, quæ exerceri non poſſunt. Defectus qui tonſuram præcedunt, ab omni beneficio, quique ſequuntur, ab iis tantum excludunt, quibus imparem hi defectus hominem reddunt.

5. In dubio, an defectus irregularitatem importet, ſtandum eſt ordinarii judicio.

6. Irregularitas quam corporis defectus parit, per ejuſdem defectus ceſſationem, aut per Papæ diſpenſationem ceſſat, cui ſcilicet uſui hæc diſpenſationum genera reſervavit.

§. VIII.

De Irregularitate defectus ætatis.

Irregularitas quæ ex ætatis defectu eſt, tum exiſtit, cum ætas deeſt, quæ communi, aut peculiari jure ad ordines, vel ad beneficia requiritur. Itaque, cum quarumdam diœceſeon peculiare jus ad tonſuram quatuordecim, & ad minores ordines octodecim annos poſtulat: qui hanc ætatem non attigerunt, irregulares, quoad tonſuram & minores ordines, ſunt, canonico ſcilicet ad tonſuram & minores ordines impedimento ſubſunt. Reliquos ordines quod ſpectat, irregularis eſt, communi jure, ad ſubdiaconatum, qui ætatis annum viceſimum primum nondum complevit; ad diaconatum, qui viceſimi ſecundi finem non attigit; ad presbyteratum, qui viceſimum quintum non inchoavit; ad epiſcopatum, qui non explevit ætatis annos triginta. Hic poſtremus articulus in Gallia receptus non eſt, ubi ſatis habetur, annos viginti ſeptem inceptos eſſe.

Impedimentum defectus ætatis quoad ordines, ad beneficia quoque protenditur, quæ ordines poſtulant: ad hæc ſcilicet beneficia ætate opus eſt, quæ ad ordines iiſdem addictos requiritur. Eſt hac in re duplex exceptio; ſpectat una dignitates, animarum oneri obnoxias, ad quas ſemper annis viginti quinque inceptis opus eſt, tametſi non deſint, quæ, ſacris canonibus ita ſtatuentibus, diacono contentæ ſint; ſpectat altera dignitates cæteras, præbendas, portioneſque, quibus ordo aliquis adnexus eſt; ad hæc beneficia, ætatem adeſſe, quæ ſufficit, ut ob ea requiſitus ordo intra annum ab inita poſſeſſione numerandum ſuſcipi poſſit. In Gallia fere incipit enumeratio poſt pacificæ poſſeſſionis annum, ut proinde proviſo ad promotionem integri ſuppetant anni duo. Ex communi, generatim recepto jure, irregularis, quoad pœnitentiariam, ob ætatis defectum eſt, qui annos quadraginta nondum complevit. Eſt hoc unicum ſæculare beneficium quod grandiorem quam quivis alius ordinum, ætatem poſtulat. Abbatiæ quoque quadrageſimum ætatis annum in feminis ſibi vindicant, ſi regiæ nominationis abbatias exceperis, ad quas ſufficiunt inchoati anni viginti tres. (Gibertus, *Inſtit. Eccleſiaſt. & benefic.* Tom I. p. 241. & 242.)

§. IX.

De libertatis defectus Irregularitate.

Quadruplicis generis homines, ex communi jure, ob irregularitatis defectum, irregulares ſunt: videlicet, captivi, conjugati, magiſtratus *curiales* dicti, quique ob magnam pecuniæ vim, rationem reddere debent.

1. Captivi, ſeu ſervi irregulares ſunt: & ſiquidem abſque dominorum venia initiati fuerint, dominis ipſi ſarciendi ſunt, ad eoſve remittendi ipſorum captivi, poſtquam gradu dejecti ſunt, ſi majores ordines ſuſceperunt: *Servos in clerum provehi ſine voluntate dominorum non permittimus, ad eorum qui poſſident, moleſtiam. . . . Si quando autem etiam dignus ſervus viſus ſit, qui ad gradum eligatur, qualis noſter quoque Oneſimus viſus eſt, & domini conceſſerint, ac liberaverint, & ædibus emiſerint, fiant.* (Can. Apoſt. 81.)

Impedimentum hoc ſtatu & conditione ſervorum nititur, qui propterea quia ſui juris non ſunt, ſeu ſuarum perſonarum domini, nec Eccleſiæ ſe dedere, nec eidem ſervitia quæ a ſuis ipſa miniſtris expectat, præſtare poſſunt. Impedimento huic in Gallia non eſt locus, quia ibidem perſonalis ſervitus non recipitur, ſtatimque ac ſervus in eam pedem infert, priſtinam libertatem recuperet. Turcæ, Mauri, aliique barbari homines qui, ut in Regiis triremibus, & alibi ſerviant, emuntur, non aliter quam bello capti ſpectantur; nec ad ordines, perinde atque ad matrimonium diſpenſatione indigent, tametſi ſervitus in dirimentium impedimentorum numero ſit. In Nivernenſi conſuetudine, qui ſervili conditione ſunt, clero filios adſcribere, ſine expreſſa domini venia, non poſſunt; quod ſi fecerint, quin eam obtinuerint, id domino juris eſt, ut ab iis ob tributaria opera, & perſonalia onera quæ eidem debent, indemnitatem exigant. Remenſis Concilii, an. 630. habiti canon 6. deſignare videtur id genus homines: *Hi quos publicus cenſus ſpectat, ſine permiſſu Principis, vel judicis, ſe ad religionem ſociare non audeant.*

2. Nullus ordo, ne tonſura quidem homini conjugato conferri poteſt, niſi forte ejus uxor in id conſentiat, & religioſam profeſſionem, ſi junior eſt, amplectetur, aut, ſi admodum provecta ætate eſt, perpetuæ in civili ſocietate caſtitatis votum emittat.

3. Populi ſervitio addicti magiſtratus olim irregulares erant; at hæc irregularitas non amplius ſubſiſtit.

4. Qui ob gravem pecuniæ ſummam, ſeu publice, ſeu privatim, rationem reddere tenebantur, irregulares erant, ex jure veteri: ejuſmodi erant tutores, procuratores, adminiſtratores, &c. *Actores & executores ſeu procuratores pupillorum, ſi poſt depoſita onera, & reddita ratiocinia, actus vitæ ipſorum fuerint comprobati in omnibus, poſſunt, ſi poſtulati fuerint, honore munerari* (can. *Magnus*, tit. *de Obligat. ad ratioc.*). Ejuſmodi canones non amplius in Gallia uſui ſunt, ibique diebus ſingulis, qui publicis muneribus functi ſunt, antequam etiam rationem reddiderint, ordinibus initiantur: ſatius tamen cuiuſque foret in hac facti ſpecie Epiſcopum conſuli.

§. X.

De famæ defectus Irregularitate.

Irregularitati quæ ex infamiæ defectu, ſeu ex infamia oritur, fundamentum ſuppeditat ea Juris regula (c. 87. *in Sexto*), dignitatum januas infamibus perſonis clauſas eſſe debere. Diſtinguitur infamia juris, ea ſcilicet quæ ex crimine, vel ex vita ad ſcandalum prava dimanat; & infamia facti quæ ex profeſſione naſcitur, ad quam incumbitur. Ex utraque derivatur irregularitas; ac proinde tamquam irregulares ſpectandi ſunt; 1. qui publice noti ſunt ut rei alicujus criminum quibus jus infamiam addixit, cujuſmodi, ut exempla proferam, læſæ majeſtatis, furti, proditionis, &c. crimina ſunt; 2. qui hiſtrionum, carnificum, mimorum, comœdorum, & ejuſmodi artes profeſſi ſunt; 3. qui ad aliquam pœnam cum infamia conjunctam, ut ad triremes, ad ferreum collare, vulgo *berlina*, a judice damnati fuere; 4. qui publicam pœnitentiam ob crimen ſcandalo obnoxium ſubierunt; 5. eorum filii, qui ob læſæ majeſtatis crimen damnati ſunt, hæreticorum filii & nepotes, filii pariter & nepotes eorum qui non ſine violentia cardinalem percuſſerunt; 6. qui corporeis capturæ decreto ob crimen notati fuere.

Ceſſat infamia; 1. per publicam, reique hominis

culpæ reſpondentam emendationem; 2. per diſpenſationam ſummi Pontificis, atque adeo Epiſcopi qui eam quoad beneficiorum, ordinumque jam ſuſceptorum uſum tantum concedere poteſt, cum de eriminibus adulterio minoribus agitur; 3. per baptiſmum, ſi de facti infamia ſarmo eſt, cujuſmodi eſt hiſtrionis, comœdi, &c. profeſſio; 4. per domicilii mutationam in locoque commorationem, ubi qui infamiæ ſubeſt, non eſt hoc titulo notus, cum de facti pariter infamia ſarmo aſt.

§. XI.

De Irregularitate qua ex bigamia proficiſcitur.

MAtrimonium quodque ſemel aut pluries iteratum, itemque illud omne in quo partium altera conjugata fuit, *bigamia* nuncupatur. *Bigami*, quod inde conſequitur, appellantur, qui bis conjugati fuere, quique matrimonia duo conſummarunt, ſeu ante, ſeu poſt baptiſmum, ex Latinæ Eccleſiæ uſu; qui viduam, aut ab alio corrupiam duxarunt; qui eum uxoribus, poſtquam in adultarium lapſæ ſunt, rem babuerunt; qui matrimonium inierunt, poſtquam ſacrum ordinam ſuſceparunt, aut ſolamnia religionis vota emiſerunt, Omnes hi bigami irregulares ſunt. *Vide* BIGAMIA.

§. XII.

De lenitatis defectus Irregularitate.

IRregularitati, quæ ex lenitatis defectu eſt, cauſam præbet voluntarius & proximus in hominis mortam, aut mutilationem influxus, quamvis utraque juſta ſit. Irregularitas hæc non minus quam Eccleſia, vetus eſt, quippe cui id fundamento eſt, homines, per ordines, ejus miniſtros fieri, qui cum agno ob manſuetudinem comparatur, qui hanc in primis virtutem ſuis diſcipulis commendavit, qui ne dum eos mori aut peti voluit, qui morte pœniſve cæteris digni erant, pro omnibus potius hominibus paſſus ipſe mortuuſque eſt, ſuoque ſe præterea quotidie patri, tamquam propitiationis victimam, per noſtrorum altarium incruentum Sacrificium, ad eorumdem ſalutem offart. Ut bane nimirum ſummi ſacerdotis manſuetudinem ſuavitatemque imitentur, e ſuis Eccleſia miniſtris poſtulat, ut ſanguinis puras manus habeant, ſemperque ſuum ipſorum potius quam fratrum ſanguinem fundere parati ſint.

Lenitatis defectus qui irregularitatam parit, occurrit 1. in omnibus fidelibus qui quempiam occidunt aut mutilant, aut ad mutilationem libera proximaque ratione conferunt; 2. in iis qui quempiam criminaliter perſequuntur, ſiquidem eum judex ad mortem, vel ad mutilationem damnaverit; 3. exterorum quidem Theologorum ſententia, in teſtibus quorum depoſitionem accuſati mors, aut mutilatio ſubſequitur; in Gallia, teſtes & denuntiatores irregulares non ſunt, niſi ſe ipſi præſentaverint, quin accirentur, & ad vindictam, ex aliove animi impetu depoſuerint; 4. in procuratoribus, cauſidicis, actuariiſque, ut exteri præter Theologi docent; & in Gallia, procuratores & cauſidici irregulares non ſunt, niſi in cauſa fuerint, ut innocens mortem ſubiret, propterea quod eum male, reumve contra juſtum accuſatorem ſtudioſius ſatinſque, quam par eret, defenderunt; theologi, Galli quoque, ad actuarios, ſeu graffarios quod attinet, ſecti ſunt; & hi quidem, ut tutius agatur, diſpenſationem obtinere debent; 5. in Gallia, ut alibi, occurrit lenitatis defectus in judicibus qui ad mortem, aut mutilationem damnarunt; in advocatis & procuratoribus regis ad regia tribunalia ſpectantibus, & in cæterorum ſæcularium tribunalium procuratoribus fiſcalibus, qui concluſiones ad mortem aut mutilationem tendentes, cum eæ quidem ſecutæ ſunt, ediderunt; in ſatellitibus qui reum ad ſupplicium ducunt, & in ſententiæ executoribus; in clericis qui adſiſtunt reorum morti, ut iis faveant, & auctoritatem addant, qui eos damnarunt ipſorum nomine, & non aliter; in iis qui ligna ad reum comburendum injiciunt aut afferunt; in operariis qui quidem ſupplicii inſtrumenta ſolum in carnificum gratiam conficerent; in iis qui in prælio interfecerunt, aut mutilarunt, tum etiam cum, an interfecerint, aut mutilaverint, dubitatur, atque adeo tum quoque cum bellum juſtum eſt; quod ſi illud injuſtum fuerit, ſatis ex jure eſt adfuiſſe conflictui, ſeu militari facinori, in quo cujuſpiam occiſio contigerit; 6. occurrit lenitatis defectus etiam in medicis & chirurgis qui, culpa ſua, cujuſpiam mortis aut mutilationis, haud ſervatis artis regulis, cauſa ſunt; & in clericis qui medicinam & chirurgiam cum aduſtione aut inciſione profitentur; non item in iis qui hanc exercent ex artis regulis, & quin aduſtio, aut inciſio locum habeant, quia jus iis hanc exercitationem non interdicit.

Papa unus, ejuſque delegati ſuper hac irregularitate diſpenſare poteſt; ut enim Tridentina ſynodus ſtatuit, eo tantum jure gaudent Epiſcopi, ut irregularitatum diſpenſationem tribuant, quæ ex delicto promanant; jam vero lenitatis defectu nixa irregularitas ex delicto non oritur.

§. XIII.

De Irregularitate quam homicidium affert.

HOmicidium irregularitatem parit, non ſolum cum data opere patratum eſt, verum etiam cum forte fortuna, ſeu caſu quodam, citraque intentionem contigit; ſi reus illicitæ & periculoſæ rei operam dabat, aut ſi id agens, quod licebat, in gravem negligentiam quæ eumdem lethalis culpæ reum efficerat, prolapſus eſt. Ergo tamquam irregulares ſpectandi ſunt; 1. qui in ſingulari certamine, vel in bello aperte injuſto, vel quavis alia ejuſmodi occaſione occiderunt, ſeu ſtatim, ac prope momento temporis, ſeu ſenſim occiderint, ut propinato veneno quod ſuum non niſi pluribus poſt menſibus effectum edidit; 2. qui expreſſe aut tacite homicidium juſſerunt, niſi juſſa revocaverint, eique qui ſibi homicidium patrandum ſumpſerat, revocationem ſignificaverint; 3. qui quempiam percuſſum voluerunt, quem mandatarius mutilavit, aut interfecit, quamvis ei diſertis verbis utrumque vetuerint; 4. qui homicidium conſuluerunt, ita quidem, ut ad illud, ſeu occiſorem deſignantes, ſeu ad facinus animum eidem addentes, vere conferrent; 5. qui illud approbant, ratumque habent, quamvis iis inſciis, dummodo tamen eorum nomine, & ut ipſis gratum fuerit, patratum fuerit, e Juris regula (cap. 23. *de Sentent. excommun. in Sexto*): *Cum quis abſque tuo mandato manus injecit in clericum, tuo nomine, violentas; ſi hoc ratum habueris, excommunicationem latam a canone incunctanter incurris, cum ratihabitio retrotrahatur, & mandato debeat comparari*. 6. In irregularium quoque numerum, homicidii cauſa, referendi ſunt, quicunque ad illud efficaciter & proxime ſtudium & operam contulerunt, ut qui venenum ſuppeditant, quod ad vitam adimendam facit, aut qui eum quem jubet interfici, detinent, ne elabatur; milites qui injuſto in bello arma tulerunt, etiamſi eorum unus hoſtium quempiam interemiſſet, aut mutilaſſet, quia omnes & ſinguli unam tantum moralem cauſam conficiunt; qui ad id belli milites conſcribunt, aut pecuniam, arma, vel ejuſmodi quicquam præbent; teſtes, accuſatores, & judices injuſti; qui innocentem impediunt, ne ſe purget, quive hominis quam alter aggreditur, arma celant, impediendi cauſa, ne ſe defendat; qui occiſioni adſtant, cum occiſorem adjuvare parati ſunt, quamvis eum reapſe non adjuvent; qui juſtitiæ vi homicidia impedire debent, nec, prout poſſunt, impediunt; cujuſmodi ſunt Principes, præſides, magiſtratus, &c. 7. Idem dicendum de clericis qui per igniariæ fiſtulæ ictum, ſeu venantes, ſeu ſe oblectantes, caſu quempiam occidunt; itemque de iis qui prævidere potuerunt, atque adeo debuerunt contingere id ſibi poſſe. 8. Eſt illud apud Romanam pœnitentiariam in more poſitum, ut eos babeant irregularium loco, qui mulieris abortum curant, licet dubitandi cauſa ſubſit, utrum fœtus animatus ſit, necne, e communis juris regula: *In dubio via tutior ſemper eſt eligenda*. (Cap. 12. *de Homicidio*; & cap. 5. *de Cleric. Excommunic.*)

De mutilatione, quoad irregularitatem, perinde ac de homicidio pronuntiandum eſt. Jam vero mutilatio eſt membri amputatio, membri autem nomine venit corporis pars quæ peculiarem & a reliquis diſtinctam operationem obtinet, quæve alicujus actionis totale inſtrumentum eſt; ut manus, pes, lingua, nares, &c. Dentes, aures, digiti non ea membra ſunt quorum abſciſſio irregularitatem inducat.

Summus unus Pontifex ab irregularitate quam voluntarium, ſeu juſtum, ſeu injuſtum ſit, homicidium parit, diſpenſare poteſt; ab ea diſpenſant Epiſcopi, quæ ex fortuito occultoque homicidio, & ex injuſta eademque occulta mutilatione proficiſcitur.

Neceſſarium quoque homicidium, ſcilicet ob unam & unicam adverſarii præveniendi neceſſitatem, ei adimenda ad propriam ſervandam vita, patratum vetus

Eccle-

Digitized by Google

Eccleſiæ diſciplina irregularitati ſubdebat. Cernitur id in Triburienſis Concilii, an. 895. habiti canone undecimo qui his verbis conceptus eſt: *Si quis clericus, quamvis nimium coactus, homicidium fecerit, ſive ſit presbyter, ſive diaconus, deponatur.* Diſciplinam hanc reformavit ſummus Pontifex Clemens V. apud generale Viennenſe Concilium, in Clementina *de Homicidio*, quæ ita habet: *Nullam ex hoc irregularitatem incurrit, qui aliter mortem vitare non valens, ſuum occidit, vel mutilat invaſorem.* Id tamen Tridentina ſynodus ut certum ponit, eccleſiaſticos qui in hanc facti ſpeciem inciderunt, adhuc diſpenſatione indigere, ſed quæ iis negari non poteſt. *Vide* hujus Concilii Textum verb. *Homicidium*. Hæc diſpenſatio, licet ex earum numero ſit, quæ favorabiles appellantur, eſt ſanctæ Sedi reſervata.

§. XIV.

De Irregularitate quæ ex Baptiſmi iteratione oritur.

BAptiſmatis iteratio, citra juſtam cauſam peracta tum eum qui baptizat, tum eum qui ſciens baptiſmum recipit, tum clericum qui cæremoniæ adſiſtit, irregulares reddit; & hæc irregularitas tam ad ordines, quam ad beneficia locum habet. Qui, appoſita conditione, vel etiam abſque conditione per oſcitantiam, baptiſmi ſacramentum iterant, quamvis eorum gravis negligentia obfuerit, quominus, an primum validum ratumque eſſet, inquirerent, nullam prorſus irregularitatem ſubeunt, quia non ea mente ſunt, ut illud iterum conferant; huic autem menti, priorisque baptiſmi contemptui hanc pœnam canones addixerunt. Theodorus Cantuarienſis eos in irregularium numero ponit, qui bona fide rebaptizarunt; & Cameracenſe Concilium, an. 1585. celebratum, tit. 6. cap. 7. eos pariter irregulares declarat, qui ſub conditione rebaptizant, propterea quod de præcedentis baptiſmi validitate diligenter inquirere neglexerunt: et hæ deciſiones aſſeclis carent. Hæc irregularitatis ſpecies prope locum non habet niſi inter Græcos ſchiſmaticos qui quoſcunque Latinos ad ſuam communionem pertrahere poſſunt, rurſus baptizant; eſt enim in Latina Eccleſia propemodum inauditum, novo quempiam baptiſmate ablui, quem valide baptizatum eſſe conſtiterit, eumque voluntarie pati ſe iterum baptizari. (Cap. *Eos*, & cap. *Quibus*, *de Conſecr.* diſt. 4.)

Irregularitas quæ e baptiſmatis iteratione oritur, eſt Papæ reſervata, cum publica eſt. Epiſcopi ab ea quæ occulta eſt, diſpenſare poſſunt.

§. XV.

De Irregularitate quæ ex prava Ordinum ſuſceptione derivatur.

ORdinum prava ſeu illicita ſuſceptio irregularitatem parit; 1. cum ordinem ſortitio quiſpiam ſuſcepit abſque acceptione, contraque Epiſcopi cum excommunicationis pœna conjunctam interdictionem; 2. cum, poſt ſuſceptos minores ordines, ſubdiaconatus ſumitur, quin ad hunc ordinem approbatio præceſſerit; 3. cum ex Epiſcopi excommunicati & denuntiati manu ordines ſuſcipiuntur; 4. cum minores ordines & ſubdiaconatus, aut ſubdiaconatus & diaconatus in eadem ordinatione ſumuntur, quin Epiſcopus annuat, ac potiore jure, ſi præſul ipſe id per excommunicationis pœnam vetuerit; 5. cum ſacrorum ordinum aliquis, conſtante matrimonio vel conſummato, ſuſcipitur.

§. XVI.

De Irregularitate quæ malum Ordinum uſum ſequitur.

1. QUicunque ſerio, ſcienter & ſolemniter obit ſacri ordinis munia, quem non ſuſcepit, irregularis evadit: *Si quis baptizaverit, aut aliquod divinum officium exercuerit non ordinatus .... nunquam ordinetur.* Eadem eſt ejus ratio, qui aliorius confeſſionem audit, quin ſacerdos ſit, ſeu abſolutionem ei tribuat, ſeu non.

2. Quicunque majori excommunicatione, ſuſpenſione, interdicto etiam occulto obſtrictus eſt, irregularis evadit, ſi majores ordines abſque legitima cauſa ſolemnem in modum exerceat; legitimæ porro cauſæ ſunt ignorantia invincibilis, oſcitantia, oblivio, ſcandali vitandi neceſſitas. Hinc illud conſequens fit earum cenſurarum aliqua irretitum clericum, ſi hebdomadarii officium obeat, dicatque, *Dominus vobiſcum*, in irregularitatem incidere; ſi enim id non dicit, nihil facit aliud quam quod moniales, officium recitantes faciunt. Perinde res habet, ſi ſubdiaconus Epiſtolam cum manipulo, & diaconus Evangelium cum ſtola, in earumdem cenſurarum aliqua verſantes concinant; ſi enim iis ornamentis induti non ſint, non cenſentur ſacrum ordinem exercere. Idem dicendum de clericis qui matrimonia celebrarent, aut baptiſma ſolemnem in modum conferrent; ſi enim privatim & abſque ulla ſolemni forma baptizarent, ita requirente neceſſitate, irregulares non eſſent, quoniam id unum facerent, quod ipſæ feminæ interdum faciunt. Idem de Epiſcopo ſentiendum eſt, qui ſanctum Chriſma conficit, dum alicui cenſuræ ſubeſt; qui, licet extra ſolemnia Miſſæ tempus, Confirmationis ſacramentum confert; qui tonſuram, aut quatuor minores ordines tribuit; qui Eccleſias, altaria, calices, patenas conſecrat; qui abbates, virgines, indumenta ad divinum ſervitium deſignata benedicit; qui pollutas Eccleſias reconciliat, gradu clericos dejicit, excommunicatos non ſine præſcriptis ſolemnibus formis abſolvit; qui benedictionem populo ſolemnem in modum impertitur per ea verba: *Sit nomen Domini benedictum*, quia omnia hæc & ſingula munia ad epiſcopalem, aut ſacerdotalem ordinem pertinent. Idem quoque judicium de abbatibus & ſacerdotibus ferendum eſt, qui cum ſummi Pontificis venia epiſcopales aliquas functiones exercent; itemque de ſacerdotibus qui, quamvis invalide, abſolutionem tribuunt, cenſuris obſtricti, quia ſcilicet abſolutioni non alia ſolemnitas, quam pronuntiatio verborum ineſt.

Multi nomine ſacerdotes, cenſuram eccleſiaſticam contemnentes, excommunicati, vel ſuſpenſi a prælatis ipſorum, exigentibus culpis ſuis .... attrectare ſibi interdicta myſteria non verentur; contra quos rigorem eccleſiaſticum volumus exerceri. Statuimus igitur, ut tales, ſine ſpe reſtitutionis, ab officiis & beneficiis deponantur, & infames & inteſtabiles ſint, & de cætero ad beneficia eccleſiaſtica nullatenus admittantur, niſi per pœnitentiam approbatam, & converſionem laudabilem, ſedis Apoſtolicæ gratiam meruerint obtinere. (Concilium Moguntinum, an. 1225. Statuto 3.)

3. Ab irregularitate quæ per cenſuræ violationem, ſacrorum ordinum aliquo exercendo contrahitur, cum crimen publicum eſt, ſolus Papa diſpenſare poteſt; cum crimen occultum eſt, diſpenſat Epiſcopus. Quod ad irregularitatem attinet, quam is ſubit qui ordinem quem non habet, exercet, Epiſcopus ab ea diſpenſat, quoad uſum ordinis jam ſuſcepti, poſt pœnitentiæ annos duos aut tres; et eadem quoad ſuperiores ordines ſuſcipiendos ſummo Pontifici reſervatur, cum publicum crimen eſt; ſi enim occultum ſit, Epiſcopus etiam ad ſuperiores ordines obtinendos diſpenſat. C. 2. *de Cleric. non ordin. min.*

4. Animadverſione dignum eſt, juriſdictionis per eccleſiaſticum cenſuris obnoxium exercitatione irregularitatem non importari, quia ſolum ordinum, in hac facti ſpecie exercitationi addicta hæc pœna eſt. At in quæſtione eſt, an Epiſcopus ſuper irregularitate diſpenſare poſſit, quæ ex cenſura dimanat, quam ipſe tulit. Id eum poſſe Cardinalis Noviliacenſis, Archiepiſcopus Pariſienſis in Mandato quod an. 1709. ſuper caſibus & cenſuris reſervatis edidit, expreſſis verbis pronuntiat. Canoniſtæ vulgo contra ſentiunt, hoc nixi principio, inferiorem a ſuperioris legibus diſpenſare non poſſe; jam vero lex quæ eccleſiaſticum hominem qui ſui Epiſcopi cenſuram violat, irregularem declarat, a Conciliis ſummiſque Pontificibus emanavit, quemadmodum videre poteſt, quicunque titulum *de Clerico excommunicato miniſtrante* percurrerit; Concilia vero, ſummique Pontifices unumquemque ſingillatim Epiſcopum longe multumque antecellunt.

§. XVII.

De Irregularitatis diſpenſatione.

SUper irregularitatis diſpenſatione, ſcitu neceſſaria ſunt potiſſimum duo; primum refertur ad juſtas cauſas quæ ab irregularitate diſpenſationem expoſcunt; alterum perſonas ſpectat ad quas pertinet ejuſmodi diſpenſationes concedere.

Quoad primum caput, Juris Corpori inſerti canones, inquit Gibertus, (Inſtitution. eccleſiaſtic. benefic. & benfic. Tom. 1. pag. 259.) non alias, ad irregularitatem quod attinet, diſpenſationis cauſas, quam urgentem Eccleſiæ neceſſitatem, aut evidentem ejuſdem Eccleſiæ utilitatem approbant. In prima facti ſpecie verſatur Eccleſia, cum eidem perſonæ deſunt, quibus ad ordines, aut ad beneficia requiſitæ qualitates non inſunt. Verſatur eadem in altera facti ſpecie, cum irre-

Digitized by Google

irregularitati obnoxii homines ſingularibus ingenii viribus pollent, quæ in iis exiſtentem irregularitatem obliterant; cujuſmodi eſſet ſpurius æque doctus, prudens, ſapiens & pius, & quod inde conſequitur, ſervitio utiliter Eccleſiæ præſtando par. Sequitur hinc canonicas irregularitatum diſpenſationes non eſſe, quæ ſolum eorum qui petunt, eorumve qui iis conſanguinitate junguntur, aut communitatum quarum iidem membra ſunt, ſpectata paupertate tribuuntur; tum enim potiſſimum ob impetrantis, aut conſanguineorum, aut communitatis utilitatem diſpenſatio conceditur.

Quod ad eos attinet, quibus irregularitatis diſpenſationes concedendi jus eſt, quodque ad eorumdem, quoad hanc rem, poteſtatis amplitudinem ſpectat, a regulis quæ ſequuntur, quaſque exceptiones quæ ſingulis congruunt, comitantur, judicari poterit.

Regula I.

Quæcunque ex tranſeuntis cauſæ vitio naſcitur irregularitas, ceſſat ſtatim atque eamdem cauſam ceſſare contingit, quin diſpenſatione opus ſit, quoniam id genus irregularitates ad illud uſque tempus ſolummodo latæ ſunt, quo cauſæ ſubſiſtunt, e quibus eædem originem trahunt. Quamobrem qui ob ætatis, ſcientiæ, libertatis, valetudinis, natalium defectum irregulares ſunt, ejuſmodi eſſe deſinunt, cum ætas, ſcientia, libertas, quæ requiruntur, iiſdem adſunt; cum mente & corpore convaluerunt; cum legitimi per matrimonium ſubſequens evaſerunt. Ad irregularitates quibus eſt cauſa permanens, hæc regula non protenditur, ut ad eas omnes quæ ex delicto proveniunt, ſi infamiam & hæreſim, in Gallia quidem, exceperis; nec magis eadem regula bigamiam, aut lenitatis defectum afficit.

Regula II.

Irregularitas, quæcunque ex proprio delicto ortum ducit, per baptiſma tollitur, ſeu potius culpa, quæcunque fuerit, nullam irregularitatem parit ante baptiſmum, quia ſacramentum hoc omnes peccati maculas, omnem quæ ex eo derivatur, indignitatem, turpitudinemque, omnia denique irregularitatum quæ illinc proficiſcuntur, fundamenta de medio funditus adimit; non eadem eſt irregularitatum ratio, quibus defectus originem præbet, ſi unus excipiatur lenitatis defectus; quemadmodum enim ea vitia poſt baptiſmum ſubſiſtunt, ita irregularitates quæ ex iiſdem oriuntur, & ipſæ perdurant.

Regula III.

Ad irregularitatis, quæcunque tandem ea ſit, diſpenſationem religioſa profeſſio viam ſternit, efficitque, ut ſpurii ſacros quidem ordines, non tamen prælaturas, ne regulares quidem ipſas ſuſcipere poſſint. Ita ſtatuit commune Jus, cap. 1. & 3. *De eo qui furtive*; & cap. 1. *De filiis presb.*

Regula IV.

Diſpenſare poſſunt ſummi quidem Pontifices ab omnibus canonicis irregularitatibus; Epiſcopi autem ab iis quæ ex criminibus occultis oriuntur, ex iiſque quæ ad contentioſum forum deducta non ſunt; excipitur irregularitas quæ ex voluntario homicidio derivatur, a qua ſolus Papa, quantumvis id criminis occultum ſit, diſpenſare poteſt. Qua in re venit animadvertendum, non omne ad contentioſum forum deductum crimen irregularitati, ſummo Pontifici reſervatæ cauſam præbere. Querela ſcilicet, aut inquiſitio ad id non ſufficiunt; denuntiatum in jus accitum fuiſſe, & ſuccubuiſſe neceſſe eſt; ſi enim, vel e falſis probationibus, abſolutus fuerit, ejus crimen occultum cenſetur; ſin, ante judicium, cum parte tranſegit, eum etiam Epiſcopus diſpenſare poteſt.

Regula V.

Omnes irregularitates quæ ex defectu proveniunt, nonnullis exceptis, univerſim ſummo Pontifici reſervatæ ſunt. Ratio eſt, quia irregularitatis diſpenſatio Epiſcopo interdicta eſt, quoties a jure, vel a legitima conſuetudine ei non conceditur; atqui irregularitatum ex defectu prodeuntium pauca ſunt, e quibus diſpenſandi facultatem Epiſcopo jus aut conſuetudo concedunt; cujuſmodi ſunt irregularitates duæ, quarum una ex natalium defectu, altera ex ſimilitudinariæ bigamia derivantur. Irregularitates porro ex defectu prodeuntes univerſim ſummo Pontifici reſervatas eſſe propterea dicimus, quia ab iiſdem Epiſcopi diſpenſare poſſunt, cum dubia ſunt, cumque irregulares, quominus ad Papam confugiant, aut paupertas, aut quod inde contingeret, ſcandalum impedit.

Hanc regulam Gibertus impugnat, inquiens principium quo ea nititur, procul dubio falſum eſſe, atque ut veritati congrueret, omnibus caſibus Epiſcopo non expreſſe conceſſis accommodari non poſſe. At nobis quidem hujus ſtrenui Canoniſtæ animadverſiones & ratiocinationes impedimento non ſunt, quominus inſtitutæ regulæ, tamquam quoad uſum tutiori ſtandum putemus.

Regula VI.

Epiſcopi ab irregularitate, per cenſurarum quas ipſi tulerunt, violationem inita, cum publica eſt, diſpenſare non poſſunt. Ratio eſt, quia, licet cenſura quæ irregularitati occaſionem præbet, ab Epiſcopo lata ſit, irregularitas tamen quam ſubit qui hanc cenſuram violat, lata eſt a communi jure, cæterarumque proinde, quæ in communi jure continentur, irregularitatum naturam ſequitur.

Regula VII.

Nulla irregularitas ſuſcipienda, quæ in jure expreſſa non ſit; ex quo fit, ut, in dubitationibus ſuper jure, minime neceſſe ſit ad diſpenſationem confugi, cum poſt maturum examen, facti ſpecies de qua dubitatur, expreſſis verbis notata in canone non occurrit.

Regula VIII.

Qui legitimis privilegiis gaudent, ut ſuper irregularitate diſpenſent, iis uti poſſunt, quam late patent; adeoque, ſi prælati regulares ab omnibus irregularitatibus diſpenſandi facultatem e ſummis Pontificibus acceperunt, quemadmodum Salmanticenſes theologi dicunt, ſatis auctoritatis obtinent, ut eadem utantur; at Epiſcopo ſemper id juris eſt, ut a religioſo publice irregulari qui ad ſuſcipiendos ordines ei ſe ſiſteret, privilegium quod jactat, ſibi exhibitum velit; nec huic religioſo ſufficeret conſuetudinem in medium afferre.

Regula IX.

Ut irregularitates quæ ex occultis criminibus oriuntur, bene penitus perſpiciantur, animadvertendum eſt, poſſe crimen aliquod quoad actionem quæ ejus veluti materiam conficit, eſſe publicum, eodemque tempore quoad malitiam occultum eſſe. Cauſa exempli, ſi ſacerdos latente excommunicatione irretitus, publice Miſſam celebret, actio quidem, ſeu Miſſæ celebratio publica erit, at peccatum quo ſe is obſtringet, quodque irregularem eumdem reddet, occultum erit. Fieri & illud poteſt, ut notorium ſit eum ſacerdotem, poſtquam in excommunicationem incidit, celebrare, ut idem tamen hujus cenſuræ abſolutionem ſuſcepiſſe cenſeatur; ac tum quidem adhuc occulta erit ejuſdem cenſuræ violatio. In his duobus caſibus peccata tamquam occulta ſpectanda ſunt, idemque de irregularitatibus quæ ex iis prodierunt, ſtatuendum eſt. Ita ſentiunt D. *de Sainte-Beuve*, & P. Navarrus, Recolletus, Innocentii Papæ XI. pœnitentiarius.

Regula X.

Ex omnibus irregularitatum generibus, quæ ex delicto occulto proveniunt, ejus tantum quæ ex occulto homicidio derivatur, ſummo Pontifici reſervata diſpenſatio eſt; & præterea requiritur, ut homicidium ipſum per ſe voluntarium ſit, non fortuitum, ſeu per imprudentiam peractum, nec neceſſarium, ſeu ad propriam defendendam vitam editum, quæ contra jus faſque impetita fuerit, nec aliter ſervari potuerit. Super cæteris irregularitatum generibus, quæ ex occulto crimine oriuntur, Epiſcopo conceſſa eſt diſpenſatio, dummodo eædem per occulti criminis e quo natæ ſunt, confeſſionem, aut apud judicem convictionem publicæ non evaſerint: *Liceat Epiſcopis in irregularitatibus omnibus & ſuſpenſionibus, ex delicto occulto provenientibus, excepta ea quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad forum contentioſum, diſpenſare; & in quibuſdam caſibus occultis, etiam ſedi Apoſtolicæ reſervatis, delinquentes quoſcunque ſibi ſubditos, in diœceſi ſua*

per

per ſe ipſos, aut vicarium, ad id ſpecialiter deputandum, in foro conſcientiæ gratis abſolvere, impoſita pœnitentia ſalutari. Idem & in hæreſis crimine in eodem foro conſcientiæ eis tantum, non eorum vicariis, ſit permiſſum. (Concilium Tridentinum, ſeſſ. XXIV. cap. 6. *de Reformat.*)

Regula XI.

Quoties qui irregularitate ſummo Pontifici reſervata obſtrictus eſt, legitimo impedimento detinetur, quominus ad eum diſpenſationis ergo confugiat, hanc ei Epiſcopus tribuere poteſt. Ratio eſt, quia legitimum impedimentum in cauſa eſt, ut reſervationis lex perfici nequeat, id quod obligationem adimit, quam lex imponit; ut enim fert vulgaris regula: *nemo ad impoſſibile tenetur*. Legitima porro impedimenta quæ obſunt, ne reſervationis legi poſſit fieri ſatis, non alia ſunt, quam ſupplicantis paupertas, facta hypotheſi de caſibus agi, in quibus Datariæ diſpenſatione opus eſt, & ſcandalum cui diſpenſationis retardatio, ſiquidem ea Roma peteretur, exponeret.

Regula XII.

Diſpenſationes quæ in externo foro uſui eſſe debent, a Dataria, quæ vero in interno tantum foro debent inſervire, e Pœnitentiaria ſumuntur.

Regula XIII.

Si ſubſit dubitatio, an irregularitas reſervata ſit, itemque, an quæ dubio procul reſervata eſt, inita fuerit, licet Epiſcopo ſuper omni irregularitatum genere diſpenſare, propterea quod *odia reſtringi, & favores convenit ampliari*.

Regula XIV.

Tametſi communis rumor ferat certum quemdam hominem irregularem eſſe, & ea quidem irregularitate quæ ſit ſummo Pontifici reſervata, cum eo tamen tamquam irregulari non eſt agendum, niſi aliunde ſatis graves ejuſmodi irregularitatis probationes ſuppetant. Nititur id ea juris regula: *Actore non probante, reus abſolvitur*.

IRREGULARITAS. Pariſienſe Concil. an. 1212. Part. IV. cap. 16. fatuorum feſtum damnat his verbis: *A feſtis vero fatuorum, ubi baculus accipitur, omnino abſtineatur. Idem fortius monachis & monialibus prohibemus.* Feſtum hoc, quod etiam ſubdiaconorum feſtum nuncupabatur, in Gallia quidem per annos amplius quingentos perſtitit. Erat illud impietatum, ſcurrilitatum, indecori, ſacrilegiorum plena lætitia, cui Clerici, ſubdiaconi, ipſique presbyteri vacabant in nonullis Eccleſiis, divini officii tempore, quadam Natale dominicum inter & Epiphaniam die, & præſertim anni die prima; quod in cauſa erat, ut feſtum idem etiam *Kalendarum Feſtum* appellaretur.

JUBÆUM, ſeu pulpitum, in Eccleſiis eminens locus, chorum & navim ſegregans, ad quem, evangelii dicendi cauſa, in ſolemnibus Miſſis aſcenditur. Idem eſt atque ambo, ſeu tribuna, ubi edebantur publicæ lectiones omnes quæ divinorum officiorum tempore, diu noctuque, in Eccleſia recitabantur. Et quia lector, antequam lectionem inchoaret, a celebrante benedictionem petebat, his verbis: *Jube domne, benedicere*; populus *Jubæum* nuncupavit locum ipſum, e quo tam crebro ea locutio a lectoribus repetebatur. Aderant in Eccleſiis jam inde ab an. 420. jubæa, ſeu pulpita, quorum edita fuerunt ad alias lectiones alia. Quod evangelio deſerviebat, in veteribus baſilicis quæ ad Occidentem ſitæ erant, ad Pontificis dexteram, quæ ad extremam abſidis partem erat, collocatum fuit. E jubæo canere debebat nemo, præter cantores lectoreſque: *Quod non oporteat amplius, præter eos qui regulariter cantores exiſtunt, qui & de codice canunt, alios in pulpitum conſcendere, & in Eccleſia pſallere.* (Concilium Aquiſgranenſe, an. 816. can. 76.)

JUBILARES, ſeu JUBILATI. Religioſus qui in aliquo monaſterio ab edita profeſſione quinquaginta annos exegit, eccleſiaſticus qui per annos itidem quinquaginta certæ cuidam Eccleſiæ deſervivit, canonicus qui per illud temporis ſpatium, quod capitularia ſtatuta præſcribunt, officiis interfuit, *Jubilares*, ſeu *Jubilati* nuncupantur; in eamdem, ratione habita, ſignificationem, qua antiqui, in ſæculari militia, *veteranos* vocabat. Sunt in Gallia, ſunt in Belgio, ſunt alibi capitula plura, a quorum ſtatutis qui annos triginta canonici fuere, jubilares ſunt; immuneſque, hoc titulo, a lege, qua matutinis intereſſe jubentur, exceptis dominicis feſtiſque diebus, ac tempore quo hebdomadarii fuerint, quin diſtributionum quæ præſentium peculiares & propriæ ſunt, quicquam amittant. Verum abuſiva ſunt ſtatuta hæc, quippe quæ cum canonicatuum natura ipſa, quæ omnes canonicos non legitime impeditos divinis omnibus officiis adeſſe vult, cum generalium & particularium Conciliorum legibus, cum ſummorum Pontificum conſtitutionibus pugnant, in quos capitula nihil poſſunt, propterea quod inferiores nunquam poſſunt a ſuorum ſuperiorum legibus diſpenſare, niſi in id a ſuis ipſis ſuperioribus auctoritate muniti ſint. Baſileenſe Concilium, Tridentinum quoque non aliam legitimam cauſam, propter quam canonici, tuta conſcientia, canonicali officio deeſſe poſſint, quam corporis infirmitatem, aliamve corporalem neceſſitatem, juſtam quidem, & rationi conſentaneam, aut evidentem quæ Eccleſiæ bonum ſpectet, neceſſitatem agnoſcunt.

Qui in matutinis ante finem pſalmi, Venite, exultemus, *in aliis horis ante finem primi pſalmi, in Miſſa ante ultimum* Kyrie eleiſon, *uſque ad finem divino officio non interfuerit, niſi forte neceſſitate urgente, ac petita & obtenta a præſidente chori licentia, diſcedere oporteat, pro illa hora abſens cenſeatur, ſalvis Eccleſiarum conſuetudinibus, ſi quæ forte circa hoc arctiores exiſtant. Idem in his obſervetur, qui a principio uſque in finem in proceſſionibus non permanſerint. Pro cujus executione deputetur aliquis, onus habens notandi perſonas ſingulas, ſtatuto tempore non convenientes, juramento adſtrictus agere fideliter, & nulli parcere. Jubet enim hæc ſancta ſynodus, quod in illis Eccleſiis, in quibus, ſingulis horis certæ diſtributiones ſtatutæ non ſunt, omnino etiam de groſſis fructibus (ſi quis ſit) deputentur, ut juxta menſuram laboris, plus minuſve quiſque capiat emolumenti; tollens prorſus abuſum illum, quo in una dumtaxat hora præſens, totius diei diſtributiones uſurpat; & illum, quo propoſiti, vel decani, aut alii officiales, ex hoc ſolum quod officiales ſunt, licet actualiter pro utilitate Eccleſiæ non abſint, quotidianas diſtributiones percipiunt*: (Concilium Baſileenſe, ſeſſ. XXI. tit. 40.). *Vide* CANONICI.

JUBILÆUM. Super hujus vocabuli, *Jubilæum*, etymologia, & primitiva ſignificatione non convenit inter auctores. Illud alii derivant ex hebraica voce *Jobel*, quæ *Arietem* ſignificat, quia jubilæum per arietis cornu, vel ſaltem per inſtrumentum, arietis cornui forma ſimile annuntiabatur; alii deducunt a *Jobal*, qua voce innuitur *Venia*, *Remiſſio*, *Libertas*; trahunt alii a verbo *Hobil*, quod eſt *Reducere*, *Revocare*, quia tunc unaquæque res ad priſtinum dominum reducebatur. S. Thomas, *in Pſalm. 26. Jubilæum* dictum vult a latino nomine *Jubilus*, ſeu potius *Jubilum*, quod eum lætitiæ motum, ſubitamque occupationem ſignificat, quæ minus verbis quam confuſo rumore, & acclamatione quadam exprimitur, quæ omnia animi ſenſa exhibet, quin ullum pronuntiet.

Utcunque de his variis opinionibus ſentiendum ſit, id certum eſt, jubilæum, penes Hebræos, quadrageſimum nonum, aut quinquageſimum annum fuiſſe, qui poſt annorum hebdomadas ſeptem, aut annos ſepties ſeptem contingebat, quo ſcilicet anno ſervi libertatem recuperabant; quique ex Hebræis ſua ipſorum prædia vendiderant, aut oppigneraverant, in eorumdem poſſeſſionem redibant.

Ad jubilæi nimirum Hebræorum imitationem, ſuum Chriſtiani jubilæum inſtituerunt, quod continetur plenaria indulgentia a communi fidelium patre conceſſa, non ſine ſolemni forma quadam, & peculiaribus privilegiis, in eorum gratiam, qui bona præſcripta opera ad eam lucrandam perfecerint. Alexander Papa IV. qui S. Petri cathedram an. 1159. conſcendit, Compoſtellenſi, ſeu S. Jacobi Apoſtoli in Gallæcia Eccleſiæ Jubilæum, ad Romani inſtar, conceſſit; quod evincit jubilæum urbis Romæ, ſeu anni ſancti jam tum inſtitutum fuiſſe. Initio quidem illud non niſi anno quoque centeſimo celebrabatur. Clemens VI. an. 1350. mandavit, ut illius celebratio a quinquageſimo in quinquageſimum annum incideret. Paulus II. an. 1470. illud ad quemque viceſimum quintum annum redegit; quod, primo, Sixtus IV. ejus ſucceſſor, an. 1475. executus eſt. Præter hæc anni cujuſque viceſimi quinti Jubilæo, novi quique Pontifices, dum ad Apoſtolicam ſedem evehuntur, unum concedunt, itemque alia pro re nata, prout nempe graviſſimæ quædam extra ordinem Chriſtianæ reipublicæ, aut alicujus ſingillatim regni rationes poſtulant, cenſa exempli, ut in aliquo regno fides, ubi nutat, ſarta tecta ſervetur, ut bel-

lum,

Digitized by Google

ſum, peſtis, & ejuſmodi elia flegella e Ditione cui imminent, avertantur.

§. I.

De Jubilai privilegiis,

JUbilæum, quod ad temporalis pœnæ peccatis debitæ remiſſionem attinet, plenariæ indulgentiæ nihil ed-dit; ſolum concedit, ut plurimum, non unius generis in Bulla notata privilegia, quæ ultra Bullæ verba, vimque ipſam protrahi non licet, ex ea regule: *Quod non eſt in Bulla, non eſt in praxi*. Horum privilegiorum hæc magis in more poſita, majoriſque momenti ſunt.

1. Per jubilæi Bullam, id cuique pœnitenti, ſeu regulari, ſeu ſæculari conceditur, ut ſibi, quemcunque voluerit, confeſſarium eligat, dummodo ab ordinario epprobatus ſit; id autem ſemel tantum, & jubilæi lucrandi animo. Iie confeſſarius jubilæi tempus prorogare poteſt, qui morbo laborant, qui in carcere detinentur, qui iter agunt, qui legitime impediti, aut non ſatis parati ſunt; bona etiam opera ad jubilæum lucrendum præſcripta mutare in eorum gratiam poteſt, qui vare iis perficiendis impares ſunt, omnibus ſervatie elauſulis quæ in Bulle exprimuntur.

2. Quilibet confeſſarius approbatus eb omnibus cenſuris abſolvare poteſt, cum reus danuntiatus non fuit, itemque ab omnibue caſibue Epiſcopo, ſummove Pontifici reſervatis; at eos quibue aliqua, licet occulte, irregularitas, infamiæ nota, defectus, incapecitas ineſt, na in conſcientiæ quidem foro redintegrare poteſt, eut ab impedimentis canonicis diſpanſare. Id tamquam inconcuſſi principii loco ponendum eſt, confeſſarium non poſſe a cenſuris abſolvere, quas eccleſiaſticus ſuperior in patrati criminis punitionem tulit; niſi cum reus plenam cumulatamque, ſiquidem potuit, ſatisfactionem exhibuit, aut, cum primum potarit, exhibere paratus eſt.

3. Vota in elia bona opera, juſtis quidem de cauſis, mutare poteſt, ſi perpetuæ eeſtitatis, & in approbatum ordinem ingrediendi votum excipias; vota quoque jurejurando firmata Theologi axcipiunt; & hæc ſana in uſu tutior opinio eſt. Poteſt etiam confeſſarius ad elapſum jubilæum uſque voti mutationem differre, cum citius rem, ut per erat, expendere par tampus non potuit, dummodo qui votum edidit, jubilæum lucratus fuerit, cujus intuitu ſummus Pontifex vote mutari ſinit; ſecus, id facere nequit; nec magie id ei licet quoad pœnitentem, qui, ſeu voluntaria, ſeu involunterie, ſuutum votorum mutationem non petiit jubilæi tempore, quia confeſſarii, quoad hanc rem facultas ci temporis ſpatio, quo jubilæum exiſtit, addicta eſt. Hæc autem voti mutatio nec extra Pœnitentiæ ſacramentum, nec niſi poſt pœnitentie confeſſionem paragi poteſt; hæc ſaltem tutior ſententia eſt; at hæc mutetio fieri profecto poteſt, etiamſi qui votum edidit, eam ſibi legem per aliud votum impoſuiſſet, ut nunquam priorie voti commutationem peteret; quia ita voventis mens ſuperiorem jure ſpoliare non poteſt, quod hoc in genere Deus ei tribuit, & quia contingera poteſt ejuſmodi votum voventi ipſi valde incommodum fore; at præterea cum vovens editi voti commotationem gravibus cauſis adductus petit, haud confeſſario liberum aſt hanc ai denegare, quia denegans, eum bono ed quod jubilæi vi jus obtinet, injuria privaret.

4. Qui, jubilæi tempore, cenſurarum caſuumque reſervatorum abſolutionem ſuſcepit, ab iis vere abſolutus eſt, quamvis deinde non omnia perficiat, quæ ad lucrandum jubilæum requiruntur, dummodo, cum abſolutus fuit, ea perficiendi ſincetam voluntetem habuerit. Ratio eſt, quia abſolutio collate fuit abſolutum in modum, non autem ee conditiona, ut pœnitens, ſiquidam conditionibus ad lucrandum jubilæum requiſitis non feciſſet ſatis, rurſus cenſuras ſubiret, & in reſervate peccata recideret; at ſi minus eo animo fuit, ut ad jubilæi conſecutionem præſcripta feceret, abſolutio nulla aſt, quia illud ſummi Pontifices hac ſolum conditione concedunt. In eumdem modum de votorum commutatione diſputandum eſt.

5. Poteſt pœnitens, jubilæi tempore, plures confeſſarios adire, a quibus eidem addicta privilegie conſequatur; quandoquidem nihil occurrit in jubilæi Bullis, quod poſtulet, ut omnia per unum eumdemque confeſſarium fiant, & quia neceſſe nonunquam eſt in jubilæi curſu confeſſarium mutari,

§. II.

De Jubilai enuntiatione.

SPectabentur olim tamquam ipſo facto omnibus fidelibus conceſſæ indulgentiæ quæ enuntiabantur in urbe Rome; & unuſquiſque præſcripta faciens, ane ſine novo mandato lucrari poterat. Lateranenſis Concilii, an. 1215. habiti Patres vatuere, ne qua indulgentie enuntiaretur, quam Epiſcopi non approbaſſent; quod decretum a Viennenſi Concilio, an. 1311. confirmatum fuit; longiuſque atiam progreſſa Tridentina ſynodus indulgentias enuntiandi jus ad ſolum ordinarium, additis a capitulo duobus, redegit. Itaqua id juris Epiſcopo aſt, ut Bullas axpendat, quæ jubilæi indulgentias continent, eaſque enuntiari ſinat. Huic diſciplinæ capiti id cauſæ eſt, quia populorum ſpiritale bonum raquirit, ut Brevium indulgentiæ eum veritate conſentient; quod ſolum per earumdem axamen præſules ſcira poſſunt.

Indulgentiarum enuntiationem Epiſcopus, ob cauſas ax populorum amolumento ductas, ad aliquod tempus differre poteſt; eſtque jam illud in more poſitum, ut is ipſarum jubilæi bullarum anuntiationem per eliquot hebdomadas differat; et eam diutius, ut, plurium menſium ſpatio, ſine peculiaribus extremi pondaris cauſis, protrahere non poteſt, quia ſummi Pontifices mandant, ut ejuſmodi enuntiatio ſine ulla cunctetione, ac ſine ullo impedimento fiet,

§. III.

De cæterarum, per Jubilai tempus, indulgentiarum ſuſpenſione.

COnſuevere ſummi Pontifices per Bullas, eas quidem tantum, quæ anni ſancti jubilæum continent, cæteras indulgentias ſuſpendere; ſed, quoniem ſuſpenſio hæc quæ enno tantum 1475. initium habuit, varietatis multum in jubilæis pluribus peſſa aſt, dubitari merito poteſt, en generatim pateat, ſupraque omnem exceptionem ſit. Hæc ſunt, de quibue inter theologos ſuper hoc capita fere convenit. 1. Quod anni ſancti vulgo dicitur, jubilæum, a Clementis VIII. tempora, omnas, ſeu plenarias, ſeu partiales, e ſummis Pontificibus conceſſas indulgentias ſuſpendit, non item eas ques concedendi jus penes Epiſcopos eſt. Hujus deciſionis priori parti id fundamentu eſt, quod Clemens VIII. ſimpliciter indulgentias ſuſpendit, cum ejus deceſſores ſolum planarias ſuſpenderent; idemque Papa, perinde etque ejus ſucceſſores a communi lege partiales indulgentias eliquas exceperunt. Ejuſdem deciſionis poſteriori parti id cauſam ſuppeditat, quod ſummi Pontifices ea mente ſunt, ut ſolum ſuos ipſorum favores ſuſpendent, non autem eos quos Epiſcopi concedere poſſunt.

2. Ab hac ſuſpenſione axcipiuntur, 1. indulgentia quem pro cruciatis, ſeu pro ſacro bello Bulla continet; 2. indulgentiæ mortuis proxime, aut in agone verſantibus conceſſæ; 3. indulgentiæ Romanæ urbis Eccleſiis conceſſæ; 4. indulgentia jubilæi Compoſtellæ, quæ annum durat, atque adeo in edvenarum gratiam, qui eam urbem ingrediuntur, cum S. Jacobi feſtum in dominicam diem incidit, e Circumciſionis vigilie initio ducto; 5. indulgentie Beatæ Virginis Lauretanæ; 6. itemque Portiunculæ pro Aſſiſienſi Eccleſia tantum; 7. quæ ſunt iis conceſſæ qui recitant *Angelus*, &c. vel ſanctum Viaticum comitantur, cum ad ægrotantes datur; 8. alterium privilegiatorum indulgentiæ, cæteræque quæ viventibus in eum ſolum finem conceſſæ ſunt, ut eas defunctis epplicant; 9. quæ ad pietatem, quadraginta horarum dictam, tem Romæ, quam in elite omnibus locis pertinent; 10. quas Cardinales legati *a latere*, aut Nuntii apoſtolici, Epiſcopique, pontificalia munie obeuntes, populo benedicentes, aut quavis alia ratione tribuere conſueverunt. Perſpicitur id in Bulla, *Cum nos nuper*, quam Benedictus Papa XIV. Maji die 17. an. 1749. edidit; ax quidem Bulla ſequitur indulgentias, Eccleſiis, aut confraternitatibus ed ſeptennium conceſſas, cæterarum inſtar, ceſſare,

3. Nec indulgentiæ per jubilæi ſpatium ſuſpenſæ enuntiari, nec fidelee, ut ees lucrentur, adduci poſſunt, quin ipſo facto in excommunicationem incidatur, niſi bone fides, aut ignorantia excuſationi ſint.

4. Jubilæum facultatem ſuſpendit, quæ regularibus e ſummis Pontificibus conceſſa eſt, ut a caſibus ſanctæ Sedi reſervatis abſolvant, vota commutant, &c. niſi in Bulla excepti ſint, ut regularium ſuperiores quoad ſuos

ſuos ſubditos reapſe ſunt, per Breve, *Cum nos nuper*, Benedicti XIV.

5. Indulgentiarum, per anni ſancti jubilæum, ſuſpenſio a Dominicæ Nativitatis primis veſperis cum eo incipit, cum eoque pariter, ſequenti anno, ad ejuſdem feſti primas veſperas, eaſque ipſas deſinit.

Eleemoſynarum quoque quæſtores, quorum quidam ſe alios mentiendo abuſiones nonnullas in ſua prædicatione proponunt, admitti, niſi apoſtolicas, vel diœceſani Epiſcopi litteras veras exhibeant, prohibemus. Et nunc, præter id quod in ipſis continebitur litteris, nihil populo proponere permittantur. Formam vero, quam communiter talibus apoſtolica ſedes indulget, duximus exprimendam; ut ſecundum eam Diœceſani Epiſcopi ſuas litteras moderentur. (IV. Lateranenſe Concilium, an. 1215. tit. 62.)

Indulgentias, aut alias gratias ſpirituales deinceps per ordinarios locorum, adhibitis duobus de Capitulo, debitis temporibus populo publicandas eſſe decernit. (Concilium Tridentinum, Seſſ. 21. cap. 9. *De Reform.*)

Huic, ad indulgentiarum enuntiationem quod attinet, Tridentini Concilii decreto conſentanea eſt Gallicanæ Eccleſiæ diſciplina, ſi clauſula, *adhibitis duobus de Capitulo*, excipiatur. Quoad indulgentias nimirum, preces & cæremonias extra ordinem per ſuperius mandatum indictas ſatis eſt, ut officioſe Capitulum de re moneatur. Ita Capitulis, aliiſque Corporibus, etiam ab Epiſcopali juriſdictione exemptis non id juris ſuppetit, ut mandata ad jubilæorum enuntiationem edant. Hæc enuntiatio ex Epiſcopi mandato perfici debet, tam in Cathedrali Eccleſia, quam in iis quæ a Capitulis pendent, aliiſque exemptis, quæ epiſcopalia juſſa facere neceſſe habent. Judicatum in hunc modum per areſtum Parlamenti Pariſienſis, Auguſti die 23. an. 1635. & per areſtum aliud privati Conſilii, die 26. Januarii an. 1644.

Ex Gallicanæ Eccleſiæ uſu, jubilæi Bullæ ad Archiepiſcopos mittendæ ſunt, e quorum manibus ad ſuffraganeos Epiſcopos perferuntur. (Monum. Cleri, Tom. II. pag. 228. Tom. VI. pag. 1113.)

JUDÆI. Concilia longe maximum, quod ad Judæos attinet, conſtitutionum numerum continent. Prohibent ea ſcilicet, ne Judæi chriſtianos ſervos habeant, neve Chriſtiani domeſticos apud Judæos agant, ne cum iis comedant, ne eorum feſta celebrent, ne eorum nomine munera accipiant, ne cum iis cognationes ineant, ne in eorum funeribus concinant, ne eos cogant chriſtianam religionem amplecti, ad eamdemve ſine longis probationibus eos recipiant, ne cum iis ad balnea ſe conferant, jejunent, commorentur, ne eos ſibi medicos ſumant, &c.

Admoneri placuit poſſeſſores, ut non patiantur fructus ſuos, quos a Deo percipiunt, a Judæis benedici. (Concilium Eliberitanum, can. 49.)

Si quis vero clericus, vel fidelis cum Judæis cibum ſumpſerit, placuit eum a communione abſtinere, ut debeat emendari. (Can. 50.)

Ut erga Judæos a Chriſtianis principibus, ac cæteris omnibus Dei fidelibus, tam clericis, quam laicis, viris ſeu feminis, ſacrorum canonum, & antiquorum regum, atque legum jura ſerventur; ex quibus pauca de multis ſubter annotare curavimus. (Concilium Meldenſe, an. 845. can. 73.)

Judæis, vel Paganis cauſas agendi, vel militandi licentiam denegamus; quibus chriſtianæ legis nolumus ſervire perſonas, ne occaſione domini ſectam venerandæ religionis immutent ... hac victura in omne ævum lege ſancimus, neminem Judæum ad honores & dignitates accedere, nulli adminiſtrationem patere civilis obſequii, nec defenſoris ſaltem fungi officia ... nec carcerali cuſtodiæ præſint ... nullam denuo audeant ſtruere ſynagogam. (Theodoſ. Valentin. Auguſti.)

Judæis a cœna Domini uſque in primum Paſcha per plateas, aut forum, quaſi inſultationis cauſa, deambulandi licentia denegetur. (Childebert. Rex Francorum.)

A Judæorum vero conviviis etiam laicos Conſtitutio noſtra prohibuit; nec cum ullo clerico noſtro panem comedat, quiſquis Judæorum convivio fuerit inquinatus. (Concilium Epaonenſe, an. 517. can. 15.)

Ne Judæi Chriſtianis populis judices deputentur, aut telonarii eſſe permittantur, per quod illis, quod Deus avertat, Chriſtiani videantur eſſe ſubjecti. (Concilium Matiſconenſe, an. 582.)

In Concilio Laodiceno ſtatutum eſt (can. 37. & 38.), *quod non oportet a Judæis, vel hæreticis ea quæ mittuntur, munera feſtiva ſuſcipere, nec cum eis feſta celebrare; & quod non oporteat a Judæis azyma accipere, & communicare impietatibus eorum.* Et in alio Concilio: *Ut, ſi quis Judaicæ pravitati, jugali ſocietate, conjungi-*

Ricard. Concil. Tom. IV.

tur, id eſt, ſi ſeu Chriſtiano Judæa, ſive Judæo chriſtiana mulier carnali conſortio miſceatur, quique horum tantum nefas admiſiſſe noſcuntur, a chriſtiano cœtu atque convivio & a communione Eccleſiæ protinus ſegregentur.

Ut quantum poſſumus, Judæis corrumpendi Chriſtianorum mores, & eis bona per fraudem auferendi occaſionem adimamus, ipſoſque ad viam ſalutis traducere ſtudentes, ex ſacrorum etiam canonum decretis edicimus: (I. Mediolanenſe Concilium, ſub S. Carolo Borromæo, an. 1565. Part. III. tit. 14. *De Judæis.*)

Ut Judæi ſemper, & quocunque iter faciant, viri pileum, ſeu birretum crocei coloris, mulieres impoſitum reliquo capitis integumento pannum ejuſdem coloris ferant.

Ne Chriſtiani ad convivia, nuptias, vel dies feſtos, & ſynagogas Judæorum accedant, aut cum eis ludant, vel, quod deteſtabilius eſt, choreas cum Judæis agant.

Ne Judæis Chriſtiani in famulatu eſſe poſſint.

Ne Chriſtiani, ſi in diem, vel horam Judæis operas ſuas locaverint, apud illos cibum capiant.

Ne Chriſtianæ mulieres, Judæorum nutrices, in eorum domibus eſſe ullo pacto poſſint; nec vero extra eorum domos, niſi cum neceſſitas, ordinario probanda poſtulavit.

Ne Chriſtiani Judæos, medendi cauſa, ad ſe accerſant.

Ne in conjungendis inter ſe matrimoniis eorum opera utantur.

Ne Chriſtianæ mulieres Judæos, fuci, pigmentorum, aut ornandi ſe cauſa, adhibeant.

Agros, prædia Eccleſiaſtica Judæis locari, vaſa, veſtes, aliave ſacra, vel ad uſum Eccleſiæ deſtinata, vendi, aut pignori dari ne liceat.

Ne in ædibus quæ Eccleſiis vicinæ ſint, Judæi habitent.

Ne Chriſtiani cum Judæis in diebus feſtis, emptionis, venditionis, vel alio nomine contrahere audeant.

Ne dignitatem, vel publicum officium, quod ad Chriſtianos pertinere aliquo modo poſſit, Judæi obtineant.

Hæc & reliqua quæ de Chriſtianorum cum Judæis conſuetudine ſacris canonibus conſtituuntur, curent Epiſcopi, & Principes, & Magiſtratus, pro ſuo quiſque auctoritatis munere, pœnis contra Chriſtianos & Judæos acrioribus conſtitutis, ut inviolate ſerventur.

Monemus vero Epiſcopos, ut ab hominibus piis, ac peritis linguæ Hebraicæ, & rituum Judæorum, vel, ſi hujuſmodi non reperiantur, ab aliis doctis ac bonis viris curent fidem, ac doctrinam Chriſtianam Judæis prædicandam.

Curet Epiſcopus, ut Judæus qui ad fidem ſe converterit, omnia bona ſua habeat; ut, ſi filius-familias ſit, legitima, & quæcunque alia bonorum pars, ei jure debita, a patre etiam vivente detur; vel, ſi mulier fuerit, ei dos a marito reſtituatur, vel a patre conſtituatur, unde ali poſſit, ex præſcripto Conſtitutionis Pauli III.

JUDEX. Innuit judicis nomen hominem, auctoritate Principis inſtitutum, ut ſubditorum ſuorum cuique jus reddat, quod ex legibus ei debetur; eſtque proinde judex juſtitiæ quoad populum miniſter publicus.

Judex eſt eccleſiaſticus, vel civilis, ſuperior aut ſubalternus, ordinarius aut delegatus.

Eccleſiaſticus is judex eſt, qui de ſpiritualibus rebus cognoſcit, cujuſmodi ſunt ſacramenta, divinum ſervitium, ſimonia, hæreſis, religionis vota, eccleſiaſtica diſciplina, aliæque mere ſpirituales cauſæ.

Civilis, ſeu laicus judex de temporalibus & ſæcularibus rebus cognoſcit.

Judex ſuperior eſt, e quo appellari non poteſt; & ſubalternus, a quo appellationi locus eſt.

Ordinarius judex, officii ſui vi, judicandi jus obtinet; at judex delegatus non niſi per commiſſionem, ſeu ſuperioris mandatum hoc jure gaudet. Si ad omnium generum cauſas delegatus eſt, ſuæ juriſdictionis partem ſubdelegare poteſt; ſin ad peculiarem aliquam cauſam tantum, ſubdelegare non poteſt, niſi a ſupremo Principe delegatus ſit.

Inſtituti judices ſunt, ut de hominum fortunæ, honore, vita ſententiam ferant. Eorum proinde ampliſſimam notionem exhibent ſacræ Litteræ, quos ipſos Deorum nomine inſigniunt. At ipſorum quo ſtatus ſublimior, eo majore & numero plura officia ſunt. Horum porro officiorum alia judices ipſos, alia leges, alia eorumdem clientes ſpectant.

Judices, ad ipſos quod attinet, non mediocri gradu ſcientiam, morum integritatem, privatæ utilitatis neglectum, vim & robur animi poſſidere debent; his enim ſi dotibus careant, fieri omnino non poteſt, ut ne vel ignorantia, ſeu legum e quibus judicare debent, inſcitia, vel imbecillitas, vel avaritia eos in graviſſima errata pertrahant.

Quod ad leges pertinet, ad eas ſe judices conforment, oportet, ſeu judiciorum vis & ratio, ſeu forma

ſpectetur, quia earum ipſi non domini, ſed interpretes & executores ſunt. Poſſunt tamen, atque adeo debent interdum in legibus verborum ſonum deſerere, ut, quod eadem intime ſibi volunt, id ſequantur; quia una & unica legis littera in peculiari alique facti ſpecie quam legislatores prævidere non potuerunt, naturali juri contraria eſſe poteſt. Cum lex obſcura eſt, aut ſe ipſe non explicat, id judices amplecti debent, quod iiſdem videtur ad naturalem æquitatem propius accedere. at iidem non poſſunt, ob humanam obſervantiam quamdam, miſerationis ergo, aut ejuſmodi alia de cauſa, impunitum crimen relinquere, aut minus punire, quam leges mandant, aut pauperi in divitis detrimentum contra legis ſanctionem, aut partium uni in alterius damnum, cum æque probabilia ſunt utriuſque jura, favere, aut peculiaris ditionis leges ſequi, quæ naturali juri adverſarentur.

Denique judices, quod ad eorum clientes ſpectat, eos tantum licite valideque judicare poſſunt, qui litem ſubeunt. Nec magis iidem poſſunt e clientibus munera accipere, aut ſuper eorum negotiis judicium ſine cauſa, retardare, in partium incommodum, aut ambiguum in modum qui novis litigiis locum præbeat, pronuntiare, aut partium uni contentionem ſuadere, ut alteri faveant, cujus male cauſa eſt, aut partes ſine expenſis dimittere, ut ei qui ſpectatis regulis eas ſolvere deberet, gratum faciant, aut ultra quam ſtatutum eſt, ſibi ſumere, vel taxare, aut pati id ab eorum inferioribus fieri. Æque vetantur ineptos homines in ſuum collegium recipere, abuſuſve fovere aut tolerare, quos ab iis impediri jubet ipſius quo funguntur, officii ratio. Hactenus dicta faciunt, ut judex reſtitutionis obligationi ſubſit, cum ſeu per ignorantiam, ſeu per imbecillitatem obſequiumque, ſeu per odium, ſeu per lucri cupiditatem, partium alteri damnum attulit; faciunt etiam, ut iidem, nequid habeant, quod exprobrent ipſi ſibi, quam clariſſime, quam promptiſſime, quam æquiſſime fieri per eos poteſt, negotia finiant, & munere quo inſigniti ſunt, ea plene planeque mente fungantur, ut bonum jus rectumque propugnent, crimen puniant, innocentiæ patrocinentur, inter cives pacem ſartam tectamque ſervent, Deo, ut verbo expediam, reique publicæ ſerviant.

Nullus omnino judex occaſione expenſarum, ſeu prætextu alicujus conſuetudinis, pro juſtitia exhibenda aliquid a litigantibus exigere vel extorquere præſumat; ſed, gratis, omnibus juſtitia exhibeatur, poſtpoſita gratia, odio, vel timore. (Concilium Toloſanum, an. 1229. can. 43.)

Edicta Caroli VII. Ludovici XII. Franciſci I. Henrici III. in Bleſenſi Cœtu, & Ludovici XIV. an. 1667. Conciliorum, ſuper hoc capite, canonibus concinunt, dum judices, ceteroſque officiarios ab iis quibus aliquid apud eos res, dona ſumere ſeu recipere, in concuſſionis, munerumque privationis pœnam, vetent. *Vide* JURISDICTIO.

JURAMENTUM, ſeu jusjurandum, religionis actus, per quem Deus ſumitur rerum teſtis, quæ affirmantur, aut negantur, aut promittuntur. Si teſtis loco nominatim Deus ſumitur, jusjurandum explicitum eſt; ſi vocetur in teſtem res ſacra, aut alia creata res, quæ divinitatis peculiarem aliquam notam gerit, ut cælum, ſol, implicitum eſt jusjurandum, quia qui res has in teſtimonium appellat, cenſetur Deum teſtem ſumere.

Jusjurandum eſt penes omnes populos in more poſitum; ejuſque licitus uſus eſt, cum illud conditiones, quæ, ut legitimum reddatur, neceſſariæ ſunt, videlicet, veritas, judicium & juſtitia comitantur; veritas ſane, quæ in eo eſt poſita, ut qui jurejurando utitur, prudenter credat id quod afferit, verum eſſe, & ſe non niſi per verum Deum ita jurare, ut ei quod convenit, id unum tribuat; judicium quoque, quod prudentia, jurisjurandi neceſſitate, reique ob quam illud præſtatur, gravitate continetur; juſtitia denique, quæ poſtulat, ut jusjurandum ad id quod licet, honeſtumque eſt, referatur.

Dictum eſt interea de quibuſdam fratribus, quod eos quos ordinaturi ſunt, jurare cogant, quod digni ſint, & contra canones non ſint facturi, & obedientes ſint Epiſcopo qui eos ordinat, & Eccleſiæ in qua ordinantur. Quod juramentum, quia periculoſum eſt, omnes una inhibendum ſtatuimus. (Concilium Cabillonenſe, an. 813. can. 15.)

Ut nullus deinceps veritatis Epiſcopus ſolito ſuper ſacra jurare præſumat; quod myſterii cauſa ſancti quæſierunt Patriarchæ & fecerunt. Non enim in baſiatione & materia exigenda, ſed in charitate non ficta fides ſervatur. Quod qui tranſgredi auſu temerario præſumpſerit, quolibet modo illiciti, cenſura eccleſiaſtica ſine retractatione ſubjaceat. (Concilium Maldenſe, an. 845. can. 38.)

Ut multiplex juramentorum & perjuriorum confuſio, per quam multæ fidelium animæ in toto hoc regno perditæ eſſe noſcuntur, quam ſit deteſtanda & Deo odibilis, attentius omnibus annuntietur, ſicut ipſe Dominus oſtendit, dicens: Non perjurabis in nomine meo, nec pollues nomen Dei tui: ego Dominus. *Tantum namque hoc malum eſt, ut ad ſanctuaria martyrum, ubi diverſorum ægritudines ſanantur, ibi perjuri, licet manifeſte interdum vexari non videantur, juſto Dei judicio a dæmonibus arripiantur.* (Can. 39.)

Si quis presbyter contra laicum, vel laicus contra presbyterum aliquam habet querimoniæ controverſiam, Epiſcopo regente ſine perſonarum acceptione finiatur, & laicus prajuramento (per juramentum), ſi neceſſe ſit, conſtringatur; presbyter vero vice prajuramenti, per ſanctam conſecrationem interrogetur, quia Sacerdotes ex levi cauſa jurare non debent. (Concilium Triburienſe, an. 895. can. 21.)

Si quis fidelis libertate notabilis, aliquo crimine, aut infamia deputatur, utatur jure, juramento ſe excuſare. (Can. 22.)

Statuimus, ut, quicumque in tranſgreſſione juramenti manifeſte fuerint deprehenſi, ad mandatum noſtrum, ſuffraganeorum, officialium noſtrorum, vel eorum judicio, vel ſedis apoſtolicæ competenter, prout ad quemlibet eorum jurisdictio noſcitur pertinere, in Eccleſia eorumdem publice denuntientur perjuri. (Concilium Merchienſe, an. 1326. cap. 15.)

Si qui laici, principaliter, vel fidejuſſorio nomine, ſemper contractibus, vel alias, juramento corporaliter præſtito, vel fide interpoſita, ſe obligaverint, ut poſſint ſuper hujuſcemodi contractibus etiam eccleſiaſtico judice conveniri, ad cujus forum, ratione juramenti, vel interpoſitionis fidei, cauſa, & cauſarum hujuſmodi cognitio noſcitur ſine dubio pertinere. (Concilium Vaurenſe, an. 1368. cap. 44.)

Juramenta illicita ſunt, quæ fiunt ad roborandum humanos contractus & commercia civilia.

Hæc propoſitio quæ Wicleffi articulum 43. conficit, in generalis Conſtantienſis Concilii ſeſſione octava damnata fuit.

Cum Scriptura admoneat, virum crebro jurantem iniquitate oppleri, ac plagis multis obnoxium fieri, jurationem namque multa comitari pericula, quæ non tam pejerantem, quam eum qui perjurio cauſam, cum debet & poteſt, non ſubtrahit, involvunt. Nos igitur crebram illam juramentorum exactionem in capitulis, ſi non ut injuſtam, certe ut periculoſam, cenſemus coarctandam. Injuſta vero & illicita juramenta, per quæ nonnunquam via debitæ correctionis præcluditur, & prælati a promovenda Eccleſiarum ſuarum diſciplina & utilitate impediuntur, omnino tolli debent. (Concilium Moguntinum, an. 1549. cap. 87.)

Ex his canonibus liquet Eccleſiæ curias a Conciliis competentes reddi, ut de contractuum validitate & executione cognoſcant, ſuper quocumque profanarum rerum genere ſeu inter eccleſiaſticos, ſeu inter laicos initi fuerint, cum partes contrahentes eos ſe præſtituras, obſtricta jurisjurandi fide, receperunt. Romani Pontifices, variis ejuſmodi fundamentis nixi, Eccleſiæ judicibus aliorum complurium negotiorum cognitionem tribuerunt, qua non gaudent in Gallia, ex hujus ſeculi jurisprudentia, quoque gaudebant ante D. Petri Bertrandi, tunc Auguſtodunenſis Epiſcopi, ac deinde Cardinalis, & D. Petri de Cugnieres, an. 1329. celebrem diſputationem, coram Rege Philippo Valeſio, ut oſtendunt articuli ſexaginta ſex ad quos hic magiſtratus id redegit quod appellat *eccleſiaſticarum Curiarum in Regis Juſtitiam auſa*. (Monum. Cleri, Tom. VII. p. 542.)

JURISDICTIO. In univerſum juriſdictio nihil eſt aliud quam de cujuſque diſſidiis cognoſcendi judicandique, juris tribuendi, juſtitiæque reddendæ facultas, ſeu auctoritas publica.

Quia porro duorum generum poteſtas exiſtit, quæ hunc univerſum terrarum orbem regit, temporalis una, ſpiritalis altera; duplicis quoque generis juriſdictio eſt, ei duplici poteſtati reſpondens, nempe juriſdictio temporalis ſeu ſecularis, & juriſdictio ſpiritalis ſeu eccleſiaſtica.

Temporalis ſeu ſecularis juriſdictio id unum ſpectat, quod civile eſt; verſatur hæc in humanis rebus, eique propoſitus finis eſt hominum regimen, quoad humanæ quibus pares ſunt, emolumenta, pacem, honorem, bona, fortunam, vitam, &c. Pertinet juriſdictionis genus hoc ad ſupremos Principes, itemque ad laicos ab iis deſignatos, pro majore aut minore auctoritatis

ctoritatis amplitudine, quam iiſdem concedendam putant.

Spiritalis ſeu eccleſiaſtica juriſdictio refertur ad animi bona, resque divinas, eoque ſpectat, ut quoad æternam ſalutem, ſupremamque felicitatem homines regat. Ejuſmodi juriſdictio Clero, Religioniſque miniſtris peculiaris & propria eſt. Tribuitur in voluntariam & contentioſam; ac, licet gratioſe juriſdictio ſit voluntariæ juriſdictionis pars, inquit Redactor Monumentorum Cleri (Tom. VI. pag. 1.): tere tamen triplicis generis eccleſiaſticam juriſdictionem, voluntariam, gratioſam & contentioſam uſus diſtinguis. Horum generum unicuique ſue amplitudo, ſuæque peculiares regulæ ſunt; ea quoque omnia conveniunt in eſſate quædam, quæ eorumdem communie ſunt. Ut hujus diviſionis ratio reddatur, id venit animadvertendum (Tom. VII. pag. 1.), omnem juriſdictionem cum cauſa cognitione exercendam aſſe, & ſuperiores quibus ea demandata eſt, ſua id religioni ſignificare debere, antequam de rebus pronuntient, quæ perſonis congruunt, quarum iis concredita cure eſt. Rerum natura, quas ii moderari debent, eeſque probe percipiendi multiplex ratio, fundamente ſunt, que pluribus juriſdictionis generibus ſuſcipiendis ſtatuendiſque locum præbuere.

Exercetur voluntaria juriſdictio tum in interno, tum in externo foro. Quæ in interno foro exercetur, peculiariter pœnitentiæ ſacramentum ſpectat, & *pœnitentialis* appellatur; quæ autem in externo, aut gratioſa, aut contentioſa eſt.

Ea eſt gratioſa, qua, quin ad judiciarias formas devenietur, exeritur, & ſolum ab eorum prudentia pendet, qui eam poſſident; ſuper hac ad ſuperiores querela deferri non poſſunt. Ejuſmodi eſt, exempli cauſa, Epiſcopi juriſdictio, qui beneficia confert, quorum collatio ad eum ſpectat, qui concionandi, confeſſiones audiendi, &c. facultatem Sacerdotibus impertitur, quibus nullus titulus ſuppetit. Non deſunt etiam controverſæ res, in quibus tamquam contentioſæ juriſdictionis uſus non ſpectatur eccleſiaſticorum ſuperiorum judicium, cum de iis ſummatim tantum, &, quod dicitur, *de plano* cognoſcunt, prout Epiſcopus in proceſſionibus aliiſve cœtibus, de contentionibus quæ ſuper gradibus & prælationibus ſuboriuntur, ſcandalum, turbaſque avitandi gratia, quæ hæ diſputationes parerent, & ſine partium juris præjudicio cognoſcit. Epiſcopis, dum ſuarum diœceſeon viſitationem peragunt, occurrunt identidem hæ facti ſpecies.

Contentioſa juriſdictio eſt, qua ita exercetur, ut judiciarium in modum, & ex omnibus a jure præſcriptis formis agatur, reddendæque juſtitiæ addictum prætorium, ſtatis diebus, & in certis quibuſdam locis habeatur, & non aliter.

Cum voluntaria juriſdictio ad aliquod corpus pertinet, ſtato quoque in loco exerceri debet, ibi ſcilicet, ubi corpus illud ſuos de more cœtus habet, ut in cathedralium Eccleſiarum, aut monaſteriorum capitulis; at, extra hanc facti ſpeciem, exercetur, ubicunque libuerit. Fit hinc, ut Prælati, ſeu inferiores, ſeu ſuperiores, tam intra, quam extra ſuæ quiſque ditionis fines, gratias e voluntaria juriſdictione pendentes diſtribuant: & ex hac libertate oritur præcipuorum diſcriminum unum, quæ hanc inter & contentioſam juriſdictionem interſunt.

Quod ad tempus attinet, quo voluntariæ juriſdictioni acta confici debent, horum quædam ſunt, quorum eſt præſcriptum tempus, ut electiones, ſunt & alia, quorum determinatum tempus non eſt, ut electionum confirmatio. Hinc illud ſequitur, cum, ad primi generis acta quod ſpectat, hujus juriſdictionis uſus quoad tempus liber non ſit, eam, quoad caput hoc, voluntariam non eſſe. Qua in re, eadem eſt perſonarum quas afficiunt acta hæc, & temporis quo ea perfici debent, circumſtantiæ ratio. Perſonæ non deſunt, quibus hæc acta debentur, ut indultarii, graduati; jam vero, quoad perſonas has, juriſdictionis actus quo beneficia conferuntur, voluntarius non eſt. Sunt & caſus quidam, in quibus voluntariæ juriſdictionis actus, quoad perſonarum quas efficit, circumſtantiam, non eſt in præſule voluntarius. Ut exemplum afferam, præſul renuere non poteſt excommunicatum abſolvere, qui ſe recipit facturum ſatis, etſi excommunicationis abſolutio in voluntariæ juriſdictionis actuum numero ſit.

Juriſdictio eſt vel ordinaria, quod ajunt, vel delegata, vel ſubdelegata. Ordinaria juriſdictio eſt, quam ſuapte natura dignitas quæ poſſidetur, adjunctam habet; ejuſmodi eſt Epiſcopi, aut Parochi juriſdictio. Delegata eſt, quæ ejus tantum mandato, ad quem ordinaria juriſdictio pertinet, exercetur; ejuſmodi ea eſt, qua ſimplex Sacerdos ab Epiſcopo approbatus gaudet; ſubdelegata demum, quam is cum tertio communicat, qui delegatam ſolum, et cum ſubdelegandi facultate conjunctam juriſdictionem obtinet.

Juriſdictio voluntaria interna, ſeu ordinaria, ſeu delegata, quæ ſuper animis, ſuperque rebus mere ſpiritalibus exercetur, a Deo ſolum eſt, ſeu remota, ſeu proxime; & quod inde conſequitur, qui hac inſigniti ſunt, ut Epiſcopi, Parochi, puri potiqua Sacerdotes ab Epiſcopis approbati, eam a Deo tantum, alterutra ratione, nulloque pacto a ſæcularibus poteſtatibus tenent.

Juriſdictio voluntaria externa communi jure ad Epiſcopos pertinet, & hanc quoque ipſi, quoad ſpiritalia quæque, officii & characteris vi, proxime a Deo tenent.

Quod ad contentioſam juriſdictionem ſpectat, diſtinguantur. (Monumenta Cleri, Tom. VII. p. 1546.) oportet, ejus natura ipſa, quaſique fundus, ejuſdemque in externis tribunalibus cum apparatu exercendæ ratio, formæque multiplices quas leges uſuſque neceſſariæ reddiderunt. Huic agendi rationi ad eccleſiaſticæ contentioſæ juriſdictionis, quippe quæ externæ politiæ partem conficit, exercitationem, in Gallia peculiares regulas Regum edicta ſtatuerunt (Pag. 367.); & Gallicana quidem juriſprudentia, tum quod hujus juriſdictionis amplitudinem, tum quod ejuſdem exercendæ rationem ſpectat, non una ſemper eademque fuit; ac multiplex ſane varietas in ea diſtinguitur.

Contentioſa juriſdictio præterea vel civilis, vel criminalis eſt. Civilis juriſdictio 1. in negotiis mere ſpiritalibus, tam ad eccleſiaſticos quam ad laicos protenditur; 2. in actione mere perſonali ſuper Eccleſiaſticis, cum ab impacto crimine ſe defendunt, ſuperque ipſis ſimplicibus clericis clericaliter viventibus locum habet.

Criminalis eccleſiaſtica juriſdictio poſita eſt in jure puniendi, corrigendi aut deſtituendi eccleſiaſticos, cum alicujus delicti rei ſunt; et pœnæ quas infligere poteſt, mere canonicæ pœnæ ſunt, ut preces, jejunia, eleemoſyna, ſuſpenſio, interdictum, privatio, ad tempus, ſedis in Eccleſia, & deliberativæ vocis in capitulo, beneficiorum item privatio, excommunicatio, & carcer. Cum delicta ejuſmodi ſunt, ut publicum ordinem turbent, & graviores, ſeu pecuniarias, ſeu infamiam parientes, aut afflictivas pœnas mereantur, has quidem pronuntiare ſæcularium judicum eſt.

Contentioſa juriſdictio ad Epiſcopos pertinet, iidemque hanc olim, perinde ac voluntariam exercebant ipſi per ſe; et is eſt ex longo jam tempore in Gallia inſtitutus mos, (Commentarium ſuper Edicto Menſis Aprilis an. 1695.) ut officialibus hanc curam relinquant; ita ſcilicet, ut hoc tempore ne liberum quidem Epiſcopis ſit per ſe ipſos juriſdictionem hanc exercere, aut contentioſi negotii cognitionem apud ſe detinere, ut ſuper eo perſonis aliis, quam ſuis conſuetis officialibus judicium demandent (Pariſiis, an. 1764.). Ita judicatum per areſtum diei 22. Martii an. 1611. allatum a Mornacio, in leg. 1. ff. *De eo cui mandata eſt juriſdictio*. Pariſienſis tamen Archiepiſcopus contentioſæ juriſdictionis in ſua officialitatis audientia, cum ei viſum fuerit, exercendæ jus ſibi ſervavit, cujus rei gratia, ibi inſtallatur, cum archiepiſcopatus poſſeſſionem init. In hoc ipſo jure, quicunque in catholico Belgio ſunt, Epiſcopi perſtiterunt; idemque, per areſtum in parlamento Pariſienſi an. 1693. editum, Cameracenſi Archiepiſcopo ſervatum fuit.

Super eccleſiaſtica juriſdictione innumeri canones in Conciliis occurrunt. A nobis hujus operis ratio poſtulat, ut eorum nonnullos qui animadverſione digniſſimi ſunt, lectorum oculis ſubjiciamus, qui pati non debent ſibi diſtinctiones excidere, quas hactenus propoſuimus, ſiquidem volunt eoſdem canones, tam parum diſciplinæ quæ in Gallia nunc obtinet, conſentaneos probe percipere.

Item placuit, ut quiſquis Epiſcoporum, presbyterorum & diaconorum ſeu clericorum, cum in Eccleſia ei crimen fuerit inſtitutum, vel civilis cauſa fuerit commota, ſi, relicto eccleſiaſtico judicio, publicis judiciis purgari voluerit, etiamſi pro ipſo fuerit prolata ſententia, locum ſuum amittat, & hoc in criminali judicio. In civili vero perdat quod evicit, ſi locum ſuum obtinere voluerit. (Concilium Carthaginenſe, an. 397. can. 9.)

Si clericus adverſus clericum habeat negotium, non relinquat ſuum Epiſcopum, & ad ſæcularia judicia non concurrat; ſed prius negotium agitetur apud proprium Epiſcopum, vel certe (ſi fuerit judicium ipſius Epiſcopi) apud arbitros ex utraque parte electos audiatur negotium.

Si quis vero contra hæc fecerit, canonicis ſubjaceat correctionibus. (Concilium Chalcedonenſe, an. 451. can. 9.)

Id etiam placuit, ut clericus, ſi relicto officio ſuo propter diſtrictionem, ad ſæcularem judicem forte confugerit, & is ad quem recurrit, ſolatium ei defenſionis impenderit, cum eodem de Eccleſiæ communione pellatur. (Concilium Agathenſe, an. 506. can. 8.)

Si vocetur Prælatus ad judicium ſæculare, pro eo quod cognovit inter clericos ſuos, vel inter laicos conquerentes, & clericos defendentes, in perſonalibus actionibus, ſuper contractibus aut delictis, vel quaſi, aut pro eo quod perſonas eccleſiaſticas, ad mandatum domini regis, in judicio ſæculari non exhibet .... pro talibus & his ſimilibus, Prælati ad judicium ſæculare vocati, ut ibidem pro his judicium ſubeant, nullatenus venire præſumant; cum judicandi chriſtos Domini nulla ſit laicis attributa poteſtas, quos manet neceſſitas obſequendi. (Concilium Lambathanum, an. 1261.)

Item cum clerici, vel religioſi coram judicio ſæculari non debeant in cauſam trahi, ſuo, vel Eccleſiæ, vel alicujus alterius nomine, nec a laicis contra eos ſententia dictari; hoc fieri, ſub interminatione excommunicationis quam ferimus in his ſcriptis, firmiter prohibemus; ſtatuentes, ut, ſi laicus clericum, vel religioſum ad forum traxerit ſæculare, idem laicus omnino cadat a cauſa; & nihilominus per ordinarium ipſius excommunicatus denuntietur publice, uſque ad ſatisfactionem condignam. (Concilium Colonienſe, an. 1266. cap. 9.)

Ne vero juriſdictionem judicum eccleſiaſticorum, ſive ordinarii fuerint, ſive delegati, a ſæcularibus judicibus, vel perſonis impediri, & ex hoc, ſicut a pluribus attentatur, diſſolvi contingat nervum eccleſiaſticæ diſciplinæ; ſtatuimus, ut nullus ſæcularium, ſive nobilis fuerit, ſive alter qualiſcumque, eccleſiaſticorum judicum juriſdictionem in citationibus, monitionibus, denuntiationibus, executionibus, ac aliis modis, quibus juriſdictio eccleſiaſtica exercetur, per ſe, vel per alium impediat aliquatenus, vel retardet; & qui contra hoc, auſu temerario, venire præſumpſerit, & monitus ab ordinario, vel delegato, intra ſeptem dies a tempore monitionis factæ non deſtiterit omnino, nec revocaverit; ſi quid in præjudicium præmiſſorum attentaverit, ſententiam excommunicationis quam in his ſcriptis ferimus in hujuſmodi præſumptores, incurrat ipſo facto. (Cap. 18.)

Cum per juſtitiam laicalem non debeant puniri exceſſus clericorum, nec ab eis levari emenda de eiſdem, cum hæc ad ſolos judices eccleſiaſticos, non ſæculares, pertinere dinoſcantur; monemus omnes & ſingulos noſtræ provinciæ, ne pro prædictis, ſeu occaſione eorumdem, levent aliquid, recipiant, vel exigant quoquo modo. Alioquin contra facientes excommunicationis ſententia ... innodamus. (Concilium Compendienſe, an. 1301. cap. 3.)

Item, ut nullus dominus temporalis, vel judex, ſeu delegatus ejuſdem, cujuſcunque dignitatis, conditionis, vel ſtatus exiſtat, clericum, vel perſonam eccleſiaſticam aut religioſam coram ſe ſuper criminalibus, vel perſonalibus citet, ſeu citari faciat, vel quoquo modo diſtringat; quod ſi fecerit, & in hoc perſtiterit, & intra dies octo non ſe correxerit, & quod iniquitate præſumpſit, non relaxaverit, ex tunc ſententiam excommunicationis incurrat. (Concilium Avenionenſe, an. 1326. cap. 9.)

Cum nonnulli temporale dominium obtinentes, ſeu ſæcularis juſtitiæ poteſtatis gerentes officium, juriſdictionem ſanctæ matris Eccleſiæ ſubvertere, vel minuere exquiſitis aſtutiis moliantur; nos eorum malitias ultione canonica reprimere cupientes, approbante præſente Concilio, ſtatuimus, inhibendo, ne qui in foro eccleſiaſtico litigantes, ſeu litigare volentes ſuper cauſis more eccleſiaſticis, ſive quæ ad forum Eccleſiæ de antiqua & approbata conſuetudine, & hactenus obſervata pertinere noſcuntur, ad deſiſtendum compellant, ſeu alios quoquo modo procurent per ipſorum, vel parentum, conſanguineorum, ſeu rerum eorum, vel perſonarum hujuſmodi captionem, modiſve aliis quibuſcunque. Si vero contra facere præſumpſerint, excommunicationis ſententiæ, auctoritate præſentis Concilii, ſe noverint ſubjacere. (Concilium Vaurenſe, an. 1368. cap. 40.)

Ad noſtrum devenit auditum, quod in hac Provincia quidam temporales domini, & eorum officiarii quandoque ſub magnis pœnis inhibent ſuis ſubditis, & aliis in dominio ſuo commorantibus, ut alter alterum citare faciat in foro juriſdictionis eccleſiaſticæ, etiam in perſonalibus actionibus .... idque propter, nos talium dominorum, vel officiariorum auſus temerarios refrænare cupientes, jubemus antiqua provincialia ſtatuta circa hoc edita inviolabiliter cuſtodiri, quibus cavetur, quod ſi aliqui domini, vel judices temporales, aut eorum ſervientes, vel miniſtri aliqua ex gravaminibus eccleſiaſticæ juriſdictioni inferre præſumpſerint, & de talibus, vel eorum altero legitime conſtiterit, canonica monitione præmiſſa, ceſſetur a divinis juxta formam præcedentis ſtatuti; & niſi tale gravamen infra octo dierum ſpatium fuerit reparatum, volumus & præcipimus, quod ille, vel illi qui tale vel talia perpetraverint, & circa ea dantes auxilium, conſilium, vel favorem, auctoritate præſentis Concilii, denuntientur publice & ſolemniter ipſo facto excommunicati. (Concilium Pariſienſe, an. 1429. cap. 37.)

Sextum medium, ad exequendam reformationem efficax, eſt juriſdictio eccleſiaſtica, qua tamquam ſupremo refugio compelluntur qui ſponte non ducuntur ad vitæ emendationem. Hanc Chriſtus Eccleſiæ in Petro pro Eccleſia confitenti ipſum eſſe Filium Dei, promiſit, quando dixit, Tibi dabo claves regni Cœlorum, &c. .... Quapropter Chriſtus præcipit, ut eum qui Eccleſiam jus dicentem non audierit, pro ethnico habeamus & publicano. Tanta eſt eccleſiaſticæ juriſdictionis vis & poteſtas. Hac coercentur obſtinati in ſceleribus, pervicaces, rebelles, flagitioſi & contumaces.

Eccleſiaſticus judex officio ſuo nequit perfungi, ubi magiſtratus & ſæculares homines contumacibus, flagitioſis, & rebellibus patrocinium ferunt adverſus eccleſiaſtica judicia, vel ea impediunt. Idcirco mandamus omnibus magiſtratibus, præfectis, judicibus ſæcularibus, & quibuſcumque Eccleſiæ filiis, ne quis ad judicium eccleſiaſticum vocatis, adverſus Dei ordinationem, unde eſt iſta poteſtas, & ſacros canones, patrocinetur, aut quovis modo impediat mandatorum & ſententiarum Eccleſiaſticorum judicum executionem, ſub pœna excommunicationis, qua, niſi admoniti reſipiſcant, ſint plectendi.

Nihil dubitandum eſt duplex eſſe forum eccleſiaſticum, a Chriſto, nomine clavium nobis inſinuatum; alterum ſacramenti pœnitentiæ, quod proprie ad conſcientiam ſpectat, in quo reus non niſi ex propria confeſſione ſolvitur & ligatur; alterum vero juriſdictionis, & regiminis externi, in quo reus non ſolum ex propria confeſſione, ſed etiam per teſtes convincitur & judicatur; quo judicio publica delicta corriguntur, & puniuntur, ne per ea homines ab æterna beatitudine ſecludantur; ſed ad vitam æternam perveniant. (Concil. Camaracenſe, an. 1565. tit. 14. De Poteſtate, ac Juriſdictione Eccleſ. cap. 1.)

Cumque in hunc finem excommunicationis gladium, veluti nervum Eccleſiaſticæ diſciplinæ a Chriſto datum eſſe conſtet, quo contumaces & rebelles a ſacramentis & communione fidelium ſeparet, & præcidat; ſunt juri divino, nedum ſacris repugnans canonibus, quod judices laici, quibus de rebus Eccleſiæ diſponendi nulla eſt attributa poteſtas, non raro prohibeant, mandentque judicibus eccleſiaſticis, ne excommunicatum a jure declarent & denuntient; aut ne quem excommunicent; vel ut latam excommunicationis ſententiam revocent. Proinde ſancta Synodus obſecrat & obteſtatur in Domino fortiſſimum ac invictiſſimum Regem catholicum, aliſque Principes, dominos, & magiſtratus civiles, ut ab hujuſmodi prohibitionibus & mandatis abſtineant; quin potius, ſi, quod abſit, judicem eccleſiaſticum ſua juriſdictione & poteſtate abuti contigerit; id ad ſuperiores ejus eccleſiaſticos referant; ſintque memores pœnarum a ſacris canonibus ſuper his inflictarum. (Cap. 2.)

Cum & canonicis & regiis Conſtitutionibus juriſdictio eccleſiaſtica ſemper ſejuncta fuerit a ſæculari, tam in perſonalibus, civilibus, quam in criminalibus cauſis; ita ut nec a ſæcularibus judicibus eccleſiaſtici debeant compelli ad debita ſolvenda, nec ab his puniri, ſi quid animadverſione dignum commiſerint, ſed ad judices eccleſiaſticos debeant remitti in caſibus præſcriptis a ſacris canonibus; monemus in Domino dictos judices ſæculares, ut dictis canonibus pareant, nec falcem in meſſem alienam mittant. Quod ſi moniti non paruerint, excommunicationis vinculo ſe noverint ſubjacere. Præcipitur vero omnibus eccleſiaſticis, ſub pœna excommunicationis, ne coram judicibus laicis litigent, neve voluntarie ſe eorum juriſdictioni ſubjiciant in caſibus ad judices eccleſiaſticos pertinentibus, ſive actores, ſive rei ſint. (Concil. Rothomagenſe, an. 1581. tit. De Juriſd. Eccl.)

JUSTIFICATIO eſt a peccati ſtatu ad gratiæ ſtatum tranſitus, ſeu mutatio, quæ contingit, cum homo ex peccatore & impio, qui erat, juſtus & ſanctus evadit; quod per habitualis & ſanctificantis gratiæ infuſionem fit.

In juſtificatione continentur eſſentialiter tria, peccatorum remiſſio ſeu abolitio, inhærens juſtitia, & interna renovatio. Juſtificatio ergo, ſeu gratia juſtificans eſt aliquid poſitivum, inhærens, intrinſecum & permanens; hæc ejus natura eſt. Ejuſdem effectus in eo eſt poſitus, ut nos renovet, interius mutet, ad ſupernaturalem ordinem elevet, Deo intime uniat, ſanctos ejuſque oculis gratos reddat, efficiatque, ut ſalutem & adjumenta quæ ad eam ducunt, mereamur. Excidere poſſunt homines a juſtitiæ ſtatu, juſtificante gratia per mortale peccatum amiſſa; iidemque ſe ad eum comparant per fidem & bona opera, quæ quidem

tamquam

tamquam diſpoſitiones ad juſtificationem neceſſariæ ſemper in Eccleſia ſpectata fuerunt.

Falluntur igitur æque Proteſtantes, cum contendunt juſtificationem nihil aliud eſſe quam Chriſti Domini juſtitiam quæ nobis imputatur, quæque noſtra exterius peccata tegit, perficiens, ea nobis imputentur; inamiſſibilem eſſe; &, ne, cum adeſt, amittatur, ſatis eſſe certo & citra omnem perturbationem credere peccata noſtra nobis remiſſa eſſe, noſque eſſe juſtificatos per ipſam Chriſti Domini juſtitiam quæ nobis imputatur in ejuſdem inconcuſſæ fidentiæ gratiam, quæ hac de re nobis ineſt. Hanc unam & unicam animi præparationem Proteſtantes ad juſtificationem expoſcunt, promiſſionum peculiarem fidem, peculiarem fidem ſcilicet, qua ſibi unuſquiſque divinas ſuper ſalute promiſſiones applicat, credens cumulata fidentia, inconcuſſaque certitudine ſibi peccata, per Chriſti Domini merita, remiſſa eſſe.

Dum per baptiſmum inſerimur (Chriſto), *per Spiritum ſanctum mundamur, & omnem reatum quem naſcendo, vel proprie peccando contraximus, renaſcendo exuimus, & ab omni prorſus peccato liberamur, & per Spiritum ſanctum ſanctificamur, & innovamur ſecundum internum hominem.* (Concilium Moguntinum, an. 1549. cap. 6. & 7. *De Fide.*)

Atque hac ratione juſtificari homines, eum, qui immundi, & natura iræ filii, & damnationis rei ſunt, per Chriſti meritum peccatorum ſuorum remiſſione impetrata, renovantur Spiritu Dei per Chriſtum ſecundum internum hominem; ut ſunt juſtificati gratia ipſius, & reconciliati Deo, & ab æterna damnationis reatu abſoluti, hæredes ſint ſecundum ſpem vitæ æternæ.

Si quis dixerit, opera omnia quæ ante juſtificationem fiunt, quacumque ratione facta ſint, vere eſſe peccata, vel odium Dei mereri; aut quanto vehementius quis nititur ſe diſponere ad gratiam, tanto eum gravius peccare; anathema ſit. (Concilium Tridentinum, Seſſ. VI. *De Juſtific.* can. 7.)

Si quis dixerit, ſola fide impium juſtificari, ita ut intelligat nihil aliud requiri, quod ad juſtificationis gratiam conſequendam cooperetur, & nulla ex parte neceſſe eſſe eum ſuæ voluntatis motu præparari atque diſponi; anathema ſit. (Can. 9.)

Si quis dixerit, homines ſine Chriſti juſtitia, per quam nobis meruit, juſtificari, aut per eam ipſam formaliter juſtos eſſe; anathema ſit. (Can. 10.)

Si quis dixerit, homines juſtificari vel ſola imputatione juſtitiæ Chriſti, vel ſola peccatorum remiſſione, excluſa gratia & charitate, quæ in cordibus eorum per Spiritum ſanctum diffundatur, atque illis inhæreat; aut etiam gratiam, qua juſtificamur, eſſe tantum favorem Dei; anathema ſit. (Can. 11.)

Si quis dixerit, fidem juſtificantem nihil aliud eſſe, quam fiduciam divinæ miſericordiæ, peccata remittentis propter Chriſtum; vel eam fiduciam ſolam eſſe, qua juſtificamur; anathema ſit. (Can. 12.)

Si quis dixerit, omni homini ad remiſſionem peccatorum aſſequendam, neceſſarium eſſe, ut credat certo, & abſque ulla hæſitatione, propriæ infirmitatis & indiſpoſitionis peccata ſibi eſſe remiſſa; anathema ſit. (Can. 13.)

Si quis dixerit, hominem a peccatis abſolvi & juſtificari ex eo quod ſe abſolvi ac juſtificari certo credat; aut neminem vere eſſe juſtificatum, niſi qui credat ſe eſſe juſtificatum; & hac ſola fide abſolutionem & juſtificationem perfici; anathema ſit. (Can. 14.)

Si quis dixerit, hominem renatum & juſtificatum teneri ex fide ad credendum ſe certo eſſe in numero prædeſtinatorum; anathema ſit. (Can. 15.)

Si quis magnum illud uſque in finem perſeverantiæ donum ſe certo habiturum abſoluta & infallibili certitudine dixerit, niſi hoc ex ſpeciali revelatione didicerit; anathema ſit. (Can. 16.)

Si quis hominem juſtificatum, & quantumlibet perfectum dixerit non teneri ad obſervantiam mandatorum Dei & Eccleſiæ, ſed tantum ad credendum; quaſi vero Evangelium ſit nuda & abſoluta promiſſio vitæ æternæ, ſine conditione obſervationis mandatorum; anathema ſit. (Can. 20.)

Si quis dixerit, Chriſtum Jeſum a Deo hominibus datum fuiſſe ut redemptorem cui fidant, non etiam ut legiſlatorem cui obediant, anathema ſit. (Can. 21.)

Si quis hominem ſemel juſtificatum dixerit amplius peccare non poſſe, nec gratiam amittere; atque ideo eum qui labitur & peccat, nunquam vere fuiſſe juſtificatum; aut contra, poſſe, in toto vita, peccata omnia, etiam venialia vitare, niſi ex ſpeciali Dei privilegio, quemadmodum de beata Virgine tenet Eccleſia; anathema ſit. (Can. 23.)

Si quis dixerit, juſtitiam acceptam non conſervari, atque etiam non augeri coram Deo per bona opera; ſed opera ipſa fructus ſolummodo & ſigna eſſe juſtificationis adeptæ, non autem ipſius augendæ cauſam; anathema ſit. (Can. 24.)

Si quis in quolibet bono opere juſtum, ſaltem venialiter, peccare dixerit, aut (*quod intolerabilius eſt*) *mortaliter, atque ideo pœnas æternas mereri; tantumque ob id non damnari, quia Deus ea opera non imputat ad damnationem; anathema ſit.* (Can. 25.)

Si quis dixerit, juſtos non debere pro bonis operibus quæ in Deo fuerint facta, expectare & ſperare æternam retributionem a Deo, per ejus miſericordiam, & Jeſu Chriſti meritum, ſi bene agendo, & divina mandata cuſtodiendo, uſque in finem perſeveraverint; anathema ſit. (Can. 26.)

Si quis dixerit, nullum eſſe mortale peccatum, niſi infidelitatis; aut nullo alio quantumvis gravi & enormi, præterquam infidelitatis peccato, ſemel acceptam gratiam amitti; anathema ſit. (Can. 27.)

Si quis dixerit, amiſſa per peccatum gratia, ſimul & fidem ſemper amitti; aut fidem quæ remanet, non eſſe veram fidem, licet non ſit viva; aut eum qui fidem ſine charitate habet, non eſſe chriſtianum; anathema ſit. (Can. 28.)

Si quis dixerit, eum qui poſt baptiſmum lapſus eſt, non poſſe per Dei gratiam reſurgere; aut poſſe quidem, ſed ſola fide amiſſam juſtitiam recuperare ſine ſacramento pœnitentiæ, prout ſancta Romana & univerſalis Eccleſia, a Chriſto Domino, & ejus Apoſtolis edocta, huc uſque profeſſa eſt, ſervavit, & docuit; anathema ſit. (Can. 29.)

Si quis dixerit, juſtificatum peccare, dum intuitu æternæ mercedis bene operatur; anathema ſit. (Can. 31.)

Si quis dixerit, hominis juſtificati bona opera ita eſſe dona Dei, ut non ſint etiam bona ipſius juſtificati merita; aut ipſum juſtificatum, bonis operibus quæ ab eo per Dei gratiam, & Jeſu Chriſti meritum, cujus membrum eſt, fiunt, non vere mereri augmentum gratiæ, vitam æternam, & ipſius vitæ æternæ, ſi tamen in gratia deceſſerit, conſecutionem, atque etiam gloriæ augmentum; anathema ſit. (Can. 32.)

Si quis dixerit, per hanc doctrinam catholicam de Juſtificatione, a ſancta Synodo hoc præſenti decreto expreſſam, aliqua ex parte gloriæ Dei, vel meritis Jeſu Chriſti Domini noſtri derogari; & non potius veritatem fidei noſtræ, Dei denique ac Jeſu Chriſti gloriam illuſtrari; anathema ſit. (Can. 33.)

KYR

KYRIE, ELEISON; græca vox quæ ſignificat, *Domine, miſerere*; quæque conflata eſt ex *Kyrios*, dominus, & *eleein*, miſereri, ab imperativo, *eleiſon*, miſerere.

Uſus dicendi *Kyrie eleiſon* in chriſtiana religione admodum vetus eſt; ac locutionem quidem hanc Chriſtiani ne ab Ethnicis ſumpſerint, an vero, e converſo e Chriſtianis Ethnici mutuati fuerint, controvertitur; id certi eſt, ea Ethnicos in ſuis ad falſa quæ colebant, numina precibus uſos eſſe: *Deum invocantes, precamur eum Kyrie, eleiſon*, inquit Arrianus, in ſua ſuper Epicteto Diſſertatione, Lib. II. cap. 7.

Hoc tempore, *Kyrie, eleiſon*, ad trium ſanctæ Trinitatis perſonarum honorem, novies in Miſſa dicitur, ac ter quidem ad unamquemque repetitur, quia omnes & ſingulæ tres indiviſim ad miſericordiam cooperantur, quæ per hanc formulam a Deo petitur; Pater, ſuum Filium tradens ad hominem redimendum; Filius, humanam carnem ſumens, patiens & moriens; Spiritus ſanctus, Verbi humanitatem in Virginis ſinu efformans, nobiſque ejus merita per gratiæ infuſionem applicans.

Olim, preciæ *Kyrie* numerus ad nonum ſtatutus non erat, & *Kyrie* concinebatur, quoad univerſus populus conveniſſet, atque in ordinem redactus eſſet, aut quoad celebrans innueret, ut ceſſaretur; quod etiamnum in collegiata Eccleſia S. Petri Claromontienſis in Arvernia ſervatur.

In Græca Eccleſia, non dicitur *Chriſte, eleiſon*, ſed ſolum *Kyrie eleiſon*. Mediolani, & in omnibus Eccleſiis quæ Ambroſianum ritum ſequuntur, dicitur ter *Kyrie, eleiſon*, poſt *Gloria in excelſis*, ter præterea poſt Evangelium, denique poſt Communionem ter. Lugduni, ſemel tantum dicitur *Kyrie*, ſemel *Chriſte*, rurſuſque ſemel *Kyrie*. Miſſale Venetenſe, an. 1535. typis editum, idem exhibet. In aliquibus Eccleſiis, olim preci *Kyrie* vox *imas* addebatur, quæ ſignificat *Nos*; quod completum ſenſum reddebat: *Domine, miſerere nobis*.

Vaſionenſe Concilium, an. 529. celebratum inſtituit *Kyrie, eleiſon* in Gallia, ſecundum Orientis & Italiæ

Eccle-

Eccleſias quæ illud multo ante dicebant; ſummuſque Pontifex S. Gregorius qui an. 604 ſupremum diem obiit, ejuſdem precis uſum communem reddidit.

Et quia tam in Sede apoſtolica, quam etiam per totas Orientales, atque Italiæ provincias, dulcis & nimium ſalutaris conſuetudo eſt intromiſſa, ut Kyrie, eleiſon, frequentius cum grandi affectu & compunctione dicatur; placuit etiam nobis, ut in omnibus Eccleſiis noſtris iſta tam ſancta conſuetudo & ad matutinum, & ad Miſſas, & ad Veſperam Deo propitio intromittatur; & in omnibus Miſſis, ſeu in Matutinis, ſeu in Quadrageſimalibus, ſeu in illis quæ pro Defunctorum commemoratione fiunt, ſemper, Sanctus, Sanctus, Sanctus, *eo ordine, quo modo ad Miſſas publicas dicitur, dici debeat; quia tam ſancta, & tam dulcis & deſiderabilis vox, etiamſi die noctuque poſſit dici, faſtidium non poteſt generare.*

LAI

LAICUS. Appellatur laicus, quiſquis eccleſiaſtico ſtatui nomen non dedit. Laici temporalibus negotiis, & eccleſiaſtici ſpiritualibus functionibus addicti ſunt; ex quo fit, ut bene multa laicis permiſſa ſint, quæ eccleſiaſticis interdicuntur, ſintque alia Eccleſiaſticis permiſſa & laicis vetita. Cauſa exempli, permiſſum eſt laicis matrimonium inire, magiſtratus tam pro criminalibus quam pro civilibus rebus obire, arma geſtare, negotiari, mechanicas artes publice profiteri, medicinam & chirurgiam, pro ut ferrum & ignem applicant, exercere, ſæculares locationes ſumere, venatum ire, publice non vetitis ludis operam dare; hæc autem ſingula ſunt eccleſiaſticis interdicta. Ex alia parte, poſſunt eccleſiaſtici Miſſæ ſacrificium offerre, ſacramenta adminiſtrare, publice docere, benedicere, conſecrare quicquid divino cultui addictum eſt, &c. quod laicis non licet. Laicorum porro nonnulli ſunt qui cæteris præferuntur, quoad honores Eccleſiæ, cujuſmodi ſunt pacis oſculatio, panis benedictus, aquæ benedictæ aſperſio, in ſubſelliis ſeſſio, ſepultura, &c. Ejuſmodi ſunt patroni, domini, æditui, magiſtratus, qui denique ſacras aliquas functiones peragunt, eccleſiaſticis ornamentis induti, &c. Occurrunt in Conciliis complures canones qui laicos ſpectant, quatenus potiſſimum Eccleſiæ quoad eos juriſdictio, eorumdemque quoad eam ejuſque miniſtros officia protenduntur.

Laicus, præſentibus clericis, niſi ipſis jubentibus, docere non audeat. (Concilium Carthaginenſe, an. 398. can. 98.)

Nullus ex laicis abſque anni converſione præmiſſa, Epiſcopus ordinetur; ita ut intra anni ipſius ſpatium, a doctis & probatis viris, diſciplinis & regulis ſpiritalibus plenius inſtruatur. (Concilium Aurelianenſe, an. 549. can. 9.)

Ut laici ſecus altare, quo ſancta myſteria celebrantur, inter clericos, tam ad vigilias, quam ad Miſſas ſtare penitus non præſumant; ſed pars illa quæ a cancellis verſus altare dividitur, choris tantum pſallentium pateat clericorum. Ad orandum vero & communicandum, laicis & feminis, ſicut mos eſt, pateant ſancta ſanctorum. (Concilium Turonenſe, an. 567. can. 4.)

Statuimus, ut, ſi quis ſæcularium honoratorum in itinere obvium habuerit aliquem eccleſiaſticorum graduum, uſque ad inferiorem gradum honoris, venerantes, ſicut condecet chriſtianum, illi colla ſubdat, per cujus officia & obſequia fideliſſima chriſtianitatis jura promeruit. Et ſi quidem ille ſæcularis equo vehitur, clericuſque ſimiliter, ſæcularis galerum de capite auferat, & clerico ſinceræ ſalutationis munus adhibeat. Si vero clericus pedes graditur, & ſæcularis vehitur equo ſublimis, illico ad terram deſtuat, & debitum honorem prædicto clerico ſinceræ charitatis exhibeat; ut Deus qui vera charitas eſt, in utriſque lætetur, & dilectioni ſuæ utrumque adſciſcat. Qui vero hæc quæ, Spiritu ſancto dictante, ſancita ſunt, tranſgredi voluerit, ab Eccleſia, quam in ſuis miniſtris dehonorat, quamdiu Epiſcopus illius Eccleſiæ voluerit, ſuſpendatur. (Concilium Matiſconenſe, an. 585. can. 15.)

Ut Epiſcopi poteſtatem habeant res eccleſiaſticas providere, regere, gubernare, atque diſpenſare ſecundum canonum auctoritatem; volumus, & ut laici in eorum miniſterio obediant Epiſcopis ad regendas Eccleſias Dei, viduas & orphanos defendendos, & ut obedientes ſint eis ad eorum chriſtianitatem ſervandam. (Concilium Moguntinum, an. 813. can. 8.)

Ut laici presbyteros non ejiciant de Eccleſiis, neque conſtituant, ſine conſenſu Epiſcoporum ſuorum. (Ca. 19.)

Ut laici omnino munera injuſta non exigant a presbyteris propter commendationem Eccleſiæ cuiquam presbytero; (Can. 20.)

Sed & ille exceſſus omnino inhibendus eſt, quo quidam ſæculares viri presbyteros, aut alios clericos conductores, vel procuratores, ſive exactores fiſcalium rerum, vel reditum, aut vectigalium conſtituunt. Si quis igitur deinceps hujus exorbitationis reus inventus fuerit, uterque excommunicetur, tam ipſe qui conſtituit, quam ille qui indigne paruit. (Concilium Papienſe, ſeu Ticinenſe, an. 850. can. 19.)

Tertio autem titulo ſtatuimus, ut omnes Eccleſiæ & clerici ſint, ſub jure ſui Epiſcopi; nec poteſtatem habeant ſuper eccleſias, aut clericos laici. (Concilium Coyacenſe, an. 1050. can. 3.)

Ut cujuslibet ordinis clericos laici non judicent. (Concilium Romanum, an. 1059. can. 10.)

Nullus laicus decimas ſuas, aut Eccleſiam, aut quidquid eccleſiaſtici juris eſt, ſine conſenſu Epiſcopi, vel Romani conceſſione Pontificis, monaſteriis, aut canonicis offerre præſumat. (Concilium Melfitanſe, an. 1089. can. 5.)

Ne gravamen aliquod ſancta patiatur Eccleſia, nullum jus laicis in clericos eſſe volumus & cenſemus .... neque liceat laicis exactionem aliquam pro Eccleſiæ beneficiis, aut paternis maternisve facultatibus quærere. (Can. 11.)

Cum igitur decimæ ac primitiæ adeo debitæ ſint, ut ſine voluntate eorum quibus debentur, abſque mortali peccato non valeant retineri; volumus & præcipimus, ut tam laici, quam alio perſonæ de bonis omnibus ſibi collatis a Deo, non deductis expenſis, ad ſolutionem ipſorum per eccleſiaſticam cenſuram compellantur. (Concilium Avenionenſe, an. 1209. can. 5.)

Cum Eccleſia Dei, & eccleſiaſtica perſona beneficium in domo Domini habeant .... ſub anathematis diſtrictione modis omnibus prohibemus, ne albergarias, procurationes, exactiones, ſeu tallias aliquas ab ipſis de cætero laici exigant, vel extorquere præſumant. (Can. 7.)

Inhibemus, ne electioni Epiſcopi, vel alterius rectoris Eccleſiæ facienda, per ſe, vel per quamcunque aliam perſonam, ſe immiſceant (laici), *vel violentiam faciant, vel impedimentum adhibeant, quo minus electio canonice ac libere celebretur.* (Can. 8.)

Quiſquis electioni de ſe factæ per ſæcularis poteſtatis abuſum conſentire præſumpſerit contra canonicam libertatem; & electionis commodo careat, & ineligibilis fiat. (Concilium generale Lateranenſe IV. an. 1215. can. 25.)

Cum Regum, Principum, Baronum, & aliorum catholicorum fidelium proprium & peculiare ab antiquo fuiſſe noſcatur, Eccleſias, monaſteria, locaque ſacra Deo ædificare; deſtructa vero, ſive conciſa, aut in ſe, ſive in miniſtris, vel in facultatibus, juribus, privilegiis, vel immunitatibus ſuis diminuta, ſive oppreſſa relevare, reficere, defendere, ac etiam reſtaurare ...., multum profecto ab antiquorum & majorum ſuorum videntur veſtigiis deviare, qui Eccleſias ipſas, vel earum bona, ſeu jura deſtruunt, ſcindunt, occupant, invadunt, ſeu earum privilegia & immunitates imminuunt, & infringunt, aut qui talibus tacite vel expreſſe conſentiunt; ſeu qui talia & his ſimilia contra Deum, ejuſque Eccleſiam, atque miniſtros impie committentes, per aſſumpta poteſtatis vel juriſdictionis officium non compeſcunt, & ab ipſis deſiſtere per remedia opportuna non cogunt. Declaramus igitur, atque decernimus Eccleſias, & eccleſiaſticas perſonas ab omnibus angariis & perangariis, exactionibus & collectis, & aliis ſuperinductionibus, oneribus, & muneribus ſordidis laicorum, nec non a præſtationibus tributorum, pedagiorum, ſeu vectigalium pro eccleſiaſticis perſonis, evectionibus, & rebus ipſorum, qui non cauſa mercimonii, ſive negotiationis, ſed pro ſuis & Eccleſiarum ſuarum neceſſitatibus, per terram, ſive per aquam ducunt, ſeu tranſeunt, omnino immunes & exemptas eſſe juxta canonicas & legitimas ſanctiones, nec per aliquos cujuſcunque altitudinis, juriſdictionis, ſeu etiam poteſtatis, ad talium præſtationem poſſe vel debere compelli. (Concilium Budenſe, an. 1279. cap. 59.)

Ex his, aliiſque ejuſmodi compluribus canonibus cernitur, in canonici juris effatis, eccleſiaſticorum in laicos auctoritatem late patere; at hoc in capite cum canonici juris principiis Gallicanæ juriſprudentiæ placita non conſentiunt; quod facile intelligat, quicunque plurimos hoc in opere diſſeminatos articulos legerit, hoſque potiſſimum, ANNATA, APPELLATIO, ARCHIDIACONI, CENSURÆ, EPISCOPI, EXCOMMUNICATIO, INTERDICTUM, PATRONI, &c.

LECTOR. Lectoris ordo, quatuor minorum ordinum unus. Lectoratus, ſeu lectoris officium olim erat, inquit Fleurius, (Inſtit. ad jus eccleſ. Tom. I. pag. 73.) officium primum quod pueris clerum ingredientibus tribuebatur. In præſentia, oſtiariatus, ſeu oſtiarii officium

Digitized by Google

cium eſt minorum quatuor ordinum primum. Cum Epiſcopus lectoratum confert, ordinandum jubet ſacrarum Scripturarum Librum tangere, ita eum alloquens: „ Accipe librum hunc, nec deſine Dei verbum fidelibus legere; ſi enim hoc miniſterio fideliter functus „ fueris, partem cum iis habebis, qui ab initio divinum hoc verbum cum fructu adminiſtrarint. “ Perſpicitur hinc lectoris officium eſſe, Dei verbum in publicis fidelium cœtibus legere; & ſane ee olim lectoribus demandata provincia erat, ut in Eccleſia ſanctas veteris & novi Teſtamenti Scripturas, ſeu ad Miſſam, ſeu ad alia, præſertim noctis officia, præterea Martyrum acta, Patrum homilias, quaſque Epiſcopi ad Eccleſias ſcribebant, epiſtolas legerent. Debebant iidem panem, novoſque fructus benedicere, catechumenos, & fidelium infantes erudire, lectiones, hoc eſt, e Bibliis, e SS. Patribus, aut e Sanctorum hiſtoriis excerpta canere, quæ in quoque matutini officii nocturno legi conſuevarunt. Lectores etiam notarios agebant, Epiſcopis ſcilicet & presbyteris a ſecretis erant, ſuæque cuſtodiæ & curæ concreditos ſacros libros habebant; quod eos, perſecutionum tempore, gravi diſcrimini obnoxios reddebat. Hodie clerici quique, Sacerdotes ipſi promiſcue lectiones canendi munus obeunt.

Lector cum ordinatur, faciat de illo verbum Epiſcopus ad plebem; indicans ejus fidem, ac vitam, atque ingenium. Poſt hæc, ſpectante plebe, tradat ei codicem, de quo lecturus eſt, dicens ad eum: Accipe, & eſto lector verbi Dei; habiturus, ſi fideliter & utiliter impleveris officium, partem cum eis qui verbum Dei miniſtraverint. (Concilium Carthaginenſe, an. 389. can. 8.)

Placuit, ut lectores, cum ad annos pubertatis venerint, cogantur aut uxores ducere, aut continentiam profiteri. (Concilium Carthaginenſe, an. 397. can. 19.)

Item placuit, ut, quicunque in Eccleſia primum vel ſemel legerit, ab alia Eccleſia ad clericatum non teneatur. (Concilium Milevitanum, can. 15.)

Quia in quibuſdam provinciis conceditur pſalmiſtis & lectoribus uxores accipere; ſtatuit ſancta Synodus prorſus non licere cuiquam ex his alterius ſecta accipere uxorem. (Concilium Chalcedonenſe, an. 451. can. 14.)

Hoc enim placuit, ut omnes presbyteri qui ſunt in parochiis conſtituti, ſecundum conſuetudinem quam per totam Italiam ſatis ſalubriter teneri cognovimus, juniores lectores, quantoſcunque ſine uxore habuerint, ſecum in domo, ubi ipſi habitare videntur, recipiant; & eos quomodo boni patres ſpiritaliter nutrientes, pſalmos parare, divinis lectionibus inſiſtere, & in lege Domini erudire contendant; ut & ſibi dignos ſucceſſores provideant, & a Domino præmia æterna recipiant. Cum vero ad ætatem perfectam pervenerint, ſi aliquis eorum pro carnis fragilitate uxorem habere voluerit, poteſtas ei ducendi conjugium non negetur. (Concilium Vaſionenſe, an. 529. can. 1.)

Lectorum ordo formam & initium a prophetis accepit. Sunt igitur lectores qui verbum Dei prædicant; quibus dicitur: Clama, ne ceſſes; quaſi tuba exalta vocem tuam. *Uti quippe cum ordinantur, primum de eorum converſatione Epiſcopus verbum facit ad populum; deinde coram plebe tradit eis codicem apicum divinorum, ad verbum Dei annuntiandum. Qui autem ad hujuſmodi provehitur gradum, iſte erit doctrina & libris imbutus, ſenſuumque ac verborum ſcientia perornatus; ita ut diſtinctionibus ſententiarum intelligat, ubi finiatur junctura, ubi adhuc pendeat oratio, ubi ſententia extrema claudatur. Sicque expeditus vim pronuntiationis tenebit, ut ad intellectum omnium mentes ſenſumque promoveat; diſcernendo genera pronuntiationum, atque exprimendo proprios ſententiarum affectus; modo indicantis voce, modo dolentis, modo increpantis, modo exhortantis, ſive his ſimilia, ſecundum genus propria pronuntiationis ... Porro vox lectoris ſimplex erit & clara, ad omne pronuntiationis genus accommodata, plena ſucco virili, agreſtem & ſubruſticum effugiens ſonum; non humilis, nec adeo ſublimis; non fracta, non tenera, nihilque fœmineum ſonans, neque cum motu corporis, ſed tantum cum gravitatis ſpecie. Auribus enim & cordi conſulere debet lector, non oculis; ne potius ex ſe ipſo ſpectatores magis, quam auditores faciat.* (Concilium Aquiſgranenſe, an. 816. lib. 1. cap. 3.)

Tales ad legendum, cantandum, & pſallendum, in Eccleſia conſtituantur, qui non ſuperbe, ſed humiliter debitas Domino laudes perſolvant, & ſuavitate lectionis ac melodia & doctos demulceant, & minus doctos erudiant; pluſque velint in lectione, vel cantu populi ædificationem, quam popularem vaniſſimam adulationem. Qui vero hæc docte peragere nequeunt, erudiantur prius a magiſtris, & inſtructi hæc adimplere ſtudeant, ut audientes ædificent. (Cap. 133.)

LEGATUM, teſtatoris, per editum teſtamentum, in certi cujuſdem hominis, aut communitatis gratiam, donum. Caducum legatum eſt, quod omni prorſus effecto caret; eſt conditionatum, ſeu conditione ſuſpenſum, quod locum tum ſolum habet, cum conditio perficitur, quæ eidem addita eſt; pium eſt, quod aliquo pietatis, aut charitatis opere continetur, ſeu quod ſpiritale, ſeu quod corporale eſt, ſeu utrumque ſpectet, ſeu ad unam pluresve perſonas, ſeu ad locum etiam Deo ſacrum, ut ad Eccleſiam, ad monaſterium, ad hoſpitale referatur. Occurrunt in Conciliis, ad pia legata quod attinet, ſtatuta plura.

Qui oblationes defunctorum fidelium detinent, & Eccleſiis tradere demorantur, ut infideles, ſunt ab Eccleſia abjiciendi. (Concilium Vaſionenſe, an. 442. can. 4.)

Secundum conſtitutionem Synodi Vaſenſis, quicunque oblationes fidelium ſuppreſſerit, aut negaverit, ab Eccleſia cui fraudem fecerit, excludatur. (Concilium Arelatenſe, an. 452. can. 47.)

Clerici etiam, vel ſæculares qui oblationes parentum aut donatas, aut teſtamento relictas retinere præſumpſerint, aut id quod ipſi donaverint Eccleſiis, aut monaſteriis, crediderint auferendum, ſicut ante Synodus ſancta conſtituit, velut necatores pauperum, quo uſque reddant, ab Eccleſiis excludantur. (Concilium Remenſe, an. 625. can. 10.)

Deinde, ut decimæ & primitiæ, ſeu oblationes vivorum & mortuorum, Eccleſiis Dei fideliter reddantur a laicis, & ut in diſpoſitione Epiſcoporum ſint; quas qui tenuerint, a ſancta Eccleſiæ communione ſeparentur. (Concilium Romanum, an. 1059. can. 5.)

Epiſcopi, etiam tamquam Sedis apoſtolicæ delegati, in caſibus a jure conceſſis, omnium piarum diſpoſitionum tam in ultima voluntate, quam inter vivos, ſint executores. (Concilium Tridentinum, Seſſ. XXII. cap. 8. *De Reform.*)

Conciliorum canones qui tam Epiſcopis facultatem tribuunt, pia ut legata exequantur, aut executioni mandanda curent, in Gallia recepti non ſunt; id ibi ad Regis tantum procuratores pertinet. *Vide* TESTAMENTUM.

LEGATUS. Derivatur id nominis e *legare*, *delegare*, videlicet, *mittere*, *rei gerendæ præficere*. Itaque legatus, ſpectata quidem vocis origine, eum ſignificat, qui ab alio ad aliquam functionem mittitur; at, e vulgari uſu, legati nomen oratoribus tantum tribuitur, quos ſummi Pontifices, cum auctoritatis ſingularis nota, eorumque dignitatis ſignis, ad ſupremos Principes mittunt; ſunt autem inſignia hæc, petaſus, annulus, crux, quæ iidem a Cardinale, vel ab Epiſcopo pontificalem in modum celebrante recipiunt.

Trium generum legati ſunt, legati *a latere*, legati *miſſi*, & legati *nati*.

Legati *a latere*, ſeu *de latere*, Cardinales ſunt, quos Papa oratores mittit; hi porro legati *a latere*, ſeu *de latere* nuncupantur, quia ſemper ſunt ad Papæ latus, tamquam ejus conſiliarii, & quia trahuntur illinc, ut delegantur.

Legati qui *miſſi* vocentur, ii ſunt quos Papa mittit, quia cardinales ſint, ut nuntii, internuntii, & quicunque a ſummis Pontificibus ad certa quædam negotia mittuntur, nec generalibus facultatibus inſtructi ſunt.

Denique legati, qui *nati* dicuntur, ii ſunt, quibus nulla quidem legatio demandatur, ſed quorum tamen dignitati addictus eſt apoſtolici legati titulus, cujuſmodi ſunt Archiepiſcopi, Arelatenſis & Remenſis, qui ſunt, ſuæ dignitatis cauſa, legati nati. Hinc in præſentia non amplius eſt niſi purus putuſque honorificus titulus, facultate prorſus & functionibus deſtitutus. Auctor *Tabulæ Romanæ Curiæ*, legatos *a latere* diſtinguit e legatis *de latere*, & hos poſteriores cum legatis *miſſis* confundit.

Triplex hoc legatorum genus, quamvis iidem ſinguli veteribus ignoti fuerint, ea tamen ratione nititur, quæ olim Romani Pontifices ad ſupremos Principes deputabant; quandoquidem certum eſt id iis in more fuiſſe, ut præter legatos quos ad œcumenica Concilia mittebant, a quibus ipſi repræſentarentur, alios præterea ad Reges ac Principes ob Eccleſiæ negotia mitterent. Ita ſane Vincentius Capuanus, & Marcellus Campaniæ Epiſcopus, Lucifer Calaritanus, presbyter Pancratius & Hilarius diaconus pro Nicæna fide, & S. Athanaſii cauſa ad Imperatorem Conſtantium miſſi fuere. Interdum etiam ſummi Pontifices mittebant deputatos quoſdam, qui diu in principum aulis commorabantur, quique, quin iis ullum peculiariter negotium demandatum eſſet, eorum omnium quæ forte ſuboriebantur, curam ſumebant, eademque ad ſummos Pontifices deferebant, quamobrem *Reſponſales* & *Apocri-*

Apocriſarii nominabantur, quæ vocabula *reſponſorum latores* ſignificant.

Summi tandem Pontifices, cum ſibi e re fore perſpicerent, ut Vicarios ſeu legatos haberent, qui principum ſubditi eſſent, præcipuarum ſedium Epiſcopis, ut Arelatenſi, qualitatem hanc tribuerunt, & prærogativa quidem hæc quæ initio ſtatim non niſi tranſiens & perſonalis fuit, perpetua deinde, eidemque ſedi inhærens evaſit; & hæc nimirum legatorum diſtinctioni quam hodie cernimus, origo eſt.

Statui non poſſunt certæ regulæ, ut judicetur, quam late legatorum facultas & jura pateant, quia pendet id adjunctis pluribus temporum, locorum, negotiorum, voluntatiſque tum ſummorum Pontificum qui eos mittunt, tum Principum ad quos iidem mittuntur.

Canoniſtæ quos Ultramontanos Galli nuncupant, legatos *a latere*, in ſuæ legationis provinciis, ordinarios eſſe docent; at Gallorum effata huic doctrinæ repugnant; hæc nempe ſunt, quæ eorum uſus hac in re fert.

1. Legati *a latere*, ſine expreſſo Regis conſenſu ſe in Galliam conferre non poſſunt; hi ſcilicet exteri Principis, extra ordinem, oratores ſunt. Eſt illud e jure gentium, penes omnes nationes in uſu poſitum, ut principum nullus oratorem ad alium Principem, niſi cum hic in id conſentit. Mos hic in Belgio perinde atque in Galliis obtinet.

2. Apud Regem jurat legatus ſuæ ſe legationis facultate tamdiu ſolum uſurum, quamdiu ſuæ Majeſtati placuerit; hanc ei, ejuſque Senatui facultatem exhibet, quam expendant, in acta referant, &, ut iis viſum fuerit, moderentur.

3. Sua legatus poteſtate, nec antequam a parlamento firmata fuerit, nec contra temperamenta quæ eidem adhibita ſunt, uti poteſt. Temperamenta autem hæc ſe generatim habent, legatum ſua facultate uti non poſſe, niſi prout ſancta decreta, Regis auctoritas & prærogativæ, ſanctiones, regni jura, Gallicanæ Eccleſiæ libertates, & Univerſitatum privilegia pollulaverint.

4. Legatus, ejus facultatibus ad veritatem exactis, beneficia ſine mandato conferre poteſt; at reſignationes *in favorem* admittere nequit. Poteſt etiam ſpurios legitimitate donare, ut beneficia, non autem regia officia teneant; diſpenſationes, aliaſque gratias, prout ejus Bullæ ſonant, concedere; ſibi crucem, præter quam ubi Rex ipſe adeſt, prælatam velle. Ordinarios in eorum juriſdictione turbare non poteſt, nec vero quempiam, ut legitimas functiones obeat, abſque Regis conſenſu, ſubdelegare, nec in prima, ut ajunt, inſtantia de eccleſiaſticis cauſis in ordinariorum præjudicium cognoſcere, nec ad ſe Regis ſubditos accitos velle, nec in eos ullum contentioſæ juriſdictionis actum, per citationem, avocationem, delegationem, aut aliter exercere; ac ne tum quidem id poſſet, cum partes communi conſenſu apud eum agere vellent, ut Pithou & Fevretius animadvertunt, quia non pendet a partibus, ut contra publicum jus ipſæ ſibi judices eligant.

5. Cum legatio finem habuit, magiſtratui in id deſignato ſuarum expeditionum regiſtra legatus relinquere debet, ut earum excerpta, quibus opus fuerit, tradi poſſint; ſtatutiſque ab eo editis ſua manebit vis, etiam poſtquam a ſuæ legationis locis egreſſus fuerit.

Legati & vice-legati Avenionenſes iiſdem ſolemnibus formis ſubſunt, cum eorum facultates extra Vindaſcinum Comitatum in regiones quæ Regi parent, protenduntur. Eorum Bullæ in acta referri debent, conſuetis cum modis, apud omnia parlamenta, in quorum ditione ſiti ſunt epiſcopatus ad quos ipſorum facultates pertinent. Avenionenſes prolegati ſatis habent in præſentia perficere, ut eorum Bullæ in Aquiſextienſi parlamento probentur, quia facultates quibus gaudent, non ultra epiſcopatus patent, qui ex ejuſdem parlamenti ditione ſunt.

Item ſtatuimus, quod ſi Epiſcopus, vel aliquis rector alicujus Eccleſiæ de diœceſi expenſas neceſſarias fecerit in legatis & nunciis Sedis apoſtolicæ, expenſæ illæ ſolvantur de communi contributione Eccleſiarum totius diœceſis, & iſtæ expenſæ ſemel in anno in una Synodo colligantur. (Concilium Avenionenſe, an. 1270. cap. 5.)

Legati quoque, etiam de latere, Nuncii, Gubernatores eccleſiaſtici, aut alii, quarumcunque facultatum vigore, non ſolum Epiſcopos in prædictis cauſis impedire, aut aliquo modo eorum juriſdictionem iis præripere, aut turbare non præſumant, ſed nec etiam contra clericos, aliaſve perſonas eccleſiaſticas, niſi Epiſcopo prius requiſito venia; eoque negligente, procedant; alias, eorum proceſſus ordinationeſve nullius momenti ſint; atque ad damni ſatisfactionem partibus illati teneantur. (Concilium Tridentinum, Seſſ. 24. cap. 20. *De Reform.*)

Videri poſſunt, ſuper legatis, Wicquefortius, *De Oratoribus, eorumque Functionibus*, Fevretius, *De Abuſu*, lib 3. Rebuffus, *in Praxi Beneficiaria, ſuperque Concordato*; Chopinius, *Polit.* lib. 2. Tilletius, *in Collectione*, Part. III. pp. 279. 285. & 391. *de Juribus & Facultatibus Legatorum* a latere *in Gallia*; Van-Eſpenius, *Jur. Eccl. univ.* Tom. I p. 186. & ſeqq. Gibertus, *Inſtit. Eccleſ. & Benef.* Tom. I. p. 434. & ſeqq. Opus cui titulus: *Definitiones Juris canonici*, Pariſiis impreſſum an. 1674. Tractatus *de Legatis*, qui ad Cardinalium Hiſtoriæ calcem extat; Monumenta Cleri, Tom. VII. p. 142. & ſeqq. Tom. X. p. 874. & ſeqq.

LEGITIMATIO, actus per quem filii naturales, qui ſcilicet illegitimi aut ſpurii ſunt, legitimi fiunt, & vulgo definitur *ſpuriorum, liberorum adoptio*. Quære verba hæc: SPURIUS, IRREGULARITAS DEFECTUS NATALIUM, MATRIMONIUM.

LIBELLATICUS. In primitiva Eccleſia tribuebatur *libellaticorum* nomen Chriſtianis qui, bona, munera, aut vitam amittendi metu, ſumebant ab Ethnicis magiſtratibus ſchedulas, ſeu ſyngraphas quæ fidem facerent eos Imperatorum edictis paruiſſe, impedirentque, ne iidem amplius in religionis negotio turbarentur, ullave moleſtia afficerentur. Ab his libellis ſocordes ignavique Chriſtiani *libellatici* dicti fuere. Eos ut pote admodum gravis criminis reos, non niſi poſt diuturnas probationes ad communionem Eccleſia recipiebat, quoniam eorum libelli ferebant eos Idolis ſacrificaſſe, ſeu reapſe non ſacrificaſſent, ut Magdeburgenſes Centuriatores contendunt, ſeu vere ac re ipſa ſe impiis ſacrificiis ſe polluiſſent, ut aſſerit propugnatque Baronius, ad an. 205. num. 4. & ad an. 253. num. 6.

LIBELLUS. Deſignatur hoc vocabulo ſcriptum aliquod lædens, injurioſum, diffamatorium, diciturque libellus maledicus, famoſus. Romanæ leges olim infamantium libellorum auctores morte puniebant, eoſdemque Eccleſiæ leges anathemati ſubjiciebant: *Hi qui inventi fuerint libellos famoſos in Eccleſia ponere, anathematizentur.* (Concilium Eliberitanum, can. 52.)

Per edictum Caroli IX. menſe Majo an. 1560. omnes effectores programmatum, publice affixorum ſcriptorum, ſeu alienam famam impetentium libellorum, qui non alio quam ad commovendum incitandumque ad ſeditionem populum ſpectare poſſunt, eorumdemque libellorum impreſſores, venditores & diſſeminatores declarantur læſæ majeſtatis rei, ſeditioſorumque & conventicula cogentium hominum pœnis obnoxii, & quod inde conſequitur, extrema ſententia a præſidialibus curiis judicari poſſunt. Henrici III. Molini, & Ludovici XIII. Pariſiis, ſanctiones duæ idem ſtatuunt. Per articulum 99. conſtitutionis ad typographicam rem pertinentis, quæ die 28. Februarii an. 1723. in Conſilio edita fuit, typographi, librarii concinnatores, bibliopolæ, circumforanei propolæ, qui libros ſeu libellos contra familiarum honorem & famam imprimendos, vendendos, diſtribuendos, exponendos, aut circumferendos curaverint, ſuis privilegiis & immunitatibus excidant, ſuæque obeundæ arti impares declarabuntur, quin unquam in integrum reſtitui poſſint.

LIBERTAS, ſeu LIBERUM ARBITRIUM. Libertatis, ſeu liberi arbitrii nomine venit ea voluntatis vis qua promiſcue ſe habet, ut velit, aut nolit, quæque proinde activa indifferentia nuncupatur; itemque electiva poteſtas, ſeque ad unam aliamve rem, ſine coactione, & ſine neceſſitate, determinandi facultas. Ergo diſtinguantur, oportet, 1. libertas *contradictionis*, quæ alicujus rei faciendæ, vel omittendæ, agendi, vel non agendi poteſtas eſt. 2. libertas *contrarietatis*, quæ eſt faciendi aliquid, aut ejus oppoſitum, amandi aut odio habendi poteſtas; 3. *diſparitatis* libertas, quæ rem aliquam, aliamve quæ ab ea differt, at eidem non eſt contraria & oppoſita, faciendi, ut ſtudendi, vel orandi facultas eſt.

Natus eſt homo liber; & libertas quæ ejus naturæ patrimonium veluti quoddam eſt, in contradictionis indifferentia, atque exemptione non ſolum a coactione, verum etiam a neceſſitate, eſſentialiter continetur. Contrarietatis indifferentia, hoc eſt, boni malique faciendi poteſtas non eſt de libertatis eſſentia; ſolum ad hominis, in terris, ſtatum pertinet. Homini Deus, dum eum creavit, boni & mali faciendi poteſtatem tribuit, cum hoc tamen ſummi momenti diſcrimine, quod ad malum faciendum non indiget niſi ſe

ipſo

ipſo, concupiſcentiam ſequens qua ad illud trahitur; quin cogatur, quoniam eidem ſemper ipſe reſiſtere poteſt, cum ad bonum, ut oportet, æternæque ſalutis meritoria ratione faciendum egeat Salvatoria gratia quæ efficaciter, tametſi abſque neceſſitate, abſque coactione, in eoque ſemper reſiſtentiæ poteſtatem relinquens, efficiat, ut id ipſe faciat; quæ quidem reſiſtendi facultas ſub gratiæ, vel maxime victricia operatione ſubſiſtit, probatque, ſi læſum, infirmatum, inclinatum per peccatum fuit, nec extinctum nihilominus, nec penitus deletum liberum arbitrium fuiſſe. Fidei caput id omne eſt, quemadmodum ſacræ Litteræ, Patres, & Concilia nos docent.

Etſi nulla pene ſit tam aperta catholica veritas, nullus tam manifeſtus ſacræ Scripturæ locus, quem non hæretici ſuis cavillis & tergiverſationibus eludant; nulla tamen in re tam impudenter, tantaque rei chriſtianæ jactura debacchati ſunt, quam in exterminando profligandoque libero arbitrio. Nam quid Chriſtifidelibus perniciοſius excogitare potuit hoſtis ille veritatis, quam ſi vel a Pelagio ſeducti, ſine præſidio gratiæ ſibi tumidius arrogent, vel ſtupeſcenti puſilloque animo cum VVicleffo neceſſitati fatiſque committant omnia? Nihil profecto reliquum erit tum divinis legibus, tum humanis; nullus conſiliis aut electioni, nullus precibus aut objurgationi, cæteriſque id genus locus; nulla denique juſtitia futura eſt, qua quibuſdam conſtituta ſint præmia, ſi, pro VVicleffi & Lutheranorum ſententia, omnia de neceſſitate eveniant. Prodiit hic error primum apud Gentiles, ſed ſummo omnium conſenſu mox exploſus eſt; adeo liberum eſſe arbitrium, velut evidenti quodam experimento cognitum, omnium mentibus ſe ſe ingerebat. Cum igitur reliquerit Deus hominem in manu conſilii ſui, appoſueritque coram eo ignem & aquam, bonum & malum, ut, ad quodcunque voluerit, porrigat manum ſuam, nec abs re beatus ille dicatur, qui potuit tranſgredi, & non eſt tranſgreſſus, facere mala, & non fecit; quod ſub eo ſit appetitus ejus, & dominetur illius; & denique percurrenti ſacram Scripturam paſſim obvium ſit, quod liberum in utramvis partem hominis arbitrium aſſeverat; ſatis eſſe viſum eſt ſacro provinciali Concilio, libertatis hujuſmodi vires & metas exponere. Neque enim liberum arbitrium aſſerentes, divinam excludimus propterea gratiam; quod illi falſo nobis imponere non verentur, atque hoc fumo credulorum oculos perſtringere; ſed juxta ſacram Scripturam eo extendimus, ut voluntas humana, miſericordia prævenientis auxilio ſuffulta, & interiori quadam & occulto ſecretioris inſpirationis afflatu contacta, ſe ſe convertat in Deum, Deo appropinquet, & ad veram illam gratiam ſe præparet, qua tandem accepta ſit ad vitam æternam. Neque tamen tanta gratiæ neceſſitas libero præjudicat arbitrio, cum illa ſemper ſit in promptu; nec momentum quidem prætereat, in quo Deus non ſtet ad oſtium, & pulſet; cui ſi quis aperuerit januam, intrabit ad illum, & cœnabit cum illo; nec denique tale ſit hujuſmodi trahentis Dei auxilium, cui reſiſti non poſſit. Quoties enim Dominus voluit congregare filios Jeruſalem, ſicut gallina congregat pullos ſuos ſub alas, & noluerunt? Fruſtra certe Stephanus Judæos dura cervicis, & incircumciſi cordis argueret, qui ſemper Spiritui ſancto reſiſterent; fruſtra Paulus Theſſalonicenſes admoneret, Spiritum ne extinguerent, ſi divinis inſpirationibus homines inevitabiliter raperentur. Trahit quidem Deus, ſed in ejus odorem currimus; non vi, non metu rapiamur; prædeſtinat, eligit, vocat; ſed eos demum adultos glorificat, qui in fide & charitate radicati per bona opera certam ſuam vocationem electionemque fecerint; & licet attingat a fine uſque ad finem fortiter, diſponit tamen omnia ſuaviter. Hanc igitur hæreſim, arbitrii libertatem prorſus auferentem non tam damnamus, quippe quæ jam olim ab Eccleſia, & ſacroſanctis Conciliis damnata ſit, quam communi hominum conceptioni, & apertis Scripturæ teſtimoniis declaramus eſſe contrariam. (Concilium Senonenſe, ſeu Pariſienſe, an. 1528. can. 15.)

Si quis liberum hominis arbitrium poſt Adæ peccatum amiſſum & extinctum eſſe dixerit, aut rem eſſe de ſolo titulo, immo titulum ſine re, figmentum denique a ſatana invectum in Eccleſiam, anathema ſit. (Concil. Tridentinum, ſeſſ. VI. *de Juſtific.* can. 5.)

Si quis dixerit non eſſe in poteſtate hominis vias ſuas malas facere, ſed mala opera, ita ut bona, Deum operari, non permiſſive ſolum, ſed etiam proprie & per ſe, adeo ut ſit proprium ejus opus non minus proditio Judæ, quam vocatio Pauli, anathema ſit.

LIBERTATES ECCLESIÆ GALLICANÆ. Libertates hæ non Romanorum Pontificum conceſſiones, non contra commune jus acquiſita jura, non exemptiones & privilegia generali regulæ contraria, ſed nihil ſunt aliud, quam univerſæ Eccleſiæ primitivus ordo, vetus ſcilicet commune jus quod per totam Eccleſiam ex antiquis canonibus & primitivis regulis ſervabatur, uno verbo: *Uſus antiqui juris*; quod ſane jus ſuper articulis numero pluribus in Gallia firmis accuratiuſque quam in cæteris catholicis regnis perſtitit. „Gallicana Eccleſia, inquit Abbas Fleurius, (Sermo ſuper Gallicanæ Eccleſiæ Libertatibus) a diſciplinæ remiſſione ante quadringentos aut quingentos annos inducta ſe melius quam aliæ defendit, Romanæque curiæ auſis vehementius reſtitit." Ergo Gallicanæ Eccleſiæ Libertates omnino ſunt commune jus quod in univerſa Eccleſia vigebat, ſunt veteres conſuetudines uſuſque regni, maxima ex parte priorum ſæculorum canonibus & diſciplina nixi, quorum poſſeſſionem executionemque Galliarum Eccleſia conſtanter retinuit, quin iis detrimenti quicquam afferri ſineret, per inductam novam diſciplinam in ejus præjudicium, quæ primis Eccleſiæ ſæculis obtinebat; ſunt id prorſus, quod majores noſtri commune jus, inviolabiles leges, impræſcriptibiles conſuetudines appellarunt: *Contra ſtatuta Patrum condere aliquid, vel mutare nec hujus quidem ſedis poteſt auctoritas; apud nos enim inconvulſis radicibus vivit antiquitas, cui decreta Patrum ſanxere reverentiam* (*Zoſimus Papa, cap. 7. cauſa 25. 9. ſcribens ad Epiſcopos Galliæ Narbonenſis*). Perſpicitur hinc ſummos ſemper Pontifices crediditſſe antiquas, & peculiariter Gallicanæ Eccleſiæ quam ad ſervandam fidem, eccleſiaſticamque diſciplinam cuſtodiendam collatum ſtudium illuſtrem reddidit, conſuetudines in honore habendas eſſe. Perſuaſum & illud iiſdem fuit has ipſas conſuetudines tum quoque retineri oportere, cum cæterarum Eccleſiarum uſibus adverſabantur; atque ex his principiis, magni Africani Concilii Patres ajebant Gallicanæ Eccleſiæ conſuetudinibus derogatum non fuiſſe: *Nulla Patrum definitione derogatum eſt Eccleſiæ Gallicanæ*. Secundum eadem quoque principia, tamquam generalis regula, in canonico jure ſæpenumero repetita, ſtatutum fuit, Eccleſiarum veteres conſuetudines ſervandas eſſe, iiſque ne Papam quidem per novas conſtitutiones derogare debere, cum nec naturali æquitati, nec diſciplinæ quæ ab omni tempore in Eccleſia ſervata eſt, eædem conſuetudines contrariæ ſunt. (Greg. IX. cap. *Cum tanto*.)

Quid? quod Gallicanæ Eccleſiæ libertates cum ſanctæ Sedis dignitate ſupremaque eminentia optime congruunt, & æque falleretur tum qui eas in abſoluta ab omnium Eccleſiarum capite inde pendentia poſitas vellet, tum qui eaſdem non niſi tamquam privilegia quædam, ex pura putaque Papæ liberalitate ortum trahentia ſpectaret. Sunt eæ potius naturales franchiſiæ quas Galli nuncupant *libertates* quia eos a ſervitute tuentur, in quam pleræque aliæ Eccleſiæ propterea lapſæ ſunt, quod ſua jura vetera non ſervarunt. Eſt hæc veritati conſona notio libertatum Eccleſiæ Gallicanæ quæ, quin unquam Romanæ Eccleſiæ, quoad communionem devincta & conſociata eſſe deſineret, ſemper antiquum jus quod omnium Eccleſiarum commune erat, ſuaſque peculiares conſuetudines, ſeu aliter effata ſua, ſuaſque libertates mordicus propugnavit. Hæ porro, quamvis ſingulas perſequi propemodum infinitum eſſet, pendent fluuntque omnes e fundamentalibus principiis duobus quæ ob hanc cauſam Gallicanæ Eccleſiæ libertatum *fundamenta* nuncupantur.

Horum fundamentalium principiorum primum eſt, poteſtatem quam Chriſtus Dominus S. Petro & Eccleſiæ tribuit, ad id redigi, quod ſpiritale eſt, nec alio prorſus quam ad animarum in hac vita ſanctificationem, earumdemque in altera æternam ſalutem referri; eamdem nec directe, nec indirecte ad temporalia protendi; eccleſiaſticum proinde miniſterium mere ſpiritale eſſe, nihilque ſeu Papam, ſeu Religionis miniſtros cæteros, congregatos diſperſoſve, in temporalia Regum jura, itemque in ſæcularem juriſdictionem poſſe.

Gallicarum libertatum fundamentale principium alterum eſt, Papæ, tamquam univerſæ Eccleſiæ capitis, quoad ſpiritalia, poteſtatem nec abſolutam, nec indefinitam, nec illimitatam eſſe, ſed per canones receptos, perque conſuetudines ſervatas in regno, reſtrictam directamque, adeoque ſecundum hos canones & has conſuetudines exercendam; ut proinde quicquid Romani Pontifices contra mandaverint, abſolute nullum futurum ſit, quemadmodum Papa Zoſimus profitetur in textu quem ſupra protulimus: *Contra ſtatuta Patrum*, &c. Non aliter generalis Nicæni Concilii Patres ſentiebant, cum canonem hunc, qui ejus celebris Concilii ſextus eſt, edidere: *Mos antiquus perduret in Ægypto, vel Lybia & Pentapoli .... ſimiliter autem & apud Antiochiam, cæteraſque provincias, honor ſuus unicuique ſervetur Eccleſiæ*. Ejuſmodi ſunt inconcuſſa libertatum Galliæ fundamenta.

Ricard Concil. Tom. IV.

Jam fontes, e quibus eadem hauriuntur, nec canones ſunt quos Gratiani Decretum complectitur, nec qui in Burchardi, & Yvonis Carnotenſis Collectionibus, aut in Gregorii IX. ejuſque ſucceſſorum Compilatoribus reperiuntur, quoniam hæc monumenta multo quam Gallicanæ libertates recentiora maximum canonum numerum continent, quos Gallia non recepit; ſed antiqui canones ſunt, qui per octo priora ſæcula, in tota, quam late patebat, Eccleſia fuere legis loco. His inerant aliquæ ſummorum Pontificum decretales Epiſtolæ, plerumque generalium, & aliquorum particularium Conciliorum decreta. Ejuſmodi eſt canonum corpus, quos a Dionyſio Exiguo collectos & in ordinem redactos Adrianus Papa I. ad Carolum Magnum miſit, quibuſque Romana Eccleſia tunc utebatur. Codex hic qui univerſæ Eccleſiæ Codex appellabatur, continebat priora generalia Concilia quatuor, & præterea Ancyranum, Neocæſareenſe, Gangrenſe, Antiochenum, Laodicenum, Africæ, & Sardicenſe. In hoc nimirum Romanæ Eccleſiæ veteri Codice conſignata ſunt præcipua Gallicanarum libertatum effata; hinc ea tamquam e fonte effluunt; adeoque jus quod Eccleſia, per octo priora ſæcula, ad Carolum Magnum uſque ſecuta eſt, quod *jus vetus eccleſiaſticum* appellatur, quodque in antiquis Collectionibus duabus, ſcilicet in Latina canonum Collectione quæ univerſæ Eccleſiæ Codex nuncupabatur, & in Dionyſii Exigui Collectione continetur, illud demum jus eſt, quod peculiaribus Gallicanæ Eccleſiæ conſuetudinibus additum, ejuſdem libertates conſtituit. Qua in re ſedulo animadvertendum, earum conſuetudinum Gallicanas libertates conſtituentium alias veteribus canonibus niti, alias iiſdem contrarias eſſe, quippe quas induxere longe poſterioribus temporibus ſubortæ circumſtantiæ quæ requirebant, ut antiqui juris aſperitas remitteretur; ejuſmodi ſunt reſignationes in favorem, collationes beneficiorum per præventionem, &c. Gallicanarum libertatum effectus, quoad capita hæc, is eſt, ut novæ ſervitutes iis addi nequeant, quas ante omnem memoriam poſſeſſio apud Gallos induxit, ſuiſque Papa juribus non aliter quoad Gallos utatur, quam prout ex longiſſimo tempore iis uſus eſt. Suam reapſe primitivam & naturalem libertatem ſervant Galli ubicunque non eos eadem ſpoliavit omni memoria major poſſeſſio.

Sunt tamen certi quidam uſus in Gallia, qui ſolum a peculiari Papæ gratia originem trahunt, ut indultum Pariſienſis parlamenti officiariis conceſſum; at, cum ejuſmodi gratias Papa ſemel conceſſit, eas Rex acceptavit, iiſdemque Gallicana Eccleſia ſe ſubdidit; has non amplius Papa ſolus revocare poteſt, quia tum quidem eæ regni legum & conſuetudinum partem conficiunt. Idem dicendum de Cancellariæ regulis quæ in Gallicana juriſprudentia adoptatæ fuere.

D. Pithou, in Tractatu de libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ, earum octuaginta tres articulos numerat: auctor Monumenti ſuper his ipſis libertatibus, an. 1755. typis editi, eas ad centum quatuordecim uſque perducit; at D. Hericourtius, in Tractatu de Legibus eccleſiaſticis, genuinas legitimaſque Gallicanæ Eccleſiæ libertates ad articulos redegit, qui ſequuntur.

1. Per eas Galli ab inquiſitionis tribunali liberi ſunt.

2. Cujuſque generis hominibus ordines conferendi poteſtatem in Papa non agnoſcunt; & Romæ ordinati clerici, ſine ſuorum Epiſcoporum dimiſſoriis litteris, ad nullam functionem in Gallia recipiuntur.

3. Non ſuſcipiunt Galli novas bullas, niſi poſtquam examinatæ, patentibuſque litteris apud parlamentum in acta relatis inſignitæ fuerunt, exceptis brevibus pœnitentiariæ, proviſionum beneficiorum, ad peculiaria negotia ſpectantibus; in his appellatio tamquam ab abuſu locum habet.

4. Non ſumunt bullas, nec annatas ſolvunt, niſi ob beneficia conſiſtorialia. Quoad cætera, ſufficit ſimplex ſignatura, cujus multo minores expenſæ ſunt.

5. Non patiuntur beneficiorum, itemque Romanæ Curiæ expeditionum taxas augeri.

6. Non recipiunt penſiones omnes, ſed ſolum pro regni conſuetudinibus.

7. Nec vero ſuſcipiunt omnis generis diſpenſationes, ut quæ inter conſuetudines & ſtatuta firmata Eccleſiarum ſunt.

8. Exteri in Gallia nec beneficia, nec penſiones poſſidere, nec monaſteriorum ſuperiores eſſe poſſunt, ſine Regis expreſſa venia.

9. Regis ſubditi extra regnum trahi non poſſunt, citationum, appellationum & forenſium actorum obducta ſpecie; iidem non niſi a Gallis judicari poſſunt.

10. Papæ Nuntius nullam in Gallia juriſdictionem obtinet,

11. Legati non poſſunt in Galliam mitti, niſi Regis rogatu, vel ſaltem ex ejuſdem expreſſo conſenſu, aut facultates ſuas exercere, antequam eas cum veritate congruere parlamentum perſpexerit, aut modos prætergredi, quos iiſdem curia hæc adhibendos cenſuerit.

12. Appellari non poteſt ad Papam, *omiſſo medio*.

Has libertates ſartas tectaſque ſervandi rationes rediguntur ad quatuor. Prima eſt cum Papa collationum ratio; ſecunda eſt accuratum Bullarum examen, ne quid contra Gallicanæ Eccleſiæ jura enuntiari ſinatur; tertia eſt ad futurum Concilium appellatio; quarta eſt appellatio tamquam ab abuſu ad parlamenta.

Super Gallicanæ Eccleſiæ libertatibus conſuli poſſunt Tractatus de Juribus & libertatibus Eccleſiæ Gallicanæ, a pluribus auctoribus in lucem editi, labente ſæculo decimo ſexto, & ineunte decimo ſeptimo, collecti impreſſique Pariſiis, an. 1638. operam dantibus Petro & Jacobo Dupuy, fratribus, hoc titulo; *Probationes Libertatum Eccleſiæ Gallicanæ*. Opus hoc rurſus, & quidem amplius e prælo prodiit, an. 1651. duobus voluminibus *in folio*, & an. 1731. tribus voluminibus itidem *in folio*. Poſſunt etiam conſuli, Tractatus Petri Pithou, quo nempe nititur quicquid cæteri deinde ſcripſerunt; Tractatus Coquillii ſuper Gallicanæ Eccleſiæ libertatibus, aliuſque Petri de Marca ſuper eodem argumento; Natalis Alexandri, & Dupinii Diſſertationes, & Fleurii ſermo de Gallicanæ Eccleſiæ libertatibus; & tomus quintus Scientiæ Regiminis, auctore D. *de Real*, magno Seneſcallo Forcalquerii; Gallicanæ Eccleſiæ Libertates probatæ & commentariis illuſtratæ ex articulorum quos edidit Petrus Pithou, ordine ac diſpoſitione, ſuperque Petri Dupuyi, regii conſiliarii Collectionibus, per Durandum de Maillane, advocatum in parlamento, volum. 5. in quarto, impreſſis an. 1771. apud Petrum Bruyſetium Ponthum, Lugduni.

LIBRI ECCLESIÆ, *aliique*. Plures, quod ad Libros attinet, canones ſeu conſtitutiones in Conciliis occurrunt.

Item placuit, ut ſingulæ Eccleſiæ libris & indumentis ſacerdotalibus ornentur. (Concilium Rothomagenſe, an. 1189. can. 2.)

Omnes autem Eccleſiæ libros habeant emendatos; quia per eorum falſitatem multa leguntur & cantantur a pluribus indecenter. (Concilium Vintonienſe, an. 1240. can. 11.)

Librum qui dicitur Manuale, habeant ſinguli presbyteri parochiales, ubi continetur ordo Baptiſmi, Extremæ unctionis & hujuſmodi, nec non libros alios in quibus poſſint tam diurnum, quam nocturnum officium celebrare. (Concil. Budenſe, an. 1279. can. 42.)

Decani item & plebani examinent libros & ornamenta neceſſaria ad divinum cultum in Eccleſiis ſibi ſubjectis, & ubi neceſſe fuerit, per conſervatores dictæ Eccleſiæ, & parochianos, intra menſem poſt admonitionem eorumdem, ſuppleri faciant. (Concilium Colonienſe, an. 1310. can. 17.)

Libros autem parochorum & concionatorum viſitatores inſpiciant; & ab eis diligenti inquiſitione cognoſcant, quoſnam potiſſimum auctores legant, & in concionibus imitentur. Contagioſos autem, & de hæreſi ſuſpectos libros ab eis auferant, & ad lectionem veterum orthodoxorum, aut etiam recentiorum qui ſuſpecti non ſint, eos hortentur. (Concilium Moguntinum, an. 1549. can. 51.)

Porro quoniam omnes ritus, formulæ precandi, Breviario, Miſſali, & agendis, ſeu Manuali continentur, hortamur Epiſcopos noſtræ provinciæ, ut adhibitis ſaltem duobus canonicis, quorum unus ab Epiſcopo, alter a capitulo eligatur, diligenter inſpiciant & examinent hujuſmodi libros, illiſque ſimiles, ſicut preculas horarias, ne quid contineant contrarium doctrinæ catholicæ, & veris hiſtoriis Sanctorum & aut ſuperſtitionibus affine, aut quod aliqua ratione diſciplinam eccleſiaſticam, morumque probitatem labefactet; atque ubi indigeſta, minuſque pietati conſona Breviaria, vel Miſſalia repererint, curent, quam primum, & quam proxime fieri poterit, ad uſum Eccleſiæ Romanæ, juxta Conſtitutionem Pii V. reformari, & in lucem emitti, impenſis Diœceſis. (Concilium Remenſe, an. 1583. tit. 4)

Qui libri deinceps excudentur, Epiſcopi & inquiſitoris fidei diligentia & auctoritate & examinentur, & approbentur. Approbatio libri initio apponatur. Qui libros abſque approbatione typographus ediderit, canonicis pœnis coerceatur.... quique ſuperſtitioſis orationibus pleni, precarii libri ſunt, ii omnino prohibeantur. (Concil. Toletanum, an. 1590. cap. 11.)

Caveat Epiſcopus, ne libri illi parvuli quibus preces variæ continentur, falſis ſuperſtitioſiſque titulis aſperſi habean-

Digitized by Google

habeantur, aut vendantur, niſi ſuo, aut inquiſitoris, aliorumve theologorum quos huic muneri præfecerit, diligenti ſtudio primum recogniti & purgati ſint. (Concil. Avenionenſe, an. 1594. lib. 7.)

Quod ſancte a Conciliis ordinatum eſt, inſequentes, quoſcunque libros a ſancta Sede apoſtolica vetitos, & ex profeſſo de hæreſi, & rebus obſcœnis tractantes, aut legi, aut domi retineri prohibemus, ſub pœna excommunicationis ipſo facto incurrenda, & aliis pœnis a ſummis Pontificibus, & œcumenicis Conciliis ordinatis. (Concilium Narbonenſe, an. 1609. cap. 3.)

LINGUA VULGARIS. Sunt Concilia quæ miniſtris quibus demandata inſtitutio eſt, mandant, ſuis ut parochianis vulgari ſermone *Pater*, Symbolum, Miſſæ canonem, Eccleſiæ cæremonias, Patrum homilias explicent.

Decimo deinceps decreto, ut presbyteri omnes ſui gradus officium legitima vita per omnia diſcant exhibere neſciant; deinde ut Symbolum fidei, ac dominicam Orationem, ſed & ſacroſancta quoque verba quæ in Miſſæ celebratione & exponere poſſe propria lingua qui neſciunt, diſcant, nec non & ipſa ſacramenta, quæ in miſſa ac baptiſmate, vel in aliis eccleſiaſticis officiis viſibiliter conſiciantur, quid ſpiritualiter ſignificent, & diſcere (ediſcere) ſtudeant. (Concilium Cloveshouſenſe, an. 747. can. 20.)

Ut Epiſcopi ſermones & homilias ſanctorum Patrum, prout omnes intelligere poſſint, ſecundum proprietatem linguæ prædicare ſtudeant. (Concilium Remenſe.)

LIS, CONTROVERSIA, CAUSA, diſſidium apud judices pendens, inſtantia, proceſſus, acta forenſia. Etſi lites haud ea quidem ſuapte natura mala, ſed licita atque adeo neceſſaria in circumſtantiis pluribus ſint, ut cum id agitur, ut ſua quiſpiam bona ſuumve honorem contra injuſtum raptorem tueatur; non minus tamen verum eſt eas ſemper periculoſas eſſe, & raro fieri, ut ne peccet, qui eaſdem perſequitur, ne ſcilicet indignationis, odii, vindictæ in adverſarios impetu ſe abripi ſinat, ſeu obtrectet eorum famæ, ſeu eos calumniis impetat, ſeu cavillis vexet, ſeu iiſdem amicam compoſitionem cum congrua *ſatisfactione proponentibus* faciles aures præbere renuat; hinc ii canones qui lites Chriſtifidelibus & potiſſimum eccleſiaſticis interdicunt.

Ut Epiſcopus pro rebus tranſitoriis non litiget provocatus. (Concilium Carthaginenſe, an. 398. can. 19.)

Statuendum eſt Epiſcopis, ut diſſidentes fratres, ſive clericos, ſive laicos ad pacem magis quam ad judicium cohortentur. (*Ibid.* can. 26.)

Ejus qui frequenter litigat, & ad accuſandum (el. *accuſandum*) *facilis eſt, teſtimonium nemo abſque grandi examinatione recipiat.* (*Ibid.* can. 58.)

LITANIA. Sumitur ab eccleſiaſticis auctoribus *litania* nomen, 1. pro proceſſionibus ab Eccleſia inſtitutis; 2. pro perſonis quæ has proceſſiones conſtituunt; 3. pro precum formulis, quæ in iiſdem proceſſionibus, ad Sanctorum honorem, vel ad alicujus myſterii celebrationem, ſeu generatim, ſeu peculiariter concinuntur; 4. pro rogationum diebus tribus; quæ *magna litania* nuncupantur; 5. pro *Kyrie, eleiſon*, quia litaniæ incipiunt a *Kyrie, eleiſon*, in eumdemque modum aliquando deſinebant.

Litania nomen cum *letania* vocabulo confundi non debet. Poſterior enim vox ſignificat diem faſtum & lætitiæ diem, ut conſtat e S. Gregorii Magni Litteris, (*Lib. IV. Epiſt.* 54.) in quibus hic ſanctus Papa *letanias*, ſeu ſolemnes dies enumerat, quibus *pallium* deferre Archiepiſcopis licet; jam vero *pallium* nunquam extra Eccleſiam deferebatur; litaniæ autem tum magnæ, tum parvæ ſemper extra Eccleſiam peraguntur. Litania græce ſupplicationem ſignificat.

Rogationes, id eſt, litanias ante Aſcenſionem Domini ab omnibus Eccleſiis placuit celebrari; ita ut præmiſſum triduanum jejunium in Dominica Aſcenſionis feſtivitate ſolvatur; per quod triduum, ſervi & ancillæ ab omni opere relaxentur, quo magis plebs univerſa conveniat; quo triduo omnes abſtineant, & quadrageſimalibus cibis utantur. (Concilium Aurelianenſe, an. 511. can. 27.)

De litania, ut expleta ſolemnitate Pentecoſtes, ſequenti ſeptimana, a quinta feria uſque ad ſabbatum, per hoc triduum abſtinentia celebretur. (Concilium Gerundenſe, an. 517. can. 2.)

Item ſecunda litania facienda ſunt Kalendis Novembris.... quibus diebus a carnibus, & a vino abſtinendum decrevimus. (Cap. 3.)

Sextodecimo condiximus capitulo, ut litaniæ, id eſt, Rogationes a clero, omnique populo his diebus cum magna reverentia agantur, id eſt, die ſeptimo Kalendarum Majarum, juxta ritum Romanæ Eccleſiæ; quæ & litania major apud eam vocatur. Et item quoque, ſecundum morem priorum noſtrorum, dies ante Aſcenſionem Domini in ta-

les cum jejunio uſque ad horam nonam, & miſſarum celebratione venerentur, non admixtis vanitatibus, uti mos eſt plurimis, vel negligentibus, vel imperitis; id eſt, in ludis, & equorum curſibus, & epulis majoribus; ſed magis cum timore & tremore, ſigno paſſionis Chriſti, noſtræque æternæ redemptionis, & reliquiis Sanctorum ejus coram portatis, omnis populus genuflectendo divinam pro delictis humiliter exoret indulgentiam (Concil. Cloveshouſenſe, an. 847. can. 16.)

Litaniæ autem græco nomine appellantur, quæ latine dicuntur Rogationes. Inter litanias autem exomologeſes hoc differt, quod exomologeſes pro ſola peccatorum confeſſione agantur, litaniæ vero indicantur propter rogandum Deum, & impetrandam in aliquo miſericordiam ejus. Sed nunc jam utrumque vocabulum ſub una deſignatione habetur. (Concilium Moguntinum, an. 813. can. 32.)

Placuit nobis, ut litania major obſervanda ſit a cunctis Chriſtianis, diebus tribus, ſicut legendo reperimus, & ſicut ſancti Patres noſtri inſtituerunt, non equitando, nec pretioſis veſtibus induti, ſed diſcalceati, cinere & cilicio induti, niſi infirmitas impedierit. (Can. 33.)

De litania quoque majore, atque de Rogationibus ventilatum eſt; ſed communi conſenſu ab omnibus electum atque decretum, juxta morem Romanum, VIII. Kalendas Maji illam celebrationem, ſecundum conſuetudinem noſtræ Eccleſiæ, non omittendam. (Concilium Aquiſgranenſe, an. 836. can. 10.)

In litania majore jejunium; ſicut in Rogationibus ante Aſcenſionem Domini, exerceatur. (Concilium Ingelheimenſe, an. 948. can. 7.). *Vide* PROCESSIONES, ROGATIONES.

LITES CRIMINALES CLERICORUM. Ex uſu qui fere viget, qui magis ſanctionibus congruit, quique in officialitatibus uſitatior eſt, eccleſiaſticorum delicta, quoad tribunalia quorum juriſdictioni ſubſunt, tribuuntur in genera omnino duo; quæ ſunt caſus privilegiatus, ob quem eorum cauſa ab Eccleſiæ judice & a judice regio conjunctim inſtrui, ac deinde ab utroque ſeparatim dijudicari debet; & delictum commune quod omnia clericorum delicta complectitur, quæ ad eccleſiaſticorum judicum tribunal, præ regiis judicibus, ſpectant. *Vide* DELICTUM; *vide* etiam Tom. VII. Monumentorum Cleri, p. 391. & ſeq.

LITTERÆ. In Conciliis de multiplici litterarum genere ſæpenumero ſermo eſt; ejuſmodi ſunt litteræ quas confeſſores ad Chriſtianos in perſecutione lapſos dabant, litteræ formatæ dictæ, litteræ commendationis, litteræ communionis, litteræ pacis, ſeu pacificæ, litteræ canonicæ, litteræ apoſtolicæ, litteræ ſigillo Principis obſignatæ, ordinis litteræ, &c.

Omnis qui attulerit litteras confeſſionis, ſublato nomine confeſſoris, eo quod omnes ſub hac nominis gloria paſſim concutiant ſimplices, communicatoriæ ei dandæ ſunt litteræ.

Canonis hujus explicatio, qui Eliberitani Concilii viceſimus quintus eſt, ad hujus Operis Tomi primi paginam 46. legitur.

Placuit, ubique, & maxime in eo loco, in quo prima cathedra conſtituta eſt Epiſcopatus, ut interrogentur hi qui communicatorias litteras tradunt, an omnia recte habeant, ſuo teſtimonio comprobati.

Hic quoque canon, qui ejuſdem Concilii quinquageſimus octavus eſt, pag. 48. primi Tomi hujus Operis explicatur.

Ne feminæ ſuæ potius, abſque maritorum nominibus, laicis ſcribere audeant, quæ fideles ſunt, vel litteras alicujus pacificas, ad ſuum ſolum nomen ſcriptas accipiant.

Canon hic ejuſdem Eliberitani Concilii octuageſimus primus, idemque poſtremus eſt; ipſiuſque declaratio ad primi Tomi hujus Operis pagin. 49. occurrit.

De his qui confeſſorum litteras afferunt, placuit, ut, ſublatis litteris, accipiant communicatorias. (Concilium Arelatenſe, an. 314. can. 9.)

Quod non oporteat ſacerdotem, vel clericum ſine litteris proficiſci canonicis. (Concilium Laodicenum, canon. 41.)

Nullus peregrinorum ſine pacificis, id eſt, commendatitiis ſuſcipiatur epiſtolis. (Concilium Antiochenum, an. 341. can. 7.)

Presbyteri qui ſunt in agris, canonicas epiſtolas dare non poſſunt; ad alios tantum vicinos Epiſcopos litteras deſtinabunt. Chorepiſcopi autem, qui ſunt irreprehenſibiles, dare poſſunt pacificas, id eſt, generales epiſtolas. (Can. 8.)

Item placuit, ut Epiſcopi trans mare non proficiſcantur, niſi conſulto primæ ſedis Epiſcopo, ſive cujuſque provinciæ Primate, ut ab eo præcipue poſſint ſumere formatam, vel commendationem. (*Hinc etiam dirigenda littera*

Digitized by Google

Concilii ad tranſmarinos Epiſcopos). (Concilium Carthagineuſe, an. 397. can. 28.)

Placuit, ut quicunque clericus propter neceſſitatem ſuam alicubi ad comitatum ire voluerit, formatam ab Epiſcopo accipiat. Quod ſi ſine formata voluerit pergere, a communione removeatur . . . . formata autem quæ a primatibus, vel a quibuſcunque Epiſcopis, clericis propriis dantur, habeant diem Paſchæ. (Concilium Milevitanum, can. 20.)

Omnes pauperes & indigentes auxilio, cum proficiſcuntur, ſub probatione epiſtolis, vel eccleſiaſticis pacificis tantummodo commendari decrevimus, & non commendatitiis literis; propterea quod commendatitiæ litteræ perſonis honoratioribus ſolummodo conceduntur. (Concilium Chalcedonenſe, an. 451. can. 9.)

Ut presbyteri, vel quilibet clerici in alterius parochia ſine formata non recipiantur, neque retineantur, nec etiam miniſtrare ſinantur.

Ut auctoritatem ſigillo regio roboratam more tractoriæ chriſtianiſſimus Princeps ſingulis donet Epiſcopis, quam quiſque Epiſcoporum penes ſe habeat, ut, quando ei neceſſe fuerit, per eamdem auctoritatem reipublicæ miniſtros conveniat, ut ipſi, in quibuſcumque civili indigentia adjutorio, reipublicæ miniſtris concurrentibus, ſuum, immo divinum poſſit rite peragere miniſterium. Vide DIMISSORIA, EXTRANEUS.

LOCATIO, quoad Eccleſiæ bona. *Quære* BONA ECCLESIÆ.

LUDUS, animi relaxatio, ludicra ſeu jocoſa occupatio, denique ad ſolatium capiendum, reficiendaſque corporis vires exercitatio. Hoc loco ludus a nobis pro conventione ſumitur inter plures perſonas inita, quæ oblectationis ergo paciſcuntur eos qui jacturam ſubierint, victoribus ſeu lucrantibus certam pecuniæ ſummam daturos; eſt hic ex eorum contractuum genere, qui lucrum utrinque ſpectant, & aleatorii nuncupantur, quia lucrans non gratuitu ſummam de qua convenit, ſed tamquam periculi pretium accipit, cui ſubeſſet, ut parem alteri, ſi victor is fuiſſet, ſummam & ipſe daret; quæ peculiaris nota contractuum eſt, quibus ineſt utrinque lucri ratio, quique aleatorii ſunt.

Triplicis generis ludus diſtinguitur, unus puræ putæque induſtriæ, alter puri putique caſus, tertius mixtus, in quo nempe partim caſus, partim induſtriæ locum habet.

Is eſt mere induſtriæ ludus, qui unice e luſorum dexteritate pendet, ut pilæ ludus. Ludus qui caſui ſubditur, is eſt, qui ſolum, aut prope ſolum a ſorte pendet, ut talorum, bochiæ, lanſquenetii, pharaonii, anſeris & blanchiæ ludus.

Ludus mixtus a dexteritate, ſeu induſtria ſimul & a fortuna pendet, ut chartarum ludi plures; cujuſmodi ſunt vulgo pichetus, hombre, ſeu hominis ludus, triumphus, &c.

§. I.

De Ludo ſpectato, prout ſe habet ipſe per ſe, & prout refertur ad naturale jus.

INter omnes, aut propemodum omnes convenit mixtos & mere induſtriæ ludos ſuapte natura malos non eſſe; at ejuſmodi eos ludos eſſe qui ſolum e caſu pendent, aſſerunt theologi plures; quia, inquiunt, hujus generis ludis intrinſecum vitium ineſt, quod ſortis profanatione continetur, quam ipſi tamquam religioſi aliquid ſpectant; & quia, cum ſors e ſolo Deo pendeat, hanc rationem inire, eſt Deum conſulere; quod ob ea tantum fieri debet, quæ id merentur.

Theologi qui putant ne puri quidem putique caſus ludos ipſos per ſe malos eſſe, ad momentum primum ita reſpondent: tametſi Deus olim ſorte uſus fuerit, ſuam ut voluntatem Iſraelitis ſignificaret, eamdemque Iſraelitæ & Apoſtoli impenderint, ut Dei voluntatem cognoſcerent, non inde tamen conſequens fieri ſortem ipſam per ſe aliquid religioſi eſſe, ſed ſolummodo ejus in iis caſibus uſum religioſum fuiſſe; prorſus ut aqua ad baptiſmum adminiſtrandum uſus religioſus eſt, quin aqua religioſa ſit ipſa per ſe, & quin eam ad profanos uſus adhiberi vetitum ſit.

Reſpondent ad momentum alterum, ſortis rationem inire, non eſſe Deum conſulere, quia Deus conſuli nequit, quin adſit intentio, quæ luſoribus haud ſane eſt. Addunt ſortis eventa, in naturali ordine, non aliter a Dei voluntate pendere, quam ab ea pendent eventa cætera, cum hoc diſcrimine, quod ſortis eventa naturales cauſas habent, quæ nobis penitus ignotæ ſunt, cum cæterorum eventuum cauſæ nobis ſaltem ex parte innoteſcant. Qui ludum mere fortuitum ludit, luſionis lucrum a ſorte expectat, videlicet, a naturalium cauſarum quæ eidem ignotæ ſunt, quibuſque proprie ſors continetur, concurſu & conſpiratione quadam; cum is qui ad ludum incumbit, in quo ars & dexteritas locum habet, a ſua ipſius induſtria illud expectet, quæ ei quidem cognita cauſa eſt; at neuter in animo habet Deum conſulere, eumque reapſe non conſulit, dum ludo vacat.

Ex alia parte, ſi naturale tantummodo jus conſulatur, cum quiſpiam alteri pecuniam ſuam abſolute & ſine conditione cedere poſſit, eam quoque poteſt eidem dare, addita conditione, ſeu conditio hæc ab induſtria, ſcilicet a nota cauſa, ſeu a caſu, ſorte, fortuna, ab ignota videlicet cauſa pendeat.

§. II.

De Ludo ſpectato quoad humanum jus.

QUamvis mere fortuitus ludus ipſe per ſe, naturalique tantum conſulto jure, malus non ſit; humano tamen jure, tam eccleſiaſtico, quam civili, non clericis tantum, ſed laicis quoque prohibitus eſt.

Innumeros canones Concilia continent, qui fortuitos ludos, præſertim clericis interdicunt. Eorum plures qui animadverſione digniores & recentiores ſunt, attulimus verbo *Clericus*, quod conſuli poteſt. Hoc loco ita nobis temperabimus, ut Romanas aliquas, itemque nonnullas Galliarum leges ſubdemus generali legi œcumenici Concilii Lateranenſis quarti, an. 1215. celebrati, quod canone decimo ſexto fortuitis ludis non ſolum vacare, ſed & intereſſe clericos vetat: *Ad aleas, vel taxillos non ludant; nec hujuſmodi ludis interſint* (clerici).

Paulus juriſconſultus ſenatuſconſultum memorat quod in ludum, quicunque tandem fuerit, pecuniam conferri vetabat, iis tantum exceptis ludis qui corpori exercendo inſerviebant, & ad bellum utiles erant: *Senatuſconſultum vetuit in pecuniam ludere, præterquam ſi quis certet haſta, vel pilo jaciendo, vel currendo, ſaliendo, luctando, pugnando, quod virtutis cauſa fiat.* (L. 2. §. fin. ff. *de Aleatoribus*.)

Ei qui jacturam in ludo ſubierat, in lucrantem Romani actionem dabant, ut id repeteret, quod in fortuiti ludi pretium eidem ſolverat; quique luſores apud ſe recipiebant, ut ejuſmodi ludis operam darent, adeo odioſi erant, ut ob contumelias quibus affecti eſſent, ob damna quæ ſubiiſſent, ob furta quæ paſſi eſſent, ludi quidem tempore, prætor omnem iis actionem negaret: *Adverſus parentes & patronos eſt repetitio ejus quod luſum eſt.* (D. L. 4. §. 2.) *Si quis eum, apud quem alea luſum eſſe dicetur, verberaverit, damnumve ei dederit, ſive ſi quid, eo tempore, dolo ejus ſubtractum eſt, judicium non dabo.* (L. 1. ff. d. tit.)

In Gallia quidem S. Ludovicus Rex per mandatum an. 1254. expreſſis verbis vetuit, ne talis, aut tharis luderetur, ac ne tali quidem ad ludum conficerentur: *Inhibemus diſtricte, ut nullus omnino ad taxillos ludat, ſive ad aleas, & tharos; & ſcholas etiam deciorum prohibemus, & prohiberi volumus omnino, & tenentes eas diſtrictius puniantur. Fabrica etiam deciorum prohibetur.*

Carolus IV. cognomento Pulcher, per mandatum an. 1319. interdictionem, ne talis luderetur, inſtauravit; pariterque prohibuit, ne tabulis, fritillo, orbiculo, metulis, globo, aliiſve ejuſmodi ludis opera daretur, qui e militaribus exercitationibus averterent, mulctæ pariſienſium quadraginta ſolidorum indicta pœna.

Carolus V. ſapiens dictus, hanc conſtitutionem per eam confirmavit, quam ipſe Aprilis die 3. an. 1369. edidit.

Carolus IX. per Aurelianenſem conſtitutionem, art. 101. omnes aleatorias domos, metularum & talorum ludos vetat, ea in refractarios ſtatuta pœna, ut extra ordinem puniantur.

Ludovicus Rex XIII. in ſua declaratione diei 30. Maji an. 1611. ita loquitur: „ interdicimus omnibus,
„ ne aleatoria loca teneant, aut conveniant, ut aleis
„ taliſve ludant, itemque proprietariis ſuarum domo-
„ rum detentoribus, earumve locatariis, ne quem in
„ eas recipiant, qui dicta aleatoria loca tenebit, di-
„ ctiſve ludis operam dabit, in pœnam mulctæ, alte-
„ rius punitionis, ſi res tulerit, eaque lege, ut ſuo
„ ipſi proprio & privato nomine pecuniariæ jacturæ,
„ quæ ibi contigerit, emiſſamque pecuniam reſtituere
„ teneantur. “

Rex, per mandatum diei 13. Novembris an. 1731. interdictiones iterat, quas ipſe, ejuſque deceſſores jam pluries ediderant, ne ad vetitos ludos incumberetur, eorumve conventicula tenerentur; perque manda-

tum

Digitized by Google

rum aliud diei 7. Maji an. 1740. fortuitos omnes novæ inventionis ludos vetat proſcribitque.

In medium afferri poſſent omnium regni curiarum decreta numero plurima quæ fortuitos ludos eadem qua Reges ſeveritate damnant; cujuſmodi ſunt inter alia quæ Pariſienſe parlamentum edidit, die 23. Junii an. 1611. die 23. Junii an. 1614. die 23. Novembris an. 1680. die 8. Februarii an. 1708. &c.

Haud pauciores nobis ſuper hoc negotio regiminis ſententiæ ſuppetunt. Quæ an. 1734. Januarii die 19. an. 1736. Aprilis die 13. an. 1737. Januarii die 30. prodierunt, peculiares perſonas plures damnant ad tria mulctæ librarum millia, quod pluribus fortuitis ludis aut ipſæ vacaverant, aut aliis vacandi veniam dederant.

Clerici qui in ludis deprehenderentur, quos regia mandata, ſenatuum decreta, politicæque conſtitutiones prohibent, in Gallia tanquam laici a ſæcularibus judicibus damnarentur, ſalvo & integro remanente Epiſcopi jure, ut eoſdem poſt canonicas monitiones puniret. (Leges eccleſiaſticæ, capit. de Criminibus, n. 38.)

§. III.

De conditionibus neceſſariis, ut licite ludi poſſit.

QUamvis aliquis ludus licitus ſit ipſe per ſe, pluribus tamen conditionibus opus eſt, ut eidem licite vacari poſſit.

1. Requiritur, ut non ſolum luſorum quiſque ſit ſummæ proprietarius, quam in ludum exponit, deque ea diſponendi jure gaudeat, verum etiam ea ſumma modica ſit ejuſque facultatibus reſpondeat, qui eam exponit, ita ſcilicet, ut eam exponens, ſuarum obligationum nulli deſit, cujuſmodi ſunt eleemoſynæ ejus ſtatui conſentaneæ, æris alieni ſolutio, &c. Quamobrem reſtitui debet id quod lucri perceptum eſt ex ludo cum feminis ſub virorum poteſtate viventibus, cum filiisfamilias, cum pupillis, cum minoribus, cum majoribus interdictis prodigalitatis cauſa, niſi eorum qui ejuſmodi perſonis præſunt, in id conſenſus adſit; qui conſenſus præſumitur, cum percepti lucri ſumma admodum modica eſt: præter hanc facti ſpeciem, ludi contractus nullus eſt, & lucrantes utrinque perceptæ ſummæ reſtitutioni ſubſunt.

2. Luſores liberi ſint, oportet; adeoque reſtitutioni ſubeſt, qui eum devicit, quem per vim, aut dolum, aut injurias, aut importunitatem ad ludum impulit, quive in ebrietatis ſtatu erat. Ratio eſt, quia liber conſenſus ad omnium contractuum eſſentiam pertinet, ut nullus proinde contractus abſque hoc conſenſu valeat; is autem conſenſus in enuntiatis caſibus fere non reperitur; ex quo fit, ut lucrantes in iiſdem caſibus quoad jacturam paſſos injuſtitiam perpetrent, iiſque, quod inde conſequitur, ſummam injuſte & non validi contractus vi perceptam reddere debeant.

3. Propemodum æqualis ſit, neceſſe eſt, ludentium vis; & qui ludi ſocium magnopere ſuperaret, eumdemque de ſua ipſius præſtantia celaret, ſi victor exiſteret, reſtitutioni ſubeſſet. Ratio eſt, quia contractus qui lucrum utrinque ſpectant, juſti validique tum ſolum ſunt, cum contrahentes æquale ſummæ de qua convenit, amittendæ periculum ſubeunt, cum ludentium unus induſtria in ludo alteri longe præſtat, quoniam liquido conſtat eum multo minori periculo obnoxium eſſe, quam ludentem alterum qui vi quidem magnopere eidem concedit.

4. Ludendum ſervata fide, ſine fallaciis & ſine fraude; ex quo fit, ut qui malis artibus, cauſa exempli, ſocii ludum, aut chartas ſubtus ſpectans, &c. lucratus eſt, ludi pretium percipere nequeat, perceptumque reddere debeat. Præterea ſi appareat futurum fuiſſe, ut jacturam paſſus ludi pretium ſine fraude quæ in eum eſt edita, lucraretur, tum ſane fraudis auctor non ſummam ſolum quam fraudis adminiculo lucratus eſt, ſed eam quoque ei reddere debet, quam, qui jacturam ſubiit, ſine ea fraude lucratus eſſet, propterea quod quicunque eſt doli quo ad quempiam reus, dolo illatum damnum ſarcire debet. Idem de ludentis infidelitate dicendum, qui ſocium de oſcitantia non monet, quæ in cauſa eſt, ut is pauciora quam habet, puncta numeret; ut exemplum afferam: is, in quem ludo operam do, cui vulgo *Trucco* nomen, in quo nempe ſuper oblongam menſam globulos incurvis clavis impellimus, loco punctorum decem quæ habet, octo tantum enumerat; equidem oſcitantiam perſpicio, nec moneo, adeoque luſionem lucror, quam ille lucratus eſſet, ſi ſua decem puncta numeraſſet; ei reddere debeo non ſolum ſummam quam mihi ſolvit ob ludi pretium, ſed eam quoque ei ſolviſſem, ſi viciſſet. Cæterum perſpicienti ludi ſocium deceptionibus ſecum uti, non proinde par pari referre licet, vel annuente ſocio, quia ejuſmodi conventio nulla eſſet, nullumque effectum obtinere, nec juris quicquam afferre poſſet.

§. IV.

De Ludo quoad ea ſpectare, quæ eum circumſtant.

ADjuncta, ſeu circumſtantiæ quæ ludum comitantur, redigi poſſunt ad finem quem ludentes ſibi proponunt, ad perſonarum qualitatem, quæ ludunt, ad tempus quod eidem in ludo ponunt, ad dies & loca in quibus luditur.

1. Finis in ludo propoſitus, bonus honeſtuſque, malus item inhoneſtuſque eſſe poteſt. Ludere ſine lucri animo, ad neceſſariam relaxationem ſibi, vel aliis comparandam, obſequentiæ, urbanitatis & charitatis ergo, vel ad exercendum corpus, honeſti totidem fines ſunt, qui in ludo proponi poſſunt, eumque, quoad caput hoc, licitum reddunt. At lucri & cupiditatis cauſa, ſolumve ad fallendum tempus, tædiumque vitandum ludere, ſunt inhoneſti malique fines qui ludum legitimum reddere nequeunt. Avaritia, cupiditas, inordinatumque deſiderium lucri damnantur ab Evangelio, pugnantque præterea cum charitate civiliſque ſocietatis principiis, quæ in eum ſolum finem commercia & contractus inſtituit, ut ejuſdem membra ſibi mutuo ſuppetias ferrent, nedum exitio ſibi invicem eſſent, quemadmodum in gravis ludi contractibus ſæpe contingit. Ludi porro qui ad lucrum non referuntur, ſed id unum propoſitum habent, ut tempus teratur, tædiumque vitetur, naturali divinoque juribus adverſantur, quæ temporis jacturam vetant, ejuſque, tamquam rei qua nihil in univerſo terrarum orbe pretioſius, bonum uſum præcipiunt.

2. Perſonarum quæ ludunt, qualitas nonnunquam in cauſa eſt, ut ludus qui alioquin licitus eſt ipſe per ſe, deſinat ejuſmodi eſſe quoad perſonas quæ non poſſunt ei ſe dedere, quin ſui ſtatus officia violent. Ejuſmodi ſunt, inter alios, induſtriæ quidam, ut pilæ & pugillatoriis follis ludi, qui eccleſiaſticos non decent, iiſdemque prohibiti ſunt.

3. Æquo longius in ludo tempus inſumere, ſine peccato, nemo unus poteſt, quia temporis jacturam facit, quam naturalis divinaque leges damnant.

4. Diutius ludere quam par eſt, dominicis feſtiſque diebus, circumſtantia eſt, quæ, pro majore aut minore eorumdem ſanctorum dierum profanatione, luſorum peccatum auget.

5. Idem de loci circumſtantia ſtatuendum eſt, ut cum in ſacro, aut publico loco, cum ſcandalo, luditur.

§. V.

De Ludo quoad reſtitutionem ſpectato.

ID agitur, ut conſtet, an adſit id reſtituendi obligatio, quod quiſpiam e ludo lucratus eſt; ſive externi, ſive interni fori ratio habeatur.

1. Certum eſt, in Gallia quidem, neminem, quod externum forum ſpectat, teneri lucrum ex ludo perceptum reſtituere, cum ſolutio facta eſt; aut ſolvere quod amiſit, ſi minus ſolvit ipſo jacturæ tempore, ſeu ſortis, ſeu induſtriæ ludus fuerit. Ratio eſt, quia Ludovici Regis XIII. edictum diei 30. Maji an. 1611. & areſtum quo edictum idem in acta relatum fuit, *nulla* declarant omnia debita, promiſſa & obligationes ob ludum initas, ad pretii tamen reſtitutionem non adigunt, quod e ludo perceptum, ſtatimque ſolutum fuit; ex quo fit, ut, prout ſtatuit edictum hoc, quæque eſt præſens juriſprudentia quæ eidem edicto congruit, nemo teneatur in Gallia, quod ad externum forum attinet, id reſtituere, quod e ludo lucratus eſt, aut ſolvere quod in eodem amiſit, etiamſi de meræ induſtriæ ludo ageretur, quia, licet ludorum interdictio non amplius hoc tempore, niſi quoad fortuitos ludos ſubſiſtat, tolerantur tamen potius ludi cæteri quam probantur, ut proinde quoad actionem ob ludum, quicunque fuerit, denegandam juriſprudentia perſtiterit.

2. Ad internum conſcientiæ forum quod attinet, occurrit ſententiarum varietas. Nonnulli, S. Thomam ducem ſecuti putant eos qui vetitis ludis vacantes jacturam paſſi ſunt, amiſſam ſummam ſolvere non teneri, eoſque qui pervicerunt, ſummam quæ iiſdem ſoluta fuit, non ipſis quidem luſoribus qui eam ſolverunt, ſed pauperibus reſtituere, vel in alia pia opera conferre debere; autumant alii oportere, ut, in hac facti ſpecie

Digitized by Google

ſpecie, perceptam ſummam victores victis reſtituant; denique non deſunt, qui arbitrantur eos qui vel prohibitis ludis operam dantes lucrati ſunt, reſtitutioni obnoxios non eſſe.

Qui ſummam pauperibus reſtituendam ajunt, id fundamenti loco ponunt, evictam ſummam ſine cauſa, vel ob injuſtam cauſam quam leges damnant, acquiſitam fuiſſe, itemque jacturam paſſos ſummæ quam amiſerunt, recipiendæ ineptos, violanda legum prohibitione, ipſos ſe reddidiſſe.

Qui jacturam paſſis lucrantes reſtituere debere cenſent, eam priorum rationem ſuſcipiunt, quæ reſtituendi obligationem probat, eamque rejiciunt, per quam iidem probare contendunt reſtitutionem pauperibus, non autem jacturam paſſis faciendam eſſe; quamvis enim, inquiunt, qui jacturam ſubierunt, interdictionem e legibus latam violaverint, non proinde tamen amiſſæ ſummæ recipiendæ ineptos ſe reddiderunt, quia leges quæ ludum interdixere, de quo ſermo eſt, hanc in eos pœnam, ſi forte interdictionem violaſſent, non pronuntiarunt.

Qui tandem ne eos quidam luſores qui vetitis ludis operam dantes lucrati ſunt, ita ratiocinantur. Diſtinguantur, oportet, cauſæ quæ intrinſece, quæque ſolum extrinſece malæ & injuſtæ ſunt. Cum acquiſitionis cauſa ſuapte natura, ſeu intrinſece mala & injuſta eſt, ea ſane ad reſtitutionem obligat; cauſa exempli, qui uſurarii contractus vi lucrum percepit, illud reſtituere tenetur, quia uſurarius contractus qui eſt ejuſdem acquiſitionis cauſa, intrinſece injuſta cauſa eſt. At cum acquiſitionis cauſa non niſi extrinſecum vitium continet, quin injuſta ſit ipſa per ſe, tunc ea quidem ad reſtitutionem non obligat; cauſa exempli, mercator qui feſtis dominiciſque diebus, atque adeo divinorum officiorum tempore vendit, reſtituere non tenetur, quia ſuarum ab eo mercium, diebus feſtis & dominicis, facta venditio injuſta non eſt ipſa per ſe, quamvis Eccleſiæ, civiliſque regiminis legibus contraria ſit. Eadem ludi per leges vetiti ratio eſt; ipſe per ſe non eſt injuſtus; ad reſtitutionem ergo non obligat. Legis effectus, quæ contractum vetat, qui nullam ipſe injuſtitiam continet, eo demum redigitur, ut eumdem contractum in foro externo executione privet, omnem actionem ad ejus executionem deneget, pœnaſque in prohibitionis tranſgreſſores, tamquam mulctas & proſcriptiones quaſdam decernat; et contractus, tametſi contra legis interdictionem initus, ſubſiſtere non deſinit; ac, ſi nullam in ſe ipſe injuſtitiam continet, in conſcientiæ foro obligat. Nimirum hac ſolum notione intelligi debet axiome illud: *Nullum pactum, nullum conventum, lege contrahere prohibente.*

At, ſubdunt qui ſummas ex vetitis ludis, qui fortuiti ſunt, perceptas reſtituendi obligationem propugnant, fortuitus ludus rationi, naturali juri & juſtitiæ ſuapte natura contrarius eſt. Rationi quidam repugnat, quia contra rationem eſt, talorum caſum in certam quamdam faciem, aut chartarum permixtionem ac partitionem efficere, ut pecuniæ ſumma ad Petrum potius quam ad Joannem pertinere debeat. Naturali autem juri juſtitiæque adverſatur, quia naturale jus & juſtitia non ſinunt alterius impenſis, extremaque ſæpe pernicie quempiam diteſcere.

Qui reſtituendi obligationem negant, ad primum reſpondent, talorum in certam ſtatamque faciem caſum, alearumve diviſionem nihil aliud quam conditionem eſſe, ſub qua, qui jacturam ſubit, ſe certam ſummam lucranti daturum conſenſit, non autem cauſam, ob quam ea ſumma traditur; victi conventionem in cauſa eſſe; quamobrem victor eam ſummam acquirat; & hanc conventionem rationi non repugnare, quia integrum ita liberumque eſt, qui ſuorum bonorum domini ſunt, ut ea vel abſolute, & ſine ulla conditione dent, vel quibuſdam addictis conditionibus etiam fortuitis, & e pura putaque fortuna pendentibus, dummodo conditiones hæc nec ſupra conſuetas naturæ leges poſitæ, ſeu impoſſibiles, nec bonis moribus contrariæ ſint.

Ad ſecundum reſpondent nec contra naturale jus, nec contra juſtitiam eſſe, ut alieno ſumptu quiſpiam diteſcat, cum ita utrinque convenit, & utraque pars idem periculum ſubiit, quia periculum cui victor obnoxius fuit, ut victo, quam lucratus ex eo eſt, ſummam ſolveret, ſiquidem ſors ei non faviſſet, quandoquidem periculum hoc eſt morale neſcio quid & pretio æſtimabile, quod æque ac phyſicæ res eſſe poteſt pretii loco. Exemplo res clara fiet: magno Petrus annuo ad vitæ tempus cenſu, Pauli hæreditatem emit; Paulus paucis poſt diebus moritur; Petrus licite Pauli hæreditatem retinere poteſt, quin eidem opponi poſſit non ei per juſtitiam licere Pauli hæredum impenſis diteſcere, quia Pauli hæreditatis pretium ſolvit per periculum quod ſubiit, ut, ſi diu Paulus in vivis fuiſſet, valoris duplum ac triplum eidem ſolveret. Cum *la Placette* tamen, in ejus de Fortuitis Ludis Tractatu, ubi probat fortuitos ludos ſuapte natura malos non eſſe, & neminem in conſcientiæ interno foro ad lucri quod inde percepit, reſtitutionem obligari, conſentiunt principium hoc exceptionem pati, quibus in locis viget civilis lex quæ id genus emolumenta reſtitui jubet; ex quo illud conſequens fit, ſiquidem Juſtinianæ lex quæ lucri ex ludo percepti reſtitutionem præcipit, in provinciis adhuc viget, quæ ſuum regimen ad Romanum jus exigunt, luſores qui in iiſdem provinciis ex vetitis ludis lucrati ſunt, iis reſtituere, qui jacturam paſſi ſunt, etiam in conſcientiæ foro debere.

Finem articulo huic imponemus Sanctionis compendium, quam ſingularibus laudibus dignam Hiſpaniarum Rex Octobri menſe an. 1771. editam voluit. Sanctio hæc omnes fortuitos ludos vetat, mulctarum & corporalium punitionum, in relapſus ſpecie, indicta pœna, tum quoad luſores, tum quoad eos qui apud ſe ludi ſinunt; ſummam quæ ad licitos ludos exponi poterit, ad Hiſpanicum nummum, vulgo realem, ſeu ſolidos quinque, ut ſummum, in calculos quinque ſingulos redigit; omnes operarios, artificeſque ferialibus diebus ludere vetat; hujus denique ſanctionis vi, quicumque fide, vel obſtrictis bonis rebuſque luſerit, ſolutionis obligationi non ſuberit, nec ad eam a lucrante, ſeu victore adigi poterit.

LUXUS, LUXURIES, impenſa ſupervacanea, ſumptuoſitas immodica, ſeu in veſtibus, ſeu in mobilibus bonis, ſeu ſupellectili, comitatu, menſa, &c. Vocabulum hoc, ut nonnulli ſentiunt, ex eo derivatur, quod luxus, ſeu luxuries enervat corpus, eique ſuum robur adimit, *luxat membra.* Luxus in unoquoque Chriſtiano homine plus minuſve grave peccatum eſt, pro exceſſus aliarumque circumſtantiarum ratione quæ eum comitantur; at idem eſt in eccleſiaſticis gravius, quorum vitæ ratio, quam ſimplicium fidelium magis ad ſimplicitatem, ad modeſtiam, ad exemplum in re quaque debet eſſe compoſita. Hinc tam multi canones qui quicquid luxum, vanitatem, licentioris vitæ oblectamenta ſapit, eccleſiaſticis interdicunt, iiſdemque in menſa, ſupellectili, veſtibus, &c. graviorem moderationem præſcribunt.

Omnis jactantia & ornatura corporalis aliena eſt a ſacrato ordine. Eos ergo Epiſcopos vel clericos qui ſe fulgidis & claris veſtibus ornant, emendari oportet, ſimiliter eos qui unguentis inunguntur. Quod ſi in hoc permanſerint, epitimio tradantur. (II. Nicænum generale Concilium, an. 787. can. 16.)

Non ſine ſuperbia tumidi, (clerici) *non ebrietati ſervientes, non luxuria enervati.... non multum edaces... ſobrie, juſte & pie vivant.... jejunium ament, hoſpites colligant, pauperes recreent, nudos veſtiant, infirmos viſitent, mortuos ſepeliant, in tribulatione poſitis opem ferant, dolentes conſolentur; amori Chriſti nihil præponant, charitatem non derelinquant.... vitam æternam ſpiritaliter concupiſcant.... horas canonicas non negligenter, ſed cum omni religione pariter celebrent; Eccleſiam non pompatice, ſed reverenter ingrediantur.* (Concilium Aquiſgranenſe, an. 816. cap. 145.)

Quoniam propter incompoſitum habitum quarumdam regularium perſonarum & ſæcularium clericorum jam adeo laici ſcandalizantur, quorum frequenter nobis oblatæ ſunt querelæ, quod non ſolum in reverentia viros eccleſiaſticos habere contemnunt, verum etiam ipſos & Eccleſias aggravant multipliciter & moleſtant, non credentes his clericis magis deferendum eſſe quam laicis, qui non ſolum a laicis in habitu & alia converſatione non diſcrepant, verum in his & aliis ſe magis exhibent diſſolutos; nos volentes prædictorum utilitatibus tam ſpiritualiter, quam temporaliter providere, in ſynodo præſenti ſtatuimus, quin potius ſequentes antiqua ſtatuta canonica, diſtricte jubemus, ut quilibet Archiepiſcopus vel Epiſcopus talaribus veſtimentis, & camiſia linea ſuper alios pannos extra domum ſuam, ſi pedes vadat, ſemper utatur; & idem obſervet in domo, cum curiam publice cum extraneis tenet, (Concilium Montis Peſſulani, an. 1215. can. 1.)

Nullus canonicus cathedralis vel conventualis Eccleſiæ, vel alius clericus de beneficio eccleſiaſtico vivens, frenis vel calcaribus deauratis utatur. (Can. 2.)

Nullus clericus cathedralis vel conventualis Eccleſiæ, vel alius clericus de beneficio eccleſiaſtico vivens, indumentis, vel caligis rubris, vel viridis coloris, vel manicis conſutitiis, vel capillis ſerratis, vel annulo, vel capa utatur manicata. (Can. 3.)

Clauſa deferant deſuper indumenta (clerici), *nimia brevitate, vel longitudine non notanda. Pannis rubeis aut*

viri-

viridibus, nec manicis aut ſocularibus conſutitiis ſeu roſtratis, frenis, ſellis, pectoralibus & calcaribus deauratis, aut aliam ſuperfluitatem gerentibus non utantur... fibulas omnino non ferant, nec corrigias auri vel argenti ornatum habentes; ſed nec annulos, niſi quibus competit ex officio dignitatis. Pontifices autem in publico & in Eccleſia ſuperindumentis lineis omnes utantur, niſi monachi fuerint, quos oportet deferre habitum monachalem. Palliis diffibulatis non utantur in publico, ſed vel poſt collum, vel ante pectus hinc inde connexis. (Generale Concilium Lateranenſe IV. an. 1215. can. 16.)

Sicut in Carthaginenſi Concilio legitur, & habetur, clericus profeſſionem ſuam habitu & inceſſu probet; & ideo nec veſtibus, nec calceamentis decorem quærat. Miramur ſane quoſdam monachos, abbates, priores, & alios etiam religioſos qui ſecundum ſuorum inſtituta majorum, capas clauſas, & de panno nigro deferre tenentur, transfigurato habitu hencias & clochas, non de pannis nigris, ſed coloratis, fulgidis & praetiſis, deferre præſumunt, non abſque gravi ſcandalo, & regularis diſciplinæ, & divinæ majeſtatis offenſa. Quapropter talia de cætero fieri prohibemus; contrarium vero facientes gravi animadverſione per locorum ordinarios mulctari præcipimus & puniri. Quære CLERICUS, HABITUS CLERICALIS,

MAC

MACEDONIANI, hæretici qui Spiritus ſancti divinitatem negabant, & Macedonii Conſtantinopolitani Epiſcopi diſcipuli erant. Is perturbationum cauſa, quas Conſtantinopoli excitaverat, data opera, ut Conſtantini corpus ex Apoſtolorum Eccleſie in ſancti Acatii Eccleſiam transferretur, Imperatoris Conſtantii juſſu depoſitus, in Conſtantinopolis ſuburbium ſeceſſit, novamque hæreſic excogitavit, ut de Arianis quibus Conſtantius favebat, & de Catholicis qui in eum conſpiraverant, vindictam ſumeret. Cum Verbi divinitatem quam Ariani negabant, profiteretur, Spiritus ſancti divinitatem negavit, quam Catholici æque ac divinam Verbi naturam profitebantur; contendens Spiritum ſanctum Deum non eſſe, ſed tantummodo creatum ſpiritum Angelis parem, ut Filii inſtrumentum eſſet. Macedoniani qui etiam nonnunquam *Marathoniani*, a Marathone, Nicomedienſi Epiſcopo, eorum fautore, & ſæpius *Pneumatomachi*, hoc eſt, Spiritus ſancti divinitatis hoſtes appellabantur, in generali Conſtantinopolitano Concilio, an. 381. in Epheſino, an. 431. in Chalcedonenſi, an. 451. in alio Conſtantinopolitano, an. 553. & in Lateranenſi, an. 649.

Fidem non violandam (reſcindendam) *Patrum trecentorum decem & octo, qui apud Nicæam Bithyniæ convenerunt; ſed manere eam firmam & ſtabilem; anathematizandam omnem hæreſim, & ſpecialiter Eunomianorum, vel Anomianorum, & Macedonianorum, vel Spiritui ſancto reſiſtentium, & Sabellianorum, & Marcellianorum, & Photinianorum, & Apollinariorum.* (Concilium Conſtantinopolitanum, an. 381. can. 1.)

Sancta & magna & univerſalis ſynodus .... decrevit ante omnia, fidem integram & intemeratam permanere trecentorum decem & octo ſanctorum Patrum; & confirmat doctrinam quæ de ſubſtantia Spiritus ſancti a Patribus centum quinquaginta poſtea congregatis in regia civitate, tradita eſt propter illos qui Spiritui ſancto repugnabant; quam illi omnibus notam fecerunt, non quaſi aliquid deeſſet prioribus, adjicientes, ſed ſuum de ſancto Spiritu intellectum, contra illos qui dominationem ejus reſpuere tentaverunt. (Concil. Chalcedonenſe, an. 451. Actione 5.)

Si quis non anathematizat Arium, Eunomium, Macedonium, Apollinarem, Neſtorium, Eutychem & Origenem, cum impiis eorum conſcriptis .... talis anathema ſit. (Concilium Lateranenſe, an. 649. Actione 4.)

S. Athanaſius, Didymus Alexandrinus, S. Baſilius, S. Ambroſius, S. Ephrem in Macedonianos ſcripſerunt, quorum contra Spiritum ſanctum errores a Socinianis renovati, & a Clarckio, Wiſthonio, &c. adoptati fuere. (*Definitio ſancta quintæ Synodi.*)

MACHINATIO, CONJURATIO, CONSPIRATIO. Generale Concilium Chalcedonenſe, an. 451. celebratum, ita ſuper hoc negotio pronuntiat in 18. canone: *Conjurationis vel conſpirationis crimen & a veteribus legibus eſt omnino prohibitum; multo magis hoc in Dei Eccleſia ne fiat, admonere convenit. Si qui ergo clerici vel monachi reperti fuerint conjurantes aut conſpirantes, aut inſidias ponentes Epiſcopis aut conclericis, gradu proprio penitus abſcindantur.* Canonem hunc qui primus, ad hanc rem quod attinet, notus eſt, Chalcedonenſi, poſteriora Concilia ſæpenumero renovarunt.

De clericis, ſi qui, rebellionis cauſa, ſacramentis ſe aut Scriptura conjuratione conſtrinxerint, atque inſidias Epiſcopo ſuo callida allegatione confecerint, ut, ſi admoniti emendare contempſerint, gradu proprio omnino priventur. (Coecil. Remenſe, an. 630. can. 2.)

De clericis ad invicem altercantibus, aut contra Epiſcopum ſuum agentibus, ut, ſicut canones docent, ita omnimodis peragant. (Concil. Francofurtenſe, an. 794. can. 30.)

De conjurationibus & conſpirationibus, ne fiant, & ubi ſunt inventæ deſtruantur.

Concilium Wormatienſe, an. 868. can. 74. Chalcedonenſis Concilii canonem ad verbum repetit. Eumdem canonem inſtauravit, an. 1212. Pariſienſe Concilium, *part.* 2. *cap.* 18.

MAGIA. Magia, generatim, ſcientia eſt, quæ docet inuſitata quædam, percellentia, mira facere. Duplicis generis magia diſtinguitur; ſcilicet magia naturalis, & magia cæremonialis ſeu ſuperſtitioſa.

Magia naturalis nihil eſt aliud quam activarum naturalium cauſarum ad paſſivas cauſas applicatio, quarum ope eduntur effecta quæ quidem percellunt & admirationem pariunt, at naturæ tamen vires minime prætergrediuntur.

Cæremonialis ſeu ſuperſtitioſa magia eſt ars faciendi quædam quæ naturæ vires ſuperant, quæque fere res malæ ſunt, expreſſi vel taciti cum dæmonibus pacti vi.

Qui vulgo fortium ſpirituum titulum ſibi vindicant, iu ea ſunt ſententia, Dæmones ad magorum opera nihil conferre, & hæc nihil eſſe aliud quam præſtigia per quæ ſpectatorum oculos iidem perſtringunt. At ſacra Scriptura (Exodi cap. 7. & ſeqq.) nos dubitare non ſinit ea eſſe dæmonis opera, dum Pharaonis magos ait in ſerpentes mutaſſe virgas quas manu tenebant; in ſanguinem pariter aquam vertiſſe, & prope omnia miracula quæ Moſes fecerat, edidiſſe; certum quippe eſt eos magos ejuſmodi prodigia longe ſupra humanas vires poſita patrare niſi dæmonis vi potuiſſe. Samuelis per Pythoniſſam evocatio, de qua in primi Regum Libri viceſimo octavo capite ſermo eſt, omnem ſuper hoc capite controverſiam de medio funditus tollit.

Eccleſia adeo perſuaſum habet, olim magos & ſortilegos extitiſſe, atque etiamnum exiſtere poſſe, ut ſuis in Conciliis magnum canonum numerum in eos ediderit, eorum crimina in reſervatorum caſuum numero ponat, eoſdemque ſuis in concionibus & Ritualibus excommunicatos declaret.

Quoniam non oportet miniſtros altaris aut clericos, magos & incantatores eſſe, aut facere quæ dicuntur philacteria quæ ſunt magna obligamenta animarum; hos autem qui talibus rebus utuntur, projici ab Eccleſia juſſimus. (Concilium Laodicenum, can. 36.)

Admoneant ſacerdotes fideles populos, ut noverint magicas artes, incantationeſque quibuslibet infirmitatibus hominum nihil poſſe remedii conferre; non animalibus languentibus claudicantibuſve, vel etiam moribundis quidquam mederi; non ligaturas oſſium, vel herbarum cuiquam mortalium adhibitas prodeſſe; ſed hæc eſſe laqueos & inſidias antiqui hoſtis, quibus ille perfidus genus humanum decipere nititur. (Concilium Turonenſe, an. 813. can. 42.)

Quia peſtiferas adhuc ſtirpes & reliquias artis magicæ in tantum vigore ad nos perlatum eſt, ut quædam malefica illicitum amorem aliorum mentibus, aliis vero odium immittere dicantur, quædam etiam ita venenaria ſint, ut quoſdam peremiſſe multo populi rumore deferantur; hujuſmodi diaboli miniſtras diligenti examinatione proditas, ſub acerrima pænitentia redigendas ſtatuimus; & in ipſo tamen obitu, ſi tamen prius digna pænitentiæ opera fecerint, reconciliandas eſſe permittimus. (Concil. Papienſe, ſeu Ticinenſe, an. 850. can. 35.)

Et cum ſecundum leges civiles, & ſacrorum canonum cenſuras, ſortilegia per invocationem dæmonum, incantationes ac divinationes ſuperſtitioneſque prohibita ſint, ſtatuimus, decernimus & ordinamus, ut clerici qui in præmiſſis culpabiles inventi fuerint, arbitrio ſuperiorum infamia notentur; ſi vero non deſtiterint, deponantur, atque in monaſterium, ad tempus arbitrio ſuperioris præfiniendum, detrudantur, beneficiiſque & officiis eccleſiaſticis priventur. Laici vero utriuſque ſexus excommunicationis & aliis pænis juris tam civilis quam canonici ſubjaceant. (Concilium generale Lateranenſe, an. 1514. ſeſſ. 9.)

Qui ſortilegi fuerint, tam clerici, quam laici, juxta ſacros canones ſevere puniantur, eccleſiaſticis denuntientur. Moneatur vero frequenter populus, ne hujuſmodi illis ar-

lis artibus utatur, nullum ab his remedium requirat, fallaresve Hariolorum divinationes conſulat. (Concilium Toloſanum, an. 1590. cap. 12.)

Qui rerum futurarum, a Deo, liberaque hominis voluntate, magna ex parte pendentium prædictiones libri continent, iique quos almanachus Arabico vocabulo vocant, omnino prohibeantur; ne forte prænuntiationes hujuſmodi expungantur, eaque ſolum relinquantur, quæ pluviarum, ventorum, ſterilitatis, fertilitatis, eclipſeon, eorumque ſimilium prognoſtica attingunt.

Gallicana Eccleſia, cum Melodunum, an. 1579. convaniſſet, pronuntiavit, a Conciliorum mente, divinos, bonam ſortem dictitantes, veneficos, necromantes, pyromantes, chiromantes, & hydromantes exterminari oportere. (*Tit. de Magicis artibus.*)

Vulgo dicitur Pariſienſe parlamentum nec magos, nec veneficos agnoſcere, eaque ex ejus decretis, quæ ob magiæ & veneficii crimina damnant, nullam unquam damnationem ob ea ſolum crimina ferre, ſed ob alia quæ iis addita ſunt, quæque ipſa per ſe pœnas per ejuſmodi decreta inflictas memorant. Plures tamen auctores afferunt hujus parlamenti decreta quæ veneficos & magos ob veneficii & magiæ pura putaque crimina damnant.

Chenu refert (Centuria II. Q. 98.) per Pariſienſis parlamenti decretum judicatum fuiſſe, eos qui veneficiorum, aut cum dæmone conſuetudinis convicti fuerint, honorariam mulctam ſoluturos, patibulo deinde affigendos, eorumdemque corpora cremanda, & in cinerea redigenda.

Joannes Chartier, Caroli VII. hiſtoricus, teſtatur *Guillelmum Edelinum*, doctorem Sorbonicum, pridie Natalis Domini, an. 1453. ob magiam damnatum fuiſſe, cum falſus eſſet ſe pluries magorum conventui qui ſabbatum dicitur, interfuiſſe, & diabolo ſub hirci forma adorationem exibuiſſe.

Argentræus, in ſua Britanniæ Hiſtoria, Lib. X. cap. 47. *Ægidium de Laval*, Regienſem Baronem, in Nannetenſi urbe, an. 1440. ob magiam igni traditum refert.

Per *Factum contra paſtores Bria Francica*, compertum ſit, decreto Junii die 20. an. 1551. edito, Joannem *Marechal* ad patibulum & ad flammas ob ſortilegii & maleficii crimina damnatum fuiſſe.

Bodinius, in ſua *Dæmonomania*, loquitur de cujuſdam Joannis Harvillier matre quæ an. 1548. damnata fuit tamquam venefica, ut viva combureretur; itemque de maga alia, *Barba inaurata* nuncupata, tamquam ejuſmodi, Januarii die 11. an. 1578. eidem ſupplicio addicta. Leguntur ejuſmodi decreta alia bene multa in *Codice pœnali*; apud Becquetium, in *Tractatu de juſtitia Juribus*; apud P. Le Brun, in *Tractatu de Uſibus ſuperſtitioſis*, &c. Atque hactenus quidem dicta faciunt, ut nihil magis rationi congruat quam inferri, ſtatuique incedendum eſſe via media inter extremas opiniones duas, quarum una magos immanem in modum multiplicat, eoſdemque altera ad nihilum redigit, quorum ſcilicet ſeu veterem, ſeu recentiorem exiſtentiam negat. Media via hæc in eo eſt poſita, ut dicatur negari jure non poſſe magos antiquis temporibus, & poſterioribus ſæculis extitiſſe, tametſi populorum credulitas perſæpe, nulloque non tempore, eorum numerum reſque geſta amplificaverit. Conſuli ſuper hoc negotio poſſunt, Dandinius in *Tractatu de Suſpectis de hæreſi*, an. 1703. Romæ impreſſo; Camerarii ſuper Magia Diſſertatio; juriſconſultus Bodinius in ſua *Dæmonomania*; D. Thiers, in *Tractatu de Superſtitionibus*; P. Le Brun in *Tractatu de ſuperſtitioſis Uſibus*; D. abbas Attagnius in Operis Tomo I. cui titulus: *Hiſtoriarum & litteraturæ nova Monumenta*; Tractatuſque *de Magia, Sortilegio, Poſſeſſionibus, Obſeſſionibus & Maleficiis, in quo eorum veritas & ſoliditas, ſeu vulgo realitas demonſtratur, tuta faciliqne methodo, ad ea diſcernenda, certiſque additis Regulis in hariolos, veneficos, magos*, &c. Pariſiis, apud Petrum Prault, an. 1732.

MANDATUM APOSTOLICUM. *Quære* GRATIÆ EXPECTATIVÆ.

MANICHÆI, veteres hæretici, ita dicti a Manete, ſeu Manichæo, natione Perſa, divitiſque Cteſiphontenſis viduæ ſervo, quæ eum annos non amplius ſeptem natum emit; admodum ſedulo ſtudiis imbuendum curavit, ſibique filium adoptatum, moriens omnium bonorum heredem reliquit. Natus eſt Chriſtiani numinis an. 242. & *Cubricus* origine nuncupatus. At hoc repudiato nomine, quod ei natalium humilitatem exprobrare videbatur, ſe *Manetem* dictum voluit, quod vocabulum Perſica, ſeu Babylonenſi lingua *vas* ſignificat. Studium potiſſimum poſuit in cujuſdam Arabis, *Sythiani* nuncupati libris, quos in benefica domina bonis comperit; cumque eſſet ad eloquentiam a natura factus, quamprimum docti acutique philoſophi famam adeptus eſt. Se dictitabat Apoſtolum, ſeu miſſum a Chriſto Domino, ut hactenus ignotas veritates doceret. Se miraculorum dono inſignitum jactabat; at cum ægrotanti Saporis regis filio ſe, ſuæ tantum precis vi, priſtinam valetudinem redditurum promiſiſſet, & puer inter ejus brachia occubuiſſet, eum Rex in carcerem trudi, vivoque pellem detrahi juſſit, ſub tertii ſæculi finem, cum in carceres e quibus evaſerat, redactus eſſet.

Manichæorum primus error, omniumque cæterorum fons in eo verſabatur, ut ponerent prima principia duo, boni unum quod *lumen*, mali alterum quod *tenebras* appellabant. Boni principium erat ſpiritalis naturæ, novæque legis auctor; mali principium omnia corporalia entia, & Moſaicam legem ediderat. 2. Admittebant in unoquoque homine animas duas, intellectualem & rationalem unam quæ a bono principio, malam alteram quæ a malo principio derivabatur, quod corpori vitam tribuebat, omniumque peccatorum cauſa erat. 3. Docebant carnem ſuapte natura malam eſſe, Chriſtum Dominum non niſi phantaſticum corpus ſumpſiſſe, & imagines honore afficiendas non eſſe; aſſerebant hominum, belluarum, plantarumque animas Deo ipſi coæternas eſſe; 5. aquæ baptiſmum inutilem eſſe; 6. hominem non eſſe liberum; 7. ſolas animas reſurrecturas; 8. Chriſtum Dominum eſſe materialem ſolem qui mundum illuminabat, ex quo factum, ut ii ſolem adorarent; matrimonii uſum, animalium carnem, & quicquid ex iis oritur, vinumque, utpote a malo principio ortum trahentia, impura & vetita eſſe; 10. ajebant etiam concupiſcentiam non a primi hominis peccato, ſed a naturarum duarum diſcrepantia profluere, & ſe in omne turpiorum libidinum genus dabant.

Singulos errores hos non univerſi promiſcue Manichæi, ſed eorum alios alii propugnabant. Ex eorumdem grege plures erant, qui arboribus & plantis, non ſecus ac belluis perceptiones cum voluptatis & doloris ſenſu tribuerent; ut eorum proinde judicio arbor, planta, herba, ſpina avelli aut amputari non poſſet, quin totidem cædes & homicidia perpetrarentur. Hinc agriculturam damnabant.

Diviſi Manichæi erant in ordines duos, primus *electorum* erat, qui Catholicæ Eccleſiæ ſeu eccleſiaſticis reſpondebant; *auditorum* alter, qui laici erant. Habebant iidem ſuos catechumenos quos antequam in cœtum reciperent, diligenter probabant. Ex electorum numero duodecim erant, qui magiſtrorum nomen gerebant, ut ſe ad duodecim Apoſtolorum numerum conformarent; ex iiſdemque præterea decimus tertius aderat, quem ſuum veluti Papam ſpectabant. Hi tredecim electi creabant ſectæ Epiſcopos omnes qui ſeptuaginta duo numero erant; Epiſcopi presbyteros diaconoſque inſtituebant. Nec agriculturæ operam dare, ac ne fructum quidem carpere electis licebat, ne ſe homicidii reos facerent; at id cæteris permittebatur, qui certi fiebant homicidia quæ in ea exercitatione patrabant, ſibi condonari per interceſſionem particularum divinæ ſubſtantiæ, quæ ſe a fructibus quibus devinctæ erant, expediebant, cum eos electi comedebant. Manichæi præſtigiis, ut ſeducerent, & technis, ut ſe celarent, utebantur. Eos detexit ſummus Pontifex S. Leo, propterea quod in Eccleſia nunquam Eucbariſtiam ſumebant ſub vini ſpecie, a quo ſcilicet abhorrebant; cumque Imperator Valentinianus III. per grave edictum ea omnia que in hos infames hæreticos ab ejus deceſſoribus edita fuerant, confirmaſſet, ab hac peſte Italia, in quam ex Africa migraverat, purgata fuit. Gallias, Angliam & Germaniam pervaſit ingens Manichæorum numerus, qui degenerantes, decimo ſecundo & decimo tertio ſæculis eam ſectarum multitudinem protulere, quæ id ſibi ſumebant, ut Eccleſiæ religionem reformarent; ejuſmodi fuere Albigenſes, Petrobuſiani, Henriciani, Tanchelini diſcipuli, Popelicani, Catbari. Ad Manichæos damnandos coacta Concilia plura.

Si quis nuptias in accuſationem deduxerit, & mulierem fidelem ac religioſam, cum viro ſuo dormientem, abominandam crediderit, aut etiam accuſandam, tamquam non poſſe conjugatos in regnum Dei ingredi, anathema ſit. (Concilium Gangrenſe, can. 1.)

Si quis carnem manducantem ex fide cum religione, præter ſanguinem, & idolo immolatum & ſuffocatum, crediderit condemnandum, tamquam ſpem non habentem, qui eos manducat, anathema ſit. (Can. 2.)

Leothericus, Archiepiſcopus Senonenſis, ejuſque ſuffraganei, coram Rege Roberto, & Regina Conſtantia, an. 1017. ut Fleurius numerat, vel 1022. ut aliis videtur, Aureliani Concilium contra Manichæos celebrarunt.

runt. In eo ad ignem damnati Manichæi tredecim recens detecti, quorum anteſignani erant Stephanus ſeu Heribertus, & Lyſoyus, ex Aurelianenſium eccleſiaſticorum cœtu.

Porro eos qui religionis ſpeciem ſimulantes, Dominici corporis & ſanguinis ſacramentum, puerorum baptiſma, ſacerdotium, & cæteros eccleſiaſticos ordines, & legitimarum damnant fœdera nuptiarum, tamquam hæreticos ab Eccleſia Dei pellimus, & damnamus, & per poteſtates exteras coerceri præcipimus. (Concilium Toloſanum, an. 1119. can. 3.)

Vide ſuper Manichæis S. Epiphanium, Hæreſ. 66. S. Auguſtinum, Hæreſ. 46. S. Hilarium, Lib. VI. *de Trinitate*, D. Boſſuetium, *in Hiſtoria Variat.* Lib. XI. D. de Beauſobre, *in Hiſtoria critica Manichæi & Manichaiſmi*, impreſſa Amſtelodami, an. 1734. in 4., D. Pluquetium, *in Hæreſeon Dictionario*, typis edito Pariſiis, an. 1762. pag. 16. & ſeqq.

MANIPULUS, Eccleſiæ ornamentum eſt, quod qui officium obeunt, presbyteri, diaconi & ſubdiaconi ad ſiniſtrum brachium deferunt, quodque tænia tres circiter aut quatuor pollices lata, in parvæ ſtolæ modum, ex eodem panno confecta, e quo caſulæ & tunicæ confectæ ſunt, continetur. Erat id fere ſudariolum, ſeu mappula, linteumve, quo miniſtri quos diximus, utebantur, ut ſe confricarent, ſibique oculos, manus, os, faciem abſtergerent. Illud hac de cauſa ad ſiniſtrum brachium, ut etiamnum, ferebatur, quia nempe dextera manu ſumptum commodius adhibebatur.

Subdiaconus, cum ordinatur, quia manus impoſitionem non accipit, patenam de manu Epiſcopi accipiat vacuam, & calicem vacuum; de manu vero Archidiaconi, urceolum, aquimanile, ac manutergium. (Concilium Carthaginenſe, an. 398. can. 5.)

MARTYR, eſt græca vox quæ proprie *teſtem* ſignificat. Tribuitur per excellentiam id nominis iis omnibus qui mortem perferunt, ut Evangelii veritati teſtimonium exhibeant. Itaque proprie dicti martyres ii tantum ſunt, qui reapſe in tormentis, aut deinde per tormentorum vim hac mortali vita ſpoliantur, poſtquam ea patienter & libere pertulerunt, ut aliquam ſeu theoricam, cujuſmodi fidei articuli ſunt, aut practicam, cujuſmodi ſunt chriſtianarum virtutum acta, chriſtianæ religionis veritatem defenderent. Cauſa ſcilicet ob quam tormenta perferuntur, animique præparatio ſeu incitamentum cujus vi perferuntur, veros martyres efficiunt. Mortem pati tyranni manu, qui in religionis odium eam non inferret, ut eamdem pati ob humanam rationem, ut claritatis proprio nomini comparandæ animo, licet in religionis odium mors inferretur, martyrium non eſſet. Idem de iis judicium ferendum eſt, qui falſo pietatis ſtudio, ſeu impetu quodam idola infringentes, ſibi mortem conquirerent, aut eam ipſi ſibi inferentes, carnifices anteverterent, niſi forte ſingulari Dei afflatu incitati impulſique fuerint, qui quidem afflatus ſanctorum virorum aliquibus præſto fuit, & de quo tamen nemo ſibi blandiri debet.

Si quis idola fregerit, & ibidem fuerit occiſus, quatenus in Evangelio ſcriptum non eſt, neque invenitur ſub (vel, *ab*) *Apoſtolis unquam factum; placuit in numero eum non recipi martyrum.* (Concilium Eliberitanum, can. 60.)

Si quis ſuperbia actus aſſecla, conventus abominatur, qui ad confeſſiones martyrum celebrantur, & miniſteria quæ in eis fiunt, ſimul cum eorum memoriis exſecratur, anathema ſit. (Concilium Gaugrenſe, can. 20.)

Martyrum dignitatem nemo profanus infamet, neque ad paſſiva (promiſcua, vulgaria) corpora, quæ ſepulturæ tantum propter miſericordiam eccleſiaſticam comendari mandatum eſt, redigat. (Concilium Carthaginenſe, an. 348. can. 11.)

Ut nulli novi Sancti colantur, aut invocentur, nec memoriæ eorum per vias erigantur; ſed hi ſoli in Eccleſia venerandi ſint, qui ex auctoritate paſſionum, & vitæ merito electi ſunt. (Concilium Francofurtenſe, ſeu Francofordienſe, an. 794. can. 42.)

MASSALIANI, ſeu MESSALIANI, veteres ſectarii, ita dicti a græco vocabulo quod *precem* ſignificat, quia preci ſemper vacandum putabant. S. Epiphanius duorum generum Meſſalianos diſtinguit, antiquos novoſque. Antiqui, eo referente, pagani erant, nihilque commune ſeu cum Chriſtianis, ſeu cum Judæis habebant. Agnoſcebant deos plures, e quibus tamen non niſi unum adorabant, quem *Omnipotentem* vocabant.

Novi Meſſaliani ad annum 361. regnante Conſtantio, ut S. Epiphanio, vel rerum potiente Valentiniano, ex Theodoreto, prodire cœperunt. S. Epiphanius qui eorum originis, eorumdemque progreſſuum teſtis fuerit, eos e Meſopotamia deducit, atque eoſdem illinc ſe *Antiochiam uſque* diſſeminaſſe. Idem S. Pater animadvertit inter eos feminas extitiſſe, quod ſatis ad eorum evertendam opinionem eſt, qui eos omnes monachos fuiſſe contendunt.

Meſſalianorum errores eo redigebantur, ut dicerent, unumquemque ſuis a majoribus dæmonem trahere, qui a primo nativitatis momento ejus animum poſſidebat, eumdemque ſemper ad malum ferebat; baptiſmum inutilem eſſe, quia eum dæmonem expellere non poterat; precem unam & unicam poſſe eum trudere; cumque is extra animum eſſet, Spiritum ſanctum in animum ipſum deſcendere, ut eum penitus a propenſione ad malum, itemque corpus ab omnibus præpoſterarum cupiditatum motibus liberaret, ut proinde non amplius jejuniis, ullaiuſve generis macerationibus opus eſſet; clare futura cognoſci, & corporis oculis Trinitatem videri; pervenire hominem poſſe ad tam perfectam conſummatamque virtutem, ut nullum amplius peccatum perpetret, divinitatemque quoad ſcientiæ & virtutis perfectionem æquare poſſe; manuum operam non ſolum inutilem, verum etiam malam eſſe, unamque & unicam precem ad ſalutem ſufficere, ſacramentorum uſum nec boni nec mali quicquam afferre; crucem, eccleſias, altaria, ſanctamque Virginem non niſi contemptum mereri; duas in unoquoque homine animas eſſe, ſtupidam & imbecillem unam, cæleſtem alteram, & quæ ſanctam Trinitatem ipſis corporis oculis videre poſſit.

Meſſaliani damnati fuere in Sidenſi Concilio, ſub S. Amphilochio, in alio orientis Concilio, an. 427. celebrato, de quo Photius, qui illud omnino, in Bibliotheca, & in œcumenico Epheſino Concilio, an. 431. his verbis: *Venientes ad nos pientiſſimi & religioſiſſimi Epiſcopi Valerianus, & Amphilochius, propoſuerunt in communi conſiderandum de Meſſalianitis, hoc eſt, Euchetis, vel Enthuſiaſtis, qui in Pamphylia verſantur, vel quocumque nomine contaminatiſſima hæreſis vocatur. At nobis conſiderantibus attulit pientiſſimus & religioſiſſimus Epiſcopus Valerianus ſchedulam ſynodicam de illis compoſitam in magna Conſtantinopoli ſub beatæ memoriæ Siſinnio; quæ ubi lecta, ab omnibus probata eſt, quod bene ſit condita, recteque habeat. Et placuit nobis omnibus .... ut omnia quæ in ſynodica charta contenta, robur habeant... & quæ in Alexandria acta ſunt, ita ut omnes, qui per univerſam provinciam hæretici Meſſaliani vel Enthuſiaſtæ ſunt, vel de ejus hæreſeos morbo ſuſpecti, ſive clerici, ſive laici ſint, conveniantur; & ſiquidem anathematizaverint, juxta ea quæ in prædicto ſynodico ſcripto pronuntiata ſunt, in ſcriptis; ſi clerici fuerint, maneant clerici; ſi laici, ad communionem admittantur. Quod ſi renuerint anathematizare, ſi presbyteri, vel diaconi fuerint, vel in alio* quopiam *gradu Eccleſiæ, excidant & a clero, & a gradu, & a communione; laici vero anathematizentur.* (Concilium Epheſinum, Act. 7.)

MATRIMONIUM. Agemus ad hoc verbum; 1. de nomine, de definitione & de eſſentia matrimonii; 2. de ejus inſtitutione; 3. de ejus materia ejuſdemque forma; 4. de ejus miniſtro; 5. de ejus efficienti cauſa; 6. de ejus effectis; 7. de ejus proprietatibus; 8. de ejus ſolemnitatibus, 9. de ejus cæremoniis; 10. de ejus impedimentis; 11. de Matrimonii impedimentorum diſpenſatione.

§. I.

De Nomine, Definitione, & de Eſſentia Matrimonii.

M*Atrimonii* nomen ex eo derivatur, quia femina eo potiſſimum animo nubere debet, ut mater evadat; vel matrimonium dicitur veluti *matris munium*, quia matrum onus in matrimonio gravius quam patrum eſt; pueri enim qui ejuſdem fructus ſunt, plus ſollicitudinis matribus afferunt, majoremque ab his curam expoſcunt, ſeu ante partum, ſeu in partu, ſeu poſt, & præſertim quoad in humili ætate ſunt. Nuncupatur etiam matrimonium *conjugium*, a communi jugo quod perſonis conjugatis imponit, & *connubium*, *nuptia*, a verbo *nubere*, *velare*, quia, penes veteres, conjugatæ mulieres velum, in modeſtiæ, pudoris, ſuoſque erga viros obſequii argumentum, ſuper capite deferebant. Matrimonium quoque juriſconſulti *conſortium* vocant, ob intimam conjunctionem quæ inter ſponſos exiſtit, & Græci *coronam* nominant, quia presbyteri qui inter eos matrimonia celebrant, novo-

rum conjugum capiti coronas imponunt. Uſus hic apud Ethnicos, apud Hebræos, atque adeo apud primitivæ Eccleſiæ Catholicos locum habuit, ut evincunt Tertulliani, in libro *de Corona Militis*, verba hæc: *Coronant & nuptiæ ſponſos* (Cap. 13.); utque e S. Joannis Chryſoſtomi in S. Pauli primam ad Corinthios Epiſtolam Homilia 9. itemque e ſummi Pontificis Nicolai I. ad Bulgaros reſponſione perſpicuum fit.

Ut probe matrimonii definitio & eſſentia percipiatur, illud peculiaribus rationibus tribus ſpectari debet, quoad peculiares fines tres quos Deus in ejus inſtitutione ſibi propoſuit; hi porro fines ſunt humani generis, ſocietatis, & Eccleſiæ perpetua propagatio. Quoad rationem primam, matrimonium eſt naturæ officium, ſeu debitum cui generatio eſt regulæ & finis loco; quoad alteram, ei finis eſt civilis ſocietatis bonum, civileſque leges regula ſunt; quoad rationem tertiam, quæ Eccleſiæ bonum ſpectat, matrimonium eſt ſacramentum quod eccleſiaſticis legibus ſubeſt, quodque matrimonio quoad priores duas rationes ſpectato nihil addit aliud, quam Chriſti Domini inſtitutionem, & gratiæ promiſſionem, quæ neceſſaria eſt, ut matrimonii ſollicitudines patienter ferantur, & filii, prout Chriſtiana religio poſtulat, educentur.

Ergo matrimonium prima quam diximus, ratione ſpectatum naturalis contractus eſt, qui conjugibus mutuum in ipſorum corpora jus tribuit, quoad ſpeciei multiplicationem, per filiorum procreationem, ſecundum naturæ votum, æquitatiſque & decori leges, quas ratio inſpirat.

Matrimonium, ſpectatum ratione altera, ſeu tamquam civilis contractus, viri & feminæ unio conjugalis eſt, quæ contrahitur inter perſonas quæ ejuſdem capaces ſunt, ſecundum leges, quæque eas obligat, ut inſeparabiliter, & in perfecta invicem conjunctione vivant.

Tertia demum ratione inſpectum matrimonium eſt conjugalis unio maris & feminæ, inter perſonas ex legibus idoneas inſolubiliter inita, & a Chriſto inſtituta, ut ſponſis gratiam tribuat, qua ſe ſancte ament, ſe cum charitate ferant, ſuoſque in chriſtiana pietate filios educent; ſeu, matrimonium eſt novæ legis ſacramentum quod inſolubili vinculo ligat chriſtianum virum cum chriſtiana femina, qui quidem ad hanc unionem inter ſtatuendam apti ſint, quodque iis gratiam confert, quæ ad ipſorum ſanctificationem, filiorumque, chriſtianum in modum, educationem neceſſaria eſt.

Matrimonium igitur unio eſt, quia proprie & eſſentialiter conjugali vinculo continetur, quod per *unionis* vocem exprimitur.

Eſt unio *conjugalis*, ut a cæteris omnibus conventionibus diſtinguatur, cujuſmodi ſunt venditionis emptioniſque contractus, per quos viri & feminæ ſe mutuo obligare poſſunt, ſed quibus tamen nec idem finis, nec eadem officiorum ratio, nec idem objectum quod conjugali unioni eſt, videlicet, corporum, quoad prolis generationem, ejuſdemque educationem, mutua traditio.

Eſt viri & feminæ conjugalis unio, ſingulari numero, ut excludatur polygamia, eodemque tempore ſignificetur partes contrahentes alterius ſexus eſſe debere.

Eſt unio inter perſonas quæ ejus ex legibus capaces ſunt, ut palam fiat aliquas perſonas eſſe quæ huic unioni contrahendæ per naturalem, divinam humanamque legem ineptas ſe reddiderunt.

Denique, eſt unio quæ conjuges obligat, ut ſimul ad mortem uſque inſeparabiliter vivant, quia vinculum quod mutuo virum & feminam unit, ſuapte natura indiſſolubile eſt; atque in hoc nimirum perpetuo & inſolubili vinculo quod ex mutuo contrahentium conſenſu naſcitur, matrimonii eſſentia continetur, quatenus tamquam firmus & permanens ſtatus ſpectatur.

Non ergo matrimonii vis & ratio ſeu reciproco ſponſorum conſenſu qui cum momentaneus actus ſit, permanentis ſtatus eſſentiam conſtituere non poteſt; ſeu corporum traditione, aut conjugalis reddendi debiti obligatione; ſeu jure quod ſponſi duo alter in alterum obtinent, continetur; hæc enim tria nonniſi matrimonii conſecutiones ſunt, illudque jam initum ponunt; ſeu denique in carnali commercio poſita eſt; Adam nimirum & Eva ſe carnaliter non cognoverunt, niſi poſtquam a terreſtri paradiſo expulſi fuerant, quamvis antea conjugati eſſent; beata Virgo, ſanctuſque Joſeph, qui ſemper virgines permanſerunt, non proinde minus valide conjugati fuere; ſponſique qui ſe ſimul conſociantes, ad continentiam per mutuum conſenſum ſe ſe obligarent, non deſinerent verum matrimonium inire, quod, S. Auguſtino docente (Lib. I. *de Nuptiis & Concupiſc.* cap. 11.), animorum & voluntatum unione potiſſimum nititur; quod principium ab ethnicis ipſis juriſconſultis receptum fuit: *Nuptias conſenſus, non concubitus facit*, (Ulpianus, in leg. 30. ff. *de Regul. Juris*.)

§. II.

De Matrimonii Inſtitutione.

MAtrimonium, ut naturalis contractus ſpectatum, omnibus contractibus antiquitate præſtat, quippe quod inſtitutionem ſuam ipſi inſtinctui naturæ quæ homines ad ſe in legitima ſocietate multiplicandos fert, & Creatoris voluntati debet, qui ſexus duos hac mente efformans ſimul uniit in Adæ & Evæ perſonis, iiſque benedixit, dixitque: *Creſcite & multiplicamini*. (Geneſeos cap. 1. v. 2.) Falſum proinde eſt Adæ & Evæ lapſu poſteriorem matrimonii inſtitutionem eſſe. Statim ac Deus de una ex Adæ coſtis hanc efformavit, eam ſibi Adam conjugem ſumpſit, inquiens: *Hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea*; & Eva viciſſim ſibi ſumpſit Adam conjugis loco; ita quidem primus matrimonii contractus in terreſtri paradiſo, in ipſoque innocentiæ ſtatu initus fuit.

Matrimonium, ut ſacramentum, in nova tantum lege a Domino noſtro Jeſu Chriſto inſtitutum fuit, qui naturalem & civilem contractum ad ſacramenti, ſeu ſigni ſacri quod gratiam parit, & per quod ipſius Chriſti cum Eccleſia per incarnationem quidem phyſica, per charitatem vero ſpiritualis unio exhibetur, dignitatem evexit. Eſt hoc fidei caput, cui fundamentum præbent ſacræ Litteræ, Patres, Concilia.

Cum igitur matrimonium in lege evangelica veteribus connubiis per Chriſtum gratia præſtet; merito inter novæ legis ſacramenta annumerandum ſancti Patres noſtri, concilia, univerſalis Eccleſiæ traditio ſemper docuerunt; adverſus quam impii homines hujus ſæculi inſanientes, non ſolum perperam de hoc venerabili ſacramento ſenſerunt, ſed de more ſuo, prætextu evangelii, libertatem carnis introducentes, multa ab Eccleſiæ Catholicæ ſenſu, & ab Apoſtolorum temporibus probata conſuetudine aliena, ſcripto & verbo aſſeruerunt, non ſine magna Chriſtifidelium jactura; quorum temeritati ſancta & univerſalis Synodus cupiens occurrere, inſigniores prædictorum ſchiſmaticorum hæreſes, & errores, ne plures ad ſe trahat pernicioſa eorum contagio, exterminandos duxit, hos in ipſos hæreticos, eorumque errores decernens anathematiſmos. (Concilium Tridentinum, Seſſ. 24.)

Si quis dixerit, matrimonium non eſſe vere & proprie unum ex ſeptem legis evangelicæ ſacramentis, a Chriſto Domino inſtitutum, ſed ab hominibus in Eccleſia inventum, neque gratiam conferre, anathema ſit. (Can. 1.)

Sane cum matrimonium a Deo rerum omnium conditore, in paradiſo, & in ſtatu innocentiæ inſtitutum fuerit, ſitque, teſte Apoſtolo, ſacramentum, proinde cum magna reverentia ac devotione ſuſcipiendum, utpote in quo, ſicut & in reliquis ſacramentis, gratia confertur; prohibemus, ne in ſponſalibus, aut nuptiali benedictione fiant riſus, cachinnationes, aut alia ridicula verba enuntientur. Quin immo moneantur aſſidue, quatenus jejuni, contriti & confeſſi, ac cum multa reverentia ad hoc ſacramentum accedant; illum quippe abuſum qui invaluit in quibuſdam partibus, ut benedictio nuptialis & Miſſa celebrentur ſtatim poſt mediam noctem, tollimus & amputamus, ſtatuentes, quod talia deinceps non fiant niſi poſt ortum ſolem, ac illuceſcentem diem. Siquidem exemplo pernicioſo iterdum compertum eſt, ſolemnitates hujuſmodi nuptiales fit in tenebris & in occulto factas clandeſtinis matrimoniis viam aperuiſſe, & occaſionem dediſſe contemnendi tam excellens ſacramentum, & laſcivias ac ſpurcitias quaſdam committendi. (Concilium Senonenſe, an. 1528. can. 39. ſub titulo: *Decreta Morum*.)

Cum conſtet matrimonium a Deo inſtitutum, ut Chriſti ac Eccleſiæ ſacram & inſeparabilem adumbraret conjunctionem, & proinde honorabile eſſe connubium, teſte Apoſtolo; ſumma ideo in pretio haberi debet, ac maximo cum honore contrahendum eſt ac celebrandum, ſive primo, ſive ſecundo, ſive tertio aut quarto contrahatur, contra Montaniſtarum errorem. (Excerptum generalis ſuper eccleſiaſtica diſciplina Conſtitutionis quam edidit generalis cœtus Cleri Galliarum, an. 1579. Meloduni coactus, tit. 15. *de Matrimonio*.)

Matrimonium hac de cauſa divinitus inſtitutum eſſe certum eſt, ut ex legitima viri & feminæ conjunctione, humanum genus ad Dei gloriam propagaretur, quo cæleſtis demum beatitudinis particeps fieret, ubi creatorem ſuum pie in hac vita & religioſe coluiſſet. Ex quo quidem matrimonii dignitas elucet, ſed ex eo maxime, quod ſacramenti vim in evangelica lege accepit a Chriſto, ipſius

cum

Digitized by Google

tum Eccleſia ſanctiſſimam, firmiſſimamque conjunctionem deſignans. Qua cauſa eſt, ut conjugibus rite hoc ſacramentum ſuſcipientibus gratia Dei veriſſime conferatur, ſintque honorabile connubium, & torus immaculatus, dum alter in alterius mutua benevolentia & charitate conquieſcit, atque alienos & illicitos amores penitus averſatur. Unde fit etiam, ut matrimonii fructus, liberorum procreatio conſequatur, qui vere fidei & religionis cultores, atque parentum virtutis potius, quam fortunarum heredes exiſtant. (Concilium Burdigalenſe, an. 1583. *De Matrimonio.*

Matrimonium a Deo inſtitutum, unionem Chriſti & Eccleſiæ perfecte ſignificans, unde magnum ſacramentum eſt appellatum, licet puritatem deceret, tamen propter laſciviam, & immoderatos appetitus fœdatur a permultis, dum quod Deus conjunxit, non ſine ſacrilegio ſeparare tentant, & quod libere agendum eſt, vi aut metu fieri procurant.

§. III.

De Matrimonii Materia & Forma.

MAtrimonio, cum ſacramentum ſit, ſua forma, ſua item materia ſuppetit; at de neutra convenit inter theologos.

Sunt qui putent contrahentium internum conſenſum matrimonii materiam, & verba, externave ſigna quæ hunc mutuum conſenſum exprimunt, formam eſſe.

Sunt alii qui, contra, ſentiant interno ipſo conſenſu matrimonii formam, verbiſque ejuſdem materiam confici.

Dominicus Soto, & Suarez contendunt materiam ſimul & formam per duorum contrahentium verba conſtitui, pro ut ea ſcilicet *traditionem & acceptationem corporum*, traditionem quidem tamquam materiam, acceptationem vero tamquam formam continent.

In ea Eſtius ſententia eſt, materiam ſacramenti matrimonii contineri contrahentium actis, reciproco ſcilicet conſenſu partium, quæ ſibi, ratione habita, viri & uxoris fidem obſtringunt, qui quidem conſenſus per verba, ſeu per aliquod aliud ſenſibile ſignum exprimitur; formam autem Sacerdotis eos in matrimonium conjungentis verbis, quia verba hæc determinant contrahentium acta, ut ſacramentum ſint, quemadmodum confeſſarii abſolutio ad hanc ipſam ſacramentalem rationem pœnitentis acta determinant. Ita cogitant quicunque Sacerdotem eſſe ſacramenti matrimonii miniſtrum putant.

§. IV.

De Miniſtro Sacramenti Matrimonii.

QUod ad ſacramenti matrimonii miniſtrum attinet, contrariæ ſtant opiniones duæ. Ex prima quidem, contrahentes ipſi matrimonii ſacramenti miniſtri ſunt, ſeu illud uterque adminiſtret ipſe ſibi, ſeu ambo illud alter alteri mutuo adminiſtrent. Itaque, per hujus opinionis fautores, Sacerdos matrimonio ſolum ut præcipuus teſtis adſiſtit; & benedictio quam eidem tribuit, nihil eſt aliud quam ſimplex eccleſiaſtica cæremonia quæ ad hujus ſacramenti eſſentiam non pertinet. Opinio hæc, antequam Melchior Canus contrariam ſententiam propugnaret, adeo generatim recepta erat, ut novitatis & temeritatis nota eidem inuſta fuerit, propterea quod non alium quam Sacerdotem matrimonii ſacramenti miniſtrum, & verba hæc, *ego vos in matrimonium conjungo*, &c. ejuſdem formam eſſe docuiſſet, ut proinde matrimonia ſine Sacerdotis miniſterio celebrata, ſolum ut civiles & naturales contractus, minime vero ut ſacramenta, valida eſſent.

Hæc poſterior opinio, quæ nunc temporis communior videtur, probabilior quoque noſtro ſane judicio eſt; 1. quia non alii quam Sacerdotes aut Epiſcopi ſacramentorum novæ legis ordinarii miniſtri ſunt, idemque, quod inde conſequitur, de matrimonio ſentiendum, quod veri nominis ſacramentum eſt; 2. quia Parochi in Ritualibus bene multis, ut in Colonienſi, Iprenſi, Atrebatenſi, Cameracenſi, &c. *matrimonii ſacramenti Miniſtri* nuncupantur; 3. quia primitivæ Eccleſiæ Chriſtiani ſemper nuptialem benedictionem ex Epiſcoporum aut Sacerdotum manu ſuſceperunt, perſuaſum habentes ſacramenti gratiam eidem addictam eſſe, quemadmodum Patres & Concilia probant.

Unde ſufficiamus ad enarrandam felicitatem ejus matrimonii quod Eccleſia conciliat (ſeu jungit & connectit), & confirmat oblatio (incruenti ſacrificii), & obſignat benedictio; angeli renunciant, pater rato habet? (Tertullianus in ſecundo ſuam ad uxorem libro.)

Cum ipſum conjugium velamine ſacerdotali & benedictione ſanctificari oporteat, &c. (S. Ambroſius, *Epiſt.* 19. *alias* 32. *ad Vigilium*, n. 7.)

Illa benedictio quam nupturæ Sacerdos imponit, apud fideles cujuſdam ſacrilegii inſtar eſt, ſi ulla tranſgreſſione violetur. (Summus Pontifex S. Siricius, in Epiſt. *ad Himerium Tarracon.*)

Sponſus & Sponſa, cum benedicendi ſunt a ſacerdote, a parentibus ſuis, vel paranymphis offerantur; qui cum benedictionem acceperint, eadem nocte pro reverentia ipſius benedictionis in virginitate permaneant. (Concilium Carthaginenſe, an. 398. can. 13.)

Ad apoſtolicam audientiam frequenti relatione pervenit, quod quidam clerici pro exequiis mortuorum, & benedictionibus nubentium, & ſimilibus, pecuniam exigant & extorqueant . . . . (Concilium Lateranenſe, an. 1215. tit. 66.) *Quapropter & pravas exactiones ſuper his fieri prohibemus, & pias conſuetudines præcipimus obſervari.* Canon hic affertur in Gratiani decreto, additque Gloſſa ſuper eodem canone: *Pro benedictionibus nubentium aliquid accipi prohibetur, quia per eas gratia confertur.* (Tit. de Sim. 9. *Cum in Eccleſia.*)

Quod ſacramentum (matrimonii) *ſi quis, ſicut decet, acceperit, accedente ſacerdotali precatione, confert donum Spiritus, quo vir diligat uxorem amore caſto, ſicut Chriſtus dilexit Eccleſiam.* (Concilium Colonienſe, an. 1536. Part. VII. cap. 4.) Enchyridion, ex hujus Concilii mandato editum, de matrimonio verba faciens, ita habet: *Quanto magis putandum eſt; & in nova lege Sacerdotes, qui legatione pro eo funguntur, legitimos hujus ſacramenti miniſtros eſſe?*

Quibus denunciationibus factis, ſi nullum legitimum opponatur impedimentum, ad celebrationem matrimonii in facie Eccleſiæ procedatur; ubi Parochus, viro & muliere interrogatis, & eorum mutuo conſenſu intellecto, vel dicat: Ego vos in matrimonium conjungo in nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti; *vel aliis utatur verbis, juxta receptum uniuſcujuſque Provinciæ ritum.*

§. V.

De Matrimonii efficienti Cauſa.

PEr matrimonii efficientem cauſam ea intelligitur quæ conjugale vinculum parit, quod a nobis *matrimonium* appellatur; & hæc cauſa non alia eſt, quam mutuus conſenſus quo contrahentes ſeu per ſigna, ſeu viva voce ſe ſimul nubere velle teſtantur. Liber & ſine coactione debet eſſe conſenſus hic; reciprocus præterea ſit, oportet; denique externus; aliter quippe nec ſacramenti quod neceſſario ſenſibile ſignum eſt, nec exterioris contractus pars eſſe, nec cognoſci acceptarique a contrahentibus poſſet. Theologorum plerique putant conſenſum nunc internum ſincerumque eſſe debere, adeoque matrimonium haud validum fore, ſi contrahentium unus diceret ſecum ipſe: „ tibi nubere nolo“; dum ore tenus diceret: „ tu mihi ſponſum, aut ſponſam ſumo“. Peccaret is tamen contra juſtitiam, veritatemque, & ex animo conſentire deberet,

§. VI.

De Matrimonii Effectis.

MAtrimonium, tamquam ſacramentum, ſanctificantem gratiam edit, quæ Chriſti Domini ſuam erga Eccleſiam amorem exhibet, & conjuges permovet, caſto ut amore, divinum illud exemplar ſecuti, ſe proſequantur; iiſdemque efficax & præſens remedium affert, ut ſe contra mala per peccatum in matrimonium inducta roborent; cujuſmodi ſunt humana imbecillitas, pravæ animi & corporis diſpoſitiones, concupiſcentia, tribulationes, timores, ſollicitudines, implicamenta; omnia denique matrimonii onera quæ facilius feruntur ope gratiæ ſubſidiorumque quæ huic ſacramento addicta ſunt, & per quæ formantur conjuges ad animorum conjunctionem & concordiam, ut ſe chriſtianum in modum diligant; ad patientiam & ſuavitatem, ut ſe mutuo perferant; ad caſtitatem, ut intra ſuorum officiorum fines conſiſtant; ad vigilantiam, ut ea curent quibus eorum familia opus habet; ad religionem & pietatem, ut ipſi ſe ſuoſque filios ſanctificent.

Gratiam vero quæ naturalem illum amorem perficeret, & indiſſolubilem unitatem confirmaret, conjugeſque ſanctificaret, ipſe Chriſtus, venerabilium ſacramentorum inſtitutor atque perfector, ſua nobis paſſione promeruit. Quod Paulus Apoſtolus innuit, dicens: Viri, diligite uxores veſtras, ſicut Chriſtus dilexit Eccleſiam, & ſe

ipſum tradidit pro ea; *mox ſubjungens:* Sacramentum hoc magnum eſt; ego autem dico, in Chriſto & in Eccleſia. (Concilium Tridentinum, Seſſ. 24. *Doctrina de Sacramento Matrimonii.*)

§. VII.

De Matrimonii Proprietatibus.

PEr matrimonii proprietates intelliguntur ejus unitas, ejus indiſſolubilitas, ejuſdemque neceſſitas.

Matrimonii Unitas.

Matrimonii unitas in eo eſt poſita, ut eodem tempore unam tantum uxorem vir, & femina unum tantum virum habere poſſint. Everteretur hæc unitas per polygamiam quæ *ſimultanea* nuncupatur, quæque unius viri cum pluribus feminis, aut unius feminæ cum pluribus viris, uno eodemque tempore, matrimonio continetur.

Simultanea profecto mulieris polygamia, quæ plures ſimul viros haberet, naturali jure vetita eſt, quippe quæ primo æque ac ſecundo matrimonii fini adverſatur. Primo quidem matrimonii fini, qui in prolis generatione poſitus eſt, repugnat, quia experientia compertum eſt publicas feminas ſteriles eſſe; ſecundo pariter matrimonii fini, filiorum ſcilicet educationi contraria eſt, quia ejuſmodi infantium patrem incertum reddit.

Quod ſpectat ad ſimultaneam viri polygamiam, qui nempe plures ſimul uxores habet, ea probabilior ſententia eſt, hujuſmodi polygamiam & naturali, ſed quæ tamen diſpenſationem patitur, & divinæ legi contrariam eſſe; Deum hac in re cum veteribus Patriarchis diſpenſaſſe, quibus plures ſimul conjuges fuere, & Chriſtum Dominum in novo Teſtamento diſpenſationem hanc revocaſſe.

Quod vero ad ſucceſſivam polygamiam attinet, quæ in eo eſt poſita, ut habeantur uxores plures, una poſt aliam, prout primæ moriuntur, & vice verſa; hujus generis polygamia nec naturali, nec divino juri repugnat; eamque nunquam univerſim Eccleſia proſcripſit, quamvis ſemper in votis habuerit, ſuis eam vim filiis ineſſe, ut ab ea abſtinerent, nec, poſt priorum conjugum mortem, ad ſecundas nuptias convolerent.

De his qui ſecundum eccleſiaſticam regulam, ac legitime ſecundis nuptiis juncti ſunt, nec occulte nuptiarum copulam fecerunt, oportet, ut, parvo tempore tranſacto, vacent orationibus & jejuniis; quibus etiam, juxta indulgentiam, communionem reddi decrevimus. (Concilium Laodicenum, can. 1.)

Nulli liceat uno tempore duas habere uxores, uxoremve & concubinam; quia cum animi non ſit lucrum, animo ſit detrimentum. Nam ſicut Chriſtus caſtam obſervat Eccleſiam, ita caſtum debet cuſtodire conjugium. (Concilium Romanum, an. 826. can. 37.)

Si quis dixerit, licere Chriſtianis plures ſimul habere uxores, & hoc nulla lege divina eſſe prohibitum, anathema ſit. (Concilium Tridentinum, Seſſ. 24. can. 2.)

Matrimonii Indiſſolubilitas.

Matrimonium, vel *quoad vinculum*, vel *quoad torum*, vel *quoad torum ſimul & habitationem*, diſſolvi poteſt. Solutum eſt quoad vinculum, cum conjuges aliis nubere poſſunt; ſolutum eſt quoad torum, cum ipſi conjugale debitum mutuo reddere nequeunt, quamvis aliud matrimonium inire non poſſint; denique quoad torum ſimul & habitationem ſolutum eſt, cum conjuges ei legi non ſubſunt, ut invicem conjugale debitum reddant, & ſub eodem tecto commorentur.

Omne matrimonium indiſſolubile eſt quoad vinculum, per naturale jus, ita ſcilicet, ut cujuſque matrimonii indiſſolubilitas naturæ legibus conformis ſit, tametſi naturæ leges abſolute ſtricteque indiſſolubilitatem hanc non præcipiant.

Matrimonii indiſſolubilitas eſt naturæ legibus conſentanea, quia matrimonii finis eſt vitæ, mentis animique perfectæ & perpetuæ inter conjuges duos ſocietatis inſtitutio, prolis generatio & educatio; itemque quia eſſentialiter a concubinatu differt; jam vero diſcrimen hoc, & cætera hæc omnia emolumenta dubio procul in matrimonio non adeſſent, ſi, ſecundum naturæ leges, illud pro arbitratu infringi poſſit. Nihilominus hæ leges ipſæ non abſolute ſtricteque matrimonii indiſſolubilitatem præcipiunt; ſi enim ita ſe res haberet, hæc diſſolubilitas eſſet intrinſece mala, ex qua ſequeretur Deum ipſum non poſſe eamdem permittere. Matrimonii indiſſolubilitas non minus Dei & Eccleſiæ quam naturæ legibus congruit.

Placuit, ut ſecundum evangelicam & apoſtolicam diſciplinam, neque dimiſſus ab uxore, neque dimiſſa a marito, alteri conjungantur; ſed ita maneant, ut ſibimet reconcilientur. (Concilium Milevitanum, an. 416. can. 17.)

Item placuit, ut, reſoluto, fornicationis cauſa, jugali vinculo, non liceat viro, quamdiu adultera vivit, aliam uxorem ducere, licet ſit illa adultera; ſed nec adultera, quæ pœnas graviſſimas, vel pœnitentiæ tormentum luere debet, alium accipere virum, nec vivente, nec mortuo, quem non erubuit defraudare, marito. Nam etſi legatur in ſacris evangelicis paginis, ſola fornicationis cauſa dixiſſe Dominum, dimittere uxorem ſuam; non tamen legitur conceſſiſſe aliam, vivente illa, in conjugio ſibi ſociare; prohibuiſſe quidem modis omnibus non ambigitur. Ait enim: Quicunque dimiſerit uxorem ſuam, niſi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur; & qui dimiſſam duxerit, mœchatur. *Qua de re ita diffinire proſpeximus, ut juxta ejuſdem Domini melliſluam vocem, nemo hæc interdicta violator inſultare præſumat. Sed quoniam in medio ambiguus interponitur ſermo, id eſt, niſi ob fornicationem, quæri nimirum poteſt, utrum ad ſolam licentiam dimittendi uxorem,* qui dimiſerit uxorem, niſi ob fornicationem, *an etiam ad utrumque dictum referatur, hoc eſt, ad aliam, vivente illa, accipiendam, quaſi dixerit:* Qui dimiſerit uxorem ſuam, & aliam, niſi ob fornicationem, duxerit, mœchatur. *Et idcirco peritiſſimi viri beati Hieronymi libellum Commentariorum revolvi nobis ſtudioſe mandavimus, anxia utique cognoſcere feſtinantes, qualiter idem famoſiſſimus Doctor hæc ſacrata Dominica verba, juxta capacioris ingenii ſui ſubtilitatem, ſenſiſſe monſtraretur. Cujus nimirum ſenſum ſagaciter explorantes, in promptu nihilominus patuit ad ſolam dimittendi uxorem licentiam pertinere. Nam cum more ſuo vir ſanctus hujus capituli ſummatim ſeriem exponendam tranſcurreret, inter cætera, & poſt pauca ſic ait:* Et quia poterat (*inquit*) accidere, ut aliquis calumniam faceret innocenti, & ob ſecundam copulam nuptiarum veteri crimen impingeret, ſic priorem dimittere jubetur uxorem, ut ſecundam, prima vivente, non habeat. Non enim debet imitari malum adulteræ uxoris, etſi illa duo, immo unam carnem, per ſciſſuras fornicationum, diviſit in tres, dividat in quatuor. Unde patenter datur intelligi: quamdiu vivit adultera, non licet viro, nec poteſt impune ſecundas contrahere nuptias. (Concilium Forojulienſe, an. 791. can. 10.)

Matrimonii perpetuum indiſſolubilemque nexum primus humani generis parens, divini Spiritus inſtinctu pronuntiavit, cum dixit: Hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea; quamobrem relinquet homo patrem ſuum & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una. (Concilium Tridentinum, Seſſ. 24. *Doctrina de Sacr. Matrimonii.*)

Hoc autem vinculo duos tantummodo copulari & conjungi, Chriſtus Dominus apertius docuit, cum poſtrema illa verba, tamquam a Deo prolata referens dixit: Itaque jam non ſunt duo, ſed una caro; *ſtatimque ejuſdem nexus firmitatem, ab Adamo tanto ante pronuntiatam, his verbis confirmavit:* Quod ergo Deus conjunxit, homo non ſeparet.

Si quis dixerit, propter hæreſim, aut moleſtam cohabitationem, aut affectatam abſentiam a conjuge, diſſolvi poſſe matrimonii vinculum, anathema ſit. (Can. 5.)

Si quis dixerit, Eccleſiam errare, cum docuit & docet, juxta evangelicam & apoſtolicam doctrinam, propter adulterium alterius conjugum, matrimonii vinculum non poſſe diſſolvi; & utrumque, vel etiam innocentem, qui cauſam adulterio non dedit, non poſſe, altero conjuge vivente, aliud matrimonium contrahere, mœcharique eum, qui, dimiſſa adultera, aliam duxerit, & eam, quæ, dimiſſo adultero, alii nupſerit, anathema ſit. (Can. 7.)

Matrimonii Neceſſitas.

Neceſſarium erat matrimonium in mundi exordio, quia tum quidem naturale quoad omnes homines nubendi præceptum aderat, ut multiplicaretur humanum genus, quandoquidem multiplicationem hanc dictat & præcipit ipſa natura. At ſtatim atque homines ſatis multiplicati fuere, nubendi præceptum deſiit, & cælibatus, tamquam conjugali perfectior ſtatus ſpectatus fuit.

Si quis dixerit, ſtatum conjugalem anteponendum eſſe ſtatui virginitatis, vel cælibatus; & non eſſe melius ac beatius manere in virginitate, aut cælibatu, quam jungi matrimonio, anathema ſit. (Can. 10.)

§. VIII.

§. VIII.

De Matrimonii Solemnitatibus.

E Matrimonii ſolemnitatibus, aliæ ejus celebrationem antevertunt, aliæ comitantur, aliæ ſubſequuntur.

Solemnitates quæ matrimonii celebrationem antevertunt, ſunt ſponſalia, bannorum proclamatio, ſeu futuri matrimonii enuntiatio, parentum conſenſus, &c. quæ vero matrimonii celebrationem aut comitantur, aut ſubſequuntur, partium quæ contrahunt, conſenſione, Sacerdotis & teſtium præſentia, nuptiali benedictione, &c. continentur.

De ſponſalibus dicemus verbo SPONSALIA, quod conſuli poteſt; de cæteris cæremoniis, itemque de contrahentium partium conſenſu, ac de Sacerdotis & teſtium præſentia in ſequentibus paragraphis ſermonem habebimus; agemus hoc ſtatim loco de bannorum proclamatione, ſeu futuri matrimonii enuntiatione, deque parentum conſenſu.

Matrimonii Banna.

Bannum eſt germanica vox quæ *proclamationem, publicationem, publicam denuntiationem* ſignificat; factum hinc, ut banni vocabulum uſui fuerit ad plura ſignificanda quæ ad publicum clamorem peragebantur, cujuſmodi erat convocatio clientum, & tranſlatitiorum clientum regis, ut eum ad bellum comitarentur, ſeu regis clientelarem nobilitatem ad bellum convocantis edictum, cui *Banni & Poſterioris Banni* nomen tributum eſt. Quamobrem, quia matrimonia in Eccleſia enuntiabantur, adhibitum eſt *banni* vocabulum, ut, quæ fiebat, quæque etiamnum fit, futurorum matrimoniorum publicatio ſignificaretur.

Matrimonii Bannorum antiquitas.

Matrimonii banna enuntiandi mos, in Galliarum Eccleſia, duodecimi ſaltem ſæculi eſt. Odo Pariſienſis Epiſcopus id, an. 1176. mandavit, mandatumve firmavit; & Lateranenſe quartum generale Concilium, an. 1215. ſub Innocentio Papa III. celebratum toti Eccleſiæ idem præſcripſit, in hæc verba; *Prædeceſſorum noſtrorum inhærendo veſtigiis, clandeſtina conjugia penitus inhibemus; prohibentes etiam, ne quis Sacerdos talibus intereſſe præſumat. Quare ſpecialem quorumdam locorum conſuetudinem ad alia generaliter prorogando, ſtatuimus, ut, cum matrimonia fuerint contrahenda, in Eccleſiis per presbyteros publice proponantur, competenti termino præfinito; ut infra illum, qui voluerit, & valuerit, legitimum impedimentum opponat.* (Can. 51.) M. D. .... advocatus, deceptus ergo eſt, dum dixit, in Gallia, bannorum enuntiationem præcipiendi uſum, decimo tertio ineunte ſæculo, inductum fuiſſe. (Ephemer. eccleſiaſt. Aprilis an. 1773. pag. 57.)

Matrimonialium Bannorum neceſſitas, eorumque inſtitutionis rationes.

Matrimonialium bannorum enuntiatio neceſſaria non eſt de ſacramenti, quod ajunt, neceſſitate; ejuſque proinde omiſſio matrimonium nullum non redderet; at neceſſaria eſt, eccleſiaſtici civiliſque præcepti neceſſitate; adeoque qui eam ſine juſtis rationum momentis omitteret, contra Eccleſiæ civiliſque regiminis leges peccaret.

Tridentinum Concilium, ab iis omnibus quæ illud conſecuta ſunt, adoptatum, Lateranenſis Concilii quarti, ſuper hoc capite, ſanctionem renovavit; atque huic Tridentini Concilii decreto concinunt Bleſenſis conſtitutio, art. 40. edictum Henrici IV. an. 1606. art. 12. & Ludovici XIII. mandatum an. 1639. Hæc ſunt Tridentini Concilii verba: *Sacri Lateranenſis Concilii, ſub Innocentio III. celebrati veſtigiis inhærendo, præcipit, ut in poſterum, antequam matrimonium contrahatur, ter a proprio contrahentium parocho, tribus continuis diebus feſtivis in Eccleſia inter Miſſarum ſolemnia publice denuntietur, inter quos matrimonium ſit contrahendum. Quibus denuntiationibus factis, ſi nullum legitimum opponatur impedimentum, ad celebrationem matrimonii in facie Eccleſiæ procedatur.* (Seſſ. 24. cap. 1. *de Reform.*)

Bleſenſis Conſtitutionis articulus 40. ita habet: „Ut „ abuſibus & incommodis quæ ex clandeſtinis matri„ moniis adveniunt, occurreremus, mandavimus, ſub„ ditos noſtros matrimonium valide contrahere non „ poſſe, ſine præcedentibus bannorum proclamationi„ bus, per diſtinctos tres feſtos dies, competenti cum „ intervallo, peractis, a quibus obtineri non poterit „ diſpenſatio, niſi poſt primam editam proclamatio„ nem, & quidem ſolum ob aliquam urgentem aut „ legitimam cauſam, &c."

Verba hæc, *matrimonium valide contrahere non poſſe*, intelligi debent tantummodo de nullitate, quoad effecta civilia, in externo foro, non autem de nullitate intrinſeca, & quoad ſubſtantiam, prout Ludov. XIII. a clero rogatus, an. 1629. declaravit. Quamobrem conjugia, ſine proclamatione bannorum inita; quoad civilia ſolum effecta, & in foro externo, non item quoad ſubſtantiam, & in foro interno nulla & invalida ſunt.

Porro matrimonii banna inſtituta ſunt, ut clandeſtinis matrimoniis occurreretur; ut detegeretur, an qui contrahere voluiſſent, ab omni canonico impedimento liberi eſſent: utque fideles ad preces pro novis ſponſis ad Deum fundendas permoverentur.

Matrimonii Bannorum publicationis Miniſter.

Matrimonialium bannorum publicationis miniſter eſt partium parochus, ejuſve vicarius, aut aliquis alius a Parocho commiſſus presbyter. Recuſante Parocho, ejus hac in re vices Epiſcopus, ejuſdemve magni vicarii clerico demandare poſſunt; at parochus primitivus, ſeu ipſe per ſe, ſeu per alios, itemque juſtitiæ officiarii hoc jure non gaudent. Ita judicatum per areſtum parlamenti Toloſani, die 3. Februarii an. 1692. & a claro Gallicano, ann. 1625. 1635. & 1645.

Officia quibus Matrimonialium Bannorum enuntiationis Miniſter ſubeſt.

Matrimonialium bannorum enuntiationis miniſter, ea non niſi partibus quæ mutuo nubere volunt, requirentibus, iiſque a quibus eædem pendent, conſentientibus enuntiabit. Si partes egerint, ut unius duorumve bannorum diſpenſationem obtineant, id notum faciet, ut, qui aliquod impedimentum agnoverint, illud revelare feſtinent; nec in matrimonium conjunget ipſo poſtremæ bannorum enuntiationis die, abſque ordinarii venia, niſi ultima denuntiatio in diem quæ proxime feriam quartam cinerum antevertit, aut in primam Adventus dominicam diem inciderit. Si contrahentes haud ſatis norit, exquiret, an ulla ratione affines ſint; an fidei myſteria didicerint; an paſchali officio ſatisfecerint; an ſervandæ caſtitatis, aut ſuſcipiendæ religionis votum addiderint; an ſint filii familias, ne eos matrimonio jungat ſine parentum, tutorum aut curatorum conſenſu.

Matrimonialium enuntiationum forma.

Debet idem miniſter formam a diœceſeos in qua denuntiationes eduntur, Rituali præſcriptum ſequi; elata & quæ poſſit intelligi, voce loqui, ut eum nemo non audiat; de contrahentium, deque eorumdem patris & matris nomine & cognomine, itemque de loco in quo nati ſunt, & domicilium habent, mentionem facere; denique ad unamquamque denuntiationem ſeu publicationem monere, eam primæ, ſecundæ, aut tertiæ loco eſſe.

Earumdem enuntiationum locus.

Matrimonii bannorum enuntiatio peragi debet in parochiali, non autem regularium aut monialium Eccleſia, vel in capella ſeu ſacello, niſi eo forte parochus, præcepto aliquo feſto die, ſolemnem Miſſam celebraturus, ſuo cum populo ſe contulerit. Cum contrahentes ex aliis parœciis ſunt, banna in utraque parœcia enuntiantur; quod ſi ex eadem quidem parœcia ſint, at duplex habeant domicilium, unum hiberno tempore, æſtivo aliud, enuntiatio in utroque domicilio fieri debet, propterea quod in eorum domiciliorum uno impedimentum contrahere potuerunt, quod in altero ignotum ſit. Cum partes minores ſunt, viduæ quoque, eorum banna indici debent non ſolum in eorum reſidentiæ loco, quod eſt domicilium *facti*, ſed in eo etiam, in quo pater, mater, tutor aut curator degunt, ubi lex domicilium juris iiſdem aſſignat. Puellæ majores in aliquo monaſterio penſionariæ perficere debent, ut earum banna in ejuſdem monaſterii, itemque in earumdem patris, matris, aut curatorum parœciis enuntientur.

Cum partium una parœciam mutavit, quin diœceſin mutaret, ſi minus ab integris menſibus ſex in nova parœcia degit, ejus banna & in hac nova parœcia, & in veteri quam deſeruit, enuntiari debent. Cum autem

tem

tem diœceſim mutavit, integro in nova diœceſi commorationis anno opus habet, ut matrimonialium in veteri diœceſi a qua diſceſſit, enuntiationum diſpenſationem obtineat.

Cum partium una in ſuccurſalis Eccleſiæ, aut capellæ diſtrictu degit, curare debet, ut ejus banna in parochiali Eccleſia enuntientur; at ſi degit in Eccleſiæ diſtrictu, quæ alteri Eccleſiæ annexa eſt, in Eccleſiæ diſtrictu ſcilicet, quæ ab eodem ac matricis Eccleſiæ parocho adminiſtratur, ſed quæ ſuum tamen diſtrictum ab eo matricis Eccleſiæ diſtinctum, ſuam peculiarem fabricam, ſuos baptiſmales fontes habet, & ad quam ejus diſtrictus fideles, ſacramenta ſuſcepturi, ſe conferunt; tum quidem ea debet operam dare, ut matrimonium quod inire in animo habet, in eadem annexa enuntietur.

Quod ad eos ſpectat, qui ex urbe in urbem curſitantes, ut quidam artifices, vitam agunt, ſua hi banna in præſentis domicilii, atque in natalium loco, itemque in regione, ubi recens verſati ſunt, enuntianda curare debent. Parochi nunquam debent ad ejuſmodi hominum conjugia procedere, quin Epiſcopum conſuluerint, ſuſpenſionis pœnam ipſo facto, pluribus in diœceſibus, ſi ſecus egerint, ſubituri; quia ſæpe contingit, quod Straſburgenſis ritualis liber notat, ut errones hi, ad Eccleſiæ ſcandalum, contemptumque ſacramenti matrimonii alias aliis in locis uxores ducant.

Matrimonialium enunciationum tempus.

Bannorum publicatio peragi debet tribus diebus feſtis, non iis quidem proxime conſequentibus, cujuſmodi Paſchatis & Pentecoſtes dies ſunt, ſed feſtis aut dominicis diebus tribus, qui nimium non diſtent, quique ſaltem per unius diei intervallum ſejuncti ſint. Alicubi, cum matrimonium duorum menſium ſpatio differri contingit, ejus enuntiatio repeti debet; alibi vero non niſi ſex elapſis menſibus iteratur. Suæ quiſque diœceſeos uſum ſequatur, oportet.

Feſti vox hoc loco ſtricte ſumitur, pro feſto ſcilicet, quod ibi ſaltem, ubi fit anuntiatio, præcepto ſubeſt; nec diœceſes deſunt, in quibus banna minoribus diebus feſtis, præceptis licet, banna enuntiari vetitum eſt, propterea quod iis diebus magnus fidelium numerus officiis deeſt. Barboſa tamen, a Wan-Eſpenio laudatus putat (Jur. Eccl. univ. Tom. I. p. 560.) die qui ex pietate colitur, banna enuntiari poſſe, ſiquidem pietas eo die tam multos, quam majoribus diebus feſtis ad parœciam trahat.

Intra Miſſarum ſolemnia, ſcilicet, ad parochialis Miſſæ concionem, fieri debet bannorum enuntiatio; quæ ſane abuſui ſubeſſet, ſi ad veſperas, vel ad confraternitatis Miſſam, vel ad quamvis aliam fieret, quæ parochialis non eſſet, ea quoque obducta cauſa, populi concurſum eo tempore majorem fore. Cum in eadem Eccleſia duæ treſve parochiales Miſſæ dicuntur, ad earum quamlibet banna promiſcue enuntiari poſſunt, dummodo de induſtria non ea ſeligatur, cui certo conſtat eorum nullum quos futurum matrimonium afficit, intereſſe.

Quicunque aliquod dirimens aut ſolum prohibens impedimentum norunt, ad revelationem ire tenentur, ſub mortalis peccati pœna, niſi huic legi eos graviſſimæ cauſæ ſubtrahant; & id quidem matrimonialium enuntiationum vi, quæ Eccleſiæ civiliſque regiminis auctoritate, ob ſummi ponderis fines, qui ſunt ſacramenti ſanctitas, animarum ſalus, & familiarum tranquillitas, peraguntur.

A Matrimonialibus enunciationibus diſpenſatio.

Penes Epiſcopos ab una, vel a duobus, vel a tribus enuntiationibus diſpenſandi poteſtas eſt, ſi legitimæ rationes urgeant, quæ ad præcipuas tres rediguntur, & ſunt *utilitas*, *neceſſitas*, & *perſonarum prærogativa*. Diſpenſantur, utilitatis cauſa, qui ob nimium ætatis, conditionis, aut fortunæ diſcrimen, per futuri inter eos matrimonii enuntiationem ignominia ſuffunderentur. Diſpenſatur, neceſſitatis cauſa, cum aliter ſcandalum vitari non poteſt, ut tunc accidit, cum qui in concubinatu vivant, pro conjugatis habentur, aut cum adeſt dirimens, ſed occultum inter perſonas impedimentum, quæ publice contraxerunt, &c. Diſpenſatur ob perſonarum prærogativam, ſeu conditionem, cum magnæ conditionis perſona ducit aliam cujus longe inferior humiliorque conditio eſt.

Quod ſi aliquando probabilis fuerit ſuſpicio, matrimonium malitioſe impediri poſſe, ſi tot præceſſerint denuntiationes, tunc vel una tantum denuntiatio fit, vel ſaltem parocho & duobus vel tribus teſtibus præſentibus, matrimonium celebratur; deinde, ante illius conſummationem, denuntiationes in Eccleſia fiant, ut, ſi aliqua ſubſint impedimenta, facilius detegantur; niſi ordinarius ipſe expedire judicaverit, ut prædictæ denuntiationes remittantur; quod illius prudentiæ & judicio ſancta Synodus relinquit. (Concilium Tridentinum, Seſſ. 24. cap. I. *de Reform.*)

Ad bannorum enuntiationem oppoſitio.

Qui matrimonii cujus banna enuntiata ſunt, impediendi jus ſibi eſſe contendunt, oppoſitionem ita affirmare poſſunt, ut eam parocho qui banna enuntiavit, apparitoris aut auſoris miniſterio ſignificandam curent. Oppoſitio enuntiare debet, talem talis viri, aut talis feminæ matrimonio opponentem eſſe. Parochus, in hac facti ſpecie, ad matrimonii celebrationem progredi nequit, quantumvis ei videatur inepto fundamento nixa oppoſitio, quoad vel pars opponens ab incepto deſtiterit, vel judex rem expedierit. Parochus qui, ad oppoſitionis ſibi ſignificata contemptum, ad matrimonii celebrationem progreſſus eſſet, ad triennium ſuſpenſus ab officiali declarari deberet. Ejuſmodi eſt canonici juris diſpoſitio, cap. *Cum inhibitio, extr. de cland. Deſponſ.* At matrimonium non eſt nullum, ob eam ſolum cauſam, quod in oppoſitionis contemptum celebratum fuerit; nulla enim eſt lex quæ ejus nullitatem pronuntiet.

Pars quæ oppoſitionem, matrimonii quod inire in animo habet, enuntiationibus interjectam de medio ſublatam vult, apud judicem cujus eſt de ea cognoſcere, in jus opponentem accire debet. Cum oppoſitio vinculum ſpectat, quod oritur e ſponſalibus, aut ex matrimonio quod pars opponens ſe cum ea iniiſſe contendit, cujus banna matrimonii cum parte alia enuntiata ſunt, rei cognitio ad Eccleſiæ judicem pertinet, ad eumque in jus vocatio deferri debet; at is de lucro & damno ſtatuere non poteſt; &, ſi id faceret, appellationi tamquam ab abuſu locus eſſet. Reliquæ omnes oppoſitiones quæ vinculum non afficiunt, ad ſæcularis judicis tribunal omnino pertinent.

Parentum, quoad filiorum Matrimonium Conſenſus.

Leges tum eccleſiaſticæ, tum civiles filios-familias, eos videlicet qui ſub alterius poteſtate ſunt, matrimonium abſque eorum e ſcriptis conſenſu, quorum poteſtati ſubſunt, inire vetant. Itaque minores quorum pater & mater in vivis ſunt, ſine parentum, & orphani ſine tutorum aut curatorum conſenſu licite nubere nequeunt; & majores ipſi, qui parentum conſenſu reapſe præſtito ad ineundum matrimonium non indigent, illud tamen inire non poſſunt, quin eumdem conſenſum per officioſas denuntiationes tres requiſierint. Hac de re convenit inter omnes; id unum, quoad caput hoc, in quæſtione eſt an minorum matrimonium, ſine parentum, tutorum aut curatorum conſenſu initum, non ſolum in externo foro, & quoad effecta civilia, verum etiam coram Deo & in interno conſcientiæ foro, nullum & invalidum ſit.

Quæ fere a theologis propugnatur, quæque ſola, noſtro ſane judicio, cum veritate congruit, ſententia eſt, conjugia filiorum-familias, quæ ſine parentum, tutorum aut curatorum conſenſu inita fuere, nulla & invalida apud Deum & in conſcientiæ interno foro non eſſe. Id declarat Tridentina Synodus expreſſis & ſolemnibus verbis his: *Tametſi dubitandum non eſt, clandeſtina matrimonia, libero contrahentium conſenſu facta, rata & vera eſſe matrimonia, quamdiu Eccleſia ea irrita non fecit, & proinde jure damnandi ſint illi, ut eos ſancta Synodus anathemate damnat, qui ea vera ac rata eſſe negant, quique falſo affirmant, matrimonia a filiis-familias, ſine conſenſu parentum contracta irrita eſſe, & parentes ea rata vel irrita facere poſſe; nihilominus ſancta Dei Eccleſia ex juſtiſſimis cauſis illa ſemper deteſtata eſt, atque prohibuit.* (Seſſ. 24. cap. I. *de Reform.*)

Fruſtra diceretur, Tridentinum Concilium, per hoc Decretum, eos tantum e novatoribus damnare voluiſſe, qui matrimonia a filiis-familias, inſciis aut invitis parentibus, inita, naturali & divino jure nulla eſſe contendebant. Verborum quibus illud decretum conceptum eſt, vel levius examen perſuadet æque per ipſum & fidei dogma, & diſciplinæ caput exprimi; fidei quidem in eos dogma, qui matrimonia, inſciis aut invitis parentibus, a filiis-familias inita, naturali divinoque jure nulla & invalida eſſe garriebant; uniformis autem & generalis diſciplinæ caput, dum valida declarat ejuſmodi matrimonia, quoad Eccleſia, defectum conſenſus parentum inter dirimentia impedimenta referens, ea nulla & invalida pronuntiaverit.

Fruſtra

Fruſtra quoque afferrentur in medium Gallorum Regum edicta quæ matrimonia a filiis-familias inita, repugnantibus, nec conſentientibus parentibus, damnant, quorumque nonnulla eo uſque progrediuntur, ut eadem nulla, aut non valide contracta declarent; ejuſmodi potiſſimum Henrici II. an. 1556. Henrici III. an. 1579. Henrici IV. an. 1606. Ludovici XIII. an. 1629. & Ludovici XIV. an. 1697. edicta ſunt.

Facilis enim eſt ad hæc & expedita reſponſio, nempe, cum Galli Reges, ſuis in edictis, nulla, aut non valide contracta declarant matrimonia filiorum-familias, inſciis, aut reluctantibus, nec aſſenſum præbentibus eorumdem parentibus, id non niſi de ejuſmodi matrimoniorum nullitate, quoad effectus civiles, intelligendum eſſe, videlicet, cum pater & mater, tutores aut curatores obtinuere matrimoniorum abrogationem, quæ abſque eorum conſenſu minores inierint, tumquidem filios qui ex his matrimoniis naſcuntur, tamquam illegitimos quoad externum forum in Gallia ſpectari, nulliuſque patrimonii, vel a parentibus, vel ab eorumdem hæredibus petendi jure gaudere. Ita ſane intelligunt ejuſmodi edicta Galli ipſi juriſconſulti, quorum teſtimonia profert Fevretius in Tractatu de Abuſu, libro quinto, capite ſecundo.

§. IX.

De Matrimonii Cæremoniis.

CÆremoniæ quæ matrimonii celebrationem præcedunt, comitantur, aut ſubſequuntur, pro aliis temporibus & regionibus aliæ ſunt.

Cæremoniæ quæ Matrimonium præcedunt.

Præter ſponſalia, & futuri matrimonii denuntiationes, de quibus jam diximus, inter cæremonias quæ matrimonium antevertunt, perſonarum quæ nubere volunt, inſtitutio, itemque pœnitentiæ & eucharistiæ ſacramentorum ſuſceptio referri debent.

Poſtremo ſancta Synodus conjuges hortatur, ut, antequam contrahant, vel ſaltem triduo ante matrimonii conſummationem, ſua peccata diligenter confiteantur, & ad ſanctiſſimum euchariſtiæ ſacramentum pie accedant. (Concilium Tridentinum, Seſſ. 24. cap. 1. *De Reform.*)

Hortentur curati conjuges, ut, antequam contrahant, *vel ſaltem triduo ante matrimonii conſummationem, ſua peccata diligenter proprio Sacerdoti confiteantur, & ad ſanctiſſimum euchariſtiæ ſacramentum pie accedant; omnes vero ritus, actiones & verba quæ nullo modo deceant Chriſtianos, caveri mandamus, & de his populum a curatis noſtris admoneri & doceri. Sancta enim res eſt matrimonium, & ſancte tractandum.* (Concilium Remenſe, an. 1583. Statuto 5.)

Doceantur qui matrimonio conjunguntur, torum immaculatum in matrimonio cuſtodire, & vas ſuum poſſidere in ſanctificatione, & non in paſſione deſiderii, & de cæteris officiis quæ ad matrimonii fidem cuſtodiendam pertinent. (Concilium Bituricenſe, an. 1584. can. 9.)

Cæremoniæ quæ Matrimonium comitantur, & ſubſequuntur.

Cæremoniæ quæ matrimonium comitantur, aliquibus in regionibus, & peculiariter in Oriente, ſunt, 1. florea corona quæ nubentis puellæ capiti imponitur; 2. annuli benedictio, quem ſponſo Sacerdos tradit, quemque deinde ſponſus in quarto ſiniſtræ manus ſponſæ digito ponit, tamquam notam unionis eorum cordis, quæ ſancte obſignatur per ſigillum annuli benedicti, qui mutuo ſponſos duos ad inviolatam fidem adſtringit; 3. monetæ portio, quam a Sacerdote benedictam ſuæ vir ſponſæ donat, ut certam faciat, ſi ſuam ſe perſonam dantem, ſua quoque bona largiri, ut iis ipſe cum ea in communi fruatur; 4. perficit Sacerdos, ut ſponſi manus dextera in dextera ſponſæ manu ponatur, ad oſtendendum oportere, ut ſponſus qui feminæ caput eſt, ei primus obſtrictam fidem ſervet, ſponſamque ſponſo obedientiam debere; 5. celebratur Miſſæ ſacrificium, ut Chriſti Domini gratiæ ſponſis obtineantur; 6. cereum manu tenentes ſponſi ad oblationem pergunt, oſtendendi cauſa ſuam eos familiam per vitam quæ exemplo ſit, ædificare debere; 7. velum, ſeu pallium ſuper conjugum duorum capite extenditur, ut moneantur, pudorem iis agendi regulam in ſancto quem nubentes eligunt, ſtatu eſſe oportere; 8. Sacerdos iis pacem optat, & cohortationem adhibet. Denique, poſt matrimonii celebrationem, preces ſuper perſonis edit, quæ, ante matrimonium, filios habuere, qui adhuc in vivis ſunt, & mensa ante nuptiarum convivium, nuptiali thalamo benedicit.

§. X.

De Matrimonii Impedimentis.

MAtrimonii impedimenta vocantur obſtacula quæ in cauſa ſunt, ut illud contrahi non poſſit. Si hæc obſtacula matrimonium nullum reddunt, appellantur *impedimenta dirimentia*, ſeu *conditiones irritantes*; ſi ſolum efficiunt, ut illicitum ſit, quin ejus validitatem impetant, *impedimenta prohibentia* nuncupantur. Impedimenta dirimentia matrimonium tunc tantummodo nullum reddunt, cum illud præcedunt; hoc enim valide ſemel initum ſemper ſubſiſtit; & quæcunque tandem impedimenta in conjugum altero poſt matrimonium contigerint, illud diſſolvere omnino non poſſunt. Quamvis autem impedimenta ſimpliciter prohibentia matrimonium nullum non reddant, ad novas tamen nuptias, quin letheliter peccetur, gradus fieri non poteſt, cum horum impedimentorum aliquod adeſſe conſtet. Agemus hoc loco de duplici hoc impedimentorum genere, deque eorumdem diſpenſationibus.

Matrimonii impedimenta dirimentia quindecim numerantur, quæ ſequentibus verſiculis continentur:

Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultus diſparitas, vis, ordo, ligamen, honeſtas,
Amens, affinis, ſi clandeſtinus, & impos;
Si mulier ſit rapta, loco nec reddita tuto;
Hæc facienda vetant connubia, facta retractant.

Inter impedimenta hæc, alia abſoluta, alia ſolum relata ſunt.

Abſoluta impedimenta ſunt, quæ efficiunt, ut perſona in qua reperiuntur, nullum matrimonium valide contrahere poſſit; ejuſmodi ſunt impedimenta quæ ex defectu rationis, ex pubertatis defectu, & ex religioſa profeſſione, &c. derivantur.

Relata impedimenta ſunt quæ perſonam in qua occurrunt, abſolute non impediunt, ne ullum ineat matrimonium, ſed eam ſolum impediunt, ne illud cum certis quibuſdam perſonis ineat. Ejuſmodi ſunt impedimenta quæ ex conſanguinitate, affinitate, &c. oriuntur.

Ex his impedimentis alia etiam ex matrimonii natura ipſa, alia ex naturali divinaque lege, alia denique ex ſæcularium principum, aut Eccleſiæ legibus ortum trahunt. In primo genere ſunt defectus rationis, defectus pubertatis, & impotentia; in altero ſunt quæ in decimo octavo & viceſimo Levitici capite expreſſa leguntur, ut matrimonia cum patre aut matre, ſorore, nepte, &c. in tertio ſunt quædam impedimenta affinitatum, &c.

Erroris Impedimentum.

IN matrimonii negotio ſunt errorum genera quatuor; error perſonæ; ſervilis conditionis error; error qualitatis; error fortunæ. Error perſonæ tum locum habet, cum quiſpiam aliam a ſe conjugem, quam quæ adeſt, duci putat; ſervilis conditionis error occurrit, cum perſona præſens quæ libera creditur, captiva eſt; exiſtit qualitatis error, cum præſens perſona quæ nobilis putabatur, non eſt ejuſmodi; error fortunæ contingit, cum ducitur tamquam dives, aut cui ſatis in bonis ſit, perſona quæ non ita ſe habet.

1. Perſonæ error matrimonium nullum reddit, quia conſenſum funditus tollit, qui ut perinde ac cæteris contractibus neceſſarius, ſeu, quod ajunt, eſſentialis eſt; qui enim contrahunt, conſenſum non præbent, cum in rei quam eorum conventio ſpectat, ſubſtantia ipſa falluntur. Non aliter ſe res haberet, cum error concomitans ſolum adeſſet, cum ſcilicet qui Bertham ducit, Mariam a ſe ductam ratus, Bertham, etiamſi noſſet, ducere paratus eſſet, quia reapſe ſuum ei ducendæ aſſenſum non præbuit, & quia diſcriminis multum intereſt inter hæc duo: *conſenſiſſem*, &, *conſenſi*. Secus eſſet de eo dicendum, cui ineſſet præſentis perſonæ ducendæ, quæcunque foret, actualis intentio, aut de eo qui non errans ſuper perſona, ſolum ſuper nomine quod ea gerit, falleretur, quia nomen nihil efficit, cum de re convenitur. Cum perſona decepta eſt, ſuo apparenti matrimonio novum conſenſum, ut illud firmet, validum reddat, vel, ut ſcholæ dicunt, rehabilitet, præbeat, oportet; cumque error occultus eſt, ad matrimonii, quam vocant, rehabilitationem occultus conſenſus ſufficit, quin nova nuptialis benedictio interveniat, quia nuptialis benedictio quæ præceſſit, ad ejuſdem matrimonii publicitatem ſatis roboris habet, quamvis conſenſum qui illud firmat, ſeu rehabilitat, anteverterit.

Impedi-

Digitized by Google

Impedimentum erroris ſuper perſona, cum naturali jure nitatur, eſt abſolute indiſpenſabile. Quamobrem cum ſponſorum alter ob aliam perſonam ſibi traditam ejus loco, quam ducere in animo habebat, ſe deceptum perſpicit, eum oportet per novum conſenſum matrimonio quod iniit, robur addere, ſuamve ad judicem querelam deferre, ut is juridice ipſius matrimonium nullum declaret; neque enim poteſt ipſa per ſe ab eo qui eum feſellit, ſe ſeparare, quamvis eidem debitum negare debeat.

2. Error qualitatis aut fortunæ, ſpectatis regulis, matrimonium nullum non reddit. Ita qui puellam duxit pauperem depravatamque, quam divitem & prudentem putabat, perficere nequit, ut ejus matrimonium ſolvatur, prætexens ſe in errore fuiſſe; hic enim error non perſonam quæ una ad matrimonii eſſentiam pertinet, ſed bona ſolum & qualitatem ſpectat, quæ eidem accidentaria ſunt. Regula hæc patitur exceptiones tres. Prima eſt, cum perſona eo animo eſt, ut ne cum alia contrahat, niſi certa quædam qualitas eidem inſit. Secunda eſt, cum qualitatis error perſonæ errorem ſecum trahit, quod contingit, cum perſona per peculiarem qualitatem, aut per nobilitatis gradum, quæ ei proprie eſt, quæque eam a quavis alia diſtinguit, deſignata eſt: ut exemplum afferam, Maria cujuſdam marchionis filium natu majorem ducere vult; natu minor ejuſdem familiæ, aut etiam fortunæ affectator rationem invenit, qua ei fucum faciat, perſuadeatque ſe filium natu majorem eſſe, quem ipſa ducere vult; ſi eum Maria in hac perſuaſione reapſe ducit, matrimonium nullum eſt, quia qualitatis error, in hac facti ſpecie, ſecum perſonæ errorem trahit, eoque Mariæ jure gaudebit, ut dicat ſe nunquam eum quem præſentem habuit, ſibi ſponſum ſumere voluiſſe. Tertia, regulæ quam diximus, exceptio eſt ſervilis conditio.

Servilis Conditionis Impedimentum.

Servilis conditio non alia quam eorum eſt; qui captivi, ſeu ſervi proprie dicti ſunt, ii ſcilicet qui ita in domini poteſtate verſantur, ut tamquam ejus bonorum partem conſtituentes ſpectentur, ac de iiſdem dominus, pro ut ei viſum fuerit, e legibus tamen, ſtatuere poſſit.

1. Servitutis, ſeu civilis conditionis error tum ſolum inter impedimenta quæ matrimonium dirimunt, locum habet, cum perſona libera aliam ducit, quæ ſe liberam venditat, tametſi captiva ſit, ſi enim perſona libera cognoſcit eam quam ducit, captivam eſſe, matrimonium validum eſt, quia ex Eccleſiæ præſenti diſciplina, captivi poſſunt etiam cum perſonis liberis valide matrimonium inire, modo hæ ſuum abſque hallucinatione conſenſum præbeant. Non ergo ſervitus ipſe, ſed ſuper hac error matrimonium abrogat; ad quod proinde firmandum, ſi per ſervilis conditionis errorem initum eſſet, partes rurſus contrahere, coram parocho & teſtibus, oporteret.

2. Cum dominus ſuum ipſe ſervum in matrimonium liberæ perſonæ dat, quæ eum ut talem non agnoſcit, hoc matrimonium communi jure validum eſt, quia communi jure dominus ſervum libertate donat, ſtatim atque ab eo liberam perſonam quæ ipſius ſtatum ignorat, in conjugem ductam vult.

3. Captivus matrimonium, ſine domini conſenſu, valide inire poteſt, ſed ei tamen, ut antea, ſervire debet. Ratio eſt, quia, cum matrimonii contractus ad naturale jus, ſervitus autem ſolum ad jus gentium ſpectet, matrimonii contractus præferatur ſervitutis juri, neceſſe eſt.

4. Dominus, regularum ratione habita, in ſervi matrimonium conſentire debet, cumque aſſenſum præbuit, eum vendere, ut in exteram regionem ducatur, ſine graviſſimis cauſis, non poteſt; at id facere, e converſo, poteſt, cum ſervus, eo inconſulto, matrimonium iniit.

5. Quoad ſervilem conditionem, error, in Gallia, non eſt dirimens impedimentum, quia ſervitus ab ea penitus expulſa eſt, ut proinde eo pedem inferens omnis ſervus, natura Gallus, aut advena ſuam ibidem libertatem recuperet.

6. Qui ad perpetuas triremes relegati, ſeu damnati ſunt, valide quoad ſacramentum, iis quoque nubere poſſunt, qui de eorum ſtatus infamia ignorarent; quamvis enim civiliter mortui, actiſque civilibus, cujuſmodi communitatis participatio, & matrimoniales conditiones ſunt, impares cenſeantur, matrimonii tamen ſacramento apti ſunt, a quo nulla eos lex arcet. Eadem eſt ejus ratio qui ad mortem per contumaciam damnatus eſſet, nec contumaciam purgaſſet.

Voti Impedimentum.

Votum aut ſimplex, aut ſolemne eſt. Simplex votum illud eſt, quod fit, quin ab Eccleſia approbatum ſit. Solemne votum illud eſt, quod cum Eccleſiæ approbatione fit; hujus generis votum duplex diſtinguitur, *explicitum* & *implicitum*.

Explicitum ſolemne votum eſt illud quod in religioſo ordine, ab Eccleſiæ approbato, per ſolemnem & publicam profeſſionem, non ſine quibuſdam ceremoniis, editur.

Solemne *implicitum* votum eſt tacita in cælibatu vivendi promiſſio quam clerici præſtant, cum ſubdiaconatus, diaconatus & presbyteratus ſacros ordines ſuſcipiunt.

1. Simplex caſtitatis votum efficit, ut matrimonium illicitum ſit, non autem ut nullum ſit. Fit hinc conſequens, eum qui matrimonium poſt editum perpetuæ caſtitatis votum iniret, lethaliter peccaturum, nec matrimonii debitum ſine crimine petere poſſe, non proinde tamen initum matrimonium non validum fore. Excipienda ab hac regula Jeſuitarum (quondam) vota prima quæ licet ſimplicia eos ineundo matrimonio poſt Gregorium Papam XIII. ineptos reddebant.

2. Solemne caſtitatis votum, ſeu explicitum, ſeu implicitum ſit, dirimens impedimentum eſt, quod hoc tempore matrimonium nullum reddit; ut, quicunque horum votorum alterum ediderunt, ineundo matrimonio, quoad vixerint, inepti ſint, illudque ſi forte inierint, tamquam nullum & irritum abrogetur, iidemque ſe mutuo ſejungere jubeantur. Inter ſolemne tamen explicitum, pariterque ſolemne implicitum caſtitatis votum id diſcriminis intercedit, quod explicitum ſolemne votum quo ſe quiſpiam in religioſum ordinem ab Eccleſia approbatum ingrediens obſtringit, non modo matrimonium quod deinde contrahi juberet, ſed illud etiam quod jam contractum eſt, nullum reddit, cum ratum ſolummodo, nec conſummatum eſt; quem effectum non parit ſolemne caſtitatis tacitum votum quod editur, cum ſacrorum ordinum primus ſuſcipitur. Eccleſia menſes duos poſt initum matrimonium, antequam conſummatum ſit, ſponſis concedit, intra quos uterque religionem ingredi poteſt.

Si quis dixerit, matrimonium ratum, non conſummatum, per ſolemnem religionis profeſſionem alterius conjugum non dirimi, anathema ſit. (Concilium Tridentinum, Seſſ. 24. can. 6.)

Si quis dixerit, clericos in ſacris ordinibus conſtitutos, vel regulares, caſtitatem ſolemniter profeſſos, poſſe matrimonium contrahere, contractumque validum eſſe, non obſtante lege eccleſiaſtica, vel voto; & oppoſitum nihil aliud eſſe quam damnare matrimonium, poſſeque omnes contrahere matrimonium, qui non ſentiunt ſe caſtitatis, etiamſi eam voverint, habere donum, anathema ſit; cum Deus id recte petentibus non deneget, nec patiatur nos ſupra id quod poſſumus, tentari. (Can. 9.)

Dirimens impedimentum quod e ſolemni ſeu explicito, ſeu implicito voto derivatur, eccleſiaſtici tantummodo juris eſt, nec in Eccleſia ſemper extitit, quamvis ea perſonis per vota Deo ſacris matrimonium ſemper prohibuerit, quia hæc prohibitio per plura ſæcula non niſi impedimentum mere prohibens induxit.

Chalcedonenſe Concilium, an. 451. celebratum declarat illud quidem non licere perſonis per religionis votum Deo conſecratis matrimonium contrahere; et harum tamen perſonarum matrimonium haud nullum pronuntiat, ſatis habens eas anathemati, & ad ſtatum tempus, pœnitentiæ ſubdere, quin tamen ſeparet: *Si qua virgo ſe dicaverit Deo, ſimiliter monachus, non licet eis nuptiis jungi; ſi vero inventi fuerint hoc facientes, maneant excommunicati; ſtatuimus vero eis poſſe fieri humanitatem, ſi ita probaverit Epiſcopus loci.* (Can. 16.)

Nonnulli monachorum egredientes a monaſterio, non ſolum ad ſæculum revertuntur, ſed etiam uxores accipiunt; hi revocati in eodem monaſterio a quo exierunt, pœnitentiæ deputentur. (Concilium Toletanum, an. 633. can. 52.)

Apparet ex hoc canone religioſam profeſſionem, ſaltem in Hiſpania, ſæculo ſeptimo, dirimens matrimonii impedimentum fuiſſe, quamvis hæc probatio nonnullis non omnino certa inconcuſſaque videatur, quia laudatus canon, inquiunt, monachorum de quibus loquitur, matrimonii nullitatem haud pronuntiat, ſed oportere ſolum ait eos in monaſterio quod deſeruerunt, pœnitentiæ ſubdi, quin declaret eoſdem, elapſo pœnitentiæ tempore, ſuis uxoribus reddi non poſſe.

Anti-

Auctoritate eccleſiaſtica interdicimus, ut deinceps, ſicut canones eccleſiaſtici prohibent, nullus Deo devotam virginem, nullus ſub religionis habitu conſiſtentem, ſive viduitatis continentiam profeſſam .... illicito connubio, aut vi, aut conſenſu accipiat conjugem; quia nec verum poterit eſſe conjugium, quod a meliori propoſito deducitur ad deterius, & ſub falſo nominis culpa, inceſtiva pollutione, & fornicationis immunditia perpetratur. (Concilium Troisliense, ſeu Troliense. an. 909. cap. 1.)

Probat canon hic religioſam profeſſionem, ineunte ſeculo decimo, tamquam dirimens impedimentum ſpectatam fuiſſe, quoniam matrimonium a religioſa contractum non verum matrimonium, ſed inceſtuoſam unionem & fornicationem eſſe pronuntiat.

Presbyteris, diaconibus, ſubdiaconibus, & monachis concubinas habere, ſeu matrimonia contrahere interdicimus, contracta quoque matrimonia ab ejuſmodi perſonis disjungi, & perſonas ad pœnitentiam debere redigi juxta ſacrorum canonum definitionem judicamus. (Lateranenſe generale Concilium, an. 1123. can. 21.)

Statuimus, quatenus Epiſcopi .... regulares canonici, & monachi, atque converſi profeſſi qui ſanctum tranſgredientes propoſitum, uxores ſibi copulare præſumpſerant, ſeparentur; hujuſmodi namque copulationem quam contra eccleſiaſticam regulam conſtat eſſe contractam, MATRIMONIUM NON ESSE CENSEMUS. (Lateranenſe gener. Concil. an. 1139. can. 7.)

Id ipſum quoque de ſanctimonialibus feminis, ſi, quod abſit, nubere tentaverint, obſervari decernimus. (Canon. 8.)

Huic poſteriori Concilio addici oportet epocham generalis regulæ diſciplinæ ſolemne caſtitatis votum in dirimentium matrimonii impedimentorum numero ponit, quæque deinde in univerſa Eccleſiæ ſemper ſervata fuit.

Cognationis impedimentum.

Cognatio eſt aut naturalis, aut ſpiritalis, aut legalis & civilis.

De naturali cognatione.

Naturalis cognatio, ſeu conſanguinitas quam inter perſonas natura poſuit, quarum una ab alia, ſeu quæ omnes a communi ſtipite, ſeu ſtirpe deſcendunt. Verba illa, *una ab alia*, lineæ directæ, hæc autem, *a communi ſtipite*, ſeu *ſtirpe*, lineæ collateralis dictæ conſanguinitatem deſignant. Sunt ergo in naturali cognatione reputanda tria; ſtipes, linea & gradus. Stipitis nomine venit perſona e qua ſuam ceteræ originem trahunt, quæque veluti centrum eſt, quod iis proximam conjunctionem tribuit, qua inter ſe continentur. Linea eſt perſonarum ordo ſeu ſeries, quæ ex eodem ſanguine cretæ ſunt; & quoniam perſonæ plures ex eodem ſanguine exiſtere poſſunt, ſeu quia aliæ ex aliis natæ ſunt, ſeu quia omnes e communi ſtipite derivantur, duplex proinde linea eſt, directa una, collateralis altera. Linea directa ſpectat ex una parte aſcendentes, eos nempe qui nobis vitam dederunt, & ex alia deſcendentes, eos ſcilicet qui vitam a nobis tenent. Ita pater, avus, & retro ſeu ſupra ceteri in aſcendentium ordine ſunt, filius, nepos & deinceps reliqui in deſcendentium ordine ſunt. Indirecta, ſeu collateralis linea eſt perſonarum conſecutio, quæ prodeunt e communi ſtipite, quin earum aliæ ab aliis prodeant; ejuſmodi ſunt fratres, conſobrini, patrui, neptes, &c. Linea hæc vel æqualis eſt, vel inæqualis; æqualis eſt, cum perſonæ duæ a communi ſtipite, ſeu capite æque remotæ ſunt, ut frater & ſoror; inæqualis eſt ſeu mixta, cum perſonarum una quam alia longius abeſt a communi ſtipite, ut patruus & neptis. Gradus eſt diſtantia quæ inter duos conſanguineos exiſtit.

In linea directa tot gradus ſunt, quot perſonæ quæ a communi ſtipite, quin hic idem ſtipes numeretur, a patre in filium deſcendunt. Ita Petrus & Joannes ejus filius in primo gradu ſunt; Petrus & Jacobus Joannis filius, ſunt in ſecundo, &c. quia dempto Petro qui communis ſtipes eſt, remanet in prima facti ſpecie, perſona una, & in altera, remanent perſonæ duæ. *Quare* GRADUS CONSANGUINITATIS.

In linea directa; matrimonium ſemper, in quocunque demum gradu initum eſſet, nullum fuit, quia matrimonii dirimens impedimentum, lineæ directæ conſanguinitate nixum ſtatuit ipſa natura. Hinc omnes populi ſemper in id conſpirarunt, ut carnalem inter hujus lineæ conſanguineos conjunctionem tamquam inceſtuoſam & exſecrandam ſpectarent.

In linea collaterali, matrimonium olim ad ſextum & ſeptimum gradum uſque nullum erat; atque adeo in Conciliorum nonnullis matrimonia inter illimitatæ rationis conſanguineos vetita fuere.

Si quis conſobrinam duxerit in conjugium, anathema ſit. (Concilium Romanum, an. 721. can. 8.)

Si quis de propria cognatione, vel quam cognatus habuit, duxerit uxorem, anathema ſit. (Can. 9.)

Perſtitit ad uſque decimum tertium ſeculum diſciplina hæc, quoad eam ſcilicet abrogavit generale Lateranenſe Concilium, an. 1215. ſub Innocentio III. celebratum, quod matrimoniorum inter conſanguineos prohibitionem & nullitatem ad quartum incluſive gradum redegit.

Non debet reprehenſibile judicari, ſi ſecundum varietatem temporum, ſtatuta quandoque varientur humana, præſertim cum neceſſitas, aut evidens utilitas id expoſcit: quoniam ipſe Deus ex iis quæ in veteri Teſtamento ſtatuerat, nonnulla mutavit in novo .... prohibitio copulæ conjugalis quartum conſanguinitatis & affinitatis gradum de cætero non excedat, quoniam in ulterioribus gradibus jam non poteſt abſque gravi diſpendio hujuſmodi prohibitio generaliter obſervari, (Tit. 50. *de reſtrictu Prohibitione Matrim.*)

Lateranenſis Concilii ſtatutum hoc quod matrimonii inter propinquos interdictionem in quarto gradu & hoc ipſo ſtatuit, induxit novum jus quod in univerſa Latina Eccleſia ſemper deinde ſervatum fuit, & adhuc ſervatur. Idem de Gregorii IX. ſtatuto dicendum, quod hanc rem ita moderatum eſt, ut matrimonium ſit inter propinquos licitum, quorum unus in quarto gradu, & alter in quinto eſt: *Vir qui a ſtipite quarto gradu, & mulier quæ alio latere, diſtat quinto, ſecundum regulam approbatam quæ dicitur, quota gradu remotior diſtat a ſtirpe, & a quolibet per aliam perſonam deſcendentium ex eodem (diſtare inter ſe intelligitur) licite poſſunt matrimonialiter copulari.* (*Extr. de Conſanguinit.*)

Animadverſione dignum eſt per illegitimam conſanguinitatem quæ ex vetitis copulis oritur, æque ac per *legitimam* dirimens matrimonii impedimentum induci, quia quoad caput hoc, ſanguinis proximitas tantum ſpectatur: *Nihil intereſt, ex juſtis nuptiis cognatio deſcendat, an vero non.* L. 24. ff. *de Rit. Nupt.*

Cum naturalis in omnibus directæ lineæ gradibus, & in collateralis lineæ primo conſanguinitatis dirimens impedimentum naturalis juris ſit, Eccleſia ſuper eo diſpenſare non poteſt.

De cognatione, ſeu affinitate ſpiritali.

1. Spiritalis cognatio ſeu affinitas vinculum eſt, quod Baptiſmatis & Confirmationis ſacramentorum occaſione, inter utriuſque miniſtrum ex una parte, puerumque, patrem & matrem ex alia, interque patrinum & matrinam ex una parte, puerumque, patrem & matrem ex alia contrahitur. Eccleſiam permovit æquitas, ut matrimonii dirimens impedimentum ex hac ſpiritali cognatione repeteret. Patrini ſcilicet & matrinæ, non ſecus ac duorum quæ diximus, ſacramentorum miniſtri, cum tamquam baptizati aut confirmati pueri pater & mater ſpectentur, cum eo, cumque iis a quibus ipſe, ſeu legitime, ſeu non, vitam accepit, cognationem contrahunt, ob quam dedeceret eos qui patris & matris loco ſunt, ſponſos evadere.

2. Cum infans domi luſtralibus undis ablutus fuit, deinde vero patrinus & matrina ſumuntur, qui baptiſmi publicis cæremoniis interſint, hi quidem ſeu cum eo, ſeu cum ejuſdem parentibus nullam ſpiritalem affinitatem contrahunt, quia hæc tum ſolum contrahitur, cum infans ad ſacros fontes tollitur, quod in hac facti ſpecie non fit. Eadem eſt eorum ratio, qui extra ſolemnis baptiſmi caſum, patrini aut matrinæ munus obirent, qui in hac pariter facti ſpecie dici non poſſet ab iis puerum ad ſacros fontes tolli: quod tamen requiritur, ut ejuſmodi affinitas contrahatur. Pueri ſub conditione baptizati patrinus & matrina ſpiritalem affinitatem contraxiſſe cenſendi ſunt, quia, in dubio, tutior pars ſumi debet.

3. Si rebaptizaretur infans qui baptiſmum jam valide ſuſcepiſſet, nec miniſter, nec patrinus & matrina ſpiritalem ullam affinitatem contraherent, quia cum ejuſmodi baptiſma nullum ſit, nullum effectum edere poteſt.

4. Cum quiſpiam infantem per procuratorem tenet, non procurator, ſed qui per eum repræſentatur, ſpiritalem affinitatem contrahit, ex eo juris effato, quod quiſpiam per alterius miniſterium facit, eum cenſeri per ſe ipſum facere: *Qui mandat ipſe feciſſe videtur.* L. 1. ff. *Mand.*

5. Solum qui baptizati & ipſi ſunt, ſpiritalem affinitatem, ſeu baptiſmum adminiſtrantes, ſeu patrini

ant matrinæ munere in eodem fungentes, contrahere poſſunt, quia baptiſma ſpiritalis cognationis principium & neceſſarium fundamentum eſt.

6. Pater qui in extreme neceſſitate e ſuis legitimis filiis unum baptizeret, cum uxore poſſet, ut antea, vivere; at ſi eblque neceſſitate eum baptizeret, non amplius conjugale debitum petere poſſet, quamvis illud reddere teneretur, ſi conjux peteret, quemadmodum ſemper id petendi jus penes eam eſt, niſi in culpam conſenſerit, qua vir ſe obſtrinxit filium baptizans extre neceſſitatis caſum, in quo ſcilicet nemo eſt qui baptizare poſſit.

7. Impedimentum quod e ſpiritali cognatione oritur, eccleſiaſticæ ſolum inſtitutionis eſt, nullumque nobis Concilium occurrit quod anta Conſtantinopolitanum, *in Trullo* dictum de eo loquatur, quod nempe an. 691. aut 692. habitum fuit, cujuſque quinquageſimus tertius canon his verbis conceptus eſt: *Quoniam ſpiritalis neceſſitudo ſeu affinitas, corporum conjunctione major eſt; in nonnullis autem locis cognovimus quoſdam, qui ex ſancto & ſalutari baptiſmate infantes ſuſcipiunt, poſtea quoque cum matribus illorum viduis matrimonium contrahere; ſtatuimus, ut in poſterum nihil ſive ejuſmodi. Si qui autem poſt præſentem canonem hoc facere deprehenſi fuerint, ii quidem primo ab hoc illicito matrimonio deſiſtant, deinde & fornicantorum pœnis ſubjiciantur.*

Si quis commatrem ſpiritalem duxerit in conjugium, anathema ſit. (Romanum Concilium, an. 721. canon. 14.)

Si homo inceſtum commiſerit de iſtis cauſis, de Deo ſacrata, aut commatre ſua, aut cum matrina ſpiritali de fonte, & confirmatione Epiſcopi.... de his criminoſus pecuniam ſuam perdat, ſi habet. (Concilium Metenſe, an. 753. can. 1.)

Nullus proprium filium, vel filiam de fonte baptiſmatis ſuſcipiat; nec filiolam, nec commatrem ducat uxorem, nec illam cujus filium aut filiam ad confirmationem duxerit; ubi inventum fuerit, ſeparetur. (Concilium Moguntinum, an. 813. can. 55.)

Docet experientia, propter multitudinem prohibitionum, multoties in caſibus prohibitis ignoranter contrahi matrimonia, in quibus vel non ſine magno peccato perſeveratur, vel ea non ſine magno ſcandalo dirimuntur. Volens itaque ſancta ſynodus huic incommodo providere, & a cognationis ſpiritualis impedimento incipiens, ſtatuit, ut unus tantum, ſive vir, ſive mulier, juxta ſacrorum canonum inſtituta, vel ad ſummum unus & una baptizatum de baptiſmo ſuſcipiant; inter quos, ac baptizatum ipſum, & illius patrem & matrem, nec non inter baptizantem & baptizatum, baptizatique patrem ac matrem tantum, ſpiritualis cognatio contrahatur.... quod ſi alii ultra deſignatos baptizatum tetigerint, cognationem ſpiritualem nullo pacto contrahant; conſtitutionibus in contrarium facientibus, non obſtantibus...., ea quoque cognatio quæ ex confirmatione contrahitur, confirmantem & confirmatum, illiuſque patrem & matrem, ac tenentem non egrediatur; omnibus inter alias perſonas hujus ſpiritualis cognationis impedimentis omnino ſublatis. (Concilium Tridentinum, ſeſſ. XXIV. cap. 2. *Decret. de Reform.*)

Hanc conſtitutionem Concilio Tridentino poſteriora adoptarant.

De civili ſeu legali cognatione.

Oritur civilis ſeu legalis cognatio ex adoptione, quæ duplex diſtinguitur, perfecta una, imperfecta alia. Perfecta adoptio quæ & *adrogatio* nuncupatur, adoptatam perſonam ſub adoptivi patris poteſtata ponit, ut ea quidem ejus nomen ſumat, ipſiuſque neceſſarius hæres evadat, cum is moritur, nullo edito teſtamento; at ſi quod ediderit, ei quartam Antoninam, hoc eſt, quartam omnium bonorum partem debet. Imperfectæ adoptionis quæ etiam ſimplex adoptio dicitur, non alius effectus eſt, quam ut adoptatam perſonam adoptivi patris hæredem conſtituat, ſi forte hic ab inteſtato occubuerit.

Perfecta adoptio matrimonium dirimit; 1. inter patrem adoptivum, ejuſque adoptivam filiam; 2. inter adoptivi patris naturales filios, & perſonam adoptatam; 3. inter eum qui adoptat, & ejus conjugem, qui adoptatur; & ob ſimilium rerum rationem, inter eum qui adoptetur, & ejus conjugem, qui ipſum adoptat.

Quia jamdiu eſt, quod adoptio in Gallia ceſſavit, dirimens quoque impedimentum quod inde oriebatur, cum re finem habuit; & quibus in locis adhuc ſubſiſtit, eo jure gaudet Eccleſia, ut ab eo perinde a quo ab impedimento diſpenſet, quod e ſpiritali cognatione derivatur, quia ab humana ſolum inſtitutione utrumque pendet.

Criminis impedimentum.

Criminis impedimentum eſt, quod ex adulterio & homicidio ſeorſim ſumptis, vel ex utroque conjunctim prodit.

1. E civilis juris, e canonico jure veteri confirmata diſpoſitione, non poterat is viduam ducere, qui cum ea, vivente viro, adulterium patraverat; at novum canonicum jus quod in Decretalibus continetur, titulo, *De eo qui duxit in matrimonium quam polluit per adulterium*, huic diſpoſitioni modum adhibuit, impedimentum criminis adulterii ad eos ſolum caſus redigens, in quibus partes matrimonii, cum liberæ eſſent, inter ſe contrahendi promiſſionem adulterio addiderant, aut ſe ducere, attentatumque matrimonium conſummare auſæ ſunt, legitimo conjuge in vivis agente. Itaque nec ſolum adulterium ſine matrimonii promiſſione, nec ſola matrimonii promiſſio ſine adulterio dirimens impedimentum conſtituunt. Id etiam requiritur, ut promiſſio acceptata, nec acceptatio ante criminis executionem revocata fuerit. Silentium ſolum non eſſet acceptationis ſatis firma probatio, complurium theologorum judicio; neceſſe præterea eſt, ut adulterium quod promiſſionem adjunctam habet, utrique parti innoteſcat. Quamobrem conjugatus ſi puellam quæ liberum eum putabat, obſtricta matrimonii fide, corrumperet, eam poſt uxoris mortem ducere poſſet; itemque, ſi eam duxiſſet, vivente conjuge, ſiquidem eum puella conjugatum eſſe bona fide ignoraret. Conſummatum quoque adulterium fuerit, oportet; at crimini additam promiſſionem, ut matrimonii nullitas inducatur, nec ſinceram, nec puram abſolutamque, nec honeſtam & poſſibilem eſſe neceſſe eſt, quia impedimentum de quo agitur, ab hujus promiſſionis valore non pendet, quippe quæ ſuapte natura, ſeu eſſentialiter nulla eſt; ac ſiquidem ficta fuerit, cum veri ſpeciem præſeferat, ad crimen maxime trahit, a quo Eccleſia, impedimentum ſtatuens, de quo verba facimus, avertere voluit. Cæterum, promiſſio adulterium præcedatne, an ſequatur, nihil refert, dummodo, matrimonio eodem conſtante, utrumque fiat. Si enim promiſſio, prima vivente conjuge, obſtringeretur, & adulterium perpetraretur, vivente altera, non niſi dubium impedimentum eſſet. Juvat animadvertere mutuo præſtitam a duabus perſonis fidem fore, ut poſt earum mortem quibuſcum conjugatæ ſunt, inter ſe matrimonium ineant, nullam & criminoſam eſſe, tametſi jurejurando firmata, & ab omni adulterii conſilio ſejuncta eſſet.

2. Vir qui uxorem occidit, ut aliam ducat, cum hac contrahere non poteſt in duplici facti ſpecie, 1. cum ad uxoris cædem ei ſuam & ipſa operam præſtitit, & eo quidem animo, ut eumdem maritum haberet; 2. cum ea, quia ad occiſionem contulerat, cum ipſo peccavit, & is ea mente uxorem occidit, ut hanc ejus loco duceret. Itaque, cum homicidium ab adulterio ſejunctum eſt, ad illud pars utraque contulerit, oportet; cumque, e converſo, adulterium homicidio conjunctum eſt, ſufficit e duobus reis unum operam occiſioni dediſſe; at, in utraque facti ſpecie, ſaltem alterutrum eo animo fuiſſe, ut alterum duceret, neceſſe eſt. Hinc illud conſequens fit, adulterium & homicidium, ſeu conjunctim ſeu ſeorſim, non niſi certis quibuſdem additis conditionibus, dirimenti impedimento cauſam præbere; videlicet 1. neceſſe ſemper eſt, ut conſummatum homicidium ſit. Itaque, non ſufficit quempiam ejus vitæ inſidias ſtruxiſſe, quem perdere, & a quo ſe expedire volebat, eidemve vulnus inflixiſſe; quod ſi lethale non eſſet, ut perſona, vel ſua ipſius tantum, vel curantis chirurgi culpa occubuiſſet, tum quidem nullum dirimens impedimentum adeſſet. 2. Semper etiam neceſſe eſt, ut homicidium ſuper unius e perſonis duabus quæ inter ſe matrimonium inire volunt, viro aut conjuge patratum fuerit. 3. Cum homicidium ab adulterio ſejunctum eſt, ei ſe partes duæ per phyſicum aut moralem actum miſcuerint, oportet, ita ſcilicet, ut illud executæ fuerint ipſæ per ſe, aliiſve mandaverint, aut in ipſum conſenſerint, antequam patraretur; unius enim partis, quæ homicidium approbaret, quod, ea inſcia, altera perpetraſſet, ratihabitio non ſufficeret; eadem eſſet mandati ratio, quod revocatum fuiſſet.

3. Non eſt neceſſe, ut homicidii, etiam ab adulterio ſejuncti ſociis duobus ea mens fuerit, ut inter ſe matrimonium inirent; ſed ſatis eſt in alterutro id conſilii extitiſſe, quantumvis illud alteri ſocio non patefecerit.

4. In

Digitized by Google

4. In impedimentum quod oritur e crimine, tum quoque inciditur, cum illud ab Eccleſie inſtitutum eſſe ignoratur, cumque e ſceleris ſociis unus tantum chriſtianus eſt, quia licet Eccleſia nihil infidelibus præcipere poſſit, cum juriſdictionis nihil in eos obtineat, ſuis tamen filiis aliquid, quoad infideles, prohibere poteſt.

Hæ peculiares deciſiones præſenti Eccleſiæ diſciplina nituntur, quam ſtatuit decretalis Innocentii III. quæ exiat in cap. *Significaſti*, 6. extr. tit. *Significaſti, quod cum P. civis Spoletanus quamdam mulierem duxiſſet legitime, ea relicta, cuidam meretrici adhæſit; verum cum uxor ipſius eſſet viam univerſæ carnis ingreſſa, meretricem cui adhæſerat, deſponſavit; reſpondemus, quod, niſi alter eorum in mortem uxoris defunctæ fuerit machinatus, vel, ea vivente, ſibi fidem dederit de matrimonio contrahendo, legitimum judices matrimonium.*

Eccleſia, cum criminis impedimentum ipſa ſtatuerit, ſuper eo diſpenſare poteſt.

Impedimentum diverſitatis Religionis.

Bifariam perſonæ duæ quoad religionem differre poſſunt; vel cum una chriſtiana eſt, infidelis altera; vel cum ambæ chriſtianæ ſunt, ſed una catholica, & altera hæretica. Religionis, hac duplici ratione, diſcrimen, *cultus diſparitas*, itane matrimonii impedimentum eſt, ut hoc nullum & invalidum ſit, cum chriſtianus catholicus infidelem aut hæreticam feminam ducit, aut e converſo?

Certum eſt primo chriſtiani cum infideli matrimonium nec naturali, nec divino jure nullum eſſe; nobis enim occurrunt in lege naturæ, in Moſis lege, prioribuſque novæ legis ſæculis, ejuſmodi matrimoniorum exempla plura. Moſes ipſe Sephoram, Madianitarum ſacerdotis filiam duxit; Joſeph duxit Aſeneth, ægyptii ſacerdotis filiam, &c.

Certum eſt, ſecundo loco, tametſi chriſtianorum cum infidelibus matrimonia ſeu naturali, ſeu divino jure nulla non ſint, & Eccleſia ad tempus ea toleraverit, eamdem tamen haud cunctatam hæc ipſa prohibuiſſe, nullaque declaraſſe, ob ſubverſionis periculum, cum admodum facile fieri poſſit, ut tam arcta conſociatio chriſtianam partem pervertat.

Propter copiam puellarum, gentilibus minime in matrimonium danda ſunt virgines chriſtianæ, ne ætas in flore tumens, in adulterio animæ reſolvatur. (Concilium Eliberitanum, an. 305. can. 15.)

De puellis fidelibus quæ gentilibus junguntur, placuit, ut aliquanto tempore a communione ſeparentur. (Concilium Arelatenſe, an. 314. can. 11.)

Placuit, ut nullus chriſtianus judæam, neque judæus chriſtianam ducat uxorem; quare inter hujuſmodi perſonas, illicitas nuptias eſſe cenſemus; qui ſi commoniti a conſortio hoc ſe ſeparare diſtulerint, a communionis gratia ſunt ſine dubio ſubmovendi. (Concilium Aurelianenſe, an. 533. can. 19.)

Chriſtianis quoque omnibus interdicimus, ne judæorum conjugiis miſceantur; quod ſi fecerint, uſque ad ſequeſtrationem, quiſquis ille eſt, communione pellatur. (Concilium Aurelianenſe, an. 538. can. 13.)

Quamquam chriſtianorum qui matrimonium cum infidelibus inierunt, ſeparationem hi canones mandant; iidem tamen intelligi poſſunt de habitationis ſolum ſeparatione, per pœnitentiæ tempus, cui Eccleſia ejuſmodi chriſtianos ſubdabat, qui contra ejus interdictionem ſe ita matrimonio conjunxerant. Non ergo matrimoniorum hujuſmodi nullitatem perſpicue pronuntiant; et dirimens impedimentum quod eadem abroget, ex conſuetudine potius, quæ legis locum hac in re tenet, quam ex aperta ulla expreſſaque lege derivatur. Ita ſentiunt potiores theologi & canoniſtæ qui ſubdunt ſat de loco, ſeu de tempore, quo conſuetudo hæc orta fuerit, haud ſatis conſtare. Utut res habeat, chriſtiani cum infideli matrimonium dubio procul in præſentia nullum eſt; idemque de matrimonio chriſtianos inter & catechumenos inito ſentiendum; quamvis enim catechumeni fidem habeant, baptiſmum tamen non habent, quæ cæterorum omnium ſacramentorum janua eſt. Si tamen ex infidelibus perſonis duabus inter ſe conjugatis unam chriſtianæ religioni nomen dare contingeret; non eſſet neceſſe, ut hæc infidelem partem deſereret, quæ cum ea pacifice, ac ſine chriſtianæ religionis ſcandalo degere conſentiret. At ſi infidelis pars tranquilla cum altera degere nollet, eamque, contra, pervertere & corrumpere niteretur; hæc poſſet, atque adeo deberet ſe ab ea ſejungere, quoad torum tamen & habitationem ſolummodo, uſque eo dum juridice ſegregaretur.

Infidelis qui chriſtianam fidem ampleceteretur, poſt ductas conjuges plures, omnes & ſingulas deſerere teneretur, excepta prima.

Catholici cum hæretica femina matrimonium illicitum eſt non item nullum, dummodo tamen formis ab Eccleſia præſcriptis contractum fuerit.

Illicitum quidem eſt hujuſmodi matrimonium, quia illud Eccleſia graviſſimis de cauſis vetat, quæ ad præcipuas tres rediguntur, & ſunt; fidei ſubverſionis in fideli parte periculum; filiorum mala educatio; diſcordiæ quæ inter alterius religionis perſonas, ut plurimum, dominatur.

Hæretici, ſi ſe transferre noluerint ad Eccleſiam Catholicam, nec ipſis catholicas dandas eſſe puellas, ſed neque Judæis, neque hæreticis dare placuit. (Concilium Eliberitanum, an. 305. can. 16.)

Quoniam non oportet cum omnibus hæreticis miſcere connubia, & vel filios, vel filias dare, ſed potius accipere, ſi tamen profitentur chriſtianos futuros eſſe ſe, & catholicos. (Concilium Agathenſe, an. 506. can. 67.)

Moneantur quam ſæpiſſime fideles chriſtiani a ſuis parochis, ne hæreticis, & hominibus a fide & religione catholica alienis filios & filias ſuas in matrimonium collocent; talibus enim conjugiis (quod dolentes referimus) permulti naufragium fidei fecerunt. (Concilium Burdigalenſe, an. 1583. tit. 15. *de ſacram. Matrimonii.*)

Catholici cum hæretica femina matrimonium, quamvis illicitum ſit, validum tamen eſt, cum a formis ab Eccleſia præſcriptis initum fuit. Ratio eſt, quia nulla eſt ſeu naturalis, ſeu divina, ſeu humana, ſeu eccleſiaſtica, ſeu civilis lex quæ ejuſmodi matrimonium nullum declarat; e contra Tridentinum Concilium anathema in eos pronuntiat, qui dicunt matrimonium per hæreſim ſolvi poſſe: *Si quis dixerit, propter hæreſim, aut moleſtam cohabitationem, aut affectatam abſentiam a conjuge, diſſolvi poſſe matrimonii vinculum, anathema ſit.*

Opponi poſſunt huic deciſioni, 1. Trullani Concilii 72. canon, his verbis conceptus: *Non licere virum orthodoxum cum muliere hæretica conjungi, neque vero orthodoxam cum viro hæretico copulari. Sed etſi quid ejuſmodi ab ullo ex omnibus factum apparuerit, irritas nuptias exiſtimari, & nefarium conjugium diſſolvi*; 2. Ludovici Regis XIV. mandatum, menſe Novembri an. 1680. editum quod catholicorum cum hæreticis matrimonia *non valide contracta, filioſque qui ea conſequentur, illegitimos, & in parentum bona mobilia & immobilia ſucceſſioni incapaces* declaret.

Hæc ad Trullanum Concilium reſponſum eſt, Latinam Eccleſiam non recepiſſe hujus Concilii 72. canonem, perinde ac plures alios quos ſuæ diſciplinæ conſentaneos non comperit. Conſtat Trullanum Concilium ex Epiſcopis quorum plerique e Monothelitarum numero erant, coaluiſſe; patres qui illud conſtituebant, catholicos alioſque, id ſibi ſumpſiſſe, ut totius Eccleſiæ diſciplinam moderarentur, ad ſuoſque mutandos uſus Romanam Eccleſiam adigerent; Sergium Papam III. qui ſanctam Sedem tunc occupabat, illud, Imperatoris Juſtiniani II. comminationibus, e quo coactum fuerat, nunquam ſuſcipere voluiſſe; demum ejus canonibus, cum ipſi per ſe nulla prorſus auctoritate polleant, non aliud robur ineſſe poſſe, quam quod iis Latina Eccleſia, adoptans quos rectos detegit, concedere vult.

Ad Ludovici XIV. mandatum reſpondetur, per illud catholicorum cum hæreticis matrimonia non valida contracta quoad civilia ſolum effecta, non autem quoad vinculum, declarari.

Violentiæ impedimentum.

Violantiæ impedimentum nihil aſt aliud quam vis & coactio quæ in quempiam adhibetur, ut ad matrimonium ſuis ingratiis contrahendum adigatur.

Duplicis generis violentia diſtinguitur, *abſoluta* una, conditione ſuſpenſa, ſeu *conditionata* altera.

Abſoluta violentia eſt externa & phyſica impreſſio, per quam quiſpiam adigitur, ut conſenſus quem ejus animus reſpuit, improbatque, coacta ſigna præbeat. Is eſſet patris actus, qui, vi facta, flecteret filiæ caput, ad oſtendendum eam matrimonio cum homine quem pati non poteſt, conſenſum præſtare; is quoque actus eſſet, per quem ebrius, aut fatuus ad ducendam conjugem pertraheretur, quam ducere nollet, ſi rationis uſu polleret. Violentiæ genus hoc abrogat matrimonium, quia penitus conſenſum & libertatem adimit, quibus ad matrimonii contractum, perinde atque ad omnes contractus cæteros opus eſt.

Conditione ſuſpenſa, ſeu imperfecta violentia non diſcrepat a metu, ab ea ſcilicet irrequieta animi amotione, quam excitat imminentis mali notio.

Metus porro levis aut gravis, juſtus aut injuſtus eſt; levis quidem, cum ad leve, aut, ſiquidem grave, magnique momenti eſt, parum veroſimile malum refertur; gravis autem, cum ei propoſitum eſt magni ponderis malum, quodque prudentis firmique hominis animum frangere poteſt, diciturque *cadens in virum conſtantem*, ut carcer, mors, &c. Juſtus eſt, cum jure ac merito, injuſtus vero, cum immerito & injuria incutitur. His veluti fundamenti loco poſitis, hæc ſane theologiæ ſuper violentiæ impedimento doctrina eſt.

1. Levis timor matrimonium non abrogat, quia conſenſus libertatem non impedit. Ejuſmodi eſſet ambiguarum in quempiam minarum timor, ut ad conſenſum matrimonio quod init, præbendum permoveretur, aut puellæ officioſus erga patrem timor, quæ, ne ei diſpliceret, matrimonio, contra atque animo comparata erat, aſſenſa eſt, quod is ab ipſa initum voluit. Hujus puellæ matrimonium ejuſmodi metus haud nullum reddit, niſi forte pater ſerias graveſque, ut exhæredationis, acerbitatis, extremæque indignationis minas juſſis addiderit.

2. Gravis timor quem parit aut naturalis cauſa, ſeu interne, ut morbus, ſeu externe, ut naufragium, aut cauſa libera, ſed juſta, ut judex qui juſtis, gravibuſque propoſitis pœnis quempiam ad matrimonium ineundum damnat, ne hic quidem timor efficit, ut matrimonium nullum ſit. Ratio eſt, quia timor tum ſolum abrogat matrimonium, cum perſonæ quam ſpectat, injurioſus eſt; jam vero cum quiſpiam matrimonium init, vel quia ad illud juſte damnatur, vel quia morbum, naufragium, mortem timet, ei nulla affertur injuria; hinc illud conſequens fit matrimonium validum eſſe, licet ſolum mortis metu, & ab homine mortis indicta pœna, ad puellam quam dedecoravit, ducendam damnato initum fuerit. Idem de eo dicendum qui ad mortem evitandam quam inimicus ei minitatur, hominis filiam ducit, qui eidem ſatis firmo præſidio eſſe poteſt.

3. Gravis metus, qui ex libera injuſtaque cauſa oritur, matrimonium abrogat, cum, qui eum incuſſit, perficere in animo habuit, ut matrimonium contraheretur. Ratio eſt, quia origine injurioſus, affectiſque funeſtus is timor eſt. Ut autem ejuſmodi timor matrimonium abroget, non eſt neceſſe, ut femina quæ expetitur, ejus vim, ſeu impreſſionem directe ſentiat; malum cujus minæ patrem, matrem, cæteroſque aſcendentes, filios, horumque deſcendentes, fratres, ſorores afficeret, ejus proprium & peculiare cenſeretur. Debet id accipi de gravi metu, quamvis firmato per juſjurandum, & a matrimonio ipſo quod ejuſdem metus cauſa conſummatum fuiſſet, & e quo filii ſuſcepti eſſent. Ita judicatum per areſtum diei 24. Aprilis an. 1651. quod in Ephemeride Soefvius affert. Areſtum hoc declarat nullum matrimonium metus cauſa, licet apud judicem conquerens pars non niſi poſt cohabitationis annos tres ſibi jus petiiſſet, ex eaque unione filii nati eſſent.

4. Gravis timor non abrogat matrimonium per ejuſdem timoris impreſſionem initum, cum qui eum imprimunt, haud ſibi finis loco matrimonium proponunt. Ut exemplum afferam, eſt quiſpiam in latronum manus qui inibi ſunt, ut eum occidant; tranſit quidam cui ille ſe ejus filiam ſe ducturum promittit, ſi per eum e latronibus liberatus fuerit; tranſiens eum liberat; liberatus ſui liberatoris filiam ſibi conjugem ſumit; hoc matrimonium validum eſt.

5. Cohabitatio quæ coactum matrimonium conſequitur, validum reddit matrimonium, his tribus additis conditionibus; ut voluntaria ſit; ut ab errore immunis fuerit; & ut pars quæ libere conſenſit, ſuum primum conſenſum non revocaverit.

6. Domini temporales & magiſtratus qui eos in quos juriſdictione pollent, matrimonium ſuis ingratiis, & contra atque animo affecti ſunt, inire cogunt, ipſo facto excommunicationi ſubſunt: *Ita plerumque temporalium dominorum ac magiſtratuum mentis oculos terreni affectus atque cupiditates excæcant, ut viros & mulieres ſub eorum juriſdictione degentes, maxime divites, vel ſpem magnæ hæreditatis habentes, minis & pœnis adigant cum iis matrimonium contrahere, quos ipſi domini vel magiſtratus illis præſcripſerint. Quare cum maxime nefarium ſit matrimonii libertatem violare, & ab eis injurias naſci, a quibus jura expectantur; præcipit ſancta ſynodus omnibus, cujuſcumque gradus, dignitatis & conditionis exiſtant, ſub anathematis pœna, quam ipſo facto incurrant, ne quovis modo, directe vel indirecte, ſubditos ſuos, vel quoſcumque alios cogant, quo minus libere matrimonia contrahant.* (Concil. Trident. ſeſſ. XXIV. cap. 9. *de Reform.*)

Per Bleſenſis conſtitutionis articulum 281. viri nobiles dominique vetantur ſubditos ſuos alioſque adigere, ſuas ut filias, neptes aut pupillas in matrimonium tradant contra libertatem voluntatemque quibus eſſe debet in ejuſmodi contractibus locus; ſecus fore, ut nobilitatis jure puniantur, & tamquam raptus rei puniantur.

A violentiæ impedimento Eccleſia diſpenſare non poteſt.

Ordinis impedimentum.

Ordines ſacri qui ſunt epiſcopatus, presbyteratus, diaconatus & ſubdiaconatus, matrimonii dirimens impedimentum pariunt, ſaltem poſt generale an. 1139. Lateranenſe Concilium, cujus canonem, *verb. Impedimentum Voti*, in medium attulimus.

Verum quidem eſt, multo ante & a primis Eccleſiæ ſæculis matrimonium presbyteris & diaconis interdictum fuiſſe; at ea ſacris ordinibus addicta interdictio non niſi prohibens, non autem dirimens matrimonii impedimentum erat.

Si quis Epiſcoporum, presbyterorum, diaconorum & ſubdiaconorum, uxorem accepit, a ſibi injuncto officio deponendus eſt, ſicut in Concilio Carthaginenſi tenetur.

Canon hic qui Auguſtani Concilii, an. 952. habiti primus eſt, probat, ſæculo decimo, ordinis impedimentum nondum tamquam matrimonii dirimens impedimentum ſpectatum fuiſſe, quandoquidem Concilii Patres ſatis habent presbyteros, diaconos & ſubdiaconos, matrimonia contrahentes deponere, quin ea matrimonia invalida & nulla declarent.

Burchardus qui ab an. 1008. ad uſque 1026. Wormatienſis Epiſcopus fuit, quique canonum Collectionem edidit, nullum inter eos affert, qui ſacros ordines inter dirimentia matrimonii impedimenta retulerit; ex quo inferri poteſt, eo ſane tempore nullum adhuc canonem extitiſſe, per quem id impedimenti ſtatutum eſſet. Perſpicitur hinc, cum continentiam ſacris ordinibus non niſi eccleſiaſticum jus addixerit, matrimonii quoque dirimens impedimentum, ſacris ordinibus nixum eccleſiaſtici tantum juris eſſe, ſuper quo Eccleſia diſpenſationem concedere poteſt.

Impedimentum vinculi, ſeu ligaminis.

Vinculi, ſeu ligaminis impedimentum ex priore, etiam non conſummato matrimonio naſcitur, efficitque, ut conjugati ad ſecundum matrimonium tranſire non poſſint, quavis obducta cauſa, niſi poſt primi matrimonii diſſolutionem, per mortem alterius conjugum; ut proinde ſi vir, uxore vivente, & vice verſa, aliam duceret, hoc poſterius matrimonium abſolute nullum eſſet: *Si quis dixerit, licere chriſtianis plures ſimul habere uxores, & hoc nulla lege divina eſſe prohibitum, anathema ſit.* (Concil. Trident. ſeſſ. XXIV. *de ſacram. Matrimon.* can. 2.)

Liquet ex hoc canone, vinculi impedimentum in nova lege poſitivi ſaltem divini juris eſſe, quoniam Chriſtus Dominus, in S. Matthæi Evangelio. cap. 19. v. 7. polygamiam damnavit, & matrimonium ad ſuam primam inſtitutionem redegit, in qua Deus unam tantum conjugem viro dedit: *Quod ergo Deus conjunxit, homo non ſeparet.*

Ex veteris civilis juris diſpoſitione, mulieres non tenebantur abſentes viros, de quibus nullum nuntium accipiebant, niſi quatuor, aut quinque, aut decem annorum ſpatio expectare, quo elapſo, nubere poterant; et Juſtinianus jus hoc abrogavit, (Novella 117. cap. 11. allata in Authentica, *Hodie*, Cod. *de Repud.*) declaravitque mulierem cujus vir caſtra ſequitur, novum matrimonium inire non poſſe, niſi poſtquam ab officiariis ſub quibus in militum album relatus erat, de ejus morte e ſcripto fidem accepit, & ab hac recepta fide quæ jurejurando firmari, & in publicis actis deponi debet, integrum annum excurrere paſſa eſt.

In eumdem fere modum jus, in omnibus abſentiæ caſibus, ſeu de viro, ſeu de muliere ſermo ſit, rem moderatum eſt, ut proinde, quantumvis longa alterutrius abſentia ſit, neuter ſine certis ſuper abſentis morte probationibus ad novas nuptias migrare poſſit. (Clemens III. cap. *In præſentia, de ſponſalib. & matrim.*)

Hujus mortis probatio quæ nulla magis juri & an. 1667. conſtitutioni congruit, eſt excerptum regiſtri funerum parœciæ, vel hoſpitalis, ubi is de quo agitur, mortuus eſt. Excerptum hoc, oportet, parochi, aut vicarii, ejuſve qui in loco deſervit, ſubſcriptione firmatum ſit; & ſiquidem ex alia diœceſi venerit, publica auctoritate firmatum, hoc eſt, a publica tituloque inſignita perſona quæ ſuum & nomen & ſigillum appo-

Digitized by Google

appoſuerit, ad veritatem exactum ſit, neceſſe eſt. Epiſcopus, magni vicarii, & judex regius, in negotio confirmationis per publicam auctoritatem, quam *legalizationem* vocant, fidem faciunt. Cum miles in regione moritur, in qua nullus extat ſepulturæ codex, ducis, aut, ſi is deſit, officiarii ſubalterni teſtimonium, vel per teſtes probatio ſufficit.

Quod de ſecundi matrimonii ante primi diſſolutionem initi nullitate diximus, locum habet, etiamſi poſterius hoc matrimonium bona fide, ac non ſine gravibus credendi cauſis primum matrimonium per alterius partis mortem ſolutum eſſe, contractum fuiſſet; ex quo ſequitur, hoc alterum matrimonium, ſtatim atque error detectus eſt, nullum declarari debere. Partium bona fides, quæ ſecundum matrimonium contraxerunt, id unum efficit, ut ex eo nati filii haud ſpurii cenſeantur, & in patris ac matris hæreditatem, prorſus ut legitimi filii, jus habeant.

Si mulier quæ ad ſecundas nuptias tranſiit, ſe bona fide liberam rata, forte de primi viri morte non temere dubitet, matrimonii debitum petere non poteſt; tenetur tamen illud reddere, ſi ſecundus vir eam ducens, liberam credidit. Hujus deciſionis prima pars hoc axiomate nititur: *In dubiis tutior pars eſt eligenda*; & ſecunda hoc alio: *In dubiis melior eſt conditio poſſidentis.*

Publicæ honeſtatis impedimentum.

Publica honeſtas eſt apparens proximitas, quæ a ſponſalibus, aut ex matrimonio non conſummato derivatur.

Quamobrem publicæ honeſtatis impedimentum, quam *publicæ honeſtatis juſtitiam* nuncupant, ea proximitatis ratione nititur, ejuſque inſtar, e ſponſalibus, aut ex matrimonio non conſummato originem ducit.

De impedimento, quod oritur e ſponſalibus.

Impedimentum quod e ſponſalibus oritur, nec naturalis, nec divini juris eſt. Illud induxit civile jus, cujus hac in re diſpoſitionem Eccleſia, quia rationi apprime conſonam comperit, adoptavit; ſunt enim ſponſalia ad matrimonium via veluti quædam, quaſique matrimonium *in ſpe*, quod ſaltem apparentis inter deſponſatarum partium unam, & alterius partis propinquos proximitatis genus efformat, & quod inde conſequitur, quamdam inter eaſdem rationem, publicæ honeſtatis nixam parit, quæ impedit, ne deſponſatarum partium una, vel poſt ſponſalium diſſolutionem, validum cum alterius partis propinquis matrimonium inire poſſit.

Per Eccleſiæ decem ſeu duodecim priora ſæcula, publicæ honeſtatis impedimentum ad directæ lineæ conſanguineos redigebatur. Productum deinceps fuit ad collateralis lineæ conſanguinitatem æque longe, omninoque in iiſdem gradibus, atque affinitatis impedimentum, quæ ex matrimonio ortum trahit; atque adeo Bonifacius VIII. ad ea ipſa ſponſalia quæ haud valide contracta fuerant, id impedimenti protulerat, dummodo tamen nullitas non ex partium conſenſus defectu oriretur. At hanc diſciplinam correxit Tridentina ſynodus, mandans; ut hujuſmodi impedimentum collaterali lineæ primum gradum non excederet, nec niſi per ſponſalia valide contracta conſtitueretur: *Juſtitiæ publicæ honeſtatis impedimentum, ubi ſponſalia quacunque ratione valida non erunt, ſancta ſynodus prorſus tollit; ubi autem valida fuerint, primum gradum non excedat; quoniam in ulterioribus gradibus jam non poteſt hujuſmodi prohibitio abſque diſpendio obſervari.* Quæ ergo ſuper publicæ honeſtatis impedimento præſens Eccleſiæ diſciplina præſcribit, hæc ſunt:

1. Impedimentum hoc ad gradum primum tam in directa, quam in collaterali linea reſtrictum eſt; ut proinde qui ſponſus eſt, ſponſæ nec matrem, nec filiam, nec ſororem, quæque ſponſa eſt, ſponſi nec patrem, nec filium, nec fratrem ducere valide poſſint; poſſint tamen cum cæteris propinquis omnibus libere matrimonium inire.

2. Publicæ honeſtatis impedimentum quoad conſanguineos quidem ſeu legitimos ſeu illegitimos in primo gradu locum, quoad affines autem non item: quia in Eccleſiæ legibus quæ hoc impedimentum ſtatuerunt, de conſanguineis tantum, non de affinibus ſermo eſt. Ita, licet ſponſus ſponſæ ſororem ducere nequeat, eam tamen ducere poteſt, quam ſponſæ frater viduam reliquit, quia vidua hæc ſponſæ non conſanguinea, ſed ſolum affinis eſt.

3. Hoc impedimentum perpetuum eſt, adeoque ſubſiſtit etiam poſt alterutrius ſponſorum mortem, & poſtquam ſponſalia evanuerunt per mutuum partium conſenſum, quæ ſibi reddiderunt obſtrictam fidem, aut per judicis auctoritatem qui ſponſalium diſſolutionem pronuntiavit. Ratio eſt, quia hoc impedimentum non a partium, ſed ab Eccleſiæ voluntate pendet, quæ impedimentum hoc ſemel contractum ſemper ſubſiſtere voluit. Ita pluries declaravit Cardinalium Congregatio; deciſionem hanc approbavit Alexander VII. eamque, Fagnano teſte ſuper cap. *Ad Audientiam, de Sponſalibus & Matrim.* ſequitur uſus.

4. Ut hoc impedimentum pariant ſponſalia, neceſſe eſt ea valida eſſe, & quod inde conſequitur, utrinque libera; ad certum præterea ſtatumque ſcopum referri, & abſoluta eſſe debent; ſponſalia enim quæ peculiarem nullam propoſitam rem haberent, quibuſque addita eſſet, vel licita & honeſta *de re futura*, conditio, publicæ honeſtatis impedimentum non offerrent, uſque dum definitus ſcopus, ſuumque effectum ſortita conditio eſſet. Ita, qui e proximi filiabus unam ducturum ſe recepiſſet, quin deſignaret, quam ducere voluiſſet, nec cum earum puellarum ulla, nec cum ullo ex earumdem conſanguineis impedimentum de quo agetur, contraxiſſet; iiſmque qui puellam deſpondet ea conditione, ut hæc intra menſes ei tribuat ſcuta mille, valide ſibi conjugem ejus ſororem ducere poteſt, antequam illud temporis ſpatium elapſum fuerit.

5. Ut publicæ honeſtatis impedimentum pariant ſponſalia, non eſt neceſſe, ut in facie Eccleſiæ facta ſint in iis ipſis diœceſibus in quibus id moris obtinet, ut ſponſalia in Eccleſia benedicantur. Ratio eſt, quia publicæ honeſtatis impedimentum non benedictio ſponſalium, ſed eorum contractus efficit ipſe per ſe. Non ergo ſpectanda eſt benedictio niſi tanquam acceſſio quædam, ſine qua ſponſalium contractus validus eſſe, ſuaque omnino perfectione gaudere non deſinit, cum ſolum domi peracta eſt, coram familia, aut apud notarium, vel inter partes, a duplici ſcripto, pro locorum uſu. Quoniam ergo ſponſalium contractus publicæ honeſtatis impedimentum gignit ipſe per ſe, & hic contractus vere validus eſt quamvis in Eccleſia benedictus non fuerit, in iis ipſis diœceſibus in quibus illud benedicendi mos viget; conſequens evidenter fit non eſſe neceſſe ſponſalia in Eccleſia benedici, ut publicæ honeſtatis impedimentum pariant, & hoc ubique ex iiſdem oriri, ſimul ac valida ſunt, quemadmodum eadem utrique parti actionem tribuunt, ut earum executionem, ſeu apud eccleſiaſticum, ſeu apud ſæcularem judicem perſequatur.

6. Quamvis matrimonium quod conſummatum non fuit, affinitatem non pariat, quia hæc ex carnali tantum copula oritur; publicæ tamen honeſtatis impedimentum affert, quod non patitur conſanguineum aut conſanguineam unius conjugum cum altero, ſi forte viduus evaſerit aut vidua, matrimonium inire, ſeu matrimonium conſummatum non fuerit, quia partium una mortem occubuit, ſeu quia religionem ingreſſa eſt, ſeu quia impotens erat. Hoc impedimentum quod affinitatis imagine, ſeu ſpecie nititur, hoc quoque tempore ad quartum incluſive gradum extenditur; Tridentinum nempe Concilium ſuper hac re nihil mutationis edidit, ut in Bulla *Ad Romanum*, an. 1568. die 1. Julii declaravit Pius Papa V.

7. Omne matrimonium, cujuſvis impedimenti cauſa, nullum, ne clandeſtino quidem excepto, ſemper publicam honeſtatem affert, niſi forte e conſenſus defectu nullum ſit. Ratio eſt, quia ejuſmodi matrimonium afferebat publicæ honeſtatis impedimentum ex jure veteri, cui Tridentina ſynodus non derogavit, cum ſolum declaraverit ſponſalia quæ nulla fuerint, id impedimenti non allatura, quin de matrimonio nullo quicquam diceret. Hoc publicæ honeſtatis impedimentum quod irrito nulloque matrimonio nititur, licet conſummatum non ſit, ad cognationis quartum incluſive gradum uſque protenditur nonnullorum auctorum ſententia, quæ magis cum Pii V. Bulla congruere videtur.

Dementia, ſeu defectus rationis impedimentum.

Inſani, furioſi, itaque imbecilles, ut deliberationis & electionis impotes ſint, naturali jure ad contrahendum matrimonium inhabiles ſunt, quia liberum conſenſum præbere nequeunt, qui ad contractus matrimonii, perinde atque aliorum omnium contractuum eſſentiam pertinet. Si tamen inſanus matrimonium in aliquo rationis intervallo contraheret, illud validum eſſet, tametſi periculoſum ob inſaniæ reditum; ex quo fit, ut parochus ejuſmodi perſonas in matrimonium conjungere non debeat, quin Epiſcopum conſulat.

Non eadem eſt ſurdorum & mutorum ratio; hi nempe ma-

pe ma-

pe matrimonio jungi poſſunt, cum ſatis experrecte mente ſunt, ut obligationem cognoſcant, quam contrahunt, cumque ita ſe habeant, ut ſuum per ſigna conſenſum patefacere poſſint.

Nec magis in inſanorum numero ponendi ſunt, quibus imaginatio quoad unum ſolummodo caput læſa, liberum, quoad cætera omnia, rationis uſum relinquit. Ejuſmodi fanatici ineundo matrimonio pares ſunt.

Affinitatis impedimentum.

Affinitas legitima & proprie dicta, vinculum, ſeu proximitatis ratio eſt, quæ inter conjugum unum, & alterius conjugis propinquos, inter virum & uxoris propinquos, interque uxorem & viri propinquos exiſtit, definiturque univerſim: *neceſſitudo inter unum e conjugibus, & alterius conjugis cognatos.*

Ex hac definitione, omnes viri conſanguinei ſunt uxoris affines, omneſque uxoris conſanguinei ſunt affines viri; et vir quoque unus e ſua familia cum uxoris conſanguineis, itemque una uxor e ſua familia cum viri conſanguineis hanc ipſam affinitatem contrahunt. Hinc paſſim fit, ut pater & filius matrem & filiam ducant; fratres duo ſorores duas; eorum unus matrem, filiam alter. Hinc etiam illud receptum principium: *Affinitas non parit affinitatem*; videlicet, qui feminam ſibi conjugem ſumit, ita ejus conſanguineis affinis evadit, ut hi ipſi conſanguinei non evadant illius conſanguineis affines.

Matrimonii affinitatem ſtatuit civile jus, (D. l. 4. §. III.) quin diſtinguat, an conſummatum fuerit, necne; at eam canonicum jus non niſi ex matrimonii per carnale commercium, conſummatione deducit, ut proinde affinitas a canoniſtis definiatur: *propinquitas in carnali copula procedens.* Ratio ſumpta eſt ex Levitica lege quæ cum conſanguinei noſtri conjuge matrimonium vetat, quia facta eſt eadem caro cum eo per ſanguinis mixtionem, & cognationis communicationem, quæ efficiunt, ut unius conſanguinei evadant alterius affines: *Turpitudinem uxoris fratris tui non revelabis, quia turpitudo fratris tui eſt* (Levit. cap. 18. v. 16.). Cum ergo matrimonium ante conſummationem ſolutum fuit, nullum inter partium unam, & alterius conſanguineos adeſt affinitatis impedimentum; at adeſt aliud quod publicæ honeſtatis dicitur, impedimentum, ea proximitatis ratione nixum, quæ inter perſonas quas diximus, reperitur.

Ut cognoſcatur, quo gradu ſint affines perſonæ duæ, diſtingui debent in affinitate prorſus ut in conſanguinitate, ſtipes, linea & gradus. Stipes ſunt perſonæ duæ, quæ per mutuum commercium una caro evaſerunt; hæ quidem non tamquam affines, ſed tamquam affinitatis fons & principium ſpectantur. Linea eſt perſonarum ordo & ſeries, quæ invicem aliæ, aliis affines ſunt. Hæc linea vel directa, vel collateralis eſt, prout perſonarum quæ ſe cognoverunt, conſanguinei in recta aut collaterali linea quoad eas ſunt. Gradus eſt unius affinis ab alio diſtantia, quæ quidem ad conſanguinitatis diſtantiam exigitur; adeoque tot adſunt affinitatis gradus Joannem inter eamque quæ ejus conſanguineo nupſit, quot conſanguinitatis gradus inter Joannem, eumque ipſius conſanguineum interſunt.

Affinitas legitima & proprie dicta quæ ex conſummato matrimonio derivatur, conſtituit matrimonii dirimens impedimentum ei prorſus ſimile quod conſanguinitas efficit, quodque proinde in linea recta ad infinitum uſque; & in linea collaterali ad quartum incluſive gradum extenditur.

Impedimentum hoc jam inde a primis Eccleſiæ ſæculis notum erat, quemadmodum ex antiquis Conciliis compertum fit.

Si quis privignam, ſeu *privignam ſuam* (conjugis ex alio viro filiam) *duxerit uxorem, eo quod ſit inceſtus, placuit nec in fine dandam eſſe ei communionem.* (Concilium Eliberitanum, an. 303. can. 66.)

Mulier, ſi duobus fratribus nupſerit, abjiciatur uſque ad mortem. (Concilium Neocæſareenſe, an. 314. can. 2.)

Inceſtis conjunctionibus nihil prorſus veniæ reſervamus, niſi cum adulterium ſeparatione ſanaverint. Inceſtos vero nec ullo conjugii nomine prævalendos, præter illos quos vel nominare funeſtum eſt, hos eſſe cenſemus. Si quis relictam fratris, quæ pene prius ſoror extiterat, carnali conjunctione violaverit; ſi quis frater germanam uxoris acceperit; ſi quis novercam duxerit .... ſi quis relictæ avunculi miſceatur, aut patrui, vel privignæ concubitu polluatur. (Concilium Epaonenſe, an. 517. canon. 30.)

Haud ſatis certo conſtat, quandonam inſtituta fuerit diſciplina quæ matrimonium inter affines in iis omnibus gradibus prohibet, in quibus inter conſanguineos vetitum eſt. Id abeſt ab omni dubitatione ætate octavo ſæculo locum habuiſſe, quemadmodum probat Romani Concilii, an. 721. habiti is nonus canon qui matrimonium inter affines, perinde atque inter conſanguineos illimitatum in modum vetat: *Si quis de propria cognatione, vel quam cognatus habuit, duxerit uxorem, anathema ſit.*

Inconcuſſum aliud hujus diſciplinæ monumentum nobis exhibet Compendienſis Concilii, ſub Pipino Rege, in populi generali cœtu, an. 757. celebrati ſecundus canon in hæc verba: *Si duo in tertio loco ſibi pertinent, ſive vir, ſive femina, aut unus in tertio, alter in quarto, uno mortuo, non licet accipere uxorem ejus, & ſi inventi fuerint, ſeparentur; una lex eſt de viris & de feminis.*

Ab eo tempore, ſemper inter affines matrimonia quibus in gradibus inter conſanguineos vetita, quibuſque pariter in gradibus inter conſanguineos permiſſa fuere. Lateranenſe Concilium, an. 1215. habitum, matrimoniorum, conſanguinitatis cauſa, prohibitionem ad quartum gradum redegit, eam quoque eidem gradui ob affinitatem addixit; atque hæc Eccleſiæ præſens diſciplina eſt. Idem quoque in affinitatis negotio de mixtis ſeu inæqualibus gradibus, ac dum de conſanguinitate agitur dicendum eſt.

Præter legitimam & proprie dictam, crimiṅoſa affinitas eſt, quæ ex fornicatione, ex carnali ſcilicet illicitaque duarum perſonarum conjunctione oritur, quæque matrimonii dirimens impedimentum earumdem perſonarum unam, & alterius propinquos inducit.

Inter matrimonii impedimentum quod hæc criminoſa affinitatis ſpecies, illudque quod legitima affinitas pariunt, id diſcriminis intercedit, quod poſterius ad quartum incluſive gradum uſque protenditur, at prius in ſecundo pariter incluſive gradu deſinit, quemadmodum Tridentina ſynodus (ſeſſ. XXIV. cap. 4. *de Reformat. matrim.*) his verbis declarat: *Sancta ſynodus ... graviſſimis de cauſis adducta impedimentum quod propter affinitatem ex fornicatione contractam inducitur, & matrimonium poſtea factum dirimit, ad eos tantum qui in primo & ſecundo gradu conjunguntur, reſtringit; in ulterioribus vero gradibus ſtatuit hujuſmodi affinitatem matrimonium poſtea contractum non dirimere.*

Pronuntians Tridentina ſynodus ſe ad primum & ſecundum gradum criminoſam affinitatem redigere, ſatis oſtendit per eam antea in ulterioribus, iiſdemque ac per proprie dictam affinitatem gradibus impedimentum inductum fuiſſe; ſe tamen illud ad primum & ſecundum gradum, ob graviſſimas cauſas, reſtringere. Ex hac nova diſciplina a Tridentino Concilio inſtituta, ſi Petrus Petronilla abuſus eſt, Petronillæ nec matrem, nec filiam, nec ſororem, nec amitam, nec neptem, nec conſobrinam, itemque Petronilla Petri nec patrem, nec filium, nec fratrem, nec patruum, nec nepotem, nec conſobrinum ducere poſſunt; at idem Petrus Petronillæ cæteras omnes ultra ſecundum gradum conſanguineas valide & licite ducere poteſt, & vice verſa. Ita Pius V. per Bullam, *Ad Romanum Pontificem*, die 19. Decembris an. 1566. editam declaravit, ut difficultatem tolleret, quam theologorum nonnulli excitaverant, ajentes Tridentin. Concilium nihil aliud egiſſe, quam dirimens impedimentum de quo agitur, in prohibens mutaſſe, ut proinde matrimonium in remotioribus eorumdem impedimentorum gradibus initum validum quidem, ſed illicitum eſſet.

Affinitas quæ ex illicito commercio oritur, non inducit matrimonii dirimens impedimentum, niſi cum hoc commercium publicum eſt. Eſt hæc Alexandri III. deciſio, cap. 4. *De eo qui cognovit conſanguineam.* Nec magis affinitas quæ matrimonio jam contracto ſupervenit, dirimens impedimentum eſt quod illud diſſolvere poſſit; at eadem, niſi forte ex vi cui obſiſti non potuerit, aut ex invincibili ignorantia derivetur, ream partem petendi conjugalis debiti jure ſpoliat; quod jus non eadem pars, cum ſuo ipſius conſanguineo, aut cum conjugis affinibus peccans amitteret, quia canones qui primum illud definierunt, ſuper altero nihil ſtatuerunt. Si conjuges ambo idem crimen ſeorſim patraſſent, neuter abſque Epiſcopi diſpenſatione, matrimonio uti poſſet.

Ab affinitatis impedimento in omnibus collateralis lineæ gradibus Eccleſia diſpenſare poteſt, quia impedimenti genus hoc eccleſiaſtici tantummodo juris eſt. Quoad directam lineam, ſectæ ſententiæ ſunt. Sunt e theologis, juriſque conſultis, qui propugnent affinitatis impedimentum in omnibus directæ lineæ gradibus ad naturale jus pertinere, & quod inde conſequitur, Eccleſiam in horum graduum nullo diſpenſare poſſe.

Sunt

Google

Sunt alii qui eam in omnibus ejuſmodi gradibus diſpenſare poſſe putant, excepto primo; ſunt denique qui ne primum quidem excipiunt, quia, inquiunt, inter rectæ lineæ affines matrimonium non naturali, ſed humano tantum, eccleſiaſtico aut civili jure vetitum eſt. Hinc, ſubdunt, ſummi Pontifices cum infidelibus fidem amplexis diſpenſant, qui matrimonia in primo affinitatis gradu, quæ ex recta linea deducitur, obſtricti ſunt, cum id facere per patrias leges potuerunt; hinc etiam Galliarum Concilia plura, dum affinium inceſtuoſa conjugia damnant, eos ſeparari nolunt, qui in primo ipſo rectæ lineæ gradu matrimonium, ante eorum interdictionem, inierant. Id nimirum probant ex Aurelianenſis Concilii, an. 538. habiti decimo canone qui, quicquid ſuper inceſtuoſis connubiis in præcedentibus Conciliis ſtatutum fuerat, confirmat, hiſque verbis conceptus eſt: *De inceſtis conjunctionibus, ita, quæ ſunt, ſerventur, ut his qui aut modo ad baptiſmum veniunt, aut quibus Patrum ſtatuta ſacerdotali prædicatione in notitiam antea non venerunt, ita pro novitate converſionis ac fidei ſuæ credidimus conſulendum, ut contracta huc uſque hujuſmodi conjugia non ſolvantur, ſed in futurum, quod de inceſtis conjunctionibus in anterioribus canonibus interdictum eſt, obſervetur, id eſt, ut ne quis ſibi ſub conjugii nomine ſociare præſumat relictam patris, filiam uxoris, relictam fratris, ſororem uxoris, conſobrinam aut ſobrinam relictam avunculi, vel patrui.*

His tamen rationibus nihil obſtantibus, Papæ diſpenſationes ad matrimonium in primo affinitatis e recta linea prodeuntis gradu abuſivæ aut ſubreptitiæ, quemadmodum Gallorum juriſconſultorum pleriqne putant, nunc temporis in Gallia declararentur; habetur enim ibi pro certo matrimonium inter affines in rectæ lineæ primo gradu, naturali jure vetitum eſſe, in eoque proinde gradu Papam diſpenſare non poſſe. Ratio eſt, quia qui in recta linea aſcendendo affines ſunt, ita parentum locum tenent, licet ejuſmodi reapſe non ſint, ut iis qui deſcendendo affines ſunt, obſervantiam debeant, quæ naturæ ipſa vi cum æqualitate conſtare non poteſt, quæ in matrimonii uſu inter ſponſos exiſtit. Quamobrem id genus conjugia cum naturali pudore & honeſtate pugnant, quæ ſcilicet impedit, ne conjux, quæ matris aut filiæ locum tenuit, expetatur.

Ex hac ſententia quam Galli ſequi debent, in uſu, inquiunt Andegavenſes Collationes, ſuper Matrimonio, p. 164. nemo privignam, ſeu puellam e primo conjugis matrimonio natam, ſuamve nurum, ſeu filii viduam ducere poteſt, cum utraque, naturali jure, matrimonio cum eo qui patris loco eſt, matris viro ſcilicet, aut viri patre, contrahendo, quemadmodum quoad proprium patrem filia ſe habet, inepta ſit. Eodem pacto viri filius novercam, patris viduam, ſuamve ſocrum, ſuæ conjugis matrem ducere nequit; ia enim, naturali jure, matrimonio cum noverca, aut ſocro, prorſus ut cum propria matre filius, ineundo ineptus eſt.

Clandeſtinitatis impedimentum.

Clandeſtinum matrimonium dicitur, in univerſum, quod occulte ratione initum eſt, & in quo ſolemnes formæ quas leges poſtulant, omiſſæ fuerunt; at, ut e Tridentini Concilii ſententia & mente loquamur, ea clandeſtina matrimonia ſunt, quæ non præſente unius e partibus parocho, aliove ſacerdote quem is, vel ordinarius deſignaverint, duobus item aut tribus haud præſentibus teſtibus, contrahuntur. Poſita eſt hac in re clandeſtinitas quam laudatum Concilium inter dirimentia matrimonii impedimenta retulit, ut nullum proinde & invalidum matrimonium ſit, quoties ſine parochi, alteriuſve ab eo vel ab ordinario deſignati ſacerdotis, duorumque aut trium teſtium præſentia contractum fuerit, etiamſi partes contrahentes invicte Concilii decretum quod earum matrimonium irritat, ignorarent.

Tametſi dubitandum non eſt, clandeſtina matrimonia, libero contrahentium conſenſu facta, rata & vera eſſe matrimonia, quamdiu Eccleſia ea irrita non fecit, & proinde jure damnandi ſint illi, ut eos ſancta ſynodus anathemate damnat, qui ea vera ac rata eſſe negant; quique falſo affirmant matrimonia a filiisfamilias ſine conſenſu parentum contracta irrita eſſe, & parentes ea rata vel irrita facere poſſe; nihilominus ſancta Dei Eccleſia ex juſtiſſimis cauſis illa ſemper deteſtata eſt, atque prohibuit.... Qui aliter quam præſente parocho, vel alio ſacerdote, de ipſius parochi, ſeu ordinarii licentia, & duobus vel tribus teſtibus matrimonium contrahere attentabunt; eos ſancta ſynodus ad ſic contrahendum omnino inhabiles reddit, & hujuſmodi contractus irritos & nullos eſſe decernit, prout eos præſenti decreto irritos facit & annullat. (Concil. Trident. ſeſſ. XXIV. *de Reform. Matrimon.*)

Plura ſane ſuper hoc Tridentini Concilii decreto, & generatim, ſuper clandeſtinitatis impedimento, de quo hic agitur, animadvertenda veniunt.

1. Ante Tridentinum Concilium, clandeſtina matrimonia illicita quidem erant, utpote ab Eccleſia prohibita, non tamen nulla & invalida, quia Eccleſia non declaraverat ea talia eſſe; immo vero Concilium pronuntiat eadem clandeſtina matrimonia *rata & vera* matrimonia fuiſſe, non ſolum tamquam civiles contractus, ſed etiam tamquam ſacramenta, complurium ſaltem theologorum & juriſconſultorum judicio.

2. Eadem clandeſtina matrimonia, quibus in regionibus Tridentinum Concilium promulgatum non fuit, hoc adhuc tempore valida ſunt. Hæ regiones ſunt quæ ante Concilii confirmationem quæ an. 1654. perfecta fuit, ſe a Romana Eccleſia ſegregarunt; ut Svecia, Saxonia, Boruſſia, Anglia, Scotia, Irlandia, Dania, Pomerania, & ſeptentrionales regiones ceteræ; idemque de infidelibus regionibus, cujuſmodi ſunt Turcarum & Sinarum imperia dicendum eſt.

3. Catholicorum quoque inter ſe, aut catholicorum cum hæreticis, aut hæreticorum inter ſe clandeſtina matrimonia, ut in fœderati Belgii provinciis, & ipſa valida ſunt; adeoque, cum catholici, aut hæretici duo matrimonium in iis regionibus inter ſe contraxerunt, non eſt neceſſe, ſinum ut matrimonium, & forma per Tridentinum Concilium præſcripta, iidem iterent, ſiquidem hos ad Eccleſiæ ſinum redire, eoſque ſibi domicilium in iis regionibus in quibus hoc Concilium receptum eſt, ſtatuere contigerit. Quæſtio, poſtquam magna animorum contentione agitata fuerat, tandem per Benedicti XIV. decretum ſequens, die 4. Novembris an. 1741. datum finita ſolemnem in modum fuit: *Matrimonia quæ in locis Fœderatorum Ordinum dominio in Belgio ſubjectis iniri ſolent, ſive inter Hæreticos ex utraque parte, ſive inter Hæreticum ex una parte virum, & Catholicam feminam ex alia, aut vice verſa, non ſervata forma a ſacro Tridentino Concilio præſcripta, utrum valida habenda ſint, necne, diu multumque diſceptatum eſt, animis hominum ac ſententiis in diverſa diſtractis... Negotio mature perpenſo, omnibuſque rationum momentis hinc inde ſedulo libratis, declaravit, ſtatuitque matrimonia in dictis Fœderatis Belgii provinciis inter Hæreticos uſque modo contracta, quæque in poſterum contrahentur, etiamſi forma a Tridentino præſcripta non fuerit in his celebrandis ſervata, dummodo aliud non obſtiterit canonicum impedimentum, pro validis habenda eſſe; adeoque ſi contingat utrumque conjugem ad Catholicæ Eccleſiæ ſinum ſe recipere, eodem quo antea, conjugali vinculo ipſos omnino teneri, etiamſi mutuus conſenſus coram parocho catholico non renovetur; ſin autem unus tantum ex conjugibus, ſive maſculus, ſive femina convertatur, neutrum poſſe, quamdiu alter ſuperſtes erit, ad alias nuptias tranſire. Quod vero ſpectat ad ea conjugia quæ pariter in iiſdem Fœderati Belgii provinciis, abſque forma a Tridentino ſtatuta, contrahuntur a Catholicis cum Hæreticis.... declarat Sua Sanctitas, ea, alio non concurrente* canonico impedimento, *valida habenda eſſe*, &c.

4. Ubicunque Tridentinum Concilium receptum eſt, matrimonia clandeſtina, hoc eſt, matrimonia quæ, quin parochus, duove aut tres teſtes præſentes ſint, contrahuntur, nulla ſunt & invalida.

5. Parochi & teſtium præſentia quam Concilium ad matrimonii validitatem requirit, non pura putaque corporis & phyſica præſentia eſt, ſed humana & moralis quæ parochum ſcilicet ac teſtes comparet, ut matrimonii celebrationem certam exploratamque reddant; quod ſi perſonæ duæ, coram parocho ac teſtibus ebriis aut dormientibus, conjugalem ſibi fidem obſtringerent, nullum prorſus matrimonium exiſteret.

6. In theologorum ſententia, qui ſacerdotem putant matrimonii ſacramenti miniſtrum eſſe, itemque prout Gallorum juriſconſultorum complures aſſerunt, parochi præſentia quæ requiritur, ut ſacramentum validum ſit, non ſimplex paſſiva præſentia eſt, ſed actua & exercitatio miniſterii parochi qui partium conſenſum recipit, iiſque nuptialem benedictionem tribuit tamquam publicus ſacramentorum miniſter; hinc fit, ut per areſtum conſtitutionis diei 5. Septembris an. 1630. prohibeantur omnes notarii, interdictionis indictæ pœne, ullum actum tranſigere, per quem vir & femina declaraverint ſe ſibi mutuo matrimoniale vinculum ſumere, propterea quod iis matrimonii ſacramentum conferre Epiſcopi, magni vicarii & parochi recuſarent; hinc etiam fit, ut in Pariſienſi, pluribuſque aliis diœceſibus locum habeat excommunicatio quam ſubeunt

ipſo

Digitized by Google

ipſo facto, qui matrimonium contrahunt, quod Gallice dicitur *à la Gomine*, qui videlicet proteſtantur ſe ſibi viciſſim mariti & uxoris fidem præſtare, præſente parocho qui renuit nuptialem benedictionem iiſdem tribuere.

7. Quilibet ſacerdos cui coloratus titulus ſuppetit, quique verus parochus publice habetur, licet ejuſmodi reapſe non ſit, ob occultum aliquod impedimentum, cujuſmodi eſt ſimonia, confidentia quæ ejus proviſiones nullas reddit, hujuſmodi tamen ſacerdos matrimonia valide celebrat. Idem de interdicto, aut excommunicato denuntiato parocho dicendum eſſet, quia ſemper ſuam parochi qualitatem retineret, quoad per juridicam ſententiam beneficio ſpoliaretur, quoniam contrahentium parochi præſentiam ſimpliciter Tridentinum Concilium poſtulat, quin eum excipiat, qui interdictus, aut excommunicatus denuntiatus eſſet. Ita definiit Congregatio, referente Fagnano, in cap. *Litteras* 1. *de Matrim.* &c. lib. 4. tit. 16.

„ Qui in ea, in qua ego, ſententia ſunt, inquit „ Colletius, parochum ſacramenti miniſtrum eſſe, non „ ita deciſionem hanc ſequi poſſunt; eam quoque Gi„ bertus falſam putabat, id ponens tamquam certum „ non niſi ſimplicem teſtem ſacerdotem eſſe. “ (Compendium Pontaſiani Dictionarii Caſuum Conſcientiæ, Tom. I. ad litteram, *Impedimentum Clandeſtinitatis*, Caſu XL.)

Nos quidem in ipſa hypotheſi, ſacerdotem ſacramenti matrimonii miniſtrum eſſe, deciſionem hanc veram eſſe cenſemus, ob eam cauſam, quia excommunicati denuntiati, excepto pœnitentiæ ſacramento quod juriſdictionem requirit, cætera omnia valide conferunt; alia enim ſacramenta, ut valide conferantur, nihil aliud quam materiam, formam, & miniſtri intentionem poſtulent. Eſt ſane matrimonii celebratio curiale munus, parochi actus; non proinde tamen proprie dictæ juriſdictionis actus eſt; ac ſiquidem interdictus, aut excommunicatus denuntiatus parochus matrimonium celebraverit, conſequens profecto fit eum graviter peccare, dum id edit officii quod eidem interdictum eſt; illud vero non ſequitur ullo modo, matrimonium quod celebrat, nullum & invalidum eſſe. Secus de parocho notorie intruſo, & cui ne coloratus quidem titulus præſto foret, dicendum eſſet; cum id hominis nulla ratione parochus ſit, quæ celebrare auderet, nulla prorſus & invalida matrimonia eſſent.

8. Ad matrimonii celebrationem competens eſt loci parochus, in quo partes, quæ una matrimonium inire volunt, degere conſueverunt, & cum quiſpiam per anni partem in uno, & per aliam in alio loco verſatur, ejus parochus eſt loci parochus, in quo ejus commoratio præcipua eſt, in quo Paſcha ſumit; in quo ſe *habitantem* in actis quæ tranſigit, dicere ſolet; ubi denique publicis oneribus ſubeſt. Si quis in urbe per menſes ſex, itemque per reliquos ſex ruri degat, utrobique nubere poteſt, dummodo in utraque parœcia matrimonii denuntiationes edendas curet.

9. Ut domicilium acquiratur, quod ad matrimonium reapſe contrahendum in Gallia ſufficiat, edictum menſis Martii an. 1697. ſtatuit quod ſequitur: „ Omnibus „ parochis interdicimus, ne quem matrimonio jun„ gant, quin eorum verus parochianus ſit, ſaltem a „ menſibus ſex in eorum parœciis reapſe & publice „ commorans, cum de iis ſermo eſt qui prius in alia „ ejuſdem urbis parœcia degebant, & ab anno, cum „ de iis agitur, qui in alia diœceſi vitam agebant; niſi „ a partium quæ contrahunt, parocho, vel ab Archi„ epiſcopo, vel ab Epiſcopo diœceſano peculiarem in „ id veniam obtinuerint. “

Andegavenſes ſuper matrimonio collationes ajunt uſum qui poſt hoc edictum in Gallia ſervatus fuit, (pag. 244. & 245.) credendi locum præbere, Ludovicum XIV. ea ſolum mente fuiſſe, ut parochos vetaret eos in matrimonium conjungere, qui non a menſibus ſex in eorum parœcia ſibi domicilium poſuiſſent, quique antea in eadem diœceſi verſati eſſent, eoſque poſt annum, qui in alia diœceſi commorabantur, quin eorum banna ibi denuntiata eſſent, unde egreſſi fuerant, aut quin in id diſpenſationem obtinuiſſent. Eædem addunt non eſſe certum ſtatumque tempus, quo quiſpiam in peculiari parœcia domicilium habere cenſeatur, ut ibidem nuptialem benedictionem ſuſcipere poſſit, & parochum poſſe tamquam ſuum verum parochianum matrimonio eum jungere, qui in ejus parœciam, bona fide & ſine fraude, commorandi gratis venerit, & cui non alibi domicilium ſit.

10. Cum eſt in duabus parœciis ſita domus, ejus parochus eſt, qui ſacramenta ibidem adminiſtrandi poſſeſſione gaudet; quod ſi inter parochos duos contentio fuerit, omnino neceſſe eſt, ut vel matrimonii denuntiationes in utraque parœcia peragantur, vel ad Epiſcopum, aut ad magiſtratum confugiatur, qui partium alteri, ſaltem proviſionis in modum, controverſam domum adjudicent.

11. Parochus nunquam debet tranſeuntibus vagiſque hominibus quibus ſtatum domicilium non eſt, matrimonii ſacramentum adminiſtrare ſine Epiſcopi venia, & parochi ſuper eorum natalibus & parentibus e ſcripto fide quæ eos baptizatos & nequaquam conjugatos eunttiet: *Multi ſunt qui vagantur, & incertas habent ſedes; ut improbi ſunt ingenii, prima uxore relicta, aliam, & plerumque plures, illa vivente, diverſis in locis ducunt. Cui morbo cupiens ſancta ſynodus occurrere, omnes ad quos ſpectat, paterne monet, ne hoc genus hominum vagantium ad matrimonium facile recipiant. Magiſtratus etiam ſæculares hortatur, ut eos coerceant. Parochis autem præcipit, ne illorum matrimoniis interſint, niſi prius diligentem inquiſitionem fecerint; & re ad ordinarium delata, ab eo licentiam id faciendi obtinuerint.* (Concil. Tridentinum, ſeſſ. XXIV. cap. 7. *de Reform. Matrim.*)

12. Qui majores, nec cum patre aut matre degunt, in ea parœcia matrimonium inire debent, in qua publicum domicilium tenent; minores autem in patris & matris, tutoris aut curatoris parœcia, quamvis iis domicilium quod *facti* dicitur, alibi eſſet, in quo reapſe degerent, niſi quod, in hac facti ſpecie, eorum matrimonii denuntiationes in ea quoque parœcia peragi debent, in qua hoc facti domicilium exiſtit. Eſt hæc edicti menſis Martii an. 1697. diſpoſitio.

13. Parœciæ vicarius, ſuo ipſo vicarii titulo, competens eſt, ut parœciæ matrimonia celebret. Eadem eſt habituati presbyteri ratio, quem parochus in hunc finem propoſuit. Presbyter cui, quin habituatus ſit, a partium Epiſcopo aut parocho facultas ſuppetit, ut earum matrimonium celebret, ad illud celebrandum competens eſt. At quivis alius ſacerdos qui nec ab Epiſcopo, nec a parocho partium hanc e ſcripto facultatem obtinuit, ad id incompetens eſt.

14. Qui parœciis, vacationis tempore, itemque qui ſuccurſalibus deſerviunt, alios presbyteros committere poſſunt, ut matrimonia celebrent, quia quoad populum qui eorum regimini ſubeſt, parochi eſſe cenſentur, omnibuſque parochorum facultatibus ad curiales functiones inſtructi ſunt. Idem de ſimplicibus vicariis dicendum eſt, niſi forte jus hoc ſibi parochus reſervaverit. Ratio eſt, quia, licet qui ad peculiarem cauſam delegati ſunt, ſubdelegare non poſſint, hæc tamen poteſtas ad eos pertinet, qui generatim & ſine exceptione ad omnes cauſas delegati ſunt, ut fere vicarii ad omnia curialia munia.

15. Qui clandeſtinum matrimonium ineunt, præter enorme peccatum quod perpetrant, matrimonii quoque nullitati, filiorum illegitimitati, pœniſque quas iis imponere Epiſcopo videbitur, obnoxii ſunt. Sacerdotes porro, qui privilegium veteremque conſuetudinem prætexentes, eos matrimonio jungere auderent, qui ipſorum parochiani non eſſent, ſuſpenſionem ipſo facto ſubirent, a qua nos parochi tantum ad quem ſpectat partium matrimonium peragere, Epiſcopus ſolvere poſſet: *Qui aliter quam præſente parocho, vel alio ſacerdote, de ipſius parochi, ſeu ordinarii licentia, & duobus, vel tribus teſtibus, matrimonium contrahere attentabunt, eos ſancta ſynodus ad ſic contrahendum omnino inhabiles reddit, & hujuſmodi contractus irritos & nullos eſſe decernit, prout eos præſenti decreto irritos facit & annullat. Inſuper parochum, vel alium ſacerdotem qui cum minore teſtium numero, & teſtes qui ſine parocho, vel ſacerdote hujuſmodi contractui interfuerint, nec non ipſos contrahentes, graviter arbitrio ordinarii puniri præcipit... Quod ſi quis parochus, vel alius ſacerdos, ſive regularis ſit ſive ſæcularis, etiamſi id ſibi ex privilegio, vel immemorabili conſuetudine licere contendat, alterius parochiæ ſponſos, ſine illorum parochi licentia, matrimonio conjungere, aut benedicere auſus fuerit, ipſo jure tamdiu ſuſpenſus maneat, quamdiu ab ordinario ejus parochi qui matrimonio intereſſe debebat, ſeu a quo benedictio ſuſcipienda erat, abſolvatur.* (Concil. Trid. ſeſſ. XXIV. cap. 1. *de Reform. Matrim.*)

16. Tridentinum Concilium duos tantum aut tres teſtes ad matrimonii validitatem poſtulat. Bleſenſes conſtitutiones ann. 1639. 1667. & 1697. quatuor ſaltem ejuſmodi teſtes requirunt, atque huic numero, in Gallia quidem, ſtandum eſt, ne appellationi tamquam ab abuſu locus præbeatur. Hi teſtes debent in loco degere, fide digni eſſe, atque ita comparati, ut percipiant id quod agitur, actorumque teſtimonium reddere poſſint. Quamobrem in carcere detentus, apud judicem accuſatus, aut capturæ decreto obnoxius, quin ſe adhuc purgaverit, admitti non debet, ut in matri-

monio

monio ſe teſtam præbeat, Contrahentium partium propinqui, in matrimonii negotio, idonei teſtes ſunt. Quamvis, quæ fere ſententia obtinet, feminæ poſſint ad matrimonii celebrationem teſtes adeſſe, tutius tamen in uſu eſt, ut viri tantum ad id vocentur, quia Duperrajus, in Tractatu de Matrimonii diſpenſationibus, cap. 41. Pariſienſis ſenatus decretum affert, per quod judicatum fuit feminas in matrimoniis teſtes eſſe non poſſe.

Impotentiæ Impedimentum.

Nuncupatur *impotentia*, matrimonii conſummandi incapacitas. & *impotentes* vocantur, qui illud conſummare non poſſunt, *quia vas muliebre penetrare non poſſunt, aut intra ipſum effundere ſemen de ſe prolificum.*

Si quis præ ſenio ita decrepitus foret, ut non poſſet ſeminare intra vas, utique impotens cenſeri deberet; & is quoque impotens habetur, qui utroque teſticulo caret, vel attritum habet utrumque; ſecus, experientia teſte, ſi careat ſolum alterutro.

Impotentia eſt abſoluta aut reſpectivà, ſeu relata, antecedens aut conſequens, perpetua aut temporalis. Abſoluta eſt, *ſi cum nulla diverſi ſexus perſona haberi queat carnalis copula*; eſt relata, ſeu reſpectiva, *ſi non poſſit cum una, poſſit tamen cum alia*; eſt antecedens, cum matrimonii celebrationem præcedit; ſubſequens eſt, cum poſtea ſupervenit; eſt perpetua, cum nec per naturalia remedia, nec per conſuetas Eccleſiæ preces adimi poteſt, ad eamque ſanandam, aut miraculo, aut peccato opus eſt; ut ſi maleficium per aliud deſtrui oporteret, vel evidens mortis periculum ſubeundum eſſet; temporalis eſt, cum ſeu per tempus, ſeu per medicinæ conſueta ſubſidia, ſeu per preces quas Eccleſia in hujuſmodi occaſionibus adhibet, ceſſare poteſt.

Impotentia quæ poſt contractum, licet non conſummatum matrimonium ſupervenit, illud non abrogat, ſed conjuges ei legi ſubdit, ut una tamquam frater & ſoror vivant. Si dubitetur, an impotentia matrimonium præceſſerit, expendenda eſt ejus qualitas. Si naturalis eſt, ante matrimonium ſubſtitiſſe præſumitur; at tum quidem perſona recipi poteſt, ſuam ut querelam proponat. Si accidentaria impotentia eſt, ſi, exempli gratia, ex morbo, ex operatione, vel ex alia ejuſdem generis cauſa derivatur, valide conjunctæ præſumuntur perſonæ quæ reclamare diu diſtulerunt, nec audiuntur niſi quæ conqueri non cunctantur.

Temporalis impotentia non abrogat matrimonium niſi in iis qui illud ante pubertatis ætatem contrahunt; atque impuberum quidem matrimonium ipſo jure nullum eſt; excipiuntur ii *in quibus malitia ſupplet ætatem*. Cum juniores perſonæ duæ matrimonio junguntur, ſtatim ac pubertatis ætatem attigerunt, & una aliam impotentiæ accuſat, conceduntur iis probationis ſeu experientiæ anni tres & hi quidem vulgo ſolum a die numerantur, quo eædem perſonæ ad plenam integramque pubertatem pervenerunt, quæ in maribus ad annum decimum octavum, & in feminis ad decimum quartum incipit.

Perpetua, abſoluta & inſanabilis impotentia quæ matrimonium præcedit, eſt dirimens & indiſpenſabile impedimentum quod nullum reddit omne matrimonium cum eodem impedimento contractum, efficitque præterea, ut ex perſonæ quæ huic impotentiæ ſubſunt, nullum unquam deinceps matrimonium contrahere poſſint. Ratio eſt, quia hujuſmodi impedimentum non humani ſolum, tam eccleſiaſtici quam civilis, verum etiam naturalis juris eſt, utpote ſuapte vi, ſeu eſſentialiter fini contrarium, quem ſibi natura in matrimonio proponit, quæ prolis generatio eſt. Per idem proinde judicium quod matrimonium, perpetuæ abſolutæque impotentiæ cauſa, nullum declarat, perſona quæ impotens judicata eſt, ad novas nuptias tranſire prohibetur, dum id altera facere ſinitur.

Cum impotentia ex maleficio derivatur, ſponſis concedit Eccleſia probationis annos tres, quibus elapſis eccleſiaſticus judex eorum matrimonium diſſolvere poteſt, iiſque permittere, ut aliud contrahant, ſiquidem impedimentum ex maleficio derivatum non niſi relatum ſit. Cum naturalis & certa impotentia eſt, partes, nulla interjecta mora, matrimonium quod inierunt, abrogandum curare, aut tamquam frater & ſoror vivere debent, quia criminoſa eſt probatio, ſtatim atque eſt & eſſe debet evidenter inutilis. Quod ſi dubia impotentia fuerit, probationis annos tres ob frigiditatem, ut ob maleficium Eccleſia concedit. *Vide* titulum *de Frigidis & Maleficiatis*, in Decretalibus Gregorii IX. *vide* etiam S. Antoninum, Part. III. tit. 1. cap. 12. § 3.

Harmaphroditi in matrimonium conjungi non poſſunt, *priuſquam eccleſiaſticus, ex expertorum inſpectione, dijudicaverit, quis ſexus prævaleat; & declarationem juramento firmatum exegerint, quæ ſpondeant androgini ſe nunquam uſuros altero ſexu, etiamſi æqualiter utriuſque compotes eſſent, quod raro, aut nunquam contingere docent peritiores medici.*

Impedimentum Raptus.

Diſtinguitur raptus duplex, violentiæ unus, ſeductionis alter.

Violentiæ raptus is eſt, quo perſone e loco, ubi in tuto erat, per vim tollitur, ut in raptoris poteſtate ponatur qui eam ſibi conjugem ſumere, eademve ſolum abuti vult.

Seductionis raptus fit, cum perſone per dolos, per blanditias, per munera adducitur, ut e paterna domo, vel ex ea in qua per auctoritatem collocata eſt, egrediatur, atque ita ſe raptoris poteſtati ſubdat, & cum eo matrimonium ineat.

Violentiæ raptus olim inter raptorem raptamque dirimens matrimonii impedimentum inducebat, quod perpetuum erat, efficiebatque, ut iis nunquam liceret inter ſe matrimonium inire, tum etiam cum perſone rapta in raptoris poteſtate eſſe deſinebat. Perſpicitur id ex Caroli Magni Capitularibus quæ mandant, ut, qui puellam rapuit, (VI. 60.) *nunquam illam uxorem habeat*; idemque ex Conciliis compertum fit.

Qui vero deinceps raptu virgines, vel viduas præſumpſerint, ſecundum ſynodalem beati Gregorii definitionem, ipſi & complices eorum anathematizentur, & raptores ſine ſpe conjugii perpetuo maneant. (Concilium Meldenſe, an. 845. can. 66.)

De raptoribus vero, antiquorum patrum ſtatuta ſequentes, hoc tenendum cenſemus, ut, ſi eas rapuerint, quæ cum ſponſa pariter benedictione ſacerdotali initiata ſunt, licet eaſdem corruperint, abſtrahantur tamen ab his, & propriis ſponſis reddantur; quæ vero vel viduæ, vel adhuc ſponſæ non fuerunt, & abſque ipſarum & parentum voluntate rapiuntur, nihilominus parentibus vel propinquis reſtituantur, & aliis, ſi voluerint, nubant; nam ipſis a quibus raptæ ſunt, legitima demum uxores nullatenus eſſe poſſunt. (Concilium Papienſe, ſeu Ticinenſe, an. 850. cap. 10.)

Summus Pontifex Innocentius III. definiit perſonam raptam poſſe cum raptore matrimonium inire, ſiquidem libere in illud conſentire ſtatueret (Cap. 7. Extr. *de Raptoribus*.). At Tridentinum Concilium, media incedens via, declaravit perſonam raptam non poſſe raptori nubere, dum in ejus poteſtate eſſet, bene vero poſſe, cum libertati reddita, in id libere conſentiret: *Decernit ſancta Synodus inter raptorem & raptam, quamdiu ipſa in poteſtate raptoris manſerit, nullum poſſe conſiſtere matrimonium; Quod ſi rapta a raptore ſeparata, & in loco tuto & libero conſtituta, illum in virum habere conſenſerit, eam raptor in uxorem habeat, & nihilominus raptor ipſe, ac omnes, illi conſilium, auxilium & favorem præbentes, ſint ipſo jure excommunicati, ac perpetuo infames, omniumque dignitatum incapaces; &, ſi clerici fuerint, de proprio gradu decidant. Teneatur præterea raptor mulierem raptam, ſive eam in uxorem duxerit, ſive non duxerit, decenter arbitrio judicis dotare.* (Seſſ. 24. cap. 6. *De Reform. Matrimonii.*)

Hujus decreti vi, quod Decretalium jus corrigit, veteris juris aſperitatem emolliens, Eccleſiæque præſentem diſciplinam conſtituit, quicunque vel ipſe per ſe, vel per alios perſonam rapit, eam ſibi conjugem ſumere nequit, quoad ea in priſtinam libertatem reſtituta fuerit. Id tum quoque locum haberet, cum raptor non alio animo fuiſſet, quam ut de perſona quam rapuit, abuteretur, quin de matrimonio cogitarat, & rapta perſona, quo tempore in raptoris poteſtate eſſet, ei nubere conſentiret. Locum id etiam quoad raptorem habet, qui ſuam ipſius ſponſam, invita ipſa, aut invitis ejuſdem parentibus, ſibi tolleret; id enim juris viro ſponſalia non tribuunt, ut in ejuſmodi circumſtantiis puellam tollat. Eadem eſt puellæ minoris ratio, quam raptor conſentientem eam quidem, et contra ejuſdem patris, aut tutoris voluntatem tolleret; quia licet raptor vim puellæ non inferat, quæ rapi conſentit, ejus tamen patri, aut tutori infert, qui ejuſdem, dum minor eſt, voluntatis depoſitarii ſunt. Idem etiam de minori puella dicendum, quæ cum patris quidem aut tutoris conſenſu, at ſuis ipſa ingratiis raperetur, quia pater & potiore jure tutor haud ejuſmodi poteſtate in hujus puellæ perſonam & libertatem gaudent, ſiquidem de matrimonio eidem utili comparando ageretur. De femina quoque idem judicium ferendum eſt, quæ virum rapiendum curaret; quia a fe-

mina patratus raptus non minus eſt libertati noxius, quam qui a viro patratus eſt; & quia e juris principiis eſt, per virum, in rebus potiſſimum quæ relatæ ſunt, cumque æque rationes utrinque ſtant, feminam etiam intelligi.

Id inter ſeductionis & violentiæ raptum convenit, quod adeſt in utroque veri nominis aſportatio, iis injurioſa, ſub quorum poteſtate aſportata perſona eſt, id autem diſcriminis inter hunc duplicem raptum intereſt, quod nemo non violentiæ raptui ſubeſſe poteſt, cum ſeductionis raptui ſolum viginti quinque annorum minores obnoxii ſint. Majores ſui juris, & ſeductionis incapaces cenſentur. Seductionis raptus ſolum quoad perſonam locum habet, qui bona cæteroquin fama gaudet; tamquam licentiæ, non ſeductionis fructus ſpectaretur perſonæ aſportatio, quæ honoris jacturam per crimen feciſſet.

Seductionis æque ac violentiæ raptus matrimonii dirimens impedimentum eſt; ita quidem in Gallia theologorum & Juriſtarum plerique ſentiunt; ratio eſt, quia 1. Tridentina Synodus inter dirimentia matrimonii impedimenta raptum generatim refert, quin inter violentiæ & ſeductionis raptum diſtinguat; ut proinde non ſit inter hos raptus duos ponenda diſtinctio, præſertim in Gallia, ubi regni univerſim mos & civiles leges nulla declarant ejuſmodi matrimonia; qua in re videri poſſunt Bleſenſis conſtitutio art. 42. & edit. an. 1639. 2. quia ſeductionis non minus quam violentiæ raptus libertati nocet, cum ſeductio mentem animumque vehementer, atque adeo periculoſius afficiat, propterea quod ſubita motio ad executionem promptior quam violentia eſt.

Seductionis raptus hæc ponit tamquam certa; 1. puellæ aſportationem, matrimonii ineundi conſilio editam, & in quam ipſa conſenſerit, aut ejus e patria domo receſſum, cum raptore condictum; 2. ſeductæ puellæ minoritatem; quoad majores enim ſeductio non præſumitur, niſi ab eorumdem minoritate illicitum inter eos commercium inceperit, ut proinde in majoritate initum matrimonium ſeductionis conſecutio eſſe poſſit; 3. puellæ, propinquis inſciis, ſubornationem; iis enim conſentientibus, non amplius ſeductioni locus eſſet.

Seductio de jure præſumitur, cum minores ſine patris & matris, tutoris aut curatoris conſenſu matrimonium ineunt, &, quod inde conſequitur, hæc matrimonia, dum ab iis pater, mater, tutor aut curator appellationem tamquam ab abuſu interjiciunt, a parlamentis nulla & irrita declarantur.

Cum raptus actionem puella major in minorem intentat, ea ipſum ſeduxiſſe, ac ſe rapiendam curaſſe præſumitur. Si tamen hæc præſumptio in conſcientiæ foro falſa comperiretur, matrimonium redintegratione, vel, ut cum ſcholis loquamur, rehabilitatione indigeret.

Impedimenta, Matrimonium prohibentia.

Prohibentia impedimenta quæ matrimonium illicitum reddunt, quin nullum efficiant, erant olim numero duodecim, inter quæ referebatur viri, aut conjugis, itemque Sacerdotis cædes, ſtatus publici pœnitentis per omne pœnitentiæ tempus, &c. in præſentia, prohibentia omnia matrimonii impedimenta rediguntur ad quatuor, quæ hoc verſiculo continentur.

Eccleſiæ vetitum, tempus, ſponſalia, votum,

Per hæc verba, *Eccleſiæ vetitum*, intelligitur prohibitio, ne ad matrimonii celebrationem procedatur, futuris conjugibus ab Epiſcopo, magno Vicario, Officiali, aut Parocho indicta, quoad examinatum fuerit, aliquod, necne, dirimens impedimentum, aliudve obſtaculum adſit, quod eorum matrimonio opponatur; intelligitur etiam per eadem verba matrimonialium trium denuntiationum omiſſio, itemque excommunicatio, ſeu major, ſeu minor, atque interdictum, cujus tempore vetitam eſſe matrimonii celebrationem putant theologi plures.

Hæc vox, *tempus*, ſeu *tempus feriatum*, deſignat tempus illud quo matrimonium iniri vetitum eſt; videlicet, e prima Adventus dominica die ad Epiphaniæ diem uſque, & a feria quarta Cinerum ad uſque dominicam *in Albis*, eamque ipſam. A matrimonii celebratione, per Adventum, abſtinendi obligatio, a primis veſperis, at quæ Quadrageſimale tempus ſpectat, a media nocte incipit, hoc eſt, a momento ipſo, quo Cinerum dies inchoatur. *Vide* NUPTIÆ.

Per *Sponſalia* intelligitur duarum perſonarum quæ ſimul matrimonium inire poſſunt, ejus aliquando inter ſe ineundi, viva voce, aut aliter, mutua promiſſio, Impedimentum hoc juſtitia nititur, quæ fidem danti fidem ſervari vult, prohibetque, ne quis, ſine juſtis cauſis aliam ſibi in matrimonium perſonam jungat quam eam ipſam quæ eidem deſponſa eſt.

Per *Votum* intelligitur perpetuæ caſtitatis ſimplex votum, ad quod religionis, ordinum ſuſceptionis, matrimonii non ineundi vota referuntur.

§. XI.

De Diſpenſatione Impedimentorum Matrimonii.

A Matrimonii impedimentis diſpenſare, eſt de medio tollere impedimenta hæc, ſeu dirimentia, ſeu prohibentia ſint, & perficere, ut qui ante diſpenſationem per eadem impedimenta devincti erant, poſt diſpenſationem non amplius ita ſe habeant, adeoque valide & licite matrimonium inire poſſint.

Expendemus in hoc paragrapho, 1. an poſſibile permiſſumque cuipiam ſit e matrimonii impedimentis dirimentibus diſpenſare; 2. ad quem pertineat ſuper dirimentibus matrimonii impedimentis diſpenſandi facultas; 3. quæ cauſæ poſſint matrimonialium impedimentorum diſpenſationem legitimam reddere.

Eſtne poſſibile permiſſumque cuipiam a Matrimonii Impedimentis dirimentibus diſpenſare?

Reſpondetur nec poſſibile nec permiſſum cuipiam in terris eſſe a matrimonii impedimentis dirimentibus diſpenſare, quæ naturalis ſimul & divini juris ſunt, cujuſmodi ſunt omnes conſanguinitatis gradus in linea recta, violentia, error perſonæ; aut divini juris tantum, cujuſmodi eſt matrimonium quod reapſe ſubſiſtit, validumque agnitum fuit. At, quod ad dirimentia impedimenta pertinet, quæ humani tantum, eccleſiaſtici vel civilis juris ſunt, poſſibilis permiſſaque eſt iis omnibus diſpenſatio, quibus in id facultas ob characterem ſtatumque ſuppetit.

Ad quem pertinet ſuper dirimentibus Matrimonii Impedimentis diſpenſandi Facultas?

Quicunque dirimentia matrimonii impedimenta ſtatuendi facultate pollet, ab omnibus quoque impedimentis quæ ſtatuere poteſt, diſpenſandi facultatem obtinet, quandoquidem certum eſt ſuperiorem poſſe a ſuis legibus diſpenſare, tum quia earum dominus eſt, tum quia eædem ab ejus voluntate pendent, tum quia ipſe poterat eas non edere, tum quia poteſt, quas edidit, abrogare, quemadmodum libere eaſdem inſtituit. Ut ergo innoteſcat, ad quem ſpectat ſuper dirimentibus matrimonii impedimentis diſpenſandi facultas, ſciendum prius eſt, ad quam ejuſmodi impedimenta ſtatuendi facultas ſpectet; hæ nempe quæſtiones duæ inter ſe intime devinctæ ſunt; hujuſque ſolutio ſolutionem alterius neceſſario ſecum trahit. Jam vero ſuper controverſia, ad quem dirimentia matrimonii impedimenta ſtatuendi facultas pertineat, tres omnino ſententiæ ſunt. Prima Lutheranorum eſt, qui hanc poteſtatem Eccleſiæ denegant. Altera plurium theologorum, juriſconſultorumque catholicorum eſt, tam in Gallis quam ex aliis, qui hanc facultatem uni & unicæ eccleſiaſticæ poteſtati tribuunt. Tertia denique aliorum complurium theologorum & juriſconſultorum eſt, qui ſæculares quoque poteſtates hac ipſa facultate gaudere contendunt.

Lutheranorum ſententia Tridentina Synodus anathemata perculit per ſequentes canones duos; *Si quis dixerit, eos tantum conſanguinitatis & affinitatis gradus qui in Levitico exprimuntur, poſſe impedire matrimonium contrahendum, & dirimere contractum; nec poſſe Eccleſiam in nonnullis illorum diſpenſare; aut conſtituere, ut plures impediant, & dirimant, anathema ſit.* (Seſſ. 24. *De Sacram. Matrimonii*, can. 3.)

Si quis dixerit, Eccleſiam non potuiſſe conſtituere impedimenta matrimonium dirimentia, vel in iis conſtituendis erraſſe, anathema ſit. (Can. 4.)

Eſt ergo fidei caput, Eccleſiam dirimentia matrimonii impedimenta ſtatuendi facultate pollere. Et ſane perſpicimus hac eam facultate, ante ſæcula bene multa, uſam eſſe, quoniam eorum impedimentorum plura quæ nunc temporis vigent, a Conciliis ſtatuta fuere; cujuſmodi ſunt, inter alia, religioſæ profeſſionis & ſacrorum ordinum impedimenta. Quicunque animo reputaverit, ſapienter ad hominum ſalutem e Chriſto Domino inſtitutam rempublicam Eccleſiam eſſe, haud ægre concedet eam ipſam e ſuo divino inſtitutore leges condendi facultatem accepiſſe, ut eoſdem ad eum ſupernaturalem finem duceret, &, quod inde conſequitur,

Digitized by Google

tur, ea quoque facultate ab eodem inſtructam eſſe, ut prohibentia & dirimentia impedimenta apponerat Chriſtianorum matrimonio, quod, cum ſacramentum ſit, eſt ſimul etiam ſpiritalis, naturalis civiliſque contractus, incolis uno eodemque tempore in cælum terramque per hominum procreationem & ſanctificationem inducendis addictus. Non ergo a chriſtianorum principum gratia hanc Eccleſia facultatem tenet. At hi Principes gaudentne & ipſi dirimentia matrimonii impedimenta ſtatuendi facultate? Nimirum ſuper hac controverſia ſuſcipimus afferenda rationum momenta, quibus nituntur inter Catholicos ipſos oppoſitæ partes duæ.

Rationum momenta ab iis propoſita, qui dirimentia Matrimonii impedimenta ſtatuendi Facultatem ſæcularibus Principibus adimunt.

I. Chriſtianorum matrimonium ſacramentum eſt a Chriſto Domino inſtitutum, ad Chriſtianum virum, indiſſolubili vinculo, cum chriſtiana femina conjungendum, iiſque neceſſariam tribuendam gratiam, ut hoc in ſtatu, ad filiorum ſanctificationem incumbentes, ſe ipſi ſanctificent. Chriſtianorum ergo matrimonium eſt ſpiritale vinculum, ſpiritaliſque contractus, qui quoad clauſules & conditiones quæ eumdem validum aut invalidum reddere poſſunt, e ſpiritali tantum poteſtate pendere debet.

II. Cum matrimonium ſacramentum ſit non pro peculiari Ditione, ſed pro omnibus univerſi terrarum orbis nationibus inſtitutum, ſatis, ad ejus validitatem, eſt, ut juri naturali, jurique gentium, omnium nationum communi conſentaneum ſit, nec omnino neceſſe eſt, ut cujuſque nationis, & cujuſque Ditionis civilibus legibus congruat; ex quo illud conſequens ſit, matrimonium juri gentium, omnibus nationibus communi conſonum, quamvis civilibus peculiaris alicujus ditionis legibus contrarium, non proinde verum matrimonium, verumque ſacramentum quod inſolubile vinculum parit, eſſe deſinere; ut proinde peculiares Ditiones, quarum civiles leges per ejuſmodi matrimonium læduntur, illud quidem civilibus effectis ſpoliare poſſint, at illud ipſum quoad vinculum abrogare, & efficere, ut ne naturali jure, jure gentium, divino eccleſiaſticoque jure verum & validum matrimonium ſit, omnino non poſſint.

III. Facta hypotheſi, principibus olim dirimentia matrimonii impedimenta ſtatuendi facultatem fuiſſe, pronuntiari merito poteſt, Eccleſiam rite recteque jampridem ſibi jus hoc reſervaſſe, eique Principes ultro ceſſiſſe, quemadmodum probat ab iiſdem ſervatus uſus, ut dirimentium matrimonii impedimentorum diſpenſationem, cum in ejuſmodi facti ſpecie verſantur, & matrimonium inire volunt, ipſi quoque ab Eccleſia petant.

IV. Admodum ſane aperta & ſplendide nobis occurrit hujus Principum, & in primis Gallorum Regum ceſſionis probatio in agendi ratione cui Ludovicus XIII. matrimonii occaſione inſtitit, quod, contra ipſius interdictionem, Gaſto, Aurelianenſis Dux, unicus ejus frater cum Lotharingi Ducis ſorore contraxerat. Cum enim rex, an. 1635. petendam curaſſet Epiſcoporum in Cleri generali cœtu ſententiam ſuper validitate matrimoniorum Principum ſanguinis, eorumque potiſſimum, qui coronæ præſumptivi hæredes ſunt, cum non modo ſine ejus conſenſu, qui regium diadema poſſidet, verum etiam contra ipſius interdictionem inita fuere, cœtus reſpondit: „ Nos Archiepiſcopi, Epiſcopi, cæ„ terique Eccleſiaſtici omnium hujus regni provincia„ rum deputati, Gallicani Cleri corpus repræſentantes, „ poſtquam quæſtionem diligenter expendimus, quæ „ nobis Suæ Majeſtatis nomine propoſita fuit; viſis „ deciſionibus & conſtitutionibus eccleſiaſticis ſuper „ facultate conſuetudinum locorum, quod ad matri„ moniorum validitatem attinet; hæc quidem commu„ nis eorum ſententia eſt, qui ſuper hoc negotio ſcri„ pſerunt.

„ Reputatis etiam conſuetudine, praxi uſuque Gal„ liæ, quoad matrimonia Principum Sanguinis; & pe„ culiariter eorum qui regi propiores, & coronæ præ„ ſumptivi hæredes ſunt; ſpectatis etiam Eccleſiæ „ conſenſu & approbatione ſuper his conſuetudine, „ praxi uſuque Galliæ; poſtquam audivimus, quæ re„ tulere commiſſarii e nobis deputati, ut peculiariter, „ quicquid utrinque ſuper hac re dici poteſt, expen„ derent; & poſtquam ab iis intelleximus, ſe quidem „ cum magno doctorum theologorum, tam ſæcularium „ quam regularium numero collaturos, quorum opi„ niones, ſuis manibus ſignatas ad nos retulerunt:

„ E vera conſcientiæ noſtræ ſententia, unanimi con„ ſenſu dicimus, Ditionum conſuetudines efficere poſ„ ſe, ut matrimonia ſint nulla, & non valide contra„ cta, cum rationi conſentaneæ, veteres, & per legi„ timam præſcriptionem firmatæ ſunt Eccleſiæque au„ ctoritate nituntur;

„ Conſuetudinem Galliæ non ſinere Principes regio „ ſanguine cretos, & præſertim propinquiores, & qui „ coronæ præſumptivi hæredes ſunt, matrimonium ini„ re ſine regis conſenſu, multoque minus contra ejus „ voluntatem, prohibitionemque;

„ Ejuſmodi matrimonia ita peracta eſſe illegitima, „ invalida, & nulla per conditionis defectum, ſine „ qua dicti Principes legitima & valida contrahendi „ capaces non ſunt; & hanc Galliæ conſuetudinem eſ„ ſe rationi conſonam, veterem, firmatamque per le„ gitimam præſcriptionem, & Eccleſiæ auctoritate ni„ xam. “

Si Ludovicus Rex XIII. credidiſſet dirimentia matrimonii impedimenta ſtatuendi ſibi jus eſſe, ſuper matrimonii validitate, quod ejus frater, contra ipſius interdictionem, inierat, ſui regni clerum non conſuluiſſet; illud ſua ipſe plena auctoritate nullum declaraſſet; nec magis adoptaſſet ſui cleri ſententiam, qui Galliæ conſuetudinem, quoad matrimoniorum invaliditatem, quæ regii ſanguinis Principes, contra regum voluntatem, iniiſſent, non approbavit, niſi quatenus ea conſuetudo per Eccleſiam confirmata & auctoritate donata eſſet. Ita ratiocinantur, qui dirimentia matrimonii impedimenta ſtatuendi facultatem ſæcularibus Principibus adimunt, quique eos eidem juri ceſſiſſe contendunt.

Eorum rationes, qui dirimentia Matrimonii Impedimenta ſtatuendi Facultatem ſæcularibus Principibus tribuunt.

I. Matrimonium, quamvis illud Chriſtus Dominus ad ſacramenti dignitatem extulerit, ut ejus cum Eccleſia dilecta ipſius ſponſa unionis typus & imago ſit, ſuapte natura tamen, & primo loco naturalis civiliſque contractus eſt. Ad politicum proinde, ut cæteri contractus omnes, ordinem ſpectat, & ſæcularis poteſtatis legibus ſubeſt, quam Deus inſtituit, ut, quicquid ad politicum ordinem, & ad civilis ſocietatis regimen pertinat, moderaretur: ex quo fit, ut ſæculares Principes ſuorum ſubditorum matrimoniis, ut aliis contractibus omnibus quos iidem inter ſe tranſigere volunt, irritantes clauſulas apponendi jus habeant; ſecus, matrimonium naturalis & civilis contractus eſſe deſineret, ut, ſuam priſtinam prorſus naturam amittens, obligatio mere ſpiritalis evaderet; quod falſum abſurdumque eſt, quoniam matrimonium, pro ut ſacramentum eſt, neceſſario matrimonii, pro ut civilis contractus eſt, exiſtentiam, tamquam baſim, fundamentum, materiam, ut certam ponit.

II. Cum civilis contractus ſit baſis fundamentum, materia ſacramenti matrimonii, matrimonii ſacramentum adeſſe non poteſt, ubi nullus civilis contractus adeſt, quandoquidem ſine materie ſacramentum non exiſtit; nulluſque omnino eſt civili contractui locus, cum contra legis diſpoſitionem contrahitur, quæ ejuſmodi conventiones nulles declarat, ſecundum hanc omnibus, nullo prorſus excepto, contractibus communem regulam: *Nullum contractum, nullum conventum, lege contrahere prohibente.* Civilis ergo contractus nullitas ſecum ipſius contractus nullitatem trahit ex jure naturali & jure gentium, quod omnium nationum commune eſt, quia naturale jus omnem civem obligat, ut ſe ſuis in contractibus ad Ditionis cujus eſt ſubditus, & ſub cujus imperio vivit, civilium legum diſpoſitionem conformet. Ex quo ſequitur, contractum qui per peculiaris Ditionis civilem legem nullus eſt, nullum quoque eſſe per naturale jus quod huic civili Ditionis legi obedientiam præcipit, &, quod inde conſequens fit, matrimonii ſacramento materiæ loco eſſe non poſſe, quin lex quæ contractum hunc nullum declarat, directe ſacramentum attingat. Ea quidem in morali genere id unum efficit, quod in phyſico genere is faceret, qui naturalis aquæ ſubſtantiam mutaret; aque ſcilicet ita mutata non amplius idonea eſſet, ut baptiſmi materies evaderet. Eadem ratione, contractus quem civilis lex nullum reddidit, non amplius is eſt, qui matrimonii ſacramento materiam ſuppeditet.

III. Penes ſæcularem poteſtatem id ſemper juris fuit, ut dirimentia matrimonii impedimenta ſtatueret. Inter conſobrinos matrimonium in nullitatis pœnam ab Imperatore Theodoſio vetitum fuit. Juſtinianus ſpiritalem affinitatem in dirimentium impedimentorum numero poſuit; cultuſque diſparitatis impedimentum Imperatores Valentinianus, Valens, Theodoſius & Ar-

cadius inſtituerunt; & quod majus eſt, S. Ambroſius Theodoſium Magnum rogavit, ut, nullitatis indicta pœna, matrimonium inter conſobrinos vetaret, enuntiataque cenſurarum pœna, mandabat Eccleſia, ut Imperatorum ſuper matrimonio leges quas diximus, ſervarentur; tantum abeſt, ut eas veluti quædam ſæcularis poteſtatis in eccleſiaſticam poteſtatem auſa ſpectaret.

IV. Eorum ſententiam, qui dirimentia matrimonii impedimenta ſtatuendi jus ſæcularibus Principibus tribuunt, theologiæ & juris catholicæ ſcholæ omnes omnibus retro actis temporibus docuerunt, ut invicte probat Launojus in Tractatu, *de Regia in Matrimonium Poteſtate*, & D. Boileau in Tractatu de Matrimonii impedimentis. Sanchez ipſe profitetur hoc ſæcularium Principum jus in hæc verba: *Abſque dubio dicendum eſt poſſe Principem ſæcularem, ex genere & natura ſuæ poteſtatis, matrimonii impedimenta dirimentia fidelibus ſibi ſubditis ex juſta cauſa indicere .... nec obſtat Principis ſæcularis poteſtati matrimonium eſſe ſacramentum, quia ejus materia eſt contractus civilis; qua ratione perinde poteſt ex juſta cauſa illud irritare, ac ſi ſacramentum non eſſet, reddendo perſonas inhabiles ad contrahendum, & ſic invalidum contractum.* (*De Matrimonio*, lib. 7. diſput. 3. n. 2.)

V. Cum Princeps matrimonii impedimentum dirimens ſtatuit, ſacramentum non attingit; nihil agit, niſi civilem contractum nullum reddit, atque ita impedit, ne is matrimonii ſacramento eſſe poſſit materiæ loco; qua in re nihil efficit, quod cum Chriſti Domini mente pugnet, qui contractum ad ſacramenti dignitatem evehens, non id ſibi voluit, ut eum ſæcularis poteſtatis auctoritati ſubduceret, quæ ſemper ea ipſa jura ſuper eodem contractu ſervat, quibus antea gaudebat. Poteſt ea igitur, ut prius, ad hujus contractus validitatem aut invaliditatem leges condere: ac Chriſtus quidem Dominus non alium quam pro alis aliarum Ditionum civilibus legibus validum legitimumque contractum ad ſacramenti dignitatem extollere voluit, quippe qui unus ad ejus divinam ſanctamque cum caſta ſponſa Eccleſia unionem exhibendam aptus eſſet. Heu! quomodo illegitimum matrimonium reprobatum declaratumque nullum lege Principis, qui ſuam a Deo ipſo poteſtatem tenet, & cui Deus obedientiam præſtari jubet, quomodo, inquam, ejuſmodi matrimonium ſanctam eam cæleſtemque unionem exhibere poſſet?

VI. Dirimentia matrimonii impedimenta ſtatuendi facultas vel ſpiritalis, vel temporalis facultas eſt, ſi primum, ea nunquam ſæculares Principes gaudere potuerunt; ſi ſecundum, eam ſibi Eccleſia tribuere non potuit, nec Principes ei cedere potuerunt, cum jura quæ ſupremæ poteſtati quam e Deo acceperunt, addicta ejuſmodi jura ſint, ut alienari non poſſint. Sunt hæc rationum momenta quibus nituntur qui dirimentia matrimonii impedimenta ſtatuendi facultatem ſæcularibus Principibus tribuunt; quæ quidem momenta ipſa probare videntur eoſdem proinde Principes ſuper impedimentis quorum inſtitutores ſunt, diſpenſandi facultate pollere. Nos hac in re ita ſentimus.

Cenſemus 1. ſæculares Principes, per abſolutam qua pollent, poteſtatem, dirimentia matrimonii impedimenta ſuis in Ditionibus, ob allata rationum momenta, ſtatuere poſſe.

Cenſemus 2. ſæculares Principes ſæpe hac facultate primis Eccleſiæ ſæculis uſos eſſe, eaqua, ſi omnino vellent, ob juſtas & legitimas cauſas, etiamnum uti poſſe.

Cenſemus 3. Catholicos Principes ex longo jam tempore nullum hujus facultatis uſum feciſſe, ejuſque omnem exercitationem Eccleſiæ reliquiſſe, quandoquidem ſe ſubdiderunt, ut ipſi dirimentium matrimonii impedimentorum diſpenſationem, ſine ulla exceptione, ab Eccleſia peterent, cum in ſui, vel ſuorum gratiam eadem indigent, patiunturque *de ſola civilium effectorum nullitate* libera eas ex ipſorum legibus explicari, quæ *nulla & non valide contracta* declarare videntur matrimonia quædam, cujuſmodi ſunt, cauſa exempli, minorum matrimonia quæ ſine parentum, tutorum aut curatorum conſenſu contracta ſunt. Id etiam hujus aſſertionis veritatem confirmat, quod catholici Principes per ſuos oratores Tridentinum Concilium primi ſollicitarunt, ut clandeſtinitatem & raptum inter dirimentia impedimenta referret; quæ ſane prorſus indubitata probatio eſt, eos religioſos Principes pietate, & in matrimonii ſacramentum obſervantia permotos jampridem matrimonialium impedimentorum diſpoſitionem Eccleſiæ reliquiſſe, ac ſi qua ipſi ſtatuerunt, id non niſi cum ejus conſenſu & approbatione feciſſe.

Potuerunt ergo Principes e juris exercitatione, quo pollent, ut dirimentia matrimonii impedimenta ſtatuant, in Eccleſiæ gratiam deſiſtere; ac Theologorum ſententia, qui hanc reapſe intermiſſionem ceſſionemve iiſdem tribuunt, non ita abſurda eſt, ut perſuadere vellet doctus auctor Tractatus de contractu Matrimonii, typis edit Pariſiis, apud ſeniorem Debure, an. 1768. Tom. I. pag. 27. & 28. Ac ea ſane ipſa, quænam abſurditas dicere Catholicos Principes prudentiæ ſapientiæque Eccleſiæ, ſuæ matris, & ſponſæ Chriſti Domini qui ei nullo non momento temporis præſto eſt, reliquiſſe ſtatuendi curam ſuper contractus impedimentis, quem Chriſtus ipſe ad ſacramenti dignitatem extollere dignatus eſt, eum dirigens ad ſupernaturalem prorſuſque divinum finem, conjugum filiorumque æternam ſalutem ſcilicet? Quid? majorum filiorum dulcis erga ſanctam matrem amor, in ejus illuſtratione eorum fiducia, ad ejuſdem regimen ipſorum obſequens conformatio, pro ſacramentis obſervantia; hæc acta tam publica, tamque authentica; hæc acta noſtris in faſtis omnibus conſignata, & per quotidianam experientiam confirmata; hæc acta tam pietati jucunda, noſtrorumque Principum religioni tam honorifica, iis citra omnium abſurditatum maximam tribui non poterunt? (*Nihil abſurdius*, inquit auctor, quem ex animo æſtimamus, & ſine acerbitate refellimus.)

Dabit initio ſtatim nobis hanc veniam auctor, ut in ejus gratiam animadvertamus intimum eſſe diſcrimen inter hæc duo, juris fundum ſubſtantiamque, & ejuſdem ſimplicem uſum cedere. Cedere juris fundum & ſubſtantiam, eſt juris radicem ipſam ſibi amputare, eſt juris & radicalem poteſtatem & uſum ſibi prorſus adimere; jus vero quoad puram putamque exercitationem cedere, eſt ejus uſum ſibi interdicare, ſine radicalis internæque poteſtatis excidio, qua uſus nititur, cujuſque vi hic ipſe reviviſcere poteſt. His ita ſe habentibus, ut concederetur Principes non potuiſſe dirimentia matrimonii impedimenta ſtatuendi radicale internumque jus abdicare, non inde tamen ſequeretur eos ejuſdem juris uſu & exercitatione ſe ſpoliare non potuiſſe, ita quidem, ut ſibi ſemper ejus ſubſtantiam, fundum, radicem, ſeu radicalem poteſtatem ſervarent; ac ſimplex hujus juris uſus exercitationiſque abdicatio, factis probata, ut reapſe probatur, ad aſſertationem quæ ejus exiſtentiam teſtatur, firmandam ſufficeret. At ſatiſne veritati congruit, jus hoc etiam quoad fundum & ſubſtantiam ſpectatum alienari non poſſe, ſupremæque poteſtati per inſolubile vinculum addictum eſſe? Eſtne igitur inter ſupremam poteſtatem, & dirimentia matrimonii impedimenta ſtatuendi jus tam intima, tamque neceſſaria conjunctio, ut unum ſine alio nec concipi, nec exiſtere poſſit? Rex non amplius erit ſupremus Princeps, cur is erit ex dimidia ſolum parte, propterea quod hoc ſe jure ſpoliaverit, ut illud ad Eccleſiam transferret; an potius, ejus impotentes ſacrilegique conatus id ei ſolum afferent ignominiæ, qui inutiliter operam dederit, ut ſacrum vinculum infringeret, quod ſupremæ poteſtati quam a Deo accepit, dirimentia matrimonii impedimenta ſtatuendi firmum prorſus & inalienabile jus addicit? Vah! Qui tandem probetur jus hoc eſſe attributum quoddam Dei ipſius manu ſupremæ poteſtati addictum, quodque ab ea cujuſpiam mortalium manu, quicunque fuerit, abſtrahi non poteſt?

Hactenus dicta faciunt, ut nullus ſit quoad poteſtates dubitandi locus, quæ ſuper matrimonii impedimentis diſpenſandi jure pollent. Sæculares Principes, cum dirimentia, multoque magis prohibentia matrimonii impedimenta ſtatuendi abſoluto jure gaudeant, id quoque juris obtinent, ut, ſi qua ſtatuiſſent, ſua quoad caput hoc abſoluta poteſtate utentes, ab iiſdem diſpenſent; at quia ex longiſſimo temporis ſpatio ab hujus juris uſu abſtinuerunt, illudque Eccleſiæ reliquerunt, conſequens fit, in præſentia unam & unicam Eccleſiam, Papam ſcilicet & Epiſcopos a matrimonii tam dirimentibus quam prohibentibus impedimentis diſpenſandi jure pollere.

Poteſt etiam Papa, ſi generatim loquimur, ab omnibus impedimentis quæ ſolum eccleſiaſtici juris ſunt, diſpenſare; Tridentinum enim Concilium (ſeſſ. XXIV. cap. 5. *de Reform. Matrim.*) vetet, ne quæ diſpenſatio iis concedatur, qui ſecundo conſanguinitatis gradu conjuncti ſunt, præter quam magnis principibus, cum de publico bono agitur: *In ſecundo gradu nunquam diſpenſetur, niſi inter magnos principes, & ob publicam cauſam.* Servatur in Gallia decretum hoc; ut apparet ex celebri areſto, quod Pariſienſe parlamentum ſuper D. Advocati generalis Bignonii concluſionibus, diei 11. Decembris an. 1664. edidit.

Diſpenſare poteſt Epiſcopus quilibet ab omnibus impedimentis, e quibus diſpenſandi poſſeſſio penes ejus ſedem eſt; innoteſcit autem ex officialitatum regiſtris poſſeſ-

poſſeſſio hæc. Cum Epiſcopus merito dubitat, an quibuſdam in caſibus diſpenſandi facultate polleat, ut ſi de ſacramento, ac de familiarum ſtatu ageretur, qui per ſæcularia tribunalia turbari poſſet, tutius conſilium inire debet, ut ſcilicet a ſummo Pontifice indultum, ſuarumve facultatum confirmationem obtineat.

Qui fere in Eccleſia viget uſus, a dirimentibus impedimentis, cum hæc publica ſunt, cumque matrimonium contractum non eſt, diſpenſandi jus uni Papæ tribuere videtur. Hoc fundamento nixa Toloſana ſynodus, an. 1590. (Parte II. capite 8.) parochus vetat inter eos qui in prohibitis gradibus verſantur, matrimonium ſine ſummi Pontificis diſpenſatione celebrare: *Quos cognationis gradus impedit, licet jam legibus ſolutos & diſpenſatos, niſi viſa prius ſummi Pontificis diſpenſatione, in matrimonii conjunctionem parochi non recipiant.* Nihilominus, in matrimonialis, ut in cujuſvis alterius diſpenſationis negotio, ea generatim regula obtinet, cujuſque diœceſeos conſuetudini ſtandum eſſe, quia conſuetudo hæc vere legis & canonis locum tenet, ex doctrina capitis, *Cum conſuetudinis*, & capitis, *Cum tanto, de conſuetudine*. Oritur hinc diſcriminis multum, & conſenſionis parum ſuper hac re paſſim in Galliarum diœceſibus. In harum aliquibus Epiſcopi ſuper nullo unquam publico impedimento diſpenſant, ac ne ſuper occultis quidem, niſi cum matrimonium celebratum fuit, & partes ſine ſcandalo ſeparari non poſſunt, aut iiſdem haud facilis ad ſanctam Sedem recurſus eſt; quoad matrimonia vero nondum contracta, diſpenſare tum ſolum poſſunt, cum ſponſalia bona fide peracta fuere, & poſtquam occultum impedimentum innotuit, ſuper quo Papæ diſpenſatio, quin partes alicui ſcandalo exponantur, obtineri non poteſt. Sunt ibidem, e converſo, diœceſes aliæ, in quibus Epiſcopi ob impedimentis ſeu publicis, ſeu occultis, ſeu in contracto, ſeu in contrahendo matrimonio, &c. libere diſpanſant. At quivis Epiſcopus, peculiarium quarumdam circumſtantiarum ratione habita, a matrimonii tam contracti, quam contrahendi impedimentis diſpanſare poteſt, quamvis non id poſſit ſeu ordinariæ poteſtatis, ſeu in diœceſi vigentis conſuetudinis vi.

Circumſtantiæ quæ Epiſcopo favent ad dirimentia jam initi matrimonii impedimenta tollenda, ſunt: cum impedimentum occultum, & matrimonium publicum eſt; cum bona fide contractum fuit; cum idem conſummatum eſt; cum conjuges ſine ſcandalo ſejungi nequeunt; cum iidem ad urbem Romam nec pergere, nec confugere poſſunt, ob gravem urgentemque neceſſitatem, in qua verſantur.

Circumſtantiæ, in quibus a dirimentibus impedimentis, antequam matrimonium initum fuerit, diſpenſare poteſt Epiſcopus, ſunt: 1. cum, rebus omnibus ad matrimonium paratis, ſtatuta die, accitis cognatis, perſona quæ confeſſionem edit, forte detegit, dirimens impedimentum ipſam inter & futurum ſponſum exiſtere; 2. cum adeſt dubitandi locus, peculiare, necne, aliquod impedimentum futuri ſponſi contraxerint; 3. cum id unum agitur, ut remedium diſpenſationi afferatur, quæ a Romana quidem curia jam impetrata, at, quia in expoſitione defectus extitit, nulla eſt; quod tamen locum non habet, niſi cum fuit in partibus quæ Romam confugerant, bona fides, cumque in hac facti ſpecie diſpenſandi mos in diœceſibus viget; ſecus, ad Romanam ſedem iterum confugiendum.

Cum contrahentes e diœceſibus duabus ſunt, ſuum uterque Epiſcopus diœceſanum diſpenſare debet, alterutrius Epiſcopi diſpenſatio non ſufficeret, quia diſpenſatio eſt juriſdictionis actus, & unius Diœceſis Epiſcopus nulla in alterius Diœceſis perſonas juriſdictione pollet; ex quo fit, ut, cum unius partis Epiſcopus concedendæ diſpenſationis facultate caret, Romam confugi neceſſe ſit.

Cum ob commune impedimentum petitur diſpenſatio, hanc utraque pars, aut partium una, tum pro ſe ipſa, tum pro alia petat, oportet; hoc autem poſterius conſilium initur, cum contrahentium uni tantum innoteſcit impedimentum, nec alter ejus notitia opus habet.

Quod ad prohibentium matrimonii impedimentorum diſpenſationem attinet, *vide* BANNA MATRIMONII, & SPONSALIA. Id unum hoc loco animadvertemus, Epiſcopos eo jure gaudere, ut prohibitis temporibus, cujuſmodi ſunt Adventus & Quadrageſima, conjugia celebrari ſinant, tametſi per ea tempora nubendi prohibitio a generalibus Conciliis, ſummiſque Pontificibus edita fuerit. Ratio eſt, quia Epiſcopi, cum primi ſuarum diœceſeon ordinarii paſtores ſint, ſuos diœceſanos juſtis de cauſis ab eccleſiaſticis legibus, per generalia licet Concilia, perque ſummos Pontifices qui Epiſcopis ſuperiores ſunt, editis, ſuapte ipſorum auctoritate, diſpenſare poſſunt, cum earumdem legum diſpenſatio non iis expreſſe interdicta, nec ſanctæ Sedi reſervata eſt. Gloſſa ſuper capite, *Nuper*, id rotundis his verbis enuntiat: *Epiſcopi poſſunt diſpenſare, ubi ſpecialiter diſpenſatio non eſt inhibita.* Sequitur hinc, etſi communis is uſus obtineat, ut ſuper ſimplici perpetuæ caſtitatis, itemque ſuſcipiendæ religionis voto diſpenſatio a Papa petatur, Epiſcopos tamen hanc diſpenſationem concedere poſſe, cum ejuſmodi mos in eorum diœceſibus viget, quia, cum hujus diſpenſationis in ſanctæ Sedis favorem reſervatio non canonibus, ſed conſuetudini tantum nitatur, conſuetudo quæ hanc diſpenſationem in ſanctæ Sedis favorem præſcribere potuit, præſcribere quoque potuit ejuſdem diſpenſationis jus in Epiſcoporum favorem, quibus ſatis conſilii fuit, ut illud ſartum tectumque ſervarent. In comperto eſt, Epiſcopos olim has, aliorumque complurium eccleſiaſticæ diſciplinæ capitum diſpenſationes concedere conſueviſſe, harumque multiplicium diſpenſationum in ſanctæ Sedis gratiam reſervationes editas fuiſſe vel in Conciliis, vel per Epiſcoporum voluntariam ceſſionem, vel per Decretalium receptionem, in quibus ſibi jus hoc ſummi Pontifices reſervabant, vel denique præſcriptionis vi, quam ſancta Sedes acquiſivit, quæque Epiſcoporum, qui diſpenſationes obtinendi cauſa ſæpe ad eam confugiebant, agendi rationis conſecutio eſt.

Huic articulo finem imponet Hiſtoriæ monumentum quod ei nequaquam extraneum eſt. Imperator Ludovicus V. qui Ludovici IV. nomen in diplomatibus ſibi tribuebat, Ludovicum, Arnoldi filium, ut videtur, haud in Imperatorum numerum referens, quique an. 1314. ad imperium evectus fuit, ſuper matrimonii dirimentibus impedimentis diſpenſationes concedendi jure utebatur. Unam, inter alias, Brandeburgenſi Marchioni conceſſit, ut cum Margareta, Carinthiæ Duciſſa, & Tiroli comitiſſa, ſibi in prohibito gradu propinqua, matrimonium iniret. Factum hoc, & hanc diſpenſationem *Euſebius Amort*, doctus inter Germanos theologus, refert pag. 418. & ſeq. Operis quod inſcripſit: *Elementorum Juris canonici veteris & moderni Tomus III. ubi continentur vindiciæ juriſdictionis eccleſiaſticæ intra moderatos limites*, &c. Ferrariæ, 1763. Idem auctor qui id facti refert, animadvertit contrahentes partes tuta ſe conſcientia eſſe non credidiſſe, niſi poſtquam ab Epiſcopo Friſingenſi diſpenſationem alteram obtinuiſſent; & ad id directe reſpondet, inquiens, Principes qui matrimonii impedimenta ſtatuerant, ab iis ipſos diſpenſaſſe, antequam Eccleſia ſuper hac re aliter per communes leges ſanxiſſet, & antequam Romanorum Pontificum reſponſa & decretales epiſtolæ per ſolemnia Principum concordata in JUS PUBLICUM, ECCLESIASTICO-POLITICUM ABIISSENT; at, ab eo tempore, ſuper hoc negotio contrarium omnino judicium ferendum eſſe. Ex quo concludit Imperatorem Ludovicum V. ſi hac tempeſtate vixiſſet, præſenti & ipſum uſui inſtitutum fuiſſe.

Legitimæ Matrimonialium diſpenſationum cauſæ.

Maxime communes, maximeque legitimæ matrimonialium diſpenſationum cauſæ quatuordecim numero ſunt.

Prima eſt *anguſtia loci*. Cum puella ex honeſta familia tam contracto compreſſoque in loco nata eſt & degit, ut non niſi e conſanguineis unum invenire poſſit, qui ei conveniat, ei datur venia, ut huic nubat, dummodo conſanguinitatis inter eos gradus tertio propior non intercedat, nec foci tercentis plures ubi ea degit, exiſtant.

Secunda cauſa eſt *anguſtia locorum*. Hæc locum habet, cum puella nec in nativitatis, nec in præſentis domicilii loco quempiam cui nubat, nanciſci poteſt; jam vero ut puella neminem cui nuberet, nanciſci potuiſſe cenſeatur, ſatis eſt, qui eam ſibi conjugem peteret, fuiſſe neminem.

Tertia cauſa eſt dotis defectus, tenuitas, *incompetentia dotis*, quæ puellæ non ſufficit, ut in domicilii loco virum ſuæ conditioni reſpondentem inveniat, quamvis ea ſatis eidem ſit, ut finitimis in locis alium inveniat. Romanæ curiæ mos ejuſmodi eſt.

Quarta cauſa eſt *bonum pacis*, quod ſcilicet litium extinctionem, inimicitiæ ceſſationem, ſcandali finem, concordiæ confirmationem continet.

Quinta cauſa eſt completorum viginti quatuor annorum ætas in puella quam cæterorum nullus adhuc in matrimonium expetiit, *ætas puellæ annum vigeſimum quar-*

Digitized by Google

quartum excedentis. Cauſa bec extra tertium & quartum gradum pro puellia ſola non ſufficit, nec uuquam pro viduis locum habet.

Sexta eſt mortis diſcrimen, ſeu *periculum vitæ*; at ſi qua familia ſe bominem uorta dignum baud perſecuturam conſentiat, ſiquidem in ſuarum conſanguinearum unam ſibi conjugem ſumat.

Septima eſt atrotis & depravationis timor, *periculum ſeductionis*; ut cum aliqua in urba tam multi beretici ſunt, ut puellam aut ſemper innuptam vivera, aut eorum alicui nubere neceſſe ſit, niſi ſuorum conſanguineorum cuipiam nubat.

Octava eſt *conſervatio bonorum in eadem illuſtri familia*, ut ea ſcilicet ſuum veterem ſplendorem, ſuamque dignitatem per conſanguineæ puellæ matrimonium ſervet.

Nona aſt ſervitium quod Eccleſiæ aliqua domus præſtitit, aut præſtare poteſt, *excellentia meritorum*.

Decima eſt viduæ ſtatus quæ opus habet conſangnineo diviti nubere, qui ejus ex priore matrimonio filiorum educationis curam ſumet; *vidua filiis gravata*.

Undacima eſt ea quæ dicitur *ex certis rationabilibus cauſis*, quamque nonnulli inepta ac perperam nuncupant *ſine cauſa*. Id accidit, cum cuipiam, cui aliqua quidem, at minus gravia, quam oporteret, rationum momenta ſuppetunt, ut ſibi conſanguineam conjugem ducat, diſpenſatio conceditur, impoſita aidem taxa quæ vel ad dotem pauperibus puellia ſuppeditandam, vel ad miſſionarios in Infidelium regionibus ſuſtentandos conferetur.

Duodecima cauſa, & trium prima qua *infamantes* vocantur, eſt pravum duarum perſonarum commercium, quæ, ob aliquod impedimentum, inter ſe matrimonium inire non poſſunt: *Copula cum conſanguinea, vel affine, vel alia impedimentum babente perpetrata*.

Decima tertia cauſa eſt, cum futuri conjuges, quin ad extremum quidem uſque crimen devenirent, in familiaritate vixerunt, quæ eos dedecorat; ut proinda, ſi minus inter ſe matrimonium ineant, neminem puella, qui eidem congruat, invenira poſſit: *Nimia partium familiaritas, ſeu infamia ſine copula*.

Decima quarta, eademque poſtrema cauſa ſpectat matrimonia quæ cum dirimente aliquo impedimento contracta ſunt, quæque diſſolvi non poſſunt, quin filiis qui ex iiſdem nati ſunt, injuria afferatur, & quin publicam ſcandalum excitetur.

MEDICUS is eſt qui ægrotos ſanandi artem profitetur. Medici profeſſio ſemper apud recte inſtitutos populos in honore fuit. Medicum Sapiens ob neceſſitatem, & quia Deus medicinæ, perinda ac vi pollentium medicamentorum auctor aſt, honorari vult. At quo hæc ars honore dignior, quoque majoris ad humanitatis bonum momenti eſt, eo diligentius ſtudioſiuſqua qui eam exercent, operam dare debent, ut animi dotes quas ea poſtulat, ſibi comperent, & officia perficiant, quæ aidem addicta ſunt. Inſtructus ſit, oportet, medicus ſcientia, ut morbos & congrua remedia cognoſcat; prudentia, ut apte hæc ipſa remedia applicet; attentione & vigilantia, at, quos curat, ægrotantes, eorumdemque malorum progreſſus inſequatur; charitate, ut paupares ipſos viſitet, a quibus ai nulla lucri ſpes; religione & pietate, tum ne vetita remedia, cujuſmodi ſunt, quæ ad abortum faciunt, adhibeat; tum ne, ſine gravi cauſa, diebus abſtinentiæ aut jejunio addictis, carnis uſum aut jejunii diſpenſationem concedat; tum ut ægrotantes qui periculo ſubſunt, moneat, ut ad Eccleſiæ ſacramenta confugiant. Peccant ergo medici, & reſtitutionis obligationi obnoxii ſunt, cum ſuis infirmis nocent, ſeu per ignorentiam, ſeu per negligentiam, ſeu iis incerta remedia, præ tutioribus, adhibentes, ſeu eorum ſanationem de induſtria protrahentes, ſeu immodicam mercedem ab iis exigentes, &c. Peccant etiam contra charitatem, cum pauperum curam ſumere renuunt, aut morbos evulgant, qui infirmia quos curant, dedecus afferre poſſunt, &c.

Cum infirmitas corporalis nonnunquam ex peccato proveniat, dicente Domino languido quem ſanaverat: vade, & amplius noli peccare, ne deterius aliquid tibi contingat; decreto præſenti ſtatuimus, & diſtricte præcipimus medicis corporum, ut cum eos ad infirmos vocari contigeris, ipſos ante omnia moneant & inducant, quod medicos advocent animarum; ut, poſtquam infirmis fuerit de ſpirituali ſalute proviſum, ad corporalis medicinæ remedium ſalubrius procedatur, cum, cauſa ceſſante, ceſſet effectus. (Concilium gener. Lateranenſe IV, an. 1215. can. 22.)

Si quis autem medicorum hujus noſtræ conſtitutionis, poſtquam per prælatos locorum fuerit publicata, tranſgreſſor extiterit; tamdiu ab ingreſſu Eccleſiæ arceatur, donec pro tranſgreſſione hujuſmodi ſatisfecerit competenter.

Cæterum cum anima ſit multo pretioſior corpore, ſub interminatione anathematis prohibemus, ne quis medicorum pro corporali ſalute aliquid ægroto ſuadeat, quod in periculum animæ convertatur.

Medicinalis artis magiſtri, licet juxta canonum ſtatuta non debeant infirmis corporalem medicinam exhibere, niſi prius exhortatione facta per eos, quod ſua peccata confiteantur; nihilominus iidem magiſtri tam ſanctum & ſalutare ſtatutum ſervare contemnunt in magnum præjudicium animarum; cum frequenter eveniat, quod, infirmitatibus creſcentibus, & quam repente invaleſcentibus, plures ſine confeſſione moriantur; ut ideo ſupradictis Epiſcopis injungimus, quatenus Decretalem circa hoc editam, quæ incipit: Cum infirmitas, *faciant inviolabiliter cuſtodiri.* (Concilium Pariſienſe, an. 1429. canon. 29.)

Ita corporis valetudo curanda eſt, ut animæ ſalus non negligatur; quapropter medicis tam phyſicis, quam chirurgicis præcipimus, ut, cum primum ad ægrotos vocati fuerint, eis neceſſariam peccatorum confeſſionem faciendam eſſe perſuadeant. Quoniam vero res iſta magni eſt momenti; idcirco quæcunque conſtitutio Pii V. felicis recordationis circa medicorum munus decrevit & ſancivit, hic commemoranda eſſe cenſuimus, ne cuiquam ignorantia ſuffragetur. (Concilium Avanionenſe, an. 1594. tit. *de Medicis*.)

Medici itaque tertia die ulterius ægrotos non viſitent, niſi longius tempus ipſis confeſſor ob aliquam cauſam rationabilem, ſuper qua ejus conſcientia oneratur, conceſſerit; & illis per fidem confeſſoris in ſcriptis factam conſtiterit, quod infirmi, ut præmittitur, peccata ſua confeſſi ſunt.

Quod ſi qui medicorum præmiſſa non obſervaverint, ultra pœnas in conſtitutione Innocentii III. contentas quas incurrunt, perpetuo infames erunt, & gradu medicinæ quo inſigniuntur, omnino priventur; ac pœna etiam pecuniaria, arbitrio ordinariorum, ubi deliquerint, mulctentur.

Ne quis medicorum pro corporali ſalute aliquid ſuadeat, vel permittat, quod in animæ periculum vergat.

Articulus 12. edicti Regis Ludovici XIV. menſis Aprilis an. 1695. medicis, horumque defectu, pharmacopolis & chirurgis qui ad infirmos viſitandos acciti fuerint, injungit, ut de re moneant locorum parochos, in quibus infirmi degunt, ſtatim ac morbum periculoſum eſſe poſſe judicaverint.

Per Declarationem diei 8. Martii an. 1712. idem Princeps medicis mandat, ut moneant, aut per ægrotantium familiam monendos curent eos omnes quorum morbus, ſuapte natura, ad mortem vergere poteſt, ut confeſſionem edant; atque id altera die qua ſe ad ejuſmodi ægrotos conferent.

Regis declaratio, diei 14. Maji an. 1724. conſtitutiones quoad medicos, an. 1736. datæ, & aliæ quoad chirurgos enuntiant oportere, ut, cum ad infirmos viſitandos vocati fuerint, parochos moneant, ſtatim ac morbum periculoſum eſſe poſſe judicaverint. Idem pharmacopolis, in eadem facti ſpecie, mandatur.

MENSA. Super clericorum, & peculiariter Epiſcoporum menſa in Conciliis canones numero plures occurrunt. Iis nempe præcipitur, ut ab ea ſcurrilitates, argutias, inſtrumenta, muſicen, concentus, copiam, redundantiam, mollitiem, quicquid denique modum excedit, arceant; commendaturque, ut in ea religioſæ temperantiæ & ſobrietatis regulas ſervent, pauperes ad eam recipiant, ejus tempore ſacram Scripturam legendam curent, &c. *Quære* CLERICUS, EPISCOPUS.

MENSÆ CONVENTUALES, quoad earum ad decimas impoſitionem. Servantur peculiares formæ duæ in abbatiarum impoſitione, ubi bona quæ conficiunt earumdem reditus, trifariam partiendi uſus inductus fuit; in aliis Abbatis & conventualis menſæ taxa diſtinguitur. Cum abbatiæ tantum taxa adeſt, hæc omnino ab Abbate ſolvitur. Præſumitur conventualem menſam conventione non contineri. (Monum. Cleri, Tom. VIII. p. 1238.)

In abbatiis, ubi ſua Abbati, ſua item religioſis menſa ſejunctim eſt, ad religioſos ſpectat ſuæ impoſitionis taxam ſolvendi obligatio, quin eam ex Abbate qui onerum portione, ſeu tertia portione fruitur, repetere poſſint. (*Ibid.* Tom. VIII. p. 1225. & ſeq.)

MERCIMONIUM, MERX, MERCATUS, FORUM EMPTORIUM, NUNDINÆ. *Quære* CLERICI, FESTA, COMMERCIUM.

MERITUM. *Quære* GRATIA, JUSTIFICATIO.

METROPOLITANUS. *Quære* ARCHIEPISCOPUS.

MIMUS. *Vide* SCURRÆ.

MIRACULUM. Venit miraculi nomine res ſeu affectus ſenſibus obvius qui creatarum omnium, ſeu viſibilium, ſeu inviſibilium rerum vires ſupergreditur, quique ſolum a Deo, ſecundum leges iis ſuperiores, quæ mundi mechanicen moderantur, agenta derivari poteſt. Occurrunt in Conciliis ſuper miraculis ſtatuta plura.

Item inhibemus omnibus presbyteris, & aliis perſonis eccleſiaſticis, ne miracula quæ de novo dicunt evenire, in ſuis locis, vel eccleſiis ſolemnizent in publico, ordinario ſuo ſuper hoc inconſulto. (Concilium Noviodunenſe, an. 1344. can. 12.)

Ex multorum fide relatione didicimus, ſimplicem populum aliquando levi aſſertione miraculorum ad unum & alterum locum populariter concurriſſe, candelas & alia vota obtuliſſe. Ut igitur credula ſimplicitati nobis commiſſæ plebis conſulamus, & novis impudentibuſque hominum mente corruptorum ad quæſtum occaſionibus obviemus e ſacro approbante provinciali Concilio, diſtricte prohibemus, ne quis poſthac miraculum de novo factum prætendat; neve intra, aut extra Eccleſiam, titulum, capellam, aut altare, prætextu novi miraculi, erigat, aut populi concurſum, in miraculi gratiam & venerationem, recipiat; niſi prius loci Epiſcopus de negocio quid ſentiendum, tenendumque ſit, cauſa cognita, decreverit. (Concilium Senonenſe, ſeu Pariſienſe, an. 1528. Decrat. *Morum*, 40.)

Statuit ſancta Synodus, nemini licere ullo in loco, vel Eccleſia, etiam quomodolibet exempta, ullam inſolitam ponere, vel ponendam curare imaginem, niſi ab Epiſcopo approbata fuerit; nulla etiam admittenda eſſe nova miracula, nec novas reliquias recipiendas, niſi eadem recognoſcente & approbante Epiſcopo. (Concilium Tridentinum, Seſſ. 25. in Decret. *de Invocatione Sanctorum.*)

Si rumor incertus de miraculo vel ad reliquias, vel ad imagines Sanctorum edito in vulgus prodiret, diligenter rem totam explorabit Epiſcopus, ne falſa pro veris irrepant. (Concilium Avenionenſe, an. 1594. tit. 24.)

Perſpicitur ex his canonibus nova miracula cognoſcendi, probandi, firmandi & enuntiandi jus ad Epiſcopum præ quovis alio pertinere, aliumque, præter eum, neminem, ſeu exemptus, ſeu non exemptus ſit, illud ſibi tribuere poſſe. Qua in re ſedulo animadvertendum, Epiſcopis a Conciliis tributum nova miracula approbandi jus quoad Sanctos tantum, canonizationis aut beatificationis titulo inſignitos locum habere, non autem quoad viros virtute quidem eminentes, at nondum in canonem relatos, aut in beatorum numero poſitos, quia ſi Epiſcopis id juris eſſet, ut miracula quæ ejuſmodi virorum interceſſioni tribuuntur, approbarent, populiſque proponerent, iidem eo quoque jure gauderent, ut populos ipſos ad religioſum cultum iis exhibendum adducerent, quæ ſanctitatis per miracula comprobatæ conſecutio eſt; quod ad apoſtolicam tantummodo ſedem pertinet.

MISSA. Hujus vocabuli, *Miſſa*, etymologiam alias tradunt auctores alii. Putant alii hanc mere hebraicam vocem eſſe, quæ *Oblationem & Sacrificium* ſignificet. Cenſent alii vocem hanc a *Miſſione* derivari, quia, inquiunt, Sacerdos, quoad fideles, apud Deum cui ſacrificium pro iis offert, eorumdem legati ſeu oratoris locum tenet. Quæ fere obtinet ſententia Miſſæ nomen deducit a verbo *mittere*, quod ſignificat *dimittere*, a quo *Miſſa*, ut dicatur dimiſſio, ſeu abeundi venia, facultas, mandatum, unde nobis extitit locutio hæc: *Ite, Miſſa eſt.* „ Abite, vobis datur recedendi facultas; Miſſa, ſeu liturgia ad exitum perducta eſt. “

Ut ut res habeat, nos ſane per Miſſæ vocabulum intelligimus incruentum Corporis & Sanguinis Chriſti Domini ſacrificium ab hoc ipſo divino Servatore inſtitutum, ut ſuam cruentam immolationem repræſentaret, ejus memoriam ad ſæculorum finem uſque perduceret, ejuſdemque ſalutarem nobis vim applicaret. Miſſæ nomen, hac notione ſumptum uſui erat quarto ſæculo, quemadmodum e S. Ambroſii ad ſororem Marcellinam Epiſtola, e S. Iſidoro, e S. Leone, in Epiſtola ad Dioſcorum, e S. Cæſario Arelatenſi, &c. compertum ſit.

Miſſæ ſacrificii proprie dictus miniſter non alius quam legitime ordinatus Sacerdos eſt. Omnis Sacerdos, bonus, maluſve, excommunicatus licet, ſuſpenſus, interdictus, irregularis aut degradatus eſſet, Miſſæ ſacrificium valide celebrare poteſt, quia non et cenſuræ ordinis poteſtatem adimunt, per quam huic auguſto ſacrificio valide celebrando idoneus redditur; at illud Sacerdos valide ſimul & licite celebrare non poteſt, quin in gratiæ ſtatu ſit, omneſque cæremonias ad Miſſæ celebrationem ab Eccleſia inſtitutas accurate ſervet. Edidere Concilia ſuper hoc gravi capite canones, ſeu ſanctiones plures, e quibus animadverſione digniores ſubdimus.

Ut ſacramenta altaris non niſi a jejunis hominibus celebrentur, excepto uno die anniverſario (quo cœna Domini celebratur). Nam ſi aliquorum, pomeridiano tempore defunctorum, ſive Epiſcoporum, ſive clericorum, ſive cæterorum, commendatio facienda eſt, ſolis orationibus fiat, ſi illi qui faciunt, jam pranſi inveniantur. (Concilium Carthaginenſe, an. 397. can. 29.)

Jejunium Sacerdoti qui Miſſam celebrat, per hunc canonem, ut per cætera præſcriptum, quæ eumdem ſecuta ſunt, naturale jejunium eſt, in eo poſitum, ut nihil ſeu nutritionis, ſeu potionis, ſeu medicaminis in modum a mediæ noctis hora ſumptum fuerit. Non frangitur jejunium hoc ſeu per id quod ſalivæ aut ſimplicis reſpirationis ratione in ſtomachum migrat, ſeu per ea quæ nec digerere ipſa, nec ullo pacto alere poſſunt. Itaque ſacrum fieri, & communio ſumi poteſt, poſtquam per oſcitationem ſanguis qui e gengivis, aut cerebro diffluit, vini vel aquæ reliquiæ, quibus deterſum os, carnis particulæ quæ intra dentes remanſerunt, quæque cum ſaliva, quin ad id animus referatur, degluttiuntur, abſorptæ ſunt. Idem dicendum, ſi in eo conſiſtatur, ut vinum, aut jus delibetur, fructus aut aliud ejuſmodi mordeatur, quin aliquid, niſi forte in ſalivæ modum demittatur; at, ſi vel minima res, una licet, duæve guttulæ ſorberentur, hæ ipſæ jejunium frangerent. Poteſt etiam celebrare, & communionem ſumere, qui reſpirationis in modum excepit deglutitque pulverem, pluviam, culices, tabaci aut carnis fumum, niſi hunc forte ad voluptatem, & per alicujus inſtrumenti adjumentum ſuſceperit. Anrum, plumbum, oſſicula quibus extrema durities, naturale jejunium non frangunt, nec item tritus nicotianus pulvis, aquæ & aromata cætera quæ per nares ſumuntur, niſi hæc ipſa naribus ſumpta voluntarie in ſtomachum demittantur. Quoad tabacum quod manditur, theologorum nonnulli naturale jejunium per illud infrangi contendunt, quia vix ac ne vix quidem, inquiunt, fieri poteſt, ut ne plures e partibus quibus plus ſucci eſt, in ſtomachum tranſeant; negant alii, propterea quod tabaci foliorum ſuccus ob acrimoniam non ſorbetur, ac, ſiquidem ſorbeatur, id non niſi per oſcitantiam, & in ſalivæ modum fierat. Non una tamen eſt facti ſpecies, in qua non jejunus celebrare, aut communionem ſumere poteſt.

Prima eſt, cum Euchariſtiæ ſacramenti profanatio impediri non poteſt, quin quiſpiam, licet jejunus non ſit, ſanctam hoſtiam abſumat; ut ſi eam hæreticus, impius, licentior quiſpiam profanare vellet; tum quidem quilibet unus, etſi comederit, ſanctam hoſtiam in manus ſumere & abſumere poteſt, quia jejunii lex quæ erga altaris ſacramentum obſervantiæ cauſa inſtituta fuit, non amplius ſubſiſtit, cum effectum omnino contrarium ederet.

Altera eſt, cum Sacerdos ſacrificium quod inchoavit, jejunus abſolvere nequit, ut ſi pro vino aquam in calice poſitam eſſe tum ſolum perſpiceret, cum eam ad communionem delibaſſet, aut ſi poſt unius ſpeciei conſecrationem, meminiſſet ſe jejunum non eſſe. Si id ei ante conſecrationem in mentem veniret, Miſſam proſequi & abſolvere non deberet, niſi grave ſcandalum timendum eſſet.

Tertia eſt, cum Sacerdos, ablutione ſumpta, aliquas, ſeu magnas ſeu parvas unius pluriumve hoſtiarum quas conſecrevit, particulas perſpicit; has enim ſumere debet, quamvis non amplius jejunus ſit, quippe quæ ad idem ſacrificium pertineant; atque adeo eas ipſas quæ ex alterius Sacerdotis Miſſa, qui eum præceſſiſſet, remanſiſſent, abſumat, oportet, dum ad altare eſt, quia non niſi poſtquam inde receſſit, ejus functio abſoluta cenſetur; at cum ſemel ab altari diſceſſit, non amplius, ſi quas perſpiceret, fragmenta ſumere, quamvis adhuc ſacerdotalibus ornamentis indutus, poteſt, quia tunc ea nova communio eſſet, quæ eidem vetita eſt. Excipitur facti ſpecies, in qua ea pretioſa fragmenta cum dignitate ſervari non poſſent; tum enim deberet ea vel ipſe ſumere, vel aliis qui jejuni eſſent, & communioni apti, ſumenda præbere.

Quarta eſt, cum Sacerdos, poſtquam conſecravit, moritur, aut in deliquium incidit. Si nullus jejunus Sacerdos occurrit, Sacerdos non jejunus ſacrificium abſol-

Digitized by Google

abſolvere debet, quia divinum jus quod mandat, ut inchoatum ſacrificium ad finem perducatur, præferri debet Eccleſiæ legi quæ non jejunum celebrare vetat.

Quinta eſt ægrotantis ſpecies, qui ſine viatico moreretur, niſi Sacerdos qui jejunus non eſt, & cui nulla conſecrata hoſtia ſuppetit, Miſſam diceret, ut hoſtiam conſecraret, e qua poſſet huic homini morti proximo ſacramentum adminiſtrare. Ita ſentiunt probati ſcriptique theologi plures, aliis itidem pluribus contra ſtantibus ob eam cauſam, quia divinum præceptum quod ſanctum viaticum e moribundo ſuſceptum, eique e Sacerdotibus allatum vult, nec eum, nec hos obligat in propoſita facti ſpecie, cum illud ea tantum ratione quam Eccleſia ſtatuit, executioni mandari poſſit. Si hæc ratio pervinceret, ſequeretur nec hominem morti proximum qui jejunus non eſſet, ſanctum viaticum ſuſcipere, nec item Sacerdotem haud jejunum, ſacrificium abſolvere poſſe, quod alter inchoaſſet, quandoquidem id eſſet violare generalem Eccleſiæ legem quæ non jejunum celebrare, aut communionem ſumere vetet.

Sexta eſt facti ſpecies, in qua quiſpiam e ſancta Sede legitimam diſpenſationem obtinuiſſet, ut, poſt ubi aliquid ſumptum, celebraret, aut euchariſtiam ſuſciperet. Ex uſu eſt in urbe Roma, ut Cardinalium unus, in Papæ capella, inter mediam noctem, trium Miſſarum primam abſolvat, quæ Dominici natalis vigiliæ dicuntur; idem Venetiis in S. Marci Eccleſia ſervatur.

Non licet presbytero, aut diacono, aut ſubdiacono, poſt acceptum cibum, vel poculum, Miſſas tractare, aut in Eccleſia, dum Miſſa dicuntur, ſtare. (Concilium Antiſſiodunenſe, an. 578. can. 19.)

Perſpicitur ex hoc canone olim ſacerdotes, diaconos, & ſubdiaconos juſſos fuiſſe jejunos eſſe, ob eam ſolum cauſam, ut Miſſæ deſervirent, aut eamdem audiſſent.

Conſemus convenire, ut, cum a Sacerdotibus, Miſſarum tempore, ſacra myſteria conſecrantur, ſi ægritudinis accidat cujuslibet eventus, quo cœptum nequeat conſecrationis expleri myſterium, ſit liberum Epiſcopo, vel presbytero alteri conſecrationem exſequi officii cœpti .... ut tamen, quod natura languoris cauſa conſulitur, in preſumptionis perniciem convertatur, nullus poſt cibum potumve quamlibet minimum ſumptum Miſſas facere .... præſumat. Si quis hoc tentare præſumpſerit, excommunicationis ſententiam ſuſtinebit. (Concilium Toletanum, an. 646. cap. 2.)

Quicumque Sacerdotum deinceps divino altario ſacrificium oblaturus acceſſerit, & ſe a communione ſuſpenderit, ab ipſa qua ſe indecenter privabit, gratia communionis anno uno repulſum ſe noverit .... ergo hoc modis omnibus eſt tenendum, ut quotieſcumque ſacrificans, Corpus & Sanguinem Jeſu Chriſti Domini noſtri in altario immolat, toties perceptionis Corporis & Sanguinis Chriſti ſe participem probeat. (Concilium Toletanum, an. 681. cap. 5.)

Canon hic presbyteros quoſdam impetit, qui plures eadem die Miſſas dicebant, & ad ultimam tantum communicabant.

Ut nullus Epiſcopus, presbyter, aut diaconus ad celebrandum Miſſarum ſolemnia præſumat cum baculo introire, aut velato capite altario Dei aſſiſtere; quoniam & apoſtolus prohibet viro, velato capite orare in Eccleſia; & ſi temere præſumpſerit, communione privetur. (Concilium Romanum, an. 743. can. 13.)

Ut Epiſcopus, aut presbyter, dum ingreſſus fuerit ad Miſſarum ſolemnia celebranda, nullo modo audeat, dicta oratione, retrahere, ut ab alio Epiſcopo, ſeu presbytero ſuppleantur Miſſarum ſolemnia; ſed qui initium poſuit, ſuppleat uſque ad finem. (Can. 14.)

Nullus presbyter, ut nobis videtur, ſolus Miſſam cantare valet recte. Quomodo enim dicet, Dominus vobiſcum, *vel*, Surſum corde *admonebit habere, & alia multa his ſimilia, cum alius nemo cum eo ſit.* (Concilium Moguntinum, an. 813. can. 43.)

Irrepſit in pleriſque locis, partim incuria, partim avaritia, reprehenſibilis uſus, & congrua emendatione dignus, eo quod nonnulli presbyterorum ſine miniſtris Miſſarum ſolemnia frequentent .... unde conveniendus, immo interrogandus nobis videtur hujuſmodi Corporis & Sanguinis Domini ſolitarius conſecrator, quibus dicit, Dominus vobiſcum, *& a quo illi reſpondetur*, Et cum ſpiritu tuo; *vel pro quibus ſupplicando Domino inter cætera*, Memento, Domine, & omnium circumſtantium, *cum nullus circumſtet, dicit. Quæ conſuetudo, quia apoſtolicæ & Eccleſiaſticæ auctoritati refragatur, & tanto myſterio quamdam dehonorationem irrogare videtur, omnibus nobis in commune viſum eſt, ut deinceps hujuſcemodi uſus prohibeantur; provideatque unuſquiſque Epiſcoporum, ut in ſua parochia quiſquam presbyterorum Miſſam ſolus celebrare .... & ſi hanc definitionem ſuperbiendo tranſgreſſus fuerit, canonicæ correctioni ſubjaceat.* (Concilium Pariſienſe, an. 829. cap. 48.)

Hi canones, & ejuſmodi alii probant Sacerdotem, ſpectatis regulis, lethaliter peccaturum, ſiquidem ſine miniſtro, aut reſpondente ſacrum faciat. Non deſunt tamen caſus, in quibus Sacerdoti licet abſque miniſtro Miſſam dicere, cauſa exempli, ut ipſe ſibi, aut alteri viaticum comparet; ut impediat, ne parœcia, feſto aut dominico die, Miſſa careat; ut ſacrificium abſolvat, quod inchoatum jam progreſſumque, ad canonem tamen nondum pervenit, cum forte fit, ut deſerviens Sacerdotem ad altare relinquat. At nunquam feminæ miniſterio Sacerdos ad ſacrificium uti poteſt. *Vide* FEMINA. Nec ſolum feminæ, ſed juniores etiam immodeſti & male compti ſordidique homines ab hoc ſancto miniſterio arceri deberent, ut ad illud non niſi graves, modeſti, attenti, decenter induti, comparatique, prout huic magni ponderis officio congruit, admitterentur.

Neque vero Miſſam quiſpiam celebrare debet, quin Sacerdotalibus indumentis ornatus ſit. *Quare* ORNAMENTA ECCLESIÆ.

Ut nullus Epiſcopus, presbyter, aut diaconus .... velato capite, altari Dei aſſiſtere, quoniam apoſtolus prohibet viros velato capite orare; & ſi temere præſumpſerit, communione privetur. (Concilium Romanum, an. 743. can. 13.)

Extat canon hic in omnibus Collectionibus, & apud Gratianum, *de Conſecr.* diſtinct. 1. c. 57. Eo nititur ea Sacerdotes prohibitio, ne capiti impoſito pileolo, vulgo *calotta*, ſacrum faciant; cujus prohibitionis diſpenſatio ſanctæ Sedi reſervata eſt, nec ab Abbatibus regularibus concedi religioſis poteſt, quibus iidem præſunt.

Is in Gallia mos obtinet, ut Epiſcopi ſinant Sacerdotes ad ſecretas preces uſque, & poſt communionem, pileolum deferant; at Sacerdotibus non id juris eſt, ut ſuper hoc articulo, præterquam in ſubitæ urgentiſque neceſſitatis caſu ſecum ipſi diſpenſent. Ubicumque humerale, ſeu capitis tegumentum, Gallice *domino*, uſui eſt, ea Sacerdotibus venia detur, ut eo tecto capite Miſſam dicant ab exordio ad uſque Offertorium, & alicubi, uſque ad Præfationem, & poſt communionem ad Miſſæ finem uſque. In Pariſienſi diœceſi, ex rubrica quæ in ejuſdem Miſſali legitur, Sacerdos hiberno tempore ſacrum faciens amictum capiti impoſitum tenet.

Quod non oporteat in domibus oblationes celebrari ab Epiſcopis, vel presbyteris, (Concilium Aquiſgranenſe, an. 816. can. 84.)

Deinde, ut irreverentia vitetur, ſinguli (Epiſcopi) *in ſuis diœceſibus interdicant, ne cui vago & ignoto Sacerdoti Miſſas celebrare liceat; neminem præterea, qui publice & notorie criminoſus ſit, aut ſancto altari miniſtrare, aut ſacris intereſſe permittant; neve patiantur privatis in domibus, atque omnino extra Eccleſiam, & ad divinum tantum cultum dedicata oratoria, ab eiſdem ordinariis deſignanda & viſitanda, ſanctum hoc ſacrificium a ſæcularibus aut regularibus quibuſcumque peragi.* (Concilium Tridentinum, Seſſ. 22. *in Decreto de Obſervand. & Evit. in Celebr. Miſſ.*) *Quare* CAPELLA DOMESTICA.

Statuimus, ut non tantum dominicis diebus, & præcipuis feſtivitatibus Epiſcopi Miſſas celebrent; ſed, cum poſſibile fuerit, quotidiana quoque ſacrificia frequentent. (Concilium Papienſe, ſeu Ticinenſe, an. 850. can. 2.)

Curet Epiſcopus, ut ii (presbyteri) *ſaltem diebus dominicis, et feſtis ſolemnibus, ſi autem curam habuerint animarum, tam frequenter, ut ſuo muneri ſatisfaciant, Miſſas celebrent.* (Concilium Tridentinum, Seſſ. 23. cap. 14. *de Reform.*)

Sacerdotes vero non diebus tantum ſolemnibus, ſed etiam dominicis, ſæpiuſque, ſi fieri poteſt, ſacrificent. (Concilium Rothomagenſe, an. 1581. tit. *de Sacrificio Miſſæ.*)

Non liceat presbytero bis in die celebrare, niſi neceſſitate urgente. (Concilium Londinenſe, an. 1050. can. 2.)

Nullus, abſque cauſa neceſſitatis, excepto die Nativitatis Domini, præſumat niſi unam Miſſam celebrare in die. (Concilium Toletanum, an. 1324. can. 7.)

Hi canones & ejuſmodi plures alii qui in medium afferri poſſent, evincunt Sacerdotem quemque debere ſæpe ſacrum facere, non poſſe tamen eadem die miſſas una plures dicere, præterquam Dominici Natalis die, ac ſi neceſſitas urgeat.

Quilibet Sacerdos, tametſi nec parochus, nec beneficiarius ſit, ei legi ſubeſt, ut identidem Miſſam dicat,

quæ

quia officium hoc ejus ſtatui addictum eſt; & hanc obligationem, cum initiatus fuit, primam iniit, quandoquidem Chriſtus omnes ſacerdotes celebrare juſſit, cum iiſdem dixit: *Hoc facite in meam commemorationem*. Ita ſcilicet accipienda eſſe divini Servatoris verba hæc cenſuere Concilia, & peculiariter Tridentinum (ſeſſ. XXII. cap. 2.) quod ita habet: *Is igitur Deus & Dominus noſter* (Jeſus Chriſtus).... *in cœna noviſſima, qua nocte tradebatur, ut dilectæ ſponſæ ſuæ Eccleſiæ viſibile, ſicut hominum natura exigit, relinqueret ſacrificium, quo cruentum illud ſemel in cruce peragendum repræſentaretur, ejuſque memoria in finem uſque ſæculi permaneret, atque illius ſalutaris virtus in remiſſionem eorum quæ a nobis quotidie committuntur, peccatorum applicaretur; ſacerdotem ſecundum ordinem Melchiſedech ſe in æternum conſtitutum declarans, Corpus & Sanguinem ſuum ſub ſpeciebus panis & vini Deo Patri obtulit, ac ſub earumdem rerum ſymbolis, Apoſtolis quos tunc novi Teſtamenti ſacerdotes conſtituebat, ut ſumerent, tradidit, & eiſdem, eorumque in ſacerdotio ſucceſſoribus, ut offerrent, præcepit, per hæc verba:* Hoc facite in meam commemorationem; *uti ſemper Eccleſia Catholica intellexit & docuit*. Hinc illud conſequens fit, ſacerdotem qui nunquam, aut prope nunquam Miſſam celebrat, in lethali peccati ſtatu verſari, quippe qui in divini eccleſiaſticique præcepti habituali tranſgreſſione vivit. Idem tamen plures eadem die Miſſas celebrare non poteſt, id enim Eccleſia, extra neceſſitatis caſum, eidem prohibet.

Porro neceſſitatis caſus in quibus ſacerdoti licet bis una eademque die ſacrum facere, ex communi jure, & regionum uſibus, ſunt; 1. cum parochus unus duabus Eccleſiis deſervit; 2. cum eum iterum celebrare neceſſe eſt, ut infirmo viaticum tribuat; 3. ut impediat, ne in populi ingenti concurſu, ejus magna pars, obligationis die, Miſſam amittat; 4. cum, poſt dictam Miſſam, venit peragendum funus, aut ſuſcipienda eſt perſona in dignitate conſtituta quæ Miſſam audire vult; 5. cum uſus præſcripſit, ut plures eadem die Miſſæ celebrentur, quemadmodum, omnium Defunctorum die, in Aragonia, Catalauna, & Valentiæ regione per Hiſpaniam fit, ubi regulares quidem ter, ſæculares autem presbyteri ſolum bis ſacrum faciunt.

Horum omnium caſuum primus tantum in Gallia uſui eſt: ibique non niſi cum ordinarii venia bis Miſſa dicitur.

En canones alios qui ſacerdotes monent, qua demum animi atque intentionis puritate ſanctum & formidandum Miſſæ ſacrificium celebrare debeant.

Cum inter cætera Eccleſiæ ſacramenta, hoſtia ſalutaris præemineat, tanto impenſius circa eam debet exiſtere devotio ſacerdotum, ut cum humilitate conficiatur, cum timore ſumatur, cum reverentia diſpenſetur. (Concilium Eboracenſe, an. 1195. can. 1.)

Prohibemus etiam, ne ſacerdos laico ad pœnitentiam venienti, obtentu cupiditatis, injungat, ut Miſſas faciat celebrari; & illud etiam decrevimus prohibendum, ne ſacerdos aliquis pro celebratione Miſſarum, pretio conſtituto, pactum ineat, ſed hoc duntaxat, quod offertur in Miſſa, recipiat. (Can. 3.)

Multa mentis amaritudine concitamur, graviſque doloris aculeus perfodit mentem noſtram, intelligentes, quod aliqui presbyteri deteſtanda & abominabili ambitione tacti, pro Miſſis per eos celebrandis pecunias exigunt; & ſuper hoc, ac ſi vellent vendere rem profanam, impudenter mercantur.... Diſtrictius prohibemus, ne aliquis presbyter pro Miſſis celebrandis pecuniam exigat, vel rem aliam temporalem; ſed grate accipiat, ſi aliquid per facientem Miſſas celebrari oblatum ſibi charitative fuerit, abſque pacto & conventione quacunque. Qui vero contrarium fecerit, a celebratione Miſſæ per annum noverit ſe ſuſpenſum, & alias pro tam gravi exceſſu ad arbitrium proprii Epiſcopi puniendum. (Concilium Toletanum, an. 1324. cap. 6.)

Quanta cura adhibenda ſit, ut ſacroſanctum Miſſæ ſacrificium omni religionis cultu ac veneratione celebretur, quivis facile exiſtimare poterit, qui cogitarit, maledictum in ſacris litteris eum vocari, qui opus Dei facit negligenter.... Cum igitur multa jam, ſive temporum vitio, ſive hominum incuria & improbitate, irrepſiſſe videantur, quæ a tanti ſacrificii dignitate aliena ſunt; ut ei debitus honor & cultus ad Dei gloriam, & fidelis populi ædificationem reſtituatur, decernit ſancta ſynodus, ut ordinarii locorum Epiſcopi ea omnia prohibere, atque e medio tollere ſedulo curent, ac teneantur, quæ vel avaritia, idolorum ſervitus, vel irreverentia, quæ ab impietate vix ſejuncta eſſe poteſt, vel ſuperſtitio, veræ pietatis falſa imitatrix, induxit. (Concilium Tridentinum, ſeſſ. XXII. Decret. *de Obſervand. & evitand. in celebr. Miſſæ*.)

Atque ut multa paucis comprehendantur, in primis, quod ad avaritiam pertinet, cujuſvis generum mercedum conditiones, pacta, & quidquid pro Miſſis novis celebrandis datur, nec non importunas atque illiberales eleemoſynarum exactiones potius quam poſtulationes, aliaque hujuſmodi, quæ a ſimoniaca labe, vel certe a turpi quæſtu non longe abſunt, omnino prohibeant.

Quæ pertinent ad celebrationem Miſſæ.

Præcepit ſacra Tridentina ſynodus, ut, quæcunque in Miſſæ celebrationem irrepſerunt a tanti ſacrificii dignitate aliena, ea Epiſcopi tollere ſedulo ſtudeant. Quamobrem nos ejuſdem Concilii decretum exequentes, ut ſacroſanctum Miſſæ ſacrificium, in quo Deo Patri placens hoſtia, Jeſus Chriſtus in odorem ſuavitatis offertur, ſingulari religione ac pietate & a ſacerdotibus celebretur, & a populo colatur, hæc ſtatuimus: Epiſcopus noſſe ſtudeat omnes qui in quavis Eccleſia Miſſam celebrare, vel ſacerdotem qui celebret, exhibere debeant; eoſque ſuo officio ſatisfacere. (I. Mediolanenſe Concilium an. 1565. cap. 5.)

Nemo, clericus, vel laicus, in ſuis ſæcularibus Eccleſiis, capellis, vel oratoriis, quamvis ab ordinario probatis, etiamſi juris patronatus ſint, quemquam ſæcularem, vel regularem ſacerdotem celebrare patiatur, qui ſcriptam celebrandi facultatem, ſingulis ex menſibus renovandam, ab Epiſcopo non impetrarit.

Quod ſi quis eum recipiat ad tempus vel perpetuo ibidem celebrandi, vel eiſdem locis inſerviendi, hunc non generatim, ſed nominatim eorum locorum cauſa ejuſmodi facultatem impetrare volumus. Qui contra præſcriptam rationem vel celebrarit, vel, ut celebretur, permiſerit, graviter puniatur.

Clericis alienæ diœceſis rei divinæ faciendæ facultatem ne permittat Epiſcopus, niſi oſtendant litteras teſtimoniales, ſeu dimiſſorias ordinarii ſui, duobus tantum menſibus ante, ſi in provincia, ſi extra provinciam in Italia, quatuor, ſex vero, ſi extra Italiam, datas; vel, ſi ea antiquiores ſint, afferant etiam ſcriptum teſtimonium de vita & moribus, ab iis ordinariis, in quorum diœceſi poſt illud tempus aliquandiu permanſerint.

Sacerdotes qui publice & notorie criminoſi fuerint, a Miſſæ celebratione arceantur, niſi, emendata vita, ſceleris maculam eluerint.

Facultatem, cuicunque ab Epiſcopis ad hanc diem conceſſa, plures Miſſas eadem die celebrandi, poſthac irrita ac nulla ſint.

Nemini ſine facultate, ab ordinario ſcriptis impetrata, in oratoriis ſodalitatum ſæcularium, quas confraternitates vocant, aliiſve Eccleſiis, capellis, aut oratoriis ſæcularibus, quæ parochialis Eccleſiæ finibus continentur, Miſſam celebrare liceat dominicis & reliquis feſtis diebus, niſi abſoluta concione, quæ inter Miſſam in parochiali Eccleſia habebitur.

Miſſa nec ante auroram, nec poſt meridiem, niſi ex cauſa jure permiſſa celebrentur.

In Eccleſiis, ubi plures Miſſæ celebrari ſolent, is ordo ſervetur, ut pro populi commoditate, prima diluculo, reliquæ deinceps debito intervallo diſtributis, poſtrema autem, quo tardius liceat, celebretur. *Quod ſi eodem tempore pluribus locis* Miſſa celebranda *ſit*, rationem ineant Epiſcopi, *ut ſacerdotes inter ſe, alius ab alio, prævertantur.*

Nullus ſacerdos, quemadmodum a Tridentina ſynodo ſtatutum eſt, in privatis ædibus, & omnino extra Eccleſiam, & oratoria, quæ divino tantum cultui dicata, & a locorum Epiſcopis deſignata, ac viſitata ſint, Miſſam celebret.

Oratoriorum autem ædificationem, aut uſum ne facile, ſed magna de cauſa permittant iidem Epiſcopi.

In iis autem deſignandis, vel probandis hæc ſervent; *ne ſint in interiorum ædium partibus, in quibus domini, vel familia frequentius verſentur, ſed commodo & honeſto loco, a cubiculis, tricliniis, & ab aula ſeparato, ad templi formam & regulam propius accedant.*

Nec ita anguſta ſint, ut, qui Miſſam audierint, ad oſtium, aut feneſtram ſtare cogantur, aut denique ibi ſacris intereſſe, ubi promiſcue profanum aliquod exerceatur; quod fieri omnino prohibemus.

Cui autem id permiſſum fuerit, is eo parius utatur, ne diſtracti homines illa commoditate, Eccleſiam Dei minus frequentent; quod exemplo etiam noceat aliis.

Ornamenta & inſtrumenta altarium pro celebratione Miſſæ, pura ac munda ſint, præſertim corporalia, ac purificatoria. Quamobrem etiam vino albo, ubi poſſit, tantummodo ad Miſſæ ſacrificium ſacerdotes utantur. Calices ex metalli genere, jure permiſſo adhibeantur, eoque pretioſiori, quantum per facultates licuerit.

Die ſabbati ſemper Miſſa de Beata Virgine celebretur,

ipſi diei ſolemnitas, vel Eccleſiæ inſtitutum interdum abſtiterit; quo caſu ejus omnino commemoratio fiat, niſi & id Eccleſiæ inſtituto impediatur.

Ne plures tribus, vel ad ſummum quinque, orationes, ſeu, ut vocant, collectæ dici poſſint, niſi ubi Eccleſiæ inſtitutum aliud poſtulet.

Tollant Epiſcopi ſumptuoſa convivia, ludos, choreas, & omne inanium oblectamentorum genus, cæteroſque omnes abuſus qui populi temeritate, aut ſacerdotum avaritia in nova, ut vocant, Miſſæ celebrationem irrepſerant; & in eos qui in hoc genere aliquid peccarint Epiſcopus graviter animadvertat.

Magiſter cæremoniarum cathedralis Eccleſiæ eos, quibus prima Miſſa celebranda ſit, & qui præterea ſacerdotes minus perite celebrant, Miſſæ ritibus ac cæremoniis inſtituat. Qui ſi huic muneri obeundo unus par eſſe non poterit, aliis idoneis ſacerdotibus Epiſcopus eas officii partes deleget. Neque cuiquam primam Miſſam celebrare liceat, qui ab iis inſtitutus non ſit.

Præcipimus autem, ut ſacerdotes in Miſſæ celebratione cæremonias a Romana Eccleſia inſtitutas ad unguem ſervent, neque alias adhibeant.

Ut ab omni indecoro & abſurdo capitis, oris, & reliqui corporis motu abſtineant.

Ut, cum, elevatione peracta, ſacra hoſtia movenda, vel ſumenda erit, ita moveant, ne iterum ſuſtolli videatur.

Ut præter inſtitutum Eccleſiæ Romanæ, iis quæ ſecreto, vel palam dicuntur, quidquam addi, vel detrahi non liceat.

Ut quæ palam pronuntianda ſunt, diſtincte & clara voce dicant.

Ut ſecreta, quæ vocantur, ſecreto etiam pronuntient.

Ut neque tardius, neque celerius, quam par ſit, verba proferant.

Ut propter erroris caſum qui in omni parte Miſſæ gravis, in canone gravior, in ipſa vero conſecratione graviſſimus eſt, Miſſam legant, non memoriter dicant, aut canant.

Ut aperto capite celebrare non audeant.

Ut, quo puriores ad divinam rem faciendam accedant, ſaltem ſingulis hebdomadis peccata ſua confiteantur, niſi eos ob mortalis peccati culpam frequentius id facere oportuerit.

Ut, antequam celebrent, ſe colligant, & mentem in tanti myſterii cogitatione defigant. Quod ut commodius fieri poſſit, curent Epiſcopi, ut in ſingulis cathedralium, collegiatarum, & parochialium Eccleſiarum ſacriſtiis ſingulæ cellulæ ad hunc ſacerdotum orandi & meditandi uſum inſtituantur.

Ut, antequam ad altare accedant, Miſſam perlegant, & ſingulas partes ita notatas & præparatas habeant, ut celebrantes neque errent, neque hæreant.

Ut ſacris veſtibus induti cum nemine colloquantur, neque loquentibus dent aures, mentemque & oculos ab omnibus amoveant, quibus diſtrahi poſſint, neque a ſacriſtia exeant, niſi cum ad altare eundum erit, quod cum graviter & modeſte fiat.

Ut pileum, birretum, aut ſubbirretum, chirothecas, ſudariolum, aut quodcunque denique hujus generis in altari ne ponant.

Ut ibi ne in mora ſint ſacrificio, cujuſvis expectandi gratia. Neve ob eamdem cauſam, Miſſa inchoata, ſubſiſtant, aut ejus initium repetant. Neve ſi parochi ſint, cujuſquam gratia metuve Miſſam anticipent, aut differant; ſed illam ea potiſſimum hora celebrent, quæ populo magis accommodata ſit. Neve concionem quam in ea habere debent, ullo modo omittant. Quod ſi forte quiſpiam imperio quodam, aut contumelia, aut minis, aut vi contenderit, ut ſacerdos quidquam, contra quam hoc decreto ſtatutum eſt, faciat; ſi clericus ſit, & beneficium obtineat, eo privetur; ſi non habet beneficium, ut habere quidem ad quinquennium poſſit; ſi laicus, re ipſa jam tunc excommunicationis pœnam ſubeat; neque ad decennium, feudi aut emphyteuſis nomine, quidquam ab Eccleſia conſequi poſſit.

Ut, peracta Miſſa, pro ſummi beneficii munere Deo gratias agant.

Ne ſacerdotes, cum in fine Miſſæ fuerint, vel eorum miniſtri recedant ab altari; neve vaſa, aut linteolos ſacros colligant; ne cuiquam rei tollendæ, vel movendæ cauſa, manus admoveant.

Ne candelas reſtinguant, niſi abſoluto evangelio, quod poſt benedictionem dicitur.

Celebranti ſacerdoti unus ſaltem miniſter adſiſtat, iſque clericus, ubi poſſit, & talari veſte & ſuperpelliceo indutus.

Miniſtri candelas accendant, miſſale, & urceolos, & alia quæ ad Miſſæ miniſterium requiruntur, prius in ſuis locis in altari collocent, quam eo ſacerdos accedat; quem niſi his omnibus præparatis, conſeſſionem ordiri omnino prohibemus.

Sacerdote rem divinam faciente, miniſtri per Eccleſiam ne vagentur; neve dent operam collocutionibus, aut candelis venditandis, ſed compoſito corpore, nullo geſtu, modeſto, ut debent, ſacerdoti adſiſtentes inſerviant.

Moneant parochi frequenter patresfamilias, ut filios & famulos, quos in beſtiis paſcendis occupant, ſaltem diebus feſtis Miſſæ jubeant intereſſe.

Viduæ ob maritorum mortem ad ſummum ne menſe amplius ſint ſine Miſſæ auditione; quæ in re nullo valeat excuſatio cujuſvis conſuetudinis, quam irritam decernimus; aut item Epiſcopi, etiam cenſuris eccleſiaſticis, id facere cogant.

Parochi populum frequenter hortentur, ut in ſua parochia feſtis diebus Miſſam audire non omittant; moneantque eum diligenter, debere unumquemque, ut a ſacra Tridentina ſynodo traditum eſt, in parochiam ſuam, ubi id fieri commode poteſt, convenire ad audiendum verbum Dei.

Fideles, cum Miſſæ interſunt, eodem veſtitu ſint, quo in publicum prodire ſolent, & ita ſe componant, ut corporis habitu animi religionem præ ſe ferant.

Ne in foribus Eccleſiæ, vel extra ſubſiſtant, niſi neceſſitatis cauſa.

Aperto capite ſint, & quo tempore a ſacerdote confeſſio dicitur, & graviora Miſſæ myſteria peraguntur, ſint flexis genibus.

Ne ita prope ad altare accedant, ut indecorum ſit, & ſacerdos perturbetur.

Ne prius diſcedant, quam ſacerdos evangelium quod poſt benedictionem dicitur, abſolverit.

De iis quæ in ſacroſancto Miſſæ ſacrificio, diviniſque Officiis vel obſervanda, vel cavenda ſunt.

Sacroſanctum Miſſæ ſacrificium, in quo memoriam fecit mirabilium ſuorum ſummus ille ſacerdos in æternum Chriſtus ſecundum ordinem Melchiſedech, Deo ſolum acceptum eſt, nec ullum præterea, niſi quatenus iſtius ſimilitudinem, ſpeciemque gereret, ulla unquam ætate ipſi gratum fuit; & quamvis hoc ſacrificii nomen late interdum uſurpetur pro omni ea re quæ ad Dei honorem & obſequium refertur; proprie tamen hic ſumitur pro puro & ſimplici cultu qui Deo ſoli debetur, in quo verus et integer actus religionis eſt, nec alteri adhiberi, niſi ſummo ſcelere & ſacrilegio, poteſt. (Concilium Burdigalenſe, an. 1583. cap. 5.)

Idcirco illa ſemper non modo laudabilis, verum etiam neceſſaria cura erit ſedulo providendi, ut ſingulari pietate ac religione tam auguſtum divinumque myſterium, quo immortalis Dei Filius, ac ipſius inſtitutione, viva æterno Patri pro ſalute fidelium offertur hoſtia, cum a ſacerdotibus ſanctiſſime celebretur, tum a fidelibus parilis honorificentiſſime colatur. Atque in hanc curam ſtudioſius hac tempeſtate nobis incumbendum eſt, qua ſincera pietatis & religionis ardor pene jam videtur extinctus; qui quidem ut iterum commoveri, accendique poſſit, hæc ſtatuenda judicavimus.

Atque in primis, quæ ad Miſſarum celebrationem pertinent, ea cum debita reverentia pie ſanctoque adminiſtrentur, nec cuiquam vago, ignotoque ſacerdoti Miſſam celebrare permittant Eccleſiarum rectores, niſi prius diligenter explorata ordinarii licentia & facultate.

Nullumque pariter alienæ diœceſis admittant, niſi acceptas ab ordinario ſuo litteras, ſibi conceſſæ facultatis, & anteactæ vitæ, morumque ac religionis teſtes, exhibeat, quæ vetuſtiores non appareant, quam quæ intra annum ſcriptæ ſunt.

Sacerdotes quoque, aut quoſcunque alios, publice & notorie criminoſos rem divinam facere, vel ad altare miniſtrare, ſacris, vel Miſſæ intereſſe omnino prohibeant, niſi qui ad meliorem frugem redierint, & morum, vitæque priſtinæ commutatione facta, præteritorum ſcelerum veniam meruerint, eamque ab ordinariis ſuis impetraverint.

Celebraturi ſacerdotes conſcientiam ſuam prius diligenter excutiant, atque examinent, & piam aliquam meditationem præmittant; peccatorum vero confeſſionem octavo quoque die, aut ſæpius, faciant, quoties aliquo ſe peccato graviori ſenſerint. Sibi autem conſcii mortalis peccati, quantumvis ſibi contriti videantur, abſque præmiſſa ſacramentali Confeſſione ad ſacrum altaris myſterium non accedant, etiamſi ex officio incumbat celebrare, modo non deſit illis copia confeſſoris. Quod ſi, neceſſitate urgente, ſacerdos aliquis, abſque prævia confeſſione celebraverit, quamprimum confiteatur.

Quia vero ſacerdotum, in quibuſdam provinciæ locis, tanta paucitas & penuria eſt, ut quibuſdam bis uno die ſacrum faciendi facultatem Epiſcopi concedere cogantur;

ne,

ne, quod, neceſſitate urgente, ad populi chriſtiani ſolatium ſalutemque permittitur, immoderata licentia errori locum det, atque in abuſum convertatur; decernimus, ne hujuſmodi facultatem Epiſcopi largiantur niſi ſacerdoti ſpectatæ probitatis, idque graviſſimis de cauſis. Quæ facultas brevi etiam tempore circumſcribatur, nec ad plures dies, quam ad dominicos & feſtos in diverſis tantum Eccleſiis protrahatur. Caveant autem illi, qui bis eodem die Miſſam celebrare debuerint, ne in prima Miſſa, poſtquam totam Euchariſtiæ ſacramentum ſumpſerint, vino manus perfundant; perfuſione enim accepta, aliam celebrationem noverint impediri.

Nullus item presbyter audeat in privatis ædibus, vel oratoriis aut ſacellis, ab ordinario minime approbatis contra decretum ſancti Concilii Tridentini, Miſſæ ſacrificium, etiam infirmorum cauſa celebrare.

Dum publica & parochialis Miſſa celebratur, nullo modo in eadem Eccleſia ſacrum aliud facere liceat; deturque opera diligenter, ut omnia altarium ornamenta, & ſacra vaſa ad celebrationem Miſſæ pertinentia munda ſint ac nitida, nullaque nova prius in uſus ſacros conferantur, quam ab antiſtite aliquo fuerint benedicta, vel conſecrata.

In celebratione vero omnes ritus ac cæremoniæ quæ in Miſſali Romano præſcribuntur, exacte & religioſe obſerventur, nullis prætermiſſis, nulliſque omnino adjectis.

Quæ clara voce recitanda, ea diſtincte & intelligenter pronuntientur; quod fiet, ſi neque tardius, neque celerius quam par ſit, verba proferantur.

Secreto pronuntianda, ſubmiſſa voce recitentur, neque memoriter quidquam, ſed in libro omnia legantur.

Curent autem Epiſcopi ea omnia e medio tollere, quæ in divinis officiis, & Miſſis avaritiam redolent, vel quæ ab irreverentia, aut ſuperſtitione introducta ſunt.

Earum rerum quæ ad profanam ac ſæcularem negotiationem pertinent, proclamationes in Eccleſia fieri, dum Miſſa celebratur, prohibemus.

Deambulationes vero, ſtrepitus, clamores, colloquia in Eccleſiis, mendicantium evagationes, omni quidem tempore, ſed tum maxime, cum ſacramenta adminiſtrantur, & divina officia explentur, vel ſacra concio habetur, ſic a nobis interdicta omnes intelligant, ut, ſi nonnullorum importunitas & inſolentia, qui ſacris potius illudunt, quam interſunt, coegerit, auxilium etiam civile ac regium implorandum ſit. Nam loco ſacro adeo licenter, ceu foro abuti, cum omni homini turpe ac ſcelus eſt, tum Chriſtiano, gravi cum ſcelere turpiſſimum.

Feminæ nec ad altare propius accedant, nec ſe clericis intermiſceant, vel vacuas eorum ſedes (quod turpe & ignominioſum eſt) occupent; ſed ſeparatim, cum decoro & reverentia ſacris adſint.

Illa vero culpanda conſuetudo, ab elevatione venerabilis ſacramenti, vel ante peracta myſteria, recedendi. Quare omnes moneantur ſedulo a parochis, illos Eccleſiæ præcepto de audienda Miſſa non ſatisfacere, niſi forte, quod raro accidit, talis neceſſitas ſit, quæ moram non ferat. Nulli ergo ante datam a ſacerdote benedictionem diſcedere liceat.

De Euchariſtia, & Miſſæ ſacrificio.

Sacrificium Miſſæ, cum ſit auguſtiſſimum ac digniſſimum, ideoque nonniſi digniſſimo ac honeſtiſſimo loco tractari debeat, nulli presbytero ſæculari, vel regulari in privatis domibus, nec etiam nobilium, aut aliorum potentum, juxta ſacros canones, ſub pœna ſuſpenſionis ipſo jure incurrenda, celebrare liceat. (Concilium Turonenſe, an. 1583. cap. 8.)

Obſervandum eſt, ut menſa Chriſti, id eſt, altare, ubi corpus dominicum conſecratur, ubi ſanguis ejus hauritur, ubi Sanctorum reliquiæ reconduntur, ubi preces & vota populi in conſpectu Dei a ſacerdote offeruntur, cum omni veneratione honoretur, & mundiſſimis linteis & palliis diligentiſſime cooperiatur, nihilque ſuper eo ponatur, niſi capſa cum Sanctorum reliquiis, & miſſale.

Et ne, quod (proh dolor!) pluribus in locis, & a multis temporibus fit nimis licenter, ſacerdotes populum ſibi commiſſum a devotione potius revocent, quam ad ſacrorum & tremendorum myſteriorum meditationem, contemplationem & debitam eis impendendam venerationem invitent, eiſdem diſtrictiſſime inhibemus, ne Miſſis celebrandis ſe immiſceant, niſi prius a peritis & exercitatiſſimis ſacerdotibus ritus & cæremonias, in tam celebri ſacrificio ſumma cum reverentia neceſſario obſervandas, earumque vim, effectum & rationem didicerint; quas cæremonias innovare, aut aliis ab Eccleſia minime receptis & approbatis uti non permittimus.

Veterum Patrum ſanctionibus inhærentes, diſtricte prohibemus, ne ſacris canonicis verbis, præſertim ſacramentalibus, etiam prætextu orationis, quidquam addatur, aut detrahatur, aliave miſceantur.

Miſſas, primam, majorem, parœciales, & in iis Eccleſiis quibus duæ Miſſæ debent aut conſueverunt celebrari, hora convenienti, nempe ſexta & nona ante meridiem, non prius aut tardius celebrent hi quibus incumbit, potentum quorumvis, etiam nobilium, aut aliarum perſonarum favore, precibus, minis ſeu comminationibus, in contrarium non prævalituris. Matutinæ vero & veſpertinæ preces horis debitis & opportunis, pro loci conſuetudine, & temporis commoditate, ut populus interesse poſſit, celebrentur; quod noſtrum decanum archipresbyteri, archidiaconi & alii jus viſitationis habentes, nullo modo permittant infringi, immo exactiſſime obſervari procurent.

At cum plerique ſacerdotes, ne ventri potius aut avaritiæ inſerviant, quam ut populi pietatem excitent, horis intempeſtivis, videlicet prima & majore Miſſis parœcialibus durantibus celebrent, eoque fiat, ne parœciani promi, & chriſtiana inſtructione, poſt offertorium a rectoribus fieri ſolitis non interſint; prohibemus, Miſſis parœcialibus durantibus, ne in eadem Eccleſia alia Miſſa, alta aut ſubmiſſa voce, cujuſvis fundationis aut confraternitatis colore, celebretur; contemptores arbitrio Epiſcoporum puniendos decernentes.

Cum ſacri canones prius a Miſſæ ſacrificio non eſſe recedendum doceant, quam fuerit poſt communionem impertita benedictio, juſſuſque populus, Miſſa peracta, recedere; eorum conſtitutionibus inhærentes, ne quis ante benedictionem quæ poſtcommunionem ſequitur, abſcedat, vetamus.

Miſſam non celebret niſi digne præparatus ſacerdos; ab ejus celebratione prohibeantur hæretici, ſchiſmatici, confidentiarii, concubinarii, apoſtatæ, excommunicati, errones & vagi qui litteras commendatitias & formatas a ſuo paſtore non habuerint, atque omnes quamvis de cauſa irregularitatem incurrerint, aut notorii peccatores, ſi per ſententiam declarati ſint, vel eorum crimina ita innoteſcant, ut nulla tergiverſatione celari poſſint. Si tamen contigerit ejuſmodi ſacerdotes Miſſam celebrare, non ideo minus exiſtiment chriſtiani ſacramentum confici; quia non virtute ſacerdotis, ſed ipſa verborum Chriſti vi, accedente ad eum miniſtri intentione, conficitur ſacramentum. (Concilium Bituricenſe, an. 1584. *de Miſſa*, tit. 23. can. 4.)

Miſſa neque in profanis locis, neque in privatis domibus celebretur. (Can. 5.)

Moneantur fideles a ſuis parochis & prædicatoribus, ut frequenter interſint ſolemnibus Eccleſiæ precibus & concionibus in ſuis Eccleſiis, ſaltem diebus dominicis & majoribus feſtis. (Can. 6.)

Interdicit hæc ſynodus omnibus parochis & presbyteris, ut res profanas, litteras & actus judiciales, aut quid ſimile inter Miſſarum ſolemnia, aut alio quovis tempore in Eccleſiis legant, ſed id præconibus & lictoribus relinquant, qui pro foribus Eccleſiarum, res indicendas, ſi videbitur, publicabunt; non enim decet ſacerdotem ſæcularia negotia tractare. (Can. 7.)

Non celebretur Miſſa parœcialis ad nutum nobilium, aut laicorum, ſed certa & opportuna hora. (Can. 8.)

Provideant Epiſcopi & Eccleſiarum rectores, ne ſimul & tumultuarie plures Miſſæ privatæ, ſed certo ordine, & variis horis, celebrentur. Quod ſi eodem tempore pluribus locis Miſſa celebranda ſit, rationem ineant Epiſcopi aut ſuperiores, ne ſacerdotes inter ſe alius ab alio perturbentur. (Can. 9.)

Parochi per ſe aut per prædicatores idoneos, aliquam particulam myſteriorum Miſſæ & evangelii populo ſingulis diebus dominicis & feſtis ſolemnibus exponant. (Canon. 10.)

Ad elevationem corporis Chriſti accendatur lumen, & campana pulſetur. (Can. 11.)

Dum Miſſæ ſolemnes in Eccleſiis dicuntur, aut concio publica habetur, privatæ Miſſæ differantur. (Can. 12.)

In celebratione Miſſæ, omnes ritus & cæremoniæ quæ in miſſalibus præſcribuntur, exacte & religioſe obſerventur, nec quicquam addatur, aut detrahatur. (Can. 13.)

Sacerdotes non celebrent operto capite, niſi infirmitas urgeat. (Can. 14.)

Non memoriter dicatur Miſſa, nec a pueris. (Can. 15.)

Ut paratiores ſacerdotes ad celebrationem Miſſæ accedant, confiteantur peccata ſua, quoties celebraturi ſunt, aut ſaltem ſingulis hebdomadis. Teneantur autem confiteri, quoties ſe in aliquo peccato mortali conſtitutos agnoverint. (Can. 16.)

Celebraturi ſuper altare nihil reponant, nempe pileum, neque veſtimentum, neque librum, præter miſſale. (Canon. 17.)

De celebratione Miſſæ.

Curatus in ſua Eccleſia nullum permittat celebrare, qui ſcriptis facultatem ab Epiſcopo impetratam non exhibuerit; & eam licentiam quam anno uno vetuſtiorem repererint, ne admittant. (Concilium Aquiſextienſe, an. 1585.)

Epiſcopi nulli ſacerdoti facultatem celebrandi dent, quem prius examine non probarint, an exercitatus ſit in ceremoniis ſuæ cathedralis Eccleſiæ, & quantum poterit, in ceremoniis Romani Miſſalis; quem ignorantem repererint, primo, ut inſtituatur, curent.

Ne Miſſam novam Epiſcopi celebrari permittant a quovis ſacerdote, qui non fuerit peritus ceremoniarum Romani Miſſalis, illudque ex hujus ſynodi decreto quamprimum in ſuis diœceſibus introducant.

Qui vero prima Miſſa celebrandæ facultatem impetrat, is ſedulo moneatur, ut, quo die primum celebraverit, cum totum in ſanctis piorum officiis, omni animi religioſo ſtudio ponat, ac ne ludis, comeſſationibus, minus autem choreis, aut inanibus aliis ſpectaculis ſe immiſceat, graviſſimas alioquin pœnas arbitrio Epiſcopi daturus.

De cætero, quilibet ſacerdos ſacrum Miſſæ facturus, lotis prius manibus, & facta oratione, ſe ſacris induat veſtibus in ſacriſtia, & ad unguem omnia ſervet, quæ rubricis Romani Miſſalis deſcripta ſunt, tam de purificatoriis, quam de theſis corporalium, & velis ad tegendum calices; ſudariolum præterea habeat pro abſtergendis manibus ad Lavabo*; aliud item pro naribus emungendis. Altarum præterea manica ita aſtricto manibus hæreant, ut in ceremoniis Miſſæ rite perficiendis ſacratiſſima hoſtia intacta ſit, nec non etiam ut & aliis periculis occurratur.*

In poſterum decrevimus, in ſacrificio Miſſæ adhiberi ab omnibus candelas duas cereas, ita ut quævis unciæ unius ſit ad minimum, nec ultra; ne quis Miſſæ ſacrificium ſine talibus candelis celebrare audeat, ſub pœna aurei unius pro qualibet vice, applicandi pro medietate Seminario, & pro medietate Scholæ Sacratiſſimi Sacramenti, & aliis pœnis arbitrato Epiſcopi.

In celebratione Miſſæ ſacerdos ne ſe conferat ad altare, niſi clericum in decenti habitu, & cum ſuperpelliceo mundo cum manicis, ſibi inſervientem habuerit. Quibus vero in locis propter inopiam clericus ita commode haberi non poterit, caveat, ne celebret abſque hujuſmodi clerico, niſi facultatem ab Epiſcopo in ſcriptis impetraverit.

Habeat in celebratione tintinnabulum parvum, cujus ſonitu moneantur fideles in elevatione ſanctiſſimi Sacramenti.

In metropolitana, cathedrali, vel collegiata, aut parochiali Eccleſia, quando elevatur ſanctiſſimi Domini noſtri Corpus in Miſſa majori, vel parochiali, ſemper ſigno majoris campanæ moneatur populus, ut ille ſe Deo humiliet, & quamvis longe poſitus ſanctiſſimum Sacramentum adoret.

Nec vero quis vel vir, vel mulier gradibus altaris hæreat, aut prope altare ſit, dum ſacrum fit; ideo ſacerdotes celebraturus hærentes inde longius abſcedere jubeat; quo celebrante, id miniſtrans clericus præſtet.

Cum poſt offertorium in Miſſa oblatio a populo fit, ſacerdos ne patenam deoſculandam illi præbeat, ſed tabellam aliquam pictam, vel aliam ſacram imaginem ad hoc adhibeat.

Faces & intorticia quæ accenduntur ad elevationem ſanctiſſimi ſacramenti, in poſterum ne extinguantur, donec ſacerdos ſumpſerit ſacratiſſimum Sacramentum, in Miſſis ſcilicet majoribus. Contingit ſæpe in quibuſdam Eccleſiis, vel tam magnum Miſſarum celebrandarum numerum ex variis defunctorum legatis impoſitum eſſe, ut illis pro ſingulis diebus, a teſtatoribus præſcriptis nequeat ſatisfieri, vel eleemoſynam pro iis celebrandis adeo tenuem eſſe, ut non facile inveniatur qui velit huic ſe muneri ſubjicere; unde depereunt pia teſtantium voluntates, & eorum conſcientias, ad quos prædicta ſpectant, onerandi occaſio datur. Propterea Epiſcopi ex ſacroſancti Concilii Tridentini decreto, in ſynodo diœceſana, re diligenter inſpecta pro ſua conſcientia, in Eccleſiis quas hac proviſione indigere cognoverint, ſtatuant circa hoc, quicquid magis ad Dei honorem & cultum, atque Eccleſiarum utilitatem viderint expedire, ita tamen, ut eorum ſemper defunctorum commemoratio fiat, qui, pro ſuarum animarum ſalute, legata ea ad pios uſus reliquerunt. In poſterum vero non facile recipiantur, niſi habita ratione temporum & locorum.

Curati ter in hebdomada ſacrum faciant, aut etiam ſæpius, ſi vel loci conſuetudo, vel neceſſitas crebriorem divini ſacrificii uſum poſtulabit.

Cæteris etiam clericis præcipimus, ut ſingulis menſibus, diaconi quidem & ſubdiaconi bis ſaltem, qui vero in minoribus ordinibus, aut etiam clerici tantum ſunt, ſemel ſacram Euchariſtiam ſumant.

Qui autem ſine neceſſaria cauſa id facere omiſerint, parochus eos ſui officii admoneat, & niſi paruerint, ad Epiſcopum deferat.

Quod de ſacerdotibus Miſſam celebraturis, in ſacriſtia induendis decretum eſt, idem intelligi volumus de celebrantibus veſperas, ne amplius in choro, & in conſpectu populi cappam, ſeu pluviale induant, ſed e ſacriſtia induti ad veſperarum officium incipiendum procedant, quo finito, ad ſacriſtiam, ut eamdem cappam dimittant, regrediantur.

XXII.

De Miſſæ Sacrificio.

Miſſæ ſacrificium ſalutare quod a Domino Jeſu Chriſto inſtitutum eſt, ea dignitate tractare par eſt, quam tantum myſterium docet. Quapropter ut rite celebretur audiaturque Miſſa, hæc quæ ſequuntur, diligenter obſervari ſynodus mandat. (Concilium Avenionenſe, an. 1594.)

Congregationem pro ceremoniis & ritibus Miſſæ erigant Epiſcopi in ſua quique Eccleſia; in qua ſemel in hebdomada diligenter de cunctis ad Miſſam & cætera divina officia ſpectantibus diſſeratur, & ad rationem & uſum receptum a ſancta Romana Eccleſia cuncta examinentur, & recepta ceremonia probentur.

Capitula magiſtrum ceremoniarum inſtituant, qui probetur ab Epiſcopo, quique accurate a congregatione probata non modo ediſcat, verum cæteros etiam edoceat.

In celebrandis Miſſis hoc obſervabuntur. Miſſa uniuſcujuſque diei propria, quoad fieri poteſt, celebretur; ſi qua Miſſa votiva cantanda ſit, ante vel poſt Miſſam officio conformem cantetur.

Quoniam vero pleroſque audivimus ad libitum Collectas multiplicare; idcirco non plures ſeptem, vel ad ſummum novem dicantur. In Miſſæ fine non aliud evangelium, quam conſuetum ſancti Joannis dicatur; niſi in quadrageſima, diebus dominicis anni, & quatuor Temporibus currens evangelium legendum ſit.

In cathedralibus & collegiatis Eccleſiis, ubi certus eſt Miſſarum numerus, hic ordo ſervetur, ut pro populi commoditate, qui ſæpe Miſſis carere cogitur, non ſimul Miſſæ omnes celebrentur, ſed ex intervallo, ita ut ſingulis horis Miſſa poſſint audiri.

Fiat tabula per præcentorem, in qua Miſſæ ordine ſuo diſponantur.

Laicus, ſi fieri poteſt, nullo modo miniſtret altari; clericus vero diligenter inſtruatur circa miniſterium ſuum.

Non admittatur ſacerdos alterius diœceſis ad celebrandam Miſſam & alia divina officia, qui non habeat litteras dimiſſorias.

Ab omnibus diœceſanis audiatur integra Miſſa diebus dominicis & feſtis.

De Miſſæ Sacrificio.

Caput XIX.

Pignus redemptionis noſtræ, & quotidianum humanæ reconciliationis incrementum, ac ſacrificium quanta debeat reverentia celebrari, & qua cordis puritate ad illud, accedere teneatur ſacerdos, ſatis expreſſe notant, qui angelis ſuperiores aſſerunt ſacerdotes, dum ſæpius agnum celebrant, quod ſemel in utero Virginis actum eſt; quod attentius conſiderabit ſacerdos miſſam celebraturus, ſi adverterit ſe Pontificem prius pro ſe, deinde vero pro peccatis populi ſacrum facturum. (Concilium Narbonenſe, an. 1609.)

Irrepſere tamen permulta quæ minus ad devotionem populum excitant, aut ad riſum provocant, immo a frequentatione tanti ſacrificii avocant, dum turpi quæſtu, non ſatis parati, indecenter ad altare accedunt, & in eo minus modeſte ſe gerunt.

Nos itaque priſtinum illum candorem videre cupientes in ſacerdotibus, ſtatuimus, ut celebraturi, purgata primum conſcientia, ſe in ſecretarium recipiant, ubi repertis his, & in Miſſali prælectis quæ in Miſſa ſunt recitaturi, orationes ab ordinario Romano præſcriptas, pro ſua devotione, fundent, & pronuntiabunt; tum parabunt calicem cum purificatorio, patellam cum hoſtia munda, ſacris linteaminibus, & velo, ſi haberi poſſit, cooperient. Intra dictum Sacrarium, & non alibi induant ſe veſtibus ſacris, & deinde pileo quadrato in capite geſtando, calicem paratum deferendo, & præcedente miniſtro, ad altare accedent, coram quo profunde inclinati, detecto capite & facta reverentia, & ſuper eodem ſacris linteaminibus explicatis, & paratio Miſſali in cornu epiſtolæ, introitum & reliqua in Miſſa recitabunt & facient, nihil addendo, vel diminuen-

de, nec

de, nec ullas adhibendo cæremonias, præter eas quæ in Miſſali Romano expreſſe notantur, ut unitas in fide & moribus, & actionibus inter fideles, ſicut ſemper fuit, ubique terrarum reperiatur.

Pacta & conditiones ſordidas quæ ſimoniam ſapiunt, pro Miſſarum celebratione vitabunt; ne, ipſis miniſtrantibus, inani certo & ſuperſtitioſo candelarum numero utantur, aut alia agant quæ ſuperſtitionem denotant; ipſi vero Miſſam de officio recitent, niſi aliud neceſſitas exigat; nec vero per eos, ſub pœna excommunicationis, addantur pſalmi, aut alia quæcunque in Miſſa, præter certiam orationem, quam quiſque celebrans ad libitum recitare poteſt.

Non celebretur Miſſa pro defunctis, niſi corpore præſente, nec fiant publicæ mortuorum abſolutiones, diebus dominicis & feſtis ſolemnibus poſt Miſſæ celebrationem; aliis vero diebus, non fiunt dictæ abſolutiones niſi depoſita caſula. Nec celebrentur Miſſæ in domibus privatis, etiam magnatum & potentum, niſi eſſet ſacellum ad hoc ſpecialiter conſtructum, & per Epiſcopum, aut de ejus mandato benedictum; niſi etiam altare portatile conſecratum.

Miniſtrantes celebrantibus induantur toga talari, nec ad id admittantur fœminæ quibus nec eſt licitum parare altare, cum ſilere debeant in Eccleſia, & propter ſacerdotes faciem velare; illis ideo prohibemus, ut ad altare propius accedant, dum divina peraguntur.

Infinitum tanti ſacrificii meritum omnibus quidem prodeſt, ſed his maxime, qui præſentes ſunt, & modeſte ſe gerunt; ideo curent ſacerdotes, circumſtantes omnes, uti invitantur, elevare corda, ſpiritum dimittere; quod exteriori corporis diſpoſitione denotent; & idcirco ſtantes, irreverenter ſedentes, aut capite operto eſſe in Eccleſia, a conſecratione ſacri Corporis Chriſti uſque ad communionem non permittant.

Dum celebrantur, ut vulgo dicitur, novæ Miſſæ, non fiant choreæ; & eas ducere tam ſacerdoti primam Miſſam celebranti, quam aliis omnibus diſtricte prohibemus; tunc vitentur ſumptuoſa convivia, & omnia alia quæ luxum ſapiunt, abigantur; ſed in ſacerdotibus ſit omnis modeſtia, quæ audientes Miſſam ad devotionem commoveant; ſecus agentes arbitrio ordinarii puniantur.

Quod ex devotione pro Miſſarum celebratione per fideles ſacerdoti in eleemoſynam erogatur, ipſe recipiat; a pluribus idem non patientes, ſub pœna excommunicationis.

Piæ defunctorum voluntates mandari executioni cum non poſſint propter modicitatem rerum legatarum, & ſacerdotes non habentes ex his, ut vitæ neceſſaria recipiant; ideo juxta ſacri Concilii Tridentini ſtatuta, Seſſione vigeſima quinta, de Reformatione, decernimus, ut, re diligenter inſpecta, in ſynodo Diœceſana, uniant diverſa legata, aut beneficia, in quibuſvis ſint Eccleſiis; aut officia minuant, prout viderint expedire.

Sacerdotibus, quacunque dignitate fulgentibus, niſi fuerint Epiſcopi, aut abbates, uſum mithræ habentes in fine Miſſæ, hac ſola benedicendi forma uti mandamus: Benedicat vos omnipotens Deus, Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus. Amen. *Et hoc non admodum ſonora, ſed nihilominus intelligibili voce fiat.*

Ex canonibus quos hactenus in medium attulimus, deducendæ concluſiones in oculos incurrunt ipſæ per ſe. Lethalis peccati reus parochus, eique legi obnoxius, ut dominico aut feſto die ſacrum faciat, id agere tum ſolum poteſt, cum confeſſionem edidit, cumque, ſi minus adſit confeſſarius, perfectæ contritionis actum concecit, & confeſſionem edere, ubi primum commode poterit, ex animo ſtatuit. Accuratiſſime ſacerdos quiſque avitet, oportet, quicquid ſapit avaritiam, ſordidum lucrum, pacta, conventiones, mercatumque quoad Miſſarum ſtipendium, quod non tamquam Miſſæ pretium aut mercedem, ſed tamquam eleemoſynam quæ ei ad ſuſtentationem datur, ſpectare debet. Lethaliter, atque adeo contra juſtitiam, ſtipendiis pluribus pro una eademque Miſſa exigendis, peccaret. Rubricas ſervare debet, Miſſamque dicere aut canere a ritu, regula & ratione, quam diœceſeos in qua degit, Miſſale præſcribit, ſuper hora, loco, ornamentis, &c. *Quare* ORNAMENTA ECCLESIÆ, *Quare etiam* ALTARE, CALIX, CEREUS, PAROECIA.

Debet præterea ſacerdos omnis avitare ipſe, & perficere, ut fideles evitent omnium generum ſuperſtitiones in dicenda, aut mandanda, aut audienda Miſſa; hæc ſunt in ſuperſtitionum numero: naturalibus remediis quibus inanes uſus ad quoſdam curandos morbos adduntur, Miſſas admiſcere; dictum valle certum quemdam Miſſarum numerum, aut Miſſam ad altare privilegiatum dicendam mandare, ea ſpe fore, ut certo aliqua anima a purgatorio liberetur; credere Miſſam de *Requiem* pollere ad purgatorii animarum ſubſidium majore vi, quam Miſſam diei officio reſpondentem, a mandantis mente celebratam; Miſſam de Spiritu Sancto, in certis quibuſdam Eccleſiis, ad certa quædam altaria, cum certo quodam cereorum numero dictam velle, ſciendi cauſa, an quiſpiam e vivis exceſſerit; an rediturus ſit, quandonam moriturus; vel ut ſe corrigat, aut intra annum moriatur, &c.

Diſciplinæ canonibus quos attulimus, ſancti Tridentini Concilii (ſeſſ. XXIII.) ſuper Miſſæ ſacrificio canones addimus.

I.

Si quis dixerit, in Miſſa non offerri Deo verum & proprium ſacrificium; aut quod offerri non ſit aliud quam nobis Chriſtum ad manducandum dari; anathema ſit.

II.

Si quis dixerit, illis verbis, Hoc facite in meam commemorationem, *Chriſtum non inſtituiſſe Apoſtolos ſacerdotes, aut non ordinaſſe, ut ipſi aliique ſacerdotes offerrent Corpus & Sanguinem ſuum; anathema ſit.*

III.

Si quis dixerit, Miſſæ ſacrificium tantum eſſe laudis & gratiarum actionis, aut nudam commemorationem ſacrificii in cruce peracti, non autem propitiatorium; vel ſoli prodeſſe ſumenti; neque pro vivis & defunctis, pro peccatis, pœnis, ſatisfactionibus, & aliis neceſſitatibus offerri debere; anathema ſit.

IV.

Si quis dixerit, blaſphemiam irrogari ſanctiſſimo Chriſti ſacrificio in cruce peracto, per Miſſæ ſacrificium, aut illi per hoc derogari, anathema ſit.

V.

Si quis dixerit, impoſturam eſſe Miſſas celebrare in honorem Sanctorum, & pro illorum interceſſione apud Deum obtinenda; anathema ſit.

VI.

Si quis dixerit, canonem Miſſæ errores continere, ideoque abrogandum eſſe; anathema ſit.

VII.

Si quis dixerit, cæremonias, veſtes & externa ſigna, quibus in Miſſarum celebratione Eccleſia Catholica utitur, irritabula impietatis eſſe magis, quam officia pietatis; anathema ſit.

VIII.

Si quis dixerit, Miſſas in quibus ſolus ſacerdos ſacramentaliter communicat, illicitas eſſe, ideoque abrogandas; anathema ſit.

IX.

Si quis dixerit, Eccleſiæ Romanæ ritum, quo ſubmiſſa voce pars canonis, & verba conſecrationis proferuntur, damnandum eſſe; aut lingua tantum vulgari Miſſam celebrari debere; aut aquam non miſcendam eſſe vino in calice offerendo, eo quod ſit contra Chriſti inſtitutionem; anathema ſit.

MISSALE, liber qui Miſſæ dicendæ inſervit, quique peculiares Miſſas continet, quæ ſingulis anni diebus dicuntur. Unicuique diœceſi, & religioſo cuique ordini ſuum Miſſale eſt, quo diœceſeon & religioſorum ordinum membra uti debent. In itineribus Romanum Miſſale ſumitur, illudve quod uſui in diœceſi eſt, per quam tranſitur. At nullus unquam ſacerdos, quantumvis de ſua ipſius memoria certus tutuſque ſit, ſine Miſſali celebrare debet; id enim ſi faceret, liturgiæ verba mutandi, eorumve plura omittendi periculo exponeret.

In celebratione vero, omnes ritus ac cæremoniæ quæ in Miſſali Romano præſcribuntur, exacte & religioſe obſerventur, nullis prætermiſſis, nulliſque omnino adjectis.... quæ clara voce recitanda ſunt, ea diſtincte & intelligenter pronuntientur.... ſecreto pronuntianda, ſubmiſſa voce recitentur, neque memoriter quidquam, ſed in libro omnia legantur.

In Miſ-

In Miſſa, ſicut in reliquo officio, regulæ Pontificalis, Miſſalis & Breviarii exactè ſerventur.

Non memoriter dicatur Miſſa, nec a cæcis. (Concilium Bituricenſe, an. 1584. tit. 23. *de Miſſa*, can. 2. & 15.)

MISSIO, eſt concionum, catechiſmorum, collationum, precum aliarumque ſpiritalium exercitationum ſeries, quas presbyterorum aut religioſorum bene multi in urbibus aut vicis, ad populorum inſtitutionem, Epiſcopis mandantibus, locorumque parochis gratum habentibus, peragunt. Miſſio etiam de ſacerdotum inſtitutionibus aut exercitationibus dicitur, qui de animarum ſalute ſolliciti ad fidem infidelibus aut hæreticis annuntiandam ſe conferunt.

MISSIONARII ſunt eccleſiaſtici ſeculares aut regulares qui miſſionibus ſe dedunt, quoſque ſummus Pontifex, aut Epiſcopi in provincias, aut in exteras regiones mittunt, vel ut catholicos erudiant, vel ut hæreticos & ſciſmaticos ad Eccleſiæ ſinum revocent, vel ut infideles ad fidem pertrahant. Epiſcopus in ſuæ diœceſeos parœciis, Eccleſiiſque cæteris miſſiones mandandi, eoque miſſionarios mittendi jure gaudet. Canonici per diœceſes, Epiſcopi juſſu, in prædicatione & miſſionibus occupati, ſuæ ſinguli Eccleſiæ præſentes habentur, ſuarumque præbendarum fructus percipiunt. Per Cleri, ann. 1579. 1602. 1605. 1614. &c. convocati generalium cœtuum deliberationes plures ita ſtatutum.

MONACHI, ſeu RELIGIOSI. *Quære* RELIGIOSI.

MONASTERIUM, CŒNOBIUM, ſeu CONVENTUS. Monaſterium, ſeu ſit abbatia, ſeu prioratus, ſeu alterius generis conventus ſit, domus eſt in eum finem extructa, ut in eam religioſi & religioſæ recipiantur, qui in communitate vivunt, quique unam eamdemque ab Eccleſia approbatam regulam profitantur. Olim, ut hoc tempore, monaſteria ſine ordinarii conſenſu in urbibus ruribuſve conſtrui non poterant, eumque conſtructa erant, ei ſubjecta tum quoad ſpiritalia, tum quoad temporalia remanebant. Eo mittebat Epiſcopus presbyterum qui ſacramenta monachis præberet, œconomoſque qui eorum temporalia bona adminiſtrarent, iiſdemque ad vitam neceſſaria ſuppeditarent. Monachi nec ſine Epiſcopi venia e clauſtris egredi, nec ſine ejus mandato ſeu eccleſiaſticis ſeu temporalibus negotiis ſe ſe immiſcere, nec ſua denique bona oppignerare vel alienare poterant, quin oppignerationis aut alienationis contractibus ipſe ſubſcriberet. Periit diſciplina hæc ad tempus uſque, quod monaſteriorum exemptionibus initium attulit. *Quære* EXEMPTIO, §. III.

In Gallia, nec monaſterium, ac ne religioſorum quidem hoſpitium fundari poteſt ſine antecedentibus ſolemnibus formis quatuor.

Prima eſt diœceſani Epiſcopi conſenſus, quippe qui, divino jure, ſuorum omnium diœceſanorum primus paſtor eſt.

Secunda eſt partium conſenſus, quarum intereſt; harum porro partium nomine veniunt incolæ, parochi, monaſteriorum ſuperiores, quæ jam in loco inſtituta ſunt, conſules, ædiles, jurati, patroni & adminiſtri pauperum.

Tertia eſt Regia facultas per patentes litteras in cauſæ cognitione datas, & in parlamento verificatas, ex declaratione diei 21. Novembris an. 1629. & edicto menſis Decembris an. 1666.

Quarta eſt patentium litterarum in acta relatio apud parlamentum in cujus ditione novum ædificium erigitur, itemque patentium litterarum, areſtique parlamenti, quod eas ad veritatem exegit, in ejus præturæ acta relatio, in cujus ditione locus in quo monaſterium extrui lubet, ſitus eſt. In acta etiam referantur, oportet, hæc omnia monumenta apud urbis communem forum, in qua, vel in cujus proxima regione moles ſtruenda eſt.

Domeſtici qui in exemptorum monaſteriorum infimis atriis, aliiſve externis locis degunt, non ſunt eorumdem exemptionis participes, & ordinariis parochis ſubſunt, ut parochiani cæteri, quoad matrimonium, viaticum, extremam unctionem, ſepulturam, &c. quia monaſteriorum exemptio ſeculares eos tantum, ſeu viros ſeu feminas complectitur, qui *intra ſepta monaſterii*, hoc eſt; in regularium locorum internis partibus degunt, ſuntque e monachorum aut monialium familia, eorum commenſales, ſub eorum obedientia; ut in Bulla, *Superna*, loquitur Clemens X. *Qui inibi ſunt vere de familia, & continui commenſales*. *Quære* REFORMATIO & RELIGIOSI.

MONITIO CANONICA. Canonicæ monitionis nomine deſignatur ad clericum per eccleſiaſticam auctoritatem ſignificatum, monitum, admonitio, ſuos ut mores ad ſcandalum pronos corrigat, totamque agendi rationem reformet. Cenſuras *ab homine* dictas antevertere debent canonicæ monitiones tres, aut una tantum, quam ſecundæ & tertiæ locum tenere edicendum eſt. *Vide* CENSURA.

Ruzæus, in ſuo de Regalia Tractatu, pronuntiat canonicarum monitionum ſolemnes formas per canonicum jus novum inductas fuiſſe, & in veteri ignotas eſſe; earum auctorem nonnulli Innocentium Papam III. ſtatuunt. At fallitur laudatus ſcriptor, quandoquidem certum eſt Eccleſiam canonicis monitionibus a primis ſeculis uſam eſſe, Chriſti Domini verbis nixam, qui peccatorem, quicunque poſt monitiones ſeu correctiones tres Eccleſiam audire recuſat, tamquam Ethnicum & Publicanum ſpectari ſinit. (Monumenta Cleri, Tom. XI. pag. 812.)

Œcumenica Epheſina ſynodus quæ an. 431. habita fuit, poſtquam expoſuit in ſua ad Imperatorem Theodoſium delatione Neſtorium, ſemel & iterum in jus accitum renuiſſe ad Concilium venire, proſequitur in hæc verba: *Porro autem cum canones praſcribant tertio quoque contumacem eſſe admonendum, miſſis iterum ad illum Epiſcopis, durum & immorigerum eumdem invenimus.*

In œcumenico quoque Concilio, an. 451. Chalcedone habito Dioſcorus dicitur ſemel, iterum ac tertio accitus monituſque ſecundum canones, *ter vocatus ſecundum ſacros canones*, antequam anathemate percelleretur.

Perſpicitur œcumenica hæc Concilia duo, quinto ambo ſeculo celebrata de canonicis monitionibus tribus, tamquam de uſu per antecedentium Conciliorum ſanctos canones præſcripto loqui; ut inferri proinde merito poſſit eumdem uſum ex Apoſtolorum traditione, Chriſti Domini verbis nixa ad nos veniſſe; & quod inde conſequitur, multum abeſſe, ut per novum canonicum jus inductus, & in veteri ignotus fuerit.

Differt a monitorio monitio, propterea quod hæc eſt pure putaque ex charitate ſignificatio quam alicujus pœnæ comminatio comitatur, ſiquidem ſe corrigere monitus nolit; at monitorium eſt eccleſiaſtici ſuperioris ad omnes qui ejuſdem juriſdictioni ſubſunt, fideles juſſum, ut, quicquid ſuper occulto aliquo crimine ſciunt, ſub excommunicationis pœna, patefaciant.

MONITORIUM. Venit monitorii nomine juſſio, e ſcripto emanans ab Eccleſiæ judice qui, excommunicationis indicta pœna, omnibus ſuæ juriſdictionis fidelibus mandat, ut parochis & vicariis qui juſſionem ipſam in ſuarum parochialium Eccleſiarum concionibus enuntiant, id detegant, quod de geſta re in monitorio expoſita notum habeat.

Cum monitorium non niſi excommunicationis minas in eos continet, qui intra ſtatum tempus non revelaverint, comminatorium tantummodo eſt; & qui deſignato tempore non revelarunt, excommunicationem non ſubeunt, niſi cum excommunicationis ſententiam judex in eos enuntiatam vult. At ſi monitorium enuntiat eos qui intra certum quoddam tempus revelare neglexerint, excommunicationi, ipſo facto, obnoxios fore, hi quidem excommunicationem ſubeunt, ſtatim ac præſcriptus terminus elapſus eſt, quin ſententiæ quæ excommunicatos declaret, denuntiatione opus ſit.

Quemadmodum autem monitoria quædam ſunt, quæ ad extorquendam revelationem conceduntur, ita ſunt & alia in id conceſſa, ut, qui furati ſunt damnumve intulerunt, aut inventas res ipſi ſibi veluti proprietatis titulo tribuerunt, ad reſtitutionem adigantur. At monitorium nullum ſeu infidelibus, ſeu hæreticis, ſeu excommunicatis denuntiatis conceditur, cum haud par ſit iis Eccleſiam patrocinari, a quibus contemnitur, aut diſcinditur. Catholici ergo tantum monitoria pro ſe ipſis petendi jus obtinent; eadem nihilominus regis miniſtris, in hæreticorum gratiam requirentibus conceduntur.

§. I.

De iis qui monitoria concedendi jure pollent.

TRidentinum Concilium ſolis Epiſcopis monitoria concedendi facultatem reſervat: *Excommunicationes illæ quæ monitionibus præmiſſis, ad finem revelationis, ut ajunt, aut pro deperditis, ſeu ſubtractis rebus fieri ſolent, a nemine prorſus, præterquam ab Epiſcopo decernuntur; & tunc non alias quam ex re non vulgari cauſaque diligenter, ac magna maturitate per Epiſcopum exa-*

mina-

primatu, quæ ejus animum moveat: nec ad eas concedendas cujuſvis ſæcularis, etiam magiſtratus auctoritate adducatur, ſed ſolum hoc in ejus arbitrio, & conſcientia ſit poſitum. (Concilium Tridentin. ſeſſ. XXV. cap. 3. *de Reform.*)

Decretum hoc Gallia non ſequitur. Provincialium, quæ ibidem poſt Tridentinum habita ſunt, Conciliorum pleraque ſtatuerunt, ut monitoria ab Epiſcopis, & præterea ab eorum magnis vicariis, eorumdemque officialibus concederentur: *Excommunicationes vero quæ ob res deperditas, vel ad finem (ut dicitur) revelationis fieri ſolent, a nemine præterquam ab Epiſcopo, ejus vicario generali, auditore, vel officiali, ſi eis hæc facultas nominatim fuerit demandata, cauſa diligenter cognita, & mature examinata; ac de re non levi, concedantur.* (Concilium Burdigalenſe, an. 1583. tit. 31. *de Juriſd.*)

Concilia, Remenſe & Turonenſe, eodem anno habita in eumdem modum ſuper hac re pronuntiant, itemque Narbonenſe, an. 1609. & aliud Burdigalenſe, an. 1624. Ergo generales vicarii tum ſolum monitoria concedendi facultate gaudent, cum eam Epiſcopi per peculiarem clauſulam iiſdem concedunt; generales conceſſiones nequaquam ſufficiunt; ſibique Epiſcopi facultatem hanc, præ ſuis generalibus vicariis reſervare poſſunt. Non eadem eſt officialium, ſeu auditorum ratio; quoad eos reſervationem hanc ſpectarent ſæculares curiæ tamquam violationem articuli 8. tituli 7. Mandati criminalis an. 1670. qui, temporalium bonorum obſignationis indicta pœna, officiales jubet monitoria concedere, quæ judex obtineri permiſerit; eæque adeo diœceſes ſunt, ut Pariſienſis, in quibus officialis ſolus, & non Epiſcopus, monitoria concedit. Contendunt præterea nonnulli uſum hunc in Gallia communem eſſe eique univerſim vigere, & abuſui obnoxiam monitorii impetrationem fore, quod non ab officiali, aliove eccleſiaſticæ contentioſæ juriſdictionis judice conceſſum eſſet.

Monitoria concedendi jus ad eos etiam æque pertinet, qui juriſdictione quaſi epiſcopali gaudent, cujuſmodi ſunt Cardinales, abbates & abbatiſſæ. Verum abbatiſſæ quidem nunquam niſi per ſuos officiarios, itemque capitula, epiſcopali ſede vacante, non niſi per vicarios quos ad regendam diœceſin nominarunt, exercere poſſunt.

Qui monitoria concedendi jure pollent, eo licite uti non poſſunt niſi in extremo diſcrimine, cum ſcilicet id de quo agitur, aliter detegi nequit; nec magis poſſunt eodem uti, cum prævident monitoria inutilia fore, vel quia teſtes deficient, vel quia monitoria contemnentur, vel quia qui damnum intulerunt, illud reparare non poterunt, &c.

§. II.

De iis ad quos pertinet monitoriorum enunciatio, ac de eorumdem obligationibus.

MOnitoriorum enuntiatio ita pertinet ad parochos & vicarios, ut hi quidem aliis eam presbyteris demandare non poſſint, niſi in judicis ad eos mandato facta ſit hac de re mentio, quia delegatus non poteſt delegare, parochi porro & vicarii quoad monitoriorum enuntiationem delegati tantummodo ſunt: *Mandatam ſibi juriſdictionem mandari alteri neminem poſſe manifeſtum eſt.* (ff. *de Officio ejus cui Mand.* l. 5.)

Qui in mandatis habent, ut monitoria enuntient, ea debent ad verbum legentes indicare, quin in iis quicquam mutent, ita quidem, ut nemo non percipiat id quod continent, in parochialis Miſſæ concione, ſervatiſque intervallis quæ in iiſdem notata ſunt, fere ſcilicet in dominicos ſingulos dies. At ea ſolemnioribus diebus, cujuſmodi ſunt Natalis Domini, Epiphaniæ, Paſchatis, Aſcenſionis, Pentecoſtes, ſancti Sacramenti, ſeu Corporis Chriſti dies, enuntiare non debent, niſi Epiſcopus aliter mandet.

Debent ob oculos ponere excommunicationis naturam effectaque formidanda; eorum injuſtitiam, qui monitoria, vindictæ animo, vel ob leves cauſas petunt: obligationem ad revelationem veniendi, quin ad excommunicationem ſubeundam deſignatus terminus expectatur; excommunicationis ad Epiſcopum reſervationem, cum in eam recidit, qui intra tempus non revelavit, quod is, monitorium decernens præſcripſit.

Si monitorii impetrationem obreptitiam eſſe perſpexerint, officialem de re monebunt, quia ejus enuntiationem ſuapte auctoritate ſuſpendant, etiamſi criminis auctor apud eos in pœnitentiæ tribunali rem faſſus eſſet, reparationis obſtricta fide; id eos facere vetant leges, temporalium bonorum obſignationis indicta pœna.

In depoſitionibus recipiendis impedient, ne quid aliud reveletur, quam quod in monitorio continetur; revelationes ſua manu ſcribent in peculiari codice, ſignabuntque ipſi, & ab unoquoque teſte ſignandas curabunt, ſiquidem teſtes ſubſcribere ſciunt, aut, ſi neſciunt, eorumdem inſcitiæ mentionem facient; eaſque ad judicis qui enuntiationem conceſſerit, ejuſve apud quem lis pendet, tabularium obſignatas mittent.

Sedulo cavebunt, ne quem nominent, ullove indicio prodant, cui pars ad monitoria eſſe poſſet, ſecus, reparationibus, damno emergenti & lucro ceſſanti, quod inde contingeret, obnoxii futuri, graviterque ob imprudentiam puniendi. Si qua forte monitorii enuntiationi oppoſitio ſuborta fuerit, eam ſuſpendent, in nullitatis pœnam, eamque præterea, ut, quicquid egerint, de ſuo revocandum curent.

Si officiales monitoria concedere, aut eadem parochi & vicarii enuntiare contra jus faſque renuerint, eos magiſtratus, ut juſſa faciant, per temporalium bonorum obſignationem adigere poteſt, quia monitoria ſunt ſpiritalia quædam ſubſidia quæ Eccleſia magiſtratui debet, quemadmodum magiſtratus, in eadem facti ſpecie, ſuppetias ferat, & præſto ſit Eccleſiæ, neceſſe eſt: „ Injungimus officialibus, indicta eorumdem „ temporalium bonorum obſignationis pœna, ut mo„ nitoria concedant, quæ judex obtineri permiſerit. “ (Mandatum criminale, art. 22. tit. 7.)

§. III.

De conditionibus ad monitoria neceſſariis.

PRima conditio ad monitorium obtinendum neceſſaria eſt judicis regii aut non regii, eccleſiaſtici aut laici permiſſio, vel requiſitio. Poteſt etiam privata pars monitorium requirere, ratione habita proſecutionum apud officialis tribunal, qui & ipſe ſolus, ac ſine judicis requiſitione monitoria concedere poteſt ob crimen quod ad ejus tribunal delatum fuit, cum in querela privilegiatus caſus extiterit. Ita judicatum per arreſtum Conſilii, die 12. Maji an. 1700.

Secunda eſt gravis, & magni momenti res, cujus probatio aliter haberi non poſſit: *Monitiones ad finem revelationis, & excommunicationis ſententia a nullis præter quam a poteſtatem habentibus, nec niſi pro cauſa gravi concedantur.* (Concilium Remenſe, an. 1583. tit. *de Juriſdictione.*)

Ex Fevretio, aliiſque auctoribus pluribus Romæ non ſinitur in civilibus inſtantiis monitoria concedi, niſi res de qua agitur, quinquaginta ducatorum valorem excedat.

Edicti menſis Aprilis an. 1695. articulus 26. monitoriorum enuntiationem licere non vult „ niſi ob cri„ mina & ſcandala publica, cumque eorum probatio „ aliter haberi non poterit. “

Gallicarum tamen conſtans is uſus eſt, ut monitoria, tam in civili quam in criminali negotio ob graves magnique ponderis res geſtas obtineantur; ut cum de celatis mortuorum corporibus, aut mobilium hæreditatis bonorum exportationibus agitur, aut res in decoctionis, ſingularis certaminis, duelli vulgo, ſimoniæ, &c. ſpecie verſatur.

Tertia monitoriorum conditio eſt, ea non debere, in nullitatis pœnam, quicquam aliud continere, quam quod in requiſitionis judicio enuntiatur.

Quarta eſt, oportere, ut monitorium vagis & generalibus verbis conceptum ſit, ſine perſonarum quæ accuſatæ ſunt, aut ſuſpicioni ſubſunt, nomine, cognomine, ulleve deſignatione, niſi hæc ad rem, quæ de agitur, ſignificandam neceſſaria ſit. (Mandatum criminale menſis Aprilis an. 1670. tit. 8. *de Monitoriis*, art. 3. & 4.)

§. IV.

De iis qui monitorii vi revelare debent, quique a revelatione immunes ſunt.

QUicunque ſub eccleſiaſtici ſuperioris qui monitorium conceſſit, juriſdictione ſunt, id revelare debent, quod ſciunt ſuper re quam illud propoſitam habet, niſi eos huic legi jus eximat, quia is ſuperior ea poteſtate gaudet, ut ejuſmodi revelationem iis omnibus præcipiat, qui ejuſdem juriſdictioni ſubſunt, & quia reapſe hanc omnibus præcipit, ſecundum hæc in monitoriis contenta verba: „ Et generatim in eos eaſ„ que omnes quibus rerum de quibus ſupra notitia „ eſt. “ Ex hoc principio quæ deducendæ veniunt conſectationes, ejuſmodi ſunt.

1. Infideles, Judæi, catechumeni, fatui, pueri qui non-

rendam pollent rationis uſu, revelationis legi non ſubſunt, quia in eorum alios quidem nulla eſt Eccleſiæ juriſdictio, alii vero præcepti & obedientiæ impotes ſunt.

2. Qui ex alia diœceſi ſunt, quique reapſe in ea non verſantur, in qua monitorium indictum eſt, revelare non tenentur, itemque qui ſunt e diœceſi, ſed hanc ante monitorii enuntiationem deſeruerunt. Eadem eſt eorum ratio qui ſub Epiſcopi juriſdictione non ſunt, quamvis in ejus territorio ſint, ut viatores, quibus non aliud quam tranſeundi conſilium eſt, niſi forte ſatis longo tempore ibidem morentur, ut in revelationem ire commode poſſint.

3. Qui a parœcia ſunt ab ea alia, in qua monitorium indictum fuit, ſe ad revelationem conferre debent, modo ex eadem diœceſi ſint, quia ex Epiſcopi auctoritate, qui in ſuos omnes diœceſanos juriſdictione gaudet, monitoria vim obtinent obligandi. Idem judicium de omnibus religioſis ferendum eſt, quippe qui, quoad cenſuras, Epiſcopis ſubſunt, ex hac Tridentinæ ſynodi (ſeſſ. XXV. cap. 12. *de Regularib.*) diſpoſitione; *Cenſuræ & interdicta, nedum a ſede Apoſtolica emanata, ſed etiam ab ordinariis promulgata, mandante Epiſcopo, a regularibus in eorum Eccleſiis publicentur, atque ſerventur.*

4. Cum monitoria religionem, aut reipublicæ commune bonum ſpectant, revelationi nemo unus eximitur, niſi criminis auctores & ſocii ſint, quia hujus generis bona privato cuivis emolumento præferri debent, ſecundum proloquium hæc: *Salus populi ſuprema lex eſto; contra publicos hoſtes, & majeſtatis reos omnis homo miles.* Ea eſt exceptionis ratio, quia cum propriæ perſonæ, propriorumque bonorum conſervatio naturalis juris ſit, nemo tenetur ſe ipſum accuſare, & ad ſuam ipſius damnationem probationes ſuppeditare; id in cauſa fuit, ut parlamenta declararent abuſiva monitoria, quæ nec partem, ſeu reum, nec ejus conſultores excipiunt, niſi de bonis inter cohæredes celatis, deque titulorum & monumentorum illi inſervientium latitatione agatur; tunc enim revelationi nemo ſubducitur, nec celatores quidem, eorumque conſultores, advocati, procuratores, ut diei 24. Aprilis an. 1540. diei 11. Martii an. 1544. diei 10. Decembris an. 1602. areſta pronuntiant, quæ Marxecius, lib. 1. *de Teſtibus*, in medium affert.

5. Cum monitoria nec religionem, nec commune reipublicæ bonum ſpectant, nemo revelare tenetur, cum id facere nequit quin ipſe ſibi infamiam afferat, aut grave damnum ſubeat, aut naturale ſecretum violet, ut cum revelatio ſub mortalis peccati pœna mandari non poteſt; quia Eccleſiæ, monitoriis concedendis, non ea mens eſt, ut quempiam jubeat ſibimet ipſi infamiam, aut grave detrimentum creare, aut naturale jus violare, vel ut excommunicationem ob veniale peccatum pronuntiet. Quamobrem conſanguinei & affines, ad quartum uſque & hunc ipſum gradum, in linea collaterali, & ad infinitum in linea recta, contra conſanguineos aut affines, in civili vel criminali negotio, revelationis obligationi non ſubſunt. Eadem eſt viri quoad conjugem, & conjugis quoad virum ratio, quia non ſunt niſi una caro. Perinde ſe habent compatres inter ſe, patrinus quoad filioli matrem, patrinus & filiolus inter ſe, quia patrinus eſt pater ſpiritalis, & filiolus eſt filius ſpiritalis. Eadem famulorum etiam quoad dominos & dominas ratio eſt, niſi de privilegiatis criminibus, cujuſmodi ſunt hæreſis. Principis cædes, patriæ proditio, aut de delictis agatur, quæ non niſi a domeſticis ſciri poſſunt, ut, an vir uxorem, aut uxor virum percuſſerit, mutilaverit, interfecerit; vel niſi domeſtici ipſi apud judicem in jus acciti ſint; tunc enim debent interrogati reſpondere; nec magis domini dominæque ſuos in famulos, tutoreſque ſuos in minores, & viciſſim, revelare tenentur; nec item revelationis legi ſubeſt, qui grave, ſi id egerit, ſeu ſpiritale, ſeu temporale malum merito timet ſibi ſuiſve, qui ſunt pater, mater, uxor, vir, generi, & fortaſſe conſanguinei & affines quartum ad gradum uſque. Perinde res habet quoad eos qui quempiam ſciunt alterius bonis non niſi per compenſationem, aut legitimam præſcriptionem frui. Ferendum idem de iis judicium, qui revelare non poſſunt, quin ſecretum explicite, aut implicite violent; hoc in genere ſunt advocati, notarii, procuratores, ſollicitatores, ii a quibus capiunt conſilium, medici, chirurgi, pharmacopolæ, obſtetrices, intimi amici ii quibus ſecretum in aurem concreditum. Excipitur facti ſpecies, in qua de matrimonii dirimente impedimento, aut de inito, & nondum ad executionem producto contra ſeu publicum, ſeu privatum bonum conſilio ageretur; tunc ſcilicet revelandum eſſet. Non eſt revelationi locus, cum inutilis futura eſt, ut cum is unus e quo percepta res, eam ipſe revelavit, aut ejus notitiam non niſi vagus & publicus rumor attulit; aut cum, cauſa exempli, qui alienum bonum retinet, in phyſica vel morali reſtituendi impotentia verſatur; aut cum quiſpiam ſolus homicidii teſtis oculatus fuit, quia *unus teſtis, nullus teſtis.*

Confeſſarii non tenentur id revelare quod ſolum ex confeſſione ſciunt, quoniam quod hac ratione ſciunt, revelare non poſſunt, quin naturalem, divinam humanamque, tam eccleſiaſticam quam civilem quæ iis ſecretum præcipit, legem violent. Nec magis iidem, quoad ſuos pœnitentes revelationis obligationi ſubſunt, cum rem aliter quam per confeſſionem ſciunt, ſeu eam pœnitentes apud eoſdem confeſſi fuerint, ſeu non. Ratio eſt 1. quia confeſſarius eſt ſuorum omnium pœnitentium ſpiritalis pater; 2. quia dubio procul ejuſmodi revelatio ei publicæ ignominiam afferret, eum publicæ, ſcilicet violati confeſſionis ſigilli ſuſpicioni obnoxium redderet; 3. quia hæc revelatio non ſolum confeſſario, ſed etiam religioni & fidelibus, ut generatim loquamur, officeret, confeſſionem videlicet odioſam efficeret.

Quicunque in exemptionis caſu non eſt, ſtatim a prima monitione revelare debet, quia revelationis procraſtinatio partibus quarum intereſt, detrimenti multum afferre poteſt, & quia fidelis quiſque, cum primum poteſt, parere debet Eccleſiæ, cum præcipit, ut ea reapſe per primam monitionem facit. Juſtitia proinde & religione nititur officium hoc; juſtitiæ quidem, quia qui non revelet, damnum perit, quod impedire debuiſſet, adeoque reſtitutionis obligationi ſubeſt; religione vero, quia præcipientis Eccleſiæ imperium detrectat. Hæc rationum momenta probant eum qui tempore per monitorium præſcripto revelare neglexit, id facere debere, dum revelatio utilis eſſe poteſt, quia terminus ad revelandum deſignatus non alio ſpectat, quam ut intra ſtatum tempus ad revelationem obliget, non autem ut ab ea poſt elapſum tempus diſpenſet. Dubitatio, an adſit revelationis obligatio, quoad hanc adeſſe, vel non adeſſe certo conſtiterit, propriorum negotiorum implicatio, quæ ſine gravi damno differri non poſſent, juſtus proprii per inconſultam præcipitemque revelationem detrimenti timor, juſta itidem ſpes fore, ut partes ad conventionem deveniant; hæc & ejuſmodi alia rationum momenta ad revelationem protrahendam ſufficiunt.

§. V.

De eorum pœnis qui non revelant.

EXcommunicatio major, Epiſcopo reſervata, qui monitorium vel ipſe per ſe, vel per officialis miniſterium decrevit, eſt pœna in eos lata, qui non revelant, cum poſſunt, & debent. Ab ea igitur is unus, aut qui ejus in hanc rem facultatibus inſtructi ſunt, abſolvere poſſunt.

Sequitur hinc, 1. eum qui excommunicationem majorem ſubiit, monitorii a Bleſenſi Epiſcopo decreti vi, a Pariſienſi Archiepiſcopo abſolvi non poſſe, praeter quam in appellationis caſu; quia latum in contentioſo foro judicium finiri, ubi incepit, debet, nec ad aliud vel ſuperius tribunal, niſi per appellationem, deferri poteſt.

Sequitur, 2. regulares, ſuorum privilegiorum vi, a cenſura per monitorium lata abſolvere non poſſe, quia nullum adeſt in præſentia privilegium quod iis e cenſuris quas ſibi Epiſcopi reſervarunt, abſolvendi poteſtatem tribuat.

Sequitur, 3. tametſi pars cujus intereſt, in id conſentiret, ut, qui excommunicationem propterea ſubiit, quia monitorio non paruit, ſe a quo mallet Epiſcopo abſolvendum curaret, non minus tamen neceſſe fore, ut reus Epiſcopum adeat, qui monitorium decrevit, quia partium conſenſus nemini poteſt neceſſariam juriſdictionem tribuere, ut cenſuras tollat iis e jure reſervatas qui eas tulerunt.

Huic de monitoriis articulo, quæ ſequuntur animadverſiones finem imponent.

1. Monitoriorum origo, pro ut ea quidem ſe habeat hoc tempore, ad primam antiquitatem non pertinet. Iis primus Alexander III. poſt medium duodecimum ſæculum uſus videtur in Præneſtini Epiſcopi, & Sublacenſis Abbatis cauſa. Innocentius III. qui an. 1198. ſummus Pontifex electus fuit, itemque Honorius III. qui an. 1216. ſanctam ſedem conſcendit, Alexandri exemplum ſecuti ſunt. In Extravagantibus Joannis XXII. qui an. 1316. pontificatum obtinuit, occurrit affabre expreſſa monitorii formula, quæ exemplaris loco iis omnibus fuit, quæ deinceps ab ineunte de-

Digitized by Google

te decimo quarto ſæculo ad hoc uſque expedite fuere.

2. Libertatum apud Gallos caput, eorumque juriſprudentiæ conſtans effatum eſt, non licere monitoria in Romana curia obtineri, aut perfici, ut eadem, *auctoritate apoſtolica*, executioni mandentur; ibi ſcilicet ejuſmodi monitoria declarantur abuſive e ſæcularibus curiis quæ in monitoriis obtinendis, ut in ceteris eccleſiaſticis negotiis in quibus Papa proximæ juriſdictionis poſſeſſione non gaudet, juriſdictionum ordinem ſervari jubent. Idem dicendum de monitoriis quæ a legatis & vice-legatis Avenionenſibus conceduntur, ut in Gallia promulgentur; ea nimirum ſolummodo ad Archiepiſcoporum & Epiſcoporum recuſationem, ſervato juriſdictionum ordine, permittuntur. (Monumenta Cleri, Tom. VII. p. 1030. & ſeq.)

3. Declararunt etiam eædem curiæ abuſiva monitoria quæ dicuntur, *Significavit*, quia, Romanæ in qua obtinebantur, curiæ nomine, ſuſpectæ parti ſignificabantur. Declarata autem fuere abuſive ejuſmodi monitoria ob rationes quæ ſequuntur. Erant ſcandalo obnoxia & probroſa, quippe quæ eos indicabant, quibus aliqua in monitoriis pars erat, aut eſſe poterat; nocebant ordinariorum juriſdictioni, quibus ſcilicet formam quam ſervarent, perſcribebant; lædebant Gallicanæ Eccleſiæ libertates, Gallicum Concordatum, Gallorum Regum ſanctiones, & parlamentorum areſta, quæ ſubditos extra regnum traduci vetant; duas tantum monitiones requirebant, auctoritatique officiebant laicorum judicum, ſine quorum venia nullum in Gallia ſeu obtineri, ſeu enuntiari monitorium poteſt. Hallucinatus eſt Fevretius, dum monitoria, *Significavit* inducta dixit, Pio V. Eccleſiam regente, quandoquidem factus hic Pontifex an. tantum 1566. apoſtolicum ſolium conſcendit, ac longe anteriora extant areſta quæ ejuſmodi monitoria rejecerunt, unumque, inter alia, quod an. 1535. Nannetenſi in urbe pronuntiatum fuit. (Hevinius in Franium, pag. 155.)

4. Concilia ſuper juribus ad expedienda & promulganda monitoria nihil ſtatuerunt; at Conſtitutio anni 1670. articulo 7. titulo 7. vetat officiales ſumere aut recipere pro quoque monitorio plus quam triginta ſolidos, eorum actuarios plus quam decem, in hanc ſummam relatis ſigilli juribus; & parochos aut vicarios itidem plus quam ſolidos decem, in pœnam reſtitutionis quadrupli, quin tamen in regionibus, ubi aliens tribuendi mos viget, jura augeri poſſint. *Vide* Eveillon in *Tractatu de Excommunicationibus & Monitoriis*, & D. Rouault, parochum ſancti Perii in *Tractatu de Monitoriis*, impreſſo Pariſiis an. 1740. apud Gilley, Bordelet in Ganeau.

MONOTHELITÆ, hæretici qui in Chriſto Domino unam tantum voluntatem, unamque tantum operationem ponebant, quod græca vox, *Monothelitæ*, ſignificat. Non negabant, ut Eutychiani, duas in Chriſto naturas eſſe; nec magis facultates, voluntatem, & operationes humanas, eo naturas duas, in Chriſto ipſo eſſe negabant; ſed eas ad unam *theandricam*, ſeu *deivirilem* operationem redigebant, quam Verbo tamquam ſoli activo principio in Chriſto Domino tribuebant, quia humanitas, ajebant, ita eidem unita erat, ut non egeret ipſa per ſe, ſed per Verbum, quod ei ſuum omnem motum tribuebat tamquam puro potoque organo & inſtrumento mere paſſivo ſub artificis manu, qui illud movet, eique vim præbet, ut agat. Ponere in Chriſto activa principia duo, erat, eorum ſententia, idem profiteri perſonas duas, individua duo, quia non percipiebant humanam naturam, humanam animam Chriſti Domini activum principium eſſe, quod ſuas facultates, ſuaſque operationes proprias haberet, quin humanam proinde perſonam conficeret. Cauſa exempli, cum Chriſtus famem, ſitim, dolorem patiebatur, humana ejus anima, ſeu humanitas vere harum ſenſationum principium erat; ea quidem reapſe patiabatur; itemque cum Chriſtus miracula per contactum patrabat, humanitas vere corpus tangebat, dum divinitas ſanabat.

Theodorus, Epiſcopus Pharanitanus, Monotheliſmum, ſub annum 620. primus docuit; Cyrus Phaſenſis, ac deinde Alexandrinus Epiſcopus, Sergius & Pyrrhus, Conſtantinopolitani Patriarchæ in eamdem ſententiam deſcenderunt, iiſque favit Heraclius Imperator, edita declaratione, cui titulus: *Ecthesis*, ſeu *Expoſitio Fidei*; quæ voluntatis unitatem in Chriſto ſtatuebat. Monumentum hoc quod Sergius, Conſtantinopolitanus Patriarcha elaboraverat, quodque nonnulla ab eo in hanc rem coacta conciliabula approbaverant, Joanne Papa IV. & ab Africæ Epiſcopis damnatum fuit. Imperator Valens evulgari juſſit, an. 648. edi-*Ricard Concil.* Tom. IV.

ctum aliud ſeu formularium, *Typum* nuncupatum, quod ſuper quæſtione de voluntatum in Chriſto unitate aut multiplicitate ſilentium imponebat; at hujus Typi, quam Ecthesis haud melior ſors fuit, eum damnarunt ſummi Pontifices Theodorus & Martinus I. & hic quidem an. 649. Romæ ſuper hoc negotio Concilium habuit. Sanctus monachus Sophronius, ſanctuſque Abbas Maximus acriter in Monothelitas invecti fuere. Eos Conſtantinopolitanum Concilium, an. 680. celebratum, quod œcumenicum ſextum eſt, peremptorie damnavit; atque, ab eo tempore Monothelitæ evanuerunt, ſeu Eutychianis ſe conſociarunt. Generalis Concilii ſexti definitio ſolemnibus his verbis concepta eſt.

Sancta & œcumenica Synodus decernit Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum verum Deum noſtrum perfectum in divinitate & perfectum in humanitate, Deum vere, & hominem vere eumdem ex anima rationis compote & corpore .... unum & eumdem Chriſtum Dominum Unigenitum, qui in duabus naturis, inconfuſe, immutabiliter, individue, inſeparabiliter cognoſcitur, naturarum differentia nequaquam ſublata propter unionem, ſed ſervata potius proprietate utriuſque naturæ, & concurrente in unam perſonam, & unam hypoſtaſim, nec diviſa in duas perſonas .... & duas naturales voluntates in eodem, & duas naturales operationes indiviſe, inſeparabiliter, immutabiliter, inconfuſe, ſecundum ſanctorum Patrum doctrinam, ſimiliter prædicamus. & duas quidem naturales voluntates non contrarias, abſit, ſicut impii dixerunt hæretici, ſed humanam ejus voluntatem ſequentem & non reſiſtentem, aut reluctantem, immo vero ejus divinæ & omnipotenti ſubjectam voluntati .... duas autem naturales operationes .... nempe divinam operationem, & humanam operationem .... non enim utique unam dabimus naturalem operationem Dei & rei creatæ; ut neque quod eſt creatum, ad divinam reducamus eſſentiam, neque quod eſt divinæ naturæ eximium, dejiciamus ad locum qui convenit genitis .... inconfuſum ergo & individuum omni ex parte conſervantes, voces compendio univerſum enuntiamus; unum ſanctæ Trinitatis Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum verum Deum noſtrum eſſe credentes, dicimus duas ejus naturas reſplendere in una hypoſtaſi, in qua miracula & paſſiones, per totam œcumenicam ejus converſationem, non ſecundum phantaſiam, vere oſtendit; naturali in ipſa una hypoſtaſi differentia cognita, quod cum alterutrius ſocietate utraque natura velit & operetur propria. Qua quidem ratione duas quoque naturales voluntates & operationes convenienter concurrere opinamur ad ſalutem humani generis. His igitur cum omni cura & diligentia a nobis definitis, ſtatuimus nulli licere aliam fidem proferre, ſeu conſcribere, aut componere, aut aliter docere.

MONTES PIETATIS. Ita nuncupantur magni quidam pecuniæ vel mercium, ut farinæ, frumenti, &c. acervi cumulique in eum finem congeſti, ut indigentibus, aliquo dato pignore, quæque ſequuntur, conditionibus, ſuppeditentur.

1. Mutuum quo de loquimur, pauperibus tantum, & quidem ad certum tempus, exempli cauſa, ad annum datur. 2. Qui mutuantur, pignus exhibent, quod venditur, cum mutuam ſtato tempore ſummam non reddunt, cujuſque quod ſupereſt, ſeu reſiduum iiſdem traditur, cum pignoris pretium eam ſummam excedit. 3. Seu pignus vendatur, ſeu ſors reddatur, pietatis montium miniſtris præbetur aliquid ultra ſummam quam mutuam dant, tum ut ipſi ſuſtententur, tum ut domibus quas conducunt, cenſibus quos ſolvunt, aliiſque neceſſariis ſumptibus fiat ſatis; quamobrem hoc aliquid ultra ſummam omnino uſurarium non eſt, & pietatis montes a generali Lateranenſi Concilio, ſub Leone X. itemque a Tridentino approbati fuere.

Nos, ſacro approbante Concilio, declaramus & definimus, montes pietatis per reſpublicas inſtitutos, & auctoritate Sedis apoſtolicæ hactenus probatos & confirmatos, in quibus pro eorum impenſis & indemnitate aliquid moderatum ad ſolas miniſtrorum impenſas, & aliarum rerum, ad illorum ſuſtentationem, ut præfertur, pertinentium, pro eorum indemnitate duntaxat, ultra ſortem abſque lucro eorumdem montium accipitur, neque ſpeciem mali præferre, nec peccandi incentivum præſtare; neque ullo pacto improbari, quinimmo meritorium eſſe, ac laudari & probari debere tale mutuum, & minime uſurarium putari, liceręque illorum pietatem & miſericordiam populis prædicare, etiam cum indulgentiis a ſancta Sede apoſtolica eam ob cauſam conceſſis; ac deinceps alios etiam ſimiles montes cum apoſtolicæ Sedis approbatione erigi poſſe. (Leo X. in generalis Lateranenſis Concilii ſeſſione decima, habita die 4. Maji an. 1514.)

Eleemoſynas montis pietatis, ſive charitatis, & pia

Digitized by Google

loca omnia, quomodocunque nuncupentur, etiamſi prædictorum locorum cura ad laicos pertineat, atque eadem pia loca exemptionis privilegio ſint munita; ac omnia quæ ad Dei cultum, aut animarum ſalutem, ſeu pauperes ſuſtentandos inſtituta ſunt, ipſi ex officio ſuo juxta ſacrorum canonum ſtatuta cognoſcant, & exequantur (Epiſcopi). (Concilium Tridentinum, Seſſ. 22. cap. 8. *de Reform.*)

Pietatis montes in piorum locorum numero non poneret Tridentina Synodus, eoſdemque perinde ac pia loca cætera Epiſcoporum viſitationi non ſubderet, ſi ipſos per ſe malos & uſurarios crederet. Cæterum, pietatis montium genera prorſus tria diſtinguuntur; ſunt alii e fidelium eleemoſynis conſtituti, quæ hanc ob cauſam congeſtæ ſunt; & hi quidem appellantur *Italici*, quia Peruſiæ, in Italia, an. 1450. initium habuere; ſunt alii e pecunia ad cenſum ſumpta inſtituti, & *Belgici* nuncupantur, quia in Belgio, an. 1619. erecti fuere; denique ſunt alii mixti, ſeu ex eleemoſynis & pecunia ad cenſum ſumpta conflati.

MORS, animæ a corpore ſeparatio. Per dæmonis invidiam intravit in mundum mors; hæc peccati pœna eſt; ejuſque triſtem ſibi ſuæque poſteritati legem propterea ſubiit hominum primus, quia vetitum fructum comedit. Si Dei prohibitionem, ne eo veſceretur, non violaſſet, mortuus non eſſet, uſuſque fructus arboris vitæ conſtantem ei valetudinem per longæ & felicis vitæ tranquillum curſum ſervaſſet, poſt quam in immortalitatis ſedem eumdem, ut Enoch & Eliam, quin morti ſubderet, tranſtuliſſet; quæ Conciliorum ſane doctrina eſt.

Placuit ergo omnibus Epiſcopis qui fuerunt in hac ſancta Synodo, conſtituere hæc quæ in præſenti Concilio definita ſunt, ut, quicunque dicit, Adam primum hominem mortalem factum, ita ut ſive peccaret, ſive non peccaret, moreretur in corpore, hoc eſt, de corpore exiret, non peccati merito, ſed neceſſitate naturæ, anathema ſit. (Concilium Milevitanum, an. 416. can. 1.)

Si quis non confitetur primum hominem Adam, cum mandatum Dei in paradiſo fuiſſet tranſgreſſus, ſtatim ſanctitatem & juſtitiam in qua conſtitutus fuerat, amiſiſſe, incurriſſeque per offenſam prævaricationis hujuſmodi iram & indignationem Dei, atque ideo mortem, quam antea illi comminatus fuerat Deus, & cum morte captivitatem ſub ejus poteſtate, qui mortis deinde habuit imperium, hoc eſt, diaboli; totumque Adam per illam prævaricationis offenſam, ſecundum corpus & animam in deterius commutatum fuiſſe; anathema ſit. (Concilium Tridentinum Seſſ. 5. Decret. *de Peccato Originali.*)

MORTUI. Hebræi de animæ immortalitate, deque futura reſurrectione certi magnam mortuorum rationem habebant. Suum eſſe putabant religionis vi eos funebri pompa proſequi, ac tamquam extremam calamitatem ſpectabant ſepultura privari. Chriſtiani quoque, ita & ipſi perſuaſum habentes, magnopere de ſuis defunctis ſolliciti ſunt; eos cum cura ſepeliunt; iis cum pietate invigilant, pſalmos recitantes; eos cum obſervantia humo tradunt. Occurrunt in Conciliis ſuper mortuis ſtatuta plura; en eorum nonnulla, quæ animadverſione digniora ſunt.

Item placuit, ut corporibus defunctorum Euchariſtia non detur .... Cavendum eſt etiam, ne mortuos etiam baptizari poſſe fratrum infirmitas credat. (Concilium Carthaginenſe, an. 397. can. 6.)

Non licet mortuis nec Euchariſtiam, nec oſculum tradi, nec velo, vel pallis corpora eorum involvi. (Concilium Antiſſiodorenſe, an. 578. can. 12.)

Mortuos Eccleſia, pœnitentes offerant, & ſepeliant. (Concilium Carthaginenſe, an. 398. can. 81.)

Religioſorum omnium corpora, qui divina vocatione ab hac vita recedunt, cum pſalmis tantummodo, pſallentium vocibus debere ad ſepulcra deferri. Nam funebre carmen quod vulgo defunctis cantari ſolet, vel pectoribus ſe, proximos, aut familias cædere omnino prohibemus. Sufficiat autem, quod in ſpe reſurrectionis Chriſtianorum corporis, famulatus divinorum impenditur canticorum; prohibet enim nos apoſtolus lugere defunctos, dicens: De dormientibus autem nolo vos contriſtari, ſicut & cæteri qui ſpem non habent; & *Dominus non flevit Lazarum mortuum, ſed ad hujus vitæ ærumnas ploravit reſuſcitandum.* (Concilium Toletanum, an. 589. cap. 22.)

Plerique Sacerdotum .... non ſolum hominibus fallaciter loqui minime pertimeſcunt, ſed & in ſanctis baſilicis ſuper altare Domini coram Deo idem nequaquam perpetrare horreſcunt. Nam Miſſam pro requie defunctorum promulgatam fallaci voto pro vivis ſtudent celebrare hominibus; non ob aliud, niſi ut is pro quo id ipſum offertur ſacrificium, ipſius ſacroſancti libaminis interventu, mortis ac perditionis incurrat periculum; & quod cunctis datum eſt in ſalutis remedium, illi hoc perverſa inſtinctu quibuſdam eſſe exponunt in interitum. Unde noſtra elegit unanimitate conventus, ut, ſi quis Sacerdotum deinceps talia perpetraſſe fuerit detectus, a proprio deponatur gradu. (Concilium Toletanum, an. 694. cap. 5.)

Ut pallia quæ ſuper mortuorum corpora poſita ſunt, non ponantur ſuper altare. (Concilium Bituricenſe, an. 1031. can. 14.)

Quod etiam idem ſtatuit in choreis, & cantilenis, ſæcularibus ludis, & aliis turpibus & fatuis declinandis, in vigiliis quæ ſiunt circa corpora mortuorum, præcipimus inviolabiliter obſervari; nec ad dictas vigilias aliqui veniant, niſi cauſa devotionis, & quo ab hujuſmodi .... voluerint obtinere. *Quære* PURGATORIUM, SEPULTURA.

MULCTA. Venit hoc nomine pœna a lege vel a judice impoſita ad legum tranſgreſſionem aliquam puniendam; Galli vocant *amende* a latino verbo *emendare*, quod ſignificat corrigere, punire. Diſtinguitur mulcta duplex, *honoraria & pecuniaria*. Honoraria eſt honoris quoad quempiam peculiariter, vel univerſim quoad Rempublicam reparatio; pecuniaria eſt pœna in eo poſita, ut pecuniæ certa quædam ſumma ſolvatur. Mulcta pecuniaria penes omnes populos uſui fuit, eamdemque Concilia in plurium delictorum punitionem paſſim præſcribunt.

Laici qui contempſerint archipresbyterorum monita mulctam edicto Principis ſtatutam ſolvant: *Si quis ex ſæcularibus inſtitutionem, aut admonitionem Archipresbyteri ſui, contumacia faciente, audire diſtulerit ...., mulctam quam ..., rex præcepto ſuo inſtituit, ſuſtineat.* (Concilium Antiſſiodorenſe, an. 578. can. 44.)

Si presbyter vulneratus ſuperſtes fuerit, mulcta ad quam percuſſor damnabitur, eidem presbytero tota cedat; ut ſi ex vulneribus occubuerit, mulcta tribuetur in partes tres, quarum una tradetur ejus Eccleſiæ, altera ejuſdem Epiſcopo, conſanguineis tertia; *Si quis presbyter vulneratus evaſerit, & ſupervixerit, tota compoſitio perſolvatur presbytero. Si autem articulo mortis proveniens obierit, pretium weregeldi tripartita partiatur diviſione; id eſt, altari cui ordinatus fuerat, pars una; Epiſcopo in cujus diœceſi erat, altera; tertia parentibus.* (Concilium Triburienſe, an. 895. can. 4.)

Qui dominica die vendiderit, mercem amittet, ſolvetque præterea mulctæ triginta ſolidos: *Die autem dominica nemo mercaturam faciat; id quod ſi quis egerit, & ipſa merce, & triginta præterea ſolidis mulctatur.* (Concilium Gratelenſe, an. 928. can. 6.)

Caput, *Licet de Pœnis*, tit. *de Offic. Judic.* Decretalium, Eccleſiæ judicem vetat in clericos mulctas decernere, & caput *Dilectus*, ejuſdem tituli, id ei permittit, ut ſit eorum criminibus pœnæ loco. Hoſtienſis ad cap. *Ut clericorum, de vita & honeſt. Cleric.* & Fagnanus ſuper cap. *Licet*, & cap. *Irrefragabili*, §. *Cæterum de pœnis* hos canones ita conciliant, ut mulctæ ſint nullæ & irritæ, cum pronuntiatæ ſunt ad Epiſcopi vel Archidiaconi emolumentum, quia hæc quoad eos avaritiæ nota eſt, & quia ex alia parte nullum Eccleſia fiſcum habet; ut ſi Eccleſiaſticus judex clericum ad mulctam damnans, ejus uſum pio operi adicit, mulcta ipſa recte pronuntiata ſit ex Eccleſiæ mente. Ex hac diſtinctione, Concilia plura, &, inter alia, Tridentinum mandarunt, ut mulctæ ab Eccleſiæ judice pronuntiatæ non ejus emolumento addicerentur, ſed in pia opera conferrentur: *Quod ſi a ſuperioribus moniti (clerici concubinarii) ab iis ſe non abſtinuerint, tertia parte fructuum, obventionum, ac proventuum beneficiorum ſuorum quorumcumque & penſionum, ipſo facto, ſint privati; quæ fabricæ Eccleſiæ, aut alteri pio loco, arbitrio Epiſcopi, applicetur.*

Diſtinctionem hanc ſequuntur Galli; apud eos Eccleſiæ judex pecuniarias mulctas clericis imponere poteſt, ut eleemoſynæ ſolum titulo, expreſſiſque verbis deſignato ad certum aliquod pium opus earumdem uſu, & quin directe vel indirecte ad Epiſcopi emolumentum vergere poſſint; mulctæ tamen nomen ſeu titulus non præberet nullitati aut abuſui locum, ſi facta eſſet & notata in ſententia ad pia opera ejuſdem mulctæ applicatio. Quod laicos ſpectat, non poteſt Eccleſiæ judex iis pecuniarias mulctas imponere, niſi in caſu promiſſionis matrimonii, quam injuſte exequi renuant, & in aliis ſimilibus. (Chopinius, lib. 2. *De Sacra Politia*, tit. 3. n. 9. Fevretius, lib. 8. cap. 4. n. 5. Ducaſſe, in Tractatu de Eccleſiaſtica Juriſdictione, part. 1. cap. 9. Fleurius, Inſtit. Part. III. cap. 18. *Vide* JURISDICTIO ECCLESIASTICA.

Ad honorariam mulctam quod attinet, Fevretius, lib. 8. cap. 4. n. 6. poſt Chopinium aſſerit Eccleſiæ judicem

dicem poſſe clericum ad honorariam mulctam damnare, dummodo intra ſui prætorii ambitum eam executioni mandare jubeat. Caſtellus qui ab eadem ſententia ſtat, Tom. II. diſt. 4. ſect. 3. per hanc pœnam ait irregularitatem non importari, quia in ea nec mutilatio adeſt, nec ſanguinis effuſio, nec eam ulla ſanctio ullumve decretum eccleſiaſtico judici prohibent. At Ducaſſe, quamvis Officialis, declarat Eccleſiæ judicem non debere hanc pœnam decernere, quia honori clerici irreparabilem notam inurit; ut proinde recentiorum ad Fevretium Adnotationum auctor ſentiat Eccleſiæ judicem non poſſe ejuſmodi damnationes pronuntiare, ſolumque mandare poſſe, ut accuſatus veniam, ad ipſius prætorii audientiam, nonnullis præſentibus, petat. (Monumente Cleri, tom. 7. p. 1286. & ſeq.)

MULIER. Mulieris nomine omnes feminini ſexus perſonæ, ſeu nuptæ ſeu non, generatim intelliguntur. Civili jure, mulieres nullum publicum munus obire poſſunt; eaſdemque canonicum jus ab omnibus pariter vere eccleſiaſticis & ſpiritalibus officiis arcet. Non poſſunt ipſæ vel e ſuggeſtu divinum verbum nuntiare, vel publice docere, vel abſolvere, vel excommunicationi ſubdere, vel benedictionem, thuſve ad altare tribuere, vel Miſſæ inſervire, vel ſacra vaſa tangere, &c. *Quod non oportear mulieres ingredi ad altare, nec ea contingere, quæ virorum officiis deputata ſunt.* Laodicenum Concilium, habitum quarto ſæculo, ita tamen, ut, quo potiſſimum anno, in incerto ſit.

Mulier, quamvis docta & ſancta, viros in conventu docere non præſumat. (Concil. Carthaginenſe, an. 398. can. 99.)

Mulier baptizare non præſumat. (Can. 100.)

Nec liceat mulieribus in divini ſacrificii tempore loqui, ſed, ut vox eſt apoſtoli Pauli, ſileant; non enim eis loqui permiſſum eſt, ſed ſubjici, ſicut dicit lex. (Concilium in Trullo, an. 692. can. 70.)

Prohibendum, & modis omnibus interminandum eſt, ne ullus Sacerdos eas perſonas feminarum, ſicut & in canone inſertum continetur, de quibus ſuſpicio eſſe poteſt, in domo ſua habeat, ſed neque illas quas canones concedunt, (quia, inſtigante diabolo, etiam in illis ſcelus frequenter perpetratum reperitur, aut etiam in pediſequis illarum) ſcilicet matrem, amitam, ſororem. Sed ſi quis de his habuerit talem neceſſitatem patientem, cui ſit neceſſaria ſuſtentatio presbyteri; habeat in vico, aut villa domum longe a presbyteri converſatione, & ibi ei ſubminiſtret quæ neceſſaria ſunt. Sed & hoc, ſecundum auctoritatem canonum, modis omnibus prohibendum, ut nulla femina ad altare præſumat accedere, aut presbytero miniſtrare, aut infra cancellos ſtare, aut ſedere. (Concilium Nannetenſe, an. 660. can. 3.)

Innumeri præterea canones ſuppetunt, qui eccleſiaſticis mandant, ut *feminarum ſocietatem* fugiant, quique ipſis vetent, ne eas hoſpitio recipiant, aut familiaritatem cum illis ineant.

MUSICA, ſonorum tam vocis quam inſtrumentorum mixtio, ad aures jucunde detinendas & titillandas accommodata.

In terrarum orbe muſices antiquitas ſumma eſt, ea quidem nota erat ante diluvium; eademque in ſuis religionis cæremoniis Hebræi utebantur. Muſices cujus uſus in tabernaculo, ſub Davide, & in templo, ſub Salomone, Aſaph, Heman & Idithum præcipui magiſtri erant. Non eſt ergo mala muſice ipſa per ſe, ſed mala ſolum evadit ob adjuncta plura temporum, locorum, cantionum, argumentorum, perſonarumque quæ in ejus executione intervenire poſſunt; atque hinc nimirum, quod ad muſicen attinet, opinionum varietas. Eam alii aſſerunt ad cælum uſque, teſtanturque ea nihil eſſe ad temperandos mores, regendaſque cupiditates aptius, quippe quæ ſonorum harmonia illectum raptumque animum ſuaviter æque ac grate afficit. Contendunt, e converſo, alii muſicen, ſaltem prout ſe habet in præſentia, ea ſolum vi pollere poſſe, ut mores enervet, molliat, corrumpat, mentemque & cor vitiet; ex quo inferunt eam, niſi prorſus ad conciliorum mentem & regulas reformetur, acerrime diſſimileque e chriſtianis ſocietatibus Eccleſiiſque extrudendam eſſe.

Ab omnibus, quæcunque ad aurium & ad oculorum pertinent illecebras, unde vigor animi emolliri poſſe credatur, (quod de nonnullis generibus muſicorum, aliiſque nonnullis rebus ſentiri poteſt) Dei Sacerdotes abſtinere debent, quia per aurium, oculorumque illecebras, vitiorum turba ad animam ingredi ſolet. (Concilium Turonenſe, an. 813. can. 7.)

Prohibemus, ne hiſtriones, aut mimi intrent Eccleſiam, ad pulſandum tympano, cithara, aut alio inſtrumento

muſicali; neque in Eccleſia, aut juxta Eccleſiam ſuis pulſent inſtrumentis. (Concilium Senonenſe, an. 1528. Decret. *Morum* 16.)

Et cum in Eccleſiis Dei pſalmodia cantanda præcipiatur, ut fidelium devotio excitetur, in hoc nocturnum diurnumque officium, & Miſſarum celebritates aſſidue clero & populo ſub mutuo tonore diſtinctaque gradatione cantentur, ut eadem diſtinctione colliberent, & maturitate delectent; propterea præcipimus, ut in Eccleſiis ſint muſici cantus diſtincti ac diſcreti, moventes cor ad devotionem compunctionemque. Porro in Eccleſiis, prætextu muſici cantus non ſunt audiendæ publicæ cantilenæ & laſcivæ .... nam ut cantor miniſter Deum moribus ſtimulat, cum populum vocibus delectat; ita laſcivus animus, dum laſcivioribus delectatur modis, eos ſæpe audiens, emollitur & frangitur. Curent ergo Sacerdotes & clerici ſic ſuos cantus inſtituere, ut modeſta honeſtaque pſallendi gravitate, placidaque & grata modulatione ſit audientium aures deliniant, ut provocent excitentque ad devotionem compunctionemque, non ad laſciviam, cordiſve aut animi titillationem. (17.)

Organorum uſum Eccleſia a Patribus ad cultum ſervitiumque divinum recepit. Nolumus itaque, quod organicis inſtrumentis reſonet in Eccleſia impudica aut laſciva melodia, ſed ſonus omnino dulcis, qui nihil præter hymnos divinos & cantica ſpiritualia repræſentet.

Ab Eccleſiis vero muſicas eas, ubi ſive organo, ſive cantu laſcivum aut impurum aliquid miſcetur, item ſæculares omnes actiones, vana atque adeo profana colloquia, deambulationes, ſtrepitus, clamores arceant, ut domus orationis eſſe videatur, & dici poſſit. (Concilium Tridentinum, Seſſ. 22. Decret. *de obſervandis & evitandis in Celebratione Miſſæ.*)

In miſſis quæ in choro cantantur, ſive ſint ſolemnes, ſive dominicæ, aut feriales, ſic cantetur a choro, ac presbytero, & reliquis, ut non tantum aures voluptatem, ſed mentes utilitatem capiant. Quoniam vero in his quædam ad doctrinam pertinent, & eruditionem fidelium, ut epiſtola, evangelium, ſymbolum, quædam ad laudes, quædam vero ad preces; ſtatuit ſancta ſynodus, ut quæ ad eruditionem leguntur, aut canuntur, ita legantur, & cantentur, ut præſentes diſtincte exaudire ſingula verba poſſint. Quare in ſymbolo canendo placet nec organa, nec muſicam adhiberi, niſi ſit ſimplex, ac talis, ut ſingula verba ſine repetitione poſſint intelligi. Quæ vero ad laudes pertinent, ut ſunt hymni, Gloria in excelſis, Sanctus, *in his muſica locum habeat, ſed nec laſciva, nec choreis potius quam choro congruens, ſed gravis, ac movens pios affectus. Quæ vero in Miſſis ad preces referuntur, ea, ſive legantur, ſive cantentur, ſic fiant, ut affectus deprecantis potius, quam exultantis lætitia demonſtretur. Id autem curent Epiſcopi in ſua quiſque Eccleſia, aut diœceſi.* (Concilium Cameracenſe, an. 1665. tit. 6. cap. 3.)

Organorum uſum in Miſſis ſic ſervari ſtatuit ſancta Synodus, uti Concilio Tridentino mandatum eſt, id eſt, ne modulatione laſcivas cantiones imitentur. Cæterum quæ in choro cani debent ad inſtructionem, ea canantur voce, ut intelligantur mente, non autem organis, quæ ſic adiſtare nequeunt, ac viva vox, pia mentis interpres, & nuntia. Tamen ad ornatum cultus divini liceat hic modulos organicis uti in proſis, Offertorio, Sanctus & Agnus. (Cap. 4.)

Cum ea quæ in Eccleſiis cantantur, ad Dei laudem celebrandam, eo debeant cantari modo, quo populi intelligentia, quantum fieri poſſit, erudiri valeat, & religioſæ pietatis ac devotionis moderatione (modulatione) piorum audientium mentes ad divinæ majeſtatis cultum & cæleſtia deſideria excitari queant; caveant Epiſcopi, ne dum in chorum muſicorum modulos vocum omnis generis diſcrimine confuſos admittunt; pſalmorum & aliorum quæ cantari ſolent, verba obſcurentur, ac ſimul ſtrepitu incondito ſenſus ſepeliantur; ſic denique muſicam quæ organica dicitur, temperent, ut eorum quæ cantantur verba & intelligi poſſint, & potius pronuntiatione, quam curioſis modulis audientium animi divinis laudibus afficiantur. Sed & illud maxime cavendum erit, ne ipſius muſicæ ſonus quid theatrale, aut impudicos amorum, bellorumve claſſicos modulos referat, in Dei laudibus decantandis immiſceatur. (Concilium Toletanum, an. 1565. cap. 11.)

Cohibeant Epiſcopi cantores, organiſtas, campanarios, & alios quoſcunque a laſciva, militari, & quavis indecora muſica in cantu, organis & campanis, ſub pœna decem ſtuferorum (id eſt, ſolidorum) ad pios uſus arbitrio Epiſcopi. Et, ſi ſemel puniti non abſtinuerint, pœna carceris, aut alia arbitraria plectantur. (Concilium Mechlinienſe, an. 1570. tit. *de Officio & Cultu divino*, c. 10.)

Gravis cantus, & qui pios motus moveat, muſica officio divino adhibeatur, non etiam laſciva, vel ſæcularis.

Digitized by Google

ſimiliter & organa, & quæcunque inſtrumenta muſica, tam in proceſſionibus, quam in Eccleſiis, modulatione ſua laſcivas cantiones non imitentur; nec præfationem, aut orationem dominicam in Miſſa abſumant.

Ex allatis peculiaribus canonibus conſequens fit, gravem, ſimplicem, religioſamque muſicen, ad animum ad Deum extollendum, & pietatis ſenſa in auditoribus excitanda comparatam in Eccleſiis retineri poſſe, at illinc arcendam omnino eſſe profanam muſicen omnem & ſæcularem, laſcivam & inhoneſtam, quæ noſtrorum templorum majeſtate & ſanctitate tantopere indigna eſt, & eſſecta parere poteſt cultus puritati prorſus contraria, quem ter ſanctus Deus exigit, qui a nobis ibidem adoratur. De muſices genere hoc celebres auctores duo loquuntur in hæc verba.

Muſicos plurimos eſſe digniſſimos, ut de choro ejiciantur, tum propter impudicos amorum, aut indignos bellorum modulos ſacris Dei laudibus inſperſos, tum theatricam magis ſonorum confuſionem, quam religioſam pietatis ac devotionis moderationem, quam pierum animis paſſim gignere neſciuntur. Non enim nunc ſuo cantu muſici auditorum animos tam ad pietatis cultum, cæleſtiaque excitant deſideria, quam avocant, avertunt, alienant. (Lindanus, *Panoplia Evangelica*, lib. 4. cap. 78.)

Ad quid, rogo, terribilis ille follium flatus, tonitrui potius fragorem, quam vocis exprimens ſuavitatem? Ad quid illa vocis contractio & infractio? Hic ſuccinit, ille diſcinit, alter ſupercinit, alter medias quaſdam notas dividit & incidit. Nunc vox ſtringitur, nunc frangitur, nunc impingitur, nunc diffuſiori ſonitu dilatatur. Aliquando, quod pudet dicere, in equinos hinnitus cogitur, aliquando virili vigore depoſito, in feminæ vocis gracilitatem acuitur, nonnunquam artificioſa quadam circumvolutione torquetur & retorquetur. Videas aliquando hominem aperto ore, quaſi interclaſo halitu expirare, non cantare, ac ridiculoſa quadam vocis interceptione, quaſi minitari ſilentium, nunc agonem morientium, vel extaſim patientium imitari. Interim hiſtrionicis quibuſdam geſtibus totum corpus agitatur, torquentur labia, rotant oculi, ludunt humeri, & ad ſingulas quaſque notas digitorum flexus reſpondet. Et hæc ridiculoſa diſſolutio vocatur religio; & ubi hæc frequentius agitantur, ibi Deo honorabilius ſerviri clamatur. (Beatus Aelredus, Abbas Rhievallii in Anglia, S. Bernardo coævus, *Specul. char.* lib. 1. cap. 23.)

MUTUUM. Per id vocabuli deſignatur contractus, quo gratis in alium transfertur rei dominium, quæ uſu conſumitur, cujuſmodi ſunt pecunia, grana, vinum, &c. ea lege, eoque onere, ut perſona ad quam ejus rei dominium transfertur, ejuſdem valorem reddat in ipſius qualitatis ipſiuſque naturæ re, intra tempus de quo convenit. *Quære* USURA.

NAV

NAVIGIA REMIS ACTA, vulgo *Galere*, deſignant hoc loco pœnam, ad quam damnantur rei, qui licet de capitalibus criminibus accuſati, morte tamen digni non ſunt. Hi fere damnantur ita, ut ſuper ejuſmodi navibus, biremibus, triremibus, quadriremibus, &c. ad ſtatum tempus, vel ad perpetuitatem, tamquam coacti deſerviant. Ad hæc navigia per certum temporis ſpatium damnatio, quamvis infamiam adjunctam habeat, bonorum tamen proſcriptionem, aut civilem mortem ſecum non trahit; verum ad triremes in omne vitæ tempus damnatio civilem mortem affert, quam conſequitur bonorum proſcriptio, quibus in provinciis hæc locum habet. Quamobrem qui ad triremes in perpetuum damnatus eſt, cum civiliter mortuus ſit, ſuis de bonis ſtatuere non poteſt, quippe quæ non amplius ad eum pertinent. Idem nequit ſuccedere, ſeu hæreditatem conſequi; valide, quoad civilia ſaltem effecta, matrimonium inire; ordines item ſuſcipere, quia irregularis eſt, etiamſi, quoad in vivis foret, ad triremes damnatus non eſſet, propterea quod publicæ infamiæ nota, quæ ad ordinationem eſt impedimentorum unum, ei quoque damnationi quæ ſolum ad certum tempus protenditur, addicta eſt.

In Hiſpaniis, ut ſuus clero ſtet honos, ſeu laici, ſeu eccleſiaſtici judices non ſinuntur clericos ad triremes damnare.

In Italia, clerici ut plurimum ab Eccleſiæ judicibus ad triremes damnantur.

In Gallia, laici tantum judices ad triremes damnare clericos poſſunt. Id minime poſſunt Eccleſiæ judices, & hujuſmodi omnia judicia, ab Eccleſiæ judicibus edita ſemper ſæculares curiæ abuſiva declararunt. Chopinius affert in id exempla. (Monum. Cleri, Tom. VII. pag. 1241.)

Ad triremes in definitum tempus damnatio nullam pleni juris privationem inducit. Itaque, quamvis damnatus, ob infamiæ notam quam ſubiit, ulli deinceps obtinendo beneficio ineptus ſit, ſimplicia tamen beneficia quæ, cum ejus damnatio contigit, poſſidebat, retinere poteſt, & canonice iiſdem frui. Ad beneficia vero quod attinet, quæ animarum curæ, aut reſidentiæ obnoxia ſunt, ſi qua damnatus haberet, ne ea quidem ut abdicet, externo in foro adigi poteſt, licet in conſcientiæ foro id facere teneatur, cum eadem, ſine quodam ſcandalo, poſt ejuſmodi damnationem, exercere non poſſit.

NECROMANTIA, ſeu MAGIA NIGRA, quam vocant, ſuperſtitionis genus, quæ in evocandis defunctorum manibus poſita eſt. Rabbini putant necromantes, ſeu necyomantes uſos eſſe potiſſimum mortuorum cranio, ſuas ut evocationes ederent, nec deſtitiſſe avocare manes, uſque eo dum mortuus iis appareret, eoſve dæmon, ſumpta mortui forma, alloqueretur. Verum alii crediderunt in necromantium arte nihil niſi fraudem extitiſſe, nunquamque per eos factum eſſe, ut defuncti apparerent. *Quære* MAGIA.

NEGOTIA SÆCULARIA clericis & monachis vetita. *Vide* CLERICI, MONACHI.

NEGOTIUM. *Quære* COMMERCIUM.

NEMORA. Cum nemora conficientia beneficiorum partem, partem quoque conficiant bonorum Eccleſiæ, continentur & ipſa generali lege quæ ejuſmodi bona alienari vetat. Hæc ergo beneficiarii alienare non poſſunt; nec magis iiſdem licet, in Gallia, ſuas cædere adultas arbores, aut ſylvas cæduas ſeu quercus ad propagationem relictas, abſque patentibus litteris rite in acte relatis, ex articulo 4. Conſtitutionis de Aquis & Sylvis, an. 1669. qui pronuntiat eccleſiaſticos, communitates, commendas ſeu Melitenſium equitum beneficia, rectores & adminiſtratores non poſſe ullam proceram arborem aut ſylvas cæduas amputare, aut quartam in reſervatione poſitam partem attingere, aut quicquam ultra conſuetas ſtatutaſque ſectiones aggredi, niſi patentium litterarum vi quæ rite ac recte regiſtratæ fuerint, in pœnam mulctæ arbitrariæ quoad Regem, & reſtitutionis quadrupli valoris amputatorum aut venditorum arborum; quæ, ſi quingentas libras exceſſerit, a beneficiario, collegio, commenda aliave communitate conferetur in fundos quorum reditus addicetur hoſpitali loci, quoad beneficiarii, commendatarii, rectores ſeu adminiſtratores delinquentes in vivis aut in poſſeſſione fuerint; ſi vero quingentis libris minor fuerit reſtitutio, omnino ad hoſpitale pertinebit.

Parochi, tamquam incolarum præcipui, jus obtinent in nemore quæ ad parœciarum communitates ſpectant, & in quibus incolæ ligna ad ignem cædendi, ſeu lignationis jure gaudent; ita deciſum per plura judicia, tam de peculiaribus dominatibus, quam de magnis dominiis aquarum ſylvarumque, & per mandata duo D. Inſpectoris Divionenſis, edita, unum quidem an. 1722. alterum vero an. 1739.

NEOPHYTUS. Derivatur id nominis e græco vocabulo quod *recens natum*, ſeu *recens plantatum*, ſeu *ſummum* ſignificat; &, quia baptiſmus, quoad eum a quo ſuſcipitur, ſpiritalis nativitas eſt, quæ chriſtianum & Dei filium efficit; uſu proinde receptum fuit, ut nuper baptizati *neophytorum* nomine deſignarentur, quaſi recens plantati in Eccleſia ergo, ſeu *nova plantæ* dicerentur. S. Paulus, & poſt eum Concilia neophytos ad epiſcopatum evehi vetant, ne iidem ſuperbiæ tentationi exponantur.

Eum qui ex vita gentili acceſſerit, & baptizatus fuerit, vel ex improba vivendi ratione, non eſt æquum protinus Epiſcopum fieri. Iniquum eſt enim, ut, qui ſui nondum experientiam oſtenderit, ſit aliorum magiſter, niſi forte hoc divina gratia fiat. (Can. Apoſt. 79. ſeu 80.) *Quære* IRREGULARITAS. §. V.

NESTORIANI, hæretici ita dicti e Neſtorio, eorum capite, Conſtantinopolitano Patriarcha. Is Germaniciæ, quæ Syriæ urbs, natus, & in ſanctæ Euprepiæ monaſterio, quod in Antiochiæ ſuburbio poſitum erat, altus educatuſque. Scientia, virtus & eloquentia quibus pollebat, in cauſa fuere, ut eum Imperator Theodoſius junior ſeligeret, quem, an. 428. in Conſtantinopolitana Sede, poſt Siſinnium, collocaret. Suæ in-

genii

genii dotes, ſuaque in omnes hæreticos, & peculiariter in Arianos quos Conſtantinopoli expulit, ſollicitudo ei quidem initio ſlatim Principis gratiam, aulicorum obſervantiam & populi amorem conciliærunt. At cum Anaſtaſius, Antiochenus presbyter quem ſecum duxerat, auſus eſſet pro concione docere ſanctam Virginem non debere *Dei Matrem* appellari; Neſtorius nedum ejus concionatoris temeritatem impudentiamque repreſſit, eumdem potius publicis laudibus extulit, aſſeruitque, in Chriſto Domino, quemadmodum ſunt naturæ duæ, ita duas quoque perſonas eſſe, divinam humanamque, &, quod inde conſequitur, eſſe Filios duos, Deum unum, Hominem alterum; quod efficit, ut Maria non *Dei Mater*, *theotocos*, ſed ſolum *Chriſti Mater*, *chriſtotocos* vocanda ſit. Addebat Chriſtum Verbo unitum eſſe non unione hypoſtatica ſeu perſonali, ſed unione morali & myſtica, unione habitationis Verbi in humanitate, tamquam in templo, & per ſocietatem, perque potentiæ, dignitatis, actionis communicationem, quæ efficit, ut Verbum elevet humanitatem, ſeu potius hominem cui ſe uniit; eumque dirigat, ducat, moveat; ſed ita nihilominus, ut hæ perſonæ duæ ſimul agant, conſpirentque, una tamquam præcipuum, ſeu principale agens, nempe divina perſona, Dei Filius, æternum Verbum; altera vero tamquam agens ſubordinatum, ſeu ſecundarium, tamquam inſtrumentum, ſcilicet humana perſona, Jeſus, Mariæ Filius. In eo igitur eſt poſitus Neſtorianiſmus, ut dicatur in Chriſto eſſe perſonas duas, divinam unam, humanam alteram; Verbum, Dei Filium non hominem factum eſſe per humanam e ſancta Virgine ſumptam naturam, ſed in hominem ex ea natum deſcendiſſe; eam genuiſſe Dei templum, non eum qui in templo habitat; eamdem proinde non Dei matrem eſſe, ſed Chriſti matrem; & unionem Verbi cum humana natura non niſi moralem unionem eſſe, unionem benevolentiæ, dignitatis, communicationis poteſtatis & actionis, unionem aſſociationis & inhabitationis tamquam in templo.

S. Cyrillus Alexandriæ Epiſcopus Neſtorium damnavit in Conciliis duobus quæ hac in urbe, an. 430. celebravit. Coacta fuit, ſequenti an. 431. generalis Epheſina Synodus quæ Neſtorium & ipſa damnavit, damnatumque depoſuit. Eumdem ſubinde Imperator Theodoſius junior exulem in Oaſin Ægypti urbem ejecit; at, hac urbe e Blemmyis diruta, Neſtorius hac illac erravit, & aliquanto poſt e vivis exceſſit. Ejus diſcipuli qui a magiſtro Neſtoriani, *Chaldæi* quoque & *Chriſtiani orientales* dicti, Meſopotamiam, in Aſſyriorum regno, atque adeo Indos, exterioraſque Aſiæ regiones perveſerunt.

Richardus Simonius, aliique docti viri contendunt Neſtorianos, ſeu Neſtorianorum hæreſin non amplius exiſtere, & Orientis Chriſtianos qui Neſtoriani nuncupantur, haud ſibi nomen ab hæreſiarcha Neſtorio mutuatos eſſe, & hunc quidem non alia de cauſa ob iiſdem agnoſci, niſi quod Europæos de eo loquentes audierint. At D. Renaudotius eos Orientales Chriſtianos ait in Neſtorii, ſuper incarnatione, placitis adhuc perſiſtere, tametſi ſe plures Romanæ Eccleſiæ redintegrarint, quia multiplex ea redintegratio vel ſincera non fuit, vel haud diu ſubſtitit.

Sancta Synodus dixit: cum præter cætera impiiſſimus Neſtorius neque noſtræ citationi parere, neque ſanctiſſimos religioſiſſimoſque Epiſcopos a nobis deſtinatos admittere voluerit, non potuimus ad eorum quæ impie docuit, examinationem animum non adjungere. Deprehendentes itaque partim ex litteris commentariiſque ipſius, partim e ſermonibus quos nuperrime in hac Epheſiorum metropoli habuit, quique teſtimoniis comperti ſunt, illum impie ſentire & prædicare, coacti per ſacros canones & epiſtolam ſanctiſſimi patris noſtri & comminiſtri Cæleſtini, Romanæ Eccleſiæ Epiſcopi, lacrymis ſubinde perfuſi, ad lugubrem hanc contra eum ſententiam neceſſario venimus. Igitur Dominus noſter Jeſus Chriſtus quem ſuis ille blaſphemis vocibus impetivit, per ſanctiſſimam hanc Synodum eumdem Neſtorium epiſcopali dignitate privatum, & ab univerſo Sacerdotum conſortio & cœtu alienum eſſe definit.

Primo itaque nefariam ſectam quam auctor male ſibi conſcius, ut a vivo ſanctæ fidei catholicæ fonte diſcedens quondam condidit Eutyches, vel ſi qua a veneficio ſimiliter impio ſunt probata Neſtorio, quas etiam ſectas Sedes apoſtolica ſancta condemnat, ſimiliter & nos eaſdem cum ſuis auctoribus & ſectatoribus exſecrantes, præſentis Conſtitutionis vigore anathematizamus, atque damnamus, rectum atque apoſtolicum, in Chriſti nomine, fidei ordinem prædicantes. (Concilium Epheſinum, an. 431. act. 1.)

NOMINATIO, in re beneficiaria, de præſentatione ad aliquod eccleſiaſticum beneficium jure, deque actu dicitur, per quem quiſpiam ad ejuſmodi beneficium nominatur. Regiæ porro nominationis nomine intelligitur ejus generis nominatio, per quam Rex ad ſui regni prælaturas nominat, cujuſque vi, Bullas obtinendi cauſa, nominati Romanam curiam adeunt.

Galliarum regibus ſemper in eorum delectu, qui ad tenendas Eccleſiæ prælaturas deſignati erant, pars magna fuit, tum quoque, cum cleri populique electio & ſuffragia eoſdam ad has evehebant. Aurelianenſe Concilium, an. 549. habitum, poſtquam mandavit, ut ad prælaturas electiones a clero populoque de more fierent, addit nihil officii ſine regis conſenſu debere; *Ut nulli epiſcopatum præmiis aut comparatione liceat adipiſci; ſed, (cum voluntate Regis) juxta electionem cleri ac plebis, ſicut in antiquis canonibus tenetur ſcriptum, a metropolitano, vel quem in vice ſua præmiſerit, cum comprovincialibus Pontifex conſecretur* (Can. 10.). Scitum eſt, quæ fuerit Imperatoribus Arcadio & Valentiniano, ei quidem in S. Joannis Chryſoſtomi ad Conſtantinopolitanam, hoic vero in S. Ambroſii ad Mediolanenſem Eccleſias delectu pars. In comperto & illud eſt primæ ſtirpis Gallos Reges eam ſibi deinde poſſeſſionem ſumpſiſſe, ut de Epiſcopatibus abſolute ſtatuerent, ex eorumque manibus hoc accipere ſe poſſe eccleſiaſticos ſanctitate præcipuos viros credidiſſe. Ita quidem, referente S. Gregorio Turonenſi, S. Domnolus ad Cenomanenſem a Clotario III. S. Gallus ad Claromontienſem a Theodorico, S. Nizerius ad Lugdunenſem epiſcopatus a Childeberto, &c. nominati fuere. Vere tamen dici poteſt Epiſcopos hac in re nonnunquam Principibus obſtitiſſe, ſartam ſcilicet tectamque electionum libertatem ſervare voluiſſe, quemadmodum conſtat ex Pariſienſis Concilii, an. 557. habiti canone octavo, qui his verbis conceptus eſt: *Et quia in aliquibus rebus conſuetudo priſca negligitur, ac decreta canonum violantur; placuit, ut juxta antiquam conſuetudinem, canonum decreta ſerventur. Nullus, civibus invitis, ordinetur Epiſcopus, niſi quem populi & clericorum electio pleniſſima quæſierit voluntate; non Principis imperio, neque per quamlibet conditionem, contra metropolis voluntatem, vel Epiſcoporum comprovincialium, ingeratur. Quod ſi per ordinationem regiam honoris iſtius culmen pervadere aliquis nimia temeritate præſumpſerit, a comprovincialibus loci ipſius Epiſcopis recipi nullatenus mereatur, quem indebite ordinatum agnoſcunt.*

Carolus Magnus, per Capitulare quod an. 803. edidit, Galliarum clero ſuam veterem libertatem quoad Epiſcoporum electiones reddidit; quod ab ejus ſucceſſorum pleriſque, & peculiariter ab ipſius filio Ludovico Pio, & a Carolo Calvo confirmatum fuit.

Cathedralium Eccleſiarum capitula, cum ſenſim, quod cleri populique reliquum erat, ad Epiſcoporum electionem ſuffragii jure ſpoliaſſent, propemodum ipſa tantum illud omnino ſub decimum tertium ſæculum tenuerunt; quo ſane tempore viciſſim eo ſe quoque ſpoliata viderunt per reſervationum uſum, quas paulatim Romani Pontifices induxerunt. Baſileenſe Concilium, an. 1433. celebratum reſervationes penitus abolevit, capitulis in electionis jus reſtitutis; ejuſque decretum adoptavit Pragmatica Sanctio quæ in urbe Bituricenſi, coram rege Carolo VII. a cleri & procerum regni ſententia, edita fuit; tandemque Franciſcus I. Bononiæ an. 1516. cum Leone Papa X. celebre illud Concordatum iniit, quod eorum nomen præfert, quodque electiones ad prælaturas abrogavit, et earum nominationem Regi tribueret. *Quære* CONCORDATUM, ABBATIÆ, COLLATIO, COLLATOR, ELECTIO, PATRONUS, BENEFICIUM.

NOTARIUS. Id nominis ex eo ductum, quod qui acta olim edebant, ſuas iis ſigilla, characteres, ſigna, notas, ſeu nomina ſummatim apponebant; ſeu quod olim per notas ſeu ſcripturas compendiarias notarii ſcribebant.

Hoc tempore notarius eſt publicus officiarius qui recipit ſcribitque acta quæ tranſiguntur, ſeu in re mere civili & profana, ſeu in re ſpiritali & beneficiaria. Hinc orta notariorum diſtinctio, ut alii notarii regii ſint, notarii eccleſiaſtici alii.

Regius notarius eſt publicus officiarius qui recipit ſcribitque civiles contractus quos partes apud eum tranſigunt; qui eorum primores tabulas, hoc eſt, exemplaria cuſtodit, quique eorumdem exſcriptiones, ſeu exempla & expeditiones authenticas & obligatorias edit.

Eccleſiaſticus notarius is eſt, qui ſuam ab Eccleſia inſtitutionem tenet, cujuſque officium ad ſpiritalia & beneficialia negotia refertur. Hic autem vel apoſtolicus eſt, vel epiſcopalis.

Nota-

Digitized by Google

Notarius apoſtolicus eſt cui ſuppetit Papæ commiſſio, a diœceſano Epiſcopo approbata, ad acta in re ſpirituali & beneficiaria, ut beneficiorum reſignationes, permutationis concordata, &c. expedienda.

Notarius epiſcopalis eſt qui inſtitutionem recipit ab Epiſcopo, ob ejus diœceſin tantum. Ejuſmodi notarii epiſcopales propa non amplius in præſentia agnoſcuntur, & notarii apoſtolici notariis regiis additi ſunt. Poſt hanc conjunctionem, notarii non amplius Epiſcoporum examini & inſpectioni ſubſunt, ut antea, ſaltem ex Tridentini Concilii diſpoſitione: *Cum ex notariorum imperitia plurima damna, & multorum occaſio litium oriatur, poſſit Epiſcopus quoſcunque notarios, etiamſi apoſtolica, imperiali, aut regia auctoritate creati fuerint, etiam tanquam delegatus Sedis apoſtolicæ, examinatione adhibita, eorum ſufficientiam ſcrutari; illiſque non idoneis repertis, aut quandocunque in officio delinquentibus, officii ejus, in negotiis, litibus & cauſis eccleſiaſticis & ſpiritualibus exercendi uſum perpetuo aut ad tempus prohibere; neque eorum appellatio interdictionem ordinarii ſuſpendat.* (Seſſ. 22. cap. 10. *de Reform.*)

Articulus 5. edicti menſis Decembris an. 1691. mandat, ut regii & apoſtolici notarii expediant eccleſiaſticorum laicorumque patronorum præſentationes, repræſentationes proviſioneſque ab Abbatibus, Abbatiſſis, aliiſque beneficiariis datas, eas item quas collatores laici conceduut, archidiaconorum commiſſiones, collationes ab indulti executoribus, pariterque a Pariſienſis Eccleſiæ cancellariis conceſſas; & generatim omnes denuntiationes, oppoſitiones, interpellationes quibus ad ſua jura ſervanda quiſpiam quoad regni patronos, eligentes, collatores & collatrices uti voluerit.

Notarii apoſtolici, quibus in locis non ſunt additi notariis regiis, nulla facultate gaudent inſtrumenta conficiendi ſuper iis rebus omnibus quæ ſæcularia negotia directe ſpectant, cujuſmodi ſunt venditionis contractus, teſtamenta, &c. ſe iis ſolum rebus quæ ad Romanæ curiæ expeditiones pertinent, immiſcere poſſunt.

Notarii nullum unquam actum recipere ſeu tranſigere poſſunt, qui Religioni, aut bonis moribus contrarius ſit, aut legibus vetitus, cujuſmodi ſunt ſimoniaci & uſurarii contractus, in iis ipſis caſibus, in quibus mutuans ſinitur fœnore ſumere. Eorum proinde eſt ſatis noſſe, quicquid ipſorum officium afficit, ut omnibus quæ edunt, actis formam & conditiones congruas tribuant; nec minus eorumdem eſt ſecretum ſervare in iis rebus omnibus quæ illud poſtulant, ita quidem, ut nec ſuper ſuorum munerum negotio apud judicem deponere, nec ſuos codices, libros, prototypa communicare, nec ulla actorum quæ tranſigunt, exempla tradere niſi partibus contrahentibus, aut earum hæredibus, aliiſve poſſint, ad quos id juris notorie pertinet, niſi forte a judice juſſi fuerint. Videri poſſunt, *Perfectus Notarius apoſtolicus*, &c. auctore Joanne Ludovico Brunetio, Pariſiis, apud Claudium Robuſtelium, an. 1728. in 4. vol. 2. *Perfecta Scientia Notariorum*, &c. auctore Claudio Joſepho *de Ferriere*, Pariſiis, apud Carolum Oſmontium, an. 1728. in 4. vol. 2. *Novus & perfectus Notarius reformatus ſecundum novas Conſtitutiones*, auctore Joanne Caſſano, &c. Pariſiis, apud Theodorum *le Gras*, an. 1749. in 4.

NOTHUS. Nothus ſimplex, prout ab adulterino & inceſtuoſo differt, is eſt qui per illicitam conjunctionem ex duabus perſonis liberis natus eſt. Numero plures in Conciliis & in jure canonico, quod ad nothos attinet, conſtitutiones occurrunt.

Concilium Bituricenſe, an. 1031. habitum, can. 8. ſuam ita mentem quoad nothos aperit: *Ut filii presbyterorum, ſive diaconorum, ſive ſubdiaconorum, in ſacerdotio, vel diaconatu, vel ſubdiaconatu nati, nullo modo ulterius ad clericatum ſuſcipiantur, quia tales, & omnes alii qui non de legitimo conjugio ſunt nati, ſemen maledictum in ſcripturis divinis, neque apud ſæculares leges hereditare poſſunt, neque in teſtimonium ſuſcipi; & qui de talibus clericis nati ſunt, ſacros ordines non accipiant; ſed in quocunque gradu nati ſunt, in eo tantum permaneant, & ultra non promoveantur.*

Pictavienſe Concilium, an. 1078. celebratum, can. 8. ita ſtatuit: *Ut filii presbyterorum & cæteri in fornicatione nati, ad ſacros gradus non provehantur, niſi aut monachi fiant, aut in congregatione canonica regulariter vivant; prælationem vero nullatenus habeant.* Claremontanum Concilium, an. 1095. habitum, can. 25. Pictavienſi concinit, & utrique Lateranenſe generale ſecundum, an. 1139. celebratum, can. 21.

Concilium Salmurienſe, habitum an. 1253. can. 11. vetat, ne quis inter canonicos recipiatur, qui non in legitimo matrimonio natus fuerit.

Concilium Turonenſe, an. 1239. can. 7. Colonienſe, an. 1260. & Lingonenſe, an. 1278. can. 1. eccleſiaſticos vetant ſuis concubinis, ſuiſve illegitimis filiis teſtamento quicquam relinquere.

Concilium Vaurenſe, an. 1368. can. 83. presbyteros vetat ſuis filiis ſpuriis ad Miſſæ ſervitium uti.

Concilium Narbonenſe, an. 1551. can. 6. ita de ſpuriis loquitur: *Cum verum matrimonium numero ſacramentorum adſcribatur, idque Deo ſemper offerendum ſit, quod perfectius præſtantiuſque cognoſcitur, qui ex ſanctiſſimo hujuſmodi matrimonio nati non fuerint, negat Concilium ad ſacros ordines promovendos eſſe.* Eadem eſt conſtitutio Concilii Burdigalenſis, an. 1583. tit. 14. *de ſacramento Ordinis*; eadem Concilii Aquiſextienſis, an. 1585. titulo, *quæ ad ſacramenti Ordinis adminiſtrationem pertinent*; eadem Concilii Narbonenſis, an. 1609. can. 21. *de ſacramento Ordinis*, ubi dicitur: *Spurii aut illegitimi ad primam clericalem tonſuram, abſque Epiſcopi diſpenſatione, non admittantur.*

Natalium ergo defectum Eccleſia impedimento eſſe voluit, quominus ad eccleſiaſticum ſtatum aditus pateat, & ad beneficia perveniatur, ex eo textu Deuteronomii, cap. 23. v. 2. *Non ingredietur mamzer, hoc eſt, de ſcorto natus in Eccleſiam Domini, uſque ad decimam generationem.* Impedimentum tamen hoc, nono tantum ſæculo, inſtitutum fuit. Cœpit in Galliæ Eccleſia, e qua in cæteras Occidentis Eccleſias inductum fuit. Illud Græca Eccleſia non recepit. (Monumenta Cleri, tom II. p. 972. & 973.)

Quoniam poſitivum tantummodo jus & canonicæ conſtitutiones ab ordinibus & beneficiis nothos arcent, cum iis proinde Papa & Epiſcopi ſuper nativitatis vitio diſpenſare, eoſdemque ad ordines ſuſcipiendos & beneficia poſſidenda, pro ordinum & beneficiorum qualitate, habiles reddere poſſunt. Cum ſpurio diſpenſare poteſt Epiſcopus quoad minores ordines, & ut beneficium ſimplex, aut etiam præbendam in collegiata Eccleſia poſſideat; at, quoad majores ordines, itemque quoad prælaturas, beneficia quibus adjuncta eſt animarum cura, canonicatus & dignitates in cathedralibus Eccleſiis, in Eccleſiæ diſciplina ſtatutum eſt diſpenſationes illegitimis neceſſarias a ſancta Sede obtineri debere. Eſt hæc juris canonici diſpoſitio, inquit redactor Monumentorum Cleri (*Tom. 12. pag. 697 & 698.*), qui laudat cap. *Is qui*, *De filiis presby.*, quod Gregorii IX. decretum eſt, in hanc rem ad Turonenſem Archiepiſcopum miſſum, ubi Papa hic ita loquitur: *In tua provincia, Eccleſia deformatur honeſtas, ex eo quod filii Sacerdotum, & alii non legitime nati, ad dignitates & perſonatus, & alia beneficia curam animarum habentia, ſine diſpenſatione Sedis apoſtolicæ promoventur; quocirca mandamus, quatenus prædictis a perſonatibus & dignitatibus, & hujuſmodi beneficiis prorſus amotis, ea perſonis idoneis conferri facias per illos ad quos collationem ipſorum de jure noveris pertinere, &, ne id de cætero præſumatur, diſtrictius inhibemus.*

Graves tamen canoniſtæ non deſunt qui canonicatus, eos quoque qui cathedralium eccleſiarum ſunt, ex beneficiorum numero eſſe propugnent, ſuper quibus Epiſcopus diſpenſare poteſt, quoniam beneficia ſunt iis inferiora de quibus loquitur caput *Nimis*. Et ſane, abeſt a veri ſimilitudine Turonenſis provinciæ Epiſcopis qui dignitates, perſonatus & beneficia quæ animarum curam adjunctam habebant, illegitimis, ſine ſanctæ Sedis diſpenſatione conferebat, non iiſdem alia quoque iis inferiora beneficia, atque adeo cathedralium Eccleſiarum canonicatus contuliſſe, & tamen Gregorius Papa IX de inferiorum hujuſmodi beneficiorum collatione, abſque ſanctæ Sedis diſpenſatione, ab Epiſcopis facta non queritur; adeoque agnoſcit id Epiſcopo juris eſſe, ut quoad ejuſmodi beneficia diſpenſare poſſit ipſe per ſe.

Eſt hæc Giberti ratiocinatio, tom. 1. pag. 285. Inſtitutionum eccleſiaſticarum & beneficialium; cui addi & illud poteſt, in capite *Is, qui, de filiis presbyt. & aliis illegit. natis*, in 6. majores tantum ordines & parochialia beneficia ab Epiſcoporum diſpenſatione, quoad nothos, excludi: *Ad ordines quoque majores, vel beneficia curam animarum habentia, ſuper quibus nequit Epiſcopus diſpenſare, ſine diſpenſatione Sedis apoſtolicæ promoveri non poteſt.*

Ad diſpenſationum validitatem, quas ſpurii a Papa obtinent, luculenter expreſſerint, neceſſe eſt, cujuſmodi vitium ſit, quo laborant eorum natalia, ut, an nati ſint *ex ſoluto & ſoluta, vel conjugato*; an vero e presbytero, e religioſo aut e religioſa. Contineat etiam, oportet, diſpenſatio peculiariter beneficiorum qualitates ſingulas ſuper quibus conceſſa eſt. Qui enim diſpenſationem ad poſſidendas parœcias obtinet, non continuo ad canonicatum aut cathedralis Eccleſiæ dignitatem

tatem

Digitized by Google

tatem aptus evadit; atque adeo plures cenſent diſpenſationem ad dignitates conceſſam non complecti dignitates majores poſt pontificalem in cathedralibus, aut præcipuas in collegiatis Eccleſiis, omninoque oportere, ut diſpenſatio, quod caput hoc, diſtinctam mentionem contineat. Non ergo ſatis eſſet generalem diſpenſationem e ſpurio obtinere, ut omnium generum beneficiis obtinendis idoneus eſſet. (Monumenta Cleri, tom. 12. pag. 699. 700. 703.)

Nothis conceſſæ diſpenſationes in cathedralibus aut collegiatis Eccleſiis minime reciperentur, ſiquidem eos fundationis titulus, aut aliquod ſtatutum patentibus litteris rite regiſtratis firmatum excluderet. Ita judicatum in Pariſienſi parlemento, in favorem capituli S. Hilarii Pictavienſis, per areſtum diei 9. Julii an. 1693. & a parlamento Normanniæ, quoad capitulum Bajocenſe, per areſtum diei 22. Martii an. 1708. Eodem privilegio ad ſpuriorum excluſionem gaudent Galliarum capitula plura; atque adeo Tullenſi Eccleſiæ vetera ſtatuta ſuppetunt, quæ deformes excludunt. Verum tamen aſt ſimplici ſtatuto quod nihil eſſet amplius quam capitularis deliberatio, haud ſatis momenti fore, ut nothum canonice diſpenſatione munitum excluderet. Per fundationem, aut per ſtatutum ab Eccleſia approbatum, confirmatumque patentibus litteris, non ſine requiſitis formis, lata ſit excluſio, neceſſe eſt. (Monumenta Cleri, tom. 2. pag. 946.)

Spuriis, ex jure canonico, religioſa profeſſio diſpenſationis loco eſt. (Concilium Pictavienſe, an. 1078. can. 8.)

Ea quoque eſt juris canonici diſpoſitio, ut filii illegitimi paterna beneficia, ne cum diſpenſatione quidem, poſſidere poſſint. Ita ſtatuit Lateranenſe quartum generale Concilium, an. 1215. ſub Innocentio Papa III. celebratum, can. 31. itemque Tridentinum, ſeſſ. 23. cap. 15. *de Reform.* (Concilium Claromontanum, ſeu Clarmontienſe, an. 1195. can. 25. Lateranenſe, an. 1139. can. 21.)

Confirmat conſtitutionem hanc Clemenſis VII. Bulla, an. 1533. & Rothomagenſe parlamentum ita judicavit per areſtum diei 23. Novembris an. 1536. itemque Pariſienſe per areſtum pro Abbate Sancti Amabilis Rochebaronienſis, ſuper priorata Ambierlenſi, contra Nicolaum de Chabannes, ſpurium. Diſpoſitionem hanc etiam ad nepotes, quoad eorumdem avos Toloſani parlamenti areſtum, an. 1534. editum retulit. Ac ne penſione quidem ſpurii frui poſſunt ſuper fructibus beneficii quod eorum pater reapſe poſſidet, aut poſſedit.

Collationes in regalia, ſpuriis factæ, quibuſcum Eccleſia ſuper hac irregularitate diſpenſavit, validæ ſunt, nulla licet hujus defectus, hujuſve diſpenſationis in iiſdem ſit facta mentio. Ita judicatum per areſtum diei 4. Junii an. 1389. pro quadam præbenda Bellovacenſi. Ratio eſt, inquit Royæus, in ſuo Regaliæ quinquageſimo privilegio, quia, cum Papæ diſpenſatio tollat legis impedimentum quod eos e beneficiis arcet, qui in legitimo matrimonio nati non ſunt, hoc impedimentum opponi non poteſt.

Cum ad tenenda & poſſidenda beneficia conceſſa eſt ſpurio diſpenſatio, etiam ad penſiones conceſſa eſt, Is eſt ejuſmodi diſpenſationum ſtilus. (Brillonius, in areſtorum Dictionario, pag. 509.)

Beneficia per diſpenſationem tenentes ſpurii poſſunt alteri idoneo & legitimo reſignare. Ita judicatum in Parlamento Pariſienſi, per areſtum diei 23. Novembris an. 1549. pro Trecenſis Eccleſiæ præbenda, ex opinione Guymerii, ſuper Pragmatica, tit. *de pacific. Poſſeſſ.* At qui e presbytero eſt, ſpurius, quamcunque tandem diſpenſationem obtineat, non poteſt, tamquam titularis, beneficio deſervire, quod ſuus ei pater, vel oblique ac deinceps, reſignaverit, quemadmodum a Normanniæ parlamento, per areſtum diei 23. Novembris an. 1536. deciſum fuit.

Conceptus natuſque ante matrimonium puer, per ſubſequens matrimonium legitimus fit. Hæc juriſprudentia, non niſi per Decretalium poſitivum jus inducta, locum habet in Gallia, adulterinis tamen & inceſtuoſis filiis tantum exceptis quibus nempe, conceptionis eorumdem tempore, matrimonii fictio accommodari non poteſt, quia *lex fingere non poteſt fuiſſe matrimonium cum eis cum quibus nuptiæ eſſe non potuere per leges*. Horum legitimationis clauſula quæ in Romanæ curiæ diſpenſationibus legitur, tamquam abuſiva ſpectatur, & Tridentini Concilii, ſeſſ. 24. cap. 5. *de forma Matrim.* diſpoſitioni contraria. Hæc igitur legitimationis clauſula nihil eſt aliud quam ſtili in Romana curia uſitati locutio quæ in omnibus diſpenſationibus ponitur, quæque nihil aliud quam ſimplicem diſpenſationem *quoad ſpiritualia* operari poteſt, in eum tantum finem, ut Eccleſiæ miniſteriis aptos ejuſmodi filios reddat. Eſt hæc diſpoſitio celebris areſti, die 11. Decembris an. 1664. in Pariſienſi Parlamento editi quod diſpenſationem in Romana curia impetratam & executioni mandatam, in qua matrimonii in ſecundo conſanguinitatis & in primo ſpiritalis cognationis gradu contrahendi facultas, cum filiorum ante matrimonium procreatorum legitimatione, continebatur, nullam & abuſivam, quoad hanc ipſam filiorum legitimationem, declaret. (Monumenta Cleri, Tom. V. pag. 848. & ſeq.)

NOVALES, NOVALIA. Veniunt hoc nomine terræ omnes recens excultæ ſatæque. Inter omnes canoniſtas convenit, novalium decimas ad parochos, aut vicarios perpetuos, præ groſſis decimatoribus, ſine congruæ portionis diminutione, communi jure pertinere. Id ita Innocentius III. in *cap. 29. de Decimis*, & Alexander IV. in *cap. 2. §. fin. de Decimis in Sexto* definierunt. Huic definitioni uſus, Regis declarationes, & parlamentorum areſta concinunt. *Vide* declarationes an. 1686. & 1731. areſtum parlamenti Pariſienſis, diei 2. Julii, an. 1669. aliud ejuſdem parlamenti, diei 23. Auguſti an. ejuſdem 1669. illud parlamenti Divionenſis, diei 10. Januarii an. 1742. Certum ergo eſt novalia ad parochos pertinere, niſi titulus aliquis contra ſtat, ac ſi quis alius iis nonnunquam fruitur, ut religioſorum ordinum nonnullis accidit, cujuſmodi ſunt Cluniacenſis, Carthuſienſis, Benedictini alicubi, id non niſi expreſſi privilegii vi fieri.

NOVITIUS, eſt religioſus aut religioſa, qui ſua nondum vota pronuntiarunt, quique ſunt in probationis anno qui *Novitiatus* appellatur, cujus ſpatio eorumdem vocatio probatur. Quoad novitiatus, ſeu tyrocinii tempus varietas occurrit: quod fere viguit, & adhuc viget, anni ſpatium eſt. Ætas requiſita, ut quiſpiam ad novitiatum admittatur, ætas eſt pubertatis, hoc eſt, annorum quatuordecim quoad mares, & quoad puellas annorum duodecim; verum ut quiſpiam ad novitiatum admittatur, ætas non ſufficit; adſit præterea, oportet, quicquid ad ſtatus qui expetitur, obeunda officia neceſſarium eſt, ut proſpera valetudo, ſcientia, virtus, &c.

Novitii, per novitiatus annum, regulam ſervare debent, tametſi nec vota ſervare, nec breviarium recitare teneantur, nec ordinis cenſuris ſubſint. Novitiatus, ſeu probationis annus hic a ſumpti habitus die ipſa incipit, & omnino abſque intermiſſione compleri debet, adeoque invalida profeſſio eſſet, cum vel horæ quarta pars probationis anno deeſſet, itemque quæ biſſextili anno fieret, non expectato poſt ſecundum biſſextum die, quia biſſexti dies duo non ſpectentur niſi tamquam unus idemque dies. At ad novitiatus annum non eſt abſolute neceſſaria phyſica continuatio, moralis ſufficit. Itaque novitius qui injuſte expulſus fuit, ac deinde receptus, eo jure gaudet, ut tempus numeret, quod ante expulſionem in monaſterio tranſegit, quia ex aliorum injuſtitia damnum pati non debet. Eadem eſt ejus ratio, qui ſuum ſtatum non omnino deſeruit; ut contingeret, ſi, ſæcularibus veſtibus ſponte, aut vi ſumptis, quin e monaſterio recederet, rurſus ad novitiatum admitteretur. Idem de novitio ſentiendum, qui per duos treſve menſes ægrotat, aut duorum pariter aut trium menſium ſpatio extra monaſterium ſuperioribus annuentibus degit, quin habitum tamen deponat. De eo quoque novitio eadem ratione ſtatuendum eſt, qui partim in uno, partim in alio monaſterio novitiatum conficit, itemque de eo qui, tranſacto integro probationis anno, ante profeſſionem egrederetur, non ſine ſuperiorum venia, ut priſtinam valetudinem recuperaret, etiamſi religioſum habitum derelinqueret, dummodo profeſſionis emittendæ voluntatem ſemper ſervarat; is enim, rediens, novitiatum repetere non teneretur, quamvis eum per annos plures intermiſiſſet. Ita decidit Cardinalium Congregatio, ad explicandas difficultates deſignata, quæ Tridentini Concilii occaſione ſuboriuntur, referente Fagnano, *in 2. part. 3. Decretal. de Regularibus* C. D. *Apoſtolicam*.

Ex jure uſuque plorium regularium ordinum, novitiorum examen ad ſuperiores, vel ad eos pertinet, quos iidem in hunc finem deputant; eorumque receptio ad monaſterii religioſorum majorem partem ſpectat; nec deſunt ordines, in quibus ad novitiorum receptionem neceſſaria eſt Provincialis facultas. Ad Sanctimonialium, etiam exemptarum novitias quod attinet, hæ quidem extra clauſuram, & regularia loca examinandæ ſunt ab Epiſcopo diœceſano, vel ab ejus Vicario, quem menſe circiter ante novitiæ profeſſionem

Digitized by Google

nam antiſtita monendum curare debet. Hoc tamen novitiæ per Epiſcopum, ejuſve Vicarium examen ad ejuſdem profeſſionis validitatem neceſſarium non eſt. Poſſunt novitiæ ante profeſſionem de ſuis bonis per teſtamentum ſtatuere; at, in Galliæ, ſeu in monaſterii, in quo habitum ſuſcipiunt, ſeu in ordinis generatim, aut etiam in aliorum ordinum favorem, tam directe, quam indirecte, de iis ſtatuere prohibentur.

In quacunque religione, tam virorum, quam mulierum, profeſſio non fiat ante decimum ſextum annum expletum; nec qui minore tempore, quam per annum, poſt ſuſceptum habitum, in probatione ſteterit, ad profeſſionem admittatur; profeſſio autem antea facta ſit nulla, nullamque inducat obligationem ad alicujus regulæ, vel religionis, vel ordinis obſervationem, aut ad alios quoſcunque effectus. (Concilium Tridentinum, Seſſ. 25. cap. 15. *de Reform.*)

Libertati profeſſionis virginum Deo dicandarum proſpiciens ſancta Synodus, ſtatuit atque decernit, ut, ſi puella quæ habitum regularem ſuſcipere voluerit, major duodecim annis ſit, non ante ſuſcipiat, nec poſtea ipſa, vel alia profeſſionem emittat, quam exploraverit Epiſcopus, vel, eo abſente vel impedito, ejus vicarius, aut aliquis eorum ſumptibus ab eis deputatus, virginis voluntatem diligenter, an coacta, an ſeducta ſit, an ſciat, quid agat; &, ſi voluntas ejus pia ac libera cognita fuerit, habueritque conditiones requiſitas juxta monaſterii illius & ordinis regulam, nec non monaſterium fuerit idoneum, libere ei profiteri liceat. Cujus profeſſionis tempus ne Epiſcopus ignoret, teneatur præfecta monaſterii eum ante menſem certiorem facere. Quod ſi præfecta certiorem Epiſcopum non fecerit, quamdiu Epiſcopo videbitur, ab officio ſuſpenſa ſit. (Cap. 17.)

Anathemati ſancta Synodus ſubjicit omnes & ſingulas perſonas, cujuſcunque qualitatis, vel conditionis fuerint, tam clericos, quam laicos, ſæculares vel regulares, *ſi quomodocunque coegerint aliquam virginem, vel viduam, aut aliam quamcunque mulierem, invitam, præterquam in caſibus in jure expreſſis, ad ingrediendum monaſterium, vel ad ſuſcipiendum habitum cujuſcunque religionis, vel ad emittendam profeſſionem; quique conſilium, auxilium, vel favorem dederint, quique eam non ſponte ingredi monaſterium, aut habitum ſuſcipere, aut profeſſionem emittere, quoque modo eidem actui vel præſentiam, vel conſenſum, vel auctoritatem interpoſuerint. Simili quoque anathemati ſubjicit eos, qui ſanctam virginum, vel aliarum mulierum voluntatem veli accipiendi, vel voti emittendi quoquo modo ſine juſta cauſa impedierint.* (Cap. 18.)

Tridentino poſteriora Concilia renovarunt ſtatuta hæc. Ejuſmodi ſunt, inter alia, Rothomagenſe, an. 1581. Aquiſextienſe, an 1585. Burdigalenſe, an. 1624. Mediolanenſe, an. 1565. Concilia porro Rothomagenſe an. 1581. & Remenſe an. 1583. mandant præterea, ut novitiis qui recedere voluerint, quicquid monaſterio dederint, aut attulerint, *deductis alimentis & veſtimentis, reddatur.* Hoc ipſum Remenſe Concilium vetat etiam, ne iidem donis, aut blanditiis trahantur: *Non munuſculis, vel blanditiis alliciantur, ſed prædicentur potius viæ duræ & aſperæ.*

Pariſienſe Concilium, an. 829. celebratum reſervat Epiſcopis veli viduis & virginibus quæ Deo ſe conſecrant, tradendi jus, damnatque abuſus tres qui eo tempore irrepſerant; nonnullorum Sacerdotum auſum, qui propria auctoritate velum viduis & virginibus tribuebant; quarumdam præterea fœminarum quæ illud ipſæ ſibi imponebant; abbatiſſarum denique & monialium quæ id ſibi juris arrogabant quoad viduas & virgines quæ in earum monaſteria ſe recipiebant.

Quod vero presbyteri, inconſultis Epiſcopis ſuis, velum viduarum conſecrare non præſumant, prorſus interdicimus. (Can. 40.)

Quod ſi forte aliquis presbyterorum id facere præſumpſerit, (virginum conſecrationem), utpote canonicæ auctoritatis tranſgreſſor, irretractabiliter feriatur. (Can. 41.)

Talis vero velatio (mulierum quæ ſe ipſas velant) ac ulterius indiſcrete fiat, inhibeatur. (Can. 42.)

Si forte aut abbatiſſa, aut alia quælibet ſanctimonialis poſt hanc definitionem in tantam audaciam proruperit, ut viduam aut puellam virginem velare præſumat, congrua ab Epiſcopo ſuo correctione coerceatur. (Can. 43.)

Declarationis Ludovici Regis XV. die 10. Februarii an. 1741. editæ articulus primus vetat, „ne qua puella aut vidua, vel in exemptis monaſteriis, ad pro„feſſionem, & ſolemnium votorum emiſſionem ad„mittantur, quin eas prius diœceſani Epiſcopi, aliive „quos ipſi deſignaverint, examini ſuper vocatione „ſubdiderint.“ *Quære* RELIGIOSI, & RELIGIOSÆ.

NUNDINÆ, *Quære* FESTUM.

NUNTIUS ad catholicum Principem, vel ad catholicam Rempublicam ſummi Pontificis orator eſt. Nuntii ex ordine, & extra ordinem, ſeu, quod ajunt, ordinarii & extraordinarii diſtinguuntur. Ordinarii porro nuntii ad peculiaria ſolum negotia mittuntur. At neutris ulla in Gallias ſeu voluntaria, ſeu contentioſa juriſdictio eſt; ex quo fit, ut iidem nec beneficia conferre, nulliuſque generis diſpenſationes, benedictiones, indulgentias, neque vero in appellationum cauſis commiſſiones ſeu mandata tribuere poſſint. Id unum ibi toleratur, ut de eorum vita, moribus, doctrina & capacitate inquirant, qui ad conſiſtorialia beneficia nominati ſunt. *Vide* LEGATUS.

NUPTIÆ. Non matrimonium ſolummodo, verum etiam quæcunque ſolemnia illud feſta & convivia comitantur, nuptiarum nomine veniunt. Super nuptiis utraque notione ſumptis magnus in Conciliis occurrit canonum numerus. Eorum plures attulimus verbo MATRIMONIUM; reliquorum nonnullos hoc loco dabimus.

De his qui frequenter uxores ducunt, & de his quæ ſæpius nubunt, tempore quidem pœnitentiæ, quod his conſtitutum, obſervabunt, ſed converſatio & fides eorum tempus abbreviabit. (Concilium Neocæſarienſe, can. 3.)

Presbyterum convivio ſecundarum nuptiarum intereſſe non debere, maxime cum præcipiatur ſecundis nuptiis pœnitentiam tribuere. Quis ergo erit presbyter qui propter convivium illis conſentiat nuptiis. (Can. 7.)

Non oportet in Quadrageſima aut nuptias, aut quælibet natalitia celebrare. (Concil. Laodicenum, can. 52.)

Non oportet chriſtianos ad nuptias euntes vel ballare, vel ſaltare, ſed caſte cœnare, vel prandere, ſicut competit Chriſtianis (Ibid. can. 53.)

Sponſus & Sponſa, cum benedicendi ſunt a Sacerdote, a parentibus ſuis, vel paranymphis offerantur; qui, cum benedictionem acceperint, eadem nocte, pro reverentia ipſius benedictionis, in virginitate permaneant. (Concilium Carthaginenſe, an. 398. can. 13.)

Presbyteri, diaconi, atque ſubdiaconi, vel deinceps quibus ducendi uxores licentia non eſt, etiam alienarum nuptiarum evitent convivia, nec iis cœtibus admiſceantur, ubi amatoria cantantur & turpia, aut obſcœni motus corporum choris & ſaltibus efferuntur; ne auditus & obtutus ſacris myſteriis deputatus, turpium ſpectaculorum atque verborum contagio polluatur. (Concilium Venetenſe, an. 465. can. 11.)

Jejunium diebus dominicis tenere, & canonica interdicit auctoritas, & reſurrectionis dominicæ cauſa ſolemnitas. Et ideo placuit illis diebus, neque nuptias, pro reverentia tantæ ſolemnitatis, celebrari viſum eſt. (Concilium Aquiſgranenſe, an. 836. can. 18.)

Si quis dixerit, prohibitionem ſolemnitatis nuptiarum certis anni temporibus ſuperſtitionem eſſe tyrannicam, ab Ethnicorum ſuperſtitione profectam, aut benedictiones & alias ceremonias quibus Eccleſia in illis utitur, damnaverit, anathema ſit.

OBE

OBEDIENTIA, CELLA, PRÆPOSITURA, GRANGIA, PRIORATUS FORENSIS, parvum monaſterium eſt, quod a majore pendet, & ad quod Abbas religioſos ad nutum revocabiles mittit, qui hanc ob cauſam *obedientiarii* nuncupantur. Hi religioſi, ita miſſi ſemper duo aut tres erant, e quibus unus ſuperioris officio fungebatur: hæc obedientiis prioratibuſque ruralibus origo fuit. Ejuſmodi obedientiæ initio quidem non niſi grangiæ quædam, coloniæ ſeu villæ ſcilicet magnorum monaſteriorum erant, a quibus pendebant. Abbates eo mittebant monachos, ut fructus colligerent, cenſuſque reciperent, quos ad monaſterium congruis temporibus afferebant. Hi religioſi, ita miſſi, parva ſenſim monaſteria parvaſque Eccleſias conſtruxerunt, ubi officium obibant, vivebantque, tamquam in monaſteriis, ſub clauſtralis prioris obedientia. Hujus generis parva monaſteria gravi abuſui occaſionem præbuere, ut ſuis ea monachis per ſimoniacos contractus abbates locarent; id cauſæ fuit tam multis canonibus qui monachos vetant ad annuum cenſum Eccleſias, monaſteria, aut quodvis aliud prædium ſumere: *Ut neque presbyteri, neque diaconi, neque monachi villici fiant.* (Concilium Cabillonenſe, an. 813. can. 8.)

Nec ſub prætextu obedientiæ diutius villicationibus inſerviant (monachi), ſed regulariter obedientiam in vice ſeptimanæ ſuæ peragentes, ſecum, ut de ſancto Benedicto legitur, in monaſterio habitent, atque ſe ipſos recolligant. Hæc autem tranſgredientes, ſive prælati in ſacendo, ſive

ſubdi-

Digitized by Google

ſubditi in obtinendo, excommunicentur. (Concilium Meldenſe, an. 845. can. 57.). *Vide* RELIGIOSI & RELIGIOSÆ.

OBLATI, ſeu MONACHI LAICI ſunt, quibus id juris eſt, ut in abbatiis & prioratibus in Regis nominatione poſitis locum, ſedem, ſeu penſionem obtineant. Henrici III. conſtitutio, die 4. Martii an. 1578. edita prohibet, ne in oblatorum ſedes alii admittantur, quam milites in Regis ſervitio mutilati, utpote quod hujus generis perſonis dictæ ſedes addictæ ſint. Alia quam idem Princeps Februario menſe an. 1585. edidit, ſanctio ſuperiorem confirmat, & oblatorum ſedes ad milites in regis ſervitio mutilatos, eoſdemque ſenes & caducos redigit, vetitis omnibus plures quam unam, in privationis pœnam, tenere. (Monum. Cleri, Tom. IV. p. 1964. & ſeq.)

Ludovicus XIII. per conſtitutionem Januarii an. 1629. æſtimat ſtatuitque monachorum laicorum, ſeu oblatorum penſiones, quoad eos qui intra cœnobia eas ſumere & recipere noluerint, ad annuam centum librarum ſummam.

OBLATIO. Sumitur id nominis, 1. pro pacis oſculo quod uſui eſt ad altare, ſolemnis Miſſæ tempore; 2. pro ea Miſſæ parte, in qua ſuum populus ad altare munus exhibet, ſe ad pacis oſculum conferens; 3. pro rebus ipſis quas pacem oſculatus inter ſacra populus donat; 4. pro voluntariis oblationibus, ſeu donariis quæ ad Deum, Sanctoſque, in altaris miniſtrorum perſona fideles afferunt. Ejuſmodi oblationibus ſummæ antiquitatis origo eſt, quippe quæ naturali divinoque jure nituntur, quod homines docet ſupremo Ente, grati animi ergo, bonorum partem reddere, quæ ex ejus liberalitate tenent. Ita perſpicimus ejuſmodi oblationes ſemper apud Ethnicos, Judæos & Chriſtianos in uſu poſitas fuiſſe.

Ad parœciarum rectores, ſeu parochos id, communi jure, ſpectat, donaria & oblationes quæ per eorum, quam late patent, parœcias, non in matrici tantum Eccleſia, verum etiam in capellis ſuccurſalibus, ſi quæ ſunt, atque adeo in quibuſque privatis capellis fiunt, ipſi ſoli, præ quovis alio, percipiant colligantque. Suas tamen exceptiones patitur hæc generalis regula, quandoquidem Conciliorum canones, Regum ſanctiones, parlamentorum arreſta non deſunt, quæ perſonis aliis quam parochis oblationum partem adjudicant, quæ in parochialibus, cæteriſque Eccleſiis eduntur, quin de legitimis uſibus, deque fidelium donatorum mente loquamur, a quibus generali regulæ exceptio aliqua apponi poteſt.

Quamquam auctoritas canonica doceat, ut quarta pars decimarum & redituum ex oblationibus fidelium in uſus Epiſcoporum cedat; ubicunque tamen Epiſcopus ſua habet, ſuis contentus ſit; ubi autem nihil rerum Eccleſia ſua habet, accipiat de memorata quarta parte ſibi quiſque, non quod avaritia, quod abſit, ſuaſerit, ſed potius quod neceſſitas compulerit. Cæterum ſi accipiendi nulla neceſſitas urſerit, nihil de memorata quarta parte accipiat, ſed uſibus Eccleſiarum, & pauperibus Chriſti impartiendum ſecundum ſuam diſpoſitionem relinquat. (Concilium Pariſienſe, an. 829. can. 31.)

Primitias, decimas, oblationes, & cœmeteria, domos etiam & bona cætera deficientis Epiſcopi, & clericorum, a principibus, vel quibuslibet laicis diripi & teneri, penitus interdicimus. (Concilium Toloſanum, an. 1119. can. 4.)

Oblationum partem ad Epiſcopum pertinentem nullus auferre præſumat. (Can. 7.)

Oblationes ſolitas offerri in Eccleſiis non laici, patroni nomine, ſed paſtores ſoli recipiant; eſt enim hoc prorſus indecorum. Earum autem oblationum partem quæ patrono cedere debeat, iidem paſtores fideliter reddant .... nec liceat paſtoribus eas oblationes ulla pacto elocare. (Concilium Cameracenſe, an. 1565. tit. 16. *de Decimis, Oblationibus.*)

Oblationes omnes quæ in Eccleſiis parœcialibus & capellis intra metas earumdem exiſtentibus offeruntur, ſaltem pro tertia parte, (niſi majorem portionem percipere conſueverint) ad eoſdem parœciarum rectores ſpectare declaramus, ab hujuſmodi oblationum perceptione laicos omnes excludentes, non obſtante quacunque in contrarium conſuetudine quæ potius corruptela cenſenda eſt. (Concil. Turonenſe, an. 1583. tit. 14. *de Parœciis.*)

Gallica, ſuper hoc oblationum negotio, juriſprudentia ad hæc capita redigi poteſt.

1. Oblationes, inquit Turnetius, quæ ad altare fiunt, ad parœciæ rectorem ſpectant; quod autem extra altare, et in Eccleſia tribuitur, ad parœciæ fabricam pertinet. Interdum tamen, ſeu alicujus privilegii, ſeu conſuetudinis vi fit, ut oblationes ipſæ quæ ad parœciæ majus altare exhibentur, aut fabricæ, aut canonicis, aut parochis primitivis ex parte cedant.

2. Oblationes quæ in oratoriis non conſecratis fiunt, ad parochorum emolumentum omnino vergunt; earum vero quæ in conſecratis oratoriis erogantur, tertiam tantum partem iidem percipiunt.

3. Oblationes quæ ad confraternitatum ſubſellia, ſeu capellas peraguntur, ad has ipſas ſodalitates pertinent; itemque quæ conferuntur inter Miſſarum ſolemnia, quæ pro ſodalitatibus his cantantur, cum legitime præſcriptus uſus ejuſmodi eſt.

4. Oblationes quæ in ſtipis cogendæ cippis ponuntur, in deſignatum uſum conferri debent.

5. Oblationes quæ ad aliquas imagines, aut reliquias fiunt, ad capellam pertinent, in qua fiunt, quia imagini aut reliquiæ factæ cenſentur.

6. Ex declarationibus diei 30. Junii an. 1690. diei 19. Julii ejuſdem anni, & diei 15. Januarii an. 1731. parochi primitivi, ſiquidem iis titulus, aut verbalis poſſeſſio ſuppetat, in divino ſervitio ſolemnibus quatuor per annum diebus & patroni die obeundo perſiſtere poſſunt, & oblationum donorumque, quæ ſeu ex pecunia, ſeu ex cera diebus quos diximus, congeruntur, dimidium percipere, modo tamen ipſi per ſe ſervitium peragant, & non aliter. Diſpoſitionibus quæ in his declarationibus continentur, Pariſienſis parlamenti areſta duo, unum die 12. Martii an. 1044. alterum die 5. Maji an. 1687. edita congruunt.

7. Eorum clara &, ut vocant, formalis voluntas qui oblationes largiuntur, omnibus juris diſpoſitionibus, omnibus titulis, omnibuſque poſſeſſionibus ſupra omnem licet memoriam poſitis prævalere debet, quia ſuas liberalitates in quemcunque voluerit, uſum conferre prorſus integrum cuique eſt.

8. Si clara & formalis offerentium voluntas deſit, voluntas recte præſumpta & ipſa certa regula eſt, ut, cui potiſſimum uſui eorum oblationes addicendæ ſint, judicetur.

Hinc illud conſequens fit domeſticorum ſacellorum capellanos poſſe ſibi oblationes tribuere, quas qui circum degunt, ad eadem ſacella conferunt, patroni die, aliiſque, propterea quod hi de parochis ne cogitant quidem, dum offerunt, eorumque probe præſumpta mens ea demum eſt, oblationes quas edunt, ad capellanorum lucrum vergere, qui in eorum gratiam ſacrum faciunt. Videri in hanc rem poteſt Cardinalis de Luca, *Diſcurſu 19. de Decimis*; Van-Eſpen, Jur. Eccleſ. Univ. T. II. cap. 10. *de Oblationibus*, p. 59. & ſeq. Collectio Juriſprudentiæ canonicæ, verb. *Oblatio*; Dictionarium Canonicum, ad idem verbum; & Monumenta Cleri, Tom. III. p. 234. & ſeq. Tom. XI. p. 888. Animadvertitur in hoc Cleri Monumentorum poſteriore loco, Regalia fructibus oblationes non addi. Alia quæ facit ad rem, animadverſio eſt, tametſi canones e fructuum perceptione laicos arceant, per eoſdem tamen unam & unicam proprietatem quæ nimirum efficeret, ut hi oblationibus laici tamquam proprio bono fruerentur, non autem adminiſtrationem prohiberi; ut proinde bonorum ad parœcias, fabricas, capellas & confraternitates ſpectantium temporalem & œconomicam adminiſtrationem, itemque ſanctarum imaginum & reliquiarum cuſtodiam æditui ſeu fabricienſes obtineant.

OBSERVANS. Conciliorum nonnulla *obſervantium* nomen clericis tribuerunt, qui certæ alicui Eccleſiæ deſerviunt. Ejuſmodi eſt Aurelianenſe Concilium tertium, an. 538. habitum, can. 5. *Si quæ oblationes in cujuslibet rebus atque corporibus collatæ fuerint baſilicis in civitatibus conſtitutis, ad poteſtatem Epiſcopi redigantur; & in ejus ſit arbitrio, quid ad reparationem baſilicæ, aut obſervantium ibi ſubſtantiam deputetur.*

ODIUM. Odium eſt animi affectio, ſeu paſſio, quæ quoad aliquid alienationem & averſionem in nobis excitat. Quempiam, vel ipſum per ſe, vel quia nobis nocet, vel ob ejus pravas qualitates odiſſe poſſumus. Odio aliquem habere ob eum ipſum, lethale peccatum eſt, quia id charitatis præcepto contrarium eſt, quo vetamur odiſſe quempiam, eoſque ipſos jubemur amore proſequi, qui maxime nobis inimici ſunt. Aliquem odiſſe, qui injuria nos afficit, id quoque peccatum eſt magis aut minus grave, quia perſonam odiſſe non licet, quæ nobis nocet, quam injuriam quæ ab ea nobis infertur, odiſſe poſſumus. Idem de defectuum, vitiorum, pravarum qualitatum odio dicendum eſt. Hæc omnia quæ cuipiam inſunt, odio haberi poſſunt, non item is in quo ſunt. Poſſumus etiam alicui temporale malum velle, & de eo gaudere, quod patitur, non quidem pro ut ei malum eſt, ſed pro ut ejus mali occaſione, majora in eum bona, ut reſipiſcentia, &

æterna ſalus, derivari poſſunt, vel prout illud impedire poteſt aliorum malum, qui nobis potiore titulo diligendi ſunt. Ita poſſumus morbos aliaſque calamitates peccatoribus, ut ad mentem redeant, expetere, hæreſiarchæ, aut flagitioſi hominis mortem optare, de hoſtilium copiarum incommodis damniſque gaudere, &c. non autem lætari de alieno malo, nec prout ejus malum eſt a quo fertur, ac ne prout quidem alterius minus bonum impedit. Plures in Conciliis canones ſeu conſtitutiones occurrunt; mandantibus aliis, ut eorum oblationes, qui odium fovent, rejiciantur, aliis, ut iidem ex Eccleſia pellantur, aliis denique, ut excommunicationi ſubdantur.

Oblationes diſſidentium fratrum neque in ſacrario, neque in gazophilacio recipiantur. (Concilium Carthaginenſe, an. 398. can. 93.)

Placuit etiam, ut, ſicut plerumque fit, quicumque odio, aut longinquo inter ſe lite diſſenſerint, & ad pacem revocari diutina intentione nequiverint, a civitatis primitus ſacerdotibus arguantur; qui ſi inimicitias deponere perniciosa intentione noluerint, de Eccleſiæ cœtu juſtiſſima excommunicatione pellantur. (Concilium Agathenſe, an. 506. can. 31.)

Ut dominicis & feſtis diebus presbyteri, antequam Miſſas celebrent, plebem interrogent.... ſi aliqui diſcordantes ſint, qui inter ſe litem implacabilem habeant; & ſi inventi fuerint, ſtatim reconcilientur. Quod ſi renuerint pacem ſuſcipere, ab Eccleſia ejiciantur, uſquequo ad charitatem redeant. Non enim poſſumus munus vel oblationem ad altare offerre, donec prius fratri reconciliemur. (Concil. Nannatenſe, an. 660. can. 1.)

ŒCONOMUS SPIRITALIS. Ita olim nuncupabatur eccleſiaſticus ad eorum regendas Eccleſias præpoſitus, qui ad conſiſtorialia beneficia nominati fuerant, quoad proviſiones a Romana curia obtinuiſſent. Pro ſpiritalium œconomorum creatione nobis nec Conciliorum decreta, nec ſummorum Pontificum conſtitutiones, nec regum edicta, patentes litteræ ſeu declarationes ſuppetunt. Hi quidem anno tantum 1590. per areſtum magni conſilii, diei 5. Septembris, diſſidiorum occaſione Romam inter & Galliam. Cum ii ſcilicet quos Rex ad conſiſtorialia beneficia nominaverat, non amplius Bullas obtinere poſſent, magnum conſilium horum œconomorum inſtitutionem mandavit ad eorumdem beneficiorum ſpiritale regimen, quoad a ſua Majeſtate nominati proviſiones haberent. Gallicanus clerus æque ac Pariſienſe parlamentum hos ſpiritales œconomos non agnoverunt. (Monumenta Cleri, Tom. X. pag. 739. & ſeq.)

ŒCONOMUS TEMPORALIS. Tribuebatur olim id nominis eccleſiaſtico cui demandata erat bonorum ad totam aliquam Eccleſiam ſpectantium adminiſtratio. Penes Græcos, œconomo non temporalium ſolum rerum cura, ſed alia quoque erant ejus officio addicta munia. Is Epiſcopo, dum pontificalem in modum celebrabat, ad dexterum latus aderat, tunica indutus, & flabellum veluti quoddam manu tenens, pro Græcæ Eccleſiæ uſu; eos etiam Epiſcopo præſentabat qui in presbyteros ordinandi erant. In Latina Eccleſia, noti non erant œconomi niſi archidiaconorum nomine, ſeu potius archidiaconi erant qui œconomorum functiones edebant, pendentes ab Epiſcopis quibus debebant ſuæ adminiſtrationis rationem reddere. De œconomis Concilia ſæpe loquuntur.

Quoniam in quibuſdam Eccleſiis (ut rumore comperimus), præter œconomos, Epiſcopi facultates eccleſiaſticas tractant; placuit omnem Eccleſiam habentem Epiſcopum habere œconomum de clero proprio, qui diſpenſet res eccleſiaſticas ſecundum ſententiam Epiſcopi proprii, ita ut Eccleſiæ diſpenſatio præter teſtimonium non ſit, & ex hoc diſpergantur eccleſiaſtica facultates, & ſacerdotio maledictionis contumelia procuretur. Quod ſi hoc minime fecerit, divinis conſtitutionibus ſubjacebit. (Concilium Chalcedonenſe, an. 451. can. 26.)

Œconomi de quibus hoc in canone ſermo eſt, in aliquibus quidem Eccleſiis a toto clero, ut in Alexandrina, in aliis vero, ut in Antiochena, ab Epiſcopo tantum eligebantur. Id magnis Eccleſiis, ut Alexandrina & Conſtantinopolitana. œconomi plures aderant, atque in hac poſteriore Eccleſia œconomus prima ſecundum Patriarcham dignitas erat.

Cum ſimus debitores omnes ſacras litteras cuſtodire, & eam quæ in unaquaque Eccleſia œconomos eſſe, modis omnibus inviolabilem conſervare debemus. Et ſi quidem unuſquiſque metropolitanus in ſua Eccleſia conſtituerit œconomum, bene utique; ſin autem, ex auctoritate propria (in Græco *ſpeciali*) *Conſtantinopoleos Epiſcopo licentia eſt proponendi œconomum in ejus Eccleſia; ſimiliter & metropolitanis, ſi Epiſcopi qui ſub ipſis ſunt, non ſategerint œconomos ſtatuere in ſuis Eccleſiis. Id ipſum autem ſervandum eſt etiam in monaſteriis.* (II. Concil. gener. Nicænum, an. 787. can. 11.)

Haud probe conſtat, quandonam œconomos nominandi mos in Eccleſia deſierit; at ſit admodum vero ſimile eum ſenſim abrogatum eſſe, prout eccleſiaſticorum bonorum adminiſtratio ad unumquemque beneficiarium devoluta fuit. Diſpoſitionem viceſimi ſexti canonis Concilii Chalcedonenſis inſtauravit S. Carolus Borromæus in ſuo Mediolanenſi Concilio quinto, part. 3. cap. 11. Renovavit etiam Tridentina ſynodus ejuſdem Chalcedonenſis Concilii viceſimum quintum canonem qui mandat, ut vacantis Eccleſiæ reditus ab œconomo in id nominato cuſtodiantur: *Capitulum, ſede vacante, œconomum unum vel plures fideles ac diligentes decernat, qui rerum eccleſiaſticarum & proventuum curam gerant, quorum rationem ei ad quem pertinebit, ſint reddituri.* (Concilium Tridentinum, ſeſſ. 24. cap. 16. *de Reform.*)

Teſtatur Van-Eſpenius (*Jur. Eccleſ. univ.* Tom. II. p. 105.) decretum hoc a Belgii Conciliis receptum fuiſſe; at receptum non fuit in Gallia cujus Reges olim concedebant œconomatus litteras nominatis ad archiepiſcopatus, epiſcopatus, abbatias, prioratus aliaque beneficia quorum nominatio ad eos pertinebat. Henricus III. per edictum menſis Maji an. 1578. erexit in officii titulum œconomos in quaqua parœcia ad ejuſmodi beneficiorum adminiſtrationem, vacationis tempore. Hoc Henrici III. edictum ſuppreſſum fuit per articulum 12. edicti Melodunenſis menſis Februarii an. 1580. Gallique deinceps Reges œconomatus litteras per commiſſionem dederunt. Ludovicus XIV. per edictum menſis Decembris an. 1691. œconomos ſequentes in officii titulum rurſus creavit; at per edictum aliud menſis Decembris an. 1714. ſequeſtrium quoque œconomorum officia ſuppreſſa fuerunt, eorumque munia in præſentia ab iis exercentur quos Rex proponit.

OFFICIALIS, miniſter qui eccleſiaſticam contentioſam Epiſcopi juriſdictionem exercet. Ea vulgo obtinet opinio ſolum ſub decimi tertii ſæculi finem innoteſcere officiales cœpiſſe, quia Collectione Decretalium Gregorii IX. quæ ad an. 1230. prodiit, nulla occurrit eorumdem mentio. Nihilo tamen ſecius e Petri Bleſenſis qui an. 1200. ſupremum diem obiit, Epiſtola 25. itemque e Conciliis pluribus apparet, diu ante laudatum Pontificem qui an. 1241. ex hac mortali vita migravit, officiales in Gallia inſtitutos fuiſſe.

Officium Officialium, quorum te numero aggregaſti, hodie eſt, jura confundere, ſuſcitare lites, tranſactiones reſcindere.... jura interpretantur ad libitum.... rumpunt fœdera, nutriunt ſimultates, fornicationes diſſimulant, matrimonia deſtruunt, adulteria fovent, &c. (Petrus Bleſenſis, Bathonienſis in Angliæ Eccleſia archidiaconus, & Cantuarienſis Archiepiſcopi cancellarius, in Epiſtola ad Carnutenſis Epiſcopi officialem data quæ inter centum octuaginta tres quarum is auctor, viceſimum quintum locum tenent.)

Quoniam in quibuſdam epiſcopatibus decani quidam, vel archipresbyteri ad agendas vices Epiſcoporum, ſeu archidiaconorum, & terminandas cauſas eccleſiaſticas conſtituuntur ſub annuo pretio, quod ad ſacerdotum gravamen, & ſubverſionem judiciorum non eſt dubium redundare, id ulterius fieri diſtrictius prohibemus (Concilium Turonenſe, an. 1163. can. 7.). Canon hic aperte refertur ad rationem, qua Epiſcoporum nonnulli ſuos officiales inſtituebant, & ad incommoda quæ eorumdem inſtitutionem conſequebantur.

Ne archidiaconi, archipresbyteri, & alii juriſdictionem eccleſiaſticam habentes, extra civitatem officiales habeant, ſed extra civitatem in perſonis propriis officium ſuum fideliter expleant; & ſi aliquis proceſſus fuerit coram talibus officialibus habitus, quod fieri prohibemus, illum decernimus non tenere (Concilium Caſtri Gonterii, an. 1231. can. 12.). Canon hic id ut certum ponit officiales in urbibus extitiſſe, probibetque ejuſmodi miniſtros alibi inſtitui.

§. I.

De variis Officialium generibus.

Diſtinguuntur 1. duorum generum officiales in una eademque diœceſi; Officialis princeps, & Officiales foranei.

Officialis princeps is eſt, qui ordinariam juriſdictionem per univerſam diœceſin exercet, ſuamque vulgo in epiſcopali urbe ſedem tenet.

Officiales foranei, ita dicti, quia juriſdictionem quam obtinent, foris & extra civitatem exercent, in

variis

varia diœceſeos vicis diſſeminati ſunt. Hi ſunt meri delegati, nec niſi de levibus cauſis primum judicium ferunt, a quo ad officialem præcipuum appellari poteſt.

Diſtinguuntur 2. officiales quos Epiſcoporum nonnulli in diœceſeos aliis ab epiſcopali non vulgaribus urbibus habent, quique cum officialibus foraneis confundi non debent.

Diſtinguuntur 3. archidiaconorum officiales qui olim communes erant, his autem temporibus perrari ſunt.

Diſtinguuntur 4. officiales metropolitani & primatiales, qui metropolis & primatiæ Epiſcopos, in correctionis & diſciplinæ eccleſiaſticæ, atque adeo forenſium actorum negotio, ſuæ ipſorum juriſdictioni ſubdere contenderunt. Hæc arrogata jure Gallicanæ Eccleſiæ effatis contraria a parlamentis abuſiva declarata fuere, quoties officiales hi iis uti auſi ſunt. Videri poſſunt, inter alia, areſtum in hanc rem editum, an. 1550. in favorem Epiſcopi Nivernanſis; alterum, an. 1553. pro Epiſcopo Trecanſi, contra officialem Senonenſem; tertium editum an. 1557. ſuper appellatione tamquam ab abuſu e Carnutenſi & Meldenſi Epiſcopis interpoſita, ſuper ejuſmodi Senonenſis officialis molimine.

§. II.

De Officialium inſtitutione & deſtitutione.

COmmuni jure, Epiſcopus inſtituere & deſtituere, prout ei libuerit, officiales poteſt; atque etiamnum, in Italia, ſuam officialitatem Epiſcopi in omnibus ſuarum diœceſeon locis exercendam curare poſſunt.

Super officialium inſtitutione & deſtitutione varietatis multum ſubiit Gallicæ juriſprudentiæ. Luetius in ſuis areſtis memoriæ prodit officiales regios alioſque, ante Conſtitutionem quam edidit Rex Carolus V. Sapiens dictus, qui Aprilis die 8. an. 1364. ſolium conſcendit, & per mortem quæ 16. Septembr. die an. 1380. contigit, ex eo deſcendit, ad nutum deſtitui potuiſſe. Addit auctor hic memoratam Conſtitutionem nihil mutaſſe quoad officiales qui nihilominus paulo poſt declarati ſ are perpetui. Plura deinde parlamenta veterem juriſprudentiam receperunt, inſtaurarontque, quæ eos deſtitutioni obnoxios reddebat. Eam Ludovicus XIII. per declarationem diei 28. Septembris an. 1637. & Ludovicus XIV. per declarationem diei 17. Auguſti an. 1700. confirmarunt. Quemobrem nunc temporis in Gallia Epiſcopus ſuum officialem, ſuæque officialitatis cæteros officiarios omnes, cum ei placuerit, deſtituere poteſt, ſive eos ipſe, ſive ejus anteceſſor nominaverit, ſive iis ad onoroſum titulum, ſalva refuſione, proviſum fuerit. At hæc deſtitutio injurioſum in modum fieri non debet; ei tribuatur, oportet, urbanæ dimiſſionis qualitas; alioquin appellationi tamquam ab abuſu eſſet hec in re locus. Eamdem, ex edicto menſis Decembris an. 1691. Epiſcopi ſubſcriptione firmari, & in eccleſiaſticarum diœceſeos inſinuationum tabulario inſinuari neceſſe eſt.

Poteſt etiam officialis ab Epiſcopo inſtitutus a capitulo deſtitui, ſede vacante; & re ſane ipſa capitulum ut plurimum. dum regalia patet, officialem committit; adeoque officialitates in regalis non vacant. Denique pronuntiari poteſt, cum officialis munus pura tantum puraque commiſſio ſit, eum, ipſo jure, omnis juriſdictionis jacturam ſubire, ſtatim atque Epiſcopus a quo eam tenet, ſua & ipſe, ſeu per mortem, ſeu aliter ſpolietur. (Ita Hericurtius, in ſuis eccleſiaſticis Legibus, Part. I. cap. 2. n. 34.) Cum Epiſcopi poteſtas per aliquam cenſuram ſuſpenſa eſt, addit ibidem laudatus auctor, officialis quoque poteſtas ſuſpenſa remanere debet.

Articulus 31. edicti menſis Aprilis an. 1695. enuntiat Archiepiſcopos & Epiſcopos non debere vicarios generales inſtituere, ſed officiales tantum, qui contentioſam juriſdictionem in eorumdem diœceſeos ſeu provinciæ locis quæ in parlamenti ditione exiſtunt, quod eſt ab eo aliud in quo eorum officialitatis ordinariæ ſedes inſtituta eſt. At cum diœceſeos pars quæ in alterius parlamenti ditione eſt, non ſatis late patet, ut ibidem officialitas ſtatuatur, Epiſcopi a Rege patentes litteras obtinent, quæ officiali in epiſcopali urbe inſtituto auctoritatem tribuunt, ut de ejus regionis cauſis cognoſcant, ſine diſtinctione ditionis parlamenti, in qua ſita eſt.

Ea ergo eſt in Gallia nunc temporis univerſim regula, officialem in unaquaque diœceſi uno amplius eſſe non poſſe, niſi ad parlamenta plura diœceſis ſpectet. Aliquas tamen exceptiones patitur regula hæc

quoad quaſdam diœceſes quæ, quia plura magni momenti oppida continent, officiales plures habent, quamvis ad parlamenta alia non ſpectent; ejuſmodi ſunt, inter alias, diœceſes, Bajocenſis quæ duas, & Conſtantienſis, Auguſtæ Romanduorum ſcilicet, quæ tres officialitates habent.

§. III.

De Officialium qualitatibus.

1. OFficiales eſſe debent eccleſiaſtici, atque adeo ſacerdotes: *Indecorum eſt laicum eſſe vicarium Epiſcopi, & ſæculares in Eccleſia judicare.* (Concilium Hiſpalenſe, an. 619. can. 9.)

Perpetuo ordinamus edicto, vicarios generales, aut principales officiales diœceſanorum, ſeu ordinariorum eccleſiaſticorum eſſe debere in ſacris ordinibus conſtitutos; decernentes omnes actus vicarii, aut principalis non conſtituti in ſacris ordinibus, ſi quos contigerit de cætero actitari, nullius eſſe roboris, vel valoris. (Concil. Dertoſanum, an. 1429. can. 10.)

Officiales Epiſcoporum, cum ſint in foro contentioſo, juris diſpoſitione, ipſorum vicarii, eorumque vices ſupplere debent, præcipue in criminum per ſubditos commiſſorum emendationem; eos eſſe presbyteros volumus, juris potiſſimum canonici, ſeu pontificii peritos, & boni nominis, ut major in coercendis delinquentium criminibus eorum ſit auctoritas. (Concil. Turonenſe, an. 813. tit. 19. *de Juriſdictione*, &c.)

Confirmatus fuit canon hic per ſtatutum, an. 1605. ſuper officialitatibus a Cleri cœtu editum; per articulum quintum ſpiritalis ſtatuti eccleſiaſticæ Ordinum cameræ, an. 1614. per Bleſenſis Conſtitutionis artic. 45. per areſtum parlamenti Pariſienſis diei 9. Januarii an. 1603. contra officialem Andegavenſem; & per aliud parlamenti Toloſani, diei 15. Maji an. 1608. contra officialem Carcaſſonanſem. Nihilominus, ſi forte contigerit ſacerdotum, atque adeo eccleſiaſticorum nullum obeundo officialis, ſeu promotoris muneri parem eſſe, poterunt Epiſcopi laicos ad ejuſmodi officia committere, excepta cenſurarum, cæterarumque mere eccleſiaſticarum functionum poteſtate, quam clericis tantum concedere poſſunt.

2. Officiales eſſe debent licentiati in jure canonico, vel in theologia: *Statuimus, quod nulli ſtatuantur officiales, niſi per quinquennium jura audierint, vel per cauſarum exercitium judicandi officio ſint merito approbati.* (Concilium Turonenſe, an. 1235. ſeu 1236. can. 4.)

Capitulum, ſede vacante...., officialem, ſeu vicarium infra octo dies poſt mortem Epiſcopi conſtituere, vel exiſtentem confirmare omnino teneantur, qui ſaltem in jure canonico ſit doctor, vel licentiatus, vel alias, quantum fieri poterit, idoneus. (Concil. Tridentin. ſeſſ. XXIV. cap. 16. *de Reform.*)

Bleſenſis Conſtitutionis articulus 45. ſtatuit vicarium generalem, ſeu officialem eſſe neminem poſſe, qui non graduatus ſit, & declarationes dierum 27. Februarii an. 1680. & 22. Maji ejuſdem anni enuntiant eccleſiaſticos in poſterum ad officialium obeunda munia admitti non poſſe, niſi in jure canonico doctores aut licentiati, vel in theologia doctores in aliqua regni Facultate fuerint.

3. Officiales eſſe debent docti, ſollicti, actuoſi, vigilantes, pacifici, prudentes, a proprii lucri ſtudio liberi.

4. Ante Tridentinum Concilium, Rotæ definitores in ea erant ſententia regulares profeſſos Epiſcoporum officiales eſſe non poſſe; ut id iis hæc ſynodus, ſuperioribus annuentibus, liceret voluit: *Prohibet ſancta Synodus, ne quis regularis, ſine ſui ſuperioris licentia, prædicationis, vel lectionis, aut cujuſvis pii operis prætextu, ſubjiciat ſe obſequio alicujus prælati, Principis, vel univerſitatis, vel communitatis.* (Seſſ. XXV. cap. 4.)

Super controverſia, an officialium munus regulares obire poſſint, inter Gallos auctores non convenit; ajunt alii, negant alii de regularibus omnibus generatim ſumptis. Id Rebuffus de omnibus regularibus, mendicantibus exceptis, affirmat; Hericurtius ne hos quidem poſteriores excipit, ſtatuitque effati veluti loco: (Leges Eccleſiaſt. Pars I. cap. 2. n. 23.) „ Nullo „ canone, nulla ſanctione vetantur Epiſcopi ſibi re„ gulares officiales ſumere; regulares ergo contentio„ ſam juriſdictionem exercere poſſunt, dummodo qua„ litatibus præditi ſint, quas edicta requirunt, ſuo„ rumque iis ſuperiorum venia ſuppetat. “

Bordenave, Leſcarie canonicus, in Libro quem concinnavit, animadvertit, cum ſe quæſtio pro Leſcarienſi & Oleronenſi diœceſibus obtuliſſet, an Franciſcanus ſui Epiſcopi vicarius generalis, ſeu officialis eſ-

 ſe poſ-

ſe poſſet, deciſum fuiſſe eſſe poſſe *cum ſuperioris licentia*.

In præſenti uſu, religioſi quibus territorium & contentioſa juriſdictio eſt, hanc ſuper ſui territorii regularibus & ſæcularibus exercendam ſuorum religioſorum uni demandant, qui ad hunc finem debet in aliqua regni univerſitate gradus ſumere. Hanc Benedictini, licet reformati, in territorio Abbatiæ S. Martini Sagienſis, abbatiæ Corbicenſis, S. Dionyſii, & alibi exercent.

5. In Gallia officiales natalibus Galli, aut ſaltem in civitatem adoptati ſint, oportet. Uno eodemque tempore officiales & magni vicarii eſſe poſſunt; at neceſſe habent munia per qualitates diſtinguere, ſe nempe in contentioſa juriſdictione officiales, & in voluntaria magnos vicarios dicere.

6. Officiales nec epiſcopalis ſigilli conductores eſſe, nec temporale officium poſſidere, nec in ſæculari ulla curia officiarios agere poſſunt; ita ſtatuunt Conſtitutiones, Molinenſis, artic. 19. Aurelianenſis, an. 1560. art. 44. & Bleſenſis, art. 45. 112. 269.

§. IV.

De Officialium poteſtate.

1. OFficialis, cum ordinariam contentioſam juriſdictionem obtineat, hujus proinde, quam late ipſius territorium patet, ſuper perſonis quæ ejus juriſdictioni ſubſunt, ſuperque rebus de quibus cognoſcere poteſt, exercendæ poteſtate gaudet; ſunt enim plura, quorum ad eum cognitio non pertinet.

2. In univerſum, officiales de negotiis mere perſonalibus cognoſcunt, cum eccleſiaſticus defenſor eſt; ejuſmodi ſunt quæ divinum ſervitium & ſacramentorum adminiſtrationem afficiunt, quæque publicum ſcandalum adjunctum non habent; ſecus, ſi agatur de actorum ſub regio ſigillo editorum quæ ſæcularem juriſdictionem occupant, executione, de actionibus realibus, ut in evictionem, petitionem hæreditatis, de poſſeſſoriis, in retractionem, de hypothecariis, aut de actionibus mixtis, aut quæ immobilia bona ſpectant, aut de actionibus in contractuum & tranſactionum conſecutionem excitatis, aut cum de mobilis rei repetitione agitur. (Fevretus, lib. 4. cap. 10. n. 2.)

3. Officialis ad lucra & damna perſonam quæ ſuapte natura ejus juriſdictioni non ſubeſt, ſed ſolum ratione materiæ, vel criminis, ut laicum damnare non poteſt; poteſt autem eccleſiaſticum, quippe qui ipſe per ſe eidem obnoxius eſt. (Diar. Aud. Areſtum menſis Februarii an. 1690.)

4. Quod attinet ad pœnas cæteras, diſtinguendæ ſunt pœnæ quæ ad publicam vindictam in ſæcularibus tribunalibus imponuntur, & pœnæ *canonicæ* dictæ, quæ ſalutares pœnitentiæ ſunt ad ſontium correctionem & emendationem, ut preces, jejunia, eleemoſynæ, &c. Poſterioris quidem generis pœnas officiales imponere poſſunt, prioris vero non poſſunt; & quod inde fit conſequens, damnare non poſſunt ad flagellum, ad palum, ad ſcalam, ad collare ferreum, ad candentis ferri notam, ad torturam, ad quæſtionem, ad perpetuum carcerem, ad triremes, ad exilium, ac ne ad pecuniariam quidem mulctam, niſi hæc piis operibus addici poſſit, nec magis ad honorificam mulctam damnare poſſunt, pretorquam in audientia prætorii, ſolum ſcilicet reos damnare, ut in eorum prætorii audientia veniam petant, coram aliquibus; poſſunt etiam eos officio & beneficio privare.

5. Cognoſcunt officiales de matrimonii validitate aut invaliditate, & de oppoſitionibus ad matrimonium, cum hæ ab iis proponuntur, quibus matrimonii obſtricta promiſſio fuit, aut quibuſcum ſponſalia aliæque obligationes inita fuere. De cæteris quoque ſacramentis, rebuſque omnibus mere ſpiritalibus iidem cognoſcunt.

6. Regulares, etiam exemptos puniendi jus obtinent, qui ſine Epiſcopi venia concionantur, aut malam doctrinam venditant.

7. Officiales in Gallia non alibi quam in ſuo auditorio inquirere & judicare poſſunt, quia ad eum locum eorum territorium redactum eſt. (Du Caſſe, P. II. c. 2. n. 4. Gibertus in Caballutium, l. 1. c. 2. n. 2)

8. Ne in ſuo quidem prætorio ullum decretum in laicum edere poſſunt, etiamſi ſcandalum in Eccleſia excitatum prætexeretur; id enim eſt de laici judicis competentia. Cum ſemel juſtas pœnas per areſtum definitivum, & judiciariis rationibus initis decreverunt, eas non amplius vel ipſi, vel Epiſcopi quorum officiales ſunt, remittere poſſunt; has pœnas remittere ſolum ſuperior judex poteſt; ac proinde officiales qui clauſulam, *ſalva miſericordia Domini*, ſuis ſententiis apponere voluerunt, ut pœnas quas ipſi decreverant, remittendi vel imminuendi libertatem ſibi tribuerent, reformati fuere. (Areſtum diei 3. Martii an. 1456.)

9. Quamvis officiales nec ad exilium, nec ad ullam cum infamia conjunctam pœnam damnare poſſint, extero tamen eccleſiaſtico mandare poſſunt, ut e diœceſi recedat, indicta, ni pareret, juris actorum pœna. Ita judicatum Pariſiis die 15. Julii an. 1631. ex canonibus & Bleſenſi conſtitutione, a quibus clerici ſuis in diœceſibus ſervire jubentur.

10. Quamvis officiales metropolitani nulla in Epiſcopos juriſdictione polleant, eorumque judices eſſe non poſſint, ut paulo ante dictum eſt; appellationis tamen a metropolis Epiſcoporum mandatis, abſque ullo epiſcopalis dignitatis præjudicio, judices eſſe poſſent, quia longe aliud omnino eſt, accuſati Epiſcopi judicem eſſe, & eſſe appellationis judicem a ſententiis mandatiſque ab Epiſcopo hoc ipſo editis. Quamobrem in Provincia, & in Belgio, ubi quidem, ex earum provinciarum uſu, Epiſcopi ſuarum officialitatum ſedem tenere poſſunt, officiales metropolitani appellationis a ſententiis in contentioſa juriſdictione per ſuffraganeos Epiſcopos pronunciatis judices ſunt. (Monum. Cleri, T. VII. p. 1485. & ſeq.)

Conſuli poteſt Opus inſcriptum: *Characteres Officiariorum Epiſcopi*, cum latinis Tractatibus duobus, uno *de Juriſdictione*, *de Uſura* altero, per D. Ludovicum de la Baſtide, presbyterum, doctorem aggregatum Facultatis juris Pariſiorum, haud ita pridem promotorem generalem Eminentiſſimi D. Cardinalis de Bonzi, in 12. Pariſiis, apud Joannem Guignard, & Ludovicum Roucand, an. 1692. Epiſcopi officiarii tres quorum origo, character, munia & obligationes in hoc opere comperiuntur, ſunt Vicarius generalis, Officialis & Promotor. Videri præterea poteſt Tomus primus *Inſtitutionum eccleſiaſticarum & beneficialium* Giberti, a pag. 132. ad 142. edit. in 4. an. 1750.

OFFICIARII CURIARUM ECCLESIÆ. Occurrunt in Conciliis numero plures canones qui Epiſcopis, abbatibus, totique generatim clero commendant, ut eos tantum officiariarios adhibeant, qui qualitatibus muneri congruentibus præditi ſint, cujuſmodi ſunt competens ſcientia, boni mores, probitas, religio, pietas, ſuavitas, ſolicitudo, prudentia, activitas, vigilantia, privati lucri neglectus, æquitas, &c. *Omnibus igitur Epiſcopis, abbatibus, cunctoque clero omnino præcipimus vicedomines, præpoſitos, advocatos, ſive defenſores bonos habere, non malos, non crudeles, non cupidos, non perjuros, non falſitatem amantes, ſed Deum timentes, & in omnibus juſtitiam diligentes.* (Concilium Moguntinum, an. 813. can. 50.)

Oportet Eccleſiæ prælatos, ut de congregatione ſibi commiſſa rules eligant boni teſtimonii fratres, in quibus onera regiminis ſecure poſſint partiri. Quibus etiam talem conferant poteſtatem, *ut vice illorum fungentes, & inobedientes canonica cenſura corripere, & obedientes hortando ad meliora valeant provocare. Non enim conſtituendi ſunt perſonaliter, aut eo ordine quo in collegio fratrum admiſſi ſunt; ſed ſecundum vitæ meritum, & ſpiritalium donorum prærogativam, qui & in congregatione aſſidui ſint, & fratrum curam pervigili ſtudio gerant; & ſicut alios præcedunt magiſterio, ita nimirum innocentis vitæ informent exemplo, ut, juxta Apoſtolum, exemplo ſint cæteris in verbo, in converſatione, in caritate, in fide, in caſtitate.* (Concilium Aquiſgranenſe, an. 816. canon. 138)

Quoniam quidam in quibuſdam partibus ſub pretio ſtatuuntur, qui decani vocantur, & pro certa pecuniæ quantitate epiſcopalem juriſdictionem exercent; præſenti decreto ſtatuimus, ut, qui de cætero id præſumpſerit, officio ſuo privetur, & Epiſcopus conferendi hoc officium poteſtatem amittat. (Concil. generale Lateranenſe, an. 1179. can. 15.)

Curare debet qui diœceſi præeſt, ut, qui legitime abſunt, virum habeant, qui eorum vice fungatur, litteratum & idoneum; nempe qui ſciat ſcribere, cujus vita neminem offendat, qui exemplo clarus alios ad recte agendum impellat, qui denique ea ſufficientia & moribus ſit præditus, quantos locus & perſona quibus præerit, poſcere videbuntur. (Concilium Narbonenſe, an. 1551. can. 23.)

Quod ſi præſtare per ſe nequeant (omnia munia epiſcopalia Epiſcopi), viros doctrina & vita inſignes ſubſtituant, qui vicariam illis præſtent operam . . . . præterea probos ac doctos habeant officiarios, maxime officiales & promotores. (Concilium Remenſe, an. 1583. tit. *de Epiſcopis*.)

OFFI-

Digitized by Google

OFFICIUM DIVINUM, ſeu **OFFICIUM BREVIARII**. Divinum officium de quo nobis hoc loco dicendum proponimus, publicis quibuſdam precibus continetur, quas eccleſiaſtici ſacris ordinibus initiati, aut beneficiarii, aut religioſi profeſſi, diebus ſingulis, ſtatis horis, ſeu in choro, ſeu privatim, recitare tenentur; hæc ipſa divini officii deſignatis horis recitandi obligatio in cauſa fuit, ut *horarum canonicarum* nomen ei tribueretur; *horarum* ſcilicet, quia diei, aut noctis, pro locorum uſu, certis quibuſdam horis recitandum eſt; *horarum canonicarum* præterea, quia per canones inſtitutum fuit, & quia recitari ab eccleſiaſticis perſonis debet, qui canonice, ſeu regulariter, nempe ſecundum canones, ſeu regulas vivunt.

Horæ canonicæ ſunt numero ſeptem; videlicet, Matutinum & Laudes, quæ unam tantum horam conficiunt, propterea quod per unam tantum collectam finiuntur; Prima, Tertia, Sexta, Nona, Veſperæ & Completorium. Si Horæ canonicæ quoad ſubſtantiam, ſeu rem ipſam ſpectentur, non minus antiquæ ſunt quam Eccleſia, quandoquidem certum eſt veteres Chriſtifideles, ipſo Apoſtolorum tempore, conſuevіſſe pſalmos, hymnos, ſpiritalia cantica ſuis in cœtibus canere & recitare. At ſi forma inſpiciatur, ad quam noſtris in Breviariis Horæ canonicæ redactæ ſunt, hæc non altius quam ad decimi tertii ſæculi initium aſſurgit. Ante id temporis, clerici & monachi pſalmos memoriter canebant aut recitabant, ſacræ deinde Scripturæ libros ad unumquodque tempus deſignatos legebant, reliquis cæremoniis, a majorum uſu, ſervatis.

§. I.

De iis qui divini Officii recitationis obligationi ſubſunt.

OMnes & ſinguli clerici in ſacris ordinibus conſtituti, licet beneficiarii non ſint, divini officii, etiam extra chorum, recitandi obligationi, ſub mortalis peccati pœna, ſubduntur. Idem judicium de clericis beneficiatis, tametſi ſacris ordinibus inſigniti non ſint, deque omnibus regularibus, itemque de omnibus Sanctimonialibus, a quibus eſt emiſſa profeſſio, ferendum eſt.

Hæc obligatio generali Orientis & Occidentis conſuetudini quæ legis vim habet, unanimi præterea Patrum & Theologorum ſententia, denique Conciliorum canonibus nititur.

Precationes facite, mane, tertia hora, ac ſexta, & nona, & veſpere, atque ad galli cantum.

Hoc ſtatis horis orandi præceptum quod in octavi apoſtolicarum Conſtitutionum libri triceſimo quarto capite occurrit, fideles ſpectat ad unum omnes, & potiore quidem ratione, ſæculares & regulares clericos quos adigit ſtatus ipſe, ut non modo pro ſe ipſis orent, verum etiam pro populo, & populi nomine.

Quod in conventu fidelium nequaquam pſalmos continuare conveniat; ſed per intervallum, id eſt, per pſalmos ſingulos recenſeri debeant lectiones. (Concilium Laodicenum, can. 17.)

Canon hic qui nos docet in ea conſuetudine fideles fuiſſe, ut in ſuis publicis cœtibus pſalmos concinerent, eodem tempore certos facit jam tum lectiones pſalmis intermiſceri cœpiſſe, ut choro ſolatium afferretur, negligentiaque & tædium antaverteretur.

Clericus qui abſque corpuſculi ſui inæqualitate vigiliis deeſt, ſtipendiis privetur. (Concilium Carthaginenſe, an. 398. can. 49.)

Hæc igitur & ſimilia (collocutiones in choro), ſub pœna ſuſpenſionis, penitus inhibemus, diſtricte præcipientes in virtute obedientiæ, ut divinum officium, diurnum pariter & nocturnum, quantum eis Deus dederit, ſtudioſe celebrent pariter & devote. (Concil. gener. Lateranenſe, an. 1215.) Canon hic, tamquam e ſupradicto Concilio editus afferter in Decretalibus Gregorii IX. lib. 3. *de Celebratione Miſſarum*, cap. 9. *Dolentes.*

Statuimus, quod omnes clerici in ſacris ordinibus conſtituti, & beneficium eccleſiaſticum, maxime cum cura, obtinentes, & omnes religioſi clerici ad omnes ſeptem horas canonicas omni die dicendas vigilent diligenter; nam ad eas dicendas ſunt ex debito obligati, niſi eos infirmitatis gravitas excuſaret; & quam frequentius ad eas dicendas ad Eccleſias conveniant horis & temporibus conſuetis. (Concil. Marciacenſe, an. 1326. cap. 19. *de Horis dicendis.*)

Quiſquis beneficium aliquod eccleſiaſticum adeptus eſt, ſive cum cura, ſive ſine cura, & quiſquis ſacris ordinibus eſt initiatus, ſciat ſe ad preces quotidianas quæ Breviario continentur, recitandas obligari; quas ſi omiſerit, legitimo ceſſante impedimento, fructus beneficii pro rata parte omiſſionis amittat; & ſi eos receperit, reſtitutioni ſe ſciat obnoxium. (Concil. Remenſe, an. 1583. tit. *de Breviario.*)

Ad has autem præſtanda, & ſacrificium iſtud (laudis & precum horariarum), cum ſuo, tum univerſi populi chriſtiani nomine, Deo faciendum, ii omnes ipſo jure obligantur, quicumque vel beneficiis eccleſiaſticis potiuntur, vel ſacris initiati ſunt. Quocirca pœnas in eos qui preces horarias & quotidianas prætermiſerint, ſacris Conciliorum atque Pontificum decretis conſtitutas, in præſentia duximus eſſe renovandas. Sunt autem hujuſmodi: ut quiſquis beneficium aliquod eccleſiaſticum adeptus fuerit, ſive ſit ab omni cura liberum, ſive non ſit, ſi poſtquam illud obtinuerit, ſex menſibus exactis, divinum officium, & ſtatas ſolemneſque preces, legitimo ceſſante impedimento, non recitaverit, nullos ex beneficiis fructus, pro rata portione omiſſionis officii, temporiſque, ferat; ſed eos, tamquam injuſte perceptos in fabricas Eccleſiarum, unde fructus ipſis præbentur, impendere, vel in pauperum uſus, eleemoſynæ nomine, erogare teneatur. Si vero ultra dictum tempus in ſimili negligentia pertinaciter permanſerit, legitima monitione præcedente, beneficiis ipſis privetur. Intelliguntur autem officium omittere, quoad hoc, ut beneficiis privari poſſint, qui per quindecim dies illud bis ſaltem non dixerint, niſi ob magnum aliquod impedimentum, legitimam excuſationem habuerint; ideoque præterea de dicta omiſſione rationem ſe reddituros eſſe intelligant. Qui autem penſionem ex iis fructibus, aut res alias eccleſiaſticas, ut clericus, percipit, is pari modo, & prædictis conditionibus ſe ad Officium Beatæ Mariæ Virginis obligatum eſſe ſciat. (Concil. Burdigalenſe, an. 1583. tit. 3. *de Eccleſiaſticis Precationibus.*)

Quicumque aut curatum, aut quodvis aliud eccleſiaſticum beneficium obtinens, nullis legitimis impedimentis diſtractus, divinum officium non dixerit, ejus fructus non capiat, perceptoſque aut Eccleſiæ inſtructionibus, aut pauperum eleemoſynis impendat. (Concilium Toloſanum, an. 1590. Part. I. cap. 14. *de Presbyteris, & Clericis.*)

Ex hac porro divini officii recitandi obligatione ducenda conſecutiones ejuſmodi ſunt.

a. Omnis clericus beneficiarius, aut in ſacris ordinibus conſtitutus, mortale peccatum perpetrat, omittens, ſine juſta cauſa, divini Officii vel parvam Horam unam, ut Primam, aut Tertiam. Eadem eſt religioſorum & religioſarum ratio, quamvis choro non interſint, & apud conſanguineos aut amicos degant, ſeu libere, ſeu coacte & ob neceſſitatem, ut contingeret, ſi forte eorum monaſteria igne abſumerentur. Ratio eſt, quia religioſi & religioſæ ad divini Officii recitationem haud præciſe prorſuſque obligati ſunt vi exiſtentiæ in monaſteriis, aut communis vitæ quam ibi, dum ſunt, ducunt, aut denique peculiarium regularum conſtitutionumque, ſed vi religioſi ſtatus quem profitentur; ut proinde quoad eos, ad divini Officii recitandi obligationem quod attinet, emiſſa profeſſio id demum ſit, quod eccleſiaſticis ſacri ordines ſunt. Quoniam ergo religioſus non deſinit religioſus eſſe (idem de religioſa dicendum), quia in monaſterio non exiſtit, aut quia hoc dirutum eſt, neceſſaria conſecutione fit, eum non minus ad divini Officii recitationem adſtringi. Eadem eſt canoniciſſarum ſæcularium ratio, quæ præterea, perinde ac canonici, cæterique beneficiarii, pro omiſſionis rata, reſtituere tenentur. *Quære* CANONICI & CANONICISSÆ.

e. Officii recitandi, quoad eccleſiaſticos, obligatio a ſubdiaconatu incipit, & ordinationis tempori reſpondet; adeoque clericus qui ſub matutinas horas novem ordinatus eſt, non niſi ad Tertiam & ſequentes Horas tenetur, quia Eccleſiæ lex quæ certis quibuſdam diei partibus officii recitationem addicit, retroactivam, quam vocant, vim non obtinet. Idem de religioſis, ſeu viris, ſeu feminis, quoad editam profeſſionem, deque beneficiariis, quoad beneficiorum initam poſſeſſionem. Beneficiarius ad Officium non obligatur, niſi cum beneficii poſſeſſionem iniit, niſi vigeat contrarius uſus, aut is differat, culpa ſua, ſe in beneficii poſſeſſione ponere, aut non percipiat beneficii fructus, vel omnino, vel ex parte, ut in quibuſdam beneficiis contingit. Ratio eſt, quia ante initam poſſeſſionem beneficiarius nullo beneficii jure fruitur, nec plene illud obtinuiſſe cenſetur. Si duo eccleſiaſtici de beneficio contenderent, & vere dubium eſſet eorumdem jus, neuter ad officium teneretur, quia certum onus ex incerto jure derivari non poteſt; at ſi eorum unus de ſuo jure certus fuerit, is profecto ad Officium obligatur. Eadem eſt eorum ratio, quibus per *interim* adjudicata eſt beneficii poſſeſſio, quippe qui eorum fructus percipiunt. Si litigioſi beneficii fructus ad futurum beneficiarium a vacationis die pertinerent, is e contendentibus, cui adjudicata lis eſſet, iis frui non poſſet, qui ante victam cauſam elapſi eſſent, ſed eos,

prout

prout ipſius Eccleſiæ, aut pauperibus opus eſſet, impendere deberet, ſi officium minime recitaſſet. Quantumvis modici beneficii reditus ſit, qui illud acceptavit, non minus officii recitationi ſubeſt, quia beneficii, nec reditus, nec quantitas, ſed unus & unicus titulus divini Officii recitandi obligationem parit, & Concilia omnes univerſim beneficiarios illud recitare jubent, quin inter magnos & parvos beneficiarios omnino diſtinguant.

Idem quoque de beneficiariis dicendum, qui nullum e ſuis beneficiis fructum percipiunt, ſeu ad tempus, ut ſterilitatis anno, ſeu in perpetuum, ut cum domus qua ejus reditus continebatur, forte fortuna perit, quia unus titulus quem libere ſervant, ad hanc ſtatuendam obligationem ſufficit. Idem dicendum de perpetuis præſtimoniis de quibus in Pii V. Bulla, *Ex proximo*, ſermo eſt. Venit *præſtimonii* nomine redituum portio e quibuſdam beneficiis ducta, & affecta junioribus clericis, quibus ad ſtudia, vel ad Eccleſiæ ſervitium ſubſidio ſit. Dicantur ergo, communi jure, qui perpetuis præſtimoniis gaudent, divini Officii recitationi, ut cæteros beneficiarios, ſubeſſe, tum quia S. Pius in Bulla *Ex proximo*, ita mandavit, tum quia ejuſmodi perpetua præſtimonia omnes beneficiorum notas obtinent; ea ſcilicet eccleſiaſticorum beneficiorum locum tenent, & ab Epiſcopo clericis tantum, ac ſine ullo pacto tribuuntur. Qui porro clericales ſuper beneficia penſiones poſſident, ad B. Virginis tantum Officii recitationem tenentur, ut Pii V. 135. Bulla mandat, quæ ubique ſuper hoc articulo recepta eſt. Animadvertendum Gallos Epiſcopos ea poſſeſſione gaudere, ut magni Officii recitationem in parvi B. Virginis Officii recitationem commutent, cum beneficii reditus ad clericalis tituli valorem per diœceſeos ſtatuta deſignatum non pervenit; ex quo inferendum ita idem jus quoad perpetua præſtimonia in eadem facti ſpecie ſuppetere.

3. Clerici ſuſpenſi, excommunicati, degradati, aut depoſiti a divini Officii recitationis obligatione ſoluti non ſunt, quia nemo poteſt e ſua ipſius pravitate commodum trahere; nec magis ſunt ob eadem liberi ad triremes damnati clerici, cum ſatis ei facere poſſunt, quin ſe iſtibus, aut dedecori exponant. Eadem eſt eorum ratio, qui in carcere detinentur, qui captivi ſunt, quique ad matrimonium contrahendum diſpenſationem obtinuiſſent, quin aliam ſuper officii recitatione obtinerent. Secus dicendum de clerico ſuis ingratiis ordinato, deque beneficiario per gravem metum coacto beneficium ſuſcipere; hi quippe recitandi officii obligationi non ſubſunt, niſi prior quidem deinde in ordinationem, poſterior vero in beneficii acceptationem conſentiat, ejuſve fructus percipiat, quia nemini invito id oneris imponi poteſt. Ubi timor deſierit, beneficiarius ſe beneficio abdicare debet.

§. II.

De divini Officii recitandi ratione.

Divini Officii recitandi ratio continetur conditionibus quatuor, quæ ſunt: *diſtinctio, integritas, devotio & attentio.*

1. Divinum Officium diſtincte recitandum eſt, ita ſcilicet, ut qui illud recitat, ipſe ſe audiat, niſi ſurdus ſit, ut extra rumor fiat. Haud ſatis proinde eſt mente & oculis Officium legi.

2. Divinum Officium integre recitandum, quin horarum canonicarum ulla omittatur. Integræ horæ omiſſio lethale peccatum conficeret, omnium caſuiſtarum judicio; ac S. Antoninus eum lethaliter peccaturum ait, qui parvæ horæ tertiam partem omitteret. Integritati quæ divini Officii recitationem comitari debet, æque ſatisfacit qui illud ſolus, quique alterius, per verſiculos, una cum alio, clerico laicove, recitat; at non ſatisfieret, ſi unus pſalmos omnino ſolus, lectiones alter, aut pſalmorum unum prior, alterum poſterior, aut ſi e perſonis quatuor, verſiculorum unum prima, alium ſecunda, alium tertia, &c. recitarent, quia id repugnat conſuetudini quæ in Eccleſia univerſim viget. Nec ſatius ſit; cum ſocius anticipatur, inchoato verſiculo, antequam ille ſuum fecerit, aut cum is non auditur ſurditatis cauſa, niſi Officium una cum choro recitatur, aut cum inchoatum officium ſine legitima cauſa interrumpitur. Officium ergo ſine legitima cauſa interrumpi ſemper peccatum eſt, illudque aut mortale, aut veniale, prout interruptio majoris minoriſve momenti eſt, & prout interruptionis cauſa plus minuſve mala, aut plus minuſve frivola eſt. At cum interruptionis cauſa rationi congruit, non peccat qui inchoatum officium intermittit, nec illud repetere neceſſe habet, niſi per horam aut amplius intermiſſio perſtiterit. Brevius intermiſſionis tempus ad lethale peccatum ſufficere poſſet, ſi intermiſſio ſolum ex levitate, curioſitate, aliiſve æque frivolis cauſis derivaretur. Intermittendi officii legitimæ cauſæ ſunt, ut aliquod exemplum afferam, cum aliquid faciendum occurrit, quod moram non patitur, cum advenit, ſalutationis ergo, perſona ſuperior, quæque honeſte ad expectandum adigi nequit, &c.

3. Officium cum devotione recitetur, oportet, & hæc devotio ad officii recitationem neceſſaria in corporis ad reverentiam habitudine, & in pia cordis affectione poſita eſt. Hæc pia cordis affectio præparationem, intentionis puritatem, explendique præcepti actualem aut virtualem, quam vocant, explicitam aut implicitam voluntatem ſupponit, atque hæc ſane voluntas adeſt, quoties officium recitatur, prout uſu receptum eſt; qui enim illud ita recitat, ea voluntate eſſe cenſetur, ut faciat præcepto ſatis, quod ipſa obligationem imponit. At ſi quis officium ex pura putaque devotione, cumque expreſſa ejus iterandi, & præcepto ſatis haud faciendi voluntate diceret, illud iterare deberet. Ad corporis habitum quod ſpectat, poteſt officium recitans ſedere, aut deambulare, tametſi præſtet, ut ſtans, aut flexis genibus illud recitet.

4 Officium cum attentione recitandum eſt. Triplicis porro generis, quoad divinum officium attentio diſtinguitur; videlicet, attentio ad verba quæ recitantur, ad horum verborum ſenſum, ad Deum qui precis eſt finis. Attentio ad divini officii verba, quæ appellatur externa, in eo eſt poſita, ut omnia officii verba diſtincte pronuntientur, quin eorum ullum omittatur. Ad verborum ſenſum attentio ea eſt, ut ad res per verba ſignificatas animus referatur. Ad Deum attentio in eo continetur, ut per deſiderium & gemitum cordis Deus menti obverſetur, nec præciſe in verborum quæ pronuntiantur, ſenſu & ſignificatione cogitatio detineatur. Primi generis attentio ad orandum, ut oportet, explendamque divini officii recitandi obligationem non ſufficit, quia non aliam vim obtinet, quam ut oretur ore, cum orandum ſit etiam corde. Eſt ergo neceſſaria ſecundi generis attentio, vel tertia; & hæc quidem cæterarum perfectiſſima eſt. At non eſt neceſſe alterutram ſemper actualem eſſe; eas virtuales eſſe ſatis eſt; ac tum quoque tales ſunt, cum, per humanæ fragilitatis affectum, contingit eum qui officium recitat, ſæpe etiam ac diu, diſtrahi, dummodo tamen hæ diſtractiones, ſeu mentis avocationes nec in ſe ipſis, nec ſuis in cauſis voluntariæ ſint. Sunt in ſe ipſis voluntariæ, cum libere conſultoque in iiſdem conſiſtitur; ſunt in ſua cauſa voluntariæ, cum ita vetitæ quædam adhæſiones, & vitioſi quidam habitus qui libere foventur, originem præbent, aut cum voluntarie iiſdem allata occaſio eſt, acta re non neceſſaria, & ad eas excitandas accommodata, quamvis iis, quo tempore exiſtunt, non addatur conſenſus, vireſque intendantur ad eaſdem rejiciendas, ut, ſi, cauſa exempli, quiſpiam ad officii recitationem obligatus, vanis & frivolis rebus, antequam illud inciperet, diſtineretur, vel illud in loco diſtractionibus expoſito recitaret, cujuſmodi ſunt mercatus, via, vectio, aut deambulatio publica, &c. Putant theologorum plures eum divino officio ſatis non facere, qui illud recitat Miſſæ tempore, quam audire tenetur, quia licet ad officium, & ad Miſſam attentio conjungi poſſit, pugnat id tamen cum Eccleſiæ mente, quæ peculiaria onera duo imponere voluit, dum fideles juſſit feſtis & dominicis diebus Miſſam audire, eccleſiaſticiſque officii recitationem præſcripſit.

Si quis principem ſæculi rogaturus, habitu honeſto, geſtu decenti, prolatione non præcipiti, ſed diſtincta, attenta quoque mente ſe ipſum ac verba ſtudet componere; quanto diligentius in hoc ſacro loco omnipotentem oraturus Deum hæc omnia facere curabit? (Concilium Baſileenſe, ſeſſ. XXI. art. 3.)

Statuit igitur hæc ſancta ſynodus, ut in cunctis cathedralibus ac collegiatis Eccleſiis, horis debitis, ſignis congrua pulſatione præmiſſis, laudes divinæ per ſingulas horas, non curſim ac feſtinanter, ſed ſedatim ac tractim, & cum pauſa decenti, præſertim in medio cujuſlibet verſiculi pſalmorum, debitam faciendo inter ſolemne ac feriale officium differentiam, reverenter ab omnibus perſolvantur .... qui cum in choro fuerint, gravitatem ſervent, quam & locus & officium exigunt, non in ſimul, aut cum aliis confabulantes, ſeu colloquentes, aut litteras, ſeu ſcripturas alias legentes. Et cum pſallendi gratia ibidem conveniant, juncta ac clauſa labia habere non debent; ſed omnes, præſertim qui majori funguntur honore, in pſalmis, hymnis & canticis Deo alacriter modulentur. Cum dicitur Gloria Patri, & Filio, & Spiritui

San-

Sancto, omnes conſurgant. Cum nominatur glorioſum illud nomen Jeſus, in quo omne genu flectitur, cœleſtium, terreſtrium, & infernorum, omnes caput inclinent. Nemo ibidem, dum hora in communi publice cantantur, legat, vel dicat privatim officium; nam non ſolum obſequium, quo obnoxius eſt, choro ſubtrahit, ſed alios pſallentes perturbat.

Quoſcunque etiam alibi beneficiatos, ſeu in ſacris conſtitutos, cum ad horas canonicas teneantur, admonet hæc ſancta ſynodus, ſi orationes ſuas Deo acceptas fore cupiant, ne non in gutture, vel inter dentes, ſeu deglutiendo, aut ſyncopando dictiones, nec colloquia, vel riſus intermiſcendo, ſed ſive ſoli, ſive aſſociati, diurnum nocturnumque officium reverenter, verbiſque diſtinctis peragant, ac tali in loco, unde a devotione non retrahantur, ad quam ſe diſponere & præparare debent, juxta id quod ſcriptum eſt: Ante orationem præpara animam tuam, ne ſis quaſi qui tentat Deum. (Art. 5.)

Omnes in choro divina officia, ut temporis ratio poſtulavit, alternis vocibus canant, recitent, attenteque audiant. Id non curſim, non perturbate, non oſcitanter, ſed leniter, diſtincte ac ſtudioſe faciant. In choro, pro temporis & officii ratione, ex inſtituto & more Eccleſiæ, ſedeant, ſtent, flectant genua, caput aperiant, & ſubmittant, cæteraque ejus generis adhibeant; omnes vero æque idem faciant.... faceſſant ſomnus, riſus, joci, colloquia. Ne vagentur in choro, vel Eccleſia; neve locum mutent, ne occaſione quidem genua flectendi. Ne in choro, ubi communi officio opera datur, privatim officium dicant; neve litteras, libros, aliave ſcripta legant. Ne exeant niſi divino officio confecto, ne cauſa quidem de communi re agendi, ſi neceſſitas non coegerit, eumque a præfecto venia petita. (I. Mediolanenſe Concilium, an. 1565. Part. 2. tit. 53.). *Quære* CANONICUS.

§. III.

De tempore quo divinum Officium recitandum eſt, ac de ordine, ſecundum quem illud recitari debet.

RECitabatur olim Matutinum ad mediam noctem; Prima, inter ſolis ortum & horas novem; Tertia, inter horas novem & meridiem; Sexta ad meridiem aut circiter; Nona, ſub horas tres; Veſperæ, ad ſolis occaſum; Completorium, ad diei finem. Nulla adeſt, hoc tempore, officii his peculiaribus horis recitandi obligatio; atque adeo ſequentis diei matutinum & laudes, brevioribus quidem diebus, paulo poſt pomeridianas horas duas, diebus autem longioribus, pomeridiana hora quarta recitari poſſunt. Quoad reliquum officium, primam, tertiam, ſextam, nonam, ante meridiem, veſperas, aliquanto poſt meridiem, & completorium, aliquanto poſt veſperas, dicere licet; denique; non niſi veniale ſuapte natura peccatum eſt, totum diei officium, ſine juſta cauſa, mane aut veſpere recitare, modo ante mediam noctem dicatur, quia ita quidem ſatis fit præcepti ſubſtantiæ, quod hebdomadæ quaque die, divini officii recitationem mandat; at hoc peccatum, ſuapte natura ſolum veniale poteſt mortale fieri, ratione ſcandali, vel contemptus. Sequentis diei parvas horas pridie recitari non licet; qui prævidet ſe poſtridie eas recitare non poſſe, ad id non tenetur.

Divini officii recitationis ordo in eo eſt poſitus, ut deinceps, ſeu prout ſe habent, horæ canonicæ recitentur, ſcilicet, matutinum & laudes ante Miſſam & ante primam, tertia poſt primam, & ſic porro hunc ordinem ſine cauſa mutare, recitando, cauſa exempli, tertiam ante primam, non niſi veniale ſuapte natura peccatum eſt, quia talis mutatio haud gravis eſt, nec impedit, quominus divini officii recitandi præceptum, quoad ſubſtantiam, ſervetur; atque nullum omnino peccatum hujus ordinis inverſio ſecum trahit, cum et legitima aliqua cauſa ſubeſt; exemplo res clara fiet; qui choro intereſſe debet, & ob aliquam juſtam cauſam matutinum non dixit, primam cum choro recitare, ac deinde matutinum dicere poteſt; perinde res habet, ſi ſextam recitans, meminit ſe tertiam non dixiſſe; aut ſi chorum ingreditur, ut nonam dicat, antequam ſextam dixerit; aut ſi breviario careat, e quo matutinum dicat, parvas horas, quas ſcit, ante matutinum dicit; aut ſi ante præſentis diei completorium, ſequentis diei matutinum dicit, charitate ductus, exempli gratia, ut illud dicat cum infirmo, aut cum alio quem ab eo recuſari non ſinit æquitas.

Separari licite poteſt matutinum a laudibus, ita ſcilicet, ut veſpere matutinum, & ſequentis diei mane laudes dicantur, quia officia hæc olim ſejuncta erant, modo tamen dicatur ante matutinum oratio, & ante laudes *Pater*. Poſſunt etiam ſeparari ob eamdem cauſam matutini nocturna, dummodo horarum non amplius trium intervallum inter ſingula relinquatur, ex uſu veteri. Poteſt etiam ante matutini & laudum recitationem licite ſacrum fieri, cum juſtæ ſubſunt in id cauſæ, ut cum Miſſa citius dicenda eſt, ne populus æquo diutius expectet, aut ne infirmo viaticum deſit; at cum graves cauſæ non adſunt, cur ita fiat, ita fieri mortale peccatum eſt, aliquorum theologorum judicio, aut ſaltem veniale, ut docent auctores plures, quia matutini & laudum ante Miſſam recitatio communi Eccleſiæ conſuetudine, Innocentii IV. an. 1254. edita bulla, Romani Miſſalis rubricis, & complurium diœceſeon ſtatutis præſcripta eſt.

§. IV.

De divini Officii recitationis forma.

FOrma recitationis officii refertur ad hæc duo, ad breviarium quod adhibendum, & ad officii qualitatem, quod diebus ſingulis recitandum. Ad breviarium quod attinet, eo eccleſiaſtici utantur, oportet, quod diœceſeon peculiare & proprium eſt, quibus ipſi per beneficia, vel aliter addicti ſunt. Si nulli diœceſi ſunt addicti, nec choro intereſſe tenentur, ut ſimplices beneficiarii, Romano breviario uti poſſunt, niſi diœceſeos, in qua degunt, Epiſcopus diœceſani breviarii legem iis quoque impoſuerit, qui privatim officium recitant. Eccleſiaſtici ergo qui diutius extra proprias diœceſes verſantur, abſolute ſuarum diœceſeon breviario, vel Romano uti poſſunt, at rectius tamen ſe geſſerint, ſi diœceſeos breviario, in qua jampridem exiſtunt, utantur.

Eccleſiaſticus qui in aliena parœcia aut diœceſi eſt, ad breve tempus, vel aliqua juſta de cauſa, ut, ſervitii alicui parocho exhibendi gratia, ſuæ parœciæ, ſuæve diœceſeos officium privatim recitare non tenetur, cum parœciæ, ſeu diœceſeos in qua verſatur, officium publice recitavit. Idem de ſanctimonialium moderatoribus, ſeu ſæculares, ſeu regulares ſint, ſtatuendum, cum conventualem Miſſam dicunt. Poſſunt religioſarum officium dicere, quibus deſerviunt; & illud quidem ab iis dici præſtat, quia officium debet eſſe, quoad fieri poteſt, Miſſæ conforme, & quia regulares haud mediocri temporis ſpatio ſæcularibus Eccleſiis deſervientes, earumdem officium dicere poſſunt, aut etiam debent.

Eccleſiaſtici qui Romano breviario utuntur, non ei legi ſubſunt, ut pœnitentiales, aut graduales pſalmos, aut defunctorum, aut B. Virginis officium recitent, quod ab eodem breviario ſtatis diebus præſcribitur, cum illud extra chorum dicunt, quia id Pius V. in ſua 64. Conſtitutione diſertis verbis declaret; at iidem tenentur ad defunctorum officium, ſecunda Novembris die, itemque ad litanias, S. Marci & Rogationum diebus, cum proceſſioni non interſunt, quia ſcilicet illud officium, & hæ litaniæ veniunt in eorum dierum officii partem, nec a Pio V. excipiuntur.

Etſi regulares quidam ſub peccati pœna conſtitutionibus non adigantur, non minus tamen Defunctorum & Virginis officium recitare debent, cum illud eorum Breviarii rubricæ præſcribunt, ob eam nempe cauſam, quia divini officii recitandi obligatio cui ſubſunt, non eorum ſolum conſtitutionibus, ſed Eccleſiæ præcepto nititur. Conſtitutiones deſignant certas quaſdam, & certa quadam ratione, dicendas preces, efficiuntque, ut eædem preces ad ordinarium & canonicum officium pertineant; & Eccleſia mandat, indicta lethalis peccati pœna, ut dicatur, quicquid ex ordinarii & canonici officii ſubſtantia eſt. *Quære* BREVIARIUM.

Quod ad officii diebus ſingulis recitandi qualitatem ſpectat, hæc in uſu ſervanda veniunt.

1. Qui Sancti officium feriali die, aut unius Sancti officium pro alterius Sancti officio dedita opera recitat, graviter peccat, quia Eccleſiæ præceptum ne quoad ſubſtantiam quidem perficit, quandoquidem Eccleſia non generatim ſolum jubet officium dici, ſed tale officium, quoque peculiariter die, dictum vult. At ſi idem, quin animadvertat, & quin ita ejus culpa fiat, unum pro alio officium recitet, repetere non tenetur, ſi poſt ſolum, quam totum recitavit, errorem perſpicit. Id ſi, matutino dicto, perſpexerit, poteſt etiam illud non iterare, & proſequi debet ad finem uſque, quod diurni officii reliquum eſt; ita tamen, ut, ſi officium quod dixit, multo brevius diurno eſt, hanc brevitatem compenſare debeat, pſalmos recitans, idque præterea in quo officium quod recitavit, amplius ab eo differt, quod recitare debebat, ut hymnos, lectiones, reſponſoria, capitula.

2. Qui hodie officium in craſtinam diem incidens reci-

recitat, idem officium die craſtina repetere debet, quia præcedens error id juris non ei tribuit, ut Breviarii ordinem invertat. Nec magis igitur, ob eamdem cauſam, in diem quæ prima vacaverit, remitti debet Sancti officium, cujus recitatio, die propria, omiſſa fuerit, quoniam officia, ut jejunia, ſtatis diebus reſpondent.

§. V.

De eorum Obligationibus, qui culpa ſua divini Officii recitationi deſunt.

BEneficiarii qui culpa ſua divini officii recitationi deſunt, ſuorum beneficiorum fructus, *pro rata* omiſſionis, etiam ante judicis ſententiam, reſtituere tenentur; ut proinde, ſi totum diei officium omiſerunt, omnes fructus reſtituere debeant, qui toti ei diei reſponderent, ſi per dies ſingulos diſtribuerentur; ſi matutinum omiſerunt, diei fructuum dimidium; ſi reliquas omnes horas, fructuum dimidium alterum; ſi minorum horarum unam tantum, ſextam fructuum partem reddere tenentur. Hæc obligatio non modo tum locum habet, cum officii recitatio prætermittitur, ſed tum quoque, cum illud male recitetur; ei pariter locus eſt per priores ſex initæ beneficii poſſeſſionis menſes, quippe quæ naturali divinoque jure nititur. Ergo Pii V. Bulla quæ ſolum poſt ſex poſſeſſionis menſes, beneficiarios qui officium omittunt, ad reſtitutionem obliget, de externo foro & de coactione intelligi debet, interno & conſcientiæ foro ſalvo & integro remanente.

Beneficiarius cui animarum cura eſt, quique totum officium uno aut pluribus diebus omiſit, at qui tamen, per id temporis, obiit cætera ejus ſtatui addicta munia, ſcilicet conciones habere, confeſſiones audire, & ſacramenta cætera adminiſtrare non deſiitit, ejuſmodi beneficiarius fructus his functionibus reſpondentes, ſi unum tantummodo naturale jus conſulatur retinere poteſt.

§. VI.

De cauſis quæ a divini Officii recitatione diſpenſant.

PRima cauſa quæ ab officii divini recitatione diſpenſat, impotentia eſt, ſeu phyſica, ſeu moralis. Phyſica divini officii recitandi impotentia laborat is qui Breviario caret, nec illud habere poteſt; is autem in morali impotentia verſatur, qui ſine gravi periculo, aut ſine gravi incommodo officium dicere nequit. Hoc periculum in infidelium aut hæreticorum regionibus haud rarum eſt; & hoc incommodum locum habet in magni momenti morbis, qui ægrotantibus ad id oneris haud ſatis virium relinquunt. At ſedulo animadvertendum eſt, ægrotum qui ſine gravi incommodo poteſt officii partem dicere, ad hanc partem teneri; & cum prævidet fore, ut poſtridie matutinum dicere nequeat, illud pridie recitare debet. Eſt & illud animadverſione dignum eos qui Breviario, prout diximus, carent, vocales preces dicere debere, quæ eorum officio reſpondeant.

Altera diſpenſationis cauſa eſt urgentis charitatis opus, cujuſmodi ſunt, tumultus ſedare, inimicos conciliare, morientium, atque adeo bene valentium, in quibuſdam, ut Jubilæi, aut inſignis diei feſti circumſtantiis, confeſſiones audire; concionari, quo die populus auditurus adeſt, cum oratoris ſermo, abſque ejus culpa, percipi nequit, quin ipſe officio deſit. Ratio eſt, quia cum ſatis officiis duobus fieri non poteſt, præcipuum, quod, in hac multiplici facti ſpecie, charitatis officium eſt, præferri debet.

Diſpenſationis cauſa tertia eſt Papæ venia, qui, cum ſatis graves eum cauſæ permovent, ſuper iis rebus omnibus diſpenſare poteſt, quæ poſitivi tantummodo juris ſunt, Epiſcopi diſpenſatio, ſpectatis regulis, haud ſufficit.

OPERA (bona). *Quære* GRATIA, JUSTIFICATIO.

ORARIUM. Tributum olim fuit id nominis certæ cuidam ſacrorum indumentorum parti quam nos quidem *ſtolam* dicimus, ſed cui tamen in Conciliis ac liturgiis non eadem ſemper ſignificatio eſt. Illud interdum pro linteo, quod circum collum deferebatur, tergendoque oris & vultus ſudori, ne veteris ſtolæ oram inficeret, inſerviebat; interdum pro ſtola ipſa; interdum pro ſupparo, vulgo *rochetto*; interdum denique pro alba ſumitur. Hac poſtrema notione, vox *orarium*, in his Laodiceni Concilii canonibus duobus accipitur.

Quod non oporteat ſubdiaconum uti orario. (Can. 22.)

Quod non oporteat lectores aut cantores orariis uti, & ita legere, vel pſallere. (Can. 23.)

Hoc idem indumentum in Carthaginenſis Conciliis an. 398. habiti canone 41. appellatur alba: *Ut diaconus, tempore oblationis tantum, vel lectionis, alba utatur. Vide* STOLA.

ORATORIUM, SACELLUM, CELLULA SACRA. Oratorium proprie peculiaris preci addictus locus eſt. *Oratoria* nuncupari cœpere parvæ capellæ monaſteriis addictæ, in quibus ſuas monachi preces edebant, antequam Eccleſias haberent; deinde vero vocabulum hoc ad altaria, ſeu capellas tranſiit, ſeu domeſticæ eſſent, ſeu rurales, quibus parœciæ jus deerat; de hujuſmodi oratoriis ſæpe fit in Conciliis mentio.

Nonnulli ex fratribus & coepiſcopis noſtris, reſidentibus nobis in ſancta ſynodo in querimoniam detulerunt, quod oratoria per villas potentum jam longo conſtructa tempore, & facultates ibidem collatas, ipſi quorum villæ ſunt, Epiſcopos contradicant; & jam nec ipſos clericos, qui ad ipſa oratoria deſerviunt, ab archidiacono coerceri permittant; quod convenit emendare; ita dumtaxat, ut in poteſtate ſit Epiſcopi, & de ordinatione clericorum, & de facultate ibidem collata, qualiter ad ipſa oratoria & officium divinum poſſit impleri, & ſacra libamina conſecrari. (Concilium Cabillonenſe, an. 650. can. 14.)

De monaſterio, ubi corpora Sanctorum ſunt, ut habeat oratorium intra clauſtrum, ubi peculiare officium, & diurnum fiat. (Concilium Francofurtenſe, ſeu Francofordienſe, an. 794. can. 15.)

Cum ſit inhoneſtum, & reverentiæ divinæ contrarium, in privatis oratoriis vel capellis, aut domibus minime conſecratis ſacrarum Miſſarum celebrare myſteria, non tantum veteris Teſtamenti pagina, & ſanctiones canonicæ, verum etiam traditiones principum ſæcularium, conſiderationis judicio proſpexerunt . . . . Nos de fratrum noſtrorum Concilii aſſenſu & conſilio decernimus quemquam in oratoriis, vel capellis, aut domibus hujuſmodi, ſeu in loco minime dedicato (ſeu delibato) Miſſarum ſolemnia, diœceſani non obtenta licentia, contra canonum prohibitionem, de cætero celebrantem, ſuſpenſionem a divinorum celebratione per menſem incurrere ipſo facto. (Concil. Londinenſe, an. 1343. cap. 1.)

Oratoria, peregrinorum ſuſtentationi religionique invita, quam fieri poterit, commode extruantur; ſuuſque illis honos cultuſque, non ſecus ac reliquis Eccleſiis conſervetur.

Altaria extra urbem, ne aliqua ſubſit myſterii ſolemnitas, quocunque ſepulcrorum merentorum, aut alterius privato pietatis prætextu, nemo erigat. Quæ vero ſacra imagines in oratoriis effingentur, ex cancellis interiori ſacrarii parte veſtiantur, quæ tamquam anguſtiori loco conſtitutæ majorem tranſeuntibus religionem afferant. (Concil. Toloſanum, an. 1590. Part. III. cap. 11.). *Quære* CAPELLA.

ORDINARIUS. In canonici juris ſtilo, *Ordinarii* nomen pro Archiepiſcopo, Epiſcopo, & quovis alio prælato ac ſuperiore ſumitur, qui eccleſiaſtica juriſdictio in peculiari territorio propterea ſuppetit, quia is ibidem inſtitutus eſt, judicatque, prout communi & ordinario juri congruit. Ei quoque tribuitur *ordinarii* nomen, qui beneficii collationem obtinet communi jure; appellaturque ſummus Pontifex *ordinariorum ordinarius*, ex quo beneficiorum, ſupra omnes collatores ordinarios, collationem, per præventionem, ipſe ſibi tribuit.

ORDO. Quamquam *Ordinis* vox aptius perſonarum ſtatum ac diſtinctionem, quam actionem ſignificat, per quam eædem ad hunc ſtatum ducuntur, prorſus ut dicitur *ordo ſenatorius*, *ordo equeſtris*, &c. eam tamen vocem ipſam eccleſiaſticus ſtilus determinavit, ut ordinationem, ſeu conſecratoriam actionem ſignificaret, per quam Eccleſiæ miniſtri conſecrantur, e laicorum ſtatu ſcilicet extrahuntur, ut ad ſacerdotii, pluriumve graduum ſtatum evehantur, qui ad illud ſeu longius, ſeu propius referuntur.

§. I.

De exiſtentia ſacramenti Ordinis.

ORdo, hac ſignificatione ſumptus, novæ legis ſacramentum eſt, a Chriſto Domino inſtitutum quod Chriſtianis a quibus ſuſcipitur, ſanctificantis gratiæ augmentum tribuit, cum ea poteſtate, ut ejus Corpus & Sanguinem conſecrent, obeantque eccleſiaſtica munia cætera quæ Dei ſervitium, & animarum ſalu-

tem

tem ſpectant; educti a laicorum numero, ut ad dignitatem quæ ſacri altarium Eccleſiæque miniſtri inſigniti ſunt, extollantur.

Cum Scripturæ teſtimonio, apoſtolica traditione, & patrum unanimi conſenſu perſpicuum ſit, per ſacram ordinationem quæ verbis & ſignis exterioribus perficitur, gratiam conferri; dubitare nemo debet Ordinem eſſe vere & proprie unum ex ſeptem ſanctæ Eccleſiæ ſacramentis. (Concilium Tridentinum, Seſſ. 23. cap. 3.)

Si quis dixerit, ordinem, ſeu ſacram ordinationem non eſſe vere & proprie ſacramentum, a Chriſto Domino inſtitutum, vel eſſe figmentum, quoddam humanum, excogitatum a viris rerum eccleſiaſticarum imperitis, aut eſſe tantum ritum quemdam eligendi miniſtros verbi Dei, & ſacramentorum, anathema ſit.

§. II.

De Ordinum Numero & Diviſione.

ORdines dividuntur in *ordines ſacros*, ſeu *majores*, & in *ordines non ſacros*, ſeu *minores*. Appellantur *ordines ſacri*, ſeu *majores* qui proxime ſupra conſecratam rem operantur; &, hac notione, ſacri ordines tres tantum ſunt, videlicet, presbyteratus, ſeu ſacerdotium, quod epiſcopatum complectitur, diaconatus & ſubdiaconatus; presbyteratus quidem & diaconatus, quia presbyter Chriſti Domini Corpus conſecrat, & diaconus vaſa tangit, in quibus illud conquieſcit; ſubdiaconatus vero, quia ſubdiaconus id juris obtinet, ut ſacra vaſa contrectet; ex quo fit, ut continentia, ſeu cœlibatus, majoris puritatis ergo, his tribus ordinibus addictus ſit.

Appellantur *ordines non ſacri*, ſeu *minores* qui ſupra rem conſecratam proxime non operantur, quique ad continentiam non obligant; & hi quidem ſunt ordines acolythi, lectoris, exorciſtæ & oſtiarii.

Acolythi officium eſt diaconos & ſubdiaconos ſequi, iiſque ſervire in altaris miniſterio. Debet is vinum & aquam in urceolis ad ſacrificium parare, thus ferre, cereos accendere, eoſque deferre tum potiſſimum, cum diaconus evangelium canit. Acolythi olim ubique Epiſcopos ſequebantur, ſeu ut iis deſervirent, ſeu ut eorum agendi rationis teſtes adeſſent; eorum nuntia gerebant, eulogias præterea, atque adeo euchariſtiam deferebant. *Acolythus* eſt græcum nomen quod *ſequentem*, ſeu *pediſſequum ſignificat*.

Lectoribus id juris eſt, ut ſacros libros in Eccleſia legant; eoſque recepte antiquis temporibus, elata voce, ad notia officium legebant; eoſdem etiam, graſſantibus perſecutionibus, cuſtodiebant. Cum Epiſcopi pro concione dicturi erant, lectores populo ſacrarum litterarum textum legebant, quem Epiſcopi explicare volebant. Iidem Epiſcopis & presbyteris a ſecretis erant, panemque & fructus novos benedicebant.

Exorciſtæ eo jure gaudent, ut dæmones ex eorum corporibus expellant, qui ab iis poſſidentur. *Quære* EXORCISMUS.

Ad oſtiarios ſpectat in eo poſitum jus, ut Eccleſiæ januas aperiant & claudant, ut æra campana pulſent, ut populum, ne ad loca presbyteris reſervata accedat, impediant, eumdemque in obſequio, ſilentio, & modeſtia contineant, quæ noſtrarum Eccleſiarum, myſteriorumque quæ in iis celebrantur, ſanctitas poſtulat.

Certum eſt, in Latina Eccleſia ſeptem ſaltem ordines eſſe; id ait expreſſis verbis Tridentina Synodus in Calviniſtas qui ſolum ordines tres, Epiſcopatum ſcilicet, presbyteratum & diaconatum admittunt; at eadem Synodus non definit ſeu plures quam ſeptem in Latina Eccleſia, ordines non exiſtere, ſeu Græcam Eccleſiam cum Latina ſuper ordinum numero conſentire, atque hinc orta quoad caput hoc theologorum diſſentio. Putant eorum alii epiſcopatum, cantoratum, nempe cantoris officium, & tonſuram inter ordines proprie dictos referri oportere, & quod inde conſequitur, ordines decem apud Latinos occurrere; ajunt alii ſolum ordines quatuor apud Græcos eſſe, nempe presbyteratum, diaconatum, ſubdiaconatum, lectoratumque; his alii addunt epiſcopatum; alii officium acolythi, exorciſtæ, oſtiarii, cantoris, foſſorum, confeſſoriorum, &c. Carthaginenſe Concilium quartum quod admodum accurate ritus notet, quibus ordinum quiſque conferri debet, novem ordines numeret.

Epiſcopus cum ordinatur, duo Epiſcopi ponant & teneant Evangeliorum codicem ſuper caput & cervicem ejus, & uno ſuper eum fundente benedictionem, reliqui omnes Epiſcopi qui adſunt, manibus ſuis caput ejus tangant. (Concilium Carthaginenſe, an. 398. can. 2.)

Presbyter cum ordinatur, Epiſcopo eum benedicente, & manum ſuper caput ejus tenente, etiam omnes presbyteri qui præſentes ſunt, manus ſuas juxta manum Epiſcopi ſuper caput illius teneant. (Can. 3.)

Diaconus cum ordinatur, ſolus Epiſcopus qui eum benedicit, manum ſuper caput illius ponat, quia non ad ſacerdotium, ſed ad miniſterium conſecratur. (Can. 4.)

Subdiaconus cum ordinatur, quia manus impoſitionem non accipit, patenam de manu Epiſcopi accipiat vacuam, & calicem vacuum; de manu vero archidiaconi, urceolum, aquimanile, ac manutergium. (Can. 5.)

Acolythus cum ordinatur, ab Epiſcopo quidem doceatur, qualiter in officio ſuo agere debeat; ſed ab archidiacono accipiat ceroferarium cum cereo, ut ſciat ſe ad accendenda Eccleſiæ luminaria mancipari; accipiat & urceolum vacuum ad ſuggerendum vinum in Euchariſtiam ſanguinis Chriſti. (Can. 6.)

Exorciſta cum ordinatur, accipiat de manu Epiſcopi libellum, in quo ſcripti ſunt exorciſmi, dicente ſibi Epiſcopo: Accipe & commenda memoriæ, & habeto poteſtatem imponendi manum ſuper energumenum, ſive baptizatum, ſive catechumenum. (Can. 7.)

Lector cum ordinatur, faciat de illo verbum Epiſcopus ad plebem, indicans ejus fidem, ac vitam, atque ingenium. Poſt hæc, ſpectante plebe, tradat ei codicem, de quo lecturus eſt, dicens ad eum: Accipe, & eſto lector verbi Dei, habiturus, ſi fideliter & utiliter impleveris officium, partem cum iis qui verbum Dei miniſtraverint. (Can. 9.)

Oſtiarius cum ordinatur, poſtquam ab Archidiacono inſtructus fuerit, qualiter in domo Dei debeat converſari, ad ſuggeſtionem Archidiaconi, tradat ei Epiſcopus claves Eccleſiæ de altario dicens: Sic age, quaſi redditurus Deo rationem pro his rebus quæ his clavibus recluduntur. (Can. 10.)

Pſalmiſta, id eſt, cantor poteſt abſque ſcientia Epiſcopi, ſola juſſione presbyteri, officium ſuſcipere cantandi, dicente ſibi presbytero: Vide, ut, quod ore cantas, corde credas; & quod corde credis, operibus comprobes. (Can. 10.)

Cum autem divina res ſit tam ſancti ſacerdotii miniſterium, conſentaneum fuit, quo dignius & majori cum veneratione exerceri poſſet, ut in Eccleſia ordinatiſſima diſpoſitione plures & diverſi eſſent miniſtrorum ordines qui ſacerdotio ex officio deſervirent, ita diſtributi, ut qui jam clericali tonſura inſigniti eſſent, per minores ad majores aſcenderent. Nam non ſolum de Sacerdotibus, ſed & de diaconis ſacræ litteræ apertam mentionem faciunt, & quæ maxime in illorum ordinatione attendenda ſunt, graviſſimis verbis docent, & ab ipſo Eccleſiæ initio ſequentium ordinum nomina, atque uniuſcujuſque eorum propria miniſteria, ſubdiaconi ſcilicet, acolythi, exorciſtæ, lectoris, & oſtiarii, in uſu fuiſſe cognoſcuntur, quamvis non pari gradu. Nam ſubdiaconatus ad majores ordines a patribus & ſacris Conciliis refertur; in quibus & de aliis inferioribus frequentiſſime legimus. (Concilium Tridentinum, Seſſ. 23. cap. 2.)

Si quis dixerit, præter ſacerdotium non eſſe in Eccleſia catholica alios ordines, & majores & minores, per quos, velut per gradus quoſdam, in ſacerdotium tendatur, anathema ſit. (Can. 2.)

Sane Tridentinum Concilium tamquam fidei articulum ſtatuit presbyteratum, ſeu ſacerdotium ſacramentum eſſe, quandoquidem ſtatuit ut fidei articulum exiſtere ordinis ſacramentum, & ſacerdotium inter ordines primum gradum tenere. Statuit præterea tamquam fidei articulum, præter ſacerdotium, adeſſe in Catholica Eccleſia varios ordines, tam majores quam minores; & non definit hos plures & peculiares ordines eſſe totidem veri nominis ſacramenta. Id contendunt theologi bene multi, negantibus aliis. At, cum etiam omnes & ſinguli ordines proprie dicta ſacramenta eſſent, unum tamen & unicum eſſet ordinis ſacramentum, ſcilicet, ſacerdotium quod omnem ſacramenti ordinis plenitudinem continet; & ad quod, tamquam ad unitatis & perfectionis centrum cæteri omnes ordines referuntur. Ex quo fit, ut omnes conjunctim ordines unum tantummodo ſacramentum conficient.

§. III.

De Ordinis Materia & Forma.

CAtholicos inter theologos & canoniſtas ſuper materia ſacramenti ordinis ſunt præcipuæ ſententiæ tres. Volunt alii ſolam impoſitionem manuum Epiſcopi eſſentialem hujus ſacramenti materiam eſſe. Contendunt alii ſolam inſtrumentorum traditionem, quæ cujuſque ordinis propria ſunt, hanc eſſentialem materiam eſſe; aſſerunt demum alii manuum impoſitionem, & inſtrumentorum traditionem æque ordinationi eſſentiales & neceſſarias materias eſſe. Qui primam ſenten-

tiam tuentur, peculiaritae conciliis nituntur, quæ dum de ordinatione loquuntur, unius manuum impoſitionis mentionem faciunt.

Si qui ſine examinatione promoti presbyteri ſunt, & poſtea examinati, confeſſi ſunt peccata ſua; & cum confeſſi fuiſſent, contra regulam venientes homines manus eis temere impoſuerunt, hos eccleſiaſticus ordo non recipit. Vide Carthaginenſis Concilii canones quos paullo ante poſuimus, & generalis Nicæni Concilii, an. 787. habiti decimum quartum canonem qui ita habet: *Et quoniam videmus ſine manus impoſitione a parvula ætate tonſuram clerici quaſdam accipientes, nondum ab Epiſcopo manus impoſitione percepta, ſuper ambonem irregulariter in collecta legentes, præcipimus amodo id minime fieri.* (Concilium Nicænum, an. 325. can. 9.)

Non minus theologi & canoniſtæ ſuper ordinis forma quam ſuper ejuſdem materia ſecti ſunt. Quibus una & unica manuum impoſitio eſt eſſentialis materia, iiſdem una pariter & unica oratio quæ manuum impoſitionem comitatur, eſſentialis forma eſt; qui vero inſtrumentorum traditionem eſſe eſſentialem materiam contendunt, ajunt etiam verba quæ hanc traditionem comitantur, eſſentialem, ſeu totalem, ſeu partialem formam eſſe.

§. IV.

De Ordinis Effectis.

ORdinis ſacramentum præcipua effecta duo, nempe gratiam ſanctificantem & characterem parit.

Gratia ſanctificans quam in eo qui recte diſpoſitus eſt, edit ordinatio, ea eſt quæ *gratia ſecunda* dicitur, quæ id ponit tamquam certum jam juſtificatum hominem eſſe, quaque ejus juſtitiam auget. Eſt etiam ſacramentalis gratia ordinationis propria quæ jus tribuit ad actualia ſubſidia quibus opus eſt, ut ſancti miniſterii munia, quoad fidelium ſalutem, digne obeantur.

Character quem parit ordinatio, eſt ſpiritalis nota, in animo indelebilem in modum impreſſa, per quam qui ſacramentum hoc ſuſceperunt, ab iis qui non ſuſceperunt, diſtinguuntur, & ad eccleſiaſticas obeundas functiones apti efficiuntur. Qui in mortalis peccati ſtatu ad ordinis ſacramentum accedunt, nihilominus, quantumvis indigni ſint; characterem recipiunt, qui eos a laicis diſtinguit, Chriſti Domini ſacerdotio conſociat, iiſdemque ſpiritalem poteſtatem communicat, ut in Eccleſia ſanctas functiones ſuſceptis ordinibus reſpondentes exerceant. Tam arcte porro atque inſeparabiliter ordinis ſacramento addictus eſt character hic, ut tum quoque ſuſcipiatur, cum Epiſcopus hæreticus, ſchiſmaticus, ſimoniacus, aut quamlibet ob cauſam excommunicatus illud confert, modo in eo conferendo ritum ordinationi eſſentialem ſervet, modo ſcilicet legitimam materiam legitimamque formam adhibeat. Hanc ſententiam contra P. Morinum propugnant theologorum plerique, & peculiariter Conciliis nituntur, quæ ordinationes, vel extra Eccleſiam peractas iterari vetant, recipique, quin rurſus ordinibus initientur, hæreticos volunt, qui ad catholicam ſocietatem redeunt, poſtquam ſuis in ſectis ordinati fuere, ut Arianos, Macedonianos, Catharos ſeu Novatianos, Neſtorianos, Eutychianos.

De his qui ſe cognominant Catharos, id eſt, mundos, (hi Novatiani erant) *ſi aliquando venerint ad Eccleſiam catholicam, placuit ſancto & magno Concilio, ut impoſitionem manus accipientes, ſic in clero permaneant.* (I. Concilium Nicænum, an. 325. can. 8.) Hæc octavi Nicænæ Synodi canonis verſio errori ſubeſt; græcum exemplar ita habet. *Si aliquando veniunt ad Eccleſiam catholicam Cathari, placuit magno Synodo eos ordinatos ſic manere in Eccleſia (id eſt, ſic ut ſunt ordinati.)* Ita canonem hunc reddunt Carthaginenſe Concilium ſextum, Rufinus, Zonaras, Balſamon, Chriſtianus Lupus, Bevaragius, Van Eſpen, &c.

Illud autem ſuggerimus, mandatum nobis, quod etiam in Capuenſi plenaria Synodo videtur ſtatutum: non liceat fieri rebaptizationes, reordinationes, vel tranſlationes Epiſcoporum. (Concil. Carthaginenſe, an. 397. can. 38.)

Si quis dixerit, per ſacram ordinationem non dari Spiritum ſanctum, ac proinde fruſtra Epiſcopos dicere. Accipe Spiritum ſanctum; *aut per eam non imprimi characterem; vel eum qui Sacerdos ſemel fuit, laicum rurſus fieri poſſe, anathema ſit.* (Concilium Tridentinum, Seſſ. 23. can. 4.)

§. V.

De Ordinis Subjecto.

PEr ordinis ſubjectum intelliguntur perſonæ quæ ordines ſuſcipiendi capaces ſunt, & hæ perſonæ viri baptizati tantum ſunt. Cum dependentia ſit id quod feminæ proprium, vel naturali tantum conſulto jure, ſemper penitus dedeceret & ſupra virum ſanctis in rebus imperium tribui; & ob hanc cauſam Sacerdotii honos in vera religione, ſeu naturalis, ſeu Moſaicæ, ſeu evangelicæ legum tempore, nulli unquam feminæ collatus fuit. Hæreticos, ut Montaniſtas, qui feminas ordinibus initiabant, Eccleſia damnavit. *Quære* MULIER.

Soli Chriſtiani baptizati ordinationis capaces ſunt, quia ingreſſus Eccleſiæ cæterorumque omnium ſacramentorum janua baptiſmus eſt. Id in cauſa fuit, ut ſemper baptizarentur, rurſuſque ordinarentur clerici qui ad ordines promoti fuerant, quin eſſent valide baptizati, ut ex hoc decimo nono primi generalis Niceni Concilii canone certum ſit: *Si quis confugit ad Eccleſiam catholicam de Paulianiſtis & Cataphrygis, ſtatutum eſt rebaptizari eos omnino debere. Si qui vero clerici erant apud eos, ſiquidem inculpati fuerint & irreprehenſibiles, baptizati rurſus etiam ordinentur ab Epiſcopo Eccleſiæ catholicæ.*

Valide ordinari non poteſt adultus, invito ipſo, quia Chriſtus Dominus homines cogere noluit obligationes ſuis ingratiis ſibi ſumere, quæ ſacramentorum, ut baptiſmi & ordinis neceſſariæ conſecutiones ſunt; at ordinari valide poſſunt pueri qui nondum rationis uſu pollent, quia ſacramenta quæ characterem imprimunt, ut baptiſmus, confirmatio & ordo, puerorum ea ſuſcipientium nec intentionem, nec conſenſum requirunt. Occurrunt numero plure ejuſmodi ordinationum exempla apud P. Morinum, *part. 3. de Sacram. Ordinat. exercitat.* & apud P. Martenne, *lib. 1. de antiq. Ritib. cap. 8. art. 3.* Si tamen ita ordinati pueri ordinum uſu, quos receperant, abſtinere vellent, haud ii quidem continentiæ, ſeu cælibatus legi ſubeſſent.

§. VI.

De Diſpoſitionibus & Qualitatibus quæ ad ordines valide & licite ſuſcipiendos requiruntur.

ÆGrius Eccleſia primis quam his temporibus ad ordines ſuſcipiebat. Requirebat ſcilicet cleri & populi ſuper clericorum ordinationibus approbationem, ſedulo de vita, quam ordinandi duxerant, inquirebat, eos tantum recipiebat, quorum ſemper extra omnem reprehenſionem fuiſſet agendi ratio, pœnitentes ipſos, bonos licet & ſinceros arcens: *Ex pœnitentibus, quamvis ſit bonus, clericus non ordinetur. Si per ignorantiam Epiſcopi factum fuerit, deponatur a clero, quia ſe ordinationis tempore non prodidit fuiſſe pœnitentem. Si autem ſciens Epiſcopus ordinaverit talem, etiam ab Epiſcopatus ſui ordinandi duntaxat poteſtate privetur.* (Concilium Carthaginenſe, an. 398. can. 68.)

Diſpoſitiones, ſeu qualitates quas Eccleſia ad ordines valide & licite ſuſcipiendos e præſenti diſciplinæ poſtulat, ad id rediguntur, quod ſequitur.

1. Ætate quam canones requirunt, opus eſt, annorum ſcilicet ſaltem ſeptem ad tonſuram, duodecim ad minores ordines, duorum & viginti ad ſubdiaconatum, viginti quinque ad presbyteratum, triginta, vel ſaltem viginti ſeptem inceptorum ad epiſcopatum.

Viſum eſt itaque neminem ſacro & clericali charactere inſigniendum, neque ad alios ſacerdotii gradus promovendum, niſi ſervato juris ordine, habita ætatis ratione, nempe non ſacram capillorum inciſionem quam clericalem tonſuram dicunt, adipiſcantur, niſi ſeptimum annum attigerint; non quatuor minores ordines, niſi duodecimum; non ſubdiaconatum, niſi decimum octavum; non diaconatum, niſi viceſimum; non ſummum ſacerdotii gradum quem presbyteratum appellitant, niſi viceſimum quintum. (Concilium Narbonenſe, an. 1551. can. 4.)

Nullus in poſterum ad ſubdiaconatus ordinem ante vigeſimum ſecundum, ad diaconatus ante vigeſimum tertium, ad presbyteratus ante vigeſimum quintum ætatis ſuæ annum promoveatur. Sciant tamen Epiſcopi non ſingulos in ea ætate conſtitutos debere ad hos ordines aſſumi, ſed dignos duntaxat, & quorum probata vita ſenectus ſit. (Concilium Tridentinum, Seſſ. 23. cap. 12. *de Reform.*)

2. Qui ad ordines aſpirant, nulli cenſuræ aut irregularitati ſubeſſe debent, quæ eos eccleſiaſtico mini-

ſterint indignos, ejuſve obeundis muniis impares reddant. *Quare* CENSURA & IRREGULARITAS.

3. A Deo per peculiarem vocationem ad eccleſiaſticum ſtatum appellati ſint, oportet, quia non niſi ad Deum pertinet ſibi miniſtros eligere, quod reapſe præſtitit in lege naturæ, & in lege ſcripta, potiorique ratione in evangelica lege præſtare debet.

4. Divinæ ad eccleſiaſticum ſtatum vocationis ſigna non ea ſolum ſunt, ut quiſpiam in eum ingredi cupiat, ad eum per internum quoddam illicium ſe trahi ſentiat, eumdemque non alio animo ampleĉti velit, quam ut ſe Dei gloriæ, ſuæque ipſius & aliorum ſaluti devoveat, quin honorem, quietem, temporales divitias ſibi proponat, verum ut animi quoque dotes & qualitates poſſideat, quæ eccleſiaſticarum functionum amplitudini & gravitati reſpondent, cujuſmodi ſunt ſcientia, innocentia ſemper ſarta tecta ſervata, aut ſaltem per longam & ſeriam pœnitentiam reparata; mundi odium, Dei & Religionis amor, de Dei domo, cultu, rebuſque cæteris ad eum ſpectantibus ſollicitudo, pietatis, ſtudii, receſſus oblectamentorum, effuſa erga proximum charitas, inſigniſque ad ſervitium, pro ut ſpiritales & corporales rationes tulerint, eidem præſtandum fervor.

Ut ad ſacros ordines, niſi eruditi, & ætate legitima, non promoveantur. (Concilium Rothomagenſe, an. 1050. can. 8.)

Cum ſit ars artium regimen animarum, diſtricte præcipimus, ut Epiſcopi promovendos Sacerdotes diligenter inſtruant & informent, vel per ſe ipſos, vel per alios viros idoneos, ſuper divinis officiis, & eccleſiaſticis ſacramentis, qualiter ea rite valeant celebrare; quoniam ſi ignaros & rudes de cætero ordinare præſumpſerint, & ordinatores & ordinatos gravi decrevimus ſubjacere ultioni. Satius eſt enim maxime in ordinatione Sacerdotum, paucos bonos quam multos malos habere miniſtros; quia ſi cæcus cæcum duxerit, ambo in foveam dilabuntur. (Lateranenſe generale Concilium, an. 1215. can. 27.)

Cum quanta reverentia, & cordis contritione, & animi devotione ad ſacramentum ordinis ſit accedendum, ex eo patet, quod niſi a ſummo Sacerdote, id eſt, Epiſcopo confertur, & niſi paſſim, & hoc certis temporibus & jejunio, non ſolummodo ab ordinandis, ſed ab univerſa plebe. Hinc eſt, quod ſanctorum canonum ſtatuta ſervantes, prohibemus, ne nullus ad ordines accedat, vel admittatur, niſi fuerit canonice examinatus. Item minores clerici ad inferiores gradus non admittantur, niſi idoneos habeant præſentatores, & per teſtimonium eorum admittantur. Nullus ſimoniacus, homicida, excommunicatus, uſurarius, ſacrilegus, incendiarius, vel falſarius, vel aliud habens canonicum impedimentum, ad quoſcunque ordines præſumat accedere. Item, ordinati in Hibernia ..., non admittantur ad ordinis ſic ſuſcepti executionem .... niſi prius legitime conſtiterit de ipſorum ordinatione, vitæ munditia pariter & litteratura. (Concilium Lambethanum, an. 1530. can. 6.)

Nihil eſt quod Eccleſiæ Dei magis officiat, quam indecens promotio indignorum. Nam dum indignis ad ſacros ordines patet adſcenſus, inordinata creſcit ambitio, & proficiendi in ſcientia, cura & ſtudium amputatur, & eccleſiaſtici ordinis dignitas ducitur in contemptum. Univerſos igitur Epiſcopos ſub obtentatione divini judicii commonemus, ut unuſquiſque tanquam ſervus fidelis & prudens quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam, ſic fideliter & prudenter attendant, cui divina ſacramenta committant, ne, ſi ultra debitam menſuram alicui credant, aut infidelitatis, ſi ſcienter, aut imprudentiæ, ſi ignoranter, in diſtricto judicio valeant culpa notari; ſed promovendi ad ſacros ordines, de ætate, moribus & ſcientia debite ſubjiciantur examini .... nec ſub ſpe futuri profectus aliquis ordinetur, niſi actualiter tempore promotionis reperiatur idoneus. (Concilium Dertuſanum, an. 1429. can. 5.)

Impoſitio manuum eſt oſtium, per quod intrant qui Eccleſiarum gubernaculis admoventur. Proinde quia ejuſcemodi oſtium diligenter cuſtoditum non eſt, factum eſt, ut tanta mala quæ ſentimus, agminatim in Eccleſiam Dei irruperint. (Concilium Colonienſe, an. 1536. Part. I. cap. 1.)

Quam ob rem omnibus qui præficiendi eccleſiaſticis muniis miniſtros poteſtatem habent, illa Paulina admonitio ſemper ob oculos verſabitur: Manus cito nemini impoſueris, neque communicaveris peccatis alienis. (Cap. 3.)

Quo affectu ac propoſito accedant ordinandi, videndum, accurateque inveſtigandum eſt, an videlicet Dei cauſa tantum, an potius ſuæ commoditatis gratia ad ordines capeſſendos adſpirent, quærentes quæ ſua ſunt, non quæ Jeſu Chriſti. Quid enim eſt ſua quærere, & non quæ Chriſti ſunt, niſi cum tales non gratis Deum diligunt, non Deum propter Deum quærunt, temporalia commoda ſequuntur, lucris inhiantur, & honores ab hominibus expetentes? Quiſquis ergo talis eſt, non Dei filius, nec ovili Chriſti idoneus paſtor futurus, ſed mercenarius eſt. (Cap. 21.)

Nullus recipiatur niſi litterarum ſcientia pro cujuſque ordinis ratione fuerit præditus, ſine qua nec ſacerdotium rite adminiſtrare, nec ſalutem cum ſua, tum populi recte curare quiſquam poteſt. Ad ordines promovendi, modeſtiæ atque probitatis ſuæ a ſuo parocho, & magiſtro ſcholæ in qua educantur, teſtimonium habeant. (Concilium Burdigalenſe, an. 1584. tit. 14.)

Per ſe ipſos, ordines conferant Epiſcopi ſubditis ſuis, examinatis, & ſufficientibus repertis, quorum illis ſit probata vita, per diligentem inquiſitionem, & atteſtationem a Parocho, magiſtro ſcholæ, & ſenioribus loci in quo reſidet ordinandus. (Concilium Narbonenſe, an. 1609. tit. 21.)

Quanta ſit in eligendis Eccleſiæ Dei Sacerdotibus & miniſtris adhibenda cura & ſollicitudo, cum ex optima gubernanda domus ratione dignoſcitur, cujus, ſi fundamentum nutet, totum ædificium ruat, neceſſe eſt; tum ex Apoſtoli verbis eas virtutes clero tribuentis, quæ ad angelicam pene accedunt puritatem, facile comprobatur. Et quidem ſi onus angelicis humeris formidandum plane diſcutiatur, ſacerdotem Dei ex millibus ſeligendum eſſe comperiemus; unde nos, quorum opus, opus Dei promovere, & Eccleſiæ providere, tales Sacerdotes a nobis ſeligendos eſſe judicamus, qui tumentem plagam peccatorum circumligare noſcentes, & oleo fovere miſericordiæ, nutantibus animabus ſuccurrere poſſint, & a vinea Domini evulſis ſpinis, ſolliciti agricolæ fructus referre in tempore ſuo; propterea igitur ab ultimo provinciali ex ſacris canonibus & decretis ſancita, quæ, ut alia omnia, ſervari exacte mandamus, hæc ex eiſdem aſſumentes, omni virtutum genere ſplendeſcere clerum properantes decernimus. (Concilium Burdigalenſe, an. 1624. cap. 6. *de Ordine*.)

1. *Ac ut ab initiis exordiamur, quaſcunque prius perſonas ineptas, & a ſacris alienas ſecludamus; hinc ad ſingulos gradus progreſſuri, declaremus, in primis, quoſcunque chriſmatis ſacramento non confirmatos, rudes & ignaros, crimino ſos, ſolemniter pœnitentes, neophytos, ebrietati & gulæ deditos, impudicos, lapſos poſt ordinem ſuſceptum, perjuros, uſurarios manifeſtos, infames, ratiociniis obligatos, ſervos, corpore vitiatos, inſigniter deformes, illegitime natos, peregrinos & ignotos, bigamos, irregulares, quovis modo ſuſpenſos, interdictos, excommunicatos, amentes, morbo caduco laborantes, energumenos, ab ordinationibus cleri longe arcendos, ſalva tamen Epiſcoporum poteſtate in caſibus a jure permiſſis diſpenſandi.*

2. *In nulla re profecto magis elaborant hujus ſæculi homines, quam ut filii præcipue deformes, & ad negotia ſæcularia inepti, in ſortem Domini aſſumantur, ad beneficia certe, non ad officia eccleſiaſtica, quacunque ratione, cum eos non vocet Dominus, promovendi; unde omni capite languido, & omni corde mœrenti, cætera membra rigent Eccleſiæ Dei. Ut igitur vocatio votis reſpondeat, probata prius, & ex petitione Parochorum confirmata neceſſitate Eccleſiæ, & utilitate, quicunque ad primam tonſuram eligi petunt, ejus ſint ætatis, in qua quid agant, & quam viam ſibi aperiant, plane dignoſcere poſſint, oportet; cumque ea ſit, quæ circa duodecimum annum verſatur, ſtatuimus nullum deinceps ad primam tonſuram admitti debere, qui duodecimum ſuæ ætatis annum attigerit; de qua, ac etiam de vita, moribus, converſatione, rudimentis fidei ſtudioſe memoriæ commiſſis, legitimis parentibus, propenſione denique ad vitam eccleſiaſticam, debitam a parocho, & præceptoribus ſcholæ atteſtationem afferre tenentur, & ne levitate ductus ſtatu ſibi patet caſuros in præclaris, ejus animam tentari. Ideoque certe cuidam Eccleſiæ adſcribi, ut in ea diebus dominicis & feſtis ſolemnibus ſaltem habitum clericalem geſtet, & Sacerdotibus miniſtret, præcipimus; de quibus cum ab eodem atteſtatio relata fuerit ordinationum tempore, ad tonſuram demum, ſi alias idoneus repertus fuerit, promoveri poſſit. Ita vero promotus, certæ ſtatim Eccleſiæ inſerviturus ab Epiſcopo ordinante addicatur, geſtet quotidie habitum clericalem; Sacerdotibus pareat ad nutum, obedientiam præſtet, humilitatem præ ſe ferat, & ritus eccleſiaſticos diſcat; ſin vero habitum clericalem ponat, Eccleſiæ deſignatæ non inſerviat, & frequenter in ea ſacramenta non ſumat, privilegiis clericatus ſui privari, ac de cætero inhabilem tum ad beneficia eccleſiaſtica, tum ad ordines ſuſcipiendos cenſemus.*

Ad Minores.

3. *Ad minores promoveri cupientes, præter notitiam linguæ latinæ, quam ſaltem callere debent, ut teſtimonium a Parocho & magiſtro ſcholæ, de vita, moribus &*

converſatione, hæc etiam præſtitiſſe fidem faciant: ſcilicet in erudenda doctrina chriſtiana in Eccleſiis quibus adſcripti fuerint, parochos juviſſe, habitum clericalem geſtaſſe, Eccleſiis omnino inſervivſſe, nitori & purgationi earumdem vacaſſe, altaria concinnaſſe, obedientiam & humilitatem exhibuiſſe, frequenter ad communionem Corporis Domini pie acceſſiſſe, ut ne non ficto, ſed vero animus formetur eccleſiaſticus, & quam bonum ſit homini portare jugum ab adoleſcentia, cognoſcatur; optaremus ſane ab uno ad alium minorem ordinem interſtitia a ſacris canonibus præſcripta ſervari, & quaslibet functiones proprii ordinis, anno interſtitiorum labente, exercere, ne vana & otioſa in Eccleſia Dei hujuſmodi functiones ab hæreticis traducerentur; ſed id Reverendiſſimorum Epiſcoporum judicio ... ſervari volumus.

De Subdiaconatu.

4. *Circa eos qui ad majores ordines erunt aſſumendi, cum ſemel arctam viam ingreſſi ab ea minime reſilire poſſint, omniſque pœnitentia ſera ſit eis & inutilis, eſt, cur major cautio in iis deligendis adhibeatur. Qui minorum igitur officiis rite functi, ad ſubdiaconatum promoveri anhelant, hæc prius apud ſe attente circumſpiciant, ſcruteturque ſemetipſos, maxime conducit. Sint enim probis & legitimis parentibus orti, titulo ſufficienti ad vitam honeſte ſuſtentandam, vel eccleſiaſtico, vel patrimonii, valoris habita ratione annonæ noſtræ provinciæ, centum viginti librarum argenti ad minus annui reditus, muniti, ſint continentes, puri, caſti, a converſatione mulierum omnino alieni, ſobrii, in lectione interpretum ſacrorum evangeliorum verſati, noverintque ſufficienter pſallere; ſtudiis vacaverint, pietati, orationi, ſervaverintque interſtitia a ſuſceptione minorum ordinum, oportet, niſi pro officio Eccleſiæ impendendo aliter Epiſcopo videatur. Nec id ſatis. Cum enim non pauci quæ ſua ſunt petant, quam quæ Jeſu Chriſti, quærentes, fictis atteſtationibus & emendito titulo, ſaltem poſtea Eccleſiæ & onus accedant, ne quid in iiſdem promovendis, latentis vitii fuco & mendacio contegatur, edicto publica denunciationes in ipſis miſſarum ſolemniis Eccleſiæ parochialis ex qua orti fuerint, vel in qua diutius converſati, morum qualitatem patefecerint, fieri præcipimus, quibus denunciationibus palam fiat omnibus ejuſdem loci parochialis, quinam ex eadem parochia ad ſacrum ſubdiaconatus ordinem brevi ſunt promovendi; ut proinde quibuſcumque præcipiatur ſub excommunicationis pœna, ut de promovendorum legitimis parentibus, ætate, vita, religione, pietate, converſatione, continentia, ſobrietate, abſtinentia, perſeverantia, propenſione ad vitam eccleſiaſticam, cæteriſque virtutibus, valore denique tituli ſufficientis ad vitam, ſive eccleſiaſtici, ſive patrimonii .... aut e contra, gloriam Deo dantes, veritatem proferant & revelent, dicimus; de quibus omnibus parochus fideliter inquirat, teſteſque ipſemet ſibi aliquos audiendos, pulſis eis & reprobatis qui a promovendo producti veritatem minus forſan referent. Quæ omnia ſi fideliter valent plene promovendis ſuffragentur, examini tamen ſubjecti, capaces, idonei, utiles Eccleſiæ judicentur; & ut quid adhuc temere ſuſcipiatur, ſed deducat eos Spiritus Domini per ſemitas juſtitiæ, exercitiis ſpiritualibus octo dierum vacare, generali peccatorum confeſſione animam perpurgare, eoſdem exhortamur, & monemus, temporibus ſacra ordinationis, ad ordinem promoveri peroptamus; alias, vel ſi in uno deficiant, pati repulſam. Promotos autem certa ſtatim Eccleſiæ, officiis ſubdiaconatus ordinis functuros, & alia officia eccleſiaſtica præſtituros adſcribi & addici, in qua ſingulis dominicis & feſtis diebus ſolemnibus Corpori & Sanguini Domini Jeſu communicent, jubemus.*

De Diaconis.

5. *Qui propius accedunt miniſtri Eccleſiæ ad tremenda myſteria pertractanda, eo ferventius muneribus ſuis defungi oportet eos qui a ſacro gradu ſubdiaconi ad onus diaconii cupiunt pertranſire. An igitur caſte, continenter, modeſte annum a promotione ad ſubdiaconatum exegerint, progreſſus cum in litteris, tum in pietate fecerint, præcipue vero ſacra pœnitentia ſordes animæ ſæpius eluerint, ad ſacram communionem acceſſerint, in docenda doctrina chriſtiana parochos juverint, inquiri præcipimus. Ideoque de iis omnibus denunciationes, ita ut de promovendis ad ſubdiaconatum, fieri in Eccleſia decernimus. De quibus cum teſtimonia valida, & a Parocho, & a præceptoribus ſcholæ excepta, relata fuerint, promovendi ipſi examinati, capaces, idonei reperti, virtutibus & ſcientia conſurgentes promoveantur, & promoti Eccleſiæ certæ addicantur, ad aliam pro libito non transituri; ſed ejuſdem Eccleſiæ officiis divinis vacent, miniſtrent, communicent diebus dominicis & feſtis ſolemnibus, munia diaconi, & vitæ eccleſiaſticæ puritatem ſemper præſeferentes, & in cunctis, Parochis & Eccleſiarum ſuperioribus, circa ſibi injuncta munia, obedientes.*

De Presbyteris.

6. *Quia vero presbyter, ex nomine ipſo, illis virtutibus ornatus incedere debet, quibus prælucentibus populus fidelis puris moribus intelluceſcere, & vivificatus ſpiritu, charitate incaleſcere videatur; ſumma diligentia uti decet, quo diligendus ſacerdos totus Deo conſecretur. Itaque diaconi exercitationibus rite peractis, renovari in Eccleſia denunciationes ſuper vita, moribus, caſtitate, continentia, ſobrietate, converſatione, ſtudiis, aptitudine ad ſacra, charitate, animi moderatione, humilitate & obedientia promovendi, præcipimus. De quibus allata & probata parochorum, & præceptorum ſcholæ teſtificatione, examini ſubjectus periculum faciat, ex experientia ſe tales progreſſus in ſcientia Sanctorum, & conſcientiam piæ & ſalubriter dirigendam feciſſe commonſtret, quales ad populum docendum ea quæ ſcire omnibus neceſſarium eſt ad ſalutem, & ſacramenta adminiſtranda, ſufficiant.*

At ut ſubſequens zelus priori reſpondeat, exuatque promovendus veterem hominem cum actibus ſuis, in anteriora ſe extendens, ſitque illi oculi ante & retro ad munia Sacerdotis debite peragenda; admiſſus vacet exercitiis ſpiritualibus octo dierum, conſcientiam diſcutiat, & mundatam impleri ſuperna poſtulet gratia, enixe monemus; quo tandem promotus, ita pietate, ut caſtis moribus conſpicuus, bonorum morum forma, evadens, ad optima quæque motu ſuo populum impellat; neque ei qui ad titulum patrimonii promotus fuerit, liceat pro voluntate ad diverſas Eccleſias divertere, ſed certa & fixa eidem attribuatur, ſeu indicetur, in officiis vacaturo divinis, & ſingulis dominicis & diebus feſtis ſolemnibus ſaltem celebraturo; ſecus, ad beneficia eccleſiaſtica obtinenda pro occaſione unquam aſſumendus.

Quod autem ordinatis in ipſa eorum ordinatione multum proderit, & meminiſſe juvabit, ſe quaſi intra cæleſtes choros fuiſſe conſtitutos, ut hinc ad eam aſpirent puritatem, quæ a miniſtris Eccleſiæ Dei expectatur; præcipimus ordinationes ſacras, in Eccleſia cathedrali, idque ad majus altare, vocatis præſentibuſque ad id Eccleſiæ canonicis, publice celebrandas eſſe. Si vero alio in loco eaſdem celebrari contigerit, ut ſemper in digniori Eccleſia, & præſente clero illius loci fieri mandamus.

§. VII.

De Ordinis Miniſtro.

1. Solus Epiſcopus conſecratus Ordinis ſacramenti ordinarius miniſter eſt. Id fidei caput eſt, a Tridentino Concilio definitum in hæc verba: *Si quis dixerit, Epiſcopos non eſſe presbyteris ſuperiores, vel non habere poteſtatem confirmandi & ordinandi, vel eam quam habent, illis eſſe cum presbyteris communem; vel ordines ab ipſis collatos ſine populi vel poteſtatis ſæcularis conſenſu aut vocatione irritos eſſe, aut eos qui nec ab Eccleſiaſtica & canonica poteſtate rite ordinati, nec miſſi ſunt, ſed aliunde veniunt, legitimos eſſe verbi & ſacramentorum miniſtros, anathema ſit.* (Seſſ. 23. can. 7.)

2. Purus putuſque Sacerdos, e Papæ mandato, minorum ordinum extraordinarius miniſter eſſe poteſt, ut ex Tridentina Synodo apparet: *Abbatibus, ac aliis quibuſcunque, quantumvis exemptis, non liceat in poſterum, intra fines alicujus diœceſis conſiſtentibus, etiamſi nullius diœceſis, vel exempti eſſe dicantur, cuiquam, qui regularis ſibi ſubditus non ſit, tonſuram, vel minores ordines conferre.* (*Ibid. de Reform. cap.* 10.) Ad majores ordines quod ſpectat, theologorum nonnullis placet ſimplicem Sacerdotem, Papa mandante, ſacerdotii quoque miniſtrum extra ordinem eſſe poſſe; et plerique in ea, quæ S. Thomæ (*Supplem. quæſt. 98. art. 1. ad 3.*) eſt, ſententia ſunt, ſimplicem Sacerdotem, ne mandante quidem ſummo Pontifice, vel diaconatum, vel presbyteratum, vel epiſcopatum valide conferre poſſe, quia ſolis Epiſcopis per ſacram Scripturam & Traditionem reſervata eſt poteſtas hæc.

3. Nemo licite niſi a proprio Epiſcopo, vel ab alio, cum ejus venia, ordinari poteſt, ut ſtatuit Tridentina Synodus: *Unuſquiſque autem a proprio Epiſcopo ordinetur. Quod ſi quis ab alio promoveri petat, nullatenus id ei, etiam cujuſvis generalis aut ſpecialis reſcripti vel privilegii prætextu, etiam ſtatutis temporibus permittatur, niſi ejus probitas ac mores ordinarii ſui teſtimonio commendentur.* (Seſſ. 23. *de Reform.* cap. 8.) Proprii Epiſcopi nomine, intelligitur nativitatis Epiſcopus, ejus nempe diœceſis Epiſcopus, in qua quiſpiam natus eſt, *non tamen ex accidente occaſione, nimirum ſi ... nerit,*

Digitized by Google

neris, officii, legationis; ſpiritalis per baptiſmum regenerationis, tituli aut beneficii, domicilii denique Epiſcopus; eſt hæc diſpoſitio Mediolanenſis Concilii quarti, ſub S. Carolo Borromæo, an. 1576. celebrati, & Aquiſextienſis, ad an. 1585. ſpectantis (*de Sacram. Ordinis*): *Omnis quicunque vel primam tonſuram, vel ordines minores, majoreſve ſuſcepturus eſt, ea ſingula quæ mox infra ordine ſtatuuntur, de ſe litteris legitime teſtata ſuo Epiſcopo faciat; primo ſe legitime matrimonio natum eſſe.... præterea ſe vel origine, vel beneficio eccleſiaſtico, quod in diœceſi obtinet, vel decennali domicilio, vel alia quavis legitima ratione, diœceſanum eſſe.*

4. Epiſcopus ordinare non poteſt alterius diœceſis hominem cui beneficium contulit, ejuſdem ordinandi animo, niſi ejus proprius Epiſcopus annuat; at eum qui non ex ipſius diœceſi eſt, ordinare poteſt, ſiquidem is in ejuſdem ædibus triennium permanſerit, eo dummodo ei, ſine ulla fraude, ordinationis tempore, beneficium conferat: *Epiſcopus familiarem ſuum non ſubditum ordinare non poſſit, niſi per triennium ſecum fuerit commoratus; & beneficium, quacunque fraude ceſſante, ſtatim re ipſa illi conferat; conſuetudine quacunque, & immemorabili in contrarium non obſtante* (Concilium Tridentinum, ſeſſ. XXIII. *de Reform.* cap. 9.). Illud *ſtatim*, apud Concilium, ad manſam protenditur; & beneficium de quo idem Concilium, de beneficio intelligi debet, quod clericali titulo æquivaleat, & ad beneficiarii ſuſtentationem ſufficiat. Anni porro tres quos Concilium præſcribit, ſtricto jure locum haberent, ſi is quem Epiſcopus ordinare vult, apud eum, antequam Epiſcopus conſecraretur, trium annorum ſpatio verſatus eſſet, quia Epiſcopus æque ante ac poſtquam Epiſcopus fuit, ſui familiaris mores cognoſcere potuit. Locus item eſſet familiaritatis annis tribus, ſi ordinandus Epiſcopi generali vicario deſerviiſſet, ſi tamen generalis vicarius & ordinandus Epiſcopi commenſales fuiſſent, & non aliter.

§. VIII.

De conferendi Ordines loco & tempore.

1. EPiſcopus nec ſuos diœceſanos, nec alios, extra propriam diœceſin, ordinare poteſt, diœceſano Epiſcopo non annuente, ne in exemptis quidem monaſteriis: *Nulli Epiſcopo liceat, cujuſvis privilegii prætextu, pontificalia in alterius diœceſi exercere, niſi de ordinarii loci expreſſa licentia, & in perſonas eidem ordinario ſubjectas tantum. Si ſecus factum fuerit, Epiſcopus ab exercitio pontificalium, & ſic ordinati ab executione ordinum, ſint ipſo jure ſuſpenſi.* (Concil. Trid. ſeſſ. VI. *de Reform.* cap. 5.)

Abbatibus, ac aliis quibuſcunque, quantumvis exemptis, non liceat in poſterum intra fines alicujus diœceſis conſiſtentibus, etiamſi nullius diœceſis, vel exempti eſſe dicantur, cuiquam qui regularis ſubditus ſibi non ſit, tonſuram, vel minores ordines conferre; nec ipſi abbates, & alii exempti, aut collegia, vel capitula quæcunque etiam Eccleſiarum cathedralium, litteras dimiſſorias aliquibus clericis ſæcularibus, ut ab aliis ordinentur, concedant; ſed horum omnium ordinatio, ſervatis omnibus quæ in hujus ſanctæ ſynodi decretis continentur, ad Epiſcopos, intra quorum diœceſis fines exiſtunt, pertineat, non obſtantibus quibuſvis privilegiis, præſcriptionibus, aut conſuetudinibus, etiam immemorabilibus (ſeſſ. XXIII *de Reform.* cap. 10.). Ejuſmodi eſt etiam diſpoſitio articuli 15. conſtitutionis de Regularibus, qui ex his Tridentini Concilii decretis confectus fuit.

2. Ordines majores ſolemniter in cathedrali, aut præcipua ſaltem Eccleſia conferri debent, præſente clero: *Ordinationes ſacrorum ordinum, ſtatutis a jure temporibus, ac in cathedrali Eccleſia, vocatis præſentibuſque ad id Eccleſiæ canonicis, publice celebrentur. Si autem in alio diœceſis loco, præſente clero loci, dignior, quantum fieri poterit, Eccleſia ſemper adeatur.* (Concil. Tridentinum, ſeſſ. XXIII. *de Reform.* cap. 8.)

3. Ordines, extra Quatuor Tempora, niſi gravis cauſa ſubſit, conferri non debent: *Ne fiant ordines, niſi quatuor certis temporibus, & ſabbato mediante quadrageſima; & tunc protrahatur jejunium uſque ad veſperas, & (ſi fieri poteſt) uſque ad craſtinum, ut magis appareat in die dominica ordines fieri.* (Concilium Claromontienſe, ſeu Claromontanum, an. 1095. can. 24.)

Prohibemus etiam, ut aliquis Epiſcopus, niſi in quatuor temporibus, juxta ſanctorum Patrum conſtitutionem, aliquem ad ſacros ordines promovere præſumat; ſolus enim Romanus Pontifex dominicis diebus ſubdiaconos ordinare poteſt. (Concil. Dalmaticum, an. 1199. can. 2.)

4. Omnino nemini una eademque die conferri poſſunt majores ordines duo: *Cum autem Epiſcopus ordinationem fecerit, non ultra unum ordinem a ſubdiacono & ſupra conferre præſumat. Ordinatus autem in ſubdiaconum, per annum in eodem officio deſerviat, & diaconus ſimiliter faciat. Quicunque autem Epiſcopus contra hoc venire præſumpſerit, tamdiu a conferendis ordinibus abſtineat, donec a Romano Pontifice miſericordiam conſequatur.* (Ibid.)

Duo ſacri ordines non eodem die etiam regularibus conferantur; privilegiis ac indultis quibuſvis conceſſis non obſtantibus quibuſcunque. (Concil. Trident. ſeſſ. XXIII. *de Reform.* cap. 13.). *Quære* DIMISSORIÆ LITTERÆ, EXAMEN, INTERSTITIA.

ORGANA. Venit organorum nomine muſicum inſtrumentum quod ad divinum officium majori cum ſolemnitate celebrandum in Eccleſiis potiſſimum adhibetur. Quæ primum in Galliis conſpecta organa, ab Imperatore Conſtantino ad Pipinum Regem, in Compendienſi cœtu, an. 757. miſſa fuere. Occurrunt in Conciliis ſuper organorum in divinis officiis uſu, qui ſcilicet eſſe debeat, ſtatuta plura.

Jam & illud non recte fit in quibuſdam Eccleſiis, ut ob cantorum & organorum concentum omittantur, aut decurrentur ea quæ ſunt præcipua; cujus generis ſunt, recitatio verborum propheticorum, aut apoſtolicorum, quam Epiſtolam vocamus, ſymbolum fidei, præfatio, quæ & gratiarum actio, atque precatio Dominica. Quamobrem hæc ſemper diſtinctiſſime ac intelligibiliter, uti cætera omnia (ſi tamen non levis decurrandi cauſa ſubſit) decantentur. (Concilium Colonienſe, an. 1536. Part. II. cap. 12.)

Organorum melodia in templis ſic adhibeatur, ne laſciviam magis quam devotionem excitet; neve præter hymnos divinos, ac cantica ſpiritualia, quidquam reſonet ac repræſentet. (Cap. 1.)

In elevatione Corporis & Sanguinis Chriſti, & poſt, uſque dum cantetur Agnus Dei, *ſileant organa, nulla cantetur antiphona, neque pro pace, neque adverſus peſtem, aut mortalitatem; ſed ſilenter pro ſe quiſque, aut flexis genibus, aut proſtratis humi corporibus, paſſionis ac mortis Chriſti commemorationem faciat; ut Redemptori gratias agat pro beneficiis per mortem ipſius largiſſime acquiſitis.* (Concilium Trevirenſe, an. 1549. tit. 9.). *Quære* MUSICA.

ORIGENISTÆ, ſectatores errorum Origenis. Diſtinguenda ſunt Origeniſtarum genera duo; ſcilicet alii Origenis, cognomento *Impuri*, diſcipuli fuere; alii vero Origenis *Adamantii*, celebris ejus ſcriptoris cujus tam multa nobis opera ſuppetunt, quique Chriſtiani nominis ſæculo tertio vivebat. Priores *Vilanii* cognominati abominanda omnia ſui anteſignani deliramenta propugnabant, qui nempe docebat matrimonium a dæmone inventum fuiſſe, generationemque turpiſſimis & maxime execrandis rationibus impediri licere. Poſteriores erroribus adhærebant, qui Origeni Adamantio tributi fuere, ut, eum docuiſſe Verbum non eſſe Deum, nec ab eo Patrem agnoſci; Jeſu Chriſti animam ante Verbo unitam fuiſſe, quam corpori, quod a Verbo ſumptum fuit, uniretur; Verbum ſe deinceps creaturis omnibus ratione præditis uniiſſe; corpora, poſt reſurrectionem, corruptibilia & mortalia fore; beatos e ſuo felicitatis ſtatu excidere poſſe, & reproborum pœnas non æternas fore; animam mortalem eſſe; aſtra eſſe animata; Chriſtum Dominum pro aſtris & dæmonibus mortuum eſſe, eumdemque rurſus ad omnes reprobos redimendos crucifigendum; Dei potentiam non eſſe infinitam, & mundi creatione exhauſtam fuiſſe; Mariam non fuiſſe ab omni actuali peccato immunem; ut ſalvus quiſpiam fiat, eum debere ſe eunuchum facere vel ferro, vel externis remediis, &c. Origeniſtas damnavit Conſtantinopolitanum Concilium, an. 553. celebratum, quod œcumenicum quintum eſt. Continetur hæc damnatio canonibus quindecim, hoc titulo: *Canones Concilii Conſtantinopolitani II. adverſus Origenem.*

ORNAMENTA ECCLESIÆ. Per Eccleſiæ ornamenta veniunt ſacerdotales habitus altaris muniis addicti, amictus videlicet, alba, cingulum, manipulus, ſtola & caſula, vulgo planeta. Adhiberi non poſſunt in Eccleſia ornamenta hæc, quin ab Epiſcopo, aut ſacerdote quem Epiſcopus delegaverit, benedicta fuerint, niſi aliter ferat conſuetudo legitime præſcripta, vel privilegium, cujuſmodi privilegio plurium religioſorum ordinum ſuperiores, ad ſuum ipſorum uſum ſcilicet, gaudent. Suppeditari debent hæc ornamenta e fabricis, & cum hæ quidem pauperiores ſunt, a beneficiariis qui decimis fruuntur, & ſubſidii loco ab iis qui infeudatas decimas poſſident. Qui parochialium Eccleſiarum viſitationem peragunt, providere debent, ut ornamenta inſtructa ſint; eorumque, quoad hanc rem, juſſa executioni mandantur, quibuſvis appellationibus tamquam ab abuſu nihil obſtantibus. Quamvis Apoſtoli ſancta myſteria conſuetis induti veſtibus celebrarent,

non

Digitized by Google

non amplius tamen, ex longo jam tempore, quevis obducta cauſa, licet ſine ſacerdotalibus, rite benedictis veſtibus ſacrum facere, quia, ex longo jam tempore, ejuſmodi eſt Eccleſiæ diſciplina, & Conciliorum per canones diſpoſitio. (Edictum an. 1695. art. 16. 21. & 36.)

Veſtes autem presbyteri ſunt in ſacrificio, amictus, alba, cingulum, ſtola, caſula, manipulus. (Concil. Coyacenſe, an. 1050. can. 3.)

Præcipimus, ut Eccleſiæ parochiales ab omnibus ſpurcitiis emundatæ, in competenti decenti, & omni integritate ſervare, ſecundum facultates ſuas decentibus fulgeant ornamentis; videlicet, ut in omni altari, in qualibet Eccleſia ſint tres albæ, cum amictibus & ſtolis & manipulis, duo ſuperpellicea, & duo rochets, duæ caſulæ, duo paria corporalium, quatuor linteamina benedicta, duæ pallæ altaris, duo calices argentei in majoribus Eccleſiis . . . . duæ phialæ, una vinaria, alia aquaria; unum par candelabrorum, unum thuribulum . . . , duæ cruces, una proceſſionalis, alia ad officium mortuorum; unum vexillum, unum velum quadrageſimale, &c. (Concilium Vintonienſe, an. 1240. cap. 1.)

Præcipimus etiam, ut prædicti archidiaconi, archipresbyteri, & decani rurales faciant, & procurent per ſacerdotem, aut diaconum ſuperpelliceo indutum corporalia ſæpe ablui, & in vaſe mundo, ad hoc ſpecialiter deputato omnes ablutiones, ſi fieri poteſt, vel ſaltem primam in piſcina reponi; & ut altaris linteamina, indumenta ſacerdotalia ab aliqua honeſta matrona, vel virgine, ſine appoſitione aliorum pannorum, quoties opus fuerit, abluantur, & munda & integra ſerventur. (Concilium Salisburienſe, an. 1253. cap. 3.)

Linteamina . . . , & alia altaris ornamenta integra ſint & munda, & ſæpe abluantur per perſonas a canonibus deputatas, ad reverentiam Salvatoris noſtri, & totius cœleſtis curiæ; quam huic ſacramento conficiendo, & conſecto non dubium eſt intereſſe. (Concilium Lambethanum, an. 1330. cap. 1.)

In pleriſque Eccleſiis mappæ, pallæ altaris, corporalia, & alia veſtimenta, ac vaſa divino cultui deputata, tam incalta, tam immunda relinquuntur, ut interdum quibuſdam ſint horrori, contra ſtatutum Concilii generalis. Et licet aliàs tam a viris, quam a legatis ſedis Apoſtolicæ, quam etiam a noſtris prædeceſſoribus ſatis utiliter ſit proviſum; nos vero oppoſitis eorum conſtitutionibus volentes expreſſius providere, univerſis cuſtodibus, ſacriſtis, Eccleſiarum rectoribus præcipimus, quatenus omnia veſtimenta, ornamenta & vaſa ſupradicta, per ipſos munda & nitida, & præcipue eccleſiaſtica ſacramenta, ſub clauſura & fida cuſtodia conſerventur. (Concilium Salisburgenſe, an. 1386. cap. 7.)

Inſuper hortari & admoneri jubemus Eccleſiaſticos viros per ſuos ſuperiores, quatenus Eccleſiarum vaſa & ornamenta munda & honeſte teneant, & præcipue ea quibus ad ſacrificium altaris opus habent. (Concil. Senonenſe, ſeu Pariſienſe, an. 1429. cap. 7.)

In ſacris ædibus, vaſis, veſtimentis, cæteriſque ornamentis ad divinum cultum neceſſariis, quæ decent, habita eccleſiaſtici proventus ratione, ea ſacta peragantur. Vaſa in quibus ſacroſancta conficiuntur myſteria, calices, patenæ, miniſtrorum indumenta, altaris pallæ, linteola ſacra, ſive corporalia, aliaque ad miniſterium divini cultus deſtinata, munda ſint & nitida. Nimis enim abſurdum videtur, & ut tradunt Patrum canones, ſordibus ſacra coinquinari, quæ ipſa etiam profana dedecerent. (Concilium Narbonenſe, an. 1583. tit. 7.)

Dum publica & parochialis Miſſa celebratur, nullo modo in eadem Eccleſia ſacrum aliud facere liceat; deturque opera diligenter, ut omnia altarium ornamenta, & ſacra vaſa ad celebrationem Miſſæ pertinentia, munda ſint ac nitida; nullaque nova prius in uſus ſacros convertantur, quam ab antiſtite aliquo fuerint benedicta, vel conſecrata. (Concilium Burdigalenſe, an. 1583. tit. 5.)

Ornamenta eccleſiaſtica & ſacra vaſa nullis unquam profanis uſibus applicentur, ſub pœna majoris excommunicationis & ſacrilegii; ſi quæ autem temporum injuria profanata ſint, iterum benedicantur. (Concilium Bituricenſe, an. 1584. tit. 15. *de Ornamentis & vaſis Eccleſiæ*, can. 4.)

Cum chriſtianæ pietatis rationi illud alienum ſit, ad ornatum templorum adhiberi ea, quæ non modo devotionem non excitant, ſed intervenientium mentes facile illiciunt in fœdas turpeſque cogitationes; propterea ne quis ad illa ornanda periſtromata auleiſque utatur, quæ obſcœnis figuris intexta ſint. Neque item pictas imagines & ſigna adhibeat, quæ loci ſanctitati non conveniant. (Concilium Aquiſextienſe, an. 1585. tit. *de Eccleſiis, & earum cultu*.)

Quæ pallia, aliaque ſacra indumenta altarium uſui ornatuive addicta ſunt, ea ad ſedis Epiſcopi, alteriuſve hominis eccleſiaſtici, vel laici, quavis dignitate præditi apparatum, aut ad funeris exequiarumve pompam, aut aliarum earum quæ profana ſunt, uſum ſive ornamentum ne adhibeantur.

Quæ veſtes & ornamenta cujuſvis generis, ad uſum ſacrum comparata, Eccleſiæ inſtituto benedici debent, & in Miſſæ ſacrificio, cæteriſque divinis officiis ne prius adhibeantur, quam ſolemnibus precibus ab Epiſcopo, vel ab alio qui auctoritatem habent, benedicta ſint.

Quæ ſacris rerum divinarum uſibus veſtes, vaſa, aliaque id genus erunt comparata, ea ſolicita nitoris cuſtodia aſſerventur; nec unquam profanis uſibus inſervienda mutuo concedantur, ne promiſcuo ſæcularium attrectatione polluantur. (Concilium Toloſanum, an. 1590. Part. III. cap. 1.)

E canonibus & conſtitutionibus hactenus in medium allatis ſuapte veluti ſponte fluunt conſecutiones hæ. Graviter peccat, 1. qui Eccleſiæ non ſuppeditat ornamenta quæ ab eo comparari juſtitia poſtulet; 2. qui valde incomptis, ſordidis aut laceratis ornamentis utitur; 3. qui ſacerdotalibus ornamentis non indutus Miſſam dicit, aut non benedicta ornamenta adhibet; quod nunquam licet, vel impediendi cauſa, ne maxime ſolemni die univerſus populus Miſſæ jacturam faceret, aut infirmus ſine viatico moreretur; ob eam cauſam ſcilicet, quia Miſſæ audiendæ, aut communionis in mortis articulo ſumendæ leges tum ſolum obligant, cum ſecundum graves ab Eccleſia præſcriptas leges celebrari poteſt, cujuſmodi ſunt, quæ vetant, ne quis celebret, quin ſacerdotalibus, & iis quidem benedictis veſtibus, ſeu ornamentis indutus ſit. Haud levis notæ tamen theologi ſunt, qui putant, ne toti parœciæ, feſto die, Miſſa deeſſet, ſine levioris momenti ornamentis, cujuſmodi ſunt amictus, cingulum & manipulus, aut cum his aliiſve non benedictis ornamentis celebrari poſſe. Sunt diœceſes, in quibus nec purificatorium, nec pallæ benedicuntur; quod non impedit, quin hæc ipſa, cum ſemel altari deſervierunt, reverenter habenda ſint eademque tangere, niſi poſtquam a ſacro miniſtro deterſa fuerint, laici prohibeantur. Corporalia porro, ut ſacerdotalia ornamenta cætera, benedicenda: *Conſulto omnium ſtatuimus, ut ſacrificium altaris non in ſerico panno, aut tincto quiſpiam celebrare præſumat, ſed in puro linteo, ab Epiſcopo conſecrato, terreno ſcilicet lino procreato, atque contexto, ſicut Corpus Domini noſtri Jeſu Chriſti in ſyndone linea munda ſepultum fuit* (Can. *Conſulto*, *de Conſecrat.* diſt. 1.). 4. Graviter quoque peccat, qui ornamentis utitur, quæ benedictionem amiſerunt, ſeu quia forma, ſub qua benedicta fuere, deperiit, ſeu quia adeo uſu trita ruptave ſunt, ut non amplius ad ſacri miniſterii munia decenter uſui eſſe poſſint, ut ſi albæ manica, ſeu vi, ſeu vetuſtate, a corpore ſejuncta eſſet, aut ita ruptum cingulum eſſet, ut ejus extremarum partium nulla amplius cingendo altaris miniſtro deſervire poſſet. Peccatur etiam graviter, cum Eccleſiæ vetera linea ſeu ornamenta in profanos uſus convertuntur; comburenda ſunt, eorumque cineres in Eccleſiæ locum conjiciendi, in quo pedibus teri nequeant. At ea quæ profanis uſibus inſervierunt, in ſacra ornamenta converti poſſunt, quemadmodum dæmonum templa Deo conſecrari licet. Vetus tabernaculum e rebus confectum fuit, quæ virorum feminarumque uſui inſervierant. Utenſilia quoque metalli inſtrumenta quæ Eccleſiæ inſervierant, aliis uſibus addici poſſunt, poſtquam igne fuſa fuerint; ea quippe fundens ignis ita mutat, ut non amplius eadem cenſeantur.

OSCULUM PACIS. Vetuſtiſſimus eſt, non in civilis tantum vitæ commercio, verum etiam in Eccleſiæ cæremoniis oſculi dandi mos. Illud in ſuis Epiſtolis paſſim commendat S. Paulus, idemque ſæpiſſime ac multiplici ratione ſibi mutuo priorum temporum fideles, tanquam pacis, unionis & charitatis pignus conferebant. Ac primo quidem ante oblationem, deinceps vero poſt communionem ſe invicem oſculati ſunt. Ad omnem quoque ſacramenti adminiſtrationem, & ad tranſactionem quamlibet oſculum tributum fuit. Dabat illud Epiſcopus aut ſuperior publicis pœnitentibus, in eorum reconciliatione, Feria quinta majoris hebdomadæ, itemque canonicis, in reſurrectione iiſdem nuntianda, die Paſchatis, ad matutinum vel ad laudes. Tribuebatur oſculum presbytero ſuper humerie; pauperibus, in eleemoſynæ traditione, ſuper manu; ſponſus & ſponſa, in matrimonii cæremonia, ſibi mutuo frontem oſculabantur.

Antiſſiodorenſe Concilium, an. 578. can. 12. vetat, ne mortuis Euchariſtia, aut pacis oſculum tribuatur, iidemve altaris ornamentis tecti ſepulturæ dentur; *Non licet mortuis, nec Euchariſtiam,*

nec

Digitized by Google

nec oſculum tradi, nec velo vel pallio corpora eorum involvi.

Francofordienſe, ſeu Francofurtenſe Concilium, an. 794. can. 50. mandat, ut pacis oſculum poſt Miſſam mutuo tribuatur.

Moguntinum Concilium, an. 813. can. 44. fidelibus præcipit, ut oblationes peragant, mutuumque pacis oſculum ad Miſſam conferant.

Concilium Aquiſgranenſe, an. 817. can. 16. monachos vetat alterius ſexus perſonis oſculum dare; factum hinc, ut monachus, dum contractum cum femina tranſigebat, quoniam uſus vigebat, ut contrahentes per oſculum obſtrictam fidem firmarent, hominem ſubſtitueret qui hanc fidei notam feminæ, quacum contrahebat, ejus loco exhiberet: *Qui utrique, ſcilicet pater & filius pro hujus doni confirmatione VValterium monachum in fide nomine oſculati ſunt; uxor autem illius, eo quod a femina monachum oſculari inuſitatum habemus, Lambertum quemdam, præfectum S. Albini, jubente VValterio monacho, eadem femina deoſculata eſt.* (*Charta inter Probat. Hiſt. Britan. t. 1. col. 430.*)

Animadvertit Cardinalis Bona, cum vetus ſimplicitas pedetentim in malitiam degeneraſſet, ſenſim pacis oſculi morem ad Miſſam dandi conſuetudinem deſiiſſe, eique ſuffectum uſum fuiſſe, ut inſtrumentum, cruce aut imagine Chriſti Domini inſignitum quod *Pax*, *Lapis pacis*, *Tabella pacis*, *Oſculatorium*, *Oſcularium*, *Oſculare* nuncupatum fuit, ad oſculum exhiberetur.

Cæterum, ſciendum eſt honeſta oſcula permiſſa eſſe, cum ea quiſpiam ex amicitia, ex urbanitate, ex charitate tribuit, pro regionis conſuetudine, in qua verſatur cumque eadem nec indecentiam, nec periculum, nec animi pravitatem contineant. Chriſtifidelium primi, licet ſexu differrent, ſibi tribuebant hujus generis oſcula quæ, quoad eos quidem, non niſi pacis, unionis, charitatis argumenta erant. Ad laſcivia porro oſcula quod ſpectat, hæc ſana, ſuapte natura, lethalia peccata ſunt.

PAG

PAGANUS. *Quære* IDOLOLATRA.

PALLIUM. Eſt hoc pontificale ornamentum, ſummorum Pontificum, Patriarcharum, Primatum & Metropolitanorum proprium, quod iidem ſupra pontificales habitus deferunt. Poſſunt ſummi Pontifices ſimplicibus epiſcopis ejus uſum concedere, eumque reipſa conceſſerunt Epiſcopis Bambergenſi, Ticinenſi, Lucenſi, Aniciensi, &c. A ſexcentis quoque annis & amplius eo Græci omnes Epiſcopi vulgo in omnibus eccleſiæ officiis utuntur. Confectum eſt ex lana candida, in tæniæ, ſeu zonæ, tres digitos latæ modum, quæ humeros cingit, duabus ad palmæ longitudinem partibus ante & retro pendentibus, non ſine parvis e plumbo laminis ad extrema rotundatis, nigroque ſerico tectis cum rubeis crucibus quatuor.

Pallii origo perobſcura eſt, hinc nonnulli ad Imperatores referunt, contenduntque pallium ab origine imperialem lacernam ſeu chlamydem fuiſſe, cujus uſum Imperatores Romanis Pontificibus & Patriarchis conceſſerint, qui ſibi deinde eo alios præſules decorandi jus tribuerunt. Sunt qui pallium ut mere eccleſiaſticum ornamentum ſpectent, quod a S. Lino inductum fuerit, qui an 66. S. Petro in Romana Sede ſucceſſit; at ajunt alii nullam de eo mentionem ante an. 336. fieri. Ad unum Papam pertinet pallium concedere. Olim per ſe Romam, ad illud requirendum, eundum erat; miſſum deinde per Papæ legatos fuit; denique certi homines idem quæſitum miſſi, hac formula, *inſtanter*, *inſtantius*, *inſtantiſſime*. Archiepiſcopi, intra tertium a conſecratione menſem, ejus requiſitionem, a præſenti diſciplina, facere debent; & quoad illud obtinuerint, ſua munia, præter quam ad dimiſſorias litteras concedendas, obire non poſſunt.

Ut Archiepiſcopus ſine pallio Miſſas dicere non præſumat. (Concilium Matiſconenſe, an. 581. can. 6.)

Quiſquis metropolitanus intra tres menſes conſecrationis ſuæ, ad fidem ſuam exponendam, palliumque ſuſcipiendum ab apoſtolica Sede, nulla inevitabili neceſſitate impeditus, non miſerit, commiſſa ſibi careat dignitate, ita ut tamdiu epiſcopali illi Sedi cedat, omnique conſecrandi licentia careat, quamdiu in exponenda fide, & in expetendo pallio priſcum morem contempſerit. (Concilium Ravennatenſe, an. 877. Statut. 1.)

Quicunque metropolitanorum per ſuperbiam, vel in Litaniis nei pallio præſumpſerit, & non tantum in præcipuis feſtivitatibus, & ab apoſtolica Sede indictis temporibus ad Miſſarum ſolummodo ſolemnia, careat illo honore. (Statut. 3.)

Antiqua patriarchalium Sedium privilegia renovantes, ſacra univerſali Synodo approbante, ſancimus, ut poſt Romanam Eccleſiam quæ, diſponente Domino, ſuper omnes alias ordinariæ poteſtatis obtinet principatum, utpote mater univerſorum Chriſti fidelium & magiſtra, Conſtantinopolitana primum, Alexandrina ſecundum, Antiochena tertium, Jeroſolymitana quartum locum obtineant, ſervata cuilibet propria dignitate; ita quod, poſtquam earum antiſtites a Romano Pontifice receperint pallium, *quod eſt plenitudinis officii pontificalis inſigne, præſtito ſibi fidelitatis & obedientiæ juramento, licenter & ipſi ſuis ſuffraganeis pallium largiantur, recipientes pro ſe profeſſionem canonicam, & pro Romana Eccleſia ſponſionem obedientiæ ab eiſdem.* (Concilium generale Lateranenſe, an. 1215. tit. 5. *de Dignitate Patriarcharum.*)

Archiepiſcopus autem non prius ſpiritualium aut temporalium ſui archiepiſcopatus adminiſtrationi ſe immiſceat, quam, ut a ſanctis Patribus inſtitutum eſt, ſanctiſſimo Domino noſtro Papæ fidem ſuam propria ſubſcriptione munitam expoſuerit, ut, ſuis exigentibus meritis, obtinere meruerit. (Concilium Turonenſe, an. 1583. tit. 12. *de Epiſcopis.*)

Archiepiſcopatus tamen eſſentialis nota pallium non eſt; gradus inter metropolitanos nequaquam diſtinguit, perfectionemque & extremam veluti manum eorum auctoritati non tribuit, quemadmodum pluribus rationum momentis probavit D. *de la Mothe Houdancourt*, in cœtu Cleri, an. 1665. occaſione litigii quod ſuper prælatione cum D. de Perefixo, pariſienſi Archiepiſcopo coortum fuerat. Hæc rationum momenta ſunt, inter cætera, Græcos Epiſcopos pallio, ut alio ornamento & caſula, vulgo in omnibus Eccleſiæ officiis uti; olim Papam ſolum eo uſum fuiſſe, eodemque metropolitanos non ante quartum ſæculum uſos eſſe, quamvis antea ſuam omnem perfectionem eorum dignitas obtineret. (Monumenta Cleri, Tom. VIII. Part. I. pag. 169. & ſeq.)

Ad Papam tantum & Patriarchas, inquit Gibertus, (Inſtitut. Eccleſiaſtic. Tom. I. p. 102. & ſeq.) pertinet pallium tribuere; illud Papa, quin ab alio quopiam acceperit, Patriarchis dat; Patriarchæ, niſi a Papa acceperint, ſuis ſuffraganeis dare non poſſunt. Pallio utendi jus Papa augere poteſt, illud producens ad plures dies & plura munia: quod Patriarchæ non poſſunt. Pallio ſummus Pontifex uti poteſt quovis tempore, & ubique locorum, extra Eccleſiam & in Eccleſia, ſeu epiſcopales functiones peragat, ſeu non; cum illud cæteri geſtare non poſſint niſi quibuſdem in caſibus in Romano Pontificali, pag. 112. & 113. notatis, ut in Miſſa pontificali, &c. Archiepiſcopus ad alium archiepiſcopatum translatus indiget novo pallio; quod ſi ad epiſcopatum transfertur, omnino pallii jacturam ſubit, niſi ejus jus ei Papa ſervet. Epiſcopi qui, ex privilegio, pallio gaudent, ſua munia, antequam illud acceperint, obire poſſunt, cum Archiepiſcopi quibus illud communi jure ſuppetit, & ea quæ ipſorum propria ſunt, ſolum poſtquam illud acceperunt, obire poſſint. Poteſt pallium per procuratorem peti; quod Gallicarum Archiepiſcopi facere conſueverunt.

PANIS *benedictus*, *luſtratus*, *luſtricus*, eſt panis qui ad Eccleſiam offertur, ut a Sacerdote celebrante benedicatur, inter fideles diſtribuatur, & religioſe comedatur. Hic panis, ita quidem religionis, concordiæ & charitatis animo manducatus ea vi pollet, ut per bonos motus quos in iis excitat, qui hoc eum animo comedunt, venialia peccata deleat.

Ut de oblationibus quæ offeruntur a populo, & conſecrationi ſuperſunt, vel de panibus quos afferunt fideles ad Eccleſiam, vel certe de ſuis presbyter convenienter partes inciſas habeat in vaſo nitido, ut poſt Miſſarum ſolemnia, qui communicare non fuerunt parati, eulogias omni die dominico, & in diebus feſtis exinde accipiant; & illa, unde eulogias presbyter daturus eſt, ante benedicat.

Eſt hic canon nonus Concilii Nannetenſis quod Labbæus ad noni ſæculi finem remittit, et Pagius ad an. 660. aut circiter, revocat. Sunt docti viri qui putant ſe hoc in canone panis benedicti qui in præſentia apud Gallos uſui eſt, inſtitutionem perſpicere.

Superſtitioſas etiam fontium adorationes .... per Sacerdotes vicinos præcipimus prohiberi; & per ſubtractionem panis benedicti, & aquæ benedictæ, coerceant eos quos in hoc de cætero noverint deliquiſſe. (Concilium Vintonienſe, an. 1242. cap. 15.)

Ut autem clerici fornicatores tam in concubinariis, quam in ſe ipſis graviter puniantur, præcipimus, ut publicis clericorum concubinis nec panis benedictus, nec aqua benedicta, nec pacis oſculum concedatur. Sciantque Sa-

cerdotes qui ſecus egerint, ſe graviter puniendos, vel ab officio ſuſpendendos. (*Ibid.* cap. 34.)

Ex his canonibus perſpicuum fit, panis benedicti, aquæ benedictæ, & pacis oſculi privationem, tamquam gravem pœnam ſpectatam fuiſſe.

Inhibetur presbyteris, ne hoſtias conſecratas pueris dent ullo modo pro communione in die Paſcha, ſed panem benedictum communem. Idem de aliis prohiberis communicare præcipimus obſervari. (Concilium Burdigalenſe, an. 1255. tit. *de Communicatione Puerorum.*)

Quibus in diœceſibus oblatio & diſtributio panis benedicti in uſu poſita ſunt, cum unaquæque familia per vices præſentare debet, prout parœciæ conſuetudo fert, Dominus tamen parœciæ patronus, quem maluerit, e diebus feſtis ſeligere poteſt, quo ſolus panem benedictum præſentet, quamvis ipſe in parœcia non degat, iſque apud parochianos mos vigeat, ut benedictum panem ſuo ſinguli loco afferant. *Quære* EULOGIA.

Super benedicto pane, inter fideles irrepſerunt abuſus plures. Eorum qui maxime dedecent, & ſuperſtitionem apprime ſapiunt, unus eſt, ut ejus fruſtula in domorum angulis, ad expellendos enecandoſve iiſdem veſcentes mures, ponantur. (*Vide* P. le Brun, in *Hiſtoria critica Superſtitionum*, Tom. I. lib. 3. cap. 3.)

PAPA. Papæ nomen quod proprio *Patrem* ſignificat, primis Eccleſiæ ſæculis, omnibus Epiſcopis tribuebatur, & hoc quoque tempore omnibus Parochis, his nempe omnibus quibus animarum cura eſt, in Orientali Eccleſia tribuitur. Panvinius, in ſuis Apoſtolicorum Nominum interpretationibus, Gregorium VII. ait, an. 1076. illud ad Romanos Pontifices redegiſſe, ut videtur, in ejuſdem Papæ operibus, quibus titulus, *Dictatus* Gregorii, in quorum uno legitur: *Unicum eſt nomen* Papæ *in mundo*. Gratianus tamen qui ſuum Decretum ad an. 1128. compoſuit, *Papæ* nomen ſui quoque temporis Epiſcopis pluribus tribuit. Conciliorum quæ *Papæ* nomen pure & ſimpliciter Romanæ urbis Epiſcopo tribuerunt, primum fuiſſe videtur Claromontanum, ſeu Clermontienſe, an. 1095. celebratum, cujus decimus nonus canon ita habet: *Ne quis in Epiſcopum eligatur, niſi presbyter, aut diaconus, aut ſubdiaconus, niſi maxima neceſſitate, & licentia Papæ.*

Agnoſcunt Catholici omnes in Papæ perſona peculiares qualitates, ſeu titulos quatuor; ut primo quidem ſit Epiſcopus urbis & diœceſis Romæ, cujus Sedes in Eccleſia S. Joannis Lateranenſis ſtatuta eſt; deinde Metropolitanus & Archiepiſcopus ſuæ provinciæ quæ ſeptem tantum diœceſibus conſtat; præterea totius Occidentis Patriarcha; denique paſtor caputque viſibile Eccleſiæ univerſæ, Vicarius Chriſti Domini, S. Petri ſucceſſor in Romana Sede quæ eſt unitatis centrum a Deo ad omnes fideles ſimul colligandos uniendoſque inſtitutum.

Pro ut Epiſcopus urbis Romæ, Papa in Romana diœceſi quæ non admodum late patet, eamdem poteſtatem obtinet, quam in ſuis peculiaribus diœceſibus Epiſcopi ſinguli. Pro ut Metropolitanus, ſeu Archiepiſcopus ſuæ provinciæ, ea ipſa poteſtate gaudet, qua in ſuis provinciis cæteri omnes Metropolitani ſeu Archiepiſcopi præditi ſunt. Pro ut Occidentis Patriarcha iiſdem in toto Occidente facultatibus & juribus fruitur, quibus olim Patriarchæ Alexandrinus & Antiochenus in Oriente gaudebant, ut, ad ſua Concilia omnes Epiſcopos, in eorum ditione poſitos convocandi, omnium inferiorum Sedium appellationes ſuſcipiendi, ad fidei, morum, diſciplinæ incolumitatem invigilandi, diſpenſationes in gravibus negotiis tribuendi, Epiſcoporum electiones confirmandi, eoſque conſecrandi. &c. Denique qualitas ſucceſſoris S. Petri, capitis viſibilis & miniſterialis Eccleſiæ univerſæ, Vicarii Chriſti Domini, quod ejuſdem eſſentiale & inviſibile caput eſt, hæc, inquam, qualitas tribuit Papæ, & divino quidem jure tribuit non ſolum honoris, gradus, prælationis, verum etiam auctoritatis, poteſtatis, juriſdictionis canonicæ in tota Eccleſia primatum cujus vi id ei juris eſt, ut œcumenica Concilia in omnibus chriſtiani orbis partibus convocet; iis ipſe per ſe, aut per ſuos legatos præſit, eorum canones ſervandos curet, eorumdemque tranſgreſſores canonicis pœnis puniat; ab eorum ſuper diſciplina conſtitutionibus in neceſſitatis caſu diſpenſet; ab omnium eccleſiaſticorum tribunalium judiciis interpoſitas appellationes ſuſcipiendi, &c.

Prioribus ſeptem Eccleſiæ ſæculis, Papæ electio a clero & populo peragebatur, & ab Imperatoribus confirmabatur. Stephanus Papa X. qui an. 1057. ſanctam Sedem conſcendit, id ſtatuit ſanxitque, ut Papæ electio a Romano clero, Senatu, & populo fieret, & poſt electionem, Papa coram Imperatoris oratoribus conſecraretur. Fuit etiam tempus, quo Imperatores Italiæ Principes uni ſibi Papas pro ſuo ipſorum arbitratu inſtituendi & deſtituendi jus arrogarunt. Tandem ejuſmodi electionis jus ſolis Cardinalibus reſervatum. *Vide* CONCLAVE.

Hoc enim optimum & valde congruentiſſimum eſſe videbitur, ſi ad caput, id eſt, ad Petri Apoſtoli Sedem de ſingulis quibuſque provinciis, Domini referant Sacerdotes. (Concilium Sardicenſe, an. 347. in ſua ad Julium Papam I. Epiſtola.)

Definimus ſanctam apoſtolicam Sedem, & Romanum Pontificem in univerſum orbem tenere primatum, & ipſum eſſe ſucceſſorem B. Petri Principis Apoſtolorum, & verum Chriſti Vicarium, totiuſque Eccleſiæ caput, & omnium Chriſtianorum patrem & doctorem exiſtere, & ipſi in B. Petro *paſcendi, regendi & gubernandi univerſalem Eccleſiam a D. N. Jeſu Chriſto plenam poteſtatem traditam eſſe, quemadmodum in geſtis œcumenicorum Conciliorum, & in ſacris canonibus continetur.* (Florentinum generale Concilium, an. 1439. Seſſ. 10. in decreto unionis Græcorum cum Latinis.)

Œcumenica Concilia quæ Papæ primatum agnoverunt, ac de quibus Florentini patres loqui volunt, ſunt, inter alia, Epheſinum, an. 431. Chalcedonenſe, an. 451. Conſtantinopolitanum, an. 680. & Conſtantienſe, an. 1414. quod hanc Wicleffi propoſitionem damnavit: *Non eſt de neceſſitate ſalutis credere Romanam Eccleſiam eſſe ſupremam inter alias Eccleſias.*

Cauſæ omnes, ad forum eccleſiaſticum quomodolibet pertinentes, etiamſi beneficiales ſint, in prima inſtantia coram ordinariis locorum duntaxat cognoſcantur .... Ab his excipiantur cauſæ quæ juxta canonicas ſanctiones apud Sedem apoſtolicam ſunt tractandæ, vel quas ex urgenti rationabilique cauſa judicaverit ſummus Romanus Pontifex per ſpeciale reſcriptum ſignaturæ Sanctitatis ſuæ, manu propria ſubſcribendum committere, aut evocare. (Concilium Tridentinum, Seſſ. 24. cap. 20. *de Reform.*)

Hæc Tridentina ſanctio quæ Epiſcopos ſuæ juriſdictionis exercitatione, & Metropolitanos ſua judicis appellationis prærogativa ſpoliat, non recipitur in Galliis, prorſus ut aliæ bene multæ quæ in pluribus Conciliis occurrunt, quæque Papæ tribuunt jura quæ eidem in eo regno denegantur. Ibi ergo non agnoſcitur, cauſarum ad fidem ac diſciplinam ſpectantium Papam in prima, quod ajunt, inſtantia judicem eſſe; eum ordinaria & immediata ſupra omnes fideles, ſupraque omnes chriſtiani orbis Eccleſias juriſdictione pollere, fallere & falli neſciunt, ſeu infallibilem, œcumeniciſque Conciliis ſuperiorem eſſe, Epiſcopos ſuam ab eo poteſtatem, tamquam ſimplices vicarios, ſeu delegatos tenere; ullum ei ſeu directum ſeu indirectum jus in regum temporalia ſuppetere; aut hos ab eodem deponi poſſe, &c.

PAROCHIA, PARŒCIA, PAROCHIANUS, PARŒCIANUS. Parochiæ, ſeu parœciæ nomine venit Eccleſia, a ſacerdote qui parochus appellatur, adminiſtrata, ad quam territorii quod ejuſdem parochi ſpirituali juriſdictioni ſubeſt, incolæ ſe conferunt, ut divino ſervitio interſint, ſatiſque cæteris religionis officiis faciant. Præterea venit hoc nomine beneficium.

PARŒCIA. Venit hoc nomine beneficium cujus titulari demandata eſt animarum cura in circumſcriptæ regionis ambitu, quæ *parœcia* nuncupatur; eodem *parœcia*, *parochia*, ſeu *parochialis Eccleſia* vocabulo deſignatur ſtatæ regionis Eccleſia in quam populus indigena dominicis feſtiſque diebus convenire debet, ut ibidem Miſſam audiat, & chriſtiana documenta percipiat. Nulla Eccleſia tamquam parœcia ſpectari poteſt, cui non ſuum ſoli ſpatium circumſcriptum limitatum ſit. Ad parœciam conſtituendam ſufficiunt domus decem. Ita ſane Concilia ſtatuerunt: *Sed & hoc neceſſario inſtituendum decrevimus, ne plures Eccleſiæ uni nequaquam committantur presbytero; quia ſolus per totas Eccleſias nec officium valet perſolvere, nec populis ſacerdotali jure occurrere, ſed nec rebus earum neceſſariam curam impendere; ea ſcilicet ratione, ut Eccleſia quæ uſque ad decem habuerit mancipia, ſuper ſe habeat ſacerdotem; quæ vero minus decem mancipia habuerit, aliis conjungatur Eccleſiis.* (Concil. Toletanum, an. 693. cap. 5.)

Parœciarum erectio fit ab Epiſcopo, *auctoritate ordinaria*. Ejuſmodi erectionum cauſæ ſunt, nimia a parochialibus Eccleſiis diſtantia, viarum difficultas ob quam pueri, ſenes, mulieres ventrem gerentes periculo ſubſunt, ne ſervitio deſint; ægrotantes, ne extrema ſacramenta, & recens nati parvuli, ne baptiſmum ſuſcipiant. Quod ad dotem novis parœciis ſtatuendam attinet, Epiſcopi provident, vel iis aſſecta, e principalibus parœciis, redituum parte, vel juſſis parochia-

nis

nis de propriis bonis ad id contribuere, vel per unionem beneficiorum, &c. Poteſtatem hanc Concilia Epiſcopis tribuunt,

Epiſcopi, etiam tamquam apoſtolicæ Sedis delegati, in omnibus Eccleſiis parochialibus, vel baptiſmalibus in quibus populus ita numeroſus eſt, ut unus rector non poſſit ſufficere eccleſiaſticis ſacramentis miniſtrandis, & cultui divino peragendo, cogant rectores vel alios ad quos pertinet, ſibi tot ſacerdotes ad hoc munus adjungere, quot ſufficiant ad ſacramenta exhibenda, & cultum divinum celebrandum. In iis vero, in quibus ob locorum diſtantiam, ſive difficultatem, parochiani ſine magno incommodo ad percipienda ſacramenta & divina officia audienda accedere non poſſunt, novas parochias, etiam invitis rectoribus, juxta formam conſtitutionis Alexandri III. quæ incipit, Ad audientiam, *conſtituere poſſint. Illis autem ſacerdotibus qui de novo erunt Eccleſiis noviter erectis præficiendi, competens aſſignetur portio, arbitrio Epiſcopi, ex fructibus ad Eccleſiam matricem quomodocumque pertinentibus; & ſi neceſſe fuerit, compellere poſſit populum ea ſubminiſtrare quæ ſufficiant ad vitam dictorum ſacerdotum ſuſtentandam. Neque hujuſmodi ordinationes & erectiones poſſint tolli, nec impediri ex quibuſcunque proviſionibus, etiam vigore reſignationis, aut quibuſvis aliis derogationibus, vel ſuſpenſionibus.* (Concilium Tridentinum, ſeſſ. 21. cap. 4. *de Reform.*)

In parochialibus Eccleſiis quarum fructus adeo exigui ſunt, ut debitis nequeant oneribus ſatisfacere, curabit Epiſcopus, ſi per beneficiorum unionem, non tamen regularium, id fieri non poſſit, ut primitiarum, vel decimarum aſſignatione, aut per parochianorum ſymbola ac collectas, aut qua commodiori videbitur, ratione tantum redigatur, quod pro rectoris ac parochiæ neceſſitate decenter ſufficiat. In unionibus vero quibuslibet, ſeu ex ſupradictis ſeu aliis cauſis, faciendis, Eccleſiæ parochiales monaſteriis quibuſcunque, aut abbatiis, ſeu dignitatibus, ſive præbendis Eccleſiæ cathedralis vel collegiatæ, ſive aliis beneficiis ſimplicibus, aut hoſpitalibus, militiiſve non uniantur, & quæ unita ſunt, revideantur ab ordinariis, juxta aliud decretum in eadem ſynodo ſub fel. rec. Paulo III. (Seſſ. 24. cap. 13.)

Provincialia Galliarum Concilia ad Tridentini Concilii ſanctionem ſe conformarunt; Rotbomagenſe videlicet, an. 1581. titulo 9. *de Curatorum & aliorum presbyterorum ut parœciarum officiis*; Remenſe, an. 1583. titulo 20. *de Curatis*; Burdigalenſe, eodem anno habitum, titulo 18. *de Parochis*; Turonenſe eodem & ipſum anno celebratum, titulo 14. *de Parochis Presbyteris & aliis Clericis*; Biturıcenſe, an. 1584. tit. 35. *de Rectoribus Eccleſiarum parochialium*; Burdigalenſe, an. 1624. cap. 10. *de Parochiis*.

Ejuſmodi eſt etiam ſanctionum & areſtorum diſpoſitio. Articulus 24. edicti menſis Aprilis an. 1695. ita ſtatuit expreſſis verbis: „Archiepiſcopi & Epiſcopi, „quibus in locis neceſſarium exiſtimaverint, ſolemni„tatibus actiſque conſuetis parœcias erigere poterunt. „Iidem, ex declaratione noſtra menſis Januarii an. „1686. aliaque menſis Julii an. 1690. vicarios perpe„tuos inſtituent, ubi amovibiles tantum presbyte„ri ſunt, & per decimarum aliorumque eccleſiaſtico„rum redituum unionem utriſque ad ſuſtentationem „ſatis ſuppeditabunt, ut iis perinde ac cæteris paro„chis ſupra inſtitutis ſuppetat tercentarum librarum „ſumma, prout omnino per noſtras declarationes (ex „poſtremo edicto, quingentis libris opus eſt) menſium „Januarii an. 1686. & Julii an. 1690. præſcriptum „eſt.“

Ergo Archiepiſcopi & Epiſcopi, non alii parœcias erigere poſſunt, ſeu ex officio, cum id, in viſitationum ſuarum curſu, neceſſarium judicant, ſeu ita incolis requirentibus. At ſi non alias rationes quam frequentiorem parœciæ populum afferre poſſent, haud ſatis gravis eſſet ratio hæc, ex Tridentino Concilio (ſeſſ. 21. cap. 4), quia tunc vicariorum aliorumque presbyterorum numerus augeri poſſet. Si qua his parœciarum erectionibus contigerit oppoſitio, ad officialitatem deferenda eſt. Ita judicatum per areſta magni conſilii, dierum 19. Maji an. 1740. & 28. Maji an. 1742. allata in Collectione *in* 4. areſtorum Lacombii, an. 1743. typis edita.

Cum de procedendo ad novæ parœciæ erectionem agitur ejuſmodi ſunt ſervandæ formæ.

Neceſſe eſt, 1. ut adſit populi ad ſtatuendam parœciam ſatis, numerus ſcilicet, ut diximus, domorum ſeptem.

2. Facienda eſt inquiſitio *de commodo & incommodo*, ut certo conſtet, legitimæ, necne, cauſæ ſint quæ erectioni locum præbent.

3. Partes quarum intereſt, vocandæ ſunt, ſcilicet Eccleſiæ cujus ſectio fit, parochus & æditui, ut, horum auditis ſignificationibus, res exigatur ad juris apicea, idque perficiat Epiſcopus quod expedire judicaverit. (Concilium Tridentinum, *ibid.*) Non eſt neceſſe parœciæ dominum appellari, quemadmodum per areſtum diei 16. Junii an. 1704. allatum in Audientiarum Diario, tomo V. judicatum fuit; & appellari debent collatores aut patroni, ad eorum ſervanda jura, audiendoſque ipſos; ſecus eſſet hæc abuſus ratio.

4. Conſulendum eſt novæ Eccleſiæ dotationi ſuuſque veteri ſervandus honos, quod fit inſtituta exempli cauſa, proceſſione, e cujus ordine ſe novæ parœciæ incolæ ad veterem conferunt, fere patroni die, cum oblatione quam ad eamdem æditui in ſuperioritatis recognitionem deferunt.

5. Poſtquam Epiſcopus has omnes formas ſervavit, ſuper hac re verbalem proceſſum edere debet, ſuumque deinde erectionis jus quod parœciam in titulum & in beneficium non amovibile reddit eccleſiam hanc, interponere. Denique obtineantur, oportet, patentes litteræ quibus hoc decretum firmetur, prorſus ut in unionibus fieri conſuevit. (Articulus primus edicti menſis Auguſti an. 1749.)

Ad ſimplicem ſuccurſalem erigendam, non requiritur, ut Epiſcopus formas ſervet quæ ad parœciarum erectionem præſcriptæ ſunt; ac ne opus quidem eſt in ea facti ſpecie, ut fiat inquiſitio *de commodo & incommodo*. Ita judicatum per areſtum diei 16. Junii an. 1704. collatum in Audientiarum Diario.

PAROCHIANUS territorii ſeu regionis per quam parœcia protenditur, incola eſt. Suam parochiani parœciam aſſidue frequentare tenentur, ut ibidem ſacramenta, præſertim vero paſchalem communionem ſuſcipiant; ſuorum paſtorum, ſeu parochorum ſermones, fidei expoſitiones, & alia documenta percipiant, & Miſſæ ſacrificium audiant, diebus dominicis & feſtis.

Statuimus, ut parochiani, dominus & domina cujuslibet domus, diebus dominicis teneantur ad Eccleſiam venire audituri ibidem ex integro prædicationem & divinum officium, nec receſſuri, niſi donec Miſſa compleatur. (Concilium Albigenſe, an. 1254. cap. 30.)

Statuimus item, ut nullus parochianus ab alio quam a ſuo vero plebano communionem recipiat, niſi de hoc privilegiis autenticis ſit munitus. Contrarium facientes a perceptione Corporis Chriſti abſtineant, quouſque ipſi plebano ſatisfecerint de contemptu. (Concilium Colonienſe, an. 1310. cap. 20.)

Præſentis deliberatione Concilii ſtatuimus inhibendo, quod curati civitatum, & diœceſum noſtræ provinciæ nulli parochiano ſuo, cujuſcunque conditionis vel ſexus exiſtat, in feſto Paſchæ, nec in octo diebus immediate præcedentibus, nec octo ſubſequentibus, concedant licentiam recipiendi, nec etiam alicui conferendi ſeu miniſtrandi ſacramentum Euchariſtiæ; niſi ex cauſa infirmitatis, extra Eccleſias ſuas parochiales, vel alias Eccleſias, ubi per ipſos curatos miniſtrari extiterit conſuetum. Si qui autem curati hujuſmodi ſtatuti fuerint tranſgreſſores, auctoritate præſentis Concilii, excommunicationis incurrant ſententiam ipſo facto. (Concilium Biterrenſe, an. 1351. can. 6.)

Ut honor debitus parochialibus obſervetur, & animarum periculis obvietur, ſalubriter duximus ſtatuendum, quod parochiani diebus dominicis & feſtivis ad parochiales Eccleſias veniant, Miſſas integras audituri. Et ſi per duos dominicos integros continuos, Miſſas in dictis Eccleſiis non audiverint, ex tunc habeant parochiales presbyteri communicare.... in Eccleſiis nominatim poſtea excommunicatos. (Concilium Marciacenſe, an. 1326. cap. 26.)

Diebus dominicis & feſtis in ſuas parœcias populus conveniat, & Miſſæ, concioni, ac veſperis interſit. (Concilium Remenſe, an. 1583. tit. *de Diebus feſtis*, can. 2.)

Patrum antiqua decreta renovantes, omnibus & ſingulis Chriſtifidelibus, ſuis Miſſis parœcialibus, & aliis ſuarum parœciarum divinis officiis, ſingulis diebus dominicis & feſtivis, intereſſe diſtricte præcipimus; a quibus ſi per tres dies dominicos continuo ſequentes, illos abeſſe contingat, niſi legitimo impedimento retineantur, pœnas a ſacris canonibus indictas incurrere declaramus; quod illis ſui rectores & confeſſarii ſæpius inculcare non omittant. Et ne protextu divinorum officiorum quæ in aliis Eccleſiis, quam parœcialibus celebrari ſolent, revocari aut diſtrahi poſſint, majorem Miſſam & veſperas in Eccleſiis cathedralibus, collegiatis, & monaſteriis, poſt parœciale officium peractum tantum, debere inchoari decernimus. (Concilium Turonenſe, an. 1583. tit. *de Chriſtifidelibus Laicis*.)

Nullum autem ſacrum privatum, durante ſolemni, publico & parochiali, fieri prohibentes, patrumque ultimi provincialis veſtigiis inhærentes, decernimus, vetus illud decretum quo, propoſita excommunicationis pœna, præcipimus, ne quis tribus continuis dominicis, a parochialis Miſſæ celebratione abſit, ſingulis quibuſcunque dominicis denuntiari populo & publicari. Ac ut accuratius obſerve-

Digitized by Google

tur, confeſſarios quoſcunque, ſive ſæculares, ſive regulares, ſcrutari pœnitentes, ne huic officio ſatisfecerint, propoſita eiſdem gravitate peccati, obligatos eſſe declaramus. (Concil. Burdigalenſe, an. 1624. cap. 3. *de Officio divinis*, n. 3.)

Concilia cætera quæ, ſeu in Gallia, ſeu alibi poſt Tridentinum habita ſunt, omnia regni Ritualia, cleri cœtus annor. 1625. 1635. 1645. 1655. 1657. & 1700. eaſdem diſpoſitiones continent; ex quo inferendum, mortaliter fideles peccare, cum, dominicis præcipuiſque feſtis diebus, ſeu per contemptum, ſeu cum ſcandalo, ſeu periculo, ne ea ignorentur, quæ ſcitu neceſſaria ſunt, quæque in concione explicantur, aut denique ſine gravibus cauſis, quibus in locis hæc omiſſio, ſub excommunicationis ipſo facto ſubeundæ pœna, vetita eſt, per tres deinceps dominicos dies ſuæ parœciæ Miſſæ intereſſe negligunt. Rationes porro quæ non ſolum a parochiali, ſed e quavis omnino Miſſa præceptis diebus audienda eximunt, diſpenſantque, ſunt impotentia phyſica & moralis, charitas cujus obligatio naturali jure nixa jus eccleſiaſticum ſuperare debet, & officii executio, quod cum Miſſæ auditione ſtare non poteſt, cujuſmodi eſt officium militis in functione, qui locum ſuum, paſtoris qui gregem, nutricis quæ alumnum &c. deſerere nequeunt.

PAROCHUS; ſeu *curatus*, ſeu *curio*, a *cura* nomine ducta ſignificatione a functione ipſa quam obit, *quaſi curam habeat animarum*. *Curatos*, inquit Galliarum Clerus, in Melodunenſi cœtu, tit. 21. *ſæpe vox ipſa denominationis cura animarum memores efficiat, ut ſuo reſpondeant muneri*. Curati nomen in Arelatenſis Concilii, an. 1260. habiti canone 16. primum occurrit; *Inhibemus, ne confeſſores qui mittuntur ſolummodo ad prædicta (caſus reſervatos) per villas & parochias diœceſis diſcurrentes, generalibus parochianorum confeſſionibus audiendis ſe occupent, niſi de mandato prælati, & licentia curati*. *Plebani* nomen quod ſæpe Decretales parochis tribuunt, quodque in Germania potiſſimum uſui eſt; a voce plebs derivatur: *Plebanus a plebe vel populo qui ſub ejus cura regitur*. Jam *parochi* nomen ductum eſt a græca voce *παροικία*, quæ ſignificat plurium perſonarum ſeu familiarum viciniam, quæ habitant prope Eccleſiam in quam conveniunt, ut faciant officiis ſatis, quæ religio iiſdem præſcribit. Olim univerſæ diœceſi tribuebatur *parochiæ* nomen. Parochi etiam *rectores* & *proprii ſacerdotes* vocantur.

Parochus ergo ſacerdos eſt qui beneficium vulgo curatum dictum poſſidet, & cui demandata eſt animarum cura in limitatæ regionis ambitu, quæ *parœcia* nuncupatur, cui ipſe irrevocabilem in modum, præter quam in quibuſdam devolutionis caſibus, addictus eſt, & ſupra quam eidem ſpiritalis, ordinaria & Epiſcopo ſubordinata poteſtas ſuppetit.

§. I.

Parochorum Origo, ſeu *Inſtitutio*,

DE parochorum origine, ſeu inſtitutione non convenit inter auctores, Eos alii ad divinam inſtitutionem referunt, ab ipſo ſcilicet Chriſto Domino in ſeptuaginta diſcipulorum perſona, quibus ſucceſſerint, inſtitutos putant. Eoſdem alii ad eccleſiaſticam tantum inſtitutionem ſpectare contendunt, videlicet, ab Eccleſia ſubſecutis temporibus creatos volunt, occaſione magni fidelium numeri, quorum in dies ſuccreſcentium curam Epiſcopi ſumere ipſi per ſe non poterant. Parochi, injuiunt qui in poſteriore ſententia ſunt, non niſi per ſimilitudinem quamdam ſeptuaginta diſcipulis ſuffecti fuere, parochos nimirum Eccleſia ad ſeptuaginta diſcipulorum imitationem inſtituit, ea fere ratione qua cardinales ſeptuaginta ſtatuti ſunt, eorumdem & ipſi diſcipulorum exemplo, qui nec presbyteri erant, nec ordinem aut juriſdictionem a Chriſto Domino, cum ad prædicandum miſſi ſunt, acceperunt. Id autem, pergunt, argumento eſt parochos auctoritatem ſuam proxime a Chriſto non accepiſſe, quod iidem prioribus duobus Eccleſiæ ſæculis nec prædicare, nec baptizare, nec Miſſam dicere, nec pœnitentes reconciliare poterant, & hæc deinceps omnia non præſtiterunt niſi ex Epiſcoporum commiſſione, qui in ſuo ſinguli clero certum quemdam ſimplicium presbyterorum numerum ſelegerunt, quos in titulis ſeu locis orationis diſtribuerunt, ut ibidem functiones ederent quas ipſi obire non poterant, ſibi ſemper ſupra eoſdem presbyteros ita deputatos reſervato viſitationis & ſuperioritatis jure. Quod ſi quando *Principes* aut *prælati inferiores* Eccleſiæ nuncupantur, titulus hic eos divinæ inſtitutionis eſſe non probat, æque ac cardinales qui, licet ex eccleſiaſtica tantum inſtitutione ſint, ut convenit inter omnes, nihilominus illuſtriores principes & ſenatores Eccleſiæ, conſiliarii, cooperatores Papæ, ejuſdemque in pontificatus functionibus vicarii ſunt.

Qui vero divinæ inſtitutionis eſſe parochos autumant, ita ratiocinantur. 1. Parochi ſunt ſeptuaginta diſcipulorum ſucceſſores, qui ſuam miſſionem proxime e Chriſto acceperunt; (Luc. cap. X. v. 10.) quod veteribus, ut Origeni, in Commentario ſuper Epiſtola ad Romanos capite 16. & S. Joanni Chryſoſtomo in Homilia 38. ſuper prima ad Corinthios Epiſtola, locum præbuit, ut iis tribuerent Apoſtolorum titulum qui, autographe lingua, nihil aliud quam Filii Dei Miſſos, Legatos, Oratores ſignificat, cujuſmodi procul dubio fuere diſcipuli de quibus loquimur. 2. Fit presbyterorum mentio in Actis Apoſtolorum, capite 14. verſiculo 22. in S. Ignatii Martyris, itemque S. Polycarpi ad Philippenſes Epiſtolis, in aliiſque veteribus monumentis numero pluribus. 3. Eſtius ſolide probat ea S. Pauli verba, v. 7. cap. 15. primæ ad Corinthios Epiſtolæ; *Deinde viſus eſt Jacobo, deinde Apoſtolis omnibus*, intelligi debere non de undecim quidem Apoſtolis de quibus in verſiculo 5. jam dictum fuerat, ſed de diſcipulis de quibus agimus; quod admodum vero ſimilem efficit eorum ſententiam, qui ad eos, conjunctim cum cæteris Apoſtolis, referenda contendunt ea divini Servatoris verba quæ refert S. Joannes, cap. 20. *Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos, Accipite Spiritum Sanctum; quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis;* 4. Priorum ſæculorum Epiſcopi ſuorum confratrum nomine parochos honorabant, utpote qui in Eccleſiæ regimine unum cum iis idemque corpus conficerent; 5. Nituntur iidem S. Thomæ auctoritate, qui in tertia ſuæ Summæ parte, q. 67. art. 2. ad 2. parochos appellat *Eccleſiæ minores principes*; eoſdemque ait ſeptuaginta diſcipulis ſucceſſiſſe; 6. Fulciunt ſententiam ſuam Pariſienſis Theologicæ Facultatis auctoritate, quæ nempe non ſemel contrarias aliquas propoſitiones, nominatim, Joannis Guretii Franciſcani, an. 1408. Joannis Sarraſinii Dominicani, an. 1429. Jacobi Vernantii, an. 1664. cenſoria virga notavit. Guretium adegit Facultas, ut huic propoſitioni ſubſcriberet: *Domini curati ſunt in Eccleſia minores prælati, & hierarchæ ex primaria Chriſti inſtitutione, quibus competit ex ſtatu jus prædicandi, confeſſiones audiendi, ſacramenta eccleſiaſtica, ſecundum exigentiam ſui ſtatus & parochianorum, miniſtrandi, decimas & alia jura parochialia recipiendi*, &c. Eadem Facultas Sarraſinium quoque propoſitioni ſubſcribere juſſit, quæ ſequitur; *Omnes poteſtates juriſdictionis Eccleſiæ, alia a papali, ſunt ab ipſo Chriſto quantum ad inſtitutionem & collationem primariam, a Papa autem quantum ad limitationem & diſpenſationem miniſterialem; hujuſmodi poteſtates ſunt de jure divino, & immediate inſtituta a Deo. Ex textu evangelii & doctrina Apoſtolorum habetur expreſſe, Apoſtolis & diſcipulis a Chriſto miſſis auctoritatem juriſdictionis fuiſſe collatam. Dicere, inferiorum prælatorum poteſtatem juriſdictionis, ſive ſint Epiſcopi, ſive curati eſſe immediate a Deo, evangelicæ & apoſtolicæ conſonat veritati.*

Pariſienſis ergo Theologicæ Facultatis ſententia quæ pariter noſtra eſt, in eo eſt poſita, ut pronuntietur divini juris parochos eſſe; eos prælatorum a Chriſto Domino inſtitutorum ſecundum ordinem in Eccleſia conſtituere; eoſdemque ſuam auctoritatem poteſtatemque hierarchicas functiones exercendi proxime a Chriſto ipſo, tamquam Epiſcopos, accepiſſe, cum hoc ſane diſcrimine, quod parochorum auctoritas epiſcopali ſubeſt, & minus late, quam hæc, patet; quamobrem videmus parochos olim in ſuos parochianos, tam clericos quam laicos, externi fori juriſdictionem exercuiſſe, in eoſdemque ſuſpenſionis, interdicti, atque adeo excommunicationis cenſuras tuliſſe, cum ita res poſtulabat. Odo, Pariſienſis Epiſcopus, in ſuis an. 1175. ſynodalibus Conſtitutionibus, ſuæ diœceſeos parochis rationem præſcribit, qua in ſuos quiſque parochianos agere debent; & vult, ut, cum opus fuerit, *ſententias contra eos audacter ferant, & latas diſtricte ſervent*. Saltzburgenſe Concilium, an. 1274. (Capitulo 15. *de Converſis vagabundis*.) celebratum parochis mandat, ut errones vagoſque monachos per eccleſiaſticas cenſuras reprimant: *Nullus deinceps prælatus, nullus plebanus, nullus alius, cujuſcunque ordinis vel religionis exiſtat, maſculum aut feminam tonſurare, aut benedicere ſibi veſtes præſumat, niſi certam de approbatis profiteatur regulam, & ſe deſtinet certo loco, Eos vero vel eas, qui vel quæ contrarium fecerint, a locorum rectoribus vel plebanis per cenſuram eccleſiaſticam, monitione præmiſſa, compelli præcipimus, ut, aut certo religioni ſe conferant, aut religionis veſtem qua vagandi eis præſtat materiam, & opportunitatem accommodat delinquendi, abjiciant,*

Edi-

Digitized by Google

Edictum Caroli IX. diei 16. Aprilis an. 1571. art. 18. id potiſt tamquam certum hujus veteris parochorum poteſtatis aliquod adhuc veſtigium eo tempore remanſiſſe, dum ita pronuntiat: „ Mandavimus, ut prælati, paſtores & parochi monitionibus & cenſuris, quibus in caſibus per ſancta decreta & Concilia licet, uti poſſint. “

Quod ſi quis dicat, prioribus quatuor Eccleſiæ ſæculis, nec parœcias nec parochos extitiſſe, eoſque proinde ex eccleſiaſtica ſolum inſtitutione eſſe; reſpondetur id quod proponitur, falſum eſſe, ſi ſumatur, quam late patere poteſt; cumque univerſim verum eſſet, haud legitimam conſecutionem fore.

Dicere, per priora quatuor Eccleſiæ ſæcula, nullas parœcias, parochos nullos fuiſſe, eſt rem proponere certe falſam, ſiquidem id prorſus generali notione accipiatur. Pro certo habet Euſebius, (Hiſtor. lib. 7. cap. 24.) in Ægypti provinciis, jam inde a S. Dionyſii Alexandrini Epiſcopi tempore, an. 248. parochos non defuiſſe, dum eum ſanctum præſulem refert, cum in Arſinoenſem provinciam, ut Millenariorum errores impugnaret, profectus eſſet, congregaſſe preſbyteros qui in ruribus erant. S. Athanaſius qui, an. 326. (Apologia 2.) in Alexandrina ſede, S. Alexandro ſucceſſit, diſerte nos certos facit magna rura decem in Mareotide cum Eccleſiis fuiſſe cuiuſque preſbyteris qui iiſdem Eccleſiis ad ſervitium addicti erant. Sancto Epiphanio, (Hiſtor. lib. 2. cap. 15.) *hæreſ. 69.* & Sozomeno referentibus, aderant Alexandriæ parochiales Eccleſiæ plures quarum unicuique ad regimen presbyter erat: *Mos erat Alexandriæ*, inquit Sozomenus, *qui etiamnum manet, ut ſub uno Epiſcopo qui omnibus præeſt, presbyteri ſeparatim Eccleſias obtinerent, & populum ad illas convenire ſolitum colligerent*; Arius & Colluthus erant ex eorum numero. Teſtatur idem Euſebius (lib. 2. cap. 16.) eas peculiares Eccleſias a S. Marco ipſo inſtitutas fuiſſe, qui urbem in regiones diviſit, mandavitque, ut cujuſque regionis ſeu ſtationis fideles convenirent in ſtatum locum ſub Seniore, ſacerdote ſcilicet, cui demandata eſſet eorumdem cura, ut ibi divini verbi documenta perciperent, & ſimul euchariſticum panem frangerent, quod hoc ipſo tempore in parochialibus Eccleſiis fieri conſuevit.

Arelatenſe Concilium, an. 314. habitum probat parochos, ab initio ſæculi quarti, per Gallias, tum in urbibus, tum in agris inſtitutos fuiſſe, quandoquidem omnibus Eccleſiæ miniſtris mandat, ut in locis permaneant quibus addicti ſunt; urbiſque diaconis prohibet, ne ſibi functiones tribuant, quæ ad presbyteros, hoc eſt, ad parochos pertinent.

De his qui in quibuſcunque locis ordinati fuerint miniſtri, in ipſis locis perſeverent. (Can. 2.)

De diaconibus urbicis, ut non ſibi tantum præſumant, ſed honorem presbyteris reſervent, ut ſine conſcientia ipſorum nihil tale faciant. (Can. 18.)

Vaſionenſe Concilium, an. 529. ruris presbyteris ſeu parochis mandat, ut juniores clericos ſuis in domibus educent, Pſalteriumque & ſanctas Scripturas edoceant: *Hoc enim placuit, ut omnes presbyteri qui ſunt in parochiis conſtituti, ſecundum conſuetudinem quam per totam Italiam ſatis ſalubriter teneri cognovimus, juniores lectores, quantoſcunque ſine uxore habuerint, ſecum in domo, ubi ipſi habitare videntur, recipiant; & eos quomodo boni patres ſpiritaliter nutrientes, pſalmos parare, divinis lectionibus inſiſtere, & in lege Domini erudire contendant.* (Can. 1.)

At, ſiquidem id ponatur parochos firma & irrevocabili ratione non niſi poſt quartum ſæculum ſtatutos fuiſſe, non proinde ſequitur divini juris eoſdem non eſſe, id unum conſequens ſit Eccleſiæ viſum non eſſe, ante quintum ſæculum, parochis liberum poteſtatis uſum concedere, quæ divino jure cum eorum charactere conjuncta eſt; ita ſcilicet, ut in certo quodam limitatæ regionis ambitu, cui *parœcia* nomen, eos conſtantem firmumque in modum ſtatueret, ubi curiales functiones obirent quarum radicalem poteſtatem a proxima Chriſti Domini miſſione ſeu inſtitutione tenent, quamvis hæc ipſa, quod ad uſum ſeu exercitationem attinet, Eccleſiæ primorumque ejuſdem paſtorum voluntati ſubordinata ſit. Aderat in quaque urbe, prioribus ſæculis, Eccleſia ſeu unica ſeu præcipua, nimirum ea in qua Epiſcopus ſuo cum clero ſuiſque preſbyteris commorabatur. Sufficiebat in iis initiis, ob parvum fidelium numerum, Eccleſia hæc; at, hoc aucto deinceps numero, peculiares Eccleſias erigi fundarique neceſſe fuit, ad quas mittebantur epiſcopalis Eccleſiæ presbyteri, divini ſervitii ibidem obeundi gratia, quo abſoluto, hi presbyteri ad epiſcopalem Eccleſiam redibant. Perſtitit viguitque mos hic, quoad, fidelium peculiarumque Eccleſiarum numero magis magiſque in dies ſuccreſcente, peculiaribus Eccleſiis preſbyteros addici neceſſe fuit, ut in iis ſancti miniſterii functiones aderent; presbyteros, inquam, qui titulum quidem, curam ſeu parœciam, cum juriſdictione quæ eorum cuique neceſſaria erat, ſuos ut parochianos in ſalutis ordine ſinguli regerent, ab Eccleſia & ab Epiſcopis accipiebant, at non radicalem poteſtatem eorum characteri adhærentem quam proxime a Deo tenent, quæque proinde divinæ inſtitutionis eſt.

§. II.

Parochorum jura & privilegia.

PArochi, cum per divinam inſtitutionem ſuis in parœciis ordinarii ſacramentorum miniſtri ſint, hæc ibidem adminiſtrandi jus obtinent; nulluſque presbyter id facere ſive expreſſo aut tacito eorum conſenſu poteſt, præter quam Epiſcopi juſſu, vel in neceſſitatis caſu, quoad ſacramenta quædam, cujuſmodi ſunt baptiſmus & pœnitentia. Poſſunt etiam ipſi, ſi velint, concionari, quamvis Epiſcopus concionatores pro conſuetis ſtationibus ad eos mittat; non poſſunt tamen ſine Epiſcopi venia ſanctum Sacramentum exponere.

Eo quoque jure gaudent, ut ſuarum parœciarum ſcholas viſitent, dum eorum æditui rationem reddunt, interſint, horumque electioni præſint; adſint, cum in eorum parœciis de novis pietatis locis ac monaſteriis inſtituendis, aut fundationibus redigendis agitur; teſtamenta recipiant, licet iis inſint legata pia, dummodo non in eorum, ipſorumve conſanguineorum favorem ſint, requiſitis tamen ſervatis formis; præſtantiores Eccleſiæ ſuæ ſedes, pro perſonarum dignitate, tribuant, cum hæ ſedes a jure notatæ non ſint.

Pertinet etiam ad parochos, communi jure, vicarios & presbyteros habituatos ſuarum parœciarum eligere; iis horam indicare qua Miſſam quaqua die dicere debent, eos deſtituere; denique moderari quidquid ſpectat ad ſpiritale regimen quod continetur divini Officii celebratione, ſacramentorum adminiſtratione, documentis, catechiſmis, concionibus, precibus, ſepulturæ cæremoniis, &c. At quamvis ſecundum in hierarchia gradum teneant, conſtituantque ſecundum ordinem principum ſeu prælatorum Eccleſiæ, hoc tamen tempore, nulla in externo & contentioſo foro juriſdictione pollent; adeoque non poſſunt cenſuras infligere, licet id olim præſtiterint. Quibuſcunque tandem proviſionibus inſtructi fuerint, Epiſcopo ſe præſentent, neceſſe eſt, ut ab eo, per litteras *viſa*, miſſionem ſeu inſtitutionem cum auctoritate conjunctam recipiant, cujus vi poſſint evangelium nuntiare, confeſſiones audire, curialibus omnibus muneribus fungi; parochi enim, etſi Epiſcoporum in paſtorali ſollicitudine coadjutores & cooperatores ſint, non ſunt tamen abſoluta capita, quibus ea poteſtas ſuppetat, ut animarum curam exerceant, quin ab Epiſcopis ipſis pendeant. *Quære* OBLATIO.

§. III.

Parochorum obligationes & munia.

1. CUm parochi, ſui ſtatus vi, populorum qui eorum curæ concrediti ſunt, doctores, paſtores & patres ſint, debent erudire, concionari, catechiſmum tradere ipſi per ſe, cum poſſunt, aut per alios, cum legitime impediti ſunt; & hæ quidem inſtitutiones potiſſimum dominicis feſtiſque diebus peragi debent. Ei quoque obligationi ſubſunt, ut, iis ipſis diebus, Miſſam pro ſuis populis dicant, & ſiquidem eam aliis applicant, nullam retributionem accipiant. Debent præterea per hebdomadam celebrare, e parœciarum uſu, in quibus exiſtunt; obitibus omnibuſque fundationibus, temporibus locisque notatis, accurate facere ſatis; Baptiſmi, Pœnitentiæ, Euchariſtiæ, Extremæ Unctionis ſacramenta adminiſtrare, quin ob hanc adminiſtrationem quicquam expoſcant; invigilare, ut parochianus quiſque confiteatur, ſuum paſcha peragat, confirmationem, cum par eſt, ſuſcipiant; pauperibus ſolatium afferre, eoſdemque, cum mori contigerit, gratis ſepulturæ dare; infirmos viſitare, afflictos ſolari, hortari & corrigere peccatores ſecundum prudentiæ regulas; cum omnibus pacem ſervare, litibus & diſſenſionibus abdicatis; pro ſuarum parœciarum clericis, præſertim vero pro confeſſariis collationes habere, ſeque de eorum agendi ratione ſollicitos exhibere.

2. Parochi non ſatis habere debent ſuis parochianis documenta tradere & ſacramenta adminiſtrare; iiſdem ædificationi eſſe debent ad regulas exacta vitæ ratio-

ne, morum ſanctitate, virtutum ſplendore. Fidem, ſpem, Dei & proximi amorem, religionem, ſinceram ſolidamque pietatem, circumſpectam ſollicitudinem, humilitatem, ſuavitatem, modeſtiam, patientiam, animi robur, firmitatem, vigilantiam, caſtitatem, macerationem, pœnitentiam, privatæ utilitatis oblivionem, erga pauperes omneſque miſeros charitatem, has omnes ſingulaſque virtutes parochus eminenter poſſidere debet, ſuis ut exemplis quæ ſemper efficaciora quam verba ſunt, earum uſum inſpiret.

3. Quoniam parochi ſine accurata reſidentia ſuas peculiares obligationes explere non poſſunt, debent proinde ſuis in parœciis reſidere, in presbyterio degere, ſibique ad ſervitium viros, aut, hi ſi deſint, perſpectæ probitatis feminas quæ annos quadraginta quinque ſeu quinquaginta, pro peculiarium diœceſeon ſtatutis, natæ ſint, adhibere. Reſidentiæ lex adeo graviter ac ſtricte parochos obligat, ut ne peſtis quidem, aliarumve ejuſmodi calamitatum tempore, quæ parochianis imminent eoſdemve divexant, poſſint ſe fugæ dare; nimirum, e converſo, in his ipſis occaſionibus maxime; ſi unquam, debent iis præſto eſſe, quippe qui tum ſane magis eorum ope ac præſidio indigent: mercenarius ad periculi aſpectum fugit; paſtor ſuam pro grege vitam dat.

§. IV.

Parochi primitivi.

PArochus primitivus, ex ipſa nominis vi, ſacerdos eſt cui olim demandata parœcia fuit, cujus cura ad alium migravit qui ejus loco eidem deſervit. Itaque primitivi parochi ſunt qui parœciarum ſervitium perpetuis vicariis committunt, quibus congruam portionem tribuunt; quod abbatibus, capitulis & monaſteriis convenit, qui parochi primitivi, per parœcias his communitatibus additas unitaſque, evaſerunt. Docti viri plures primitivorum parochorum originem referunt ad Emeritenſe Concilium, an. 666. celebratum quod, per decimum ſecundum canonem, permittit Epiſcopo, ut in parœciis presbyteros & diaconos ſumat, & in ſua cathedrali Eccleſia collocet, quorum miniſterio utatur, quin iidem presbyteri, ita translati, ſuis parœciis invigilare deſinant, quarum reditum percipere pergent, operam dantes, ut iis vicarii deſerviant quibus penſionem dabunt; quæ etiamnum præcipua parochorum primitivorum obligatio eſt: *Hoc elegit unanimitas noſtra, ut omnes Epiſcopos provinciæ noſtræ, ſi voluerint, de parochianis presbyteris atque diaconibus cathedralem ſibi in principali Eccleſia facere maneat per omnia licentia.... Et quamvis ab Epiſcopo ſuo ſtipendii cauſa per bonam obedientiam aliquid accipiant, ab Eccleſiis tamen in quibus prius conſecrati ſunt, vel a rebus earum extranei non maneant; ſed pontificali electione, presbyteri ipſius ordinatione, presbyter alius inſtituatur, qui ſanctum officium peragat; & diſcretione prioris presbyteri, victum & veſtitum rationabiliter illi miniſtretur (miniſtrent), ut non egeant.* Parochi primitivi luculentius expreſſi comperiuntur in 16. Aquiſgranenſis Concilii, an. 836. habiti canone: *Unicuique Eccleſiæ ſuus providentur ab Epiſcopis presbyter, ut per ſe eam tenere poſſit, aut etiam priori presbytero ſubjugatus miniſterium ſacerdotale perficere poſſit.* Presbyter qui tenet Eccleſiam *per ſe*, qui ſcilicet ab alio pendeat, is demum eſt de quo ſermo, parochus prior, ſeu primitivus; presbyter *qui ipſi ſubjugatus eſt*, ei nempe ſubeſt ab eoque pendet, ſubalternus parochus eſt. *Vide* quoad parochos primitivos, declarationem Ludovici Regis XVI. die 15. Januarii an. 1731. editam quæ eliam diei 5. Octobris an. 1726. continet explicatque; extat ea declaratio hoc in Opere ad ſuperioris tomi calcem.

§. V.

Parochi regulares.

APpellantur *parœciæ regulares, parœciæ prioratus, parœciæ exemptæ* quæ a regularibus ſeu religioſis occupantur & adminiſtrantur. Ejuſmodi parœciæ pene omnes e monaſteriis canonicorum regularium ordinis ſancti Auguſtini, vel a Præmonſtratenſis ordinis monaſteriis, vel a S. Joannis Jeroſolymitani commendatoribus pendent. In abbatiis quæ in commendam tenentur, capitula regularia, in iis vero quæ in titulum poſſidentur, abbates præſentare debent Epiſcopis e communitatis religioſis unum, ut ab iis animarum onus accipiat; atque hi religioſi ita animarum curæ in parœcia addicti, in conſecutionem præſentationis ſuperiorum & acceptationis Epiſcoporum, *parochi regulares*, ſeu *parochi priores* nuncupantur.

Parochi regulares ſubduntur Epiſcoporum juriſdictioni, qui de omnibus eorumdem parochorum erratis & prævaricationibus cognoſcendi jus obtinent. Eſt hæc diſpoſitio arreſti parlamenti Pariſienſis diei 7. Maji an. 1646. & alterius diei 8. Februarii an. 1636. pro Epiſcopo Ambianenſi. Itaque horum parochorum generales aliique ſuperiores nulla in eos juriſdictione gaudent, ut id cognoſcant quod curiales functiones ſpectat.

Canonici regulares ſancti Auguſtini qui beneficia curata poſſident, ſine ulla præcedenti monitione ac ſine proceſſus forma, revocari & amoveri ab iiſdem beneficiis, & in congregationis monaſteria mitti poſſunt ab ejuſdem capitulo aut ſuperiore generali, ob culpas ab iis patratas, vel etiam ob ordinis bonum & emolumentum, ſi res ita ferat, ex Epiſcoporum tamen conſenſu, in quorum diœceſibus beneficia ſita ſunt, & non aliter. (Monumenta Cleri, Tom. 3. pag. 790. & ſeq.)

Inventum eſt, quod multi, arbitrii ſui temeritate, & quod eſt gravius, ducti cupiditate, presbyteris quibuslibet, abſque conſenſu Epiſcoporum, Eccleſias dant vel auferunt. Unde oportet, ut, canonica regula ſervata, nullus, abſque conſenſu Epiſcopi, cuilibet presbytero Eccleſiam det; quam ſi juſte adeptus fuerit, hanc non niſi gravi culpa ſua, & coram Epiſcopo canonica ſeveritate amittat. (Concilium Cabillonenſe, an. 813. canon. 42.)

Presbyterorum vero qui præſunt Eccleſiæ Chriſti..., miniſterium eſſe videtur, ut in doctrina præſint populis, & in officio prædicandi.... item ut de omnibus hominibus qui ad eorum Eccleſiam pertinent, per omnia curam gerant, ſcientes ſe pro certo reddituros rationem pro ipſis in die judicii.... Quapropter ab ortu nativitatis, cujuſque ad ſe pertinentis prædictam curam habeat, ne aliquis eorum abſque renatione ſacri baptiſmatis moriatur. Poſt acceptum autem ſacrum baptiſma, ſine manus impoſitione Epiſcopi, non remaneat; ac deinde imbuatur ſcire orationem dominicam atque ſymbolum; poſtea vero, qualiter vivere debeat, doceatur. Si forte vitioſus vel criminoſus apparuerit, qualiter corrigatur, provideat. Si autem infirmitate depreſſus fuerit, ne confeſſione atque oratione ſacerdotali, necnon unctione ſanctificati olei per ejus negligentiam careat. Denique ſi finem urgentem perſpexerit, commendet animam chriſtianam Domino Deo ſuo more ſacerdotali, cum acceptione ſacræ communionis, corpuſque ſepultura, non ut mos eſt Gentilium, ſed ſicut Chriſtianorum. (Concilium Aquiſgranenſe, an. 836. cap. 2. tit. *de Vita & doctrina inferiorum ordinum*, can. 4e.)

Quicunque habent curam animarum, ad ordinem ſacerdotum promoveantur, ubi citius poterunt commode promoveri.... Volumus igitur & diſtricte præcipimus, ut quælibet parochialis Eccleſia proprium habeat & perpetuum ſacerdotem qui perſonaliter deſerviat in eadem; ita quod unica perſona una parochiali Eccleſia ſit contenta, ſtatutum Concilii recolens, quo cavetur, ut, quicunque receperit beneficium habens curam animarum vel reſidentiam annexam, ſi prius tale beneficium obtinebat, eo ſit ipſo jure privatus; & ſi forte illud retinere contenderit, etiam alio ſpolietur. (Concilium Biterrenſe, an. 1233. can. 1e.)

Præcipimus etiam, quod ſacerdotes parochiales ſtudeant exponere populo diebus dominicis articulos fidei ſimpliciter ac diſtincte. (Concilium Biterrenſe, an. 1246. can. 7.)

Statuimus, quod nullus Eccleſiam curatam de cætero teneat, vel regendam ſuſcipiat, aut ſuſceptam tenere præſumat, niſi a nobis vel Archidiacono, & eorum vices gerentibus (quibus hoc de jure vel conſuetudine competere dignoſcitur) de eadem fuerit legitime inſtitutus, cum alias non habeat claves ligandi vel ſolvendi. (Concilium Colonienſe, an. 1310. can. 12.)

Præſentati, ſeu electi, vel nominati a quibuſcunque eccleſiaſticis perſonis, etiam Sedis apoſtolicæ nunciis, ad quævis eccleſiaſtica beneficia non inſtituantur, nec confirmentur, ne ue admittantur, etiam prætextu cujuſvis privilegii ſeu conſuetudinis, etiam ab immemorabili tempore præſcriptæ, niſi fuerint prius a locorum ordinariis examinati, & idonei reperti; & nullus appellationis remedio ſe tueri poſſit, quo minus examen ſubire teneatur: præſentatis tamen, electis ſeu nominatis ab univerſitatibus ſeu collegiis generalium ſtudiorum exceptis. (Concilium Tridentinum, Seſſ. 7. cap. 13. *de Reform.*)

Nemo ad dignitates quaſcunque quibus animarum cura ſubeſt, promoveatur, niſi qui ſaltem vigeſimum quintum ſuæ ætatis annum attigerit. (Seſſ. 24. cap. 12. *de Reform.*)

Omnium parochialium Eccleſiarum rectores obteſtatur in Domino ſancta Synodus cum ſuo grege vivere, & ipſi pro

officio

officio deſervire .... Porro ne quis ſe defunctum munere ſuo putet, ſi otioſus in Eccleſia deſideat, intelligat, quoniam præcepto divino mandatum eſt omnibus quibus animarum cura commiſſa eſt, oves ſuas cognoſcere, pro his ſacrificium offerre, verbique divini & ſacramentorum adminiſtratione ac bonorum omnium operum exemplo paſcere, pauperum aliarumque miſerabilium perſonarum curam paternam pro viribus gerere; quæ omnia nequaquam ab his præſtari & impleri poſſunt, qui gregi ſuo non adſiſtunt, neque invigilant, (Concilium Remenſe, an. 1564. *De Reſidentia Curatorum*, Statut. 1.)

Paſtores non modo præſentia, ſed officio ac miniſterio reſideant in ſuis Eccleſiis; ac per ſe, quantum liceat, doceant, ſacrificium offerant, ſacramenta miniſtrent. (Concilium Cameracenſe, an. 1565. tit. 12. *de Paſtor. Reſid.* cap. 2.)

Paſtores inſtituti diligenter advigilent ſuper ſuorum parochianorum vita, converſatione & religione, ac illos frequenter moneant, viſitent, hortentur & corripiant, infirmos conſolentur & ad patientiam inſtruant; ut eccleſiaſtica ſacramenta, non ſolum quando ad hoc requiſiti fuerint, iis adminiſtrent, ſed propoſita ipſis ſacramentorum utilitate ac neceſſitate, etiam ſe ad illa adminiſtranda offerant paratos, & illos ad petendum ea ſibi adminiſtrari, ſalutari admonitione inducant. (Concilium Mechlinienſe, an. 1570. titulo *de Decanis Chriſtian. Paſtoribus & eorum Offic.* cap. 7.)

In curatis duo primum requiruntur, capacitas & poteſtas; nihil enim magis officit Eccleſiæ Dei, quam quod indigni præficiuntur curæ animarum, & ad aliorum aſſumuntur regimen, qui ſe ipſos regere non poſſunt. De hoc providetur per examen. Deinde poteſtas expoſcitur, quæ per inſtitutionem & collationem committitur. Nam niſi curati, ligandi atque ſolvendi poteſtate a Prælatis legitime accepta fuerint præditi, decipiunt populum, nec abſolvunt a peccatis .... Monemus & adhortamur curatos, ut divinorum præceptorum memores, gregem paſcant & regant in judicio & veritate; ut declaramus eiſdem præceptis, parœcialibus Eccleſiis quocunque nomine & titulo præfectos obligari ad perſonalem in ſua Eccleſia & parœcia reſidentiam, ubi injuncto ſibi officio defungi teneantur, neque abeſſe poſſe, niſi ex juſta, legitima & canonica cauſa ab ordinario in ſcriptis approbanda, juxta Concilii Tridentini decretum ... Nihil adeo curatum atque totum clerum commendat, & Eccleſiam ædificat, quam ſancta ac honeſtæ vitæ exemplum, in verbo, in converſatione, in charitate, in caſtitate, quemadmodum apud Apoſtolum eſt .... Sciant parœci aut vicarii ſe obligari per ſe vel alios idoneos, ſi impediti fuerint, aut incapaces; ſaltem dominicis & feſtis ſolemnibus ad plebes ſibi commiſſas, pro ſua & earum capacitate paſcendas ſalutaribus verbis, docendo quæ omnibus ſcire neceſſarium eſt ad ſalutem, annunciandoque eis, cum ſermonis brevitate & facilitate, vitia quæ eos oporteat declinare, & quas ſectari virtutes oporteat, ut pœnam æternam evadere, & cæleſtem gloriam conſequi valeant. Ut autem quilibet parœcus ſuo officio defungi queat, catechiſmum Romanum latine & gallice habeat, & ex ejus præſcripto doctrinam de Symbolo Apoſtolorum, legis decalogo, ſacramentis, atque aliis ad ſalutem neceſſariis tradat. Frequenter quoque ut libenter in bibliis ſacris & homiliis Patrum legat, unde ad captum populi ſui & ædificationem quæ videbuntur conducere, ſeligat. (Concilium Rothomagenſe, an. 1581. tit. *de Curatorum & alior. Presbyt. Offic.*)

Quantum ad curatos attinet, qui ab Epiſcopis in partem ſollicitudinis vocati ſunt, ſtatuimus, ut .... aſſidue reſideant in ſuis beneficiis, nec ea deſerant, ut alteri beneficio, vel negotio vacent .... & quoniam parum prodeſt paſtorem non abeſſe, niſi præſens & bona vita exemplo, & competentis doctrinæ munere gregis ſibi commiſſi ſalutem promoveat; præcipimus parœcis, ut non ſolum inculpate vivant, verum etiam ſemper habeant præ manibus, aſſiduaque lectione librum aliquem de adminiſtratione ſacramentorum, vel catechiſmum editum auctoritate Concilii Tridentini .... ex quo ſingulis diebus dominicis aliquid depromant, quod evangelio aptari & populo proponi poſſit. (Concilium Remenſe, an. 1583. tit. *de Curatis.*)

Parochi qui in partem ſollicitudinis & gubernationis Eccleſiarum ab Epiſcopis vocantur, diligenter muneri ſuo attendere debent, non ignari præcipuas officii ſui eſſe partes populum in Dei lege atque voluntate inſtruere, ſacramentis eccleſiaſticis reficere, atque communire, ſacras ad Deum pro eo preces fundere, & laudabilis vitæ exemplo viam ſalutis præmonſtrare .... Parochi ſingulis feſtis diebus aliquid ex catechiſmo Tridentino (quem latine & gallice auctoritate noſtra editum tenere ſe habere ipſis injungimus) populo proponant de iis rebus quas noſſe chriſtianorum omnium intereſt .... Obſervent inſuper ſui gregis vitia, & communia vel propria cujuſque peccata, iiſque corrigendis cum omni manſuetudine & charitate, cum publice omnes, tum privatim ſingulos admonendo, diligentiam adhibeant. Si qui contentione diſcordes fuerint, vel odia in ſe viciſſim ſuſceperint, aut ſimultates exercuerint, curent eos quamprimum ad pacem & fraternam concordiam revocare. Inquirant præterea ſtudioſe de pauperibus ſuæ parochiæ, præſertim de puellis nubilibus, de viduis, orphanis, pupillis, ægrotis, ſenio confectis, aliiſque perſonis, temporali vel ſpirituali miſericordia indigentibus, quibus & ipſi pro viribus opitulentur, & alios ſuo exemplo atque hortatu ad id officium incitare ſtudeant. (Concilium Burdigalenſe, an. 1583. tit. 18. *de Paroch.*)

Ipſos Epiſcopos, aliosque omnes ad quos jus parœcias conferendi ſpectat, monemus, eiſdem non niſi de viris litteratis, quorumque ſit ſpectata fides & morum integritas, providere, examinatoribus qui in ſingulis diœceſibus deputati debent, ut ſua muneri quam diligentiſſime invigilent, injungentes .... Ne vero ſit inutilis ac otioſa, & ſine fructu eorum reſidentia, ſolliciti ſacramenta ſuis parœcianis adminiſtrent, fideliter populum ſibi commiſſum tum verbo tum exemplo doceant; in primis tum prima tum majoris Miſſarum parœcialium, orationem dominicam, ſalutationem angelicam, ſymbolum fidei, confeſſionis methodum & decalogum cum Eccleſiæ præceptis, necnon ſacramentorum numerum, nomina, eorumque vim & effectum, ſigillatim lingua vernacula, populo declarent, & diſertis verbis, ac diſtincta pronunciatione, efferant. (Concilium Turonenſe, an. 1583. tit. 14. *de Parœcis.*)

Curati non inſtituantur niſi idonei, & ab Epiſcopo probati, & viginti quinque annos nati, & juxta formam a Tridentino Concilio præſcriptam. (Concilium Bituricenſe, an. 1584. tit. 37. *de Rectoribus Eccleſ. Paroch.* can. 1.)

Reſideant, ut Miſſas parochiales per ſe ipſos celebrent, & ſuo muneri ſatisfaciant. (Can. 5.)

In aliis Eccleſiis, Vicariorum munus non exerceant, ſed in propriis Eccleſiis ſuo munere fungantur, & avaritiæ aut turpi quæſtui non ſtudeant. (Can. 13.)

Dominicis diebus parochus non ſolum feſtos dies populo denunciet, ſed etiam illum ſæpe doceat, quæ officia tum in illis, tum in eorum vigiliis colendis, ab eo religioſe præſtari oporteat; eumdem doceat chriſtianum hominem non debere opus aliquod ante ſuſcipere aggredive, quam Dei auxilium religioſis precibus imploret; dicit enim Dominus: Sine me nihil poteſtis facere. *Parochus igitur cujus eſt populum ad optima quæque inſtituta erudire .... cohortetur ac moneat, ut neque publice neque privatim quicquam aggrediantur, niſi primum ſanctis precibus Deo adhibitis; neque cibum ſumant, antequam ſtata prece benedicat; poſt cibum item Domino gratias precatione agat; id enim a nobis expectat qui nos paſcit Deus, ut pro præſtitis ab eo officiis, illi gratias agamus, & ſacrati donis ipſius, laudes ei dicamus .... Parochi proterea perpetuo Eccleſiæ ſuæ aſſiſtant, & gregi invigilent; ſint zelantes in ſalute fidelium procuranda; ſint diligentes in ſacramentis miniſtrandis, & cum ea miniſtrant, animadvertant & ſervent diligenter ſanctas Eccleſiæ ceremonias, ut fideles ex eo ædificentur; ſint ſtudioſi in verbi Dei prædicatione; ſit vigilans eorum cura erga infirmos; ſint diligentes & ſolliciti in divinis officiis, in funeralibus, in proceſſionibus; ſit maxima eorum diligentia in exercitatione populi ad ſtatas orationes; ſit accurata inſtantia in feſtorum dierum cultu obſervando; ſit diligens eorum cura in ſcholis doctrinæ chriſtianæ; ſint ſolliciti in ſpeculatione populi; ſint eorum monita ſalutaria; ſit maxima vigilantia in reliquis parochialis muneris partibus.* (Concilium Aquiſextienſe, an. 1583. titulo *de Parochis & animarum Curatoribus.*)

Quam anxie ſollicitèque commiſſæ ſibi animarum ſaluti invigilare parochi debeant, is facile intelliget, qui iis de populi peccatis rationem reddendam eſſe noverit. Id ne accidat, ſuper gregis cuſtodia perpetuo ſtent, ſacris hortationibus concionibuſque, diebus dominicis & aliis a ſacra Tridentina Synodo præſcriptis feſtivitatibus, habendis, populum de ſalute commonefaciant, ad crebram confeſſionem communionemque incitent .... ægrotos frequenter etiam non vocati adeant; ſuſcipiendorum ſacramentorum neceſſitatem explicent, &, quam maxime poterunt, eorumdem conſcientiæ conſulant; tum denique reliqua omnia parochorum munera fideliter exequantur .... Parochus, ſi quinque in ſua parochia Sacerdotes habeat, iis privatas bis quoque hebdomada renovandas diſceptationes inſtituat; hæ vel de catechiſmi Romani interpretatione, aut de caſibus conſcientiæ, aut denique de certis hujus Concilii decretis erunt .... his honeſtis exercitationibus privatiſque diſputationibus clericos omnes parochiæ ſuæ fines incolentes parochi intereſſe hortentur. (Concilium Toloſanum, an. 1590. *de Parochis*, cap. 3.)

Invigilent Parochi ſuper gregem, & parati ſemper ſint, ne per illorum negligentiam, aut parvuli ſine baptiſmo, aut adulti ſine ſacramentis pœnitentiæ, communionis & extremæ unctionis moriantur. Infirmos ſæpius viſitent & conſo-

Digitized by Google

conſolentur, ac de ſalute animæ moneant .... Tabellam habeant in ſacriſtia, in qua deſcripta ſint officia quæ fieri debent in ſuis Eccleſiis .... Diebus dominicis pronum faciant .... per ſe ipſos ſacramenta miniſtrent, & munera neque officia ſuarum Eccleſiarum præſtent, neque ab ipſis etiam ſecundariis, niſi juſta de cauſa detenti, fieri aut miniſtrari permittant. Penes ſe habeant Biblia Sacra, librum caſuum conſcientiæ, conſtitutiones hujus Synodi provincialis, quas ab omnibus ſibi ſubditis obſervari curabunt. (Concilium Narbonenſe, an. 1609. *de Paroch.* cap. 32.)

Perſpicaces eos (Parochos) ingenio prolixos, & urgentis charitatis pulſu ad vulnera peccatorum detegenda & abſtergenda, ſuaviter perculſos, denique in procuranda animarum ſalute ſummopere patientes convenit & pernecesse eſt reperiri .... Cæterum omnes Parochos in verbo & doctrina laborare, exemplo prælucere, doctrinam chriſtianam docere, bona Eccleſiæ conſervare, presbyterales domos nulli locare, ſed in iiſdem conſuetam & debitam reſidentiam exhibere; ubi vero eaſdem domos dirutas & ſolo æquatas eſſe conſtat, ædificare, ſeu, ut ædificentur, curare, remediis juris utentes, præcipimus. (Concilium Burdigalenſe, an. 1624. *de Paroch.* cap. 10.)

Quicquid de parochis hactenus diximus, in Gallia receptum eſt. Ibidem Parochi ſecundum in Eccleſiæ hierarchia gradum tenent, gaudentque, ſui tituli vi, ordinaria juriſdictione, quæ efficit; ut ad concionandum, ad confeſſiones audiendas, & ad curialia munia cætera ſuis in parœciis obeunda, nulla magis peculiari facultate indigeant, ex articulo 12. edicti menſis Aprilis, hac in re, Tridentini Concilii, in Seſſ. 21. *de Reform.* cap. 2. diſpoſitioni conſentaneo. Eorum inſpectioni ſubeſt quicquid in ipſorum parœciis divinum ſervitium ſpectare poteſt; ejuſmodi nominatim ſunt Eccleſiæ ſubſellia. Mandare tamen iidem non poſſunt, ut ſubſellia tollantur quæ divini ſervitii celebrationi nocuerint; poſſunt ſolum in id actionem intentare, aut ad ea tollenda procedere in mandati conſecutionem quod in viſitationis curſu Epiſcopus tulerit, ex articulo 16. edicti menſis Aprilis an. 1695. Ea poteſtate gaudent, ut tot ſibi Vicarios eligant, quot iis neceſſarii ſunt, dummodo ab Epiſcopo approbati ſint; at ſi tot ſumere Vicarios renuerint, quot parœciarum quibus præſunt, neceſſitas poſtulaverit, Epiſcopus iis Vicarios nominandi jus obtinet, quia, in hoc pertinacis negligentiæ caſu, Parochi jus ad Epiſcopum ejus ſuperiorem devolvitur. Ita judicatum in favorem Epiſcopi Lemovicenſis, per areſtum diei 19. Januarii an. 1690. Quoniam vero Parochis id juris eſt, ut ſibi Vicarios eligant, eos etiam dimittere iidem poſſunt, quin neceſſe habeant, quod attinet ad hanc rem, cuipiam rationem reddere. Poſſunt & ipſi per ſe ſuarum Eccleſiarum ſtationes prædicare, excluſo quovis alio concionatore; at hac in re, ante ſtatum tempus, eos præveniant, oportet, penes quos concionatorum nominatio eſt. Porro cum dicimus Parochos ſuarum Eccleſiarum ſtationes prædicare, præ quovis alio concionatore, poſſe, non ea nobis eſt mens, ut diœceſanum Epiſcopum excludamus, qui nempe cum ſit primus diœceſeos paſtor, præventione gaudet in Parochos, &, cum ei placuerit, curiales functiones in omnibus Eccleſiis quæ ejus juriſdictioni ſubſunt, obire poteſt, modo tamen eas obeat ipſe per ſe, has enim aliis eccleſiaſticis delegare non poteſt, in Parochi præjudicium, cum hic iiſdem peragendis par eſt.

Quod ad ætatem attinet quæ ad parœciam poſſidendam requiritur, non ſemper eadem fuit hoc in capite parlamentorum juriſprudentia; at parlamenta conciliavit Rex per declarationem diei 13. Januarii an. 1742. quam eodem anno, ejuſdemque menſis die 25. Pariſienſe parlamentum in acta retulit, quæque mandat, „ Ut eccleſiaſticorum nulli parœcia ſeu beneficium cum „ animarum cura conjunctum, ſeu ad patronorum „ præſentationem, ſeu ſuorum graduum vi, ſeu quo„ vis alio titulo, ſeu a quovis alio collatore, tribui „ poſſit, niſi reapſe in presbyteratus ordine conſtitu„ tus ſit, completorumque viginti quinque annorum „ ætatem attigerit; aliter, nulla proviſionum quæ im„ petratæ fuerint, ratione habita, quæ nempe tam„ quam nullæ omniſque effectus expertes ſpectabun„ tur, dictam parœciam dictumve beneficium vacans „ & impetrabile, eique, quod inde conſequitur, libe„ re & pleno jure idoneum virum præfici ab iis vo„ lumus ad quos collatio ſeu inſtitutio pertinet. " *Vide* ABSOLUTIO, BAPTISMUS, BENEFICIUM, BONA ECCLESIÆ, CASUS RESERVATI, CENSURÆ, CLERICI, CONFESSARIUS, CONFESSIO, CONCURSUS, DECIMÆ, SEPULTURA, EPISCOPUS, EXAMEN, EXCOMMUNICATIO, FABRICA, FUNDATIO, GRADUATI, HONORARIUM, INCOMPATIBILITAS, INSTITUTIO, JURISDICTIO, MATRIMONIUM, NOVALIA, OBLATIONES, PAROCHIA, ſeu, PAROECIA, PENSIO, PORTIO Congrua, PRESBYTERIUM, SERMO Parochialis, REGISTRUM, RELIGIOSUS, REPARATIO, RESIDENTIA, SACRAMENTUM, SIMONIA, VIATICUM, VICARIUS, VISA, UNIO.

PASCHA, ſeu Paſchæ, feſtum quod magna cum pompa lætitiaque apud Chriſtianos, in memoriam reſurrectionis Chriſti Domini, celebratur. Primis Eccleſiæ ſæculis, aliqua fuit inter fideles, ſuper Paſchatis celebratione, ſententiarum uſuſque varietas. Illud Aſiatici die decima quarta lunæ Martii, Romani vero omneſque Occidentales die dominica proxime ſequente celebrabant. Nicæni primi Concilii quod an. 325. habitum, patres ſtatuerunt, ut ubique terrarum Paſcha die dominica quæ lunæ Martii diem decimam quartam ſequitur, celebraretur; quique huic decreto ſe ſubdere renuerunt, ſpectati fuere tamquam ſchiſmatici, ſub *Quartodecimanorum*, ſeu *Quatuordecimanorum*, hoc eſt, diei decimæ quartæ fautorum nomine.

Omnes qui audent diſſolvere regulam ſancti & magni Concilii quod apud Nicæam congregatum eſt ſub præſentia piiſſimi & venerandi Principis Conſtantini, de ſalutifera ſolemnitate ſacratiſſimi Paſchæ, excommunicandos, & de Eccleſia pellendos eſſe cenſemus, ſi tamen contentioſius adverſus ea quæ bene ſunt decreta, perſtiterint; & hæc quidem de laicis dicta ſint. Si quis autem eorum qui præeſſe noſcuntur Eccleſiæ, aut Epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, poſt hanc definitionem tentaverit, ad ſubverſionem populorum, Eccleſiarumque perturbationem, ſeorſum colligere, & cum Judæis Paſcha celebrare; ſancta Synodus hunc alienum jam hinc ab Eccleſia judicavit, quod non ſolum ſibi, ſed & plurimis cauſa corruptionis & perturbationis extiterit. (Concilium Antiochenum, an. 341. can. 1.)

Horum Conciliorum, aliorumque nonnullorum, quæ in Anglia coacta fuere, quæque eaſdem ſanctiones edidere, decreta non impedierunt, quominus Irlandiæ monachi Paſcha eadem qua Judæi die celebrarent; tandemque non niſi vehementibus ſanctorum Adamannii & Egberti ſollicitationibus ſe dedidere, qui ſcilicet iis perſuaſerunt, ut ſuam veterem conſuetudinem deſerentes, ad univerſam Eccleſiam, ſuper Paſchatis celebratione, ſe conformarent.

Dies quoque alia ſacroſancto Paſchalis feſtivitatis omnibus chriſtianis feriatos eſſe decernimus ab omni opere rurali, fabrili, carpentario, gyneceo, cæmentario, pictorio, venatorio, forenſi, mercatorio, audientiali, ac ſacramentis exigendis; quatenus eiſdem diebus tanto licentius, quanto liberius, omnibus chriſtianis ſancto reſurrectionis laudibus, & ſacroſancto prædicationi jugiter inſiſtere liceat. Quod ſi quis temerarie præſumpſerit, excommunicetur. (Concilium Meldenſe, an. 845. can. 77.)

Conſtantienſe Concilium, an. 1094. decrevit, ut tres tantum Paſchatis, tres item tantum Pentecoſtes feſti dies eſſent. Ad Paſchalem communionem quod ſpectat, eam in ſua quiſque parœcia ſumere debet. *Vide* PAROECIA.

PASTOR. *Vide* PAROCHUS, EPISCOPUS.

PATRIARCHA, PATRIARCHATUS. Tributum fuit patriarchatus nomen ei quæ olim *diœceſis* appellabatur, pluribus provinciis ſcilicet, quæ unum & unicum corpus ſub majoris momenti urbe conſtabant, cujus regimen penes unum eumdemque præfecti prætoris vicarium erat. Eccleſia quæ ſe ad Imperii formam ſtatuerat, ex earum provinciarum Eccleſiis unum & ipſa corpus conſtituit, ſub ejus Epiſcopi juriſdictione, qui præcipuam regebat, *Exarchæ*, ſeu *Patriarchæ* nomine. Itaque Patriarcha eſt Epiſcopus unius ex Orientis quinque diœceſeon capitalibus urbibus, ut nimirum Ægyptus Epiſcopo Alexandrino, Oriens proprie dictus Antiocheno, Aſia Epheſino, Thracia & Pontus Conſtantinopolitano, Palæſtinæ provinciæ aliquot Jeroſolymitano ſubſunt. Romanæ urbis Epiſcopus totius Occidentis Patriarcha eſt. Aliis etiam nonnullis Occidentis Epiſcopis Patriarchæ nomen tribuitur; ejuſmodi ſunt Epiſcopi Gradenſis, Aquilejenſis, Venetus, Bituricenſis, &c.

Patriarchis honoris & juriſdictionis jura ſuppetunt. Honoris jus eſt ſupra Metropolitanum prælatio; juriſdictionis autem jus eſt in eo poſitum, ut Patriarchæ ſui patriarchatus Metropolitanos ordinent, ex omnium patriarchatus epiſcopatuum præſulibus Concilia convocent, & generali ſupra omnes provincias quæ a patriarchatu pendent, inſpectione gaudeant.

Digitized by Google

Sancta & univerſalis Nicæna prima ſynodus antiquam conſuetudinem jubet ſervari per Ægyptum, & provincias quæ ſub ipſa ſunt, ita ut harum omnium Alexandrinus Epiſcopus habeat poteſtatem, decens; Quia & in Romanorum civitate hujuſmodi mos prævaluit; qua pro cauſa & hæc magna & ſancta ſynodus tam in ſeniori & nova Roma, quam in ſede Antiochæ ac Jeroſolymorum, priſtinam conſuetudinem decernit in omnibus conſervari; ita ut earum præſules univerſorum metropolitanorum qui ab ipſis promoventur, & ſive per manus impoſitionem, ſive per pallii dationem, epiſcopalis dignitatis firmitatem accipiunt, habeant poteſtatem; videlicet, ad convocandum eos, urgente neceſſitate, ad ſynodalem conventum, vel etiam ad coercendum illos & caſtigandum, cum fama eos ſuper quibuſdam delictis forſitan accuſaverit.... Quiſquis ergo metropolitanorum proprium Patriarcham contempſerit, & vocationem ejus, quæ ſive ad unum ſolum, ſive ad plures, ſive ad omnes ſit, abſque validiſſima ægrotatione, vel paganorum incurſu, non obedierit, & per totos duos menſes poſt notitiam vocationis, ad proprium venire Patriarcham minime feſtinaverit.... ſegregetur; ſi vero intra unum annum eamdem contumaciam & inobedientiam demonſtraverit, deponatur omnibus modis, & ab omni ſacerdotali operatione decidat, atque a dignitate & honore qui metropolitanis convenerit, propellatur. (Concilium generale Conſtantinopolitanum, an. 859. can. 17.)

PATRINI & MATRINÆ. Patrinus is eſt qui puerum ad baptiſmi fontes tenet, atque nomen imponit; matrina eſt, quæ infantem ad eoſdem fontes ſuſcipit. Patrinus eſt proprie ſpiritalis pater, & matrina ſpiritalis mater infantium quos ambo ad ſacros fontes tenent; ac proinde eorum inſtitutioni ſtudeant, oportet, ſi parentes deſint; ex quo conſequens & illud fit nec hæreticos, nec excommunicatos, nec religioſos aut religioſas, nec ignorantes, nec prava moribus homines ad patrinorum aut matrinorum officium admitti poſſe, quia ſcilicet horum nullus, vel quia ſcientia, vel quia catholica fides, vel quia boni mores, vel quia libertas deeſt, inſtituendis infantibus idoneus eſt; nec magis decet Epiſcopum in ſua diœceſi, parochum in ſua parœcia, beneficiarium in ſui beneficii loco, & generatim clericos in ſacris ordinibus conſtitutos, patrinorum officio fungi. Diœceſeon tamen uſui ſuper hoc capita ſtandum eſt; ſunt enim diœceſes quædam, in quibus clerici ſacris ordinibus initiati, regulares Epiſcopi, ipſique abbates patrinorum munus obire poſſunt.

Vetuſtiſſimus eſt in Eccleſia patrinos & matrinas nominandi mos. Cum baptizabantur adulti plures ac prope nudi baptiſmatis aquis immergebantur, fere viri viros levabant, & feminas feminæ. At cum non alii propemodum quam infantes baptizari, & baptiſma per infuſionem conferri cœptum eſt, patrini quoque & matrinæ baptizandis, uter eſſet eorumdem ſexus, dati, qui eos e luſtralibus aquis tollerent, iis nomen imponerent, eo non baptiſmi teſtes adeſſent, eorum nomine fidem profiterentur, ejuſque ſponſores ſe Eccleſiæ ſiſterent. Haud olim ſtatutus erat patrinorum & matrinarum numerus; tot ſumebantur, quot ſumi lubebat; in præſentia patrinus unus, & una matrina eſt, quibus ſit, oportet, pubertatis ætas, aut ea ſaltem quæ ad officia cognoſcenda opus eſt, quæ iidem contrahunt. In Oriente, patrinus & matrina pro maribus adſunt, at pro puellis matrina tantum.

Ut parentes filios ſuos, & patrini eos quos de fonte lavacri ſuſcipiunt, erudire ſummopere ſtudeant. Illi, quia eos genuerunt, & eis a Domino dati ſunt; iſti, quia pro eis fidejuſſores exiſtunt. (Concilium Arelatenſe, an. 813. can. 19.)

Quicumque igitur viri, quæcumque mulieres de ſacro fonte filios ſpiritualiter ſuſceperunt, cognoſcunt ſe pro eis fidejuſſores extitiſſe apud Deum; & ideo neceſſe eſt, ut ſemper illis ſollicitudinem veræ charitatis impendant, admoneant, & caſtigent, atque corripiant, ut caſtitatem cuſtodiant, virginitatem uſque ad nuptias ſervent, & ceteris bonis operibus dediti ſint.

Nec monachi compatres, nec monachæ commatres ſiant. (Concil. Londinenſe, an. 1102. can. 19.)

Suſceptores infantis (patrini qui dicuntur) merito admonentur, quod ipſi ſint, qui Eccleſiæ nomine, & in Eccleſiæ fide Chriſto parvulos offerant per baptiſmum, ut ſe propemodum pro parvulis fidejuſſores conſtituant, nomine parvuli reſpondentes, quem etiam, poſtquam adoleverit, ſymbolum ſimul & orationem Dominicam edocere, neque vivere Chriſto, ut profeſſione in baptiſmo facta dignum perpetuo agere, ſaltem ubi id neceſſitas poſcere videbitur, cohortari non omittant; proindeque malumus illos deligi provectæ ætatis quam impuberis, ne videatur infans infantem offerre, ut ſponſorem ſe pro alio conſtituere, qui quod promittit, non intelligat; ideoque multo minus, quod non intelligit, docere queat. (Concil. Colonienſe, an. 1536. Part. VII. cap. 4.)

Idem (parochus) moneat ſuſceptores, fidei pro ſuſcepto ſponſores eſſe, itaque eos obligari, cum infans ad adultam ætatem pervenerit, eum docere fidei rudimenta, ſeu ſymbolum, ut ſaltem ejus verba memoria tenere, & recitare valeant, niſi id a parentibus præſtari poſſit. (Concilium Remenſe, an. 1583. tit. *de Baptiſmo*.)

Sciat itaque ad hoc munus non facile debere admitti pueros qui rationis uſum nondum habent; & caveat, ne plures ſuſceptores duobus admittat, ſcilicet unum virum, & unam feminam, propter cognationem ſpiritualem quæ inde contrahitur.

Multo autem minus hæreticos, vel etiam hæreſis ſuſpectos ſinat eſſe fidei ſponſores. Quod ut vitari queat, rogabit ſacerdos clara voce omnes qui puerum baptizandum ad Eccleſiam comitati ſunt, vel ſaltem patrinum & matrinam, numquid velint vivere ac mori in Eccleſia Catholica, Apoſtolica & Romana, abnuenteſque ab officio ſuſcipiendi repellat.

Convenire etiam judicamus, ut Epiſcopus in propria diœceſi, parochus in ſua parœcia, & initiatus ſacris ordinibus in ſua reſidentia & beneficii loco pueros de ſacro fonte non ſuſcipiant; nunquam vero monachus patrinus, vel monialis matrina eſſe queat. Parochus etiam moneat, ne in baptiſmo nomina paganorum pueris imponantur.

Patrinus & matrina cum filiolo, cumque ejus patre & matre ſpiritalem cognationem, ſeu affinitatem contrahunt, quæ inter eos matrimonii dirimens impedimentum parit. (*Vide* ſpiritalis cognationis impedimentum, verbo MATRIMONIUM.)

PATRONUS, PATRONATUS. Patronatus, ſeu jus patronatus facultate potiſſimum continetur præſentandi collatori perſonam quæ vacanti beneficio poſſidendo par ſit, ut ei inſtitutionem tribuat, munia ſcilicet beneficio addicta obeundi poteſtatem concedat. Is proinde patronus eſt, qui hac ad vacans beneficium præſentandi poteſtate ſeu facultate gaudet, ut præſentatus canonicam e collatore inſtitutionem ſuſcipere poſſit. *Vide* COLLATOR, & INSTITUTIO CANONICA.

Ut præſentatio valida ſit, patroni, ac teſtium duorum certam ſedem habentium, non tamen ejuſdem patroni, præſentati, aut collatoris domeſticorum, vel in ſecundo gradu conſanguineorum ſubſcriptione munita ſit, oportet. (Declaratio an. 1646. art. 9.)

Patronorum & Patronatuum origo.

Primis Chriſtianæ religionis ſæculis, eccleſiaſtici tituli pura putaque officia erant, & penes Apoſtolos tantum, eorumque ſucceſſores Epiſcopos erat miniſtrorum delectus, qui operam ſub eorumdem auctoritate conferrent. Poſt ſolum quam beneficium ab officio diſtinctum fuit, & ut ocyus, ſæculo quarto, jus patronatus Eccleſias fundantibus aut dotantibus concedi cœptum, ut eorum munificentia probaretur & quodammodo compenſaretur, iidemque per ejuſmodi grati animi ſpecimen adigerentur, ut de ſuis bonis ad conſtructionem dotationemque templorum Domini, perinde atque ad ſacrorum ejus miniſtrorum ſuſtentationem contribuerent. S. Paulinus qui an. 431. ſupremum diem obiit, in Epiſtola decima ſecunda memoriæ prodit id moris ejus ætate viguiſſe, ut fundatorum elogia in Eccleſiis quas fundaverant, inſcriberentur. At in Conciliis quidem nobis primum patronatus veſtigium occurrit in Arauſicani Concilii primi, an. 441. habiti canone decimo qui repetitur ad verbum in triceſimo ſexto Concilii canone, quod decennio poſt in urbe Arelatanſi celebratum fuit: *Si quis Epiſcoporum in aliena civitatis territorio Eccleſiam ædificare diſponit, vel pro fundi ſui negotio, aut eccleſiaſtica utilitate, vel pro quacunque ſua opportunitate, permiſſa licentia ædificandi, quia prohibere hoc votum nefas eſt, non præſumat dedicationem quæ illi omnimodis reſervatur, in cujus territorio Eccleſia aſſurgit; reſervata ædificanti Epiſcopo hac gratia, ut quos deſiderat clericos in re ſua videre ipſos ordinet is cujus territorium eſt, vel, ſi ordinati jam ſunt, ipſos habere acquieſcat.*

Canon hic Epiſcopo Eccleſiam in aliena diœceſi ædificare volenti eam veniam dat, ut ad ejuſdem ſervitium loci Epiſcopo præſentet eccleſiaſticos quos is ordinare debebit.

Aurelianenſis Concilii an. 541. habiti triceſimus tertius canon mandat, ut qui in ſuo prædio parœciam habere voluerit, det reditus ſatis, clericoſque qui eidem deſerviant: *Si quis in agro ſuo aut habet, aut poſtulat habere diœceſim, primum & terras ei deputet ſufficienter, & clericos qui ibidem ſua officia impleant; ut ſacratis locis reverentia condigna tribuatur.* At omnis an-

tiquis

tiquitatis in hanc rem locupletiſſimum monumentum nobis exhibet Toletani Concilii, an. 655. duodecimus canon, in quo ſuam ita mentem Patres aperiunt: *Quia ergo fieri plerumque cognoſcitur, ut Eccleſiæ parochiales .... ita quorumdam Epiſcoporum vel inſolentia, vel incuria horrendam decidant in ruinam...., ideo pia compaſſione decernimus, ut, quamdiu earumdem fundatores Eccleſiarum in hac vita ſuperſtites extiterint, pro eiſdem locis curam permittantur habere ſollicitam.... atque rectores idoneos in iiſdem baſilicis iidem ipſi offerant Epiſcopis ordinandos.*

Si laicus (Pariſienſis Concilii an. 829. lib. 1. cap. 22. verba ſunt) *idoneum utilemque clericum obtulerit, nulla qualibet occaſione ab Epiſcopo, ſine certa ratione, repellatur; & ſi rejiciendus eſt, diligenti examinatio, & evidens ratio, ne ſcandalum generetur, manifeſtum faciat.* Ab eo tempore, in Conciliis Gallorumque Regum capitularibus ſæpe ſit de patronis ſermo.

Patronorum & Patronatuum genera plura.

Patronatus dividitur 1. in realem & perſonalem. Patronatus realis eſt qui fundo adhæret, eumque ſequitur, ad cujuſcunque manus tranſeat. Ejuſmodi ſunt patronatus, domui, oppido, prædio aut dominio cuipiam addicti. Patronatus perſonalis eſt qui directe ad fundatoris perſonam pertinet, & ad ejus deſcendentes migrat, quin ulli fundo adnexus ſit.

Dividitur 2. patronatus, ut alius mere laicus ſeu laicalis, alius mere eccleſiaſticus, alius mixtus ſeu partim laicalis, partim eccleſiaſticus ſit.

Patronatus mere laicalis is eſt qui ad laicos pertinet, qui Eccleſias fundarunt dotaruntve, aut etiam ad clericos qui de profanis & ſæcularibus bonis Eccleſias & ipſi fundarunt aut dotis locupletarunt.

Patronatus mere eccleſiaſticus eſt qui ad clericum pertinet, ſeu beneficii quod poſſidet, ſeu dignitatis qua inſignitur, ratione habita, ſeu quia ad erigendam, fundandam aut dotandam eccleſiam eccleſiaſtica bona contulit.

Patronatus mixtus is eſt qui ad alios quidem ob patrimonialia bona, ad alios autem ob beneficia ſpectat. Poteſt hic ejuſmodi eſſe fundationis vi, ſiquidem fundatori placuerit præſentationem ſuis hæredibus, & alicui beneficio conjunctim relinquere. Perinde res habet, ſi beneficium ex patrimonialibus ſimul atque eccleſiaſticis bonis fundatum ſit. Poteſt etiam per donationem partis patronatus laicalis, in Eccleſiæ gratiam ab uno ex ejuſdem patronatus poſſeſſoribus factam, patronatus mixtus initiari. Patronatus qui ad communitates aut ſodalitates a clericis laicisque conflatas pertinet, mixtus & ipſe patronatus eſt.

Fere putant canoniſtæ laicalem patronatum, cum ad eccleſiaſticum, ſeu ſæculare, ſeu regulare corpus transfertur, eidemque affigitur, eccleſiaſticum fieri. Si ſubſit dubitandi locus, laicuſne an eccleſiaſticus patronatus ſit, præſumitur laicus, ſi fides Rojo in Animadverſionibus ad titulum *de Jure Patronatus*, Collectioni Gregorii Papæ IX. *in Proleg. cap. 6 pag.* 21. & Van Eſpenio, *Jur. Eccleſ. univ. tit. 25. de Jure Patronatus, cap. 2. De varia ſpecie Juris Patronatus, cap. 2. De varia ſpecie Juris Patronatus, num.* 10. *Tom.* 2. *pag.* 890.

Redactor Monumentorum Cleri (Tom. XII. p. 99. & 101.) contendit hos auctores falli, atque eorum opinionem non niſi falſa priorumque ſæculorum Epiſcopis injurioſa poſtliminum inductione niti, ſcilicet eorum veterum temporum Eccleſias pene omnes a laicis fundatas fuiſſe, ea obducta cauſa, quod antiquorum canonum qui jura ad eccleſiaſticorum titulorum fundatores & patronos ſpectantia moderantur, plerique de laicis eorumque hæredibus tantum loquuntur. Laudati auctores haud animo reputant veterum Conciliorum hac in re ſilentium non probare Epiſcopos qui, quo tempore ea habita fuerunt, in vivis erant, nullam prorſus Eccleſiam ſtruxiſſe, ſed ſolum non opus fuiſſe, ut Concilia canones conderent, ut Epiſcoporum qui eas fundaverant, jura ſtatuerent, quia ſatis nota erant, & a nemine prorſus impugnabantur; ut proinde communis canoniſtarum opinio ſit, in dubio, præſumptionem in favorem Epiſcopi loci eſſe debere; cui quidem opinionis id fundamento eſt, naſcentis Eccleſiæ tempore, Apoſtolos eorumque diſcipulos Eccleſiarum quæ primæ fuere, fundatores eſſe.

Inter Patronatum eccleſiaſticum, & Patronatum laicum diſcrimina.

Lambertinus, in quæſtione decima libri tertii Tractatus *de Jure Patronatus*, ad uſque quadraginta octo inter patronatum eccleſiaſticum, & patronatum laicum diſcrimina in medium affert; quorum hæc præcipue ſunt. 1. Patronis eccleſiaſticis ad ſui juris uſum menſes omnino ſex, & patronis laicis tantummodo quatuor ſuppetunt. 2. Patroni laici in eorum præſentatione, quos collatoribus nominant, variare poſſunt, ſcilicet uno plures aut ſimul aut deinceps ita præſentare; at patronis eccleſiaſticis non eadem libertas eſt. 3. Papa eccleſiaſticos patronos prævenire poteſt, laicos non poteſt. 4. Epiſcopi poſſunt beneficiorum in eorum diœceſibus exiſtentium quæ ad eccleſiaſticum patronatum pertinent, permutationes recipere, ſine patronorum conſenſu; quod facere nequeunt, cum de beneficiis agitur, quæ in laico patronatu ſunt. 5. Titulares, abſque eccleſiaſticorum patronorum conſenſu, beneficia quæ poſſident, reſignare aut permutare poſſunt; non item, ſi beneficia laico patronatui ſubſint. 6. Summus Pontifex de beneficiis in eccleſiaſtico patronatu poſitis ſtatuit, cum eorum titulares moriuntur in curia; at in hac ipſa facti ſpecie, de beneficiis in laico patronatu exiſtentibus ſtatuere non poteſt. 7. Patroni laici non ſubduntur, ut eccleſiaſtici, ex expectativis graduatorum, indultariorum, &c. 8. Admittuntur in Gallia penſiones canonicæ ſuper eccleſiaſtici patronatus beneficiis, ſine patronorum conſenſu, a ſummo Pontifice conſtitutæ; at ibidem non reciperentur penſiones quas ipſe ſuper laici patronatus beneficiis, ſine patronorum placito creare vellet. 9. Cum beneficium alternis vicibus e patroni eccleſiaſtici & patroni laici nominatione eſt, ſi in vacatione quæ in eccleſiaſtici vicem ſeu turnum incidit, beneficium requiritur a graduatis, per eos menſes qui iiſdem affecti ſunt, aut in indultarii gratiam, vel reſignatum eſt in Romana curia, proviſiones quas graduatus, indultarius aut reſignatarius obtinuerunt, eccleſiaſtici quidem patroni turnum replent, at patrono laico præjudicii nihil afferunt. 10. Laicorum patronorum conſenſus ad unionem beneficiorum patronatus laici neceſſarius eſt: eccleſiaſticorum autem patronorum non item ad unionem beneficiorum ſæcularium quæ in eccleſiaſtico patronatu ſunt; *Cum patronorum conſenſu, ſi de jure patronatus laicorum ſint*, inquit Tridentina ſynodus ſeſſ. XXIV. cap. 13. *de Reform.*

Favor laicis patronis conceſſus eo fundamento nititur, quod ipſi beneficiorum ſui patronatus fundatores præſumuntur, at de patronis eccleſiaſticis non idem præſumitur; ſed e converſo præſumitur eos ad lucrativum titulum patronos eſſe, ejuſque uſu ob eam ſolam cauſam gaudere, quia fruuntur Eccleſiæ bonis quæ clericalem titulum cui eorum patronatus addicti ſunt, conſtituunt. (Monum. Cleri, Tom. XII. pag. 107. & ſeq.)

Juris Patronatus acquirendi ratio.

1. Acquirebatur olim jus patronatus, dotanda, vel ædificanda Eccleſia, vel fundo donando, ſuper quo ea ædificanda erat: *Patronum faciunt dos, ædificatio, fundus.* Is unus hoc tempore id juris acquirit, qui eccleſiam ædificat dotatque, aut ſaltem dotat, ſi jam ædificata eſt, nec ei ſuppetit dotis ſatis. Eſt hæc Tridentinæ ſynodi (ſeſſ. XIV. cap. 12. Decret. *de Reformat.*) definitio: *Nemo etiam cujuſvis dignitatis eccleſiaſticæ, vel ſæcularis, quacunque ratione, niſi Eccleſiam, beneficium, aut capellam de novo fundaverit, & conſtruxerit, ſeu jam erectam, quæ tamen ſine ſufficienti dote fuerit, de ſuis propriis & patrimonialibus bonis competenter dotaverit, jus patronatus impetrare aut obtinere poſſit aut debeat.* Quamobrem qui ſolum Eccleſiam ædificarent, vel ad eam ædificandam fundum tribuerent, in præſentia ſpectari non poſſent tamquam benefactores ſeu patroni ex parte, qui id habent, quod dicitur *jus ſemiplenum patronatus*, ad aliorum patronorum diſcrimen qui *pleni & perfecti* vocantur.

2. Jus patronatus acquiritur præſcriptionis vi, quæ ſupra omnem memoriam eſt, ſi id agitur, ut patronatus ſervituti ſubdatur Eccleſia quæ libera per fundationem cenſetur; at ſi in eo ſolum res vertitur, ut contra patronum qui ſuo jure uti neglexit, patronatus quadraginta annorum poſſeſſionis, trinumque deinceps præſentationum probationem afferat, quas ſecutæ fuerint collationes in præſentatorum favorem, & quoad hos ipſos pacifica beneficii fruitio. Horum caſuum primum Tridentina ſynodus (ſeſſ. XXV. cap. 9. *de Reform.*) his verbis definit: *Decernit ſancta ſynodus, ut titulus juris patronatus ſit ex fundatione, vel dotatione; qui ex authentico documento, & aliis jure requiſitis oſtendatur; ſive etiam ex multiplicatis præſentationibus per antiquiſſimum temporis curſum qui hominum memoriam excedat, aliſve ſecundum juris diſpoſitionem.*

4. Jus

Digitized by Google

3. Jus patronatus acquiritur per privilegium a ſummo Pontifice conceſſum ad titulum onaroſum, ea conditione ſcilicat, ut qui privilegium obtinuit, Eccleſiæ dotem ex dimidio augeat. (Bouchel, *Biblioth. Canonic.* verbo PATRONATUS.

4. Jus patronatus acquiritur per donationem aut legatum patroni, cui prorſus integrum eſt, illud, cuicunque voluerit, gratis cedere. Opus eſt tamen Epiſcopi venia, ſi de laico patronatu agitur, niſi patronus ſua omnia bona cum patronatu largiatur.

Juris patronatus Alienatio & Translatio.

Eccleſiaſtici patronatus jus ad omnem tituli cui addictum eſt, poſſeſſorem tranſit, & laici patronatus jus, quod reale eſt, cum gleba transfertur, cui adhæret, etiamſi expreſſa facta non eſſet ejuſdem mentio.

Perſonalis, itemque quivis alius patronatus qui fundo ſeu glebæ non adhæret, vendi non poteſt, quia patronatus cum ipſe per ſe ſit *jus ſpirituali annexum*, ſpectatur ut ſpiritualis res quæ in commercium venire non debet. At fundum vendi licet, cui patronatus jus adnexum occurrit, quia, in hac facti ſpecie, non niſi fundum afficit venditio, & patronatus tamque fundi acceſſorium, quin vendatur, ad acquirentem tranſit.

Cum dominus terram alienat, cui jus patronatus addictum eſt, ſibi jus hoc reſervare poteſt, ut perſonalis ejus familiæ addictus patronatus evadat. Hac de cauſa, patronatus, fundi alienatione nihil obſtante, Regis perſonæ addictus remanet. (Turnetius, littera P, cap. 19. & 42.)

Patronatus transfertur, ſiquidem cum alio patronatu permutatur, ſeu commutetur, non item, ſi cum temporali re, quia patronatus a ſpiritualium rerum numero eſſe cenſetur. Eccleſiaſticus patronatus cum laicali commutari poteſt, dummodo commutatio ab Epiſcopo confirmetur. (Monumenta Cleri, Tom. XII. pag. 518.)

Juris patronatus Extinctio.

Jus patronatus extinguitur, 1. cum patronus illud Eccleſiæ remittit; 2. per præſcriptionem; 3. cum patronus evadit beneficii collator, cujus ſimplici nominatione gaudebat, quæ *conſolidatio collationis & præſentationis* a canoniſtis appellatur; 4. cum Eccleſia diruta omnino eſt, ſeu per ædificiorum excidium, ſeu per bonorum jacturam, quibus ejus dotatio conſtabat; 5. per extinctionem perſonæ, aut familiæ, aut confraternitatis, aut communitatis, alteriuſque ſocietatis, quibus patronatus addictus erat. (Monum. Cleri, Tom. XII. pag. 569. & ſeq.)

Patronorum Jura & Prærogativa.

Patronis utilia & honorifica jura ſuppetunt, quæ feré canoniſtæ hoc dyſtico complectuntur:

Patrono debetur honor, onus, utilitaſque;
Præſentet, præſit, defendat, alatur egenus.

Patronorum tamen jura non eadem ubique ſunt. Ex Dumoulinio, aliiſque doctis canoniſtis pluribus, pleni fundatores, qui nempe fundum donarunt, ſuper quo Eccleſia conſtructa eſt, & hanc dotarunt, erigendamque curarunt, præſentationem communi jure, eamque veluti eorumdem bonorum diſpoſitionis conſecutionem obtinent; contendunt alii hos ipſos fundatores præſentatione, cæteriſque prærogativis ex Eccleſiæ tantum conceſſione gaudere. Honoris locum in proceſſionibus patroni tenent; his quoque ante alios aqua benedicta, panis benedictus, incenſum, & pax tribuuntur; iiſdem id juris eſt, ut ſua ſtemmata, ſeu titulos & zonas funebres circum Eccleſiam & extra ſolum pingi & apponi jubeant, cum domini juriſdicentes mandare poſſint, ut eadem & extra & intra ponantur. Patronis, ſi in paupertatem inciderint, id juris eſt, ut a titulari exigant ejus redituum portionem, quo ſuis rationibus conſulant. *Quære* FUNDATOR, & PANIS BENEDICTUS.

Patronorum Officia.

Tenentur patroni pro viribus Eccleſiam defendere, invigilare, ut divinum ſervitium omni cum dignitate peragatur, quæ Dei majeſtatem decet, Sacerdotes monere, ut Eccleſiaſtica bona e fundatorum menta adminiſtrent, eoſque ſi monita parvi penderint, apud Epiſcopos alioſque competentes judices denuntiare. At officiorum quibus patroni ſubſunt, eſt illud primum præcipuumque, ut ad ſuorum pattonatuum beneficia eos tantum præſentent, qui omnino digni, omnibuſque muniis quæ ad ea pertinent, ſancte obeundis cumulatiſſime pares ſint.

Accidit interdum, quod patroni Eccleſiarum tam clerici, quam laici, præſentant illiteratos ad regimen animarum; quod fieri prohibemus. Et ſi quis patronus contra hanc inhibitionem venire præſumpſerit, jure careat præſentandi illa vice. (Concilium Caſtri Gontacii, an. 1231. can. 15.)

Ordinamus in primis, quod nullus prælatus eccleſiaſticus, vel patronus ſe per litteras obliget ad collationem ſeu præſentationem beneficii non vacantis; &, ſi contra fecerit, decernimus ipſum ex obligatione hujuſmodi non teneri; & promittens, per ſuperiorem pœna canonica puniatur. (Concilium Nannetenſe, an. 1264. cap. 1.)

Sane cum in collatione bonorum eccleſiaſticorum haberi debeat principaliter ante oculos ſolus Deus, diſtricte præcipimus & mandamus, ut omnia eccleſiaſtica bona perſonis idoneis, & ſtatuto a canonibus tempore conferantur, nullo precepto, vel promiſſo, remotis omni conditione & pacto ... Si autem aliquis ſcienter contra fecerit ... in pœnam ipſius conferentis & ejus qui recipit, ſic collata ad ſuperiorum collationem, ea vice, tamquam vacantia, per ſtatutum hujuſmodi devolvantur. (Concilium Albiganſe, an. 1254. can. 56.)

Patroni tum eccleſiaſtici, tum laici, videbunt, ut idoneos archidiaconos præſentent. Compertum ſiquidem habemus, quam hic ſupra modum peccetur. Sunt enim qui tantum filios ac conſanguineos, ſeu aliter ipſis addictos, citra ullum delectum, aut diſcrimen ſcientiæ, morum, ac ætatis, beneficiis eccleſiaſticis admovent; ſunt qui admotis nomen tantum relinquunt, cenſum autem, atque eccleſiaſticos reditus ſibi auſu quodam ſacrilego uſurpant. Quæ omnia cum ſanctorum Patrum ſanctionibus damnentur, multorumque malorum in Eccleſia Dei cauſa ſint, poſthac non committi ... ex animo cupimus. (Concilium Colonienſe, an. 1536. part. 1. cap. 9.)

Res eſt pernicioſi exempli, & quæ gravem ſæpe Eccleſiis calamitatem affert, quod patroni, tum eccleſiaſtici, tum laici propinquitate junctos, aut aliis meritis & officiis ſibi conciliatos, ſine omni ætatis aut eruditionis reſpectu, idoneis præteritis, ad beneficia eccleſiaſtica admoveant. Alii de cenſibus beneficiorum partem ſibi retinent, aut etiam in totum fructus beneficiorum intercipiunt, his quibus ea ad ſpeciem infamis cupiditatis ſuæ, præſenti conſtitutione provinciali in Domino hortamur, & peremptorie monemus, ut a pernicioſo hoc conatu ſibi temperent; alioqui ſeveritate pœnarum rigide cenſemus coercendos, ac talis beneficii collatione, vel præſentatione, ſaltem pro hac vice, aut, pro gravitate exceſſus, per totam vitam ſuam privandos; ita tamen, ut collatio talis beneficii hæredibus, aut ſucceſſoribus eorum integre reſtituatur, & libere permittatur. (Concilium Moguntinum, an. 1749. cap. 68. *Quære* COLLATOR.)

Perſona jus patronatus exercendi capaces.

E communi canoniſtarum opinione, pupillus qui ſeptimum ætatis annum complevit, ad ſui patronatus beneficia præſentare poteſt; at ſi cujus temporalis dominationis, juriſve ejus familiæ addicti ratione præſentet, tutoris, quoad pupillaritas perſtat, auctoritate opus habet. Non ita res habet, ſi pupillus beneficiorum ratione præſentet, de quibus eidem proviſum eſt. (Monum. Cleri, Tom. XII. pag. 193.)

Cum patroni ſuo juri exercendo impares ſunt, ut cum hæreſin amplectuntur, ejus exercitatio, ſeu communi, ſeu Principis conceſſione, ad Epiſcopos pertinet; quod deciſum non eſt per declarationis diei 16. Decembris an. 1656. articulum 5. qui jus hoc Epiſcopis tribuit. (Monum. Cleri, Tom. XI. p. 1297.)

Putant vulgo canoniſtæ pro cauſis ad patronatus ſpectantibus competentem ſolum Eccleſiæ judicem eſſe; verum, ex Gallica juriſprudentia, Eccleſiæ judex hac competentia tum ſolum gaudet, cum patronatus actio inter eccleſiaſticas perſonas, & eccleſiaſtici beneficii ratione ad petitorium intentata eſt; at, quoniam hæc facti ſpecies ſe nunquam offert, quia ſuper patronatu litigia per querelam, ſervatamque poſſeſſionem ſemper intentantur, Eccleſiæ judices omnino patronatus negotiorum cognitione ſpoliati remanent. (Monumenta Cleri, Tom. XII. pag. 583.) Quod Epiſcopis extra contentionem, e communi jure, relinquitur, id demum eſt, ut de eorum moribus & capacitatibus, quos patroni præſentant, neceſſarii judices ſint, ita ſcilicet, ut, ſi patroni, eum ad beneficium præſentare ſolum poſſint, illud conferre auſi fuerint, eorum proviſionibus non alia, ut ſummam, quam puræ putæque præſenta-

ſentationis vis inſit: *Item decretum eſt, ut nullus laicorum alicui presbytero ſuam commendet Eccleſiam, praeter conſenſum Epiſcopi; ſed eum prius mittat ſuo Epiſcopo, vel ejus Vicario, ut probetur, ſi ſcientia, aetate & moribus talis ſit, ut ſibi populus Dei commendetur.* (Concilium Selingſtadienſe, an. 1022. can. 13.)

Item ſtatuimus, quod nullus in aliquo beneficio eccleſiaſtico ſolum jus obtinens patronatus, cum ipſum vacare contigerit, ad ipſum conferendum procedat. Quod ſi ſecus egerit, in illa vacatione jus praeſentandi ipſo facto amittat; & ſuperior ad quem inſtitutio pertinet, plenam ejus diſpoſitionem habeat illa vice. (Concilium Avenionenſe, an. 1326. can. 30.)

Non liceat praeterea patrono, cujuſvis privilegii praetextu, aliquem ad beneficia ſui juris patronatus, niſi Epiſcopo loci ordinario, ad quem proviſio, ſeu inſtitutio ipſius beneficii, ceſſante privilegio, jure pertineret, quoquo modo, praeſentare; alias praeſentatio ac inſtitutio forſan ſecuta nulla ſint & eſſe intelligantur. (Concilium Tridentinum, Seſſ. 14. cap. 13. *de Reform.*) (Vide Simoniam, in Tractatu *de Jure Patronatu.*)

PAULIANISTÆ, ſectatores Pauli Samoſateni, qui ita nominatus, quia in urbe Samoſata, Comagenae in Syria Euphratenſi, Meſopotamiam verſus, metropoli natus erat. Paulus, ſub annum 262. Antiochenus Epiſcopus electus fuit, divinarumque Perſonarum diſtinctionem negavit, inquiens in Trinitate non eſſe perſonas tres, ſed attributa ſolum tria, ſub quibus Divinitas ſe hominibus patefecerat. Ajebat praeterea Chriſtum Dominum non Deum eſſe, ſed hominem cui divina ſapientia ſe ſingularem in modum, extraque ordinem communicaverat, quique non niſi minus proprie, ſanctitatis nempe, virtutum & prodigiorum ratione habita, Deus appellari poterat. Paulus Samoſatenus ab Antiocheno Concilio an. 264. damnatus, & ab alio in eadem urbe an. 270. celebrato depoſitus fuit. Reliquit is moriens diſcipulos plures qui tam eſſentialiter baptiſmi formam mutarant, ut oecumenica Nicaena prima Synodus eos iterum baptizandos mandaverit, quos ipſi baptizaverant. Haereticos hos etiam Bracarenſe Concilium an. 563. Romanum an. 649. & Toletanum an. 653. damnarunt.

PAUPERES. Concilia ſemper pauperum curam Chriſtifidelibus, Eccleſiaeque miniſtris potiſſimum commendarunt.

Pauperes & ſenes Eccleſiae plus caeteris honorandi ſunt. (Concilium Carthaginenſe, an. 398. can. 83.)

Eorum qui pauperes opprimunt, dona a Sacerdotibus refutanda. (Ibid. can. 94.)

Epiſcopi in protegendis populis ac defendendis impoſitam a Deo ſibi curam non ambigant; ideoque dum conſpiciunt judices & potentes pauperum oppreſſores exiſtere, prius eos ſacerdotali admonitione redarguant; & ſi contempſerint emendare, eorum inſolentiam regiis auribus intiment; ut quos ſacerdotalis admonitio non flectit ad juſtitiam, regalis poteſtas ab improbitate coerceat. Si quis autem Epiſcopus neglexerit, Concilio reus erit. (Concilium Toletanum, an 633. can. 32.)

Ut unaquaque civitas pauperes & egenos incolas alimentis congruentibus paſcat ſecundum vires, ut tam vicinii presbyteri, quam cives omnes ſuum pauperem paſcant; quo fiet, ut ipſi pauperes per civitates alias non vagentur. (Concilium Turonenſe, an. 366. ſeu 367. can. 22.)

Mandamus igitur, ut ea quae in menſa monachorum, vel canonicorum de juſtitiis (juſculis), ſive in pane & vino, vel pulmentis ſuperſunt, nullus de ſervientibus alicui largiri praeſumat, ſed univerſa colligantur ab eo qui curam refectorii obtinet, & juxta ordinationem Abbatis, vel patris, pauperibus tribuantur. (Concilium Montis Peſſulani, an. 1215. can. 22.) *Quaere* ELEEMOSYNA, BENEFICIARIUS, CLERICUS, EPISCOPUS, HOSPITALE.

PAUPERTAS. *Quaere* RELIGIOSI.

PAX. Dicitur *Pax* id quod fideles, venerationis ergo, ad oblationem, vel poſt conſecrationem, ſeu imago, ſeu patena, ſeu reliquiarium, ſacrarum exuviarum theca, ſit, oſculantur.

PECCATORES PUBLICI. Eccleſiae mens quae adhuc ſubſiſtit, ea ſemper fuit, ut publicis & ad ſcandalum pravis peccatoribus publicas poenitentias imponeret, quae reparandis eorumdem ſcandalis accommodatae eſſent: *Apoſtolus monet publice peccantes palam eſſe corripiendos. Quando igitur ab aliquo publice & in multorum conſpectu crimen commiſſum fuerit, unde alios ſcandalo offenſos commotoſque fuiſſe non ſit dubitandum, huic condignam pro modo culpae poenitentiam publice injungi oportet, ut quos exemplo ſuo ad malos mores provocavit, ſuae emendationis teſtimonio ad rectam revocet vitam. Epiſcopus tamen publicae hoc poenitentiae genus in aliud ſecretum poterit commutare, quando ita magis judicaverit expedire.* (Concilium Tridentinum, Seſſ. 24. cap. 8. *de Reform.*)

Nemo poenitentiam publicam peccato publico quod chriſtianorum oculos maxime offendit, injungendam neget; ait enim Apoſtolus: Peccantem coram omnibus argue, ut caeteri timorem habeant. *Poterit tamen hoc publicum poenitentiae genus pro qualitate locorum, rerum, perſonarum, & temporum in aliud ſecretum converti.* (Concilium Bituricenſe, an. 1584. tit. 21. *de Poenitent.* can. 2.)

Iidem (confeſſores), *quemadmodum a ſancta Tridentina Synodo juſſum eſt, publice peccantibus publicam poenitentiam imponant, neque illud publicae poenitentiae genus, niſi data ab Epiſcopo facultate, ſecreta alia poena commutare audeant.* (I. Mediolanenſe Concilium, an. 1565. Part. II. tit. 6.)

Qui a confeſſionibus ſunt, haud potiore ratione ſe gerere poſſunt, quam ut ſuum quiſque epiſcopum conſulant, cum id agitur, ut publicae poenitentiae notoria & ſcandalum afferentibus peccatoribus imponantur.

PECCATUM. Generatim peccatum divinae, aut humanae legis tranſgreſſio eſt. Omne peccatum vel originale eſt; vel perſonale. Originale, ſeu originis peccatum illud eſt, quod ab hominum primo ad omnes ejus poſteros tranſiit, quodque nos in hanc lucem ferimus, dum naſcimur Dei hoſtes, & innocentia ſpoliati, qua Adam ante inobedientiam indutus erat. Illud autem perſonale peccatum eſt, quod unuſquiſque ſua propria voluntate committit.

Perſonale peccatum vel actuale, vel habituale eſt. Actuale eſt actio vel omiſſio contraria morum regulis quas ratio, lex, conſcientia dictat; habituale eſt macula quae per actualis peccati conſecutionem in anima remanet.

Actuale peccatum mortale aut veniale eſt. Illud eſt mortale, quod animae mortem infert, dum eam privat ſanctificante gratia quae in ſupernaturali ordine ejus vita eſt, & a Deo tanquam ultimo fine eamdem avertit. Illud autem veniale eſt, quod ſanctificante gratia non privat, ſolummodo charitatis fervorem imminuit. Diſtinguuntur etiam peccata capitalia quae ſunt caeterorum fons, & ea quae ex iiſdem promanant; peccata propria quae quiſpiam perpetrat ipſe, & aliena ad quae operam confert; peccata commiſſionis, & omiſſionis, illa in eo poſita, ut id agatur quod eſt vetitum, haec in eo, ut id omittatur, quod praeceptum eſt; peccata carnalia quae carnis voluptatibus, ut luxuria, gula, & peccata ſpiritalia quae ſpiritus voluptatibus, ut ſuperbia, invidia continentur; peccata in Deum, in ſe ipſum, aut in proximum; peccata verborum cogitationis, cordis & affectionis; peccata ignorantiae, fragilitatis, malitiae, &c.

Item placuit, ut, quicumque parvulos recentes ab uteris matrum baptizandos negat, aut dicit in remiſſionem quidem peccatorum eos baptizari, ſed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod regenerationis lavacro expietur; unde fit conſequens, ut in eis forma baptiſmatis, in remiſſionem peccatorum, non vera, ſed falſa intelligatur; anathema ſit. Quoniam non aliter intelligendum eſt quod ait Apoſtolus: Per unum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors; & ita in omnes homines pertranſiit, in quo omnes peccaverunt; *niſi quemadmodum Eccleſia catholica ubique diffuſa ſemper intellexit. Propter hanc enim regulam fidei, etiam parvuli qui nihil peccatorum in ſemetipſis adhuc committere potuerunt, ideo in peccatorum remiſſionem veraciter baptizantur, ut in eis regeneratione mundetur, quod generatione traxerunt.* (Concilium Milevitanum, an. 416. can. 2.)

Si quis per offenſam praevaricationis Adae, non totum, id eſt, ſecundum corpus & animam, in deterius dicit hominem commutatum, ſed animae libertate illaeſa durante, corpus tantummodo corruptioni credit obnoxium, Pelagii errore deceptus adverſatur Scripturae dicenti: Anima quae peccaverit, ipſa morietur; &, neſcitis, quoniam cui exhibetis vos ſervos ad obediendum, ſervi eſtis ejus cui obeditis, & a quo quis ſuperatur, ejus & ſervus addicitur? (II. Concilium Arauſicanum, an. 529. can. 1.)

Si quis ſoli Adae praevaricationem ſuam, non & ejus propagini aſſerit nocuiſſe, aut certe mortem tantum corporis, quae poena peccati eſt, non autem & peccatum quod mors eſt animae, per unum hominem in omne genus humanum tranſiiſſe teſtatur, injuſtitiam Deo dabit, contradicens Apoſtolo dicenti: Per unum hominem, &c. (Can. 2.)

Hoc primorum hominum peccatum propagatione in omnes homines tranſire, ac ſecum poenam ſuam trahere, ut ſine

natura

natura omnes homines ira Dei, mortis & damnationis rei, & in peccatum proni; qui per libertatem arbitrii ſui, quæ exigua & infirma in iis reſidet, nondum adjuti gratia Dei, ea quæ ſunt ſpiritus, & ad ſalutem conferunt, non agnoſcere, nedum appetere queant. (Concilium Moguntinum, an. 1549. cap. 5.)

Si quis non confitetur primum hominem Adam, cum mandatum Dei in paradiſo fuiſſet tranſgreſſus, ſtatim ſanctitatem & juſtitiam, in qua conſtitutus fuerat, amiſiſſe, incurriſſeque per offenſam prævaricationis hujuſmodi iram & indignationem Dei, atque ideo mortem quam antea illi comminatus fuerat Deus, & cum morte captivitatem ſub ejus poteſtate, qui mortis deinde habuit imperium, id eſt, diaboli; totumque Adam per illam prævaricationis offenſam, ſecundum corpus & animam, in deterius commutatum fuiſſe; anathema ſit. (Concilium Tridentinum, Seſſ. 5. can. 1.)

Si quis Adæ prævaricationem ſibi ſoli, & non ejus propagini aſſerit nocuiſſe, & acceptam a Deo ſanctitatem & juſtitiam quam perdidit, ſibi ſoli, & non nobis etiam eum perdidiſſe; aut inquinatum illum per inobedientiæ peccatum, mortem & pœnas corporis tantum in omne genus humanum transfudiſſe, non autem & peccatum quod mors eſt animæ; anathema ſit, cum contradicat Apoſtolo dicenti: Per unum hominem, &c. (Can. 2.)

Si quis hoc Adæ peccatum quod origine unum eſt, & propagatione, non imitatione tranſfuſum omnibus, ineſt unicuique proprium, vel per humanæ naturæ vires, vel per aliud remedium aſſerit tolli, quam per meritum unius mediatoris Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui nos Deo reconciliavit in ſanguine ſuo, factus nobis juſtitia, ſanctificatio & redemptio, aut negat ipſum Jeſu Chriſti meritum per baptiſmi ſacramentum in forma Eccleſiæ rite collatum, tam adultis quam parvulis applicari; anathema ſit: Quia non eſt aliud nomen ſub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos ſalvos fieri. (Can. 3.)

Si quis per Jeſu Chriſti Domini noſtri gratiam quæ in baptiſmate confertur, reatum originalis peccati remitti negat, aut etiam aſſerit non tolli totum id quod veram & propriam peccati rationem habet, ſed illud dicit tantum radi, & non imputari; anathema ſit. (Cap. 5.)

Quære JUSTIFICATIO.

PECULIUM. *Quære* RELIGIOSI.

PELAGIANI, hæretici ita nuncupati a Pelagio eorum ſignifero, qui quarto Eccleſiæ ſæculo in Anglia natus, monaſticamque vitam ſuis in ædibus profeſſus, a S. Auguſtino proinde *velut monachus* appellatur. Ineunte ſæculo quinto Romam profectus, ſuos ibidem errores docuit. Roma a Gothis capta egreſſus, primo in Siciliam cum Cæleſtio qui inter ejus diſcipulos prima tenebat, tum in Africam tranſiit. Cæleſtius ſibi Carthagine ſedem ſtatuit, & Pelagius in Palæſtinam ſe contulit, ubi, pietatis quadam ſpecie, Joannis Jeroſolymitani Epiſcopi animum ſibi devinxit, ſuoſque hominum pluribus errores perſuaſit. Cæleſtius in Concilio, an. 411. vel 412. ſub Aurelio, Carthagine habito damnatus fuit; coactumque Jeroſolymis, an. 415. Concilium aliud ad latinos Epiſcopos de Pelagio judicium remiſit. Eodem aut ſequenti anno, Eros Arelatenſis, & Lazarus Aquiſextienſis, Galliarum Epiſcopi duo, a Barbaris ſede pulſi, Pelagium ad Eulogium, Cæſareæ Metropolitanum denuntiarunt, qui in eum Dioſpoli Concilium coegit; at Pelagius Concilii Patres decepit, a quibus proinde abſolutus fuit. Epiſcopi numero ſexaginta octo, ad Junium menſem an. 416. in Concilium Carthaginenſe congregati eum cum diſcipulo Cæleſtio damnarunt. Eodem quoque anno, ſecundum Milevitanum in Numidia Concilium, aliudque ſequenti anno Carthagine celebratum, & e docentis quatuordecim Epiſcopis conflatum damnationis ſententiam in utrumque pronuntiarunt. Summus Pontifex Zoſimus, qui ſe primum decipi paſſus erat, Pelagium Cæleſtiumque & ipſe damnavit, & Milevitani Concilii decreta confirmavit. Carthaginenſe pariter Concilium an. 418. & Antiochenum eodem anno habitum hæreticos hos duos damnarunt. Pelagium Imperator Honorius per edictum diei 30. Aprilis an. 418. Italia expulit, quem tum quidem ſe in Palæſtinam recepit, unde etiam expulſus fuit; quod autem deinceps ejus factum extiterit, prorſus latet. Pelagiani porro ejus diſcipuli damnati etiam fuere in generali Epheſino Concilio quod omnes clericos, Neſtorianiſmum aut Pelagianiſmum, ſeu publice, ſeu privatim ſectantes depoſuit: *Si qui autem clericorum defecerint, & auſi fuerint vel privatim, vel publice, quæ ſunt Neſtorii, aut Cæleſtii, ſapere, ſancitum eſt a Sancta Synodo iſtos quoque depoſitos eſſe.* (Can. 4.) S. Germanus Antiſſiodoreni, & S. Lupus Trecarum Epiſcopi a cæteris Galliarum præſulibus in Angliam miſſi Pelagianos ea vi eoque ſucceſſu impugnarunt, ut eorum ſecta brevi temporis ſpatio evanuerit. Multiplex Pelagianæ hæreſeos ſtatus diſtinguitur. Pelagiani ſcilicet initio ſtatim nullam internam gratiam admittebant, ajentes neceſſariam ad ſalutem gratiam non eſſe; hominem ſine ea, ſoliſque liberi arbitrii viribus a peccato cavere, ad virtutem incumbere, tandemque ſalutem conſequi poſſe; ejus naturam non eſſe corruptam; nullum prorſus exiſtere originale peccatum; pueros ſine baptiſmo morientes nequaquam damnari, & quadam extra Dei regnum felicitate per omnem æternitatem fruituros. Garriebat præterea Pelagius charitatem non eſſe Dei donum, ad reſipiſcentiæ aut perfectionis gratiam comparandum, precem neceſſariam non eſſe, quia totum id in poteſtate liberi arbitrii eſt, quo homo gaudet, & cujus ope ipſe per ſe ad perfectionis ſtatum pervenire poteſt, in quo non amplius pravis cupiditatibus, nec amplius peccato ſubſit. Aſſerebat & illud Pelagius, Adam non in originalis peccati conſecutionem, ſed ob puram putamque naturæ conditionem vivere deſiiſſe. Coactus gratiæ neceſſitatem fateri, contendit hanc gratiam ſolummodo externam eſſe, ut Evangelii prædicationem, bona exempla, miracula; aut, ſiquidem internam gratiam admiſit, in eam opinionem abiit, ut crederet doceretque eam non abſolute neceſſariam homini eſſe, ut bonum faceret, ſed ſolum ut illud facilius alacriuſque faceret. Videri poſſunt S. Auguſtinus, *Hæreſ.* 88. S. Proſper, S. Fulgentius, Sanderus, *Hæreſ.* 99. Baronius ad an. 405. Cardinalis Noriſius, in *Hiſt. Pelag.* P. Garnerius in Diſſertationibus ſuper Mario Mercatore; qui quidem ad uſque viginti quatuor Concilia recenſet, quæ de Pelagianis egerunt; Aſſerius in Antiquitatibus Eccleſiæ Britannicæ; Pluquetius, Tomo ſecundo Dictionarii Hæreſeon, paginis 437. & ſequentibus.

PENSIO CLERICALIS, ſeu ECCLESIASTICA. Nuncupatur *clericalis*, ſeu *eccleſiaſtica penſio* clerico conceſſum jus, ut de beneficii quod ab alio poſſidetur, reditibus certam quamdam portionem in perpetuum percipiat.

Certum eſt clericales penſiones canonibus numero pluribus vetitas eſſe, qui nempe mandant beneficia ſine ulla diminutione conferantur.

Majoribus Eccleſiæ beneficiis in ſua integritate manentibus, indecorum nimis videtur, ut minores clericorum præbendæ recipiant ſectiones. Idcirco ut in magnis, ita quoque in minimis ſuis membris firmam habeant Eccleſia unitatem; diviſionem præbendarum, aut dignitatum permutationem fieri prohibemus. (Concilium Turonenſe, an. 1163. can. 1.)

Diſtrictius inhibemus, ne quis Eccleſiæ ſuæ renuntians, recipiat ab eo qui ſibi ſubſtituitur, vicariam; nam vehementer poſſet præſumi, quod talia fiant per pactionem etiam turpem. Quod ſi ab aliquo fuerit acceptatum, & illa vicaria, & alius perſonatu privetur. (Concilium Oxonienſe, an. 1220. can. 11.). (Per vocabulum, *vicariam*, penſionem, ſeu beneficii redituum portionem Concilium intelligit.)

Hi canones & ejuſmodi alii qui beneficia ſine diminutione conferri jubent, tanti ponderis viſi ſunt, ut in Epiſtolarum decretalium ſummorum Pontificum Collectione, Gregorii IX. juſſu edita titulum confecerint his verbis conceptum: *Ut beneficia eccleſiaſtica ſine diminutione conferantur.* Harum porro conſtitutionum vis & ratio eſt, rectum ordinem poſtulare, ut beneficium, ſeu omnino, ſeu ex parte, ab officio non ſeparetur, & qui non ſeminat, alieni laboris fructum non colligat.

Dubitari tamen non poteſt, quin liceat Eccleſiæ, quibuſdam in caſibus, ab his canonibus diſpenſare; at materiæ gravitas effecit, ut uſus ejuſmodi diſpenſationis ſummo Pontifici, & quidem intra ſtatos limites, reſervaret, ex quo fit, ut penſiones ſine Papæ auctoritate conceſſas Gallicani Cleri cœtus an. 1579. & provincialia Concilia, Toletanum an. 1565. Rothomagenſe an. 1581. Remenſe, an. 1583. Bituricenſe an. 1584. Aquiſextienſe an. 1585. Toloſanum an. 1590. illicitas & ſimoniacas declaraverint. Aquiſextienſis Concilii canon his verbis effertur: *Omnes penſiones & pactiones ſuper beneficiis, in quibus non intervenit Sedis apoſtolicæ auctoritas, illicitas & ſimoniacas declarantes, penitus improbamus*; quod ad eos quoque referri debet, quibus hanc facultatem Papa communicat, cujuſmodi ſunt legati, quamvis iis non id tribuat, ut reſignationes in favorem recipiant. Epiſcopi ipſi, quibuſdam in caſibus, penſiones creare poſſunt, ut mox dicemus.

Non ergo licitæ ſunt clericales penſiones, niſi quibuſdam additis conditionibus, quæ ſunt.

1. Qui eas concedit, debet eſſe legitimus, clericus tonſuratus, a cenſura & irregularitate prorſus immunis.

munis. Caſtellus, in ſuis ad canonicas definitiones Adnotationibus, in medium affert magni Conſilii areſta plura, quæ nullas declararunt ſuper beneficiis penſiones, iis a Rege conceſſas, qui conceſſionis tempore tonſurati non erant, quamvis ante bullarum in Romana curia ſignaturam tonſura inſigniti eſſent. Excipiendi ſunt ordines S. Lazari, Montis Carmeli, Dominæ noſtræ Lauretanæ, quorum equites, e ſanctæ Sedis privilegio, penſiones poſſidere poſſunt, quin tonſurati ſint, atque adeo dum in matrimonii ſtatu permanent. Ita deciſum per areſtum magni Conſilii, die 15. Septembris an. 1683. in favorem comitis de Marſan; & per aliud ejuſdem Conſilii, die 23. Septembris an. 1716. quod memoratos equites in jure & privilegio turbari vetat, quo gaudent, ut vel conjugati ſuper omnis generis beneficiis penſiones poſſideant, eaſque in matrimonii ſtatu retineant, quas tamquam clerici tonſurati obtinuerint, aut beneficia reſignantes ipſi ſibi reſervaverint. Areſtum hoc Duperrajus, in primo ſuper Concordata Quæſtionum Tomo, cum Pauli V. & Pii V. Bullis, in ordinum, quos diximus, favorem profert.

2. Penſio juſtis cauſis nitatur, oportet, cujuſmodi ſunt clerici paupertas, ſuper litigioſo jure tranſactio, ſervitiorum compenſatio quæ quiſpiam Eccleſiæ præſtitit, aut præſtabit; reſignatio ſeu pura & ſimplex, ſeu permutationis cauſa ad Eccleſiæ utilitatem, & ut beneficiorum inæqualitas compenſetur; eorum ſuſtentationi providendi neceſſitas, qui ob infirmitatem, aliamve legitimam cauſam beneficia reſignant, quin aliunde habeant, quo pro ſui ſtatus ratione ſubſiſtant; ſi enim aliunde, vel de Eccleſiæ bonis, vel de bonis hereditariis aut acquiſitis, ſatis pro ſui ſtatus ratione, ad vitam habent, ſuper beneficiis quæ reſignant, nullam penſionem retinere poſſunt, quia non ea eſt Eccleſiæ mens, ut ſuper ſuis bonis quæ patrimonium pauperum ſunt, ſupervacaneas penſiones concedat. Denique reale quodvis Eccleſiæ emolumentum eſt eidem ratio propter quam penſiones concedat, ne iis quidem exceptis quæ *penſiones ſine cauſa* nuncupantur, quia non ob communes cauſas creantur, ſed ob cauſas extra ordinem, ſupraque communem omnem regulam poſitas. Harum penſionum ſine cauſa, quæ ſuper beneficiis concedebantur iis qui nunquam eorum titulares fuerant, prima veſtigia perſpici poſſunt in agendi ratione quam iniit S. Gregorius, dum mandavit Illyrici Epiſcopis, ut e ſuarum Eccleſiarum reditibus, pro Imperatoris ad eos mandato, penſionem conferrent in Epiſcoporum gratiam, qui Sede a communibus hoſtibus pulſi fuerant. Romani Pontifices, ſubſecutis temporibus ad opulenta monaſteria preces in indigentium Eccleſiaſticorum favorem miſerunt; hæ preces in mandata ſenſim abierunt; parendum fuit.

3. Qui penſionem creat, ejus creandæ facultate polleat, oportet; hæc autem facultas omni dubio procul ad Papam pertinet, qui tamquam univerſæ Eccleſiæ caput, ab ejus generalibus legibus diſpenſandi jus obtinet. Verum ad Epiſcoposne etiam pertinet facultas hæc? Theologi & Canoniſtæ ſuper hac controverſia ſecti ſunt. Ajunt alii Epiſcopos hac facultate gaudere in una & unica facti ſpecie, ut beneficia ſcilicet ſuis ſeminariis, aliiſve inſtitutionibus Eccleſiæ utilibus uniant. DD. Agentes generales Cleri, in ſua adminiſtrationis relatione, an. 1735. edita nihil prætermiſerunt, ut hanc ſententiam ſtabilirent. Non minus acriter afferunt alii, Epiſcopis id juris eſſe in aliis quoque pluribus caſibus, cujuſmodi ſunt beneficiorum unio, aut pura & ſimplex dimiſſio, cum reſignans pauper eſt, aut permutatio, ut permutatorum beneficiorum inæqualitas compenſetur; aut tranſactio, aut Vicarii obeuntes Parochorum munia quibus hi per ſe obeundis impares ſunt. Poſterioris hujus ſententiæ fautores inquiunt penſiones creandi facultatem, tamquam neceſſariam conſecutionem, in ea contineri, quæ ad permutationes & dimiſſiones recipiendas refertur: Eccleſiæ ſcilicet neceſſitatem, vel utilitatem quæ poſtulat, ut ejuſmodi permutationes & dimiſſiones admittantur, id etiam requirere, ut, penſionum ope, permutantium aut dimittentium rationibus conſulatur. Ex Alexandri Papæ III. decretalibus epiſtolis ad Angliæ plures Epiſcopos miſſis apparet & illud eum doctum Pontificem non damnaſſe penſiones quas iidem Epiſcopi ſuper beneficiis ſtatuebant, quæ eorum juriſdictioni ſuberant. Videri poſſunt Epiſtolæ quæ afferuntur in *Appendice Concil. Later. Part. III.* eaque in primis quæ ad Carnutenſem Epiſcopum mittitur, ubi laudatus Papa ita loquitur: *Cenſus abſque epiſcopali auctoritate, Eccleſiæ cui præeſt, ſolutus, vitam ejus qui ſolverit, non excedit.* Certum eſt Epiſcopis olim penſiones ſuper beneficiis creandi facultatem fuiſſe, ut Rebuffus affirmat, ac non Belgii ſolum, ſed plurium etiam aliarum regionum Epiſcopos ſuam ſibi veterem facultatem ſervaſſe, quam in ſingulos dies exercent, ſciente & vidente Romana curia, quin hac in re quicquam comperiat, quod improbet, teſte Van-Eſpenio, *Jur. Eccl. univ.* Part. I. ſect. 3. tit. 11. *de Penſionibus eccleſ.* cap. 5.

Ad uſum Galliæ quod ſpectat, Rebuffus, Fevretius, Chopinius, Lovetius, Brodeau conſentiunt ejus regni Epiſcopis non licere penſiones ſuper beneficiis creare; ac, ſi quam creare auderent, ab ea tamquam ab abuſu interjiciendæ appellationi locum fore. Galliæ tamen uſui adhibetur exceptio in caſu permutationis inter beneficiarios duos, per Epiſcopi conſilium & auctoritatem, non autem ad compermutantium requiſitionem editæ, quia, tum quidem permutatione ad Eccleſiæ bonum ſpectante, major amplitudo in eo caſu quam in ceteris, epiſcopali auctoritati tribuitur. Sed quoniam Epiſcopi penſiones tantum perſonales creare poſſunt, penſiones ſcilicet quæ non niſi beneficiarii perſonam afficiunt, quin ad ejus ſucceſſores tranſeant, non id fere ſubit animum, ut ad Epiſcopos confugiatur, & recta ad Papam pergitur, qui ſolus *reales* penſiones creandi jus obtinet, penſiones nempe quæ ſupra beneficium ipſum cadunt, tamquam reale onus quod eidem imponitur, quodque titularis qui beneficium permutat reſignatve, omnes deinceps ſucceſſores obligat. Videri in hanc rem poſſunt Rebuffus, *in Praxi*, Part. I. tit. *de Reſervationibus tam general. quam particul.* n. 29. Fevretius in *Tractatu de Abuſu*, lib. 2. cap. 5. n. 9. Chopinius, *de Sacra Polit.* lib. 3. tit. 2. n. 17. Luetius & Brodeau, Littera C, n. 17. Solerius in ſuis ad Paſtorum Adnotationibus, &c.

4. Penſio beneficiorum reſidentiam poſtulantium reditus tertiam partem ſuperare non debet, quin diminuatur tercentarum librarum ſumma quæ ab omni onere libera titulari remanebit, & quin fortuitum quod ad Parochos, & manuales diſtributiones quæ ad canonicos pertinebunt, in dictam ſummam referantur, *Dummodo tertiam partem non excedat*; eſt hæc ſolemnis clauſula quam Dataria in omnibus penſionum ſignaturis ponit. Ejuſmodi eſt etiam diſpoſitio areſtorum Conſilii privati ann. 1639. 1643. 1666. & edicti an. 1671. Ejuſmodi quoque eſt Pariſienſis parlamenti juriſprudentia, quemadmodum probant areſtum diei 9. Auguſti an. 1660. & aliud diei 1. Septembris an. 1764. Quoad beneficia ſimplicia quæ reſidentiam non poſtulant, in Galliis ſervatur uſus Romanæ curiæ, quæ fere dimidium reſignati concedit, atque adeo nonnunquam plus, ſi ſimplex beneficium conſiſtoriale eſt, ut teſtantur Fagnanus & Sanliger, *Quæſt. Benef.* Parte 2. cap. 1. n. 41. Toleratur & illud in Gallia, ut alibi, Cardinales qui beneficium reſignant, ex eo omnes expenſas ſibi reſervare penſionis loco. Hæc totalis reſervatio in unionis etiam caſu locum habet. Titularis qui in ſui beneficii unionem conſentit, ejus omnes reditus ſibi in alimenti modum reſervare poteſt. Ita judicatum per areſta plura.

5. Reſignari non poteſt beneficium quod animarum curam adjunctam habet, aut cathedralis vel collegiatæ Eccleſiæ prebenda cum penſionis reſervatione, niſi titularis his beneficiis per annos quindecim deſervierit, aut graviter infirmus ſit, aut alia quæ ad clericalem vitam ſufficiant, beneficia poſſideat.

6. Quamvis reſignans quindecim annorum ſpatio deſervierit, penſionem retinere non poteſt, cum reſignat incompatibilitatis cauſa, videlicet, quia poſſidet beneficia duo quorum munia non compatiuntur, ex eo capite, quod ab eadem perſona exerceri non poſſunt.

7. Penſio tum ſolum cum beneficium confertur, & per eaſdem proviſionis litteras, regularum quidem ratione habita, creari poteſt; at per omnem penſionarii vitam ſubſiſtit, licet beneficium ad alium titularem migret. Seu e pecunia, ſeu e fructibus conſtituta ſit penſio, perinde eſt, & quod inde conſequitur, reſervari poteſt certa quædam pecuniæ quantitas. Eſt hæc ſaltem plurium canoniſtarum ſententia, Hericurtii placito contraria, qui cenſet beneficii redituum partem, itemque collationes quæ ab eo pendent, penſionis loco reſervari non poſſe.

8. Tridentina Synodus epiſcopatus quorum reditus non excedit ducatos mille, & parœcias quarum reditus haud ſupra centum ducatos eſt, penſionibus onerari vetat: *Omnes cathedrales Eccleſiæ quarum reditus ſummam ducatorum mille, & parochiales quæ ſummam ducatorum centum, ſecundum verum annuum valorem, non excedunt, nullis penſionibus, aut reſervationibus fructuum graventur.* Eſt hic Romanæ curiæ ſtilus, ejus decreti vi, quod in ſignaturis ad penſionum ſuper parœciis

reſer-

Digitized by Google

reſervationem poni jubet clauſulam hanc: *Dummodo ex fructibus dictæ Eccleſiæ centum ducati liberi pro illius rectore annuatim remaneant*. Hanc clauſulam Gallia non ſequitur, ſed ibidem penſiones ſuper perœciis non tolerantur niſi ſub reſervatione ſummæ quæ ad presbyteri cui earum ſervitium demandatum eſt, honeſtam ſuſtentationem ſufficiens exiſtimatur.

9. Non toleratur in Gallia Papam ſuper laici patronatus beneficiis penſiones ſine patronorum conſenſu creare, vel ab uno penſionario ad alium, etiam titulari conſentiente, penſionem transferre; ſuperve Eccleſiarum beneficiis penſiones ſtatuere, quarum beneficia, peculiarium privilegiorum vi penſionibus onerari non poſſunt; cujuſmodi ſunt Eccleſiæ Antiſſiodoni, Tonnerii, Jovis villæ, &c. vel ſuper regni beneficiis in exterorum favorem, ut alibi facit, aut in aliorum favorem quam eorum quibus in dicta beneficia jus eſt, licet ad id titularis aſſentiretur; ex quo fit, ut, ſi duorum titularium invicem permutantium unus penſionem ſupra beneficium ab eo aliud quod permutat, in alterius favorem creandam curat, penſio abuſiva ſit, quia compermutatio in illud beneficium nil juris obtinet. Ita judicatum per areſtum parlamenti Pariſienſis, die 13. Maji an. 1630. Excipiuntur beneficia conſiſtorialia, quæ penſionibus paſſim gravantur ad eorum emolumentum quibus nullum in ea jus ſuppetit; at tum quidem opus eſt Regis conſenſu, penes quem eſt ad ea nominatio. Is ergo eſt regni mos, ut Rex ſuper iis beneficiis penſiones reſervet, per quas, cui voluerit, gratificetur; Cardinalis qui conſiſtorialem ſchedulam exhibet, ei clauſulam inſerit: *Cum reſervatione penſionis in favorem nominanda perſona*. Id etiam moris in regno viget, ut Rex, regalia petente, ſuper reſignationibus in favorem cum penſionis reſervatione beneficia conferre poſſit, reſignatario tamen ad Romanam curiam remiſſo, ut juridicam penſionis confirmationem obtineat.

10. Nec magis toleratur in Gallia penſionem ab una perſona ad aliam migrare, quamvis reliqua, ſeu elapſi cenſus annui cedi poſſint. Eſt is etiam, inquit Pithou, e noſtrarum Libertatum articulis unus: „ Sinere Papam non poſſe, ut qui penſione ſuo beneficio „ creata gaudet, eam in alterum transferat, vel e per- „ rium conſenſu. "

11. Non recipitur in Galliis clauſula, beneficiarium qui penſione gravatus elapſos cenſus ſolvere ſtatis temporibus recuſaverit, *ipſo facto* excommunicationi obnoxium fore, a qua non niſi in mortis articulo abſolvi poſſit, quia ibi cenſuras, ut debitores ad ſolutionem adigantur, adhiberi non licet.

. Clericalis penſio pluribus rationibus, & e pluribus cauſis extinguitur; 1. per penſionarii naturalem mortem; 2. per ejuſdem mortem civilem, degradationi additam in regionibus ubi degradatio adhuc in uſu eſt; & per ejus civilem tantum mortem in Gallia, ubi degradatio jampridem abrogata eſt. Itaque clericus penſionarius, ad triremes, vel ad exilium damnatus penſionem amittit, nec per appellationem recuperat. Ita judicatum per parlamenti Aquiſextienſis areſtum quod affert Paſtorius, lib. 3. tit. 12. n. 20. Extinguitur penſio; 3. per matrimonium quod hominem ab eccleſiaſtico ſtato retrahens, privilegiis eidem addictis fruendi incapacem reddit; at Papa diſpenſationes concedere poteſt ad penſiones retinendas, matrimonio non obſtante; 4. per religioſam profeſſionem, in quocunque tandem ordine emiſſa fuerit, excepto Militenſium equitum ordine; 5. per confidentiæ crimen, e Pii V. conſtitutione *Intolerabilis*, quæ in Galliis recepta eſt; 6. per irregularitatem; 7. per beneficii redituum amiſſionem, aut gravem diminutionem, ex incendio, inundatione, aliave calamitate ortam; 8. per penſionis cum beneficio quod eadem gravatum eſt, conſolidationem, quæ tum fit, cum penſionarius ipſe titularis evadit; excipienda facti ſpecies in qua beneficium evictum eſt, quia tunc beneficium ad eum pertinuiſſe non cenſetur; 9. per redemptionem, hoc eſt, anticipatam ſolutionem penſionis ad annos plures, ut ſeptem, aut etiam decem, annuente Papa, modo penſio clericalis tituli loco, penſionario non ſit; 10. per voluntariam a penſionario editam ſui juris abdicationem, tametſi nec Papæ, nec alterius ſuperioris accedat auctoritas quæ ſcilicet ad hanc liberationem neceſſaria non eſt, ut vulgo docent canoniſtæ; 11. cum beneficiarius penſione gravatus petis valoris beneficium, cum Papæ venia, ſuo penſionario dat, modo non ad id per pactum expreſſum aut tacitum adigatur.

Gibertus eſſe ait credendi locum, (Inſtitut. Eccleſiaſt. Tom. II. pag. 29.) omnia crimina quæ *ipſo facto* beneficiis privant, in cauſa etiam eſſe, ut clericales penſiones *ipſo facto* amittantur; ac ſi textus qui de earum pœnarum prima loquuntur, poſterioris nullam mentionem faciunt, id propterea fieri, quia quo tempore editi ſunt, nullus erat penſionum uſus. Verum hæc ſententia propugnari non poteſt, & falſa hypotheſi nititur; 1. propugnari non poteſt, quia repugnat effato huic, „ in pœnæ negotio, extenſionem ab una ad aliam „ ſpeciem non fieri; " falſa hypotheſi nititur, nempe clericales penſiones uſui non fuiſſe, cum editi ſunt juris textus qui certis quibuſdam criminibus beneficiorum privationem addicunt. Jam inde ab an. 451. in generali Chalcedonenſi Concilio clericales penſiones Eccleſia firmavit, & cum lætitia conſenſit, Maximum qui Antiochiæ Epiſcopus in Domni locum electus fuerat, huic poſteriori ſuper Antiochena Eccleſia penſionem ſtatuere: (Actio X.) *Deprecor magnificentiſſimos & glorioſiſſimos judices, & ſanctam hanc & univerſalem ſynodum, ut humanitatem exercere in Domnum qui fuit Antiochiæ Epiſcopus, dignemini, & ſtatuere ei certos ſumptus de Eccleſia quæ ſub me eſt*. Eſt hæc Maximi ad Concilium ſupplex oratio, quod ejus conſilium non ſine acclamatione, communique voce laudavit; *Univerſa ſancta ſynodus vociferata eſt. laudabiles merito ſunt benevolentiæ Archiepiſcopi; omnes cogitatum ejus laudamus. Hic decet ejus exiſtimationem humanus cogitatus Pontificis. Magnificentiſſimi judices dixerunt: amplectente ſancta ſynodo arbitrium Maximi, viri religioſi, Epiſcopi Antiochenſium, quod de Domno probavit, & nos eidem conſentimus, ejus arbitrio derelinquentes, quæ ſunt de Domni honorificentia*. Idem Concilium, poſtquam in ſeſſionibus 11. & 12. depoſuit Epheſinæ Eccleſiæ arrogatos Epiſcopos duos, utrique penſionem deſignavit ab imperialibus magiſtratibus editam, ad aurea ſcuta ducenta, quæ mille ſexcentas Gallicæ monetæ libras æquant, ea nempe lege, ut deſignata penſio ex ejus Eccleſiæ reditibus ſumeretur. S. Gregorius Magnus qui an. 590. apoſtolicam Sedem conſcendit, mandavit & ipſe, ut penſio aureorum ſolidorum quinquaginta ſuper Liparenſi epiſcopatu ſtatueretur Agathoni qui ab eo depoſitus fuerat.

Nec magis extinguitur clericalis penſio per armorum geſtationem, aut per penſionarii ad epiſcopatum promotionem, aut per reſignatarii mortem; ejus enim ſucceſſor hanc ei ſolvere debet, qui reſignavit, cum Papæ reſcriptum clauſulam continet; *Ad quoſcunque ſucceſſores*.

Bullæ, penſionis creationem aut extinctionem continentes, & ad præſtandum in id conſenſum procurationes, intra tres menſes a die numerandos, quo trapezitæ expeditionem acceperunt, in qua a tergo dies ipſe notari debet, inſinuentur, oportet, in diœceſeon tabulariis, ubi beneficia quæ ſubſunt penſionis onerari, ſita ſunt. (Editum de Inſinuationibus, an. 1691. art. 17.)

Penſionarii parvum B. Virginis Officium quotidie recitare tenentur; quod ſi neglexerint, pro omiſſionis rata, ex Pii V. Bulla, 20. Septembris die an. 1571. data, pauperibus aut Eccleſiæ reſtituere debent; ei quoque legi eoſdem Sixti V. Bulla 92. ſubdit, ut tonſuram & habitum clericalem deferant; ac tum quidem, perinde ac beneficiarii, gaudent fori privilegio. Impendant etiam in pauperum aut Eccleſiæ favorem, neceſſe eſt, quicquid iis e penſione reliquum fuerit, quia ejuſmodi penſio, bonorum Eccleſiæ & patrimonii pauperum portio eſt. Cum regularis, cui monaſterium penſionem contulit, forte parœciam obtinet, penſionem amittit.

Penſionarii qui poſt ſervitii annos quindecim, aut infirmitatum cauſa, parœcias quibus præerant, reſignarunt, fere eximuntur, ne ad decimas tum ex ordine, tum extra ordinem, vel ob gratuita dona, contribuant; ad dona gratuita contribuunt cæteri. (Monumenta Cleri, T. VIII. pag. 1238. & ſeq.)

Si beneficii jam penſione gravati titularis illud reſignare voluerit cum alterius penſionis in ſui gratiam reſervatione, in ſupplicatione quam in id Romam mittet, primæ penſionis mentionem faciat, neceſſe eſt; ſecus, nulla foret ſecunda penſio, & tamquam ſubreptitia ſpectaretur, etiamſi ambæ conjunctim tertiam reditus partem non ſuperarent, ut docent Dumoulinius, ſuper Regula *de Public. Reſignat.* num. 279. & Fevretius, in Tractatu *de Abuſu*, lib. 2. cap. 5. Cum titularis qui beneficium jam penſione gravatum reſignans, ex eo ſibi aliam reſervat, qua ſolum poſt primi penſionarii deceſſum fruatur; hæc penſionis ſpecies, in Romanæ curiæ ſtilo, *eventitia* nuncupatur. Idem nomen, at ex contraria ratione, penſioni tribuitur, quam compermutantium unus ſuper beneficio quod permutavit, ſibi retinet, quoad alter compermutans perfecerit, ut ei beneficium conferetur, cujus reditus penſionem æquat, quam permutatio reſervaverat.

Cum

Digitized by Google

Cum titularis pacificus in penſionis ſuper beneficio quod poſſidet, creationem conſentit, quin ulla ſeu permutatio, ſeu reſignatio in favorem extiterit; Romanæ curiæ ſignaturam quæ eam firmet, impetratam eſſe non ſufficit; opus eſt petentibus litteris in parlamento publica auctoritate munitis, quæ, ſuper hoc articulo, Gallicanæ Eccleſiæ libertatibus derogent; ſumendum præterea eſt, antequam Romam confugiatur, breve Regis diploma, vulgo *brevetum*, & danda opera, ut hoc ipſum in acta referatur. In hac facti ſpecie, officiarii Romanæ curiæ a penſionario *compenendam* exigunt, in taxa conſtitutam, quæ major minorve eſt, prout gratia quæ petitur, ordini reguliſque eccleſiaſticæ diſciplinæ plus minuſve repugnat.

Præter penſiones clericales, aliæ ſunt quas laicis aut eccleſiaſticis Eccleſia concedit, ſed eleemoſynæ tantum, aut gratificationis titulo, ob aliquod temporale ſervitium quod ex iis percipit. Id genus penſiones a clericalibus penſionibus diſcrepant, nec ſimoniæ materiam præbere poſſunt.

PENTECOSTE. Vocabulum hoc quod e græca lingua ſumptum eſt, ſignificat *quinquageſimum*. Hebræi deſignabant Pentecoſtes nomine feſtum quod die 'poſt 16. menſis Niſan quinquageſimo celebrabant, ut Dei in eorum labores & bona abſolutum dominium, maſſium primitiis eidem oblatis, profiterentur, agerentque pro lege gratias, quam ab eo, ſuper monte Sina, ejuſmodi die, poſt eorum ex Ægypto exitum quinquageſimo acceperant.

Chriſtiani quoque, quinquaginta diebus, ſeu ſeptem hebdomadis a Paſchate, ſeu reſurrectione Domini, Pentecoſtes feſtum celebrant, in memoriam deſcenſus Spiritus ſancti ſuper Apoſtolos diſcipuloſque qui tunc Jeroſolymis verſabantur. Ex Ingelheimenſi Concilio perſpicitur, olim, in aliquibus ſaltem Eccleſiis, tres in Pentecoſte feſtos dies, præter dominicum, peragi conſueviſſe. *Ut Paſchalis hebdomada feſtive tota celebretur, & in Pentecoſten ſecunda, tertia, quarta feria, non minus quam dies dominicus, ſolemniter honoretur.* (An. 948. can. 6.)

PEREGRINATIO, religionis gratia ſuſceptum iter ad martyrum aliorumque Sanctorum ſepulcra, ad Eccleſias, ad ſacella, ad alia pietatis loca. Apud Chriſtifideles antiquiſſimæ peregrinationes ſunt, quandoquidem certum eſt, id fuiſſe inter eos a primis Eccleſiæ ſæculis in more poſitum, ut undique ad martyrum aliorumque Sanctorum ſepulcra confluerent; at celeberrima cæterarum erat Terræ Sanctæ peregrinatio. Cum fulgida crux in ipſa meridiana luce, Jeroſolymis, imperatore Conſtantino Magno rerum potiente apparuit, innumeri ex omnibus terrarum orbis regionibus peregrini ibidam aderant, qui ejus miraculi teſtes fuerunt; ac S. Hieronymus qui Bethlehem, an. 420. ſupremum diem obiit, cum ibi perdiu verſatus eſſet, nos certos facit nullo non tempore frequentiſſimos ex omnibus nationibus peregrinos Jeroſolymis extitiſſe, quos inter presbyteri, doctores, Epiſcopi, &c. numerabantur; ut negari non poſſit peregrinationes ad ſummam antiquitatem ſpectare, Eccleſiæque paſtorum exemplo niti. Nec magis negari poteſt eas rationi conſonas & utiles eſſe, ſiquidem animo ad pœnitentiam, religionem, pietatem compoſito inſtituantur, deturque opera, ut omnes ſuperſtitiones, omneſque abuſus qui ſæpe ac ſæpius eas comitantur, ſummo jure arceantur; cujuſmodi ſunt, inter alia, levitas, avocatio, licentia, proprii ſtatus officiorum contemptus, familiæ aut domeſtici, quibus invigilandum eſt, derelictio, falſa perſuaſio fore, ut procul dubio certa quædam pericula antevertantur, mala quæ premunt, amoveantur, denique quicquid petitum fuerit, obtineatur.

Nulla ullo unquam tempore licentia ſit abbatiſſæ, vel cuilibet monachæ, tranſſigurante ſe ſatana in Angelum lucis, quaſi orationis cauſa, ſuggerente ſic, Romam adire, vel alia loca venerabilia circuire. (Concilium Forojulienſe, an. 791. cap. 12.)

A quibuſdam qui Romam Turonumve, & alia quædam loca ſub prætextu orationis inconſulte peragrant, plurimum erratur. Sunt presbyteri, & diacones, & cæteri in clero conſtituti, qui negligenter viventes, in eo purgari ſe a peccatis putant, & miniſterio ſuo fungi debere, ſi præfata loca attingant. Sunt nihilo minus laici qui putant ſe impune aut peccare, aut peccaſſe, quia hæc loca oraturi frequentant. Sunt quidam potentum, qui acquirendi cauſa gratia, ſub prætextu Romani ſive Turonici itineris, multa acquirunt, multos pauperum opprimunt, & quod ſola cupiditate faciunt, orationum, ſive ſanctorum locorum viſitationis cauſa ſe facere videri affectant. Sunt pauperes, qui vel ideo id faciunt, ut majorem habeant materiam mendicandi; de quorum numero ſunt illi qui circumquaque vagantes, illic ſe purgare mentiuntur; vel quia tantum ſunt vecordes, ut putent ſe ſanctorum locorum ſola viſione a peccatis purgari, non attendentes, quod ait beatus Hieronymus, non Jeroſolymam vidiſſe, ſed Jeroſolymis bene vixiſſe laudandum eſt.... Qui vero peccata ſua ſacerdotibus in quorum ſunt Parochiis, confeſſi ſunt, & ab his agendæ pœnitentiæ conſilium acceperunt; ſi orationibus inſiſtendo, eleemoſynas largiendo, vitam emendando, mores componendo, Apoſtolorum limina vel quorumlibet ſanctorum inviſere deſiderant, horum eſt devotio modis omnibus collaudanda. (Concilium Cabillonenſe, an. 813. can. 45.)

Decrevit quoque ſancta ſynodus, ut nullus Romam eat, niſi cum licentia ſui Epiſcopi, vel ejus vicarii. (Concil. Salisburgenſe, an. 1020. can. 16.)

Quia multi tanta mentis ſuæ falluntur ſtultitia, ut in aliquo capitali crimine inculpati pœnitentiam a ſacerdotibus ſuis accipere nolint, in hoc maxime confiſi, ut Romam euntibus Apoſtolicus omnia ſibi dimittat peccata; ſanctæ viſum eſt Concilio, ut talis indulgentia illis non proſit; ſed prius juxta modum delicti, pœnitentiam ſibi datam a ſuis ſacerdotibus adimpleant, & tunc, Romam ire ſi velint, ab Epiſcopo proprio licentiam; & litteras ad Apoſtolicum ex iiſdem .... deferendas accipiant. (Ibid. can. 18.)

Ad Dei Sanctorumque invocationem pertinet antiqua traditio Eccleſiæ de peregrinatione ad loca ſancta; legimus enim Salomonem, ædificato templo, a Deo poſtulaſſe, ut alienigenæ illuc orationis ergo peregrinantes exaudirentur. Servent igitur omnes catholici ex doctrina Eccleſiæ, & auctoritate hujus ſynodi, hæc de peregrinationibus recte inſtituendis documenta. (Concil. Bituricenſe, an. 1584. tit. 7. *de Peregrinat.*)

Nemo clericorum ſancta loca viſitare præſumat, niſi impetrata a proprio Epiſcopo, aut ejus vicario in ſcriptis licentia. (Can. 1.)

Præmuniantur debita & integra peccatorum confeſſione, & Euchariſtiæ ſacramento, quicumque ad loca ſacra peregrinantur, antequam ire aggrediantur. (Can. 2.)

Nemo ad loca ſancta peregrinetur explendi ac delectandi animi cauſa, aut perluſtrandi oppida & varia loca; ſed pro peccatis emendandis, & votis adimplendis.

Qui aut voti ſponſione facta, aut ſola pietate ducti, peregrinationes ſuſcepturi ſunt clerici, ii ab Epiſcopo veniam, commendaticias litteras, ſacramque benedictionem poſtulabunt; reverſique pie ac chriſtiane peracta via, eidem, teſtimonio approbanda, fidem facient. (Concil. Toloſanum, an. 1590. Part. II. cap. 15.)

Hæc omnia a parochis peregrinationem ingreſſuri laici requirent; iiſque facta in itinere confeſſionis, ſumptaque Euchariſtia, fidei plenum teſtimonium reduces afferent, iterumque benedictionem accipient.

Qui peregrinationis ergo, viæ ſe ſe committunt, quo tutius iter emetiri, optatumque finem conſequi poſſint, diligentius confiteantur, Euchariſtiam pie devoteque ſuſcipiant, eaque omnia perficiant, quæ libro hoc ... edita continentur.

Gallorum Regum ſanctiones memoratis Conciliorum conſtitutionibus concinunt. Ejuſmodi ſunt, inter alias, ea quam Ludovicus XIV. die 25. Julii an. 1665. ea quoque quam idem Rex die 7. Januarii an. 1636. ea præterea quam Ludovicus XV. die 15. Novembris an. 1717. ediderunt, ejuſdemque declaratio quæ ad diem 1. Auguſti an. 1738. ſpectat.

PERJURIUM. Deſignatur hoc vocabulo falſum juſjurandum, juramentum contra veritatem, qui vero illud profert, perjurus dicitur. Perjurare igitur eſt ita jurare, ut res falſa tamquam vera affirmetur, aut revera negetur; eſt etiam proprium juſjurandum, ſeu obſtrictam jurejurando fidem violare. Omne perjurium, quamvis in levi materia verſetur, mortale peccatum eſt, quia Deum tamquam falſitatis, levis licet, teſtem appellare, magnum ſemper ejus contemptum, & gravem in ejuſdem ſanctum nomen irreverentiam complectitur. Perjurorum canonicæ pœnæ ſunt excommunicatio, infamia, ad teſtimonium perhibendum, & beneficia poſſidenda inhabilitas, perpetua pœnitentia.

De his quoque qui jurant & perjurant in nomine Dei omnipotentis mendaciter, quod genus mali nimis prævaluiſſe dolemus, & de falſis teſtibus quorum execrabilis malitia uſquequaque prævaluit, quod a ſanctis Patribus noſtris ex his definitum eſt, ſervetur; atque dura & diſtricta pœnitentia ſubdantur, quamdiu in crimine manent, foras ab Eccleſia projecti; neque nomen eorum inter fideles recitatum habeatur. (Concilium Tullenſe, an. 860. can. 3.)

Contra publice perjuros, ſive convictos de perjurio, & eos qui pertinaciter in excommunicatione per ſex menſes permanſerint .... ſpecialem & novum canonem promulgamus;

Digitized by Google

pus; ſcilicet, ne nulli Epiſcoporum liceat hujuſmodi anathematizatos abſolvere, ſed ad ſedem Apoſtolicam, ſicut ſacrilegi & incendiarii, abſolvendi mittantur. Perjurii vero, propter ſatisfactionem, dictam ſedem in præſentia viſitare injungantur. Si forte clerici fuerint, in utroque caſu ab officio & beneficio eccleſiaſtico repellantur; ad quorum neutrum reſtitui valeant, niſi per ſummum Pontificem, vel ipſius legatum. (Concilium Avenionenſe, an. 1209. can. 13.)

Quicunque in tranſgreſſione juramenti de cætero manifeſte deprehenſus fuerit, in Eccleſia publice denuntietur eſſe perjurus. Quod ſi admonitus ſatisfacere noluerit, tunc excommunicetur accenſis candelis, & pulſatis campanis, ſingulis diebus dominicis & feſtivis; & denuntietur inteſtabilis & infamis, & nec ad teſtimonium, vel ad alios actus legitimos admittatur. Et idem de falſis teſtibus obſervetur. (Concilium Narbonenſe, an. 1227. cap. 6.)

Si quis pejeraverit, & perjurii convictus fuerit, ſi clericus, deponatur; ſi laicus, communione privetur. (Concilium Bituricenſe, an. 1584. tit. 39. *de Blaſphemiis, Jurejurando, & Perjurio.*) *Vide* JURAMENTUM.

PERMUTATIO, in re beneficiaria, eſt actus quo beneficiarii duo ſua mutuo beneficia commutant. Agemus, ad hoc verbum, de permutationis origine, de ejuſdem objecto, de ſuperioribus qui eam admittere poſſunt, de cauſis ob quas poſſunt eamdem admittere, de conditionibus formiſque ſolemnibus, quæ eam comitari debent.

§. I.

De Permutationis origine.

PErmutatio, pro ut his quidem temporibus uſui eſt, duodecimo tantum ſæculo initium habuit. Continet hæc neceſſario tranſlationem duplicem ab una Eccleſia ad aliam, cenſeturque interdicta per eoſdem canones qui ejuſmodi tranſlationes vetant, quique titularibus mandant, ut ſemper Eccleſiis addicti permaneant, quarum gratia initiati fuere: *De titulo minori ad majorem migrare nulli presbytero licitum ſit; ſed in eo permaneat, ad quem ordinatus eſt. Quod ſi inventus fuerit contra ſtatuta id facere, eadem feriatur ſententia, qua Epiſcopus, ſi de minore ad majorem tranſmigraverit ſedem.* (Concilium Turonenſe, an. 813. can. 14.)

Aliud Turonenſe Concilium, an. 1163. habitum, cui præfuit Alexander Papa III. ita ſuam mentem aperit in primo canone: *Diviſionem præbendarum, aut dignitatum permutationem fieri prohibemus.* Dumoulinius, ſuper *Clementinis*, lib. 3. tit. 5. *de Rerum Permut.* & Acoſta, ſuper capite *Majoribus 8. de Præbend. & Dignitat.* contendunt hoc in canone de mutationibus tantum quas quoad beneficia quæ poſſidebant, beneficiarii quidam edebant, minime vero de iis quæ peragebantur, unius beneficii cum alio permutationibus ſeu commutationibus ſermonem eſſe. At cum ſummi Pontifices, Urbanus III. ejuſque proximus ſucceſſor Cæleſtinus iidem III. eum canonem de beneficiorum permutationibus explicuerint, eorum declarationem canoniſtæ turmatim ſecuti ſunt; ad eamque ſe conformavit Cujacius ipſe in Commentario ſuper Decretalium libro tertio ad titulum 5. *de Præbend. & Dignit.* pag. 233. cap. 5.

Cum porro Turonenſis Concilii canon de beneficiorum permutationibus explicatus fuerit, qui tamen expreſſis ſane verbis non niſi dignitatum permutationes damnat, *dignitatum permutationem fieri prohibemus*; dubitatum proinde fuit, utrum præbendarum permutatio permiſſa eſſet. Urbanus III. qui duobus & viginti poſt Turonenſe Concilium annis ſanctam Sedem conſcendit, ſuper hac quæſtione conſultus reſpondit præbendarum permutationes generatim vetitas eſſe, peculiariter vero, ſi qua pactio intervenerit, cui ſemper in ejuſmodi negotiis ineſt ſimoniæ labes, & Epiſcopos, ob Eccleſiæ utilitatem, poſſe beneficiarios ad alia beneficia transferre: *Quæſitum eſt ex parte tua, ſi commutationes fieri valeant præbendarum, cum commutatio dignitatum in Turonenſi Concilio fuerit interdicta.... generaliter itaque teneas, quod commutationes præbendarum cum de jure fieri non poſſunt, præſertim pactione præmiſſa, quæ circa ſpiritualia, vel connexa ſpiritualibus, labem ſemper continet ſimoniæ; ſi autem Epiſcopus cauſam inſpexerit neceſſariam, licite poterit de uno loco ad alium transferre perſonas, ut quæ uni loco minus ſunt utiles, alibi ſe valeant utilius exercere.*

Gregorius IX. qui an. 1227. ſummus Pontifex electus fuit, decretum hoc ſuæ Collectionis libro tertio (Tit. 19. *de Rerum Permut.* cap. 5.) inſertum voluit; atque hæc ſummorum Pontificum decreta, Conciliorum ſanctionibus addita in cauſa fuere, ut permutationes tamquam ſummopere de avaritia, de ambitione, de ſimonia, de beneficiorum negotiatione ſuſpectæ ſpectarentur. Hæ quidem ordinariorum etiam collatorum libertatem torquent, qui digniores ſeligere debent, quibus beneficia conferant, eædemque occaſioni ſunt, ut beneficia per fraudulentas commutationes hæreditarie reddantur. Denique quicumque e paſtoribus ſuum beneficium permutat, dirumpit, per adulterium veluti quoddam, ſpiritale matrimonium quod ſua cum Eccleſia contraxit, violatque canonicas leges quæ ſemper clericorum ſtabilitatem in ſedibus poſtularunt, quas iis divina Providentia deſignavit.

Poſtquam permutationum uſus ſtatutus fuit, Epiſcopi non defuere, qui contenderent ſibi licere quoad permutata beneficia perinde agere, ac quoad ea quæ per ſimplices dimiſſiones in eorum manibus reponebantur; & hoc fundamento nixi aliis ea quam permutantibus conferebant. Eorum auſum damnavit Clemens V. & proviſiones ſuper reſignatione, permutationis cauſa, in aliorum quam permutantium favorem expeditas, nullas & irritas declaravit. Refertur ejus decretum in Clementinis, tamquam editum in Concilio, Viennæ, Allobrogum in Delphinatu, an. 1312. habito, cui ipſe præfuit: *Ne concesſione juris utentibus, præſertim circa ſpiritualia, illudatur, ſi qua beneficia ex cauſa permutationis reſignata aliis quam ipſis permutare volentibus conferantur, nullius hoc eſſe volumus firmitatis.* (Lib. 3. tit. 5. *de Rerum permut.*) Hoc Clementis V. decretum permutationum admiſſionis tamquam coactæ & neceſſariæ ſpectandæ occaſionem præbuit; ut proinde communis opinio ſit Metropolitanorum collationes, permutationis cauſa, ſuper ordinariorum recuſatione peractas recipi debere. Videtur tamen magis diſciplinæ puritati, æque atque Eccleſiæ menti ſectoque ordini conſentaneum; ut permutationes, quod Epiſcopos ſaltem ſpectat, tamquam voluntariæ collationes ſpectentur. Addi & illud poteſt, juriſprudentiam quæ permutationum admiſſionem tamquam coactam ſpectat, evertere indultariorum & graduatorum privilegium, itemque collatorum patronorumque eccleſiaſticorum jura, nec alia de cauſa inductam fuiſſe, quam ut in generale boni Eccleſiæ præjudicium, privatis hominibus faveretur. (Monumenta Cleri, Tom. X. p. 1718. & ſeq.)

§. II.

De Permutationis Objecto.

OBjecti nomine, quod permutatio propoſitum habet, intelliguntur beneficia ipſa quæ permutari poſſunt. Beneficii ergo cum beneficio permutationem ab iis fieri neceſſe eſt, qui habent, quod ajunt, *jus in re, non jus ad rem* ſolummodo. Id quod dicitur *jus in re*, per collationem acquiritur, cum conceſſæ proviſiones ſuppetunt; tum quidem proviſus dicere poteſt ſe titulum habere, & quod inde conſequitur, jus quod ei titulus tribuit in beneficio, tametſi jus hoc ipſum litigioſum ſit, cum alio beneficio permutare, litigium tamen exprimens, poteſt; cum, ſiquidem tantummodo jus remotum ad beneficium, *jus ad rem*, haberet, ut præſentatus a patrono, cujus præſentatio ordinarii aures non perculit, graduatus qui ſolum requiſivit, &c. nec permutare, nec reſignare beneficium poſſet, quia id nihil eſt aliud quam ad obtinendas beneficii proviſiones pura putaque præparatio, non autem, per canonicum titulum, in beneficio acquiſitum jus.

Caput, *Majoribus 8. extr. de Præbend. & Dignitat.* a permutatione arcet cathedralium & collegialium eccleſiarum dignitates, tamquam beneficia quæ majores quam cætera qualitates poſtulant, quæque, ob hanc cauſam, non niſi a canonicorum electione, vel ab Epiſcopi delectu pendere debent. At uſus pervicit: & omnia beneficia, ſeu dignitates, ſeu alia ſint, permutari poſſunt, ea ipſa quæ ad laicum patronatum pertinent, cum expreſſo patronorum conſenſu, quæque in eccleſiaſtico patronatu poſita ſunt, invitis etiam renuentibuſque patronis, dummodo ſuperior eccleſiaſticus permutationem approbat.

Unum hoc & unicum permutationis objectum eſt; ei locus eſſe non poteſt niſi quoad beneficia ex utraque parte; ex quo fit, ut beneficium permutari non poſſit ſeu cum jure patronatus, ſeu cum capella cui *preſtimonii* nomen tribuitur, quæque ab Epiſcopo in beneficii titulum erecta non eſt, ſeu cum expectativa, ſeu cum collegii manſione, cum principalitate, cum clericali penſione; quamvis enim clericalis penſio non amplius tamquam jus redituſque mere temporalis ſpectetur, & quodammodo ad ſpiritalem naturam redacta fuerit, poſtquam Pius V. per Bullam, *Ad perpetuam*,

quæ

que in Galliarum regno recepta eſt, parvi B. Virginis Officii recitandi obligationem eidem addixit; nihilominus inter penſionem & beneficium ſemper eſſentiale diſcrimen intereſt, in eo poſitum, quod beneficio ſancta & ſpiritalia munia ſunt, tam intime annexa, ut ab eo ſejungi non poſſint, quin funditus evertatur.

§. III.

De Superioribus qui Permutationem admittere poſſunt.

BEneficiorum titulares non eo jure gaudent, ut beneficia quæ poſſident, ſua ipſi auctoritate permutent: ſolum inire poſſunt inter ſe permutationis conſilium, illudque approbandum admittendumque ſuperioribus præſentare.

Cum permutationes in Eccleſiam induci cœperunt, eas Epiſcopi tantum admittere poterant; & Burdigalenſe Concilium, an. 1624. vetus hoc Epiſcoporum jus excitare ſtuduit, omnes permutationes quæ ſine eorum conſenſu fierent, nullas declerans: *Nec ſecus de reſignationibus ex cauſa permutationis factis judicamus; ſed eas omnino ad Epiſcopos duntaxat pertinere, excluſis aliis omnibus, edicimus. Quare ſi quid contra eadem actum fuerit, invalidum ſit & inane.* Non impedit tamen tam expreſſa interdictio, quin ea univerſim juriſprudentia in Gallia obtineat, ut omnes collatores, etiamſi nulla juriſdictione pollerent, beneficiorum ad eorum collationem pertinentium permutationes admittant. Itaque ſuperiores qui beneficiorum permutationem admittere poſſunt, ſunt Papa, legatus aut pro-legatus, quam late patet ejus legatio, Epiſcopus, magnus Vicarius, per Epiſcopi peculiarem facultatem, & non aliter cathedralis Eccleſiæ capitulum, epiſcopali Sede vacante, Abbates ordinum capite, quoad ſui ordinis beneficia, &, in Gallia quidem, collatores ordinarii. Van-Eſpenius nos certos facit, (*Jur. Eccl. univ. Tom. I. p. 812.*) in Leodienſi diœceſi, collatores plures, Epiſcopis inferiores in eodem ac Gallos uſu eſſe quoad beneficia quorum collatio ad eos pertinet; atque præterea, tametſi collatores, Epiſcopis inferiores in Belgio permutationes ſuſcipere nequeant ſine peculiari titulo qui hanc facultatem iiſdem tribuat, eos tamen, cum de beneficiorum permutatione agitur, quæ in eorum collatione poſita ſunt, appellari & audiri oportere.

Redactor Monumentorum Cleri (Tom. X. p. 1745. 1746.) collatoribus admittendæ beneficiorum ad eorum collationem ſpectantium permutationis libertatem uſu conceſſam putat, *cumulative* cum Epiſcopis, non *excluſive*, ita ſcilicet, ut beneficiarii qui ſua beneficia permutare volunt, promiſcue ſeu ad Epiſcopos, ſeu ad collatores inferiores pergere poſſint. Si beneficiarii duo ſua beneficia, ab exempti capituli collatione pendentia permutare voluerint, capitulum vero permutationem admittere noluerit, Epiſcopum adire poſſunt, qui, devolutionis jure, tum quidem congruas validaſque proviſiones tribuit. (*ibid.* p. 1724. 1725.)

§. IV.

De cauſis, propter quas admitti poteſt permutatio.

PRæcipue cauſæ neceſſariæ, ut beneficii permutationem admitti liceat, ſunt neceſſitas, vel utilitas Eccleſiæ; ſpiritale bonum tum generale, tum particulare; minime vero ſuperbia, ambitio, lucri cupiditas, fraudibus & ſimoniacis pactionibus addita; quamobrem Concilia damnant permutationes quæ *triangulares* vocantur, pacto videlicet continentur, per quod inter permutantes convenit, ut permutatorum beneficiorum unum tertio tribuatur, aut permutantium unus aliud huic tertio tribuat: *Permutationes beneficiorum quas vocant triangulares, & ſimplices reſignationes in favorem tertii, cum clauſula, non aliter,* neque alias, *improbat hæc Synodus, eaſdemque fieri deinceps prohibet.* (Concilium Mechlinienſe, an. 1607. tit. 19. cap. 6.) Ejuſmodi permutationes, in Gallia, *tamquam* ſimoniacæ damnarentur, inquiunt Dumoulinius, Rebuffus, Paſtor, Hericurtius, omneſque accuratiores auctores Galli. Bonifacius, Tom. I. lib. II. tit. 16. Provincienſis parlamenti areſtum, poſtrema Junii die editum effert, quod hujus generis *permutationem* damnat.

§. V.

De Permutationis conditionibus, formiſque ſolemnibus.

UT canonica & regularis ſit permutatio, pluribus ſane conditionibus, formiſque ſolemnibus opus eſt.

1. Penes permutantes ſit, oportet, beneficiorum quæ permutare volunt, libera diſpoſitio, &, quod inde fit conſequens, laicorum patronorum conſenſus qui ſi deſit, permutatio nulla eſt, ex declaratione an. 1678. quam omnia Galliarum tribunalia ſequuntur. Neceſſarius non eſt Regis conſenſus quoad beneficia quæ in ejus diſpoſitione ſunt, quorumque ipſe permutationem admittit. Beneficiarius in quem captura decreta eſt, aut qui per ſimoniacam rationem in beneficium irrepſit, illud permutare non poteſt.

2. Ab omni illicita & ſimoniaca conventione quæ temporale & pretio æſtimabile aliquod emolumentum propoſitum habet, immunis eſſe debet permutatio.

3. Ad effectum utrinque redigi permutationes, & proviſiones ante deceſſum unius e permutantibus, ſiquidem contigerit, expediri debent. (Artic. 14. declarationis diei 9. Julii an. 1646.) Cum permutationes in Romana curia fiunt, cenſentur effectum ſortitæ per proviſiones quas duobus permutantibus Papa concedit, licet iis Epiſcopus litteras *viſa* dictas negaret. Tenetur permutantium uterque perficere, ut alter permutato beneficio fruatur, atque adeo litem, permutationis tempore inchoatam ſuis impenſis proſequi, ac de eventu ſpondere; hic autem ſi forte poſſeſſor deinde pervicerit, permutationis abrogationem petere poteſt, ut, quin novas proviſiones ſumat, in ſuum vetus beneficium redeat; quod ipſum facere poteſt, ſi a compermutante deceptus fuerit.

4. Procurationes ad reſignandum, ſeu pure & ſimpliciter, ſeu in favorem, ſeu permutationis cauſa, inſinuentur, oportet, liberis diebus duobus ante reſignantis, aut permutantis deceſſum, quin inſinuationis & deceſſus dies numeretur, in nullitatis pœnam; ita in articulis 9. 10. & 13. edicti de Inſinuationibus, an. 1691. Eædem apud Notarium regium apoſtolicum, coram teſtibus duobus, quibus requiſitæ qualitates inſint, tranſigi debent.

5. Poteſt quiſque permutationem ſuam revocare, dum in Romana curia nondum admiſſa eſt, quibuſque permutantibus in hac curia proviſum eſt ſex tantum menſes ſuppetunt, ut poſſeſſionem ineant. Ab aliis curiis proviſi uno tantum menſe gaudent, & collatores de beneficiis ſtatuere poſſunt, ſi compermutantes, quin poſſeſſionem ineant, id temporis elabi ſinunt.

6. Permutationis actus compermutantium nomina & cognomina continere debet; at neceſſe non eſt, ut procuratoris nomen in procuratione ad reſignandum aut permutandum exprimatur, quia e præſenti uſu procurationes ad reſignandum aut permutandum in ordinariorum manu ſpectari videntur tamquam veræ reſignationes aut dimiſſiones, quod ad reſignantes ipſos in hujus generis actis attinet, & quia acta hæc procurationis in modum edendi ratio nihil aliud quam ſtilus eſt, in quo nihil eſſentiale occurrit præter clauſulas, quæ reſignantium voluntates conſentes reddunt. (Monum. Cleri, Tom. X. pag. 1748. & ſeq.) Secundum hæc eadem Monumenta, *ibid.* ad proviſionum validitatem ſuper permutationibus quæ Pariſiis initæ fuerint, in Epiſcoporum collatorum manu, qui ibi extiterint, non eſt neceſſe, ut hæc acta apud publici fori notarium tranſigantur; ad id ſufficit ab Epiſcoporum collatorum ſecretariis facta expeditio, quia diſtinguendum eſt id quod ad partes ipſas reſignantes aut permutantes, & id quod ad Epiſcoporum miniſterium ſpectat. Edictum menſis Decembris an. 1691. quod notarios regios apoſtolicos creatos vult, aliudque menſis Februarii, an. 1693. partibus eam quidem legem imponunt, ut acta quibus afficitur earum res, apud Notarios regios apoſtolicos edant; at non eidem obligationi ſubdunt Epiſcopos, ut nempe notariis utantur ad acta quæ ad eorum miniſterium ſpectant.

7. E juriſprudentia quæ a ſæculo & amplius ſtatuta eſt, inquit Redactor Monumentorum Cleri, (Tom. X. p. 1755.) ſi permutantes duo proviſionibus in Romana curia impetratis clauſulam, *ſive quoquo modo vacet beneficium, ſive per obitum*, &c. inſerendam curaſſent, & permutantium unus occubuiſſet, antequam curſor Romam perveniret, qui tamen eo perveniſſet, antequam ordinarius conferret, aut patronus eccleſiaſticus præſentaret, permutantium ſuperſtes jus haberet ad beneficium quod ei permutationis vi ceſſum eſſet.

8 In

Digitized by Google

8. In permutationibus apud Papam editis non eſt neceſſe, ut beneficiorum quæ poſſidentur, numerus exprimatur. Nec magis requiritur, hæc expreſſio ob beneficia conſiſtorialia ad quæ Rex nominat, quia non adeſt hac in re nominati impetratio; Rex nempe gratiam largitur, & in brevi diplomate ipſe unus loquitur. (Monumenta Cleri, Tom. XII. p. 933. & ſeq.)

9. Cum permutatio regaliæ tempore edita nulla ſit, quia a Rege admiſſa non fuit, permutantes qui egerunt bona fide, beneficiorum quæ permutaverant, poſſeſſionem, per regreſſum, recipiunt. Ita judicatum in parlamento Pariſienſi per arreſtum diei 2. Januar. an. 1691.

10. Conſiſtorialium beneficiorum permutatio fieri non poteſt niſi in regis manu, qui brevia diplomata permutantibus dat, ut e ſummo Pontifice Bullas obtineant, prout in concordato ſtatutum eſt.

11. Cum beneficia quæ permutari lubet, a pluribus collatoribus pendent, eorum quiſque ſuper dimiſſione, permutationis cauſa, beneficium confert, de quo diſponendi jus habet; aut collatorum unus alteri facultatem tribuit, ut duorum beneficiorum proviſiones det.

12. Si collatorum unus proviſiones dare renuit, permutatio corruit ipſa per ſe, & titularium quiſque jus ſervat, quo in ſuum beneficium gaudebat.

PERSECUTIO. Occurrunt in Conciliis ſtatuta plura quæ clericos perſecutione vexatos, ſuiſque ex Eccleſiis pulſos, aut deſerere bellorum cauſa coactos ſpectant.

• *Oſius Epiſcopus dixit; ſuggerente fratre & Epiſcopo noſtro Olympio, hoc etiam placuit, ut, ſi aliquis vim perpeſſus eſt, & inique pulſatus pro diſciplina, vel catholica confeſſione, vel defenſione veritatis, fugiens pericula, innocens & devotus ad aliam venerit civitatem, non prohibeatur immorari, quamdiu aut redire potuerit, aut injuriam ejus remedium acceperit. Durum eſt enim, qui perſecutionem patitur, non recipi. Etiam & larga benevolentia & humanitas ei exhibenda.* (Concilium Sardicenſe, an. 347. can. 21.)

Clericum inter tentationes officio ſuo incubantem, gradibus ſublimandum. (Concilium Carthaginenſe, an. 398. can. 42.)

Clericos in ſuis Eccleſiis conſtitutos, ſicut jam definivimus, non licere in alterius civitatis Eccleſiis ordinari; ſed acquieſcere in ea, in qua ab initio miniſtrare meruerant; exceptis illis qui proprias amittentes provincias, ex neceſſitate ad aliam Eccleſiam migraverant. (Concilium Chalcedonenſe, an. 451. can. 20.)

Clericos in Eccleſia miniſtrantes, ſicut jam conſtituimus, in alterius civitatis Eccleſiam ſtatutos fieri non oportet, ſed contentos eſſe, in quibus ab initio miniſtrare meruerunt, exceptis illis qui proprias amittentes provincias, ex neceſſitate ad aliam Eccleſiam tranſierunt. (Concilium Aquiſgranenſe, an. 816. can. 87.)

PERSEVERANTIA FINALIS, chriſtiana virtus quæ efficit, ut ad finem uſque in ſalutis via perſiſtatur. *Quære* JUSTIFICATIO, PRÆDESTINATIO.

PERSONATUS. *Quære* BENEFICIUM, §. XI.

PETROBUSIANI. *Quære* PETRUS de BRUYS.

PETRUS de BRUYS, homo laicus in Delphinatus montibus natus, prodiit ſub annum 1126. in Occitania, ſuos errores ubique diſſeminans; videlicet, non oportere infantes baptizari, quia baptiſmus iis omnibus inutilis eſt, qui eum ſuſcipientes, fidei actum edere nequeunt, & reipſa non edunt; Euchariſtiam nihil eſſe, & ſacrificii materiam eſſe non poſſe; Eccleſias dirui oportere; ſuperſtitionem enim eſſe credere Deum uni magis loco quam alteri addictum eſſe; non oportere ejus laudes cani; cruces, utpote Servatoris paſſionis & mortis horrenda inſtrumenta frangi & comburi debere; ſacrificia, preces, eleemoſynas, & omnia bona opera mortuis inutilia eſſe. Petrus de Bruys provincias percurrebat, Eccleſias devaſtans, cruces dejiciens, altaria evertens. Eum ſancti Ægidii, in Occitania, incolæ retinuerunt & vivum flammis dederunt, ſub annum 1146. Hominem hunc Proteſtantes tamquam ſanctum reformatorem, ſuorumque Patriarcharum unum ſuſpiciunt. Petrus Venerabilis, Cluniacenſis abbas, & S. Bernardus eum impugnarunt. Eumdem generale Lateranenſe Concilium, an. 1139. damnavit, eademque damnatione involvit ejus diſcipulos, Petrobruſianos dictos, quin tamen eos nominaret, per 23. canonem qui his verbis conceptus eſt: *Eos autem qui religioſitatis ſpeciem ſimulantes, Domini Corporis & Sanguinis ſacramentum, baptiſma puerorum, ſacerdotium & cæteros eccleſiaſticos ordines, & legitimarum damnant fœdera nuptiarum, tamquam hæreticos ab Eccleſia Dei pellimus, & damnamus, & per poteſtates exteras coerceri præcipimus; defenſores quoque ipſorum ejuſdem damnationis vinculo innectimus.* Perſpicitur ex hoc canone alios quoque ejus

Ricard Concil. Tom. IV.

ætatis hæreticos a Concilio damnari, qui in matrimonium, in ſacerdotium, & in cleri cæteros ordines invehebantur.

PETRUS FULLO, Patriarcha Antiochenus ſæculo quinto, hæreticorum qui *Theopaſchitæ* dicti, ſignifer fuit. Vide *Theopaſchitæ*.

PHOTINIANI, veteres hæretici qui Chriſti Domini divinitatem negabant. Photinus, eorum caput, Ancyræ in Galatia natus erat, & Sirmii in Pannonia Epiſcopus fuit. Cum Marcello Ancyrano cujus diſcipulus fuerat, propugnabat Verbum non niſi attributum quoddam eſſe, ejuſque hypoſtaticam cum humana natura unionem negabat. Aſſerebat etiam, cum Paulo Samoſateno, Jeſum Chriſtum eſſe verum quidem hominem, et non Deum, et tum ſolum fuiſſe Chriſtum, cum Spiritus Sanctus in eum baptiſmatis die deſcendit. Enuntiavit, ſub annum 342. qui ei peculiaris & proprius error eſt, Deum immenſum non eſſe. Damnatus fuit e Mediolanenſi Concilio, an. 347. vel, ut P. Manſi putat, 346. celebrato, depoſituſque ab Arianis in Concilio quod *Sirmii*, an. 351. vel, ſi P. Manſio fides, 358. habuerunt. Actus deinde fuit in exilium ſub Conſtantio, & ſub Juliano revocatus. Rurſus a Valentiniano relegatus, tandem an. 376. e S. Hieronymi chronico, in Galatia mortem occubuit.

PHOTIUS, Conſtantinopolitanus Patriarcha ſæculo nono, & Græcorum ſchiſmatis auctor, erat Taraſii Patriarchæ pronepos, patricii Sergii frater, Imperatoris conſobrinus. Operæ multum contulit, ut animum ad magna & ſublimia a natura factum excoleret; eum vehemens gloriæ cupiditas adigebat, ut in ſtudio noctes inſumeret; qui proinde in omni ſcientiarum genere adeo ſtrenuus evaſit, ut tamquam omnium ejus ætatis ſuperiorumque ſæculorum doctiſſimus ſpectaretur. Ex alia parte, eloquentiæ, prudentiæ dexteritatiſque in agendis negotiis ei multum inerat; quapropter, natalibus, mentis vi, ſcientia, ingenio ad regimen in eo conjunctis, ſe ipſe quamprimum ad præcipua munera evectum vidit. Creatus fuit Imperatoris excubiarum dux, ad Perſarum Regem orator, ac deinde regius ſecretarius. Poſtremum hoc officium obibat, cum, ſancto Ignatio per impium Bardaſium, Imperatoris Michaelis III. patruum a Conſtantinopolitana ſede pulſo, ſe Patriarcham eligendum, etſi laicus tantum eſſet, & a Gregorio Syracuſano conſecrandum, die 25. Decembris an. 857. vel 858. curavit. Perficere etiam potuit, quæ ejus erat exiſtimatio, ut in trecentorum octodecim Epiſcoporum Concilio, an. 861. Conſtantinopoli celebrato ejus ordinatio approbaretur, in eoque Concilio Nicolaus Papa I. qui eam improbaverat, damnaretur. Imperatore Michaele qui ei favebat, an. 867. vita functo, Baſilius, ejus ſucceſſor S. Ignatium reſtituit, & Photium expulit, qui in octavo generali Concilio, an. 869. depoſitus etiam & anathemate perculſus fuit. Cum vero deinde Photius cum Imperatore Baſilio in gratiam rediiſſet, id aſſecutus eſt, ut in eamdem ſedem, poſt S. Ignatii mortem reſtitueretur; e qua rurſus an. 886. pulſus ab Imperatore Leone Baſilii filio, aliquanto poſt in quodam Armeniæ monaſterio, quo relegatus fuerat, e vita migravit. Arrogatæ cauſæ quibus uſus eſt inſignis hic veterator, ut Græcam Eccleſiam a Latina Eccleſia divideret, expreſſæ ſunt in encyclica Epiſtola quam ad Orientales miſit, & ſabbati jejunii apud Romanos præcepto, lactaria & caſeum, quadrageſimali tempore, comedendi venia, presbyterorum cælibatu, & particula *Filioque*, ſignificandi gratia Spiritum ſanctum e Patre & Filio procedere, ad Symbolum additione continentur. Photii poſterius exilium Romanam inter & Conſtantinopolitanam Eccleſias communionem redintegravit. Judicium quod octavi œcumenici Concilii, an. 869. can. 16. Conſtantinopoli habiti Patres in celebrem hunc ſchiſmaticum pronuntiarunt, ejuſmodi eſt: *Quoniam quidem apparuit Photius poſt prolatam contra ſe juſtiſſimam ſententiam, & damnationem a ſanctiſſimo Papa Nicolao propter nequiſſimam invaſionem Conſtantinopolitanorum Eccleſiæ, cum aliis malis operibus ſuis, etiam quoſdam nequam & adulatores de plateis & vicis inveniſſe, & vicarios hos ſanctiſſimorum trium patriarchalium ſedium Orientis nominaſſe ac propoſuiſſe; atque cum his Eccleſiam malignantium, & Concilium vanitatis colligens, depoſitionis accuſationes & crimina contra beatiſſimum Papam commoviſſe, & anathema procaciter & audacter contra eum & cunctos communicantes ei ſæpe promulgaſſe; quorum quaſi commentorum libros nos quoque vidimus, ab ipſo, maligno opere ac fallaci dictatione confectos, qui etiam ſynodice in igne conſumpti ſunt. Hujus rei gratia, pro cautela eccleſiaſticæ ordinis, anathematizamus quidem primitus prædictum Photium etiam propter hujuſcemodi cau-*

ſam; deinde vero & omnem qui amodo in calliditate fraudulenter egerit, & verbum veritatis adulteraverit, & falſos vicarios ſimulaverit, vel libros dictatos mendaces finxerit, & ad propriorum favorem veterum commentatas fuerit; quemadmodum & fortiſſimus pietatis athleta Martinus, ſanctiſſimus Papa Romanus tales ſynodice depulit.

PILEOLUS, GALERICULUS. *Vide* MISSA.

PLACITA. Ita nuncupabantur publicæ audientiæ quas in conſueto juſtitiæ curſu judices exhibebant, ſeu juſtitiæ conſueti cœtus, diſtincti a cœtibus, ſeu conventibus extra ordinem, qui *Conſeſſus* appellabantur. Ex abuſu qui olim valde communis erat, judices in Eccleſiis, itemque feſtis & dominicis diebus ſuas abſque ullo ſcrupulo audientias habebant; eaque de cauſa tam multi canones placita in Eccleſiis, feſtiſque & dominicis diebus haberi vetant; nec deſunt, qui prohibeant, ne eadem jejunii diebus, aut in cœmeteriis, aut in monaſteriis, aut in Eccleſiarum & presbyteriorum ingreſſu habeantur.

Ut miſſi noſtri per ſingulas parochias Comitibus & reipublicæ miniſtris ex banno noſtro præcipiant, ne malla vel placita in atriis & in atriis Eccleſiarum, & presbyterorum manſionibus, neque in dominicis vel feſtivis diebus tenere præſumant. (Concilium Sueſſionenſe, an. 853. cap. 7.)

Ut miſſi noſtri Comitibus & omnibus reipublicæ miniſtris firmiter ex verbo noſtro denuncient atque præcipiant, ut a quarta feria ante initium Quadrageſimæ, nec in ipſa quarta feria, uſque poſt octavas Paſchæ, mallum vel placitum publicum niſi de concordia & pacificatione diſcordantium tenere præſumant; ſimiliter etiam a quarta feria ante Nativitatem Domini uſque poſt conſecratos dies obſervent, nec non & in jejuniis quatuor Temporum, & in Rogationibus ſimili obſervatione eoſdem feriatos dies venerari omnino ſtudeant. (Cap. 8.)

Animadverſione dignum eſt, Regem Carolum Calvum qui Sueſſionenſi Concilio intererat, in his Capitularibus loqui, quæ canones a Concilii Patribus editos ſubſequuntur, & quorum decimum ita habet: *Et ut in locis ſacratis, diebus dominicis, vel aliis ſolemnitatibus, judicia publica non exerceantur; neque enim fas eſſe, ibi reos puniri, ubi reſpectu divinæ reverentiæ miſericordiam conſenſu fidelium conſequuntur.*

Cum religioſarum perſonarum & monaſteriorum quietem prelati debeant procurare, ut ipſi religioſi in contemplatione manentes, divina poſſint liberius inſervire majeſtati; & canonica ſtatuta ſequentes, diſtricte præcipimus & mandamus prælatis, & omnibus clericis & laicis univerſis, ne infra baſilicas, vel clauſtra regularium conventualium, litigare præſumant, vel aliquatenus audire litigantes. Quod ſi facere præſumpſerint, poſtquam iſtud præceptum eis fuerit publicatum; nos tranſgreſſores dicti præcepti ſub diſtricta pœnitus ſententia interdicti. *Vide* CŒMETERIUM, ECCLESIA.

PNEUMATOMACHI, veteres hæretici ita nuncupati, quia Spiritus ſancti divinitatem negabant. A primo Conſtantinopolitano generali Concilio cum Eunomianis, Arianis, Macedonianis, aliiſque hæreticis an. 381. damnati fuere.

PŒNÆ. Canoniſtæ diſtinguunt pœnarum genera duo; ut aliæ ſpirituales ſint, ut preces, cenſuræ eccleſiaſticæ; temporales aliæ, ut eleemoſynæ, mulctæ, flagellum, triremes, exilium, &c. E communi jure quod in Italia ſervatur, Eccleſiæ judex eaſdem pœnas quas judex ſæcularis, ſi mors & mutilatio excipiantur, mandare poteſt; ut proinde poſſit virgis, candentiſque ferri notæ ſubdere, in exilium pellere, bonorum proſcriptionem pronuntiare, ad carcerem, ad quæſtionem, ad triremes, ad damna & lucra, ad mulctam ſeu honorificam, ſeu pecuniariam, ad impenſas damnare, infamia notare &c. At in Gallia, eccleſiaſticus judex pena non niſi puras putaſque pœnitentias, eleemoſynam, jejunium, preces, in ſeminarium aliamve eccleſiaſticam communitatem receſſum mandare poteſt. Quempiam tamen beneficio privare poteſt, & ad alia poſſidenda inhabilem reddere, a ſuſceptis ordinibus deponere, & ad ſuperiores ordines viam intercludere, capiam mandare, ut ad prætorii audientiam veniam petat. *Quære* MULCTA.

PŒNITENTIA. Vel tamquam peculiaris virtus, vel tamquam novæ legis ſacramentum pœnitentia ſpectari poteſt. Tamquam virtus ſpectata pœnitentia eſt de patratis peccatis dolor, addita emendationi vitæ, firmoque divinæ juſtitiæ pro injuria per peccatum eidem illata ſatisfaciendi propoſito. Pœnitentia tamquam novæ legis ſacramentum ſpectata, ſacramentum eſt a Chriſto Domino inſtitutum ad peccata poſt baptiſmum perpetrata contritis, confitentibus, & ſatisfacere ſtatuentibus remittenda, ſacerdotis miniſterio qui ad id neceſſaria juriſdictione pollet.

Pœnitentia tamquam virtus ſemper ad peccatorum remiſſionem neceſſaria fuit, & Pœnitentiæ ſacramentum *in re, vel in voto ſaltem implicito*, non minus & ipſum ad omnia mortalia poſt baptiſmum edita peccata remittenda neceſſarium ab inſtitutione fuit. Remota, externa, & ut vocant, objectiva hujus ſacramenti materia ſunt omnia peccata poſt baptiſmum commiſſa; ejuſdem materia proxima continetur pœnitentis actis quæ ſunt confeſſio, contritio & ſatisfactio, cum hoc tamen diſcrimine, quod confeſſio & contritio ſunt Pœnitentiæ ſacramenti eſſentiales partes, cum ſatisfactio ſit ſolum integrans ejuſdem pars. Ejus forma poſita eſt in abſolutionis verbis quæ clare hujus ſacramenti effectum exprimunt, omnium ſcilicet ſeu mortalium ſeu venialium peccatorum remiſſionem, & quoad culpam, & quoad æternam pœnam, & quoad temporalis pœnæ partem, quoties cum ſincero dolore ad illud acceditur. Hujus ſacramenti miniſter eſt ſolus ſacerdos valide ordinatus, & legitime approbatus ab ordinario qui ei juriſdictionis ad abſolutionis validitatem neceſſariæ poteſtatem tribuit. *Quære* ABSOLUTIO, APPROBATIO, CONFESSARIUS, CONTRITIO, CASUS RESERVATI, JURISDICTIO.

Uſus olim erat in Eccleſia triplicis generis pœnitentiæ, videlicet occulta, ſolemnis, & publica. Occulta pœnitentia privatim peragebatur, ut etiamnum e confeſſarii mandato peragitur. Solemnis pœnitentia certis quibuſdam cæremoniis, & per certos quoſdam deinceps gradus qui *plorantium*, ſeu *flentium*, *audientium*, *proſtratorum*, & *conſiſtentium* erant, edebatur; ſolemnis pœnitentia in eos quatuor ordines ſeu gradus tribuebatur, in quibus peccatores pœnitentes qui eidem ſubdebantur, plus minuſve temporis inſumebant pro ipſorum fervore, & pro variis Eccleſiarum uſibus, quæ ſolemnem pœnitentiam adoptaverant. Itaque omnis pœnitentia ſolemnis erat publica; at non omnis publica pœnitentia ſolemnis erat. Canonibus ad pœnitentiam & pœnitentes ſpectantibus Concilia referta ſunt.

Ut pœnitentibus, ſecundum peccatorum differentiam, Epiſcopi arbitrio, pœnitentiæ tempora decernantur. (Concilium Carthaginenſe, an. 397. can. 31.)

Ut ſacerdos pœnitentiam imploranti, abſque perſonæ acceptione, pœnitentiæ leges injungat. (Concil. Carthaginenſe, an. 398. can. 74.)

Pœnitentes qui in infirmitate viaticum Euchariſtiæ acceperint, non ſe credant abſolutos ſine manus impoſitione, ſi ſupervixerint. (Ibid. can. 77.)

Pœnitentes qui attente leges pœnitentiæ exſequuntur, ſi caſu in itinere, vel in mari mortui fuerint, ubi eis ſubveniri non poſſit, memoria eorum & orationibus & oblationibus commendetur. (Ibid. can. 79.)

Pœnitentiæ ſane locus omnibus pateat, qui converſi errorem ſuum voluerint confiteri; quibus, perſpecta qualitate peccati, ſecundum Epiſcopi æſtimationem, erit venia largienda. (Concilium Andegavenſe, an. 453. can. 12.)

Si quis vero poſt acceptam pœnitentiam, ſicut canis ad vomitum ſuum, ita ad ſæculares illecebras, derelicta quam profeſſus eſt pœnitentia, fuerit reverſus, a communione Eccleſiæ, vel a communione fidelium extraneus habeatur, quo facilius & ipſe compunctionem per hanc confuſionem accipiat, & alii ejus terreantur exemplo. (Concil. Turonenſe, an. 461. can. 8.)

Pœnitentes, tempore quo pœnitentiam petunt, impoſitionem manuum, & cilicium ſuper caput a ſacerdote, ſicut ubique conſtitutum eſt, conſequantur. (Concil. Agathenſe, an. 506. can. 15.)

Poſtremo igitur (ſicuti nova adinventio, juxta placitum ſcilicet propriæ voluntatis ſuæ, nunc plurimis periculoſa conſuetudo eſt) non ſit eleemoſyna porrecta ad minuendam, vel ad mutandam ſatisfactionem per jejunium, & reliqua expiationis opera, a ſacerdote Dei pro ſuis criminibus jure canonico indictam; ſed magis ad augmentandam emendationem ſuam, ut eo citius placetur divinæ indignationis ira quam ſuis provocavit ſibi propriis meritis. Et inter hæc ſciat, quod quanto magis inlicita (illicita) perpetravit, tanto magis a licitis ſe abſtinere debet; & quanto majora mala fecit, tanto majores fructus bonorum operum exhibere Deo debet, & non alia per alia qualibet omittere, vel imminuere bona debet. Nam bonum eſt omnino pſalmodiis inſiſtere; bonum eſt genua ſæpius veraci flectere intentione; bonum eſt quotidie eleemoſynas dare; ſed pro his non eſt abſtinentia remittenda, non eſt jejunium impoſitum ſemel juxta Eccleſiæ regulam, ſine qua non remit-

tan-

Digitized by Google

tuntur illa peccata, relaxandum. Sed & hæc & his ſimilia ſunt argumenta ad majorem expiationem pœnitentium; quia neceſſe eſt, ut caro quæ nos læſa per inconvenientiam traxit ad culpam, afflicta per jejunium reducat ad veniam. (Concilium Cloveshovienſe, an. 747. can. 26.)

Si ſub tunicis noſtris, id eſt, intra corpora noſtra, habemus conſcientiam malam, de rapinis, de avaritia, quæ eſt idolorum ſervitus, de luxuriis, de invidia, de fraternis odiis.... & de cæteris criminibus ne pereamus, expurgemus illa mala per puram confeſſionem, & per bonam devotionem, & per lacrymas, & per eleemoſynas & dignas ſatisfactiones.... quia ſicut ſanctus Auguſtinus dicit exponens ſententiam Apoſtoli, peccata ſive parva, ſive magna impunita eſſe non poſſunt, quia aut ab homine pœnitente, aut a Deo judicante plectuntur; ceſſat autem vindicta divina, ſi converſio præcurrat humana. Amat Deus pœnitentibus & confitentibus parcere, & ſe judicantes non judicare. Et poſt jejunium, & dignos pœnitentiæ fructus, & profeſſionem, quod ab iſtis malis, in quibus hactenus verſati ſumus, nos de cætero abſtinere debeamus; quia pœnitentiam vere agere eſt commiſſa plangere, & iterum plangenda declinare, mutata in mente malignitate in benignitatem.... Nullus autem de iniquitatum ſuarum immanitate deſperet; tantum ex toto corde convertatur ad Dominum. Veternoſus namque Ninivitarum culpas triduana pœnitentia abſterſit; & converſus latro vitæ præmia etiam in ipſa ſententia ſuæ mortis emeruit. (Concilium Fimenſe, an. 881. cap. 7.)

Modus autem pœnitentiæ peccata ſua confitentibus, aut per antiquorum canonum inſtitutionem, aut per ſanctarum Scripturarum auctoritatem, aut per eccleſiaſticam conſuetudinem, ſicut ſuperius dictum eſt, imponi debet; repudiatis ac penitus eliminatis libellis quos pœnitentiales vocant, quorum ſunt certi errores, incerti auctores; de quibus recte dici poteſt: Mortificabant animas quæ non moriuntur, & vivificabant animas quæ non vivebant. *Qui dum pro peccatis gravibus leves quoſdam & inuſitatos imponunt pœnitentiæ modos, conſuunt pulvillos, ſecundum propheticum ſermonem, ſub omni cubito manus, & faciunt cervicalia ſub capite univerſæ ætatis ad capiendas animas.* (Concil. Cabillonenſe, an. 813. can. 38.)

Quoniam multi ſacerdotum partim incuria, partim ignorantia, modum pœnitentiæ, reatum ſuum confitentibus, ſecus quam jura canonica decernant, imponunt, utentes ſcilicet quibuſdam codicillis contra canonicam auctoritatem ſcriptis, quos pœnitentiales vocant; & ob id non vulnera peccatorum curant, ſed potius foventes palpant.... omnibus nobis ſalubriter in commune viſum eſt, ut unuſquiſque Epiſcoporum in ſua parochia eoſdem erroneos codicillos diligenter perquirat, & inventos igni tradat, ne per eos ulterius ſacerdotes imperiti homines decipiant. Sacerdotes porro qui aut incuria, aut amoris, aut timoris, aut certe favoris cauſa, tempora modumque pœnitentiæ ad libitum pœnitentium indicant, audiant, quid Dominus per Ezechielem prophetam terribiliter dicat: (Cap. 13.) Hæc dicit Dominus Deus: quia locuti eſtis vana, & vidiſtis mendacium; ecce ego ad vos, ait Dominus Deus; & erit manus mea ſuper Prophetas qui vident vana, & divinant mendacium, &c. *Presbyteri etiam imperiti ſolerti ſtudio ab Epiſcopis ſuis inſtruendi ſunt, qualiter & confitentium peccata diſcrete inquirere, eiſque congruum modum, ſecundum canonicam auctoritatem, pœnitentiæ noverint imponere; quoniam hactenus, eorum incuria & ignorantia, multorum flagitia remanſerunt impunita; & hoc ad animarum ruinam pertinere dubium non eſt.* (Concilium Pariſienſe, an. 829. cap. 32.)

Sane quia inter cætera unum eſt, quod ſanctam maxime perturbat Eccleſiam, falſa videlicet pœnitentia; confratres noſtros & presbyteros admonemus, ne falſis pœnitentiis laicorum animas decipi, & in infernum pertrahi patiantur. Falſam autem pœnitentiam eſſe conſtat, cum, ſpretis pluribus, de uno ſolo pœnitentia agitur; aut cum ſic agitur de uno, ut non diſcedatur ab alio. Unde ſcriptum eſt: Qui totam legem obſervaverit, offendit autem in uno, factus eſt omnium reus; *ſcilicet, quantum ad vitam æternam; ſicut enim ſi peccatis eſſet omnibus involutus, ita ſi in uno tantum maneat, æternæ vitæ januam non intrabit. Falſa etiam fit pœnitentia, cum pœnitens ab officio vel curiali, vel negotiali non recedit, quod ſine peccato agi nulla ratione prævalet; aut ſi odium in corde geſtetur, aut ſi offenſo cuilibet non ſatisfiat; aut ſi offendenti offenſus non indulgeat; aut ſi arma quis contra juſtitiam gerat.* (Concilium gener. Lateranenſe, an. 1139. can. 22.)

Si quis dixerit, in Catholica Eccleſia pœnitentiam non eſſe vere & proprie ſacramentum, pro fidelibus, quoties poſt baptiſmum in peccata labuntur, ipſi Deo reconciliandis a Chriſto Domino inſtitutum, anathema ſit. (Concil. Trident. Seſſ. XIV. can. 1.)

Ricard Concil. Tom. IV.

Si quis ſacramenta confunderit, ipſum baptiſmum pœnitentiæ ſacramentum eſſe dixerit, quaſi hæc duo ſacramenta diſtincta non ſint; atque ideo pœnitentiam non recte ſecundam poſt naufragium tabulam appellari; anathema ſit. (Can. 2.)

Si quis dixerit, verba illa Domini Salvatoris: Accipite Spiritum ſanctum: quorum remiſeritis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt; *non eſſe intelligenda de poteſtate remittendi & retinendi peccata in ſacramento Pœnitentiæ, ſicut Eccleſia Catholica ab initio ſemper intellexit, detorſerit autem, contra inſtitutionem hujus ſacramenti, ad auctoritatem prædicandi evangelium, anathema ſit.* (Can. 3.)

Si quis negaverit ad integram & perfectam peccatorum remiſſionem requiri tres actus in pœnitente, videlicet, contritionem, confeſſionem & ſatisfactionem, quæ tres pœnitentiæ partes dicuntur; aut dixerit duas tantum eſſe pœnitentiæ partes, terrores ſcilicet incuſſos conſcientiæ, agnito peccato, & fidem conceptam ex evangelio, vel abſolutione, qua credit quis ſibi per Chriſtum remiſſa peccata; anathema ſit. (Can. 4.)

Si quis dixerit, abſolutionem ſacramentalem ſacerdotis non eſſe actum judicialem, ſed nudum miniſterium pronunciandi, & declarandi remiſſa eſſe peccata confitenti, modo tantum credat ſe eſſe abſolutum; aut ſacerdos non ſerio, ſed joco abſolvat; aut dixerit non requiri confeſſionem pœnitentis, ut ſacerdos eum abſolvere poſſit; anathema ſit. (Can. 9.)

Si quis dixerit, ſacerdotes qui in peccato mortali ſunt, poteſtatem ligandi & ſolvendi non habere, aut non ſacerdotes eſſe miniſtros abſolutionis, ſed omnibus & ſingulis Chriſtifidelibus eſſe dictum: Quæcunque ligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in cælo; & quæcunque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cælo: *Et*, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt; *quorum verborum virtute quilibet abſolvere poſſit peccata, publica quidem per correptionem dumtaxat, ſi correptus acquieverit, ſecreta vero per ſpontaneam confeſſionem; anathema ſit.* (Can. 10.)

Si quis dixerit, totam pœnam ſimul cum culpa remitti ſemper a Deo, ſatisfactionemque pœnitentium non eſſe aliam quam fidem, qua apprehendunt Chriſtum pro eis ſatisfeciſſe; anathema ſit. (Can. 12.)

Si quis dixerit, pro peccatis, quoad pœnam temporalem, minime Deo per Chriſti merita ſatisfieri pœnis ab eo inflictis, & patienter toleratis, vel a ſacerdote injunctis, ſed neque ſponte ſuſceptis, ut jejuniis, orationibus, eleemoſynis, vel aliis etiam pietatis operibus, neque ideo optimam pœnitentiam eſſe tantum novam vitam; anathema ſit. (Can. 13.)

Si quis dixerit, ſatisfactiones quibus pœnitentes, per Chriſtum Jeſum, peccata redimuntur, non eſſe cultus Dei, ſed traditiones hominum, doctrinam de gratia, & verum Dei cultum, atque ipſum beneficium mortis Chriſti obſcurantes; anathema ſit. (Can. 14.)

Si quis dixerit, claves Eccleſiæ eſſe datas tantum ad ſolvendum, non etiam ad ligandum; & propterea ſacerdotes, dum imponunt pœnas confitentibus, agere contra finem clavium, & contra inſtitutionem Chriſti; & fictionem eſſe, quod, virtute clavium, ſublata pœna æterna, pœna temporalis plerumque exſolvenda remaneat; anathema ſit. (Can. 15.)

Ad ſacramentum pœnitentiæ, quo a peccatis liberamur, nemo ſine debita præparatione accedat; ut in ſpiritu humilitatis, & amaritudine animæ ſuæ, non expectata confeſſoris interrogatione, ipſe peccata ſua confiteri poſſit; cujus tamen diligentia adjuvandus erit, ubi aliqua in parte deficere videbitur. (I. Concil. Mediolan. an. 1565. Part. II. tit. 6.)

Caveant confeſſores, ut ante debitam ſatisfactionem illos abſolvant, quibus cum ſatultas adſit aliena reſtituendi, vel legata quæ ad pias cauſas facta ſunt, perſolvendi, illiſque, ut id facerent, ſuperiori confeſſione præceptum ſit, præſtare tamen neglexerunt; exceptis iis qui periculoſe ægrotant; quos tamen moneant, ut quod debent, quamprimum perſolvant.

Confeſſores canones pœnitentiales bene noverint; & de pœnitentia quam cuique peccato præſcripſerunt, confitentes admoneant; ut tanto diligentius a peccatis cavere ſtudeant, quanto in pœnitentiis canonum mitigandis benigniorem in ſe Eccleſiam experiuntur.

Ut autem paſtores & confeſſarii ſciant, cujuſmodi ſatisfactiones pœnitentibus injungere debeant, mature expendant verba Tridentini Concilii, capite octavo, ſeſſione decima quarta, quæ ſunt hæc: Debent ergo ſacerdotes Domini, quantum ſpiritus & prudentia ſuggeſſerit, pro qualitate criminum, & pœnitentium facultate, ſalutares & convenientes ſatisfactiones injungere; ne, ſi forte peccatis conniveant, & indulgentius cum pœnitentibus agant, leviſſima quædam opera pro graviſſimis de-

lictis injungendo, alienorum peccatorum participes afficiantur. Habeant autem præ oculis, ut ſatisfactio quam imponunt, non ſit tantum ad vitæ novæ cuſtodiam, & infirmitatis medicamentum, ſed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam & caſtigationem. Nam claves ſacerdotum non ad ſolvendum dumtaxat, ſed ad ligandum conceſſas etiam antiqui Patres & credunt & docent. (Concilium Mechlinienſe, an. 1607. tit. 5. cap. 1.)

Moneant parochi, & concionatores frequenter fideles, ut pro percipiendo ſalutari pœnitentiæ fructu, ad eam cum humilitate animi, & corporis demiſſione accedant, Ideoque quoſvis nobiles, & milites armis præcinctos accedentes, niſi depoſitis prius armis, non admittant; mulieres autem vano cultu ornatas, fucatas, ac pulvere pigmentario conſperſas graviter reprehendant; & ut pœnitentis Magdalenæ veſtigia legant, & fracto veluti alabaſtro, Corpus Chriſti in pauperibus, & pedes odoribus vitæ aeternæ perfundant, & velo capita, ex Apoſtoli præcepto, obumbrent, præcipue horteniur. (Concilium Burdigalenſe, an. 1624. tit. 6. *de Pœnit.*)

PŒNITENTIARIUS. Tribuitur id nominis ſacerdotibus qui in cathedralibus Eccleſiis inſtituti ſunt, ut a caſibus Epiſcopo reſervatis abſolvant. Eorum officium in capitulorum pluribus dignitas eſt.

Epiſcopi tantum, primis Eccleſiæ ſæculis, Pœnitentiæ ſacramentum adminiſtrabant, & congruas ipſi ſatisfactiones pœnitentibus, ſua apud eos peccata confitentibus imponebant. Hi deinde confeſſarios plures inſtituerunt, ita tamen, ut eorumdem confeſſariorum facultas non ad univerſam diœceſin protenderetur, nec fidelium cuique liberum eſſet ex iis confeſſariis, licet approbatis unum ſibi indiſcriminatim ſeligere.

Eorum alios addicebant Epiſcopi laicis, aut etiam certæ cuipiam laicorum claſſi, clericis alios, alios monialibus, &c. ut proinde fidelibus non liceret apud alios ſacerdotes confeſſionem edere quam apud eos qui in eorumdem peculiariter gratiam deſignati erant; cum tamen in id ſemper Epiſcopos adire poſſent. At Epiſcopi, eorum numero, qui ſe reapſe ad eos conferebant, in dies ſuccreſcente, presbyterum doctrina & pietate commendandum, qui eorum vices ageret, elegerunt; hunc *Confeſſarium*, ſeu *Pœnitentiarium generalem* nominarunt, omnibus fidelibus data venia, ut ad eumdem, tamquam ad ipſorum perſonam ipſam, reſervatorum caſuum abſolutionem ſuſcepturi confugerent. Ejuſmodi pœnitentiariorum inſtitutionem Innocentius III. in Lateranenſi Concilio quarto, an. 1215. celebrato mandavit, eorumque ſæpe fit in poſterioribus Conciliis mentio; Tridentinum porro decrevit, ut Epiſcopus quiſque in ſua cathedrali Eccleſia pœnitentiarium ſtatueret, qui quadraginta annos natus, & in theologia, vel in jure canonico doctor eſſet.

Præcipimus tam in cathedralibus, quam in aliis conventualibus Eccleſiis viros idoneos ordinari, quos Epiſcopi poſſint coadjutores & cooperatores habere non ſolum in prædicationis officio, verum etiam in audiendis confeſſionibus, & pœnitentiis injungendis, ac cæteris quæ ad ſalutem pertinent animarum. (Concil. Lateranenſe, an. 1215. can. 10.)

Quod in quodam Concilio ſtatutum invenimus, approbantes ſtatuimus, ut per quaſlibet Decanatus, prudentes viri & fideles conſtituantur per Epiſcopum confeſſores quibus perſonæ & minores clerici confiteri valeant, qui decanis erubeſcunt confiteri, forſitan & verentur; in Eccleſiis vero cathedralibus confeſſores inſtitui præcipimus generales. (Concil. Londinenſe, an. 1237. cap. 7.)

Statuimus, ut locorum Archiepiſcopi (forte *archidiaconi*) *qui de ſacerdotum prudentia & moribus pleniorem habent notitiam, de quolibet decanatu unum vel duos eligant confeſſores quos ad hoc ſcientia & meritis crediderint magis idoneos; qui, vice noſtra, decanorum ruralium, rectorum, vicariorum, & parochialium ſacerdotum audiant confeſſiones, pœnitentiarii noſtri generalis auctoritate in omnibus ſalva, ad cujus arbitrium in dubiis & gravioribus recurratur; niſi forte talis emergat articulus qui nobis inconſultis nequeat expediri.* (Concil. Exonienſe, an. 1287. tit. 7. *de Pœnit.*)

In omnibus etiam cathedralibus Eccleſiis; ubi id commode fieri poterit, pœnitentiarius aliquis cum unione Præbendæ proxime vacaturæ, ab Epiſcopo inſtituatur, qui magiſter ſit, vel doctor, aut licentiatus in Theologia, vel jure canonico, & annorum quadraginta, ſeu alius qui aptior pro loci qualitate reperiatur; qui dum confeſſiones in Eccleſia audiet, interim præſens in choro cenſeatur. (Concilium Tridentinum, ſeſſ. XXIV. cap. 8. *de Reformat.*)

Hoc Tridentini Concilii decretum renovarunt Concilia Burdigalenſe & Turonenſe, an. 1583. Bituricenſe, an. 1584. Aquiſextienſe, an. 1585. Burdigalenſe aliud, an. 1584. & Melodunenſis cœtus, an. 1579. Concilii Turonenſis (tit. 13.) hæc verba ſunt, & ea quidem animadverſione digna: *Pœnitentiarii munus in qualibet Eccleſia cathedrali cum ſit pernéceſſarium & qui eo funguntur, eximia ſcientia eſſe debeant, ut vitium a vitio diſcernere, & animos qui peccaverunt, modo leniter, blandiſque verbis conſolari mæſtoſque reficere, modo acerbe & graviter increpare, neque etiam inſtruere valeant; ſanctorum Conciliorum ſtatuta exſequendo, ubi commode fieri poterit, pœnitentiarii officium, ſive beneficium graduato qui ſit ſaltem in theologia, vel jure canonico baccalaureus formatus, & annorum quadraginta, ... conferri volumus & mandamus.* Gallorum Regum ſanctiones non poſtulant, ut pœnitentiarii ſint gradibus inſigniti, quoad Eccleſias in quibus pœnitentiaria non eſt dignitas; at cum ea beneficii titulus eſt, etiamſi beneficium hoc dignitas non eſſet, ejuſmodi gradus requirit uſus.

Conſtitutio an. 1606. cathedralium Eccleſiarum dignitates a beneficiis expectativæ graduatorum obnoxiis excipit; & quod inde fit conſequens, pœnitentiaria, cum dignitas eſt, eidem expectativæ non ſubeſt. Eccleſiaſticorum quiſpiam obtinere pœnitentiariam poteſt per reſignationem in favorem, aliiſve rationibus quæ integram ſuper delectu libertatem Epiſcopis non relinquunt. (Monum. Cleri, Tom. X. pag. 216. 359. 361.)

Pœnitentiarius eſſe non poteſt officialitatis promotor, ne confeſſionis ſigillo utendi periculo ſubſit. Ita judicatum per areſtum parlamenti Pariſienſis, die 15. Martii an. 1611. Alexander Papa III. idem ſtatuiſſe videtur, quoad officialis & pœnitentiarii officia, ut nempe ſimul eſſe non poſſint, in Decretalibus, cap. *Si Sacerdos*, 2. *de Officio Judicis ordinarii.* (Monum. Cleri, Tom. VII. p. 255. 258.)

Cum parœcia quoque, aliove quolibet beneficio quod animarum curam adjunctam habeat, pœnitentiaria ſtare non poteſt, aſſiduitatis nunquam intermiſſæ cauſa, cui pœnitentiarius devinctus eſt: *Non liceat autem pœnitentiario beneficium curatum, aut aliud onus ſuſcipere, quod ab aſſidua reſidentia & quotidiano officio poſſit eum divertere.* (Concil. Rothomagenſe, an. 1581. tit. *de Epiſcopis & Capitulis*, n. 26.)

Epiſcopo id juris eſt, ut in cathedrali Eccleſia pœnitentiarium in titulum ſtatuat, eique præbendam primo vacaturam addicat, facta hypotheſi, utrumque commode fieri poſſe; an idem jure gaudet, ut ſuper ætate, ſuperque gradu, quos Tridentinum Concilium poſtulat, diſpenſet, ſi neceſſitas ita requirat, ut cum in loco deſunt, quibus ætas graduſque requiſiti ſuppetant.

Pœnitentiarius eſt propria Epiſcopi in Pœnitentiæ ſacramenti adminiſtratione magnus vicarius, nulluſque prorſus eſt caſus e quo non poſſit per univerſam diœceſin abſolvere, iis exceptis quos Epiſcopus ſibimetipſi reſervat. Idem reſervatos caſus interpretandi, ac publicæ pœnitentiæ in ſecretam convertendi jus obtinet; poteſt etiam vota commutare, ab iiſdemve diſpenſare in caſibus qui ſummo Pontifici, aut Epiſcopi perſonæ reſervati non ſunt. Pœnitentiarius quoque qui ſolum commiſſionis vi munus obit, reſervatorum caſuum abſolutionem cuivis approbato ſacerdoti, non autem aliis committere poteſt; quia effatum illud, *delegatus delegare non poteſt*, quoad eos tantum locum habet, qui delegati ſunt *ad nudum aliquod miniſterium*, & quia *delegatus ad univerſitatem cauſarum, cenſetur quaſi ordinarius.* Pœnitentiarius tamen nec ſacerdotem ullum delegare, ut, æque atque ipſe, pœnitentiarius ſit, nec ab ullo, ſeu reſervato, ſeu non reſervato caſu, invito Epiſcopo, abſolvere poteſt, etiamſi titularis eſſet, quia ſemper ab Epiſcopo pendet, qui ſuas ei facultates minuere, vel omnino adimere poteſt. (Gibertus, Inſtitut. eccleſ. T. I. p. 173. & 174.)

PORTICUS, ſeu ATRIA, ſeu VESTIBULA ECCLESIARUM. *Quære* ECCLESIÆ & PLACITA.

PORTIO CONGRUA. Venit congruæ penſionis nomine certa quædam penſio quam parochus primitivus, præcipuuſve ſeu groſſus decimator parocho qui Eccleſiæ, animarum curam adjunctam habenti deſervit, ejus vicario perpetuo, ad eorum honeſtam ſuſtentationem debeat; ex quo fit, ut hæc ipſa penſio, *portionis congruæ*, ſeu *portionis ſufficientis* vocabulo deſignetur.

Ab origine quidem nullus omnino presbyter ordinabatur, quin peculiari Eccleſiæ quam nos hodie *parœciam*, ſeu *curam* vocamus, ſervitio eodem tempore addiceretur. Presbyter initio ſtatim alebatur & ſuſtentabatur portione quadam, quam ex Eccleſiæ bonorum communi maſſa ſumptam Epiſcopus, aut archidiaconus ei tribuebat. Deinceps, hic idem presbyter in iis ipſis

bonis quæ ei ad victum conceſſa fuere, denique in decimis quæ prorſus integræ ad eum pertinebant, ſuſtentationem ſuam nactus eſt. At cum religioſi S. Benedicti, & Canonici regulares S. Auguſtini ad parœciarum ſervitium acciti fuiſſent, ſuumque deinde in clauſtrum, aſportatis earumdem parœciarum dominiis & decimis rediiſſent, hi quidem in locum ſuum presbyteros ſubſtituerunt, quibus mercede conductis, ſæpe etiam, per intolerandum abuſum, non ſine deductione parœciæ tribuebant. Hos mercenarios ſeu adjudicatarios parochos excepere ſubſecutis temporibus parochi amovibiles ad primitivorum groſſorumque decimatorum nutum, qui iis ſtipendium ab Epiſcopo deſignatum ſuppeditabant; ac tandem his amovibilibus parochis ſuffecti fuere parochi aut vicarii perpetui quibus congrua ſeu ſufficiens portio ſtatuta eſt.

Exſtirpandæ conſuetudinis vitium in quibuſdam partibus inolevit, quod ſcilicet patroni Eccleſiarum parochialium, & aliæ quædam perſonæ, proventus ipſarum ſibi penitus vindicantes, presbyteris earumdem ſervitio deputatis relinquunt adeo exiguam portionem, ut ex ea congrue nequeant ſuſtentari.... cum igitur os bovis alligari non debeat triturantis, ſed qui altari ſervit, vivere debeat de altari; ſtatuimus, ut, conſuetudine qualibet Epiſcopi, vel patroni, ſeu cujuſcunque alterius non obſtante, portio presbyteris ipſis ſufficiens aſſignetur. (Concilium gener. Lateranenſe, an. 1215. tit. 22.)

Ordinarii etiam per idoneorum vicariorum deputationem, & congruæ portionis fructuum aſſignationem omnino provideant, ut animarum cura nullatenus negligatur, & beneficia ipſa debitis obſequiis minime defraudentur; appellationibus, privilegiis, & exemptionibus quibuſcunque, etiam cum judicum ſpecialium deputatione, & illorum inhibitionibus, in præmiſſis nemini ſuffragantibus. (Concil. Trident. ſeſſ. VII. *de Reform.* cap. 5.)

Hi canones, & ejuſmodi complures alii qui in medium efferri poſſent, mandent ii quidem, ut congrua portio parochis deſignetur; at ejus quantitatem non iidem definiunt; & quoad caput hoc varia ſæpenumero fuit Gallicana juriſprudentia. Portionem hanc articulus 9. edicti menſis Aprilis an. 1571. ſub Carolo IX. ad centum viginti librarum ſummam, conſuetis deductis oneribus, tum ad libras centum & quinquaginta, atque adeo ducentas, deinde ad trecentas, quam late patebat regnum, declarationes diei 29. Januarii, an. 1686. ac diei 30. Junii an. 1690. redegerunt. Ex harum declarationum duarum ſtatutis, deſervientes clerici, præter portionem congruam, honorariis oblationibus, fortuitis juribus, novalibus decimis gaudent, nullique oneri, niſi forte decimis, gratuitis donis, aliiſque tributis ſubſunt. Iidem etiam conſueta quædam & perſonalia genera ſolvere debent, cujuſmodi ſunt jura duo, viſitationis unum & calendarum alterum, & hoc quidem ita dictum, quia Epiſcopo, aut archidiacono ſolvitur, in cœtibus ad cleri morum reformationem inſtitutis, atque ita nuncupatis, quia calendis, ſeu prima die menſis habebantur. Denique per edictum quod Ludovicus Rex XV. menſe Majo an. 1768. Verſaliæ edidit, & ejuſdem menſis die 13. eodemque anno parlamentum in acta retulit, congrua portio quoad parochos & vicarios perpetuos ad libras quingentas, & quoad vicarios amovibiles ad ducentas redacta fuit. Hujus edicti articulus 4. parochos & vicarios perpetuos frui vult, præter portionem congruam, domibus ædificiiſque presbyterium conſtituentibus, areis hortiſque ab eodem pendentibus, ſimul oblationibus, mercedibus, donis, ſeu fortuitis rebus, omnino vel ex parte, pro locorum uſu; itemque fundis & cenſibus parochis datis, ut faciant anniverſariis & ad divinum ſervitium fundationibus ſatis.

Congrua portio non debetur niſi parochis vere titularibus, ſeu ſæcularibus, ſeu regularibus, quorum ſtatu certique reditus infra trecentarum librarum ſummam poſiti ſunt. Cum duo in titulum parochi eamdem parœciam tenent, congrua portio duplex debetur; at nulla debetur parochis regularibus qui titulares non ſunt, ſed a ſuis ſuperioribus tantum commiſſi ad parœciarum ſervitium, quæ monaſteriis unitæ, & aliquando etiam in ipſorum monaſteriorum Eccleſiis fundatæ ſunt. Vicarii perpetui trecentas, amovibiles autem ſolum centum & quinquaginta congruæ portionis libras percipiunt. Parlamentorum arreſta ſuper portionis congruæ, quoad villarum muratarum parochos, recuſatione aut conceſſione non ſunt uniformia; pendet id a majore aut minore fundationum, oblationum, fortuitarumque rerum ad eos parochos ſpectantium ſumma.

Congruam portionem non alii quam parochi primitivi, itemque præcipui ſeu groſſi decimatores deſervientibus debent; qui ſi eam forte ſuppeditare non poſſent, Tridentina ſynodus (ſeſſ. 24. cap. 13. *de Reformat.*) Epiſcopis mandat, ut huic rei per beneficiorum unionem, eique adeo populo contribuere juſſo, proſpiciant: *In parochialibus autem Eccleſiis, quarum fructus æque adeo exigui ſunt, ut debitis nequeant oneribus ſatisfacere, curabit Epiſcopus, ſi per beneficiorum unionem (non tamen regularium) id fieri non poſſit, ut primitiarum vel decimarum aſſignatione, aut per parochianorum ſymbola, ac collectas, aut qua commodiori ei videbitur, ratione tantum redigatur, quod pro rectoris ac parochiæ neceſſitate decenter ſufficiat.* Verum hujus canonis diſpoſitio, ad populi contributionem quod ſpectat, in Gallia non eſt recepta; Galli nempe reges populo, ſine eorum auctoritate, contributiones imponi non ſinunt.

Qui decimis exempti ſunt, ad congruam portionem, eccleſiaſticis decimis deficientibus, conferre debent. Ita judicatum per magnæ cameræ arreſtum, die 29. Novembris an. 1673. ſecundum gener. Lateranenſis Concilii, an. 1215. celebrati quinquageſimum quintum canonem hunc: *Decernimus, ut de alienis terris, & amodo acquirendis, etiamſi eas propriis manibus aut ſumptibus deinceps excoluerint (monachi) decimas perſolvant Eccleſiis quibus ratione prædiorum antea ſolvebantur, niſi cum ipſis Eccleſiis aliter duxerint componendum.*

At patroni ad portionem congruam, etiamſi deſint alia ſubſidia, nequaquam tenentur, nec ei legi ſubſunt, ut ad contributionem vitandam ſuo ſe patronatu abdicent, quia Eccleſiæ vel fundum ipſum, vel dotationem jam eleemoſynæ loco largiti ſunt. Infeudatæ porro decimæ ad congruam portionem contribuere debent, at ſolum poſtquam omnes eccleſiaſticæ decimæ exhauſtæ ſunt. Eſt hæc declarationis an. 1686. præciſa diſpoſitio, & omnium tribunalium conſtans juriſprudentia. Ex hac ipſa omnium Galliæ tribunalium juriſprudentia, decimatores, ſeu eccleſiaſtici, ſeu laici, ſe a congruæ portionis ſolutione, niſi decimis derelictis, liberare non poſſunt. Conſuli poſſunt Rebuffi & Duperray Tractatus *de Portione congrua*, itemque arreſtorum, edictorum & declarationum *ſuper Portionibus congruis* Collectio.

POSSESSIO, POSSESSIONIS SUSCEPTIO, in re beneficiaria, eſt beneficiarii in ſuo beneficio inſtallatio, quæ vel a beneficiario ipſo, vel a procuratore, ejus nomine, procuratione munito fieri poteſt.

Andegavenſe Concilium an. 1365. habitum mandat, ut intra ſex, quod ſerius, a beneficio collato menſes, ſub juris per proviſionem acquiſiti privationis pœnam, poſſeſſio ineatur: *Item cum beneficia eccleſiaſtica ultra ſex menſes vacare non debeant, & nonnulli apoſtolici impetrantes, occulte & clandeſtine faciant ſibi de beneficiis provideri, collationes ſibi factas occultantes, differentes dictorum beneficiorum poſſeſſionem recipere, ut ſibi de pinguioribus faciant provideri, non ſine dictorum beneficiatorum præjudicio, & ſcandalo aliorum; idcoque, ſacro approbante Concilio, ſtatuimus, quod impetrantes apoſtolici, poſtquam de beneficiis vacantibus, per ſuos executores ſibi fecerint provideri, ſive fuerint dignitates, perſonatus, prioratus, officia, adminiſtrationes; & beneficia illa, quocunque nomine cenſeantur, infra ſex menſes a tempore proviſionis ibi factæ, per ſe vel per alium, poſſeſſionem realem dictorum beneficiorum apprehendere teneantur. Quod ſi infra dictum terminum, legitimo impedimento ceſſante, poſſeſſionem dictorum beneficiorum, dignitatum, perſonatuum, prioratuum, officiorum, adminiſtrationum, & aliorum beneficiorum quorumcumque, non apprehenderint, omni jure ſibi quæſito per dictas collationes ſint privati.* (Cap. 6.)

Hæc conſtitutio cum præſenti Gallorum juriſprudentia non congruit. Diſtinguitur vacationis genus, ſuper qua beneficii proviſio data eſt; videlicet, an per devolutum, reſignationem & dimiſſionem, an vero per mortem beneficium vacaverit. Proviſi ſuper vacatione per mortem, poſſeſſionis ſuſceptionem ultra triennium a datis proviſionibus protrahere non poſſunt, niſi legitimum impedimentum iiſdem ſubſit. Ex articulo 14. declarationis menſis Octobris an. 1646. poſſeſſionem inire tenentur, ut ſerius, annorum trium ſpatio a datis proviſionibus in Romana curia expeditis, reſignante in vivis agente; & quamvis hæc ſanctio quoad eos tantum præciſa ſit, quibus per reſignationem proviſum eſt, uſus tamen ejus diſpoſitionem ad eos etiam produxit, qui beneficii per mortem vacantis proviſiones obtinuerint. (Monumenta Cleri, Tom. XII. pag. 1528.)

Huic juriſprudentiæ fundamento eſſe videtur Baſileenſis Concilii ſanctio quæ ſtatuit beneficii titularem cui pacificæ poſſeſſionis triennium non ſuppetit, in eodem turbari poſſe; *Quicunque non violentus, ſed habens coloratum titulum, pacifice & ſine lite, prælaturam, dignitatem, officium, vel beneficium, triennio proximo*

Digitized by Google

ximo hactenus poſſedit, vel in futurum poſſidebit, non poſſit poſtea, in petitorio, vel poſſeſſorio, a quoquam, etiam ratione juris noviter impetrati moleſtari, excepto hoſtilitatis caſu, vel alterius legitimi impedimenti, ut præfertur, & illud, juxta Concilium Viennenſe, intimare teneatur. (ſeſſ. 21. cap. 2.)

Conſtitutio hæc quæ in Pragmaticam Sanctionem, & in *Concordatum relata fuit*, tamquam regni lex in Gallia ſervatur. Eamdem ſummi Pontifices non minus favorabiliter ſuſceperunt, quippe quam ſuæ cancellariæ regulam, titulo, *de triennali poſſeſſore* notam ſtatuerunt.

Pacifica triennalis poſſeſſio de completa, nunquamque intermiſſa, ſed continuata *de momento in momentum* poſſeſſione intelligi debet. Quoad tempus quo devolutarii poſſeſſionem inire tenentur, *vide* DEVOLUTUM.

POTESTATES. *Quære* REGES.

PRÆBENDA. Præbendæ vocabulum, latinitatis ætate media, annonæ conſuetam in milites diſtributionem ſignificabat. Migravit inde ad diſtributiones inter canonicos monachoſque; tum ad portiones redituum bonorum Eccleſiæ, quas eccleſiaſtici poſt editam eorumdem bonorum partitionem obtinuerunt. Præbendæ tamen vox cum *canonici muneris*, & *canonicatus* nominibus confundi non debet; inter hæc enim id diſcriminis intercedit, quod præbendæ nomine venit jus quo eccleſiaſticus gaudet, ut certos quoſdam reditus in cathedrali aut collegiata Eccleſia percipiat; cum canonici munus, ſeu canonicatus ſit eccleſiaſticus & ſpiritalis titulus qui peculiari Eccleſiæ quempiam addicit; ut proinde poſſit aliquis canonicus eſſe ſine præbenda, & præbendæ fruitione gaudere, quin canonicus ſit. Sumitur etiam præbenda pro temporali reditu qui canonicatu pendet.

Diſtinguitur præbenda theologalis & præbenda præceptorialis. Theologalis præbenda eſt quæ in cathedrali Eccleſia ei canonicorum eſt affecta, qui *theologalis* nuncupatur. *Quære* THEOLOGALIS.

Præbenda præceptorialis ea eſt, quæ, in cathedrali aut collegiata Eccleſia, magiſtro ſeu præceptori addita eſt, ut earumdem Eccleſiarum clericos, alioſque, & in primis pauperes grammaticam doceat. Cum præceptorialis præbenda eccleſiaſtico collata eſt, is id juris obtinet, ut cæterorum canonicorum inſtar, honoribus reditibuſque fruatur; at eadem, cum eſt laico tradita, beneficium non eſt, ſed ſimplex commiſſio quæ ei id ſolummodo juris affert, ut præbendæ ſuæ fructibus quos groſſos nuncupant, fruatur. Cum alicujus Eccleſiæ præceptorem presbyterum eſſe continget, cujuſmodi eſt præceptor Eccleſiæ S. Maclovii; non proinde gradum & ſedem ſupra canonicos obtinet, qui presbyteri nequaquam ſunt. Ita judicatum per arreſtum Conſilii die 16. Maji an. 1733.

Qui ſacerdotales præbendas obtinent, presbyteri intra annum ſint, oportet: *Statuimus, ut omnes habentes ſacerdotales præbendas in cathedralibus, vel collegiatibus Eccleſiis, ibidem in ordine ſacerdotali deſerviant, aut per dimiſſoriam illis perveniant, & aliis conferantur, qui velint, & poſſint in eodem ordine deſervire.* (Concilium Salmurienſe, an. 1253. can. 31.)

Præceptorialis præbenda vulgo nullum gradum requirit, tamen ſi grammaticæ docendæ curam adjunctam habeat; unumque & unicum inſtitutioni additum beneficium eſt, quod gradus habendi obligationem non imponat. At ea eſt, cum ſuper ſcholis invigilandi officio, & juriſdictioni quæ id officii comitatur, addita eſt, tum quidem inter dignitates recenſetur, & in theologia vel in jure gradus poſtulat. *Quære* SCHOLA, SCHOLASTICUS, ſeu MAGISTER SCHOLÆ.

Præceptor ab Epiſcopo, capitulo & urbis incolis eligi debet; & hinc ſequitur præceptorialem præbendam e jucundi adventus, & juramenti fidelitatis brevetariis requiri non poſſe, quoniam electores quos diximus, per ejuſmodi brevetariorum requiſitionem cogi non poſſunt. At præceptorialis præbendæ favor haud graduatorum requiſitionem ſuperat. Ita judicatum per arreſtum parlamenti Pariſienſis, menſe Februario an. 1585. in graduatorum favorem. Ea porro effertur arreſti ratio, quod de præbenda libera, prorſuſque in Epiſcopi arbitrio poſita explicari oportet Aurelianenſis conſtitutionis articulum 9. qui „ præbendam quæ „ prima vacaverit, præceptori ſuſtentando addictam „ vult. (Conſtitutiones, Aurelianenſis, art. 9. & Bleſenſis, art. 33.)

PRÆCEDENTIA, honoris gradus cujus jure quiſpiam in ſocietatibus, ſeu quoad ſedem, ſeu quoad inceſſum gaudet. Ex Conciliis, & veteri Galliarum juriſprudentia, Epiſcopus eſt litigiorum judex, quæ ſuper præcedentiæ inter eccleſiaſticos ſuboriuntur, in divino ſervitio, proceſſionibus, funeribus, &c. *Controverſias omnes de præcedentia, quæ perſæpe maximo cum ſcandalo oriuntur inter eccleſiaſticas perſonas, tam ſæculares, quam regulares, tam in proceſſionibus publicis, tum in iis quæ fiunt in tumulandis defunctorum corporibus, & in deferenda umbella, & aliis ſimilibus, Epiſcopus, amota omni appellatione, & non obſtantibus quibuſcumque, componat.* (Concilium Tridentinum, ſeſſ. XXV. cap. 13.)

Omnes, cujuſcumque fuerint dignitatis, eccleſiaſticos, etiam exemptos, ſupplicationibus publicis, a ſuperioribus convocatos intereſſe jubemus, quibus tam in incedendo, quam ſedendo in choro, & aliis locis ordinem aſſignent Epiſcopi, juxta Cæremoniale felicis memoriæ Clementis VIII. quod in omnibus recipimus, & in tota noſtra provincia recipi volumus, & juxta ritus per ipſum conſtitutos procedi præcipimus; præcedentia clericorum in Eccleſiis, aut actionibus quibuſcumque ſi controverterentur, coram Epiſcopo, aut ejus Officiali, & non alibi tractetur; contra actorem, ſi reum coram alio in jus vocaverit, ſi monitus non deſtiterit, excommunicationis ſententiam ferat Epiſcopus. (Concil. Narbonenſe, an. 1609. cap. 30. *de Capitulo, & Canonicis.*)

Hi canones in præſentia non ſervantur, nec item arreſta vetera quæ in iiſdem favent; idque vulgo apud ſæculares curias ſolemne eſt, Regem, per ſuos officiarios, de honoris ordine ac præcedentia inter eccleſiaſticos, ſeu in Eccleſiis, ſeu in proceſſionibus, ſeu quoad ejuſmodi alia, cognoſcere debere; Eccleſiæque ſuperiores non debere niſi ex tempore, ad evitandum ſcandalum, & ſolum proviſionis in modum, hæc diſſidia dijudicare. (Monum. Cleri, Tom. V. pag. 1534.)

Animadvertimus, ad verbum *Clericus*, in omnibus fere Catholicis regionibus, & peculiariter in Gallia, clerum regiminis primum ordinem, primumque corpus conficere; atque, hoc titulo, ſupra cætera corpora præcedentiam ſuppetere. Non id repetemus hoc loco; id unum dicemus videri non injuria portento ſimile recentiorum ſcriptorum aliquibus in mentem veniſſe contendere clerum non ſolum reipublicæ primum ordinem, primumque corpus non eſſe, verum etiam originario & eſſentialiter id efficere omnino non poſſe, quod in ditione publicus ordo, ſeu corpus dicitur; ea obducta cauſa, quod qui clerum conſtituunt, exteri in terris & peregrini, Deique pauperis qui non habuit, ubi caput reclinaret, Dei per omnem mortalis ſuæ vitæ curſum patientis, Dei ſuper cruce in extreme derelictione morientis miniſtri ſunt. Inepti profecto miſerique ratiocinatores qui non percipiunt ſe, dum clerum impugnare volunt, in ſe ipſos arma vertere, ſibique jugulum petere, quippe qui ſibi gloriæ ducunt Chriſtianos eſſe, & quod inde conſequitur, viatores, exteros in hoc terrarum orbe peregrinoſque, diſcipulos denique pauperis, patientis & in cruce morientis Dei quem non minus ſequi & imitari, quam eccleſiaſtici, debent, quandoquidem is non minus eorum exemplar & magiſter, quam horum poſteriorum eſt.

PRÆDESTINATIO. Deſignatur hac voce decretum quo ſe ab omni æternitate Deus certo cuidam creaturarum ratione pollentium numero gloriam, & ad hanc perveniendi adjumenta, ſeu, media daturum ſtatuit. Fidei caput eſt, Deum, ab omni æternitate, certum quemdam creaturarum ratione pollentium numerum prædeſtinaſſe, quia nihil agit in tempore, quod non ab omni æternitate ſtatuerit. Eſt id quoque fidei caput, prædeſtinationem, ſiquidem ſumitur, prout præparationem ad gratias continet, quæ neceſſariæ ſunt, ut ad gloriam perveniatur, mere gratuitam eſſe; eamdemque nullum meritum ex prædeſtinati parte ſupponere, quandoquidem homo ſuis propriis viribus gratiam mereri non poteſt. Fidei caput & illud eſt, prædeſtinationem infallibilem eſſe, ſuumque effectum infallibiliter habituram, utpote quæ, Dei omnipotenti voluntate nititur. At non eſt itidem fidei caput, prædeſtinationem ad gloriam eſſe mere gratuitam. Catholici quippe theologi ſunt, qui eam contendant habere pro cauſa meritorum prævisionem, quæ gratia nituntur. Thomiſtæ, contra, ſentiunt eam mere gratuitam eſſe, non habere ſcilicet cauſam aliam quam Dei miſericordiam, qui, per prælationis amorem, certum quemdam hominum numerum efficaciter ad gloriam deſtinat.

Deus omnipotens hominem ſine peccato rectum cum libero arbitrio condidit, & in paradiſo poſuit, quem in ſanctitate juſtitiæ permanere voluit. Homo libero arbitrio male utens peccavit & cecidit, & factus eſt maſſa perditionis totius humani generis. Deus autem bonus & juſtus elegit ex eadem maſſa perditionis, ſecundum præſcientiam ſuam, quos per gratiam prædeſtinavit ad vitam, &

vitam illis prædeſtinavit æternam; cæteros autem, quos juſtitiæ judicio in maſſa perditionis reliquit, perituros præſcivit, ſed non, ut perirent, prædeſtinavit; pœnam autem illis, quia juſtus eſt, prædeſtinavit æternam. Ac per hoc unam Dei prædeſtinationem tantummodo dicimus, quæ aut ad donum gratiæ pertinet, aut ad retributionem juſtitiæ. (Concilium Cadurcenſe, ſeu Quercienſe, an. 853. can. 1.)

Fidenter tenemus, & placet tenere (Deum) bonos præſciſſe omnino per gratiam ſuam bonos futuros, & per eamdem gratiam æterna præmia accepturos; malos præſciſſe per propriam malitiam malos futuros, & per ſuam juſtitiam æterna ultione damnandos. (Concilium Valentinum, an. 855. can. 2.)

Fidenter fatemur prædeſtinationem electorum ad vitam, & prædeſtinationem impiorum ad mortem; electione tamen ſalvandorum miſericordiam Dei præcedere meritum bonum; in damnatione autem periturorum, meritum malum præcedere juſtum Dei judicium; prædeſtinatione autem Deum ea tantum ſtatuiſſe, quæ ipſe vel gratuita miſericordia, vel juſto judicio facturus erat, ſecundum Scripturam dicentem: Qui fecit quæ futura ſunt . . . . *Verum aliquos ad malum prædeſtinatos eſſe divina poteſtate, videlicet, ut quaſi aliud eſſe non poſſint, non ſolum non credimus, ſed etiam, ſi ſunt, qui tantum mali credere velint, cum omni deteſtatione, ſicut Arauſica ſynodus, illis anathema dicimus* (Can. 3.). Inſtaurati fuere canones hi in Conciliis, Lingonenſi & Tullenſi, an. 859.

Nemo quoque, quamdiu in hac mortalitate vivitur, de arcano divinæ prædeſtinationis myſterio uſque adeo præſumere debet, ut certo ſtatuat ſe omnino eſſe in numero prædeſtinatorum; quaſi verum eſſet, quod juſtificatus aut amplius peccare non poſſit, aut, ſi peccaverit, certam ſibi reſipiſcentiam promittere debeat; nam niſi ex ſpeciali revelatione ſciri non poteſt, quos Deus ſibi elegerit. (Concilium Trident. ſeſſ. VI. cap. 12. & 13.)

Similiter & perſeverantiæ munere, de quo ſcriptum eſt: Qui autem perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit; *quod quidem aliunde haberi non poteſt, niſi ab eo qui potens eſt eum qui ſtat, ſtatuere, ut perſeveranter ſtet, & eum qui cadit, reſtituere, nemo ſibi certi aliquid abſoluta certitudine polliceatur, tametſi in Dei auxilio firmiſſimam ſpem collocare & reponere omnes debent. Deus enim (niſi ipſi illius gratiæ defuerint) ſicut cœpit opus bonum, ita perficiet, operans velle & perficere. Verumtamen qui ſe exiſtimant ſtare, videant, ne cadant; & cum timore ac tremore ſalutem ſuam operentur, in laboribus, in vigiliis, in eleemoſynis, in orationibus & oblationibus, in jejuniis & caſtitate.*

PRÆDICATOR, PRÆDICATIO. Prædicatio, nempe, verbi Dei legitima diſpenſatio non minus antiqua eſt quam religio, nec niſi cum ea finem habebit, quia adjumenti loco eſt, quod Deus ſelegit, ut eamdem inſtitueret, & ſartam tectam ſervaret. Hinc ea nunquam intermiſſa prædicationis ſucceſſio, cujus miniſterium Chriſtus Dominus Epiſcopis in Apoſtolorum perſona concredidit, quæque eorum charac teri adeo peculiariter addicta eſt, ut olim, in Eccleſiis pluribus, Epiſcopus unus & unicus prædicationis munere fungeretur, & in aliis, presbyteri, eo ſolum præſente, illud obirent; ex quo quidem originem traxit benedictionis ab Epiſcopo, cum ad ſermonem adeſt, petendæ mos.

Cum porro prædicatores, ſeu concionatores, miniſterii ſui vi, ſi mundi lux, terræ ſal, populorum doctores, divinarum veritatum diſpenſatores, heroes oratoreſque divinitatis; hanc proinde ipſam ſcientia, ſanctitate, conſtantique omnium virtutum praxi exhibeant, omnino neceſſe eſt. Occurrunt in Conciliis, quod ad prædicatores & prædicationem attinet, ſtatuta plura, inter quæ non minus animadverſione digna ſunt quæ ſequuntur.

Ut Epiſcopus nullam rei familiaris curam ad ſe revocet, ſed lectioni & orationi & verbi Dei prædicationi tantummodo vacet. (Concil. Carthaginenſe, an. 398. can. 20. & Concilium generale Lateranenſe, an. 1215. can. 3.) Vide EPISCOPUS, §. IX.

Quia vero nonnulli, ſub ſpecie pietatis, virtutem ejus, juxta quod ait Apoſtolus, abnegantes, auctoritatem ſibi vendicant prædicandi, cum idem Apoſtolus dicat: Quomodo prædicabunt, niſi mittantur? *Omnes qui prohibiti, vel non miſſi, præter auctoritatem, ab Apoſtolica ſede, vel catholico Epiſcopo loci ſuſceptam, publice, vel privatim, prædicationis officium uſurpare præſumpſerint, excommunicationis vinculo innodentur; & niſi quantocius reſipuerint alia competenti pœna plectantur.*

Sint prædicatores, juxta Gregorium, in verbo diſcreti, ne vel tacenda proferant, vel dicenda reticeant. Prædicent rurſus ſacrum evangelium; innitantur interpretationibus ſacrorum Doctorum; inſtruant populum ad obſervationem præceptorum Dei, ut fidem inconcuſſe teneant, atque omnibus mandatis Dei & Eccleſiæ pareant, nec ab ejuſdem Eccleſiæ decretis & ſanctionibus devient. (Conc. Senonenſe, an. 1528. can. 36. tit. *Index Decretor. Ad mores pertinent.*)

Sint etiam prædicatorum ſermones caſti & examinati, ad amorem Dei populos trahentes; deteſtentur vitia concionatores verbi divini, alliciantque ad amplexum virtutum; habeant præ oculis, pro ſcopo honorem Dei, & profectum animarum; nihil ad gloriam & oſtentationem faciant; non quæſtui ſint intenti, aut vindictæ appetentes.

Quod ſi jocis fecerint, aut populum, more ſcurrarum viliſſimorum, dum ridiculas & aniles fabulas recitant, ad riſum cachinnationeſque excitaverint, aut, quod deterius eſt, ſi prælatis Eccleſiæ, principibus, ſacerdotibuſque detraxerint . . . . nos volumus tales tam ineptos & pernicioſos concionatores ab officio prædicationis ſuſpendi, & a ſuis ſuperioribus, pro modo & menſura exceſſus, acriter puniri.

Aliquot vero ſæculis in Eccleſiam recepti ſunt quatuor Mendicantium Ordines, qui parochorum in verbi miniſterio cooperarii forent; quos, abſit, ut repellamus, ſi tamen intra Concilii Viennenſis, ſub Clemente V. celebrati, aliarumque canonicarum conſtitutionum cancellos ſe continuerint, nec ante acceſſerint, quam per ipſorum prælatos, ut viri inculpatæ vitæ, diſcreti pariter ac modeſti, ut verbi divini probe gnari judicentur, atque ad hoc munus deligantur; deinde etiam vicariis noſtris in pontificalibus præſentati, tales inventi fuerint ac permiſſi. (Concilium Colonienſe, an. 1536. Part. IV. cap. 7.)

Qui tamen cum in ſubſidium tantum vocati ſint, ordinariis Eccleſiarum rectoribus moleſti eſſe deſinant; ita videlicet, ne eoſdem (cum ſuo munere fungi ipſimet velint) præoccupent; aut quos in excolenda vinea Domini juvare debent, in concionibus, virulenta ac detractoria lingua carpant . . . . nec audiendi ſunt iſti, ſi ſervos Dei accuſare ſe dicant, ut meliores fiant; cum potius invidiæ ſtimulis adulationiſque, quam charitatis ſtudio agitari convincantur. (Cap. 8.)

Hoc habet apoſtolica Eccleſia, ut nullus niſi miſſus prædicet, ſic Chriſtus non niſi miſſus prædicavit, ipſo apud Iſaiam teſtante: Spiritus Domini ſuper me, eo quod unxerit me, ad evangelizandum pauperibus miſit me. *Neque item ipſius præcurſor de quo ſcriptum eſt:* Fuit homo miſſus a Deo; *ſed nec Apoſtoli hoc feciſſent, niſi mandata a Chriſto accepto:* Ite; ecce ego mitto vos. *Proinde nos, evangelica & apoſtolica regula innitentes, ſtatuimus & præcipimus, ne quiſquam poſthac, etiam quamcunque religionem profeſſus, publice prædicare præſumat, niſi ab Epiſcopo ordinario, vel ejus vicario admiſſus fuerit. Et ſi quis etiam religioſus Apoſtolicæ ſedis privilegio nitatur, tenebitur nobis, aut vicariis noſtris de hoc fidem legitimam facere. Laicis vero prorſus interdicimus, ne prædicandi officium uſurpent, aut occulta conventicula faciant, & ſacerdotum ſimplicitatem eludant. Et ſi forte neceſſitas poſtulet, ut ſacerdos tanquam inutilis & indignus a cura gregis debeat removeri, ſervato ordine juris, de hoc agendum eſt apud Epiſcopum, ad cujus officium tam deſtitutio, quam inſtitutio ſacerdotum pertinere dignoſcitur. Omnes vero & ſingulos, aliter quam præmiſſum eſt, publice vel privatim prædicationis officium uſurpare præſumentes, præſentis ſtatuti rigore excommunicationis vinculo innodamus, & excommunicatos declarari publice mandamus; & niſi reſipuerint, alia competenti pœna a nobis aut noſtris ſuffraganeis, ut locorum ordinariis plectendi ſunt.* (Concil. Trevirenſe, an. 1549. tit. *de Prædicat.* can. 2.)

Quando non parum refert, quis qualiſve ſit, cui alios inſtituendi & docendi poteſtas tradita eſt; probandi primum & explorandi ſunt futuri concionatores, a quibus & quomodo inſtructi ſint; ne peregrinis forte & hæreticis doctrinis imbuti, non ſatis perſpecti recipiantur in ovile Chriſti, ad gravem Dominici gregis perniciem. Attamen non tam eloquentiores, quam ſapientiores, neque tam argutiores, quam meliores eligendi ſunt, modo gregi ſana doctrina paſcendo non ſint prorſus inidonei. Immo tanto magis aliquoties cavendus eſt is qui eloquentia pollet, quanto plus ob eloquentiam, dum recte dicere & docere exiſtimatur, nocere & fallere poteſt. (Can. 3.)

Miſſi & admiſſi prædicatores, in hoc toti incumbant, ut verbum veritatis recte & bona fide tractent, tanquam diſpenſatores multiformis gratiæ Dei, omiſſis his quæ a puritate evangelii aliena ſunt, vel ſupervacanea, vel parum ædificantia; ſed nec opinabilia ac dubia pro certis & receptis aſſeverare audeant. Ab apocryphis abſtineant, & quæ Eccleſia occultanda eſſe decrevit, de ſuggeſto non promulgabunt. Comicas, aniles & interim obſcœnas fabulas, & quæ riſum movent citius quam lacrymas propter pietatem, populi auribus non ingerant. Eo omiſſis odii, invidiæ, inſectationis quæſtus, ambitionis, & conſimilibus ne-

quam

quam affectibus, ſincere & pacifice evangelium pacis annuntiant; mutuis conviciis ſe non perſcindant, nec alius alium pro concione impugnet. Sed ſi quis alterum hæreſim, vel perniciosum errorem, aut aliud quidpiam quod piarum aurium ſit offenſivum, dixiſſe deprehenderit; Epiſcopo, aut illius vicario, aut inquiſitori apoſtolico, vel officiali loci, ordine etiam ſervato evangelico, ſignificet. Et cum catholicas traditiones, tamquam arctiſſima quædam chriſtianæ religionis & pacis vincula conſervare & cuſtodire omnes ex æquo deceat; utque dubitemus traditiones & conſuetudines univerſales, præſertim eas quas per orbem tota frequentat Eccleſia, ab Apoſtolis in Eccleſia ſummam tranſfuſas, vel a generalium ſacrorum Conciliorum auctoritate profectas; nos eas ſimili religione, qua ea quæ ſacra Scriptura præſcribit auctoritas, ut obſerventur, tueri omnino mandamus. Quæ vero per loca, vel regiones noſtræ diœceſis, vel provinciæ variantur, eas quiſque obſervet ad ædificationem morum & fidei. Ac ne quiſquam temere contra eos de ſuggeſtu concionem facere præſumat; mandamus Epiſcopis provinciæ noſtræ, & officialibus noſtris, ut, ſi qui ritibus Eccleſiæ antiquandis, vel novandis privata auctoritate ſtudere comperti fuerint, in eos ſeveriter animadvertant. Quare qui paſcendi gregis Dominici curam ſuſceperunt, ea potiſſimum doceant, quæ ad tranquillitatem & piam concordiam facere, & ad captum cujus populi accommodata eſſe cognoverint, cujuſmodi eſt ſimplex explanatio ſymboli, decem præceptorum, ſacramentorum & cæremoniarum Eccleſiæ, orationis Dominicæ; item cohortatio ad pœnitentiam, in qua Chriſti Salvatoris commemorent beneficia, ac pœnas nunquam finiendas quæ in malo obſtinatis paratæ ſunt, ob oculos ponant; ſed ne miſericordiam deſperent, metuſve ſublevent ac ſolentur; ceſſantes ac trepidantes excitent, animo dejectos in ſpem erigant. Voluptariis, reſque mundi admirantibus, vitæ brevitatem, & æternos ignis cruciatus ſubinde ingerant; ut ſaltem futuris malis territi peccare deſinant, atque ad meliorem frugem ſe recipiant; nec non populo animo perſuadeant, non quamlibet fidem qua in Deum creditur, ſed eam demum ſalutiferam fore, quæ, Apoſtolo teſte, per dilectionem operatur. Sic ad bona opera ſedulo hortentur, & præſertim ad opera miſericordiæ; patres ac matres familias, ut prolem ac familiam chriſtiane educent, graviter & continue commonefaciant; atque ut adulti conſueta & ordinaria jejunia, Quadrageſimæ videlicet & quatuor Temporum, & vigiliarum infringere non præſumant. Plebem admoneant, ut frequenter, vel ad minus in Quadrageſima, in initio ejus, vel ante medium, ad confeſſionem veniant, & ſi non ſæpe, ſaltem in Paſchate Corpus Domini recipiant, ſi velint inter catholicos reputari. Sanctorum religioſam mentionem ſubinde faciant, animoſque Chriſtifidelium, illorum exemplis incitent, confirment, & interceſſione conſolentur; doceant quoque veras Sanctorum reliquias reverenter habendas. Contenti ſint evangelia & lectiones quibus dominicis & feſtis diebus Eccleſia utitur, interpretari populo, & ex his ſermonem & doctrinam ad ædificationem populi formare. (Can. 4.)

Iis autem qui prædicandi officio, aut quacunque ratione fidelibus chriſtianam doctrinam tradendi munere funguntur, hanc viam & rationem ineundam proponimus, ut ſacram Scripturam interpretentur eo ſenſu quem catholica Eccleſia, & conſentiens ſanctorum Patrum auctoritas comprobavit; neque quidquam, ab Eccleſia, aut a Doctoribus Eccleſiæ probatis alienum proferant; nec certum tempus Antichriſti adventus, extremi judicii diem prædicent, cum illud Chriſti Domini ore teſtatum ſit: Non eſt veſtrum noſſe tempora vel momenta; *neve quidquam præterea futurum ex ſacris Litteris divinare, eique eventus certum diem præfinire audeant; neve temere id ſibi revelatum eſſe affirment. Ne hiſtorias ex apocryphis ſcriptoribus populo narrent; neve miracula quæ probatis Scripturis fide non commendentur.... Ne ineptas & ridiculas fabulas recenſeant, neve ſupervacanea & parum fructuoſa.* (Mediolanenſe Concilium I. ſub S. Carolo Borromæo, an. 1565. Part. I. tit. 6. *de Prædicatione.*)

Ne hæreticorum opiniones, & argumenta referant apud imperitam multitudinem.... Ne oſtentandæ doctrinæ & eloquentiæ cauſa, difficiles atque inanes quæſtiones, fucumve orationis & pigmenta conquirant, unde ſui ipſorum potius, quam Jeſu Chriſti prædicatores eſſe videantur; ſed præcipue in evangelii, ſymboli, orationis dominicæ, angelicæ ſalutationis, decem præceptorum, ſacramentorum Eccleſiæ, & ſacrorum rituum dilucida explicatione verſentur. In reprehendendis vitiis ita ſe gerant, ut pietatis & charitatis ſtudio eos adductos, non hominum, ſed peccatorum odio id facere omnes intelligant.

Diligentes ac vehementes ſint in vitiis & peccatis exagitandis, in quibus magis volutatum populum, aut ad ea proclivioren vident.

In pravas etiam conſuetudines invehantur, & in eas, quæ ipſæ mala non videntur, tamen facile peccandi cauſam afferunt. Ne quemquam nominatim, aut tacite illum deſignantes, inſectentur. Ne in Ordinem ullum, ſtatum aut vitæ genus ab Eccleſia receptum invehantur.

Ne Epiſcopos, aliquemve prælatum, neve civiles magiſtratus, cum audierunt offenſione, aſperiùs exagitent, ſed pie potius admoneant, populumque doceant, Præpoſitis ſuis, etiam dyſcolis obedire.... Ita afficere ſtudeant auditores, ut ſua peccata dolentes defleant; quos interdum propoſitis ſuppliciis æterni ignis, a flagitiis & facinoribus deterreant, interdum commemoratis cæleſtis vitæ præmiis, ad virtutem, in primis vero ad Dei & proximi amorem accendant.

Omnes hortatu & præceptis ad pietatem erudiant; & quæ cujuſque ſit propria virtus, quod officium patris, filii, viri, uxoris, domini, ſervi, laici, clerici, privati, magiſtratus, omnium denique ſtatuum, generum, ordinum partes & munera aſſidue commemorent.

Hanc præterea rationem habeant, ut non ſolum Dei & Eccleſiæ præcepta ſervanda eſſe doceant, ſed modum illis tradant, quo ea ex Dei voluntate ſervare oporteat. Commoneant, ut non ſolum præceptis ſervandis, ſed etiam conſiliis amplectendis, ad perfectiorem vitam in dies magis contendere ſtudeant.

Doceant, quomodo utendum ſit bonis animi, corporis & externis, quove modo ſecundis & adverſis rebus; ut ea ſint illis tamquam inſtrumenta ad conſequendam vitam cæleſtem.

Maxime vero caveant, ne quod præceptis & hortatu ædificant, id vita & moribus deſtruant; ne, cum aliis prædicaverint, ipſi reprobi efficiantur. Indulgentias populo ne publicent, niſi de conſenſu Epiſcopi. Neminem populo, paupertatis nomine, commendent, niſi is teſtimonium ab Epiſcopo ſcriptum attulerit; neve ei inter concionem permittantur, ut eleemoſynam a quoquam petat in Eccleſia; ſed aut ad fores Eccleſiæ ſtet, aut per eos qui eam curam ſuſceperint, id negotium ita commode ac celeriter agatur, ut minime concionem impediant.

Sacra concio nocte nunquam, ſed opportuno tempore, Epiſcopi præſcripto, habeatur. Dum habetur, nec Miſſæ, aut horæ canonicæ clara aut ſubmiſſa voce in Eccleſia dicantur.... Concionis audiendæ cauſa, loca virorum & mulierum, ſi fieri poteſt, Epiſcopi cura diſtinguantur.

Caveant ſummopere prædicatores, ne in ſuis concionibus fabulas, jocos, dicteria, & ſcommata, quibus riſus excitetur, intermiſceant; concionatoris enim eſt, non riſum movere, ſed lacrymas auditoribus excutere. Videant etiam, ne tonitruando aliquid contumelioſe adverſus præfectos eccleſiaſticos & civiles magiſtratus, unde in odium & contemptum apud populum adducantur, proferant; quin potius auditores moneant, ut præpoſitis etiam dyſcolis pareant & obediant, a Deo aſſiduis precibus efflagitantes, ut eorum animos ad ſui officii & miniſterii partes omnes, ad Dei gloriam & populi ſui ſalutem obeundas excitare & impellere, pro ſua in gregem ſuum pietate & miſericordia, velit. (Concilium Burdigalenſe, an. 1583. tit. *de Verbi divini Prædicatione.*)

Provideant Epiſcopi, ut parochialium Eccleſiarum rectores verbum Dei prædicent populo ſingulis diebus dominicis & feſtis, aut concione publica, aut ſaltem inter Miſſarum ſolemnia; & ſi per ſe ipſos concionari non poſſint, aut memoriter recitent, aut ſaltem legant homilias, vernacula lingua, quæ ipſis ab Epiſcopo præſcribuntur. (Concilium Bituricenſe, an. 1584. titul. 3. *de Prædicat.* canon. 2.)

Regulares, cujuſcunque ſint ordinis, prædicare non præſumant in Eccleſiis ſuorum ordinum, niſi prius examinati & approbati a ſuo ſuperiore, & inſuper ab Epiſcopo, aut ejus vicario benedictione & licentia. (Can. 4.)

Qui docet, verborum ſuorum ſit ipſe exemplum, ut magis opere doceat, quam ſermone. Concionatores itaque quaſi in aperto ſpectaculo ante omnium oculos vitam agentes, nemini ſcandalo, omnes ad profuturum exemplum inſtruant. (Concilium Toloſanum, an. 1590. cap. 5. *de Concionatoribus.*)

Ea hora qua Epiſcopus concionatur, nemini in civitate liceat concionari; & cujuſvis alterius concionis tempore, Miſſa nequaquam in ipſa Eccleſia celebrari debeat.

Epiſcopi, cæterique omnes qui in aliqua Eccleſia dignitate ſunt conſtituti, frequentes concionibus adſint; quo amplectendam reliquis ex populo exempli imitationem tradant.

Et quoniam vel ſola avaritiæ ſuſpicio in omnibus eccleſiaſticis, tum vero maxime in verbi Dei concionatoribus populum non mediocriter offendit; cavebunt quam diligentiſſime concionatores, ne de concionum ſuarum mercede paciſcantur. Quod ſi populus eleemoſynam concionatoribus præbere neglexerit, Epiſcoporum erit dare operam, ut iis de victu & congrua eleemoſyna provideatur.

Diligenter obſervent Epiſcopi doctrinam & mores con-

cionto-

cionatorem per viros idoneos ; ut, ſi quis ſcandala diſſeminarit, a prædicationis munere ſuſpendatur ; ſi vero hæreſes, quod abſit, contra eum procedatur juxta formam juris. Cavendum eſt, ne quæſtuarii per ſe, aut per alios prædicare permittantur, cum id Conſtitutionibus duabus Pii V. interdictum fuerit. Regulares inſuper extra monaſterium degentes, aut ſæculares clerici a rectoribus Eccleſiarum concionari non permittantur, niſi Epiſcopis noti, moribuſque & ſcientia probati ſint. (Concilium Avenionenſe, an. 1594. tit. 9. *de Prædicat. Verbi Dei.*)

De prædicationis argumento, & prædicatoris munere, cum ad oſtentationem, & inanem aurium oblectationem, & curioſitatem trahi cœperit verbi Dei prædicatio, moneri prædicatores ſerio volumus ... pro fine cuique proponatur gloria Dei, & ſalus animarum ; pro medio non curioſiores quæſtiones, & oblectamenta verborum auribus prurientia. Quod facile aſſequemur, ſi pro argumento fuerit Chriſtum prædicare crucifixum, Dei virtutem, & Dei ſapientiam ; a ſacratiſſimis enim crucifixi Chriſti vulneribus, cruce & morte, divinæ virtutis ſupereminentiam, & voluntariæ paſſionis quam pro redemptione mundi ſubiit homo factus, acerbitatem, & charitatis excellentiam cognoſcimus & prædicamus. Unde ad populorum ſanctitatem duci poteſt, & ponit ſub oculos poni Conditoris majeſtas, Redemptoris benignitas, Patris miſericordia, Judicis ſeveritas, æterna vita per divinorum præceptorum obedientiam felicitas, & ſempiternæ damnationis propter prævaricationem confuſio. Quæ docentur in academicis, & diſceptantur in ſcholis, & inter ſcholaſticos agitantur, ſunt inter illos qui ingenia exercent, & animos acuunt ; in prædicatione inſtituantur fidelium mentes, & ſtudio pietatis vocentur ad mandatorum divinorum obſervationem, ut virtutes chriſtianas colant, vitia declinent, & ad futura vitæ præmia, implorato Dei auxilio, conatu ſtudiis aſpirent. (Concilium Aquilajenſe, an. 1596. tit. 3.)

Abſtineant concionatores ab inanibus ac difficilibus, captumque auditorum ſuperantibus, & ad fidei ædificationem minus pertinentibus quæſtionibus, a conviciis, a fabuloſis, & a narratione apocryphorum, iiſque omnibus quæ vel auditoribus riſum moveant, vel eorum animos a ſuperioribus ſuis avertant ; neve paſſim hæreticorum argumenta apud imperitam multitudinem referant ; ſed ea tantum doceant, quæ ad fidem veram, pietatem, obedientiam & concordiam pertinent, quæque ſcire omnibus neceſſarium eſt ad ſalutem ; annuntiando cum brevitate & facilitate ſermonis vitia quæcunque declinare, & virtutes quas ſectari oportet. (Concilium Mechlinienſe, an. 1607. tit. 11. cap. 3.)

A perſonis igitur concionatorum incipientes, ſtatuimus nullum eſſe ad tantum munus aſſumendum, quin initiatus ſaltem diaconatus ordine, iis virtutum inſigniis, & ſcientiarum divinarum copia ſit inſtructus, quæ ad veritatem verbi Dei pure & orthodoxe prædicandam ſatis valeant. Quocirca eum, ut in doctrina fidei articulis & dogmatibus a ſacro Tridentino explicatis, clare elucidandis, utpote Scriptura, peccato originali, juſtificatione, ſacramentis, ſacrificio Miſſæ, purgatorio, invocatione Sanctorum, ſacris reliquiis, imaginibus Sanctorum, indulgentiis, Papæ auctoritate, jejuniis, dierum feſtorum ratione, verſatus ſit tenendum eſſe præcipimus. (Concilium Burdigalenſe, an. 1624. cap. 12. *de Prædicatione Verbi Dei.*)

Ac præterea eumdem peritiam bibliorum habere, commentaria varia evolviſſe, ſenſus diverſos callere, traditiones apoſtolicas tenere, patrum ſcripta legiſſe, & ex iis quemdam ſibi familiarem retinere intendimus ; doctrinam inſuper œcumenicorum Conciliorum, Sanctorum vitas, Pontificum jura, provincialia Concilia & diœceſana ſufficienter memoriæ mandaſſe oportebit ; neque ignorare, ſed theologiæ myſticæ operam navaſſe oſtendat ; &, ut meditandum ſcilicet & orandum, exercitiiſque ſpiritualibus vacandum, indicet ; quo pias animas, & in via Dei proficientes valeat erudire ; cum ſcriptum ſit, ſi cæcus cæcum ducat, ambos in foveam cadere.

Hinc edicimus, omnes & quoſcunque religioſos extra clauſtra viventes, ad concionandum non admittendos ; nec alios quoſvis ſæculares, cujuſvis privilegii prætextu, niſi prius ab Epiſcopo loci, ſcientia, doctrina & probitate approbati fuerint, licentiamque in ſcriptis obtinuerint. Quod ſervari etiam volumus in iis religioſis qui eamdem facultatem a ſummo Pontifice adepti, abſque ordinarii licentia prædicare præſumunt ; quos ideo coram ordinariis conceſſæ facultatis litteras exhibere jubemus, alioquin, eadem uti prohibemus.

Sed nullo modo audiendi ſunt quæſtores eleemoſynarii, ut per ſe ipſos, aut alios poſſint prædicare ; immo, quod ſanxit ſacrum Concilium Tridentinum, nomen eorum extinguendum penitus & abolendum cenſemus ; patianturque repulſam hoſpitalarii quicunque, ſeu ab iis deputati qui colligendæ eleemoſynæ gratia, certas indulgentias circumferunt publicandas.

Quamvis autem parochi, ex vi promotionis ſuæ ad regimen animarum, jus concionandi habere videantur ; ne tamen id muneris aſſumant, ſi ſe ea doctrina pollere non exiſtiment, quæ ad pure verbum Dei diſſeminandum ſufficiat, prohibemus : ſed exhortari duntaxat populum, & monere, quas virtutes amplecti, quæve vitia fugere debeat, indicare, & doctrinam chriſtianam tradere valeant ; ſatiſque ſit illis liber Homeliarius, vel Concilii Tridentini catechiſmus parochianis ſuis e ſuggeſtu prælegendus. Qui vero felicioris fuerint ingenii, cura ſit Epiſcopi diœceſani eos ad ſe aliquoties advocare ; audire concionantes, illiſque animos addere ad bene & fructuoſe concionandum. Quos autem ad ea munia ineptos animadvertet, prohibeat, ne deſtruant potius, quam ædificent ; ſique illis prædicandi obligatio incumbat, per alium concionatorem munia debita implere compellantur.

Quænam autem concionatori ad populum ſint prædicanda, maximus in iis haberi debet delectus ; & quæ ſemel electa fuerint, juxta eum ſenſum quem tenuit & tenet ſancta mater Eccleſia, in publicum proferantur & proponantur. Sed præcipue verſetur concionator in evangelii, ſymboli, orationis Dominicæ, ſalutationis Angelicæ, decem præceptorum, ſacramentorum, & ſacrorum rituum dilucidatione ; nec unquam omittat ſacroſancta myſteria majorum feſtorum, tam religioſum eorumdem anniverſarium cultum, ac in iis colendis ſacrarum cæremoniarum rationem & ſignificationem docere, & familiariter tractare ; jejuniorum etiam ſtata tempora Adventus, & Quadrageſimæ, aliaque ſacramentalia elucidare ; jubilæi item, ſupplicationum ſolemnium, & aliarum devotarum actionum quæ ſæpe ab ordinariis indicantur, ſpiritum & mentem patefacere ; ut iis inſtructus fidelis populus ſe paratiorem afferat donis cæleſtibus imbuendum.

Quæ autem concionatori ſunt fugienda, multa eſſe norunt omnes, ſed hæc duntaxat præſcribemus. Ne igitur certum tempus Antichriſti, extremi judicii, apocrypha, falſa miracula, fabulas, profana, ambigua, obſcura, dubia, difficilia, ac ſupra plebis captum afferat concionator ; neve opiniones hæreticorum introducat coram imperitis hominibus ; ſi quando vero opus eſſet, hujuſmodi falſitates reprobet, veritatem catholicam aſſerendo, quam confirmatus ex ſancta Eccleſia, Conciliorum & probatæ conſuetudinis auctoritate, munus erit exprimendo locos, ex quibus male intellectis peſtifera lues orta ſit, illorum genuinum & catholicum ſenſum aſſerendo. Vitet autem orationem fucatam, & pigmentis exquiſitis ornatam & concinnatam, ut potius prædicare ſe, quam Jeſum Chriſtum videatur. Sed iis omnibus ſterilibus dimiſſis, diligens ſit in reprehendendis vitiis, quæ in populum graſſari potiſſimum animadvertet ; parochorum, in quorum Eccleſiis conciones habentur, concionatorem certiorem facere, & monere de iis vitiis, in quæ populus ejuſdem loci inclinat, ad ea fortiter poſtea & ſuaviter fugienda & declinanda.

Jam vero in quibus Eccleſiis, & quoties ſit habenda divini verbi concio, decernimus in ſingulis Eccleſiis metropolitanis, cathedralibus, ac parochialibus, ſingulis dominicis & feſtis diebus ſolemnibus concionem ad populum habendam eſſe, ſive ab Epiſcopis, ſive a Parochis, aut, iis legitime impeditis, ab aliis concionatoribus cujuslibet ordinis, debite approbatis, per eos ad quos pertinet, ſuſtentandis ; in quibus ſacra eloquia, & ſalutis monita familiari ſermone explanare, eademque in omnium cordibus, poſtpoſitis inutilibus quæſtionibus, inſerere, & fideles in lege Domini erudire par erit ; & ne tantus cæleſtis doctrinæ fons irriguus deſinat ubertim dimanare, cura ſit & ſollicitudo ordinarii, quoſcumque Parochos, pro redituum ratione, ad concionatorum impenſas perſolvendas per debita juris remedia compellere. Ac ne quis ſibi deſit in audiendis vitæ verbis, omnes & ſingulos cujuſcumque Eccleſiæ parochialis parochianos, ut ad Eccleſiam ſuam propriam, audiendi verbi divini, & ſacri audiendi cauſa conveniant, exhortamur, & monemus, quibuſque concionatoribus, ut ad id ſalutaribus verbis eos impellant, præcipientes. Quære APPROBATIO, PAROCHI.

PRÆFATIO, Miſſæ pars, quæ alta voce ante conſecrationem dicitur, quæque pro aliis temporibus, officioque alio alia eſt. Vetuſtiſſima præfatio eſt, quoniam fit ejus mentio in S. Cypriani Tractatu *de Oratione Dominica*, & in capite 57. ſecundi apoſtolicarum Conſtitutionum libri, quæ ad quintum ſaltem Eccleſiæ ſæculum pertinent, quæque longiorem præfationem continent. Ei alia olim in aliis Eccleſiis nomina fuere. In Gothico, ſeu Gallicano ritu appellabatur *immolatio*; in ritu Mozarabico, *illatio*; alibi, *conteſtatio*, &c. Londinenſe Concilium, an. 1175. præfationes ſtatuit numero decem : *Invenimus tantum decem præfationes in ſacro canone recipiendas. Unam in albis Paſchalibus* : Et te quidem omni tempore. *Secundam in die Aſcenſionis* : Qui poſt Reſurrectionem. *Tertiam in Pentecoſte* : Qui aſcendens ſuper omnes cælos. *Quartam de Natali* : Quia

T per

per incarnati Verbi myſterium. *Quintam de apparitione Domini:* Quia cum Unigenitus tuus. *Sextam de Apoſtolis:* Et te, Domine, ſuppliciter exorare. *Septimam de ſancta Trinitate:* Qui cum Unigenito Filio tuo. *Octava de Cruce:* Qui ſalutem humani Generis. *Nonam de jejunio quadrageſimali tantummodo dicendam;* Qui corporali jejunio. *Decimam de beata Virgine:* Et te in veneratione beatæ Mariæ. *Hujus igitur decreti, & domini Papæ Alexandri auctoritate diſtricte præcipimus, ne quis præfatis Præfationibus aliquam omnino præſumat adjicere.* (Can. 15.)

PRÆSCIENTIA, PRÆVISIO, eſt perfecta qua Deus gaudet, omnium futurarum rerum cognitio. Fidei caput eſt, per Dei præſcientiam, quod ad bona & mala hominum opera pertinet, nullam iiſdem neceſſitatem imponi. *Quære* PRÆDESTINATIO.

PRÆSCRIPTIO eſt acquiſitio dominii ſeu proprietatis rei per bonæ fidei poſſeſſionem, eo temporis ſpatio non intermiſſam, quod lege ſtatutum eſt: *Quoniam omne quod non eſt ex fide, peccatum eſt; ſynodali judicio definimus, ut nulla valeat abſque bona fide præſcriptio, tam canonica, quam civilis; cum ſit generaliter omni conſtitutioni neque conſuetudini derogandum, quæ abſque mortali non poteſt obſervari peccato. Unde oportet, ut qui præſcribit, in nulla temporis parte, rei habeat conſcientiam alienæ.* (Concil. gener. Lateranen. an. 1215. can. 41.)

Ex hoc canone compertum fit præſcriptionem alieni boni acquirendi legitimam rationem eſſe; ut illud proinde tuta conſcientia retineri poſſit, etiamſi deinde verum ejus dominum agnoſci contingeret, dummodo per tempus ad præſcriptionem a lege deſignatum bona fide & abſque ulla dubitatione poſſeſſum fuerit. Hujus rei ratio eſt, quia reſpublica rei dominium in poſſeſſorem transfert, qui eam ita poſſedit, ob ſocietatis commune bonum, & ut familiarum ſtatum in tuto ponat, litigia dirimat, interque cives pacem ſtatuat.

Tempus ad præſcribendum neceſſarium non ubique gentium, nec quoad omnia bonorum genera unum idemque eſt. Hac de cauſa cum de præſcriptionis uſu agitur, regionum in quibus degitur, conſuetudinibus ſtandum eſt. In Gallia, regionum quæ ſcriptum jus ſequuntur, parlamenta omnia annorum decem inter præſentes, & viginti inter abſentes, cum titulo & bona fide, præſcriptionem admittunt, Gratianopolitano excepto quod eam ſolum agnoſcit quæ annos triginta & quadraginta requirit. *Præſentes* dicuntur quibus intra ejuſdem regiæ præfecturæ limites domicilium eſt, licet immobiles res alibi ſita ſit. Plures, ut Aurellani & Burgundiæ conſuetudines non niſi triginta annorum, cum titulo, præſcriptionem probant. Regionum quæ adhærent juri ſcripto, parlamenta ipſa ad mobilium rerum præſcriptionem vulgo trium tantum annorum poſſeſſionem requirunt. Ad cujuſvis generis præſcriptionem non eſt neceſſe hanc in una eademque perſona continuari. Præſcribere poteſt hæres, ſuæ poſſeſſionis ſpatium tempori addens, quo defunctus poſſedit, cui ipſe ſucceſſit. Poteſt etiam præſcribi per alios, ut per tutores, curatores, villicos, locatarios, &c.

Non præſcribitur, e Galliarum uſibus, in minores, præter quam in minoria Britanniæ conſuetudine, vel in reges ob bona ad dominium ſpectantia, vel, in pluribus conſuetudinibus, in dominos ad dominicos & feudales cenſus, quamvis quotitas & reliqua præſcribi poſſint. Nec magis præſcribitur cautionis actio.

PRÆSENTATIO AD BENEFICIA. *Quære* COLLATOR.

PRÆVENTIO, in canonicæ juriſprudentiæ locutione, de jure dicitur, quo Papa gaudet, ut ordinarios collatores præveniat, ad beneficia ante eos nominans. Jus hoc, Lateranenſis generalis Concilii tempore quod an. 1179. ſub Alexandro Papa III. habitum fuit, adhuc ignotum erat. At certum eſt ejus uſum viguiſſe Bonifacii Papæ VIII. ætate, qui ſanctam Sedem an. 1294. conſcendit, ut infertur ex cap. *Si a Sede de præbend. in Sexto;* & Clementem IV. qui an. 1268. vita functus eſt, ejuſdem legitimitatem definiiſſe in capite *Licet, de Præbend. in Sexto*, diſertis his verbis: *Licet eccleſiarum, perſonatuum, dignitatum, aliorumque beneficiorum plenaria diſpoſitio ad Romanum noſcatur Pontificem pertinere.* Hoc ipſum jus tam altas radices egerat Baſileenſis Concilii tempore, ut hoc idem Concilium, tametſi Romanæ curiæ contentionibus admodum parum faveret, auſum non fuerit illud attingere, ullave ex parte infirmare. *Neque etiam*, inquiunt Concilii Patres, *beneficiorum collationes per præventionem faciendas Synodus intendit impedire.* (Seſſ. 31. Decret. *de Collat. Benefic.*) Irrito quoque conatu curavit Gallia, ut præventio in Tridentino Concilio aboleretur; vicit uſus monumenta quæ in hanc rem præſidens Ferrerius, Caroli Regis IX. orator exhibuit.

Itali ex una parte, & Galli ex alia de præventionis jure longe aliter ſentiunt. Contendunt Itali, cum omnis eccleſiaſtica juriſdictio a Papa, tamquam univerſæ Eccleſiæ capite, ſupremoque præſide derivetur, eum ordinariorum ordinarium eſſe; eumdem, hoc titulo, poſſe omnes collatores prævenire; et ſi qui inter eos huic regulæ exempti ſunt, id iis privilegii a Papa ipſo conceſſum eſſe.

Aſſerunt, contra, Galli præventionis jus ad Papam non niſi Eccleſiæ conceſſione expreſſa aut tacita pertinere; & hoc ipſum, utpote odioſum, quoad fieri poteſt, reſtringi debere; iiſque, ut ita ſentiant, gravia rationum momenta ſuppetunt.

Locum ergo non habet in Gallia Papæ præventio; 1. in beneficiis patronatus laici, iis exceptis quorum fundationis patroni confirmationem a Papa obtinuerunt, expreſſis verbis in fundationis jus conſentientes; 2. in beneficiis quæ mixti patronatus ſunt; 3. in beneficiis quæ ad Regis collationem aut nominationem ſpectant, ſi forte exiguus eorum numerus excipiatur; 4. in minoris Britanniæ beneficiis; 5. in eccleſiaſtici quoque patronatus beneficiis, cum ordinarius contulit, irrita licet & nulla fuerit ejuſdem collatio, ſecundum effatum illud: *Collatio ordinarii etiam nulla impedit præventionem Papæ;* dummodo collatio non ſit evidenter nulla per defectum conſtantem poteſtatis in collatore, aut per defectum qualitatum communium quæ in proviſo ad beneficia recipienda neceſſariæ ſunt, ut ſi tonſuratus non ſit, aut per intrinſecum defectum tituli qui ne coloratus quidem eſſet; 6. cum eccleſiaſtici patroni præſentatio ſignificata fuit collatori ordinario, antequam Papa providerit; 7. cum Papa non prævenit *rebus omnibus integris;* jam vero integræ res eſſe deſinunt per minimum actum, etiam præparatorium, e collatore ordinario ante Papæ proviſionem editum, ut per æris campani ſonitum, capituli ad electionem convocandi gratia, &c. 8. cum in Papæ proviſionem obtentione fraus adeſt aut deceptio; 9. cum alicui ſuppetunt privilegia, ne a Papa præveniatur, quemadmodum ſuppetunt Cardinalibus, indultariis, &c.

Papæ nuntiis qui in Gallia reſident, haud præveniendi facultas eſt. Idem de legatis teſtantur Pithou & Fevretius; certum tamen eſt Vice-legatum Avenionenſem conferre per præventionem beneficia comitatus, & provinciarum quinque, quæ ejus vice-legationem conſtituunt, videlicet, Arelatenſis, Aquiſextienſis, Embrodunenſis, Vienenſis & Narbonenſis.

PRAGMATICA SANCTIO. *Sanctionis* nomen latinum eſt derivatum a verbo *ſancio*, quod ſignificat *mandare*, *præcipere*, pragmaticæ vero vocabulum ducitur a græca voce *Pragma* quod negotium deſignat. Ergo Pragmaticæ Sanctionis vocabula uſus addixit, devovitque mandatis quæ magna civilis regiminis, Eccleſiæ, communitatum negotia ſpectant, iiſque mandatis quæ in publicis negotiis e doctorum plurium juriſconſultorum conſilio edebantur; vel iis denique, quæ Reges in cœtu, ut regni proceribus conflato pronuntiabant. S. Ludovicus, ad iter ultra mare ſe comparans, celebre mandatum emiſit, *Pragmaticæ* Sanctionis titulo, quum in articulos ſex diviſit.

Cum Rex Carolus VII. an. 1438. in urbe Bituricenſi cœtum, ex illuſtrioribus regni viris compoſitum convocaſſet; in eo edita fuit, Julii die 7. celebris Pragmatica Sanctio quæ Caroli VII. nomen præfert, tituloſque tres & viginti complectitur.

PRECARIÆ, ſeu PRECATORIÆ LITTERÆ; ſpecies contractus olim communis admodum in Eccleſia. Continebatur contractus hic donatione bonorum quæ privati homines Eccleſiis aut Monaſteriis tribuebant, quæque ipſi rurſus ab iiſdem Eccleſiis et Monaſteriis, in ejus donationis conſecutionem, per litteras quæ *precariæ*, ſeu, *precatoriæ* nuncupabantur, emphytheutica veluti locatione quadam, quinque, ſex, aut ſeptem generationum ſpatio poſſidenda obtinebant, ea conditione, ut iis Eccleſiis aut Monaſteriis certum ſtatumque reditum quotannis tribuerent. Locatione ad exitum perducta, bona proprietatis titulo ad Eccleſias aut monaſteria migrabant. De hujuſmodi contractibus in veteribus chartulariis & in Conciliis identidem ſermo eſt.

Ut ſi quilibet hominum res Eccleſiæ per mendacia, vel mala ingenia, in precariam ſibi acquirere & habere voluerit, & poſt factas precarias, eadem mendacia ad aures ejuſdem rectoris Eccleſiæ delata fuerint, ipſa Eccleſia res ſuas quæ ei mendaciter abſtractæ fuerint, pleniter abſque ullius contradictione omnimodis recipiat. Ille vero qui res ſuas per eadem mendacia propter cupiditatem ipſius precariæ eidem Eccleſiæ tradidit, ſimili modo in ſuam recipiat dominationem. Repetitur canon hic in viceſimo canone Moguntini Concilii, an. 888.

PRE-

PRECES PRIMARIÆ. Ita nuncupatur jus Imperatorum Germaniæ, ei ſimile quod Galli vocant *jucundi Adventus*, ſeu initi regni jus; porro jus illud in eo continetur, ut Imperatores ad unum cujuſque collatoris ab iiſdem pendentis beneficium præſentent. Formula, an. 1273. edita, quo anno Imperator Rodulphus I. electus fuit, non aliud hujuſce juris fundamentum, quum antiquam Imperatorum poſſeſſionem eſſert; verum, ad omnem ſcrupulum adimendum, ii Principes a ſummis Pontificibus, inter alios, a Gregorio XIII. & Paulo V. Bullis idem jus confirmantes obtinuerunt.

Cum porro mandatu, expectativas, & alias ejuſmodi gratias Tridentina Synodus abrogaſſet, (*Seſſ.* 24. cap 19. *de Reform.*) & paullo poſt eamdem Synodum, ſuborta eſſet quæſtio Romæ judicanda, an Imperator ſuum jucundi adventus jus amiſiſſet; Papa & Congregatio ad Concilii decretorum interpretationem inſtituta declararunt Imperatorem eo decreto non contineri, quippe qui expreſſis verbis ibi nominatus non eſſet.

PRECES PUBLICÆ. Epiſcopi eſt eas indicere, & moderari: *Epiſcopis præterea ubique is honor tribuatur, qui eorum dignitati par eſt, eiſque in choro, & in capitulo, in proceſſionibus, & in aliis actibus publicis ſit prima ſedes & locus quem ipſi elegerint, & præcipua omnium rerum agendarum auctoritas.* (Concilium Tridentinum, Seſſ. 25. cap. 6. *de Reform.*) Articulus 46. edicti menſis Aprilis an. 1695. huic conſtitutioni congruit, additque Epiſcopos de publicarum precum quas Sua Majeſtas mandaverit, die & hora, cum generalibus locum tenentibus & provinciarum adminiſtratoribus, parlamentorum curiis, rationum cameris, ſubſidiorum curiis conventuros.

PRESBYTER. *Quære* APPROBATIO, CLERICUS, PAROCHUS, ORDO, MISSA, PRÆDICATIO.

PRESBYTERIUM, domus eſt peculiari Eccleſiæ proxima ad eos recipiendos qui ei deſerviunt. Unaquæque parochialis Eccleſia presbyterum habere debet, in quod unum ſumptibus Parochus excipiatur, qui in ſingulis parœciis degunt, aut bona in iiſdem poſſident. Eſt hæc veterum recentiorumque Conciliorum, & potiſſimum Rothomagenſis, an. 1581. habiti diſpoſitio: *Ad reſidentiam presbyteria opus eſt, & pro parœcia conditione, habitaculo opportuno; ut in neceſſitate conſtituti ſciant, quo debeant confugere, & ubi medicum invenire. Si defuerit, provideatur curato de domo commoda juxta Eccleſiam parœcialem, ſi fieri poteſt, idque fabricæ, ſeu parœcianorum ſumptibus, qui de jure, vel conſuetudine tenentur. Sicut autem illi obligantur ad habitationem ſuis rectoribus preparandam; ita oportet iſtos in ædibus ſibi aſſignatis habitare, neque excuſari niſi ex evidenti & legitimo impedimento: quo occurrente, non liceat presbyterium laicis quibuſcunque locare, aut ad manendum etiam gratis tradere, ſed tantum presbyteris qui curatorum in neceſſaria ſacramentorum adminiſtratione vices gerant: contra aliter agentes per cenſuras eccleſiaſticas procedatur.* (Tit. *de Curatorum & alior. Presbyter. ac Parœcianorum Officiis.*)

Si qui Parochi domos non habebunt, curent Epiſcopi, ut parœcianorum expenſis extruantur. (Concilium Bituricenſe, an. 1584. tit. 36. *de Rectoribus Eccleſiarum parochialium.*)

His Conciliorum conſtitutionibus conſentanea eſt Gallicana juriſprudentia; ejuſmodi nimirum eſt diſpoſitio articuli 52. Bleſenſis conſtitutionis; articuli 3. edicti Melodunenſis; & articuli 22. edicti an. 1695. qui ita habet: „ tenebuntur pariter dictarum parœciarum incolæ ſuſtentare & reparare Eccleſiarum navem, & „ cœmeteriorum clauſuram, parochiſque congruum do„ micilium ſuppeditare. “ Areſtorum juriſprudentia his edictis congruit. Per utraque, ſuo incolæ Parocho domicilium præbere debent; & quidem ejuſmodi domicilium, ut ibidem commode ipſe ejuſque Vicarii degere poſſint; at non iidem ei legi ſubſunt, ut ei vel ad majorem commoditatem oblectationemque amplius hoſpitium parent, vel areas ad decimas includendas, aut ſtabula, ſeu equilia, vel ſupellectilem tribuant. Verum quidem areſta vetera ad curialem domum ornandam parochianos damnaſſe; at hæc juriſprudentia mutationem ſubiit, nec ſatis firmo fundamento nituntur Parochi, ut id contendunt.

Tenentur etiam incolæ presbyterium reſtituere, quod ſeu vetuſtate, ſeu fortuitos ob caſus, cujuſmodi ſunt bellum, inundatio, incendium, perire contigerit. Subſunt iidem præcipuis reparationibus, ut majorum parietum reſtitutioni, tectorumque redintegrationi, at minutis & uſufructuariis inſtaurationibus non item; has enim Parochi ipſi, præſertim vero qui in congrua portione conſtituti non ſunt, perficere debent. Hanc juriſprudentiam ſtatuunt areſta tum vetera, tum recentiora, & nominatim parlamenti Pariſienſis areſta duo, unum quidem diei 14. Januarii an. 1682. alterum vero diei 26. Aprilis an. 1709. Declaratio diei 27. Januarii an. 1716. ad Rothomagenſe parlamentum miſſa pronuntiat, „ Parochos, dum titulares ſunt, ad „ memoratas reparationes per temporalium bonorum „ obſignationem, ad tertiam uſque annui eorum redi„ tus partem adigi poſſe. “

Presbyterii reparationibus tum quoque ſubduntur parœciarum incolæ, cum Parochus deceſſor illud, pro ut res poſtulabat, non fulciens, deperire paſſus eſt; ita nihilominus, ut incolis ſit in ejus negligentis Parochi hæredes actio.

Tenentur etiam domum conducere, in quam Parochum ejuſque Vicarios recipiant, uſque eo dum presbyterium reparatum fuerit.

Sunt regiones, in quibus Decimatores & Parochi qui magni momenti parœcias tenent, presbyterii ornandi reparandique obligationi ſubſunt. Hanc conſuetudinem Van-Eſpenius fere in Belgio vigere teſtatur. Provincienſe parlamentum decimatores jubet ad parochialium Eccleſiarum & presbyterii quod tamquam ab Eccleſia pendens ſpectatur, reparationes & reædificationes ex tertia parte conferre; reliquæ tertiæ partes duæ ab incolis, iiſque qui bona ibidem poſſident, tribuuntur. Provincienſis parlamenti areſtum quod ita in Aquiſextienſis capituli favorem judicavit, an. 1672. editum fuit. Videri poteſt areſtum hoc apud Bonifacium. Tom. III. Lib. IX. tit. 14. cap. 7.

PREX. *Quære* OFFICIUM DIVINUM.

PRIMAS, Archiepiſcopus qui ſupra archiepiſcopatus & Epiſcopatus plures juriſdictionis ſuperioritate pollet. Contenditur, ad Gregorii VII. tempus uſque, qui Aprili menſe an. 1073. ſummus Pontifex electus fuit, in Galliis nec Patriarcham nec Primatem agnitos fuiſſe, niſi forte per perſonales commiſſiones quas Romani Pontifices identidem Archiepiſcopis, præſertim Arelatenſibus addicebant. Creditur ergo Gregorius VII. perpetuæ primatiæ titulum primus, an. 1079. Lugdunenſi Eccleſiæ tribuiſſe ſupra Rothomagenſem, Turonenſem & Senonenſem provincias quæ nihil intentatum reliquerunt, ut novum illud jugum excuterent; quod Urbanum Papam II. impulit, ut ſui deceſſoris privilegium in Concilio confirmaret, quod ipſe Claromonti an. 1095. habuit; & ad excommunicationis minas uſque in opponentes Archiepiſcopos deveniret. Hugo tamen, Rothomagenſis Archiepiſcopus, cum ad an. 1135. in Antipapam Anacletum Innocentio Papæ II. utilem operam præſtitiſſet, a novo Lugdunenſi primatia liberationem obtinuit, quæ poſt annos centum a Gregorio IX. confirmata fuit, qui Rothomagenſibus Archiepiſcopis id conceſſit, ut *in temporalibus & ſpiritualibus* proxime a ſancta Sede penderent.

Contendunt etiam nonnulli a Gregorio pariter VII. Bituricenſem Archiepiſcopum totius Aquitaniæ primatem inſtitutum fuiſſe; alii vero inſtitutionem hanc ad Carolum Magnum ipſum referunt, qui perfecit, ut Bituricenſi Eccleſiæ ſubderentur Burdigalenſis, Auſcienſis & Narbonenſis provinciæ, cum Aquitaniam ſuorum filiorum uni in regnum erexit, & Bituricenſem urbem eidem regno metropolim dedit. Toleti ſupra univerſam Hiſpaniam primatia per Urbani II. Bullam, an. 1086. originem habuit, cum eam urbem Rex Alphonſus e Saracenis recepiſſet; quamvis enim Concilium quod Toleti an. 531. habitum fuit, ejus urbis Epiſcopum totius Carthaginenſis provinciæ Primatem declaret, hæc tamen denominatio cum eo non pugnat, quod proponitur, quia Primatis nomine Concilium non niſi primum primumque Metropolitanum intelligebat, ut ex eo probatur, quod ejus juriſdictio in unam tantum provinciam patebat.

Primatis olim erat ſui Primatus Epiſcopos ordinare, iis Romam eundi facultatem concedere, nationalis Concilii locum indicere, Paſchatis diem deſignare.

Placet omnibus, ut inconſulto Primate cujuslibet provinciæ, tam facile nemo præſumat, licet cum multis Epiſcopis .... Epiſcopum ordinare. Si autem neceſſitas fuerit tres Epiſcopi, in quocunque loco ſint, cum Primatis præcepto, ordinare debeant Epiſcopum. (Concilium Carthaginenſe, an. 390. can. 12.)

Placuit ergo in principio propter errorem qui ſæpe ſolet oboriri, ut omnes Africanæ Provinciæ Epiſcopi obſervationem Paſchalem ab Eccleſia Carthaginenſi curent accipere. (Concilium Carthaginenſe, an. 397. can. 1.)

Item placuit, ut Epiſcopi trans mare non proficiſcantur, niſi *conſulto primæ Sedis Epiſcopo, ſive cujuſque provinciæ Primato, ut ab eo præcipue poſſint ſumere formatam, vel commendationem.* (*Ibid.* can. 28.)

* *Ricard Concil.* Tom. IV.

E præſenti diſciplina, Primates ſupra Archiepiſcopos qui eorum juriſdictioni ſubſunt, præcedentia gaudent, præſunt Conciliis quæ ex eorum Metropolitanis conflata ſunt, & de cauſis quæ in provinciis ab eorumdem primatu pendentibus laboriuntur, per appellationem cognoſcunt; dant etiam, metropolitanis recuſantibus, litteras *Viſa* dictas.

Animadverſione dignum eſt per hæc nomina, *Primas*, & *matricis Eccleſiæ prima Sedes*, ſæpe in veteribus monumentis non aliud quam ordinatione ſeniorem Epiſcopum, itemque fundatione antiquiorem Eccleſiam ſignificari: ideoque, ex Africana conſuetudine, nonnunquam primatis, nomen pagi Epiſcopo tributum cernitur.

PRIMICERIUS, ſeu PRIMECERIUS, primus, caput. Datum fuit peculiariter hoc nomen iis qui æraria præerant, deinde vero iis generatim omnibus qui in aliquo, quodcunque eſſet, ſæculari aut Eccleſiaſtico corpore primas agebant. In aula, palatii capellæ *Primicerius* appellabatur is qui inter imperialis capellæ officiarios primus erat; in cathedralibus autem Eccleſiis, is cujus curæ demandatus erat publici officii ordo, quique choro præerat, ubi eorum ubibat munia, quos Præcentores, ſeu magnos Cantores vocamus: *Communi deliberatione ſancimus, ut omnes nos Epiſcopi, infra noſtram provinciam conſtituti, in cathedralibus noſtris Eccleſiis, ſinguli noſtrum Archipresbyterum, Archidiaconum, & Primiclerum (Primicerium) habere debeamus.* (Concilium Emeritanum, an. 666. can. 10.)

Tertia vero pars (pecunia a fidelibus oblata) ſubdiaconibus & clericis tribuatur; ut a Primiclero, juxta quod in officio eos præſcit eſſe intentos, ita ſingulis diſpenſetur. (Can. 14.)

Ex his canonibus conſtat cathedralium Eccleſiarum clerum diviſum fuiſſe in presbyteros quibus archipresbyter caput erat; in diaconos qui ſibi ſuperiorem archidiaconum agnoſcebant; & in ſubdiaconos, levitas, cantores, acolythus, oſtiarios, exorciſtas, &c. quibus fere præerat ſubdiaconus qui *Primicerius*, ſeu *Capicerius* appellabatur. Hic Toletani Concilii decimi quinti, an. 688. habiti actis proxime poſt archidiaconum ſubſcribere cernitur. Hic idem vacantis epiſcopalis Sedis omnia negotia conjunctim cum archidiacono & archipresbytero paragebat, ut percipimus e Martini Papæ I. Epiſtola 15. ubi dicitur: *In abſentia Pontificis, Archidiaconus, Archipresbyter & Primicerius locum præſentant Epiſcopi.* Primicerii munia inter cathedralium Eccleſiarum cancellarios & præcentores tributa fuere. Ejus tamen nomen adhuc in aliquibus Eccleſiis ſervatum eſt; in Metenſi Eccleſia *Primicerius*, ſeu *Princerius* is eſt qui diœceſeos primam dignitatem poſſidet; Venetiis, decanus Eccleſiæ S. Marci nuncupatur etiamnum *Primicerius*, at longe alia quam apud veteres ſignificatione, quandoquidem eſt veluti Epiſcopus a Patriarcha minime pendens, & epiſcopalibus prærogativis gaudens, ita ſcilicet, ut cum cruce, mitra, annuloque officium obeat, populo benedictionem impertiatur, tonſuram & quatuor minores ordines conferat.

Primicerii nomini originem præbuit vetus mos, in eo poſitus, ut ſuper tabellis cera illitis ſcriberetur, & qui ſcribebat ibidem primus, vocaretur, ob hanc cauſam, *Primicerius*, hoc eſt, *primus in cera, in tabula, in catalogo, ſive militum, ſive judicum, ſive cantorum, &c.*

PRIOR, PRIORATUS. Prior eſt religioſorum monaſterii ſuperior. Si abbatiæ ſub Abbate, ſeu regulari, ſeu commendatario conſtitutæ religioſos regit, dicitur *prior clauſtralis*, quia in clauſtro ſeu cœnobio ſuperioritatem exercet; ſi vero tamquam caput, primuſque ſuperior, eadem qua Abbas pollet, *auctoritate*, monaſterium adminiſtrat, *prior conventualis* appellatur.

Prior clauſtralis ad regularis quidem, non item ad commendatarii Abbatis nutum amovibilis eſt. Prior conventualis ex cauſa tantum, ſervataque juris forma amoveri poteſt.

Prioratus aliqui parœciæ ſunt, animarum curam ſcilicet adjunctam habent, prioratus ſimplices alii quibus ea cura adjuncta non eſt; & hæc quidam beneficia, ſeu prioratus ſimplices fuere plerique origine regulares, notique *Cellularum*, *Monaſteriolorum*, *Cellarum Dei*, *Arcarum*, *Obedientiarum nominibus*.

Occurrunt in Conciliis ſuper Prioribus & prioratibus ſtatuta plura: *Prioratus quoque, ſive obedientiæ, pretii donatione, nulli tradantur. Alioqui & dantes & accipientes a miniſterio ſiant eccleſiaſtico alieni. Priores vero qui in conventualibus Eccleſiis fuerint conſtituti, niſi pro manifeſta cauſa & rationabili non mutentur, videlicet, ſi fuerint dilapidatores, vel incontinenter vixerint, aut aliquid tale egerint, pro quo amovendi merito videantur; aut ſi etiam pro neceſſitate majoris officii, de conſilio fratrum fuerint transferendi.* (Concilium generale Lateranenſe, an. 1179. can. 10.)

Item conſtituimus, ut Abbates & priores & præpoſiti religioſorum, ſi fuerint manifeſte remiſſi & negligentes circa obſervantiam ordinis, & correctionem ſubditorum, non promoveantur ad dignitates & majora officia; & non fiant judices, vel advocati, vel teſtes, vel aſſeſſores, vel ad alia publica officia admittantur; & ſi poſt admonitionem ſuperioris ſe non correxerint, ab officio Abbatis, vel prioratus, vel præpoſituræ deponantur. (Concilium Pariſienſe, Part. III. cap. 20.)

Si vitam reprobam manifeſte duxerint, idem conſtituimus obſervandum. (Cap. 11.)

Idem conſtituimus, ſi dederint cognatis ſuis bona Eccleſiæ ſuæ, niſi pauperibus, & ut pauperibus; vel circa hoc aliquid in fraudem fecerint. (Cap. 13.)

Statuimus, ut in abbatiis atque prioratibus, in quibus facultates non fuerint diminutæ, reintegretur numerus religioſarum perſonarum; niſi forſan ex ſuperioris expreſſa licentia, atque cauſa rationabili, ſuſtineatur ad tempus. Hoc autem quod a jure ſtatutum eſt, ne monachus ſolus alicubi commoretur, obſervari volumus & mandamus. (Concilium Pont-Audomorienſe, an. 1279. can. 10.)

Prohibentes autem Prælatis regularibus, ne prioratus, Eccleſias, adminiſtrationes, aut beneficia ad eorum diſpoſitionem ſpectantia, quæ non ſunt de menſa ſua, ſed ſpeciales priores, adminiſtratores, ſeu rectores conſueverunt habere, applicent menſis ſuis, vel penſiones veteres augeant, aut novas imponant; ipſiſque præcipimus, quod factum in contrarium, ad ſtatum priſtinum reducant; & niſi moniti per diœceſanos hoc fecerint, per eos arbitrarie puniantur; & nihilo minus attentata ſecus, in ſtatu debito reponantur. (Concil. Pariſienſe, an. 1346. cap. 11.)

Curiarum in Galliis juriſprudentia quoad ætatem ad prioratus ſimplices in commendam poſſidendos non una olim & eadem erat. Magnum Conſilium judicabat puerum ſeptennem, tonſura initiatum, eorum capacem eſſe; contra, parlamentum judicabat quatuordecim annorum ætate opus eſſe, ob eam cauſam, quia ante Tridentinum Concilium religioſa profeſſio ante ætatis annum decimum quartum emitti non poterat; &, ex communi jure, nemini de regulari beneficio ante profeſſionem provideri licebat. Hæc ratio locum non habet, cum de prioratibus agitur, qui ad ſæcularem formam redacti ſunt; eoſque proinde ſæcularis clericus, quamvis ætatis annos quatuordecim non attigerit, obtinere poteſt.

PRISCILLIANISTÆ, veteres hæretici, Priſcilliani, natione Hiſpani diſcipuli. Erat is homo nobilis, dives, doctus, eloquens, auſterus in moribus, & vivendi ratione. Ei magiſter fuit quidam nomine *Marcus*, Memphi in Ægypto natus, qui quarto labente ſæculo in Hiſpaniam venerat, ibique plura præſtigia exhibuerat. Ei nec magica ſcientia, nec hypocriſi Priſcillianus auditor conceſſit; qui ſcilicet humilitatis ſpecie, vultu ad gravitatem compoſito, magna loquendi facilitate, non ſine magno privatæ utilitatis neglectu, magnaque in victu frugalitate aſſecutus eſt, ut magno hominum numero fucum faceret, eoſque in ſuos qui Gnoſticorum & Manichæorum erant, errores traheret. Is fuiſſe videtur proprius & peculiaris Priſcillianiſtarum error, qui nempe docuerint licere cuique, ſuis ut rationibus conſulat, falſum jurare. Priſcillianum Inſtantius & Salvianus, Epiſcopi duo, quos is ſuis partibus addixerat, Abulenſem Epiſcopum initiarunt. Damnatus fuit hæreſiarcha cum ſuis in Conciliis, Cæſarauguſtano, an. 380. Burdigalenſi, an. 385. Toletano, an. 400. Hiſpanienſi alio quod an. 447. habitum eſt, cujuſque locus ignoratur; denique Bracarenſi, an. 563. Priſcillianiſtæ ex univerſa Hiſpania pulſi fuere per Imperatoris Gratiani reſcriptum, & in eamdem rediere per ejuſdem Imperatoris reſcriptum aliud, quod reſcriptum prius abrogavit. Cum porro Maximus qui a Gratiano defecerat, imperio potitus eſſet, & Priſcillianus a Burdigalenſis Concilii ſententia ad eum appellaſſet, Trevirim ductus fuit, ubi Maximi aula tunc reſidebat, &, nihil obſtantibus S. Martini ſollicitationibus, qui in ea circumſtantia Treviri verſabatur, ad mortem una cum clericis duobus & laicis itidem duobus damnatus, agentibus Itacio & Idacio, duobus Hiſpaniæ Epiſcopis qui, poſt Maximi mortem, Eccleſiæ communione privati fuere.

Convenientibus Epiſcopis in Eccleſia, Toleto ... qui & in aliis geſtis, adverſus Priſcilliani ſectatores, & hæreſim quam adſtruxerat, libellarem dixere ſententiam. (Concilium Toletanum, an. 400. in Præamb.)

Si quis in his erroribus Priſcilliani ſectam ſequitur, vel profitetur, aut aliud in ſalubri baptiſmo contra ſedem ſancti Petri faciat; anathema ſit. (Can. 18.)

Propo

Propoſita contra Priſcillianam hæreſim capitula, & relecta continentur hæc. (Concilium Bracarenſe.)

I.

Si quis Patrem & Filium & Spiritum Sanctum non confitetur tres perſonas unius ſubſtantiæ & virtutis ac poteſtatis, ſicut catholica & apoſtolica Eccleſia docet, ſed unam tantum dicit & ſolitariam eſſe perſonam, ita ut ipſe ſit Pater qui Filius, ipſe etiam ſit paracletus Spiritus, ſicut Sabellius & Priſcillianus dixerunt; anathema ſit.

II.

Si quis extra ſanctam Trinitatem alia neſcio qua divinitatis nomina introducit, dicens, quod in ipſa divinitate ſit Trinitas Trinitatis, (aliter, ipſa divinitas ſit Trinitas) ſicut Gnoſtici & Priſcilliani dixerunt; anathema ſit.

III.

Si quis dixit Filium Dei Dominum noſtrum, antequam ex Virgine naſceretur, non fuiſſe, ſicut Paulus Samoſatenus & Photinus & Priſcillianus dixerunt; anathema ſit.

IV.

Si quis natalem Chriſti ſecundum carnem non bene honorat, ſed honorare ſe ſimulat, jejunans in eodem die & in dominico, quia Chriſtum in vera hominis natura natum eſſe non credit, ſicut Cerdon, Marcion, Manichæus & Priſcillianus; anathema ſit.

V.

Si quis animas humanas, vel angelos ex Dei credit ſubſtantia extitiſſe, ſicut Manichæus & Priſcillianus dixerunt; anathema ſit.

VI.

Si quis animas humanas dicit prius in cæleſti habitatione peccaſſe, & pro hoc in corpora humana, in terram dejectas, ſicut Priſcillianus dixit; anathema ſit.

VII.

Si quis dicit, diabolum non fuiſſe prius bonum angelum a Deo factum, nec Dei opificium fuiſſe naturam ejus; ſed dicit eum ex chao & tenebris emerſiſſe, nec aliquem ſui habere auctorem, ſed ipſum eſſe principium & ſubſtantiam mali, ſicut Manichæus & Priſcillianus dixerunt, anathema ſit.

VIII.

Si quis credit, quia aliquantas in mundo creaturas diabolus fecerit, & tonitrua, & fulgura, & tempeſtates, & ſiccitates ipſe diabolus ſua auctoritate faciat, ſicut Priſcillianus dixit; anathema ſit.

IX.

Si quis animas & corpora humana fatalibus ſtellis credit adſtringi, ſicut pagani, & Priſcillianus dixerunt; anathema ſit.

X.

Si quis duodecim ſigna quæ mathematici obſervare ſolent, per ſingula animæ, vel corporis membra diſpoſita credunt, & nominibus Patriarcharum adſcripta dicunt, ſicut Priſcillianus dixit; anathema ſit.

XI.

Si quis conjugia humana damnat, & procreationem naſcentium perhorreſcit, ſicut Manichæus & Priſcillianus dixerunt; anathema ſit.

XII.

Si quis plaſmationem humani corporis diaboli dicit eſſe figmentum, & conceptiones in uteris matrum operibus dicit dæmonum figurari, propter quod & reſurrectionem carnis non credit, ſicut Manichæus & Priſcillianus dixerunt; anathema ſit.

XIII.

Si quis dicit creationem univerſæ carnis non opificium Dei, ſed malignorum eſſe Angelorum, ſicut Manichæus & Priſcillianus; anathema ſit.

XIV.

Si quis immundos putat cibos carnium, quos (vel quas) Deus in uſus hominum dedit; & non propter afflictionem corporis, ſed quaſi immunditiam putans, ita abſtineat ab eis, ut nec olera cocta cum carnibus prægustet, ſicut Manichæus & Priſcillianus dixerunt; anathema ſit.

XV.

Si qui clericorum, vel monachorum, præter matrem, aut germanam, vel thiam, vel proximam ſibi conſanguineam, junguntur, (al. vel etiam quæ proxima conſanguinitate junguntur) aliaſque aliquas adoptivas fœminas ſecum retinent, & cum ipſis cohabitant, ſicut Priſcilliani ſecta docuit; anathema ſit.

XVI.

Si quis, quinta feria Paſchali, quæ eſt Cœna Domini, hora legitima, poſt nonam jejunus in Eccleſia Miſſas non tenet; ſed ſecundum ſectam Priſcilliani, feſtivitatem ipſius diei, ab hora tertia, per Miſſas defunctorum, ſoluto jejunio colit; anathema ſit.

XVII.

Si quis Scripturas quas Priſcillianus ſecundum ſuum depravavit errorem, vel Tractatus Dictinii, quos ipſe Dictinius, antequam converteretur, ſcripſit, vel quicumque hæreticorum, ſub nomine Patriarcharum, Prophetarum, vel Apoſtolorum, ſuo errori conſona confinxerunt, legit, & impia eorum figmenta ſequitur, aut defendit; anathema ſit.

PRIVILEGIUM eſt prærogativa, ſeu præſtantiæ favor, honos, anteceſſio, ſeu peculiare jus quod quibuſdam perſonis, quibuſdam ſtatibus, quibuſdam officiis muneribuſve, præ aliis, addictum eſt. Eccleſiaſtici, aliæque ſeculares & regulares communitates privilegiis pluribus gaudent, quæ eorum perſonas, aut bona ſpectant. *Quare* EXEMPTIO, IMMUNITAS, DELICTUM, CAUSÆ MAJORES.

☞ PROCESSIO, SUPPLICATIO, eccleſiaſtica ceremonia quam populus peragit clerum ſequens: ita ſcilicet, ut vel e loco ſancto pes efferatur, eodemque redeatur, vel circum Eccleſiam, ſeu intra ſeu extra pergatur, vel iter ad aliquam inviſendam Eccleſiam inſtituatur, ſemperque per ipſam proceſſionem Dei laudes canantur.

Concilia continent ſuper proceſſionibus utilia ſtatuta plura, quæ ſequuntur nec e ſtatutis animadverſione minus dignis, nec e minus gravibus ſunt.

Proceſſiones Eccleſiarum collegiatarum ad ſummum templum, quæ in diebus maxime celebribus ac feſtis fiunt, procul dubio inſtituta ſunt cauſa conveniendi illuc ad Miſſas epiſcopales, deſiderioque recipiendi communionem, vel benedictionem epiſcopalem. Jam cum iſti conventus ſpeciem quidem antiquitatis, & nihil præterea repræſentent, immo pernicioſæ evagationis materiam, crapulæ occaſionem diebus ſacratiſſimis præſtent; illas nobis omnino abrogare viſum eſt, ut collegia in civitate noſtra Colonienſi, in quatuor illis ſummis anni feſtis, ac diebus celebribus ſequentibus, quæque in ſuis Eccleſiis divinum officium ſtatis horis reverenter ſolemniterque celebrent ac peragant; neque his diebus, niſi cum nos in ſummo templo noſtro præſentes erimus, collegialiter accedant . . . . cavemus, quod interim apud ipſas collegiatas Eccleſias hiſce diebus, maxime inſignibus, ſolemne officium prætermittatur; aut, ſi quod dicitur, verius præcipitetur ac truncetur, quam celebretur. (Concilium Colonienſe, an. 1536. Part. III. cap. 28.)

Reliquas autem proceſſiones more antiquo obſervari volumus; jubemus tamen, ut clerus civitatis noſtræ abuſus qui hactenus irrepſerunt, matura conſultatione pravos tollere pergat. (Cap. 29.)

Quod proceſſiones per agros & campos peraguntur, rationem quidem habet, nempe quod populus oret, ut fœtus ac fruges terræ a Domino conſerventur; verum ut alia plurima, ita & hic mos, hominum malitia depravatus, quod per occaſionem talis deambulationis, quæ Deo placando erat inſtituta, pleraque ſcelera committantur. Quamobrem nobis ſatius videtur, ut hæ, aliæque ſupplicatio-

nes

hos ac proceſſiones de cætero intra ſepta Eccleſiarum religioſe fiant, ac ut in templo, loco precationibus peculiariter dedicato, oretur Deus, habeaturque tum pius, rei ac tempori conveniens ad populum commonitorius ſermo. (Part. 9. cap. 8.)

Nihil prope tam ſanctum eſt, quod ſecularium hominum vanitas non trahat in abuſum. Eccleſia de theſauro corporis Chriſti exſultans circumfert longis proceſſionibus extra ſacras ædes hoſtiam illam ſalutarem; videlicet ſimul repræſentans itineris Chriſti hiſtoriam, qui dum quæreret ſalutem noſtram, in medio populi verſatus eſt, & univerſam Judæam circumambulavit, docens, & ægrotos ſanans, diſcipulis comitantibus; quamobrem & Sanctorum reliquias & imagines eorum qui veſtigia ejus ſecuti ſunt, ſimul circumferimus, ſignificantes illos nunc tamipſo regnare & triumphare in cœlis, quæ memoria debet piis eſſe jucunda & læta. Verum huc ſecularis ſtultorum hominum vanitas irrepſit, & adhibentur etiam ludi profani & ſcurriles magno ſtrepitu; ac quaſi ad bellum procedendum eſſet, tympana pulſantur, & otioſa ſpectacula eduntur, rebus iſtis non congruentia, quibus populus delectatus a rebus quæ proceſſione aguntur, avocatur. Mandamus idcirco, ut juxta Cæſareæ Majeſtatis reformationem, quidquid non valet ad devotionem excitandam, a proceſſionibus removeatur; ſed ſint proceſſiones compoſitæ, graves & modeſtæ; abſque riſu, joci & confabulationes; & orent homines, aut ſuaviter corde & voce modulentur; nec beatæ Virginis, aut alterius cujuslibet Sancti, plures quam imago una uniuſcujuſque circumferatur; ne videamur magnas & parvas, cultas & incultas ſtatuas inſpicere, & non ſurſum mente in cœlum erecta rem ſignificatam potius cogitare. At ubi populus vanus noluerit abuſum hunc corrigere, & inſolentiam prohibere, mandamus & præcipimus Sacerdotibus & clero, ne talibus proceſſionibus interſint, ubi iram Dei, non vero miſericordiam, in nos provocamus. (Concilium Colonienſe, an. 1549. tit. 22. *de Proceſſionibus.*)

Quantum in proceſſionibus feſtivis peccat turba populi, tantum in ſtationibus & ſupplicationibus ſolet clerus peccare, & populum devotum, nudis interdum plantis & capitibus incedentem, ſua inſolentia, confabulationibus, cachinnis, incompoſitis moribus & diſcurſibus ſcandalizare. *Præcipimus idcirco, ut in omnibus cujuſcunque generis proceſſionibus clerus exemplis bonis populum ædificet, & autoret, aut cantet cum gravitate, per plateas incedens; nec dilabatur ad jentacula, nec in Eccleſiis, dum ſacram in ſtationibus peragitur, deambulent, aut confabulentur, ſed choro omnes interſint; habeantque ſinguli decani & ſeniores ad juniores reſpectum; puniantur que tranſgreſſores pœnis quas decanus injunget.* (Tit. 23. *de Stationibus & Supplicationibus.*)

Generales proceſſiones a cathedrali, vel cujuſque loci majori Eccleſia proficiſcantur, & eodem revertantur, niſi aliud Epiſcopo videatur. (Concilium Mediolanenſe, an. 1565. Part. II. tit. 58. *de Proceſſionibus.*)

Eas canonici & alii clerici etiam, cujuſvis dignitatis ſint, cum ſuperpelliceis, & uſitatis aliis ſacris veſtibus ſtatuto tempore ſemper obeant.

Ad hujuſmodi proceſſiones Epiſcopi, cum eis videbitur, ex Concilio Tridentino, vocent regulares omnes, quamvis exemptos.

Si qua controverſia ſit de priori loco, ab Epiſcopo ex auctoritate ejuſdem Concilii, tollatur.

Cruces clerici ferant, talari veſte, & ſuperpelliceo induti .... omnes ordines graviter & modeſte præcedant, colloquiiſque excluſis, pſalmis, hymnis, & reliquis ſacris precibus operam dent.

Nemo ordinem in proceſſione deſerat, antequam ad Eccleſiam, unde profecti ſunt, redierint.

Laici a clericis, fœminæ a viris ſeparatim proſequantur.

Ne inter viam inaniter, ſpectandi gratia, ſubſiſtatur.

Ne petulanti facto dictove cuiquam moleſtia inferatur.

Ne quæ minus deceant, ſpectacula adhibeantur.

Neve actiones pro foribus ædium, aut in via repræſententur.

Epiſcopi præficiant certos viros quibus cura ſit, ut hæc omnia quæ de ſupplicationibus præſcripta ſunt, ſerventur; & ut res, ea qua decet, pietate agatur.

Edendi ac bibendi conſuetudinem, ſeu cibos eſculenta & poculenta deferendi, aut ea vendendi in ſacris ſupplicationibus obeundis, vineiſque luſtrandis, & ſuburbanis Eccleſiis viſitandis, Parochi tollere ſtudeant; fideles ſæpius admonentes, præſertim die dominico qui proxime ſacras Rogationes antecedit, quam deceat, ubi piis orationibus mens & lingua exercenda eſt, ibi jejunium quod ad alliciendam Dei gratiam, magnam vim habet, ſervare non poſſe.

Statui dies proceſſionum quæ rogationum nomine ſunt, ut antiquis virorum monumentis proditum eſt, hi ſint: dominicus ſcilicet dies, vel feria quinta. Si vero pro calamitatibus, peſte, bello, fame, aliiſque id generis ſupplicandum eſt, proceſſiones publicæ agantur feria quarta, ſexta & ſabbato. (Concilium Mediolanenſe, an. 1582. tit. 18.)

Clero ad Eccleſiam conveniente, proceſſionis, ſupplicationis, alteriuſve hujuſmodi officii cauſa, locus aliquis conſtituatur, ubi ſimul univerſus, ſi poteſt, alioquin collegiatim ſaltem unuſquiſque ordo conveniat, & tacito precando conſiſtat, donec illas obeat, ne per Eccleſiam vagetur, aut quidquam aliud admittat. (Concilium Aquiſextienſe, an. 1585. tit. *de Proceſſionibus.*)

Conſtituat Epiſcopus certos homines qui clerum ad ſupplicationes procedentem dirigat; eumque aliquando, cum opus eſt, eumdem ſubſiſtere moneant, tum etiam qui populum in ordine conſiſtere, aliaque ejuſmodi opportune in ipſa etiam via moneant & præcipiant, atque, ne ſerventur, efficiant omni ſollicitudine.

Cum ad proceſſionem clerus vocatur, quid pſallendum, quid canendum ſi ſit, ut opportunum erit, ſignificetur, prout moris eſt.

Clerici omnes ſæculares & regulares, & qui in Eccleſia cathedrali dignitates obtinent, bini ſemper procedant; neque inter eos laici homines, quocunque gradu ſint, ulla modo interjecti incedant; neque item inter eoſdem & Epiſcopum laicis locus ſit.

Sacras imagines, vexillave cleri ne laicus homo in proceſſione perferat, ubi clericus quiſquam eſt, qui hoc munus præſtare poſſit.

In omni Eccleſia, unde ad ſtatas proceſſiones clerum populumque egredi ſolemne eſt, ubi primum procedendi initium ſit, campanarum omnium pulſus ſolemniter tamdiu adhibeatur, quoad inde clerus univerſus in proceſſionis munere egreſſus ſit; idemque cum a proceſſione revertitur, præſtetur. Idem fiat in Eccleſiis quæ in vicinia ſunt, ubi proceſſio agitur.

In omni præterea publicarum ſupplicationum proceſſionumve apparatu, quæ obſcœnarum rerum ſpeciem oſtendant, ea ne adhibeantur.

Regularibus ſub excommunicationis pœna interdicitur, ne proceſſiones ſolemnes & publicas ipſi ſoli in civitatibus aut oppidis inſignioribus obeant, abſque facultate in ſcriptis ab Epiſcopo impetrata, ac etiam capituli, ubi id ex conſuetudine ſervatur. Sed ſiam aliqua ex cauſa proceſſionem illos obire neceſſe eſt, eam obire liceat in Eccleſia, vel in ſuo cœmeterio, vel in clauſtro monaſterii; terminos autem ſui monaſterii nullo modo propria auctoritate egredi liceat, ſub pœna prædicta.

Confratriæ, ſodalitates, ſocietates & ſcholæ quæcunque, quocunque nomine appellentur, proceſſionem ſanctiſſimi Sacramenti ne obeant niſi in ſcriptis ab Epiſcopo facultate impetrata. Quo caſu Epiſcopi animadvertant, ne illa proceſſio aliquo modo impediat proceſſionem parochialis Eccleſiæ; neque permittant a dictis confratribus divinum officium quod neceſſario fieri debet in parochiali Eccleſia diebus feſtis & aliis, aliquo modo impediri & interturbari.

Ad tollendas controverſias in proceſſionibus, declaramus clericos Seminarii eſſe de gremio Eccleſiæ cathedralis, & propterea in proceſſionibus ac aliis actibus publicis cum clero Eccleſiæ cathedralis incedere debere.

Proceſſiones, publicas præſertim, rite ac diligenter, ut cætera omnia ad Dei cultum inſtituta, fieri neceſſe eſt. Ne itaque illarum ſolemnitas minuatur, omnes clericos, tam ſeculares, quam regulares, fratres & monachos cujuſvis ordinis, ad eaſdem publicas vocatos accedere compellant Epiſcopi, iis tantum exceptis, qui in ſtrictiori clauſura perpetuo degunt. (Concilium Avenionenſe, an. 1594. tit. 46. *de Proceſſionibus.*)

Sicuti religionis inſigne quoddam ſpecimen edunt, qui, dum Corporis Chriſti proceſſio fit, vias & parietes, quibus poſſunt, ornamentis veſtiunt; ita reprehenſione ſunt digni qui picturis parum decoris, & aliis fœdis ſpectaculis tam dium feſtum violant, tum intuentium oculos offendunt. Nihil itaque ejuſmodi in poſterum videatur.

Quod Concilia propoſitum habuere, idem omnino Galliarum reges de proceſſionibus, & potiſſimum ſanctiſſimi Sacramenti, ſapienter ſtatuerunt. In conſtitutiona de politia, die 18. Maji an. 1710. edita habentur hæc: „Prohibantur expreſſis verbis, ita requirente „regis procuratore, & quidem ſecundum Mandata „haſtenus enuntiata, privati quique, cujuſcunque „qualitatis & conditionis fuerint, ullum pyloclaſtrum „ſeu ignitum miſſile, ænea crepitacula, glandes capulares ſeu pyrobola, ſclopetos breviores, catapultas, aliave ignita arma in viis, in areis aut hortis, „& ex ædium feneſtris, quæcunque tandem cauſa, „ſpecies, occaſio ſubeſſe poſſit, explodere, & nominatim die Corporis Chriſti, aliiſve diebus feſtis, „proceſſionibus per vias tranſeuntibus, antequam „tranſeant, aut etiam poſtquam tranſierint, in pœ-

nam

Digitized by Google

„ nam 400. librarum mulctæ, pro prima vice, contra „ tranſgreſſores, quorum pater & mater pro filiis, „ domini & patres-familias pro famulis & domeſticis „ civili obligationi ſuberunt. Injungimus omnibus ci„ vibus, ut omnibus in viis per quas Sanctiſſimi Sa„ cramenti proceſſiones tranſituræ ſunt, anteriorem „ ſuarum quiſque domorum partem parent, aut parari „ jubeant; vetamuſque, ne quæ ibidem expoſuerint, „ amovere, aut amovenda curare incipiant, niſi poſt „ horæ dimidium, quam proceſſiones omnino tranſie„ rint, ita ſcilicet, ut nihil abſoni, ſeu per ſcalarum „ caſum, ſeu quavis alia ratione contingat; eruntque „ refractarii ad mulctæ libras centum damnati."

Qui e jactata reformata religione ſunt, eidem & ipſi legi ſubſunt, ut anteriores ſuarum ædium partes in ſolemnibus, & peculiariter Corporis Chriſti proceſſionibus parent. (Articulus 34. Conſtitutionis an. 1666. articulus 32. Conſtitutionis an. 1669. Areſtum Conſilii privati, diei 9. Martii an. 1635. Areſtum Conſilii Regiminis, diei 4. Maji an. 1663. &c.) Hæ ſanctiones & ejuſmodi plures aliæ ea ſeveritate in Gallia ſervatæ fuere, ut Navarræ Reginam, inter Calviniſtas celebrem curia juſſerit coegeritque, ad ſancti Sacramenti tranſitum, die Corporis Chriſti, ſuarum ædium anteriorem partem parare; quod adeo ejus animum exacerbavit, ut e mortis cauſis eidem fuerit. (*Adnotationes ſuper Monumentis Sulliienſibus*, nov. edit. Tom. I.) *Quære* LITANIÆ, & PRECES PUBLICÆ.

PROCURATIONIS JUS. Appellatur *procurationis jus* certa quædam pecuniæ ſumma, aut certa quædam annonæ quantitas, quam Epiſcopis, aliiſque ſuperioribus eccleſiaſticis, viſitationes peragentibus Eccleſiæ ſuppeditant. Archidiaconis ſervata fuit hujus juris perceptio. *Quære* ARCHIDIACONUS, §. V. Quoad Epiſcopos qui ejus perceptionem neglexerunt, ab eo liberantur Eccleſiæ, ubi non amplius penes Epiſcopos ejuſdem juris percipiendi poſſeſſio eſt. At quoad eos, in quibus hanc ipſi ſibi poſſeſſionem ſervarunt, illud percipere poſſunt e conditionibus quæ ſequuntur.

1. Procurationis jus adeo moderatum eſſe, adeoque moderate ſumi debet, ut propterea conquerendi cauſa nemini ſubſit.

2. Cum Epiſcopus eadem die plures Eccleſias viſitat, unum tantummodo procurationis jus ei debetur: *Si quis vero plures viſitare voluerit Eccleſias uno die, procuratione unica, & victualibus, vel pecunia, ad quam omnes & ſingulas, ſic die unico viſitatas, proportionaliter faciat contribuere, prout tradunt canones, ſit contentus.* (Concilium Londinenſe, an. 1342. cap. 7.)

3. Cum Epiſcopus aliquas ſuæ diœceſis regiones pluries per annum viſitat, procurationis jus anni tantum exigere poteſt, ut mos fert Eccleſiarum omnium, & peculiariter Gallicanæ, e veteri ſanctione quæ extat in capite 5. Capitularis Caroli Calvi, an. 844. Toloſæ editi: *Ut ſemel in anno Epiſcopi hanc circumitionem tempore congruo faciant; & ſi amplius miniſterium ſuum per diœceſim agere voluerint, hanc tamen diſpenſam non amplius quam ſemel a presbyteris per annum accipiant.* Id porro tum quoque locum habet, cum, ob diœceſis utilitatem, pluries in anno eam Epiſcopus viſitarat.

4. Procurationis jus, ab origine, e pecunia non ſolvebatur, eratque ſolum in eo poſitum, ut viſitatores per omnem viſitationum curſum, cum eas ipſi peragebant, ſibi iiſque, qui ab eorumdem comitatu erant, hoſpitium parari, victum præberi, & expenſas ſolvi juberent. Plura etiam tum areſta, tum Concilia vetent, ne quis viſitator ſuum procurationis jus e pecunia ſumat; ejuſmodi ſunt, inter alia, Concilium Lateranenſe tertium, an. 1179. quartum itidem Lateranenſe, an 1215. Concilium Caſtri Gontarii, an. 1231. & Lugdunenſe, an. 1274. Tridentinum vero Concilium eorum qui tenentur huic juri facere ſatis, libertati reliquit, ut illud e pecunia, vel ex annona ſolvant: *Moneantur prædicti omnes & ſinguli, ad quos viſitatio ſpectat, ut paterna charitate, Chriſtianoque zelo omnes amplectantur; ideoque modeſto contenti equitatu famulatuque, ſtudeant quam celerrime, debita tamen cum reverentia, viſitationem ipſam abſolvere; interimque caveant, ne inutilibus ſumptibus cuiquam graves onerosive ſint; neve ipſi, aut quiſquam ſuorum, quidquam, procurationis cauſa pro viſitatione, etiam teſtamentorum ad pios uſus, præter id quod ex relictis piis jure debetur, aut alio quovis nomine, nec pecuniam, nec munus, quodcunque ſit, etiam qualitercunque offeratur, accipiant, non obſtante quacumque conſuetudine, etiam immemorabili; exceptis tamen victualibus, quæ ſibi ac ſuis frugaliter moderateque pro temporis tantum neceſſitate, & non ultra, erunt miniſtranda. Sit tamen in optione eorum qui viſitantur, ſi malint, ſolvere id quod erat ab ipſis ante ſolvi, certa pecunia taxata, conſuetum, an vero prædicta victualia ſubminiſtrare; ſalvo item jure conventionum antiquarum cum monaſteriis, aliiſve piis locis, aut Eccleſiis non parochialibus inito, quod illæſum permaneat. In iis vero locis, ſeu provinciis, ubi conſuetudo eſt, ut nec victualia, nec pecunia, nec quidquam aliud a viſitatoribus accipiatur, ſed omnia gratis fiant, ibi id obſervetur* (Seſſ. 24. cap. 3.) Hoc tempore hujus juris qualitatem & quantitatem poſſeſſio uſuſque moderantur.

5. Procurationis juri non ſubſunt exemptorum parœciæ. Nec magis etiam ſubduntur laici, e Galliarum uſu, licet contra ſtent canoniſtarum plures. (Monumenta Cleri, Tom. VII. pag. 193.)

6. Ex noſtri ſeculi juriſprudentia, ſeculares judices adire debet qui ſe, ſi lis ſubſit, a ſolvendo procurationis jure liberatum vult; ſecus abuſui locus eſſet.

PROFESSIO FIDEI, publicus actus quo quiſpiem id declarat, quod de religione credit. Epiſcopis, aliiſque eccleſiaſticis mendant concilia, ut pro varia temporum rerumque ratione ſuam fidei profeſſionem edant. *Quære* FIDES CHRISTIANA.

PROFESSIO RELIGIOSA. *Quære* RELIGIOSUS.

PROFESSOR, doctor regens, qui publice artes & ſcientias in Univerſitatibus docet. Quoad ſuperiores decreta nonnulla in Conciliis occurrunt.

Docentes ipſam ſacram Scripturam, dum publice in ſcholis docuerint, & ſcholares qui in ipſis ſcholis ſtudent, privilegiis omnibus de perceptione fructuum præbendarum & beneficiorum ſuorum in abſentia a jure communi conceſſis, plene gaudeant & fruantur. (Concilium Tridentinum, Seſſ. V. *de Reform.*)

At cum plures videamus gradum tam juris civilis pontificii, quam theologiæ titulis, veluti baccalaureatus, licentiæ, etiam doctoratus, ac magiſterii in artibus inſignitos, eorum nihilominus minime capaces; hincque fieri, ut Eccleſiæ poſiſſimum parœciales, in villis muratis, graduatis deſtinatæ, officiis quæ in illis præſtare debent, fruſtrari; huic morbo ut obvietur, juris communis diſpoſitioni quam ſanctiones regiæ imitantur, inhærendo, univerſitatum hujus provinciæ doctores, quantum poſſumus in Domino hortamur, atque etiam monemus, eos tantum ad dictos gradus, quos publico & rigoroſo examine, accerſitis & præſentibus univerſitatis rectore, procuratoribus, aliiſque eiſdem præfectis, iis gradibus dignos judicaverint, recipere & admittere; nec vero eos in occulto, aut inter privatos parietes, nulla habita litteraturæ ratione, ſed ſolo cujuſdam pravi & turpis lucri intuitu (quod proxime ad ſimoniam accedit) promovere. (Concilium Turonenſe, an. 1583. tit. 21.)

Magni momenti res eſt, plurimumque ad Eccleſiæ, reipublicæque conſervationem, dignitatemque pertinens, recta chriſtianæ juventutis inſtitutio. Eorum igitur qui juventuti, aliiſque edocendis conſtituti ſunt, vita diligenter eſt inquirenda, ne forte ii ſint, qui pravo morum vitæque exemplo plus officere, quam doctrina recte prodeſſe poſſint. (Concilium Toloſanum, an. 1590. cap. 4. *de Univerſit. & Collegiis.*)

Academiarum profeſſores, ſtato die, quotannis ex Pii IV. Bulla, *publicam fidei profeſſionem faciant.*

Ad doctoratus lauream, gradusque alios ii ſoli promoveantur, qui vitæ integritate celebres, poſt emenſum graviter præſcriptum ſtudiis tempus, dignum doctrinæ eruditioniſque ſuæ ſpecimen ſevero examine præbuerint. Examen publicum, publica ſit promotio, publica etiam promovendorum fidei profeſſio; quæ omnia teſtimonialibus litteris inſerenda.

Theſes theologicæ non niſi accuratiſſime examinatæ, publice agitandæ proponantur.

Quæ ſemper Eccleſiis plurimum profuit, intermiſſa juris canonici ſcientia, inſtitutis profeſſoribus in academiis revocetur, revocata diligentiſſime retineatur.

PROMOTOR. Venit is hoc in nomine, qui ob publicum bonum in eccleſiaſticis curiis, ut Regis procurator in curiis laicis, requirit. In Eccleſiaſticos qui in culpa verſantur, ex officio inquirit, eos ad Epiſcopum denuntiat, ad Eccleſiæ diſciplinam, libertates, jura ſarta tecta ſervanda ſe vigilem ac ſollicitum præbet.

Statuimus decernentes, quod de cætero nullus promotorum, aut procuratorum ob exceſſus aliquem ex officio citari faciat, vel procedat contra eum ſuper aliquo crimine, vel exceſſu, & præſertim tali ratione, cujus fama ipſius citati poſſet in poſterum denigrari, ſive ſcandalum contra eum ſuboriri; niſi veriſimiliter videatur eiſdem, quod juſtam cauſam habeant contra tales procedendi; ſuper quo tamen eorum conſcientias oneramus. Et de hoc, cum ad dictum officium aſſumentur, per juramentum adſtringentur; nec tunc etiam ultra primam citationem procedatur per eoſdem, Officiali dicti loci inconſulto. (Concilium Noviodunenſe, an. 1344. cap. 16.)

Promotor fiſcalis apud eccleſiaſticum judicem nominem deferat,

Digitized by Google

deferat, ne eo ejus delatione inquiſitio fiat, niſi quem legitimi ac frequentes graves infamia, neque eo ea delatione judices inquirere audeant; imme priuſquam ad inquiſitionem procedant, diligenter curent inveſtigare, an ea infamia a malevolis, an a providis & honeſtis orta fuerit. Quod ſi promotor fiſcalis quemquam accuſare velit, eo caſu, quo jure accuſatio ei ſit permiſſa; accuſatoris officia ſunctus eas leges ſequatur, quæ publicis accuſatoribus, hiſve quibus juris publici ratione accuſare permittitur, jure, vel conſuetudine data fuerint. Sed ſi accuſatus ab accuſatione fuerit abſolutus, nullo modo is in expenſis condemnetur; immo fiſcalis, ſi temere eum accuſaſſe conſtiterit, non ſolum expenſarum ſolutione, ſed & alia pœna, judicis arbitrio, propter accuſationis temerario calumniam, omnino puniatur. (Concilium Toletanum, an. 1565. Act. 2. u. 12.)

Caveant in poſterum promotores excommunicationes & abſolutiones decernere, cum hæ ſint partes judicum. Procurare enim ſolum promotores debent, ut ſacra ſola conſervetur eccleſiaſtica diſciplina; & eamquam accuſatores poſtulare & requirere, ut in eos qui illam diſciplinam violarint, corruperint, ſeu quid vitii & ſceleris commiſerint, inquiratur; unde promotores nomen ſortiti ſunt. Iniquiſſimum autem, eumdem & accuſatoris & judicis partes agere. (Concilium Rothomsgenſe, an. 1581. tit. *de Juriſdict. eccl.*)

Officium vero promotoris non aliſi presbytero, vel ſaltem in ſacris ordinibus conſtituto in poſterum committatur; quod ſi qui hodie ſacris non ſunt initiati, aut ab exercitio officii abſtineant, aut intra ſex menſes curent promoveri. (Concilium Turonanſe, an. 1583. tit. 19. *de Juriſdict.*)

In Belgio, promotoris officium laicis, etiam conjugatis conceditur; at in Gallia non niſi presbyteris, aut ſaltem eccleſiaſticis qui in ſacris ordinibus conſtituti ſint, demandatur. Eoſdem oportet eſſe graduatos doctoſque viros, quæ ſpiritalis conſtitutionis ab eccleſiaſtica Ordinum camera an. 1614. editæ locutio eſt. Sint etiam iidem, neceſſe eſt, inſtituti *gratis*, ut per 15. ejuſdem conſtitutionis articulum enuntiatur. Promotores & pœnitentiarii uno eodemque tempore eſſe non poſſunt; nec magis parœciam, aliudve beneficium quod reſidentiam extra Epiſcopalem urbem poſtulet, poſſidere. Eſt hæc articuli 14. conſtitutionis menſis Januarii an. 1629. & areſti parlamenti Pariſienſis diei 27. Junii an. 1686. diſpoſitio. Ac ne id quidem congrueret, ut epiſcopalis urbis Parochus qui promotor eſſet, quoad ſuos parochianos id muneris exerceret. Secti ſunt auctores ſuper controverſia, an regulares promotoris officio fungi poſſint; cum Tridentina Synodus illis licere voluerit, *cum ſuperioris licentia alicujus prælati ſe ſubjicere obſequio*; (Seſſ. 24. cap. 4. *de Reform.*) auctores plures intulerunt eos promotoris officium, & alia munera in officialitatibus acceptare poſſe; at mos hic haud in Gallia receptus eſt. (Monumenta Cleri, Tom. VII. p. 262.)

Ex ejuſdem regni placitis, promotores nec monitoria concedere, nec cenſuras pronuntiare, aut ab iiſdem abſolvere nequeunt.

Fevretius id tamquam conſtans effatum ponit, promotorem in partem trahi, ſeu tamquam partem ſpectari ac notari poſſe, ſi ab eccleſiaſtici judicis ſententia, tamquam ab abuſu appellatio interjecta fuerit, cum non adeſt ulla civilis pars, eumdem tamen, ad hanc rem quod attinet, nunquam ad expenſas damnari, præter quam in apertæ calumniæ ſpecie. Congruit aſſertio hæc edicto menſis Octobris an. 1625. itemque declarationibus an. 1657. artic. 17. & an. 1666. artic. 18. (Monumenta Cleri, Tom. VII. p. 1585. 1586. 1536.)

PRONIUM. Derivatur id nominis a voce *præconium*, unde conſectum primo *proonium*, ac deinde *pronium*, Gallice *prone* quod *publicum clamorem*, *proclamationem*, *declarationem*, *publicationem*, ſeu *annuntiationem* ſignificat, quia reapſe in pronio non unius generis res annuntiantur. Pronium, in Romanæ Eccleſiæ uſu, eſt ſermo quidam qui poſt parochialis Miſſæ evangellum ſingulis dominicis diebus habetur, edocendi populi gratia, ejuſdemque monendi de feſtis per hebdomadam diebus, de jejuniis, de ſacrorum ordinum & matrimoniorum bannis ſeu denuntiationibus, deque rebus aliis ad eccleſiaſticam diſciplinam ſpectantibus. In hoc pronio, ſeu ſermone etiam excommunicationes indicuntur; at in eodem denuntiari non debet profani quicquam, cujuſmodi ſunt terræ vendendæ, &c. Ejuſmodi eſt Conciliorum diſpoſitio, pro ut videri poteſt *verb.* MISSA; qua in re Gallorum Regum mandata, & areſta Conciliis congruunt.

Per articulum 20. declarationis menſis Februarii an. 1657. Sua Majeſtas parlamentorum curiis aliiſque judicibus mandat, ut ne Parochos, Vicarios aliofque eccleſiaſticos cogant ullas profanas res in proniis ſeu ſermonibus, ſeu pro concione enuntiare, data tamen iiſdem venia, ut eas per curſorem, aut apparitorem, ad parochialis Miſſæ exitum, enuntiandas curent.

Articulus 32. edicti menſis Aprilis an. 1695. Parochos, eorum Vicarios, aliofque eccleſiaſticos adigi vetat ad enuntianda, concionis, aut divini officii tempore; juris acta, & alia quæ Regis ſubditorum peculiares rationes ſpectant: vult Sua Majeſtas earum rerum enuntiationes quæ, ad ſolemnia parœciarum Miſſæ exitum ab apparitoribus, curſoribus aut notariis edentur, cum libellis quos publice ad majores Eccleſiarum fores iidem affixerint, ejuſdem roboris ejuſdemque valoris pro decretis fore, ac ſi dictæ denuntiationes in dictis ſermonibus editæ eſſent, non obſtantibus contrariis quibuslibet conſtitutionibus & conſuetudinibus quibus nos quoad caput hoc derogavimus.

Declaratio menſis Decembris an. 1698. mandat, ut articulus 32. edicti an. 1695. quæ ejus forma ac vis eſt, etiam quoad regis propria negotia, executioni tradatur.

Novi ſuper edicto menſis Aprilis an. 1695. Commentarii doctus auctor, ad ea verba, *ad enuntiandum non adigentur*, ait: ac at „ſi ejuſmodi enuntiationes edere „ultro ipſi voluerint, poſſunt; neque enim per hunc „articulum id facere prohibentur.“

Nobis eam veniam dabit ſtrenuus auctor, ut ſuper hac aſſertione animadverſiones duas proponamus. Prima eſt, eum non recte Gallicæ vocis *obligés* notionem ſumpſiſſe; hæc enim vox hoc loco, ut etiam in declaratione menſis Februarii an. 1657. idem prorſus ac *coacti*, *vi adacti*, ſignificat. His ergo conſtitutionibus duabus hæc eſt ſubjecta notio, eccleſiaſticos a laicis judicibus, *impelli*, *adigi*, *cogi* non poſſe, ut res profanas pro concione denuntient; ex quo non id omnino conſequens fit eos id facere, ſi velint, poſſe, ea obducta cauſa, quod memoratus articulus id ita formaliter, ut ajunt, & expreſſe non interdicit. Id quidem potius ſequitur id eos legaliter facere non poſſe, & legalem hanc impotentiam, quoad eccleſiaſticos, veram & genuinam cauſam eſſe, quamobrem regiæ ſanctiones laicos judices vetant ad id eoſdem adigere.

2. Facta hypotheſi Gallorum Regum mandata eccleſiaſticis nulla prorſus ratione interdicere, ne quid profani pro concione denuntient, quid tandem ex hac hypotheſi conſequetur? Id unum ſcilicet, fore quidem, ut eccleſiaſtici, ejuſmodi denuntiationibus ad ſermonem edendis, contra regia mandata omnino non peccent, non item, ut ne peccent contra Eccleſiæ leges, & Conciliorum canones, quibus id facere diſertis verbis prohibentur. Aberrat igitur a veritate, qui dixerit eos, ſi voluerint, poſſe, quas diximus, enuntiationes edere, quandoquidem eas edentes Eccleſiæ leges violant, ejuſdemque imperium detrectant.

Areſtum Conſilii privati, diei 3. Julii an. 1640. aliudque Conſilii ſupremi regiminis, diei 22. Septembris an. 1743. regiis ſanctionibus concinunt.

PROPPRIETAS, quoad religioſos. *Quære* RELIGIOSUS.

PROVISIO, in re beneficiaria, eſt tituli conceſſio, cujus vi eccleſiaſticus qui capax eſt, beneficium poſſidet, & ſine quo nulla prorſus ratione beneficium legitime poſſidere poteſt. *Quære* BENEFICIUM, COLLATOR, COLLATIO, DEVOLUTUM, ELECTIO, NOMINATIO.

PSALTERIUM. Sumitur id nominis, in Eccleſiæ ſtilo, pro pſalmorum canticorumve divinorum libro, & pro his pſalmis ipſis in plures partes diviſis, qui in divino officio concinuntur, aut recitantur. Occurrunt in Conciliis, ad pſalmos & pſalterium quod attinet, ſtatuta plura.

Quod in conventu fidelium nequaquam pſalmos continuare conveniat; ſed per intervallum, id eſt, per pſalmos ſingulos recenſeri debeant lectiones. (Concilium Laodicenum, an. 366. aut circiter, *ex verſione Iſidori Mercatoris*, can. 17.)

Probat canon hic, jam inde a ſæculo quarto, morem obtinuiſſe, ut pſalmis (qui ad divinum officium recitabantur, aut canebantur, lectiones intermiſcerentur.

Decernitur, ut nullus cujuſcunque dignitatis eccleſiaſtica deinceps percipiat gradum, qui non totum pſalterium, vel canticorum uſualium, & hymnorum, ſive baptizandi perfecte noverit ſupplementum. (Concilium Toletanum, an. 653. cap. 8.)

Quoniam pſallentes repromittimus Deo: in juſtificationibus tuis meditabor, non obliviſcar ſermones tuos.

enim

omnes quidem Chriſtianos hoc ſervare ſaluberrimum eſt, ſed præcipue hos qui hierarchicam conſecuti fuerint dignitatem. Unde definimus, omnem qui ad epiſcopatus provehendus eſt gradum, modis omnibus pſalterium noſſe: ut ex hoc etiam omnis clericus qui ſub eo fuerit, ita moneatur & imbuatur. (Nicænum II. gener. Concilium, an. 787. can. 2.)

Studendum ſummopere cantoribus eſt, ne donum ſibi divinitus collatum vitiis ſœdent, ſed potius illud humilitate, caſtitate, & ſobrietate, & cæteris ſanctarum virtutum ornamentis exornent; quorum melodia animos populi circumſtantis ad memoriam amoremque cœleſtium, non ſolum ſublimitate verborum, ſed etiam ſuavitate ſonorum, quæ dicuntur, erigat. Cantorem autem, ſicut traditum eſt a ſanctis Patribus, et voce & arte præclarum, illuſtremque eſſe oportet; itaut per obleſtamentum dulcedinis, *animos incitet audientium.... Pſalmi namque in Eccleſia non curſim, & excelſis atque inordinatis, ſeu intemperatis vocibus, ſed plane ac dilucide, & cum compunctione cordis recitentur; ut & recitantium mens illorum dulcedine paſcatur, & audientium aures illorum pronuntiatione demulceantur, quoniam quamvis cantilena ſonus in aliis officiis excelſa ſoleat edi voce, in recitandis tamen pſalmis hujuſmodi vitanda eſt vox.* (Concilium Aquiſgranenſe, an. 816. lib. I. cap. 137.)

Quinto autem titulo decrevimus, ut archidiaconi tales clericos, conſtitutis quatuor temporibus ad ordines ducant, perfecte totum pſalterium, hymnos & cantica, Epiſtolas, evangelia, & orationes ſciant. (Concilium Coyacenſe, an. 1050. cap. 5.)

Et cum in Eccleſiis Dei pſalmodia cantanda præcipiatur, ut fidelium devotio excitetur, in hoc nocturnum diurnumque officium, & Miſſarum celebritates aſſidue clero & populo ſub maturo tenore, diſtinctaque gradatione cantentur, ut eadem diſtinctione colliberent, & maturitate delectent. Propterea præcipimus, ut in Eccleſiis ſint muſici cantus diſtincti ac diſcreti, moventes cor ad devotionem compunctionemque. Porro in Eccleſiis, prætextu muſici cantus, non ſunt audienda publice cantilena & laſciva. Neque enim, inquit Hieronymus, in tragœdiarum modum guttur & fauces medicamine ſunt liniendæ, ne, dum blanda vox quæritur, congrua vita negligatur. Nam ut cantor miniſter Deum moribus ſtimulat, cum populum vocibus delectat; ita laſcivus animus, dum laſcivioribus delectatur modis, eos ſæpe audiens emollitur & frangitur. Curent ergo ſacerdotes & clerici ſic ſuos cantus inſtituere; ut modeſta, honeſtaque pſallendi gravitate, placidaque & grata modulatione, ſic audientium aures deliniant, ut provocent, excitentque ad devotionem compunctionemque, non ad laſciviam, cordiſve aut animi titillationem. (Concilium Senonenſe, an. 1528. Decret. *Morum*, cap. 17.)

PUBLICATIONES. *Quære* PRONIUM.

PURGATIO CANONICA, jusjurandum quo ſe quiſpiam ab aliqua accuſatione purgabat coram pluribus fide dignis viris qui affirmabant ſe credere jusjurandum verum eſſe. Hæc porro *canonica purgatio* nuncupabatur, quia edebatur e jure canonico, & ut a vulgari purgatione ſecerneretur, quæ per ſingulare certamen, vulgo duellum, vel per experimenta aquæ, ignis, &c. peragebatur. *Quære* EXPERIMENTA. Per communionem etiam in Miſſa ſumptam canonica purgatio perficiebatur.

Si Epiſcopo aut presbytero cauſa criminalis, hoc eſt, homicidium, adulterium, furtum, & maleficium imputatum fuerit, in ſingulis Miſſam celebrare, & ſecretam publice dicere, & communicare debet, & de ſingulis ſibi imputatis innocentem reddere. Quod ſi non fecerit, quinquennis a liminibus Eccleſiæ extraneus habeatur, ſicut antiqui canones inſtituerunt. (Concilium Wormatienſe, an. 868. can. 10.)

Sacerdotes qui in crimine fornicationis fuerint accuſati, & crimen illis non fuerit comprobatum, aut ipſi non manifeſtaverint; quid aliud agendum eſt, niſi quod in nono Cæſareenſis ſancti Concilii capitulo legitur, ac demonſtratur. Tamen ſi ipſi juramento ſe voluerint purificare, licentiam habeant. Similiter & diaconi, ſi fuerint accuſati, peragant. (Can. 12.)

Sæpe contingit, ut in monaſteriis furta perpetrentur, & qui hæc committunt, ignorentur. Idcirco ſtatuimus, ut, quando ipſi fratres de talibus ſe expurgare debeant, Miſſa ab abbate celebretur, vel ab aliquo cui ipſe abbas præceperit, præſentibus fratribus; & ſic in ultima Miſſa celebratione, pro expurgatione ſua Corpus & Sanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti percipiant, quatenus ita inde innocentes ſe eſſe oſtendant. (Can. 15.)

Animadvertendum hos canones eorumque ſimiles nunquam univerſim approbatos, & merito deinceps abrogatos fuiſſe, quippe qui non raro perjuriis & ſacrilegiis occaſionem præberent.

PURGATORIUM, doloris locus, ubi juſti qui in gratiæ ſtatu moriuntur, quin in hoc terrarum orbe pro peccatis quæ perpetrarunt, plene cumulateque divinæ juſtitiæ ſatisfecerint, pœnam perferunt, quam merentur, quoad omnino purgati ad beatorum in cœlis ſocietatem migrent. Hanc nobis Eccleſia, ſecundum ſacras litteras, Patres & Concilia, purgatorii notionem exhibet: *Viſum præterea nobis eſt, ut in omnibus Miſſarum ſolemnitatibus pro defunctorum ſpiritibus loco competenti Dominus deprecetur. Sicut enim nulla dies excipitur, qua non pro quibuslibet neceſſitatibus Dominus deprecetur; ita nimirum nulla dies excipi debet, quin pro animabus fidelium preces Domino in ſolemnibus fundantur. Antiquitus hunc morem igitur ſancta Eccleſia tenet, ut & in Miſſarum ſolemnitatibus, & in aliis precibus Domino ſpiritus quieſcentium commendet, dicente B. Auguſtino:* Non ſunt prætermittendæ ſupplicationes pro ſpiritibus mortuorum, quas faciendas pro omnibus in chriſtiana & catholica ſocietate defunctis, etiam tacitis nominibus eorum, ſub generali commemoratione ſuſcepit Eccleſia; ut quibus ad iſta deſunt parentes, aut filii, aut quicunque cognati vel amici, ab una eis exhibeantur pia matre communi. (Concil. Cabillonenſe, an. 813. can. 39.)

Diffinimus.... ſi vere pœnitentes in Dei charitate deceſſerint; antequam dignis pœnitentiæ fructibus de commiſſis ſatisfecerint & omiſſis, eorum animas pœnis purgatorii poſt mortem purgari; & ut a pœnis hujuſmodi releventur, prodeſſe eis fidelium vivorum ſuffragia, Miſſarum ſcilicet ſacrificia, orationes, & eleemoſynas, & alia pietatis officia, quæ a fidelibus pro aliis fidelibus fieri conſueverunt, ſecundum Eccleſiæ inſtituta; illorumque animas qui poſt baptiſma ſuſceptum, nullam omnino peccati maculam incurrerunt; illas etiam quæ poſt contractam peccati maculam vel in ſuis corporibus, vel eiſdem exutæ corporibus.... ſunt purgatæ, in cœlum mox recipi, & intueri clare ipſum Deum trinum & unum, ſicuti eſt, pro meritorum tamen diverſitate, alium alio perfectius; illorum autem animas, qui in actuali mortali peccato, vel ſolo originali decedunt, mox in infernum deſcendere, pœnis tamen diſparibus puniendas. (Concil. gener. Florentinum, an. 1438. *In Definitione.*)

Unum illud videmus in primis hactenus obſervatum ab iis qui propugnandis hæreſibus animum intenderint, ut ea ſibi dicenda putent, quæ maxime placitura videantur; quo prurientes multitudinis aures demulceant, & a ſeverioribus patrum avertant inſtitutis. Hac ratione Mahometica quondam peſtis invaluit. Hoc aucupio Lutherus plures illaqueat, dum ſimul cum culpa ſemper omnem cujuſvis pœnæ temporalis reatum aboleri contendit. Purgatorium tollit, & quo laicos gravius in clericorum odium exaſperet, ſacrificia, oblationes, & omnes id genus pro defunctis orationes reperta eſſe ſacerdotum commentum impudenter aſſeverat. Providit enim verſutus artifex nihil eſſe quod effreni plebeculæ poſſit eſſe jucundius, quam ſi facillima prorſus in cœlum prædicetur via, ſi omnis acerba illius purgatoria pœna detrahatur metus; ſi quid habeat quod aliquo tandem prætextu ſacerdotibus impingat. Ne igitur incautus forte quiſpiam vafris hujuſmodi blanditiis pellectus, errorum ſcopulis illidatur; ſacro approbante provinciali Concilio, firmiter tenendum decrevimus, culpa per pœnitentiam abolita, frequenter ſupereſſe temporalis pœnæ reatum, velut ſuperſtites quaſdam peccati reliquias quæ per dignos pœnitentiæ fructus veniant expiandæ; adeo ut, iniquitate & culpa peccati dimiſſa, peccator adhuc pœnæ temporali ſit obnoxius. Hinc murmurandi adverſus Dominum Iſraelitica plebi, inde Davidi dimiſſam peſſimum adulterii noxam Scriptura commemorat, pro qua tamen ſubinde pœna temporalis irrogata eſt. Superabundans quidem atque exuberans eſt Chriſti ſatisfactio, cujus plenitudinem aſſequimur, dum ſicut ſemel tantum mortuus eſt, ita ſimul illi conſepelimur per baptiſmum. Peccata vero, quæ poſt baptiſmum commiſſa fuerunt, pœnitentia quidem expiantur, ſed quæ morienti Chriſto non ſemper configuret. Cum autem hujuſmodi pœna temporalis, aut venialis tantum peccati reus repente nonnunquam intereat, de omni verbo etiam otioſo rationem redditurus; nec illi pateat aditus in cœleſtem illam Jeruſalem, in quam nihil intrat coinquinatum; aut item gehennæ ſubjiciatur, quippe qui gratiæ ſit particeps, & pœnæ temporalis tantum debitor ſit, ut primum purgetur ex iis quæ geſſit in corpore, ſalvus tandem aliquando futurus, ſic tamen quaſi per ignem; de ſua ſemper interim ſalute, ex remanentibus in eo fide, ſpe & charitate, ſecurus. Neque enim ex eorum eſt numero, quorum blaſphemia non remittitur neque in hoc ſæculo, neque in futuro; quorum ſuperbia aſcendit ſemper; ſed eorum potius, quos ſub terra Deo laudem acclamantes ſacer Apocalypſis liber commemorat.

Sancta ergo & ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare, ut a peccatis ſolvantur. Nec abs re ab Apoſtolis traditum, ut in tremendis & vivificis myſteriis agatur commemoratio defunctorum. Sciebant enim illis inde multum contingere lucrum, utilitatem multam. Cum igitur tam ſanctum Apoſtolorum inſtitutum ab initio naſcentis Eccleſiæ ex ſacro Dionyſio legamus obſervatum, & in Cabilloneſi ac pluribus ſubinde Conciliis promulgatum; quiſquis Catharorum, Armenicorum, VVicleffi, Bohemorum, Lutheri, aut Valdenſium exemplo, hos errores tam ſacro Conſtantienſi Concilio non damnatis, hæretica pravitatis pœnas incurrat. (Concil. Senonenſe, an. 1528. Decret. *Fidei*, cap. 12.)

Ex eadem lege charitatis, qua nobiſcum adhuc cohærent, qui, in fide & communione Chriſti ex hac vita migrarunt, tenendum eſt, defunctos viventium pietate & orationibus adjuvari, ſaltem eos qui, cum viverent, ut eis hæc prodeſſe poſſent, meruerunt; qui non ita boni ex hac vita diſceſſerunt, ut illis non indigeant, nec ita mali, ut eis hæc prodeſſe non queant. (Concilium Moguntinum, an. 1549. cap. *Ad fidem pertinent.* 46.)

Eſt autem conſentiens Eccleſiæ doctrina, multarum Scripturarum collatione, & evidenti ratione firmata, talem eſſe quemdam medium decedentium ſtatum, qui non mox ut carnem hanc exuerint, aut æternis cruciatibus tradantur, aut ad beata illa Sanctorum conſortia admittantur; in quo moderata & mixta clementia ſeveritate, vindicat ad tempus is qui & miſericordia ſua, & termentorum modum & menſuram novit. Alioqui, tam ex iis qui peccaverunt, & per pœnitentiam ſanantur, alii in hac vita multas adverſitates, alii aut parvas aut nullas experiuntur, & tam multi ex hac vita migrant a lethalibus quidem criminibus immunes, levioribus tamen, alius aliis magis implicatus, quorum tamen nemo ſibi ob plura, ſive pauciora hæc delicta quotidiana, damnationem æternam ſuſtinebit; non facile modus inveniri poſſit, quomodo Deus (qui eſt in omnibus & erga omnes juſtiſſimus) non injuſtus videretur, ſi non poſt hanc vitam, per temporales, & non æternas pœnas, omnium compenſatio expectaretur.

Cum Catholica Eccleſia, Spiritu Sancto edocta, ex ſacris litteris, & antiqua Patrum traditione in ſacris Conciliis, & noviſſime in hac œcumenica ſynodo docuerit purgatorium eſſe, animaſque ibi detentas fidelium ſuffragiis, potiſſimum vero acceptabili altaris ſacrificio juvari; præcipit ſancta ſynodus Epiſcopis, ut ſanam de purgatorio doctrinam, a ſanctis Patribus, & ſacris Conciliis traditam, a Chriſtifidelibus credi, teneri, doceri, & ubique prædicari diligenter ſtudeant. Apud rudem vero plebem difficiliores ac ſubtiliores quæſtiones, quæque ad ædificationem non faciunt, & ex quibus plerumque nulla fit pietatis acceſſio, a popularium concionibus ſecludantur. Incerta item, vel quæ ſpecie falſi laborant, evulgari & tractari non permittant. Ea vero quæ ad curioſitatem quamdam, aut ſuperſtitionem ſpectant, vel turpe lucrum ſapiunt, tamquam ſcandala, & fidelium offendicula prohibeant. Curent autem Epiſcopi, ut fidelium vivorum ſuffragia, Miſſarum ſcilicet ſacrificia, orationes, eleemoſynæ, aliaque pietatis opera quæ a fidelibus pro aliis fidelibus defunctis fieri conſueverunt, ſecundum Eccleſiæ inſtituta, pie & devote fiant, & quæ pro illis ex teſtatorum fundationibus, vel alia ratione debentur, non perfunctorie, ſed a ſacerdotibus & Eccleſiæ miniſtris & aliis qui hoc præſtare tenentur, diligenter & accurate perſolvantur. (Concilium Tridentinum, ſeſſ. XXV. Decr. *de Purgator.*)

Curent Epiſcopi omnes hujus provinciæ, ut commemoratio animarum, pro iis præſertim inſtituta, quæ ſingulares apud Deum intercesſores non habent, pie celebretur a populo, nulliſque profanis operibus ſolvatur. (Concilium Bituricenſe, an. 1584. tit. 16. can. 1.)

Parochi officium ſacrum pro fidelium requie, feria ſecunda cujuſque hebdomadæ, ſi fieri poſſit, aut ſaltem feria ſecunda primæ hebdomadæ cujuſque menſis, feſto duplici non impedita, vel alio commodiore die celebretur. (Can. 2.)

Non fiat officium defunctorum diebus dominicis, niſi pro depoſitione mortui. Vigiliæ autem quæ pro defunctis illa die dicuntur, tantum poſt dominica veſperas ſolemnes celebrentur. (Can. 5.)

QUA

QUADRAGESIMA. Hoc nomine deſignantur jejunii dies quadraginta qui ad Paſchatis feſtum præparationis loco ſunt, ejuſque temporis ſpatium conficiunt quod quadrageſimale, vulgo *quadrageſima* nuncupatur. Haud divinæ inſtitutionis quadrageſima eſt, utpote quam Chriſtus Dominus in Evangelio non præſcripſit; at inſtitutionis aut Traditionis apoſtolicæ ſaltem eſt, ita ſcilicet, ut, ſi minus Apoſtoli, quæ aliquorum opinio eſt, eam ipſi inſtituerunt, negari non poſſit eamdem a primis horum diſcipulis, ex ipſorum doctrina, ſtatutam fuiſſe, quippe quæ jam inde a primis Eccleſiæ ſeculis in uſu poſita cernitur, quin de ejus origine conſtet, tametſi ejus uſus uno eodemque tempore nec communis, nec idem, nec neceſſarius fuerit.

Fuere tempora & loca, quibus quadrageſime ad unum & unicum diem ante Paſcha redecta fuit; fuere, quibus ad hebdomadam; fuere, quibus ad hebdomadas duas, fuere quibus ad tres; fuere, quibus eadem ad dies protracta triginta ſex. Solum ad nonum ſeculum, omnino per quadraginta dies jejunari cœptum eſt, ut fideles Moyſis, Eliæ, potiſſimum vero Chriſti Domini jejunium imitarentur; atque is univerſim mos obtinet, ſi quæ regiones excipiantur, cujuſmodi Mediolanenſis eſt in qua quadrageſimale tempus a dominica quæ Quadrageſima dicitur, inchoatur.

Græci abſtinentiam quidem poſt dominicam Sexageſimæ, ſecunda vero poſt Quinquageſimam feria, quadrageſimale jejunium inchoant, cujus ſpatio non ovis tantum & lactariis, ſed etiam piſcibus & oleo abſtinent. Præter hanc Paſchalem quadrageſimam, ſervabant iidem alias quatuor; Apoſtolorum unam, Aſſumptionis alteram, Dominici Natalis tertiam, & Transfigurationis quartam; at erant hæ ſingulæ dierum non amplius ſeptem. Peracta ſunt etiam quadraginta dierum quadrageſimalia jejunia tria; apud Latinos ſingula; primum ante Natale Domini, quod S. Martini nomine deſignabatur; ſecundum ante Paſcha; tertium ante S. Joannis Baptiſtæ feſtum diem; viſa ſunt etiam alicubi in uſu poſita quadrageſimalia jejunia quatuor, alibi quinque ipſa atque adeo ſex.

Ea maxime vigebat olim per quadrageſimam jejunandi ratio, ut a carne & vino abſtineretur, & ſemel tantum comederetur in die poſt veſperas quæ pomeridiana quinta aut ſexta hora dicebantur; in quo poſitum erat diſcrimen inter quadrageſimale jejunium, & cætera per annum jejunia, qualia vigiliarum erant ante feſta quædam, Quatuor Temporum, Adventus; ſumebatur his diebus refectio poſt Nonam, pomeridiana ſcilicet hora tertia vel quarta; quod appellabatur parvum jejunium, cum quadrageſimali magni jejunii nomine deſignaretur. *Vide* JEJUNIUM.

Si quis Epiſcopus, vel presbyter, vel diaconus, vel lector, vel cantor ſanctam Paſchæ quadrageſimam non jejunat, vel quartam diem, vel paraſceven, præterquam ſi propter imbecillitatem corporalem impediatur, deponatur: ſi ſit autem laicus, ſegregetur. (48. canon. Apoſt.)

Quod non oporteat in quadrageſima, in ultima ſeptimana quinta feria jejunium ſolvere, totamque quadrageſimam ſine veneratione tranſire, magiſque conveniat omnem quadrageſimam diſtricto venerari jejunio.

Canon hic qui Laodiceni Concilii quarto ſeculo habiti quinquageſimus eſt, quadrageſimalis jejunii antiquitatem probat; oſtendit præterea jam tum extitiſſe Chriſtifidelium nonnullos qui temere arbitrentur jejunium feriæ quintæ majoris hebdomadæ, in memoriam cœnæ Domini, intermitti poſſe. Nos tamen S. Auguſtinus ſuæ 54. Epiſtolæ cap. 7. docet hanc in Africa conſuetudinem toleratam fuiſſe, atque adeo duas eo die Miſſas dici conſueviſſe; unam mane pro iis qui non jejunabant, alteram veſpere in eorum gratiam qui jejunabant.

Hoc autem decrevimus obſervandum, ut quadrageſima ab omnibus Eccleſiis æqualiter teneatur, neque quinquageſimam aut ſexageſimam ante Paſcha quilibet ſacerdos præſumat indicere; ſed neque per ſabbata abſque infirmitate quiſquam ſolvat quadrageſimæ jejunium, niſi tantum die dominico prandeat; quod ſic fieri ſpecialiter Patrum ſtatuta ſanxerunt. (Concilium Aurelianenſe, an. 541. can. 2.)

Cum quadrageſimæ dies anni totius decima deputentur, quæ in oblatione jejunii Domino conſecrantur, quibus etiam ſaluberrime conditio humani generis expiatur, dum a quatuor mundi partibus ad hanc homo religionem credi-

diturus adducitur .... quiſquis abſque inevitabili neceſſitate, neque fragilitatis evidenti languore, ſeu etiam ætatis impoſſibilitate, diebus quadrageſimæ eſum carnium præſumpſerit attentare, non ſolum reus erit reſurrectionis dominicæ, verum etiam alienus ab ejuſdem diei ſancta communione. Et hoc illi cumuletur ad pœnam, ut ipſius anni tempore ab omni eſu carnium abſtineat gulam, quia ſacris diebus abſtinentiæ oblitus eſt diſciplinam. Illi vero quos aut ætas incurvat, aut languor extenuat, aut neceſſitas arctat, non ante prohibita victura præſumant, quam a ſacerdote permiſſum accipiant. (Concilium Toletanum, an. 635. can. 9.)

Quoniam intelleximus in Romanorum civitatibus, in ſanctis Quadrageſimæ jejuniis, in ejus ſabbatis jejunare, præter eccleſiaſticam traditam obſervationem; ſancta ſynodo viſum eſt, ut in Romanorum quoque Eccleſia inconcuſſe vires habeat canon qui dicit: Si quis clericus inventus fuerit in ſancto die dominico vel ſabbato jejunare, præter unum & ſolum, deponatur; ſi autem laicus, ſegregetur. (Concilium *in Trullo*, an. 690. can. 55. & 56.)

Canon qui in Trullani Concilii quinquageſimo quinto laudatur, eſt in aliquibus collectionibus 64. & in aliis 66. canonum qui Apoſtolis tribuuntur. Trullani Concilii Patres qui canonem hunc vere Apoſtolorum eſſe pro certo ponunt, eum adhibent in Romanam Eccleſiam quæ Quadrageſimæ & Quatuor Temporum ſabbatis jejunare conſueverat; & hanc ob cauſam Romana Eccleſia hunc canonem non recepit. Nicolaus Papa I. ad Galliarum Epiſcopos ſcribens S. Silveſtrum ait inſtituiſſe in Romana Eccleſia jejunium ſabbati, ut honoraret ſepulturam Chriſti Domini, jejuniumque quod Apoſtoli eo die ſervabant, inquit Pontificale quod ad Innocentii I. tempus pertinet. Ex quinquageſimo ſexto Trullani Concilii canone perſpicitur Græcos per quadrageſimam diebus dominicis & ſabbatis abſtinentiam ſervaſſe, quamvis iiſdem diebus non jejunarent, crederentque per abſtinentiam a carne eam impediri quæ ſpectat quicquid a carne provenit, ut ova, butyrum & caſeus.

Statutum eſt, ut nullus in quadrageſima prandeat, antequam, hora nona peracta, veſpertina incipiat. Non enim jejunat qui ante manducat. (Concilium Rothomagenſe, an. 1072. can. 20.)

Nullus omnino laicus poſt diem cineris & cilicii, qui caput jejunii dicitur, carnibus veſci audeat. Omnes tam clerici quam laici, tam viri quam mulieres die illo cinerem ſupra capita ſua accipiant. (Concilium Beneventanum, an. 1091. can. 4.)

Ut nullus chriſtianus a capite jejunii uſque ad Paſcha carnem comedat. (Concilium Claromontanum, an. 1095. can. 23.)

Sane cum diebus jejunialibus, & maxime in quadrageſima, non ſolum a carnibus, ſed etiam ab illis quæ a carnibus ſeminariam trahunt originem, ſit penitus abſtinendum .... ideo, approbante Concilio, prohibemus, ne aliqua perſona eccleſiaſtica vel ſæcularis butyrum, vel lac comedat in quadrageſima; vel quomodolibet in pane, vel leguminibus utantur in caſibus a jure non permiſſis, niſi ſuper hoc privilegium habuerint. (Concilium Andegavenſe, an. 1365. can. 22.)

Quadrageſimæ inſtitutio antiquiſſima eſt, a temporibus Apoſtolorum ad nos uſque deducta, cujus violatores pleriſque generalibus Conciliis, præſertim Toletano octavo, acerrime redarguuntur, religionique contraire monſtrantur. (Concilium Colonienſe, an. 1536. part. 9. cap. 6.)

Plures Gallorum Regum ſanctiones ſuppetunt, quæ lanios, aſſarios coquos, gallinarum propolas, revenditores & quoſvis alios vetant venalia exponere, quadrageſimæ tempore, carnarii macelli cibaria, volatilia, venationes; mulctæ, vel corporalis etiam punitionis indicta pœna; ejuſmodi ſunt, inter alia, Henrici II. edictum diei 5. Januarii an. 1549. Ludovici XIV. declaratio diei 13. Decembris an. 1698. ejuſdemque Regis mandatum diei 9. Januarii an. 1704. & Ludovici Regis XV. declaratio diei 1. Aprilis an. 1726. Hæc poſtrema declaratio confirmat magno Hoſpitali Pariſienſi excluſivum vendendæ carnis jus, ferrei collaris per tres mercatus dies, carceris ad menſes tres, & trium mille mulctæ librarum in refractarios ſtatuta pœna. Vult Sua majeſtas lanios, aſſarios coquos, caupones, tabernarios, ſtabularios, eorum famulos diſcipuloſque qui in tranſgreſſione capti fuerint, ipſo jure & in perpetuum, magiſtros quidem ſui magiſterii jure, famulos autem diſcipuloſque ad illud perveniendi ſpe; communicantes ſæculares & regulares hanc declarationem violantes ſuis omnibus privilegiis & franchiſiis excidere, damnarique ad tria millia librarum mulctæ, &c.

Ut huic declarationi executionem adſciſceret, Politia conſtitutionem edidit, cujus hi ſunt priores articuli quatuor.

ART. I. Interdicimus omnibus privatis hominibus, aſſariis coquis, tabernariis, cauponibus, ſtabulariis, obſonatoribus inſtructorumque cubiculorum locatoribus, ne comedenda juruleuta ſuis in domibus per quadrageſimam iis tribuant qui apud eos diverterint, quin proprii parochi expreſſam veniam, a Nobis viſam exhibeant, in tercentarum mulctæ librarum, & ſi recidarint, majorem pœnam.

ART. II. Iis injungimus, ut ad Hoſpitale magnum, vel ad lanienas Pariſiis ab ejuſdem hoſpitalis adminiſtratoribus ſtatutas pergant, eſcas ſumandi cauſa quibuſcunque opus habuerint, ſub pœnis præſcriptis per dictæ declarationis Art. VII.

ART. III. Mandamus, ut in aliis culinis juruleuta, in aliis ad abſtinentiam cibi parentur; quique apud memoratos ſtabularios, obſonatores alioſque carne veſcantur, ſuis in cubiculis ſine ſcandalo ſeorſim comedant, in pœnam tercentarum librarum mulctæ, pro unaquaque tranſgreſſione, in eoſdam tabernarios, obſonatores, alioſque.

ART. IV. Apertiſſimas, ſub iiſdem pœnis, inhibitiones in eos edimus, ne cui juruleuta, niſi apud eos divertentibus, & in facultate quam a nobis obtinuerint, nominatis ſuppeditent, cave in urbe deferant, quæcunque tandem cauſa prætexi poſſit.

QUADRAGINTA HORARUM PRECES. Ita nuncupantur ſolemnes preces, quæ eo ſpectant, ut divini numinis iram placent, ejuſque miſericordiam implorent, quoties gravis aliqua occaſio ſuboritur. Divinum Sacramentum, harum quadraginta horarum ſpatio expoſitum remanet, ita quidem, ut ſemper adſint ſaltem perſonæ duæ quæ illud adorent. Ex uſu quoque eſt in pluribus caſibus, ut proceſſio tum ante, tum poſt quadraginta horarum preces inſtituatur.

Quo uberiores ex orationis inſtituto fructus exiſtant, eo ſæpius ad illius exercitationem fideles cohortandi ſunt. Officium igitur parochi ſit, quo magis illos propoſito ſpirituali dono alliciat, crebro, cum occaſio tulerit, indulgentiam evulgare eis conceſſam, qui orationi quadraginta horarum ordinario aut extraordinario, Epiſcopi juſſu expoſito vacaverint. (VI. Mediolanenſe Concil. an. 1582. tit. 5.)

Quadraginta horarum oratio religioſe inſtituta ut cum ſalutari animarum fructu retineatur, hoc etiam conſtituimus atque decernimus. (Concil. Avenionenſe, an. 1594. tit. 45.)

Fiat in conſpectu ſanctiſſimi Sacramenti, quod a tabernaculo expoſitum in majori aliove altari, ſi ita expedierit, palam collocetur. Id ut cum dignitate agatur, altaris vel capellæ, ubi exponetur, ſit valde decens & religioſus.

Cereorum numerus in altari accenſorum ejuſmodi ſit, qui & multitudine & recta diſpoſitione cum Chriſti præſentiam exornet, tum intuentium oculos ad pietatem alliciat. Sex ad minimum cerei, & lampades duodecim, ac bini faces grandiores, durante precatione, ardeant. Dum Chriſti Corpus in altari propoſitum eſt, clerici duo, ſuperpelliceo induti, capite aperto, ad altare ſemper aſſiſtant.

Qua hora frequens eſt ad orationem concurſus, ſermo, iſque brevis, & ad piæ meditationis ſtudium inflammandum appoſite accommodatus habeatur.

Nocte appetente, nulli mulieri liberum ſit in Eccleſia manere.

Abſque epiſcopi licentia non fiat quadraginta horarum precatio.

Harum quæ quadraginta horarum vocabulo deſignantur, precum inſtitutio, ſeu potius inſtauratio ſummis Pontificibus Pio IV. & Clementi VIII. tribuitur.

QUÆSTIO. Licetne Eccleſiæ judici ad pœnam, ſeu torturam damnare, quæ Quæſtio nuncupatur? *Quære* MULCTA, & PŒNÆ.

QUÆSTUS & QUÆSTORES. Quæſtus quorum uſus in diœceſibus pluribus obtinet, ne a religioſis quidem, ſine diœceſanorum Epiſcoporum venia peragi poſſunt. Erant olim quæſtores in officii titulum inſtituti, & a ſummis Pontificibus & Epiſcopis miſſi, ut ubique locorum indulgentias prædicarent, & fidelium, ad ſacrum in infideles & hæreticos bellum, vel ad aliquod aliud bonum opus, cujuſmodi erat Eccleſiarum vel hoſpitalium reparatio, contribuentium eleemoſynas colligerent. De hujuſmodi quæſtoribus in Conciliis fit paſſim mentio, ab undecimi ſæculi fine; quo nimirum tempore prodire cœperunt, cum Urbanus Papa II. qui apoſtolicum ſolium an. 1088. conſcendit, ſacrum bellum inſtituiſſet. Eos tandem, ob abſona geſta, Tridentina Synodus abolevit.

Præcipimus, quod quæſtores non permittantur in Eccleſiis aliud populo prædicare, quam in indulgentiis domini Papæ, & ſui diœceſani litteris continetur; nec cartelli, vel cellula (forte, *cedula*, vel, *ſchedula*) *recipiantur ab eiſdem; nec ad hoc de cætero aliquis admittatur, niſi frater fuerit, vel alia perſona idonea, majoris ſui teſtimoniales litteras ſecum portans; cum certum ſit, per venales ac conductores quæſtores, tum ex prava ipſorum vita, tum ex prædicatione erronea, multa ſcandala provenire, damnatis in infernum librationem pro modica pecunia promittentes.* (Concil. Biterrenſe, an. 1246. cap. 5.)

Item inhibemus Sacerdotibus, ne quæſtorem permittant in ſuis Eccleſiis, niſi de mandato noſtro, ſive apoſtolico, prædicare; ſed ipſi exponant ſubditis ſuis id ſolummodo quod in apoſtolicis & noſtris litteris viderint contineri. Caveant inſuper, ut cartellos a quæſtoribus recipiant, niſi penitus diligenter inſpectos, quod in iis nec major indulgentia, nec amplioru beneficia exprimantur, quam in litteris ſupra dictis. (Concilium Burdigalenſe, an. 1255. tit. 2.)

Cum multa a diverſis antea Conciliis, tum Lateranenſi ac Lugdunenſi, quam Viennenſi, adverſus pravos eleemoſynarum quæſtorum abuſus remedia tunc adhibita, poſterioribus temporibus reddita fuerint inutilia; potiuſque eorum malitia ita quotidie, magno fidelium omnium ſcandalo & querela, excreſcere deprehendatur, ut de eorum emendatione nulla ſpes amplius relicta videatur; ſtatuit, ut poſthac in quibuſcunque chriſtianæ religionis locis eorum nomen atque uſus penitus aboleatur, nec ad officium hujuſmodi exercendum ullatenus admittantur, non obſtantibus privilegiis Eccleſiis, monaſteriis, hoſpitalibus, piis locis, & quibuſvis cujuſcunque gradus, ſtatus, & dignitatis perſonis conceſſis, aut conſuetudinibus etiam immemorabilibus. Indulgentias vero, aut alias ſpirituales gratias quibus non ideo Chriſtifideles decet privari, deinceps per ordinarios locorum, adhibitis duobus de capitulo, debitis temporibus, populo publicandas eſſe decernit. Quibus etiam eleemoſynas, atque oblata ſibi charitatis ſubſidia, nulla prorſus mercede accepta, fideliter colligendi facultas datur; ut tandem cæleſtes hos Eccleſiæ theſauros, non ad quæſtum, ſed ad pietatem exerceri omnes vere intelligant. (Concil. Tridentinum, ſeſſ. XXI. cap. 9. *de Reform.*) *Vide* PRÆDICATORES.

QUARTA CANONICA, ſeu FUNERARIA. *Quære* SEPULTURA.

QUATUOR TEMPORA, *Jejunium quaternarium*. Vocantur *Quatuor tempora* tres jejunii dies, quod quatuor anni tempeſtatum, quæ menſibus Februario aut Martio, itemque Junio, Septembri & Decembri contingunt, hebdomadæ feriis quarta, ſexta & ſeptima, ſeu mercurii, veneris & ſaturni, ſeu ſabbati diebus Eccleſia ſervari jubet. Quatuor tempora ſemper incidunt in feriam quartam, feriam ſextam & ſabbatum, poſt Adventus dominicam tertiam, poſt Quadrageſimæ dominicam primam, poſt dominicam Pentecoſtes, & poſt Feſtum Exaltationis ſanctæ Crucis. Quatuor temporum jejunium vetus eſt, quandoquidem S. Leo, ſummus Pontifex, qui an. 461. ſupremum diem obiit, perſpicue ſuis in Sermonibus jejunia exprimit, quæ tribus quos modo diximus, diebus ad ſingula quatuor anni tempora ſervari conſueverant; nempe jejunium veris, jejunium æſtatis, jejunium autumni, & hiemis jejunium. Quatuor temporum jejunium hoc a Romana ad cæteras Occidentis Eccleſias migravit; at non eadem ſemper fuit quoad tempus dieſque jejunii ratio. Quatuor temporum jejunium vernum prima hebdomada menſis Martii; æſtivum ſecunda hebdomada menſis Junii; autumnale tertia hebdomada menſis Septembris, denique hibernum tertia menſis Decembris hebdomada ſervabatur. Gregorius Papa VII. ad undecimi ſæculi finem, mandavit, ut Martii jejunium prima Quadrageſimæ hebdomada, & illud Junii in Pentecoſtes octava ſervaretur. Quatuor temporum jejunia inſtituta fuerunt, ut anni tempeſtates quatuor Deo per pœnitentiam conſecrarentur, ut ejus ſupra quatuor has tempeſtates benedictio obtineretur, & ut Sancti Spiritus gratia in presbyterorum & diaconorum ordinationibus imploraretur, quibus peragendis horum quatuor temporum ſabbatum addictum erat, ut ex Papæ Gelaſii Epiſtola nona, quinto ad finem vergente ſæculo, compertum fit.

Conſtituimus, ut quatuor tempora anni ab omnibus cum jejunio obſerventur, id eſt, in menſe Martio, hebdomada prima; & feria quarta & ſexta & ſabbato veniant omnes ad Eccleſiam, hora nona cum litaniis ad Miſſarum ſolemnia. Similiter in menſe Junio hebdomada ſecunda, feria quarta & ſexta & ſabbato jejunetur uſque ad horam nonam, & a carne ab omnibus abſtineatur. Similiter in menſe Septembrio hebdomada tertia, & in menſe Decembrio hebdomada quæ fuerit plena ante vigiliam Natalis Domini, ſicut eſt in Romana Eccleſia traditum. (Concilium Moguntinum, an. 813. can. 34.)

Et jejunia quatuor temporum (quæ Imbren vocant), & cætera omnia, prout ſanctus Gregorius genti impoſuit Anglorum, conſerventur. (Concil. Enhamenſe, an. 1009. can. 16.)

Quaque etiam die veneris jejunandum eſt, niſi feſtum ſit. (Can. 17)

Item quatuor temporum obſervatio competenti tempore ſecundum divinam inſtitutionem communi obſervantia a nobis ſervetur, id eſt, prima hebdomada Martii, ſecunda Junii, tertia Septembris, eadem Decembris ob reverentiam dominico Nativitatis. Indignum enim valde eſt, ut ſanctorum inſtitutio aliquibus occupationibus, vel mundiali ſollicitudine deſtituatur. (Concil. Rothomagenſe, an. 1072. cap. 9.

Statuimus etiam, ut jejunia quatuor temporum hoc ordine celebrentur: primum jejunium in initio Quadrageſimæ; ſecundum in hebdomada Pentecoſtes; tertium & quartum in Septembri & Decembri, more ſolito, fiant. (Concil. Placentinum, an. 1095. cap. 14.)

In Martio, prima hebdomada, jejunandum eſt feria quarta, ſexta & ſabbato. In Junio, in ſecunda, quod dupliciter obſervatur a pluribus; in prima hebdomada poſt litanias; aut in hebdomada Pentecoſtes; in Septembri per tres dies; in proxima ſeptimana integra ante Natalem Domini.

RAP

RAPTUS eſt perſonæ ab uno in alium locum aſportatio, ſeu matrimonii cum ea incundi, ſeu illiciti commercium eadem habendi animo, ſive a raptore ipſo, ſive ab aliis ejus nomine aſportatio peragatur, ſive aſportetur perſona per phyſicam vim, ſive per moralem tantum, per metum ſcilicet minaſque graves. *Quære*, ad verbum MATRIMONIUM, titulum, IMPEDIMENTUM RAPTUS.

Quicunque liberam mulierem, matrimonii cauſa, ſibi violenter arripuerit, aut opem ei tulerit qui eo nomine rapit, aut una cum eo rapuerit; præcipit modo ſancta ſynodus, ut qui id fecerit, ſi ſacerdos ſit, ſacerdotio ſuo deponatur, & gradu excidat; ſin laicus, a congregatione expellatur, & ab Euchariſtia arceatur. (Concil. Chalcedonenſe, an. 451. can. 27.)

Viduas quæ ſe Domino conſecrari petierunt, vel puellas Domino conſecratas, nullus neque per auctoritatem regiam, neque qualicunque poteſtate ſuffultus, aut propria temeritate rapere, aut trahere audeat. Quod ſi utrique conſenſerint, communione priventur. (Concil. Remenſe, an. 630. can. 27.)

Quicunque ſanctimonialem, ſive quamcunque feminam in matrimonium, vel concubinatum rapuerit, ducat eam coram Epiſcopo civitatis, parentibus, vel civibus reſtituat; cum omnibus fautoribus ſuis excommunicatum ſe eſſe cognoſcat. (Concilium Ravennatenſe, an. 877. can. 6.)

Raptores qui in rapiendo mortui fuerint abſque canonica pœnitentia, non ſepeliantur, nec pro eis Miſſa celebretur. (Concilium Nemauſenſe, an. 1096. can. 11.)

Tales, ſcilicet raptores, ſæculi leges, cooperatoreſque eorum capite feriri præcipiunt, & ſacri canones, ſpiritu Dei conditi, non ſolum raptores, ſed etiam omnes eorum cooperatores, eiſque conſentientes anathemate feriunt. (*Capitul. Reg. Francorum*, lib. 6. cap. 95.)

Sancitum eſt, ut hi qui rapiunt feminas, vel furantur, aut ſeducunt eas, nullatenus habeant uxores. (Ibid. lib. 7. cap. 325.)

„ Eos qui puerum aut puellam, viginti quinque „ annis minorem, matrimonii ſpecie, aliove colore, „ ſine patrum, matrum tutorumque approbatione, notitia, voluntate, conſenſu, ſubornaſſe comperti fue„ rint, morte puniri volumus, ſine gratiæ & veniæ „ ſpe, non obſtantibus omnibus conſenſionibus quas „ dicti minores, poſt dictum raptum, ejus tempore, „ vel antea, a ſe præſtitas allegare poſſent; pariter„ que punientur extra ordinem, quicunque dicti ra„ ptus participes fuerint, quique conſilium, ſubſi„ dium auxiliumque, quavis demum ratione, præ„ buerint.

„ Vetamus etiam omnibus viris nobilibus, dominiſ„ que, ne ſubditorum aliorumve filias, neptes, eaſve „ quæ in pupillari ſtatu ſunt, ſuis famulis aliiſve tra„ dant in matrimonium, contra voluntatem libertatemque, quæ in ejuſmodi contractibus adeſſe de„ bent, privandi, ni paruerint, nobilitatis jure, pu„ niendique tanquam raptus criminis rei. “ *Vide* articu-

ticulum 42. Bleſenſis Conſtitutionis, declarationem diei 16. Novembris an. 1630. editum an. 1556. aliud Ludovici XIII. an. 1639. aliudque Ludovici XV. die 22. Novembris an. 1730. ſuper ſeductionis Raptu editum.

RECLAMATIO in religionis vota. *Quære* RELIGIOSUS.

RECLUSI, ſolitarii qui intra cellulas monaſteriis contiguas, vel deſertis in locis, procul urbibus, verſabantur. Qui cupiebat recluſi vitam agere, non poterat id facere ſine Epiſcopi ſimul & abbatis conſenſu, aut ſaltem ſine conſenſu abbatis, monachorumque monaſterii in quo altus educatuſque fuerat.

Ut recluſi non fiant, niſi quos ante Epiſcopus provinciæ, atque abbas comprobaverint, & ſecundum eorum diſpoſitionem in recluſionis loca ingrediantur. (Concilium Francofurtenſe, ſeu Francofordienſe, an. 794. canon. 12.)

Diſtrictius inhibemus, ne incluſi, vel incluſæ conſtituantur alicubi, ſine noſtra licentia ſpeciali, penſatis ſociis, moribus & qualitate perſonæ, & unde debeat ſuſtentari. In domibus eorum, perſonæ ſæculares nullatenus hoſpitentur, ſine cauſa honeſta & manifeſta. (Concil. Lambetanum, an. 1330. can. 9.)

RECONCILIATIO, in pœnitentiæ negotio, non ſemper in Conciliis pro ſacramentali abſolutione ſumitur, per quam confeſſarii Deo peccatores pœnitentes conciliant; at ſæpe accipitur pro eccleſiaſtica cæremonia, per quam peccatores qui publicam pœnitentiam ſuſceperant & abſolverant, Epiſcopus cum Eccleſia publice conciliabat. Quintæ nimirum feriæ majoris hebdomadæ, ſeu *in Cœna Domini* publica reconciliatio addicta erat, quemadmodum ad primam Quadrageſimæ diem ſpectabat publicæ pœnitentiæ impoſitio. Pœnitentes ergo ad reconciliationem deſignati, hebdomadæ ſanctæ feria quinta, ad Eccleſiæ januam ſe conferebant; tum Epiſcopo præſentabantur, qui ſuper iis aliquas preces edebat, quarum tempore iidem ſub cinere & cilicio proſtrati jacebant. Epiſcopo deinde archidiaconus ſignificabat juſtitiæ conſonum eſſe, ut Eccleſia errantes oves ſuſciperet eo miſericordiæ tempore quo ſuum ea gregem per catechumenorum baptiſmum augebat; eoſque pœnitentes Epiſcopus, poſt brevem cohortationem, ita ſolemnem in modum cum Eccleſia, per manuum impoſitionem, reconciliabat. Hac abſoluta cæremonia, pœnitentes omnia luctus ſigna deferebant, inter fideles locum ſumebant, & cum iis ſancta Myſteria participabant. Supereſt nobis hujus veteris cæremoniæ veſtigium in ſolemni prece quæ hebdomadæ ſanctæ feria quinta in cathedralibus Eccleſiis peragitur, & vulgo nuncupatur *abſolutio*, ſolemnis nempe publica, generalis, minime vero ſacramentalis, ſed ſolum ſancta quædam & pia cæremonia quæ juſtis cum contritione, ad venialium quibus obſtricti ſunt, peccatorum pœnitentiam, ad reſipiſcentiam per Eccleſiæ preces obtinendam inſervire poteſt.

Qui recedunt de corpore, pœnitentia accepta, placuit ſine reconciliatoria manus impoſitione eis communicari; quod morientis ſufficit conſolationi, ſecundum definitiones Patrum, qui hujuſmodi communionem congruenter viaticum nominarunt. Quod ſi ſupervixerit, ſtent in ordine pœnitentium; & oſtenſis neceſſariis pœnitentiæ fructibus, legitimam communionem cum reconciliatoria manus impoſitione percipiant. (Concilium Arauſicanum, an. 441. can. 3.)

Reconciliatoria porro hæc manuum impoſitio, de qua in laudato canone ſermo eſt, de ſolemni & publica pœnitentium reconciliatione, quam ſupra memoravimus; intelligi debet.

RECONCILIATIO Eccleſiæ pollutæ. *Quære* ECCLESIA.

RECUSATIO eſt actus per quem qui ad tribunal ſtat judicium ſubiturus declarat eo ſe animo eſſe, ut aliquempiam ſibi judicem nolit.

Lateranenſe gener. Conc. an. 1215. (cap. 48.) habitum, ſuam ſuper judicum recuſatione ſententiam profert in hæc verba: *Statuimus, quod ſi (quis) allegaverit ſe judicem habere ſuſpectum, coram eodem cauſam juſtæ ſuſpicionis aſſignet. Et ipſe cum adverſario, vel ſi forte adverſarium non habeat, cum judice arbitros communiter eligat; aut, ſi forte communiter convenire non poſſunt, eligant abſque malitia ipſe unum, & ille alium, qui de ſuſpicionis cauſa cognoſcant; & ſi nequiverint in unam concordare ſententiam, advocent tertium, ut quod duo ex ipſis decreverint, robur obtineat firmitatis. Sciant quoque ſe ad id fideliter exſequendum, ex injuncto a nobis in virtute, obedientiæ, ſub obteſtatione divini judicii, diſtricto præcepto teneri. Cauſa vero ſuſpicionis legitima coram ipſis infra competentem terminum non probata, ſua juriſdictione judex utatur. At ipſa probata legitima, de recuſatoris aſſenſu, perſonæ idonea committat negotium recuſatus, vel ad ſuperiorem tranſmittat, ut in eo ipſe procedat, ſecundum quod fuerit procedendum.*

Quia porro judex recuſari poteſt, quoties ſuſpectus eſt, tot juſtæ cauſæ recuſationis ſubſunt, quot gravia ſuſpicionis momenta ſuppetunt. In Gallia locum habet recuſatio non ſolum cum de ordinario aut delegato judice agitur, verum etiam cum de univerſo aliquo judicum cœtu quæſtio eſt, quoniam ibi admittuntur evocationes ſuſpicionis cauſa, propterea quod inter eos quidam ſunt, cognatione cum partium una conjuncti. Judex pronuntiare ſolus non poteſt ſuper recuſationis cauſis, a partium altera, apud eum agere coacta propoſitis. Ita judicatum in Pariſienſi parlamento, die 22. Auguſti an. 1651. contra judicem quemdam Montis Briſtonis. Qui recuſationis negotium, tam ex Romano, quam ex Gallico jure canonico penitius accuratiuſque enucleare volunt, conſulere poſſunt finem tertii Tomi Operis D. Giberti, quod hunc titulum præfert: *Corpus Juris Canonici per regulas naturali ordine diſpoſitum*, &c. Conſuli quoque poſſunt Gonzalez & Fagnanus, ſuper cap. 6. *Ad appellat.* *De la Hamaide*, in Lovanienſi Univerſitate Juris profeſſor peculiarem *de Recuſatione* Tractatum edidit, ubi id explicat, quod cujuſque regionis jus in hanc rem ſtatuit; in medium affert identidem auctor Gallicum jus quod an. 1667. conſtitutione, ad titulum 24. qui triginta articulis conſtat, potiſſimum continetur. Titulus hic explicatur, ſervata methodo, in generali Stilo, T. I. p. 414. tribuiturque ibidem in ſectiones tres; in prima colliguntur omnes articuli qui recuſationis cauſas afficiunt, nomine *Regularum ad Recuſationes validas diſcernendum*; in ſecunda adducuntur articuli qui agendi formam continent; in tertia ponuntur qui de recuſationibus judicum ſpectant. Secunda & tertia continent etiam actorum formulas, quæ ad utrumque finem neceſſaria ſunt. Occurrunt ſimiles formulæ in Officialitatum criminalibus agendi rationibus, I. Part. pag. 23. & ſeq.

REFORMATIO. Dicitur peculiariter de reſtitutione, ſeu redintegratione diſciplinæ Eccleſiaſticæ inter clericos ſeculares, & diſciplinæ monaſticæ in utriuſque ſexus religioſis ordinibus. Religioſorum ordinum reformatio quondam ad Epiſcopos pertinebat, quemadmodum e plurimis Conciliorum canonibus, iiſque præſertim qui ſequuntur, perſpici poteſt.

Ut unuſquiſque Epiſcoporum poteſtatem habeat in ſua parochia, tam de clero, quam de regularibus, ad corrigendum & emendandum, ſecundum ordinem canonicum ſpiritalem, ut ſic vivant, qualiter Deo placere poſſint. (Concilium Vernonienſe, ſeu Vernevilienſe, an. 755. can. 3.)

In omnibus igitur, quantum humana permittit fragilitas, decrevimus, ut canonici clerici canonice vivant, obſervantes divinæ Scripturæ doctrinam, & documenta ſanctorum Patrum; & nihil ſine licentia Epiſcopi ſui, vel magiſtri eorum compoſite agere præſumant in unoquoque epiſcopatu, & ut ſimul manducent & dormiant.... & in ſuo clauſtro maneant.... & obedientiam ſecundum canones ſuis magiſtris exhibeant. (Concil. Moguntinum, an. 813. can. 9.)

Abbates item cenſuimus ita cum monachis ſuis pleniter vivere, ſicut ipſi qui in præſenti ſynodo aderant, palam nobis omnibus promiſerunt, id eſt, ſecundum doctrinam ſanctæ regulæ Benedicti, quantum humana permittit fragilitas. (Can. 11.)

Abbatiſſas cum Sanctimonialibus omnino recte & juſte vivere cenſemus. Quæ vero profeſſionem ſanctæ regulæ Benedicti fecerunt, regulariter vivant. Sin autem, canonice vivant pleniter, & ſub diligenti cura cuſtodiam habeant, & in clauſtris permaneant, neque foras exitum habeant. Sed & ipſæ abbatiſſæ in monaſteriis ſedeant, nec foras vadant, ſine licentia & conſilio Epiſcopi ſui. (Can. 12.)

Monaſteria monachorum, in quibus olim regula beati Benedicti patris conſervabatur, ſed nunc forte, qualicunque negligentia ſubrepente, remiſſius ac diſſolutius cuſtoditur, vel certe penitus abolita negligitur, bonum videtur, ut ad priſtinum revertantur ſtatum; & abbates eorumdem in eodem habitu & vita, qua ipſa regula præcipit eos incedere, vivere ſtudeant. (Concil. Turonenſe, an. 813. can. 25.)

Quoniam inſolentia quorumdam, qui a religionibus, ſemel profeſſione ſolemni receptis, temere reſiliunt, his noſtris calamitoſiſſimis temporibus, diſciplinam Eccleſiæ, adeoque totam religionem non parum perturbavit; nos huic calamitati, ex monaſtica diſciplina neglecta provenienti, pro viribus occurrere volentes, prælatos monaſteriorum per charitatem quæ eſt in Chriſto Jeſu, hortamur, & ſerio requirimus, ut curæ ſibi traditæ diligentius incumben-

Digitized by Google

cumbentes, perſonas regulares ſibi ſubjectas ad monaſtica diſciplina, & regularum ſuarum obſervantiam ſollicitius inducant, aut refractarios etiam debitis pœnis compeſcant; alioqui conſuetionem & negligentiam prælatorum nos juxta canonum ſanctiones ſupplebimus. Cum vero perſonæ quædam regulares jugum jamdudum excuſſerint, & deſertis monaſteriis, & ſpreta ſuorum prælatorum obedientia, in ſæculo verſentur; nos hujuſmodi regulares, contra regulam evagantes, volentes ad ſua monaſteria reducere, ne alii ex prohibita illorum communione periculis involvantur, ſuperiores eorum monemus, ut ejuſmodi vagos monachos diligenter inquirant, & ad ſua monaſteria eos retrahere quoquo modo procurent. Similiter & omnibus perſonis eccleſiaſticis nobis ſubjectis mandamus, ut omnes regulares, cujuſcunque ſint conditionis aut ordinis, in ſuis diſtrictibus commorantes diligenter moneant & requirant, ut infra menſis ſpatium, poſt ejuſmodi requiſitionem, ad ſua monaſteria redeant, & obedientiæ ſuperiorum ſuorum ſubdantur; aut diſpenſationes ſuas quarum prætextu obedientiam prælatorum ſuorum reliquerunt, intra idem tempus noſtris, aut officialibus noſtris examinandas exhibeant. Hujuſmodi vero monitioni non parentes, & in rebellione & inobedientia ſua perſeverantes, ſine mora nobis, aut officialibus noſtris denuntient, quos nos per eccleſiaſtica traſura pœnas, & omni ſevera animadverſione, quantum nos juſtitia permiſerit, ad ſuas regulas redigere, & ſub prælatorum ſuorum obedientiam retradere non omittemus. (Concilium Moguntinum, an. 1549. cap. 78.)

Cum vero aliquoties contingat, ut perſona aliqua regulares, aut graviorum exceſſuum conſcientia, aut etiam ex animi levitate, monaſteria ſua deſerant, deinde pœnitentia ducta, redire ad ſua monaſteria volentes, a ſuperioribus quibuſdam nimis rigidis aut pœnarum aſperitate absterreantur, aut prorſus non recipiantur; nos a quantacunque perverſitate reſipiſcenti gremium miſericordiæ non eſſe claudendum conſiderantes, ne hujuſmodi repulſis etiam amplius delinquendi occaſio præbeatur, præſenti ſtatuto cavemus & ordinamus, ut monaſteriorum abbates & prælati, abbatiſſæ, præpoſiti, priores & magiſtratus, cujuſcunque ordinis nobis ſubjecti, regulares perſonas in apoſtaſiam ex quacunque cauſa lapſas, & cum humilitate redire volentes, juxta cujuſcunque ordinis diſciplinam, ſive regulam & conſuetudinem obſervatam, benigne recipiant, nec eis pro exceſſibus graviores pœnas, quam quæ in ſacris canonibus & regulis ordinum expreſſa ſunt, imponant; ita tamen, ut propter exceſſus ſuos nec victus nec veſtitus neceſſarius eis ſubtrahatur. Prælatos vero, & quoſcunque monaſteriorum magiſtratus, huic conſtitutioni noſtræ contravenientes, ſententia ſuſpenſionis a divinis, ſimul etiam ab adminiſtratione tam ſpiritualium quam temporalium (quam in contrafacientes, præſenti canonica monitione præmiſſa, ferimus in his ſcriptis) volumus ſubjacere.

Ex præſenti diſciplina, & peculiari Galliarum juriſprudentia, diſtinguantur, oportet, religioſæ domus quæ ſubſunt Epiſcoporum juriſdictioni, quæque huic minime ſubſunt. Ad priores quod attinet, Epiſcopi eo adhuc ipſo eas reformandi jure fruuntur, quo fruebantur, cum abſoluta ſupra omnes religioſos juriſdictione gaudebant. Quod autem religioſas domos ab Epiſcoporum juriſdictione exemptas ſpectat, pollent hi etiamnum eas reformandi jure, annuente principe, in multiplici facti ſpecie; 1. cum de ſcandalis agitur, quæ religioſorum univerſa domus præberet, aut de criminibus quibus ſe religioſorum aliqui extra clauſtrum obſtringerent; 2. in appellationis caſu, & criminalibus in negotiis; 3. cum id quæritur, ut ſuppleatur abbatum aliorumque regularium ſuperiorum negligentia ſeu conniventia, qui ſuæ nempe regulæ ſuique inſtituti neglectum violationemque ferunt aut firmant, poſtquam eos Epiſcopi fruſtra monuerunt, ut intra tres menſes, atque adeo brevius temporis ſpatium in ordinem res redigerent. Ita ſtatutum in Conciliis, in Regiis ſanctionibus, in areſtis, in parlamentis.

Regularis non ſubditus Epiſcopo, qui intra clauſtra monaſterii degit, & extra & ita notorie deliquerit, ut populo ſcandalo ſit, Epiſcopo inſtante, a ſuo ſuperiore intra tempus ab Epiſcopo præfigendum ſevere puniatur, ac de punitione Epiſcopum certiorem faciat; ſin minus, a ſuo ſuperiore officio privetur, & delinquens ab Epiſcopo puniri poſſit. (Concil. Trident. ſeſſ. XXV. cap. 14.). Vide etiam ſeſſionis VI. cap. 3. quod attulimus *verb.* CORRECTIO.

Ut autem hæc omnia & ſingula, in ſuperioribus decretis contenta, in omnibus monaſteriis & domibus virorum ſeu mulierum, ſub quavis gubernatione & ſubjectione exiſtentibus obſerventur; præcipitur Epiſcopis, ut in monaſteriis ſibi ſubjectis, & in aliis etiam non ſubjectis, in caſibus, a ſacris canonibus, præſertim Concilii Tridentini decretis, ſpecialiter ipſis commiſſis, ſtatim prædicta exſequantur. Quæ vero extra caſus prædictos in monaſteriis, & perſonis ab Epiſcoporum juriſdictione & ſubjectione exemptis ordinanda ſunt, ea ſtudeant abbates, aliique ordinum ſuperiores, ad quos ea cura ſpectat, exſecutioni demandare; quibus negligentibus, juxta ejuſdem Concilii Tridentini ultimum decretum de Regularibus, erit providendum, (Concilium Rotbomagenſe, an. 1581. tit. *de Monaſteriis.*)

Edicti an. 1695. articulus 18. injungit Epiſcopis, ut incolumitati regularis diſciplinæ in omnibus tam virorum, quam puellarum monaſteriis exemptis & non exemptis, ubi eadem ſervatur, ejuſque reſtitutioni in iis omnibus, in quibus ipſa non vigebit, invigilent. Articulum hunc confirmavit & interpretata eſt declaratio diei 29. Martii an. 1696. quæ trium menſium procraſtinationem per edictum an. 1695. conceſſam in ſex menſium ſpatium mutavit, quod hæc ſuperioribus regularibus exemptis concedit, ſuos ut religioſos reforment, antequam Epiſcopi id ipſi facere poſſint, niſi forte promptius remedium poſtulaverit mali gravitas.

Sanctionum conſtitutioni concinit areſtorum juriſprudentia. Ita judicatum per areſtum parlamenti Pariſienſis, menſe Januario an. 1589. Huic geminum eſt ejuſdem parlamenti areſtum, die 11. Januarii an. 1620. Ejuſmodi quoque eſt areſtum, ab Aquiſextienſi parlamento, Maji die 31. an. 1623. editum; quibus omnibus congruit areſtum contradictorium conſilii privati, die 21. Junii an. 1624. allatum pag. 91. & ſequent. Tom. VII. Monumentorum Cleri.

REGALE, REGALIA. Veniunt generatim hoc nomine temporalia jura quæ ad Regem pertinent, minuſque generatim majora prædia & dominia quæ ſingulæ Eccleſiæ a liberalitate Chriſtianorum principum tenent. Hæc poſteriora annione undecimi & duodecimi ſæculorum auctores vulgo nuncupant *regalia ſancti Petri*, magna dominia quibus Pipini, Caroli Magni, aliorumque Galliæ Regum liberalitas Romanam Eccleſiam locupletavit. In eamdem ſignificationem accipi jusjurandum debet, quod Aquilejenſis Archiepiſcopus, in Concilio, an. 1079. Romæ habito, ſummo Pontifici Gregorio VII. præſtitit in hæc verba; *Juravit Archiepiſcopus Aquilejenſis Henricus ſecundum hæc verba: Ab hac hora & in antea fidelis ero beato Petro, & Papæ Gregorio, ſuiſque ſucceſſoribus .... papatum Romanum, & regalia ſancti Petri adjutor ero ad retinendum & defendendum, ſalvo meo ordine.*

In hujus temporis uſu per id vocabuli jus intelligitur, cujus vi Rex vacantium epiſcopatuum qui in ejus ditione ſunt, reditibus fruitur, ſtatuitque de beneficiis quæ ab iiſdem pendent, quin tamen animarum curam adjunctam habeant, uſque eo dum novus Epiſcopus in epiſcopatus poſſeſſionem venerit, fidelitatis juramentum præſtiterit, cæteriſque ad Regaliæ clauſuram in Gallia requiſitis ſolemnibus formis ſatis fecerit.

Origo Regaliæ.

Regaliæ juris origo admodum in obſcuro eſt. Eam alii primum in Aurelianenſis primi Concilii, an. 507. aut 511. habiti quinto vel ſeptimo canone nacti ſibi videntur, eamdem alii referunt ad Adrianum Papam I. qui an. 795. ex hac mortali vita migravit, quique jus hoc, inquiunt, Imperatori Carolo Magno conceſſit; nec deſunt qui aſſerant Gallos Reges nonniſi an. 1122. Callixto II. Eccleſiam regente, & quidem quoad provincias tantum ab Imperio pendente hoc jure gaudere cœpiſſe, addentes omnium antiquiſſimum titulum qui quidem de regaliæ in Gallia jure mentionem faciat, ad annum 1161. pertinere, quo ſcilicet anno Rex Ludovicus junior, de Pariſienſi epiſcopatu loquens, *Epiſcopatus*, inquit, *& regalia in manum noſtram venit.* Ita ſenſit Petrus de Marca in libello, quem Cleri cœtu an. 1655. rogante contexuit.

Aurelianenſis porro Concilii primi laudatus canon, in quo auctores nonnulli regaliæ juris originem ſibi detectam putant, his verbis conceptus eſt: *De oblationibus, vel agris quos dominus noſter Rex Eccleſiis ſuo munere conferre dignatus eſt, vel adhuc non habentibus, Deo inſpirante, contulerit, ipſorum agrorum, vel clericorum immunitate conceſſa, id eſſe juſtiſſimum definimus, ut in reparationibus Eccleſiarum, alimoniis ſacerdotum & pauperum, vel redemptionibus captivorum, quidquid Deus in fructibus dare dignatus fuerit, expendatur, & clerici ad adjutorium eccleſiaſtici operis conſtringantur.*

Canon hic in P. Sirmondi editione quintus eſt, & in ea ſeptimus, quam D. Gaſpar Audullius, in Regis conſiliis magni nominis advocatus ſecutus eſt, in Tractatu quem de Regaliæ Origine, ejuſdemque Inſtitu-

tionis

tionis Cauſis elaboravit, Pariſienſis aditionis pag. 378. an. 1728. Idem auctor legis, *De obligationibus vel agris*; at P. Sirmondi lectio præferri debet.

Idem dicendum de eorum ſententia, quibus cum D. Stepheno Paſcherio, in camara rationum Lutetiæ Pariſiorum, regnante Carolo IX. generali advocato perſuaſum eſt Aurelianenſis primi Concilii canonem quintum nec ad regaliæ juris origioem, nec ad alias poſterioribus ſæculis agitatas controverſias referri. (Gallicarum ujus Inveſtigationum lib. 3. cap. 33. p. 262. edition. Pariſienſ. an. 1665.)

Lugdunenſe ſecundum generale Concilium, ad hoc de quo agimus, jus quod attinet, in duodecimo canone ſuam ita mentem aperit: *Generali conſtitutione ſancimus, univerſos & ſingulos qui regalia, cuſtodiam ſive guardiam advocationis, vel defenſionis titulum, in Eccleſiis, monaſteriis, ſive quibuslibet aliis piis locis, de novo uſurpare conantes, bona Eccleſiarum, monaſteriorum, aut locorum ipſorum vacantium occupare præſumunt, quantacunque dignitatis honore præfulgeant, clericos etiam Eccleſiarum, monachos monaſteriorum, & perſonas cæteras locorum eorumdem, qui hoc fieri procurant, eo ipſo excommunicationis ſententia ſubjacere; illos vero clericos qui ſe, ut debent, talia facientibus non opponunt, de proventibus Eccleſiarum, ſeu locorum ipſorum, pro tempore quo præmiſſa ſine debita contradictione permiſerint, aliquid percipere diſtrictius inhibemus. Qui autem ab ipſarum Eccleſiarum, cæterorumque locorum fundatione, vel ex antiqua conſuetudine, jura ſibi hujuſmodi vindicant, ab illorum abuſu ſic prudenter abſtineant, & ſuos miniſtros in eis ſollicite faciant abſtinere, quod ea quæ non pertinent ad fructus, ſive reditus provenientes vacationis tempore, non uſurpent; nec bona cætera, quorum ſe aſſerunt habere cuſtodiam, dilabi permittant, ſed in bono ſtatu conſervent.*

Canon hic omnium celeberrimus, qui ſuper regaliæ jure afferuntur, eo eſt animadverſione dignior, quod qui jus hoc propugnarunt impugnaruntque, eum ſibi ſinguli ſevare contendunt.

Qui in declarationem an. 1673. quæ ad uſus regaliæ amplificationem edita fuit, ſtilum acuerunt, aſſerunt ejuſmodi amplificationem per hunc canonem ipſum damnari, earumque diœceſeon Epiſcopos, quæ huic ſervituti non ſuberant, ut ſe ſubdere non potuiſſe, *quin excommunicationem ab hoc concilio inflictam incurrerent*. Qui, contra, laudatam an. 1673. declarationem ſuſcipiunt, duodecimum ejus Concilii canonem ajunt hujus receptioni obeſſe non poſſe, quippe qui non ſupremos Principes, ſed peculiares ſolum dominos efficit, qui diripiebant Eccleſiarum bona, quæ in eorum terris dominiiſque ſtatutæ erant, titulum prætexentes, quem uſurpabant, ſe ſcilicet earum cuſtodes, advocatos & defenſores eſſe; ſeu, quæ canonis verba ſunt, *advocationis, vel defenſionis titulum in Eccleſiis, monaſteriis, ſeu quibuslibet aliis piis locis de novo uſurpare conantes*; quæ verba ſpectare non poſſunt ſupremos Principes, quos jus officiumque, dignitati qua inſigniuntur, addicta conſtituunt Eccleſiarum, monaſteriorum, aliorumque pietatis locorum cuſtodes defenſoreſque. Addunt auctores hi nullam unquam memorati canonis mentionem in litigiis occurrere, quæ poſt ſecundum Lugdunenſe generale Concilium inter ſummos Pontifices & Reges, quod ad regaliæ jus attinet, intercefferunt, eique ſemper alias interpretationes adhibitas fuiſſe; eo ad Principes relato, damnari S. Ludovici Regis memoriam, quandoquidem ad querelam Epiſcoporum Galliæ, & Angliæ contra bonorum uſurpatores, quæ ad eorum Eccleſias pertinebant, editus fuit; ad extremum, ſi Principes canon impeteret, eos, inquiunt, nominaret, qui Conciliorum, ſummorumque Pontificum qui eo ſæculo ſubſecutiſque decreta quoad Principes ediderunt, ſtilus uſuſque eſt. Per vocabulum ergo, *regalia*, in eo canone intelligi debent vacantium Eccleſiarum reditus quos peculiares domini, non una obducta cauſa, uſurpabant, contendentes ſibi ſupra quaſdam Eccleſias regaliæ jus eſſe, patienteſque nonnullarum aliarum bonis, advocatorum, protectorum & defenſorum titulo.

Regalia Fundamenta.

Super regaliæ fundamentis non convenit inter auctores. Aſſerunt alii jus hoc non niſi Eccleſiæ liberalitate niti, & ad Reges una & unica Eccleſiæ conceſſione in eorum gratiam edita pertinere, ob eam cauſam, quia beneficiorum collatio, cum ſpiritalis auctoritatis exercitatio ſit, ad temporalis poteſtatis juriſdictionem non ſpectat. Contendunt alii regaliæ jus ſuaptæ natura ſceptro conjunctum eſſe, & in unum quaſi corpus cum eo coaleſcere, tamquam ſupremæ regum dignitatis, eminentumque conſecutionem, quibus inſigniti ſunt, ut Eccleſiarum fundatores, bonorum quæ earum proventum conficiunt, feudales domini jurium prærogativarumque quibus in eorum ditionibus Eccleſiæ gaudent, cuſtodes, advocati, defenſores ſint. Qui proinde a poſteriore ſententia ſtant, regaliæ jus æque vetus ac principatum, unaque cum hoc natum eſſe arbitrantur, ad ejus quidem vim & rationem quod attinet; verum quoad ejuſdem uſus ſeu exercitationis initium, quoad tempus ſcilicet, quo Galli Reges illud exercere cœperunt, certam accuratamque epocham ſtatuere non poſſunt.

Regalia Diviſio.

Regalia dividitur, 1. in veterem & novam. Continetur vetus quibuſdam juribus quæ ſibi reges, quam late patebat eorum ditio, ſuper Eccleſiarum temporalibus bonis, ſuperque Epiſcopis cæteriſque præcipuis beneficiariis ſtatuerant, cujuſmodi ſunt jus ſpolii, ſeu ſucceſſio in mobilia prælatorum bona, jus hoſpitii ſeu procurationis ſuper Epiſcopatibus, ſeu nocturni ibidem diverſorii, victuſque, Epiſcoporum ſumptibus, militaris, ob feuda, ſervitii jus, aliæque ejuſmodi ſervitutes.

Regalia nova nihil eſt aliud quam ipſum regaliæ jus, prout in præſentia ſe habet, ſeu prout ſupra definitum a nobis fuit; verum hæc regaliæ diviſio in veterem & novam non tam diviſio eſt, quam ejuſdem ſtatus veteris cum præſenti comparatio.

Dividitur regalia, 2. in regale utile, & regale honorarium. Appellatur *regale utile* jus quo rex gaudet, ut vacantium Epiſcopatuum fructus percipiat, quia fructus hi ad regis emolumentum vergunt. Nuncupatur *regale honorarium* jus quo rex pollet, ut, per Epiſcopatuum vacationem, beneficia conferat, quibus adjuncta non eſt animarum cura, quæque in Epiſcopi diſpoſitione ſunt, cum ſedes repleta eſt. Non deſunt auctores qui honorario regali etiam *ſpiritalis regalis* titulum tribuant; at hunc titulum alii rejiciunt, utpote contrarium naturæ juris regaliæ quam tamquam temporalis Regum poteſtatis jus quoddam mere temporale ſpectant. Hæc oppoſita placita duo, ope diſtinctionis officii & beneficii in Eccleſiaſticis titulis, inter ſe conciliari poſſunt. Non tribuunt Reges officium, hoc eſt, facultatem obeundi eccleſiaſtica munia, &, quoad caput hoc, eorum regaliæ jus nunquam *ſpiritale* vocari poteſt; bene vero tribuunt beneficium, ſeu temporalem reditum qui officio, eccleſiaſticarumque functionum exercitationi addictus eſt; & hoc beneficii tribuendi jus poſſet fortaſſe minus proprie *regale ſpiritale* nuncupari, quia rei ſpiritali addictum eſt, & ut a regali utili diſtinguatur, quod jure continetur quo rex gaudet, ut vacantium epiſcopatuum fructus percipiat.

Regalia Effecta & Privilegia.

Regaliæ effecta & privilegia in meliore lumine collocare non poſſumus, quam ſi, præcipuos Gallos auctores ſecuti, effata in regno recepta, hujuſque temporis uſum, ſuper hoc negotio, referamus.

I. Effatum.

In regaliæ negotio, ſtatuatur, oportet, principii loco, ſemper ex uſu, ex eo quod eſt in more poſitum, ex judicatarum rerum auctoritate, non autem ex Doctorum opinionibus, & Canoniſtarum placitis diſputandum eſſe.

II.

Nemo unus in regno quam ipſe Rex, gaudet regaliæ jure; cumque ſuis reges filiis, ſuiſve fratribus magnum aliquod dominium in portionem, ſeu ad uſum tribuunt, cum patronatus juribus, & facultate conferendi beneficia quæ ab eo pendent, nequaquam præſumitur eos in animo habuiſſe beneficiorum in regalia vacantium collationem transferre.

III.

In beneficiorum collatione, quæ quidem animarum curam adjunctam non habent, Rex non ſolum in Epiſcoporum jure ſuccedit, prout ut per poſteriorum ſæculorum diſciplinam redacta fuere; verum in ea quoque quæ ſecundum veteres canones ad Epiſcopos pertinebant, quibus temporibus in re beneficiaria nihil non

iidem

Digitized by Google

idem poterant, quibuſqua temporibus eorumdem jure diminuta non fierant per reſignationes in favorem, permutationes, præventiones in Romana curia, &c.

IV.

Juſtitium, ſeu fori prolatio quam Rex novo Epiſcopo tribuit, fructuumqua fruitio, antequam is fidelitatis juramentum præſtiterit, locum non habet niſi quoad temporalium rerum fruitionem, minime vero ad beneficiorum proviſionem protenditur, ex Philippi Valeſii conſtitutione.

V.

Regeliæ jus demendari eut cedi nemini poteſt, ut proprietatis titulo exerceetur.

VI.

Regalia exarcitatio, in beneficiorum colletione, locum habet, quamdiu beneficium regalia obnoxium vacat & *de jure & de facto* ſimul, vel *de jure* ſolum, eut ſolum *de facto*.

VII.

Dum lis adeſt, quæ ſeria, & fundemanto nixa præſumitur, quoad beneficii titulum, quod regalia ſubaſt, et Rex providet par regaliæ jus, ſiquidem in diœceſi regaliam aperiri contigerit, dummodo tamen litigii conſtitutio & cauſæ inchoatio ſex menſium ſpetiu præceſſerint Archiepiſcopi, vel Epiſcopi mortem, pee quam regalia aparta eſt. Ite ſtatuit Ludovici Ragis XIV. Februario menſe en. 1673. adite declaratio. At ſi evidens aliunda foret, ſarium & bonæ fidei litigium eſſe, eperiendæ regalia cauſam præberet, tametſi menſibus ſex antequam Epiſcopus decederet, intentatum non fuiſſet. Ita judicatum in Pariſienſi perlamento, poſt memoratam declarationam, pro Burdigelenſis Eccleſiæ cenonicatu.

VIII.

Regaliæ juris vi, Rex omnibue epiſcopatus juribus & reditibus gaudet, quibus ultimus Epiſcopus froebator, etque adeo eccleſiaſticis decimis, excepta beneficiorum collatione, quæ enimarum curam adjunctam habent. Itaque Rex confert ſolus beneficia qua Epiſcopus ſolus conferret; ad ea præſentat, ad qua Epiſcopus præſentaret; dat eorum inſtitutionem, pro quibus eam daret Epiſcopus; ubi Epiſcopus præſentaret eamquam cenonicus, conjunctim cum capitulo, inſtitueretque tamquam Epiſcopus, utrumque Rex facit; ei vox una tantum aſt in collationibus, in quibus Epiſcopus una tantum voce gauderet, itemque in electionibue, ubi canonicatus ſunt electivi, confirmativi, in qua facti ſpecie alectionem confirmat, ſi confirmatio ad Epiſcopum pertinet; quemadmodum etiem inſtitutionem tribuit, poſtquam cum cepitulo præſentavit, ſi inſtitutio ad Epiſcopum ſpectet. Poſt ejuſmodi præſentationem, non tenetur, perinde atque Epiſcopus, in ſua collatione, de eliis proviſi beneficiis mentionem facere.

IX.

Præter hac epiſcopalie jura quibus Rex fruitur regaliæ tampore, alia obtinat quæ ai peculiaria & propria ſunt. Nimirem providet, *ſprete patrono eccleſiaſtico*; reſignationes in ſavorem recipit, ea conditiona, ſi reſignans viginti dierum ſpetiu ſuperſtes fuerit. Penſiones creat, ea lege, ut in Romana curia firmandae caret. Confert in præjudicium prævantionis Papæ. Diſpenſat ſuper ætete, leo *conferendo diſpenſat*, nec capitulorum ſtatutis ſubeſt, niſi vatera ſtatute ſiut per patentee litteras publica euctoritate munitas confirmata, eut per Eccleſiarom fundationem præſcripta, & per publicem & ipſi anctoritatem firmate. Tum ſane præſumitur eam Regi mentem eſſe, ut ſarte tectaque ejuſmodi ſtatute ſarvat. Non ſubeſt cancellariæ regulis, niſi quatenus ipſe voloerit; quamobrem cancellaria regola, *de veriſimili notitia obitus*, quoad proviſiones in regalia locum non habet, & Rex conferre potaſt, eppoſita conditione, *ſi vacat*. Non tenetur diœceſin deſignare, aut exprimere regalliſtam clericum eſſe. Se ipſe ſubdit regulæ *de triennali poſſeſſione*, quia vult. Poteſt valide regulare beneficium ſeculari conferre, cum tres ultimi titulares in commendem liberam proviſi fuerunt. Reſervatio vecetionis in curte locum non babet in regalie. Papa non poteſt ulle ratione derogere Regis juri, nac cum eo concurrere, quibus in caſibus cum ordinario concurriſſet; ut proinde in iis omnibus caſibus ad Regem confugi neceſſe ſit; qua de cauſa dimiſſiones & permutetiones in ejus manu fiunt. Non ei ſtatum tempus eſt ad conferendum ſub davolutionis pœna. Si qua ſunt beneficie *de facto*, aut *de jure* vacantia, hæc a Rege petuntur; prævenit Rex petronum accleſiaſticum, ut Pape faceret, quamvis Epiſcopus id in eumdem modum facere nequeat, ita ſcilicet, ut eum pro hac vacatione ſuo jure privet. Potaſt item Rex beneficium conſerre *jure devoluto*; & reepſe id facit pro re nata.

X.

Rex, per ſuum regaliæ jus, poteſt, in beneficiorum colletione, generatim quicquid Papa poteſt, conſuevitque concedere, cum Romam ad collationem petendam mittitur. Omnia quoque beneficia confert, axceptis parœciis, eliiſque pluribus quæ præterea Ludovicus Rex XIV. par ſuam menſis Januarii en. 1682. declarationem excepit; cujuſmodi ſunt dignitates & præbendæ quæ conferendi poſſeſſione gaudent cathedralium & collegialium eccleſiarum cepitula. Nec magis dignitates electivæ confirmativæ, quoad ipſam alectionis confirmationem, ragalia ſobſunt; cum tamen parœcia ſimplici beneficio unita eſt, ut prioratus, eam Rex conferre poteſt. E converſo, cum beneficium ſimplex eſt unitum parœciæ, perœcia regaliæ non ſubeſt; ratio eſt, quia, in priore facti ſpecie, parœcia ſimplicis beneficii acceſſorium eſt; at, in poſteriore, beneficium ſimplex nihil eſt eliud quam parœciæ acceſſorium.

XI.

Si ſuum beneficii conferendi jus emiſit Epiſcopus, *tempore elapſo*, & jus ad metropolitanum, vel ad Papam davolutum eſt, Rex confert, dum beneficium *de facto & de jure* idonea perſona repletum non eſt. Ita devolutio Regi non officit.

XII.

Omnes Galliæ archiepiſcopatus & epiſcopatus regaliæ ſubſunt, iis exceptis qua ab ea ad onerofum titulum exempta ſunt, per titulos ſcilicet qui ees Eccleſias per ceſſiones aut commutationes, quæ ad earum onus, & ad Regis emolumentum faciunt, a regalia exemptas probent. (Declaratio e Ludovico XIV. edita menſe Februario an. 1673.) Excipit etiam e regalie Gibertus Eccleſias, (Inſtitut. Eccleſiaſt. Tom. II. pag. 116. 119.) in quibue Epiſcopo ſuper beneficiis nil juris eſt, cujuſmodi ſunt cathedrales Eccleſiæ, Catalaunenſis, Xentenſis, Aptenſis & Forojulienſis. Eamdem exceptionem adhibet quoad Eccleſias quarum una in aliam regaliæ jure gaudent, ut Lugdunenſie & Auguſtodunenſis. Excipit etiam Burgundiæ Comitatum, Concordati, menſe Februario an. 1698. cum Veſontionenſi capitulo initi vi.

XIII.

Per archiepiſcupatus eut epiſcopatus vacationem patet regalia; hæc autem vacatio contingere potaſt per mortem, dimiſſionem, reſignationam, translationem, promotionem Epiſcopi ad papetum, vel ad cardinalatum, etiem ſine titulo, & *ſub expectatione tituli*, dummodo Epiſcopus acceptaverit. Praleti mors, *in curia*, non impedit, quin regalia aperiatur.

XIV.

Epiſcopi translatio non efficit, ut apiſcoparus e quo tranſfertur, pateat regalia niſi e die qua fidelitatis juramentum ob novum epiſcopetum præſtitit.

XV.

Epiſcopatus dimiſſio ſimplex regaliam non aperit niſi a die qua eam Rex per ſucceſſorie nominationem acceptavit.

XVI.

Regalie non clauditur niſi qua die ad archiepiſcopatum, eot epiſcupatum ſucceſſor ſignificandum curavit œconomo, & D. Procuratoris generalis in locis ſubſtituto areſtum regiſtrationis juramenti fidelitetis e ſe editi in Pariſienſi rationum camera, cum patenti-

bus

Digitized by Google

bus litteris liberationis regaliæ, ſeque archiepiſcopatus aut epiſcopatus perſonalem poſſeſſionem iniiſſe. (Areſtum conſtitutionis diei 15. Martii an. 1677.)

XVII.

Si beneficii, regaliæ obnoxii reſignatio admiſſa fuit in Romana curia die ipſo quo novus Epiſcopus ſuum regiſtrationis areſtum ſignificandum curavit, hoc beneficium in regalia vacaſſe cenſetur. (Areſtum diei 7. Maji an. 1699.)

XVIII.

Tituli accumulatio permiſſa eſt in regaliæ negotio; regaliſta ſcilicet proviſiones tum ab eccleſiaſticis collatoribus, tum a rege obtinere poteſt.

XIX.

Dum petet regalia, capitulum gaudet parœciis conferendi jure, quas conferret Epiſcopus, eoque præterea, ut litteras, *viſa*, ſeu miſſionem, poſt neceſſarium examen iis tribuat quibus Rex de decanatu, de pœnitentiaria, de archidiaconatu, deque aliis beneficiis animarum curam adjunctam habentibus providet.

XX.

In negotio ad regaliam ſpectante non licet tranſigi ſine generalis Procuratoris conſenſu.

XXI.

Petitio in regalia avocat ipſo jure ad magnam Pariſienſis parlamenti cameram lites ob poſſeſſorium apud alios judices inteſtatas, eo ipſo momento quo contendenti ſignificata eſt; jam vero ea tantum camera de regalia cognoſcere poteſt. (Art. 19. 23. tit. 15. Sanctionis an. 1667.)

XXII.

In regaliæ negotio, quod dictum eſt in effato primo, diſputandum eſt ex uſu, ex eo quod fieri conſuevit, & judicatarum rerum auctoritate, non e Doctorum opinionibus, & Canoniſtarum placitis.

Conſuli poſſunt, ſuper regalia, DD. le Maitre, Duperray, Ruzè, Pinſon & Audoul in ſuis de Regalia Tractatibus; Jouet, verb. *Regale*; Bardet, Tom. II. lib. 4. cap. 10. & undecimus Tomus Monumentorum Cleri, a pag. 178. ad uſque 1092. Cæterum regaliæ jus non eſt Galliæ proprium & peculiare; obtinet etiam in Anglia & in Hungaria, ſi magni nominis auctoribus fides. Addunt nonnulli Imperatorem Phocam qui ſeptimo ſæculo ineunte regnabat, jus hoc ipſum in Orientis Eccleſiis obtinuiſſe. (Van-Eſpen, *Jur. Eccl. univ.* Tom. II. p. 916. & ſeq. La Combe, *Collect. Juriſprud.* verb. *Regale*.)

REGES. Veniunt Regum nomine ſupremi Principes ſeu Monarchæ quibus id juris eſt, ſuis ut ſubditis ſumma cum poteſtate imperent; quod ſatis perſpicue innuit *monarcha* vocabulum ipſum quod ex græcis vocibus duabus, *μόνος ἄρχω*, *ſolus jubeo*, ſeu, *impero*, ſignificantibus conflatum eſt. Inter regiam ergo poteſtatem, ſeu monarchiam, & regiminum genera cætera id præcipue potiſſimumque diſcrimina intercedit, quod, in monarchia, ſummum jus ſupremaque auctoritas in unius perſona reſidet; cum in cæteris regiminum generibus, proceres ſeu magnates, aut nonnulli ab aliis diſtincti & inſignes, aut denique populus, dominantur. Non inde tamen inferri debet Monarchæ poteſtatem non alias regulas aliosve terminos quam ſuam ipſius ſupremam voluntatem agnoſcere; minime vero gentium; eſt & ipſa limitata, certiſque finibus circumſcripta monarchica poteſtas hæc, cum naturali, tum divina lege, tum regni, ditionis, imperii primariis adeoque fundamentalibus legibus, hoc nimirum ex capite monarcha a deſpota differt; deſpota non aliam legem quam ſuam ipſius abſolutam & arbitrariam voluntatem agnoſcit; monarcha, contra, ſuum omnino eſſe ducit, voluntatem ſuam ad rectam rationem exigere, nec niſi ſecundum naturalem divinamque leges, fundamentalibus ditionis cujus ad eum regimen pertinet, legibus additas ſubditos regere; ita ſane; ſuper eos regnare non vult niſi ex legibus juſtitiaque, prout Dei rationes poſtulant, a quo ſuam poteſtatem tenet.

Legitima omnis poteſtas a Deo derivatur, inquit Apoſtolus S. Paulus in ſua ad Romanos Epiſtolæ capite tertiodecimo: *Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit; non enim eſt poteſtas niſi a Deo; quæ autem ſunt a Deo, ordinata ſunt.* Quamobrem quamvis unumquodque regimen ex humana inſtitutione ſit, hoc eſt, quamvis ipſi ſibi homines, aliam aliis regiminis formam delegerint, ſecundum quam ſuprema poteſtas in una vel pluribus perſonis reſidet; hæc tamen ipſa poteſtas a Deo, non ab hominibus proficiſcitur; homines quidem, ſi ita lubet, hanc illamve civilem ſocietatem, hanc illamve regiminis formam inſtituunt; has illaſve perſonas, a quibus regantur, eligunt; at ſupremam poteſtatem quæ harum ſocietatum horumque regiminum veluti anima & eſſentia eſt, non homines tribuunt; qui nihil demum agunt aliud, quam eos, per ſuum delectum, determinant, qui eidem e Dei manibus recipiendæ idonei ſint; ac vero ipſe eſt qui hanc proxime cum iis communicat. Id ergo tanquam prorſus indubitatum ſpectandum eſt, Deum eſſe qui Principes efficit creatque, ut eum repræſentent, ejuſque locum teneant in terris, ut imperent ejus nomine, regantque homines, in civilis ſocietatis ordine, per ſupremam, abſolutam, a nullaque alia poteſtate pendentem auctoritatem, quam iis communicare eidem lubet, ut ipſi proinde quoad caput ei tantum ſubſint, quia ſcilicet eorum poteſtas purum ejus eſt purumque opus. Eſt ergo Deus legitimæ omnis poteſtatis auctor; & quoniam extant in hoc terrarum orbe ſocietates duæ quæ per ſupremam poteſtatem adminiſtrantur, conſequens fit duo quoque poteſtatum genera exiſtere, quas Deus ad eas adminiſtrandas inſtituit. Societas quæ ſe primam in mundo exhibet, civilis ſocietas eſt, quæ ad præſentis vitæ bona refertur, ad quam quidem per corpus, & per quicquid externum ac temporale eſt, univerſi & ſinguli pertinemus; ſocietas altera quæ mundum partitur, eſt ſpiritalis ſocietas quæ mentis ſeu ſpiritus & futuræ vitæ bona, animam, gratiam, æternam ſalutem ſpectat.

Prima ergo poteſtas quæ harum ſocietatum primæ reſpondet, temporalis poteſtas eſt, cujus officium eſt ſupremum in modum moderari quicquid ad civilis ſocietatis objectum pertinet, bona, corpora, honorem hominum, eorum arrogationes, eorum jura, eorum externas actiones, prout cives, Principis ſubditi, civilis ſocietatis membra ſunt, ac rectum ordinem, pacem, tranquillitatem publicam & peculiarem hujus ſocietatis.

Poteſtas altera quæ ad alteram mundi ſocietatem refertur, eſt ſpiritalis poteſtas quæ id omne pervadit quod e ſpiritalis ſocietatis objecto eſt, nempe quicquid ad animum, conſcientiam, ſalutem, novam, futuram, æternam vitam pertinet, & ad hominum acta, prout Chriſtiani, cælorum cives, Chriſti Domini & Eccleſiæ ejus ſponſæ filii, religionis & ſpiritalis ſocietatis membra ſunt.

Hujus Operis ratio fert, ut hoc loco Conciliorum decreta, & Galliæ conſtantia effata ſuper ſupremis Principibus, duarum poteſtatum diſtinctione, & utriuſque propriis facultatibus afferantur.

Jam quidem in antecedenti univerſali Synodo pro ſalute noſtrorum Principum conſtat eſſe conſultum; ſed libet iterare bene ſancita, & digna auctoritate munire ſalubriter ordinata. Ideoque conteſtamur coram Deo, & omni ordine Angelorum, coram Prophetarum, atque Apoſtolorum, vel omnium martyrum choris, coram omni Eccleſia Catholica, & Chriſtianorum cœtu, ut nemo intendat in interitum Regis, nemo vitam Principis necet attrectet, nemo eum regni gubernaculis privet, nemo tyrannica præſumptione apicem regni uſurpet, nemo quolibet machinamento in ejus adverſitate ſibi conjuratorum manum aſſociet. Quod ſi in quopiam horum quiſquam noſtrum temerario auſu præſumptor extiterit, anathemate divino percalſus, abſque ullo remedii loco, habeatur condemnatus æterno judicio. (Concil. Toletanum, an. 638. can. 18.)

Rex a recte agendo vocatur. Si enim pie & juſte & miſericorditer regit, merito Rex appellatur. Si his caruerit, non Rex, ſed tyrannus eſt. Antiqui autem omnes Reges tyrannos vocabant. Sed poſtea pie & juſte & miſericorditer regentes, Regis nomen ſunt adepti; impie vero, injuſte crudeliterque principantibus non Regis, ſed tyrannicum aptatum eſt nomen. Quia ergo Rex a regendo dicitur, primo ei ſtudendum eſt, ut ſemetipſum, ſuamque domum, Chriſti adjuvante gratia, ab operibus nequam emaculet, boniſque operibus exuberare faciat, ut ab eo cæteri ſubjecti bonum exemplum ſemper capiant; ipſe etiam ſalutiferis Chriſti præceptis fideliter atque obedienter obſecundet; & recte agendo, eos quibus temporaliter imperat, in pace, & concordia, atque charitate, cæterorumque bonorum operum exhibitione, quoniam ſibi divinitus datur, conſiſtere faciat; & dictis atque exemplis ad opus pietatis, & juſtitiæ, & miſericordiæ, ſolerter excitet, attendens quod pro his Deo rationem redditurus ſit; quate-

nus ita agenda, ſanctorum regum qui Deo ſincero ſerviendo placuerunt, poſt hanc peregrinationem ſocius efficiatur. (Concilium Pariſienſe, an. 829. lib. 2. cap. 1.)

Regale miniſterium ſpecialiter eſt, populum Dei gubernare & regere cum æquitate & juſtitia, & ut pacem & concordiam habeant, ſtudere. Ipſe enim debet primo defenſor eſſe Eccleſiarum & ſervorum Dei, viduarum, orphanorum, cæterorumque pauperum, necnon & omnium indigentium. Ipſius enim terror & ſtudium hujuſcemodi, in quantum poſſibile eſt, eſſe debet primo, ut nulla injuſtitia fiat; deinde, ſi evenerit, ut nullo modo eam ſubſiſtere permittat, nec ſpem deliteſcendi, ſive audaciam male agendi cuiquam relinquat; ſed ſciant omnes, quoniam, ſi ad ipſius notitiam pervenerit quidquam mali quod admiſerint, nequaquam incorrectum aut inultum remanebit, ſed juxta facti qualitatem erit & modus juſtæ correptionis. Quapropter in throno regiminis poſitus eſt ad judicia recta peragenda, ut ipſe per ſe provideat & perquirat, ne in judicio aliquis a veritate & æquitate declinet. Scire etiam debet, quod cauſa quam juxta miniſterium ſibi commiſſum adminiſtrat, non hominum, ſed Dei cauſa exiſtit; cui pro miniſterio quod ſuſcepit, in examinis tremenda die rationem redditurus eſt. Et ideo oportet, ut ipſe qui judex eſt judicum, cauſam pauperum ad ſe ingredi faciat, & diligenter inquirat, ne forte illi qui ab eo conſtituti ſunt, & vicem ejus agere debent in populo, injuſte, aut negligenter pauperum oppreſſiones pati permittant (Cap. 2.)…. *Iſidorus:* „Principes „ ſeculi nonnunquam intra Eccleſiam poteſtatis adeptæ culmina tenent, ut per eamdem poteſtatem, diſciplinam eccleſiaſticam muniant. Ceterum intra Eccleſiam poteſtates neceſſariæ non eſſent, niſi ut quod „ non prævalet Sacerdos efficere per doctrinæ ſermonem, poteſtas hoc imperet per diſciplinæ terrorem. „ Sæpe per regnum terrenum cæleſte regnum proficit; „ ut qui intra Eccleſiam poſiti contra fidem & diſciplinam Eccleſiæ agunt, rigore Principum conterantur, ipſamque diſciplinam quam Eccleſiæ utilitas „ exercere non prævalet, cervicibus ſuperborum poteſtas principalis imponat, &, ut venerationem mereatur, virtutem poteſtas impertiat. Cognoſcant „ Principes ſæculi, Deo debere ſe reddere rationem „ propter Eccleſiam quam a Chriſto tuendam ſuſcipiunt. Nam ſive augeatur pax & diſciplina Eccleſiæ per fideles Principes, ſive ſolvatur, ille ab eis „ rationem exiget, qui eorum poteſtati ſuam Eccleſiam credidit.“

Ad peccatum regis pertinet, *quando judicibus miniſtriſque iniquis miniſterium ſuum adimplendum committit….* *Non ergo dicimus, ut ſolus jurgia & querimonias populi audiat, & inveſtiget, & definiat, quoniam nequaquam ad hæc ſolus ſufficere poteſt; ſed magis, ut tales ſub ſe timentes Deum, & avaritiam odientes conſtituat, per quos regem regum non offendat.* (Cap. 3.)

Quod per juſtitiam ſtet regnum, Salomon in Proverbiis oſtendit, ita inquiens: Juſtitia elevat gentes, & miſeros facit populos peccatum. *Item:* Miſericordia & veritas cuſtodiunt Regem, & roboratur juſtitia thronus ejus…. *Sapientia:* Sedes ducum ſuperborum detraxit Deus, & ſedere fecit mites pro eis. *Item:* Regnum a gente in gentem transfertur propter injuſtitias, & injurias & contumelias, & diverſos dolos. *Quibus verbis liquido claret, quod pietas, juſtitia & miſericordia ſtabiliant regnum, & laſiones viduarum & pupillorum, calumniæque miſerorum, violentaque judicia, & perverſio juſtitiæ evidenter illud evertant. Unde & multorum regnorum collapſio, quia pietatis, juſtitia & miſericordia non habuerunt ſtabilimentum, hic quæ præmiſſa ſunt, patenter ſidem aſtruunt.* (Cap. 4.)

Nemo Regum a progenitoribus regnum ſibi adminiſtrari, ſed a Deo veraciter atque humiliter credere debet dari, qui dicit: Meum eſt conſilium & æquitas, mea eſt prudentia, mea eſt fortitudo; per me Reges regnant, & legum conditores juſta decernunt; per me Principes imperant, & potentes decernunt juſtitiam (Prov. 8.). *Quod autem non ab hominibus, ſed a Deo regnum terrenum tribuatur,* Daniel Propheta teſtatur, *dicens:* In ſententia vigilum decretum eſt, & ſermo Sanctorum, & petitio, donec cognoſcant viventes, quod dominatur Excelſus in regno hominum, & cuicumque voluerit, dabit illud, & humillimum hominem conſtituet ſuper illud (Daniel. 4.)…. *Quapropter quiſquis cæteris mortalibus temporaliter imperat, non ab hominibus, ſed a Deo ſibi regnum commiſſum credat. Multi namque munere divino, multi etiam permiſſu regnant. Qui pie & juſte & miſericorditer regnant, ſine dubio per Deum regnant; qui vero ſecus, non ejus munere, ſed permiſſu tantum regnant. De talibus Dominus per Prophetam:* Dabo, *inquit,* tibi regnum in furore meo (Oſee 13.); *& Job:* Qui regnare facit hypocritam propter peccata populi (Job 14.). *Ut enim Iſidorus exponit, iraſcente Deo, talem rectorem populi ſuſcipiunt, qualem pro peccato merentur. Conſtat ergo, quia non ajis, non vero, neque brachio fortitudinis humanæ, ſed virtute, immo occulto judicio diſpenſationis divinæ & regnum confertur terrenum. Et idcirco cuicunque ab eo committitur, ita illud ſecundum ejus voluntatem diſponere & gubernare procuret, quatenus cum eo a quo illud ſuſcepit, feliciter in perpetuum regnare valeat; quoniam nihil prodeſt cuiquam terreno regno principari, ſi, quod abſit, cum æterno externum fieri.*

Ad quod etiam conſtitutus ſit Imperator, Fulgentius in libro de Veritate Prædeſtinationis & Gratiæ ſcribit: Clementiſſimus quoque Imperator non ideo eſt miſericordiæ vas præparatum in gloriam, quia apicem terreni principatus accepit; ſed ſi in imperiali culmine recta fide vivat, & vera cordis humilitate præditus culmen regiæ dignitatis ſanctæ religioni ſubjiciat; ſi magis in timore ſervire Deo, quam in timore dominari populo delectetur, ſi in eo lenitas iracundiam mitiget, ornet benignitas poteſtatem; ſi ſe magis diligendum quam metuendum cunctis exhibeat; ſi ſubjectis ſalubriter conſulat; ſi juſtitiam ſic teneat, ut miſericordiam non relinquat; ſi præ omnibus ita ſe ſanctæ matris Eccleſiæ Catholicæ meminerit filium, ut ejus paci atque tranquillitati per univerſum mundum prodeſſe ſuum faciat principatum. Magis enim chriſtianum regitur et propagatur imperium, dum eccleſiaſtico ſtatui per omnem terram conſulitur, quam cum in parte quacunque terrarum pro temporali ſecuritate pugnatur. (Concilium Aquiſgranenſe, an. 836. cap. 3.)

Hæc namque ſunt ſacerdotalis officii, & regii miniſterii (Gelaſius Epiſt. 10.). *Quia ſicut in ſacris legimus litteris, duo ſunt quibus principaliter mundus hic regitur, auctoritas ſacra Pontificum & regia poteſtas. Solus autem Dominus noſter Jeſus Chriſtus vere fieri potuit Rex & Sacerdos. Poſt incarnationem vero, & Reſurrectionem & Aſcenſionem ejus in cœlum, nec Rex Pontificis dignitatem, nec Pontifex regiam poteſtatem ſibi uſurpare præſumpſit. Sic actionibus propriis dignitatibuſque ab eo diſtractis, ut & chriſtiani Reges pro æterna vita Pontificibus indigerent, & Pontifices pro temporalium rerum curſu, Regum diſpoſitionibus uterentur; quatenus ſpiritalis actio a carnalibus diſtaret incurſibus, & ideo militans Deo minime ſe negotiis ſæcularibus implicaret, ac viciſſim non ille rebus divinis præſidere videretur, qui eſſet negotiis ſæcularibus implicatus.* (Concilium Sanctæ Macræ, an. 881. cap. 1.)

Pontificalem ſic exprimimus auctoritatem, ut non obliviſcamur regiam a Deo conſtitutam eſſe ſublimitatem, dicente Apoſtolo: Subditi eſtote Regi, quaſi præcellenti (1. Petr. 2.). *Sicut etiam regalis poteſtas ſacerdotali religioni ſe devote ſubmittit, ſic & ſacerdotalis auctoritas cum omni pietatis officio ſe regali dignitati ſubdere debet, ſicut ſanctus oſtendit Papa Gelaſius, ad Anaſtaſium ſcribens Imperatorem.* (Concilium Troslenſe, an. 909. cap. 2.)

Cohærent optime cum allatis Conciliorum canonibus, ſuper duarum poteſtatum diſtinctione, ſuperque Principum juribus, Galliarum placita; quæ quidem firma & inconcuſſa, ad hanc rem quod attinet, ejuſmodi ſunt.

I. Omnis legitimæ poteſtatis Deus auctor eſt.

II. Statuit Deus ad hominum regimen poteſtates duas; ſpiritalem, quæ *eccleſiaſtica* nuncupatur, & temporalem. Hæc duarum poteſtatum diſtinctio non ſolum in Conciliorum Decretis, ſummorum Pontificum oraculis, & ſanctorum Patrum teſtimoniis, ſed in Principum quoque legibus ſtatuta comperitur. Eam continet celebre areſtum, ſub Caroli VI. regno, Auguſti die 14. an. 1383. editum ſuper orto Cabillonenſem Epiſcopum inter & Burgundiæ Ducem litigio, in temporali negotio, ob ejus Epiſcopi in Ducis jura & juriſdictionem auſum; Rex nempe ſuam ſuper re de qua controvertebatur, competentiam ſtatuit his verbis: *Cum nos ſoli ſumus immediate juriſdictionis temporalis eſſe dignoſcamur, pro regimine vero & politia reipublicæ Deus Summus Collator duo brachia, videlicet ſacerdotium & imperium, ac duas juriſdictiones ab invicem ſeparatas, diſtinctas & diviſas, ab ipſo Deo coæquali procedentes, quibus principaliter hic mundus regitur, deſuper conceſſerit & ordinaverit, noſtraque juriſdictio temporalis in nullo ſpiritali ſubſit, cum in terris ſuperiorem non recognoſcamus. Quare non immerito Dei Vicarius, quoad juriſdictionem temporalem, appellari poſſumus & debemus, juraque noſtra regia nobis ad cauſam noſtræ ſuperioritatis competentia præſcribi, ſeu minui, vel aliter acquiri, etiam per quodcunque temporis curriculum abolere, vel a nobis abdicari.* (Monum. Cleri, Tom. XI. p. 456.)

III. Voluit Deus poteſtatem ſpiritalem & poteſtatem

Digitized by Google

tam temporalem intra ſuæ quamque juriſdictionis terminos ſupremas eſſe; paſtores itaque Regum poteſtati ſubſunt; at ſpiritalis auctoritas quæ iis a Deo concredita eſt, eidem nequaquam ſubeſt; chriſtiani pariter Reges paſtorum auctoritati ſubduntur; at ſuprema temporalis poteſtas ab eadem minime pendet.

Ad hanc diſtinctionem in meliori lumine collocandam, offerri ſolet exemplum filii familias, qui conſul erat. Hic filius-familias, ſuæ ipſius perſonæ ratione, patri ſuberat; at conſularis poteſtas quæ ei demandata erat, paternæ non ſubdebatur.

Afferri poteſt in hanc rem quod ad Imperatorem Conſtantium qui Arianorum hæreſi favebat, ajebat magnus Oſius, Cordubenſis Epiſcopus, quarto ſæculo celeberrimus: *Tibi Deus imperium commiſit, nobis quæ ſunt Eccleſiæ, concredidit; & quemadmodum qui tuum imperium malignis oculis carpit, contradicit ordinationi divinæ; ita & tu cave, ne quæ ſunt Eccleſiæ, ad te trahens, magno crimini obnoxius ſias*: date, *ſcriptum eſt*, quæ ſunt Cæſaris, Cæſari, & quæ ſunt Dei, Deo; *neque igitur fas eſt nobis in terris imperium tenere, neque tu thymiamatum, & ſacrorum poteſtatem habes, Imperator*. (Ibid. p. 6. & 7.)

IV. Chriſti Domini religio nihil detrahit poteſtati quam Deus principibus tradidit, cumque Princeps & ſubditi hanc amplectuntur, ei principi Deus ſupremam omnem temporalem poteſtatem ſervat, quam ante ſuſceptam fidem eidem tradiderat.

Probe explicantur effata hæc in ſignificationibus quas Gallicanus clerus qui an. 1665. convenerat, Aprilis die 12. ſequentis an. 1666. Ludovico Regi XIV. contra areſtum exhibuit, quod 30. Octobris die an. 1665. per magnos dies. Clermontii in Alvernia habitos editum fuerat. Referuntur hæ ſignificationes in proceſſu verbali, ſeſſione pomeridiana diei 12. Januarii an. 1666. quod ad rem facit, quæ præ manibus eſt, a pag. 494. incipit, in hæc verba: „ Spiritale regnum quod Dominus Noſter in mundo inſtituit, quodque hujus „ tamen mundi non eſt, nulla prorſus ex parte auctoritatem imminuit, qua Principes qui in terris regnabant, antequam is deſcenderet, inſtructi erant; „ qui æternam coronam iis obiaturus veniebat, non „ id inierat conſilii, ut iiſdem temporalem quam „ jam largitus erat, coronam eriperet, eorum ſubditos „ non avocavit, e contra, fideliores & obedientiores „ reddidit; ejus ipſi novi fœderis miniſtri qui ſuam „ miſſionem ab eo proxime receperunt, e cæterorum „ hominum conditione ſoluti exemptique non ſuere; „ ac licet ſpiritalis imperii Principes evaſerint, in „ temporali tamen imperio ſemper ſubditi perſiſtere „ non deſierunt .... adeoque poſſumus vere dicere, „ Spiritum Sanctum, quo plus libertatis & auctoritatis Evangelii miniſtris tribuit, eo plus obligationis „ iiſdem imponere, ut principibus in temporalibus rebus obediant .... En ergo certa, Rex, & inconcuſſa fundamenta duo; primum, regendæ Eccleſiæ „ poteſtatem a Chriſto Domino Epiſcopis tantum traditam fuiſſe, & hanc quidem ad eos pertinere divino jure quod nec præſcriptionem, nec diſpenſationem patitur; alterum, per hanc eccleſiaſticam poteſtatem non imminui temporalium Principum auctoritatem, ſed potius augeri, firmari, tutam reddi, &c.“ (Ibid. p. 8. & 9.)

V. Diſtinguuntur in Principibus qualitates duæ quæ iis peculiaria jura tribuunt, & peculiares obligationes imponunt; politicorum magiſtratuum una, patronorum fautorumve, cuſtodum & defenſorum Eccleſiæ decretorum altera. Reges, tamquam politici magiſtratus, ſunt earum rerum ſupremi judices, quæ ditionum iiſdem concreditarum temporale regimen ſpectant; earum legiſlatores arbitrique ſupremi ſunt. Qualitas protectorum Eccleſiæ, qua hi Principes inſigniti ſunt, ad ejus, cum impetitur, defenſionem, & ad ejuſdem legum ab iis violatarum qui eas contemnunt, executionem ſua auctoritate utendi obligationem iiſdem imponit; at eos in Eccleſia legiſlatores non ſtatuit qualitas hæc, nec iis ejus regimen tribuit; ſi quid, ad hanc rem quod attinet, mandant, id non alio, quam ad Eccleſiæ mandatorum executionem ſpectare debet. Explicatur effatum hoc in Præfatione Sanctionis Pragmaticæ quæ regnante Carolo VII. edita fuit. (Ibid. p. 9. & 10.)

VI. Rex, in Gallia, quoad civilia & temporalia, unus & unicus dominus eſt; fons ipſe eſt a quo aliæ omnes auctoritates effluunt; & quicunque aliquam auctoritatem habent, hanc ab eo tenent.

VII. Supremi Principes ſeu Conciliorum decretis, ſeu Romanorum Pontificum Bullis, quæ eos ſpectare videntur, non comprehenduntur, niſi cum ibidem diſertis verbis deſignantur, & expreſſe nominantur. (Monum. Cleri, Tom. VI. p. 978. Tom. X. p. 458. Tom. XI. p. 552.)

VIII. Bullæ quæ in Reges excommunicationem pronuntiant, in Gallia non recipiuntur; quæ vero hoc placitum impetunt læduntque, rejectæ fuerunt, aut ſolum ita receptæ, ut clauſulis quæ eidem contrariæ erant, expreſſe derogaretur. (Tom. VI. pp. 1005. 1035. 1042. 1044. 1048. 1049.)

REGICIDA. *Quære* REX & TYRANNUS.

REGULÆ. Tribuitur id nominis legibus quæ in variis canonicorum & monachorum corporibus cœtibuſve ſervantur. Hac notione Concilia canonicis quidem, ut canonicam, & monachis, ut monaſticam regulam ſervent, paſſim præcipiunt.

Providendum neceſſe eſt unicuique Epiſcopo, qualiter canonici vivere debeant, nec non & monachi; ut ſecundum ordinem canonicum vel regularem vivere ſtudeant. (Concilium Arelatenſe, an. 813. can. 6.)

Quoniam non ignorat ſancta Synodus, quantum ex monaſteriis pie inſtitutis, & recte adminiſtratis in Eccleſia Dei ſplendoris atque utilitatis oriatur; neceſſarium eſſe cenſuit, quo facilius ac maturius, ubi collapſa eſt, vetus & regularis diſciplina inſtauretur, & conſtantius, ubi conſervata eſt, perſeveret, præcipere, prout hoc decreto præcipit, ut omnes regulares, tam viri quam mulieres, ad regulæ quam profeſſi ſunt, præſcriptum vitam inſtituant, & componant; atque in primis quæ ad ſuæ profeſſionis perfectionem, ut obedientiæ, paupertatis & caſtitatis, ac ſi quæ alia ſunt alicujus regulæ & ordinis peculiaria vota & præcepta, ad eorum reſpective eſſentiam, nec non ad communem vitam, victum & veſtitum conſervanda pertinentia fideliter obſervent; omniſque cura & diligentia a ſuperioribus adhibeatur, tum in capitulis generalibus & provincialibus, quam in eorum viſitationibus, quas ſuis temporibus facere non prætermittant, ut ab illis non recedatur; cum compertum ſit ab eis non poſſe ea quæ ad ſubſtantiam regularis vitæ pertinent, relaxari. Si enim illa quæ baſes ſunt & fundamenta totius regularis diſciplinæ, exacte non fuerint conſervata, totum corruat ædificium, neceſſe eſt. (Concilium Tridentinum, Seſſ. 25. cap. 1. *de Regularib.*)

Olim *regulæ* & *conſtitutiones* minime diſtinguebantur; inter eas in præſentia notantur diſcrimina hæc. 1. Regulæ ſunt leges quas ordinum fundatores, aut veteres Epiſcopi præſcripſerunt, quæque in profeſſionis formula, *regulæ* nomine, concludi ſolent; conſtitutiones vero ſtatuta ſunt quæ variis temporibus a regularium ordinum generalibus capitulis, ſeu congregationibus edita fuerunt. 2. Regula nunquam, aut rara nunquam mutatur; conſtitutiones autem ſæpe mutantur pro temporum & locorum circumſtantiis. 3. Strictius quam conſtitutiones, obligat regula. *Vide* REFORMATIO, & RELIGIOSI.

RELAPSI, in religionis negotio, dicuntur qui hic Chriſtianam religionem deſeruerunt, aut in hæreſim reciderunt, quam abjuraverant. *Quære* APOSTATÆ.

RELAPSUS in peccatum. Occurrunt canones qui peccatores, & potiſſimum clericos excommunicationi ſubdunt, qui impoſitam pœnitentiam ad exitum non perducunt, & in peccata priſtina relabuntur.

Si quis vero poſt acceptam pœnitentiam, ſicut canis ad vomitum ſuum, ita ad ſæculares illecebras, derelicta quam profeſſus eſt, pœnitentia, fuerit reverſus; a communione Eccleſiæ, vel a communione fidelium extraneus habeatur, quo facilius & ipſe compunctionem per hanc confuſionem accipiat, & alii ejus terreantur exemplo. (Concilium Turonenſe, an. 461. can. 8.)

Hi qui altario Dei deſerviunt, ſi ſubito in flenda carnis fragilitate corruerint, & Domino reſpiciente, digne pœnituerint, ... maneat in poteſtate Pontificis, vel veraciter afflictos non diu ſuſpendere, vel deſidioſos prolixiore tempore ab Eccleſiæ corpore ſegregare; ita tamen, ut ſic officiorum ſuorum loca recipiant, ne poſſint ad altiora officia ulterius promoveri. Quod ſi iterato, velut canes ad vomitum, reverſi fuerint; non ſolum dignitate officii careant, ſed etiam ſanctam communionem, niſi in exitu, non percipiant.

RELIGIOSI EPISCOPI. *Quære* EPISCOPI.

RELIGIOSI & RELIGIOSÆ. Ita nuncupantur utriuſque ſexus Chriſtifideles qui in ordine ab Eccleſia vel a Papa approbato per ſolemnia tria paupertatis, caſtitatis & obedientiæ vota ſe Deo conſecrarunt. Religioſa ſeu monaſtica vita non altius aſcendit quam ad tertium ſæculum in Oriente, & quartum in Occidente. S. Paulus, eremitarum primus, perſecutionem effugiens, ad an. 250. in deſertum ſeceſſit; & S. Antonius, ad an. 270. iis Evangelii verbis permotus: „ Si vis perfectus eſſe, vende quicquid habes; perceptum inde pretium pauperibus tribue; tum veni &

„ ſequere me: “ S. Hilarion, aliique innumeri eum tertio ad finem vergente ſæculo, & ineunte quarto imitati ſunt. Ad Occidentem quod attinet, monaſticæ vitæ initia ad an. 340. vel circiter referuntur, quo tempore S. Athanaſius, cum Romam veniſſet, ad Orientis monachos imitandos, per eorum quod contexuit, elogium non paucos impulit. S. Martinus, ſub an. 360. Liguganſe monaſterium in Pictavienſi diœceſi, & biennio poſt, Marmutierſanſe prope Turonenſem urbem extruxit. S. Benedictus Roma egreſſus eſt, ut ſe in Sublacenſe deſertum reciperet, ſub an. 495. crediturque ſuam regulam ſub an. 515. ſcripſiſſe. Verum, quicquid de religioſi ſtatus initiis ſentiendum ſit, cujus epocham nonnulli in ipſis chriſtianæ Eccleſiæ, vel etiam judaici nominis incunabula, atque adeo longius quæſitum eunt; certum eum ſua pte natura ſanctum & ſanctificantem ſtatum eſſe, quippe qui non alium propoſitum finem habet, quam ut homines a ſe ipſis & a creatis cæteris rebus abſtractos, per conſtantem maxime heroicarum virtutum exercitationem, impreſſo ad eorum ſine reſervatione conſecrationem immutabilitatis ſigillo, indiſſolubiliter Deo addicat, ejuſque cultui omnino conſecret. Nec minus certum eſt, religioſum ſtatum iis a quibus pro inſtitutionis ratione ſuſcipitur, emolumenta prorſus innumera comparare; receſſum a mundo & ab ejus periculis; contra ejuſdem illecebras tutum perfugium; ejus exemplorum contagioni, itemque ejuſdem moleſtiarum ærumnarumque acerbitati impenetrabile aſylum; longe plurima ad virtutis uſum adjumenta, quæ non occurrunt in negotiorum tumultu, quæ ſine intermiſſione mundum exagitant; jejunia, vigilias, ſenſuum afflictationem, propriæ voluntatis ſubjectionem per alienæ continuam executionem; documenta, lectionem, ſtudium, orationem, preces, auguſtum privilegium canendi continenter Altiſſimi laudes, cum cæleſtibus ſpiritibus indeſeſſe ad ejus tabernaculum vigilandi; intimi cum eo fovendi commercii, ſuavi in ejus ſinu ſervata tranquillitate; cum eo & de eo tantum vivendi.

Ob hæc pretioſa nimirum & alia tam multa emolumenta quæ in religioſo ſtatu continentur, minime dubitant Eccleſiæ Patres eum cum baptiſmo & martyrio comparare, eique eadem effecta tribuere, eamdem mercedem ei certo polliciti. „ Sane, inquit S. Bernardus, (*Serm. 3. ſuper Cantica.*) ſi martyrium „ quod efficit, ut ſanguis effluat, eſt horribilius, quia „ corpora membra lethiferi enſis aciei tradit: religio- „ ſa profeſſio, ea ſcilicet alia martyrii ſpecies, dura- „ tione acerbior duriorque eſt. “ *Illo quo membra reduntur ferro, horrore quidem mitius, ſed diuturnitate moleſtius.* Quam quidem doctrinam fulcit ſcholæ Angelus in hæc verba: *Excedit omne genus ſatisfactionis .... ſicut holocauſtum excedit omne ſacrificium, ut Gregorius dicit ſuper Ezechielem ...., unde legitur in vitis Patrum quod eamdem gratiam conſequuntur religionem intrantes, quam conſequuntur baptizati.* (*2. 2. quæſt. ultim. art. 3. ad 3.*)

Ejuſmodi eſt ſuper religioſi ſtatus excellentia & emolumentis conſtans Eccleſiæ Patrum doctrina quam quidem tam bene aſſecutus eſt, atque in tam bono lumine poſuit eloquens Auctor (D. de Roquelaure, Epiſcopus Silvanectenſis, unus e Quadraginta Academiæ Gallicæ.) ſermonis pronuntiati, die martis 1. Octobris an. 1771. in religioſarum S. Dionyſii Carmelitarum Eccleſia, ad profeſſionis veli a D. Ludovica Maria Galliarum ſumpti cæremoniam. „ Eſt is ſane ſermo ad „ eloquentiæ & veritatis typum excuſus, aptiſſimuſ- „ que ad excitandam magis in dies magiſque admira- „ tionem heroici animi roboris auguſtæ Principis, cu- „ jus inſigne mirumque ſacrificium & Eccleſiæ læti- „ tiam, & Religionis gloriam conficit. “ In hæc verba doctus & ſtrenuus cenſor (*a*) approbat eum ſermonem celebrem, adeoque idoneum ad ejus illuſtrem auctorem immortalitati commendandum, dum immortalitati commendat memorandam in omne tempus conſecrationem chriſtianæ virginis quæ ei argumentum præbet, olim *D. Ludovica Maria Galliarum*, nunc *ſpiritalis ſororis Thereſiæ S. Auguſtini.*

At quam excellens utiliſque ipſe per ſe religioſus ſtatus eſt, tam graves multiplicesque, quas ſuis ipſe ſectatoribus imponit, obligationes ſunt; eas ſcilicet hoc loco, & generatim quicquid ad ſolemnia religionis vota, & ad religioſum ſtatum refertur; pro ut hujus Operis ratio fert, diſcutere aggredimur.

(*a*) D. Riballerius, Domus & Societatis Sorbonicæ Doctor, & Theologicæ Facultatis Syndicus.

De religioſæ Caſtitatis Voto.

Religioſæ caſtitatis votum eſt ſolemnis promiſſio quam religioſi & religioſæ, profeſſionem edentes obſtringunt, fore, ut corporis integritatem Deo conſecrent, ab omni carnis voluptate, ſeu intra, ſeu extra matrimonium, abſtinentes, firmiterque prætarea ſtatuentes ſe, per occaſionum fugam, omniumque tentationum victoriam, quæ caſtitatis virtuti repugnant, animi integritatem eadem ſollicitudine ſervaturos. Hoc caſtitatis ſolemne votum, ſimul atque editum eſt, reddit nullum invalidumque, quodcunque deinde matrimonium inire quiſpiam contenderet; cum hoc ipſum ſimplici caſtitatis voto ſolum illicitum efficiatur; utrumque tamen in id conſpirat, ut ad eamdem continentiam adigat, & qui alterutrum tranſgrediuntur, peccatum duplex, contra caſtitatis virtutem unum, contra religionis virtutem alterum, & quod inde conſequitur, ſacrilegium perpetrent, quoniam ejuſmodi peccatum ſacræ obligationis, Deoque obſtrictæ promiſſionis violatio eſt.

De Paupertatis Voto.

Paupertatis votum in eo continetur, ut Deo quiſpiam ſe proprii nihil habiturum promittat, ita ſcilicet, ut nulla de re tamquam dominus, & ſine ſuperioris venia ſtatuere poſſit. Hanc ſancta Tridentina Synodus nobis religioſæ paupertatis notionem tradit: *Nemini igitur regularium, tam virorum quam mulierum, liceat bona immobilia, vel mobilia, cujuſcunque qualitatis fuerint, etiam quovis modo ab eis acquiſita, tamquam propria, aut etiam nomine conventus, poſſidere, vel tenere; ſed ſtatim ea ſuperiori tradantur, conventuique incorporentur. Nec deinceps liceat ſuperioribus bona ſtabilia alicui regulari concedere, etiam ad uſumfructum, vel uſum, adminiſtrationem, aut commendam. Adminiſtratio autem bonorum monaſteriorum, ſeu conventuum, ad ſolos officiales eorumdem, ad nutum ſuperiorum amovibiles, pertineat. Mobilium vero uſum ita ſuperiores permittant, ut eorum ſupellex ſtatui paupertatis quam profeſſi ſunt, conveniat: nihilque ſuperflui in ea ſit, nihil etiam, quod ſit neceſſarium, iis denegetur.* (*Seſſ. 25. de Regularibus, cap. 2.*)

Idem Concilium nos certos facit paupertatis votum non impedire, quominus religioſi in commune bona poſſideant, quandoquidem iis hujuſmodi poſſeſſionem concedit: *Concedit ſancta Synodus omnibus monaſteriis & domibus tam virorum quam mulierum, & mendicantium, exceptis domibus fratrum ſancti Franciſci Capuccinorum, & eorum qui Minorum de Obſervantia vocantur, etiam quibus aut ex conſtitutionibus ſuis erat prohibitum, aut ex privilegio Apoſtolico non erat conceſſum, ut deinceps bona immobilia eis poſſidere liceat.* (Cap 3.)

Conſecutiones quæ ex paupertatis voto, a Tridentina Synodo explicato ſuapte natura fluunt, hæ ſunt, illud ab iis religioſis violari, qui dederint aut acceperint, commodaverint aut alienaverint; retinuerint, mutaverint, abſumpſerint, deſtruxerint temporalem rem, pecuniæ pretio æſtimabilem, ſine ſuperioris venia, quia ſcilicet hi totidem proprietatis actus ſunt.

Idem de religioſo ſentiendum, qui re quapiam, abſque ſuperioris nutu uteretur, niſi forte res hæc ei neceſſaria foret, injuſteque a ſuperiore denegaretur; itemque de eo, qui ſibi liberum faceret ea uti ſecus ac conceſſa eſt, ex eave ſibi partem, vel donandam, vel aliter impendendam decerpere, aut, ne ſuperior repetat, eamdem celare. Eadem pariter eſt doni ratio, quam religioſus remitteret, rerumve quas ſumeret, bibendi ſolum licet aut edendi cauſa, ſuperiore non annuente. Eſt etiam contra religioſi ſtatus paupertatem, modeſtiam, ſimplicitatem peccare, molliora & cariora indumenta geſtare, picturas, ſupellectilem, vaſa quibus pretii non parum inſit, habere, pecuniam in ludum conferre, ſumptuoſa & ſplendida convivia parare, aut quaslibet alias inutiles expenſas adire. Superiores non minus quam ſimplices religioſi, paupertatis voto obſtringantur, ad ea omnia quod attinet, quæ eorum ſtatui neceſſaria non ſunt, quippe qui communium bonorum non abſoluti domini, ſed ſolum diſpenſatores ſunt.

Eſt hic expendendi locus, an religioſi & religioſæ, quin amiſſum paupertatis votum violent, penſiones habere poſſint. Earum uſus adeo communis eſt, ut tamquam intrinſece criminoſæ vix ac ne vix quidem omnes damnandæ videantur, quæcunque tandem conditiones iiſdem apponi poſſint. Videtur ergo dicendum cum bene multis gravibus caſuiſtis, periculoſas penſiones eſſe; ad abuſum trahi poſſe, atque adeo

ſæpe

ſæpe trahi: non paucis accidentariam quidem, ſed occaſionem tamen eſſe, ut, quod edidere, paupertatis votum tranſgrediantur; denique hujus voti perfectioni, nullo autem pacto ejuſdem eſſentiæ contrarias eſſe, dummodo eas, quæ ſequuntur conditiones comitentur; ut nempe religioſæ perſonæ non iiſdem addictæ ſint; earum ſe dominas & proprietarias non putent; eas non recipiant, niſi ſuperioribus annuentibus; acceptaſque apud eos remittant, vel apud depoſitarios ad eas cuſtodiendas præpoſitos; non eas pro ſuo ipſæ arbitratu, ſed pro ut re vere opus habuerint, expendant, atque ex animo paratæ ſint pati aliorum rationibus ex iiſdem conſuli.

Hujus deciſionis peremptoria ratio ea demum eſt, per penſiones omnibus quas diximus, conditionibus inſignitas paupertatis votum, quæ ejus vis & ratio eſt, nequaquam lædi, quandoquidem votum hoc promiſſione continetur, quam Deo religioſus obſtrinxit, fore, ut ipſe proprii nihil habeat, cujus ſcilicet proprietarius ſit, quo tamquam a nemine pendens dominus uti poſſit, quo frui, quodque, pro ut voluerit, tamquam bonum, quod ad eum pertinet, impendere liberum eidem ſit; ejuſmodi enim eſt proprietatis natura, quæ funditus paupertatis votum evertit. Jam vero penſiones conditionibus quas modo protulimus, inſignitæ hanc proprietatem non continent, eam, contra deſtruunt, & neceſſario removent, quoniam *frui, poſſidere, diſponere independentis domini jure*, & *uti ſolum ſubditi omnino ſubmiſſi, ſubordinati, dependentis titulo*, notiones duæ ſunt, quæ ſecum pugnant, ſe mutuo deſtruunt, & ſimul ſtare non poſſunt; ut proinde penſiones de quibus agitur in præſentia, non ſint ipſæ per ſe malæ, nec paupertatis voto, quoad ejus eſſentiam, contrariæ.

Fieri ergo non niſi per oſcitantiam, & ob non ſatis perſpectam paupertatis voti naturam potuit, ut obſervantia digniſſimi auctores duo (*a*) religioſas penſiones, tamquam ſuapte natura malas & criminoſas damnarent. Hi quidem reapſe paupertatis votum ita definiunt. „Paupertatis votum ſolemnis promiſſio eſt Deo, „ in probata religione, a quopiam obſtricta, per quam „ is non ſolum ſuorum omnium temporalium bonorum, jurium, arrogationumque, quæ habere poſſet, „ proprietati & dominio, verum etiam ſine ſuperioris „ venia de iis ſtatuendi, vel iiſdem utendi facultati „ irrevocabiliter nuntium remiſit. Ejuſmodi eſt, inquit auctor, ſolemnis voti paupertatis a caſuiſtis & „ canoniſtis tradita definitio; ex quo ſequitur, unanimi quidem eorum ſententia, religioſum, ſine „ abſtinentiæ, aut ſuperioris venia, nec poſſidere, nec „ ſumere, nec accipere temporale quicquam, ſeu ad „ cuſtodiam, ſeu ad uſum, ſeu ad ullam prorſus diſ- „ poſitionem poſſe, quia nihil horum niſi ad eum „ pertinet, qui rei proprietarius aut eſt, aut eſſe poteſt." (Collationum Tom. I. p. 69.)

Nos vero audemus aſſerere hanc, quoad ſolemne paupertatis votum, definitionem non eſſe numeris omnibus abſolutam; ac ſiquidem ea ad caſuiſtarum & canoniſtarum unanimitatem pertinet, hos ſuper hoc ſane capite unanimiter falli, quod autem dicimus, ita probamus.

1. Omnis definitio nitida clareque ſit, oportet; hæc vero ambigua & obſcura eſt ex duplici capite; quorum primum illud eſt, abdicationem quæ in paupertatis voto continetur, ad temporalia tantum bona referri, quæ deſerit qui mundum relinquit, non item ad ea quæ deinceps vel ſuo ipſius labore & induſtria, vel conſanguineorum amicorumve liberalitate acquirere poſſet. Alterum eſt, eam definitionem in dubio relinquere, an ea verba: „ is non ſolum ſuorum omnium temporalium bonorum, jurium, arrogationumque, quæ habere poſſet, proprietati & dominio irrevocabiliter nuntium remiſit," hanc, inquam definitionem in dubio relinquere, an ea verba *bonorum proprietatis* tantum, an vero omnium quoque jurium arrogationumque quæ vel in civili ſocietate, vel in religione haberi poſſent, afficiant, quod ambiguitatem & obſcuritatem parit, quæ maxime, ſi quid aliud, obvia, nec minus graves ſunt, quoniam enorme diſcrimen occurrit inter hæc duo, *proprietati temporalis omnis boni*, & *proprietati omnis juris arrogationiſque* valedicere. Religioſa perſona profecto jura plura, arrogationes plures habet; repugnatque in verbis ipſis juſta jura, juſtas arrogationes adeſſe, quin earumdem proprietas adſit, quandoquidem ſecus adeſſent ea ſimul & non adeſſent, quod repugnat. Eſt ergo definitio de qua agitur, obſcura & ambigua. Vitium primum.

2. Omnis definitio vera, juſta, exacta eſſe, non plus minuſve quam res definita patere debet. Jam vero paupertatis voti definitio, de qua ſermo eſt, nec juſta, nec vera, nec exacta eſt, & longius quam res definita protenditur. Non eſt juſta, non vera, non exacta, quia paupertatis voti falſam notionem exhibet, ſtatuens illud omnis temporalis boni, omnis juris, omnis arrogationis abdicatione eſſentialiter contineri; quod eſt abſolute falſum, quoniam religioſa perſona juribus & arrogationibus gaudet, quæ perſequi & exigere poteſt, quin ſuum paupertatis votum violat. An vero non ea jus ad ſuam a monaſterii bonis ſuſtentationem obtinet, nec ſuperior id ei denegans contra juſtitiam, contraque ſui inferioris jus peccarat? Ergo definitio quæ eſt præ manibus, nec vera, nec juſta, nec exacta eſt, multoque quam definita res, latius patet, quippe quæ definitam rem, hoc eſt, paupertatis votum & ultra protrahit, et omnis juris, omnis arrogationis, omnis proprietatis, omnis dominii abdicationem, abſque ullo diſcrimine complectatur; quod eo deveniret, ut renovaretur frivola quæſtio, quæ *Franciſcanorum panis* dicta, Joannis Papæ XXII. tempore, in eo verſabatur, utrum hi religioſi gauderent dominio & proprietate rerum quas comedebant, quaſque bibebant, quo ipſo tempore iis utebantur, an vero earum dominium ad Papam, ſeu ad Romanam Eccleſiam pertineret. Dicetur dubio procul non id auctorem ſibi velle, ejuſque mentem bonam eſſe. Ut lubet, per me licet. At ſi ejus mens bona eſt, non proinde minus claudicat ab eo tradita paupertatis definitio; quod equidem unum contendo.

De Obedientiæ Voto.

Obedientiæ votum eſt ſolemnis promiſſio quam Deo obſtringunt religioſæ perſonæ, ſe ſuis ſuperioribus dicto audientes fore, quicquid juſtitiæ, rationi, divinæ legi, ipſorum regulis & conſtitutionibus conſentaneum præceperint; id quod ſecum trahit abdicationem libertatis & voluntatis propriæ, ut hac ipſa alienæ ſubdatur.

Mandat ſacroſancta Synodus omnibus ſuperioribus, ut diligentiſſimam operam adhibeant, ne votum caſtitatis inter ſubditos periclitetur. Quibus etiam omnes occaſiones conſortii ineundi, ac familiaritatis cum mulieribus adimere adnitantur. (Concilium Cameracenſe, an. 1565. tit. 18. cap. 8.)

Mandat hæc Synodus omnibus monachis, & monialibus, religioſiſque, ut diligentiſſime paupertatis votum, tamquam ineffabilis cujuſdam & dulciſſimæ quietis cauſam cuſtodiant, neque proprietatis vitio violent. Caveant igitur, ne quid pecuniæ, aut alterius rei ſibi ita retineant, vel retinere deſiderent, ut communicari nolint eſſe commune; neve ad peculiares uſus eo utantur ſine ſuperioris conſenſu. (Cap. 9.)

Religioſi ad regulam quam ſunt profeſſi, præſcriptam vitam inſtituere & componere debent, atque in primis obſervare obedientiæ, paupertatis & caſtitatis vota, & præcepta ad votorum reſpective eſſentiam, nec non ad communem vitam, victum & veſtitum conſervanda pertinentia; ab his namque nunquam recedendum. Neque enim poſſunt a ſuperioribus ea quæ ad ſubſtantiam regularis vitæ pertinent, relaxari. Nam ſi illa quæ baſes ſunt & fundamenta totius regularis diſciplinæ, exacte non fuerint conſervata, totum corruat ædificium, neceſſe eſt. (Concilium Rothomagenſe, an. 1581. tit. *de Monaſteriis*.

Superiores atque præpoſiti omnium monaſteriorum & ordinum, omnem curam & diligentiam adhibeant, tam in capitulis provincialibus, quam in monaſteriorum etiam commendatorum viſitationibus, ut ipſorum inferiores ac ſubditi ex præſcripto ſuæ profeſſionis vitam inſtituant, & paupertatis, caſtitatis, obedientiæ, ac ſi quæ ſunt alia cujuſvis monaſterii peculiaria vota & præcepta, fideliter & inviolate obſervent. Ea enim quæ ad eſſentiam monaſticæ vitæ pertinent, certum eſt a ſuperioribus nullo modo poſſe remitti. (Concilium Burdigalenſe, an. 1583. tit. 25. *de Monaſt.*

Et quia experientia docet, diſciplinam religioſam eorum vitio ex parte collapſam eſſe, qui in religioſas familias intruſi, aut alia quavis ratione humana inducti potius, quam a ſancto Spiritu vocati fuerunt; diligentiſſime ſuperiores animum atque voluntatem eorum explorent, qui ad noviciatum, vel profeſſionem admittendi erunt; nec quemquam recipiant, aut profiteri ullo modo permittant, niſi de divina ejus vocatione, neque etiam perſeverandi

(*a*) P. Thorenterius, Oratorii, in *Diſſertatione de religioſa paupertate*, Pariſiis impreſſa, apud Barbotium, an. 1726. & D. Abbas Deſvilarſius, Officialis S. Claudii, Tom. I. *Collationum* Theologic. & Moral. ſuper *Officiis vitæ religioſæ*, Lugduni, apud fratres Periſſe, an. 1763.

Digitized by Google

vandi voluntate non obſcura, ſed perſpicua argumenta habuerint, licet pauciores futuri ſint religioſi. Sancta enim & religioſa paucorum congregatio, quantumvis magna imperorum hominum multitudine, Deo & hominibus acceptior eſt, & Eccleſiæ utilior.

Religioſi ad regula quam ſunt profeſſi, præſcriptum, vitam inſtituere & componere debent .... monaſteria reformentur ſecundum regulam quam profitentur. (Concilium Aquiſextienſe, an. 1585. tit. *de Monaſteriis*.

Ex his canonibus liquido conſtat religioſos & religioſas non ſua ſolum vota, ſed ſuas quoque regulas ſuaſque conſtitutiones ſervare debere, cum hoc tamen diſcrimine, quod regularum aut conſtitutionum quædam ſub mortalis peccati pœna obligant, aliæ ſub venialis peccati pœna tantum, aliæ denique nec ſub mortalis, nec ſub venialis peccati pœna obligant, præterquam in ſcandali aut contemptus caſu.

De Ætate ad ſolemnium Votorum Validitatem requiſita.

Super ætate ad ſolemnium votorum validitatem requiſita varietatis multum ſubiit Eccleſiæ diſciplina. S. Baſilius in ſuarum canonicarum ad Amphilochium Epiſtolarum decimo octavo canone id approbat, ut ad profeſſionem virgines ſuſcipiantur, cum ætatis annos ſexdecim aut ſeptendecim ſuperant, cumque earum vocatio ſatis probata fuit.

Trullana Synodus ætatis anno decimo in religionem aditum petere ſinit; *Qui ergo monachicum jugum eſt ſubiturus, ne ſit minor quam decem annorum natus, ejus quoque rei examinatione in præſulis arbitrio ſita, an augeri tempus conducibilius exiſtimet ad introductionem & conſtitutionem in vita monaſtica.* (Can. 40.)

Triburienſe, ad Rhenum, in Moguntina diœceſi, Concilium, an. 895. habitum voluntariam puellæ, ante ætatis annos duodecim, in monaſterio obligationem approbat: *Quæcunque virgo ſub patrocinio ante annos duodecim non coacta, ſed propria voluntate ſacrum velamen ſibi impoſuerit, annumque & diem, nullo repetente, velata permanſerit, ab eodem ſancto habitu nunquam recedat* (Can. 24.). Alia Concilia ad religioſæ profeſſionis validitatem, regulæ loco, ætatem afferunt, quæ ad matrimonii validitatem requiritur: *Quæ ſolet aptu nuptiis deputari*; atque Alexander Papa III. diſciplinam hanc approbavit in capite *Ad noſtram* quod octavum eſt ſub titulo *de Regularibus & transeuntibus ad Relig.* in Decretalibus. & in capite *Significatum*, quod undecimum eſt, eodem titulo. At Concilia quoque non defuere, quæ monialium profeſſionem ad viginti quinque annorum ætatem uſque protraherent; quemadmodum ſtatuit Carthaginenſis Concilii, an. 397 habiti canon quartus; vel ad quadraginta uſque ipſos ætatis annos; cujuſmodi eſt Cæſaraugustani Concilii, an. 381. habiti, can 8. & Agathenſis, an. 506. habiti, can. 10. conſtitutio.

Cardinalis Baronius (In Annalibus Eccleſiaſt. ad an. 458. n. 4.) memoriæ prodit, ad evitandas perturbationes in Eccleſia a parentibus excitatas, qui filias ſuas religioni nomen dare cogebant, ſummum Pontificem S. Leonem, hujus nominis primum mandaſſe, ut ne eædem ante quadraginta annorum ætatem velum ſumere poſſent, atque, ut hujus diſciplinæ executionem tutiorem redderet, apud Imperatorem Majorianum perfeciſſe, ut idem & ipſa ſanciret. Extat hujus Imperatoris lex ad Theodoſiani Codicis calcem, in Supplementi modum, lib. 4 tit. 8. *de Sanctimonialibus & Viduis, & de Succeſſionibus earum.*

Tridentina Synodus ad annos ſexdecim ætatem retulit, quæ ad ſolemnium votorum validitatem requiritur, ſtatuens, ut novitiatus, ſeu probatio ſaltem anni ſpatium a ſumpto habitu complectatur, nec novitii ad edendam profeſſionem recipi poſſint, antequam decimum ſextum ætatis annum compleverint. Huic ſanctioni concinunt Galliarum Concilia poſt Tridentinum habita. Bleſenſis conſtitutionis articulus vigeſimus octavus ſimilem diſpoſitionem continet; & ſecularium Galliæ curiarum juriſprudentia hac in re conſtans & firma eſt. (Monumenta Cleri, Tom. IV. p. 78.) *Quære* verb. NOVITIUS, ubi Tridentini Concilii decretum attulimus.

Extat menſe Martio an. 1768. Verſaliis datum Regis edictum quod religioſam profeſſionem ad annos unum & viginti quoad viros, & ad octodecim quoad puellas ſtatuit.

De Reclamatione, ſeu Reſiſtentione contra Vota ſolemnia.

Eccleſiæ diſciplina non eadem ſemper & una fuit, ad tempus quod attinet, quo liceret reclamare, hoc eſt, petere in integrum reſtitui contra vota quæ per coactionem edita fuerant. Ex noni, atque adeo decimi tertii ſæculi diſciplina, unus tantum annus ad reclamandum ſuppetebat: *Si intra annum non reclamaverint ad Principem, aut ad proprium Epiſcopum, vel ad miſſum dominicum, in clericatu permaneant.* Canon hic qui Moguntini Concilii, an. 813. celebrati vigeſimus eſt, ad religioſos ordines productus fuit, additusque Collectioni Gregorii Papæ IX. ſub titulo *de Regularibus & Transeuntibus ad Religionem*, cap. 2.

Annos quinque, a profeſſionis die, ad reclamandum contra edita vota, conceſſit Tridentina Synodus in hæc verba: *Quicunque regularis prætendat ſe per vim & metum ingreſſum eſſe religionem, aut etiam dicat ante ætatem debitam profeſſum fuiſſe, aut quid ſimile, velitque habitum dimittere quacunque de cauſa, aut etiam cum habitu diſcedere ſine licentia ſuperiorum, non audiatur, niſi intra quinquennium tantum a die profeſſionis; & tunc non aliter, niſi cauſas quas prætenderit, deduxerit coram ſuperiore ſuo & ordinario. Quod ſi antea habitum ſponte dimiſerit, nullatenus ad allegandam quamcunque cauſam admittatur, ſed ad monaſterium redire cogatur, & tanquam apoſtata puniatur; interim vero nullo privilegio ſuæ religionis juvetur. Nemo etiam regularis, cujuſcunque facultatis vigore, transferatur ad laxiorem religionem; nec detur licentia cuiquam regulari occulte ferendi habitum ſuæ religionis.* (Seſſ. 25. *de Regularibus*, cap. 19.)

Hanc diſciplinam Concilia poſt Tridentinum in Galliis habita receperunt; ejuſque decretum iiſdem propemodum verbis pleraque referunt, quæ proinde hoc loco referre inutile foret. His concinunt ſanctionis Januarii an. 1629. articulus 9. ſanctionis Februarii an. 1657. articulus 6. & ſanctionis an. 1666. articulus 9. iiſdem concinit curiarum quoque per regnum juriſprudentia. Ita judicatum per Pariſienſis parlamenti areſtum, menſe Junio an. 1612. perque alia plura. At in iis notatum, cum ratio quæ nullam reddidit profeſſionem, perpetua eſt, & poſt quinquennium perdurat, poſt quinquennium ipſum reclamari poſſe. Tridentina nimirum Synodus hoc temporis ſpatium quoad fluxa ſolum impedimenta definiit, quia ſubeſt præſumendi locus quempiam non alia de cauſa paſſum eſſe quinquennium elabi, quin reclamaret, quam quia ſuam ipſe profeſſionem ratam habuit firmavitque; adeoque cum qui profeſſionem edere coactus fuit, per eos annos quinque, aut etiam diutius perſtitiſſe coactionem probat, ejus querela poſt eumdem terminum recipitur, quia tum quidem præſumi non poteſt ſuo eum juri ceſſiſſe. Eſt etiam in Gallia communis opinio, in eum qui reclamationem ab ætatis in qua profeſſionem edidit, defectu repetit, annos quinque excurrere non debere niſi a die qua ſexdecim annos complevit, non autem a profeſſionis die, quemadmodum auctores quidam, Concilii textu ipſo nixi contendunt. Sequitur etiam Gallia Tridentinum Concilium, dum ordinarium, quoad votorum abrogationes, judicem ſtatuit; at illud non ſequitur, dum mandat, ut regularis ſuperior ſit judex; hic ſolum debet in jus vocari, quia pars potius ipſe eſt quam judex.

Religioſi qui contra ſua vota reclamant, in ea ſunt conſuetudine, ut Romam confugiant, a Papa obtinendi cauſa reclamationis Breve ad diœceſis officialem miſſum, in qua profeſſionis monaſterium exiſtit. At communis opinio eſt hoc reſcriptum nequaquam neceſſarium eſſe, ne tum quidem, cum reclamans annos quinque a Tridentino Concilio præſcriptos excurrere paſſus eſt; ſufficit nempe, ut is recta pergat ad ordinarii officialem, qui, *auctoritate ordinaria*, competens judex eſt. At ſeu reſcriptum ei ſuppetat, ſeu non, eadem eſt agendi ratio; mandatur æqua partium quarum intereſt, propinquorum conſanguineorum ſcilicet, ac ſuperioris regularis in jus vocatio.

Reclamationis cauſæ trahuntur e multiplici facti ſpecie, in qua religioſam profeſſionem nullam eſſe contigit; videlicet, 1. cum quiſpiam eam emittere coactus fuit; 2. cum ea ſit edita ante completos ſexdecim ætatis annos; 3. cum eadem ante novitiatus anni finem emiſſa eſt, niſi ad hoc temporis ſpatium quod continuum & ſine intermiſſione eſſe debet, contrahendum impetrata fuerit a ſummo Pontifice diſpenſatio; 4. cum perſona edendæ profeſſionis, vel in tali monaſterio edendæ incapax eſt; cauſa exempli, perſona conjugata profeſſionem edere non poteſt ſine ſuæ partis conſenſu; mas in feminarum monaſterio, in monaſterio virorum femina; hermaphrodita in neutro; 5. nulla etiam profeſſio eſt, quæ apud ſuperiorem fit, qui non eſt legitimus, aut coloratum titulum non habet, ut Superioris munus obeat. Omnis hæc nullitatis

genera

Digitized by Google

genera in Gallia vim obtinent. Viget ibidem nullitas illa, ſi nempe publice, hoc eſt, coram aliquibus teſtibus qui alii quam religioſi ſint, vota pronuntiata non fuerint, quia ibi profeſſiones tacitæ non agnoſcuntur; ſi præterea non eſt data opera, ut juridicum in modum profeſſio in acta referretur, prout an. 1667. conſtitutio, an. 1736. a Ludovico XV. renovata præſcribit.

Reclamationis cauſæ per authenticum actum, apud notarios tranſactum deductæ eſſe debent; & his actus ſuperiori vel ordinario ſignificandus eſt, intra quinquennium, niſi probetur ſemper vim perſtitiſſe. Judicatum fuit ſimplices denuntiationes ſuper novitiatus defectu, apud notarios, intra quinqeennium editas religioſo non prodeſſe, qui ſub profeſſionis habitu decennium tranſegerat, omneſque ordines ſub paupertatis titulo ſumpſerat. Judicatum etiam fuit in Toloſano parlamento, menſe Aprili an. 1665. profeſſionem quæ per vim edita fuit, quamque intra quinqeennium reclamatio ſecuta eſt, per annorum quinque, poſtquam timor deſiit, ſilentium firmari.

Religioſus qui intra profeſſionis quinquennium reclamavit, & cujus vota declarata fuere nulla, eſt ſucceſſionum, legatorum & donationum capax. Si monialis eſt, ei dos reſtituenda. *Vide* Monum. Cleri, T. IV. pag. 186. & ſeq.

De Dote, ſeu Dotatione religioſa.

Religioſa dos, ſeu *dotatio* nuncupatur pecunia, aliæve temporales res quas religioſi aut religioſæ recipiunt, eorum earumve nomine, qui ad profeſſionem in eorum monaſteriis edendam admitti petunt.

Nemo unquam prohibitus fuit ſua temporalia bona monaſteriis donare, quibus ſe per religioſam profeſſionem addicere cupit, dummodo ejuſmodi donationes ſint omnino liberæ & voluntariæ, nec fiant tanquam pretium, aut veſtitionis vel profeſſionis interitu, aut cum ſtipulatione, ſeu ex eorum earumve qui monaſteria ingrediuntur, ſeu ex conſanguineorum amicorumve, ſeu denique ex monaſteriorum parte, quæ novitios admittunt. At, ſeu veſtitionis, ſeu profeſſionis cauſa, pecuniam vel quodvis aliud temporale bonum exigere, ſemper illicita & ſimoniaca exactio fuit, æque reprobata a naturali jure, quod ullum temporale bonum ob rem ſpiritualem exigi vetat, atque a jure eccleſiaſtico, quemadmodum meridiana luce clarius fieri cuiqua patet, ſi quidem ſummorum Pontificum decretales epiſtolas & Conciliorum canones legerit, in quibus hæ criminoſæ exactiones acerrime graviſſimeque, ſi quid aliud, interdicuntur. Ex omnibus, ſuper hoc negotio, Pontificum Decretalibus eam unam laudabimus, quam ab Urbano V. (Extr. c. 51. *de Simon.*) editam adoptavit deinde renovavitque Gregorius XI. In hac igitur laudati Pontifices duo *exſecrandum ac deteſtabilem abuſum* eſſe pronuntiant, ab iis qui religioſæ vitæ profeſſionem edent, pecuniam, gemmeos anroſve ornatus, convivia, ſeu quidvis aliud, etiam ad pios uſus conferendum, directe vel indirecte petere, aut exigere; prohibentque, excommunicationis indicta pœna, ne quid horum in poſterum fiat, eam unam veniam dantes, ut cum gratiarum actione recipiatur, quod ultro, ex plena integraque libertate alicui te, omnique pactione ceſſante, ab iiſdem oblatum fuerit.

Non minus firmi, nec minus acres ſuper hac Eccleſiæ gravi diſciplina ſunt Conciliorum canones. Nicænum ſecundum generale Concilium, an. 787. ſub Adriani Papæ I. pontificatu, celebratum tanquam ſimoniacas, divinoque juri contrarias damnat pecuniæ exactiones quæ tum ob ingreſſum in religionem, tum ob ordinis ſuſceptionem, præſtantiæque depoſitionis pœnam in abbates & abbatiſſas, qui hoc ſe crimine obſtringunt: *In tantum inolevit avaritia facinus in rectores Eccleſiarum, ut etiam quidam eorum qui dicuntur religioſi viri atque mulieres, obliviſcentes mandatorum Domini, decipiantur, & per aurum introitus (in græco, receptiones) accedentium tam ad ſacrorum ordinem, quam ad monaſticam vitam efficiant. Unde fit, quorum initium improbabile eſt, omnia ſint projicienda, ut magnus ait Baſilius. Neque enim Deo per mammona ſervire licet. Si quis ergo inventus fuerit hoc faciens, ſiquidem Epiſcopus, vel abbas exiſteris, vel quilibet de ſacrato collegio, aut deſinat, aut deponatur, juxta ſecundam regulam ſancti Chalcedonenſis Concilii; abbatiſſa vero ejiciatur de monaſterio, & tradatur in alio monaſterio ad ſubjectionem; ſimiliter & abbas qui non habuerit manus impoſitionem presbyteri. Porro quæ filiis a parentibus dantur more dotis, vel ſi qua ex propriis rebus acquiſita afferuntur, profitentibus his qui ea offerunt Deo dicanda (in græco, dicata), definimus, ſive perſeveraverint, ſive exierint, manere illa in monaſterio ſecundum repromiſſionem ipſorum, niſi fuerit culpa prælati.* (Can. 16.)

Audivimus, quod quidam abbates, cupiditate ducti præmia pro introeuntibus in monaſterium requirant. Ideo placuit nobis & ſanctæ ſynodo, ne pro ſuſcipiendis in ſancto ordine fratribus, nequaquam pecunia requiratur; ſed ſecundum regulam ſancti Benedicti ſuſcipiantur. (Concilium Francofurtenſe, ſeu Francofordienſe, an. 794. can. 16.)

Quoniam ſimoniaca labes adeo plerasque moniales infecit, ut vix aliquas ſine pretio recipiant in ſorores, paupertatis prætextu volentes hujuſmodi vitium palliare; ne id de cætero fiat, penitus prohibemus; ſtatuentes, ut, quæcunque de cætero talem pravitatem commiſerit, tam recipiens, quam recepta, ſive ſit ſubdita, ſive prælata, ſine ſpe reſtitutionis, de ſuo monaſterio expellatur, in locum arctioris regulæ, ad agendam perpetuam pœnitentiam, retrudenda. De his autem, quæ ante hoc ſynodale ſtatutum taliter ſunt receptæ, ita duximus providendum; ut remotæ de monaſteriis quæ perperam ſunt ingreſſæ, in aliis locis ejuſdem ordinis collocentur. Quod ſi propter nimiam multitudinem, alibi forte nequiverint commode collocari, ne forte damnabiliter in ſæculo evagentur, recipiantur in eodem monaſterio diſpenſative de novo, mutatis prioribus locis, & inferioribus aſſignatis. Hoc etiam circa monachos & alios regulares decernimus obſervandum. Verum ne per ſimplicitatem, vel ignorantiam ſe valeant excuſare, præcipimus, ut diœceſani Epiſcopi ſingulis annis hoc faciant per ſuas diœceſes publicari. (Concilium Lateranenſe, an. 1215. can. 64.). *Quære* SIMONIA.

Regni leges hac in re cum Eccleſiæ legibus congruunt; & declaratio menſis Aprilis an. 1693. apud Pariſienſe parlamentum, die 7. ſequentis Maji in acta relata certam & uniformem ſuper hoc capite juriſprudentiam ſtatuit, quæ per univerſam Galliam regulæ loco eſt. Poſtquam enim, in præambulo, ſancita decreta, edicta, ſtatuta, ad perſonarum receptionem ſpectantia, quæ ingrediuntur in monaſteria, ut ibidem religioſam profeſſionem amplectantur, executioni mandari juſſit; omnes prælatos prælataſque vetat, receptionis, ſumptionis habitus, & profeſſionis intuitu & conſideratione, directe vel indirecte quicquam exigere. Carmelitarum tamen, monialium ſanctæ Mariæ; Urſulinarum monaſteriis, aliiſque quæ fundata non ſunt, quæque inſtituta ſunt poſt an. 1600..... eam Sua Majeſtas veniam dat, ut ad perſonarum ſuſtentationem, quæ ibidem habitum ſumunt, & profeſſionem edunt, penſiones fructuarias, ſeu ad vitæ tempus recipiant... ea lege, ut dictæ penſiones, Pariſiis quidem & in cæteris urbibus quibus parlamenta ſunt, 500. in reliquis vero per regnum locis, 350. librarum ſummam non ſuperent. Eam quoque facultatem Sua Majeſtas memoratis monaſteriis concedit, ut mobilia bona, veſtes & alia, ad religioſarum ingreſſum prorſus neceſſaria recipiant ad ſummam uſque librarum 2000. ſemel ſolutam, in urbibus, ubi parlamentorum curiæ inſtitutæ ſunt, & 1200. in urbibus locisque cæteris; quod ſi perſonarum quæ in dicta monaſteria ingrediuntur, conſanguinei & hæredes nolint, aut nequeant dictas in vitam penſiones certas tutaſque reddere, dictis ſuperioribus liceat pecuniæ, aut immobilium bonorum, dictarum penſionum locum tenentium ſummas recipere, modo dictæ ſummæ, ſeu ex pecunia, ſeu ex immobilium bonorum valore fuerint, non ſuperent libras 8000. in urbibus, ubi extant parlamenta, alibi vero 6000.... Cæteris monaſteriis, abbatiis etiam & prioratibus, quibus e fundatione reditus ſuppetunt, ſiquidem ad religioſarum ibidem exiſtentium numerum ſuſtentandum haud ſibi ſatis in bonis eſſe contenderint, ea data venia, ut ſuorum redituum onerumque ſtatum Epiſcopis exhibeant, e quorum ſignificatione concedi poterit, ut penſiones, pecuniæque, aut immobilium, ad valorem paulo ante expreſſum, bonorum ſummas recipiant.

At, inquiet fortaſſe quiſpiam, conventus qui pauperes ſunt, ſubſiſtere non poterunt, quin id exigant, quod ad eorum earumve, quos recipiunt, ſuſtentationem neceſſarium eſt. Ad hanc difficultatem reſpondit Tridentina ſynodus, (ſeſſ. XXV. cap. 3. *de Regular.*) mandans, ut monaſteria, ſive paupertate laborent, ſeu divitiis affluant, eum tantum numerum recipiant, cui vel per proprios reditus, vel per conſuetas eleemoſynas, ſuſtentando ſint; *In prædictis autem monaſteriis & domibus tam virorum quam mulierum, bona immobilia poſſidentibus vel non poſſidentibus, is tantum numerus conſtituatur, ac in poſterum conſervetur, qui vel e redditibus propriis monaſteriorum, vel ex conſuetis eleemoſynis commode poſſit ſuſtentari.*

At, ſubdetur & illud, repletis omnibus & ſingulis mona-

Digitized by Google

monaſteriorum ſtationibus, ergo præter eum numerum accedentes quique, licet rite vocati, omnino rejiciendi erunt.

Reſponſio in promptu eſt, eos recipi licere, ſequentibus conditionibus, 1. Nulla erit cum iis eorumve conſanguineis pacto, aut ſtipulationi locus; iis ſolum ſignificabitur, monaſterium ſuppeditendæ ſuſtentationi non eſſe, fore tamen, ut recipiantur, ſi, quod ad eamdem ſuſtentationem neceſſarium eſt, conferre voluerint. 2. Fructuoſa ſolum petetur penſio, tamdiu ſolvenda, quamdiu monaſterium ſine incommodo ſuſtentationem præbere non poterit. 3. Si conſanguinei per ſummam ſemel ſolutam ſe liberare, quam fructuoſæ, ſeu annuæ penſionis oneri ſubeſſe maluot, eorum voto acquieſci poteſt. 4. Seu accipiatur annua penſio, ſeu ſemel ſoluta ſumma, ita eſt componendus animus, ut monaſterii indigentia, non accedente veſtitio aut profeſſio acceptioni cauſam præbeat. 5. Nec perfici, ut dos omnino aut ex parte ſolvatur, antequam novitius ad profeſſionem recipiatur, nec ſuper eadem dote ſeu ſtipulatio, ſeu contractus, ſeu, per verba, conventio, ante id temporis, iniri poteſt, etiamſi de mala conſanguineorum fide ſuſpicioni locus eſſet; in hac facti ſpecie, actum ſolummodo, qui potentia receptionem ſequeretur, cdi liceret, quo per annuam penſionem monaſterio caveretur. Videri poſſunt, Hermantii Tractatus *de Eccleſia canonica ad puellarum in monaſteria receptionem agendi ratione*, typis editus an. 1670. Pariſiis, apud *Savreux*; *Chriſtianæ & Religioſæ Perfectionis Principia*, Tom. II. pag. 378. & ſeq. Pariſiis, an. 1748. apud *Deſaint & Saillant*; *Collationes theologicæ & morales ſuper religioſæ vitæ præcipuis officiis*, auctore Abbate Deſvillart, Tom. II. Tomus IV. Monumentorum Cleri, pag. 1569. & ſeq. *Quære* SIMONIA.

De regulari Clauſura.

Clauſura vocabulum derivatur e *clauſtro*; & prout religioſorum religioſa umque communis eſt, obligationem deſignet ab utriſque initam, ut receſſum cuſtodiant; ſuiſque in clauſtris permaneant, quin inde ipſi egredi, eove quempiam admittere niſi ex Eccleſiæ legibus, aut propriis conſtitutionibus poſſint. At religioſorum clauſura ab ea quæ religioſarum eſt, quoad capita plura differt; & hinc ob cauſam de utraque ſeorſim agi neceſſum eſt.

Religioſorum Clauſura.

Religioſorum clauſura, prout in præſentia ſe habet, in eo eſt poſita, ut iis haudquaquam liceat e ſuis monaſteriis egredi, ſine ſuperioris venia, aut pati in ea ullam alterius ſexus perſonam ingredi, quæ ad rationis uſum pervenerit, præter perſonas aut caſus, quibus Eccleſia exceptionem adhibuit.

Hujus aſſertionis prima pars generali conſuetudine nititur, quæ vim legis obtinet, efficitque, ut in omnibus religioſis ordinibus, eorum temeritas qui ſine ſuperioris venia egrediuntur, tamquam grave, adeoque ſevere puniendum erratum ſpectetur. Eidem fulcro eſſe poſſunt, quæ ſequuntur Tridentini Concilii verba, (Seſſ. XXV. *de Regularib.* cap. 4.) tametſi directe præcipueque eos tantum egreſſus ſpectent, qui ad itinera fiunt: *Non liceat regularibus a ſuis conventibus recedere, etiam prætextu ad ſuperiores ſuos accedendi, niſi ab eiſdem miſſi, aut vocati fuerint.* Egrediendi facultate a ſuperiore non impetrata, interdictioni fundamento eſt etiam obedientiæ votum quod ſuperioris voluntati religioſum ſubdit, adeoque efficit, ut idem, eo invito, aut inſcio, a veniam non dante, e monaſterio pedem efferre non poſſit. Ejuſmodi egreſſus ſoapte natura lethale peccatum eſt, quippe qui obedientiæ voto, & conſuetudini in omnibus religioſis ordinibus univerſim ſervatæ contrarius eſt, ne quid de peculiaribus legibus dicam, quæ eumdem vetant.

Aſſertionis, quoad regularium clauſuram, pars altera nititur Bulla, *Decet Romanum Pontificem*, Romæ datam die 16. Julii an. 1570. a Pio V. quæ explicat Bullam aliam quam idem ſanctus Pontifex Octobris die 23. an. 1566. ibidem dederat, quæ incipit his verbis: *Regularium perſonarum*. Hæ Bullæ in regularium monaſteria quamlibet puellam in rationis ætate verſantem, aut mulierem ingredi vetant, indicta pœna excommunicationis majoris, ipſo facto ſubeundæ, & Papæ reſervatæ quoad eas quibus eo penetrandi temeritas fuerit, & ſuſpenſionis a divinis, itemque privationis officii, & habilitatis ad ullum in poſterum poſſidendum quoad religioſos qui hujuſmodi ingreſſibus favere auſi fuerint. Excipiuntur vulgo ab hac lege Imperatrices, Reginæ, ſupremæ Principes, aut quæ, quin ſupremæ Principes ſint, regio ſanguine cretæ ſunt; excipiuntur etiam quæ ſuos ſibi cum a comitatu, & monaſteriorum fundatrices. Per monaſterium porro, cujus aditu prohibentur feminæ, intelligi debent, clauſtrum, dormitorium, triclinium, culina, & interna monaſterii officia cætera. Eccleſia, chorus, ſacriſtia, colloquii exedræ, vulgo parlatoria, in eriores areæ non cenſentur regularia loca quorum ingreſſus ſit feminis interdictus, dummodo in ea, quin per monaſterium tranſeant, ingredi poſſint. Sunt qui idem de hortis ſentiant, qui monaſteriis contigui ſunt; at alii contra ſtant, & horum opinio eſt quoad uſum tutior, itemque eorum qui ingreſſum in monaſterie, ſi qua muri ruina contigerit, feminis interdictum putant.

Contendunt bene multi, quoniam Pii V. æque ac Gregorii XIII. quoad clauſuram, Bullæ in Gallia receptæ ſunt, feminas quæ virorum cœnobia ſubeunt, & religioſos qui eas in eadem admittunt, in cenſures aliaſque pœnas quas memoratæ Bullæ inferunt, non incidere, quamvis alioqui graviter peccent in conſuetudinem generatim receptam quæ hujuſmodi ingreſſus prohibet, & cui ineſt legis vis. Verum iis ipſis in locis, in quibus hæ bullæ receptæ ſunt, feminis in religioſorum clauſtra ingredi licet, cum ibidem ſacrum fit, aut habetur ſermo, aut fit proceſſio.

Clauſura Monialium.

Etſi receſſus nullo non tempore chriſtianis virginibus Deo conſecratis ſedulo graviterque commendatus fuerit, clauſura tamen, prout in præſentia quidem ſe habet, non ſemper iiſdem, tamquam eſſentiale earum ſtatus officium, præſcripta fuit. Fuere ſæcula, quibus eæ ſuos apud conſanguineos, aut in communitatibus quidem, non ita tamen ſeptis concluſiſque vitam agebant. Accurata porro clauſuræ veſtigia cernuntur a ſexto ſæculo, & deinceps, quemadmodum probant ex eo tempore celebrata Concilia quorum canones efferendos ſuſcipimus.

Monaſteria puellarum non niſi probatæ vitæ, & ætatis provectæ (al. perfectæ) ad quaſcunque earum neceſſitates, vel miniſtrationes permittantur intrare. Ad faciendas vero Miſſas qui ingreſſi fuerint, ſtatim, expleto miniſterio, egredi feſtinabunt; alias autem nec clericus, nec monachus juvenis ullum ad puellarum congregationem habebit acceſſum, niſi hoc aut paterna, aut germana neceſſitudo probetur admittere. (Concilium Epaonenſe, an. 517. can. 38.)

Ut nullus Epiſcopus, presbyter, diaconus, clericus, vel quicunque ſæcularis, niſi probatæ vitæ, & ætatis provectæ, præter utilitatem, aut quamcunque reparationem monaſteriorum, ad quaſcunque earum neceſſitates habitare, aut ſecretas collocutiones habere præſumant; nec extra ſalutatorium, aut oratorium ulterius ingredi permittantur. (Concil. Matiſconenſe, an. 581. ſeu 582.)

Ut nulla abbatiſſa duo monaſteria præſumat habere, nec extra monaſterium licentiam habeat exire, niſi hoſtilitate cogente.... ſimiliter nec illa monacha extra monaſterium exire debeant. (Concilium Vernevilleoſe, an. 755. can. 6.)

Comperimus etiam quoſdam canonicos & monachos, poſthabito religionis ſuæ pudore, monaſteria ſanctimonialium, tam monacharum, quam canonicarum, inconſulto Epiſcopo ſuo, impudenter atque irreverenter adire.... quod factum, quia nec canonice, nec monaſtice congruit propoſito, prorſus interdicimus; niſi forte cauſa prædicationis, aut certe inevitabilis neceſſitas id facere coegerit; & hoc nullatenus ſine licentia Epiſcopi, aut illius qui vice illius fungitur, fieri præſumatur. (Concil. Pariſienſe, an. 829. Part. I. cap. 46.)

Subſecuta Concilia eaſdem interdictiones continent; at lex, quæ a tertii decimi ſæculi fine fuit veluti baſis loco cæteris aliis quæ ſuper monialium clauſura poſt tempus illud editæ fuere, eſt Bonifacii Papæ VIII. celebris Decretalis *Periculoſo*, inſerta Libro primo Tomi XVI. *de Statu Regul. in Sexto*, & ad an. 1298. emiſſa, per quam ſummus is Pontifex „ omnibus monialibus *præſentibus & futuris*, cujuſcunque religionis & ordinis fuerint, & ubicunque degant, mandat, ut ſuis in monaſteriis, ſub perpetua clauſuræ lege, deinceps commorentur, nec monialium ulli, tacite vel expreſſe profeſſæ, quacunque demum cauſa ſeu ratio ſubſit, conceſſum ſit, aut vero concedi poſſit, ut a monaſterio in poſterum exeat, niſi eo forte ac tam gravi morbo evidenter laboret, ut ſine gravi periculo aut ſcandalo cum cæteris verſari nequeat; & nulla minus honeſta aut ſuſpecta, atque adeo nulla honeſta, omniſque reprehenſionis expers perſona, ulla unquam ratione, niſi ob æquam ex-

„ plo-

Digitized by Google

„ ploratamque cauſam, & cum peculiari ejus venia,
„ ad quem pertinebit, ad moniales ingredi, vel acce-
„ dere poſſit; ut eædem a mundi aſpectu ſegregatæ
„ poſſint Deo liberius ſervire; & ab omnibus remiſſio-
„ nis occaſionibus remotæ, ſuum ac animum ſuumque
„ corpus in omni ſanctitate accuratius ſervent. “

Hanc prudentiæ conſonam decretalem Epiſtolam Tridentina ſynodus (ſeſſ. XXV. cap. 5. *de Clauſura Monialium.*) confirmavit, eamdemque toti chriſtiano orbi agendi regulam eſſe voluit: *Bonifacii octavi Conſtitutionem, quæ incipit*, Periculoſo, *renovans ſancta ſynodus, univerſis Epiſcopis, ſub obteſtatione divini judicii, & interminatione maledictionis æternæ, præcipit, ut in omnibus monaſteriis ſibi ſubjectis, ordinaria, in aliis vero, apoſtolica auctoritate, clauſuram ſanctimonialium, ubi violata fuerit, diligenter reſtitui, & ubi inviolata eſt, conſervari maxime procurent; inobedientes atque contradictores per cenſuras eccleſiaſticas, aliaſque pœnas, quacunque appellatione poſtpoſita, compeſcentes; invocato etiam ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachii ſæcularis .... nemini autem ſanctimonialium liceat poſt profeſſionem exire a monaſterio, etiam ad breve tempus, quocunque prætextu, niſi aliqua ex legitima cauſa, ab Epiſcopo approbanda; indultis quibuſcunque & privilegiis non obſtantibus. Ingredi autem intra ſeptum monaſterii nemini liceat, cujuſcunque generis aut conditionis, ſexus vel ætatis fuerit, ſine Epiſcopi, vel ſuperioris licentia in ſcriptis obtenta, ſub excommunicationis pœna, ipſo facto incurrenda. Dare autem tantum Epiſcopus, vel ſuperior licentiam debet in caſibus neceſſariis; neque alius ullo modo poſſit, etiam vigore cujuſcunque facultatis, vel indulti hactenus conceſſi, vel in poſterum concedendi.*

Provincialia Concilia poſt Tridentinum habita eaſdem diſpoſitiones continent, & peculiariter Melodunenſis cœtus, an. 1579. coactus qui ſemper in Gallia tamquam nationale Concilium ſpectatus fuit: idemque ſtatuunt Gallorum Regum ſanctiones & parlamentorum areſta. Videri poſſunt, ad clauſuram quod attinet, Henrici III. ad Bleſenſes Regni Ordines, an. 1579. mandatum, art. 31. quod Ludovicus XIII. in ſuo mandato menſis Januarii an. 1629. art. 4. confirmavit; articulus 19. edicti Ludovici XIV. Aprili menſe an. 1695. in omnibus parlamenti inter acta relati; articulus 33. conſtitutionis ad generalium regni Ordinum qui an. 1614. Lutetiam Pariſiorum convenerant, eccleſiaſticam cameram miſſæ; areſta parlamentorum, Pariſienſis, die 18. Februarii an. 1697. Toloſani, die 13. Julii an. 1634. &c.

Hæc omnia monumenta & alia plura quæ a nobis afferri poſſent, probant, quam neceſſaria ſit, & quam late pateat quoad omnes moniales clauſura, cujus ea demum vis & ratio eſt; 1. ut ne moniales quidem quæ regularibus ſubſunt, e monaſterio, ſine urgentis neceſſitatis cauſa, & ſine Epiſcopi de ſcripto venia, egrediantur, 2. ut moniales ipſæ pati non poſſint, ullam unquam perſonam ingredi, cujuſcunque ſexus ætatiſque fuerit, ſine Epiſcopi, vel regularis ſuperioris in ſcriptis venia, & ſine evidenti ſummaque *neceſſitate*, ut loquuntur ſacri canones quos Ludovicus XIV. in edicto an. 1695. & Ludovicus XV. in declaratione an. 1742. ſervandos mandarunt. Ergo nec moniales, ubi externi verſantur, nec externi, ubi moniales exiſtunt, pergere poſſunt, quemadmodum Cardinalium, Tridentini Concilii interpretum ſacra congregatio declaravit. Non ergo vel minimus eſt ibidem locus qui utriſque communis eſſe poſſit. Ex hoc nimirum principio ducenda oratio eſt, ut controverſiæ quæ numero plures ſuper rebus ad monialium clauſuram ſpectantibus ſuboriri poſſunt, dirimantur. Conſuli poſſunt in hoc negotio Tractatus P. Florentii Boullangerii, Recolleti a provincia S. Dionyſii, ſuper monialium clauſura, qui ſuperiore ineunte ſæculo Pariſiis prodiit; Joſephi Gibalini Tractatus alter qui an. 1648. lucem aſpexit, hoc titulo: *De Clauſura Regularium*; nec non Tractatus D. Thierſii, an. 1681. typis editus; potiſſimum vero D. Cherrerii, canonici regularis congregationis noſtri Salvatoris, & proprii parochi S. Hilarii in Barreſia, Tractatus Pariſiis apud Deſprez, an. 1764. ut ajunt, *in* 12. impreſſus, cujus compendium nos exhibuimus in Supplemento Dictionarii univerſalis Scientiarum eccleſiaſticarum, verb. *Clauſura Monialium.*

Monialium Confeſſarii.

Super hoc argumento ſuam ita mentem aperit Tridentina ſynodus: (ſeſſ. XXV. cap. 10. *de Regularib.*) *Attendant diligenter Epiſcopi, & cæteri ſuperiores monaſteriorum ſanctimonialium, ut in conſtitutionibus earum admoneantur ſanctimoniales, ut ſaltem ſemel ſingulis menſibus confeſſionem peccatorum faciant, & ſacroſanctam Euchariſtiam ſuſcipiant; ut eo ſe ſalutari præſidio muniant ad omnes oppugnationes dæmonis fortiter ſuperandas.*

Præter ordinarium autem confeſſorem, alius extraordinarius ab Epiſcopo, & aliis ſuperioribus bis aut ter in anno offeratur, qui omnium confeſſiones audire debeat.

Ex articulo 35. conſtitutionis de Regularibus, nullus ſeu ſæcularis ſeu regularis ſacerdos, quæcunque demum exemptio prætexatur, deputari poteſt, tam ex ordine, quam extra ordinem, ut monialium confeſſiones audiat, quin id peculiariter e diœceſano Epiſcopo approbatus commiſſumque ſit; quod ſi confeſſarios non, ut par eſt, officio ſuo fungi contingerat, Epiſcopi, poſtquam ſuperiores monuerint, ut eos revocent, ni juſſa fecerint, eos ſua ipſi auctoritate amovere poterunt.

Articulus hic cum Gregorii XV. Bulla quæ incipit *Inſcrutabili*, eumque provincialibus Conciliis pluribus, Tridentino poſterioribus congruit.

Non deputentur monialibus confeſſarii, neque aliorum ſacramentorum, & officii divini miniſtri, niſi de Epiſcopi conſenſu, & prævio examine, per eum, aut etiam vicariam faciendo. (Concil. Rothomagenſe, an. 1581. tit. *de Monaſteriis*, n. 30.)

Confeſſores monialium, antequam ad ſuum munus admittantur, ab Epiſcopis examinentur, & præter confeſſores ordinarios, ab iiſdem alii confeſſores extraordinarii ſeligantur, qui ſingulis annis bis aut ter earum confeſſiones audiant. (Concilium Bituricenſe, an. 1584. tit. 37. *de Monaſteriis.*)

Burdigalenſe Concilium, an. 1624. celebratum recepit enuntiavitque Gregorii XV. Bullam *Inſcrutabili*, quæ ſuper hoc capite palmaris eſt.

De Monaſteriorum, itemque Religioſorum & Religioſarum Tranſlatione.

Tridentina ſynodus (ſeſſ. XXV. cap. 5. *de Regular.*) eam Epiſcopis aliiſque ſuperioribus auctoritatem tribuit, ut, cum neceſſarium aut expediens judicaverint, religioſarum monaſteria ruri ſita in urbes & oppida transferant: *Et quia monaſteria Sanctimonialium, extra mœnia urbis vel oppidi conſtituta, malorum hominum prædæ, & aliis facinoribus ſine ulla ſæpe cuſtodia ſunt expoſita; curent Epiſcopi & alii ſuperiores, ſi ita videbitur expedire, ut ſanctimoniales ex iis ad nova, vel antiqua monaſteria intra urbes, vel oppida frequentia reducantur, invocato etiam auxilio, ſi opus fuerit, brachii ſæcularis; impedientes vero, vel non obedientes per cenſuras eccleſiaſticas parere compellant.*

Sanctionem hanc inſtaurarunt Concilia, Rothomagenſe, an. 1581. Remenſe, an. 1583. Bituricenſe, an. 1584. Narbonenſe, an. 1609.

Mandatum menſis Decembris an. 1606. injungit Epiſcopis, aliiſque ordinum capitibus, ut ſanctimonialium monaſteria quæ in campeſtribus, nec ſatis tutis locis exiſtunt, in ejuſdem ordinis conventus alios, in urbibus ſitos, quanto fieri commodius poterit, transferenda & iiſdem unienda curent.

Poſſunt etiam moniales e ſuis cœnobiis ab Epiſcopo in alia transferri, cum in eo cœnobio in quo profeſſionem ediderunt, bene valere nequeunt, ac tum quidem cœnobium hoc iis penſionem ſolvere debet, quæ ab Epiſcopo præſcripta eſt. Ita judicatum, die 17. Julii an. 1679. per areſtum parlamenti Pariſienſis, allatum cum D. Talonii diſputatione, ad pag. 634. & ſeq. Tomi VI. Monumentorum Cleri.

Quod autem religioſorum ab uno ad alium ordinem tranſlationem ſpectat, Tridentina ſynodus (ſeſſ. XXV. cap. 19. *de Regularib.*) religioſis omnibus vetat, ne a ſtrictiore ad minus ſtrictum ordinem tranſeant: *Nemo etiam regularis, cujuſcunque facultatis vigore, transferatur ad laxiorem religionem; nec detur licentia cuiquam regulari occulte deferendi habitum ſuæ religionis.*

Hæc Tridentinæ ſynodi conſtitutio quæ regularium tranſlationem ab auſtero ad mitem ordinem abſolute vetat, nequaquam ſervetur. Ea ſummo Pontifice poſſeſſio eſt, ut det tranſlationis Brevia, quorum vi a ſtrictiore ad laxiorem ordinem tranſitus fiat; verum hæc Brevia ſæpe ſæpius ſubreptitia, vel obreptitia nil roboris habent ad tranquillandam & in tuto ponendam regularium conſcientiam qui eadem obtinent, niſi cum nituntur vera, juſta & rationi conſona cauſa, cujuſmodi ſunt variі nominis infirmitates, quæ eos reapſe ferendæ quam amplexi ſunt, regulæ ineptos reddunt. Tranſlationes quæ innumeris aliis obductis cauſis, atque ad vitam commodius agendam, vel ad beneficia poſſidenda fiunt, illegitimæ ſunt; in hujus nimirum poſterioris generis tranſlationem editum fuit in magno Conſilio celebre areſtum, die 28. Martii an. 1743.

RELIGIOSORUM exemptio. *Quære* EXEMPTIO, MONASTERIUM.

RELIGIOSORUM Confeſſarii & Concionatores. *Quære* APPROBATIO, CONFESSARII, PRÆDICATORES, QUÆSTORES.

RELIGIOSORUM Reformatio. *Quære* REFORMATIO.

RELIGIOSORUM Viſitatio. *Quære* VISITATIO EPISCOPALIS.

RELIQUIÆ SANCTORUM. *Quære* SANCTI.

REPARATIONES ECCLESIARUM, ſeu BENEFICIORUM. *Quære* ECCLESIA.

RESCRIPTA ROMÆ. Sunt hæc Romani Pontificis ſuper papyro exarata reſponſa. Extant reſcripta juſtitiæ & reſcripta gratiæ, reſcripta in forma commiſſoria & reſcripta in forma delegatoria. At, quæcunque clauſula commiſſionibus a Papa ad Galliæ Epiſcopos datis inſerta ſit, & cujuſcunque generis ſit negotium ad cujus inſtructionem judiciumve Galli Epiſcopi commiſſi ſunt, ut in eo procedant *auctoritate apoſtolica*, ſe tamen in eodem non interponunt niſi *vi & poteſtate ordinaria*. Ita Regis ſubditi, in appellationis caſu, nunquam diſtrahuntur, & ad Epiſcopi qui commiſſus fuit, proximum ſuperiorem pergunt. (Fevretius, lib. 9. cap. 3. n. 7.)

RESERVATIONES APOSTOLICÆ. Appellantur hoc nomine reſcripta ſeu mandata per quæ ſummi Pontifices quorumdam beneficiorum nominationem & collationem, cum ea vacare contigerit, ſibi reſervant, prohibitis electoribus aut collatoribus ad eorumdem beneficiorum, cum vacaverint, electionem aut collationem procedere, ſub nullitatis pœna. Harum reſervationum aliæ generales ſunt, particulares aliæ. Generales ſunt quæ alicujus regni aut certi cujuſdam loci beneficia omnia, aut certas quaſdam dignitates afficiunt; particulares ſunt quæ non niſi certum quoddam beneficium peculiariter ſpectant.

Beneficia quorum diſpoſitionem ſibi ſummi Pontifices reſervarunt, canoniſtæ referunt ad capita quatuor; ut ſit 1. reſervatio ratione loci; ubi hæc beneficia vacarunt; eſt hoc reſervationis genus, quæ vacatione *in curia* nititur. 2. Reſervatio tempore nixa, quo quorumdam beneficiorum vacatio contigit; hæc reſervatio locum habet in Eccleſiis, ubi regula *de Reſervatione menſium & alternativa* ſervatur. 3. Reſervatio nixa perſonarum qualitate, quæ beneficia poſſidebant, quæ vacarunt; hæc beneficia complectitur, quæ vacarunt per mortem Cardinalium, domeſticorum Papæ, & officiariorum Romanæ curiæ; nititur hæc reſervatio cancellariæ regulis, & Extravaganti, *Ad regimen*; recepta non eſt in Gallia. 4. Reſervatio quæ beneficiorum qualitate nititur; in ea continentur cathedralium Eccleſiarum primæ poſt pontificalem dignitates, & collegiatarum dignitates præcipuæ, quarum reditus aureorum decem florenorum valorem excedit. Cancellariæ tertia Innocentii VIII. regula hanc reſervationem ſtatuit. Hæc in Gallia non eſt recepta.

Per apoſtolicas reſervationes derogatur communi juri, & ordinariorum jus impetitur. Hæ porro quo potiſſimum tempore cœperint, ignoratur; id certo conſtat Clementem IV. qui ſanctam Sedem an. 1265. conſcendit, omnium beneficiorum *in curia* vacantium generalem abſolutamque reſervationem primum ſtatuiſſe.

Cœpere primo reſervationes per rogatorias a ſummis Pontificibus ad ordinarios miſſas litteras; iidem ſummi Pontifices quamprimum ad præceptivas ſeu monitorias litteras gradum fecerunt; hinc eo demum progreſſi ſunt, ut ſibi hac in re obedientiam reapſe præſtitam vellent, nominatis executoribus qui ordinariorum vices agerent, ſiquidem hi eorum votis juſſiſque ſe dedere renuiſſent. Hæc ſcilicet præventionis, mandatorum, expectativarum & reſervationum apoſtolicarum origo eſt. Propoſita in Conſtantienſi Concilio fuit reſervationum abrogatio; at cum Gallorum præſulum nonnulli alternativam, a Martino Papa V. ad quinquennium propoſitam acceptaſſent, facta eſt Papam inter & ordinarios anni partitio. Conventione inter Martinum Papam V. & collatores Gallos elapſa, non amplius idem Pontifex niſi menſes quatuor, ſex menſium loco, ordinariis obtulit. Hæc partitio nonniſi per declarationem firmata fuit, quam an. 1425. edidit Henricus II. Angliæ Rex qui ſibi Galliæ Regis titulum arrogabat. Baſileenſe Concilium reſervationes & expectativas abolevit. *Quære* GRATIÆ EXPECTATIVÆ; Concilii decreta ſuſcepit Pragmatica Sanctio quæ ſubſecutis temporibus abrogata Concordato locum dedit, quod inter Leonem X. & Franciſcum I. an. 1516. initum non niſi præventionis jus Papæ reliquit. Ejuſmodi fuere apoſtolicarum in Gallia reſervationum initia, progreſſus & finis. Eæ vigent adhuc in Flandria & in Pannonia, quoad præbendas & canonicatus, non autem quoad dignitates quæ omnibus & ſingulis menſibus electivæ ſunt, nec in veterum conſuetudinum & privilegiorum præjudicium, quibus eædem provinciæ gaudent. In minore quoque Britannia diſponit Papa, per menſes octo, de beneficiis per mortem vacantibus, quorum plena collatio ſeu penes Epiſcopos, ſeu penes abbates, ſeu penes alios ordinarios collatores eſt. (Van-Eſpen, *Jur. eccl. univ.* Tom. II. pag. 844. & ſeq. La Combe, verb. *Reſervatio*. Monum. Cleri, Tom. X. pag. 760. Tom. XII. pag. 1169. & ſeq.)

RESIDENTIA. Hoc vocabulo, quæ canonicæ juriſprudentiæ locutio eſt, deſignatur beneficiariorum in ſui beneficii loco commoratio, eorumdemque ad omnes obeundas functiones quas illud exigit, aſſiduitas. Reſidentia ergo, de qua hic agitur, eſt beneficiarii in ſui beneficii loco præſentia, non ea quidem mere localis ſteriliſque, ſed laborioſa & activa, quæ omnium officiorum executionem ſecum trahit, quæ eidem beneficio ſeu per ipſius naturam, ſeu per fundationis titulum addita ſunt.

Olim inter beneficia ſimplicia, & beneficia animarum curam adjunctam habentia nihil diſcriminis, quoad reſidentiam, intercedebat, quia nemo unus ordinabetur, quin ei beneficium cui deſervire debebat, quodque deſerere non ſinebatur, in titulum tribueretur, ex quo fit, ut, ſecundum commune jus, omnia beneficia reſidentiam poſtulent. Verum, ordinationibus ſine titulo, aut ſuper titulo patrimoniali in uſum receptis, beneficia ab eccleſiaſticis functionibus abſtrahi, ſimpliciaque inter & curata ſeu parochialia, compatibilia inter & incompatibilia, ſeu inter ea quæ ſimul ſtare poſſent & ea quæ minus, diſtingui cœptum eſt. Perſpectum fuit beneficia animarum curæ addicta perſonalem reſidentiam requirere; hæc reſidentia, quoad archiepiſcopatus, epiſcopatus, parœcias, abbatias, prioratus conventuales & regulares, capitulorum primarias dignitates, & generatim quoad omnia beneficia quorum titulares animarum moderationem, & in interno quidem foro juriſdictionem obtinent, neceſſaria declarata eſt. Canonum plena Concilia ſunt, qui, ad beneficia quod pertinet, quibus animarum cura eſt, reſidentiæ neceſſitatem ſtatuunt; & quamquam rotundis verbis, ſeu formaliter non definiunt eam divini juris eſſe, id tamen ſatis innuunt, ſignificantque. Eorum bene multos in medium attulimus ad verba, ABSENTIA, BENEFICIARII, CANONICI, CLERICI, PAROCHI, EPISCOPI, OFFICIUM DIVINUM; addemus hoc loco nonnullos alios.

Oſius Epiſcopus dixit .... Memini autem ſuperiore Concilio (Eliberitano Concilio ſcilicet) fratres noſtros conſtituiſſe, ut, ſi quis laicus in ea, in qua commoratur, civitate, tres dominicos dies, id eſt, per tres ſeptimanas non celebraſſet conventum, communione privaretur. Si ergo hæc circa laicos conſtituta ſunt; multo magis Epiſcopum nec licet, nec decet, ſi nulla ſit tam gravis neceſſitas quæ detineat, ut amplius a ſupraſcripto tempore abſens ſit ab Eccleſia ſua. Univerſi dixerunt placere ſibi. (Concilium Sardicenſe, an. 347. can. 14)

Hoc quoque correctione, congruaque emendatione dignum comperimus, eo quod nonnulli prælatorum, nulla interveniente neceſſitate, non cum clericis, ſed potius ſeorſum cum laicis, & quibuſdam familiaribus ſuis ſermocinari & convivari delectentur; ſimiliterque a quibuſdam abbatibus & abbatiſſis fieri didicimus. Quæ res quia valde a paterna ſollicitudine abhorret, & ſubditos in contemptum magiſtrorum, murmurationemque, & in divinorum obſequiorum tranſgreſſionem perducit, prorſus reſecandam eſſe cenſuimus .... Comperimus etiam quoſdam ſocios ordinis noſtri, non cauſa neceſſitatis aut utilitatis, ſed potius avaritiæ & propriæ delectationis, ſæpiſſime propria civitatis ſua ſede relicta, cleroque neglecto, remotiora loca frequentare, de qua re & deſtitutio divini cultus, & prædicatio in plebibus, & cura ſubjectorum poſtponitur, & hoſpitalitas negligitur. Quod ne ulterius a quoquam ſine inevitabili neceſſitate, & certa utilitate fiat, pari conſenſu inhibuimus. (Concilium Pariſienſe, an. 829. can. 21.)

Ut Epiſcopi in civitatibus ſuis proximum Eccleſiæ ſuæ clauſtrum inſtituant, in quo ipſi cum clero ſecundum canonicam regulam Deo militent; & ſacerdotes ſuos ad hoc conſtringant, ut Eccleſias ſuas non derelinquant, & alicubi habitare præſumant. (Concil. Pontyonenſe, an. 876. can. 8.)

Ad hoc, quia inhoneſtum eſt nimis, ut Eccleſiæ propter minores reditus paſtoribus maneant deſolatæ; præſenti decreto ſtatuimus, ut Eccleſiæ quæ in reditibus ultra quinque marcas non habent, non niſi perſonis talibus conferantur, qui reſideant in eiſdem, & in propria perſona miniſtrent. Quod ſi tales admiſſi reſidere noluerint ....

Eccle-

Digitized by Google

Eccleſiis ipſis, præmiſſa monitione debita, per diœceſanum Epiſcopum ſpolientur. (Concil. Oxinienſe, an. 1222. can. 14.)

Item ordinamus atque ſtatuimus, ut prælati, & curam animarum habentes, in ſuis Eccleſiis corporaliter reſideant, & ad hoc a ſuis Epiſcopis per ſubtractionem fructuum compellantur, niſi cauſa legitima ſe potuerint excuſare. (Concilium Viennenſe in Auſtria, ſeu Vindebonenſe, an. 1267. can. 12.)

Rectores Eccleſiarum .... compellantur per ſuffraganeos noſtros, quoad fieri poterit, ad perſonalem reſidentiam; neque cum illis de non reſidendo, niſi cauſa probabili intercedente, diſpenſetur. (Concilium Senonenſe, an. 1528. Part. II. can. 11.)

Quorum fundationes perſonalem reſidentiam requirunt, illi aut ipſi reſideant, aut a proventuum perceptione ſuſpendantur, & fructus illi in alios pios uſus convertantur, niſi qui reipublicæ cauſa ex auctoritate noſtra abfuerint. (Concil. Colonienſe, an. 1536. Part. III. cap. 12.)

Ad reſtituendam collapſam admodum eccleſiaſticam diſciplinam .... ſe accingere volens, ab iis qui majoribus Eccleſiis præſunt, initium cenſuit eſſe ſumendum, integritas enim præſidentium ſalus eſt ſubditorum .... Omnes, patriarchalibus, primatialibus, metropolitanis & cathedralibus Eccleſiis quibuſcunque, quovis nomine ac titulo, præfectos monet, & monitos eſſe vult, ut attendentes ſibi & univerſo gregi, in quo Spiritus ſanctus poſuit eos regere Eccleſiam Dei, quam acquiſivit ſanguine ſuo, vigilent, ſicut Apoſtolus præcipit, in omnibus laborent, & miniſterium ſuum impleant. Implere autem illud ſe nequaquam poſſe ſciant, ſi greges ſibi commiſſos mercenariorum more deſerant, atque ovium ſuarum, quarum ſanguis de eorum eſt manibus a ſupremo Judice requirendus, cuſtodiæ minime incumbant; cum certiſſimum ſit non admitti paſtoris excuſationem, ſi lupus oves comedit, & paſtor neſcit. Ac nihilominus, quia nonnulli (quod vehementer dolendum eſt) hoc tempore reperiuntur, qui propriæ etiam ſalutis immemores, terrenaque cæleſtibus, ac divinis humana præferentes, in diverſis curiis vagantur, aut in negotiorum temporalium ſollicitudine (ovili derelicto, atque ovium ſibi commiſſarum cura neglecta) ſe detinent occupatos; placuit ſacroſanctæ ſynodo antiquos canones, qui temporum atque hominum injuria pene in deſuetudinem abierant, adverſus non reſidentes promulgatos innovare, quemadmodum virtute præſentis decreti innovat; ac ulterius pro firmiori eorumdem reſidentia, & reformandis in Eccleſia moribus, in hunc qui ſequitur, modum ſtatuere atque ſancire: ſi quis a patriarchali, primatiali, metropolitana, ſeu cathedrali Eccleſia, ſibi, quocunque titulo, cauſa, nomine, ſeu jure, commiſſa, quacunque ille dignitate, gradu, & præeminentia fulgeat, (legitimo impedimento, ſeu juſtis & rationabilibus cauſis ceſſantibus) ſex menſibus continuis extra ſuam diœceſim morando abfuerit, quartæ partis fructuum unius anni, fabricæ Eccleſiæ & pauperibus loci per ſuperiorem eccleſiaſticum applicandorum pœnam ipſo jure incurrat. Quod ſi per alios ſex menſes in hujuſmodi abſentia perſeveraverit, aliam quartam partem fructuum ſimiliter applicandorum eo ipſo amittat. Creſcente vero contumacia, ut ſeveriori ſacrorum canonum cenſuræ ſubjiciatur, metropolitanus ſuffraganeos Epiſcopos abſentes, metropolitanum vero abſentem ſuffraganeus antiquior reſidens, ſub pœna interdicti ingreſſus Eccleſiæ, eo ipſo incurrenda, infra tres menſes, per litteras, ſeu nuntium Romano Pontifici denuntiare teneatur; qui in ipſos abſentes, (prout cujuſque minor aut major contumacia exegerit) ſuæ ſupremæ ſedis auctoritate, animadvertere, & Eccleſiis ipſis de paſtoribus utilioribus providere poterit, ſicut in Domino noverit ſalubriter expedire. (Concilium Tridentinum, ſeſſ. VI. cap. 1. *de Reform.*)

Epiſcopis inferiores, quævis beneficia eccleſiaſtica, perſonalem reſidentiam, de jure ſive conſuetudine, exigentia, in titulum ſive commendam, obtinentes, ab eorum ordinariis, quemadmodum eis pro bono Eccleſiarum regimine, & divini cultus augmento, locorum & perſonarum qualitate penſata, expedire videbitur, opportunis juris remediis reſidere cogantur; nulliquæ privilegia, ſeu indulta perpetua de non reſidendo, aut de fructibus in abſentia percipiendis ſuffragentur; indulgentiis vero & diſpenſationibus temporalibus, ex veris & rationabilibus cauſis tantum, conceſſis, & coram ordinario legitime probandis, in ſuo robore permanſuris; quibus caſibus nihilominus, officium ſit Epiſcoporum, tanquam in hac parte a ſede Apoſtolica delegatorum providere, ut per deputationem idoneorum vicariorum, & congruæ portionis fructuum aſſignationem, cura animarum nullatenus negligatur, nemini, quoad hoc, privilegio, ſeu exemptione quacunque ſuffragante. (Cap. 2.)

Cum præcepto divino mandatum ſit omnibus, quibus animarum cura commiſſa eſt, oves ſuas agnoſcere, pro his ſacrificium offerre, verbique divini prædicatione, ſacramentorum adminiſtratione, ac bonorum omnium operum exemplo paſcere; pauperum, aliarumque miſerabilium perſonarum curam paternam gerere, & in cætera munia paſtoralia incumbere; quæ omnia nequaquam ab iis præſtari & impleri poſſunt, qui gregi ſuo non invigilant, neque aſſiſtunt, ſed mercenariorum more deſerunt, ſacroſancta ſynodus eos admonet & hortatur, ut divinorum præceptorum memores, factique forma gregis, in judicio & veritate paſcant & regant. Ne vero ea quæ de reſidentia ſancte & utiliter jam antea ſub felicis recordat. Paulo III. ſancita fuerunt, in ſenſus a ſacroſancti ſynodi mente alienos trahantur, ac ſi vigore illius decreti, quinque menſibus continuis abeſſe liceat; illis inhærendo declarat ſacroſancta ſynodus, omnes patriarchalibus, primatialibus, metropolitanis ac cathedralibus quibuſcunque, quocunque nomine & titulo, præfectos, etiamſi ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales ſint, obligari ad perſonalem in ſua Eccleſia, vel diœceſi reſidentiam, ubi injuncto ſibi officio defungi teneantur; neque abeſſe poſſe niſi ex cauſis & modis infra ſcriptis. Nam cum chriſtiana charitas, urgens neceſſitas, debita obedientia, ac evidens Eccleſiæ vel reipublicæ utilitas aliquos nonnunquam abeſſe poſtulent, & exigant; decernit eadem ſacroſancta ſynodus, has legitimæ abſentiæ cauſas a beatiſſimo Romano Pontifice, aut a metropolitano, vel, eo abſente, a ſuffraganeo Epiſcopo antiquiori reſidente, qui idem metropolitani abſentiam probare debebit, in ſcriptis eſſe approbandas; niſi cum abſentia inciderit, propter aliquod munus, & reipublicæ officium epiſcopatibus adjunctum; cujus quoniam cauſæ ſunt notoriæ, & interdum repentinæ, ne eas quidem ſignificari metropolitano neceſſe erit. Ad eumdem tamen cum Concilio provinciali ſpectabit judicare de licentiis, a ſe, vel a ſuffraganeo datis, & videre, ne quis eo jure abutatur, & ut pœnis canonicis errantes puniantur. Interea meminerint diſceſſuri, ita ovibus ſuis providendum, ut, quantum fieri poterit, ex ipſorum abſentia nullum damnum accipiant. Quoniam autem qui aliquantiſper tantum abſunt, ex veterum canonum ſententia non videntur abeſſe, quia ſtatim reverſuri ſunt; ſacroſancta ſynodus vult, illud abſentiæ ſpatium, ſingulis annis, ſive continuum, ſive interruptum, extra prædictas cauſas, nullo pacto debere duos, aut ad ſummum tres menſes excedere; & haberi rationem, id æqua ex cauſa fiat, & abſque ullo gregis detrimento. Quod an ita ſit, abſcedentium conſcientiæ relinquit .... Eoſdem interim admonet, & in Domino hortatur, ne per illius temporis ſpatium, Domini Adventus, Quadrageſimæ, Nativitatis, Reſurrectionis Domini, Pentecoſtes item & Corporis Chriſti diebus, quibus refici maxime, & in Domino gaudere paſtoris præſentia oves debent, ipſi, ab Eccleſia ſua cathedrali ullo pacto abſint, niſi epiſcopalia munia in ſua diœceſi eos alio vocent. Si quis autem (quod utinam nunquam eveniat) contra hujus decreti diſpoſitionem abfuerit; ſtatuit ſacroſancta ſynodus, præter alias pœnas adverſus non reſidentes ſub Paulo III. impoſitas & innovatas, & mortalis peccati reatum quem incurrit; eum, pro rata temporis abſentiæ, fructus ſuos non facere, nec, tuta conſcientia, alia etiam declaratione non ſecuta, illos ſibi detinere poſſe; ſed teneri, aut, ipſo ceſſante, per ſuperiorem eccleſiaſticum illos fabricæ Eccleſiarum, aut pauperibus loci erogare; prohibita quacunque conventione, vel compoſitione, quæ pro fructibus male perceptis appellatur, ex qua etiam prædicti fructus, in totum aut pro parte, ei remitterentur, non obſtantibus quibuſcunque privilegiis, cuicunque collegio aut fabricæ conceſſis. Eadem omnino, etiam quoad culpam, & amiſſionem fructuum, & pœnas, de curatis inferioribus, & aliis quibuſcunque, qui beneficium aliquod eccleſiaſticum, curam animarum habens, obtinent, ſacroſancta ſynodus declarat, & decernit; ita tamen, ut, quandocunque eos, cauſa prius per Epiſcopum cognita & probata, abeſſe contigerit, vicarium idoneum, ab ipſo ordinario approbandum, cum debita mercedis aſſignatione relinquant. Diſcedendi autem licentiam, in ſcriptis, gratiſque concedendam, ultra bimeſtre tempus, niſi ex gravi cauſa, non obtineant. Quod ſi per edictum citati non perſonaliter, contumaces fuerint; liberum eſſe vult ordinariis, per cenſuras eccleſiaſticas, & ſequeſtrationem & ſubtractionem fructuum, aliaque juris remedia, etiam uſque ad privationem, compellere; nec executionem hanc quolibet privilegio, licentia, familiaritate, exemptione, etiam ratione cujuſcunque beneficii, pactione, ſtatuto, etiam juramento, vel quacunque auctoritate confirmato, conſuetudine etiam immemorabili, quæ potius corruptela cenſenda eſt, ſive appellatione, aut inhibitione, etiam in Romana curia, vel vigore Eugenianæ Conſtitutionis ſuſpendi poſſe. (Concilium Trid. ſeſſ. XXV. cap. 1. *de Reform.*)

Provincialia Concilia, poſt Tridentinum habita, hujus decreta, quod ad reſidentiam attinet, renovarunt; & ad ea Gallorum quoque Regum ſanctiones, itemque ſupremarum curiarum areſta ſe conformarunt. Ita

ſtatuunt Conſtitutiones, Caſtel Brientii, an. 1551. Villerſii Cotteretii, menſe Majo an. 1557. Aurelianenſie, menſe Januario, an. 1560. art. 5. Bleſenſia, art. 14. cœtus Melodunenſis, an. 1579. aliæ Conſtitutio menſis Januarii, an. 1629. areſtum ſuperioris Conſilii, die 12. Decembris, an. 1639. areſtum Conſilii privati, die 13. Septembris, an. 1643. articulus 23. edicti an. 1695. &c.

Hæ ſingulæ eccleſiaſticæ civileſque leges reſidentiæ gravitatem neceſſitatemque quoad omnes eccleſiaſticos probant, quibus demandata eſt animarum cura, quorumve alioqui beneficia poſtulant, ut ibidem ipſi reſideant, officia obeundi gratia, quæ iiſdem addicta ſunt, quæ canonicatuum ratio eſt; ex quo illud, omnium caſuiſtarum judicio, conſequens fit, reſidentiæ legis tranſgreſſionem mortale ſuapte natura peccatum eſſe, quod beneficiarios ad beneficiorum fructus, pro abſentiæ tempore, reſtituendos obligat. Peccatum tamen hoc eſſe poteſt veniale tantum, circumſtantiarum ratione habita, quæ ejus malitiam imminuunt, ut ſi notabilis non fuerit abſentia, ullive incommodo obnoxia.

RESIGNATIO. Reſignatio, prout canonicæ juriſprudentiæ locutio fert, eſt eccleſiaſtici beneficii voluntaria ceſſio ſeu abdicatio quæ fieri poteſt vel per dimiſſionem puram & ſimplicem in ſuperioris manu; vel per dimiſſionem conditionatam reciprocamque, quæ *permutatio* nuncupatur; vel per dimiſſionem, eam quidem conditione ſuſpenſam, non tamen reciprocam, quæ proprie *reſignatio in favorem* dicitur, quia titularis eo ſolum mente ſuo ſe beneficio ſpoliat, ut certæ cuidem perſonæ gratum faciat, eaque conditione, ut illud ei conferatur; quod ni fieret, reſignatio remaneret effectue expers.

De Reſignationis origine.

Eccleſia, prioribus ſæculis, titulares ſuis ſe beneficiis abdicere non patiebatur, atque adeo canonicas cenſuras, ut id impediret, adhibebat: *Si qui ſine reſpectu igentes, & timorem Dei ante oculos non habentes, neque eccleſiaſtica ſtatuta ſcientes, receſſerint ab Eccleſia ſua, ſive presbyteri, ſive diacones, ſive in quocunque ordine eccleſiaſtico poſiti fuerint, hi nuſquam ſuſcipi debent in Eccleſia; ſed cum omni neceſſitate cogantur, ut redeant ad Eccleſias ſuas; aut ſi permanſerint, excommunicatos eſſe oportet.* (I. Concilium Nicænum, an. 325. can. 16.)

Sacerdotes, quando regendis præficiuntur Eccleſiis, de manu Epiſcopi curam animarum ſuſcipiant, ubi & in tota vita ſua Deo deſerviant, niſi canonico degradentur judicio. (Concilium Nemauſenſe, an. 1096. can. 9.)

Reſignationes in favorem non altius aſcendunt quam ad initium ſæculi decimi quarti, ad Avenionenſis ſchiſmatis tempus ſcilicet; atque adeo Ruzæus contendit nondum generatim approbatas fuiſſe Georgii Amboſienſis Cardinalis ætate, qui supremus regni miniſter fuit, regnante Ludovico XII. ad decimi ſexti ſæculi exordium. (Ruzæus, in Tractatu *de Jure Regalia*, privil. 32. n. 2.)

De Beneficiis quæ reſignari poſſunt.

Capitulorum beneficia electiva collativa quæ in laico patronatu non ſunt, itemque beneficia electiva confirmativa, ſiquidem hæc poſteriora non fuerint electiva confirmativa per fundationis titulum, reſignari poſſunt; at beneficia quæ laico patronatui ſubſunt, reſignari non poſſunt niſi cum expreſſo patronorum conſenſu, etiamſi beneficium in patronatu alternativo eccleſiaſticum inter & laicum eſſet, & ea quidem vice ad eccleſiaſticum patronum ſpectaret; opus nimirum foret in hac ipſa facti ſpecie patroni utriuſque conſenſu. Nec magis beneficia conſiſtorialia, quæ videlicet in Regia nominatione poſita ſunt, ſine Suæ Majeſtatis expreſſo conſenſu reſignari poſſunt. Perinde res habet in beneficiis quæ certi cujuſdam generis perſonis per fundationem, aut per ſtatutum publica auctoritate firmatum addicta ſunt; hæc nempe beneficia in ejuſmodi affectionis præjudicium reſignari non poſſunt. In hoc eodem genere ſunt Melitenſis Ordinis parœciæ quæ nempe & ipſæ reſignari non poſſunt, quin Ordinis, aut ſaltem commendatoris patroni conſenſus adſit. Benedictini Congregationis S. Mauri, & religioſi cæterarum Congregationum Galliæ, communi jure, ſua beneficia ſæcularibus ipſis, *cum voto profitendi*, reſignare ſine ſuorum ſuperiorum conſenſu poſſunt. Ita judicatum per areſtum magni Conſilii, die 3. Maji an. 1735. *Vid.* La Combe, verb. *Reſignatio*, ſect. 2.

De Perſonis quæ reſignare poſſunt.

Minores beneficiarii, invitis conſanguineis, ſua beneficia reſignare poſſunt, cum reſignatione quam edunt, nec timor, nec vis, nec fraudes, nec technæ ſunt, dummodo nec tutoribus, curatoribus, præceptoribus, nec aliis perſonis quarum poteſtati & moderationi ſubſunt, nec eorum, quos nominavimus, filiis reſignent. (Areſtum Conſtitutionis, die 18. Junii an. 1754. Monumenta Cleri, Tom. X. p. 1668.)

Beneficiarii criminum rei, quæ, ipſo jure, beneficii vacationem inducunt, cujuſmodi ſunt hæreſis, crimen læſæ Majeſtatis, animo conceptis proditio, raptus, inceſtus ſpiritalis, ſimonia, & alia quæ in jure canonico continentur, reſignare non poſſunt. At, quoad crimina quæ non efficiunt, ut beneficium jure ipſo vacet, acriter controvertitur, an beneficiarius eorumdem reus beneficium quod poſſidet, reſignare poſſit, cum forenſis in eum acte inchoata ſunt, atque adeo cum ipſa per ſententiam a qua appellavit, damnatus fuit. Super hac controverſia, qui inter Gallos primas tenent, auctores ſecti ſunt. Parlamenta duo, Pariſienſe & Burdigalenſe, ab affirmante parte ſtant; Rabuffus, (Num. 262. pag. 252. Edit. Lugdunenſ. an. 1581.) in ſuo *de pacificis Poſſeſſoribus* Tractatu, magni Conſilii areſtum quod ita rem hanc judicavit, in medium profert; Vaillentius in ſuis Adnotationibus quæ extant ad marginem animadverſionum Loveti ſuper Dumoulinii Commentario, ad regulam *de infirmis Reſignantibus*, prævaluiſſe uſum ait contra hujus celebris juriſconſulti ſententiam, qui in facti ſpecie de qua ſermo eſt, reſignationes *in favorem* damnabat: *Molinæus fundat opinionem ſuam validis rationibus; nihilominus contrariam obtinuit, & reus, pendente appellatione, poteſt beneficium reſignare, niſi crimen ab eo perpetratum inducat vacationem ipſo facto.* (Monum. Cleri, Tom. X. pag. 1675. & ſeq.)

Inſani, cum libero præbendo conſenſui impares ſint, validam nullam reſignationem edere poſſunt, niſi forte alicujus lucidi intervalli momento, quod iis liberum rationis uſum relinqueret, reſignarent. Quod ſi ſubeſſet dubitatio, reſignatarii eſſet probare reſignantem in uno ex iis intervallis fuiſſe, cum reſignavit. Occurrunt areſta numero plura quæ reſignationes ab infirmæ mentis hominibus editas nullas prorſuſque irritas declararunt; unum inter alia, quod, an. 1626. ſuper Cenomanenſis cathedralis Eccleſiæ canonico, Pariſienſe parlamentum edidit.

Clericus cui non alius quam beneficii ſuper quo ordinatus fuit, titulus ſuppetit, illud reſignare non poteſt, niſi aliunde habeat, quo ſubſiſtat: *Statuit ſancta ſynodus, ne quis clericus ſæcularis ad ſacros ordines promoveatur, niſi prius legitime conſtet, eum, beneficium eccleſiaſticum quod ſibi ad victum honeſte ſufficiat, pacifice poſſidere; illud autem beneficium reſignare non poſſit, niſi facta mentione, quod ad illius beneficii titulum ſit promotus; neque ea reſignatio admittatur, niſi conſtito quod aliunde vivere commode poſſit; & aliter facta reſignatio nulla ſit.* (Trident. Concil. ſeſſ. XXI. cap. 2. de Reform.)

De Perſonis quæ Reſignationes admittere poſſunt.

Certum eſt reſignationes in favorem editas Conciliorum menti adverſari, quippe quarum is proprius & peculiaris effectus eſt, ut beneficiarii ſibi in beneficiis ſucceſſores dent, quod expreſſis verbis vetant complures canones, & peculiariter Lateranenſis primi generalis Concilii, an. 1139. habiti decimus ſextus qui his verbis conceptus eſt: *Indubitatum eſt, quoniam honores eccleſiaſtici ſanguinis non ſunt ſed meriti, & Eccleſia Dei non hæreditario jure aliquem, neque ſecundum carnem, ſucceſſorem expectans, ſed ad ſua regimina, & officiorum ſuorum diſpenſationes, honeſtas, ſapientes & religioſas perſonas expoſcunt. Propterea auctoritate prohibemus apoſtolica, ne quis Eccleſias, præbendas, præpoſituras, aut aliqua eccleſiaſtica officia hæreditario jure valeat vindicare, aut expoſtulare præſumat. Quod ſi quis improbus, aut ambitionis reus attentare præſumpſerit, debita pœna mulctabitur, & poſtulatis carebit.*

Fit hinc, ut reſignationes in favorem admittere nemo poſſit, niſi ſummus Pontifex, quia is unus ſuper generalium Conciliorum legibus diſpenſandi facultate pollet. Raro contingit, reſignationes in favorem admittendi facultatem ſummos Pontifices ſuis a *latere* legatis concedere; ac ſi concederent, ejuſmodi facultates non agnoſcerentur in Gallia; huic rei ſcilicet quinquageſimus ſextus Gallicanæ Eccleſiæ libertatum articulus obluctatur. Minus etenim quam Papæ legati poſ-
ſunt.

Digitized by Google

ſunt Epiſcopi cæterique ordinarii hujus generis reſignationes admittere, quoniam multo minus horum patet juriſdictio. Unus excipitur ab hac regula caſus unionis beneficiorum ad ſeminaria, vel ad alia in Eccleſiæ utilitatem inſtituta loca; in hac ſcilicet facti ſpecie, reſignationes *in favorem*, etiam cum penſionum reſervatione, Epiſcopi admittere poſſunt. Hæc omnium canoniſtarum ſententia eſt. (Rel. Agentiæ Cleri, an. 1735. p. 52. & ſeq.)

Dum aperta regalis eſt, eo Rex jure & ipſe gaudet, ut ſuper reſignationibus in ſavorem beneficia regaliæ obnoxia conferat, tam quidem beneficii reſignatio a Papa admitti non poteſt; & quod Romæ fieret, nullum & irritum foret, etiamſi reſignatio a reſignatario accepiata eſſet. (Monum. Cleri, Tom. XI. p. 823. & ſeq.)

Eſt etiam conſtans juriſprudentia ſuper Regis facultate in eo poſita, ut ipſe ſuper reſignationionibus *in favorem*, eccleſiaſticos ſanctarum capellarum titulos, & cætera quæ fundationis plenæque collationis regiæ ſunt, beneficia conferat. (*Ibid.* pag. 1118.)

Ex hac juriſprudentia, decanatus electivus in collegiatis Eccleſiis, ubi Rex confert pleno jure, poteſt, permutationis cauſa, in Suæ Majeſtatis manu reſignari, poteſtque Rex ejuſdem reſignationem admittere. Ita judicatum in Pariſienſi parlamento, die 14. Januarii an 1631. in cauſa decanatus collegiatæ S. Furcii Peronnenſis Eccleſiæ quæ regia fundationis eſt. (*Ibid.* pag. 2042.)

Sunt etiam nonnulla, ut Lingonenſis & Auguſtodunenſis Eccleſiarum capitula, quæ ſuper ægrotantis canonici dimiſſione, canonicatum, poſt ejus mortem, ei conferunt, qui eidem deſignatus fuit. (La Combe, verb. *Reſignatio*, ſect. 5.)

De Perſonis quibus reſignari poteſt.

Reſignari poteſt beneficium eccleſiaſticis omnibus qui qualitatibus ad illud poſſidendum requiſitis præditi ſunt, nec per legem ab ejus poſſeſſione impediuntur; jam vero qui lege impediuntur beneficia per reſignationem *in favorem* acquirere, ſunt, 1. beneficiariorum filii, ſeu naturales, ſeu legitimi, quia omnes ad unum canones vetant patres filiis ſeu naturalibus, ſeu legitimis beneficia directe vel indirecte reſignare: *Ne ſanctuarium Domini jure hæreditario poſſideri videatur*, 2. qui criminum rei ſunt, ob quæ pleno jure, vel ſolum per judicis ſententiam vacant beneficia, vel etiam qui de ejuſmodi criminibus accuſati ſolummodo ſunt, *pendente accuſatione*, vel qui appellarunt a damnationis ſententia, vel qui, ſeu per ſententiam, ſeu per areſtum, ad afflictivam pœnam damnati ſunt, quamvis hæc nec civilem mortem, nec beneficiorum privationem, nec abdicationis obligationem importet, ſeu qui reapſe perſonalis in jus vocationis, aut detentionis decreto ſubeſſet, etiamſi accuſatus decreto impetitus defenſionis areſtum obtinuiſſet, per quod ad ſua munia remiſſus eſſet, quia ejuſmodi areſtum non abluit decreti maculam; 3. exteri in civitatem non cooptati, ſpurii, niſi expreſſa diſpenſatione muniti ſint, judices, medici, tutores, curatores, publicani, juſtitiæ officiarii, apud quos beneficiariorum reſignare volentium lites pendent. Pœnitens tamen ſuo confeſſario reſignare poteſt. (Monum. Cleri Tom. XII. p. 1041. La Combe, ſect. 4.)

Rationum momenta quæ Beneficiario ſuffragantur, ſuum ut beneficium per ſimplicem dimiſſionem, aut Reſignationem in favorem cedat.

Etſi voluntaria a beneficiario edita beneficii quod poſſidet, abdicatio canonibus, ſi generatim loquimur, adverſetur; legitima tamen rationum momenta ſuppetunt, quæ beneficiariis ſuffragari poſſunt, ut ſeu pure & ſimplici dimiſſione, ſeu in favorem reſignatione, ſeu permutatione ſuis ſe beneficiis abdicent; & hæc legitima rationum momenta ſunt; 1. crimen, ſeu publicum, ſeu ſecretum, quod ex Eccleſiæ mente uſuque veteri, beneficiarium ſuis obeundis functionibus ineptum reddit; 2. corporalis infirmitas, aut admodum provecta ætas, ob quas is cauſes Eccleſiæ deſervire non poſſit; 3. ignorantia, & ea quidem ejuſmodi, ut eum impediat, quominus brevi temporis ſpatio ſcientiam quæ ad ſui officii executionem opus habet, acquirere poſſit; 4. obdurati & inemendabilis populi pravitas quæ non amplius ullius percipiendi fructus ſpem ei relinquat; 5. magni ponderis ſcandalum, quod niſi per ejus receſſum adimi poſſit; 6. perpetua irregularitas cujus diſpenſationem obtinere nequeat. Inter hæc rationum momenta, quod facile intellectu eſt, quædam ſunt quæ non ſolum ad beneficii abdicationem beneficiario favent, ſed ei ſunt ad eamdem ineluctabilis legis loco.

De Conditionibus & ſolemnibus Formis ad Reſignationem requiſitis.

1. Beneficii, ſeu pure & ſimplex ſeu in favorem reſignatio libera ſit, oportet. Si nimirum per ejus generis metum *qui cadit in virum conſtantem*, extorta eſſet, tametſi nulla non eſſet pleno jure, tamen abroganda foret, ut ait Alexander Papa III. *Quia quæ vi fiunt, de jure debent in irritum mitti, mandamus, quatenus dicto R. reſtituas univerſa.* (Cap. *Abbas*, tit. *De his quæ vi* &c.)

2. Beneficii reſignatio a fraude, perinde atque a coactione & vi, immunis eſſe debet. Illud etiam non leve diſcrimen fraudem inter & vim intereſt, quod fraus quæ efficaciter præcipueque in reſignationem influit, eam pleno jure nullam reddit, quia impedit, ne libera ſit & voluntaria, cum coactio & violantia non eam jure ipſo nullam reddat, quia actus ei cauſam præbet, libertatem non tollit. Cabaſſutius, poſt Flaminium & Rebuffum, aſſerit, in ejuſmodi reſignationis caſu, nihil eſſe, cur ſumantur reſciſſionis litteræ; neceſſe tamen eſt, ut reſignans fraudis quam producit, apud regium judicem afferat, qui unus in Gallia de poſſeſſorio cognoſcit, & ſucceſſori mandat, ut initam beneficii poſſeſſionem deſerat.

3. In digni & idonei viri favorem facta ſit reſignatio, neceſſe eſt; quæ in indigni ineptique hominis favorem fieret, eumdem ac fraudulenta reſignatio effectum pareret.

4. Reſignatio eſſe debet ſimoniæ neſcia; ſimoniaca reſignatio pleno jure nulla eſſet: *Ad hæc ſtatuimus & ordinamus, ut in permutationibus & reſignationibus beneficiorum eadem cura adhibeatur examinandi eum, in cujus favorem permutatio, vel reſignatio concepta eſt; & præſertim diligens ſiat inquiſitio, etiam per diſerta juramenta, num permutatio ſit ad contegendum ſimoniæ vitium fraudulenter excogitata & ſimulata. Quod ſi, vel examinis tempore vel in poſterum, compertum ſiat, pactionem illicitam, & jure non probatam intercesſiſſe; uterque permutantium pro ſimoniaca fraude puniatur.* (Concilium Colonienſe, an. 1549. Part. II. cap. 7.)

5. Solemnes formæ ad omnem reſignationem neceſſariæ ſunt quæ ſequuntur. In primis, & ante omnia, tranſigenda eſt procuratio ad reſignandum apud regios apoſtolicos notarios duos qui a loco & diœceſi ſint, ubi reſignans degit, vel apud notarium unum & teſtes duos, notos, locique incolas, in quo procuratio tranſacta eſt, qui ſaltem viceſimum ætatis annum compleverint, qui mares ſint, regnicolæ civiliumque effectuum capaces, qui ſubſcribere ſciant, quique ſeu reſignantis, ſeu reſignatarii nec domeſtici ſint, nec famuli, nec conſanguinei, nec affines ad conſobrini gradum uſque, & hunc ipſum. Notarii recipi debent in regia loci ſede, recipique & examini ſubdi ab Epiſcopis eorumve magnis vicariis aut officialibus, iidemque in actis de ſua ipſorum qualitate, habitatione, juriſdictione in qua eorum proviſiones in codicem relatæ fuere, mentionem, in nullitatis pœnam facere debent. Notarii qui procurationem tranſigunt, ſub eadem nullitatis pœna, ſuis clericis, aut cujuſvis ordinis religioſis, novitiis, vel profeſſis, teſtium loco uti non poſſunt. (Edictum menſis Junii an. 1550. Edictum menſis Decembris an. 1691. Declaratio diei 4. Februarii an. 1737.)

Videriut etiam notarii reſignantem, ſuique animi ſenſa pronuntiantem & explicantem audierint, neceſſe eſt. Debent iidem procurationem ſcribere, in eaque reſignantis ſeu proſpera valetudine utentis, ſeu morbo laborantis ſtatum innuere, et procurationem legere, & hac de re expreſſam mentionem facere. Actui ſubſcribere debent reſignans, notarii, aut notarius & teſtes; ac ſi forte reſignans ſe ſubſcribere non poſſe declaraverit, fiat, oportet, ea de re mentio. Proviſiones ſuper reſignatione a duobus trapezitis expeditionariis firmari debent ex autographo, & in locis ac temporibus inſinuari. *Vide* INSINUATIO.

Dum reſignans in vivis eſt, nec de reſignatione agitur, cui unice reſignati beneficii cum alio quod is antea poſſidebat, incompatibilitas cauſam præbuerit, reſignatario ad ineundam poſſeſſionem ſuppetunt anni tres, a curſoris Romam adventus die numerandi. At ſi de reſignatione agitur ob unam & unicam reſignati beneficii incompatibilitatem edita, reſignatario, ut poſſeſſionem ineat, ſemeſtre tantum ſpatium conceditur. Sin major eum vis impediat, ne poſſeſſionem ineat, men-

Digitized by Google

annales ſex, quoad impedimentum perdurat, non exſpirant. (La Combe, *ibid.* ſect. 6. n. 9.)

Omnis procuratio *ad reſignandum* peculiaris eſſe debet, enuntians facultatem reſignandi tale beneficium tali; neceſſe præterea eſt, ut qui eam adit, quatuordecim ætatis annos compleverit, eademque intra annum ab adſcripta die affectum ſortiatur. Poteſt ipſa ſemper, re adhuc integra, revocari, quoad nempe in Romana curia admiſſa fuerit; deſinitque per conſtituentis, ejuſve mortem, qui eam acceptaverat.

RESTITUTIO. Reſtituere eſt illatam injuriam reparare, ſeu hæc reparatio per eandem redditam rem quæ injuſte ſumpta eſt, aut retinetur, ſeu per aliquam aliam compenſationem fiat. Itaque reſtitutio eſt juſtitiæ actio per quam redditur alienum bonum quod contra jus faſque ſumptum eſt aut retinetur, vel per quam damnum quod injuſte pariter alteri illatum eſt, reparatur.

Neceſſaria ad ſalutem eſt reſtitutio, & quidem naturalis, divini humanique, tam eccleſiaſtici quam civilis præcepti neceſſitate; ex quo illud conſequens fit, eum qui alienum bonum injuſte retinet, nec ſalvum eſſe, nec in pœnitentiæ tribunali abſolvi poſſe, ſi reſtituere, cum poteſt, renuat: *Ecce quo de rapaci & raptoribus Sanctus Spiritus per ſua organa digna comminatus eſt, & decrevit. Ecce quæ antecesſores veſtri Imperatores ac Reges, in diverſis ſynodis ac placitis, conſilio Epiſcoporum ac cæterorum fidelium ſuorum inde conſtituerunt .... & in evangelio legimus dixiſſe Zacchæum ad Dominum: dimidium bonorum meorum, Domine, do pauperibus, & ſi quem defraudavi, reddo quadruplum .... Et ſanctus Auguſtinus in epiſtola ad Macedonium dicit: quod dicis inquiens, ſceleris culpam cupiunt ſibi homines relaxari, & id propter quod ſcelus admiſſum eſt, poſſidere; peſſimum hominum genus commemoras, cui pœnitendi medicina omnino non prodeſt. Si enim res aliena, propter quam peccatum eſt, cum reddi poſſit, non redditur, non agitur pœnitentia, ſed fingitur. Si autem veraciter agitur, non remittetur peccatum, niſi reſtituatur ablatum; ſed cum reſtitui poteſt; plerumque enim qui aufert, amittit .... nec aliud habet, unde reſtituat. Huic certe non poſſumus dicere: redde quod abſtuliſti, niſi eum habere credimus & negare.* (Concilium ſanctæ Macræ in Remenſi diœceſi, an. 881. cap. 7.)

Perſpicitur ex hoc canone reſtitutionem, cum fieri poteſt, ineluctabilem eſſe, & reſtituendi voluntatem ſufficere, cum reſtitutio reapſe fieri omnino non poteſt; quod quidem poteſt vel per impotentiam phyſicam, vel per impotentiam moralem contingere. Reſtituendi impotentia phyſica eſt, cum bona nulla ſuppetant, quorum ope reſtitui poſſit; eſt autem moralis, cum ſine magno aliquo incommodo reſtitui non poteſt, ut cum reſtituere debitor nequit, quin ipſe ſibi grave aliquod damnum afferat, aliud a ſubeunda rei jactura, quam reddere debet; cauſa exempli, ſi reſtituere non poteſt, quin ſuum bonum multo minoris vendat, quam valet, aut qui in graves expenſas incidat, quas, reſtitutionem differens, evitabit, aut quin ſe periculo exponat amittendæ famæ, vitæ, libertatis, proprii legitime acquiſiti ſtatus, &c. Hæc moralis impotentia debitori ſat cauſæ præbet, ut reſtitutionem differat, dummodo ejuſmodi reapſe ſit, & is cui debet, grave damnum, ipſique debitoris damno par ex ea dilatione non patiatur.

RITUALE. Derivatur id nominis a Ritu, per quem *rationes, cæremoniæ, conſuetudines* ſignificantur. Quamobrem Rituale ſignificat qui ſanctarum cæremoniarum ordinem & rationem continet, quæ in ſacramentorum adminiſtratione, & in divini ſervitii celebratione ſervandæ ſunt.

Quando presbyteri in parochiis ordinantur, libellum officialem a ſacerdote ſuo accipiant, ut ad Eccleſias ſibi deputatas inſtructi ſuccedant, ne per ignorantiam etiam divinis ſacramentis offendant: ita ut quando ad litanias, vel ad Concilium venerint, rationem Epiſcopo ſuo reddant, qualiter ſuſceptum officium celebrant, vel baptizant. (Concilium Toletanum, an. 633. can. 26.)

Libros autem, Miſſale, Breviarium, Antiphonarium, Graduale, Troparium, Manuale, Pſalterium, Ordinale, in qualibet Eccleſia propria volumine contineri. (Concilium, ſeu Synodus Vigornienſis, an. 1240. capit. 1.)

ROGATIONES. Ita nuncupantur dies tres qui Domini noſtri Aſcenſionem proxime præcedunt, conſecratique ſunt in Eccleſia publicis & ſolemnibus precibus quas jejunia ſeu abſtinentiæ, & proceſſiones comitantur. Flagellis quæ Galliam vaſtabant, & peculiaribus calamitatibus quæ Viennam in Delphinatu vexabant, paulo poſt medium ſæculum quintum, ſuam rogationes originem debent. Ejus nimirum urbis Epiſcopus S. Mamertus in Concilio, quod an. 474. ſi Cameracenſi chronico fides, ibidem habuit, rogationes, ſeu litanias; ſupplicationes, publicas preces, cum jejuniis & proceſſionibus conjunctas inſtituit. S. Præſulis exemplum receptum quantocius propagatumque fuit, ut proinde, quinto labente ſæculo, rogationum celebratio per totum propemodum terrarum orbem ſtatuta conjiceretur. Hanc Aurelianenſe Concilium, an. 511. habitum expreſſo decreto firmavit. Ex Concilio, an. 517. Gerundæ celebrato compertum fit rogationes jam in Hiſpaniam migraſſe, ibique non feriis ante Aſcenſionem ſecunda, tertia & quarta, ſed ſecunda & ſexta feriis ac ſabbato poſt Pentecoſten peragi conſueviſſe. Romæ porro, ſub octavi tantum ſæculi finem, Leone III. Eccleſiam regente, receptæ fuere: ac tamquam additio ſpectari debet, quod in S. Gregorii Sacramentario inter quintam dominicam poſt Paſcha, & Aſcenſionis vigiliam legitur, quoad trium proceſſionum & trium Miſſarum officium, quod iis deinde tribus diebus addictum fuit.

Per aliquod tempus uſus obtinuit, ut rogationum diebus tribus a ſervilibus operibus abſtineretur, & jejunium ſervaretur; qui tamen nec communis fuit, nec diu viguit. Super hoc capite conſuetudo multiplex extitit, tandemque ſatis habuit Eccleſia abſtinentiam præcipere. Græci & Orientales nec rogationes, nec ſimile quicpiam habent. Tridui jejunium quod in ſuarum Eccleſiarum aliquibus Epiphaniam instar & Quadrageſimam ſervant, ſine litaniis ſeu proceſſionibus agitur.

Rogationes, id eſt, litanias ante Aſcenſionem Domini, ab omnibus Eccleſiis placuit celebrari; ita ut præmiſſum triduanum jejunium in Dominica Aſcenſionis feſtivitate ſolvatur; per quod triduum ſervi & ancillæ ab omni opere relaxentur, quo magis plebs univerſa conveniat; quo triduo omnes abſtineant, & quadrageſimalibus cibis utantur. (Concilium Aurelianenſe, an. 511. can. 27.)

De litania, ut, expleta ſolemnitate Pentecoſtes, ſequenti ſeptimana, a quinta feria uſque in ſabbatum, per hoc triduum, abſtinentia celebretur. (Concilium Gerundenſe, an. 517. can. 2.)

Sextodecimo condixerunt capitulo, ut litania, id eſt, rogationes, a clero omnique populo his diebus cum magna reverentia agantur, id eſt, die ſeptimo Kalendarum Majarum, juxta ritum Romanæ Eccleſiæ; quæ & litania major apud eam vocatur. Et item quoque, ſecundum morem priorum noſtrorum, dies ante Aſcenſionem Domini in cælos cum jejunio uſque ad horam nonam, & Miſſarum celebratione venerentur; non admixtis vanitatibus, uti mos plurimis vel negligentibus vel imperitis; id eſt, in ludis, & equorum curſibus, & epulis majoribus; ſed magis cum timore & tremore, ſigno paſſionis Chriſti, noſtræque æternæ redemptionis, & reliquiis Sanctorum ejus coram portatis, omnis populus, genu flectendo, divinam pro delictis humiliter exoret indulgentiam. (Concilium Cloveshovienſe, anno 747.)

Litania autem græco nomine appellantur, quæ latine dicuntur rogationes. Inter litanias autem & exomologeſes hoc differt, quod exomologeſis pro ſola peccatorum confeſſione agatur, litania vero indicantur propter rogandum Deum, & impetrandum in aliquo miſericordiam ejus. Sed nunc jam utrumque vocabulum ſub una deſignatione habetur. (Concilium Moguntinum, an. 813. can. 32.)

Placuit nobis, ut litania major obſervanda ſit a cunctis Chriſtianis diebus tribus, ſicut legendo reperimus, & ſicut ſancti Patres noſtri inſtituerunt, non equitando, nec pretioſis veſtibus indui, ſed diſcalceati, cinere & cilicio induti, niſi infirmitas impedierit. (Can. 33.)

In litania majore jejunium, ſicut in rogationibus ante Aſcenſionem Domini exerceatur. (Concilium Ingelheimenſe, an. 948. can. 7.)

S A B

SABBATIANI. Fuit hæc Novatianorum ſecta, quod presbyter quidam ab aliis diviſerat, ut Paſcha ſecundum Judæos celebrarent. De hac ſecta in Conſtantinopolitani Concilii, an. 381. canone ſeptimo ſermo eſt. *Vide* canonem hunc in primo hujus Operis Tomo, pag. 315. & 316.

SABBATUM, ſeptima ſeu poſtrema hebdomadæ dies. *Sabbat*, ſeu *quietis diem* Judæi nuncupabant, quia Dominus eo die requievit, cum per ſex priores dies mundum creaſſet. Olim Sabbatum in Oriente feſtum erat, nec ibidem eo die jejunabatur. In Occidente vero Sabbati feſtum nunquam generatim obtinuit, aut non viguit; ac mature interdictum fuit, quibus in locis inductum erat, ne videretur Eccleſia judaizare voluiſſe, Judæorum Sabbato celebrando. Laodiceni Concilii Patres rationem hanc attulere tamquam canonis cauſam, per quem Sabbatum ut feſtum coli vetuerunt: *Quod non oporteat chriſtianos judaizare, & otiari in Sabbato, ſed operari eos eodem die .... quod ſi reperti fuerint judaizare, anathema ſint a Chriſto.* (Can. 29.)

SABELLIANI, hæretici quibus id nominis a Sabellio qui eorum caput. Erat hæreſiarcha hic ex urbe Ptolemaide in Lybia, vivebatque ſæculo tertio. Is ab inferis excitavit Praxeæ & Noeti hæreſin, qui Trinitatem divinarumque perſonarum diſtinctionem negabant, aſſerentes Patrem, Filium & Spiritum ſanctum non niſi unam eamdemque, ſub aliis nominibus, aliiſque operationibus, perſonam eſſe. Cum Sabellius, cauſa exempli, Deum, tamquam ſua decreta ſuper hominum ſalute condentem ſpectabat, eum Patrem appellabat; cum eumdem, tamquam humanam carnem ſuſcipientem, patientem & morientem conſiderabat, Filium nuncupabat; ei denique Spiritus ſancti nomen tribuebat, cum ipſum, tamquam peccatores, ſuæ gratiæ vi, convertentem & ſanctificantem perſpiciebat. Quamobrem, eo judice, nulla erat inter divinas perſonas diſtinctio; titulique Patris, Filii & Spiritus ſancti nihil aliud quam denominationes erant, variis divinitatis operibus, quoad humani generis ſalutem, nixæ. Hos errores Sabellius ſub annum 230. diſſeminavit. Ejus diſcipuli, in Oriente, ad quarti uſque ſæculi finem, *Noetianorum* & *Sabellianorum* nomine, ſubſtiterunt; extinctique fuere, quinto ineunte ſæculo, ſi S. Auguſtino fides in lib. *de Hæreſ.* cap 4. S. Epiphanius memoriæ prodit magnum Sabellianorum numerum in Meſopotamia, & Romam circum extitiſſe. Eos S. Dionyſius Alexandrinus feliciter impugnavit, & aliqua Concilia damnarunt.

Fidem non violandam Patrum trecentorum decem & octo qui apud Nicæam Bithiniæ convenerunt; ſed manere eam firmam & ſtabilem. Anathematizandam omnem, & ſpecialiter Eunomianorum, vel Anomæorum, & Arianorum, vel Eudoxianorum, & Macedonianorum, vel Spiritui ſancto reſiſtentium, & Sabellianorum, & Marcellianorum, & Photinianorum, & Apollinarianorum, (Concil. Conſtantinopolitanum, an. 381. can. 1.)

Si quis ſecundum ſanctos Patres conſonanter nobis pariterque fide non reſpuit & anathematizat anima & ore omnes quos reſpuit, & anathematizat nefandiſſimos hæreticos cum omnibus impiis eorum conſcriptis uſque ad unum apicem ſancta Dei Eccleſia Catholica & Apoſtolica, hoc eſt, ſanctæ & univerſales quinque Synodi, & conſonanter omnes probabiles Eccleſiæ Patres; id eſt, Sabellium, Arium, Eunomium, Macedonium, Apollinarem, Polemonem, Eutychem, Dioſcorum, Timotheum, Ælurum, Severum, Theodoſium, Colluthum, Themiſtum, Paulum Samoſatenum, Diodorum, Theodorum, Neſtorium, Theodulum Perſam, Origenem, Dydimum, Evagrium, & compendioſe omnes reliquos hæreticos qui a Catholica Eccleſia reprobati atque abjecti ſunt .... hujuſmodi condemnatus ſit. (Concilium Lateranenſe, an. 649. can. 18.)

SACRAMENTUM. Derivatur hoc ſacramenti nomen a *ſacro*, ſeu *ſancto*, ſumiturque aut pro ſancta ſacraque re præciſe in ſe ipſa ſpectata, aut pro ſancta pariter & ſacra re, prout hæc homines Deo devovet conſecratque, aut pro ſacro ſigno quod ſanctitatem quamdam ſignificat tribuitque.

Sacramentum, hac poſtrema notione ſumptum, eſt ſignum ſenſibile, ſacrum & permanens, a Deo inſtitutum ad eorum ſanctificationem qui illud ſuſcipiunt, quatenus ea virtute præditum eſt, ut in iis ſanctitatem pariat, vel internam, ut ſacramenta novæ legis, vel externam & legalem, ut legis veteris ſacramenta. Super ſacramentis, in univerſum, Concilia complures canones edidere; quorum hi quidem præcipui ſunt.

Decrevimus, ne opus Dei fiat ab aliquibus negligenter .... univerſa quoque eccleſiaſtica ſacramenta, & præcipue baptiſmatis, & altaris, devotiſſime, prout Deus inſpiraverit, celebrentur. (Concilium Oxonienſe, an. 1222. can. 6.)

Cum ſacramenta eccleſiaſtica debeant cum debita reverentia & veneratione, & gratis tractari, ſuſcipi & conferri; ſtatuimus, quod omnia ſacramenta eccleſiaſtica, quantum poſſibile fuerit, a jejunis miniſtrentur, cum ornamentis neceſſariis ſeu paramentis, & gratis; illud rememorantes auctoritas: Quod gratis accepiſtis, gratis date. *Qui contra fecerit, præter divinam offenſam quam in hoc contrahit & incurrit, & pœnas a canonibus conſtitutas, in ſubſequenti provinciali Concilio acrius punietur.* (Concil. Ravennatenſe, an. 1311. rubr. 6.)

Novæ legis ſeptem ſunt ſacramenta; videlicet, Baptiſmus, Confirmatio, Euchariſtia, Pœnitentia, Extrema-Unctio, Ordo & Matrimonium; quæ multum a ſacramentis differunt antiquæ legis. Illa enim non cauſabant gratiam, ſed eam ſolum per paſſionem Chriſti dandam eſſe figurabant; hæc vero noſtra & continent gratiam, & ipſam digne ſuſcipientibus conferant. Horum quinque prima ad ſpiritualem uniuſcujuſque hominis in ſeipſo perfectionem, duo ultima ad totius Eccleſiæ regimen, multiplicationemque ordinata ſunt. Per baptiſmum enim ſpiritualiter renaſcimur; per confirmationem augemur in gratia, & roboramur in fide; renati autem & roborati, nutrimur divina Euchariſtiæ alimonia. Quod ſi per peccatum ægritudinem incurrimus animæ, per pœnitentiam ſpiritualiter ſanamur; ſpiritualiter etiam & corporaliter, prout animæ expedit, per extremam unctionem. Per ordinem vero Eccleſia gubernatur & multiplicatur ſpiritualiter; per matrimonium corporaliter augetur. Hæc omnia ſacramenta tribus perficiuntur, videlicet rebus, tamquam materia, verbis tamquam forma, & perſona miniſtri conferentis ſacramentum cum intentione faciendi quod facit Eccleſia; quorum ſi aliquod deſit, non perficitur ſacramentum. Inter hæc ſacramenta, tria ſunt, Baptiſmus, Confirmatio & Ordo, quæ characterem, id eſt, ſpirituale quoddam ſignum a cæteris diſtinctivum imprimunt in anima indelebile; unde in eadem perſona non reiterantur. Reliqua vero quatuor characterem non imprimunt, & reiterationem admittunt. (Eugenius IV. in ſuo pro Armenorum Inſtitutione Decreto quod a Florentino Concilio, an. 1439. habito approbatum fuit.)

Eccleſia Catholica uſus ſeptem myſteria (quæ ſacramenta appellantur) obſervat, veluti ſeptem quondam parata remedia per quæ Deo viſum eſt peccatis noſtris mederi, ut nobis gratia ſua ſalutaris medicinam, diverſa tamen ratione, infunderet; quæ ſunt, Baptiſmus, Confirmatio, Euchariſtia, Pœnitentia, Extrema-Unctio, Ordo & Matrimonium. (Concilium Colonienſe, an. 1536. Part. VII. cap. 1.)

Quia igitur in ſacramentis aliud videtur, & aliud agitur, inſtruendus eſt populus, in cujuslibet exhibitione, quid in hujuſmodi religioſo arcano (id enim ſacramentum ſonat) agatur. Cum enim in ſacramentis iſtis per ſigna quædam ſenſibilia infunditur inſenſibilis gratia, congruens externis ſignis, excitanda eſt fidelium fides & devotio in Deum; ut credentes ut divinum myſterium intelligentes, ad Dei & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti participandam gratiam accedant. Quod fiet, cum Parochus ſub adminiſtrationem cujuslibet ſacramenti, ſacra concione populum breviter admonuerit, quid in ea re agatur. (Cap. 2.)

Doceant etiam paſtores noſtri, ſeptem eſſe Eccleſiæ ſacramenta divinitus inſtituta, per quæ velut apta remedia atque inſtrumenta & peccatis noſtris mederi, & ſua gratia munera nobis impartiri Deus voluerit; eaque non eſſe ritus ſimplices, quod quidam impie confingunt, ſed ſacroſancta ſignacula, & efficacia ſigna quæ rite ea ſuſcipientes, gratiam eis conferendo, ſanctificent; gratiam vero ſacramentorum non ex ipſa externarum rerum virtute, nec ex merito miniſtri, ſed ex interna & divina operationis virtute æſtimandam eſſe. (Concilium Moguntinum, an. 1549. cap. 21.)

Si quis dixerit, ſacramenta novæ legis non fuiſſe omnia a Jeſu Chriſto Domino noſtro inſtituta, aut eſſe plura vel pauciora quam ſeptem, videlicet, Baptiſmum, Confirmationem, Euchariſtiam, Pœnitentiam, Extremam-Unctionem, Ordinem, & Matrimonium, aut etiam aliquod horum ſeptem non eſſe vere & proprie ſacramentum, anathema ſit. (Concilium Tridentinum, Seſſ. 7. can. 1.)

Si quis dixerit, ea ipſa novæ legis ſacramenta a ſacramentis antiquæ legis non differre, niſi quia cæremoniæ ſunt aliæ, & alii ritus externi, anathema ſit. (Can. 2.)

Si quis dixerit, hæc ſeptem ſacramenta ita eſſe inter ſe paria, ut nulla ratione aliud ſit alio dignius, anathema ſit. (Can. 3.)

Si quis dixerit, ſacramenta novæ legis non eſſe ad ſalutem neceſſaria, ſed ſuperflua, & ſine eis, aut eorum

voto,

Digitized by Google

vero, per ſolam fidem homines a Deo gratiam juſtificationis adipiſci, licet omnia ſingulis neceſſaria non ſint, anathema ſit. (Can. 4.)

Si quis dixerit, hæc ſacramenta propter ſolam fidem nutriendam inſtituta fuiſſe, anathema ſit. (Can. 5.)

Si quis dixerit, ſacramenta novæ legis non continere gratiam, quam ſignificant, aut gratiam ipſam non ponentibus obicem non conferre, quaſi ſigna tantum externa ſint acceptæ per fidem gratiæ vel juſtitiæ, & notæ quædam chriſtianæ profeſſionis, quibus apud homines diſcernuntur fideles ab infidelibus, anathema ſit. (Can. 6.)

Si quis dixerit, non dari gratiam per hujuſmodi ſacramenta ſemper & omnibus, quantum eſt ex parte Dei, etiamſi rite ea ſuſcipiant, ſed aliquando & aliquibus, anathema ſit. (Can. 7.)

Si quis dixerit, per ipſa novæ legis ſacramenta ex opere operato non conferri gratiam, ſed ſolam fidem divinæ promiſſionis ad gratiam conſequendam ſufficere, anathema ſit. (Can. 8.)

Si quis dixerit, in tribus ſacramentis, baptiſmo ſcilicet, confirmatione & ordine, non imprimi characterem in anima, hoc eſt, ſignum quoddam ſpirituale & indelebile, unde ea iterari non poſſunt, anathema ſit. (Can. 9.)

Si quis dixerit, chriſtianos omnes in verbo, & in omnibus ſacramentis adminiſtrandis habere poteſtatem, anathema ſit. (Can. 10.)

Si quis dixerit, in miniſtris, dum ſacramenta conficiunt & conferunt, non requiri intentionem ſaltem faciendi quod facit Eccleſia, anathema ſit. (Can. 11.)

Si quis dixerit, miniſtrum in peccato mortali exiſtentem, modo omnia eſſentialia quæ ad ſacramentum conficiendum, aut conferendum pertinent, ſervaverit, non conficere, aut conferre ſacramentum, anathema ſit. (Can. 12.)

Si quis dixerit, receptos & approbatos Eccleſiæ Catholicæ ritus, in ſolemni ſacramentorum adminiſtratione adhiberi conſuetos, aut ſine peccato a miniſtris pro libito omitti, aut in novos alios per quemcunque Eccleſiarum Paſtorem mutari poſſe, anathema ſit. (Can. 13.)

Quo major & uberior eſt ſacramentorum fructus .... eo diligentius, & intima animi pietate, & externo cultu, ac veneratione tractanda ac percipienda ſunt. (I. Concilium Mediolanenſe, ſub S. Carolo Borromæo, an. 1565. Part. II. cap. 1.)

Cum ſacramenta Eccleſiæ non ſolum ſine ſimoniæ labe, verum etiam ſine avaritiæ ſuſpicione præbenda ſint; caveant omnes, ne in eorum adminiſtratione quidquam exigant, aut verbis, vel ſignis, directe vel indirecte petant.

Quoniam vero ſeptem ſacramentis, quaſi mediis quibuſdam præſtantiſſimis cultus Deo ſanctiſſimus pleniſſimuſque pietatis exhibetur; in primis, parochis omnibus divinique verbi miniſtris præcipimus, ut ſedulo doceant, quid ſint ſacramenta, quorſum inſtituta, quam vim habeant, ſeu quis eorum effectus, quæ utilitas, quæ virtus; ut ſimul intelligant fideles, quanta pietate, fide & religione, ad eorum perceptionem accedere debeant. Deinde ut ſecura poſſit eſſe debita collatio, vel perceptio, vetamus, ne quis citra Epiſcopi, vel parochi licentiam, audeat conferre ſacramenta, aut ſine ſuperpelliceo & ſtola, niſi aliud poſtulet inſtans neceſſitas. (Concil. Remenſe, an. 1583. tit. *de Sacramentis*.)

Cum Eccleſia nihil habeat pretioſius, nihil ad æternam ſalutem conſequendam magis neceſſarium, quam a Chriſto ſeptem inſtituta ſacramenta, quibus omnis juſtitia vel cœpta augeatur, vel amiſſa reparatur; ac demum Dei gratia quam ipſa ſacramenta, tanquam vaſa quædam divina continent, eamque rite ſuſcipientibus conferunt, nobis abunde communicatur; paſtores omni ſtudio ac diligentia commiſſum ſibi chriſtianum populum exhortari debent tum ad ſingularem erga omnia ſacramenta religionem & reverentiam adhibendam, tum ad frequentem auguſtiſſimi Euchariſtiæ ſacramenti & Confeſſionis uſum. Quorum ſacramentorum contemptus, ut ait Divus Auguſtinus, homines ſacrilegos facit. Impie enim contemnitur, ſine quo pietas conſtare non poteſt .... At ne Sacerdotum in ſacris tractandis negligentia & incuria, populi pietatem imminuat, præcipimus, ut præſcriptas a majoribus noſtris in ſacramentis adminiſtrandis cæremonias non ſolum diligenter, ſed etiam ſumma cum animi attentione & religione obſervent, nihil omnino addentes, nihil detrahentes; in ipſorum etiam ſacramentorum diſpenſatione manus puras ab omni ſimoniæ labe, & avaritiæ ſuſpicione contineant. (Concilium Burdigalenſe, an. 1585. tit. 8. *de Sacram.*)

Quia per primum parentem violata eſt originalis juſtitia, in qua creata fuerat .... providus Deus ſingulis morbis ſingula adhibuit remedia, ſacramenta ſcilicet, quibus peccata remittuntur, hominis vita regitur, fides augetur, & tota Eccleſiæ politia continetur & conſervatur .... Sacerdotes dum ſacramenta adminiſtrant, uſum & efficaciam illorum populo, & iis præſertim quibus ea conferunt, exponant; adhibeantque in eum uſum, mundaliora ... ſtericate & judicio Epiſcoporum edendis, pias & religioſas exhortationes, vernacula lingua conſcriptas quibus in eorum adminiſtratione Sacerdotes utantur. (Concilium Bituricenſe, an. 1584. tit. 18. *de Sacram.*)

Cum ſacramenta omnia a Chriſto Domino, ſalutis noſtræ cauſa, conſtituta ſint, atque ex illius ſanguine pretioſiſſimo vim ſumpſerint; ad virtutis culmen omni animi pietate, ſanctitate ac religione contendere is profecto debet, cui illa tractanda ſunt, vel miniſtranda. Parochi igitur, omneſque alii ad quos cujuſvis ſacramenti adminiſtratio ſpectat, quam diligentiſſime videant, ne lethalis peccati labe infecti, dum aliorum ſaluti ſtudent, ſibi æternæ ſint damnationis miniſtri. Atque ut intus candida innocentia ſtola exornari eſſe debent; ita etiam extrinſecus mundo ſuperpelliceo; ſtolaque ejus coloris qui ſacramento miniſtrando congruat, induti ſemper ſint.

Ut autem a reliquis fidelibus ea qua par eſt, pietate, atque adeo cum animarum fructu ſacramenta percipiantur, illorum virtutem atque admirabilem fructum parochi frequenter explicabunt, tum vero maxime, cum illa erunt adminiſtraturi. Sedulo quoque videbunt, ne ad ſacramenta quivis aliquem, niſi armis depoſitis, modeſtoque habitu, ac compoſito corporis geſtu, aliquod reverentiæ interioris indicium exteriori cultu præ ſe ferat, & fidei noſtræ ſaltem initia recitare noverit.

Illud præterea diligenter caveant, ne pro illis adminiſtrandis ab alio vel omnium eorum loco Sacerdote verbis aut etiam ſignis quidquam prorſus, vel minimum modo, petatur, exigaturve.

Quod ſi quis contra fecerit, is graviter ab Epiſcopo pro culpæ ratione puniatur non avaritiæ tantum labe notatus, ſed etiam ſimoniacæ pravitatis reus.

Quod ſi laici homines eleemoſynas dare conſuetas impendere non renuerint, eos Epiſcopus ex canonum jure ad pie introductam conſuetudinem perpetuo retinendam cogat atque compellat. (Concilium Aquiſextienſe, an. 1585. tit. *de Sacram.*)

Cum divina illa nunquam peritura ſalutis pignora ſacramentis venerandis, illorumque pio uſu contineantur; ſumma etiam ſanctitate & veneratione chriſtianis veniunt & tractanda & ſuſcipienda. Nuſquam igitur vel Epiſcopi vel Parochi ad eorum adminiſtrationem accedant, quin prius, ex Tridentini Concilii Catechiſmo præfatorum illorum uſum, admirandamque vim ſuſcipientibus audientibuſque explicatint.

Eccleſiæ ſacramenta non ſolum ſine ſimoniæ labe, ſed & ſine avaritiæ ſuſpicione præbeantur; nec ulli aut preſbytero, aut miniſtro quidquam in eorum adminiſtrationem exigere, verbis etiam ſignisve, directe, aut indirecte petere liceat.

Et rituum & cærimoniarum varietas non mediocriter chriſtianos offendere conſuevit; id ne accidat, diligentiſſime eſt præcavendum. Uniformis itaque minimeque diſtincta ſacramentorum adminiſtratio, quam fieri poterit, religioſiſſime ab omnibus obſervetur. Quod ut facilius aſſequantur, in rituum libro deſcriptas cærimonias, unuſquiſque perdiſcere, & exſequi pro viribus conabitur. (Concilium Toloſanum, an. 1590. Part. II. *de Sacramentis & Sacramentalibus*.)

Cum tanta ſit humanæ naturæ imbecillitas, ut ad divina capeſſenda animus vix poſſit aſſurgere, niſi quibuſdam adjuvetur adminiculis, cumque carnali hoc & caduco corpore, velut carcere quodam incluſas ſenſuum miniſterio plurimum utatur; divinæ ſapientiæ viſum eſt, mortalium infirmitati ſe accommodare; ſuam virtutem & gratiam per quaſdam externas res & ſigna quæ ſenſibus percipiuntur, nimirum per ſeptem ſacramenta Eccleſiæ conferre; a quibus omnis juſtificatio noſtra incipiat, vel cœpta augeatur, amiſſave reparetur, & non ponentibus obicem conferatur. (Concilium Narbonenſe, an. 1609. cap. 13. *de Sacramentis in genere*.)

Cauſarum porro ad ſacramenta, religionis votum, divinum officium, eccleſiaſticam diſciplinam ſpectantium, aliarumque mere ſpiritualium cognitio ad eccleſiarum judices ſpectat, omninoque & aperte, præterquam in appellationis caſu tanquam ab abuſu, ſecularibus curiis interdicta eſt. Ita ſtatuit rotundis verbis edicti menſis Aprilis an. 1695. articulus 34. qui nihil novi mandavit, ſed conſtitutionem an. 1539. artic. 4. Bleſenſem, art. 4. aliam an. 1610. art. 4. ruſuſque etiam an. 1629. art. 31. inſtauravit. (Monum. Cleri, Tom. VI. pag. 239. & ſeq.)

SACRIFICIUM. Eſt ſacrificium, Deo ſuper altaribus a legitimo miniſtro exhibita oblatio, ut ejus ſupra omnes creatas res ſupremum dominium profiteatur, eidemque obſequium cultumque præſtet. A ſimplici oblatione ſacrificium in eo differt, quod oblata res in ſacrificio deſtruatur, oporteat, cum integre prorſus in pura putaque oblatione remaneat. Sacrificium eſt hominis erga Deum eſſentiale officium, quia ipſe ſibi

ſibi ita indulgere non poteſt, ut ne ſupremum quo is in eum inque creatas res cæteres pollet, dominium teneat; ex quo ſane fit, ut ſacrificium non minus vetus quam homo ipſe ſit, ſemper in lege naturæ, in lege Moſaica, & in lege Evangelica religioſe fuerit in uſu poſitum ſervatumque. Atque in hac quidem poſtrema lege unum tantum & unicum ſacrificium adeſt, quod nihil eſt aliud quam Miſſæ ſacrificium, quodque Chriſti Domini ſuper altari per Sacerdotum miniſterium oblati immolatique corpore & ſanguine continetur. *Quære* MISSA.

SACRILEGIUM. Sanctarum ſacrarumve rerum, per earumdem profanationem, abuſus ſacrilegium dicitur; adeoque tot ſunt ſacrilegiorum genera, quot ſanctarum ſacrarumve & Deo conſecratarum rerum quæ profanari poſſunt, genera ſunt. Hæ porro res in triplici ſunt genere, videlicet: perſona, ut clerici, in ſacris quidem ordinibus conſtituti, & quicumque regulari cuipiam ordini addicti ſunt; locus, ut Eccleſia, cœmeterium; omneſque res Deo conſecratæ, vel ejus cultui ab Eccleſia dedicatæ, cujuſmodi ſunt ſacramenta, ſacra vaſa, indumenta altaris miniſtris deſignata, ſancti libri, Eccleſiæ bona, &c. Exiſtunt proinde triplicis generis ſacrilegia, perſonale, locale & reale. Itaque ſacrilegii reus fit, 1. qui percutit, aut lædit, facto ipſo, eccleſiaſticum ſacris ordinibus inſignitum, aut religioſam alterutrius ſexus perſonam; 2. qui profanat altaria, cœmeteria, aliaque ſancta loca, facinora ſcilicet in iis perpetrat obſervantiæ contraria, quæ iiſdem debetur, cujuſmodi ſunt homicidium, mutilatio, furtum, &c. 3. qui ſacram Scripturam, ſacramenta, ſacra vaſa, crucem, Sanctorum reliquias, eorumdem imagines, &c. profanat, polluitque; 4. qui veſtimenta quibus utuntur altaris miniſtri, vel alia quæcunque altarium Eccleſiarumque decorationi inſerviunt, ad profanos uſus trahit; qui uſurpat, aut injuſte retinet Eccleſiæ bona.

Quiſquis inventus fuerit reus ſacrilegii, iſtam leviorem compoſitionem emendet Epiſcopis ipſis, vel Abbatibus, ſive perſonis, ad quas querimonia ſacrilegii juſte pertinuerit; & ſi ipſe reus ſacrilegii facere noluerit, tamdiu excommunicationi ſubjaceat, uſquequo prædictam compoſitionem ſexcentorum ſolidorum perſolvat; & ſi in hac obſtinatione mortuus fuerit, corpus ejus cum pſalmis & hymnis non deferatur ad ſepulturam. Et præcipimus, ut in fine codicis legis mundanæ ſcribatur hæc lex.

Nimirum Joannes Papa VIII. cum in Galliam migraſſet, an. 878. in urbe Trecaſſi Concilium coegit, in quo allatam ſuper ſacrilegia ſanctionem edidit, aurearum quinque librarum mulcta quam Juſtinianus Imperator iis impoſuerat, in aliam ſexcentorum ex argento ſolidorum mulctam commutata. Sanctionem hanc ſummus Pontifex Gothorum legibus additam voluit.

Contra ſacrilegos quoque, juſtum eſt, ut canonica cenſura procedat. Et primo dicendum, quid ſit ſacrilegium. Sacrilegium eſt ſacræ legis violatio, quod cum per multa ſpecierum dividatur crimina .... ſpecialiter tamen nunc a nobis illud ſacrilegium denotatur, quod a prædonibus de rebus Eccleſiæ agitur. Eſt enim hoc ſacrilegium, res Eccleſiæ ſacratas auferre, poſſeſſiones ad jus Eccleſiæ pertinentes, vel aliquid Eccleſiæ conſecratum, vel donatum tollere, invadere, fraudare, vel rapere. Hoc namque agentes vere ſacrilegi ſunt & homicidæ .... Tales, ſi Eccleſiæ correctionem non recipiunt, ethnicis & publicanis ſunt ſimiles, quibus nec vivis nec mortuis communicat Eccleſia Dei .... Et nullus ſacrilegus regnum Dei poſſidebit, niſi per puram, probatamque & publicam pœnitentiam, & ſanctæ Eccleſiæ, ejus præcipue quam læſit, ſatisfactionem, atque per manus impoſitionem Epiſcoporum, & reconciliationem. (Concil. Troslanſe, an. 909. can. 4.)

Item de ſacrilegis, & ſortiariis, quocumque nomine cenſeantur .... ſtatuimus, quod, ſi inventi fuerint, reddantur ſuo Epiſcopo; &, ſi moniti non reſipuerint, immurentur, vel ad arbitrium Epiſcopi puniantur. (Concilium Valentinum, an. 1248. can. 12.)

Non minus graviter ſacrilegos plectunt civiles leges: *Sacrilegi capite puniantur*, inquit lex 9. ff. ad leg. Jul. peculatus. *Mandatis cavetur*, dicitur & hoc in Romano Jure, *ut præſides, ſacrilegos .... conquirant, &, pro ut quiſque deliquerit, in eum animadvertant, & ſic conſtitutionibus cavetur, ut ſacrilegia, extra ordinem, digna pœna puniantur*; Lib. 4. ff. 2. t. 11. de Lege Jul. repetundar.

Galli Reges & Galliarum parlamenta ſuam de ſacrilegiis, ſanctarumque rerum profanationibus puniendis ſollicitudinem præ cæteris Principibus & Senatibus exhibuerunt. Videri poſſunt, Caroli IX. conſtitutio, die 14. Februarii, an. 1561. edictum Ludovici XIV. menſe Julio an. 1682. Regia declaratio, die 4. Martii,

Ricard Concil. Tom. IV.

an. 1724. alia, Kal. Jul. an. 1727. cujus articulus 17. ſtatuit, ut „quicunque, ſeu pacis ſeu belli tempore, „ ſeu in regno ſeu in hoſtili regione, calices, cibo„ ria, aliave Eccleſiæ bona expilaverit, furatus fue„ rit, aut ſurripuerit, ſuſpendatur & ſuffocetur: quod „ ſi, ex furti circumſtantiis compertum fuerit, ſacra„ rum rerum profanationem in eo locum habuiſſe, ad „ ignem damnetur."

Videri quoque poſſunt arreſta parlamentorum. Burdigalenſis, die 17. Martii an. 1527. Pariſienſis, die ultima Junii, an. 1562. ejuſdem aliud, die 4. Junii an. 1766. in Abbavillæ reos adoleſcentes editum, qui falſi ſunt ſe lectis neſcio quibus Gallorum ſe philoſophos jactantium ſcriptis ad horrenda ſacrilegia pertractos fuiſſe, quorum cauſa damnati ſunt, ut iis caput abſcinderetur, eorumque corpora in ignem projicerentur.

SÆCULARIZATIO Monaſteriorum & Religioſorum, ſeu eorumdem ad ſæcularem conditionem tranſcriptio. Hæc ſtatus in monaſteriis mutatio non ſpectatur ut favorabilis, ut firmetur, reddaturque legitima, magni momenti rationibus opus eſt, ac dum ibidem regularitas ſervari poteſt, ex iis ſæcularia capitula fieri Eccleſia non approbat. Eſt hæc Innocentii III. ad Conſtantinopolitanum Patriarcham, libro tertio Decretalium Collectionis, Gregorii IX. auctoritate editæ, cap. 5. tit. 36. *de Religioſis domibus*, relata reſponſio: *Inter quatuor, & infra, de Monaſteriis quoque Græcorum in ſæculares clericos convertendis, reſpondemus, quod quamdiu per regulares viros, ſive Græcos, ſive Latinos, remanere potuerint ordinata, non ſunt ad ſæculares clericos transferenda; ſed ſi regulares defuerint, propter eorum defectum in eis ſæculares clerici poterunt ordinari.* Huic Innocentii Papæ III. reſponſo Concilia concinunt. Satis fuerit hoc loco afferri generalis Chalcedonenſis Concilii, an. 451. habiti viceſimum quartum canonem: *Quæ ſemel voluntate Epiſcopi conſecrata ſunt monaſteria, perpetuo manere monaſteria, & res quæ ad ea pertinent, ſervari, eaque non amp.... fieri ſæcularia habitacula; eos autem qui hoc fieri permiſerint, canonum pœnis ſubjici.* (Monumenta Cleri, Tom. IV. pag. 2037.)

Quod attinet ad cauſas quæ ſubeſſe poſſunt, quamobrem monaſteriorum (quæ quidem alia quam cathedralium Eccleſiarum regularia capitula ſint) ſtatus mutetur, hæ ſane variæ ſunt, pro ut locorum ratio regularitatis ibidem cuſtodiam difficiliorem reddere poteſt, & pro ut, circumſtantiarum ratione habita, cenſetur ſæcularizationem Eccleſiæ utilem fore. (Ibid. pag. 2061.)

Quod autem ad auctoritatem ſpectat, per quam ad monaſteriorum ſæcularizationem proceditur; certum eſt poſterioribus ſæculis ſummorum Pontificum Bullas impetratas eſſe pro iis omnibus quæ in Gallia quidem canonice factæ fuere.

E Galliarum placitis, Regis conſenſus neceſſaria præcautio eſt; adeoque in Bullatum ad regni monaſteria ſæcularizanda ſpectantium pleriſque expreſſus cernitur conſenſus hic. (Ibid. pag. 2063.)

Regii conſenſus forma non una eſt. Ea fere obtinet, ut capitulum quod ſe ad ſæcularem conditionem redactum capit petitque, impetret breve diploma per quod Sua Majeſtas ei veniam dat, ut apud Suam Sanctitatem pro Eccleſiæ ſuæ mutatione a ſtatu regulari ad ſæcularem inſtet. Poſtquam autem Bullæ impetratæ enuntiatæque fuere, capitulum alias patentes litteras a Rege obtinet, per quas Sua Majeſtas id confirmat quod actum fuit. *Ibid.*

Omnes ad hanc mutationem vocandi quorum intereſt; nemo autem eſt, quem propius apertiuſque quam locorum Epiſcopos hoc negotium attingat, alliciatque *Ibid.* pag. 2064. Proponemus hoc loco ſuper monaſteriorum & religioſorum ſæcularizatione animadverſionem quæ ſane naturæ congruit, quæque ſe offert ipſa per ſe. Si tam multis circumſpectionibus opus eſt, cum de regulari capitulo ad ſæcularem formam redigendo agitur, quamvis hoc ſæcularizationis genus propius abſit a favore quam cætera; quanto magis circumſpiciendum, quamque conſulto procedendum, cum de monaſteriis quæ capitula non ſunt, aut de congregationibus prorſus integris, aut etiam de integris ipſis ordinibus ſæcularizandis agitur?

SALTATIO. Spectari poſſunt choreæ tamquam ſimplices ſaltus quos nulla prava circumſtantia comitatur, aut quemadmodum ex uſu ſunt, nempe tamquam cœtus perſonarum ſexus alterius, quæ ſimul ſaltant ad inſtrumentorum aut cantilenarum ſonum, quæque, per ſaltationum intervallum, familiari de va-

Digitized by Google

tis & frivolis, ſeu periculoſis criminoſiſque rebus colloquio detinentur. Si choreæ ad metaphyſicam præciſionem quam earum primus aſpectus exhibet, exigantur, dici non poteſt eas malas eſſe, quippe quæ religionis actis, penes Hebræos, nuſcebantur. Saltabat David ante fœderis Arcam pietate permotus: & Maria, Moſis ſoror, poſt rubri maris tranſitum, in Domini laudem cantica pſallens, & ipſa cum cæteris feminis choreas agebat. At ſi ſaltationes ſeu choreæ, pro ut fere obtinent, & poſteriore quidem notione ſunt expoſitæ, perſpiciantur, iis ſane ſacra Concilia de iiſdem ſentiunt.

Exterminanda omnino eſt irreligioſa conſuetudo quam vulgus per Sanctorum ſolemnitates agere conſuevit, ut populi qui debent divina officia attendere, ſaltationibus & turpibus invigilent canticis. (Concilium Toletanum 3. an. 589. cap. 23.)

Choreas in clauſtro nullatenus ducant (moniales), ſed nec etiam in alio loco; nec etiam ſæcularibus licere credimus. Teſte enim Gregorio, melius eſt die dominico arare, vel fodere, quam choreas ducere. (Concil. Pariſienſe, an. 1212. Part. III. cap. 4.)

Quoniam .... nimis compertum eſt, depravatis his temporibus & moribus, ad choreas, tripudia, ſaltationes, & id genus alia nunquam fere conveniri ſine multis & iis quidem graviſſimis Dei offenſionibus, idque tum ob turpes cogitationes, obſcœna dicta, inhoneſtas actiones, morum corruptelas, & pernicioſas ad omnia opera carnis illecebras, illis perpetuo conjunctas, tum propter cædes, rixas, diſſidia, ſtupra, adulteria aliaque mala plurima inde conſequentia quam ſæpiſſime, his tot offenſionibus & peccatorum ſeminariis locum dari, iis præſertim diebus qui diei propitiatoriale ſunt, ... hoc certe graviſſimum eſt in conſpectu Dei & Eccleſiæ. Quare feſtis iis diebus, ſaltem horis quibus divina celebrantur officia, interdicimus, ne ſaltationes, tripudia, choreæ ducantur, aut fiant. (III. Concilium Mediolanenſe, ſub ſancto Carolo Borromæo, an. 1573. tit. *de Feſtor. dierum Cultu.*)

Comeſſationes, ebrietates, ſumptus, lites, luſus improbos & inhoneſtos, choreas plenas infamiis, cantilenas turpes, breviter omnem luxum & laſciviam, neque omnem feſtorum profanationem damnamus & repellimus. (Concilium Rothomagenſe, an. 1581. tit. *de Cultu divino in genere.*)

Iiſdem diebus (dominicis & feſtis) nemo luſibus aut choreis det operam, maxime dum divinum celebratur officium. (Concilium Remenſe, an. 1583. tit. *de diebus Feſtis.*)

Cum juxta divi Pauli præceptum, qui Chriſti ſunt, ſobrietatem ſemper ſectari debeant, diebus dominicis præſertim & aliis feſtis, comeſſationes, convivia publica, tripudia, ſaltationes, ſtrepitus & choreas fieri .... aperiri comœdias, ludos ſcenicos vel theatrales, & alia ejus generis irreligioſa ſpectacula agi, ſub anathematis pœna, prohibet hæc Synodus. (Concilium Turonenſe, an. 1583. tit. 11. *de Feſtorum Cultu.*)

Tempus autem diei feſti in audiendis concionibus, Miſſæ ſacrificio & divinis officiis ponendum eſt, non in comeſſationibus; multo minus, peracto prandio, ad ſaltationes & luſus declinandum. (Concilium Aquilejenſe, an. 1596. tit. 14. *de Feſtor. Sanctific.*)

Ut dies feſti .... a populo ſancte cuſtodiantur, neque ullis comeſſationibus, ludis, ebrietatibus, choreis & aliis exceſſibus profanentur; decretum ultimi provincialis innovantes præcipimus illud ab omnibus obſervari. (Concil. Burdigalenſe, an. 1624. *de Feſtis*, cap. 4.)

Galli Reges, ex Conciliorum mente, ſuum eſſe duxerunt choreas prohibere: *Illas .... balationes & ſaltationes, canticaque turpia ac luxurioſa, & illa luſa diabolica non faciat populus, nec in plateis, nec in domibus, neque in ulla loca, quia hæc de paganorum conſuetudine remanſerunt; & qui ipſa fecerit, canonicam ſententiam accipiat.* (*Lib. 6. Capitular.*)

Franciſcus Rex I. per patentes litteras diei 7. Januarii an. 1520. publicas dominicis feſtiſque diebus choreas vetuit. Legitur eadem prohibitio in artic. 23. edicti Caroli IX. menſis Januarii an. 1560. in articulo 38. conſtitutionis Henrici III. menſis Maji an. 1579. & in Bleſenſis conſtitutionis articulo 38. in edicto Ludovici Regis XIV. diei 16. Decembris an. 1698. in parlamenti Pariſienſis areſtis dierum 14. Decembris an. 1665. 3. Septembris an. 1667. & 4. Auguſti an. 1745.

Contenderit perperam & fruſtra quiſpiam his canonicis & civilibus legibus eas tantum choreas impeti damnarique, quæ feſtis & dominicis diebus, ſanctorum præſertim officiorum tempore peraguntur, quoniam certum eſt eas leges in choreas, tamquam innumerabilium perturbationum malorumque fontem & originem invehi; ac ſi ſuper circumſtantia feſtorum inſiſtunt, id propterea facere, quia ejuſmodi oblectamenta iis fere diebus, in primis per agros, locum habebant; quod ea multo magis crimini & ſcandalo obnoxia reddebat. Cæterum, eſt id certo certius choreas ipſas per ſe & ob adjuncta moraliter, in vulgari quidem uſu, malas eſſe, quippe quæ ſuapte natura ad peccatum inducunt, ad licentiam pertrahunt, mores corrumpunt, innumera incommoda & mala pariunt; quod eſſentiale & radicale, quod ajunt, earumdem vitium probat. Neque aliter de ſaltationibus ſentiebant ethnici ipſi. Exprobrabat Cicero Gabinio, conſulari viro, quod ſaltaſſet; idemque non aliter ſe poſſe credidit ab invidia ſaltationum nota quas in Aſia edidiſſet, Murenam purgare, quam ſi factum conſtanter negaret: *Nemo fere ſaltat ſobrius, niſi inſanus*, inquit hic celebris veteris Romæ orator. Teſtatur Æmilius Probus Romanos inter vitioſa choreas retuliſſe: *Scimus ſaltare etiam in vitiis poni*. Saltatores Roma expulit Tiberius; & ſenatorum aliquos qui ſaltaverant, Domitianus a ſenatu ablegavit.

Ex his rationibus & auctoritatibus inferendum choreas, quemadmodum in communi uſu peraguntur, ſuapte natura malas eſſe, proximamque occaſionem longe plurimorum criminum, cujuſmodi ſunt cogitationes, verba, deſideria, geſtus, motus, cantilenæ, aſpectus, & alia ad licentiam plura pudori contraria; nec ſaltare, nec ſaltationibus intereſſe licere; eorum eſſe, penes quos auctoritas eſt, choreas impedire; ſuperiores debere ſuis inferioribus eas interdicere; nec minus oportere confeſſarios ſuis pœnitentibus, ſeu viri ſeu feminæ ſint, abſolutionem negare, qui choreis abſtinere noluerint; potiſſimum vero Parochos ei legi ſubeſſe, ut huic abuſui pro viribus obſiſtentur, ſeu per abſolutionis recuſationem, ſeu per cohortationem & a ſuggeſtu declamationem, ſeu per legitimas omnes rationes quas iis gradus ſuppeditat quem ſuis in parœciis tenent, ne dum ſuorum Parochianorum ſaltationibus iidem interſint, id inepte ac ridicule prætexentes ſua ſe præſentia eos in officio continere, & majora mala impedire; quaſi vero malum minus ad impedienda majora fieri liceret; & Parochorum qui ſuorum parochianorum choreis ſe otioſos ſpectatores exhibuerint, præſentia non eſſet ipſa malum cum ſcandalo conjunctum quod nulli prorſus malo remedium affert. *Vide* Tractatum contra Choreas & pravas Cantiones, impreſſum Pariſiis apud Boudetium, in 12. an. 1769. & Codicem Religionis & Morum, auctore Abbate Meuyſio, typis editum *ibid.* apud Humblotium, an. 1700. T. I. titulo 13. *de Choreis*.

SANCTI. Intelliguntur *Sanctorum* nomine creaturas omnes rationis præditæ, tum angeli, tum homines, quos Deus ad æternæ ſuæ gloriæ participationem admiſit, & nominatim quos Eccleſia, aut ſummus Pontifex in ſacra dyptica retulerunt, vel, ut vulgo dicitur, canonizarunt. Nos quidem ſanctos in cælis regnantes, tamquam Dei amicos & famulos quos ſuis ipſe gratiis cumulavit, honore proſequimur; & quod inde conſequitur, cultus quem iis exhibemus, religioſus cultus eſt, ſupernaturali Sanctorum excellentia nixus, ad quos refertur; at non eſt latriæ cultus; neque enim adoramus Sanctos, quemadmodum divinitatem, ob ejus infinitam præſtantiam, ſupremamque ſanctitatem adoramus; eos tantum honoramus ob tenues aliquos Dei excellentiæ & ſanctitatis effluxus quos receperunt. Cum ergo cultus quem iis reddimus, toto cælo, quod dicitur, ab eo diſtet, quem Deo, eorum dignitatis ſanctitatiſque ſupremo fonti perſolvimus, idem profecto cum primo præcepto pugnare non poteſt, quod nobis mandat, ut prorſus ſolum Deum adoremus; ſeu potius Deus ipſe eſt quem nos in Sanctis iis honoramus, quoniam ii quidem non niſi per divinæ in eos ſanctitatis reflexionem quamdam ejuſmodi ſunt, & huic adſcititiæ ſanctitati præſtitus honos, in Deum, tamquam ejuſdem originem & principium reſilit. Ita ſane, in Deum, omnis excellentiæ, omnis ſanctitatis, omnis perfectionis ut cauſam, ita centrum deſinit omnis gloria quam Sanctis tribuimus, itemque preces quas ad eos fundimus, ut omnium bonorum omniumque gratiarum ſupremum auctorem ipſi pro nobis orent. Sanctorum etiam exuvias, tamquam templorum Spiritus ſancti qui adeo privilegiatum in modum in iis habitavit, pretioſas reliquias honoramus; nec magis excipimus eorum imagines a religioſo quodam, ſed ſolum relato cultu qui juſto titulo iiſdem debetur. Religioſus quidem hic cultus eſt, quia ſupernaturali excellentia, ſeu ſanctitate nititur, quam beati per religionis ſubſidia & virtutem acquiſierunt; relatus autem, ſeu reſpectivus eſt, quia non ad imagines terminatur, ſed progreditur ad prototypa, ad Sanctos ſcilicet quos imagines repræſentant, adeoque

a San-

Digitized by Google

a Sanctis ad Deum uſque, eorum ſanctitatis auctorem aſcendit. In cultu ergo quam imaginibus exhibemus, accurate veniunt diſtinguenda duo, externa reverentia, & interna diſpoſitio. Imaginem aliquam ſalutemus, oſculamur, ei thus adolemus, ad eam proſternimur; hæc externa reverentia eſt; at noſtra cogitatio, noſtra æſtimatio, affectio noſtra, noſtra fiducia ad prototypum, ad exemplar, ad ſanctum pergunt, quam imago repræſentat; aſt hæc noſtra intentio, noſtra interna diſpoſitio, quæ ne in Sancto quidem exhibito ſiſtitur, ſed extollitur ad eum uſque, qui per ſuam omnipotentem gratiam eumdem Sanctum effecit. Ejuſmodi omnino eſt, ſuper Sanctorum, eorum reliquiarum, eorumdemque imaginum cultu, Eccleſiæ doctrina, quæ ſane in ſequentibus canonibus ſtatuta, explicata enucleataque comperietur.

Definimus in omni certitudine ac diligentia, ſicut figuram pretioſæ ac vivificæ crucis, ita venerabiles ac ſanctas imagines proponendas, tam quæ de coloribus & teſſellis, quam quæ ex alia materia congruenter in ſanctis Dei Eccleſiis, & ſacris vaſis & veſtibus, & in parietibus ac tabulis, domibus & viis, tam videlicet imaginem Domini Dei & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti, quam intemeratæ Dominæ noſtræ ſanctæ Dei Genitricis, honorabiliumque Angelorum, & omnium Sanctorum ſimul & almorum Virorum. Quanto enim frequentius per imaginalem formationem videntur, tanto qui has contemplantur, alacrius eriguntur ad primitivorum eorum memoriam & deſiderium, & ad oſculum, & ad honorariam his adorationem tribuendam; non tamen ad veram latriam quæ ſecundum fidem eſt, quæque ſolam divinam naturam decet, impartiendam; ita ut iſtis, ſicuti figuræ pretioſæ ac vivificæ crucis, & ſanctis Evangeliis, & reliquis ſacris monumentis incenſorum & luminum oblatio, ad horum honorem efficiendum, exhibeatur, quemadmodum & antiquis pia conſuetudinis erat. Imaginis enim honor ad primitivum tranſit; & qui adorat imaginem, adorat in ea depicti ſubſiſtentiam. Sic enim robur obtinet ſanctorum Patrum noſtrorum doctrina, id eſt traditio ſanctæ Catholicæ Eccleſiæ quæ a finibus uſque ad fines terræ ſuſcepit Evangelium .... Eos ergo qui audent aliter ſapere, aut docere, aut ſecundum ſceleſtos hæreticos eccleſiaſticas traditiones ſpernere, & novitatem quamlibet excogitare, vel projicere aliquid ex his quæ ſunt Eccleſiæ deputata, ſive Evangelium, ſive figuram crucis, ſive imaginalem picturam, ſive ſanctas reliquias martyris, aut excogitare prave aut aſtute ad ſubvertendum quidpiam ex legitimis traditionibus Eccleſiæ Catholicæ, vel etiam quaſi communibus uti ſacris vaſis, aut venerabilibus monaſteriis, ſiquidem Epiſcopi, aut clerici fuerint, deponi præcipimus, monachos autem, vel laicos a communione ſegregari. (Nicænum II. generale Concilium, an. 787. act. 7.) Vide hoc ipſum Nicænum II. Concilium, itemque Francofordienſe, an. 794. celebratum, p. 166. & 170. Tomi primi hujus Operis.

Mandat ſancta Synodus omnibus Epiſcopis, & ceteris docendi munus curamque ſuſtinentibus, ut juxta catholicæ & apoſtolicæ Eccleſiæ uſum, a primævis chriſtianæ religionis temporibus receptum, ſanctorumque Patrum conſenſionem, & ſacrorum Conciliorum decreta, in primis de Sanctorum interceſſione, invocatione, reliquiarum honore, & legitimo imaginum uſu fideles diligenter inſtruant, docentes eos, Sanctos una cum Chriſto regnantes, orationes ſuas pro hominibus Deo offerre, bonum atque utile eſſe ſuppliciter eos invocare, & ob beneficia impetranda a Deo per Filium ejus Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum qui ſolus Redemptor noſter & Salvator eſt, ad eorum orationes, opem auxiliumque confugere; illos vero qui negant ſanctos æterna felicitate in cœlo fruentes invocandos eſſe, aut qui aſſerunt vel illos pro hominibus non orare, vel eorum, ut pro nobis etiam ſingulis orent, invocationem eſſe idololatriam, vel pugnare cum verbo Dei, adverſarique honori unius mediatoris Dei & hominum Jeſu Chriſti, aut ſtultum eſſe, in cœlo regnantibus voce vel mente ſupplicare, impie ſentire, ſanctorum quoque martyrum, & aliorum cum Chriſto viventium ſancta corpora quæ viva membra fuerunt Chriſti, & templum Spiritus ſancti, ab ipſo ad æternam vitam ſuſcitanda & glorificanda, a fidelibus veneranda eſſe, per quæ multa beneficia a Deo hominibus præſtantur; ita ut affirmantes Sanctorum reliquiis venerationem atque honorem non deberi, vel eas, aliaque ſacra monumenta a fidelibus inutiliter honorari, atque eorum opis impetrandæ cauſa, Sanctorum memorias fruſtra frequentari, omnino damnandos eſſe, prout jampridem eos damnavit, & nunc etiam damnat Eccleſia, imagines porro Chriſti, Deiparæ Virginis, & aliorum Sanctorum in templis præſertim habendas & retinendas, eiſque debitum honorem & venerationem impertiendam; non quod credatur ineſſe aliqua in iis divinitas, vel virtus, propter quam ſint colendæ; vel quod ab eis ſit aliquid petendum; vel quod fiducia in imaginibus ſit figenda, veluti olim fiebat a gentibus quæ in idolis ſpem ſuam collocabant; ſed quoniam honos qui eis exhibetur, refertur ad prototypa quæ illæ repræſentant; ita ut per imagines quas oſculamur, & coram quibus caput aperimus, & procumbimus, Chriſtum adoremus, & Sanctos quorum illæ ſimilitudinem gerunt, veneremur; id quod Conciliorum, præſertim vero ſecundæ Nicænæ Synodi decretis contra imaginum oppugnatores eſt ſancitum.

Illud vero diligenter doceant Epiſcopi, per hiſtorias myſteriorum noſtræ redemptionis, picturis vel aliis ſimilitudinibus expreſſas erudiri & confirmari populum in articulis fidei commemorandis, & aſſidue recolendis; tum vero ex omnibus ſacris imaginibus magnum fructum percipi, non ſolum quia admonetur populus beneficiorum & munerum quæ a Chriſto ſibi collata ſunt; ſed etiam quia Dei per Sanctos miracula ac ſalutaria exempla oculis fidelium ſubjiciuntur; ut pro iis Deo gratias agant, ad Sanctorumque imitationem, vitam moreſque ſuos componant, excitenturque ad adorandum ac diligendum Deum, & ad pietatem colendam. Si quis autem his decretis contraria docuerit, aut ſenſerit, anathema ſit. In has autem ſanctas & ſalutares obſervationes ſi qui abuſus irrepſerint, eos prorſus aboleri ſancta Synodus vehementer cupit; ita ut nullæ falſi dogmatis imagines, & rudibus periculoſi erroris occaſionem præbentes ſtatuantur; quod ſi aliquando hiſtorias & narrationes ſacræ Scripturæ, cum id indoctæ plebi expediet, exprimi & figurari contigerit; doceatur populus non propterea divinitatem figurari, quaſi corporeis oculis conſpici, vel coloribus aut figuris exprimi poſſit. Omnis porro ſuperſtitio in Sanctorum invocatione, reliquiarum veneratione, & imaginum ſacro uſu tollatur; omnis turpis quæſtus eliminetur, omnis denique laſcivia vitetur, ita ut procaci venuſtate imagines non pingantur, nec ornentur, & Sanctorum celebratione, ac reliquiarum viſitatione homines ad comeſſationes atque ebrietates non abutantur, quaſi feſti dies in honorem Sanctorum per luxum ac laſciviam agantur; poſtremo, tanta circa hæc diligentia & cura ab Epiſcopis adhibeatur, ut nihil inordinatum, aut præpoſtere & tumultuarie accommodatum, nihil profanum, nihilque inhoneſtum appareat, cum domum Domini deceat ſanctitudo. Hæc ut fidelius obſerventur, ſtatuit ſancta Synodus, nemini licere ullo in loco, vel Eccleſia, etiam quomodolibet exempta ullam inſolitam ponere, vel ponendam curare imaginem, niſi ab Epiſcopo approbata fuerit, nulla etiam admittenda eſſe nova miracula, nec novas reliquias recipiendas, niſi eodem recognoſcente & approbante Epiſcopo, qui ſimul atque de iis aliquid compertum habuerit, adhibitis in conſilium theologis, & aliis piis viris, ea faciat quæ veritati & pietati conſentanea judicaverit. Quod ſi aliquis dubius aut difficilis abuſus ſit extirpandus, vel omnino aliqua de iis rebus gravior quæſtio incidat; Epiſcopus, antequam controverſiam dirimat, metropolitani & comprovincialium Epiſcoporum in Concilio provinciali ſententiam expectet; ita tamen, ut nihil, inconſulto ſanctiſſimo Romano Pontifice, novum, aut in Eccleſia hactenus inuſitatum decernatur. (Concilium Tridentinum, Seſſ. 25. tit. *de invocatione Sanctorum.*)

Ut abyſſus abyſſum invocat, & in aliud ſcelus ex alio labimur, in eam demum hæreticus incidit inſaniam, ut, qui piis animabus quæ purgatorio detinentur, ſuffragia vivorum adimit, viciſſim quoque vivos Sanctorum qui in cœlis ſunt, defraudet auxiliis, quaſi vel preces noſtras non audiant, vel noſtris calamitatibus non tangantur; quaſi divinæ clementiæ deroget, quod, qui Chriſto miniſtraverit, hoc honore dignus habeatur, ut pro cæteris intercedat. Sed quam ſit primum horum non modo veritati, ſed Scripturis quoque diſſonum, facile intelligit qui beatis pervium eſſe non ignorat omniſerme illud divinitatis ſpeculum in quo quidquid eorum interſit, eluceſcat. Etſi neque deſint nobis Angeli, Gabriele Danielis, Raphaele Tobiæ haudquaquam ſegniores, qui nobis ab exordio precum noſtrarum aſſideant, ut illas mox offerant, quorum ſuffragium imploramus; nec pigrius quam olim perveniant Principes conjuncti pſallentibus, e quorum manibus aſcendat fumus aromatum de orationibus Sanctorum. Porro quod ad ſecundum attinet, qui fieri poteſt, ut noſtris non afficiantur incommodis, quorum nunquam excidit charitas, quibus tantum gaudium in cœlo ſuper uno peccatore pœnitentiam agente? Abraham cum hic diverſaretur, pro ſalute Sodomitarum apud Dominum ſemel & iterum, quinimmo & ſæpius interpellavit, ut pro certo juſtorum numero qui inter eos reperiretur, toti parceretur civitati; an nunc, cum cœlo glorioſus regnat, uſque adeo refrixit ejus charitas, & imminuta eſt, ut immemor filiorum ſuorum factus non oret pro eis qui in hoc proceloſo mari adhuc conſtituti diris jactantur mundi fluctibus? Nec enim a beatorum communione, quorum alter alterius membra ſumus, poſſumus aliquando ſeparari, quin auctiore nobis

ſlacitata conſulant, quam cum terrena nobiſcum converſatione tenerentur. Hinc Angelus ille Zachariæ, & Jeremiae jamdudum in ſinum Abrahæ receptus, multum orans pro populo, & univerſa ſancta civitate; & pro peccatoris impietate orabit omnis Sanctus in tempore opportuno. Nihil autem divinæ benignitati, vel omnipotentiæ deperit, quæ, ſumma & incomprehenſibili ſapientia, infima quæque per intermedia moderatur & regit. Neque enim unus eſt mediator Dei & hominum Jeſus Chriſtus, ſi juxta ſacram Aurelianenſis Concilii, atque aliorum complurium inſtitutionem, litaniis ad aliquos Sanctorum convertamur, Chriſto tamen accepta feruntur omnia, per quem omnia idgenus interveniendi munus, utraque in humanum genus beneficia derivantur. Abſit igitur, ut tanti ſint apud aliquem hæreticorum præſtigia, ut cum Manichæis, Catharis, Bohemis & Valdenſibus, beatis illis cæliſque nota præceribus, ex quibus non ſecus ac ex igne ſplendor, odor ex unguento, noſtra omnium dimanat utilitas, cultum exhiberi non ſinat, dicata Martyribus templa ſubſannet, dies feſtos inſcribi, & eorum, ut ajunt, paſſiones palam in Eccleſia legi, cachinnis inſectetur. Pluris ſit ſacrorum Conciliorum auctoritas, quibus ſi quis pertinacius obſtiterit, hunc pœnis in hæreticos a jure ſtatutis declaramus coercendum. (Concilium Senonenſe, an. 1528. tit. *Decreta Fidei*, cap. 13. *de Veneratione Sanctorum.*)

Si tam candide, quam curioſe hæreticus ea loca perluſtraſſet, quibus Scriptura paſſim ab idolorum & ſimulacrorum cultu revocat; nequaquam certe tanta ſtrepitu chriſtianos ab imaginum cultu deterreret. Neque enim dum catholicus quiſpiam ſanctam Chriſti veneratur imaginem, aliquod numen illi ſubeſſe putat, aut quaſi Deum colit; ſed ob recordationem Filii Dei, ut in ejus amore recaleſcat, cujus imaginem videre deſiderat. Et nos quidem non quaſi ante divinitatem, ante imaginem proſternimus; ſed illum adoramus quem per imaginem, aut paſſum in throno ſedentem recordamur. Et dum nos per ipſam picturam, quaſi per ſcripturam ad memoriam Filium Dei reduximus, animum noſtrum de reſurrectione lætificat, aut de paſſione mulcet, non majore quidem idololatriæ periculo, quam cum in nomine Jeſu omne genu flectitur cæleſtium, terreſtrium & infernorum. Quem enim vocula curſim auribus inſinuat, hunc eumdem fidelibus oculis imago ſedulo repræſentat. Accedit & ex imaginibus alia non inferior utilitas. Idoneum videlicet atque accommodum indocta plebi rudimentum; ut, cum ſacratiſſimæ Virginis Mariæ, aut Sancti cujuſquam imago ſeſe offert, ea, velut archetypa ad propoſitæ ſanctitatis imitationem, & veram utcumque pietatem rudi quadam introductione rudis populus animetur. Et ſepoſita tantiſper diſtractione, dum ad unius imaginis contuitum ſe colligit, uno obtutu ſibi plura proponit, quam diuturna librorum evolutione comprehenderet. Non abs re igitur Apoſtoli vivificam crucem, & ſacras erexerunt imagines; quæ cum ab initio naſcentis Eccleſiæ debita ſemper ab orthodoxis veneratione colerentur, nihil illis a ſacroſanctis quatuor univerſalibus Conciliis derogatum eſt. Quin & ab Auguſtino moribundo proponi jubentur, & a Gregorio Magno tum ad Recharedum, tum ad Secundinum miſſæ leguntur. Et inſurgentibus tandem imaginum everſoribus, Romani Pontifices, Conſtantinus, Gregorius ſecundus & tertius, Paulus primus, Stephanus tertius, & Adrianus primus tanta animi conſtantia reſtitere, ut illi, ſeptima tandem apud Nicæam Synodo, concordi Patrum aſſenſu damnarentur; & Carolus ille cognomento Magnus, Francorum Rex Chriſtianiſſimus, Francofurdienſi conventu ejuſdem erroris ſuppreſſerit inſaniam quam infeliciſſimus quidam Felix in Galliæ & Germaniam invexerat. Quiſquis igitur de Chriſti, vel Sanctorum imaginibus aliter ſenſerit, eis, Chriſto & Sanctis injurius cum Valdenſibus peſtiferam hæreſeos labem ſe noverit incurriſſe. (Cap. 14. *De Veneratione ſacrarum Imaginum.*)

Et ne nihil ſine diſcretione in Eccleſia Dei fiat, expediens & rationabile viſum eſt, propter laſcivas imagines, & veritati Scripturæ non convenientes, ſi in poſterum, præcedente Epiſcopi, aut commiſſi ejus judicio & viſitatione, imagines in Eccleſiis collocentur.

Ex multorum fida relatione didicimus, ſimplicem populum aliquando levi aſſertione miraculorum ad unum & alterum locum populariter concurriſſe, candelas & alia vota obtuliſſe. Ut igitur credula ſimplicitati nobis commiſſæ plebis conſulamus, & novis impudentibuſque hominum mente corruptorum ad quæſtum occaſionibus obviamus; ſacro approbante provinciali Concilio, diſtricte prohibemus, ne quis poſthac miraculum de novo factum prætendat; neve, intra aut extra Eccleſiam, titulum, capellam, aut altare prætextu novi miraculi erigat, aut populi concurſum in miraculi gratiam & venerationem recipiat, niſi prius loci Epiſcopus de negotio quid ſentiendum tenendumque ſit, cauſa cognita decreverit. (Cap. 42. *de Imaginibus in Eccleſia collocandis.*)

Cum ſeditionum rabie, & bellorum vi & injuria jam ab aliquot annis multa Sanctorum reliquiæ combuſtæ, aliæ dejectæ fuerint, nonnulli etiam, avaritia, aut alio impio quæſtu inducti, aliunde oſſa deſumſerint, quæ Sanctorum eſſe reliquias contenderent; hæc ſynodus ad tollendam omnem idololatriæ ſpeciem & occaſionem, ne quid, tales quaſcumque nomine, niſi adhibita diligenti inquiſitione & conſultatione, juxta canonicas ſanctiones, populo noviter colendum exhibeatur, ſub eadem anathematis pœna prohibet.

Et ſi quæ a decem annis fuerunt propoſita, a conſpectu hominum auferri & recludi jubet, donec Epiſcopus illa vere eſſe Sanctorum judicaverit; ſatius quippe ſanctionibus magis adverſari certum eſt, impurorum & ſceleratorum oſſa aliquo honore colere, quam veras Sanctorum reliquias debita veneratione carere.

Abuſum præterea qui circa res in omnibus fere parochialibus Eccleſiis invaluit, ut mulieres locis quibus populo colenda reliquiæ proponuntur, aſſideant, colligant: parochiarum Eccleſiarum rectoribus mandamus atque præcipimus, ne nullas in dictis locis qui ſolis viris, potiſſimum in ſublimitate & honore conſtitutis deſtinati ſunt, ſedere patiantur.

Ne ſancta crucis ſignum, Sanctorumque imagines in locis ſordidis, aut ubi pedibus atteri & conculcari poſſint, neve quid in templis, Scripturarum veritati, aut probatis hiſtoriis eccleſiaſticis contrarium ſculpatur aut pingatur, quam diſtrictiſſime prohibemus, ne quod ab omnibus ſummo eſt habendum in honore, hoc modo viluſcat; ſcire enim quiſque debet imaginis corpus, corporiſve ſtatum aut habitum ad ſui prototypi dignitatem & ſanctitatem eſſe accommodandum, ut ex imaginis inſpectione excitetur pietas, non vero inepti cogitationi detur locus.

Propterea ſexto Concilio œcumenico Conſtantinopolitano, & poſtremo generali inhærendo nullas imagines aut picturas, mentis corruptrices, & ad turpes voluptates irritatrices fieri ſancimus; ne ullae ab Epiſcopis non approbatas in ſuis Eccleſiis collocari, vel populo proponi prorſus ſuſtineant, & ſi quæ ſunt dudum in templis propoſitæ quæ riſum potius quam devotionem moveant Epiſcopo & viſitatorum diligentia deponantur.

Optamus etiam, atque jubemus nullas deinceps alias vel ſtatuas vel picturas, quorumque conſuetudinis aut juris prætextu, altaribus apponi, quam Sanctorum ab Eccleſia receptorum; quod ſi quæ viventium aut mortuorum hominum exhibenda ſint, eo ſtatuendas loca decernimus, ubi nullam incauta plebecula idololatriæ cauſam præbere poſſint. (Concilium Turonenſe, an. 1583. tit. 11. *de Feſtor. Cultu, Venerationæ Reliquiarum, & imaginibus.*)

Honoramus reliquias Martyrum, ut Deum cujus ſervi ſunt, adoremus; honoramus ſervos, ut honor ſervorum redundet in Dominum. Si enim oſſa Martyrum pollutum continentes, quomodo Eliſæus propheta mortuum mortuum ſuſcitavit? Ad honorem ergo reliquiarum retinendum, hæc de illis vult ſervari ſancta Synodus. (Concil. Bituricenſe, an. 1584. tit. 10. *de Reliquiis Sanctorum, & diebus Feſtis.*)

Curent Epiſcopi, ut reliquiarum honor populo Dei prædicetur. (Can. 1.)

Reliquiæ non oſtendantur extra capſam, niſi ex ſolemni more & ritu alicujus Eccleſiæ id fiat; ſed cum honore & reverentia ſerventur. (Can. 2.)

Non transferantur Sanctorum reliquiæ ſine auctoritate ſummi Pontificis, vel Epiſcopi, vel Concilii. (Can. 3.)

Si quæ Sanctorum reliquiæ ſuis capſis ſpoliatæ aliqua injuria temporum reſtitutæ non ſint, novis vaſculis & capſis recludantur & benedicantur; nec temere recipiantur, ſed approbentur auctoritate ſummi Pontificis, aut Epiſcopi loci, qui juxta decretum Concilii Tridentini eas prius agnoſcat; ſi quæ in domibus privatis ſine auctoritate Epiſcopi ad Eccleſiam reducantur. (Can. 4.)

Ab eccleſiaſticis perſonis deportentur in ſupplicationibus publicis, non a laicis, niſi forte ex antiqua, aut laudabili conſuetudine Eccleſiarum & locorum id illis conceſſum ſit. (Can. 5.)

In imaginibus non materiam, ſed imagine repræſentatum veneramur, imaginis honorem ad prototypum referentes; ad hoc enim ſerpentem æneum, non ad derogationem Moyſes erexit. Colenda ergo ſunt imagines, non quod ab eis ſit aliquid petendum, vel quod in eis fiducia ſit conſtituenda, ut olim fiebat a gentibus quæ in idolis ſpem ſuam collocabant, ſed quoniam honor qui illis exhibetur, ad Deum & Sanctos refertur. (Tit. 2. *de Imaginibus.*)

Qui venerandas imagines idola eſſe dixerit, aut Chriſtianos honorem imaginibus exhibentes in idololatriam incidere, anathema ſit. (Can. 1.)

Epiſcopi, & qui verbum Dei prædicant, imaginum honorem juxta doctrinam ſacrorum Conciliorum, & Eccleſiæ Catholicæ, ſedulo doceant, populumque moneant, ne iis præter ritum Eccleſiæ inſtitutum utantur. Benedicant autem Epiſcopi novas imagines, priuſquam in Eccleſiis recipian-

Digitized by Google

tiplicamus, & nemo imaginem ponere audeat niſi ab Epiſcopo probatam. (Can. 2.)

Fracta autem imagines, mutilata, aut vetuſtate vitiata in ſacrario reponantur, aut, ſi fieri poteſt, reficiantur, ac reſtituantur. (Can. 3.)

Si quis pravus aut corruptus uſus adhuc in populo circa cultum imaginum viget, curent Epiſcopi, ut omnino tollatur. (Can. 4.)

1. *Non parva in proponendis reliquiis, ſumme Chriſtianorum dolore & ſcandalo, in dies, fraudes agnoſcuntur. Singulas itaque diœceſeos ſuæ reliquias viris ſpectatæ integritatis & doctrinæ, prudentiaque conſpicuis viſitandas notandaſque quamprimum Epiſcopi committant; earumque nomina, numerumque ampliſſimis teſtimoniis obſignatum libro in epiſcopali archivio aſſervando, adſcribi curent; nullaſque deinceps quas ipſi, præmiſſa ſollicita inquiſitione, non approbaverint, populo venerandas proponi ſinant.*

2. *In Eccleſiis, loco honeſto, biniſque ſaltem clavibus occluſo reliquiæ cuſtodiantur. Harum clavium alteram habebit parochus, æditui ſeu operariis altera concedatur.*

3. *Appenſa vel affixa ſingulis Eccleſiis tabella reliquiarum omnium nomina publice deſcripta proponantur. Eæ vero nudæ paſſim populo non oſtendantur; nunquam a laicis tangantur, nec ab iiſdem in ſupplicationibus publicis deferantur.*

4. *Reliquiis aſſidere mulieres Epiſcopi non permittant.*

5. *Humi, aut ſordidis in locis nec ſanctiſſimæ crucis ſignum, nec veneranda Sanctorum imagines depingantur.*

6. *Apocrypha ordinicave templorum parietibus hiſtoria nulla appingantur, nec ulla tapetia, obſcœnitatis ſpeciem præſeferentia apponantur. Abſurdum enim eſt, impietatis, peccandique materiam ab iis rebus accipi, quæ ad pietatem pœnitentiamque excitandam ſanctiſſime a Patribus fuerunt inſtituta.*

7. *Indecore non veſtiantur, ornenturve imagines. Quæ vero aut mutila, aut fracta, aut vetuſtate conſumpta aliqua parte fuerint, ea, ſi fieri poſſit, reficiantur; ſin minus, ſacrario recondantur.* (Concilium Toloſanum, an. 1590. cap. 12. *de Reliquiis & Sanctorum Imaginibus.*)

Imagines quæ rudium & imperitorum libri ſunt, in Eccleſiis, prout ſemper probavit Eccleſia, aſſerventur; quibus honorem & reverentiam impertiendum docent Patres ſancti; quas tamen in Eccleſiam obſcœnis figuris depictas, figmenta potius deprœſentantes, aut alias indecentes non admittant Epiſcopi, ne in eis videat populus illorum imaginem, quorum lectio fidelibus eſt interdicta.

De novo non ponantur, aut depingantur pro Eccleſiis & piis locis imagines ſine Epiſcopi aut vicarii generalis conſenſu; qui videant diligenter, ne aliquid apocryphum aut ſuperſtitioſum depingendum approbent.

Mutilas & truncatas imagines, aut quæ ad pietatis, vel Dei cultum non conducunt, ab Eccleſiis extrahere procurent Epiſcopi. (Concilium Narbonenſe, an. 1609. cap. 7. *de Imaginibus.*)

SANCTUARIUM eſt Eccleſiæ pars in qua altare poſitum eſt, ubi ſanctum Sacramentum requieſcit, quæque ambitum clathrato ſepto ad lucem fere concluſum conficit. Occurrunt in Conciliis ſuper ſanctuario ſtatuta plura.

Quod non oporteat mulieres ingredi ad altare, nec ea contingere, quæ virorum officiis deputata ſunt. (Concil. Laodicenum, can. 44. & 56.)

Quod non oporteat presbyteros ante proceſſionem Epiſcopi introire ſacrarium & ſedere; ſed cum Epiſcopo debent ingredi, vel in ſubſelliis ſedere; niſi forſitan infirmitate detineantur, aut proficiſcatur Epiſcopus.

Item placuit, ut intra ſanctuarium altaris ingredi ad communicandum non liceat laicis, viris vel mulieribus, niſi tantum clericis, ſicut & antiquis canonibus ſtatutum eſt. (Concilium Bracarenſe, an. 561. can. 13.)

Quod non oporteat ingredi mulieres ad altare. (Concil. Aquiſgranenſe, an. 816. can. 82.)

Quidam noſtrorum veterum virorum relatu, quidam etiam uſu didicimus, in quibuſdam provinciis; contra legem divinam canonicamque inſtitutionem, feminas ſanctis altaribus ſe ultro ingerere, ſacrataque vaſa impudenter contingere, & indumenta ſacerdotalia presbyteris adminiſtrare; & quod his majus, indecentius, ineptiuſque eſt, Corpus & Sanguinem Domini populis porrigere, & alia quæque quæ ipſo dictu turpia ſunt, exercere. Miranda ſane res eſt, unde is illicitus in chriſtianam Religionem irrepſerit uſus: ut quod viris ſecularibus illicitum eſt, feminæ quarum ſexui nullatenus competit, aliquando contra fas ſibi licitum facere potuerint; quod quorumdam Epiſcoporum incuria & negligentia proveniſſe nulli dubium eſt... quod autem mulieres ingredi ad altare non debeant, & in Concilio Laodiceno, capitulo 44. & in decretis Gelaſii Papa, titulo 26. cepiſſe invenitur. Hoc ergo tam illicitum factum, quia ex toto a Religione chriſtiana abhorret, ne ulterius fiat, inhibendum eſt. Proinde unuſquiſque Epiſcoporum ſolerter ſagaciterque provideat, ne in ſua parochia tale quid fieri deinceps ſinant. (Concilium Pariſienſe, an. 829. can. 45.)

Perſpicitur ex his canonibus, quantum laicos, & potiſſimum feminas dedeceat in ſanctuaria noſtra pedem inferre, & nonnunquam ad uſque noſtrorum altarium gradus aſcendere, cum eorum omnium ſcandalo qui Religionem agnoſcunt; quique eam reverentur. *Quære* CHORUS.

SANCTUS, Miſſæ pars quæ Præfationem excipit, quæque jam uſui in Eccleſia erat, Tertulliani tempore, ut ex ejus de Prece Tractatu conſtat. *Sanctus* ergo laudis & gloriæ canticum eſt, per quod Eccleſia militans in communionem cum cœleſtibus ſpiritibus ingreditur, qui hanc divinam pſalmodiam ad Majeſtatis Altiſſimi ſolium canere nunquam deſinunt.

Placuit etiam nobis, ut...., in omnibus Miſſis, ſeu in matutinis, ſeu in quadrageſimalibus, ſeu in illis quæ pro defunctorum commemoratione ſiunt, ſemper Sanctus, Sanctus, Sanctus, *eo ordine, quomodo ad Miſſas publicas dicitur, dici debeat; quia tam ſancta & tam dulcis & deſiderabilis vox, etiamſi die noctuque poſſit dici, faſtidium non poſſit generare.* (Concilium Vaſionenſe, an. 529. can. 3.)

Ut ad Miſſam Sanctus *ſimul*, & Pater noſter *genu flectentes dicant.* (Concil. Aquiſgranenſe, an. 817. can. 74.)

SCHISMA, Vox hæc quæ græca eſt, diviſionem, ſeparationem, fractionem, diſſociationem, generatim, ſignificat; & in communi uſu actionem innuit, per quam chriſtianus ab Eccleſiæ unitate ſe ultro ſegregat, quatenus hæc unitas, ſeu Eccleſiæ membrorum mutua inter ſe, ſeu eorumdem cum univerſali & ſupremo capite, communicatione continetur. Quamobrem ſchiſma quiſpiam trifariam parere poteſt; ut ſcilicet, 1. ſe a ſupremo capite ſeparet, quamvis haud aperte ſe a membris ſejungat, ut in eo contingit, qui pſeudopapam, ſeu anti-papam inſtituit aut ſequitur, vel ipſe papatum uſurpat; 2. ſe ab Eccleſiæ membris ſeparet, quæ cum Papa communicat, etſi non aperte ſe a Papa ſegreget, ut accidit, cum ſe a ſuo quiſpiam Epiſcopo, vel ab aliquibus aliis fidelibus Papæ unitis dividit; 3. ſe aperte a Papa, eidemque unitis membris disjungat, quod faciunt Proteſtantes. Schiſma eſt magni momenti crimen, quia Eccleſiæ unitatem abrumpit; ſchiſmaticique excommunicati, ordinibuſque licite conferendis, æque ac beneficiis valide tribuendis & recipiendis inepti ſunt.

Non oportet cum hæreticis, vel ſchiſmaticis orare. (Concilium Laodicenum, can. 33.)

Item placuit, ut filii, vel filiæ Epiſcoporum, vel quorumlibet clericorum gentilibus, vel hæreticis, aut ſchiſmaticis matrimonio non jungantur. (Concilium Carthaginenſe, an. 397. can. 12.)

Divina manifeſte clamante Scriptura; Ante examinationem ne vituperes, & intellige primum, & tunc increpa; *& numquid lex noſtra judicat hominem, niſi prius audierit ab eo, & cognoverit, quid faciat? Juſte & congruenter hæc ſancta univerſalis ſynodus definivit & ſtatuit, quod nullus laicorum, vel monachorum, aut aliquis ex catalogo clericorum, ante diligentem examinationem & ſynodicam ſententiam, a communione ſe ſeparet proprii patriarchæ, licet criminalem quamlibet cauſam ejus ſe noſſe prætendat, ſed neque recuſet nomen ipſius referre inter divina myſteria, vel officia. Similiter autem Epiſcopos & presbyteros, qui in exterioribus civitatibus & regionibus ſunt, erga proprios metropolitas aſſiſtere mundamus; quod etiam circa Patriarcham ſuum facere metropolitas oportet. Si vero quis adverſus hanc ſanctam ſynodum deprehenſus fuerit agere, ſiquidem Epiſcopus, aut clericus eſt, ab omni ſacerdotali operatione decidat & honore, monachus autem & laicus ſegregetur ab omni eccleſiaſtica communione atque collegio, quouſque converſus per pœnitentiam recipiatur.* (Concilium generale Conſtantinopolitanum, an. 870. can. 10.)

Illud etiam quod a prædeceſſore noſtro Papa Innocentio ſtatutum eſt, innovantes, ordinationes factas a filio Petri Leonis, & aliis ſchiſmaticis & hæreticis, evacuamus, & irritas eſſe cenſemus. (Concilium Remenſe, an. 1148. can. 17.)

Hoc in canone loquitur ſummus Pontifex Eugenius III. qui Remenſi Concilio præerat. Utrum id eſt animadvertendum, cum ab eo nullæ declarantur ordinationes a ſchiſmaticis & hæreticis editæ, id ſolummodo de ſuſceptorum ordinum exercitatione, vel de ſanctarum functionum quæ eorumdem ordinum vi obitæ fuerint,

fuerint, legitimitate intelligi poſſe, minime vero de ordinationis ſubſtantia ipſa, perinde ac ſi eſſet intrinſece nulla, quique a ſchiſmaticis aut hæreticis ordinati ſunt: ordinis nec characterem nec poteſtatem ſuſcipere, quandoquidem certum eſt eos hæreticos, eoſque ſchiſmaticos ordinatores, ſiquidem valide ipſi ordinati fuerint, valide, licet illicite ordines conferre, eoſque quibus ordines conferunt, characterem & poteſtatem ordinis vere recipere, niſi forte in ordinationis materia vel forma eſſentiali aliquis defectus interſit.

SCHOLA. Nomen hoc quod uſus ad parvas ſcholas parvulis utriuſque ſexus inſtituendis addictas redegit, omnibus olim publicis locis tribuebatur in quibus eminentes humileſque & infimæ ſcientiæ docebantur. Ita ſuæ quondam erant ethnicis, judæis & chriſtianis ſcholæ in quibus peculiares ſcientiæ quas ſinguli colebant, tradebantur. Prima Chriſtifidelium ſchola, in Græca quidem Eccleſia, Alexandrina fuit, quam S. Marcus inſtituiſſe creditur, & in qua non divinas ſolum litteras, ſed mathematicas etiam ſcientias & philoſophiam Origenes docuit. Scholæ Edeſſena, Cæſarienſis, Antiochena, Laodicena, Niſibitana in Syria, Conſtantinopolitana, celebres & ipſæ extiterunt. In Occidente, ſcholæ Romana, Carthaginenſis, Pictavienſis, Arelatenſis, Aurelianenſis, Pariſienſis inter alias præſtitere. Suas quoque ſcholas habuere monaſteria, itemque epiſcopales ædes, regumque palatia; hinc *ſchola palatii*, quam Alcuinus, Caroli Magni præceptor cum Alexandrina comparabat. Quanti momenti majores minoreſve ſcholæ ſint, ignorare nemo poteſt. Hæ quidem puritatis fidei, ſanctitatis morum, publicæ tranquillitatis civiumque felicitatis fons & origo ſunt. Hinc editæ tot utiles ab utraque poteſtate conſtitutiones, quoad ſcholas, eoſque qui præpoſiti ſunt, ut eas moderentur aut regant.

Oportet etiam, ut ſicut dominus Imperator Carolus.... præcepit, ſcholas conſtituant, in quibus & litteras... & ſacræ Scripturæ documenta diſcant. (Concilium Cabillonenſe, an. 813. can. 3.)

Quod collatores ſcholarum ſcholas ipſas perſonis ætate, ſcientia & moribus probatis committant, & liberaliter ac ſine exactione concedantur. (Concil. Rothomagenſe, an. 1445. can. 13.)

Vetuit Concilium, ne quis ſcholarum adminiſtrationi præficiatur hac in provincia, publice vel privatim, niſi prius domino Epiſcopo, ſeu ejus vicario, aut alii viro eccleſiaſtico, ad quem jure vel conſuetudine inſtitutio pertinet, oblatus fuerit a conſulibus, vel iis quorum eſt offerre; qui eum interroget de vita, moribus, fide & doctrina. Quem oportet litteras habere a judice ordinario loci, ubi alias erudiendæ juventutis provinciam ſuſceperit; quibus ſe virum bonum eſſe teſtetur; neque quiſquam, niſi idoneus admittatur; cui exacte præcipiatur, ut ſingulis diebus dominicis & feſtis ad templum juvenes ducat; orationem dominicam & ſalutationem angelicam, ac ſupra, ſymbolum Apoſtolorum, confeſſionem, Salve, Regina, horaria preces beatæ Mariæ, ſeptem pſalmos cum litaniis, preces pro defunctis eos doceat; libris profanis in ſedibus ſacris nec uti nec geſtare permittat. Magiſtris & ſcholarum rectoribus prohibetur, ne ſacræ paginæ libros publice vel privatim interpretari audeant. Quæ omnia in litteris licentiæ a diœceſano conceſſæ exprimantur, nec pro litteris quibus de ſe fidem faciant magiſtri, quicquam diœceſani, aut quilibet alii accipiant; ſed eas gratis concedant. Quod ſi illis exacte non obſervatis, ad regendas ſcholas admiſſi fuerint, & ipſi ſcholarum rectores, & qui illos admiſerint, pœna excommunicationis plectantur. (Concilium Narbonenſe, an. 1551. can. 56. *De Magiſtris & Rectoribus Scholarum.*)

Epiſcopi per ſuas diœceſes, veteres ſcholas inſtaurent, & contra occupatores rerum & poſſeſſionum quæ ad illas pertineant, procedant per cenſuras eccleſiaſticas, tam in monaſteriis & prioratibus, quam in collegiatis & parochialibus Eccleſiis. Et ubi deſunt, omnem operam dent, ut aperiantur ad inſtituendam juventutem in viis Domini & bonis diſciplinis. Ad normam autem & regulam ſeminariorum, quoad fieri poterit, in ipſis docendi methodum introducant, ut in eadem diœceſi omnes ſcholæ inter ſe conſentiant. Omnes autem dictarum ſcholarum magiſtri fidei profeſſionem, juxta formulam præſcriptam, in hac ſynodo inſertam, emittere teneantur. (Concilium Rothomagenſe, an. 1581. tit. *de Scholarum & ſeminariorum fundatione.*)

Recte olim a quodam hujus ſæculi ſapiente litteris mandatum eſt, nihil eſſe de quo Concilium divinius iniri poſſit, quam de recta puerorum inſtitutione. Juventus enim ſpes eſt ut ſoboles reipublicæ; quæ ſi, dum adhuc tenera eſt, diligenter excolatur, maximos & miræ ſuavitatis fructus ferat; contra vero, ſi negligatur, aut nullos aut amariſſimos. Quare optima, eaque facillima & maxime compendiaria reſtituendæ in priſtinum ſtatum reipublicæ chriſtianæ ratio eſt diligens & accurata ex majorum inſtitutis educatio juventutis. Quoniam autem præcipua cura debet haberi, ut puerilis ætas in timore Domini qui totius ſapientiæ fons & initium eſt, nec non bonis & ſanctis moribus, ante omnia, imbuatur; inprimis ſtatuimus, ut nullus ad moderandas ſcholas, vel ad pueros & juvenes erudiendos admittatur, qui de fide & religione catholica male ſentiat, hæreſiſque nomine ſit ſuſpectus, & fidei profeſſionem, juxta formulam ſuperius deſcriptam, non emiſerit, vel ſit pravis moribus imbutus. Tales enim ut plurimum evadere ſolent diſcipuli, quales fuerunt ipſorum magiſtri.

A ſcholis chriſtianorum libri non ſolum impii, verum etiam impuri longe arceantur. Auctorum tantum probatorum libri qui faciant ad ſolidam eruditionem & bonos mores, in ſcholis prælegantur, diligenterque & perſpicue explicentur.

Præterea, ſingulis diebus feſtis, de iis quæ ad religionem & bonos mores pertinent, aliquid ex chriſtianis & catholicis auctoribus, præcipue vero ex catechiſmo Tridentino pueris proponant, eoſque verbo pariter & exemplo hortentur, ut ſacris Eccleſiæ miniſteriis, verbi divini prædicationi, officiiſque divinis, tam matutino, tam veſpertino, diligenter & magna cum animi attentione & modeſtia interſint.

Providendum eſt omnique ratione efficiendum chriſtianis atque catholicis, ut in ſingulis parochiis, vel ſaltem in celebrioribus pagis, conſtituatur ludi magiſter qui ſimul cum grammatica pueros ea doceat quæ ſpectant ad religionem, cujuſmodi ſunt articuli fidei, præcepta divina, oratio dominica, ſacri hymni & pſalmi, aliaque generis ejuſdem. (Concilium Burdigalenſe, an. 1583. tit. 27. *de Scholis.*)

Id curet Epiſcopus, ut in ſingulis diœceſis ſuæ oppidis & vicis, doctrinæ chriſtianæ ſodalitates & ſcholæ quamprimum inſtituantur tam marium tam feminarum. (Concilium Aquiſextienſe, an. 1585. tit. *de fidei rudimentis & ſcholis.*)

Conſtitutionem hanc quæ puerorum ſcholas a viris, puellarum autem a feminis habitas vult, ſequuntur diœceſeon pleræque, & quidam aliquæ, excommunicationis pœna in eos indicta qui ſecus egerint.

Declarationis diei 13. Decembris an. 1698. articulus IX. inſtitutos, quoad fieri poterit, magiſtros & magiſtras vult, in omnibus parœciis, ubi non aderunt, qui omnes pueros, eoſque nominatim edoceant, quorum parentes religionem quam reformatam dictitant, profitentur. Quibus in locis aliunde id fundi non aderunt, omnino libræ centum quinquaginta in annos ſingulos ad magiſtros, & libræ centum ad magiſtras incolis univerſim omnibus imponentur. Magiſtros & magiſtras examinandi, approbandi & inſtituendi jus ad Epiſcopos; parochos aliaſque eccleſiaſticas perſonas pertinet, quibus illud locorum leges & conſuetudines tribuunt.

Per ejuſdem declarationis articulum X. jubentur patres, matres, tutores, &c. quoad ætatis annos quatuordecim nati fuerint, ad ſcholas & catechiſmos mittere, & nominatim eos quorum parentes religionem quam reformatam dictitant, profeſſi ſunt; & quidem in mulctæ pœnam. Hunc articulum confirmarunt ſubſecutæ declarationes duæ, una quidem diei 16. Octobris an. 1700. altera vero diei 14. Maji an. 1724. Poſterioris hujus declarationis articulus VII. his verbis conceptus eſt: „ Injungimus omnibus patribus, matribus, tutoribus aliiſque perſonis quibus demandata eſt puerorum educatio, eorumque nominatim quorum patres aut matres religioni jactatæ reformatæ nomen dederunt, quive religionariis parentibus nati ſunt, ut eos ad ſcholas & catechiſmos mittant, ad quatuordecim annorum ætatem uſque, atque adeo deinceps, ad uſque viceſimum ætatis annum, ad inſtitutiones quæ dominicis & feſtis diebus habentur; niſi iidem forte ea conditione ſint, ut poſſint ac debeant eos apud ſe educandos curare, vel ad collegium mittere, vel in monaſteriis aut communitatibus regularibus collocare. Parochis injungimus, ut ſuper inſtitutione dictorum puerorum ſuis in parœciis peculiari ſollicitudine invigilent, quoad eos quoque qui non ad ſcholas ibunt. Hortamur, nihiloque minus jubemus Archiepiſcopos & Epiſcopos de his ſedulo inquirere; parentibus aliiſque qui eorum educationi præſunt, & peculiariter iis qui natalibus & muneribus præſtant, in mandatis damus, ut, quos apud ſe detinent, pueros ad Archiepiſcopos aut Epiſcopos, ita in ſuarum viſitationum curſu præcipientes deferant, inſtitutionis rationem redituros, quam ſuper Religione perceperint; noſtriſque & dominorum ſupre-

„ mum

Digitized by Google

„ mum jus exercentium judicibus, & procuratoribus, „ ut nullam non diligentiam, perquiſitionem, mandatumque neceſſarium ad noſtræ quoad caput hoc voluntatis executionem edant, eos qui ſatis ei facere neglexerint, aut qui eo temeritatis devenerint, ut eamdem, quacunque demum ratione, violent, per mulctarum damnationes puniant, quas ſequetur in proviſionis modum executio, appellatione non obſtante, ad quaſcunque ſummas aſcendere poſſint. "

Articulus VIII. Ut magis magiſque præcedentis articuli executionem in tuto ponamus, volumus, ut noſtri & minorumque juriſdicentium procuratores ad ſe per parochos, vicarios, ſcholarum magiſtros & magiſtras, alioſve ad hanc curam ab iis deſignatos, accuratum omnium puerorum indicem, qui ſcholis, catechiſmis & inſtitutionibus deerunt, cum eorum nominibus, ætate, ſexu, eorumdemque parentum nominibus, ſingulis menſibus, remitti jubeant, agendi deinde cauſe, prout opus erit, in parentes, tutores aut curatores, alioſve puerorum educationi præpoſitos, & cordi habeant, in ſue quiſque ditione, generalibus procuratoribus noſtris diligentiæ rationem reddere, quam quoad caput hoc adhibuerint, mandate & documenta quæ res poſtulabit, ab iis ſuſceperint.

SCHOLARITAS. Deſignatur *Scholaritatis* vocabulo facultas quæ ſcholaribus ſuppetit, ſuas ut perſonales cauſas ad ſuorum privilegiorum conſervatorem revocent. *Quære* UNIVERSITATES.

SCHOLASTICUS, SCHOLÆ MAGISTER. Id nominis, ſuapte vi, eum ſignificat cui jus aliquod, inſpectio aliqua, aliqua functio quoad ſcholas eſt. Sunt ergo duorum generum ſcholaſtici diſtinguendi; alii in publicas ſcholas aliquo juriſdictionis titulo ac jure gaudent; alii docent ipſi. Sæpe fit in Conciliis de utriſque mentio.

In his quos voluntas parentum a primis infantiæ annis clericatus officio manciparit, ſtatuimus obſervandum, ut mox cum detonſi vel miniſterio clericorum contraditi fuerint, in domo Eccleſiæ ſub epiſcopali præſentia a præpoſito ſibi debeant erudiri. (Concilium Toletanum, an. 531. can. 1.)

Prona eſt omnis ætas ab adoleſcentia in malum, ob hoc conſtituendum oportuit, ut, ſi qui in clero puberes aut adoleſcentes exiſtunt, omnes in uno conclavi atrii commorentur; ut lubricæ ætatis annos non in luxuria, ſed in diſciplinis eccleſiaſticis agant deputati probatiſſimo ſeniori quem magiſtrum doctrinæ & teſtem vitæ habeant. (IV. Concilium Toletanum, an. 633. can. 24.)

Cernitur hoc in canone magiſter ad juventutis inſtitutionem præpoſitus, qui non eſt alius quam magiſter ſcholæ, dictus etiam deinde primicerius, capiſcholius, dominus ſcholæ, ſcholaſticus &c.

De cætero officia vel dignitates illæ quæ ſcholaſtriæ dicuntur, nonniſi doctoribus, vel magiſtris, aut licentiatis in ſacra pagina, aut in jure canonico, aut aliis perſonis idoneis, & qui per ſe ipſas, id munus explere poſſint, conferantur, & aliter facta proviſio nulla ſit & invalida. (Concilium Tridentinum, ſeſſ. 23. *de Reform.* cap. 18.)

Scholaſtici ſunt dignitates in Gallicana Eccleſia, graduumque theologali præbendæ ſuperiorem obtinent. Inſtituti non ſunt, ut ipſi doceant; ſuperioritate ſolum ſummaque præfectura ſcholarum gaudent. Vulgo inſtitutionis & juriſdictionis omni jure pollent in urbanos ſcholæ magiſtros, iis exceptis qui, parochis mandantibus, in parochialibus charitatis ſcholis artem ſuam profitentur. Ita judicatum in Parlamento Pariſienſi, die 23. Januarii an. 1630. pro Ambianenſi ſcholaſtico, contra ejus urbis ædiles; contraque eumdem ſcholaſticum, in Ambianenſium parochorum favorem. (Monumenta Cleri, Tom. I. pagin. 999. & ſeq.)

Debet ſcholaſticus permiſſionis litteras quas dat ad haben as ſcholas, gratis concedere. (*Ibid.* pagin. 1010. 1020. 1021.)

SCRIPTURA SACRA. Eſt hæc Dei verbum, eo inſpirante ſcriptum, & in veteris novique Teſtamentorum libris contentum. Sacræ Scripturæ librorum catalogos edidere Concilia plura. Unum contexuit Laodicena ſynodus quarto ſæculo; idem præſtitit an. 397. Carthaginenſe Concilium in ſuo quadrageſimo ſeptimo canone qui in Eccleſiis quicpiam aliud legi vetat, præter quam Acta Martyrum, feſto ipſorum die. Concilium quoque an. 494. Romæ habitum edidit ſacrorum librorum catalogum, eique ſuper apocryphis decretum addidit. Vulgo decretum hoc Papæ Gelaſio tribuitur, Romanique Concilii catalogus eſt ei ſimilis quem Tridentina ſynodus protulit, niſi quod in Romano Concilio unus tantum Machabæorum liber notatur, fortaſſe quia tunc erat ex duobus unus. Occurrunt etiam in Conciliis peculiares alii ſuper ſacra Scriptura canones.

Si quis dixerit, vel crediderit alias Scripturas, præter quas Eccleſia Catholica recipit, in auctoritate habendas, vel eſſe venerandas, anathema ſit. (I. Concilium Toletanum, an. 400. *de Regula Fidei.*)

Quod oporteat eos qui præſunt Eccleſiis, in omnibus quidem diebus, ſed præcipue dominicis, omnem clerum & populum docere pietatis & rectæ religionis eloquentia, ex divina Scriptura colligentes intelligentiæ & judicia veritatis, & non tranſgredientes jam poſitos terminos; vel divinorum Patrum traditionem. Sed & ſi ad Scripturam pertinens controverſia aliqua excitata fuerit, ne eam aliter interpretentur, quam quomodo Eccleſiæ luminaria & doctores ſuis ſcriptis expoſuerunt. Concilium *in Trullo*, an. 690. can. 19.)

Canon hic longe maximi momenti eſt, tum ut ſtatuatur obligatio cui paſtores ſubſunt, ut ſuæ curæ concreditos populos doceant, tum ut probetur neceſſitas in qua iidem ſunt, ut ſacram Scripturam non a proprio ſenſu ſuiſque privatis notionibus, ſed e mente ſententiaque unanimi Patrum, eorum ſcilicet Eccleſiæ luminum, explicent. Proh! quis reapſe neſcit a privato demum ſpiritu, contemptuque Traditionis Patrum & Doctorum Eccleſiæ, omnes ad unum errores omnibus temporibus prodiiſſe? Hinc ea ad ſapientiam exacte regula quam Pius Papa IV. in fidei profeſſione præſcribit: *Sacram Scripturam nunquam niſi juxta unanimem conſenſum Patrum accipiam & interpretabor.*

Nunquam a manibus eorum (eccleſiaſticorum) liber legis, hoc eſt, Biblia, deponatur. Nam ut quæ legunt, & canunt, diſcant intelligere, tota vita vix ſufficeret. (Concilium Colonienſe, an. 1536. Part. II. can. 5.)

Præterea ad coercenda petulantia ingenia, decernit, ut nemo ſuæ prudentiæ innixus, in rebus fidei & morum ad ædificationem doctrinæ chriſtianæ pertinentium, ſacram Scripturam ad ſuos ſenſus contorquens, contra eum ſenſum quem tenuit & tenet ſancta mater Eccleſia, cujus eſt judicare de vero ſenſu & interpretatione Scripturarum ſanctarum, aut etiam contra unanimem conſenſum Patrum, ipſam Scripturam ſacram interpretari audeat, etiamſi hujuſmodi nullo tempore in lucem edendæ forent. (Concilium Tridentinum, ſeſſ. XIV. Decret. *de Canonic. Scriptur.*)

Idem Concilium mandat, ut fiat ſacræ Scripturæ lectio; 1. in omnibus cathedralibus & collegiatis Eccleſiis, a theologo cui, in hunc finem, præbendæ reditus addicetur; 2. in monachorum monaſteriis, ab idoneis viris qui ab abbate vel a capitulo ſelecti fuerint; 3. publicis in collegiis.

Hanc Tridentini Concilii conſtitutionem adoptarunt ſubſecuta Concilia, Bituricenſe, an. 1584. Avenionenſe, an. 1594. &c.

Non liceat cuiquam verba & ſententias ſacræ Scripturæ ad ſcurrilia, fabuloſa, vana, adulationes, detractiones, ſuperſtitiones, & diabolicas incantationes, divinationes, ſortes, libellos famoſos, & alias ejuſmodi impietates uſurpare. (Concilium Bituricenſe, an. 1584. tit. *de Abuſu Scriptur.* can. 3.)

In bonorum Operum numero, quæ egerunt de divinitate ſacræ Scripturæ, poni poteſt illud cui titulus: *Revelationis tituli primitivi, ſeu, ſuper autographo ſanctorum veteris Teſtamenti Librorum Textu, criticæ Animadverſiones; in quibus oſtenduntur emolumenta quæ Religio & Litteræ ex usu hujus Textus cum manuſcriptis hebraicis Codicibus, græciſque, latinis & orientalibus antiquis Verſionibus collati propoſita editione percipere poſſunt. Auctore* R. P. Gabriele Fabricio, *e Fratrum Prædicatorum Ordine, Doctore Theologo Caſanatenſi, Academiæ Arcadum Romæ Socio.* Romæ, an. MDCCLXXII.

Auctoris is ſcopus eſt, ut hebraici ſanctorum veteris Teſtamenti Librorum autographi textus puritatem & integritatem eſſentiales, hoc eſt, quoad dogma & moralem diſciplinam oſtendat. Ut ad hunc ſcopum perveniat, ſuumque conſilium perficiat, incipit auctor a fuſo ſermone qui procemii loco eſt, ſecaturque in capita duo. Statuit in primo divinæ Revelationis neceſſitatem; agit in ſecundo de primitivorum titulorum authenticitatis & veritatis characteribus qui ejuſdem revelationis exiſtentiam evincunt. Hos porro characteres, has notas in Judæorum libris comperit, iis ſcilicet libris quorum antiquitatem & authenticitatem teſtatur omnium univerſi terrarum orbis populorum conſtans traditio, per varietates, etſi corruptas, quas ab iis ex his fontibus hauſtas fuiſſe evidens eſt; iis libris quos innumeri veteres, etiam profani ſcriptores, Phœnicii, Ægyptii, Græci, Moſi Judaicæ nationis legiſlatori, ex parte, tribuerunt; iis libris quos omnes Judæi, ante omnem memoriam, tamquam ſacros & divinitus inſpiratos ſpectarunt, quamvis iiſdem ſubeſſent

retro-

Digitized by Google

rationum momenta, cur eos rejicerent, quoniam eorum ingrati animi, oblectationum, perduellionis, cæterorumque omnium in Deum criminum hiſtoriam continent; iis libris quos magnanimi Machabæi contra impii Regis furores, qui eos delere volebat, tam glorioſe propugnarunt, tutatique ſunt; iis libris quos Zorobabel, Eſdras & Nehemias, ſub quibus ſecundum templum reſtitutum fuit, naſti ſunt in ſacerdotum, levitarum, ipſiuſque populi manu, quicquid contra dicere philoſophi poſſint, qui nihil intentatum reliquerunt, nullumque non lapidem moverunt, ut facta hæc certa extraque omnem dubitationis aleam poſita inobſcurarent implicarentque; iis libris qui, a Moſis tempore, ad templi, ſub Tito, ruinam uſque, religioſe in ſanctuario ſervati fuere; iis libris quos ſemper Judæi, ne ſchiſmaticis quidem tribubus decem exceptis, ſuis etiam in mediis prævaricationibus & perduellionibus, ſingulari veneratione proſecuti ſunt; iis denique libris quibus hodierni Judæi, per totum licet terrarum orbem diſperſi, tam firmiter & mordicus adhærent, ut ſe potius dilaniandos tradere, quam eorum divinitatem inficiari parati ſint. Judæorum hiſtoria nihil aſt aliud quam fabula, ſi libri quos eorum legislatori, tamquam eidem a Deo inſpiratos ea tribuit, itque qui ab iis neceſſario pendent, divini reapſe libri non ſunt; quod ſi Judæorum hiſtoria fabuloſa eſt, ejuſmodi non minus eſt vetus omnis & recentior hiſtoria. His animadverſionibus poſitis, trahit hinc auctor conſectationes quæ ſequuntur.

I.

Cum alius nunquam ſit civilis ſeu religioſus codex Judæis fuerit quam Moſis lex, hæc ipſa lex æque vetus eſſe debet atque eorum reſpublica.

II.

Judæi omnium temporum omniumque nationum tam ſuæ religioni addicti eſſe non potuerunt, quam fuere & adhuc ſunt, quin ſuum legislatorem, auctoremque librorum quibus hæc ipſa religio omnino nititur, Moſem fuiſſe ſemper crediderint.

III.

Vetus hæc Judæorum perſuaſio æque ſaltem ſolida & firma eſt ac Romanorum erat qui ſibi pro legislatore Numam Pompilium habebant.

IV.

Fieri omnino non poteſt, ut ulla ſtatuatur epocha, e qua Hebræus populus prorſus Moſis libros oblivisci, atque potuerit, ut iidem vel minimam eſſentialem mutationem ſubirent.

V.

Nullum profanum ſcriptum eſt cui tam certæ quam Moſis Pentateucho, authenticitatis probationes ſuppetant. Hujus libri natura, guſtus quaſique ſapor qui in eodem ubique viget ac dominatur, candida, permovens, ſimplex ſimulque nobilis, elevata ſublimiſque ratio qua ibidem res geſtæ referuntur, Jeſu Chriſti & Apoſtolorum auctoritas, unanimis Judæorum & Chriſtianorum conſenſus, publica ſollicitudo quam utrique ad hunc ſacrum librum ſervandum conferre debuerunt, ethnicorum ſcriptorum teſtimonia; hæc omnia ſuis omnibus expletam partibus demonſtrationem conficiunt Moyſen, prorſus ut ſacra nobis hiſtoria teſtatur, extitiſſe, librorumque qui eidem ex annis amplius ter mille tribuuntur, auctorem eſſe. Moſis ergo & Pentateuchi antiquitas omnino explorata ac certa eſt, perinde ac Judæorum legislatio, conſtanti traditione nixa, publicis monumentis devincta, continuum per uſus, rituſque ſacros a primis temporibus inſtituta, & ſine intermiſſione perpetuatos, cum rationum momentis quæ iis occaſionem præbuerunt, exhibita & inſtaurata. Hæc præterea legislatio, hæc religio Judæorum, divinitaſque librorum qui eas continent, cum eorum politica conſtitutione ad amuſſim congruere, eodemque recidere comperiuntur; atque, ad negandum Judaicam nationem privilegiatam nationem fuiſſe quacum Deus omnino ſingulare fœdus iniit, quamque rexit ipſe moderatuſque eſt, tribuens eidem leges, ſacrificia, cæremonias, feſta, per Moſis divinitus inſpirati miniſterium, omni etiam neceſſitate negetur, oportet, eam unquam extitiſſe.

Id etiam Moſis inſpirationem ejuſque librorum divinitatem invicte probat, quod Hebræorum hiſtoria quam ipſe contexuit, proprie nihil eſt aliud quam Dei erga eos illuſtrium beneficiorum, ingratique eorumdem in Deum animi, eorum improbitatum, eorum indocilitatis, eorum idololatriæ, tam denique ad ignominiam ac dedecus gravium longe plurimorum criminum, quæque maxime formidanda punitiones in eos traxerunt, hiſtoria. Jam vero, ſi Moſis libri non niſi humana ſcripta eſſent, nonne ſupra humanum captum inter omnia phænomena maximum eſſet univerſæ nationis ſpectaculum, quæ vel cum vitæ diſpendio ſemper propugnavit & adhuc propugnat eorumdem librorum divinitatem, qui eam apud totum terrarum orbem dedecorant, perpetuantes ejuſdem flagitia cum ignominia quæ ab iiſdem ſejungi nequit, publicaſque vindictas quas ex iis Dominus tam ſæpe ſumpſit? Exiſtitne in natura hæc agendi ratio? Ejuſne exempla ſuppeditat profana hiſtoria?

Poſt has adeo rationi conſonas & ejuſmodi plures alias animadverſiones, auctor ad operis diviſionem accedit, quod partitur in magnas Epochas quatuor, quæ peculiaria totidem Monumenta conficiunt.

Dicendi ſumit initium, in Monumento primo, a communibus nonnullis notionibus univerſim receptis, ut aliquorum pſeudo-criticorum oppoſitiones & hypotheſes antevertat, oſtendatque deinde hebraicum textum in ſua omni, ſaltem eſſentiali integritate, ſub Moſaica œconomia perſtitiſſe.

Monumentum alterum ſuper eodem argumento verſatur, a Chriſti Domini adventu ad Origenis tempus uſque.

Epocha tertia, ſeu Monumentum tertium complectitur temporum periodum quæ poſt Origenem ad uſque decimum ſextum Eccleſiæ ſæculum effluxerunt. Chriſtianorum ſuper autographis noſtrorum ſanctorum codicum textibus labores auctor in hoc Monumento perſequitur. Labores hi conficiunt traditionis veluti catenam quamdam quæ ad Apoſtolorum uſque tempus aſſurgit. Gradum deinde facit ad emolumenta quæ religio & bona ſtudia ex iis omnibus laboribus perceperunt, longamque ſectionem impendit ad hebraicarum Scripturarum integritatem puritatemque firmandam per Judæorum labores, ab everſæ Jeroſolymæ Epocha ad hæc uſque tempora.

Redit auctor ad Chriſtifidelium labores in Epocha quarta, tum ad litterarias diſputationes progreditur, quæ inter decimi ſeptimi & decimi octavi ſæculorum præcipuos critices peritos viros ſuper hoc argumento ſubortæ ſunt. Æſtimat æqua lance recentiorum labores, & emolumenta profert quæ ex iis religio & litteræ perceperunt. Id etiam oſtendit eos omnes labores æque ac diſputationes quibus iidem occaſionem attulerunt, ad primitivorum noſtrorum revelationis titulorum integritatem perinde atque authenticitatem rite probandas evidenter conſpirare, quæcumque cæteroquin criticorum aberrationes extiterint. Demonſtrat præterea incredulos & ad licentiam ſalſos homines ejuſmodi diſputationibus uti non poſſe, ſuas ut dubitationes ſuper noſtrorum ſacrorum codicum puritate & veritate fulciant. Critica hæc omnis diſquiſitio veluti proœmii locum aſt, ut ad novam editionem deveniatur enunciatam in operis titulo, & ut melius ponderentur D. Benjamin Kennicotti perquiſitiones, cujus conſilium & ordinem ſequitur, quin ejuſdem ſeu emolumenta ſeu vitia diſſimulet. „ Verum, inquit auctor,
„ utcumque tandem nova hebraici textus editio quam
„ hic doctus vir nobis parat, exitum eorum ſortiatur,
„ nos quidem demonſtramus hebraicæ veritati nihil ti-
„ mendum eſſe; quin e converſo, abſolute neceſſa-
„ rium judicamus, ad religionis decus, litterarumque
„ rationem, ejuſmodi collectionem quamprimum con-
„ fici. Id unum agitur, ut per hebraicorum qui noti
„ ſunt, manuſcriptorum codicum collationem, facti
„ veritas palam fiat; quod ſane ſuſceptum opus eo
„ demum refertur, ut primordialibus revelationis ti-
„ tulis extremum authenticitatis & integritatis veluti
„ ſigillum apponat . . . . Utique, omnes hi litterarii
„ theſauri qui labentibus ſæculis feliciter evaſerunt,
„ omnes hi manuſcripti hebraici codices, levibus iis
„ foliis ſimiles, quæ tempus abripit & vorat, quæ
„ ignorantia proſcindit quaſique pedibus terit, quæ
„ negligentia vermibus & pulveri derelinquit, omnes
„ hi theſauri perire, ſi ita loqui licet, deinceps pote-
„ runt. Jacturam hanc, quantumvis ingens graviſque
„ foret, editio quæ modo annuntiata eſt, reparabit.
„ Emiſſis in publicam lucem divinis quas typogra-
„ phia in omne tempus conſtantes firmaſque redde-
„ ret, nova editio diſpendium excidiumque ſuppleret
„ quod eas ocius aut ſerius manet; eaſdem hac a
„ temporum injuriis, & ab hominum libidine in tuto
„ pere-

Digitized by Google

„ poneret. “ Ita quidem auctor in ſui præliminaris Sermonis paginis 202. & 203. ſuam mentem aperit. Suis animadverſionibus finem imponit per aliquas ſuper variantibus verſionibus regulas quæ ſunt veluti peculiarium adnotationum conſecutio, quæ diſſeminatæ occurrunt in ejus Monumentis ſeu Epochis, adeo religionem afficientibus, ut nos quidem noſtrum eſſe putemus, ſecundum auctoris viam ac methodum, noſtris eas lectoribus compendiarium in modum ob oculos ponere.

Prima Epocha.

De hebraici, ſub Moſaica œconomia, Textus integritate.

ID auctor, hac in Epocha, propoſitum habet, ut probet hebraicum veteris Teſtamenti textum, ſub Moſaica œconomia, purum & integrum perſtitiſſe, videlicet, e Moſis tempore ad Jeſum Chriſtum uſque, & hæ quidem quas in id affert, probationes ſunt.

1. Chriſtus Dominus ejuſque Eccleſia Moſaicæ legis finis ſcopus, & ut Scholæ loquuntur, objectum erant; & lex Moſaica univerſa nihil erat aliud quam perpetua & generalis figura Chriſti Domini & ejuſdem Eccleſiæ; neceſſe ergo erat, ut Deus ad futuras ſtirpes tranſmitteret hebraicarum Scripturarum corpus in ſua omni, quoad eſſentiam quidem, puritate & integritate; neceſſe etiam erat, ut illud exiſteret, Chriſti Domini tempore, prout e ſacrorum auctorum manu prodierat, quo Chriſtiani illud ipſum, tamquam ſui celeſtis Patris teſtamentum a Synagoga recipere poſſent; ſecus enim Deus ſuo fini defuiſſet, dans Chriſtianæ Eccleſiæ quam efformare volebat, Scripturarum corpus eſſentialiter corruptum, & hac ipſe de cauſa ad eam decipiendam unice faciens, pro Scripturarum corpore perfecte puro, integro, adeoque ad eam illuſtrandam, omnibus ſalutis veritatibus imbuendam, tutoque ad veræ juſtitiæ regnum ducendam accommodato.

2. Chriſtus Dominus Judæos ad ſanctas Scripturas remittere non deſinebat, ut ibidem ejus miſſionis æternæque vitæ probationes inveniſcerentur: (Joan. v. 39.) *Scrutamini ſcripturas, quia vos putatis in ipſis vitam æternam habere, & illæ ſunt quæ teſtimonium perhibent de me.* Judaicarum ergo Scripturarum corpus, Chriſti Domini tempore, corruptum non erat, quandoquidem, ſi tunc corruptum fuiſſet, dicendum eſſet Chriſtum Dominum miſiſſe Judæos ad corruptos fontes, ut ſcirent, quid de eo ejuſque miſſione ac doctrina ſentire deberent; quod eſt abſurdum, ut nemo non videt.

3. Quod faciebat Chriſtus Dominus, Judæos ad eorum Scripturas remittens, ut ſcirent, quid de eo ſentire deberent, id faciebant etiam Apoſtoli; eorum ſcripta plena ſunt alluſionum ad veteris Teſtamenti libros, quos citant adhibentque ſæpiſſime, ut incredulitatem confundant. Ergo in hypotheſi corruptionis Scripturarum veteris Teſtamenti, agendi ratio ab Apoſtolis inita, qui eas laudant, ad eaſdemque tam crebro remittunt, non minus abſurda quam ea fuiſſet, quam Dominus ipſe Chriſtus inierat.

4. Suam Chriſtus Dominus Eccleſiam inſtituens, ei ſolemnem in modum, ad ſæculorum uſque conſummationem, ſe præſto fore promiſit, ita ſcilicet, ut eam veritatis firmam inconcuſſamque columnam redderet. Ei ergo tribuit, in ſua omni puritate, divinorum Scriptorum corpus, quæ ejuſdem fidei baſim factura erant, quoniam evidens eſt adulterata corruptaque ſcripta veritati, aut Eccleſiæ quæ ejus columna eſt, baſis loco eſſe non poſſe. Abſurdus ergo error eſt contendere ſanctarum Scripturarum hebraicum exemplar, ante Chriſti Domini adventum, corruptum fuiſſe; habendumque eſt indubitati principii loco, Deum non debuiſſe, nec vero potuiſſe hanc ejuſdem exemplaris corruptionem permittere, ſed, contra, ejus incolumitati, ſub Moſaica œconomia, efficaciter invigilaſſe, per miniſterium prophetarum, ſacerdotum legiſque doctorum qui ſibi conſtanter & ſine intermiſſione alii aliis ad uſque adventum Chriſti Domini ſucceſſerunt, quique, per totum ejus diſpenſationis tempus, docentem ſemperque ſubſiſtentem Eccleſiam conſtituebant, ad quam unam pertinebat libros declarandi jus, quos ipſa in ſacrarum Scripturarum canonem referens pro divinis habebat. Id probat auctor Judæum populum inſequens in omnibus ſtatibus per quos is ad uſque Meſſiæ adventum migravit. Inſiſtit in Moſis ad Judæos, e Dei mandatu, expreſſa tamque rigida prohibitione, ne quid ſanctis Libris adderent, aut detraherent, itemque in uſu qui nullo non tempore apud eos viguit, ut religioſa iidem ſancti Libri in templo, ſub ſacerdotum & levitarum cuſtodia, ſervarentur. Judæi Babylonem captivi deducti, ibidem in plena cumulataque ſuæ religionis exercitatione perſtiterunt eoque ſecum ſuarum Scripturarum corpus procul dubio detulerunt. Eſdras, poſt captivitatem, omnia ſacra Scripta quæ ejus ætate exiſtebant, accurate congeſſit; at non ea rurſus, per peculiarem quamdem Spiritus ſancti inſpirationem, elucubravit, perinde ac ſi omnino in Jeroſolymæ templique incendio, aut Babylonicæ captivitatis tempore periiſſent. Cum hebræa deſiit eſſe vulgaris lingua, quod ſæculis duobus cum dimidio circiter poſt Malachiam, prophetarum ultimum contigit; non eam unquam docti viri, nationis proceres, ſacerdotes & levitæ neglexerunt, ſemperque in templo publicum ſervitium hebraico ſermone peractum eſt, etſi Judæorum plerique non eum intelligerent; & id quidem uſus noſtris quoque temporibus in Synagogis ſubſiſtit. Denique, ſemper extitere penes Judæos, per hujus Epochæ ſpatium, docti ſacerdotes ſtudioſique levitæ, ei unice cura addicti, ut ſanctos Libros exſcriberent, eorumque exempla per populum diſſeminarent; ejuſmodi erat Scribarum officium, de quibus in noſtris Evangeliis tam ſæpe ſermo. Ita quidem ſancti Libri ad Chriſtum uſque puri integrique ſervati ſunt, opere & ſtudio civilis religioſique regiminis, cum æque utriuſque intereſſet eos ſartos tectoſque ſervari, quandoquidem in theocratico regimine, cujuſmodi Judaicum erat, Imperium & Sacerdotium perfecte inter ſe conſpirantia, eademque ſimul effecta compendebantur.

Secunda Epocha.

De hebraici Textus Integritate, poſt Chriſtum Dominum ad Origenis tempus uſque.

JUdæi, inquit auctor, nullo non tempore de ſacræ Scripturæ, prout ſe habebat, ad apicem cuſtodienda ſe aprime ſollicitos exhibuerunt. Poni ergo non poteſt eos qui primis Chriſtiani nominis ſæculis vivebant, ſuum proprium hebraicum textum, in chriſtianæ religionis odium, corrupiſſe. Qui porro e Patribus id iis exprobraſſe videntur, de jactatis ejuſmodi corruptionibus non judicabant niſi quoad ſeptuaginta interpretum verſionem quam cum Aquilæ, Theodotionis & Symmachi græcis editionibus comparabant, in quibus comperiebant loca ſuis animadverſionibus digna, ſuper capitibus tamen quæ ſeu dogma, ſeu mores non afficiebant. Tantum aberat, ut earum ætatum Judæi tale quicpiam auderent, ut potius Trypho diſſimulare non poſſet per ſibi mirum portentoque ſimile eſſe S. Juſtinum id in iis ſuſpicari videri, ſpectaretque ejuſmodi crimen tamquam longe gravius atrociuſque quam fuerant aurei vituli adoratio, puerorum qui per ignem tranſire cogebantur, ad idolorum cultum, conſecratio, prophetarum internecio.

Ex alia parte, ſi Judæi ſuas Scripturas in chriſtiani nominis odium adulteraſſent ac vitiaſſent, ab iis expunxiſſent, quicquid eidem favere poteſt, nec operam dediſſent, ut ibi relinquerent, quicquid eadem hoc ipſo tempore continent, quod fidei noſtræ fundamentum eſt, eorumque incredulitatem confundit; aliter autem verbaraſſent, magnoque conatu magnas nugas egiſſent. At qua tandem ratione tam pravum criminoſumque conſilium exequi potuiſſent, ſiquidem ii fuiſſent qui illud mente perciperent? Num id ergo Chriſtiani omnes, & in primis Judæi, recens chriſtianam fidem amplexi perſpexiſſent, nec inutilia eorum omnia molimina reddidiſſent? Noluerunt ergo Judæi ſuum proprium Scripturarum textum corrumpere, per chriſtianæ Eccleſiæ priora ſæcula, nec id, ſi voluiſſent, impune facere potuiſſent.

Tertia Epocha.

De autographi ſanctorum noſtrorum veteris Teſtamenti Librorum Textus Integritate & Puritate, ab Origenis tempore ad ſæculum uſque decimum ſextum.

EO redigitur Epocha hæc, ut in autographo veteris Teſtamenti textu integritas & puritas ex laboribus oſtendantur, quos conjunctis viribus Chriſtiani & Judæi ſuper hebraicis Scripturis noſtris, ab Origenis tempore ad finem uſque decimi ſexti ſæculi ſuſceperunt; & ejuſmodi quidem in hanc rem eſt auctoris ratiocinatio. Chriſtiani & Judæi qui ſuam ad ſacros Codices operam contulerunt; ab Origene ad decimum ſextum ſæculum uſque, nunquam queſti ſunt hebraicum textum corruptum eſſe. Hujus generis eſt, inter alios mille, S. Hieronymus, qui tam bene poſſidebat hebrai-

braicam linguam, quicquid in id diſſiteant magni nominis critici viri plures, quique peculiariter a Deo ſuſcitatus fuit, ut ſanctarum litterarum guſtum & intelligentiam per totam Eccleſiam illuſtraret; quod aperto argumento eſt hebraicum textum, itemque eum quem Hexapla præferunt, purum tum & integrum fuiſſe, quoniam abſurdum eſſet ponere S. Hieronymum voluiſſe corrupti textus verſionem aggredi, eum ipſum qui tamquam inconcuſſam regulam tradit, cum verſiones non ſunt uniformes, ad hebraicum textum, tamquam ad fontem confugiendum eſſe. Non ergo fontem hunc S. Doctor corruptum putat, nec ſane ſine patentis abſurditatis repugnantia putare poſſet. Quod de S. Hieronymo dicitur, de Procopio Gazæo, de Caſſiodoro, de Eucherio, de Beda, de Alcuino, de Lanfranco, deque innumeris aliis ad decimum ſextum uſque ſæculum eccleſiaſticis auctoribus dicendum eſt, qui tum in commentariis, tum in explicationibus difficilium quorumdam Scripturæ locorum, ad hebraicum textum, quocumque cæteroquin in pretio verſiones haberent, confugerunt; quod certo probat eos non credidiſſe textum corruptum eſſe. Iis ipſis ſæculis quibus ignorantia & barbaries graſſatæ ſunt, non defuere docti ex Judæis viri fidem amplexi, ebraiſticque doctores qui ſe potiſſimum ad Scripturæ ſtudium conferrent, & exemplaria conſulerent. Ex hoc numero fuere Robertus Groſſheadius, Epiſcopus Lincolnienſis, Rogerius Baconius, Hugo de Sancto Charo, Nicolaus Lyranus, Paulus, Burgenſis Epiſcopus, aliique plures qui græcæ & hebraicæ litteraturæ laude præſtiterunt. Itaque hæ ferreæ ætates, quamcumque dicitiem iis tribui lubeat, traditionis catenam, quoad primitivi ſanctorum noſtrorum Codicum textus puritatem & integritatem, infringere non potuerunt. Raymundi Martini liber cui titulus, *Pugio Fidei*, immortale hujus traditionis monumentum & ipſe eſt, itemque Biblia polyglotta Complutenſia & Antuerpienſia, denique quicquid Judæi præſtitere ab eorum reipublicæ extremo excidio ad hoc uſque tempus, ut ab omni depravatione ſuos ſacros Libros in tuto ponerent.

Quarta et ultima Epocha.

De Integritate primitivi Textus veteris Teſtamenti, evicta ex recentiorum laboribus, & litterariis diſputationibus quæ, ſuper eodem argumento, decimo ſeptimo & decimo octavo ſæculis ſubortæ ſunt.

UT ad integritatem primitivi textus veteris Teſtamenti per id probandam perveniat, quod in hac Epocha quarta enuntiatur, quodque probationi ad quam refertur, adeo repugnare videtur, utitur auctor, in ſuæ aſſertionis favorem, eorum confeſſione conſenſuque, qui hujus textus adverſarii, atque adeo celebriores ſunt, cujuſmodi ſunt Voſſius, Leclerc, Wiſton, Ludovicus Capellus, Richardus Simonius, PP. Pezronius, Morinius, Houbigantius, &c. Omnes, inquit, hi docti viri, quamvis aperti omnium hebraici textus editionum hoſtes, quas tamquam incuriis & vitiis infartas ſpectant, uno ore fateri coguntur eum ipſum quoad dogmaticas & morales veritates, itemque quoad ſeriem hiſtoriæ populi Dei, purum & integrum perſtitiſſe, nullumque eſſentiale vitium labentibus ſæculis contraxiſſe. Subdit errata quæ in eum irrepſere, nec tam multa eſſe, nec tam gravis, quam hi pſeudo-critici imaginantur; ſimpliciores maximeque communes grammaticæ regulas ad leves oſcitantias reparandas & corrigendas ſuffi cere, quæ in noſtris impreſſis hebraicis textibus nonnunquam occurrunt; veram lectionem numquam in hebraicorum manuſcriptorum, tam veterum quam recentiorum codicum univerſitate evanuiſſe; eos æque corruptos non fuiſſe, nec eſſe potuiſſe, facileque e probatis manuſcriptis codicibus id emendari poſſe quod in eius vitioſum eſt; ſæpenumero perſpici varias lectiones ita ſe habere, ut ex iis promiſcue, quam quiſque maluerit, ſequi poſſit; ad extremum, quæcumque ſint hebraicarum Scripturarum hodiernæ lectiones, variantesque inter primitivum, ſeu manuſcriptum, ſeu impreſſum hebraicum textum, ejuſque verſiones aliis aliiſque temporibus editæ, nihil non ejuſdem eſſentialem nobis integritatem teſtari. Ite quidem auctor ad defenſionem integritatis hebraici textus, litterarias diſputationes ipſoſque labores doctorum virorum trahit, qui maxime eidem adverſari videntur. Confirmat id ex immenſa variantium græcarum collectione quam ſuper novo Teſtamento doctor Mill concinnavit. Poſt hanc enormem congeriem quæ variantes ad uſque triginta mille continet, novi Teſtamenti græcus textus nec minus certus nec minus veneratione dignus evaſit; & prodigioſa hæc variarum lectionum multitudo id unum præſtitit, ut ſcilicet lectionem quæ vulgo univerſimque receptæ ſunt, certitudinem & veritatem in meliore lumine poneret, ſacrorum novi Teſtamenti librorum integritatem & authenticitatem teſtata. Perinde ſe res habebit de variantium non minus copioſa collectione quam D. Kennicottius ſuper veteri Teſtamento nobis parat. Suum opus abſolvit auctor per admodum appoſitas graviſſimaſque animadverſiones ſuper variantibus in univerſum, ſuperque earum delectu qui in hebraicis manuſcriptis codicibus & in antiquis verſionibus fieri poteſt.

Longe maximi momenti eſt Fabricieni operis argumentum; atque adeo nullum eſſe poteſt eo majus graviuſque, quippe quod eo demum ſpectat, ut ſanctorum veteris Teſtamenti librorum qui baſis & fundamenti loco chriſtianæ religioni ſunt, autographi textus puritatem, integritatem, authenticitatem, veritatem & divinitatem ſtatuat vindicetque. Recte percepta recteque perſpecta eſt ejus ratio. Bene digeſtæ ſunt eodemque deductæ omnes & ſingulæ ejuſdem partes. Emicare cernuntur ibidem innumera luminum ſpecimina quæ gravem materiam quæ in eo pertractatur, eximia quadam luce perfundunt. Ibi cum admiratione ſuſpicitur alta & ſelecta eruditio, doctarum linguarum doctorumque operum ampla cognitio, perſpectio & ſagacitas parum communes, expurgatus ſenſus, prudens critice, tutum judicium, a partium ſtudio acriter alienus animus, candidus veritatis amor, ratiocinationis vis quæ ex una parte percellit, expugnat, proſternit, & ex alia convincit, perſuadet, victrix trahit, efficitque, ut cum religioſo auctore conclametur: *Religio! vici!* Nulla prorſus hoc in judicio fraternitati pars; illud mihi dictat una & unica veritas.

SCRUTATOR & SCRUTINIUM. *Quære* ELECTIO.

SCURRÆ, CLERICI SCURRILES. Agathenſe Concil. an. 506. celebratum mandat can. 70. ut clerici ſcurræ quique indecentes ſannas diſſitent, deponantur; *Clericum ſcurrilem, & verbis turpibus joculatorem, ab officio retrahendum.*

Hiſtrionum, ſive ſcurronum, & turpium ſeu obſcœnorum jocorum inſolentiam non ſolum ipſi (ſacerdotes) reſpuant, verum etiam fidelibus reſpuenda percenſeant. (Concilium Cabillonenſe, an. 813. can. 9.)

Clerici qui clericali ordini non modicum detrahentes ſe joculatores ſeu goliardos faciunt, aut buffones, ſi per annum artem illam ignominioſam exercuerint, ipſo jure; ſi autem tempore breviori, & tertio admoniti non reſipuerint, careant omni privilegio clericali. (Concil. Salisburgenſe, an. 410. can. 3.)

SECRETA, oratio quæ in Miſſa poſt offertorium dicitur. Eſt inter recentiores agitata quæſtio, utrum *ſecreta* appelletur oratio hæc, quia ſubmiſſa voce, & ſecreto, prorſus ut canon, dicenda eſt; an vero quia ad hunc Miſſæ locum catechumeni & pœnitentes recedebant; an quia prex hæc erat, quæ ſuper oblatione, rebus ſcilicet quas fideles ad Miſſam obtulerant, edebatur, poſtquam conſecranda e non conſecrandis ſejuncta fuerant; an denique quia hæc erat ipſa fidelium dimiſſio, qui ab altari diſcedere jubebantur, ad quod acceſſerant, ſuam ibi oblationem exhibituri; ut proinde, ex hac explicatione, vocabulum *ſecreta*, non eſſet, ut grammatici loquuntur, adjectivum orationis, videlicet *oratio ſecreta*, ſed ſubſtantivum, quod *ſecretionem*, ſeu *ſeparationem* ſignificaret. Nos quidem neminem novimus, qui melius hanc controverſiam pertractaverit, quam D. Robbe, in Opere cui titulus: *De ratione qua Miſſa canon, aliæque nonnullæ ejuſdem partes pronunciari debeant. Diſſertatio, in qua expenduntur quæſtiones duæ; quarum prima eſt: quænam ſit huic locutioni,* ſubmiſſa voce, *ſubjecta notio in eo Tridentini Concilii loco, ubi hæc leguntur:* Pia mater Eccleſia ritus quoſdam, ut ſcilicet quædam ſubmiſſa voce, alia vero elatiore, in Miſſa pronuntiarentur, inſtituit; *Seſſ. XXII. cap. 5.*

Altera eſt: an ſit peccati reus, qui ritum non ſervat, quem Eccleſia ſuper unius Miſſæ partis ſecreta pronuntiatione præſcribit; auctore D. Robbe, Theologiæ doctore & profeſſore Domus & Societatis Sorbonicæ. In Novo Caſtro, apud Monoyerium, Typographo-Bibliopolam, an. 1770.

Doctus diſſertator oſtendit opinionem quæ vocabulum *ſecreta* in ſubſtantivum *ſecretio*, *ſeparatio*, transformat, omnino recentem eſſe, quæ ſcilicet, docente P. le Brun, Tom. IV. diſſert. 15. part. 2. art. 1. non niſi ad annum 1689. ex pure putatitia conjectura originem traxit, quam forte D. quondam Boſſuetius,

Mab

Meldenſis Epiſcopus in ſua nonnullarum ſuper Miſſa difficultatum explicatione propoſuerat. Præſul hic, poſtquam animadvertit, dictum eſſe miſſam, *abunde ſacultatem*, *dimiſſionem*, *pro miſſione*, *ac*, *commiſſam pro remiſſione*, *venia*, *oblatam pro oblatione*, *ſubdit*, *& fortaſſe etiam* ſecreta *pro* ſecretione, *ſeparatione dicta eſt*, *quia prex erat quæ ſuper oblatione dicebatur*, *poſtquam ſeparatum fuerat a reliquis id quod reſervatum erat ad ſacrificium*, *vel poſt catechumenorum ſeparationem*. Probant verba hæc opinationem qua de agitur, quoad D. Boſſuetium puram ſolum putamque conjecturam fuiſſe, ut Robbius animadvertit, qui deinde oſtendit hanc conjecturam impugnari, falſamque demonſtrari per quicquid nobis veterum auctorum, liturgicorumque monumentorum ſuppetit, ordine retrogrado a poſtremis ſæculis ad prima uſque. In iis enim ſcriptis, inquit, ut legenti compertum fit, *ſecreta* ponitur modo in adjectivo ſingulari, *oratio ſecreta*, *collectio ſecreta*, modo in adjectivo plurali, *preces ſecretæ*, *orationes ſecretæ*; in aliquibus, eſt ſecretæ & canoni commune nomen; ſecreta quippe nuncupatur *ſecreta minor*, *ſecretela*, canon *ſecreta major*; in aliis legitur *arcana ſecreta* loco, *myſterium ſecreti* loco; in pleriſque enuntiatur eas preces propterea *ſecretas* vocari, quia ſubmiſſis vocibus recitantur. Hi auctores & hæc monumenta ſunt inter alia: 1. Eccleſiarum Galliæ Miſſalia plura, impreſſa ſæculo ſextodecimo, ante Trid. Concil. laudata a P. le Brun, (Tom. IV. Diſſer. 15. Part. I. art. 4.) in quibus legitur: *Orationes ſecretæ dicantur ſub ſilentio*; 2. Baſileenſe Conc. quod ita loquitur: *Abuſum aliquarum Eccleſiarum*, *in quibus.... Miſſa.... præter ſecretas orationes*, *ita ſubmiſſa voce dicitur*, *quod a circumſtantibus audiri non poteſt*, *abolentes*, *ſtatuimus*, &c. 3. Gruner & Riel; 4. Durandus, Epiſcopus Mimatenſis, *Rationalis divinorum officiorum*, lib. 4. cap. 32. *Dicitur a quibuſdam ſecreta*, *a quibuſdam ſecretela*, *ad differentiam majoris ſecretæ*; & cap. 36. canon.... *dicitur etiam ſecreta*, *quia ſecreto & ſub ſilentio dicitur*; 5. Stephanus, Auguſtodunenſis Epiſcopus, in Tract. *de Sacramento Altaris*, cap. 12. *Orationes ſecretæ dicuntur*, *quia ſecreta & humili voce proferuntur*; 6. Sacramentaria veteru numero plura, in quibus, *ſecreta* loco, *arcana* legitur; 7. Romanus ordo Gregorianus, impreſſus, Tomo II. *Muſei Italici*, pag. 42. *Finito offertorio.... dicta oratione ſuper oblationes ſecreta*, *& Epiſcopo alta voce incipiente*: Per omnia ſæcula ſæculorum; 8. Liturgia Ambroſiana: *Sequuntur orationes ſecretæ ad munus oblatum*.

Poſtquam hæc & alia bene multa monumenta in medium attulit, concludit Robbius, mille tercentorum ſaltem annorum traditione palam fieri, *ſecretam* tamquam precis ſuper oblationibus editæ adjectivum univerſim ſpectatam fuiſſe, precem hanc his vocabulis, *ſecreta arcana*, *myſterium*, deſignatam fuiſſe, *ratione prolationis*, ſeu recitationis; & quod inde conſequitur, eum mira imaginatione abripi, qui in eam opinionem abit, ut credat vocem *ſecreta*, in ſubſtantivo, pro *ſecretione*, ſeu ſeparatione poſitam eſſe.

Quod ſi Robbio opponatur, in antiquis Miſſalibus, & apud liturgicos auctores veteres, cujuſmodi eſt Amalarius, adverbium *ſecreto* non ſignificare *ſubmiſſe*, *in ſilentio*, ſed *ſeorſim*, *ſeparatim*, hoc eſt, ſacerdotem, ſolum, *ſeorſim*, *ſeparatim a populo*, quaſdam Miſſæ preces, ut canonem, recitare; reſpondet, etiamſi vox *ſecreto* ambigua ſeu æquivoca eſſet ipſa per ſe, futurum tamen, ut locutiones quæ eam comitantur, explicationes quas ei tribuunt auctores ipſi, ejus cum aliis vocibus ratio, quæ ei opponuntur, nullam hoc loco dubitationem ſuper ejuſdem ſignificatione relinquant.

Nobis ſane perſuaſum eſt optime poſſe Robbii ſententiam Boſſuetii, & Trecenſis Epiſcopi placito accommodari, & per hanc accommodationem id obtineri, ut animi ſuper hoc diſciplinæ capite facti concilientur. Trecenſis Epiſcopus a Senonenſi Archiepiſcopo accuſatus, qui in novi Miſſalis rubricis, quod in ſuæ diœceſeos gratiam ediderat, innovaſſet, ad innovationis exprobrationem, ſuper Miſſæ canonis recitandi ratione in ipſum propoſitam ita reſpondet: „ ulte-
„ re innovatio quam Senonenſis Archiepiſcopus nobis
„ exprobrat, Miſſæ canonis recitandi rationem ſpe-
„ ctat... “ *primum omnium*, inquit Senonenſis præſul, *in dubium vocari non poteſt*, *quin novi Miſſalis auctor id ſibi propoſuerit*, *ut ſecretas orationes*, *& Miſſæ canonem elata & auribus obvia voce recitari vellet*. (Prima paſtoralis inſtitutio, ut ad Senonenſis Archiepiſcopi Mandatum Reſponſionis loco ſit. 2. Art. p. 59. & ſeqq.)
„ Ut ad hanc exprobrationem reſpondeatur, (in-
„ quit Boſſuetius) ſatis fuerit edicere nobis id conſi-
„ lii nunquam fuiſſe; eaque nos mente eſſe, ut ſecre-
„ tæ preces, & Miſſæ canon ſubmiſſa voce pronuntien-

„ tur.... Non id ingeritur, quod rejicitur. Vox no-
„ tionem non ingerit, quæ ejus propriæ & naturali
„ ſignificationi adverſatur. Jam vero horum vocabu-
„ lorum, *voce ſubmiſſiori*, propria & naturalis ſignifi-
„ catio recitationi repugnat quæ elata & intelligibili
„ voce peragitur. Ergo verba hæc quibus nos uſi ſu-
„ mus, ſecretarum precum, ac Miſſæ canonis, elata
„ & intelligibili voce, recitationum minime inſinuant.
„ Uno verbo, nos quidem per hanc locutionem, *voce*
„ *ſubmiſſiori*, non contendimus precum, elata & in-
„ telligibili voce, recitationem ſeu præſcribere, ſeu
„ proponere ſe perſuadere; idque nobis injuria Seno-
„ nenſis antiſtes imputat.... At cur, nos interpella-
„ bit fortaſſe quiſpiam, locutionem, *voce ſubmiſſiori*,
„ præ hac *voce ſubmiſſa*, adhibuimus? Reſpondebimus,
„ etſi per hæc vocabula, *voce ſubmiſſiori*, idem ac per
„ ea, *voce ſubmiſſa*, ſcilicet humilem ſuppreſſamque
„ vocem, elatæque & intelligibili oppoſitam intelliga-
„ mus, nos tamen priorem loquendi formam poſterio-
„ ri prætuliſſe, quia locutio, *voce ſubmiſſa*, ambigui-
„ tati obnoxia evaſit, & in abuſum trahitur; cum al-
„ tera, *voce ſubmiſſiori*, cæteroquin auctoritate munita
„ locutio non iiſdem abuſibus ſubſit.... Iſta hæc om-
„ nino ſimplex & candida ratio quæ nos movit, ut
„ *voce ſubmiſſiori potius* quam *voce ſubmiſſa* uteremur,
„ utque ita uno eodemque tempore tum elatam quam
„ omnes adſtantes audiant, tum humilem ſuppreſſam-
„ que quam nemo unus, ne proferens quidem per-
„ cipiat, excluderemus. “

Ad oppoſitionem, ex Romano Ordine XIV. ſumptam reſpondens Robbius ita ſuam mentem aperit, pag. 184.
„ Locutio, *ſubmiſſa voce*, hoc loco, ut alibi, depreſ-
„ ſam, nec adſiſtentibus intelligibilem vocem ſignificat.
„ Id ei certo conſtabit, qui vel obiter oculos in au-
„ ctores paulo ante laudatos conjecerit. Agitur in hoc
„ Romano Ordine de ſolemni Miſſa pontificaliter ce-
„ lebrata. Ad *Sanctus*, dum chorus id canticum conci-
„ nit, illud ipſum Epiſcopus *ſubmiſſa voce* cum diaco-
„ no & ſubdiacono, itemque *ſubmiſſa voce* canonem,
„ ſed omnino ſolus recitaturus dicitur.... Hac in re
„ nihil eſt, quod non cumulatiſſime cum ſignificatio-
„ ne concilietur, quam nullus non vetus auctor, nul-
„ la non liturgica monumenta quæ quidem nobis ſup-
„ petunt, locutioni *ſubmiſſa voce* tribuerunt. Epiſco-
„ pus una cum miniſtris canticum *Sanctus* dicere de-
„ bet *ſubmiſſa voce*, humili ſcilicet depreſſaque, ſed
„ ita nihilominus, ut eorum alter alterum audiat, quin
„ iidem tamen audiantur a populo, qui in canendo
„ per id temporis occupatur. Idem deinde Epiſcopus
„ canonem *ſubmiſſa voce* dicere debet, ſed ita, ut ſe
„ ipſe quidem audire poſſit, non autem ab adſiſtenti-
„ bus audiatur. “

Ex una ergo parte Boſſuetius teſtatur ſe per eam locutionem, *vox ſubmiſſa*, vel *ſubmiſſior*, qua recitari debent ſecreta & Miſſæ canon, vocem intelligere tum elatæ in omniumque aures incurrenti, tum ei oppoſitam quæ ita depreſſa eſſet, atque faucibus hæreret, ut in cauſa eſſet, ne ſacerdos ſe ipſe intelligeret; ex alia parte Robbius ſe quoque per demiſſam vocem nihil aliud intelligere perſpicue & iiſdem ubi verbis ait; additque, quod majus eſt, hanc demiſſam vocem ei geminam eſſe qua ſacrum faciens Epiſcopus utitur, dum canticum *Sanctus* una cum miniſtris recitat, ita, ſcilicet, ut ſe invicem audiant. Super hoc ergo liturgico capite Boſſuetium inter & Robbium optime convenit; utinam vero cæteri quoque omnes hujus tam ſimplicis quam naturalis conciliationis adminiculo in unam eandemque ſententiam conſpirent.

SECRETARIUS, officiarius qui expedit, ſui domini juſſu, litteras, proviſiones, brevia Principis diplomata, vulgo brevets, quique ea per ſuam ſignaturam, ſeu chirographum authentica reddit. Tridentina Synodus & edicta ſtatuere quod qui Epiſcopis a ſecretis ſunt, ob litteras *Viſa* dictas, & alia ſecretariatus acta, ſumere poſſunt, ut ab iis nihil præterea citra peccatum percipi poſſit. Si legitima eorum jura, cujuſmodi taxata ſunt, ad eorum ſuſtentationem non ſufficiunt, Epiſcopi eſt e proprio reditu providere; ac ne ipſe quidem peculiare ullum emolumentum e ſuo ſecretariatu trahere, eumve cuipiam locare poteſt.

Quoniam ab eccleſiaſtico ordine omnis avaritiæ ſuſpicio abeſſe debet; nihil pro collatione quorumcunque ordinum, etiam clericalis tonſuræ, nec pro litteris dimiſſoriis aut teſtimonialibus, nec pro ſigillo, nec alia quacunque de cauſa etiam ſponte oblatum Epiſcopi, & alii ordinum collatores, aut eorum miniſtri quovis prætextu accipiant. Notarii vero in his tantum locis, in quibus non viget laudabilis conſuetudo nihil accipiendi, pro ſingulis litteris dimiſſoriis, aut teſtimonialibus decimam tantum unius aurei partem accipere poſſint, dummodo eis nullum ſalarium

Digitized by Google

ſit conſtitutum pro officio exercendo, nec Epiſcopis ex ne|farii commodis aliquod emolumentum ex eiſdem ordinum collationibus directe vel indirecte provenire poſſit. Tunc enim gratis operam ſuam eos præſtare omnino teneri decernit; contrarias taxas, ac ſtatuta, & conſuetudines etiam immemorabiles quorumcunque locorum (quæ potius abuſus & corruptelæ, ſimoniacæ pravitati faventes nuncupari poſſunt,) penitus caſſando & interdicendo; & qui ſecus fecerint, tam dantes, quam accipientes, ultra divinam ultionem, pœnas a jure inflictas ipſo facto incurrant. (Concilium Tridentinum, Seſſ. 21. cap. 1. *de Reform.*)

Per articulum 2. edicti menſis Aprilis an. 1695. prohibentur qui Epiſcopis a ſecretis ſunt, ultra tres libras pro litteris *viſa* ſumere. „ Hæc diſpoſitio, inquit doctus auctor Commentarii ſuper hoc edicto, „ quæ ex Bleſenſis conſtitutionis articulo 12. ſumpta „ ſit, concinit ſtatuto Baſileenſis Concilii, quod pri„ mum licere voluit Prælatorum ſecretariis ſeu graffa„ riis modicam mercedem ſolvi. At animadverti de„ bet, ex quo Epiſcoporum graffariis ſeu ſecretariis „ ea data eſt venia, ut modicam retributionem perci„ perent, quia hæc retributio tamquam eorum labo„ ris compenſatio ſpectata fuit, ſemper Epiſcopos pro„ hibitos fuiſſe id officii locare. “

„ Nec nobis deſunt Epiſcoporum exempla, qui ve„ terum Conciliorum puritatem ſervare volentes, fa„ cultate ſibi a recentioribus legibus conceſſa, ut pro „ ſecretariatu retributionem ſumerent, uti noluerunt, „ ad ejuſque gratuitam adminiſtrationem mandata edi„ derunt. Nobis in hanc rem D. Amelotii, Turonen„ ſis Archiepiſcopi mandatum, an. 1675. editum ſup„ petit; nec plus pro ſuis ſecretariatibus ſumebant D. „ Feideau de Brou, Ambianenſis Epiſcopus, an. 1706. „ vita functus, & D. quondam Cardinalis Noviliacen„ ſis, Archiepiſcopus Pariſienſis, itemque D. Cardi„ nalis de Coiſlin, Epiſcopus Aurelianenſis. “

SECRETUM CONFESSIONIS. *Quære* CONFESSARIUS.

SEMI-ARIANI. Tributum eſt id nominis Arianis mitigatis qui *conſubſtantialis* vocabulum non admittebant, etſi faterentur Filium Patri *in eſſentia* ſimilem, aut *in rebus omnibus* ſimilem eſſe. Secti erant inter ſe; nempe Filii cum Patre ſimilitudinem alii in ſola voluntate, alii in ſubſtantia poſitam eſſe volebant. Utroſque damnavit Conſtantinopolitanum an. 381. Concilium quod generale ſecundum eſt: *Non ſpernendam eſſe fidem patrum trecentorum decem & octo, qui in Nicæa Bithyniæ convenerunt; ſed manere eam ratam oportet, & anathematizari omnem hæreſim, ſpecialiter autem Eunomianorum .... & Arianorum ſive Eudoxianorum, & Semi-arianorum, aut non Pneumatomachorum (qui contra Spiritum ſanctum pugnant), & Sabellianorum, & Marcellianorum, & Photinianorum, & Apollinariſtarum.*

Ariani & Semi-Ariani habuere Concilia ſeu potius Conciliabula numero plura, quarto ſæculo, ut ſe tuerentur, & ſiquidem fieri per eos potuiſſet, ſuper Chriſti Domini divinitate fidem everterent. Ejuſmodi fuere Pſeudo-Concilium Antiochenum, an. 327. ſeu 331. Cæſarienſe in Palæſtina, an. 334. Tyrienſe & Jeroſolymitanum, an. 335. Conſtantinopolitanum, annor. 336. & 338. Antiochena, annor. 339. & 345. jactatum in Illyria Sardicenſe Concilium, Philipopoli in Thracia ab Orientalibus habitum, an. 347. Antiochenum, an. 348. & aliud in eadem urbe habitum, an. 354. Mediolanenſe, an. 355. Biterrenſe, an. 356. Sirmienſe, an. 357. Cæſarienſe in Palæſtina, an. 357. ſeu 358. Antiochenum, an. 358. Ancyranum in Galatia & Sirmienſe, eodem an. 358. Ariminenſe & Seleucienſe, an. 359. Conſtantinopolitanum, an. 360. &c.

SEMINARIUM, locus in quo clericis ad Eccleſiam deſignatis ſuper eccleſiaſticis functionibus documenta traduntur. Diſtingui poſſunt ſeminariorum genera quatuor. Primi generis ſunt quæ junioribus clericis formandis & educandis inſerviunt, & *parva ſeminaria* vocantur; ſecundi generis ſunt quæ eo ſpectant, ut iidem clerici ad ordines ſuſcipiendos, & paſtoralia obeunda munia comparentur; & hæc quidem *magna ſeminaria* nuncupantur; tertii generis ſeminaria ſunt receſſui, in eccleſiaſticorum infirmorum gratiam, addictæ domus; quarti denique generis ſeminaria ſunt domus in quibus certi quidam viri ad exteras miſſiones formantur.

Seminariorum, ſiquidem eorum vis & ratio ſpectetur, antiquiſſima in Eccleſia inſtitutio eſt, quippe quæ aſcendit ad S. Auguſtini ætatem uſque, qui ſcilicet ipſe tamquam ſeminariorum inſtitutor ſuſpicitur. Ad Galliam quod ſpectat, ſeminariorum ibidem inſtitutionis veſtigia cernuntur in Vaſionenſis Concilii, an. 529. habiti canone primo qui his verbis conceptus eſt: *Hoc enim placuit, ut omnes presbyteri qui ſunt in parochiis conſtituti, ſecundum conſuetudinem quam per totam Italiam ſatis ſalubriter teneri cognovimus, juniores lectores, quantoſcunque ſine uxore habuerint, ſecum in domo, ubi ipſi habitare videntur, recipiant; & eos, quomodo boni patres, ſpiritaliter nutrientes, pſalmos parare, divinis lectionibus inſiſtere, & in lege Domini erudire contendant; ut & ſibi dignos ſucceſſores provideant, & a Domino æterna præmia recipiant.*

Turonenſis Concilii, an. 813. habiti duodecimus canon ad ſeminaria, cujuſmodi quidem in præſentia cernuntur, propius accedit; ejus hæc verba ſunt: *Presbyterum ordinari non debere ante legitimum tempus, hoc eſt, ante trigeſimam ætatis annum; ſed priuſquam ad conſecrationem presbyteratus accedat, maneat in epiſcopio, diſcendi gratia officium ſuum, tamdiu, donec poſſint & mores & actus ejus animadverti; & tunc, ſi dignus fuerit, ad ſacerdotium provehatur.*

Tridentinum & Gallicanæ Eccleſiæ Concilia deinceps habita ſeminariorum inſtitutionem, eorumdem adminiſtrationem, iiſque parandæ dotationis rationem fuſius explicant. Gallorum quoque Regum ſanctiones luculentiſſima ſuper iiſdem ſtatuta continent, quæ non omnino ſunt Tridentinæ Synodi ſuper hac re conſtitutionibus conſentanea, quod mox videbimus.

Cum adoleſcentium ætas, niſi recte inſtituatur, prona ſit ad mundi voluptates ſequendas; & niſi a teneris annis ad pietatem & religionem informetur, antequam vitiorum habitus totos homines poſſideat, nunquam perfecte, ac ſine maximo ac ſingulari propemodum Dei omnipotentis auxilio in diſciplina eccleſiaſtica perſeveret; ſancta Synodus ſtatuit, ut ſingulæ cathedrales, metropolitanæ, atque his majores Eccleſiæ, pro modo facultatum, & diœceſis amplitudine, certum puerorum ipſius civitatis & diœceſis, vel ejus provinciæ, ſi ibi non reperiuntur, numerum in collegio ad hoc prope ipſas Eccleſias, vel alio in loco convenienti, ab Epiſcopo eligendo, alere ac religioſe educare, & Eccleſiaſticis diſciplinis inſtituere teneantur. In hoc vero collegio recipiantur qui ad minimum duodecim annos, & ex legitimo matrimonio nati ſunt, ac legere & ſcribere competenter noverint, & quorum indoles & voluntas ſpem afferat eos eccleſiaſticis miniſteriis perpetuo inſervituros. Pauperum autem filios præcipue eligi vult, nec tamen ditiorum excludit, modo ſuo ſumptu alantur, & ſtudium præ ſe ferant Deo & Eccleſiæ inſerviendi. Hos pueros Epiſcopus in tot claſſes, quot ei videbitur, diviſos, juxta eorum numerum, ætatem, ac in diſciplina eccleſiaſtica progreſſum, partim, cum ei opportunum videbitur, eccleſiarum miniſterio addicet, partim in collegio erudiendos retinebit; alioſque in locum eductorum ſufficiet; ita ut hoc collegium Dei miniſtrorum perpetuum ſeminarium ſit. Ut vero in eadem diſciplina eccleſiaſtica commodius inſtituantur, tonſura ſtatim, atque habitu clericali ſemper utantur; grammatices, cantus, computi eccleſiaſtici, aliarumque bonarum artium diſciplinam diſcent; ſacram Scripturam, libros eccleſiaſticos, homilias Sanctorum, atque Sacramentorum tradendorum, maxime quæ ad confeſſiones audiendas videbuntur opportuna, & rituum ac cæremoniarum formas ediſcent. Curet Epiſcopus, ut ſingulis diebus Miſſæ ſacrificio interſint, ac ſaltem ſingulis menſibus confiteantur peccata, & juxta confeſſoris judicium ſumant corpus Domini noſtri Jeſu Chriſti; cathedrali, & aliis loci Eccleſiis diebus feſtis inſerviant .... diſcolos & incorrigibiles, ac malorum morum ſeminatores acriter puniens; eos etiam, ſi opus fuerit, expellendo .... Et quia ad collegii fabricam inſtituendam, & ad mercedem præceptoribus & miniſtris ſolvendam, & ad alendam juventutem, & ad alios ſumptus, certi reditus erunt neceſſarii; ultra ea, quæ ad inſtituendos, vel alendos pueros ſunt in aliquibus Eccleſiis & locis deſtinata, quæ eo ipſo huic ſeminario ſub eadem Epiſcopi cura applicata cenſeantur; iidem Epiſcopi cum conſilio duorum de capitulo, quorum alter ab Epiſcopo, alter ab ipſo capitulo eligatur, itemque duorum de clero civitatis; quorum quidem alterius electio ſimiliter ad Epiſcopum, alterius vero ad clerum pertineat; ex fructibus integris menſæ epiſcopalis, & capituli, & quarumcumque dignitatum, perſonatuum, officiorum, præbendarum, portionum, abbatiarum & prioratuum, cujuſcunque ordinis, etiam regularis, aut qualitatis & conditionis fuerint, & hoſpitiorum quæ dantur in titulum, vel adminiſtrationem, juxta Conſtitutionem Concilii Viennenſis quæ incipit: Quia contingit; *& beneficiorum quorumcunque, etiam regularium, etiamſi juris patronatus cujuſcunque fuerint; etiamſi exempta, etiamſi nullius diœceſis, vel aliis Eccleſiis, monaſteriis & hoſpitalibus, & aliis quibuſvis locis piis, etiam exemptis, & ex fabricis Eccleſiarum, & aliorum locorum, etiam ex quibuſcunque aliis eccleſiaſticis reditibus, ſeu proventibus, etiam aliorum collegiorum, in quibus tamen ſeminaria diſcentium, vel docentium ad commune Eccleſiæ bonum pro-*

moven-

Digitized by Google

rețendum actu non habentur ... etiam ex decimis, quocunque ratione ad laicos, ex quibus ſubſidia eccleſiaſtica ſolvi ſolent, & milites cujuſcunque militiæ aut ordinis pertinentibus, fratribus ſancti Joannis Jeroſolymitani duntaxat exceptis, partem aliquam vel portionem detrahent, & eam portionem ſic detractam, necnon beneficia aliquot ſimplicia, cujuſcunque qualitatis & dignitatis fuerint, vel etiam præſtimonia, vel præſtimoniales portiones nuncupatas, etiam ante vacationem, ſine cultus divini, & illa obtinentium præjudicio, huic collegio applicabunt, & incorporabunt; quod locum habeat, etiamſi beneficia ſint reſervata, vel affecta. (Concil. Tridentinum, Seſſ. 23. cap. 18.)

Hanc Tridentinæ Synodi conſtitutionem receperunt, ampliuſque explicuerunt provinciales Galliarum Concilia, videlicet, Rothomagenſe, Remenſe, Burdigalenſe, Turonenſe, Bituricenſe, Toloſanum.

Bleſenſis ſanctio, art. 24. edictum Meloduncnſe, art. 1, & declaratio diei 15. Decembris, an. 1698. ſe quoque ad Tridentini Concilii conſtitutionem conformarunt, præſcripta ſeminariorum, ubi non aderant, inſtitutione; at horum edictorum ſeu mandatorum diſpoſitiones, & generatim, diſciplinæ ratio quam Gallicana Eccleſia ſequitur, quod plura capita, ab allata Concilii conſtitutione recedunt. 1. E regni uſu eſt, ut Epiſcopi, in ſua quiſque diœceſi, quod congruere judicaverint, pro ut opus fuerit, & res tulerit, id ipſi ad ſuorum ſeminariorum regimen ſtatuant, quin duorum e ſua cathedrali Eccleſiæ canonicorum ſententiam ſumere neceſſe habeant. 2. Ad ſeminariorum inſtitutionem, & ad impoſitionem ſuper eccleſiaſticis bonis, vel beneficiorum unionem, quæ ad ſeminariorum dotationem, quæ inſtitui lubet, neceſſariæ fuerint, Regis patentibus literis opus eſt. 3. Super diœceſeos beneficiis, & ad ſeminariorum dotationem impoſitio fit ab Epiſcopis una cum ſyndicis deputatiſque ad diœceſanarum decimarum tribunalia, qui tam quoad ſummam quæ imponi poteſt, quam quoad qualitatem redituumque beneficiorum quibus eadem imponenda eſt, ad patentes Regias literas, ob ſeminarii erectionem impetratas ſeſe conformant. 4. Ex Tridentino Concilio, non omnia ſolum beneficia, *beneficiorum quorumcunque*, ſed etiam fabricæ, ſcholæ, collegia quæ ad clericos educandos ſtatuta non ſunt, taxæ ad ſeminariorum ſuſtentationem ſubeſſe debent; & e communi Galliarum uſu, nec parœciæ, nec fabricæ, nec collegia, nec decimæ quas laici poſſident, nec ullum beneficium cujus annuus reditus, omnibus deductis oneribus, ſexcentarum librarum ſummam non ſuperat, taxæ ſubduntur. 5. Ait Concilium Epiſcopos poſſe cenſuris uti, ut contributioni obnoxios ad ſummam ſolvendam adigant, quæ ad ſeminariorum ſuſtentationem iiſdem impoſita fuerit; et e Galliarum Eccleſiæ uſu non eſt, ut per cenſuras in Eccleſiaſticos, vel in laicos ob civilia debita procedatur. 6. Si Archiepiſcopus, aut Epiſcopus ad ſeminarii ſuſtentationem contribuere renuerint, ad id ex Concilio cogi poterant, ſcilicet Epiſcopus ab Archiepiſcopo, & Archiepiſcopus a provinciæ Concilio; in Gallia non ſervatur hæc procedendi forma; ſed decimarum cameræ in regno inſtitutæ de ejuſmodi cauſis cognoſcunt; ac ſi, ob peculiares rationes non ibi proceditur, hæ cauſæ ad regis conſilium deferuntur. 7. Concilium approbat, ut in majoribus quidem diœceſibus Epiſcopi plura ſeminaria inſtituere poſſint, ea tamen lege, ut omnia ab eo pendeant, quod in Epiſcopali urbe inſtitutum fuerit; in Gallia ſubordinatio hæc ab Epiſcoporum prudentia pendet. 8. Simplicium beneficiorum & præſtimoniorum, ſeu præſtimonialium portionum ad ſeminaria unionem tantummodo Concilium firmat; parœciarum, capitulorum & abbatiarum unionem Gallia, ſimplicibus beneficiis deficientibus, ratam habet. (Monumenta Cleri, Tom. II. p. 915. & ſeqq.)

Id etiam in Gallia conſtans firmumque eſt, ſeminaria non niſi Epiſcoporum, in ſua cujuſque diœceſi, juriſdictioni, auctoritati & dependentiæ ſubeſſe, eoſque poſſe eorumdem regimen, cui voluerint, concredere, eos qui in iiſdem degunt, expellere, & alios accire, quoties expedire judicaverint, quin ſæculares aut regulares communitates quibus Epiſcopi ſuorum ſeminariorum moderationem edimunt, bona ſeminariis acquiſita, itemque beneficia quæ his unita fuerint, vindicare poſſint. (Relatio Cleri, an. 1735. p. 148. & 149.)

SEMI-PELAGIANI, hæretici ſæculi quinti, ita dicti, quia ex dimidia ſolum parte Pelagii hæreſim admittebant. Docebat hæreſiarcha hic bonum opus omne a ſolis liberi arbitrii viribus derivari, & ab homine ipſius ſalutem ipſiuſque virtutem pendere volebat. In id re ſane vera Semi-pelagiani conſentiebant, ut ſalutis opus, quoad proſecutionem & perfectionem, gratiæ deberetur, quia ad bonum opus hoc continuandum perficiendumque neceſſaria gratia eſt; at eodem tempore contendebant hominem ſolis liberi arbitrii viribus illud inchoare poſſe, &, quod inde conſequitur, efficiebant, ut ab homine penderet ejus ſalutis ejuſdemque virtutis initium. Ratio quam ſe in ſuarum Collationum decima tertia Caſſianus explicuit, in cauſa fuit, ut idem tamquam Semi-Pelagianorum pater ſpectaretur. Is ſcilicet ibidem ait hominem e ſe ipſo reſipiſcendi deſiderium, pœnitentiæque & fidei inchoationem quamdam habere poſſe; eumdem orare poſſe, remedium quærere, tentationi obſiſtere, quamvis ſanari, aut victor evadere ſine gratia non poſſit.

Acres diuturnæque in Galliis diſputationes Semipelagianos inter & S. Auguſtini diſcipulos extiterunt. Summi Pontifices Cæleſtinus, Gelaſius, Hormiſdas ſancti Doctoris de gratia doctrinam vehementer & mordicus propugnarunt, quin tamen impedire poſſent, quominus eam magnus hominum numerus impugnaret. S. Cæſarius, Arelatenſis Epiſcopus qui e ſtudioſiſſimis acerrimiſque ſancti Auguſtini diſcipulis erat, ei triumphum comparare volens, ad Felicem papam IV. confugit, qui ad eum miſit articulos viginti quinque, Pelagianorum & Semi-pelagianorum erroribus ex diametro oppoſitos; articulos, inquam, e veterum Patrum, & S. Auguſtini potiſſimum Operibus ad verbum depromptos, & ab ipſa ſancta Sede expeditos, ut probant ſecundi Arauſicani Concilii præfationis verba hæc: *Cum ad dedicationem Baſilicæ quam illuſtriſſimus præfectus & patritius noſter Liberius in Arauſica civitate, fideliſſima devotione conſtruxit, Deo propitiante, & ipſo invitante, convoniſſemus, & de rebus quæ ad eccleſiaſticam regulam pertinent, inter nos ſpiritalis fuiſſet oborta collatio; pervenit ad nos eſſe aliquos qui de gratia & libero arbitrio per ſimplicitatem minus caute, & non ſecundum fidei catholicæ regulam, ſentire velint ... Unde id nobis, ſecundum admonitionem & auctoritatem Sedis Apoſtolicæ, juſtum ac rationabile viſum, ut pauca capitula, ab apoſtolica nobis Sede tranſmiſſa quæ ab antiquis Patribus de ſanctarum Scripturarum voluminibus in hoc præcipua cauſa collecta ſunt, ad docendos eos qui aliter quam oportet, ſentiant, ab omnibus obſervanda proferre, & manibus noſtris ſubſcribere deberemus, quibus lectis, hoc uſque non, ſicut oportebat, de gratia & libero arbitrio credidit, ad ea quæ fidei catholicæ conveniunt, animum ſuum inclinare non differat.*

Ergo S. Cæſarius occaſione uſus eſt, quam ei ſecundum hoc Arauſicanum Concilium, Julii die 3. an. 529. celebratum, & ex Epiſcopis tredecim conflatum ſuppeditabat, ut vulgandos curaret articulos ſeu canones quos acceperat a ſancta Sede ſuper liberi arbitrii & gratiæ negotio, quique e præclariſſimis Eccleſiæ deciſionibus unam conficiunt. In iis deciditur gratuitas, vis, efficacia & neceſſitas gratiæ Chriſti Domini, ſeu ad inchoationem, ſeu ad progreſſum & finem boni ſalutis operis, contra Semi-Pelagianorum omnes technas & omnia ſubterfugia. Hi articuli ſeu canones, in Arauſicano Concilio, capitulorum nomen præſerunt. Eos S. Cæſarius ad Felicem Papam IV. cum Concilii litteris miſit; quos tamen, eum ſummus hic Pontifex interim obiiſſet, Bonifacius II. qui ei ſucceſſerat, approbavit. Eos vide expoſitos enucleatoſque in primo hujus Operis Tomo, ſub ſecundo Arauſicano Concilio, rurſuſque in hoc Tomo ipſo, quibus editi fuere, verbis propoſitos, *verb.* GRATIA.

SEPULTURA, actio qua ſepelitur mortuus, extremis officiis eidem exhibitis. Super animæ immortalitate intimus ſenſus, amori gratoque animo additus in cauſa fuit, ut mortuos ſepulturæ dandi mos omnibus temporibus, & apud omnes mundi populos obtineret, quæcunque tandem eſſet eorum religio, quamvis non id omnes in eumdem modum, ſed alii aliter exequerentur. Humabant alii defunctorum corpora, cremabant alii, lapideis aut ligneis arcis alii aromatibus condita includebant; erat hoc apud Ægyptios alioſque nonnullos populos in more poſitum. Defunctorum corpora Romani calida aqua abluebant, ſuffimentis ſpargebant, candida toga induebant, pedibus ad lucem converſis in portæ limine collocabant; cumque per dies ſeptem ita expoſita reliquiſſent, ad rogum ferebant, ſi defunctus ſe cremari petierat, vel ad ſepulturæ locum, ſi humari cupierat. Judæi vulgarium hominum tota corpora humo condebant, at alicujus notæ viros odoramentis conditos in ſepultura includebant. Suos Catholici mortuos in feretrum nigro panno tectum includere, & ad ædium ſuarum januam exponere conſueverunt, quo parœciæ clerus advenit, eos ad parochialem

Eccle-

Digitized by Google

Eccleſiam, ac deinde ad ſepulturæ locum qui antiquis temporibus non alius quam cœmeterium erat, delaturus. Non alii quam martyres eo privilegio gaudebant, ut in Eccleſiis ſepelirentur, omniumque primus Conſtantinus Imperator ſe Conſtantinopoli in templi portico, quod Apoſtolis dicatum erat, ſepeliri voluit. Eum imitatus Imperator Honorius Romæ in S. Petri Eccleſiæ veſtibulo ſibi tumulum erigi juſſit. Inducto deinde ſepulturæ in Eccleſiis uſu, primo quidem inſignis tantum pietatis fidelibus is honos conceſſus fuit, qui tamen quamprimum cæterorum indiſcriminatim omnium communis evaſit. Tum vero illuſtres viri in honorificentioribus Eccleſiæ locis ſibi ſepulturam petierunt; atque hinc in choro ſepulcra quæ a primariis perſonis ad patronos & fundatores migrarunt, quibus hæc prærogativa in ſummum jus abiit.

Item placuit, ut corpora defunctorum nullo modo in baſilica Sanctorum ſepeliantur; ſed, ſi neceſſe eſt, deforis circa murum baſilicæ uſque adeo non abhorret. Nam ſi firmiſſimum hoc privilegium uſque nunc manet civitates, ut nullo modo intra ambitus murorum cujuslibet defuncti corpus humetur; quanto magis hoc venerabilium Martyrum debet reverentia obtinere? (Concilium Bracarenſe, an. 561. cap. 18.)

Ut nemo quemlibet mortuum in Eccleſia, quaſi hæreditario jure, niſi quem Epiſcopus & Presbyter pro qualitate converſationis & vitæ dignum duxerit, ſepelire præſumat. (Concilium Meldenſe, an. 845. can. 72.)

Nemo in Eccleſia ſepeliatur, niſi forte talis ſit perſona Sacerdotis, aut cujuslibet juſti hominis qui per vitæ meritum, talem vivendo, ſuo corpori defuncto locum acquiſivit. (Concil. Triburienſe, an. 895. can. 17.)

Ante ſolis ortum, & poſt occaſum, mortuum efferri, & ad ſepulturam recipi prohibemus. Inter majoris Miſſæ celebrationem, mortuorum corpora ſepulturæ cauſa in Eccleſiam ne inferantur ...., Statuat Epiſcopus in civitate & diœceſi ſua pro modo laboris, quantum mercedis cauſa dandum ſit curatoribus exequiorum, cæteriſque qui dant operam in funere, & iis qui campanas pulſant .... Miſerabiles perſonæ quibus morientibus nihil ſupereſt, aut ita parum, ut ſua impenſa humari non poſſint, a Parocho ſumptibus Eccleſiæ ſepeliantur. Exequiorum *ſepulturæ, & anniverſariorum cauſa, nemini quidquam paciſci, aut exigere liceat; neque etiam petere, vel quid aliud committere, quod ſimoniacæ labis, aut ſordidæ avaritiæ ſuſpicionem habeat. Pias tamen conſuetudines in his ſervari jubemus; cujus rei Epiſcopus curam ſuſcipiat. Pia etiam legata exigi volumus, neque ea quæ eleemoſynæ cauſa ultro data fuerint, accipi prohibemus.* (I. Concilium Mediolanenſe, ſub S. Carolo Borromæo, an. 1565. Part. II. tit. 60.)

Quantum autem attinet ad chriſtianorum ſepulturam, quam ſuperbam, nec neglectam eſſe decet, aut deſpectam, parochi in hanc officii ſui partem diligenter incumbant, ne piorum funera chriſtianæ ſimplicitatis ac modeſtiæ limites non excedant. Id autem fiet, ſi ipſi primam mercede tantum contenta & honeſta contenti, deinde ſuperfluas expenſas, quæ propter ambitionem ac faſtum fiunt, vel hæredibus relinqui, vel pauperibus erogari ſuadeant. Pauperes quibus adeo tenues ſunt facultates, ut propriis impenſis humari nequeant, gratis, at honeſte tamen ſepeliant, aliquo pœnas arbitraria exſoluturi. Faces omnes ac cereos funebres, niſi ad certas perſonas de jure vel conſuetudine pertineant, parce ei componere decernimus, nec hæredibus liceat eos repetere. Omnes chriſtiani, præſertim laici, quibus eccleſiaſtica ſepultura non eſt interdicta, in cœmeteriis, non autem in Eccleſiis ſepeliantur, niſi forte de conſenſu ſuperiorum. Superiores autem non paſſim omnibus id privilegii concedant, ſed in hujuſmodi conceſſionibus delectum habeant perſonarum .... nec liceat tumulos ipſa humo altiores erigere, nec ibi cuiquam ſtatuas, aut vexilla militaria, vel trophæa ponere. Atque humata ſemel corpora fidelium, & in alia loca quantumvis pia & religioſa deferri, ſine expreſſa Epiſcopi licentia, vetamus. (Concil. Remenſe, an. 1583. tit. *de Sepulturis.*)

Ad Synodum delatum eſt, circa ſepulturas Eccleſiaſticas duos potiſſimum, eoſque graviſſimos his temporibus abuſus admitti; alterum, quod ſine diſcrimine cadavera eorum qui extra Eccleſiæ communionem moriuntur, in ſacris locis humari ſoleant; alterum, quod in ipſis Eccleſiis defunctorum corpora, cujuſcumque conditionis fuerint, & qualiscuis, paſſim ſepeliantur. Nos .... ſanctorum Patrum veſtigiis inſiſtentes, decernimus, ut nulli poſt mortem communicetur, cui vivo communicare non liceat; cujus generis ſunt hæretici, ſchiſmatici, publice excommunicati .... in Eccleſiis vero nulli deinceps ſepeliantur, niſi fuerint Sacerdotes, pro ut jure præſcribitur, vel ſacris initiati, & religioſi, Eccleſiarumve patroni. Alii autem qui nobilitate, auctoritate, meritiſque in Deum & religionem commendati fuerint, ad id cum licentia Epiſcopi admittantur. Cæteros vero in cœmeteriis & polyandriis, quæ olim etiam illuſtriores non aſpernabantur, ſepeliri mandamus. (Concilium Burdigalenſe, an. 1583. tit. 3. *de Sepult.*)

Laicis omnibus, etiam nobilibus minime liceat ſepulturas in Eccleſiis jure proprio ſibi vindicare; cum ſepultura ſit proprie & mere jus ſpirituale & eccleſiaſticum; neque ſepulturam in illis aſſumere & eligere, ad, juxta, vel prope majus altare aut ſacrarium, quacunque prætenſa in contrarium conſuetudine, aut poſſeſſione non obſtante; niſi forte ſint Epiſcopi, aut Eccleſiarum rectores, vel fundatores ipſarum. Nullo autem modo in Eccleſiis ſepultura effodiatur, niſi quæ non minore quam ſex aut quinque pedum ſpatio, a majore aut digniore altari diſtet. (Concilium Turonenſe, an. 1583. tit. *de Sepult.*)

Candelæ omnes, cerei, & quæ intorticia vocantur, quæ circum crucem & cadaver ad Eccleſiam deferuntur, & alia quæ circa feretrum, & altaribus, & reliquis in locis, dum divina officia in funere celebrantur, hæredum impenſa accenduntur, ita adeo oblata eſſe intelligantur, ut ejus Eccleſiæ ſacriſtiæ, in qua mortuum corpus humandum erit, continuo addicta ſint; niſi in aliam Eccleſiæ uſum ordinarii licentia convertantur. Excipimus autem ea quæ clericis cujuſvis generis, eleemoſynæ cauſa, data fuerint, & quæ funeralium nomine cathedralibus & parochialibus Eccleſiis ac ſacris cantoribus debentur; quibus nihil obſit, quin quartam funeralium hujuſmodi eis debitam conſequantur.

Nemini quemquam in funere laudare liceat in Eccleſia, niſi & eum quem laudare velit, Epiſcopus dignum cenſuerit, & laudationem ſcriptam ante probarit. (Concilium Aquiſextienſe, an. 1585. tit. *de Funeribus & Exequiis.*)

Mortuos intra Eccleſiam, multo minus prope altare ſepeliri non ita facile permittatur, niſi eos quos eccleſiaſtica dignitas, aut generis prærogativa, aut omnibus perſpecta virtus illuſtriores reddiderit; ita tamen, ne ſupra ſoli planitiem ſepulcri moles ulla attollatur. Quod ſi hoc etiam mortui celebritas exigere ſit, ut ſepulcra altari altiora nuſquam deinceps extitentur. Sepulcris lemmata, ſeu inſcriptiones nullæ, niſi adhibito Epiſcopi, aut Archidiaconi, aut rectoris Eccleſiæ judicio, apponantur. Epiſcoporum, aut omnium, aut eorum ſaltem, qui pietatis innocentiæque meritis laudandum ſui deſiderium piis omnibus reliquerint, memoria, inſculptis eorum in Eccleſia nominibus, quam fieri poterit, diutiſſime conſervetur. Pecuniarias ſuper funere exequiiſque defunctorum pactiones fieri non permittant; & ſi quæ factæ fuerint, irritas declarent Epiſcopi .... Domi per diem integrum mortuorum cadavera aſſerventur, nec niſi poſt horas viginti quatuor funus inſtruatur; in cujus apparatu lamenta illa, ejulationes, & ut ita dicam, adumbrata illa profanam antiquitatem actio ab Eccleſia juſſu Epiſcopi arceantur.

Nullus, inſcio, vel non approbante Epiſcopo, mortuum in funere habita oratione laudabit; concio tamen aliqua haberi poterit, qua humanæ tantum miſeriæ ſtatus, mortis, judiciique neceſſitas, qualitaſque deſcribatur. (Concilium Toloſanum, an. 1590. Part. II. cap. 10. tit. *de Cura pro mortuis agenda.*)

Non ſepeliantur defunctorum corpora niſi poſt horas viginti quatuor, niſi fuerint pueruli ...., Decedentes in parochia, ſi alibi ſepeliendi, ii non ſine niſi vocato Parocho ſuo & tunc matri Eccleſiæ præſententur, quæ ex funeralibus juribus recipiat juxta conſuetudinem. (Concilium Narbonenſe, an. 1609. cap. 24. *de Sepult.*)

In hoc conveniunt omnes populi, ut de ſepulturis ſit illis præcipua cura; ſed præſertim Chriſtifidelibus, ut uno in loco religioſo, bene ſepto, & rite benedicto, ab omnibus ſecretioribus alieno, membra, Spiritus ſancti quondam templa, in reſurrectionem vitæ e pulvere proceſſura, ſepeliantur, & ab eis quævis arceantur profana, & ſubmoveantur, pecora, ſemper commendatiſſimum.

Poterunt autem Sacerdotes, Eccleſiarum patroni ſeu fundatores, & Domini temporales, parochiarum juriſdictionem ſæcularem habentes, in Eccleſiis ſepeliri; ſed in eorum funeribus funebres orationes haberi, ſine Epiſcopi licentia, prohibemus. Quæ tamen ſi unquam fieri concedantur, caveant concionatores, ne vana commendare contendant.

In ſepeliendis autem fidelium corporibus, prohibemus, ne quis ea regularis domo efferat, aut ſtolam ad id gerat extra ſui monaſterii ſepta; neve ſacramentum Euchariſtiæ ad infirmos deferre, aut mulieres puerperas in Eccleſiam introducere præſumat; cum ea omnia ad Parochos pertinere dignoſcantur. Qui ſecus fecerit, graviter ad arbitrium ordinarii puniatur. Nunquam autem quivis regulares, ad eligendam ſepulturam in ſuis monaſteriis, ſub pœnis in Conſtitutione Bonifacii VIII. quæ incipit, Animarum periculis, *contentis ullos inducant.* (Concilium Burdigalenſe, an. 1624. cap. 20. *de Sepult.*)

Pœnæ, in hac Bonifacii VIII. Conſtitutione, in regulares latæ, qui quempiam adducerent, ut in eorum monaſteriis ſibi ſepulturam eligeret, excommunicatione majori ejuſque conſecutionibus continentur. Nec magis regulares poſſunt cadavera tollere, non præſentibus aut non annuentibus Parochis, vel Parochos impedire, ne uſque ad eorum Eccleſiarum januas, aut in eorumdem Eccleſias ipſas, pro locorum uſibus, corpora comitentur. (Monumenta Cleri, Tom. VI. p. 1453. & ſeqq.)

Quamquam vetus Eccleſiæ diſciplina Parochos vetuit actionem intentare, ſua ut funeraria jura ſibi ſolvantur, hæ tamen apud judicem petitiones poſterioribus ſæculis toleratæ fuere, dummodo intra annum fierent, quo elapſo non amplius reciperentur. (*Ibid.* Tom. III. pag. 495)

Parochorum funeraria jura ex alio locorum uſu alia ſunt. Ita tamen in Gallia, quoad luminaria, prope communis diſciplina eſt, ut Parochi ſibi habeant cereos qui in eorum Eccleſiis ſuper altari poſiti ſunt, & dimidia ex parte cum religioſis faces & alia luminaria dividant, cum aliquod corpus in monaſterii Eccleſiam duxerunt. Sunt tamen Eccleſiæ, in quibus horum luminarium quarta ſolum pars Parochis datur. Sunt & aliæ, in quibus funerum quæ in parœcia peraguntur, totum luminare ad Parochos pertinet; aliæ præterea, in quibus cerei qui circa corpus, aut repræſentationem ſunt, quique e pauperibus aliiſque perſonis deferuntur, omnes fabricæ cedunt; aliæ denique, in quibus iidem Parochos inter & fabricas dividuntur. (*Ibid.* Tom. III. p. 494.)

Huic articulo finem imponet ſequens quæſtio quam Gibertus ſuarum ſuper Ordine Conſultationum Tom. I. pag. 428. ſibi proponit: „ conveniatne cleri presbytero, ut pœnitentis aut religioſi habitu indutum ſe „ humandum curet? “ Reſpondetur hunc uſum vituperandum non eſſe, ibique, ubi viget, ſervari poſſe, quia ſi canones ſunt, ut Carthaginenſis Concilii, an. 398. undecimus, qui prohibent, ne clerici publicæ pœnitentiæ ſubdantur, non deſunt alii qui id, ipſis quidem optantibus, ſinunt; ejuſmodi ſunt Arauſicani, an. 441. canon 4. itemque Arelatenſis, an. 452. cap. 29.

SERVITIUM DIVINUM. Qui eo jure gaudent, ut in parochialibus Eccleſiis viſitationes peragant, id quoque juris obtinent, ut ſuper divino ſervitio neceſſaria ſtatuta edant, procurentque quicquid ejus celebrationem ſpectat, ad ſcamnorum ſeu ſubſelliorum, & ſepulturarum reductionem uſque, ſiquidem illud hæc impedirent. Ita per edicti an. 1695. articulum 16. ſtatuitur.

Ex hujus temporis juriſprudentia, Epiſcopi eſt, præ quovis alio, ſuper Eccleſiæ ſtatu, ſuperque divino ſervitio, nova ſtatuta, perpetuaſque ſanctiones edere, cauſa exempli, ad ejus celebrationem horas præſcribere, ac diſtributiones canonicis adſiſtentibus concedendas ſtatuere. Capitula etiam exempta nihil in cathedrali Eccleſia, quavis obducta cauſa, ſine Epiſcopi conſenſu, approbatione & confirmatione, quoad divini ſervitii celebrationem, augmentationem aut imminutionem decernere poſſunt, niſi forte de aliquibus levibus fluxiſque conſtitutionibus ſermo ſit, ut cum peculiares circumſtantiæ poſtulent, ut officium, obitus ſeu anniverſarium quod certa quadem die peragi conſuevit, in aliam diem remittatur, ſcilicet anteverſatur, aut protrahatur. (Monum. Cleri, Tom. VI. p. 374. Relationes, an. 1740. p. 27.)

Id etiam juris Epiſcopo eſt, ut horam parochialis ſervitii quod in regularibus Eccleſiis fit, itemque expoſitionis ſancti Sacramenti tempus & locum ſtatuat, quolibet privilegio, aut poſſeſſione contraria nihil obſtantibus. Eſt hæc nona diſpoſitio Declarationis diei 11. Januarii an. 1731.

Quod porro ad divini ſervitii perturbationem attinet, criminalis ſanctio menſis Auguſti an. 1670. tit. 1. de Judicum Competentia, art. 11. crimen hoc inter regios caſus refert. Ut autem ſuper hoc negotio noſtri ſæculi juriſprudentia, ejuſque fundamenta explicentur, hæc diſtingui neceſſe eſt, quæ rixa, divini ſervitii tempore, in Eccleſia contigerit, quid ei occaſionem præbuerit, quæ denique perturbatio fuerit. Super rixa duos inter laicos coorta judex Eccleſiæ non eſt competens; nec idem de ejuſdem rixæ cauſa cognoſcit, niſi hæc aliunde ex ejus competentiæ ſit. Quæſtio turbas tantum in divino ſervitio excitatas ſpectat, ut proinde ſi rixa, qua divinum ſervitium turbaretur, excitaris, nihil ſit hac in re, quod Eccleſiæ judicem ſpectet. Jam vero divinum ſervitium tum demum perturbatum cenſetur, cum ob excitatam rixam ab eo deſiſti, idemve intermitti neceſſe eſt. Non videtur impediri eccleſiaſticus ſuperior poſſe, quin ſuper divino ſervitio, ſuperque turbis quæ ad illud intermittendum adigunt, inſpectionem habeat. Ejus eſt, hoc titulo, reis congruam pœnitentiam imponere, ſalvo & integro remanente ſæculari magiſtratui in eos ex judiciariis formis agendi, aliaſque iiſdem pœnas imponendi jure. In criminali ſanctione an. 1670. nihil occurrit quod his aſſertis repugnet. (Monum. Cleri, Tom. VII. p. 588. & ſeq.)

SERVITORIATUS. Ita nuncupantur capellæ quæ clericis capitulorum ſervitoribus affectæ ſunt. Servitoriatus porro, ſi proprie loquimur, beneficia non ſunt, quia qui eos poſſident, nec reſignare eoſdem, nec permutare poſſunt, quamvis ad eccleſiaſticum patronatum pertineant, & beneficia ab eccleſiaſtico patronatu pendentia & reſignari & permutari poſſint. (Gibertus, *Inſtitut. Eccl. & Benef.* Tom. II. p. 296. & 297.)

SIGILLUM, ſignum cujus impreſſione authenticus actus redditur. Sua Epiſcopis ſigilla ſunt, quibus proviſiones & cætera quæ tribuunt, acta notant obſignentque; atque ex eorum temporalibus juribus unum eſt in beneficiorum proviſionibus, aliiſque id genus actis ſigilli jus. Percipitur id juris ſub Epiſcoporum nomine, tamquam eorum auctoritatis ſignificatio. Hoc porro jus cum eo confundi non debet, quod Epiſcopi tamquam ſuorum officiariorum mercedem percipiunt. Non licet Epiſcopis ſigillum locare; ſed illud eccleſiaſtico probo doctoque viro committere debent. Regalia dum patet, cathedralis Eccleſiæ capitulum, tam ob voluntariæ & gratioſæ, quam ob contentioſæ juriſdictionis acta, recipit ſigilli jure; ea tamen lege, ut eorumdem perceptorum rationem reddere debeat. (Monumenta Cleri, Tom. VII. p. 187. & 987. Tom. XI. p. 889. ad uſque 895.)

Statuimus, ut ſigillum habeant non ſolum Archiepiſcopi & Epiſcopi, ſed etiam eorum officiales, decani rurales, necnon Eccleſiarum cathedralium capitula, & cætera quoque collegia & conventus, cum ſuis rectoribus, aut diviſim, juxta eorum conſuetudinem, vel ſtatutum. Pro varietate quoque cujuslibet prædictorum, habeat uniuſcujuſque ſigillum nomen, puta dignitatis, officii, collegii, & etiam illorum proprium nomen, qui dignitatis & officii perpetui gaudent honore, inſculptum notis & characteribus manifeſtis, ſicque ſigillum authenticum habeant .... Sane de cuſtodia ſigillorum curam haberi præcipimus diligentem; ſcilicet unuſquiſque per ſe illud cuſtodiat, vel uni ſoli, de cujus fide confidat, cuſtodiendum committat, qui etiam juret, quod fideliter illud cuſtodiat .... In facienda vero ſigilli copia, fidelis & provida ſit cautela; fidelis, ut indigentibus de facili præbeatur: provida, ut falſis & fraudulentis penitus denegetur. (Concil. Londinenſe, an. 1237. can. 18.)

Præſentis approbatione Concilii prohibemus, ne quis de cætero pro litteris ſigillandis quæ conceduntur pro ordinatione clericorum, aliquod pecuniarium commodum, vel quidquid aliud exigat, vel recipiat temporale. Alioquin ſtatuit hujuſmodi tranſgreſſores, ſi ſint in ſacris, ſuſpenſi; ſi laici, vel in minoribus ordinibus conſtituti, excommunicationis ſententiæ, hujus auctoritate Concilii, ſe noverint ſubjacere. (Concilium Andegavenſe, an. 1279. can. 2.)

Sacro approbante Concilio, prohibemus, ne quis, vel aliqui a perſonis eccleſiaſticis per ipſos examinandis, vel præſentandis illis qui habent curas committere, vel conferre, pro ſigillo, vel littera aliquid recipiant. (Concilium Andegavenſe, an. 1365. can. 10.)

Non liceat Epiſcopis ſigillum ſuum ad certum pretium locare, ſed illud probo viro, nec indocto, tamen eccleſiaſtico committant. Præcipitur vero Epiſcopis, ut certum locum ſecretarii ſui aſſignent, ubi regiſtra ordinationum, proviſionum, collationum, & aliorum actorum a dictis Epiſcopis, ſeu eorum vicariis emanatorum perpetuo cuſtodiantur, ne eorum rerum pereat memoria, & inde exempla ſeu extractus, cum neceſſarium fuerit, petantur.

Actuarios quoque ſeu graffarios curiarum eccleſiaſticarum & capitulorum, clericos, ſeu notarios, non uxoratos, & ſcribendi peritos inſtituant; quibus non liceat ſuum aliis delegare officium; quod ſi illud, aut morbo impediente, aut alia urgente neceſſitate, explere non poſſint, in eorum locum officiales notarium aliquem, aut probum virum ſubſtituant.

Sportularum & ſalarii, pro actorum expeditione, ac pro apparitoribus & cæteris eccleſiaſticæ juriſdictionis miniſtris, & operis, moderata ſit erogatio, & a turpi quæſtu aliena, nec ſit ejus major taxatio, quam in curia Archiepiſcopali & Metropolitana eſſe conſuevit. (Concilium Rothomagenſe, an. 1581. tit. *de Juriſdiction. Eccleſ.*)

SIMO.

Digitized by Google

SIMONIA. *Simonia*, a Simone Mago nomen ſortita, qui Spiritus ſancti dona, ut illud edendi miracula, ab Apoſtolis emere voluit, eſt, docente S. Thoma, ſpiritales, aut ſpiritalibus adnexas res vendendi aut emendi deliberata voluntas; en ejus verba: *voluntas ſtudioſa vendendi aut emendi aliquid ſpirituale, vel ſpirituali annexum* (2. 2. quæſt. 100. art. 1.). Per venditionem emptionemque intelligitur omnis conventio, omniſve contractus, cujus ope beneficium obtinetur; ejuſmodi eſſet canonicorum duorum conventio, quorum unus alteri ſe perfectum promitteret, ut is in decanum eligeretur, ea conditione, ut eum ipſe præcentorem eligendum curaret. Per rem ſpiritalem intelligitur quicquid ſupra naturam, ſeu ſupernaturale eſt, quicquid ad Dei cultum, vel ad proximi ſalutem refertur, cujuſmodi ſunt preces, ſacramenta, ſermones, catechiſmi, eccleſiaſtica munia, in religioſos ordines ingreſſus, eorumve profeſſio, &c. Per res quæ ſpiritalibus adnexæ ſunt, intelligi debent temporales res quæ ita ſpiritalibus devinctæ ſunt, ut eæ vendi non poſſint; quin hæ quoque vendantur, ut beneficia.

Ut Simoniæ reus quiſpiam evadat, non eſt neceſſe temporalem rem, tamquam ſpiritalis rei pretium dari aut recipi; ſatis eſt eam dari aut recipi tamquam cauſam ob quam ſpiritalis res obtineatur, aut concedatur; ejuſmodi ſunt qui beneficium in temporalis ſervitii compenſationem dant recipiuntve.

Nec magis, ut fiat quiſpiam ſimoniæ reus, id quod temporale eſt, pro eo quod eſt ſpiritale, reapſe tradi neceſſe eſt; ſed & ſola intentio, vel ſimplex conventio, licet eam executio non ſequatur, ad id ſufficit; quod ſimoniæ mentalis, conventionalis & realis diſtinctioni cauſam præbet.

Simonia eſt ſolum mentalis, cum quiſpiam, ſine ullo vel explicito vel implicito pacto, & quin ulla prorſus ratione mentem ſuam patefaciat, temporalem rem dat, eo conſilio, ut ſpiritalem aut ſpiritali adnexam recipiat, aut tribuit rem ſpiritalem aut ſpiritali adnexam, ut temporalem accipiat.

Conventionalis ſimonia eſt, cum quiſpiam ſtipulatur ſe ſpiritalem rem pro temporali daturum, quin effectus ſubſequatur. Sin ex una tantum parte effectus ſequitur, hoc eſt, res temporalis datur, quin ſpiritalis accipiatur, aut datur ſpiritalis, quin accipiatur temporalis, ſimonia eſt mixta, ſeu partim conventionalis, & partim realis. Si effectus utrinque ſequitur, per rei temporalis pro ſpiritali traditionem, & ſpiritalis receptionem, ſimonia realis eſt.

Eſt etiam duplex præterea ſimoniæ genus, ut ostutera & divini juris una ſit, eccleſiaſtici juris altera. Prima quidem rei ſpiritalis, ut ſpiritalis, venditione aut emptione continetur; id quod naturali divinoque jure vetitum eſt. Altera eſt in eo poſita, ut res ſpiritalis eo modo acquiratur, quem damnat Eccleſia, reverentiæ cauſa quæ ſanctis rebus debetur; ut cum quiſpiam ſua ipſius privata auctoritate beneficium permutat, cujus titulo aucta eſt; aut emit officium quod eccleſiaſticæ juriſdictionis exercendæ jus tribuit, vel ſanctum chriſma, etiam quoad ſolam materiam, vendit; quod ſacri canones vetant.

Graviſſimum eſt ſimoniæ crimen, atque oppoſitum naturali juri, quod & vendi prohibet, quæ in commercium non cadunt, quorumque venditores haud domini ſunt, cujuſmodi ſunt ſpiritalia; ac juri divino quod mandat, ut ſpiritalia gratis dentur quæ gratis accepta ſunt; ac denique humano juri, quandoquidem illud tamquam execrandum crimen civiles & eccleſiaſticæ leges damnant. Id etiam ſimoniæ proprium & peculiare eſt, ut nunquam culpa mere venialis ob materiæ levitatem ſit, quia quicquid eſt ſpiritale, maximi momenti eſt; & quo minus, ut illud obtineatur, offertur, injuriæ plus eidem affertur; ex quo inferendum, eum qui dono aut ſervitii leviſſimi vi beneficium, vel admodum modicum aſſecutus eſſet, nihilominus fore lethalis peccati reum, & reſervationem, ſiquidem ſimonia in ejus diœceſi reſervata eſſet, ſubiturum.

Si quis Epiſcopus per pecunias hanc ſit dignitatem aſſecutus, vel presbyter, vel diaconus, deponatur & ipſe, & qui eum ordinavit, & a communione omnino abſcindatur. (Can. Apoſt. 28. ſeu 30.)

Si quis Epiſcoporum, accepta pecunia, ordinationem fecerit, & ſub pretium deduxerit impretiabilem gratiam, atque ordinaverit per pecunias Epiſcopum, ſive Chorepiſcopum, ſive presbyterum, ſive diaconum, aut quemcunque alium qui connumeratur inter clericos . . . Si convictus fuerit, ipſe quidem ſubeat gradus ſui periculum; & qui ſic ordinatus fuerit, nullum habeat fructum ex hujuſmodi mercimonio, & tractione probroſa, ſed ſit alienus & dignitatis, & ſollicitudinis ejus, quam per pecunias introivit. Sed & ille qui inſtans eam turpibus & illicitis datis interceſſor apparuit, ſiquidem clericus fuerit, de proprio decidat gradu; ſi vero laicus, ſive monachus fuerit, anathema ſit. (Concilium Chalcedonenſe, an. 451. can. 2.)

Si quis ſacerdotium per pecuniæ nundinum execrabili ambitione quæſierit, abjiciatur ut reprobus: quia apoſtolica ſententia donum Dei eſſe præcipit pecuniæ trutina minime comparandum. (Concilium Aurelianenſe, an. 533. can. 4.)

Ut quicunque per pretium gradum & Eccleſiam requiſierit, deponatur. (Concil. Remenſe, an. 813. can. 21.)

Nonnulli Epiſcoporum, donum accepti Spiritus in uſum ſolent negotiationis inflectere . . . hi nimirum, quod gratis acceptum eſt, gratis non tribuunt; quia de impenſo officio ſanctitatis, nummum favoris expetunt; unde bene, cum juſtum virum deſcriberet, Iſaias propheta ait: Qui excutit manus ſuas ab omni munere. (Greg. *Homil. 4. in Matth.*) *Neque enim dixit, qui excutit manus ſuas a munere, ſed adjunxit, ab omni; quia aliud eſt munus ab obſequio, aliud munus a manu, aliud munus a lingua. Munus quippe ab obſequio, eſt ſubjectio indebite impenſa; munus a manu, pecunia eſt; munus a lingua, favor.* (Concilium Aquiſgranenſe, an. 816. cap. 38.)

Nullus Epiſcoporum, vel miniſtrorum ipſorum deinceps pro diſtributione ſacrorum ordinum, pro dedicatione ſanctæ Eccleſiæ, ſeu pro acceptione ſacri chriſmatis, vel pro immutatione titulorum aliquid exigere præſumat; & qui fecerit, convictus canonico ſubjaceat diſciplinæ. (Concil. Aquiſgranenſe, an. 836. cap. 5.)

Primo namque, ſuſpectore Deo, ſicut a ſancto Papa Leone, & a ſanctæ memoriæ Papa Nicolao primum ſtatutum eſt, erga ſimoniacos nullam miſericordiam in dignitate ſervanda habendam eſſe decernimus; ſed juxta canonum ſanctiones, & decreta ſanctorum Patrum, eos omnino damnamus, ac in Eccleſia non præeſſe apoſtolica auctoritate ſancimus. (Concilium Romanum, an. 1063. cap. 1.)

Eccleſias & eccleſiaſtica beneficia, ſeu quoslibet eccleſiaſticos honores vendi vel emi, auctoritate beati Petri apoſtolorum Principis & noſtra, omnino prohibemus. Qui vero hoc præceptum violaſſe convictus fuerit, clericus quidem, etiamſi canonicus regularis ſit vel monachus, ab ordine deponatur; laicus vero exlex & excommunicatus habeatur, & ejuſdem Eccleſiæ vel beneficii poteſtate privetur. (Concilium Londinenſe, an. 1127. cap. 1.)

Exactiones certas pecuniarum pro recipiendis monachis, canonicis & ſanctimonialibus, condemnamus. (Cap. 3.)

Dictum eſt ſolere in quibuſdam locis pro perceptione chriſmatis nummos dari, ſimiliter pro baptiſmo & communione. Hæc ſimoniaca hæreſis eſſe deteſtata eſt ſynodus, & anathematizavit. Statuimus ergo, ut de cætero nec pro ordinatione, nec pro chriſmate, nec pro baptiſmo, nec pro extrema unctione, nec pro ſepultura, nec pro communione, nec pro dedicatione, quidquam exigatur; ſed gratis dona Chriſti gratuita diſpenſatione donentur. Si quis contra hoc facere præſumpſerit, anathema ſit. (Concilium Londinenſe, an. 1175. cap. 7.)

Nullus Prælatus in recipiendo monacho, vel canonico, vel ſanctimoniali, pretium ſumere, vel exigere ab his qui ad converſationem (al. *converſionem*) *veniunt, aliquid pacti occaſione præſumat. Si quis autem hoc fecerit, anathema ſit.* (Cap. 8.)

Nulli liceat Eccleſiam, nomine dotalitii ad aliquem transferre, vel pro præſentatione alicujus perſonæ, pecuniam, vel aliquod emolumentum, pacto interveniente, accipere . . . Quod ſi quis fecerit, & inde in jure vel confeſſus, vel convictus fuerit, ipſum tam regia quam noſtra ſacri auctoritate, patrocinio ejuſdem Eccleſiæ, in perpetuum, privari ſtatuimus. (Cap. 9.)

Cum in Eccleſiæ corpore omnia debeant ex charitate tractari, & quod gratis receptum eſt, gratis impendi; horribile nimis eſt, quod in quibuſdam Eccleſiis locum venalitas perhibetur habere; ita ut pro Epiſcopis, vel Abbatibus, ſeu quibuſcunque perſonis eccleſiaſticis ponendis in ſede, ſeu introducendis presbyteris in Eccleſiam, necnon pro ſepulturis & exequiis mortuorum, & benedictionibus nubentium, ſeu aliis ſacramentis aliquid exigatur; & ille qui indiget, non poſſit iſta percipere, niſi manum implere curaverit largitoris. Putant plures ex hoc ſibi licere, quia legem mortis, (al. *moris*) *de longa invaluiſſe conſuetudine arbitrantur, non ſatis, quia cupiditate cæcati ſunt, attendentes, quod tanto graviora ſunt crimina, quanto diutius animam infelicem tenuerint alligatam. Ne igitur hoc de cætero fiat, & vel pro perſonis eccleſiaſticis deducendis ad ſedem, vel Sacerdotibus inſtituendis, aut mortuis ſepeliendis, ſeu etiam nubentibus benedicendis, ſeu etiam aliis ſacramentis aliquid exigatur, diſtrictius inhibemus. Si quis autem contra hoc ve-*

nire

nire præſumpſerit, portionem cum Gieзi ſe noverit habiturum, cujus factum turpis muneris exactione imitatur. (Concilium generale Lateranenſe, an. 1179. cap. 7.)

Quanta ſit labes ſimoniacæ pravitatis, ſanctorum Patrum decreta declarant, qui omnia crimina, hujus comparatione, quaſi pro nihilo reputant. Simoniacos etenim præcipuos hæreticos a cunctis fidelibus novimus reſpuendos, & ipſos Judæ proditori comparandos. Nam ſicut ipſo Dei Filium, ita iſti Spiritum ſanctum, Patri & Filio conſubſtantialem vendere non formidant; & ſic ejuſdem rei facinoriſque portionis pro crimine erunt participes. Ne igitur avaritia quæ eſt idolorum ſervitus, miniſtrorum Eccleſiæ corda ad tam grande (crimen) alliciat; diſtricte inhibemus, ut ipſi pro ſacris, vel quibuſcumque ſacramentalibus miniſtrandis, ut puta ſepulturis & exequiis mortuorum, benedictionibus inhabitantium, inſtallationibus Abbatum, vel Priorum, ſeu admiſſionibus clericorum in poſſeſſionem beneficiorum ſuorum, & conſimilibus, quidquam præſumant exigere, cum id abſque labe fieri non valeat ſimoniaca. Laudabilem tamen conſuetudinem, ſi qua fuerit in hujuſmodi pia fidelium introducta conſuetudine, cum de ipſa nobis conſtiterit, faciemus, Domino inſpirante, firmiter obſervari, juxta traditam nobis formam in Concilio generali. Ad hæc, in Dei nomine, lacrymoſis obſecramus ſuſpiriis, ut locorum archidiaconi, & cæteri Eccleſiarum prælati ſic ſtudeant exceſſus clericorum corrigere ut holocauſtum pro peccato minime poſtulantes, lucro animarum pecuniam vel aliud nullatenus acceptent. (Concilium Exonienſe, an. 1287. cap. 38.)

1. *Cum autem nihil adeo totum clerum deformet, quam ſimoniæ labes; non ab re pridem cenſuit Eccleſia omnes ſimoniacos & fiduciarios excommunicatione percellendos, quorum nequitia tam late jam diffunditur, ut univerſum pene corpus illius labefactare tentet. Contra quos ut omnibus viis juris & pœnis ſeveriſſimis inquiratur & procedatur, optamus, volumus & decernimus. Præcipimus quoque, ut ſingulis diebus dominicis omnes ſimoniaci & fiduciarii denuncientur excommunicati eo ipſo quod tales exiſtant.*

2. *Beneficiis etiam adeptis utroſque privat ſancta Synodus, & ea ipſo facto vacare vult, eoſdemque ad alia obtinenda declarat incapaces. Qui autem ex eis ſunt ad ſacerdotium promoti, noverint ſe contraxiſſe irregularitatem, ſi iis peccatis, ut eorum ſententiis implicati rem ſacram facere præſumpſerint.*

3. *Confeſſarii de utroque peccato ſimoniæ & confidentiæ diligenter inquirant; & cum commiſſum audierint, abſolutionem, excepto mortis articulo, ad ſummum Pontificem remittant.*

4. *Concionatores moneant frequentiſſime eos qui per ſimoniam, vel confidentiam beneficia capiunt, obligari ad integram reſtitutionem fructuum, quos ſuos facere nequeunt; nec prius poſſe culpæ remiſſionem conſequi, quam beneficio ceſſerint.*

6. *Ut autem noſcant omnes, quinam utriuſve criminis rei habendi ſint; illi in primis & proprie habeantur, pro ut ſunt, ſimoniaci, qui beneficia, reſque ſpirituales pecuniis comparant, vel conferunt, vel certo rebus quæ pecunia æſtimari queunt. Nam eorum impudentiſſimam prætextum deteſtamur, qui de ſolo proventu, ſeque temporaria ſe paciſci dicunt; cum ea ſpirituali tam arcto ſit annexa vinculo, ut non magis una ab altera divelli queat, quam in homine vivo manente corpus a ſua anima.*

7. *Si quis beneficium propter obſequium, vel impenſa ſervitutis mercedem conferat, vel de retinenda penſione ſibi vel alteri paciſcatur, aut partem fructuum, vel aliud beneficium in compenſationem collationis etiam alteri conferendum exigat, vel aliam quamlibet pactionem à Sede Romana non approbatam fecerit, ſimoniacus eſſe cenſeatur.*

9. *Sacerdotes qui de pretio paciſcuntur, ut Miſſas celebrent, & parochi qui pro Sacramentorum adminiſtratione, vel funere, vel ſepulturis aliquid exigunt, præter ea quæ de jure, lege, vel conſuetudine laudabili conferuntur, habeantur ſimoniaci; non autem ſi ſponte oblata recipiant.*

10. *Qui pro religionis, ſeu monaſterii ingreſſu aliquid exterſerit, ſimoniacus eſſe cenſeatur. Nam licet opes monaſterii ſint adeo tenues, ut via ingredientem alere queant, unumque oporteat aliquando pro alimentis & veſtibus aliquid monaſterio conferre, tuta conſcientia, modo id fiat ante votorum emiſſionem; tamen ut deinceps omnis nequitiæ amputetur occaſio, Synodi Tridentinæ decretis admoniti, ſtatuimus, ne deinceps in quibuſcunque monaſteriis major monachorum, vel monialium numerus admittatur, quam qui ex propriis redditibus monaſterii, vel eleemoſynis aſſuetis educari queat. Approbamus tamen & laudamus eleemoſynas etiam copioſas ab ingredientibus ſponte collatas.*

11. *Rerum exactio, quæ pro canonicorum, & aliorum beneficiariorum ingreſſu in pleriſque locis ſuſpicione ſimoniæ, vel ſordida avaritia non caret, fieri nullo modo permittatur; quamvis laudabiles conſuetudines in Concilio Tridentino non damnatas approbemus eorum, quæ in pios uſus conferri ſolent.*

13. *Quiſquis autem acceptat beneficium, ut id poſtea cedat in favorem cujuſcunque perſonæ capacis vel incapacis, ſecularis vel regularis, laicæ vel alicujus ex clericis, fiduciarius eſſe cenſeatur. Idemque eſto judicium de eo qui per reſignationem ejus beneficium recipit, cujus prius erat illi facta promiſſio.*

14. *Qui eamdem confidentiam verbo, vel facto juverit, vel procuraverit, ejuſdem criminis particeps habeatur.*

15. *Qui beneficium acceptat, non ut cedat, ſed ut alius fructibus, vel eorum portione, ſub ipſius nomine, gaudeat, fiduciarius eſſe judicetur.*

16. *Patroni etiam, ſeu eccleſiaſtici ſeu laici, qui clericorum perſonas interponunt, ut ex pacto, vel expreſſo vel tacito, fructus beneficiorum quæ præſentant, vel eorum partem aliquam in proprios uſus convertant, vel qui aliquo ſuppoſito, vel etiam nullo titulario exiſtente, fructus beneficiorum occupant, non ſolum hujus criminis rei, ſed etiam injuſtiſſimi raptores cenſeantur, & jure patronatus ipſo facto privati exiſtant.* (Concil. Remenſe, an. 1583. tit. *de Simoniacis & Fiduciariis.*)

Occurrunt eædem diſpoſitiones in Conciliis, Toloſano, an. 1590. Narbonenſi, an. 1609. & Burdigalenſi, an. 158. & 1624. Melodunenſis cœtus, an. 1579. id Epiſcopis maxime, ſi quid aliud, cordi eſſe vult, ut contra ſimoniam prædicent, & ceu cleri peſtem ſpectandam curent. Per Bleſenſis conſtitutionis articulum 21. Epiſcopi & regii judices perficere poſſunt, ut ad eorum obtinendam revelationem, qui ſimoniæ crimen patrarunt, monitoria publicentur.

Ex allatis canonibus perſpicitur, Concilia in ſimoniacos pronuntiare trium generum pœnas; videlicet, excommunicationem majorem & cenſuras cæteras, ſimoniacorum actorum nullitatem, & reſtituendi obligationem. At ſuper hac re plura veniunt animadvertenda. Id primum omnium animadverſione dignum eſt, ex Romanæ curiæ uſu quem Navarrus teſtatur, ſimoniacos tum ſolum in cenſuras incidere, cum ſimonia utrinque, ſaltem ex parte, completa eſt, nempe cum res ſpiritalis recepta eſt, & tradita ſaltem ſummæ pars, quæ ad eam obtinendam promiſſa fuerat. Animadvertendum ſecundo loco, cenſuris in ſimoniacos pronuntiatis ne eos quidem *ipſo facto* obnoxios eſſe, qui realem completamque ſimoniam perpetrant, præter quam in ordinationis, beneficiorum, & in religionem ingreſſus negotio. Qui enim ordinem, quicunque fuerit, tonſuram ipſam, ſimoniaca ratione, conferunt, quique ſuſcipiunt, excommunicationem majorem, Papæ, excepto mortis articulo, reſervatam facto ipſo ſubeunt. In Gallia, excommunicatio non eſt Papæ reſervata, niſi cum ſimonia publica eſt.

Ad ſimoniacorum actorum nullitatem quod attinet, omnis eccleſiaſticorum beneficiorum proviſio, per ſimoniam edita, nulla eſt pleno jure, ſaltem in caſibus ob quos in cenſuras inciditur. Qui in hunc modum beneficio potitus eſt, ne poſt viginti quidem, & amplius, poſſeſſionis annos, illud reſignare poteſt, utpote cujus haud legitimus poſſeſſor eſt. Idem etiam beneficii poſſidendi, quod ei tradi juberet, ineptus eſt; at ea retinere poteſt, quæ legitima ratione prius poſſidebat. Quod triennalem poſſeſſionem ſpectat, ſimoniacus ex ea ſibi fulcrum & perfugium quærere nequit. Ei tamen hæc prodeſt, qui per ſimoniam, ſe inſcio, ab aliis patratam beneficium obtinuit. Vi obligationis ea reſtituendi, quæ per ſimoniam acquiſita ſunt, pretium ex ſpiritali re perceptum ei qui dedit, reſtitui debet, cum de beneficio non agitur; at ſi agitur de beneficio, reſtitutio pauperibus aut Eccleſiæ facienda eſt, ſaltem cum is qui temporale aliquid dedit, ut beneficium haberet, haud culpa caret. Beneficia quoque cum perceptis fructibus, & generatim eccleſiaſticæ omnes per ſimoniam acquiſitæ res, etiam ante judicis ſententiam, reſtitui debent; & reſtitutio facienda eſt Eccleſiæ quæ potiſſimum læſa fuit, aut in piis operibus collocanda, quæ ſaltem indirecte ad Eccleſiæ emolumentum vergant. Simoniæ mediatores, in re quidem beneficiaria, pecuniam quam perceperunt, & beneficii fructus, beneficiario id non præſtante, reſtituere tenentur ipſi, quia ſuam operam ad ejus injuſtitiam contulerunt. Quod autem ſimoniam mere mentalem ſpectat, Silvius, theologis numero pluribus contra ſentientibus, hanc obligare ait ad reſtituenda beneficia quæ hac ratione acquiſita ſunt; atque ejus ſententia eſt ſaltem in uſu tutior.

Super ſimoniæ judicibus non eadem ſemper fuit Galliarum juriſprudentia. Ante Bleſenſem conſtitutionem

ſimonia inter crimina mere eccleſiaſtica referebatur, & laici ſimoniaci Eccleſiæ judicibus ſuberant. Hoc tempore ſimonia ſpectatur ut crimen *mixti fori*, cujus cognitio in clericos quidem ad Eccleſiæ judices, in laicos vero ad ſæculares curias pertinet. Cum ſimonia per beneficii venditionem patrata eſt, directeque ac primario intentata eſt accuſatio, ut obtineatur accuſati eccleſiaſtici per canonicas pœnas punitio, de ea cognoſcit Eccleſiæ judex. At ſi accuſatio in beneficiaria querela eſt ſolum incidens, regius judex qui ſibi querelam ſumpſit, de ea incidenter cognoſcit, vacanſque & impetrabile declarare poteſt beneficium cujus occaſione querela apud eum pendebat, tametſi vacantia declarare non poſſit alia beneficia quæ qui ſimoniam patrarunt, canonica poſſidebant, aut eaſdem perſonas cuivis in poſterum poſſidendo beneficio ineptas pronuntiare. (Monumenta Cleri, pag. 516. & ſeq.)

Recenſentur ſex rationum momenta, ſeu tituli, quibus quiſpiam a ſimoniæ crimine excuſatur; eximiturve, tum quoque, cum res temporalis, occaſione rei ſpiritalis, datur, accipiturque; videlicet, libertas ſeu donum mere gratuitum, ſtipendium legitimum, miniſtri ſollicitudo ſeu labor, jactura temporalis emolumenti quo is ſe privat, ſpiritalem functionem peragens, laudabilis conſuetudo, & neceſſitas efficiendi, ut injuſta ceſſatio finem habeat, ut accidit, cum potens adverſarius eccleſiaſticum injuſte impedit, ne beneficio fruatur, ad quod habet id quod dicitur *jus in re*, non autem id unum quod *jus ad rem* appellatur, propterea quod canonice electus aut nominatus fuit. In hac facti ſpecie, poteſt eccleſiaſticus de quo ſermo eſt, ſe a vexatione redimere, pecunia, aliave temporali re tribuenda, quia tum quidem non dat temporalem rem pro ſpiritali quæ jam ad eum pertinet, ſed ideo dat, ut ab injuſta vexatione ſe liberet. Operam tamen dare non poteſt, ut, rem ſpiritalem, aut ſpiritali adnexam tribuens, vexationi finem afferat, cauſa exempli, beneficium conferens, quia tum id eſſet ſpiritalem rem pro temporali tribuere.

Papa permittere poteſt acta ſimoniaca quæ eccleſiaſtico tantum juri contraria ſunt, non autem quæ naturali aut divino juri repugnant. Cum per occultam, inſcioque proviſo patratam ſimoniam beneficium impetratum eſt, Epiſcopus cum eo diſpenſare, eumdemque ad hoc ipſum beneficium poſſidendum habilem reddere, poſt puram tamen & ſimplicem in ejus manu dimiſſionem, poteſt; at ſi proviſus ſimoniam agnovit, quin ei ſe opponeret, aut eam ipſe patravit, eum ſolus Papa, poſt puram & ſimplicem in ipſius manu dimiſſionem abſolvere & Beneficio quod dimiſit, idoneum reddere poteſt.

SORTES SANCTORUM. Erat hæc olim divinatio quædam apud Chriſtianos in uſu poſita, & a Conciliis damnata. In eo continebatur, ut ſacræ Scripturæ liber aliquis aperiretur, verſiculuſque qui primus occurriſſet, tamquam rei quæ futura erat, prognoſticon ſumeretur.

Ac ne id fortaſſe videatur omiſſum, quod maxime fidem catholicæ religionis infeſtat, quod aliquanti clerici ſtudent auguriis; ſub & nomine ficta religionis, quas Sanctorum ſortes *vocant, divinationis ſcientiam profitentur, aut quarumcumque Scripturarum inſpectione, futura promittunt; hoc quicumque clericus detectus fuerit vel conſulere, vel docere, ab Eccleſia habeatur extraneus.* (Concilium Venetenſe, an 465. can. 16. & Concilium Agathenſe, an. 506. can. 42.)

Non licet ad ſortilegos, vel ad auguria reſpicere, nec ad caragios, nec ad ſortes quas Sanctorum vocant, vel quas de ligno, aut de pane faciunt, aſpicere; ſed quæcumque homo facere vult, omnia in nomine Domini faciat. (Concilium Antiſſiodorenſe, an. 585. can. 4.)

Vox *caragius*, ſeu *charagius*, ſeu *caragus*, ſeu *carajus* teſte Ducangio, ariolum, præſtigiatorem, magum ſignificat, qui nempe magicis ad divinandum characteribus utitur. Legitur etiam in quodam veteri Pœnitentiali manu ſcripto, *cararios, coriocos*; fortaſſe legendum: *caragos, auriolos*.

SPECTACULA. Per *ſpectaculorum* vocabulum veniunt oblectationes quæ in publicum exhibentur, diſtinctiuſque theatri repræſentationes, dramma, vulgo *opera*, comœdia, tragœdia &c. Argumentum, itemque finis & effectus ſpectaculorum ſunt, ut excitentur, alantur, accendantur animi cupiditates, affectioneſque præpoſteræ, ſuperbia, ambitio, iracundia, zelotypia, invidia, vindicta, & in primis profanus amor qui tamquam nobilis imbecillitas, nec ſine omnibus eum vehementius inſpirare natis illecebris ac titillationibus in theatro ſe prodit. Ibidem prodeunt, & in arenam deſcendunt actores & actrices, quorum omnis ars in eo eſt poſita, ut ad ſpectatores transferant vitioſas ſenſationes quarum ſpecimen exhibent per ſeducentem ſermonem, laſcivam muſicen, molles cantus, effrenoſque ad ethnicæ ſuperſtitionis deorum & ſemideorum laudem, geſtus ad ſignificandum aptos, nativas picturas, ad vivum expreſſas ac veluti loquentes & animatas imagines, opulentos, ſplendidos, immodeſtos, & plus minuſve indecentes, pro ut ſcena poſtulat, ornatus apparatuſque. Id nimirum, & quidquid ad afficiendos, permovendos, abripiendos, ſeducendos, & corrumpendos animos ſummopere facit, in theatro ſpectatur. Atque id ipſum etiam in cauſa fuit, ut ejuſmodi ſpectacula, tamquam innumeris depravationibus occaſionem origínemque ſuppeditantia non ab Eccleſia ſolum Patribus Conciliiſque, ſed a ſummis quoque Principibus, ſeu fidelibus, ſeu infidelibus, a philoſophis, ab ipſis eorumdem fautoribus qui reſipuerant & ad ſanam mentem redierant, damnarentur. Hujus Operis ratio requirit, ut ipſi nos hoc loco ad paucos Conciliorum canones redigamus, quos excipiat pravorum oblentuum confutatio, qui ad falcienda, in tuto ponenda, & purganda ſpectacula afferri ſolent.

Quod non oporteat Sacerdotes aut clericos quibuſcumque *ſpectaculis in ſcenis, aut in nuptiis intereſſe*. (Concilium Laodicenum, can. 54.) Legitur canon hic ad verbum exſcriptus in Aquiſgranenſis Concilii, an. 816. habiti octuageſimo tertio canone.

Omnino prohibet hæc ſancta & univerſalis ſynodus eos qui dicuntur, mimos & eorum ſpectacula; deinde venationum quoque ſpectationes, atque in ſcena ſaltationes fieri. Si quis autem præſentem canonem contempſerit, & ſe alicui eorum quæ ſunt vetita, dederit, ſi ſit quidem clericus, deponatur; ſi vero laicus, ſegregetur. (Concilium in Trullo, an. 692. can. 51.)

Fabulis, comœdiis & haſtiludiis, aliiſve profanis & inanibus ſpectaculis non interſunto (clerici), ne aures & oculi, ſacris officiis addicti, lubricis & impuris actionibus, ſermonibuſque diſtracti polluantur. (Concilium Mediolanenſe I. ſub S. Carolo, Borromæo, an. 1565. Part. II. cap. 25.) His Conciliis aliiſque addenda peculiaria ritualia quæ comœdos tamquam infames & ab Eccleſia excommunicatos homines exhibent.

At, inquiunt, ſacra Scriptura nequaquam vetat ſpectacula. SS. Patres & Concilia non ea damnant, niſi idololatriæ, ſuperſtitionum, craſſarumque impuritatum ratione habita, quæ eorum temporibus in iiſdem dominabantur. Recentiora theatra pura & modeſta ſunt; atque adeo ſunt veluti quædam virtutis ſchola, quandoquidem ejus elogium texitur, dum vitium vituperatur & cenſoria virga notatur. Adiri poſſunt ſpectacula ſine pravo conſilio, & quin malus ullus effectus ex iis percipiatur. Eccleſiaſticæ & ſæculares poteſtates ſpectacula ſinunt. Sinuntur in primis in Hiſpania, & in Italia, ſummis Pontificibus conſentientibus. Honeſtos plures homines ſcrupulis nihil impedit, quominus ſpectacula frequentent, animarum moderatores plures ea tolerant, aut ſinunt; ad extremum, ejuſmodi eſt conſuetudo; hæc tenenda, aut ineundus in humana ſocietate ſingularis agendi & ſentiendi modus.

Sacra Scriptura, inquiunt, *nequaquam vetat ſpectacula*. Dici potius deberet univerſam ſacram Scripturam, quam late patet, ſpectaculorum expreſſam apertamque damnationem eſſe; eam nempe, quæ non niſi de triſtitia, coactione, privationibus, abdicationibus, violentiis, immolatione, ſacrificio loquitur, eam quæ precem, animi collectionem, ſilentium, receſſum, modeſtiam, pœnitentiam, mundi odium, periculorum & occaſionum peccati fugam; ſenſuum caſtigationem, & contra carnem, triplicem concupiſcentiam, omneſque præpoſteros animi motus qui nullibi magis quam in theatro triumphantes ſe produnt, tam ſæpe præcipit; eam quæ non ſolum impuros, ſcurriles, ambiguos, immodeſtos ſermones, ſed verba ſimpliciter inutilia, geſtum ipſum, incitationem, leviorem oris & corporis habitum, a regulis quas omnibus promiſcue Chriſtifidelibus Religio præſcribit, recedentem damnat proſcribitque.

SS. Patres & Concilia non damnant ſpectacula, niſi idololatriæ, ſuperſtitionum, craſſarumque impuritatum ratione habita, quæ eorum temporibus in iiſdem dominabantur. „ Falſum eſt, inquit magnus Boſſuetius, Patres in ſpectaculis nihil aliud quam idololatriam, „ & apertas impudicitias vituperaſſe; vituperarunt „ inutilitatem, diſſipationem, commotionem animi „ excitatas cupiditates, alios videndi & oculos trahendi deſiderium, honeſtas res quæ malum involvunt, „ cupiditatum jocum, contagioſam affectuum expreſſionem vituperarunt. " *Mitto tamen* Idololatriam, ajebat Tertullianus, de ſpectaculis loquens, *ſuper his contro-*

verſum

Digitized by Google

verſum per alia rationum momenta, veluti ex abundanti, quod dicitur expendamus (Lib. *de Spectac.* cap. 14.). Hoc edito examine, Tertullianus ad ſpectaculorum damnationem concludit, propterea quod pravos animi motus excitant, donis Spiritus ſancti contraria ſunt, nec conciliari poſſunt cum officiis in baptiſmo initis, cumque obligatione cui omnes Chriſtiani ſubjiant, ſua ut acta omnia ad Deum referent, & in continua precum, attentionis, vigilantiæ & pœnitentiæ diſpoſitione vivant. Similia rationum momenta cæteri Patres & Concilia congerunt, ut ſpectacula fidelibus interdicant.

Recentiora theatra pura & modeſta ſunt, ſubditur; *atque adeo ſunt veluti quadam virtutis ſchola, quandoquidem ejus elogium texitur, dum vitium vituperatur, & cenſoria virga notatur.* Apparens tantum & illuſoria quæ recentioribus theatris tribuitur, puritas eſt; quæ ſi vitii imagines temperare videtur, non alium propoſitum finem habet, quam ut illud minus odioſum reddens, tutius ingerat; eſt hæc leve tectum quod acriorem in modum ea perſpici ſinit, quæ apertius exhibita non poſſent, quin faſtidium afferrent, everterentque. Eſt aureus crater, inquit S. Auguſtinus, in quo doctores ebrii vinum ſuarum depravationum libidinumque veneno infectum cum voluptate bibendum præbent. Theatrum, quacunque tandem ponatur ejuſdem puritas, nihil eſt aliud, quam in uſum redacta cupiditates fucandi ars, qua eædem amore dignæ reddantur, & ejuſmodi, ut de pudoris obluctationibus minus ægre triumphent. Eſt ipſa locutio, picturaque animi motuum, ſed picturæ affabre elaborata, ad vivum expreſſa, pathetica, ſeu ad movendum idonea, animata, cujuſque delicata, expolita, eleganti lineamenta, dubio procul, periculoſiora ſunt, acutiora, vehementiora, & ad ſpectatorum animum intime ſubeundum aptiora, maxime funeſtis eidem inuſtis notis. Quicquid ibi cernitur, & quicquid auditur, ornamenta, decorationes, geſtus, oris & corporis habitus, motus, ſermones, narrationes, cantus, lacrymæ, ſuſpiria, declarationes, ſecreta nuntia, furtivæ ſchedulæ, familiaritates, machinationes, diſrupta & inſtaurata vincula, nihil non ad placendum, ad afficiendum, ad ebripiendum, ad efferendum conſpirat. Ibi nonniſi de catenis, de captivitate, de ſervitute, de votis, de homagiis, de adoratione, de ehure, de oblationibus, de ſacrificio, de immolatione, de altaribus, de victimis ſermo. Fabuloſum ergo ſyſtema, quantum eſt, ibidem regnat; ac, ſiquidem illinc cætera omnia flagitia expulſa eſſent, idololatria ſpiritalis, per quam infamibus creatis rebus divina naturæ tribuitur, in eas profuſa, per ſacrilegium & monſtroſum facinus, divinitatum ſeu numinum titulo, una ſatis efficeret, ut theatralia ſpectacula ſine ulla prorſus venia damnarentur. Nobis, quæſo, poſt hæc dicatur, virtutumne ſchola theatrum ſit, an potius exſecrandorum vitiorum, impietatum, indignitatum, cupiditatum, cujuſmodi ſunt profanus amor, mollities, immoderatum placendi ſtudium, invidia, zelotypia, ſuſpiciones, odium, indignatio, vindicta, ſtomachus, rabies, furor, deſperatio, vafrities, avaritia, ambitio, vanitas, ſuperbia, ut verbo expediam, præpoſterorum omnium animi motuum; atque heroes actionum quoque in quibus profanus amor non dominatur, non alii ſunt quam tyranni, uſurpatores, fanatici, enthuſiaſtæ, perduelles, inſano impetu abrepti, furioſi, ultores; quorum e ratione aliena ſenſa ad ſuæ pravitatis extremum deducta, tamquam magnanimitatis prodigia exhibentur. Hæ nimirum perpetuæ lectiones ſunt, quibus avidus ſpectatores omnium maxime caſtum depuratumque theatrum imbuit; atque ita quidem, poſtquam iis per totam actionem, in molli & ad ſeducendum accommodata vitii pictura, venenum propinavit, meretur illud tamen *virtutis ſchola* glorioſum titulum, quia eam aliquando languida commendatione proſequitur, quæ nunquam non ſerius advenit, ſemperque etiam infirmior eſt, ut magico veneno quod hauſtum eſt, ſuumque jam omnem effectum edidit, antidoti loco ſit.

Itur ad ſpectacula ſine pravo conſilio, cuique aditus fuit, exitus quoque eſt, ab implicatione, a capiditatum titillatione, a malo quovis effectu prorſus immunis. Ut ita ſe res haberet, male ſemper ageret qui ad ea ſe conferret; violat enim, ad ea pergens, Dei & Eccleſiæ leges; periculo ſine cauſa ſe exponit; publicum ſcandalum parit; ad comœdorum comœdarumque, infamis apud omnes nationes generis hominum, ſuſtentationem confert; agitque rem quæ ſuapte natura ejuſmodi eſt, ut eam agens Deo offerre nequeat, quod ad eamdem crimìnoſam reddendam ſufficit; eſt enim ex evangelicæ moralis doctrinæ principiis extra omnem dubitationem poſitum, non poſſe chriſtianum hominem licite quicquam facere, quod Deo offerre, & ad ejus gloriam referre non poſſit. At malum ſemper effectum aliquem e ſpectaculis derivari, id certo evidentique argumento eſt, haud ſane fore, ni ita ſe res haberet, ut ad ea pergeretur, quoniam tum quidem nulla prorſus ex iis voluptas perciperetur, ac voluptas tantum quæ ex iis percipitur, ad eadem veluti invicte pertrahit, omnibus rationum momentis quæ illinc evocant, avertuntque, nihil obſtantibus. Malum ergo quod ad ſpectacula ſemper patratur, hæc ipſa voluptas eſt, hæc crimìnoſa voluptas, quæ ſemper ex iis percipitur, & ſine qua dubio procul eadem deſererentur; eſt attentio voluntaria quæ ſermonibus cantibuſque præbetur, quos actores & actrices plus minuſve ad licentiam componunt, perinde ac plauſus laudeſque quæ in eos profunduntur; eſt perturbatio, emotio, emollitio, quæ ſentiuntur, dum ii ſpectantur, audiunturque; eſt ea denique malarum cogitationum, malorum deſideriorum, indecentium repræſentationum farrago, quam in ſpectaculis quæſitum itur, quæ certo in iis comperitur, quæque diu etiam poſtea perdurat. Ejuſmodi malum eſt quod ſpectatores minus mali ſemper in theatro perpetrant; malum ſummopere periculoſum, quod omnibus officiis ſuavitatem quaſique ſaporem adimit, quod virtutis faſtidium parit, quod ad vanas & frivolas oblectationes omnino pertrahit. Eſt ergo theatrum omni dubitatione procul, & vere dici poteſt contagioſus innumerorum malorum fons, abſurdumque eſt dicere illud imminuendis criminibus inſervire, quaſi vero reapſe plura perpetrarentur in urbibus in quibus ſpectaculorum nihil eſt, quam in iis in quibus hæc inſtituta ſunt, atque in his poſterioribus, cum ſunt intermiſſa, quam cum in conſueto curſu verſantur.

Eccleſiaſtica & ſæculares poteſtates ſpectacula ſinunt. Minime vero; ea damnant, tolerant, reſtringunt. Romanæ leges declarabant actores infames, Romani civis titulum & jus iis adimebant, & actrices in proſtitutarum ordinem rejiciebant. Imperatores Valentinianus, Valens, Gratianus & Theodoſius haud ſpectaculis favere ſignificarunt, vetueruntque, ne quis ſeu theatri, ſeu circi ludus, dominicis, Natalis, Epiphaniæ, Paſchatis, & quinquaginta ad Pentecoſten uſque diebus exhiberetur. Hiſtriones & mimos Carolus Magnus, (*Capitul. Reg. Franc.* Tom. I. col. 229. artic. 44.) lege an. 789. lata, infames declaravit. Lodovicus XIII. Gallorum Rex per declarationem diei 4. Aprilis an. 1641. omnes comœdos vetat ullas minus honeſtas actiones repræſentare, ulliſve laſcivis verbis uti, vel quæ duplicem interpretationem patiantur, &c. Imperatrix-Regina cujus ſublimem ſapientiam univerſus admiratur terrarum orbis, an. 1754. comœdias, dramata, vulgo operas, concertus, & alia publica ſpectacula prohibuit, ſingulis anni feriis ſextis, per Adventum, initio ducto a 14. Decembris die, in Natali Domini, toto Quadrageſimæ tempore, Paſchatis die, Rogationum, Pentecoſtes, Trinitatis diebus, per octavam Corporis Chriſti Domini, ſanctæ Virginis diebus feſtis, eorumque vigiliis, diebus Quatuor Temporum, omnium Sanctorum, &c. Cardinalis Aguirræus qui Salmanticæ diu theologiæ profeſſor fuit, acriter in ſua magna Collectione Conciliorum Hiſpaniæ, in ſpectacula invehitur; & P. Concina, doctus Dominicanus, in latino de Spectaculis Tractatu, an. 1752. Romæ impreſſo, nos certos facit Benedictum Papam XIV. Kal. Januar. authenticam declarationem dediſſe, per quam teſtatur ſe invito ſolum animo ſpectacula tolerare, eademque in ſuis variis operibus impugnare; conſtat præterea eumdem Papam theatra in urbe Roma imminuiſſe. Eccleſiaſtica igitur & ſæculares poteſtates, ſi minus ſua omni utuntur auctoritate ad ſpectacula abſolute damnanda, ea damnant tamen, ut ſummum, tolerant & reſtringunt. Quid ergo refert *honeſtos homines ea frequentare, non deeſſe animarum moderatores, qui ea tolerent, vel etiam permittant, per conſuetudinem ea firmari, nec ab iis abſtineri poſſe, quin ſingularitatis nota ſubeatur?*

Qui ſpectacula frequentant, eſſe poſſunt honeſti homines, quoad mundum, & mali chriſtiani, quoad Evangelium. Animarum moderatores qui ea tolerant, aut permittunt, ignorant, aut negligunt officium ſuum. Chriſtiani hominis regula non conſuetudo eſt, ſed lex & veritas; & quia multitudo, quaſi torrente quodam abrepta, conſuetudinem ſequitur, is ſe neceſſario ſingularem exhibeat, oportet, ſi æternam ſalutem conſequi vult, perſuaſumque habeat, atque adeo probe convictus ſit, ad ſpectacula pergere, peccatum ſuapte natura mortale eſſe, quicquid poſſint eorum fautores dicere vel facere. *Vide* S. Carolum Borromæum, in *ſuis ad Confeſſarios Inſti-*

pactionibus; Tractetus de Comœdia Principis Contiacenſis, D. Nicolii, D. Boſſuetii, & Patris le Brun, ex Oratorio; Epiſtolam D. Bordelonii, ubi oſtendit eleemoſynam pro hoſpitali generali ex iis exactam, qui ſpectacula adeunt, eos in tuto non ponere; *Confutationem cujuſdam ſcripti comœdiæ faventis*, *in* 12. Pariſiis, apud Edmam Couterot, an. 1694. Epiſtolam cujuſdam doctoris Sorbonici ad quamdam haud e vulgo perſonam, ſuper Comœdia, *in* 12. Pariſiis apud Claudium Mazuel, an. 1694. *Eccleſiæ & ſanctorum Patrum ſenſus ſuper Comœdia Comœdiſque; Hiſtoria & Compendium latinorum, italicorum & Gallicorum operum*, quibus *Comœdia & quæ vulgo dicitur Opera, defenduntur & impugnantur*; ubi concluditur ad comœdiam pergere neminem poſſe, quin peccet, *in* 12. Aureliani, an. 1697. Scriptum D. Rouſſeau, Genevæ, ad D. Alembertum, ſuper ejus articulo *Geneva*, in Encyclopediæ Volumine ſeptimo, Amſtelodami, apud Marcum-Michaelem Rey, an. 1758. Epiſtolas D. *Deſprez de Boiſſy*, advocati in Parlamento, ſuper ſpectaculis, cum hiſtoria Operum pro & contra theatra; editione quarta, reviſa, correcta & aucta ab auctore; Pariſiis, apud Butard, an. 1771. Opus hoc merito in pretio habitum id habet ſingulare, quod theatri defenſores auctor propriis eorum armis impugnat, aut per teſtimonia e ſcriptis in ſpectaculorum favorem elucubratis deprompta; nec niſi humanam ſapientiam contra theatri pericula loquentem inducit, per argumenta quorum probatio reſidet in eorum animo, qui illud acrius tuentur. Videri etiam poſſunt Epiſtolæ D. Greſſetii, ſuper Spectaculis; & libellus, inſcriptus, *Dialogus ſuper Spectaculis*, Amſtelodami (Pariſiis) an. 1772.

SPOLII jus. Spolii ſeu funerum jus univerſim eſt jus colligendi quadam perſonæ bona poſt ejus mortem. Spolii jus, inquit Fleurius, (Inſtitutio ad Jus eccleſiaſticum, t. 1. p. 423. Edictum an. 1762.) incepit a monaſteriis, ubi, prioribus aliiſque beneficiariis peculium non niſi per tolerantiam habentibus, poſt eorum mortem nihil non ad abbatem redibant. Illud Epiſcopi quoque ſibi ſupra presbyteros & clericos tribuerunt; denique Clemens VII. ſchiſmatis tempore, illud ipſum in omnes Epiſcopos Papæ tribuit, quorum ſe hic unum & unicum hæredem eſſe contendit. Gaudet hoc jure Papa in Italia & in Hiſpania; at Gallia ſe nunquam huic juri ſubdidit; quin potius, ex annis prope tercentis, id moris ibidem receptum eſt, ut Epiſcoporum omniumque beneficiariorum (ſæcularium) conſanguinei iis ſuccedant *ab inteſtato*, quia illorum patrimonium ab eorumdem beneficiorum redditibus diſtinguatur.

Spolii jus quod olim Epiſcopi, poſt beneficiariorum ad cujuſque diœceſin ſpectantium mortem, quoad mobilia omnia eorum bona, ſibi arrogabant, a Conciliis pluribus damnatum fuit. Cabillonenſe quidem, an. 643. ſeu 644. ſeu 650. celebratum, canone ſeptimo, ita pronuntiat in hanc rem: *Ut defuncto presbytero, vel abbate, nihil ab Epiſcopo, vel archidiacono, vel a quocumque, de rebus parochiæ, vel xenodochii, vel monaſterii aliquid debeat minuere. Quod qui fecerit, juxta ſtatuta canonum debeat coerceri.*

Porro ſpolii jus quod archidiaconorum nonnulli poſſident, in eo eſt poſitum, ut e defuncti parochi mobilibus bonis aliquod a conſuetudine deſignatum ii ſibi ſumant. Jus hoc poſſeſſione nitatur, oportet, quæ ſupra omnem memoriam ſit; fere æſtimatur ad certam ſummam. Archidiaconis, quibus in locis eo fruuntur, ſuppetit privilegium ſupra defuncti ſupellectilem quæ iiſdem præ ceteris omnibus ejus creditoribus affecta eſt. Ita judicatu per areſtum diei 18. Martii an. 1711. quod Duperray, ſuper articulo 14. edicti menſis Aprilis an. 1695. In nonnullis regionibus, ut Aureliani, ſpolii jus pertinet ex parte ad archipresbyterum cathedralis Eccleſiæ, quoad parœcias quæ in magni archidiaconatus ambitu ſitæ ſunt. Quod ad Joſæ in Pariſienſi Eccleſia archidiaconum ſpectat, *vide* quod in id diximus verb. ARCHIDIACONUS, §. V.

SPONSALIA. Veteres Canoniſtæ duorum generum ſponſalia diſtinguebant; ea videlicet quæ per verba *de præſenti*, & ea quæ per verba *de futuro* transigebantur. Priora quidem erant ipſa conventio per quam vir & femina invicem declarabant ſe ſe animo eſſe, ut ſe tamquam ſponſos reapſe ſumerent. Ante Tridentinum Concilium ſponſalia hæc per verba *de præſenti*, erant veri nominis matrimonia; verum ex hoc ipſum Concilium proſcripſit, nulla declarans matrimonia clandeſtina quæ non in facie Eccleſiæ, & coram contrahentium partium parocho, tribuſque aut duobus teſtibus fiunt: *Qui aliter quam præſente parocho, vel alio ſacerdote, de ipſius parochi, ſeu ordinarii licentia, & duobus vel tribus teſtibus, matrimonium contrahere attentabunt, eos ſancta ſynodus ad ſic contrahendum omnino inhabiles reddit, & hujuſmodi contractus irritos & nullos eſſe decernit, prout eos præſenti decreto irritos facit & annullat* (Seſſ. XXIV. Decret. *de Reform. Matrimonii*, cap. 1.). Per Bleſenſis Conſtitutionis articulum 44. ejuſmodi ſponſalia recipere prohibentur notarii, corporalis punitionis indicta pœna; atque ea ſane inter Gallos nullum amplius effectum obtinent.

Sponſalia porro per verba *de futuro*, quæ tantummodo probantur Gallis, reciproca promiſſione continentur, quam ſibi obſtringunt alterius ſexus perſonæ duæ, fore ſcilicet, ut deinde ſe in maritum & conjugem ſumant, ſimul inito matrimonio. Hinc nimirum ſponſalia, in civili jure, leg. *Si pœnam, de verb. oblig. Tractatus de futuris nuptiis* appellantur. Sponſalia ergo matrimonium præcedunt, & tantum quidem inter ea & matrimonium, quantum inter ineundi matrimonii obſtrictam fidem, ejuſdemque fidei executionem, diſcriminis intercedit.

§. I.

De Sponſalium uſus antiquitate, & rationibus.

RAchelem Jacobo multo ante deſponſatam fuiſſe, quam in matrimonium ei traderetur, nos docent ſacræ Litteræ; ac Philone, in lib. *de Special. Legibus*, propemodum ita ſolemnem in modum, ut nuptias Hebræi celebrabant. Mos hic ad Latii populos penes Romanos migravit; & e Græcis quoque ſervatus fuit.

Rationum momenta quæ ad eum ſuſcipiendum Chriſtianam Eccleſiam impulerunt, prudentiæ conſona & ſolida ſunt. Conſuetudo nimirum hæc perſonis nubere volentibus ſubſidii multum affert, ut ad gratiæ in matrimonii ſacramento recipiendas ſe comparent, iiſdemque ſuppetat ſatis temporis, ut ejus ſtatus gravitatem & obligationes ſedulo expendant. Eadem proinde innumeris malis quæ fere præcipitatione quadam inita & male conſociata matrimonia conſequuntur, antevertendis inſervit, eo futuris ſponſis collato temporis ſpatio, quo honeſte ſe inviſant, ut natura ipſa duce ſe mutuo explorent, perque ſuorum morum, & quemadmodum affecti ſint, animorum examen deinceps editum, probe perſpiciant, ſit, necne, ipſis ſperandi locus fore, ut ſe invicem per matrimonii perpetuum & inſolubile vinculum conjungentes, tranquille, & prout humanarum rerum ratio fert, feliciter vivant.

§. II.

De perſonis quæ Sponſalia inire poſſunt.

CUm ſponſalia ſint ad matrimonium obligatio veluti quædam, de perſonis quæ ſponſalibus ineundis idoneæ ſunt, perinde propemodum loqui poſſumus, ac de iis quæ matrimonium inire poſſunt. Ex hoc principio, ut ſponſalia quiſpiam inire poſſit, eum oportet ineundo matrimonio idoneum eſſe, aut ſaltem ſe idoneum evaſurum decenter ſperare poſſe. Jam vero, quoniam incapacitates, ut ajunt, ſeu defectus qui matrimonio ſunt obſtaculo, naturales alii ſunt, canonici & civiles alii, hi defectus ipſi, ſeu incapacitates ſponſalibus quoque obicem ponunt. Itaque, 1. qui rationis uſu penitus carent, valide ſponſalia contrahere nequeunt, quia præbendo conſenſui qui neceſſarium rationis uſum ut certum ponit, inepti ſunt.

2. Eadem eſt eorum ratio qui per impotentiam inſanabilem perpetuamque impotentes ſunt, aut qui nondum ætatis annum ſeptimum compleverunt.

3. Qui ſponſalia jam inierunt, alia inire non poſſunt, quia non amplius liberi ſunt, & quia nova obſtricta fides juſtitiæ quæ perſonæ prius deſponſatæ debetur, adverſaretur.

4. Non ſolum dirimentia, verum etiam prohibentia matrimonii impedimenta, cum perpetua ſunt, invalida ſponſalia reddunt. Ejuſmodi eſſent ſponſalia ab eo inita, qui perpetuæ caſtitatis, aut in religionem ingrediendi ſimplex votum edidiſſet, quia cum voto quod Deo factum eſt, ea pugnarent, idque quod Deo conſecratum eſt, nec licite nec valide alteri obſtringi poteſt.

5. Frater & ſoror inter ſe ſponſalia valide contrahere non poſſunt, quia nunquam poſſunt mutuo matrimonium inire; at id conſobrinus & conſobrina, prohibito licet in gradu, poſſunt, quia decenter ſperare poſſunt ſe neceſſariarum diſpenſationum ope matrimonium inituros.

6. Conjugatus ſponſalia valida cum alia femina contrahere non poteſt; propterea quod, etſi poſt uxoris ſuæ mortem ejus ducendæ capax evadere poſſit, ſuæ

tamen

tamen uxoris mortem, cui alterius ducendæ capacitatem decenter ſperare non poteſt.

7. Impuberes qui annos ſeptem nati ſunt, valide ſponſalia inire poſſunt, accedente conſanguineorum, aut tutorum, ſeu curatorum auctoritate, & non aliter, quia tametſi nondum contrahendi matrimonii capaces ſint, ſe tamen aliquando capaces fore decenter ſperare poſſunt.

8. Parentibus per jus licet filios in matrimonium promittere, quamvis pubertatis ætatem minime attigerint; & impuberes a parentibus deſponſi eo jure gaudent, ſuis ut ſponſalibus reluctari poſſint, ſtatim ac pubertatis ætatem attigerunt, niſi forte expreſſum aut tacitum in modum conſentientes, eadem firmaverint; *Porro ex ſponſalibus quæ parentes pro filiis puberibus, vel impuberibus plerumque contrahunt, ipſi filii, ſi expreſſe conſenſerint vel tacite, ut, ſi præſentes fuerint, nec contradixerint, obligantur, & ex eis oritur juſtitia publicæ honeſtatis*, (Bonifacius VIII. cap. *Si infantes, de deſponſat. impub. in Sexto.*)

Quod ſi dicatur, ex conſtitutione capitis, *Tua fraternitas*, oportere, ut impuberes matrimonii promiſſiones, eorum nomine a parentibus editas exequantur, reſponderi cum gloſſa poteſt, hanc quoad filios non niſi congruentiæ & honeſtatis obligationem eſſe, aut novum canonicum jus, ſuper hoc capite, veteri derogare, quemadmodum eidem derogavit quoad monaſticam profeſſionem, quam filii ex jure veteri amplecti tenebantur, cum eos infantiæ tempore, parentes alicui monaſterio devoverant.

9. Quamvis tutores & curatores, parentum quorum locum tenent, perſonam exhibeant; iidem tamen pupillos ſuos non ea ratione qua filios pater & mater, in matrimonium promittere poſſunt, quia canonicum jus ſeu tutoribus, ſeu curatoribus hanc poteſtatem non tribuit, certumque eſt longe majorem parentum in filios, quam tutorum curatorumque in pupillos auctoritatem eſſe.

§. III.

De conditionibus ad Sponſalium validitatem neceſſariis.

AD ſponſalium validitatem theologi & canoniſtæ poſtulant conditiones quatuor. Sincera & vera, libera, reciproca, denique legitima ſit promiſſio, neceſſe eſt.

Oportet 1. ut ſincera & vera promiſſio ſit, quia ſponſalia nihil ſunt aliud quam conſenſualis, ut vocant, contractus qui proinde verum ſincerumque conſenſum ut certum ponit: Si externus tantum & apparens, fictus ſimulatuſque conſenſus eſſet, in eo nec contractus adeſſet, nec obligatio, & ſponſalia in interno conſcientiæ foro nulla eſſent; in externo autem foro, ubi ex verbis de intentione judicatur, valida cenſerentur; & qui non niſi ſpecie tenus promiſiſſet, teneretur promiſſa facere, parti nubens quam fefelliſſet, eamve ſaltem ſarcire, non vi ſponſalium quæ nulla eſſe pro certo ponitur, ſed injuriæ & detrimenti cauſa, quod deceptæ parti attuliſſet.

2. Libera & voluntaria, non autem minis, aut vi, aut dolo extorta promiſſio eſſe debet, quia cujuſque contractus ea demum natura eſt, ut liber ſit, in primis vero contractus qui tam gravis quam matrimonii contractus eſt, quod nihil minus quam temporalem æternamque contrahentium ſalutem afficit. Hoc fundamento nixa Parlamenta matrimonii promiſſiones abrogarunt, quas puellæ, aut viduæ, ſuis medicis, pharmacopolis, aut chirurgis obſtrinxerant, quia promiſſiones has tamquam timoris quem morbus ægrotantibus incutiebat, aut imperii quod qui curam iis impendebant, in eorum animum intendebant, purum putumque effectum ſpectarunt.

3. Promiſſio debet eſſe reciproca, videlicet, neceſſe eſt, ut perſona cui obſtricta promiſſio eſt, non eam ſolum acceptet, ſed & ipſa ſimilem obſtringat promittenti; cum enim ſponſalia ſuapte natura *repromiſſio futurarum nuptiarum* ſint, ea proinde eſt eorumdem vis & ratio, ut reciproca ſit obligatio. Neceſſe præterea eſt, ut promiſſio inter perſonas duas certas, & nominatim deſignatas & determinatas fiat; adeoque ſi adoleſcens promiſiſſet ſororibus tribus ſe earum unam ducturum, quin ullam nominaret, hæc promiſſio nulla eſſet, quamvis a ſororibus tribus acceptata fuiſſet. Id etiam requiritur, ut promiſſio affirmantibus verbis concepta ſit; ex quo fit, ut ſi adoleſcens puellæ ſe non aliam unquam ducturum promitteret, & viciſſim, uterque totius vitæ tempus in cælibatu tranſigere poſſet, quia ea non niſi conditionata promiſſio eſt, eoque redigitur, ut dicatur, perſonas has, ſi quando ſe ad matrimonium determinaverint, mutuo nupturas eſſe.

4. Legitima, e lege ſcilicet non prohibita, debet eſſe promiſſio. Quamobrem filiifamilias, & minores qui ſub alterius poteſtate ſunt, ſponſalia ſine patris aut matris, tutoris aut curatoris conſenſu valide celebrare non poſſunt: *In ſponſalibus etiam conſenſus eorum exigendus eſt, quorum in nuptiis deſideratur*, lib. 7. §. 1. ff. d. tit. *Prohibitio enim nuptiarum porrigitur ad ſponſalia.* Ulpianus, in Lege *Oratio*, ff. *de Sponſalibus.* Bleſenſis conſtitutionis art. 40. huic ſententiæ conformis eſt. Hinc illud conſequens fit, minores, & filiosfamilias, ſi forte, inſciis parentibus, mutuas matrimonii promiſſiones inierint, iiſdem reluctantibus, ea exequi non teneri. Nec magis regio ſanguine creti, cretave Principes ſponſalia, ſine Regis conſenſu, contrahere poſſunt.

§. IV.

De Sponſalium Forma.

PEr ſponſalium formam intelligitur externa ratio qua ea contrahuntur; & hæc quidem quintuplex eſt.

1. Perficitur per ſimplex verbale promiſſum, his, aliiſve æquivalentibus verbis conceptum: „ Ego tibi promitto fore, ut te mihi uxorem ſumam, & „ ego tibi promitto fore, ut te mihi maritum ſumam. “

2. Per promiſſionem cum jurejurando conjunctam: „ Ego tibi promitto, Deoque juro futurum, ut te „ mihi conjugem ſumam, &c. “ Leguntur veteres in hanc rem formulæ in quodam Ambianenſis Eccleſiæ pontificali, & in antiquo rituali Lemovicenſi, quas affert P. Martenne, part. 2. lib. 1. cap. 9. art. 15. *De antiquis Eccleſiæ ritibus.* Hæ promiſſiones apud presbyterum edebantur, qui deinde partibus dicebat: *Affido vos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, amen.*

3. Tribuendis arrhis, ſeu pecunia ſcilicet, ſeu annulo, ſeu alio munere, quo matrimonii promiſſio ſignificatur. Annulum nimirum hunc Tertullianus appellat *annulum pronubum*, Lib. *de Cultu femin.* Penes Romanos, ſponſus ſponſæ, aut ejus patri, in cujus poteſtate erat, arrhas, ſeu pignora tribuebat. Veteres Galli ſibi mutuo ſolidum & denarium ſpondentes dabant, quemadmodum ex quinta Marculfi formula compertum fit. In præſentia, apud Gallos quidem, ſponſus & ſponſa ſæpe ſæpius arrhas ſibi invicem largiuntur; ea partium quæ quod promiſit, exequi renuit, debet, quas recepit, arrhas alteri reddere, quaſque dedit, amittere, dummodo tamen eædem non æquo majoris momenti ſint, qualitatis, bonorumque partium ratione habita.

4. Per litteras, aut peculiarem procuratorem, L. *Literis*, C. *fin. de Procur. in Sexto.*

5. Per conſenſum quem puer & puella, qui nondum pubertatis ætatem attigere, quorumve unus tantum eamdem attigit, viciſſim præbent, in facie Eccleſiæ, ad matrimonii celebrationem, mutuo per verba quæ præſens tempus deſignant, ſeu, quod vulgo dicitur, *per verba de præſenti.*

Conjugium illud quod ex ætatis defectu nullum eſt, inter ſponſalia refertur a Jure, prout Innocentius III. in capite, *Tua nobis, de Deſponſat. impub.* & Bonifacius VIII. in capite, *Si infantes*, eodem titulo in Sexto definierunt. Ratio eſt, quia impuberes qui ſe per verba de præſenti obſtringere nequeunt, eo ſaltem animo eſſe cenſentur, ut ſe quoad futurum tempus obſtringant, quoad illud nempe, quo nubere per legem iiſdem licebit. Juri per eas Decretales duas ſtatuto Tridentina ſynodus minime derogavit; illudque ipſum uſui eſt in urbe Roma, tum ſaltem, cum ejuſmodi arrogatum impuberum matrimonium coram parocho, & non aliter, initum fuit.

§. V.

De Sponſalium neceſſitate.

ID convenit inter theologos, ad matrimonii validitatem ſponſalia neceſſaria non eſſe; illudque non eſſe minus validum, quamvis ipſum nullius generis ſponſalia præceſſerint, non ea ſcilicet, quæ coram notario, & teſtibus, abſque presbytero, nec item ea quæ in facie Eccleſiæ, coram parocho & teſtibus, non ſine ceremoniis & benedictionibus in Rituali propoſitis peraguntur, quæque *Sponſalia eccleſiaſtica* nuncupentur,

Ad

Digitized by Google

Ad Eccleſiaſtici præcepti neceſſitatem quod attinet, Galliarum uſus ſuper hoc capite non idem ubique eſt, Diœceſes nempe non deſunt, in quibus eccleſiaſtica ſponſalia abrogata ſunt. Occurrunt aliæ, ut Alectenſis, ubi eadem prohibentur, ut eorum abuſus reprimatur, qui in animum inducunt credere, poſt ſponſalia, præſente presbytero, celebrata, una vivere, perinde ac ſi jam conjuges eſſent, ſibi licere.

Denique diœceſes quædam ſunt, ut Pariſienſis, in quibus, eccleſiaſtici præcepti vi, ſponſalia in parochiali Eccleſia, præſente parocho qui ea ſuſcipiat, benedicatque, contrahantur, oportet.

Hæc ſponſalium benedictio antiquiſſima eſt. Forojulienſe, ſeu Aquilajenſe Concilium, an. 791. habitum, ita de ea loquitur. *Nemini liceat furtim raptimque nuptias contrahere, ne forte per erroris ignaviam, vel certe, quod pejus eſt, diabolico inſtigante amore, illicita connubia celebrent, ſed interveniente parte ſponſalibus per aliquam dilationis moram.* (Can. 8.)

Eliberitana ſynodus, quarto ſæculo ineunte habita, a communione, multo ante, ad triennium parentes abſciderat, qui ſuorum filiorum ſponſalia fregiſſent, modo partes aliquod inſigne crimen haud perpetraſſent: *Si qui parentes fidem fregerint ſponſaliorum, triennii tempore abſtineantur. Si tamen iidem ſponſus vel ſponſa in gravi crimine fuerint deprehenſi, excuſati erunt parentes.* (Can. 54.)

Quibus in diœceſibus eccleſiaſticorum ſponſalium uſus ſervatus eſt, cum partes non ex eadem diœceſi ſunt, hæc cæremonia in ſponſæ potius quam ſponſi parœcia peragitur, quia decet videri ſponſum ad requirendam ſponſam pergere.

§. VI.

De Sponſalibus conditionariis, ut vocant, ſeu *conditione ſuſpenſis*.

INiri poſſunt ſponſalia, vel pure & ſimpliciter, vel quibuſdam additis conditionibus; quæ porro poſteriore modo fiunt, *conditionata*, ſeu *conditionalia* dicuntur, utpote quæ conditione ſuſpenſa ſunt.

Conditiones quæ ſponſalibus apponi poſſunt, vel honeſtæ ſunt & licitæ, vel inhoneſtæ & illicitæ, vel poſſibiles, vel impoſſibiles.

Si inhoneſtæ & illicitæ conditiones quæ matrimonii bono contrariæ ſint, ſponſalibus apponuntur, cujuſmodi eſſet ducendæ puellæ promiſſio, ea conditione, ut ipſa ſe ſterilem redderet, convenit inter omnes hujuſmodi promiſſionem nullam eſſe, nulleque prorſus ratione obligare. At ſi ſponſalibus appoſitæ conditiones non niſi inhoneſtæ & illicitæ fuerint, quin matrimonii bono adverſentur; per eas alii quidem ajunt ſponſalia non infirmari, eademque perfici a partibus oportere, ita nihilominus, ut ab illicita conditione quæ tamquam non appoſita cenſeri debet, abſtineant; verum alii ſponſalia per ejuſmodi conditiones infirmari contendunt, propterea quod, ex juris principiis, omnis contractus, appoſitis id genus conditionibus initus nullus eſt; idemque judicium de impoſſibilibus conditionibus ferunt, quæ ſponſalibus additæ fuerint.

§. VII.

De Sponſalium effectis.

PRimus, & præcipuus ſponſalium effectus eſt, ut in contrahendis partibus duabus mutuam matrimonii, alterutra parte requirente, ineundi obligationem pariant; ea quidem oritur utriuſque partis in alteram actio, ut eam ad illud ineundum obliget.

Sponſalium effectus alter qui primum conſequitur, prohibente impedimento continetur, quod efficit, ut ne partes, quoad ſponſalia ſubſiſtunt, aliis licite nubere poſſint.

Tertius ſponſalium effectus in eo eſt poſitus, ut ea tum quoque, cum diſſoluta ſunt, dirimens impedimentum inducant, quod publicæ honeſtatis impedimentum dicitur, quodque in cauſa eſt, ut partium neutra cum alterius partis conſanguineis ad rectam lineam ſpectantibus, itemque cum iis qui primum in collaterali linea gradum obtinent, matrimonium inire ſeu licite ſeu valide poſſit.

§. VIII.

De Sponſalium Diſſolutionis cauſis.

SPonſalia, etiam eccleſiaſtica, diſſolvuntur 1. quemadmodum contractus cæteri, per mutuum partium conſenſum, ex eo contractuum omnium communi principio: *Quæ conſenſu contrahuntur, contrario conſenſu diſſolvuntur.* Id ita ſe habet, etiamſi ſponſalia per jusjurandum firmata eſſent, quin partes abſolutionem a jurejurando ſibi conferendam curare debeant, quia cum jusjurandum ad matrimonii promiſſionem acceſſio tantummodo quædam ſit, promiſſione ceſſante, jusjurandum & ipſum ceſſet, ex hoc alio juris principio: *Quæ acceſſionum locum obtinent, extinguuntur, cum principales res peremptæ ſunt*, lib. 2. ff. *de Pen. leg.* Quod ſi, parentum, aut tutorum conſenſu, ſponſalia minores inierint, hic idem conſenſus ad ea diſſolvenda neceſſarius eſt, ejus regulæ vi: *Quæque eodem modo diſſolvuntur, quo colligata ſunt*, lib. 35. ff. *de Reg. jur.*

2. Temporis lapſu, quod matrimonii promiſſiones deſignant, ſponſalia diſſolvuntur, cum neutra pars earum executionem petit, cap. 22. *extr. de Sponſal.*

3. Diſſolvuntur eadem per alterius partis longam abſentiam. Ad ſponſalium diſſolutionem civiles quidem leges abſentiæ annos tres, canonicæ vero duos tantum poſtulant; at penes officialitates id uſui eſt, ut deſponſatam puellam, cui potiſſimum voluerit, nubere ſinant, cum ſine colloquio, aut ſine litteris, aut ſine ullo voluntatis ad mutua promiſſa perficienda comparatæ ſpecimine partes annum excurrere paſſæ ſunt.

4. Sponſalia per tacitum conſenſum ſolvuntur, qui locum habet, cum, re ipſa, dirimentem futuri conjugii obligationem partes duæ contraxerunt, ut ſi quis, poſt inita ſponſalia cum vidua quæ poſthumum fœtum ventre gerebat, ea rogante, infantis ab ipſa in lucem editi patrinus fuiſſet.

5. Per ingreſſum in ordinem religioſum ab Eccleſia approbatum, ita nihilominus, ut perſona quæ religioſum ſtatum ſuſcepit, ſi eum forte ante ſolemnem profeſſionem deſerat, non ea quidem libera quoad perſonam ſit, cui matrimonii promiſſionem obſtrinxit, facta hypotheſi hanc ipſam nulli adhuc obligationi ſe ſubdidiſſe; Cap. *Commiſſum.* Docenta quidem D. Thoma, in *Quart. Sentent.* diſt. 38. quæſt. 1. art. 3. quæſtiunc. 2. ſimplex perpetuæ caſtitatis votum quod poſt ſponſalia editum fuit, eadem diſſolvit; & hæc deciſio quæ quoad internum forum vera eſt, in externo foro nequaquam reciperetur.

6. Per ſacrorum ordinum ſuſceptionem; ex quo fit, ut ſi deſponſus ad ſubdiaconatum promoveatur, ipſo jure ſponſalia quæ contraxerat, diſſolvantur. Cap. *Quod votum, de voto, & voti redempt. in Sexto*

7. Per fornicationem. Cum, e deſponſatis partibus una poſt ſponſalia in fornicationem incidit, innocens pars obſtrictam fidem revocare poteſt, quia matrimonii promiſſis ea ſemper implicita conditio ſubeſt, partes nihil acturas, quod matrimonii honorem impetat. Innocentius III. in capite *Quemadmodum, de jurejurando.* Definitionem hanc auctorum plures ad involuntariam quoque coactamque, perinde atque ad ſpiritalem quam quiſpiam in hæreſin, vel apoſtaſiam incidens perpetret, fornicationem protendunt.

8. Per affinitatis quæ e fornicatione oritur, impedimentum; ut cum ſponſus cum ſponſæ in primo aut altero gradu conſanguinea rem habuit.

9. Per ſponſæ raptum. In hac facti ſpecie, ſua ſponſus obligatione ſolutus eſt, quia, licet ſuæ ipſe ſponſæ quæ rapta fuit, obſtrictæ fidei violationem exprobrare non poſſit, ei tamen puellæ quamdam raptus notam relinquit, quæ ſponſum, ſiquidem eam prævidiſſet, impedire potuiſſet, quominus ſponſalia cum eadem iniret.

10. Per capitales inimicitias quæ inter ſponſos ſuboriri poſſunt. Cap. *Requiſivit.*

11. Per alterius partis cum alia perſona matrimonium, aut etiam ſimplicia ſponſalia.

12. Sponſalia toties diſſolvuntur, quoties ſponſorum alterutri ſupervenit novi quicquam, quod alterutrum impediiſſet, ne matrimonii fidem obſtringeret, quia præſumitur eam tantum partibus mentem fuiſſe, ne ſe obligarent hac tacita conditione, partium neutram ulli mutationi obnoxiam fore, quæ eas impediiſſet, ne ejuſmodi obligationem inirent, ſi eam prævidiſſent. Mutatio hæc in deſponſatæ perſonæ, ſeu corpore, ſeu animo, ſeu honore, ſeu bonis contingere poteſt; ut ſi eidem accideret gravis diuturnaque infirmitas, cauſa exempli, hydropiſis, lepra, paralyſis, aut inſignis deformitas, ut oculi, naſi, brachii jactura; ſi ea in demen-

Digitized by Google

mentiam incidat; ſi ad pœnam cum infamia conjunctam damnetur; ſi enorme crimen perpetret, quod eam in humana ſocietate dedecoret; ſi tam grave bonorum diſpendium ſubeat; ut non amplius rei familiaris oneribus ſuſtinendis par eſſe poſſit. At ſi e converſo partium uni, poſt ſponſalia, ita ſors arriſiſſet, ut inter earum bona multum diſcriminis interceſſet, non proinde fortunata pars alterius ducendæ obligationi ſubeſſe deſineret, quicquid dicat Pariſienſium Collationum auctor (Tom. I. p. 181.) qui nimis hac in re cupiditati patrocinatur, quoniam reapſe non niſi cupiditas fortunatam partem adducere poteſt, ut impenſis fidei quam alteri obſtrinxit, majorem præterea fortunam inquirat.

13. Etſi partium neutri quicquam novi contigerit, ſi quid tamen una pars in altera detegat, quod exiſtebat ſponſalium tempore, ſed quod ei tum quidem haud notum erat, quodque, ſi tunc innotuiſſet, eam, ne ſponderet, impediiſſet, ab obſtricta fide ſoluta eſt. Ejuſmodi eſſet, ut exemplum afferam, facti ſpecies, qua partium una ignoraret, ſponſalium tempore, alteram judicis animadverſioni obnoxiam fuiſſe. At ſi poſt detectionem hanc, ut ſi poſtquam partium uni quicquam accidit, quod alteram, ne ſponderet, impediiſſet, ea nihilominus ipſam frequentare, ac tamquam cum deſponſata parte verſari pergit; id proinde quod detexit, aut quod accidit, ut ſe ab obſtricta fide ſolvendum curet, afferendo impar evadit, cum per eam frequentationem in plena cauſæ cognitione eamdem confirmaſſe cenſeatur.

§. IX.

De Judicibus competentibus ad cognoſcendum de Sponſalium diſſolutione.

UT, quinam in hoc negotio competentes judices ſint, compertum fiat, hæc diſtinguenda veniunt; ſponſalium validitas aut invaliditas, damna & lucra quæ ex eorum inexecutione derivantur, deſponſatarum perſonarum qualitas, ſponſalium ſolemnitas, eaque probandi, vel ad eadem executioni mandanda cogendi ratio, cum partium altera de iis non convenit eademve exequi renuit.

1. Cum ſponſalia contractus ſint, de iis perinde dicendum eſt ac de cæteris omnibus contractibus qui ad politicum ordinem pertinent, quorumque propterea ſæcularis judex naturalis judex eſt. At, quoniam ſponſalia ad matrimonium quod ſacramentum, ac ſpiritalis proinde res eſt, referuntur, hac ſane ratione, Eccleſiæ judices de ſponſalibus, quoad eorum validitatem aut invaliditatem, cognoſcere, videlicet, pronuntiare poſſunt, valida, necne, matrimonii promiſſa ſint; et ſuper damnis lucriſque quæ ex eorum inexecutione dimanant, ſtatuere nequeunt, niſi forte perſonæ qualitas, ex qua ejuſmodi damna & lucra petuntur, hanc competentiam eccleſiaſtico judici tribuat; quemadmodum contingeret, ſi canonicus, ſimplex clericus tonſuratus, cauſa exempli, matrimonii promiſſa edidiſſet, quæ exequi recuſaret, & puella cui ſpopondiſſet, eum apud officialitatem in jus vocaſſet, ibique ad damna & lucra concluſum eſſet; officialis competens eſſet, ut ſuper his ob perſonæ e qua petuntur, qualitatem ſtatueret, cum officialis in profana re competens ſit, ut de actionibus mere perſonalibus, apud eum in eccleſiaſticos intentatis cognoſcat. Ita judicatum per arreſtum menſis Februarii an. 1690. quod Audientiarum Diarii Tomo V. in medium offerunt. Præter hos caſus, ad recuſantis partis domicilii ſæcularem judicem, quoad damnum emergens, & lucrum ceſſans, confugiendum eſt. (D. Poterius, in Tractatu, *de Contractu Matrimonii*, T. I. p. 54. & ſeq.)

2. Eccleſiæ judex de ſponſalibus inter ſponſum tantummodo ſponſamque cognoſcere poteſt, quod ſi filium, aut filiam pater in matrimonium deſpondit, in eum agi non niſi apud ſæcularem judicem poteſt, propterea quod obligatio quam iniit, ſpiritalis nihil adjunctum habet. Nec magis Eccleſiæ judex de matrimonii promiſſionibus cognoſcere poteſt, quas minores abſque parentum, tutorum aut curatorum conſenſu ediderunt, quia in rebus quæ mere facti ſunt, & ſpiritale non afficiunt, nullam ſupra laicos juriſdictionem obtinet; nec item, lite pendente, præcipere in promiſſionum executionem poteſt, ut puella ſequeſtro mandetur.

3. Sponſalia non eccleſiaſtica, ſi generatim loquimur, abſque Eccleſiæ auctoritate diſſolvi poſſunt, non ſolum cum ea jus abrogat, ſed tum quoque cum partium alteri juſta, certa & notoria cauſa ſuppetit, nec ſcandali quicquam timendum eſt, quia prudens perſona ad aliquid faciendum ſe non obligat, niſi cum id, prout rationi congruit, exequi poteſt. Ad eccleſiaſtica porro quæ coram parocho & teſtibus inita fuere, ſponſalia quod ſpectet, diſſolvi & ipſa ſine Eccleſiæ auctoritate poſſe ajunt alii, negant alii. Semper id certum eſt tunc ita licere, cum ſponſalia ipſo jure abrogata ſunt. Diœceſes tamen in Gallia non deſunt, in quibus ſponſalia, quæcumque fuerint, hoc etiam tempore non niſi per Eccleſiæ auctoritatem diſſolvi poſſunt, quemadmodum enuntiat ſynodalium Cardinalis Cami Conſtitutionum titulus 6. art. 9. n. 28. qui ſic habet: *Sponſalia, ne conſentientibus quidem partibus, niſi auctoritate noſtra ſolvantur; interdicimus parochis & vicariis, ne partes, aut earum alterutram admittant ad alibi contrahendum, quin iis ſponſalium reſolutionis actus exhibitus fuerit.*

4. Cum deſponſatarum partium una alteram apud officialem accivit, ut matrimonii promiſſiones exequeretur, ſi minus accita pars de his promiſſionibus convenit, earum probatio per teſtes, atque adeo per juſjurandum perfici poteſt, ex jure canonico, Cap. *Atteſtationes, de Deſponſ. impub.* At hanc decretalem Gallia non ſequitur; ubi non admittitur probatio per teſtes promiſſionum matrimonii, perinde ac ſupplementi loco juſjurandum, ex articulo 7o. declarationis diei 26. Novembris an. 1639. his verbis concepto: „ Omnibus, etiam Eccleſiæ judicibus prohibemus, ne probationem per teſtes promiſſionum matrimonii recipiant, aliter quam per ſcriptum quod coram quatuor proximis utriuſque partis conſanguineis, licet eadem humili conditione ſint, firmatum fuerit. “ Cum ergo probationes de ſcripto non ſuppetunt; partes, ſuper alterutrius denegatione, officialis extra curiam ponat, neceſſe eſt.

5. Cum promiſſiones confeſſione partium, aut probatione eituntur, officialis cauſæ cognitionem ſuſcipit ſuper earum validitate, ſuperque rationum momentis quæ cuipiam, ut earumdem diſſolutionem perſequatur, præſto eſſe poſſunt. Cum officialis validas promiſſiones comperit, ſponſalia valida eſſe pronuntiat, hortaturque partem, ut eas exequatur; quod ea ſi renuat, quin aliam rationem quam ſuæ quoad hanc rem voluntatis mutationem efferet, eam ad promiſſa præſtanda damnare, aut per eccleſiaſticas cenſuras adigere non poteſt; id ſi faceret, appellationi tamquam ab abuſu locus eſſet. Pœnitentiam ſolum parti quæ in recuſatione perſiſtit, ob fidei violationem imponere poteſt; ut aliquas preces, aut leves aliquas eleemoſynas, reſoluta promiſſa declarans, eamque ab obſtricta fide liberans. Ejuſmodi eſt conſtitutio capitis, *Requiſivit* 17. *extr. de Sponſalibus & Matrim.* quod Lucii Papæ III. eſt, quodque ita habet; *Cum libera debeant eſſe matrimonia, monenda ſunt potius quam cogenda, cum coactiones difficiles ſoleant exitus frequenter habere.* Eadem eſt univerſim per Galliam juriſprudentia cui id ſane fundamento eſt, minus malum eſſe obſtrictam fidem frangere, quam una ſemper inter quereles, odium & inimicitias vivere. Itaque Eccleſia, & civile Regimen, tamquam minus malum, hanc obſtrictæ fidei violationem tolerant ad vitanda longe majora mala quæ ut plurimum matrimonia per coactionem inita conſequuntur.

STATUTA SYNODALIA. *Quære* SYNODUS.

STOLA, eccleſiaſticum ornamentum ex duabus lanei aut ſerici panni latioribus tæniis, triplici cruce ſignatis, quæ pendent in anteriori parte, e collo ad brachia. Hæ teniæ ſejunctæ fuere a veteri indumento ſeu pallio ad pectus aperto, *ſtola* dicto, ex quo retinuere ſtolæ nomen; eædem ſumpſere nomen *orarii*, a voce *ora*, quæ limbum, terminum, extremam partem ſignificat, quia veſtis limbum hæ tæniæ finiunt. Stola eſt Epiſcoporum, presbyterorum diaconorumque ornamentum. Eam Epiſcopi ſemper pendentem geſtant; presbyteri, dum ſacrum faciunt, ad pectus decuſſant; diaconi ponunt a ſiniſtro ad dextrum latus, in faſciæ modum. Sacerdotes etiam extra altare in occaſionibus pluribus ſtolam deferunt, ut, dum ſacramenta adminiſtrant, dum communionem ex alterius manu ſuſcipiunt, ad funera, ad ſynodos, ad proceſſiones, &c. Spectatur ſtola tamquam poteſtatis nota, quæ ſacerdotali characteri addicta eſt.

Orariis duobus nec Epiſcopo quidem licet, nec presbytero uti; quanto magis diacono qui miniſter eorum eſt? Unum igitur orarium oportet levitam geſtare in ſiniſtro humero, propter quod orat, id eſt, prædicat; dexteram autem partem oportet habere liberam, ut expeditus ad miniſterium ſacerdotale diſcurrat. (IV. Toletanum Concilium, an. 633. can. 40.)

Cum ſacerdos ad ſolemnia Miſſarum accedit, aut pro ſe Deo ſacrificium oblaturus, aut ſacramentum Corporis & San-

Digitized by Google

& Sanguinis Domini noſtri Jeſu Chriſti ſumpturus, non aliter accedat, quam orario utroque humero circumſeptus, ſicut & tempore ordinationis ſuæ dignoſcitur conſecratus, ita ut de uno eodemque orario cervicem pariter & utrumque humerum premens, ſignum in ſuo pectore præferat crucis. Si quis autem aliter egerit, excommunicationi debitæ ſubjacebit. Presbyteri ſine intermiſſione utantur orario propter differentiam ſacerdotii dignitatis. (Concil. Bracarenſe, an. 675. can. 4. & Concil. Moguntinum, an. 813. can. 28.)

STRENÆ. Venit hoc nomine munus, quod prima die tribui ſolitum cujus origo ad Romulum ac Tatium, Romanorum Reges refertur. Migravit hic uſus ad Chriſtianos, reclamantibus tamen Patribus & Conciliis a quibus tamquam abuſus in contemptum adductus rejectuſque fuit, dubio procul ob ethnicas ſuperſtitiones quæ eum comitantur; ſi enim a ſtrenis amoveantur ejuſmodi ſuperſtitiones, & generatim quicquid mali in eas irrepere poſſet, dici poteſt iis nihil ineſſe quod cenſoria virga notandum ſit, eaſdemque ad pura putaque urbanitatis, comitatis, obſervantiæ, obſequii, neceſſitudinis, amicitiæ, charitatis argumenta redigi. *Vide* CALENDÆ.

SUBDIACONATUS, SUBDIACONUS. *Sacrorum,* ſeu majorum ordinum primus ſubdiaconatus eſt. Ordo hic non niſi ſub Innocentio Papa III. ad duodecimi ſæculi finem elatus creditur, eumdemque ſacramentum eſſe non inter omnes theologos convenit. Eccleſia ſuper hac re nihil definiit.

Subdiaconatus materia ſunt patena & calix vacui quos ab ordinandis Epiſcopus tactos vult; urceoli pleni, pelvis, linteum. Forma continetur Epiſcopi ad eos verbis, dum eoſdem jubet calicem & patenam tangere.

Inſtituti fuere ſubdiaconi ad diaconorum ſubſidium, ut diaconi ad presbyterorum ſervitium, & presbyteri ad Epiſcoporum levamen adjumentumque. Subdiaconorum munia eo potiſſimum rediguntur, ut ſacra vaſa curent quæ ſacrificio inſerviunt, vinum & aquam in calicem fundant, epiſtolam querant in ſolemnibus Miſſis, evangelii librum diacono ſuſtineant, eumdemque ut oſculentur, ad presbyteros deferant; crucem in proceſſionibus geſtent, aquam presbytero ad manuum ablutionem porrigant, diacono in omnibus ejuſdem functionibus deſerviant, populi denique oblationes recipiant.

Subdiaconi, periode ac diaconi & presbyteri, ad continentiam, & breviarii recitationem tenentur. Comprehenduntur etiam cum diaconis in pluribus antiquæ canonibus, *Sacerdotum* nomine, dubio procul quia ſacerdotalia nonnulla, ſi presbyteri deſint, munia peragunt, cujuſmodi eſt populi, in neceſſitatis caſu, inſtitutio.

Quod non oporteat diaconum coram presbytero ſedere, ſed juſſione presbyteri ſedeat. Similiter autem & diaconis honor habeatur ab obſequentibus, id eſt, ſubdiaconis & omnibus clericis. (Concilium Laodicenum, an. 364. can. 20.)

Quod non oporteat ſubdiaconos habere locum in diaconico; & dominica vaſa contingere (Can. 21.). (Vide explicationem hujus canonis ad pag. 69. Tomi primi hujus Operis.)

Quod non oporteat ſubdiaconum orarium, nec oſtia derelinquere. (Can. 22.)

Ut ea quæ ſcripta ſunt ſuperius, unuſquiſque ſecundum a Deo ſibi collatum gradum operibus perficere valeret, reſidentibus cunctis lecta ſunt epiſtola Pauli, qualiter ſubdiaconi miniſterium eſt eumdem apoſtolum legere, ut officium ſibi commiſſum implere rectius potuiſſet. (Concil. Remenſe, an. 813. can. 4.)

Subdiaconi, qui apud Græcos hypodiaconi *vocantur, in Eſdra inveniuntur, appellanturque ibi* Nathinos, *hoc eſt, in humilitate Domino ſervientes.... Iſti oblationes in templo Domini ſuſcipiunt a populis; iſti obediunt officiis Levitarum; iſti quoque vaſa Corporis & Sanguinis Chriſti diaconibus ad altaria Domini offerunt. De quibus quidem placuit patribus, ut quia ſacra myſteria contrectant, caſti & continentes ſint ab uxoribus, & ab omni carnali immunditia liberi, juxta quod illis, propheta, dicente, jubetur,* Mundamini qui fertis vaſa Domini. *Hi igitur, cum ordinantur, ſicut ſacerdotes & levitæ, manus impoſitionem non ſuſcipiunt; ſed patenam tantum & calicem de manu Epiſcopi, & ab archidiacono ſcyphum aqua cum aquamanili, & manutergium accipiant.* (Concil. Aquiſgranenſe, an. 816. cap. 8.). *Quære* ORDO.

SUBINTRODUCTÆ. Nuncupabantur olim *feminæ ſubintroductæ* quas eccleſiaſtici ſuis in domibus, vel charitatis ergo, vel ut domeſticorum eorumdem negotiorum curam gererent, detinebant, Concilia ſæpenumero clericos vetant, ne apud ſe ſubintroductas, ſeu extraneas mulieres habeant: *Omnimodis interdixit ſancta ſynodus, neque Epiſcopo, neque presbytero, neque diacono, neque ulli omnino clericorum permitti habere ſecum mulierem extraneam, niſi forte mater ſit, aut ſoror, aut amita, in his namque perſonis, & harum ſimilibus omnis ſuſpicio declinatur.* (Concilium Nicænum I. generale, an. 325. can. 3.)

Nullus in clericatus officio manens mulierem ſubintroductam ſecum habitare permittat. (Concil. Auguſtanum, an. 952. can. 4.). *Quære* CLERICUS, FEMINA.]

SUPERSTITIO; peccatum religionis virtuti contrarium, per quod ad creatam rem cultus transfertur, qui Deo ſoli debetur, aut per quod Deo cultus indebitus exhibetur, hoc eſt, per quod Deus haud, ut par eſt, ratione honoratur, inductis in ejus cultum modis, aut circumſtantiis, aut cæremoniis quæ ei non conveniunt. Poſita eſt ergo ſuperſtitio in illegitimo & abſono præpoſteroque cultu, ſeu quia cultus hic ex objecti parte falſus eſt, ut accidit, cum honos dæmoni, vel alteri creatæ rei in Dei locum præſtatur, ſeu quia culpæ obnoxia eſt objecti, licet vera colendi ratio, quemadmodum fit, cum honoratur quidem Deus, ſed ejus cultui admiſcentur rationes abjectæ, indecentes, vanæ, ſupervacaneæ & parum congruæ quas ipſa rejicit.

Si ex parte objecti ſuperſtitio ſpectatur, ejus ſunt genera quinque; ſcilicet, Idololatria, magia, maleficium, divinatio, & vana obſervantia. *Vide* verba hæc. Sin eadem ad circumſtantias & rationes cultus exigitur, duplicis eſt generis, cultus falſus & cultus ſuperfluus. Falſus is cultus eſt, per quem Deus honore afficitur, qui ſpecie tantum ejuſmodi eſt, ut ſi quis Deum honorare vellet, Moſis lege ſervanda, falſis miraculis prædicandis, veneratione falſis reliquiis exhibenda, &c. Cultus quem ſuperfluum vocant tum exiſtit, cum in religionis exercitationibus adhibentur quædam res quas Eccleſia non adhibet, quæque ejus menti, doctrinæ, uſibus adverſantur, ut ſi Miſſæ ſacrificio, aut Sacramentorum adminiſtrationi addantur aliæ cæremoniæ quam quæ in rubricis notatæ ſunt, aut ſi preces edantur, quarum effectus quibuſdam vanis & frivolis circumſtantiis tribuatur, ut ſi quis eas ederet corpore certum quemdam in modum compoſito, aut ſtatis diebus, ſtatis horis, &c.

Actus qui exercitur, aut verbum quod profertur, ut inde certus aliquis effectus oriatur, tunc ſuperſtitionem ſapere judicantur, cum is actus aut vox, nec ſpectato naturæ ordine, nec ex Dei Eccleſiæque inſtitutione, ulla vi pollent, ut effectum pariant, qui ex iis expectatur, quia tum quidem ejuſmodi effectus tribui non poteſt ſeu naturæ, quoniam ei nulla cum naturalibus cauſis conjunctio eſt, ſeu Deo aut bonis angelis, quoniam Deus nullibi ſignificavit fore, ut eum effectum, ejus actus eorumve verborum occaſione, vel proxime ipſe per ſe, vel per bonorum angelorum miniſterium ederet. Is ergo effectus dæmoni, expliciti vel impliciti pacti vi, tribuatur, neceſſe eſt. Cenſetur etiam ſuperſtitioſus actus cui miſcetur aliqua vana & inutilis circumſtantia, ut herbarum collectio ad initium diei Nativitatis S. Joannis, ea animum occupante opinione, peculiarem quemdam vim herbis ita collectis ineſſe. Superſtitionis quoque notam ſubit, qui ridiculis, nullaque ratione chriſtianam pietatem olentibus precibus ad aliquid obtinendum utitur, aut qui preces, ſanctaſque res adhibet, ut aliquem vanum & ridiculum effectum pariat, cauſa exempli, efficiendi gratia, ut annulus in orbem agatur, &c.

Superſtitio, cujuſcunque tandem generis fuerit, peccatum eſt, quia nullum eſt ejus genus quod non plus minuſve religionis virtuti, cultuſque qui Deo debetur, puritati repugnet; at non omnis ſuperſtitio lethale, ſuapte natura, peccatum eſt; ſuperſtitionum aliquæ non niſi veniales ſunt. Mortales ipſæ per ſe ſuperſtitiones ſunt, quæcunque magiam, faſcinationem, maleficia, idololatriam, divinationem, vanam obſervantiam, ſeu obtemperantiam, implicita denique vel explicita cum dæmonibus pacta continent. Omnes hæ ſuperſtitiones ſuapte natura mortales ſunt, quia Deo maximam injuriam irrogant, præceptorum primo contrariæ ſunt, efficiuntque, ut homines ad creaturam honorem transferant, qui ſolum Creatori debetur. Porro ſuperſtitiones quibus inſcitia aut ſimplicitas cauſam præbent, quæque ex ſupervacaneo cultu qui nec falſus, nec indecens, nec ſcandalo obnoxius, nec Deo aut Eccleſiæ injurius eſt, derivantur; hæ quidem ſuapte natura non niſi veniales ſunt. Jam vero quam acriter vehementerque Concilia in ſuperſtitiones invecta fuerint, ex canonum qui ſequuntur, lectione quivis convinci poterit.

Pro-

Perſcrutandum, ſi aliquis ſubulcus vel bubulcus, ſive venator, vel cæteri hujuſmodi, dicat diabolica carmina ſuper panem, aut ſuper herbas, aut ſuper quædam nefaria ligamenta, & hæc aut in arbore abſcondat, aut in bivio, aut in trivio projiciat, ut ſua animalia liberet a peſte & clade, & alterius perdat; quæ omnia idololatriam eſſe nulli fideli dubium eſt; & ideo ſummopere ſunt exterminanda. (Concilium Rothomagenſe, an. 878. cap. 4.)

Si quis in Kalendis Januarii aliquid fecerit, quod a paganis inventum eſt, & dies obſervat & lunam & menſes; & herbarum effectiva potentia aliquid ſperat in melius, aut in deterius verti, anathema ſit. (Cap. 13.)

Ne oſſa mortuorum animalium, quaſi pro vitanda animalium peſte, alicubi ſuſpendantur; nec ſortes, vel aruſpicia, ſeu divinationes, vel aliqua hujuſmodi opera diaboli ab aliquo exerceantur. Hæc enim omnia ſacri canones prohibuerunt, & eos qui talia exercent, data ſententia excommunicaverunt. (Concilium Londinenſe, anno 1075.)

In primo (mandato veteris Teſtamenti) prohibetur omnis idololatria, cum dicitur: Non habebis alienos domines coram me; *in quo implicite prohibentur omnia ſortilegia, & omnes incantationes, cum ſuperſtitionibus characterum & hujuſmodi figmentorum.* (Concil. Eboracenſe, an. 1466.)

Quidquid in ejuſcemodi rebus ad abuſum & ſuperſtitionem ſpectat, & quo populus a Deo ad collocandum *in externis iſtis aliquam fiduciam adduci poſſit, prohibemus. Quale inter alia eſt; quod Sanctorum imagines cum indulgentiis & impoſitione incertarum reliquiarum dedicantur; quod quidam aqua, ſale, cereis, ac herbis benedictis in medicandis pecoribus ſuperſtitioſius abutuntur.* Agitur hoc in capite de Eccleſiæ cæremoniis, deque omnibus externis & ſub ſenſus cadentibus rebus quas ipſa adhibet, ut fidelium mentem ad Deum erigat. (Concilium Colonienſe, an. 1536. Part. IX. cap. 16.)

Paſtores frequentiſſime admoneant ſcelus execrandum eos committere, necnon a communione fidelium avulſos eſſe, qui magicas artes, & divinationem exercent, vel qui ejus generis ariolis fidem adhibent. Omnia enim hæc, ut ſacris litteris traditum eſt, abominatur Dominus; & propter iſtiuſmodi ſcelera exterminantur populi a facie terræ.

Eos pariter increpent, qui alios dies fauſtos, alios infauſtos credentes, in ſuſcipiendis perficiendiſque negotiis tempora & momenta obſervant; vel qui ex occurſu quorumdam animalium, aut hominum ab operibus inſtitutis abſtinent.

Sed non minus culpandi ſunt qui ex aſtris, Chaldæorum more, futura temere ſomniant potius quam prædicunt; & aſtrologia quam judiciariam vocant, uſu ſacrilego, arbitrii noſtri libertatem, & Dei providentiam opprimunt. Quocirca ſi quæ ephemerides, vel diaria ejus generis edita in lucem fuerint, quæ aliud præter annuas temporum viciſſitudines, aeriſque conſtitutiones contineant, eodem modo damnamus, quo libros improbatæ lectionis, eoſque ne quis legat, aut apud ſe retineat, vel illis fidem adhibeat, prohibemus.

Huc referenda ſunt, ex ſententia Divi Auguſtini, ligatura execrabilium remediorum, quæ ars non commendat medicorum, ſeu in præcationibus, ſeu in quibuſdam notis, quæ characteres vocant, ſive in quibuſdam rebus ſuſpendendis atque illigandis; in quibus omnibus ſuperſtitio & ars dæmonum eſt, ex quadam peſtifera ſocietate hominum & angelorum malorum exorta; unde hæc cuncta vitanda ſunt chriſtiano, & omni prorſus execratione repudianda atque damnanda. (Concil. Burdigalenſe, an. 1583. tit. 7.)

Damnat hæc ſynodus omnes ariolos, incantatores, ſortilegos, & eos maxime qui nomine Dei & rebus ſacris in hujuſmodi ſuperſtitionibus abutuntur. Qui tanti ſceleris convicti fuerint, ſi clerici, ordine priventur, & brachio ſæculari tradantur; laici excommunicentur, & judici denuntientur.

Et quia chriſtiano nomine indignus error noſtro ſæculo inolevit, ut ligationibus, conſignationibus, vinculis & noxibus matrimonia impediantur; hæc ſynodus communione Eccleſiæ interdicit omnes eos qui hujuſmodi ſuperſtitionibus utuntur; monetque fideles, ne hujuſmodi commentis fidem habeant; ſed in Deo fiduciam certam conſtituant; nec idcirco matrimonia noctu fiant, ſed in luce & frequentia hominum. (Concilium Bituricenſe, an. 1588. tit. 40.)

Magna in Deum verum committitur offenſa, in quo totius noſtræ miſeriæ conſiſtit remedium, quique omnipotens eſt, ſumme ſapiens, ſi ſortilegi, magi, ariolive conſuluntur, ab eiſque futuri inquiruntur eventus. Quæ res acerrime in ſacra Scriptura reprehenditur, & divina lege prohibetur. Eam ob cauſam hæc ſynodus interdicit, ne quiſquam, cujuſcunque conditionis exiſtat, auguriis, ſortibuſve utatur circulis, aut incantationibus, ad futurorum eventus prænoſcendos; nec cuiquam philtra, aut veneficia propinet, ut ad amorem, vel odium incitent; alioquin, qui ſecus fecerint, flagellabuntur, mitraque capiti impoſita, in publicæ ignominiæ ſignum, punientur.

Nemo etiam ſortilegos, veneficos, incantatoreſque hujuſmodi adeat, ut eorum maleficiis ſeu veneficiis utatur; alioquin ſolemnem aget pœnitentiam in feſtivo, dum Miſſa conventualis in ſua parochia celebratur; ubi detecto capite, ſine pallio, & nudis pedibus, fune præcinctus, candelamque incenſam in manibus tenens, ſtet, ibique publice ſententia in eum lata legetur. (Concilium Mexicanum, an. 1585. lib. 5. tit. 6.)

Nemo ad morbos, vel vulnera hominum aut brutorum curanda ſuperſtitioſis remediis utatur; vel ſuper rebus deperditis, aut ſuper futuris eventibus, aut quibuſvis ſecretis, divinos, ſeu pro divinis ſe venditantes conſulere præſumat. Si quis aliquid horum fecerit, & monitus non abſtinuerit, mox ipſi ordinario, vel officiali denuntietur, juxta Bullam Sixti quinti editam contra exercentes aſtrologiæ judiciariæ artem, quæ incipit: Cœli & terræ Creator. (Concilium Mechlinienſe, an. 1607. tit. 15. cap. 1. *de Superſtitione.*)

Et nihilominus hæc ſynodus mandat omnibus judicibus eccleſiaſticis, ut in concilium mittant, vel mitti curent omnes qui ſuper futuris eventibus, aliiſque ſecretis reſponſa dant; eoſque qui tales conſulunt, graviter puniant; & multo gravius animadvertant in maleficos & incantatores, & etiam omnes qui vulgo Ægyptii vocantur. (Cap. 2.)

Et quoniam rudis populus ſæpe ex ignorantia ſuperſtitionibus inquinatur; parochi ſubditos ſuos diligenter de illis doceant; & inter cætera, ſuperſtitioſum eſſe, expectare quemcumque effectum a quacumque re, quam res illa nec ex ſua natura, nec ex inſtitutione divina, nec ex ordinatione, vel approbatione Eccleſiæ producere poteſt.

SUPREMUS PRINCEPS. *Vide* REGES.

SUSPENSIO. Eſt hæc eccleſiaſtica ſeu canonica pœna, per quam clericus alicujus gravis culpæ reus, ſui ordinis, ſuive officii exercitatione, ſuive beneficii adminiſtratione, omnino aut ex parte, ad ſtatum tempus aut in perpetuum privetur.

Ex hac definitione perſpicitur ſuſpenſionis eſſe genera tria; ut alia nempe ſit ſuſpenſio ab *ordine*, quæ ſuſceptorum ordinum exercitatione ſeu uſu privet; alia ab *officio*, quæ juriſdictionis, omniumque generatim functionum quæ beneficii, vel aliarius cujuſvis eccleſiaſtici muneris vi ad clericum pertinent, exercitatione privat; alia denique a *beneficio*, quæ omnibus fructibus, omnibuſque emolumentis ei beneficio, aive muneri addictis eumdem ſpoliet.

Perſpicitur præterea, ſuſpenſionem, tametſi ſemper canonica ſit, non ſemper tamen cenſuram eſſe, quia cenſura eſt ſemper medicinalis pœna quam Eccleſia adhibet, ut ſuorum filiorum errata antevertat, ſibique obſequentes reddat, cum ſuſpenſio ſit interdum pura puteque pœna quam clericis eadem imponit, ut eorum aliquæ errata puniet, quæ omnino præterierunt. Suſpenſi & ſuſpenſionis vocabula in quinti & ſexti ſæculorum Conciliis adhibita nobis occurrunt: *Secundum inſtituta ſeniorum, ſi quis a communione, ſacerdotali fuerit auctoritate ſuſpenſus, hunc non ſolum a clericorum, ſed etiam a totius populi colloquio atque convivio placuit excludi, donec reſipiſcens ad ſanitatem redire feſtinet.* (Concilium Arelatenſe, an. 443. ſeu 450. canon. 9.). Id tamen *conveniat*, neceſſe eſt, *ſuſpenſi* vocabulum, hoc in canone, non de ſuſpenſione, prout accipitur in præſentia, ſed de communionis privatione, ſeu excommunicatione intelligi. In eamdem ſignificationem ſumitur *ſuſpenſi* vox, *a communione eccleſiaſtica ſuſpendatur*, ab Aurelianenſi Concilio quinto, canon. 17. At idem Concilium quod an. 549. habitum fuit, ſumit etiam *ſuſpenſi* nomen ea prorſus notione ipſa, qua nunc temporis a nobis ſumitur: *Ut nullus clericum, ſeu lectorem alienum, ſine ſui ceſſione Pontificis, vel promovere, vel ſibi quibuslibet conditionibus audeat vindicare. Quod ſi quis hanc conſtitutionem ſuerit quacunque præſumptione tranſgreſſus, memorata perſona ab eo cui ſunt debita, ſeu eccleſiaſtico jure ſeu proprio, revocata, qui a illicita vagatione diſceſſerant, ab honore vel officio ſuſcepto, juxta arbitrium ſui Pontificis, ſuſpendantur. Epiſcopus vero qui ordinaverit, ſex menſibus Miſſas tantum facere non præſumat* (Can. 5.). Evidens eſt, verbum, *ſuſpendantur*, intelligi debere de ſuſpenſione proprie dicta quæ clericos ab extraneo Epiſcopo ordinatos ſuarum functionum exercitatione privet. Sunt & alia Concilia quæ ad exprimandam ſuſpenſionem utuntur verba *ſequeſtrare*; cujuſmodi eſt Aurelianenſe Concilium tertium, an. 538. celebratum quod ita loquitur: *& ipſa Epiſcopus ad agendam pœnitentiam tribus menſibus*

ſi: a ſuo officio ſequeſtratus (Can. 0.). Toletanum tartiuin Concilium, an. 683. habitum etitur verbo *removere*, ad ſuſpenſionam ſignificandam: *Tanto tempore excommunicatum, & remotum ſe a ſuis officiis noverit eſſe, quanto eum qui fugie, ſub ſua poteſtate contigerit remoraſſe.* (Cap. 11.)

Quia vero ſuſpenſio privatione exarcitatinois functionum ordinum, beneficiorum officiorumque ecclaſiaſticorum continetur; non alii proinda quam clerici ſuſpenſioni ſunt obnoxii, quoniam hi tantum ordinum, beneficiorum officiorumqua eccleſiaſticorem capeces ſunt. Pronuntiari potaſt ſuſpenſio non in ſingulos ſolum homines, varum etiam in eccleſieſtica corpora, ſeu ſæcularia ſeu regularia, cujuſmodi ſunt cathedralium & collagialium Eccleſiarum capitula & monaſteria. Quia porro regulares *cloricorum* nomine continentur, ſuſpenſiones in canonibus, aut ſummorum Pontificum bullis latæ hos æque ac ſæcolares alericos ſpectant, niſi forte legis mataria his poſtesinsibus pecullaris & propria ſit. Quod attinet ad Epiſcopos, hi quidem ſuſpenſionibus a jura laris, ut ipſo facto ſubeantur, non impetuntur, niſi cum id in decreto quod ſuſpenſionem pronunriat, expreſſe notarem eſt.

Seperior, regularum ratione habita, cenſuram in claricum, aut religioſum pronuntiara uon potaſt, niſi ab iis mortale peccatum quod eorumdam ſtatum dedecoret, aut ſalrem, ſi forte innotuerir, dadecorara poſſir, patratum fuerit. Ratio eſt, qeia cenſura, cem gravis pœna ſis, non eiſr ob grave peccatum, ſpectatis quidem regulis, impour debes. Eccleſiaſticus tamen ob alterius celpam ſuſpendi poreſt, cum juſta ejuſmodi ceuſuræ pronentiaudæ cauſa ſebeſt; quod egit Honorius Pape III. adoleſcentis occaſione, qui ætatis anen decimo tertio diaconus creatus fuerat. Summus hic Pontifex adoleſcentem a ſeſcepto ordina, quoad ætatem canonibus præſcripram attigiſſet, ſuſpenſum daclaravir; idque ut Epiſcopum probro afficeret, qei eum initiaverat. Claricus quoque, qeem publicus rumor in alieujus ciminis ſuſpicionem vehementer trahit, ſuſpendi, dum ſa purgaverit, poteſt.

Totalis ordinum ſee abſoluta ſuſpenſio eccleſiaſticom functionum ad ordines, quoſcunqua ſecapit, ſpectantium axarcitatione privat; at ſoperioris ordinis, ut ſacerdotii ſuſpenſio con eumdem infesiorum ordinum, ur diaconatus, ſubdiaconatus, &c. obeundis muniis ineptum reddit. Quamobrem ſacerdos a ſacardotii functionibus tantum ſeſpenſus poteſt diaconi officia, peragare, ut avangelium ad Miſſam canere; & diaconus a diaconatus functionibus ſuſpeuſus ad Miſſam & ipſe epiſtolam canere poteſt. Nititur id Eccleſiæ veteri diſciplina; videmus enim antiqua Concilia ſæpenumero presbyterorum, diaconorum & ſubdiaconorum usata ita puniiſſe, ut eos ad minorum ordinum, ut lectorum, cantorum, &c obeunda munia redigerent: *Ut presbyteri, & diaconi, & ſubdiaconi, ſicut lex canonum præcipit, nec uxores, nec concubinas habeans.... qui vero derelinquere eas noluerint, a proprio gradu & officio ceſſent, & inter cantores & lectores permaneant.* (Concilium Bituricenſa, an. 1031. can. 5.). Lemovicenſe Concilium, eodam anno habitum non aliter ſtatuit.

Jam ſuper controverſia, an infarioris ordinis ſuſpenſio ad ſuperiores atiam ordines refaratur, inter canoniſtas haud convenit. Id eorum alii abſolute ac ſine exceptiona propugnant, ea nixi juris regula: *Cui non licet quod minus eſt, nec ei licere debet quod eſt majus.* Alii vero ſuperioris ordinis menia diſtinguunt, quæ peragi nequeunt, quin aliqua infesioris ordinis munia peragantur, ob inſolubila vinculum quo intar ſa continentur, & ea quæ ſeorſim ac ſine aliis peragi poſſent; adeoqua, horum auctorum ſententia, ſacerdos a diaconatus ordine ſuſpenſus, non potaſt Miſſam dicere, quia eam dicens, neceſſe haberet avangelium legera, quæ diaconatus propria functio eſt; at idem poſſet, poſt evangalium, Miſſam ab alio ſacerdota inchoatam proſequi ad finem uſque, adminiſtrare ſolemnem baptiſmum, pœnitantiam, communionem, &c. Id hac io re tutius, ut priori ſantentiæ ſterus, aut ſuperior qui ſuſpenſionem pronuntiavit, aum poteſt, conſulatur; & cum id fieri nequit, ax cauſa quæ præſelem ad infesioris ordinis ſuſpenſionem pronuntiandam impulit, de ajus mente judicetur.

Officii beneficio addicti ſeſpenſio ſecum uon trahit beneficii ſuſpenſionem, nac beneficii ſuſpenſio ſuſpenſionem officii. Itaque clesicus ab officio ſuſpenſus, a functionibus ſcilicet, quas obeundi jus obtinet, vi muneris aut benaficii quod poſſidat, ſui ſamper beneficii fructus & emolumenta percipere poteſt, dummodo perficiat, ut ei deſerviatur, ejuſdemque ipſa oneribus faciat ſatis; itemque qui a beneficio ſuſpenſus eſt, poteſt omnia ordinis & juriſdictionis, quibus in Eccleſia inſignitus eſt, obire munia, ut, ſacramenta adminiſtrare, ordinationes peragere, beneficia cooferra, &c. Ita etiam qui ab ordinibus ſuſpenſus eſt, non proinda ab ordinaria vel delegata juriſdictione quam obtinet, in foro externo, ſeſpenſus eſt; itemque qui a juriſdictione ſuſpenſus eſt, ob hanc cauſam ab ordinibus non eſt ſuſpenſus.

Cum eccleſiaſticus ſuorum ordinum ſuſpenſionem in certa quadam diœceſi ſubiit, in quamcunque ſe deincepe regionem contulerit, eum ſequitur ſuſpenſio hæc, quippe quæ perſonæ quæ in eam incidit, addicta aſt; idemque eccleſiaſticus non niſi per Epiſcopum qui ſuſpenſionem pronentiavit, ſiquidem hæc ex earum ganere eſt, quæ dicuntur *ab homine*, vel per ipſius Epiſcopi ſupesiorem ab eadem abſolvi poteſt. Si varo de ſuſpenſione *a jure* ageretur, hæc tolli poteſt a diœceſis Epiſcopo, in quam eccleſiaſticus qui eam ſubiiſſet, ſe, domicilii ibidem ſtituendi animo, recapiſſet.

Qei ſuſpenſionem violat, aliquid, axtra neceſſitatis caſum, agens quod facere per eam prohibetur, lethaliter peccat, quia Eccleſiæ imperium in re gravi detrectar; ac ſi vatita res quam agir, ſacri ordinis functio eſt, irregularitatem facto ipſo ſubit; at in hanc non incideret, ſi minorum tantum ordinum functiones obiret. Idem contingeret, ſi ſolum a jeriſdictiona aut beneficio ſeſpenſus, juriſdictionem ſuam exerceret, ſeiva beneficii frectus perciperet.

Eccleſiaſticus a ſeis ordinibus ſuſpenſus in irregularitatem non incidit, cum cæteris in choro pſalleus, quia pſalmodia non eſt ſacri ordinis functio, at in eam tamen incideret, ſi collectam, ſeu orationem iu choro dicens, varſiculum, *Dominus vobiſcum*, adderet, quia *Dominus vobiſcum* tamquam ordinem presbyteratus & diaconatus functio ſpectatur.

Qeia ſeſpenſio uccleſiaſticum non ſacramantorum participatione, ſed ſolum ſuorum ordinam, ſui officii, ſiuva beneficii exercitatiooe pivat; qei eam ſubiit, ſacramenta percipese poteſt, quin in irregularitatem labatur; eſt id Eccleſiæ diſciplinæ veteri conſentaneum, que ad Euchariſtiæ participationem ſuſpenſos, vel etiam depoſitos claricos admittebar ut nos docent, inter alios, ſequentes canones: *De adulteriis autem honoratorum clericorum id obſervandum eſt, ut ſi quis adulteraſſe aut confeſſus fuerit, vel convictus, depoſitus ab officio, communione conceſſa, in monaſterio, toto vitæ ſuæ tempore, retrudatur.* (III. Concilium Aurelianenſa, an. 538. can. 7.)

Si quis clericus, poſt acceptam benedictionem cujuslibet loci, vel ordinis, ad conjugalem torum jam ſibi illicitum denuo redire præſumpſerit, atque in diem vitæ ab honore accepti ordinis, & ſicut habent antiquorum Patrum canones, ab officio deponatur, ei tantummodo communione conceſſa. (V. Aurelianenſe Concilium, an. 549. can. 4.)

Ex jere canonico, beneficiarius a beneficio ſuſpenſus illed nec permutara nac reſignara in favorem potaſt nec ejus fructus redituſque percipere, eoſdemve locare, qeia omnia & ſingula acta hæc ſunt totidam eſus juris quod habetur in beneficium, & quia beneficii ſuſpenſio privat omnis jeris, omniſque functionis ad beneficium ſpectantis uſu, quamvis titulo non ſpoliet, & benc quidem beneficiarius ſuſpenſes ſemper retineat, beneficii ſuſpenſiona qeam ſubiit, nihil obſtante. At animadverſiona dignum eſt, id, in Gallia, non niſi quoad internum conſcientiæ forum, locum habere; quod enim ad externum forum attiner, ſæcularium curiarum juriſprudentia huic doctrinæ contraria eſt. Quara, ax hac juriſprudentia, beneficiarius, licet a benaficio ſuſpenſus, quoad per definitivum judicium ejus titulum nou amiſit, illed permutara, reſignara, ejeſdemqua fructus adminiſtrare & percipere poteſt. (Cap. *Cupientes, de Electione, in Sexto, §. Cæterum ſi.*) *Quare* CENSURA.

SYMBOLUM, ſummarium ſeu compendium articulorem Fidei, quos chriſtianus quiſque ſcira debet, corde credare, & ore confiteri. Symbolum aſt græca vox quæ ad litteram quidam, notam quamdam, ſignum, annulum, ſigillum, figuram ſigillo impreſſam, aut ejeſmodi quidvis aliud, indicando inſerviens ſignificat. Eſt igitur omnino quod ſentiatur ita dictum ſymbolum fuiſſe. quia eſt nota ſeu charactar qui chriſtianos ab iis diſtinguit qui chriſtiani non ſunt.

Agnoſcit Eccleſia ſymbola tria. Primum Apoſtolorem aſt, ita nuncupatum, quia Apoſtolorum doctrinam continet, & quia eorem quiſque pecularem ejus articulum edidit, contulitque, aut ſaltem univarſos approbavit. Symbolum hoc articulis duodecim conſtat.

Symbolum alterum *Nicænum*, ſeu *Conſtantinopolitanum* eſt, illud nempe quod in Miſſa dicitur, appellaturque *Symbolum Nicænum*, quia editum fuit a generalis primi Concilii Patribus; quod an. 325. in urbe Nicæa, Bithyniæ metropoli habitum fuit. Idem quoque *Symbolum Conſtantinopolitanum* dicitur, quia generale Concilium an. 381. Conſtantinopoli celebratum ei incrementa præbuit. Eidem Latina Eccleſia addidit & ipſa deinde particulam, *Filioque*, ubi de Spiritu ſancto ſermo eſt, qui a Filio æque atque a Patre procedit.

Tertium Symbolum quod die dominica ad Primam recitatur, eſt illud quod *S. Athanaſii* Symbolum dicitur, quia doctrinam continet, quam olim hic ſanctus doctor tanto cum animi robore in Arianos defendit, non autem quaſi ejus auctor ſit. Illud ei nemo tribuit ante ſæculum ſextum; idemque unum temporis doctorum virorum plerique Vigilio Tapſenſi tribuunt, qui ſæculo quinto ad finem vergente vivebat. Occurrunt in Conciliis ſuper Symbolo ſtatuta plura.

Baptizandos oportet & fidei ſymbolum diſcere, & quinta feria ultima ſeptimanæ vel Epiſcopo, vel presbyteris reddere. (Concilium Laodicenum, can. 46.)

Inprimis, ut catholica & apoſtolica fidei ſymbolum firmiter teneamus. (Concilium Rothomagenſe, an. 1050. can. 1.)

Doceant autem clerici filios Eccleſiæ, & infantes, ut ſymbolum, & orationem dominicam memoriter teneant. (Concil. Coyacenſe, an. 1050. cap. 3.)

Diffinimus inſuper, explicationem verborum illorum, Filioque, *veritatis declarandæ gratia; & imminente tunc neceſſitate, licite ac rationabiliter ſymbolo fuiſſe appoſitam.* (Concilium generale Florentinum, an. 1438. *in Definitione Fidei.*)

Agitur in hoc decreto de additione particulæ *Filioque*, ſignificandi gratia Spiritum ſanctum a Filio, ut a Patre procedere. Cum porro Florentinum Concilium definit particulam *Filioque* ſymbolo jure ac merito additam fuiſſe, Epheſino generali Concilio, an. 431. celebrato, quod vetat Nicæno ſymbolo quicquam addi, nulla prorſus ratione opponitur, quia ea Epheſini Concilii prohibitio omnino ſpectat alio atque additio quam Florentina ſynodus hoc loco approbat. Epheſinum Concilium ſcilicet prohibet, ne quid Nicæni Concilii ſymbolo addatur, quod ejus definitionibus adverſetur, huc prorſus, & non alio ſpectat Epheſini Concilii interdictio. Florentina ſynodus, omnes quidem ejuſdem generis additiones & ipſa damnat, eaſque tantum approbat, quæ in modum declarationis, enucleationis & explicationis fidei quæ in Nicæno ſymbolo continetur, editæ ſunt. Huc omnino, & non alio ejus approbatio refertur; adeoque, quod inde conſequitur, hæc duo Concilia nulla ratione invicem pugnant, cum ad Nicænum ſymbolum additiones damnant, aut approbant.

SYNODATICUM. *Quære* CATHEDRATICUM.

SYNODUS. Vox *Synodus*, ad litteram ſumpta, ſignificat idem quod *Concilium*, videlicet plurium, ſuper aliquo negotio deliberandi cauſa, in eodem loco perſonarum cœtum. Idem vocabulum, minus late notione acceptum Concilia tam generalia, quam nationalia & provincialia ſignificat. Stricto demum propriocque ſenſu ſumitur hæc ipſa vox pro cœtu quem cogit Epiſcopus e ſuæ diœceſeos parochis, ut in eo monita & documenta præbeat, edatve conſtitutiones ſeu ſtatuta, ad fidem, ad mores, vel ad politiam ac diſciplinam ſpectantia. Hac poſteriore ſignificatione ſumpta ſynodus nuncupatur Synodus *epiſcopalis*, ſeu *diœceſana*. Hæc ipſa *presbyterium* & *concilium civile* apud veteres auctores appellata comperitur. Eam *presbyterium* appellabant, quia ex unius diœceſeos presbyteris conſtat, & *concilium civile* vocabant, quia cœtus eſt, qui in epiſcopali urbe habetur, *in civitate epiſcopali*.

Gibertus & P. Thomaſſinus omnium antiquiſſimam ſynodum dant eam quæ Antiſſiodori an. 578. habita fuit; at Benedictus XIV. (*de Synodo Diœceſana*, p. 6.) eam diœceſanarum ſynodorum primam putat, quam Papa Siricius, Romæ, ſub annum 389. contra Jovinianum habuit, & de qua ipſe in ſua ad Epiſcopos Epiſtola loquitur in hæc verba: *Facto ergo presbyterio, conſtitit doctrinæ noſtræ, id eſt, chriſtianæ legi eſſe contrariam; unde.... omnium noſtrum, tam presbyterorum & diaconorum, quam etiam totius cleri unam ſcitote fuiſſe ſententiam, ut Jovinianus, Auxentius*, &c. Hard. T. I. col. 852.

In primitiva Eccleſia, diœceſanæ ſynodi crebro habebantur, & quin earum tempus deſignaretur, prout ſcilicet occurrentia negotia poſtulabant. Subſecutis temporibus habitæ fuere bis in anno, prorſus ut provincialia Concilia; diutiuſque mos hic, in aliquibus ſaltem provinciis, perſtitit, ut ex Hoſnicoſt Concilio, an. 1425. habito compertum ſit, ubi dicitur: *Statuimus, prout ab antiquo eſt conſtitutum, ut in qualibet Eccleſia cathedrali noſtræ provinciæ bis in anno celebretur diœceſana ſynodus generalis*; ex Colonienſi, an. 1549. celebrato quod in hanc rem ita ſuam mentem aperit: *Statuimus, ut ſynodus diœceſana quotannis bis, pro veteri quidem more, ſed juxta reformationis formulam religioſius & meliori cum fructu celebretur.* (Tit. *de Synodorum Celebratione.*)

Hoc tempore, ſemel tantum in anno ſynodi habentur: *Synodi quoque diœceſanæ quotannis celebrentur; ad quas exempti etiam omnes qui alias, ceſſante exemptione, intereſſe deberent, a capitulis generalibus ſubduntur, accedere teneantur; ratione tamen parochialium, aut aliarum ſæcularium Eccleſiarum, etiam annexarum, debeant ii qui illarum curam gerunt, quicunque illi ſint, ſynodo intereſſe.*

Perſpicitur ex hoc canone, exemptos qui generalibus capitulis non ſubduntur, æque atque eos omnes, nemine excepto, quibus parochialium, aliarumve ſæcularium, etiam annexarum Eccleſiarum regimen demandatum eſt, ſuarum diœceſeon ſynodis intereſſe debere. Ita judicatum die 18. Junii an. 1650. contra parochum ſancti Petri Montis ſancti Michaelis, & ejus abbatiæ religioſos, in Abrincenſis Epiſcopi favorem, per arbitrariam ſententiam quæ magni conſilii arreſtum confirmat. (Monumenta Cleri, Tom. VII. pag. 100.)

Quoniam ad Epiſcopum pertinet ſuam ſynodum cogere, & Epiſcopus quidem in omnia ſuæ diœceſeos loca juriſdictione gaudet; indubitatum eſt eum poſſe in quocunque ſuæ diœceſeos loco voluerit, ſynodum convocare, tametſi hanc in ejus epiſcopali urbe cogi magis deceat. Ejus cogendæ rationes, quæque ejuſdem ſi minus abſolutam neceſſitatem, maximam ſaltem utilitatem ſtatuunt, ſunt ſubſidia & adjumenta quæ ſynodi ſuppeditant primo paſtori, ut ſuum gregem cognoſcat, & bene regat, vitia eradicet, abuſus corrigat, totum in modum, quem late protenditur ejus diœceſis, moderatur, quicquid fidem, mores, diſciplinam, religionem, pietatem, divinum officium, Dei cultum ſpectat, & generatim quicquid ad fidelium ſalutem refertur: *Magno ſtatus eccleſiaſtici, immo reipublicæ chriſtianæ detrimento, ſere quotannis ſynodos vel intermiſſas, vel non recte hactenus fuiſſe celebratas. Quarum neceſſitas hinc intelligitur, quod ubi deficit viſitatio, ubi officiorum non eſt cura, ubi examen & ſtudia bona jacuere neglecta, ſola reſtant ſynodi, ſeu Concilia in nomine Chriſti congregata; idonea non tantum ad bonorum morum plantationem, & exſtirpationem malorum, verum etiam ad mediorum, ſeu viarum, quibus ad iſta pertingimus, reſtitutionem, cum primis valentia. Siquidem in ſynodis redintegratur unitas, ſtudetur corpori in ſua integritate conſervando, ubi ea quæ in viſitatione non dabatur exſequi, exſecutionem ſtudiis communibus aſſequuntur; ubi de capite & membris, de fide & pietate, de religione & cultu divino, de moribus, de diſciplina, de obedientia, de judiciis, & rebus omnibus ad bene chriſtianeque vivendum commodis vel neceſſariis tractatur atque ſtatuitur; ut veriſſime in reformationis regula dicatur: ſalus Eccleſiæ, terror hoſtium ejus, & fidei catholicæ ſtabilimentum ſunt ſynodi, quas etiam rectiſſime corporis Eccleſiæ nervos diximus. Neglectis enim ſynodis, non aliter eccleſiaſticus ordo diffluit, quam ſi corpus humanum nervis ſolvatur.*

Statuimus.... ut in ſynodis, communibus conſiliis decernatur de tollendis abuſibus & moribus corruptis, quos contigerit ad ſynodi judicium referri, diſciplina eccleſiaſtica caſtigantis. Et ſi opus ſit, canones veteres renoventur, aut novi in novis caſibus juxta ſacram Scripturam, Patrum ſanctiones, & recta rationis judicium condantur. (Concilium Colonienſe, an. 1549. tit. *de Synodorum celebratione.*)

Cum in parochiis ſacerdotes inſtituti ad ſynodum venire teneantur, rationem in primis reddituri, quomodo munere & officio ſuo fungantur.... ſtatuit Concilium, ut Parochi, aliique omnes qui in ſynodis adeſſe debent, abſentes & contumaces puniantur, geminatis etiam pœnis, præſertim ſi in nulla totius anni ſynodo adfuerint. (Concil. Narbonenſe, an. 1551. tit. *de Synodo Diœceſana.*)

Synodi diœceſanæ quotannis ſuis temporibus celebrentur. Liceat tamen Epiſcopis ad levamen ſui cleri, ſi ita expedire videbitur, de duabus in eodem anno unam remittere, & alteram diligentius convocare. Ad eas accedere teneantur exempti etiam omnes qui alias, ceſſante exemptione, intereſſe deberent, nec capitulis generalibus ſubduntur. Debent etiam illis ſynodis intereſſe, ratione parochialium, aut aliarum ſæcularium Eccleſiarum, etiam an-

nexarum, qui illarum curam gerunt, quicumque illi ſint, Non alium in his præſidere oportet quam vicarium generalem Epiſcopi in ejus abſentia, niſi ſede vacante; tunc enim ad decanum & capitulum Eccleſiæ cathedralis redit diœceſis adminiſtratio. In ipſis archidiaconi & decani rurales de curatis tam præſentibus, quam abſentibus Epiſcopo debent reddere rationem, & omnia in viſitatione & Kalendis audita & comperta referri, examinari, ac judicari, & ſtatuenda publicari.

Curati ne deinceps in ipſis compareant ſine ſuperpelliceo, ſtola ac toto habitu ſacerdotali: alias dure increpentur, & mulctentur; cenſura ibi fiat de ſingulorum moribus, & de offenſionibus inquiſitio; ac infligantur potius pœnitentia, quam pecunia. Adhortatio vero publica adhibeatur, ſive ab Epiſcopo, ſive ab alio, de vita & honeſtate clericorum, & rebus pro tempore ſtatuendis. Ibi denique eligantur teſtes ſynodales, ſive per decanatus, ſive aliunde ad arbitrium Epiſcopi; qui omni exceptione majores explorent in tota diœceſi, per paracias, ſingulorum, atque etiam archidiaconorum & decanorum actiones, de quibus in proxima ſynodo Epiſcopo renuntient. (Concilium Rothomagenſe, an. 1581. tit. *de Epiſcoporum officiis.*)

Synodi diœceſana ſingulis annis ſemel duntaxat ad cleri levamen tempore commodiori celebrentur.... In eis decani rurales rationem reddant eorum quæ in ſuis calendis & viſitationibus egerint, & compererint .... legantur etiam ſtatuta ſynodalia, ut pro temporis opportunitate, & ratione augeantur, minuantur, vel immutentur, prout Epiſcopo videbitur. (Concil. Remenſe, an. 1583. tit. *de Synodo diœceſana.*)

Synodi quotannis, ſtatis temporibus, in qualibet diœceſi celebrentur, ad quas totius diœceſis beneficiarii, abbates, capitula, priores, archidiaconi, archipreſbyteri, parochi, etiam exempti, omnes ad quos quavis animarum cura quoquo modo pertinet, juxta ſanctorum Conciliorum præſcriptum, & cujuslibet diœceſis morem, intereſſe tenentur. Singuli autem in habitu ordini ſuo proprio & decenti compareant, omneſque ſynodum mane intrent jejuni... Peracta ſacra Miſſarum celebratione, Epiſcopus, vel alius ejus nomine verbum Dei proponat, & omnes ad morum emendationem, & ſua in futurum diligentius explenda munia cohortetur.... Epiſcopus ſigillatim ab unoquoque, dum appellabitur, miniſterii ſui rationem repoſcat, & de vita & moribus ſubditorum ſollicite & diligenter inquirat; in ſimoniacos, fiduciarios, fœneratores, fornicatores, concubinarios, turpia miniſteria exercentes, & illicita negotia gerentes, ſine ulla diſſimulatione animadvertat; alienationes a jure interdictas prohibeat, & jam factas, revocandas & irritandas curet; & officialium & miniſtrorum ſuorum offenſiones, delicta & injurias patienter audiat, & ſevere coerceat. Clericorum in ſacris celebrandis errores & negligentias corrigat, pravoſque mores ac veſtitum indecorum emendet; remediiſque opportunis provideat, ne aliquod dogma quod falſum ſit, neve aliquod præſtigium, ſuperſtitionis, & diabolici figmenti genus diœceſim ſuam inficiat. (Concilium Burdigalenſe, an. 1583. tit. 33. *de Synodo Diœceſana.*)

Epiſcopus ad Tridentini Concilii præſcriptum ſingulis annis diœceſanam ſynodum habeat... cenſura ibi fiat de ſingulorum moribus, veſtitu & vita; ac infligatur potius pœna perſonalis, etiam carceris, ubi opus fuerit, quam pecuniaria. Adhortatio vero publica quotidie, dum ſynodus celebratur, ab Epiſcopo, vel ab alio deputato, habeatur de rebus ad vita & morum honeſtatem, ac animarum regimen pertinentibus. Aliquot probati viri deligantur, qui teſtium ſynodalium officium præſtent, & in ipſa ſynodo, ſe fideliter ſuum munus obituros ſancte jurent; nullove aut odio, vel amore cujuſpiam, pœnave metu, aut mercedis ſpe, aut quovis alio humano affectu adducendos, quominus omnia quæ correctione digna cognoverint, aliquot ante diœceſanam ſynodum diebus Epiſcopo ſignificent. Odia, & animorum offenſiones, quæ plerumque cum ſcandalo oriuntur, inter eccleſiaſticas perſonas, in ſynodo Epiſcopus pro paſtorali cura componat. In celebratione ſynodi diœceſanæ, cæremonia, ritus, & preces, & alia ſerventur, quæ in Pontificali Romano tradita ſunt. (Concilium Aquiſextienſe, an. 1585. tit. *de Synodo Diœceſ.*)

Ad ſynodum diœceſanam convenire compellant omnes & ſingulos, qui jure, vel conſuetudine ad hoc tenentur, comparentes in habitu ordini ſuo proprio & decenti interſint.... Deferat quiſque archipreſbyter in ſcriptis nomina omnium in ſuo archipreſbyteratu beneficia obtinentium, qui non reſidentes fuerint; aut curam animarum habentes, ſe ad ſacrum preſbyteratus ordinem promoveri non fecerint. (Concilium Narbonenſe, an. 1609. cap. 28.)

Ex his peculiaribus canonibus compertum fit ſynodalia ſtatuta eo ſpectare debere, ut vitia corrigantur, clericorum & laicorum mores reformentur, omnes abuſus reprimantur, diſciplina ſervetur & reſtituatur, præcipiaturque quicquid neceſſarium eſt, ut feſti & dominici dies, qua par eſt, ratione ſanctificentur, ſacramenta rite ac recte adminiſtrentur, divinum officium, qua fieri poteſt, maxima cum dignitate celebretur, omnes pietatis & religionis exercitationes eo fervore qui exemplo ſit, peragantur. Verum ſuper diœceſana ſynodo plura quæri poſſunt.

1. Neceſſe ne eſt ſynodalia ſtatuta a ſynodo conjunctim cum Epiſcopo confici, an vero ſufficit a ſolo Epiſcopo edita eſſe, ut obligandi vim habeant?
2. Quid nominis poteſt ſynodalibus ſtatutis tribui?
3. Quandonam hæc obligare incipiunt?
4. Quandonam obligare deſinunt?
5. Quis titulus, ſeu quod honoris nomen diœceſanæ ſynodo convenit?

Reſpondetur ad quæſtionem primam, ſatis eſſe ſynodalia ſtatuta ab Epiſcopo edita eſſe, ut obligandi vi polleant. Hujus deciſionis præcipua ratio eſt, Epiſcopos quoad ordinis & juriſdictionis poteſtatem divino jure ſimplicibus ſacerdotibus ſuperiores eſſe, utpote a Spiritu ſancto inſtitutos ad regendam Eccleſiam, condendaſque, quod inde conſequitur, leges quæ ipſa per ſe, & abſque inferiorum eccleſiaſticorum conſenſu, vel etiam horum ingratiis obligandi vim habeant. Ex alia parte, cum ſuper his inferioribus eccleſiaſticis ſæpe ſynodalia ſtatuta verſentur, quæ ſcilicet errata puniunt quæ ipſi patrarunt, cave antevertunt, quæ iidem patrare poſſent; perſpicuum eſt fore, ut Epiſcopo identidem obſtacula occurrerent, quæ maxime neceſſaria ſtatuta impedirent, ſi, ut his obligandi vim tribueret, ſuæ ipſe ſynodi conſenſu opus haberet. Atque hinc conſequens fit oportere, ut parochi, cæterique fideles omnes ad ſtatuta ſeſe conforment, quæ jam exarata Epiſcopus in ſuam ſynodum defert, ſuper quacunque re, ut ſuper caſibus reſervatis, cenſuris, curialium jurium, & pro miſſis retributionum determinatione, ancillarum apud eos, infra 45. vel 50. ætatis annos, interdictione, &c. Quod ſi parochi dixerint, in hac hypotheſi, neceſſe fore conſtitutiones in ſynodis editas *epiſcopalia*, non autem *ſynodalia ſtatuta* nuncupari; iis reponitur, etſi Epiſcopi non amplius, ut olim, ſui cleri ſententiam ſumant, ut ea mandent, quæ congrua judicant, eorum tamen in ſynodis mandata ſuum vetus nomen ſemper ſervare. Ex quo fit, ut etiamnum in pluribus diœceſibus, a quadam ſolum forma, petatur, ut eccleſiaſtici qui ſynodo interſunt, per verbum, *placet*, ſtatuta approbent, quæ iis proponuntur; quod eſt iis Romani Pontificalis verbis conſentaneum: *Poſt hæc legantur conſtitutiones, ſi quæ ſint per ſynodum approbandæ.*

Reſpondetur ad quæſtionem ſecundam, etſi, ſpectata quidem etymologia vocis *canon*, quæ regulam ſignificat, ſynodalibus ſtatutis tribui poſſit *canonum* nomen, uſu tamen receptum eſſe, ut conſtitutionibus quæ ab œcumenicis Conciliis, vel a ſummis Pontificibus emanarunt, quæque univerſam Eccleſiam obligant, canonum nomen reſervaretur. Itaque ad ea mandata quod attinet, quæ in ſynodis diœceſanis eduntur, ſatis habendum, ut *conſtitutiones ſynodales, edicta, decreta, ſtatuta* ſynodalia nuncupentur.

Reſpondetur ad quæſtionem tertiam, ſtatuta ſynodalia obligare incipere, ſtatim atque evulgata ſunt, & poſt hanc enuntiationem, ad fidelium quos ſpectant, notitiam pervenerunt. Quod ſi ſtatuta non niſi Clerum afficiunt, non alia indigent promulgatione quam quæ in ipſa ſynodo fit.

Reſpondetur ad quæſtionem quartam ſynodalia ſtatuta nec per dimiſſionem, nec per mortem Epiſcopi, qui ea condidit, ſed unice per expreſſam eorumdem revocationem deſinere, quam is ejuſve ſucceſſores adderent.

Reſpondetur ad quæſtionem quintam, licet veteres plures ſynodi, ut Barcinonenſis, an. 599. & Toletana, an. 653. *ſanctarum* titulum ſumpſerint; *ſancta ſynodus præcipit, ſancta ſynodus ſtatuit*, hunc tamen titulum nunc temporis œcumenicis Conciliis reſervatum eſſe. Ab hoc igitur abſtinere ſynodi, aliumque ſibi congruum titulum ſumere debent. *Vide* excellens Opus Benedicti Papæ XIV. quod inſcribitur: *De Synodo Diœceſana, libri octo*, & Tomum primum Inſtitutionum eccleſiaſticarum & beneficialium Giberti, pag. 82. & ſeq.

TABEL.

Digitized by Google

TAB

TABELLA CHORI. *Ut cuncta in domo ordinate procedant, & quilibet ſciat, quid agendum immineat, ſtatuatur tabula aliqua continue pendens in choro, in quid per unumquemque ex canonicis, vel aliis beneficiatis, in ſingulis horis, per hebdomadam, aut majus tempus, legendum cantandumve, ſit. Qui autem, ſecundum quod ibi deſcriptum fuerit, facere per ſe, vel alium neglexerit, diſtributiones unius diei amittat.*

TABULÆ PICTÆ. In Eccleſiis potiſſimum, ac religionis quibuſvis actu profanas & modeſtiæ contrarias tabulas ſeu picturas, perinde atque ejuſdem generis ſtatuas, & aulæa ſeu tapetes acu textos variatoſque Concilia interdicunt. *Quære* IMAGINES.

TEMPLARII; militaris ordo Jeroſolymis, an. 1118. ab Hugone de Paganis, Geofrido Audomaropolitano, aliiſque ſeptem viris nobilibus Gallis inſtitutus, qui ſimul omnes ſibi conjunctis opinionibus animiſque propoſuerunt, ut religioſam & militarem ſocietatem ſtatuerent, quæ in id incumberet, ut fideles qui ad Terram ſanctam ſe conferebant, ad Palæſtinam ſcilicet, ab infidelium inſultibus & crudelitatibus tueretur. Ergo hi novem equites caſtitatis & obedientiæ votum apud Patriarcham Arnulphum, aut Gormundum ediderunt; hi enim Latini Patriarchæ Jeroſolymitanam Sedem an. 1118. tenuerunt, Gormundo qui natione Gallus erat, ſuffecto in Arnulphi locum, qui hoc ipſo anno vivere deſiit. Strenui viri nobiles eam quoque obſtrinxere fidem ſua ſe bona ac vitam ipſam, ut Terræ ſanctæ peregrinis ſervitio & præſidio forent, profuturos. Eorum zelo permotus Balduinus Rex II. iis domum Jeroſolymis prope Templum donavit, a quo *Templarii* dicti fuere. Trecenſe in Campania Concilium, ſub Honorii Papæ II. pontificatu, menſe Januario an. 1128. celebratum iis regulam præbuit, quam a S. Bernardo, Claravallenſi Abbate, uno e Trecenſis Concilii membris exaratam Stephanus Carnutenſis, Jeroſolymitanus Patriarcha approbavit, & Honorius ſummus Pontifex confirmavit. Tum vero Templarii candidam, longam, & ad humum uſque protractam veſtem ſumpſerunt, eoſque Eugenius Papa III. an. 1146. rubram ſuper pallio crucem geſtare juſſit. Eorum regula fert, inter cætera, ut quotidie divinum, quam late patet, officium audiant, quique ei intereſſe non poterunt, pro matutino tredecies, pro quaque parva hora ſepties, & pro veſperis novies dominicam orationem recitent. Debent in communi triclinio cibum ſumere, uno ut plurimum ferculo contenti eſſe, ibidem menſæ lecturam ſilentes audire, non niſi ter in hebdomada carne uti, poſt prandium ad Eccleſiam pergere gratias acturi, ſuis e panibus decimum quemque diebus ſingulis in eleemoſynam erogare, poſt completorium ſilentium ſervare; ſinguli tres tantum equos unumque ſcutarium habere poterant, nec iis vel ad avium venationem ire licebat. Initio ſtatim in eos beneficia certatim Reges, Epiſcopi, Proceres contulerunt; at iidem brevi temporis ſpatio immenſas divitias adepti ſunt, quæ eorum excidio cauſam præbuerunt, inductis inter eos luxu, voluptate, faſtu, ſuperbia, animi elatione, independentia, dominatione, innumeriſque depravationibus, quæ in eos acria plurium Conciliorum ſtatuta traxerunt, & Viennenſe impulerunt, ut an. 1311. eos omnino ſupprimeret, funditusque deleret.

Fratrum autem & Coepiſcoporum noſtrorum vehementi conqueſtione comperimus, quod fratres Templi & Hoſpitalis, alii quoque religioſæ profeſſionis, indulta ſibi ab apoſtolica Sede excedentes privilegia, contra epiſcopalem auctoritatem multa præſumunt, quæ & ſcandalum generant in populo Dei, & grave pariunt periculum animarum. Proponunt enim, quod Eccleſias recipiant de manibus laicorum, excommunicatos & interdictos ad eccleſiaſtica ſacramenta & ſepulturam admittant, in Eccleſiis ſuis præter eorum conſcientiam & inſtituant & amoveant Sacerdotes .... Eccleſias ſane & decimas de manu laicorum, ſine conſenſu Epiſcoporum, tam illos, quam quoſcunque alios religioſos recipere prohibemus ..., excommunicatos, & nominatim interdictos tam ab illis quam ab omnibus aliis, juxta Epiſcoporum ſententiam ſtatuimus evitandos. In Eccleſiis ſuis quæ ad eos pleno jure non pertinent, inſtituendos presbyteros Epiſcopis præſentent, ut eis quidem de plebis cura reſpondeant, ipſis vero pro rebus temporalibus rationem exhibeant competentem; inſtitutos autem, Epiſcopis inconſultis non audeant removere. Si vero Templarii, ſive Hoſpitalarii ad eccleſiaſticum interdictam (ad Eccleſiam interdictam) venerint; non niſi ſemel in anno ad eccleſiaſticum admittantur officium, nec tunc ibi corpora ſepeliant defunctorum. (III. Lateranenſe generale Concilium, an. 1179. cap. 9.)

Sane intelligimus, quod Templarii, & alii religioſi, privilegiis exemptionis gaudentes, de regno Franciæ, hoſpites ſuos qui dati ordinum eorum ſeu oblati dicuntur, vel qui aliquem cenſum, etiam modicum eis ſolvunt, per ſe, ac conſervatores a Sede apoſtolica deputatos, privilegiorum prætextu defendendi ne cum delinquunt, a ſuis ordinariis eccleſiaſticis, ſicut alii laici, pro furtis videlicet, adulteriis & aliis criminibus, quorum ad ordinarios ipſos ſpectare noſcitur correctio, puniantur. Capellas autem & oratoria ſine conſenſu & auctoritate diœceſanorum conſtruunt; nec non & interdicti & ſuſpenſionis ſententias quas ordinarii proferunt in loca & perſonas, ſibi ſubjecta, damnabiliter contemnentes faciunt in locis eiſdem, capellis & oratoriis, divina renitente juſtitia, celebrari; quamquam, quod hoc ipſis liceat, apoſtolicum privilegium, aut indulgentiam non oſtendant .... Volentes itaque talium præſumptionibus, congruis, pro ut noſtra incumbit ſollicitudini, remediis obviare, apoſtolica auctoritate, de conſilio fratrum noſtrorum, ſtatuimus, quod ſi hoſpites, vel homines qui dati dicuntur vel oblati, vel qui præfatis exemptis aliquem ſolvunt cenſum, ſi non ſe omnino iiſdem exemptis reddiderint, ſicut in proprietatibus ſuis omnino duxerint remanendum, propter hoc ab Epiſcoporum ſuorum ſententia nullatenus eximantur; ſed poteſtatem in eos ipſi Epiſcopi, ſicut in alios ſuos parochianos, exerceant, cum pro ſuis exceſſibus fuerint corrigendi; nec ob hoc, exemptorum ipſorum conſervatores quidquam contra Epiſcopos valeant attentare. Oratoria vero vel capellas in locis non exemptis, ſine diœceſanorum locorum licentia, iidem exempti conſtruere non præſumant; nec in ſic conſtructis, neque in locis non exemptis, cum ab ordinariis fuerint interdicta, celebrent, vel faciant celebrari divina. Quod ſi talia præſumpſerint, per locorum ipſorum ordinarios compeſcantur; & ſi quas, propter hoc, exemptorum ipſorum conſervatores ſententias in contrarium protulerint, illas penitus revocamus. (Concil. Senonenſe, an. 1269. cap. 6.)

Dudum ſiquidem ordinem domus militiæ Templi Jeroſolymitani, propter magiſtrum & fratres, cæteraſque perſonas dicti ordinis, in quibuslibet mundi partibus conſiſtentes, variis & diverſis non tam nefandis, quam infandis (proh dolor!) errorum & ſcelerum obſcœnitatibus, pravitatibus, maculis & labe reſperſos, quæ propter triſtem & ſpurcidam eorum memoriam præſentibus ſubticemus, ejuſque ordinis ſtatum, habitum, atque nomen, non ſine cordis amaritudine & dolore, ſacro approbante Concilio, non per modum diffinitivæ ſententiæ, cum eam ſuper hoc ſecundum inquiſitiones, & proceſſus ſuper his habitos, non poſſemus ferre de jure; ſed per viam proviſionis ſeu ordinationis apoſtolicæ, irrefragabili & perpetuo valitura ſuſtulimus ſanctione, ipſum prohibitioni perpetuæ ſupponentes, diſtrictius inhibendo, ne quis dictum ordinem de cætero intrare, vel ejus habitum ſuſcipere, vel portare, aut pro Templario ſe gerere præſumeret; quod ſi quis contra faceret, excommunicationis incurreret ſententiam ipſo facto; univerſa etiam bona ordinis prælibati apoſtolicæ Sedis ordinationi & diſpoſitioni, auctoritate apoſtolica, duximus reſervanda. (Clemens V. in generali Viennenſi Concilio, an. 1311.)

Sententia hæc, licet ſolum proviſionis in modum edita, omnem peremptorii ſeu definitivi decreti effectum ſortita eſt; & inſcrutabile eventum hoc ſcindit adhuc animos, ac diu ſcindet. Illud alii Regis Philippi pulcri in Templarios odio & acerbitati, & Clementis Papæ V. avaritiæ tribuunt. Alii perſuaſum habent Templariorum ordinem reipſa omnium execrationum reum fuiſſe, de quibus in omnibus chriſtiani orbis regnis accuſatus fuit, quæque extremam perniciem ei attulerunt. Alii denique mediam ſibi viam ineundam putant, ajentes non totum quidem ordinem horrendis quæ ei imputata, flagitiis obnoxium, ſed ejus aliqua ſolum membra eorumdem ſcelerum ſaltem ex parte patratorum convicta fuiſſe. Inter recentiores qui hiſtoriæ caput hoc pertractarunt, videri poteſt Abbas Vellius, in Tomo VII. ſuæ Galliarum Hiſtoriæ, p. 424. & ſequentibus.

TEMPLUM, domus Dei, ædificium divino cultui conſecratum. *Quære* ECCLESIA.

TESTAMENTUM. Teſtamentum, ita dictum, quia teſtatoris voluntatem teſtatur, eſt actus quo quiſpiam ſuam ultimam voluntatem quoad ſuorum bonorum diſpoſitionem declaret. Teſtamentum porro non obtinet effectum ſuum niſi poſt teſtatoris mortem, qui ad extremum uſque ſuæ vitæ momentum ſemper illud revocare poteſt. Teſtandi facultas, ad ſubſtantiam quaſique

ſique fundam quod ettinet, eſt juris gentium; et ſuper teſtamentorum forma & conditionibus conſtitationes ad civile jus pertinent, & in aliis quidem regionibus aliæ ſunt.

Defunctorum ultimes voluntates ea Romani obſervantia proſequebantar, ut tamquam falſarios & ſacrilegos eos ſpectarent, qui teſtamenta ante taſtatoram mortem aperuiſſent, eademque, quo tutias ſervarentar, in templis & apud Sacardotes deponerent, qai ea cuſtodiebant.

Vigebat olim & apud Chriſtianos uſus, ut Epiſcopis ſua teſtamenta concrederent: uſuſque hic, ut vero ſimile fit, juri Epiſcopie tribuendo locum præbuit, quod iidam longo temporis ſpatio retinuerunt, ut nempe teſtamenta execationi mandanda curarent, ac de omnibus quæ ad hauc rem referrentur, cauſis cognoſcerent, abſque ullo eccleſiaſticarum & civiliam ſeu profanarum cauſarum diſcrimine. Inſtitute arat juriſprudentia hæc jam inde a decimo ſecundo ſæculo, ut ax Gregorii IX. decretalibus conſtat (In cap. 16. & 28. *de Teſtamentis*), quæ ſummorum Pontificam Innocentii III. & Alexandri III. ſuper teſtamentariis cauſis reſponſa & reſolutiones continent. Occurrunt in Conciliis, ſuper teſtamentorum negotio, canones plures quorum aliqui nec inter ſe conſentiunt, nec noſtræ hujus temporis juriſprudentiæ, ac ne juſtitiæ quidem & veræ ſolidæque pietati congruunt, quod enimadvertendum proponere aggredimur.

Ut Epiſcopus cuiſionem teſtamentorum non ſuſcipiat. (Concilium Carthaginenſe, an. 398. can. 18.)

Perſpicaum eſt hunc canonem conciliari non poſſe cum eo qui ſequitur, cum decimo nono ſcilicet Partis IV. Pariſienſis Concilii, an. 1212. habiti canone, qui demandat Epiſcopis perficiendi curam, ut teſtamenta executioni dentar: *Statuimus etiam, ut legitima teſtamenta morientium, & voluntates ultimæ defunctorum nullo modo ſuſtineant infirmari (Archiepiſcopi & Epiſcopi.)*

Univerſi fideles in infirmitate poſiti, confeſſore ſuo, & vicinis adſtantibus, cum debita ſolemnitate teſtamentum condant; bona ſua mobilia .... in tres partes dividant, unam liberis, alteram uxori legitimæ, tertiam propriis exſequiis relinquentes. (Concilium Caſtellenſe, an. 1172. cap. 6.)

Statuimus, quod de portione quæ defunctum contingit, Eccleſia jus percipiat conſuetum. (Concilium Lembethanum, an. 1261. tit. *de Teſtamenta conjugata, ſive ſoluta.*)

Religionis hoſtes avide arripiunt hos canones, aliosque perpaucos qui fideles morientes adigunt, ut legaeam aliquod clero relinquant, aut mendant, ut eorum bona, qui nullo edito teſtamento moriuntur, in cauſes pias ab Epiſcopis impendantur. Pronuntiaretur, ſiquidem iis aures præbeantur, Eccleſiam univerſam his acquirendi rationibus auctoritatem tribuere, & omnia bona quæ attamnum poſſidet, ex hujuſmodi ſontibus ad eam deveniſſe; ex quo inferunt eorumdem nec dominium, nec proprietatem penes eam eſſe; at nihil fallium, injuſtum, abſurdum magis quam eorum quoad hanc rem ratiocinandi & procedendi ratio.

Nos quidem haud ægre fatebimur canones qui morientes fideles jubent ſuorum bonorum partem clero largiri, aut qui omnia eorum bona qui inteſtati decedunt, piis cauſis adjudicant, nec juſtitiæ, nec veræ ſolidæque pietati conſentaneos eſſe. Verum aſſerimus propugnamuſque hos canones pauciſſimos eſſe, & ex majorum noſtrorum inſcitia ac ſimplicitate prodiiſſe; eos aliquibus tantam particularibus Conciliis tribui poſſe, nullo autem modo Eccleſiæ univerſe quæ ſuis miniſtris privatæ utilitatis oblivionem nunquam non commendavit; eoſdam deniqua ax diametro oppont innameris aliis canonibus qui ipſam avaritiæ, prope dixerim, umbram, leviſſimam quamque cupiditatis ſuſpicionem acriter eccleſiaſticis interdixerunt, quique iiſdem graviter prohibuerunt, ne fideles ſpoliarent, ut ſemetipſos locupletarent. Horum nos hoc loco duos tantum treſve e millibus afferemus, quia cæteri in omnibus hujus Operis partibus diſſeminati ſunt, quique e nobis mox proferentur, e poſterioribus Conciliis ſæpenumero repetiti fuere.

Imputatur quibuſdam fratribus, eo quod, avaritia cauſa, hominibus perſuadeant, ut abrenuntiantes ſæculo res ſuas Eccleſiæ conferant; quod penitus ab omnium mentibus eradicandum eſt. Animarum quippe ſalutem inquirere Sacerdos, non lucrum terrenum, debet; quoniam fideles ad res ſuas dandas non ſunt cogendi, neque circumveniendi. Oblatio namque ſpontanea eſſe debet .... Eccleſia vero ſancta non ſolum fideles ſpoliare non debet, quin potius inopibus opem ferre; ut debiles, pauperes, viduæ, orphani, & cæteri neceſſitatem patientes, a ſancta Eccleſia, ut pote a pia matre, & omnium gubernatrice, ſubſidium accipiant. (Concilium Cabillonenſe, an. 813. can. 6.)

Conſtitutis ſane facte iſto conventus, ut Epiſcopi, ſive Abbates qui non in fructum animarum, ſed in avaritiam & turpe lucrum inhiantes, quoslibet homines illectos tonſuerunt, & res eorum tali perſuaſione non ſolum acceperunt, ſed potius ſubripuerunt, pænitentiæ canonicæ, ſi veregniari, ut pote turpis lucri ſectatores ſubjaceant.... Res namque quæ ab illectis & negligentibus datæ, ab avaris & cupidis non ſolum accepta, ſed rapte noſcuntur, hæredibus reddantur, qui dementia parentum, & avaritia inſontorum, exhæredati eſſe noſcuntur. (Can. 7.)

Oportet etiam, ut, ſi quando Sacerdotes fruges, *vel* quoſdam *reditus terræ congregant & pretelant, non ideo hoc faciant, ut carius vendant, & theſauros congregent, ſed ut pauperibus, tempore neceſſitatis, ſubveniant.* (Can. 8.)

Hæc mens, hoc votum Eccleſiæ, hæc ejus conſtans doctrine eſt, hæc ejuſdam perpetue communiſque traditio; quod ſane cenſores quoque qui ejus divitiis invidant, animadvertere debuiſſent. At non apud eos quærenda bona fides, ingenuitas, ſincaritas. Contenti frivolae oppoſitiones congerere, non verentur reſponſa dare, quæ eos confunderent. Vitium illud quod in ratione ſe prodit, qua hoc loco, ut alibi paſſim, ratiocinantur, eſt, a particulari ad generale concladere. Aliqua Concilia obſcura, admodum pauca, & quidem ignorantiæ ac ſimplicitatis ſæculis habita contenderunt morientes fideles adigere, ut ſuorum mobilium bonorum partem clero tribuerent; ergo omnia Concilia, nullo non tempore, eamdem obligationem fidelibus impoſuerunt; ergo Eccleſiæ univerſa exactiones has approbavit; ergo omnia bona quæ Eccleſia poſſidet in præſentia, ſunt male acquiſita bona, quorum proprietatem ipſa ſibi jure vindicare non poteſt, quæque ſine miſeratione reſtituere debet. Magiſne falſa & abſurda magis eſſe poteſt ratiocinandi ratio?

In commutationibus ultimarum voluntatum quæ non niſi ex juſta & neceſſaria cauſa fieri debent, Epiſcopi, tamquam delegati Sedis apoſtolicæ, ſummarie & extrajudicialiter cognoſcant, nihil in precibus, tacita veritate, vel ſuggeſta falſitate, fuiſſe narratum, priuſquam commutationes prædictæ exſecutioni demandentur. (Concilium Tridentinum, Seſſ. 12. cap. 6. *de Reform.*)

Licet ſupremæ defunctorum voluntati jura maxime faveant, eo tamen ſæpius eſt vel hæredum teſtamentiue curatorum avaritia, vel notariorum incuria, impieta ſive, ut quæ in pios uſus eroganda teſtamento fideles reliquerint, una fere cum ipſorum cadavere ſepulta videantur. Hoc, Epiſcopi, ne accidat, diligenter providebunt, & pins teſtantium voluntates ſedulo exequentur. (Concil. Toloſanum, an. 1590. cap. 15.)

Prælati, viſitando diœceſim, inquirant de piis defunctorum legatis; ſuper quibus ſimpliciter & de plano ordinent, ut executioni demandentur; quod ſi ambiguum aliquid ſit, aut præter naturam rei pio fundato, in teſtamento aut clauſula legati appoſitum, id auctoritate ſua interpretentur, explicent & moderentur Epiſcopi.

Executores teſtamentarii reddere debent rationem adminiſtrationis diœceſano, quem ut procuratorem animorum piarum vocare debent in diſtributionibus legatorum; alioquin tales diſtributiones nullo ſint; & ad eaſdem hæredes iterum tegantur. (Concilium Narbonenſe, an. 1609. cap. 23.)

Cum in officio charitatis illis primo teneamur obnexii, a quibus nos beneficium cognoſcimus accepiſſe; e contrario eccleſiaſtici quidam clerici, cum ab Eccleſiis ſuis multa bona perceperint, bona per Eccleſias acquiſita in alios uſus præſumunt transferre. Hoc igitur, quia & antiquis canonibus conſtat inhibitum, nos etiam nihilominus inhibemus. Indemnitati itaque Eccleſiarum providere volentes, ſive inteſtati deceſſerint, ſive aliis conferre voluerint, penes Eccleſias eadem bona præcipimus remanere. (Concilium generale Lateranenſe, an. 1179. cap. 15. *de Teſtamento Clericorum.*)

Clerici bona, maxime immobilia, & quæ per Eccleſiam ſunt adepti, ſive per modum teſtamenti, ſive alias non transferant ad conſanguineos; ſed relinquant ea Eccleſiæ a qua ſunt profecta. Sed intuitu Eleemoſynæ, pauperibus, & religioſis & piis locis, & illis qui ipſis ſervierunt, ſive conſanguinei ſint, ſive alii, aliqua, juxta ſervitii merita, de mobilibus dare poſſunt. (Concilium Colonienſe, an. 1300. cap. 5.)

Hic canonibus explicationem modumque adhibet præſens Gallicarum juriſprudentie, quæ ſtatuit, pro ut ſequitur.

Ut quiſpiam in Gallia teſtando ſit, haud ſatis eſt qualitates quas naturale humanumque jus in univerſum requirit, eidem ineſſe, cujuſmodi ſunt rationis & quorumdam ſenſuum fruitio, *ætas*, bonorumque proprie-

Digitized by Google

proprietas & liber uſus, ſuper quibus teſtari vult; in Galliæ præterea natus, aut ibidem per Principis patentes litteras in civitatem adoptatus ſit, oportet; ex quo illud conſequens fit extraneos qui regium collatæ civitatis diploma non obtinuerunt, eſſe teſtando impares, itemque furioſos, inſanos, imbecilles, prodigos auctoritate judicis interdictos, impuberes, ſurdos & mutos, eos qui civiliter mortui ſunt, filios-familias in ſcripti juris provinciis quæ patriam poteſtatem ſervarunt, niſi forte cum iis peculium in foro, aut bello, aut ſaltem belli occaſione acquiſitum ſuppetit. In his ipſis ſcripti juris provinciis teſtamentum ſemper fit cum hæredis inſtitutione, hoc eſt, nominatione ſucceſſoris in omnia teſtatoris jura, ſub teſtamenti nullitatis pœna. In conſuetudinariis regionibus univerſalis legatarii inſtitutio locum tenet inſtitutionis hæredis.

Articulus 31. conſtitutionis an. 1539. omnes, ſeu inter vivos, ſeu teſtamentarias diſpoſitiones, quas donator, aut teſtator in ſuorum tutorum, curatorum, cuſtodum, præſidum, aliorumque adminiſtratorum emolumentum & utilitatem ediderint, nullas declarat. In eumdem numerum referendi, quicunque aliquod in donatores imperium habent, aut habere cenſentur, ut magiſtri quoad diſcipulos, medici, chirurgi & pharmacopolæ quoad ſuos ægrotantes, carcerarii & carcerum actuarii quoad eos qui in eorum carceribus detinentur, monaſteria quoad eos qui ibidem profeſſionem emittunt, confeſſarii & animarum moderatores quoad eos qui eorum moderationi ſubſunt, &c. Patres qui ſuorum filiorum tutores ſunt, itemque tutores honorarii ab hac regula excepti ſunt.

E Galliæ uſu, nihil communitatibus legari poteſt, quæ per Regis patentes litteras inſtitutæ non ſunt, & monaſteria, quamvis harum patentium litterarum vi inſtituta ſint, ab iis legata recipere nequeunt, qui, probationis tempore, de ſuis bonis ſtatuere volunt. Ex Gallicano conſuetudinario jure, nec notario, nec parocho, nec vicario qui teſtamentum receperunt, ac ne teſtibus quidem qui ſubſcripſerunt, quicquam legari poteſt.

In Pariſienſi conſuetudine, vir & conjux nihil ſibi mutuo per teſtamentum donare poſſunt. In eadem conſuetudine, ſtatuere nemo poteſt de ſuis mobilibus acquiſitiſque bonis niſi poſt viginti completos ætatis annos, aut de quinta eorum parte, quorum proprietate gaudet, niſi poſt ætatis annos viginti quinque; & cum teſtator nec mobilia nec acquiſita bona poſſidet, ſtatuere de propriis poteſt, poſtquam viceſimum ætatis annum explevit. Hujus conſuetudinis articulus 294. ita definit. Si tamen teſtator ultra quintam propriorum bonorum partem ſtatuerit, ejus teſtamentum non proinde nullum eſt; tantummodo ad eam quintam partem redigitur. In ſcripti juris regionibus, ſtatui licet per teſtamentum de bonis ad teſtatorem pertinentibus, quæcunque tandem eorum natura ſit; at in conſuetudinariis regionibus de propriorum bonorum quinta ſolum parte ſtatui licet. Ad mobilia quod attinet, de his quidem pro cujuſque voluntate ſtatui Galliæ conſuetudines ſinunt; eamdemque facultatem concedunt quoad immobilia quæ ſuus cuique labor & œconomia comparavit, & quoad immobilia generatim omnia, quæ ſuo quiſque nomine ſibi acquiſivit. (De Ferriere, *Dictionar. Juris & Praxis*, verb. *Teſtamentum*, Tom. II. p. 1026.)

Ut teſtamentum validum ſit, non ſufficit teſtatorem teſtandi, eumque in cujus favorem teſtatur, recipiendi capacem eſſe; neceſſe etiam eſt, ut actus qui teſtamentum continet, externa forma ea ſit, quam locorum in quibus editur, leges aut conſuetudines, atque ipſa teſtamenti ſpecies requirunt. Sunt conſuetudines quæ poſtulent, ut unus notarius, coram teſtibus tribus, aut Parochus, ſeu ſæcularis ſeu regularis, coram teſtibus iiſdem tribus, teſtamenta recipiant. Aliæ vero conſuetudines teſtamenta recepta volunt a duobus notariis, vel a parocho, unoque notario, vel ab uno notario & duobus teſtibus: „ hi porro teſtes ſint idonei, ſuf„ficientes, mares, natique viginti completos annos, „ & non legatarii. “

Ex articulo 63. Bleſenſis Edicti, indefinita Parochis auctoritas, ut teſtamenta reciperent, ſuppetebat; at ex articulo 25. novæ ſanctionis menſis Auguſti an. 1735. de teſtamentis, hæc iidem recipere nequeunt niſi ſuis in parœciis, & in regionibus tantum, in quibus conſuetudines, ut Pariſienſis, expreſſis verbis hanc iis auctoritatem tribuit. (Art. 289. Per eumdem articulum 25. ſanctionis an. 1735. poſſunt Parochi teſtamenta recipere, ſecum accitis teſtibus duobus tantum; quod etiam in conſuetudinibus quæ, ut Pariſienſis, tres cum Parocho teſtes requirunt, locum habere debet. *Ibid.*

Ex articulo 27. Aurelianenſis conſtitutionis, itemque ex articulo 63. conſtitutionis Bleſenſis, Parochi recipere non poſſunt teſtamenta, in quibus aliquid iis donatum aut legatum eſſet; teſtamentum, in hac facti ſpecie, nullum eſſet ex omni parte; poſſunt tamen teſtamenta recipere, quæ ad pia opera, legata continent, dummodo legata hæc non in eorum ſuorumve conſanguineorum favorem ſint. Poſſunt etiam recipere teſtamenta in ſuæ ipſorum Eccleſiæ favorem edita, quamvis e legatorum fructibus, Parochorum titulo, emolumentum percipiant. (Areſtum diei 3. Maji an. 1654. Ricardus, *de Donationibus*, Part. I. n. 1554. & 1555.) Docet idem auctor ſæculares presbyteros, ab Archidiacono, vel a magno Vicario ad parœciarum ſervitium præpoſitos poſſe & ipſos in parœciis quibus deſerviunt, teſtamenta recipere; quod, potiore ratione, perinde ſe habet, cum eos Epiſcopus parochiali ſervitio præfecit; quemadmodum conſtitutionis an. 1736. articulus 25. enuntiat.

Ex Pariſienſis conſuetudinis articulis 289. & 290. & ex aliis conſuetudinibus pluribus quæ ante novam de teſtamentis ſanctionem commune jus hoc in capite conficiebant, Vicarii quorum vicariatus litteræ in acta relatæ erant, teſtamenta recipere poterant; at memoratæ ſanctionis articulus 25. definit, teſtamenta vel alias ultimas diſpoſitiones nec a Vicariis, nec ab aliis quibuſvis eccleſiaſticis recipi poſſe; quod excludit omnes alios quam Parochos in titulum, & presbyteros ſæculares ad parœciarum ſervitium præpoſitos. Religioſi tamen parœciarum ſervitio præfecti, quamvis teſtamenta recipere in parœciis quibus deſerviunt, non poſſint, in hoſpitalibus poſſunt, quia idem articulus exceptionem continet quoad hoſpitalia, ad quorum uſum nihil innovandum propoſitum habet quoad eos qui ibidem teſtamenta, aliaſve diſpoſitiones, mortis cauſa, recipere poſſunt. Per ejuſdem ſanctionis articulum 33. Sacerdotes, tam ſæculares, quam regulares qui, peſte graſſante, ſacramenta adminiſtrant, teſtamenta, peſtis tempore, recipere poſſunt.

Ex articulo 26. ſanctionis an. 1735. Parochi & deſervientes debebunt, ſtatim a teſtatoris morte, niſi prius fecerint, teſtamentum, aliamve ultimam diſpoſitionem, quæ receperint, apud loci notarium ſeu tabellionem, ac ſi nullus ibidem ſit, apud propiorem regium notarium deponere, intra prætoris aut ſeneſcalli ditionem, in qua parœcia ſita eſt, quin iidem Parochi aut deſervientes ullam ſuper expeditionem tradere poſſint, in pœnam nullitatis ejuſdem expeditionis, damnique & lucri notariorum ſeu tabellionum, partiumque quarum intereſſe poſſet, quæque de injuria ſibi illata conqueri poſſent.

Canones qui teſtari, aut donare, mortis cauſa, beneficiarios vetant, non ſervantur in Gallia, niſi quoad regulares; ac beneficiarii ſæculares teſtari poſſunt; quod ſi inteſtati deceſſerint, ad propiores conſanguineos pertinet eorum ſucceſſio, quin id excipiatur, quod hi beneficiarii per beneficia ipſa acquiſierunt; at hæc juriſprudentia quæ non alia de cauſa inſtituta eſt, quam ut lites impediantur, & quia vix fieri fere poteſt, ut eccleſiaſtica bona a patrimonialibus diſcernantur, quoad externum quidem forum locum habet, quoad internum autem conſcientiæ forum non item; ut proinde beneficiarii non minus apud Deum teneantur pauperibus ſeu Eccleſiæ bona tribuere quæ ab ea tenent: *Cum in officiis charitatis, ac pia remuneratione, primo loco illis teneamur, a quibus beneficium nos cognoſcimus recepiſſe; facile intelligunt omnes Eccleſiarum noſtrarum clerici & beneficiati, qui de Eccleſiæ ſtipendiis ac reditibus vivunt, ut de iis quæ ex juſta ſuarum rerum diſpenſatione ſuperſunt, in ſuprema voluntatis declaratione, non ex carnali affectione, ſed pro Eccleſiæ Dei utilitate diſponant. Licet enim, refrigeſcente charitate, & cupiditate ac cura carnis ſuccreſcente, paullatim irrepſiſſe videatur, ut clerici etiam de acquiſitis per Eccleſiam teſtentur; attamen magno ſalutis periculo conjunctum eſt, ut mox ad tribunal Chriſti rapiendi, deque omnibus uſque ad extremum quadrantem rationem reddituri, carnem & ſanguinem Chriſto & ejus Eccleſiæ ac pauperibus præponant; magis vero ſecurum, voluntati & gloriæ divinæ, rationi & animarum ſaluti conſentaneum, ut, quæ ipſis ex patrimonio Chriſti, & bonis eccleſiaſticis quorum procuratores, adminiſtratores ac diſpenſatores (dicuntur & ſunt), poſt honeſtam ipſorum ſuſtentationem ſuperſunt, ea in pios uſus convertant, ac in cælum præmittant, in theſauris cæleſtibus invenienda, & præſertim Eccleſiarum (quibus adſcripti ſunt) pauperum, aliarumque piarum cauſarum rationem habeant; ut dum forte conſanguineos ſuos ex bonis eccleſiaſticis temporaliter locupletare contendunt, rectum charitatis & obligationis ordinem invertant, & ſibi aliiſque damnationem inquirant.*

(Syno-

(Synodus Oſnebrugenſis, an. 1628. Part. II. tit. 8. §. 1.)

Ad quæſtionem porro quod attinet, an teſtamentum ſolemnibus formis deſtitutum, quas, nullitatis indicta pœna, lex aut conſuetudo requirunt, vere in interno conſcientiæ foro, ut in externo, nullum ſit, ſine piarum aut profanarum cauſarum diſtinctione, credendum eſt in utroque foro nullum eſſe, ſaltem in Gallia, quia ejuſmodi eſt ejus regni juriſprudentia, quemadmodum ex conſtitutionis an. 1735. articulo 78. licet intelligi, qui his verbis conceptus eſt: „ Quæcunque per hanc „ ſanctionem ſuper teſtamentorum, codicillorum, alio- „ rumque ultimæ voluntatis actorum formæ, ſeu fun- „ do ſtatuta ſunt, executioni mandabuntur, etiamſi „ dictæ diſpoſitiones, cujuſcunque tandem generis fue- „ rint, ad cauſam piam referrentur."

Extera autem regna quod ſpectat, quibus non eadem juriſprudentia eſt, videtur ibidem quiſque poſſe ſententiam ſequi, quam theologorum præcipuorumque juriſconſultorum plerique, ut Carondas, Paponius, Menardus & Mornecius tuentur, qui nempe pia inter & profana legata diſtinguunt, eſſeruntque, tametſi teſtamentum neceſſariis conditionibus deſtitutum ſit, oportere tamen fieri legatis ſatis, quæ in eo continentur, propterea quod ejuſmodi legata non mere gratuitæ donationes cenſeri debent, ſed debita quæ juſtitiæ titulo ſolvenda ſunt, quorumque ſolutio ſæpe a confeſſariis mandata fuit. Conſuli poteſt Opus cui titulus: *Tractatus de Teſtamentis, Codicillis, Donationibus mortis cauſa, aliiſque diſpoſitionibus ultimæ voluntatis, ex principiis & deciſionibus Romani Juris, Sanctionibus, Conſuetudinibus & Effatis Regni, tam quoad ſcripti, quam quoad conſuetudinarii juris regiones, & Arreſtorum Juriſprudentia;* auctore D. Joanne Baptiſta Furgolio, advocato in Toloſano Parlamento. Pariſiis, in Palatio, apud Joannem de Nulli, an. 1745.

TESTES SYNODALES. Vocantur *ſynodales teſtes* eccleſiaſtici merito & virtute præſtantes, quos ſuis in Synodis deſignent Epiſcopi, ut ſtatutorum quæ in iis edita fuere, quodammodo cuſtodes & zelatores, ſeu ſolliciti fautores ſint. Eorum officium eſt diœceſeos viſitationem peragere, ut videant, an reapſe ſtatuta quæ diximus, ibidem ſerventur; & quæ perſpexerint, in proxima Synodo ad Epiſcopum deferant.

Sunt auctores qui ſynodalium teſtium originem referant ad viſitatorum inſtitutionem, qui *periodeutæ* in quinquageſimo ſeptimo Laodiceni Concilii canone nuncupantur, & latine *circuitores* dicuntur. At viſitatores de quibus in eo canone ſermo eſt, juriſdictionem exercebant, edebantque mandata Epiſcopi nomine, cum ſynodales teſtes nulla prorſus juriſdictione polleant, nec niſi puri putique delatores ſint. Non altius ergo Synodales teſtes quam ad medium ſæculum nonum aſſurgunt. Eorum veſtigia cernuntur in Tomo primo, pag. 716. Operum Hincmari, Remenſis Archiepiſcopi, qui ea ætate vivebat; & Regino, Prumienſis Abbas qui eodem ſæculo labente florebat (*Lib. 2. de Eccleſ. Diſc. cap. 2.*) diſertis verbis ait oportere, ut Epiſcopus graves & prudentes viros ſeptem, in unaquaque parœcia, ſynodales teſtes eligat, & jurisjurandi religione adiget, ut ad eum deferant, quicquid delatione dignum comperetint. De ſynodalibus teſtibus hæc ſubdimus ex Conciliis.

Sacro approbante Concilio, ordinamus, ut omnes & ſinguli noſtri ſuffraganei, in proximis ipſorum ſynodis, prout & nos in noſtra proxima ſynodo Salisburgenſi ordinabimus, ſub pœna ſuſpenſionis a pontificali officio, ſtudeant perſonas idoneas, probas videlicet & honeſtas, in teſtes publicos, ſive ſynodales ordinare, qui per totum annum ſimpliciter, & de plano, abſque ulla juriſdictione, ſollicite inveſtigent, quæ correctione & reformatione ſint digna, & ea fideliter referant ad provincialia Concilia, aut ſynodum epiſcopalem, ut correctione digna, animadverſione congrua puniantur. (Concilium Salisburgenſe, an. 1420. cap. 2.)

Ut teſtium ſynodalium munus, ſicubi intermiſſum eſt, reſtituatur, atque non nomine ſolum, ſed certis officii partibus recte per eos geratur, quibus in ſynodo, vel provinciali, vel diœceſana committetur; hæc de illis, eorumque officio ſtatuimus.

Primo viri eccleſiaſtici ætate moribuſque graves, prudentes, ac virtutum chriſtianarum ſtudioſi, & ſpiritualis vitæ amantes, in Concilio provinciali metropolitano ex unaquaque diœceſi duo ſaltem, in ſynodo diœceſana ab Epiſcopo e diœceſi ſua ſeptem plureſve, pro ut expedire viderit, teſtes ſynodales deligantur.

Qui a metropolitano delecti & nominati ſunt in eodem provinciali Concilio, qui ab Epiſcopo in ipſa diœceſana ſynodo, jurati, allatis Sanctorum pignoribus, ſancte ſpondeant, ex formula verborum infra præſcripta, muneris ſui partes infra conſtitutas ſe executuros eſſe.

Ego N. teſtis ſynodalis a Reverendiſſimo Epiſcopo nominatus promitto, ſpondeo, & juro, quod amodo in antea, quidquid novi, aut audivi, aut poſtmodum inquiſiturus ſum, quod contra voluntatem Dei, & rectam chriſtianitatem, in diœceſi, vel regione mihi commiſſa factum ſit, vel futurum erit, ſi in diebus meis evenerit, tantum ut ad meam cognitionem, quocunque modo, ſi ſcivero, aut indicatum fuerit mihi, ſynodalem cauſam eſſe, & ad miniſterium Reverendiſſimi Epiſcopi pertinere, quod ego nec propter timorem, nec propter præmium, nec propter parentelam ullatenus celabo Reverendiſſimo Epiſcopo, aut ejus Miſſo, cui hoc inquirere juſſerit, quandocumque ex hoc me interrogaverit; ſic me Deus adjuvet, & hæc Sanctorum reliquiæ.

Jurati teſtes hoc perpetuo meminerint, ſe non amore, non odio, non invidia, non ſpe, non metu, non pœna, non præmio, non cognatione, non ulla denique re commoveri, aut impediri debere, quominus libere & integre munus ſuum, pro ratione infra præſcripta, præſtent.

Quo igitur tempore hoc munus geſſerint, perſonas diſcretas interrogando ſimpliciter & de plano, abſque ulla juriſdictione, ſollicite inveſtigent hæc quæ ſequuntur.

An Parochi, Canonici, & alii quicumque eccleſiaſtici homines, quos reſidere oportet, præſentes in Eccleſiis ſuis adſint, atque rurſus, ſi præſentes, in parochialibus, vel canonicalibus, clericalibuſque ædibus habitent.

An Parochi præterea, aliique animarum curatores ſollicite, ut debent, fidelium ſibi commiſſorum ſaluti invigilent.

An in ſacramentis ſancte adminiſtrandis, in verbi Dei prædicatione, in ſalutaribus monitis, in rudium & puerorum ad doctrinam chriſtianam inſtitutione, & in cæteris omnibus curæ parochialis officiis, diligenter muneris partes præſtent.

An reliqui, quicumque ſint, eccleſiaſtici ordinis homines, Eccleſiam, ſi quam obtinent, aut in qua dignitatem, vel canonicatum, vel capellam, vel eccleſiaſticum aliquod munus habeant, aut in qua adſcripti ſunt, oneribus ſatisfaciant, & præſcriptas ſibi functiones obeant.

An Eccleſia ſarta tecta ſint, an ornamentis, & ſupellectili eccleſiaſtica neceſſaria & congrua inſtructa; an in illis, aut earum cœmeteriis, aliiſve aliquid incultum ſit, quodque ſordibus obſoleſcat; aut aliquid a religioſo cultu & pietate alienum.

Videant item, an populus in via Domini ambulet, frequenſque adſit divinis officiis & ſacris Concionibus, & in Eccleſia pie religioſeque verſetur, atque dies feſtos colat.

An in populo ſacrilegi, blaſphemi, concubinarii, adulteri, inceſtuoſi, virginum raptores, aut excommunicati, aut hæreſis & magiæ ſuperſtitionumve nomine ſuſpecti ſint; an denique alio in eodem morum corruptela quæ correctionem emendationemve requirat. (IV. Mediolanenſe Concilium, an. 1576. Part. III. tit. 6. *de Teſtibus ſynodalibus.*)

Benedictus Papa XIV. (*De Synodo Diœceſana*, lib. IV. cap. 3.) poſt Piaſeccum, in *Praxi epiſcopali*, part. 2. cap. 2. *Monog.* animadvertit, cum ſynodales teſtes, cujuſmodi quidem eos eſſe oporteret, vix ac propemodum ne vix quidem inveniri poſſint, eorum proinde uſum fere ubique deſiiſſe. Ita archipresbyteri aut decani rurales ſuffecti ſunt.

TESTIS is eſt, qui de rebus quas vidit vel audiit, ad accuſati ſeu damnationem ſeu abſolutionem teſtimonium reddit. Extant in Conciliis canones bene multi qui teſtes ſpectant: *In teſtimonium adverſus Epiſcopum hæreticus nec admittatur; ſed nec unus ſolus fidelis; in ore enim duorum vel trium teſtium ſtabit omne verbum.* (Can. Apoſt. 74.)

Summopere admonendi ſunt comites & judices, ne viles & indignas perſonas coram ſe permittant ad teſtimonium accedere; quoniam multi ſunt, qui pejerare pro nihilo ducunt; in tantum ut pro unius diei ſatietate, aut pro quolibet parvo pretio, ad juramentum conduci poſſint, animaſque ſuas perjurio perdere minime formident. (Concilium Turonenſe, an. 813. can. 33.)

Cauſarum & litium diſpendioſa protractio quæ plerumque per falſorum teſtium dicta, & advocatorum malitiam procuratur, quatenus fieri poterit, juris eſt auxilio reſtringenda. Ideoque ſtatuimus, ut falſi teſtes, advocati, mediatores, & aliter eos inducentes ad falſa teſtimonia perhibenda, ipſo facto ſententiam excommunicationis incurrant; a qua, niſi poſtquam iis ſatisfecerint, quibus damnum per depoſitiones & inductiones hujuſmodi illata ſunt, nullatenus abſolvantur. (Concilium Valdoletanum, ſeu Valliſoletanum, an. 1322. cap. 5. *de Teſtibus.*)

Teſtes in cauſa criminali ad informationem, vel indicia, ſeu alias in cauſa principali contra Epiſcopum, niſi

tento-

Digitized by Google

ſtatuſſet & bonæ converſationis, exiſtimationis & famæ fuerint, non recipiantur; & ſi odio, temeritate, aut cupiditate aliquid depoſuerint, gravibus pœnis mulctentur. (Concilium Tridentinum, Seſſ. XIII. *de Reformat.* cap. 7.)

Cupiens hæc Synodus effrenatam eorum audaciam reprimere, qui cum teſtes producuntur, in judiciis eccleſiaſticis hujus provinciæ, non ſine gravi Dei omnipotentis offenſa, ac juſtitiæ contemptu, ſuarumque animarum detrimento, & litigatorum præjudicio, falſum dicunt teſtimonium; ſtatuit ac præcipit, ut ſi quis eorum quocumque ex officialibus, judicibus, aut aliis miniſtris, perjurii reatum commiſerit, ſi clericus, quod abſit, fuerit de perjurio convictus, ſolvere parti compellatur, in cujus damnum hoc crimen admiſit, ut omne quod ob tacitam veritatem, vel expreſſam falſitatem, in præjudicium & detrimentum dictæ partis ceſſerit; ac propterea condemnetur in medietate fructuum unius anni præbendæ ſeu beneficii ab eodem obtenti, & etiam in medietate fructuum omnium quos percipit, toto eo tempore, quo in perjurio perſeveraverit .... ac ſi perjurus ſæcularis ſit, ſatisfacere parti cui perjurio nocuit, compellatur. (Concilium Mexicanum, an. 1585. lib. II. tit. 5. §. 9.)

Si res non aliter ſpectentur, quam prout ſe habent ipſæ per ſe, omnes utriuſque ſexus perſonæ teſtes eſſe, & apud judicem vocari poſſunt, ut ſuper re quæ ad ejus tribunal delata eſt, quod ſciunt, declarent. Sed quia teſtes poſſunt eſſe defectibus obnoxii, aut criminum rei, quæ impediant, ne eorum teſtimonium recipiatur: diſtinguuntur proinde teſtes integri; omnique exceptione majores, ſeu irreprehenſibiles in quibus nihil eſt, ob quod eorum teſtimonium rejiciatur, & teſtes exceptione laborantes, ſeu reprehenſibiles qui rejici merentur ob crimina, vel defectum qui fundamentum eſt vel in ipſa natura rei, cujuſmodi eſt rationis defectus; vel in juris diſpoſitione, cujuſmodi eſt infamia quæ ex arte derivatur, quam aliquis profitetur, quamque jus infamem declarat. Quamobrem pueri & inſani teſtes eſſe non poſſunt, itemque qui a judice damnati fuere, quorumve, quæ comœdorum eſt, profeſſio tamquam infamis ſpectatur. Idem de iis dicendum, qui pecuniam, ut teſtimonium ferrent, accepiſſe, aut factis affici quæ probari lubet, aut perſonis favere, quas ejuſmodi facta ſpectant, convicti ſunt. Hac poſtrema de cauſa non recipitur eorum teſtimonium, qui perſonis quarum res agitur, conſanguinitate aut affinitate devincti ſunt in prohibito gradu qui, tam apud eccleſiaſticum quam apud ſæculare forum, in civili quidem negotio, quartus eſt; in hoc enim rerum genere, conſanguinei vel affines ad quartum gradum uſque nec pro nec contra propinquos ſuos recipiuntur, excepta facti ſpecie, in qua de ætate aut cognatione in matrimoniali re ſermo eſt. Ita ſtatuit articulus 2. tituli 22. ſanctionis an. 1667. atque ex articulo 5. tituli 6. ſanctionis an. 1670. infertur, quoad criminalia negotia, perinde eſſe.

Qui ab eo pendent, qui eorumdem teſtimonio uti vult, recuſationi ſubſunt; adeoque reſpuitur famulorum teſtimonium, niſi forte de factis agatur quæ intra domeſticos parietes contigerunt; horum quippe, præter eos, nemo prope alius notitiam habere poteſt. Horum teſtimonium in hac facti ſpecie recipitur neceſſitatis vi; qui proinde *teſtes neceſſarii* nuncupantur. De Ferriere, *Dictionarium Juris & Praxis*, Tom. II. *verb.* TESTES.

Qui accitus non fuit, aut accitus jusjurandum non præſtitit, ad deponendum in judicio admitti non debet, niſi forte ſit a judice interpellatus, ut ſuper peculiari facto deponat. At juridice accitus, aut interrogatus, ut quidpiam teſtatur, e veritate reſpondere tenetur; quod ſi diſſimulet, aut reſpondere renuat, damni reparationi ſubeſt, quod ex ejus ſilentio derivatur, juſtitia eum adigente, ut in veritatis favorem loquatur, & judici legitimam rem e juris ordine præcipienti pareat. Debet etiam ultro ſe ſiſtere qui in jus vocatus non eſt, cum id agitur, ut publicum malum impediatur, aut innocens liberetur, ſiquidem poteſt, quin grave ipſe damnum ſubeat. Falſos teſtes jus canonicum ad ſeptem annorum pœnitentiam, & civile jus ad mortem damnat.

In Gallia, eccleſiaſtici per temporalium bonorum obſignationem coguntur tam in civili, quam in criminali negotio tamquam teſtes deponere.

THEOLOGALIS. Inſignitur hoc nomine canonicus inſtitutus ad prædicandum docendumque theologiam canonicos in cathedrali aut collegiali capitulo. „Communis opinio eſt, inquit Redactor Monumentorum Cleri, antiquiora quæ nobis ſuperſunt, theologalium in Græca Eccleſia inſtitutionis veſtigia occurrere in

„Balſamonis Commentario ſuper decimo nono Concilii canone, quod appellatur in Trullo, quodque Conſtantinopoli, ſub ſeptimi ſæculi finem, in aula domus palatii Imperatoris habitum fuit. Balſamon qui duodecimo ſæculo ad finem vergente, Antiochenus Patriarcha erat, animadvertit, inter Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ dignitates, unam *Doctorem* dictam extitiſſe, cui ſedes in Eccleſia poſt Patriarcham erat, at non idem auctor ejus inſtitutionis tempus notavit. Ejuſdem veſtigia ſe alii nactos putant, jam inde a ſæculo tertio, in Hiſtoria Euſebii Cæſarienſis libro quinto, & in S. Hieronymi Tractatu *de Scriptoribus eccleſiaſticis*, cap. 36. 38. & 45. ubi perſpicitur in Alexandrina Eccleſia viros fuiſſe ab Epiſcopo deſignatos præpoſitoſque, ut ſacram Scripturam & res theologicas explicarent."

Per Meldenſis Concilii, an. 845. habiti canonem triceſimum quintum jubentur Epiſcopi doctum apud ſe inter eccleſiaſticos virum habere qui presbyteros adoceat; verum canonum primus, qui propius theologales afficiunt, eſt Lateranenſis quarti generalis Concilii, an. 1215. habiti undecimus, per quem theologi in omnibus metropolitanis Eccleſiis inſtitutio præcipitur: *Sane metropolitana Eccleſia theologum nihilominus habeat, qui Sacerdotes & alios in ſacra pagina doceat, & in his præſertim informet, quæ ad curam animarum ſpectare noſcuntur. Aſſignetur autem cuilibet magiſtrorum a capitulo unius præbendæ proventus, & pro theologo a metropolitano tantumdem; non propter hoc efficiatur canonicus, ſed tamdiu reditus ipſius percipiat, quamdiu perſtiterit in docendo.*

Perſpicuum fit, theologum de quo in hoc canone ſermo eſt, nec dignitatem, ac ne canonicum quidem metropolitanæ Eccleſiæ fuiſſe, ſolumque unius præbendæ fructum, dum docebat, percipere potuiſſe. Baſileenſe Concilium, an. 1438. longius progreſſum eſt, theologalem in canonicorum numerum referens, præbendam in beneficii titulum eidem efficiens, ſtatuenſque, ut ſuus ſingulis etiam cathedralibus Eccleſiis theologalis ſuppeteret: *Cum per generalis Concilii ſtatuta ſancte ordinatum exiſtat, quod qualibet Eccleſia metropolitana teneatur & debeat unum habere theologum, qui ſua doctrina & prædicationibus fructum ſalutis afferat; ordinat hæc ſancta Synodus, quod extendatur etiam hujuſmodi ordinatio ad Eccleſias cathedrales, taliter videlicet, quod quilibet collator ipſarum præbendarum teneatur & debeat canonicatum & præbendam, quamprimum facultas ſe obtulerit, & inveniri poterit, uni magiſtro licentiato, vel in theologia baccalaureo formato conferre, qui per decennium in univerſitate privilegiata ſtuduerit, & onus reſidentiæ, ac lecturæ & prædicationis ſubire voluerit; quique bis, aut ſemel ad minus per ſingulas hebdomadas, ceſſante legitimo impedimento, legere habeat. Et quoties ipſum in hujuſmodi lectura deficere contigerit, ad arbitrium capituli in ſubtractione diſtributionum totius hebdomadæ puniri poſſit; & ſi reſidentiam deſeruerit, de alio provideatur. Verumtamen, ut liberius ſtudio vacare poſſit, nihil perdat, cum abſens fuerit a divinis.* (Seſſ. 31. can. 3.)

Decretum hoc in Pragmaticam Sanctionem a Gallicarum Eccleſia editam, quæ ſub Carolo VII. in urbem Bituricenſem convenerat, in Concordatum inter Leonem X. & Franciſcum I. tit. 1. *de Præbend. Theolog.* in articulum 8. conſtitutionis Aurelianenſis, & 33. Bleſenſis.

Tridentina Synodus non modo decretum hoc inſtauravit confirmavitque, ſed ad collegiatas etiam Eccleſias protulit in locis fundatas, ubi frequens clerus adeſt: *Eadem ſacroſancta ſynodus, piis ſummorum Pontificum, & probatorum Conciliorum conſtitutionibus inhærens, eaſque amplectens, & illis adjiciens, ne cœleſtis ille ſacrorum librorum theſaurus quem Spiritus ſanctus ſumma liberalitate hominibus tradidit, neglectus jaceat, ſtatuit & decrevit, quod in illis Eccleſiis, in quibus præbenda, aut præſtimonium, ſive aliud quovis nomine nuncupatum ſtipendium pro lectoribus ſacræ theologiæ deputatum reperitur, Epiſcopi, Archiepiſcopi, Primates, & alii locorum ordinarii eos qui præbendam, aut præſtimonium, ſeu ſtipendium hujuſmodi obtinent, ipſius ſacræ Scripturæ expoſitionem & interpretationem, per ſe ipſos, ſi idonei fuerint, alioquin per idoneum ſubſtitutum, ab ipſis Epiſcopis, Archiepiſcopis, Primatibus, & aliis locorum ordinariis eligendum, etiam per ſubtractionem fructuum, cogant & compellant. De cætero vero præbenda, præſtimonium, aut ſtipendium hujuſmodi non niſi perſonis idoneis, & quæ per ſe ipſas id munus explicare poſſint, conferantur; & aliter facta proviſio nulla ſit & invalida. In Eccleſiis autem metropolitanis, vel cathedralibus, ſi civitas inſignis, vel populoſa, ac etiam collegiatis exiſtentibus in aliquo inſigni oppido, etiam nullius diœceſis, ſi ibi*

Digitized by Google

clerus numeroſus fuerit, ubi nulla præbenda, aut præſtimonium, ſeu ſtipendium hujuſmodi deputatum reperitur, præbenda, quomodocunque, præter quam ex cauſa reſignationis, primo vacatura, cui aliud onus incompatibile injunctum non ſit, ad eum uſum, ipſo facto, perpetuo conſtituta & deputata intelligatur. Hoc decretum receperunt provincialia Galliarum Concilia poſt Tridentinum celebrata; &, nominatim, Rotbomagenſe Concilium, an. 1581. habitum theologalis inſtitutionem in collegiatis Eccleſiis mandavit, in quibus adſunt præbendæ ſex; & Burdigalenſe, an. 1624. decem præbendarum numerum, ſecundum Bleſenſem ſanctionem, definiit. At in quæſtione eſt, an, præter cathedralis Eccleſiæ theologalem, etiam collegiatæ in Epiſcopali urbe ſitæ ſuum ſingulæ habere debeant. Is fere mos obtinet, ut in ejuſmodi collegiatis Eccleſiis nullus theologalis inſtituatur; alicubi tamen contra res habet, ut Lemovici & Petricorii.

Theologalium delectus & approbatio.

Super theologalium delectu & approbatione nihil ſtatuit Tridentina Synodus. Scribit Gonzalez in Hiſpaniarum cathedralibus & collegiatis Eccleſiis id moris vigere, ut theologales præbendæ per concurſum, etiamſi menſe Papæ reſerveto vacaverint, conferantur. In Gallia, theologalium, ut etiam aliarum præbendarum diſpoſitio patronis & collatoribus ſervata eſt; qui proinde theologales ſeligere poſſunt; at theologales ipſi ſine Epiſcopi approbatione & inſtitutione quæ auctoritatem tribuat, ſuo munere fungi nequeunt, quemadmodum quoad parœcias fieri conſuevit; ac ſi quæ ibidem diœceſes ſunt, quæ contrarium uſum ſequantur, abuſus eſt, qui, niſi ſuppoſito Epiſcopi, ſaltem tacito, conſenſu tolerari non poteſt. (Monum. Cleri, Tom. III. pag. 1144.)

Theologalium Qualitates.

Theologales poſſunt ipſi in Eccleſiis in quibus inſtituti ſunt, quin ulla magis peculiari facultate opus habeant, pro concione dicere; & alium in ſui locum ſufficere, abſque Epiſcoporum venia, non poſſunt. (Edictum an. 1695. art. 12. 13.)

Baſileenſe Concilium, Pragmatica Sanctio, & Concordatum poſtulant, ut theologales ſint doctores, licentiati aut baccalaurei formati in theologia, perque annos decem in privilegiata univerſitate ſtuduerint. Ex hujus temporis uſu, qui ad baccalaureī gradum pervenit, ſecundum formas in Gallicano regno receptas, ſpectatur tamquam baccalaureus formatus, a baccalaureis gratiæ dictis diſtinctus, & is eſſe præſumitur, qui ad theologale munus eligi poſſit. Decem annorum ſtudii tempus non amplius neceſſarium eſt; ac theologales plures baccalaurei in theologiæ gradu tantum inſigniti ſunt. *La Combe* juridicam Pariſienſis parlamenti ditionem excipit, cujus juriſprudentia requirit, ut theologales ſint doctores in theologia, poſtquam decem annorum ſpatio in aliqua regni univerſitate ſtuduerint. Adſint, oportet, requiſitæ qualitates, proviſionum tempore; nec ſufficit inter proviſiones & *viſa* ordinarii eaſdem adeſſe; Papa ipſe ſuper hac conditione cum proviſo diſpenſare non poteſt. Regulares, tametſi doctores ſint, theologales tamen nominari non poſſunt. (*La Combe*, in ſua *Collectione Juriſprudentiæ canonicæ*, ad litteram Theologalis, ſect. 3. Monumenta Cleri, Tom. III. p. 1085. & ſeq.)

Theologalium obligationes & munia.

Theologalium obligationes in eo continentur, ut reſideat, ut prædicet, & ut lectiones tradat bis aut ſaltem ſemel per hebdomadam. Hæc capitis 4. ſeſſionis triceſimæ primæ. Pragmaticæ Sanctionis & Concordati diſpoſitio eſt. Bleſenſis conſtitutionis articulus 8. eos vult omnibus diebus dominicis feſtiſque ſolemnibus e ſuggeſtu dicere, & ter in hebdomada ſacræ Scripturæ publicam lectionem edere, cui canonicos, diſtributionum privationis indicta pœna, intereſſe jubet.

Quamquam ſtatuta hæc non accurate ſerventur, atque adeo non deſunt Eccleſiæ, in quibus trium tantum aut quatuor, per anni ſpatium, ſermonum onus theologalibus impoſitum eſt, haud minus vere tamen pronuntiari poteſt, Sacerdotem nullum poſſe theologalam præbendam acceptare, quin omnibus qualitatibus, ad ejus explenda munia requiſitis præditus ſit; eumdem debere ſuo ſatis officio facere, hoc eſt, ipſum per ſe prædicare & docere, nec in concionatores, aut profeſſores mercede conductos has functiones rejicere; debere denique, ut canonicos cæteros, reſidere & choro intereſſe, præter quam diebus quibus prædicat aut docet, aut ſaltem ſerio ſtudet, ut ad prædicandum docendumve ſe comparet.

Theologales ſuam theologalem præbendam permutare, aut perſonis ad eam poſſidendam idoneis reſignare poſſunt. Hæc theologalis præbenda regaliæ & expectativis quæ in Galliis locum habent, obnoxia eſt.

TITULUS CLERICALIS, ſeu **ECCLESIASTICUS**, ſeu **SACERDOTALIS**. Cum, ex veteri diſciplina, nemo unus ordinabatur, quin peculiaris Eccleſiæ ſervitio addiceretur, *titulus* appellabatur Eccleſia ipſa cui clericus per ſuam ordinationem addictus erat, ut ei perpetuo deſerviret, ſuamque ex eadem ſuſtentationem traheret. Hac notione accipiendum eſt *tituli* vocabulum in duobus, inter alios numero plures, canonibus qui ſequuntur.

Ut presbytero de minore titulo ad majorem non liceat tranſire. (Concilium Remenſe, an. 813. can. 20.)

Nullus in presbyterum, nullus in diaconum niſi ad certum titulum ordinetur; qui vero abſolute fuerit ordinatus, ſumpta careat dignitate. (Concilium Londinenſe, an. 1125. can. 8.)

Perſtitit diſciplina hæc ad uſque Lateranenſe generale Concilium quod an. 1179. Alexandro Papa III. præſide habitum fuit. Hoc igitur ita ſuam mentem aperit in capite ſeu canone ſeptimo, ſuper ordinatione: *Epiſcopus, ſi aliquem ſine certo titulo de quo neceſſaria vitæ percipiat, in diaconum vel presbyterum ordinaverit, tamdiu neceſſaria ei ſubminiſtret, donec in aliqua ei Eccleſia convenientia ſtipendia militiæ clericalis aſſignet; niſi forte talis, qui ordinatur, extiterit, qui de ſua, vel paterna hæreditate ſubſidium vitæ poſſit habere.*

Quamvis Lateranenſi Concilio non ea mens fuerit, ut veterem diſciplinam mutaret, quæ presbyteros aut diaconos ordinari prohibebat, quin certæ ſtatæque Eccleſiæ ſervitio addicerentur, ſed Epiſcopos tantum puniret, qui ab ea ſe eximebant; verum id tamen eſt, undecim priorum ſæculorum, quoad hanc rem, diſciplinæ mutationis hanc epocham eſſe, ac decretum hoc fundamento fuiſſe, ut ordinationum ſine Eccleſia paulatim uſus induceretur, ſatis ſcilicet haberetur congruum ex beneficio, aut patrimonio proventum ſuppetere; qui *clericalis titulus* dictus fuit. Nuncupatur igitur hoc tempore *titulus clericalis* adjumentum neceſſarium, ut quiſpiam in ſacros ordines ingrediatur; & hic quidem titulus triplex diſtinguitur; titulus ſcilicet beneficii, titulus patrimonii, & religioſæ paupertatis titulus.

Beneficii titulus continetur beneficii pacifica poſſeſſione, quod ad ejus ſuſtentationem ſufficit, cui de eodem proviſum eſt. Patrimonii titulus continetur bono, quæcumque tandem ejus natura ſit, quod ad eccleſiaſtici ſuſtentationem ſufficere poteſt. Religioſæ demum paupertatis, ſeu religionis titulus nihil eſt aliud quam profeſſio in religioſo ordine qui ſuis ſubditis id ſuppeditat, quod neceſſarium eſt.

Titulus qui pluribus in locis admittitur, haud ſatis impedit, ne clerici, quod Eccleſiæ dedecori probroque eſt, victum mendicent; alicubi ſcilicet nihil amplius requiritur, quam annui cenſus libræ quinquaginta, alibi capellæ tantum quæ minorem etiam reditum adjunctum habet, aut non alium quam Miſſarum ſtipendium quas dicendi jus tribuit.

Clericalis tituli finis, ne clericus nempe mendicet, impulit Galliæ Reges, ut inalienabilem, & hypothecæ aut actionibus poſterioribus minime obnoxium redderent, & Concilia, ut beneficii reſignationem prohiberent, quod tituli loco ad ordinationem fuit nullitatis indicta pœna, niſi reſignanti ſatis aliunde ad victum ſit.

Cum non deceat eos qui divino miniſterio adſcripti ſunt, cum ordinis dedecore mendicare, aut ſordidum aliquem quæſtum exercere; compertumque ſit, complures pleriſque in locis ad ſacros ordines nullo fere delectu admitti, qui variis artibus ac fallaciis confingunt, ſe beneficium eccleſiaſticum, aut etiam idoneas facultates obtinere; ſtatuit ſancta Synodus, ne quis deinceps clericus ſæcularis, quamvis alias ſit idoneus moribus, ſcientia & ætate, ad ſacros ordines promoveatur, niſi prius legitime conſtet, beneficium eccleſiaſticum, quod ſibi ad victum honeſte ſufficiat, pacifice poſſidere. Id vero beneficium reſignare non poſſit, niſi facta mentione, quod ad illius beneficii titulum ſit promotus; neque ea reſignatio admittatur, niſi conſtito, quod aliunde vivere commode poſſit; & aliter facta reſignatio nulla ſit. Patrimonium vero vel penſionem obtinentes ordinari poſthac non poſſint, niſi illi quos Epiſcopus judicaverit aſſumendos pro neceſſitate, vel commoditate Eccleſiarum ſuarum, eo quoque prius perſpecto, patrimonium illud vel penſionem vere ab eis obtineri, ea-

demque

Digitized by Google

lioque eſſe quæ eis ad vitam ſuſtentandam ſatis ſint, atque illa deinceps, ſine licentia Epiſcopi, alienari, aut extingui, vel remitti nullatenus poſſint, donec beneficium eccleſiaſticum ſufficiens ſint adepti, vel aliunde habeant, unde vivere poſſint; antiquorum canonum pœnas ſuper his innovando. (Concilium Tridentinum, Seſſ. 21. cap. 2. *de Reform.*)

Nemo ſacros ordines conſequatur, cui ſpeciatim deſtinata ad victum bona non ſint, ſive a ſacerdotio, ſive beneficio aliquo, ſive a patrimonio petantur . . . jurabitque promovendus, apud Epiſcopum, ſe nullo modo alienaturum illud patrimonium, niſi forte ad pinguiorem fortunam pervenerit. Quod ſi fraude, aut dolo, aut alia quavis iniqua & non permiſſa conventione deſierit poſſidere, ita ut mendicare, & egeſtate urgeri deprehendatur, officii adminiſtratione ab Epiſcopo privetur, quo uſque ipſum recuperarit, ejuſque fructibus omnino & libere gaudens; poterit & alia pœna arbitraria puniri. (Concilium Narbonenſe, an. 1551. *de tit. a Promovendis exquirendo*, can. 8.) Galliæ provincialia Concilia cætera, itemque regiæ ſanctiones, & parlamentorum eresta eaſdem diſpoſitiones continent.

TONSURA CLERICALIS. Deſignatur clericalis tonſuræ nomine corona ipſa quam clerici deferunt, quorum capilli in capitis vertice abraſi, & in orbem reciſi ſunt; vel ſancta innuitur cæremonia per quam Epiſcopus ei qui eam recipit, capillorum partem recidens in coronæ formam, nec ſine aliquibus precibus, eumdem in eccleſiaſticum ſtatum inducit, beneficiiſque ſanctis ordinibus, & aliis clericorum privilegiis idoneum reddit.

Nonnulli cum S. Iſidoro contendunt, tonſuram jam inde ab Apoſtolorum temporibus inſtitutam fuiſſe, ad Nazaræorum imitationem, qui, expleto ſui voti tempore, capillos ſibi amputabant, & in ſacrificium comburebant. Alii Toſtatum ſecuti tonſuram a S. Petro inſtitutam aſſerunt, ut ſibi ab Antiochiæ incolis, deriſionis ergo, amputatos capillos poſterorum memoriæ commendaret. At Fleurius (Inſtit. ad Jus Canonicum Part. I. cap. 5.) nos certos facit, primis Eccleſiæ ſæculis, clericos inter & laicos, quoad capillos, indumenta, omnemque externam ſpeciem, nihil diſcriminis interceſſiſſe; id enim fuiſſet, perſecutioni quæ ſemper in clericos durior acerbiorque quam in ſimplices fideles erat, ſe, quin opus eſſet, exponere. Subdit hic hiſtoricus, cum Barbari qui breves veſtes & promiſſam comam geſtabant, Romanum Imperium diruiſſent, clericos qui ex hoc omnes imperio erant, longum indumentum & breves capillos, prorſus ut Romanis ipſis uſui erat, retinuiſſe; ex quo factum, ut qui a Barbaris, poſtquam ethnice abdicata ſuperſtitione, reſipuerant, chriſtianæ religioni dato nomine, in clerum ingreſſi ſunt, ſibi capillos reciſos vellent, longamque veſtem ſumerent, quæ clericalis evaſerat. Factum & illud, ut monachorum nonnulli qui, ut ſe in contemptum adducerent, ſibi anteriorem capitis partem abraſerant, & aliqui, cum eſſent clerici, Epiſcopi qui habitum ſumpſerant, quam tum quidem monachi tanquam magis chriſtianæ modeſtiæ conſentaneam gerebant, clericali tonſuræ ortum præberent. Id certum eſt, tonſuram clericalem fuiſſe in uſu poſitam ſæculo ſeptimo, ut ex Toletani Concilii, an. 633. habiti canone 41. & ex Trullani Concilii, an. 690. celebrati canone 33. compertum fit.

Omnes clerici, vel lectores, ſicut levitæ & ſacerdotes, detonſo ſuperius toto capite, inferius ſolam circuli coronam relinquant; non ſicut huc uſque in Galliciæ partibus facere lectores videntur, qui prolixis, ut laici, comis, in ſolo capitis apice modicum circulum tondent. (Concilium Toletanum, an. 633. can. 41.)

Nulli ex omnibus permittatur, juxta ordinem eorum qui ſunt in clericorum ordinem relati, populo in ſuggeſtu divinas Scripturas recitare, niſi is ſacerdotali tonſura uſus fuerit, & benedictionem a ſuo paſtore canonice ſuſceperit. (Concil. in Trullo, an. 690. can. 33.)

Triplicis generis tonſura in Conciliis & apud eccleſiaſticos auctores occurrit. Prima quam S. Petri tonſuram appellant, totum capitis verticem occupat, & per capillorum circulum ſeu coronam ſubtus deſinit: altera, ſine ullo capillorum circulo, per totum caput protenditur, cujuſmodi apud monachos Græcos & Orientales uſui erat, quæ S. Pauli nuncupabatur; tertia tonſuræ ſpecies ea erat, quam olim ferebant Scoti & Hiberni quibus omnis anterior capitis pars in ſemicirculi formam, qui ad utramque aurem patebat, abraſa erat, poſteriore capitis parte capillis tecta. Ea prima tonſuræ forma quæ in eo eſt poſita, ut ſuperior tota capitis pars, cum capillorum paullo ſupra aures circulo, raſa geſtetur, a Conciliis numero pluribus præſcripta fuit, & ad poſtremum uſque ſæculum perſtitit.

Statuit hæc Synodus, ut clerici ſacros ordines conſecuti coronam gerant grandem, rotundam & apertam, ordinibus in quibus conſtituti ſunt, congruentem. (Concilium Narbonenſe, an. 1551. can. 15.)

Presbyteri, diaconi, ſubdiaconi, cæterique clerici, clericali tonſura ſint inſigniti ad eam formam quam ratio uniuſcujuſque ordinis, Epiſcopi arbitrio, poſtulabit. Ita ſint abraſo capillo, ut tonſura conſpicua ſit omnibus. Comam vero & barbam ne ſtudioſe nutriant. (I. Concilium Mediolanenſe, ſub S. Carolo Borromæo, an. 1565. Part. II. tit. 23.)

Per priora quinque aut ſex Eccleſiæ ſæcula, inquit P. Morinus (*De Ordinat.* Part. III. Exercitat. 15. cap. 3.), tonſura non niſi cum minorum ordinum primo conferebatur; ac ſolum ad finem vergente ſæculo ſexto, vel ineunte ſeptimo, ſejunctim ab ordinibus conferri cœpit, puerorum occaſione, quos parentes Deo conſecrabant, & Epiſcopis præſentabant, tam tenera ætate, ut, cum lectoris vel oſtiarii officio fungi non poſſent, ſatis haberetur iis tonſuram & eccleſiaſticam veſtem tribui.

Ut ut de hac epocha ſentiendum ſit, quam PP. Mabillonius & Chriſtianus Lupus, P. Morino repugnantes, altius extollunt; certum id ſemper eſt, tonſuram ſeorſim ab ordinibus conferendi uſum ad veterem Eccleſiæ diſciplinam non pertinere, eamque ne hoc ipſo quidem tempore ab ordinum receptione ſejungi in Orientis Eccleſiis, in quibus tonſura tantum inſignia eccleſiaſtici non agnoſcuntur. Tondetur crucis in modum is cui lectoris ordo confertur, ſtatimque Epiſcopus ei manus imponit.

Tonſura non eſt ordo, ſed ſolum ad ordines præparatio, & janua, per quam in clericalem ſtatum ingreſſus fit; ut, qui eam non ſuſcepit, nullum Eccleſiaſticum miniſterium obire, nullum beneficium poſſidere, nullo clericorum privilegio frui poſſit.

Quoniam tonſura non eſt ordo, conſequens fit eamdem non ſacramentum a Chriſto Domino inſtitutum, ſed puram putamque cæremoniam eſſe ab Eccleſia ſtatutam, quæ nec characterem, nec gratiam, ex *opere operato*, ut dicunt, parit.

Cum ad ordines præparatio, & eccleſiaſtici ſtatus janua tonſura ſit, dubitari non poteſt, quin eadem in petentibus diſpoſitiones requirat, quæ quidem ad hæc capita rediguntur; 1. ut ætatis annum ſaltem ſeptimum nati ſint; cum aliquando diœceſes quædam annos duodecim aut quatuordecim poſtulaverint; 2. ut ſcribere & legere ſciant, confirmati ſint & in fidei præcipuis articulis eruditi; 3. ut Deo ſe conſecrent ad ejus tantum gloriam, non autem ſuperbia, ambitione, faſtu, quietis & vitæ commodorum ſtudio, denique lucro permoti; 4. ut vitæ a mundo, ab ejus illecebris & voluptatibus remotæ, & ſtudio, paci, omnibuſque ſancti miniſterii functionibus addictæ ducendæ deſiderium & ſinceram voluntatem in ſe ipſis ſentiant; 5. ut ſe accurate ad Conciliorum canones, ad diœceſeos ſtatuta, & ad proprii Epiſcopi mandata conforment; 6. ut, quoad vixerint, eccleſiaſtici ſtatus notas deferant, quæ ſunt, tonſura, breves capilli, & longa nigri coloris veſtis; 7. ut in eccleſiaſtico ſtatu perſiſtere, in eoque ad mortem uſque, prout clericum decet, vivere velint; ex quo ſequitur, eos qui tonſuram ſumunt in eum ſolum finem, ut obtineant beneficia, nec in animo habent ordines ſuſcipere, ac, dum in vivis fuerint, vere eccleſiaſticam vitam agere, ſe mortalis peccati reos reddere; idemque judicium de eccleſiaſticis ferendum eſt, qui in ea ſunt conſuetudine, ut nec clericalem coronam, nec breves capillos, nec longam veſtem deferant, propterea quod leges a Conciliis & Synodis prorſus innumeris renovatas violant, proprii ſtatus ſanctitatem dedecorant, & ſcandalo fideles afficiunt.

Prima tonſura non initientur, qui ſacramentum confirmationis non ſuſceperint, & fidei rudimenta edocti non fuerint; quique legere & ſcribere neſciant; & de quibus probabilis conjectura non ſit, eos, non ſæcularis judicii fugiendi fraude, ſed ut Deo fidelem cultum præſtent, hoc vitæ genus elegiſſe. (Concilium Tridentinum, Seſſ. 23. cap. 4. *de Reform.*)

Qui vel prima tonſura, vel aliis etiam majoribus ordinibus initiandi veniunt, eorum nomina, cognomina, parentes, patriam, eam in qua vel orti fuerint, vel proxime habitarint, parochialem Eccleſiam, patrimonium, penſionem, beneficia, cujuſmque cujus nomine ſacris adſcribendi ſunt, diligentiſſime notari, eaque omnia litteris exarata, inter Miſſarum ſolemnia, in cathedrali, parochiali propria, & in ea in qua proxime habitarint, Eccleſia, die feſto, a Parocho, aut alio, ſuo juſſu, publice

proponi, promulgarique ſedulo Epiſcopi procurabunt, (Concilium Tolosanum, an. 1590. cap. 7.)

Fidei rudimenta ignorantes, ſacro chriſmate non deliniti, legere & ſcribere neſcientes, ſpurii aut illegitimi ad primam clericalem tonſuram abſque Epiſcopi diſpenſatione non admittantur, (Concilium Narbonenſe, an. 1609. cap. 21.)

In nulla re profecto magis elaborant hujus ſeculi homines, quam ut filii præcipue deformes, & ad negotia ſecularia inepti, in ſortem Domini aſſumantur, ad beneficia certe, non ad officia eccleſiaſtica, quacumque ratione, cum eos non vocet Dominus, promovendi; unde omni capite languido, & omni corde mœrenti, cætera membra vigent Eccleſiæ Dei. Ut igitur vocatio votis reſpondeat, probata prius & ex petitione Parochorum confirmata neceſſitate Eccleſiæ, & utilitate, quicumque ad primam tonſuram eligi petunt, ejus ſint ætatis, in qua, quid agant, & quam viam ſibi aperiant, plene dignoſcere poſſint, oportet; cumque ea ſit, quæ circa duodecimum annum verſatur, ſtatuimus nullum deinceps ad primam tonſuram admitti debere, qui duodecimum ætatis ſuæ annum attigerit; de qua, ac etiam de vita, moribus, converſatione, rudimentis fidei ſtudioſe memoriæ commiſſis, legitimis parentibus, propenſione denique ad vitam eccleſiaſticam, debitam a Parocho & præceptoribus ſcholæ atteſtationem, afferre teneatur; & ne levitate ductus ſinat ſibi poſt tonſuram in præcloris, ejus animum tentari, ideoque certæ cuidam Eccleſiæ adſcribi, ut in ea, diebus dominicis & feſtis ſolemnibus ſaltem, habitum clericalem geſtet, & Sacerdotibus miniſtret, præcipimus; de quibus cum ab eodem neceſſaria relata fuerit, ordinationum tempore, ad tonſuram demum, ſi alias idoneus repertus fuerit, promoveri poſſit. Ita vero promotus, certæ ſtatim Eccleſiæ inſerviturus ab Epiſcopo ordinante addicatur, geſtet quotidie habitum clericalem, ſacerdotibus pareat ad nutum, obedientiam præſtet, humilitatem præ ſe ferat, & ritus eccleſiaſticos diſcat. Sin vero habitum clericalem ponat, Eccleſiæ deſignatæ non inſerviat, & frequenter in ea ſacramenta non ſumat; privilegiis clericatus ſui privari, ac de cætero inhabilem tum ad beneficia eccleſiaſtica, tum ad ordines ſuſcipiendos cenſemus. (Concilium Burdigalenſe, an. 1624. cap. 6. *de Ordine*.)

D. Talonius, agens an. 1639. ſtatuit eſſe nullo quempiam a patrono ad beneficium præſentari poſſe, quin clericus tonſuratus ſit, ſatiſque eſſe, tonſura initiatum, cæteriſque requiſitis qualitatibus inſtructum fore proviſionum tempore. Auctor Operis, cui titulus, *Eſſais Canonici Galliarum Juris*, Tom. II. pag. 225. & ſeq. contrarium propugnat. In dubio, [illegible] dum conſilium eſt, ut nempe tonſura, ante præſentationem ſeu nominationem ad beneficia, ſuſcipiatur.

Proprius tantum Epiſcopus tonſuræ diœceſano conferendæ jus obtinet; proprii autem Epiſcopi nomine intelligi debet, ad tonſuram quod attinet, Epiſcopus originis, hoc eſt, Epiſcopus in cujus diœceſi quoad carnem nati, non is in cujus diœceſi quoad ſpiritum per baptiſma renati ſumus. Verum a quovis Epiſcopo, atque adeo Abbate iis collata in quos nulla conferentibus eſt juriſdictio, valida, quamvis illicita tonſura eſt, modo Abbas qui eam tribuit, ejuſdem ſaltem cuidam perſonarum generi tribuendæ privilegio gaudeat, tametſi perſonæ quibus eam tribuit, eo privilegio non contineantur. Ita non ſemel definiit ſacra Congregatio, referente docto Pontifice Benedicto XIV. in Tractatu *de Synodo Diœceſana*, lib. II. cap. 10. n. 13.)

Cum tonſura non ſit ordo, ejus iteratio irregularitatem non parit, ſaltem ex communi doctorum ſententia; quin in quibuſdam caſibus eam iterari neceſſe eſt, ut, cum recepta, nec ne, fuerit, haud ſatis conſtare poteſt, aut cum ante ſuſceptum baptiſma recepta eſt.

Ex Molinenſis conſtitutionis articulo 55. nunquam tonſuratus admittitur, ut beneficium ſibi vindicet aut impugnet, quin e prototypo ſuas tonſuræ litteras in anteceſſum protulerit; nec recipiuntur in Gallia ſummi Pontificis Brevia quæ ſuper ejuſmodi prototypi exhibendi obligatione diſpenſare poſſent; haud ſatis eſt per ordinis litteras proprium ſtatum firmare; ſi tamen exemplar illud per incendium, naufragium, vel aliter, amiſſum eſſet, ad id probandum liceret accedere,

Ex articulo 9. edicti de inſinuationibus an. 1691. tonſurarum, ut ordinum, litteræ inſinuari debent intra menſem, & in diœceſano inſinuationum tabulario. Teneantur etiam, oportet, tonſurarum ordinumque tum minorum, tum majorum, ſeu ſacrorum regiſtra.

Tonſura id proprium habet, ut quaque die, quaque hora, & quovis in loco, modo alioqui ſacram cæremoniam non dedeceat, conferri poſſit. (Gibertus, in ſuis *Inſtitut. Eccleſ. & Beneſic.* Tom. I. pag. 222.)

In Italia, clerici tonſurati, licet conjugati, gaudent privilegio canonis & fori, dummodo clericalem in modum vivant, nec bigami ſint; at in Gallia matrimonium clericali hoc privilegio privat. (*Ibid.* pag. 221. & 222.) Dicitur *privilegium canonis* illud quod clericos perſonalibus pluribus oneribus eximit, cujuſmodi ſunt tutelæ, curatelæ, obligatio ad bellum eundi, aut milites hoſpitio recipiendi, &c. Illud vero *privilegium fori* nuncupatur, quod clericos, ne apud laicum judicem in jus vocentur, in tuto ponit. Privilegium hoc locum non habet in Gallia ob reales cauſas, ſed ſolum ob mere perſonales, ſeu civiles, ſeu criminales, in quibus nullus adeſt privilegiatus caſus; nec magis ei locus eſt, niſi clericis de beneficio proviſum ſit, aut iidem alicui Eccleſiæ addicti ſint, aut ſuas in ea functiones obeant, aut in collegio ſtudiis reapſe vacent. (Conſtitutio Molinenſis. an. 1566. art. 40.)

Romanæ curiæ reſcripta quibus tonſuræ extra propriam diœceſim recipiendæ facultas datur, recipere nolunt Epiſcopi Galli. (*Ibid.* pag. 222.)

Edicitur in Gratiani Decreti parte ſecunda, can. 7. cauſa 12. quæſt. 1. clericos reges eſſe qui ſe ipſi, & ſecum alios in virtutibus regunt; eorum regnum per raſuram in coronæ formam, quam capiti impoſitam gerunt, deſignari; coronam hanc e Romanæ Eccleſiæ inſtitutione eſſe, & regnum innuere, quod a Chriſto Domino expectant; denique capitis raſuram temporalium rerum abdicationis teſtimonium eſſe. Laudatur canon hic S. Hieronymi nomine, ductuſque eſt a quodam Opere quod ei tribuitur, inſcribiturque: *Hieronymus ad quemdam ſuum levitam, de duobus generibus hominum*. At, licet Epiſtola hæc S. Hieronymum cui adſcribitur, auctorem non habeat, haud minus verum eſt tonſuram clericalem admodum antiquam, & ſaltem, quod ſupra diximus, ad ſeptimum pertinere, atque, ab inſtitutione ipſa, ſemper tamquam præcipuam clericatus notam ſpectatam fuiſſe: *Inſigne clerici tonſura eſt*, ut Aquilejenſe Concilium an. 1576. habitum loquitur; ex quo ſequitur, eccleſiaſticos qui eam non deferunt, ſummopere reos evadere, quippe qui per id teſtentur ſui ſe ſtatus pudere, cujus ea præcipua nota eſt; atque hac ipſa de cauſa graviſſimas pœnas, quæque non niſi magni ponderis erratis ſtatui poſſunt, canones in eos infligunt. Hæ pœnæ ſunt anathema, ſuſpenſio, clericalis privilegii jactura, beneficii privatio, ad alia beneficia acquirenda inhabilitas, &c. *Si quis ex clericis relaxaverit comam, anathema ſit; & reſponderunt omnes tertio: anathema ſit.* (Vide Gibertum in ſuis canonicis Conſultationibus ſuper Ordinis Sacramento, Tom. I. pag. 434. & ſeq.)

Clericalis tonſura non in omnibus eccleſiaſticis æqualis, ſed major minorve eſſe debet, pro ſingulorum ordine: *Tonſura ſit conſpicua; non ea quidem in omnibus clericis una, ſed major ſacerdotalis, digitis tribus undequaque a vertice pateat; duobus diaconalis; ſemidigito ſubdiaconalis anguſtior; minorum ordinum omnium minima, & digito undique ſit deducta.* (Concilium Toloſanum, Part. 1. cap. 4. n. 5.)

TORNEAMENTUM, bellica & urbana exercitatio & oblectatio quam veteres equites agitabant, ſuam ut dexteritatem, magnanimitatemque oſtentarent: *ludicrum equeſtre certamen, equeſtris pugna, haſtiludium, trojamentum, troja ludus, trojanum agmen, decurſio ludicra, torneamen, torneamentum, tornamentum.* Sunt auctores qui contendant torneamenta a Trojanis veniſſe, qui poſt eorum urbis per Græcos excidium in Italiam commigrarunt. At longe probabilius ejuſmodi certaminum inventores Gallos fuiſſe, ut teſtatur Matthæus Pariſius qui torneamenta nuncupat *conflictus gallicos*, utque probat torneamenti nomen ipſum quod derivatur a gallico verbo *tourner*, ſeu *tourner*, *in orbem circumduci, circumflecti*, quia in hujuſmodi militaribus exercitationibus equi circulatim vertebantur. In S. Martini Turonenſis chronico, ad an. 1066. memoriæ proditur, Geofriddum hujus nominis II. Pruilliaci ſeu Pronelliaci in Andegavenſi tractu dominum torneamenta inveniſſe: *Gaufridus de Pruliaco, qui torneamenta invenit, apud Gandegavam occiditur.* At omnino ſit vero ſimile, Goefriddum nihil aliud egiſſe, niſi torneamenta perfeciſſe, legeſque in id genus exercitationibus ſervandas redegiſſe; quandoquidem Nithar refert in collegio Carolum Calvum Galliæ Regem inter, ejuſque fratrem Ludovicum, Germaniæ Regem Strasburgi habita equeſtria certamina inter viros nobiles qui utrique Principi a comitatu erant, ad dexteritatis in armis ſpecimen, extitiſſe. Jam vero Carolus Calvus, die 20. Junii an. 840. ſolium conſcendit. A Gallia in Angliam, Germaniam, Græciamque ipſam, ut Cantacuſenus, Gregoras, Beſſarion, aliique nonnulli infimæ Græciæ auctores tradunt, torneamenta migrarunt. Quæ primum inventa fuere, continebantur equorum curſu,

ordi-

Digitized by Google

ordine retrogrado cum arundinibus, lancearum inſtar, quibus ſuffecta deinceps obtuſæ lanceæ enſeſque qui *ludicri gladii* ob depreſſam aciem dicti. Quia porro circumſpectiones hæ non impediebant, quin dimicantes ſæpe alicujus membri, eique adeo vitæ in ipſo certamine jacturam facerent; ludi genus hoc graviter Concilia vetuerunt.

Deteſtabiles autem illas nundinas, vel ferias in quibus milites ex condicto convenire ſolent, & ad oſtentationem virium ſuarum, & audacia, temerario congrediuntur, unde mortes hominum, & animarum pericula ſæpe proveniunt, omnino fieri interdicimus. Quod ſi quis eorum ibidem mortuus fuerit, quamvis ei poſcenti pœnitentia & viaticum non negetur, eccleſiaſtica tamen careat ſepultura. (Concilium Remenſe, an. 1131. can. 12.)

Per vocabulum *milites*, hoc in canone adhibitum, intelligentur, oportet, equites; e *viatici* nomine non ſancta Euchariſtia venire debet, ſed reconciliatio, quia non eſt vero ſimile eccleſiaſticam ſepulturam iis negatam fuiſſe, quibus ſancta Euchariſtia concedebatur.

Felicis memoriæ Papæ Innocentii & Eugenii prædeceſſorum noſtrorum veſtigiis inhærentes, deteſtabiles illas nundinas vel ferias quas vulgo torneamenta vocant, in quibus milites ex condicto venire ſolent, & ad oſtentationem virium ſuarum & audaciæ, temere congrediuntur, unde mortes hominum & animarum pericula ſæpe proveniunt, fieri prohibemus. Quod ſi quis eorum ibidem mortuus fuerit, quamvis ei poſcenti venia non negetur, eccleſiaſtica tamen careat ſepultura. (III. Lateranenſe gener. Concilium, an. 1179. cap. 20.)

Decreta de quibus hoc loco ſermo eſt, ſunt canones, 14. Lateranenſis Concilii an. 1139. ſub Innocentio II. & duodecimus Concilii Remenſis an. 1131. ſub Eugenio III. qui ad verbum in hoc 20. Lateranenſis Concilii tertii capite repetuntur, niſi quod additur explicationis in modum, *quæ vulgo torneamenta* vocant, cumque in ſuperioribus Conciliis duobus legatur, *ei poſcenti pœnitentia & viaticum non negetur*, in hoc ipſo ſecundo capite *viaticum* omiſſum eſt, ne quis forte hallucineretur, viatici nomen pro eccleſiaſtica communione ſumens, putanſque hanc iis ipſis conceſſam fuiſſe, qui eccleſiaſtica ſepultura indigni judicabantur.

Haſtiludia & torneamenta clerici qui ſunt in dignitatibus, perſonatibus, ſeu in ſacris ordinibus conſtituti, hoc edicto perpetuo ſibi noverint interdicta; item quod nulla perſona eccleſiaſtica in dignitate, ſeu perſonatu, & in ſacris ordinibus conſtituta, cum armis, vel ſine armis ipſa exerceat. Et ſi contra fecerit, anathematis vinculum in ipſo incurrent. Abſolutionem eorum Epiſcopo metropolitano, ac aliis Epiſcopis reſervamus. (Concilium Wirtzburgenſe, an. 1287. cap. 4.)

Omnia Conciliorum ſummorumque Pontificum anathemata haud ſatis ejuſmodi ludicrarum dimicationum favorem in Gallorum animo extinguere potuerunt; opus ad id fuit tragica Regis Henrici II. morte, quem in torneamento vulnus oculo inflictum, Julii die 10. an. 1559. a vivis eripuit. (Videri poteſt Tomus IV. Hiſtoriæ Galliæ, auctore abbate Welly, p. 205. & ſequentibus.)

TRADITIO. Quæcunque doctrina, verbo tenus, & ſine ſacræ ſcripturæ ſubſidio, emanavit & communicata eſt per ætates ſingulas, univerſim *traditio* nuncupatur. Diſtinguitur peculiariter in Chriſtiana religione traditio divina, apoſtolica & eccleſiaſtica.

Divina traditio eſt Dei verbum non ſcriptum, ſed ex ore ipſo Chriſti Domini derivatum, aut Apoſtolis a Spiritu ſancto revelatum, communicatumque per hos ipſos Apoſtolos primis fidelibus, & ab his ad ſucceſſores tranſmiſſum, a quibus id nos deinceps ac veluti per manus accepimus.

Apoſtolica traditio continetur quibuſdam uſibus per Apoſtolos inſtitutis, cujuſmodi ſunt triplex in baptiſmate immerſio, diei dominicæ cultus ſabbati loco, quadrageſimale jejunium, &c.

Eccleſiaſtica traditio poſita eſt in piis quibuſdam conſuetudinibus, quas initio quidem populi paſtoreſve induxerunt, deinde vero ſeu expreſſe, ſeu tacite Eccleſia approbavit, quæ vim legis iiſdem tribuit. Ejuſmodi ſunt Quatuor Temporum jejunia, plures feſti dies, &c.

Divina traditio ſemper neceſſaria fuit, ut libri canonici ab apocryphis ſecernerentur, ut ſacrarum litterarum ſenſus definiretur, ut nobis plura dogmata pateſierent, quæ in iis expreſſa contenta non comperiuntur, cujuſmodi ſunt ſtatus certuſque ſeptem ſacramentorum numerus, infantium baptiſmus, &c. Divinæ traditionis neceſſitas & auctoritas nititur ſacris litteris, Patribus & Conciliis.

Ampla certe Scripturæ latitudo, ingens & incomprehenſibilis profunditas; perniciofum eſt tamen eo errore laborare, ut nihil admittendum putetur, quod non e Scriptura depromptum ſit. Multa quippe a Chriſto ad poſteros per manus Apoſtolorum, ore ad os & familiari colloquio tranſfuſa ſunt, quæ etſi in ſacra Scriptura expreſſe contineri non videantur, inconcuſſe tamen tenenda veniunt. Nam quod genua flectamus orantes ad Orientem; ſed & ſacroſanctæ Euchariſtiæ percipiendæ ritus, vel eorum quæ dicuntur in baptiſmo, verborum, geſtuumque, & ordinum, atque interrogationum & reſponſionum quis facile explicet rationem? Et tamen omnia hæc, operta licet & velata, portamus ſuper humeros, atque ita implemus, ut a magno Pontifice Chriſto, aut primitiva Eccleſia proceribus tradita. Ad hæc, ubi, quæſo, ſcriptum eſt illud, quod a Chriſto dictum commemorat Apoſtolus: Beatius eſt melius dare quam accipere? *Quis ſcripto redegit ea quæ per dies a reſurrectione quadraginta Dominus cum diſcipulis de regno Dei diſſeruit? Atque alia id genus multa.... A quibus non longe ſunt aliena, ſymbolum illud Apoſtolorum, & quod ſine unctione non ſit Confirmationis ſacramentum, & inſuper benedicto Miſſæ ſacrificio aqua miſceatur, aut fideles vivifica crucis ſigno frontem communiant; pluraque id genus, quæ veint ex receptione quadam, & quaſi per manus; ab Apoſtolis emanarunt. Hinc Paulus non eas tantum traditiones jubet a Theſſalonicenſibus obſervari, quas per epiſtolam, ſed etiam quas per ſermonem didiciſſent. Nec prætermiſiſſe putandus eſt cætera, quæ circa venerandum Euchariſtiæ ſacramentum Corinthiis ſe ſe diſpoſiturum, cum veniſſet, ultro ſpopondera. Quorum plurima licet a Chriſto forte non ſint inſtituta, id tamen ratum eſt, quod, dictante Spiritu ſancto, Apoſtoli tradiderunt, veluti quod Chriſtus ipſe tradidit, & in ſui commemorationem fieri præcepit. Oportet itaque nos auctoritati Patrum, conſuetudinique majorum; atque ad tantum tempus per tantam annorum ſeriem protracta, etiam non percepta ratione, credere, eamque, ut antiquitus tradita eſt, jugi obſervantia ac reverentia cuſtodire. Quam ſi quis eo prætextu pertinacius rejicit, quod non legitur in Scripturis ſacris, & hæreticus & ſchiſmaticus habendus.* (Concilium Senonenſe, ſeu Pariſienſe, an. 1528. *in Decretis Fidei*, can. 5.)

Populus docendus eſt ſanctorum Patrum regulam ſequi; qui diligenter admonent, traditiones eccleſiaſticas, præſertim quæ fidei non officiunt, ita obſervandas, ut a majoribus traditæ ſunt. Sunt autem illa quæ non ſcripta, ſed tradita cuſtodimus, non unius generis, quemadmodum divus Auguſtinus tradit. Alia enim toto terrarum orbe ſervantur, a Patribus nobis quaſi per manus tradita. Quæ quidem putanda ſunt vel ab ipſis Apoſtolis, vel ex plenariis Conciliis (quorum eſt in Eccleſia ſaluberrima auctoritas) commendata atque ſtatuta retineri, veluti quod Paſſio, & Reſurrectio, & Aſcenſio in cœlum, Adventus Spiritus ſancti, & quadrageſima, annua ſolemnitate celebrantur; quod die veneris a carnibus abſtinetur; atque alia multa, quæ ab univerſis merito obſervantur. Alia vero quæ per loca terrarum, regionesque variantur, ſicut eſt, quod alii jejunant diem mercurii, alii non; alii quotidie communicant Corpori & Sanguini Domini, alii certis diebus accipiunt; & ſi quid aliud hujuſcemodi animadverti poteſt, totum hoc genus rerum liberas habet obſervationes. (Concilium Colonienſe, an. 1536. Art. IX. cap. 1.)

Sacroſancta, œcumenica & generalis Tridentina ſynodus, in Spiritu ſancto legitime congregata.... hoc ſibi perpetuo ante oculos proponens, ut, ſublatis erroribus, puritas ipſa evangelii in Eccleſia conſervetur; quod promiſſum ante per prophetas in Scripturis ſanctis Dominus noſter Chriſtus Dei Filius proprio ore primum promulgavit, deinde per ſuos Apoſtolos, tanquam fontem omnis ſalutaris veritatis, & morum diſciplinæ, omni creaturæ prædicari juſſit; perſpicienſque hanc veritatem & diſciplinam contineri in libris ſcriptis, & ſine ſcripto traditionibus; quæ ex ipſius Chriſti ore ab Apoſtolis acceptæ, ab ipſis Apoſtolis, Spiritu ſancto dictante, quaſi per manus traditæ ad nos uſque pervenerunt; orthodoxorum Patrum exempla ſecuta, omnes libros tam veteris quam novi Teſtamenti, cum utriuſque unus Deus ſit auctor, nec non traditiones ipſas, tum ad fidem, tum ad mores pertinentes, tanquam vel ore tenus a Chriſto, vel a Spiritu ſancto dictatas, & continua ſucceſſione in Eccleſia catholica conſervatas, pari pietatis affectu ac reverentia, ſuſcipit ac veneratur. (Concilium Trident. ſeſſ. IV. *in Decreto de Canonicis Scripturis.*)

Quoniam ſcriptum eſt, Chriſtum multa ſigna feciſſe, quæ non habentur in libris Evangeliſtarum; jubentur chriſtiani ſervare traditiones Eccleſiæ, ut juxta veterrimorum conſuetudinem ex ipſo tantum contextu Scripturæ omnium rerum ſacrarum ratio petenda cenſeatur. (Concilium Bituricenſe, an. 1584. tit. 17. *de Traditionibus.*)

Si quis

Digitized by Google

Si quis univerſam doctrinam eccleſiaſticam, ad expreſſum contextum Scripturæ, nihilque niſi quod in ea continetur, pro vero tenendum, & traditiones Eccleſiæ, quaſi inventa humana, reſpuendas eſſe dixerit; anathema ſit. (Can. 1.)

Quiſquis negat traditionem eſſe duplicem, ſcriptam ſcilicet & non ſcriptam, anathemate feriatur, (Can. 2.)

Traditiones omnes diœceſanæ laudabili & antiqua conſuetudine approbatæ ſerventur. (Can. 3.)

TRADITOR. Prima Eccleſiæ ſæculis, *traditorum* nomen eos a chriſtianis deſignabat, qui, ut tormenta & mortem vitarent, perſecutoribus ſacros Scripturæ libros tradebant. Africæ proconſularis Concilium, an. 304. habitum, excommunicationis impoſita pœna prohibuerat, ne quis cum Epiſcopis traditoribus communicaret. At Cirthanſe, ſeu Zertenſe in Numidia Concilium, an. 305. celebratum eos declaravit abſolutos, quia undecim ſeu duodecim Epiſcopi quibus illud Cirthenſe Concilium conſtabat, ejuſdem criminis rei fere omnes & ipſi erant. Hos traditores Epiſcopos Donatiſtarum ſchiſma primos auctores habuit. Arelatenſe Concilium, an. 314. habitum eos e clero expunxit, qui ſanctas Scripturas & vaſa ſacra tradiderant, necnon eos qui ſuos, perſecutionis tempore, fratres prodiderant, validas tamen ordinationes declaravit, quas Epiſcopi traditores ediderant: *De his qui Scripturas ſanctas tradidiſſe dicuntur, vel vaſa dominica, vel nomina fratrum ſuorum; placuit nobis, ut, quicumque eorum ex actis publicis fuerit detectus, non verbis nudis, ab ordine cleri amoveatur. Nam ſi iidem aliquos ordinaſſe fuerint deprehenſi, & de his quos ordinaverint, ratio ſubſiſtit, non illis obſit ordinatio.*

TRANSLATIO, in re beneficiaria, de clerici a beneficio quod poſſidet, ad aliud transmigratione dicitur. Primis chriſtiani nominis ſæculis, clericorum translationes prorſus ignotæ erant, propterea quod eorum nullus ordinabatur, quin titulo, hoc eſt, Eccleſiæ cui per omne vitæ tempus deſerviret, inſolubiliter addiceretur. Id in primis quoad Epiſcopos ſervabatur, quorum ſua cum Eccleſiis conjunctio & obligatio ſemper aſſimilata fuit ſponſi cum ſponſa vinculo quod nonniſi per mortem deſinit. Cum ergo epiſcopale vinculum ſit matrimonii vinculo ſimile geminumque, Epiſcoporum translationes tamquam adulteria quædam, translatique Epiſcopi tamquam viri qui conjuges mutant, ſpectabantur; atque hinc Conciliorum canones qui ejuſmodi translationes prohibent.

Præter multas perturbationes, & frequentes tumultus ſeditionum, quæ fieri ſolent, placuit omnimodo iſtam abſcindi conſuetudinem quæ contra regulam eſt, ſicubi tamen ſit; id eſt, ne de civitate ad civitatem tranſeat (al. *transferatur*) *vel Epiſcopus, vel presbyter, vel diaconus. Si quis vero poſt hæc ſtatuta ſancti hujus Concilii tale aliquid agere tentaverit, infringatur omni genere hujuſmodi conatus; & reſtituatur propriæ Eccleſiæ, in qua ordinatus eſt.* (I. Generale Concil. Nicænum, an. 325. can. 15.)

Oſius Epiſcopus dixit: Non minus mala conſuetudo, quam perniccioſa corruptela funditus eradicanda eſt; ne cui liceat Epiſcopo de ſua civitate ad aliam tranſire. Manifeſta eſt enim cauſa, qua hoc facere tentant; cum nullus in hac re inventus ſit Epiſcopus, qui de majore civitate ad minorem tranſiret. Unde apparet avaritiæ eos ardore inflammari, & ambitioni ſervire, & ut dominationem exerceant. Si ergo omnibus placet, hujuſmodi pernicies auſterius vindicetur, nec laicam communionem habeat qui talis eſt. Univerſi dixerunt: Placet. (Concil. Sardicenſe, an. 347. can. 1.)

Hi canones aliique plures quos congeri inutile fuerit, quique graviter quidem omnes, ſed alii plus alii minus Epiſcoporum translationes probibant, non impedierunt, quominus quamprimum perſpiceretur legitimas cauſas, ut Eccleſiæ neceſſitatem, vel utilitatem, ſubeſſe poſſe, quæ hujuſmodi translationes firmarent, & ob hæc ipſa rationum momenta haud multo poſt earum facultas concederetur. De iis judicare ad provinciale Concilium ſpectabat; eiuſque hic, ſi P. Thomaſſinio fides, in Gallia potiſſimum ad uſque decimum ſæculum viguit; quo quidem tempore Epiſcoporum translationes inter majores cauſas ſanctæ ſedi reſervatas relatæ ſunt.

Epiſcopo non liceat, ſua relicta parochia, ad aliam tranſire, etiamſi a pluribus cogatur, niſi ſit aliqua cauſa rationi conſentanea, quæ eum cogat hoc facere, utpote ad majus lucrum, cum poſſit ipſe iis qui illic habitant, pietatis verba conferre, idque non ex ſe, ſed ex multorum Epiſcoporum judicio, & maxima exhortatione. (Canon. 14. Apoſt.)

Ut Epiſcopus de loco ignobili ad nobilem per ambitionem non tranſeat, nec quiſquam inferioris ordinis clericus. Sane ſi id utilitas Eccleſiæ faciendum popoſcerit, decreto pro eo clericorum & laicorum, Epiſcopis porrecto, in præſentia ſynodi (al. *per ſententiam ſynodi*) *transferatur; nihilominus alio in locum ejus Epiſcopo ſubrogato. Inferioris vero gradus ſacerdotes, vel alii clerici, conceſſione ſuorum Epiſcoporum, poſſunt ad alias Eccleſias transmigrare.* (Concilium Carthaginenſe, an. 398. can. 27.)

Epiſcoporum translationis reſervatio quæ ſub decimum ſæculum ad provincialium Conciliorum excluſionem ſanctæ ſedi tribui cœpit, in commune jus abiit duodecimo ſæculo quo ſuum Gratianus Decretum compoſuit, cui hæc reſervatio inſerta fuit. Epiſcoporum ergo translationes perinde ac ceſſiones hoc tempore ſummi Pontificis perſonæ ipſi per univerſam Eccleſiam reſervatæ ſunt, neſque legati *a latere* permittere non poſſunt abſque peculiari ſanctæ ſedis indulto quod hanc iis auctoritatem tribuat. Præter Papæ veniam ad Epiſcoporum translationes in Gallia Regis conſenſu & nominatione opus eſt. At id ſedulo animadvertendum, Eccleſiæ diſciplinam, tametſi quoad formam mutata ſit, eamdem tamen eſſe quoad rem ipſam, videlicet, Epiſcoporum translationes non magis in præſentia permiſſas in conſcientiæ interno foro eſſe, quam olim erant, & quidem reaple permiſſas non eſſe, niſi cum neceſſitatis vel utilitatis Eccleſiæ, non autem eorum quos transferri lubet, rationes ſuppetunt. Neceſſitatis ratio, cauſa exempli, tum locum habet, cum epiſcopalis ſedes funditus everſa eſt, aut in infidelium manus devenit, aut Epiſcopus, ob aliquam ejuſmodi cauſam Eccleſiæ ſuæ munia obire non poteſt. Translationes utiles ſunt, cum Epiſcopus, ſine cauſa populo quem regit, inviſus ab alio expetitur, qui ſe ejus curis uſurum promittit, aut, ſpectatis ejus non ita vulgaribus animi dotibus, plus boni pariet in eminentiori ſede, &c.

Alia cui locus hic eſſe debet, animadverſio eſt, benignam interpretationem Innocentii III. aliorumque nonnullorum Pontificum locutionibus adhibendam eſſe, qui nempe Epiſcoporum translationes divino jure ad ſe pertinere dicunt: *Non enim humana, ſed potius divina poteſtate conjugium ſpirituale diſſolvitur, cum per translationem, depoſitionem, aut ceſſionem, auctoritate Romani Pontificis, quem conſtat eſſe vicarium Jeſu Chriſti, Epiſcopus ab Eccleſia removetur; & ideo tria hæc quæ præmiſimus, non tam conſtitutione canonica, quam inſtitutione divina, ſoli ſunt Romano Pontifici reſervata.* (Innocentius III. in cap. 2. *de Translat. Epiſc.*)

Certum eſt exploratumque, ſpiritalis matrimonii vinculum quod ſuæ Eccleſiæ, tamquam ſponſæ Epiſcopum unit, eccleſiaſticæ tantum inſtitutionis eſſe, & ad duodecimum uſque ſæculum a provincialibus Conciliis diſſolutum fuiſſe. Cum ergo Innocentius III. ait reſervationem translationum, depoſitionum & ceſſionum Epiſcoporum, divino jure, ad Romanum Pontificem pertinere, nihil aliud dicit, niſi eam ſibi congruere, utpote quæ e rerum numero eſt, quæ videntur eidem deberi primatus cauſa, qui divini juris eſt, quique efficit, ut ad eum Epiſcopi majorum cauſarum cognitionem referrent, inter quas Epiſcoporum translatio, depoſitio & ceſſio continentur. (Thomaſſinius, Part. IV. *De Diſcipl. eccleſ.* lib. 2. cap. 56. n. 7. Van-Eſpenius, *Jur. eccleſ. univerſ.* Part. I. titul. 18. cap. 5.)

TREUGA, TREUGUA, TREVIA, *induciæ*, *armiſtitium*. His vocabulis deſignatur ſecuritas, fides, quam hoſtes qui in bello verſantur, mutuo paciſcuntur obſtringuntque, ſeu ab omni hoſtilitatis actu ceſſatio quam ſibi pollicentur ad certum tempus, quin proinde tamen integram perfectamque pacem conſtituant. Ab eccleſiaſticis ſcriptoribus & Conciliis memorantur induciarum genera tria; nempe treuga, ut vocant, *conventionalis*, de qua partes belligerantes inter ſe conveniunt, treuga *legalis*, quam civiles leges præſcribunt, & treuga *canonica*, quæ etiam *treuga Domini*, *trevia Domini*, ſeu *Dei* dicitur, mandaturque per Conciliorum canones. His autem peculiaribus legibus locum præbuit privatorum bellorum licentia, quæ uno Eccleſiæ ſæculo inchoata efficiebat, ut cives per arma querelas finirent, quæ inter eos etiam ob mere civiles, minimique momenti cauſas intererant; ex quo contingebat, ut perſæpe ob leviſſimum negotium ſe mutilarent, trucidarentque. Eo licentia progreſſa eſt, ut clerici & monachi qui congredi non poterant ipſi per ſe, homines in ſui locum, qui finem eorum rixis & litibus per arma imponerent, ſufficere cogerentur; cujus effrenæ licentiæ radicem ipſam cum exſtirpare, quod ſane optaſſent, Concilia non poſſent, operam ſaltem dederunt, ut eam moderarentur, ſtatuta *treuga Dei* nuncupata, quæ initio quidem eo tantum redacta fuit, ut a ſabbati hora nona ad uſque fe-

rie

Digitized by Google

riæ ſecundæ horam primam ab omni hoſtili violentoque labore abſtineretur, quemadmodum enuntiat conſtitutio quam ſuper hac re primam edidit die 16. Maji an. 1017. in Elnenſi Ruſcinonenſis Comitatus diœceſi habita ſynodus. Decem aut duodecim poſt annis producta eſt tregua Dei a veſperis diei mercurii ad mane diei lunæ; ſubſecutiſque temporibus, etiam ad Adventum, ad Quadrageſimam, &c.

Ut pax Dei, quæ vulgo dicitur trevia, ſicut ipſe eam initio conſtituerat, firmiter teneatur, & per ſingulas parœcias dictis excommunicationibus renovetur. (Concilium Lillebonenſe, an. 1080. can. 1.)

Ut hic canon qui treguæ inſtitutionem Deo ipſi tribuit, cujus nomen gerit, intelligatur, id ſcitu neceſſarium eſt, quod Sigebertus in Chronico ad an. 1033. tradit. Hiſtoricus hic Epiſcopos refert, cum aliquid remedii cædibus aliiſque criminibus invenire vellent, quæ ex privata bella tam ſæpe pariebant, in Aquitania potiſſimum conveniſſe, eorumque unum teſtatum eſſe ſe e cælo litteras accepiſſe, quæ mandabant, ut pax in terris inſtauraretur; & hinc exitiiſſe nomen *pacis*, ſeu *treguæ Dei*, quod hoſtilitatis ceſſationi de qua agitur, inditum fuit.

Treguas a quarta feria poſt occaſum ſolis uſque ad ſecundam feriam in ortum ſolis, & ab Adventu Domini uſque ad octavas Epiphaniæ, & a Septuageſima uſque ad octavas Paſchæ, ab omnibus inviolabiliter obſervari præcipimus. Si quis autem treguam frangere tentaverit, poſt tertiam commonitionem, ſi non ſatisfecerit, Epiſcopus ſuus ſententiam excommunicationis dictet in eum, & ſcriptam vicinis Epiſcopis annuntiet; quorum nullus excommunicatum in communionem ſuſcipiat; imo ſcriptam ſuſceptam ſententiam quiſque confirmet. (Lateranenſe III. generale Concil. an. 1179. cap. 21.). Conſuli poteſt Dominicy Diſſertatio, cui titulus: *De Trevga & Pace, ejuſque Origine & Uſu in Bellis privatis*; typis edita Pariſiis apud Cramoiſium, an. 1649. ac deinde in Burcardi Gotthelfeji Bibliotheca rarorum Librorum, impreſſa Jenæ, an. 1719.

TRIA CAPITULA. Quære Concilium Conſtantinopolitan. an. 553. celebratum quod incipit ad pag. 126. Tomi primi hujus operis.

TRIBUTUM, onus, ſeu contributio ſubditis, ad ſubſidium politici regiminis rationibus afferendum, a Principe impoſita. *Quære* IMMUNITAS, LAICUS.

TRINITAS ſignificat proprie unitatem trium. Trinitatis ergo myſterium, illud chriſtianæ Religionis fundamentale dogma, omnium myſteriorum primum maximumque, eſt unius Dei in perſonis tribus myſterium, quæ ſunt Pater, Filius & Spiritus ſanctus. Eſt hoc divinarum perſonarum reapſe diſtinctarum in eadem natura numero. Natura eſt rei eſſentia, & perſona eſt rei ſubſtantia; ſeu natura eſt ipſa res ſubſtantialiter, ut loquuntur theologi, ſeu quoad ſuam ipſius ſubſtantiam ſumpta, & perſona eſt ratio qua ſeparata res, ab omni alia diſtincta ſubſiſtit. Hominis natura eſt ejus anima ejuſque corpus; ejuſdem perſona eſt is ipſe, quia ejus anima ejuſque corpus in eo ſubſiſtunt. Divina natura eſt Dei infinitus ſpiritus qui prorſus integer in Patris, in Filii, & in Spiritus ſancti perſona ſubſiſtit; atque in hoc continetur auguſtum, ineffabile ſanctiſſimæ Trinitatis myſterium, prout nempe eadem natura ſine ulla partitione ſubſiſtit in peculiaribus perſonis tribus quæ non niſi Deum unum eumdemque conficiunt; ut proinde nec naturæ unitas perſonarum pluralitatem, nec perſonarum pluralitas naturæ unitatem impediat.

Sunt ergo in Deo perſonæ tres; & hæ tres perſonæ ſunt unus tantum & idem Deus, quia non iis ineſt niſi una eademque divina natura, una & eadem eſſentia, una eademque divinitas, unus & idem ſpiritus, & quod inde conſequitur, unus & idem Deus.

Pater nec procedit, nec emanat ab ulla alia *perſona*; nullum omnino principium habet. Filius procedit e Patre, & Spiritus ſanctus e Patre & Filio procedit. Itaque duæ tantum, Filii ſcilicet & Spiritus ſancti, proceſſiones ſeu emanationes, in Trinitate ſunt.

Filii proceſſio dicitur *generatio*, quia per intellectum fit, per facultatem ſcilicet quæ terminum parit, qui ei quoad naturam ſimilis eſt. Ergo Dei Filius a Patre per cognitionem procedit, prout Pater, ſe ab omni æternitate cognoſcens, ab omni pariter æternitate terminum, ideam ſuarum infinitarum perfectionum producit, quæ appellatur *ejus Verbum, ejus Filius*.

Spiritus ſancti proceſſio nuncupatur *ſpiratio*, quia Pater & Filius ab omni æternitate ſe amantes, producunt ſui amoris terminum, qui Spiritus ſanctus eſt, quique proinde emanet a Patre & Filio, tamquam ab uno eodemque principio, utpote unam tantum eamdemque voluntatem habente, ex amoris, propenſionis, impulſionis modum, id quod proprium voluntatis eſt; quæ non eſt aſſimilans, vel, ut ſcholæ dicunt, aſſimilativa facultas, non autem ſimilitudinis in modum procedit; ex quo fit, ut Spiritus ſancti proceſſio non quidem *generatio*, ſed *ſpiratio* nuncupetur.

Quamvis Pater principium non habeat, ſitque ipſe Filii & Spiritus ſancti principium, qui ab eo procedunt; non prior tamen, antiquiorque, nec potentior, nec perfectior quam Filius & Spiritus ſanctus eſt, hæ tres perſonæ perfecte cumulateque omnibus in rebus, in æternitate, in ſapientia, in divinis omnibus attributis æquales ſunt.

Sunt in Deo quoad originem relationes quatuor; videlicet, *paternitas*, per quam Pater ad Filium refertur, quem generat: *filiatio*, per quam Filius refertur ad Patrem, utpote e Patre genitus; *ſpiratio activa*, per quam Pater & Filius referuntur ad Spiritum ſanctum quem per mutui amoris actum producunt; & *ſpiratio paſſiva*, per quam Spiritus ſanctus ad Patrem Filiumque, tamquam ab utroque procedens, refertur.

Sunt item in Deo notiones quinque, quinque notæ ſcilicet ſeu characteres proprii, qui trium perſonarum unam ab alia diſtinguunt; nempe *innaſcibilitas & paternitas*, quæ Patrem a Filio & Spiritu ſancto diſtinguunt; *filiatio*, quæ Filium diſtinguit a reliquis perſonis duabus; *ſpiratio activa*, quæ Patrem & Filium a Spiritu ſancto diſtinguit; & *ſpiratio paſſiva*, ſeu *proceſſio proprie dicta*, per quam Spiritus ſanctus a Patre Filioque diſtinguitur.

Trinitatis myſterium probatur a ſacris Litteris, Patribus & Conciliis. Hujus Operis ratio poſtulat, ut ipſi nos ad ſelectos aliquos Conciliorum canones qui magnum hoc myſterium ſtatuunt & explicent, redigamus.

Ad roborandas autem fratrum & coepiſcoporum noſtrorum nuper permotorum mentes, proponenda ſunt, quæ a Patribus certa depoſitione accepimus; ut Trinitatem quam in noſtris ſenſibus (al. *ſinibus*) *conſecratam retinemus, Patris & Filii & Spiritus ſancti unitatem, quæ nullam noſcitur habere differentiam, ſicuti didicimus, ita Dei populos inſtruamus. Ab univerſis Epiſcopis dictum eſt: plane ſic accepimus, ſic tenemus, fidem apoſtolicam* (al. *evangelicam*) *ſequentes*. (Concilium Carthaginenſe, an. 390. can. 1.)

Firmiter credimus, & ſimpliciter confitemur, quod unus ſolus eſt verus Deus, æternus, & immenſus, omnipotens, incommutabilis, incomprehenſibilis, & ineffabilis, Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus; tres quidem perſonæ, ſed una eſſentia, ſubſtantia, ſeu natura ſimplex omnino. Pater a nullo, Filius autem a ſolo Patre, ac Spiritus ſanctus ab utroque pariter, abſque initio ſemper & fine. Pater generans, Filius naſcens, & Spiritus ſanctus procedens; conſubſtantiales, & coæquales, coomnipotentes & coæterni; unum univerſorum principium; creator omnium inviſibilium & viſibilium, ſpiritualium & corporalium, qui ſua omnipotenti virtute ſimul ab initio temporis utramque de nihilo condidit creaturam, ſpiritualem & corporalem .... Hæc ſancta Trinitas ſecundum communem eſſentiam individua, & ſecundum perſonales proprietates diſcreta, per Moyſem & ſanctos Prophetas, aliosque famulos ſuos, juxta ordinatiſſimam diſpoſitionem temporum, doctrinam humano generi tribuit ſalutarem. (Generale Concil. Lateranenſe IV. an. 1215. can. 1.)

Damnamus ergo & reprobamus libellum, ſive Tractatum quem *Abbas Joachim edidit contra* magiſtrum Petrum Lombardum, *de unitate, ſeu eſſentia Trinitatis, appellans ipſum hæreticum & inſanum, pro eo quod in ſuis dixit Sententiis, quoniam quædam ſumma res eſt Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus, & illa non eſt generans, neque genita, nec procedens; unde aſſerit, quod ille non tam* Trinitatem, *quam quaternitatem adſtruebat in Deo, videlicet tres perſonas, & illam communem eſſentiam quaſi quartam; manifeſte proteſtans, quod nulla res eſt quæ ſit Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus, nec eſt eſſentia, nec ſubſtantia, nec natura; quamvis concedat, quod Pater & Filius & Spiritus ſanctus ſunt una eſſentia, una ſubſtantia, unaque natura. Verum unitatem hujuſmodi non veram & propriam, ſed quaſi collectivam & ſimilitudinariam eſſe fatetur; quemadmodum dicuntur multi homines unus populus, & multi fideles una Eccleſia.... Nos autem, ſacro & univerſali Concilio approbante, credimus & confitemur cum Petro, quod una quædam ſumma res eſt, incomprehenſibilis quidem & ineffabilis, quæ veraciter eſt Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus, tres ſimul perſonæ, ac ſingulatim quælibet earumdem. Et ideo in Deo Trinitas eſt ſolummodo, non quaternitas; quia qualibet trium perſonarum eſt illa res, videlicet ſubſtantia, eſſentia, ſive natura divina; quæ ſola eſt univerſorum principium, præter quod aliud inveniri non poteſt; & illa res non eſt generans, neque genita, nec procedens;*

ſed

ſed eſt Pater qui generat, Filius qui gignitur, & Spiritus ſanctus qui procedit; ut diſtinctiones ſint in perſonis, & unitas in natura. Licet igitur alius ſit Pater, alius Filius, alius Spiritus ſanctus, non tamen aliud, ſed id quod eſt Pater, eſt Filius, & Spiritus ſanctus, idem omnino; ut ſecundum orthodoxam & catholicam fidem conſubſtantiales eſſe credantur. Pater enim ab æterno Filium generando, ſuam ſubſtantiam ei dedit, juxta quod ipſe teſtatur; Pater quod dedit mihi, majus eſt omnibus. *Ac dici non poteſt, quod partem ſuæ ſubſtantiæ illi dederit, & partem retinuerit ipſe ſibi; cum ſubſtantia Patris indiviſibilis ſit, utpote ſimplex omnino. Sed nec dici poteſt, quod Pater in Filium transfuderit ſuam ſubſtantiam generando, quaſi ſic dederit eam Filio, quod non retinuerit ipſam ſibi; alioquin deſiiſſet eſſe ſubſtantia. Patet ergo, quod ſine ulla diminutione Filius naſcendo ſubſtantiam Patris accepit; & ita Pater & Filius habent eamdem ſubſtantiam; & ſic eadem res eſt Pater & Filius, nec non & Spiritus ſanctus ab utroque procedens.* (Cap. 2.)

Principio, ut ſuperbenedictæ Trinitatis fidem ſimplici populo non anxia nimis & ſcrupuloſa, ſed plana & ſimplici oratione, juxta Scripturam ſacram, & trium ſymbolorum, Apoſtolici, Nicæni, & Athanaſii traditionem exponant; & eos unum Deum in Trinitate, & Trinitatem in unitate credere & confiteri edoceant; unum eumdemque Deum in eſſentia, & in perſonis trinum, Patrem & Filium & Spiritum ſanctum. (Concil. Moguntinum, an. 1549. cap. 1.)

Etſi Trinitatis myſterium nec comprehendi, nec demonſtrari per rationem poſſit, non id tamen efficit, quin ea ipſa, fidei lumini ſuum addens, nobis ejus cognitionem facilem reddat. Ratio nos monet doceque Deum ſpiritum eſſe; intellectum & voluntatem habere; eumdem, quoniam intellectu præditus eſt, cogitare, cognoſcere, contemplari naturam ſuam, ſuaſque perfectiones; in eo proinde cogitationem, cognitionem, internum verbum, imaginem, repræſentationem ſui ipſius, ſuarumque perfectionum exiſtere; jam vero fides nos certos facit, hanc cogitationem, ſeu hoc internum verbum, hanc imaginem naturæ Dei ejuſque perfectionum eſſe perſonam, ut eam, quæ ejus Verbum eſt, ejus conſubſtantialis Filius.

Id etiam ratio ipſa nos monet, cum Dei voluntas nunquam otioſa fuerit, Patrem ſemper amaſſe Filium ſuum, noſque ipſos docet fides mutui eorum amoris terminum eſſe Spiritum ſanctum, tertiam ſcilicet Trinitatis perſonam.

In ipſa quoque natura occurrit imperfecta aliqua Trinitatis imago. Intellectus, voluntas, memoria, ea tres animi noſtri facultates, nihil tamen aliud ſunt quam unus & idem animus, quemadmodum divinæ perſonæ tres non ſunt niſi unus & idem Deus. Lumen & calor producuntur a ſole, exiſtuntque ſtatim atque ipſe ſol, & tum ea unum & idem ſunt, quemadmodum ex omni æternitate genitus a Patre Filius, & a Patre Filioque procedens Spiritus ſanctus, Deus unus idemque cum Patre ſunt. Trianguli anguli tres, licet invicem diſtincti, non efformant tamen niſi unum idemque triangulum quod iis tribus angulis continetur.

TRISAGION, canticum ſic dictum, quia vox *Sanctus* ter in eodem repetitur. Hujus cantici canendi uſus an. 446. in Conſtantinopolitana Eccleſia cœpit, & illinc ad cæteras Orientis & Occidentis Eccleſias migravit. Trullana ſynodus, an. 692. habita, per ſuum octuageſimum primum canonem ſub anathematis pœna prohibuit, ne triſagio adderentur verba hæc: *Qui crucifixus es pro nobis.* Æqua eſt & rationi conſona hæc interdictio, ſi triſagion ad ſanctam Trinitatem referatur, quoniam certum eſt Trinitatis perſonas tres pro nobis crucifixas non fuiſſe. At ſi triſagion ad unum & unicum Chriſtum Dominum referatur, nihil impedit, quin ipſe pro nobis crucifixus fuiſſe dicatur.

TUTELA, TUTOR. Tutelæ nomine deſignatur onus, alicui cui *tutoris*, ſeu *tutricis* nomen, impoſitum quod in eo continetur, ut tutor ſeu tutrix minoribus eorumque bonis defendendis & ſervandis invigilent. Tutelas clericis canones interdicunt. *Quære* CLERICUS. Sinuntur iidem tamen puerorum orphanorum tutelam, qui parentibus deſtituti ſunt, acceptare.

TYPUS, Conſtantis Imperatoris edictum, occaſione turbarum quas Monothelitæ excitaverant, an. 648. vulgatum, eo conſilio, ut Catholicis & hæreticis ſilentium imponeretur.

Typum ita nuncupatum, quia fidei veluti quoddam formularium erat, ſeu potius forma, ad quam Princeps agendi rationem quoad Monotheliſmum exactam volebat, anathemate perculit univerſa Occidentalis Eccleſia, peculiariter vero Concilium quod an. 649. Romæ, ſub Martino Papa I. in Lateranenſibus ædibus habitum fuit. (*Vide* Concilium hoc, p. 145. primi Tomi hujus Operis.)

TYRANNUS. Non aliunde melius Eccleſiæ omniumque veri nominis Chriſtifidelium mens, ad tyrannos quod attinet, perſpici poteſt, quam ex generalis Conſtantienſis Concilii, in ſeſſione 15. decreto quod his verbis conceptum eſt: *Præcipua ſollicitudine volens hæc ſacroſancta Synodus ad extirpationem errorum & hæreſum, in diverſis mundi partibus invaleſcentium providere, ſicut tenetur, & ad hoc collecta eſt; nuper accepit, quod nonnullæ aſſertiones erroneæ in fide & bonis moribus, ac multipliciter ſcandaloſæ, totiuſque rei publicæ ſtatum & ordinem ſubvertere molientes, dogmatizatæ ſunt, inter quas hæc aſſertio delata eſt:* Quilibet tyrannus poteſt & debet licite & meritorie occidi per quemcumque vaſſallum ſuum vel ſubditum, etiam per clanculares inſidias, & ſubtiles blanditias, vel adulationes, non obſtante quocumque præſtito juramento, ſeu confœderatione factis cum eo; non expectata ſententia, vel mandato judicis cujuſcumque.

Adverſus hunc errorem ſatagens hæc ſancta Synodus inſurgere, & ipſum funditus tollere, præhabita deliberatione matura, declarat, decernit & definit hujuſmodi doctrinam erroneam eſſe in fide & moribus, ipſamque tamquam hæreticam, ſcandaloſam, & ad fraudes, deceptiones, mendacia, proditiones, perjuria vias dantem reprobat & condemnat. Declarat inſuper, decernit & [illegible], quod pertinaciter doctrinam hanc pernicioſiſſimam aſſerentes, ſunt hæretici, & tamquam tales juxta canonicas ſanctiones puniendi.

Ex hoc celebri œcumenici Concilii decreto, quod in omne tempus id firmum reddere debet, quod [illegible] pro certo, ad hanc rem quod attinet, habendum [illegible], perſpicuum fit, Regem occidere, tyrannidis [illegible] cauſa, non heroicum animi roboris, religio[illegible] pietatis actum eſſe, ſed barbarum & cæci fu[illegible], facinus quod æque fidei ac moribus adverſatur, [illegible] omnemque ſocietatem evertit, reſpublicas & regna de medio funditus tollit, omnia [illegible] proditionum, ſeditionum, perjuriorum, [illegible], ſcandalorum & innumerabilium malorum genera inducit.

V A C

VACATIO, VACANS. In re beneficiaria, *vacatio* nuncupatur titularis in beneficio deficientia. Itaque *vacans* beneficium eſt, cum illud non replet, non occupat titularis, hoc eſt, clericus beneficiarius qui ejus oneribus officiiſque faciat ſatis. Occurrunt in Conciliis ſuper beneficiorum vacatione canones numero plures. Mandant alii, ut vacantia beneficia repleantur, vetant alii, ne quis eorum bona tamquam propria ſibi vindicet, volunt alii œconomos nominari, qui eorum reditus adminiſtrent, defunctorumque titularium ſucceſſoribus ſervent, aut ad Eccleſiæ emolumentum applicent, &c. *Quære* BENEFICIUM, §. III. BONA ECCLESIÆ. DEFENSORES ECCLESIÆ, ŒCONOMUS TEMPORALIS, PATRONUS, PATRONATUS.

VAGABUNDI, VAGI, ERRONES. Deſignantur his vocabulis inconſulti ac male feriati homines qui huc illuc oberrant, quibuſque nec certa via, nec certa habitatio, nec genuina a ſcripto de vita & moribus fides ſuppetit. Sunt canonum plena Concilia, qui ad ſanctorum myſteriorum celebrationem nec errabundos Sacerdotes, ac ne eos quidem admiſſos volunt, qui, quin vagi ſint, ex extranea tamen diœceſi ſunt, nec ſui Epiſcopi litteras proferunt, quas Concilia *formatas*, ſeu *commendatitias* litteras vocant. *Quære* LITTERÆ MISSÆ.

VALDENSES, ſeu PAUPERES LUGDUNENSES, hæretici qui cœpere ſectam facere, an. 1180. ut nonnulli putant, vel antea, an. ſcilicet 1136. ut aliis placet. Eorum ſignifer fuit locuples quidam Lugdunenſis mercator, nomine *Petrus Valdo*, ſeu *de Vaudo*, & in Vaudo Delphinatus vico natus. Hunc hominem ferunt, unius ex ejus amicis ſubita morte, cui prope ad ipſius pedes interclusus ſpiritus fuit, ita perterrefactum fractumque animo fuiſſe, ut crederet nullum ſibi fore ſperandæ ſalutis locum, niſi ſuis omnibus venditis bonis, quorum pretium in pauperes diſtribuit. Ejus paupertatem imitati diſcipuli, qui ſe *Lugdunenſes Pauperes* nuncupatos voluerunt, Lugduno ex-

pulſi,

Digitized by Google

pulſi Occitaniam, Delphinatum, Angronienſes valles, Sabaudiæ montes pervaſerunt, ubi Calviniſtis ſe miſcuere, qui eos ſibi majores, ac veluti parentum loco adoptarunt, tametſi horum placita ſuper nonnullis aliis forent, potiſſimum vero ſuper reali Chriſti Domini in Euchariſtiæ ſacramento præſentia, quam Valdenſes admittebant. Porro Petrus Valdo cum diſcipulorum nonnullis ſe in Belgium recepit, unde ſectam in Picardia aliiſque Galliæ provinciis diſſeminavit.

Valdenſes ab inferis excitarunt Apoſtolicorum errores omnes, aliis additis qui ſequuntur.

1. Omnes Chriſtiani ſunt *Sacerdotes*, & Euchariſtiæ conſecrandæ poteſtate gaudent: tenentur omnes Scripturam ſcire, divinum verbum nuntiare, & documenta tradere; omnes poſſunt e peccatis abſolvere, modo in gratiæ ſtatu ſint.

2. Sanctorum cultus idololatria eſt; & baptiſmus externus tantum cæremonia eſt, itemque extrema unctio.

3. Angelica Mariæ Salutatio ſuperſtitioſa eſt, temploruraque penes Chriſtianos uſus conſecutio ejus eſt, qui apud Ethnicos obtinebat.

4. Auricularis confeſſio eſt mos crimínoſe inventus a Sacerdotibus; ſanctæque unctiones quæ in baptiſmi adminiſtratione infantibus adhibentur, abolendæ ſunt.

5. Purgatorium nullum eſt; preces pro mortuis inutiles ſunt; & indulgentiæ ſunt vana artificia a Romanis Pontificibus ad extrahendam pecuniam inventa.

6. Nulla debetur obedientia ſeu Eccleſiæ quæ leges ferendi facultate non pollet, ſeu Papæ, ſeu Epiſcopis qui nec dignitate, nec poteſtate presbyteris præſtant.

7. Jejunium & abſtinentia nullius apud Deum meriti ſunt; ac monachalis ſtatus non niſi diaboli inventum eſt.

8. Non alia precis quam Dominicæ orationis, vulgo *Pater*, admittenda formula eſt; nulli miraculo habenda fides; defunctorum corpora ſacris in locis haud ſepelienda; nullus adhibendus exorciſmus, nulla benedictio, quacunque tandem id ratione fiat; non recitandæ Breviarii preces ſeu Horæ canonicæ; non canendum in Eccleſia; non laborandum manibus; manualem enim laborem chriſtianæ perfectioni contrarium eſſe.

9. Ordines in Eccleſia tres tantum ſunt, diaconatus, presbyteratus, & epiſcopatus.

10. Euchariſtia conſecratio non alia ratione peragi debet, quam per panis & vini, ſepties oratione dominica prius recitata, benedictionem.

11. Euchariſtia plus affert emolumenti, cum conſecratio facta eſt majoris hebdomadæ feria quinta; ſervandaque pro infirmis hoſtiæ quæ eo die conſecratæ fuere.

12. Nullus eccleſiaſticus quicquam proprii poſſidere poteſt; omniſque ſeu eccleſiaſtica, ſeu ſecularis poteſtas juriſdictionem ſuam per mortale peccatum amittit.

13. Nulla fides habenda eſt Apoſtolorum Symbolo, nulla item Romanæ Eccleſiæ quæ poſt Papæ Silveſtri pontificatum vera Eccleſia eſſe deſiit.

14. Nullus judex, nullus ſupremus princeps hominem morte damnare poteſt.

15. Omne jusjurandum Chriſtianis vetitum eſt; omnino que non peccat, qui carnalem voluptatem ſequitur, cum concupiſcentia ad eam fert.

16. Studia & academiæ non niſi vanitatis ſcholæ ſunt.

Valdenſes cum Albigenſibus aliiſque hæreticis a Conciliis pluribus damnati fuere, & peculiariter ab iis quæ ſequuntur.

Sicut ait beatus Leo, licet Eccleſiaſtica diſciplina, ſacerdotali contenta judicio, cruentas non efficiat ultiones; catholicorum tamen Principum conſtitutionibus adjuvatur, ut ſæpe quærant homines ſalutare remedium, dum corporale ſuper ſe metuunt evenire ſupplicium. Eapropter, quia in Gaſconia, Albegeſio, & partibus Toloſanis, & aliis locis, ita hæreticorum quos alii Catharos, alii Patrinos (al. *Pataronos*), *alii Publicanos, alii aliis nominibus vocant, invaluit damnata perverſitas, ut jam non in occulto, ſicut aliqui, nequitiam ſuam exerceant, ſed ſuum errorem publice manifeſtent, & ad ſuum conſenſum ſimplices attrahant & infirmos; eos & defenſores eorum & receptores anathemati decernimus ſubjacere; & ſub anathemate prohibemus, ne quis eos in domibus, vel in terra ſua tenere, vel fovere, vel negotiationem cum eis exercere præſumat.* (Concilium generale Lateranenſe III. an. 1179. can. 27.)

Quia vero nonnulli, ſub ſpecie pietatis, virtutem ejus, juxta quod ait Apoſtolus, abnegantes, auctoritatem ſibi vindicant prædicandi, cum idem Apoſtolus dicat: Quomodo prædicabunt, niſi mittantur? omnes qui prohibiti, vel non miſſi, præter auctoritatem ab apoſtolica Sede, vel catholico Epiſcopo loci ſuſceptam, publice, vel privatim prædicationis officium uſurpare præſumpſerint, excommunicationis vinculo innodentur; & niſi quantocius reſipuerint, alia competenti pœna puniantur. (Concilium generale Lateranenſe IV. an. 1215. tit. 3. *de Hæreticis.*) Hoc in canone notantur Valdenſes cum aliis hæreticis omnibus qui ſibi, ut ii, ſine miſſione prædicandi jus arrogabant.

Tarraconenſe Concilium, an. 1242. contra Valdenſes potiſſimum coactum fuit. In eo perſpicitur in hæreticos eorumque fautores agendi, eoſdem præterea, cum ad catholicam fidem redeunt, recipiendi, hæreſeos denique ſuſpicionem purgandi ratio quæ his verbis concepta eſt: *Ego N. juro per Deum omnipotentem, & per hæc ſancta Dei evangelia, quæ in manibus meis teneo, coram vobis domino N. Archiepiſcopo vel Epiſcopo, & coram aliis vobis aſſiſtentibus, quod non ſum, vel fui Inſabbatatus, VValdenſis, vel Pauper de Lugduno, nec hæreticus in aliqua ſecta hæreſis per Eccleſiam damnata; nec credo, nec credidi eorum erroribus, nec credam aliquo tempore vitæ meæ; immo profiteor & proteſtor me credere, & ſemper in poſterum crediturum fidem catholicam quam ſancta Romana Eccleſia & apoſtolica publice tenet, docet & prædicat, & vos, domine Archiepiſcope, vel, Epiſcope, & cæteri prælati Eccleſiæ univerſalis tenent, prædicant publice, atque docent.*

Plura fuere Valdenſibus nomina. Nuncupati *Chaiſnardi*, ſeu *Cheſnardi*, & *Joſephiſtæ*, propterea quod homines duo, quorum unus *Chaiſnardus* ſeu Cheſnardus, alter *Joſeph*, e Delphinatu, ſe eorum ſectæ anteſignanos ſtatuerant; etiam *Sabatati*, ſeu *Inſabatati*, quia nudis pedibus cum ſandaliis incedebant; nunc temporis appellantur *Barbeſii*, ſeu *Barbetii*, a *Barbeſii* nomine, qui ex eorum veteribus magiſtris unus. Subſiſtunt in Pedemontii vallibus, ubi libera iis eſt ſuæ religionis exercitatio. Videri poſſunt *Hiſtoria Valdenſium*, auctore Joanne Paulo Perrinio, *Hiſtoria Albigenſium & Valdenſium*, auctore P. Benedicto, *Hiſtoria Variationum*, auctore D. Boſſuetio: Prateolus, tit. *Valdenſes*; Chorerius, *Hiſtoria Delphinatus*; Dupinius, Fleurius, de Thou, *Hiſtoria Galliæ*.

VARIATIO, VARIARE. In collationibus aliiſque diſpoſitionibus beneficiorum, nuncupatur *variatio*, facultas alium Epiſcopo, ejus loco quem rejecerit, præſentandi. *Quære* COLLATOR & PATRONUS.

VASA SACRA, ſupellex ſanctis myſteriis celebrandis addicta. Occurrunt in Conciliis, quoad vaſa ſacra, ſtatuta plura, cujuſmodi, inter cætera, ſunt quæ ſequuntur.

Vas aureum, vel argenteum, vel velum ſanctificatum nemo amplius in ſuum uſum convertat; hoc ſit enim præter jus & contra legem. Si quis autem deprehenſus fuerit, mulctetur ſegregatione. (Can. Apoſt. 72. 73.)

Animadverſione dignum eſt vetare canonem hunc, ne privati homines vaſa & alia quæ Dei cultui deſervierunt, in proprium uſum convertant, at non impedire, quominus eadem in pauperum levamen ac ſubſidium impendi poſſint, quemadmodum ſancti Patres ſemper docuerunt & factitarunt, perſuaſum habentes convictique rem aliquam, potiore jure, Deo conſecratam dici non poſſe, quam cum ad ejus membrorum ſolatium confertur.

Si quis Epiſcopus, excepto ſi evenerit adhuc neceſſitas pro redemptione captivorum, miniſteria ſancta frangere pro qualicunque conditione præſumpſerit, ab officio ceſſabit Eccleſiæ. (Concilium Remenſe, an. 623. can. 22.)

Canon hic animadverſionem confirmat, quam modo propoſuimus, nec cum Apoſtolorum canone pugnat.

Omni cura omnique ſtudio providendum eſt, ut hi qui locum videntur regiminis obtinere, contumeliam videantur inferre cæleſtibus ſacramentis. Etenim, quod & auditu horribile, & viſui execrabile judicatur, relatum eſt nobis, quod quidam Sacerdotum ſacrilega temeritate præcipites, vaſa Domini in proprios uſus aſſumant, epulaſque ſibi in eis comeſturus apponant. Quod malum & obſtupeſcentes dolemus, & dolentes obſtupeſcimus; ut illic humana temeritas ſibi epulum præparet, ubi ſanctum Spiritum cognoſcitur advocaſſe; & ibi uſum carnium crapulatus aſſumat, ubi divina viſus eſt celebrare myſteria, & in quibus ſancta rei ſacramentum pro expiatione delictorum percepit, in his expleat voluntatem ludibrii ſui. Et ideo hujus de cætero præſumptionis perſona, quæ, ſciendo, divina vaſa, vel miniſteria aut in uſus ſuos tranſtulerit, aut comedere in his, vel poculum ſibi ſumendum elegerit, gradus ſui, vel officii periculum ſuſtinebit; ita tamen, ut, ſi de ſecularibus fuerit, perpetua excommunicatione damnetur; ſi vero religioſus, ab officio deponatur. Sub hac quoque damnationis ſententia & illi obnoxii tenebuntur, qui eccleſiaſtica ornamenta, vela, vel qualibet

ſi a indumenta, atque etiam utenſilia, ſciendo, in uſus ſuos tranſtulerint, vel aliis vendenda, vel donanda crediderint. (Concilium Bracarenſe, an. 675. can. 3.)

Teſtatur Van-Eſpenius, (Differt. in Synod. Nicæc. II. Tom. III. *Jur. Eccleſ. univerſ.* pag. 423.) Niceni ſecundi generalis Concilii tempore, quod an. 787. habitum fuit, ſacra vaſa per peculiarem orationem benedicendi conſuetudinem in Eccleſia nondum inductam fuiſſe: *Hic obiter notandum, tempore hujus Synodi, nondum fuiſſe morem, ut vaſa ſacra, ſpeciali oratione, per Epiſcopum, aut per Sacerdotes ex ſpeciali ejuſdem commiſſione benedicerentur, ſeu ſanctificarentur*. Quære BENEDICTIO, CALIX, ORNAMENTA ECCLESIÆ.

VENATIO eſt bellum quod ſylveſtribus animalibus ſeu feris homines inferunt, ſeu prædæ venaticæ majoris minoriſque inſectatio. Hanc hominibus primam ſibi parandi alimenti rationem natura inſpiravit. Eſt ergo ipſa per ſe, naturali jure, nemini non permiſſa venatio, ſecundum Romanæ juriſprudentiæ effatum illud: *Quod ante nullius eſt, id, ratione naturali, occupanti conceditur* (Juſtinianus, *in Inſtitut.*). At jus hoc humanæ leges certis quibuſdam terminis circumſcripſerunt. E Galliæ juriſprudentia, venatio non niſi ad Regem pertinet, ad eoſque quibus hanc ipſe concedit, ſcilicet, ad proceres ſeu viros Principes in eorumdem terris, dummodo hæ ſint ad leucam a locis diſſitæ, quæ Regis voluptatibus addicta ſunt; & ad eos omnes qui feudis gaudent, intra feudorum ipſorum ambitum; ut enim vulgo dicitur, *qui feudum habet, venationis jus habet*.

Quamvis autem licita venatio ſuapte natura ſit, eadem tamen admodum periculoſe eſt ob prava effecta quæ eam conſequuntur, & ob adjuncta quæ eamdem comitantur fere ſemper in iis ipſis quibus venari licet. Id ei maxime peculiare eſt, ut mentem evocet, abdicatoque officiorum & gravis omnis occupationis guſtu, eum animo unum inſpiret quem levia & inania oblectamenta ſecum trahunt. Raro fit, ut ne venatores graviter peccent, ſeu dum vehementiore ſtudio impetuque venantur; ſeu dum nimium temporis in venatione terunt; ſeu dum hac occaſione dominicos feſtoſque dies, ut par eſt, colere negligunt; ſeu dum venantur contra ac vetitum eſt, quo tempore præda venatica ventrem gerit, quod reipublicæ injurium eſt; ſeu dum vineas & agros devaſtant, aut id agunt quod privatis hominibus damnum parit, & reſtitutioni venatores obnoxios reddit; ſeu denique dum daſunt officiis quibus ſinguli peculiariter vacare debent vitioſaſque & vituperendas alias circumſtantias in hanc exercitationem inducunt.

Hæc dubio procul & ejuſmodi alia rationum momenta S. Ambroſium impulerunt, ut pronuntiaret: *Nullum invenimus divinorum in ſerie Scripturarum de venatoribus juſtum* (S. Ambroſius ſerm. 8. *ſuper Pſalm.*); cui S. Hieronymus ita concinit: *Piſcatores invenimus ſanctos in Scripturis ſanctis, ſed ponitus non invenimus ſanctum aliquem venatorem* (S. Hieronymus, *in Pſal. 90. v. 3.*). Hæc etiam in cauſa fuerunt, ut nullo non tempore venationem Concilia tam graviter eccleſiaſticis interdicerent.

Epiſcopis, presbyteris, diaconibus canes ad venandum, aut accipitres habere non liceat. Quod ſi quis talium perſonarum in hac voluntate detectus fuerit; ſi Epiſcopus eſt, tribus menſibus ſe a communione ſuſpendat; presbyter, duobus menſibus ſe abſtineat; diaconus, uno ab omni officio vel communione ceſſabit. (Concilium Agathenſe, an. 506. can. 55.)

Inſertus fuit canon hic Gratiani Decreto, Diſt. 34. can. 2. & Gregorii IX. Decretalibus, in cap. 1. *de Clerico venatore*, Aurelianenſis Concilii nomine; ut is proinde tamquam communis & generalis per univerſam Eccleſiam juris partem conſtituens ſpectandus ſit.

Venationem univerſis clericis interdicimus; unde nec canes, nec aves ad aucupandum habere præſumant. (Innocentius III. in Lateranenſi IV. generali Concilio, an. 1215. can. 15.)

Præcipimus, ut prælati ſolliciti ſint & intenti in puniendo clericos venatores, & præcipue presbyteros & religioſos, quibus majus ſcandalum generatur. (Concilium Nannetenſe, an. 1264. cap. 3.)

Licet ex dictis Sanctorum & e ſcriptis Conciliorum, omnibus ſervis Dei venationes cum canibus & avibus ſint interdictæ; nonnulli tamen religioſi .... honeſtatis laxatis habenis, monachali modeſtia prorſus abjecta, monaſterii clauſtrum abhorrentes, ſine quo monachus vita carere deſcribitur, ſicut piſces vita carent ſine aqua, more laicorum ipſis intendunt in gravem religionis offenſam, opprobrium & ſcandalum plurimorum. Volentes igitur prædictorum ſtatui periculoſo & deteſtabili ſalubriter occurrere, hoc ſacro approbante Concilio, diſtrictius inhibemus religioſis omnibus ... ne de cætero venari, ſeu ad venandum exire præſumant. Si quidem Abbates, priores, vel præpoſiti, ſeu alias adminiſtrationes habentes fuerint, per annum ipſo facto ſint ſuſpenſi ab omni adminiſtratione, donec ad mandatum ordinarii plene ſatisfecerint. Inferiores vero ſint ineligibiles, & ultimi ſemper in choro habeantur, donec ad mandatum Abbatis, prioris, vel præpoſiti, ſufficienter pœnitentiam egerint de commiſſis. (Concil. Ravennatenſe, an. 1317. rubr. 17.)

Veſtitu decenti ..., uſſidue utantur (Canonici), *ab illicitiſque venationibus, aucupiis, choreis, tabernis luſibuſque abſtineant*. (Concilium Tridentinum, Seſſ. 24. *de Reform.* cap. 12.)

Clerici a venatione abſtinebunt. (I. Mediolanenſe Concilium, an. 1565. Part. II. cap. 25.)

Cætera omnia Concilia, itemque complurium diœceſeon ſynodi eaſdem interdictiones continent, & magnopere curæ eſt, ut hac de re ſeminariſtæ moneantur, Epiſcoporum juſſu. Subſiſtunt ergo ſemper decreta hæc, & graviter obligant; ac ſibi ultro tenebras offunderet & cæcutire vellet, quicumque eadem abrogata eſſe contenderet, propterea quod eccleſiaſtici comperiuntur de ſuis officiis parum ſolliciti, qui non ſine ſancti miniſterii dedecore, & fidelium ſcandalo, ea tranſgredi non verentur.

At venandi interdictio, tam ſæpe in Conciliis quoad eccleſiaſticos repetita debetne de venatione ipſa intelligi, quæ tranquille & ſine ſtrepitu, ſine clamore, ſine canibus fit, an vero de ea tantum quæ cum rumore peragitur, ſeu clamoſa ſolemniſque eſt? Ad quæſtionem hanc doctus Papa Benedictus XIV (*De Sinodo diœceſana, lib. 7. cap. 61. pag. 526.*) reſpondet ſententiam quæ venationem quæ abeſt e ſtrepitu, eccleſiaſticis licere vult, magis communem eſſe, & contrariam magis jure congruere, quoniam canones non eam modo venationem eccleſiaſticis prohibent in qua canes, ſed eam quoque in qua aves, ut falcones, accipitres uſui ſunt; & ſane, nihil minus ædificationi eſt quam eccleſiaſticum cerni qui per agros diſcurrens, humeroque impoſitam igniariam fiſtulam, aut ſupra pugnum avem deferens, vile aucupium inſequitur; eum ſcilicet ipſum cui non alia vis, induſtria, ſedulitas eſſe deberet, quam ut peccatores, evangelicas errantes oves conſectaretur, & ad boni paſtoris ovile reduceret.

Ex articulo XXI. ſanctionis Januarii an. 1600. eccleſiaſtici, presbyteri, religioſi & clerici qui venationi operam dant, iiſdem ac laici mulctis ſubduntur; & ex areſto Concilii, diei 3. Aprilis an. 1703. de his eccleſiaſticis ipſis, cum de venationis negotio accuſati fuerint, regius Judex una cum officiali cognoſcere debet. (Monumenta Cleri, Tom. VII. p. 447.)

VENERIS DIES, ſeu hebdomadæ Feria ſexta, pœnitentiæ, in reminiſcentiam Paſſionis Domini Noſtri, penes chriſtianos addictus dies; quo quidem die jejunium olim in univerſo Oriente, una excepta Conſtantinopolitana Eccleſia, itemque in Occidentis parte, præcepto ſuberat. *Quære* JEJUNIUM.

VESPERÆ, e divini Officii horis una, ita dicta, quia olim poſt ſolis occaſum recitabatur: *Oportet igitur, ut, ſicut in aliis Eccleſiis veſpertino tempore, poſt lumen oblatum, prius dicitur veſpertinum quam ſonum in diebus feſtis, ita & a nobis cuſtodiatur in Eccleſiis noſtris*. (Concilium Emeritanum, an. 666. cap. 2.) Vide canonem hunc explicatum pag. 149. & 150. Tomi primi hujus Operis; & *Quære* OFFICIUM DIVINUM.

VESTIS TALARIS, longa & ad talos uſque deſcendens habitus, qui eccleſiaſtici indumenti partem conficit. Diſtinguitur duplicis generis eccleſiaſtica veſtis, una longior, quæ tunica pallioque ad talos deſcendentibus conſtat, altera brevior, quæ tunica pariter pallioque, ſub genu deſinentibus continetur. Omnes ad unum clerici qui beneficia poſſident, aut in ſacris ordinibus conſtituti ſunt, tenentur ſub lethalis peccati pœna talarem veſtem deferre, præter quam in itinere, cujus tempore, brevioribus veſtibus uti poſſunt, aut niſi ob aliam legitimam cauſam diſpenſatione gaudeant. Hæc deciſio quam Colletius poſt Pontaſium, de Sainte-Beuve, aliique plures tuentur, eo nixa fundamento comperitur, quod clerici qui, exceptis quos diximus, caſibus, talarem veſtem non deferunt, violant in re gravi Eccleſiæ legem quam octodecim ſummi Pontifices, tredecim generalia Concilia, centum quinquaginta provincialia, & pluſquam trecentæ Synodi Galliæ, Italiæ, Angliæ, Poloniæ, &c. itidem imponunt. *Quære* CLERICUS, HABITUS.

VIA-

VIATICUM. *Viatici* nomen e via, tramite, ſemita derivatur, & pecuniæ aliarumque rerum quibus ad iter agendum opus eſt, apparatum proprie ſignificat; hinc veterum mos in eo poſitus, ut mortuis nummum in os immitterent, quod iis erat, ob tranſitum ab hac ad alteram vitam, annonæ & pretii loco, ejus nempe pretii quod ad cymbæ tranſitum Caronti ſolvebant; hinc & illud, ut hoc ipſo tempore *viaticum* appelletur id quod cuipiam traditur, ut faciat itineris ſumptibus ſatis. At figurata ratione, & ex Eccleſiæ locutione, *viaticum* dicitur euchariſtica communio quæ morientibus adminiſtratur, iis nimirum qui inibi ſunt, ut ex hac vita ad alteram migrent, adeoque alterius mundi iter agant. Hæc communio *viaticum* nuncupatur, quia morientes corroborat, iis neceſſariam vim tribuens, ut ex hac peregrinatione ad cæleſtem patriam tranſeant.

Animadvertendum tamen, *viatici* nomen olim, ut in præſentia, ad euchariſticam communionem morientibus traditam reſtrictum non fuiſſe; ſed generatim ſignificaſſe, quicquid morientibus, ſeu pœnitentibus, ſeu catechumenis applicabatur, ut cum Deo & cum Eccleſia reconciliarentur, cujuſmodi erant baptiſmus, confirmatio, pœnitentia, abſolutio, extrema unctio, atque adeo bona opera morientibus applicata.

De his qui ad exitum veniunt, etiam nunc lex antiqua regularisque ſervabitur; ita ut, ſi quis egreditur e corpore, ultimo & maxime neceſſario viatico minime privetur. Canon hic Concilii I. generalis Nicæni, an. 325. celebrati decimus tertius eſt. *Vide* ejus explicationem pag. 58. Tomi primi hujus Operis.

Qui recedunt de corpore, pœnitentia accepta, placuit ſine reconciliatoria manus impoſitione eis communicari; quod morientis ſufficit conſolationi, ſecundum definitiones Patrum, qui hujuſmodi communionem congruenter viaticum nominarunt. Quod ſi ſupervixerint, ſtent in ordine pœnitentium; & oſtenſis neceſſariis pœnitentiæ fructibus, legitimam communionem cum reconciliatoria manus impoſitione percipiant. Canon hic eſt Arauſicani I. Concilii, an. 441. habiti tertius. *Vide* hujus quoque explicationem ad pag. 96. Tomi primi hujus Operis.

Viaticum tamen omnibus in morte poſitis non negandum. (Concil. Agathenſe, an. 506. habitum, can. 15.) *Vide* canonem hunc, itemque id quod eum præcedit, ad pag. 115. Tomi primi hujus Operis explicatum.

Ab infirmis in mortis periculo poſitis, per presbyteros pure inquirenda eſt confeſſio, non tamen illis imponenda quantitas pœnitentiæ ...., a quo periculo ſi divinitus erepti convaluerint, pœnitentiæ modum a ſuo confeſſore impoſitum diligenter obſervent. Et ideo ſecundum canonicam auctoritatem, ne illis janua pietatis clauſa videatur, orationibus & conſolationibus eccleſiaſticis ſacra unctione Dei animari, ſecundum ſtatuta ſanctorum Patrum, communione viatici reficiantur. (Concilium Moguntinum, an. 847. can. 26.)

Ægroti, ii præſertim qui periculoſe laborant, hoc ſalutari viatico non careant; ideoque in eorum gratiam ſerventur aliquot hoſtiæ conſecratæ; quæ tamen in Eccleſia loco honeſto clauſæ atque reconditæ, decimo quinto quoque die innovandæ erunt. (Concil. Burdigalenſe, an. 1583. tit. 9. *de Euchariſt.*)

Ut autem, quantum fieri poteſt, debitus honos tanto ſacramento a cunctis fidelibus, dum ad ægrotos defertur, ſacro illo viatico muniendos, exhibeatur; moneantur ſæpe fideles, ut pro charitate, & pio in Deum affectu, ſacramentum auguſtiſſimum comitentur, cernui adorent, auxilium & munimen infirmo implorent, ac demum in Eccleſiam uſque religioſe Chriſto famulaturi pergant. (Concil. Burdigalenſe, an. 1624. cap. 5. tit. 3. *de Euchariſt.*) *Quære* ABSOLUTIO, COMMUNIO, EUCHARISTIA, MISSA.

VICARII CHORI. Vocantur chori vicarii in aliquibus capitulis eccleſiaſtici in id præpoſiti, ut officium peragant canonicorum loco, quos legitimæ occupationes impediunt, ne in choro adſint: *Qui vicarii dicuntur, in quibuſdam collegiis ſe in libertatem quandam potius carnis quam ſpiritus vindicare contendunt, ut ſuos chori, decantandiſque, ſimul cum canonicis, divinis laudibus ex ſacris eſſe addictis; ſed hi reſipiſcant, ac incipiant intelligere, cur vicarii dicantur, ſuperpelliceis quoque utantur. Cujus enim vices gerunt, niſi canonicis adjutores accedant? Horum nimirum vice, qui vel adverſa valetudine detenti, vel negotiis neceſſariis avocati intereſſe non poſſunt. Cur tandem ſuperpelliceis utuntur, qui chori ſacris ſe mancipatos non agnoſcunt? in ordinem ergo diſciplina redigantur; ſuſpenſioniſque pœna, etiam a fructibus ac dum quotidianis illis qui diſtribuuntur; ſed a groſſis etiam, pro culpa modo, animadvertendum in non parentes.* (Conc. Colonienſe, an. 1536. Part. III. cap. 21.) *Ricard Concil.* Tom. IV.

Ut in Eccleſiis ſive cathedralibus ſive collegiatis non conſtituantur vicarii, qui canonicas, quas vocant, horas in choro canant, niſi aut Sacerdotes, aut in ſacris ordinibus conſtituti, aut ſaltem lectores ordinati, atque hi, quantum fieri poteſt, ſint cælibes, quorum mores vitaque probata fuerit; nec permittantur in choro pſallere, niſi veſtitu & habitu corporis, miniſtros ſe eſſe Dei & Eccleſiæ demonſtrent. (Concilium Cameracenſe, an. 1565. Part. I. tit. 1. cap. 15.)

VICARIUS. Hoc nomine generatim deſignatur, quicunque alterius locum tenet, ejuſque vices agit, eum repræſentans, ejuſdemque functiones edens, dum is abeſt, ſed ita quidem, ut ab ipſius auctoritate pendeat. Diſtinguuntur eccleſiaſticorum vicariorum genere tria, ut primus ſit Epiſcopi magnus vicarius ſeu vicarius generalis, alter vicarius perpetuus, tertius vicarius ſimplex ſeu amovibilis dictus.

Vicarii Generales.

Magnus vicarius, ſeu vicarius generalis eſt officiarius ab Epiſcopo inſtitutus, ut ejus voluntariam & gratioſam juriſdictionem exerceat, quæ ſcilicet Epiſcopi facultatum pleraſque complectitur, efficitque, hac ipſa de cauſa, ut magno vicario *vicarii generalis nomen* tribuatur. In jure canonico, vicarius generalis Epiſcopi nuncupatur modo *vicarius*, modo *miſſus* ſeu *miſſus dominicus*, & modo *officialis*. In Romanæ cancellariæ ſtilo, Epiſcoporum magni vicarii qui, ejus ratione habita, trans Alpes ſunt, adhuc *officialium* titulo inſigniuntur, & citra Montes, *vicarii generales* appellantur. Quamvis porro Gallicæ ſanctiones utantur etiam interdum vicarii & vicariatus nomine, cum de officialibus agunt; magni tamen vicarii ſeu vicarii generalis nomen hodie in Gallia redactum ad eos eſt, quibuſcum ſuam Epiſcopus voluntariam & gratioſam juriſdictionem communicat.

Magni vicarii dignitatem induxit neceſſitas, propterea quod Epiſcopi, plerique ſane, vel ob infirmitates, vel ob diœceſeon amplitudinem & negotiorum multitudinem, non poſſunt omnia facere ipſi per ſe; ex quo ſequitur, Fevretii judicio, Epiſcopos in quadruplici facti ſpecie adigi poſſe, ut ſibi generales vicarios ſtatuant; 1. cum, haud mediocri temporis ſpatio, extra diœceſim ſunt; 2. cum in aliis diœceſeos regionibus alia lingua uſui eſt; 3. cum ita comparati ſunt, ſua ut munia, ſeu morbi, ſeu alterius impedimenti cauſa, obire nequeant; 4. cum diœceſis e plurium parlamentorum ditione eſt. Poſtrema hæc facti ſpecies nec jure canonico, nec ſanctionibus nititur, inquit Redactor Monumentorum Cleri, Tom. II. p. 491. immo vero cum edicti an. 1693. articulo 31. pugnat. Ad primam facti ſpeciem quod ſpectat, ea quidem Honorii Papæ III. decreto, in Decretalibus allato firmatur; ſpecies vero altera eſt ipſa diſpoſitio noni canonis Concilii IV. generalis Lateranenſis, an. 1215. cujus hæc verba ſunt: *Quoniam in plerisque partibus intra eamdem civitatem atque diœceſim permixti ſunt populi diverſarum linguarum, habentes ſub una fide varios ritus & mores: diſtricte præcipimus, ut Pontifices hujuſmodi civitatum ſive diœceſum provideant viros idoneos, qui ſecundum diverſitatem rituum & linguarum, divina officia illis celebrent, & eccleſiaſtica miniſtrent, inſtruendo eos verbo pariter & exemplo. Prohibemus autem omnino, ne una eademque civitas, ſive diœceſis diverſos Pontifices habeat, tamquam unum corpus diverſa capita, quaſi monſtrum. Sed ſi propter prædictas cauſas urgens neceſſitas poſtulaverit, Pontifex loci catholicum præſulem nationibus illis conformem provida deliberatione conſtituat ſibi vicarium in prædictis, qui ei per omnia ſit obediens & ſubjectus.*

Magnus vicarius eſſe debet Sacerdos, doctor, aut licentiatus in jure vel theologia, aut ſaltem baccalaureus in alterutra Facultate, natus in regno, vel in civitatem adoptatus. Eſt hæc Bleſenſis mandati diſpoſitio, art. 4. & 45. Religioſi, mendicantes quoque, poſſunt eſſe magni vicarii, ſiquidem Sacerdotes ſint; ac licet graduati non eſſent, aut gradibus abrenuntiaſſent, ut in reformatis congregationibus ex uſu eſt. Per Bleſenſis edicti art. 110. regis officiarii, ſeu ad ſuperiores curias, ſeu ad ſubalternas ſpectent, magni vicarii creari non debent; at hic articulus in Provincia non ſervatur, ubi ſæpe a conſiliariis clericis magni vicarii & officiales ſumpti. Ex articulo 10. edicti an. 1613. & 21. edicti menſis Decembris an. 1691. magnus vicarius inſtitui debet per authenticas litteras ab Epiſcopi ſecretario ſcriptas, ejuſque & ſubſcriptione firmatas, & ſigillo notatas, duorum teſtium qui Epiſcopi aut magni vicarii nec conſanguinei, nec domeſtici ſint, fide munitas, Inſinuataſque ſeu regiſtratas

Digitized by Google

in eccleſiaſtico tabulario, atque in regio, ſi beneficis conferendi facultas datur. Si Epiſcopus a Rege nominatum magnum vicarium ante acceptas Bullas inſtitueret, hec inſtitutio nulla eſſet. Parinde ſe res haberet, ſi magni vicarii litteras laico tradaret, aut clerico qui non eſſet in ſacris ordinibus conſtitutus: *Perpetuo ordinamus edicto, vicarios generales, aut principales officiales diœceſanorum ſeu ordinariorum Eccleſiaſticorum eſſe debere in ſacris ordinibus conſtitutos, decernentes, omnes actus vicarii, aut principalis officialis non conſtituti in ſacris ordinibus, ſi quos contigerit de cætero exercitari, nullius eſſe roboris vel valoris.* (Concil. Dertoſanum, an. 1429. can. 20.)

Jura quibus generales vicarii gaudent, honorifica quidem ſunt, ut inter cæteras eccleſiaſticas dignitates in publicis cœtibus primi ſedeant, ea tamen lege, ut tamquam magni vicarii, & tamquam Epiſcopi perſonam repræſentantes adſint; utilia vero, ut, cum canonici ſunt, manuales diſtributiones, dum in ſui muneris functionibus occupati ſunt, percipiant, niſi forte harum diſtributionum planæ integræque fruitioni adverſantur peculiarium Eccleſiarum ſtatuta. Non eo tamen jura pollent, ut provincialibus cœtibus interſint, ſuumque ibi ſuffragium, ſuorum Epiſcoporum abſentium nomine, conferant; at eo pollent, in pluribus ſaltem diœceſibus, ut decimarum collegiis adſiſtant, ita nihilominus, ut, ſi plures ſunt, una tantum voce conjunctim gaudeant, utpote qui unam eamdemque Epiſcopi perſonam exhibent. (Monumenta Cleri, Tom VIII. p. 1928.)

Etſi magno vicario ordinaria juriſdictio dignitati addicta ſuppetat, eique idem cum Epiſcopo tribunal ſit, quod efficit, ut ne ab eo ad Epiſcopum appellari poſſit; non ipſe tamen poteſt obire munia quæ ad epiſcopalem ordinem ſpectant, aut ſine expreſſa & peculiari commiſſione beneficia conferre, aut alium vicarium generalem ſufficere, quicum eamdam quam ei ſuæ litteræ tribuunt, quam lata patet, facultatem communicet; poteſt ſolummodo ſui miniſterii functiones quaſdam eccleſiaſticis demandare.

Magni Vicarii extra diœceſin, & ubicunque voluerint, ſuam juriſdictionem exercere poſſunt; non id tamen, antequam Epiſcopus qui eos nominavit, ſuæ diœceſaos poſſeſſionem inierit, niſi diœceſeos uſus huic diſpoſitioni repugnet. Ad Epiſcopi nutum deliti poſſunt, dummodo vicariatus eorum offi io addictus non ſit, cujuſmodi reapſe vicariatus prioris S. Germani de Pratis, qui Pariſienſis Archiepiſcopi eſt magnus vicarius natus, quoad S. Germani ſuburbium, itemque prioris S. Dionyſii, quoad S. Dionyſii urbem aſl. Eorum juriſdictio per præſulis a quo inſtituti ſunt, mortem, dimiſſionem & translationem deſinit; ita tamen, ut, ſi in remotis regionibus præſul e vivis ereptus fuerit, quicquid ante hujus mortis allatum nuntium iidem egerint, validum ſit. Magni quoque vicarii juriſdictioni excommunicatio denuntiata quam Epiſcopus ſubierit, finem imponit. (*Cap. 1. de Offic. Vicar. in Sexto.*) Vide Van-Eſpenium, *Jur. Eccl. univ.* Tom. I. p. 61. 81. 661. 949. La Combe, *Collect. Juriſprud. canon.* verbo *Vicarii* generales; & Monumenta Cleri, Tom. II. p. 487. & ſeq. Tom. VII. p. 247. Tom. VIII. p. 1928.

Vicarii perpetui.

Vicarii perpetui ſunt Sacerdotes qui parœciis a capitulo, abbatia vel prioratu pendentibus deſerviunt, primitivorum Parochorum loco, qui groſſi decimatores ſunt, quique his vicariis congruas tantum portiones relinquunt. Hæc eorum origo fuit. Nimium communis abuſus octavo ſæculo & ſequentibus obtinebat, ut laici parœciis potirentur, earumque temporales reditus perciperent ſub *Eccleſiæ* nomine, ſpiritalia vero earumdem munia quæ appellabant *altare*; presbyteris quibuſdam relinquerent, quos ipſi nominabant, quibuſque mercedem ſolvebant. Cum porro hæ parœciæ e laicorum manu ad monaſteria & capitula deveniſſent; hæc, laicorum exemplo, *Eccleſiam* & ipſa ab altari diſtinxerunt, nominabantque, ut laici ipſi, presbyteros ſeu vicarios amovibiles ad parœciarum ſervitium, quæ ad ea pertinebant, ea lege, ut ad quamque vicarii mutationem, pecuniarium cenſum in homagii modum Epiſcopo ſolverent, quo ſignificarent ſe e præſulis conſenſu, veluti per inveſtituram quamdam *altare* tenere. Quo primum tempore vicarii perpetui inſtituti ſunt, jus aliud Epiſcopi ſibi ſolutum voluere, quod priori juri, *Altarium Redemptionis* nomina, ſuffectum fuit. Cum vero hi vicarii amovibiles & mercede conducti multo ſtudioſius animum applicarent, ut Parochis primitivis placerent, a quibus pendebant, quam ut digne ſui miniſterii functiones obirent; ejus conſuetudinis abuſus ſe prodidit, dataque eſt opera, decimo ſecundo ſæculo, ut ei remedium afferretur, prohibitis iis vicariis amovibilibus, editoque mandato, ut vicarii qui perpetui eſſent, inſtituerentur; quo quidem Conciliorum quæ decimo tertio & ſubſecutis ſæculis habita fuere, canones plures ſpectarunt; quibus tamen ipſis haud ſatis roboris fuit, ut eum abuſum radicitus omninoque extirparent.

Quia enormis quadam conſuetudo in quibuſdam Alemaniæ partibus contra canonicas ſanctiones invaluit, ut ponantur in Eccleſiis conductitii ſacerdotes vicarii temporales; ne id fiat de cætero, auctoritate legationis qua fungimur, omnibus modis inhibemus. Sed cum vicarius poni debet & poteſt, perpetuo inſtituatur, idque aſſenſu & auctoritate diœceſani, & archidiaconi loci illius; nec Epiſcopus, vel archidiaconus talem inſtituat, niſi ei de bonis Eccleſiæ coram eo tantum fuerit aſſignatum, unde jura Epiſcopi & archidiaconi poſſit perſolvere, & congruam & ſufficientem ſuſtentationem habere. Canon hic eſt duodecimus Moguntini Concilii, an. 1225. celebrati, Corrado, Cardinali Epiſcopo Portuenſi, Honorii Papæ III. legato, præſide.

Omnibus religioſis, capitulis & aliis perſonis, qui tenent Eccleſias parochiales, ad eorum donationes ſpectantes, auctoritate qua fungimur, diſtricte præcipimus, quatenus uſque ad feſtum omnium Sanctorum proxime venturum, ſuis diœceſanis Epiſcopis rectores, ſeu perpetuos vicarios, & idoneos vita & ſcientia, ad eaſdem Eccleſias repræſentent, ut ab eis curam recipiant animarum. (Concilium Biterrenſe, an. 1233. can. 11.)

Volumus igitur, & diſtricte præcipimus, ut qualibet parochialis Eccleſia proprium habeat & perpetuum ſacerdotem qui perſonaliter deſerviat in ea. (Can. 12.)

Tridentina ſynodus Epiſcoporum prudentiæ reliquit ut in Eccleſiis quæ capitulis aut monaſteriis unitæ ſunt, vicarios perpetuos vel amovibiles nominarent, eorumque curæ ac ſollicitudinis eſſe voluit, ut iiſdem vicariis congruam portionem ſtatuerent: *Beneficia eccleſiaſtica curata quæ cathedralibus, collegiatis, ſeu aliis Eccleſiis, vel monaſteriis, beneficiis, ſeu collegiis, aut piis locis quibuſcunque perpetuo unita & annexa reperiuntur, ab ordinariis locorum annis ſingulis viſitentur; qui ſollicite providere procurent, ut per id oneas vicarios etiam perpetuos (niſi ipſis ordinariis pro bono Eccleſiarum regimine aliter expedire videbitur), ab eis cum tertia parte fructuum, aut majori vel minori, arbitrio ipſorum ordinariorum, portione, etiam ſuper certa re aſſignanda, ibidem deputandos, animarum cura laudabiliter exerceatur.* (Seſſ. VII. cap. 7. *de Reform.*) *Quære* PORTIO CONGRUA.

Gallorum Regum ſanctiones ad vicarios perpetuos inſtituendos expreſſæ ſunt; videlicet, mandatum menſis Januarii an. 1629. declaratio menſis Januarii an. 1686. alia Julii an. 1690. & articulus 24. edicti Aprilis an. 1695. Verum ex declaratione an. 1686. quamvis Epiſcopi in una eademque parœcia unum aut plures vicarios inſtituere poſſint, id tamen non poſſunt *motu proprio*, quin parochum & groſſos decimatores vocent, audiantque, & quin, incolis ita requirentibus, id facere videantur.

Vicarii perpetui ſunt veri titulares, nec a parochis primitivis in ſuis paſtoralibus functionibus pendent. In omnibus actis & in omnibus occaſionibus ſe ſuarum Eccleſiarum parochos, ex articulo 2. declarationis diei 5. Octobris an. 1726 dicere poſſunt. Ad eos etiam ſpectat, præ parocho primitivo, presbyterorum & ſecundariorum nominatio. Ita judicatum per Aquiſextienſis parlamenti areſta duo, unum diei 13 Decembris an. 1674. alterum diei 13. Aprilis, an. 1679.

Vicarii ſimplices, ſeu, *amovibiles.*

Vicarii ſimplices ſeu amovibiles ſunt presbyteri quos ad ſubſidium in ſui miniſterii functionibus ſibi parochi alloclant. Tridentina ſynodus parochos ab Epiſcopis adactos vult, ut tot vicarios ſumant, quot iis ad ſuas curiales functiones implendas neceſſarii ſunt: *Epiſcopi, etiam tamquam Apoſtolicæ ſedis delegati, in omnibus Eccleſiis parochialibus vel baptiſmalibus, in quibus populus ita numeroſus ſit, ut unus rector non poſſit ſufficere eccleſiaſticis ſacramentis miniſtrandis & cultui divino peragendo, cogant rectores, vel alios ad quos pertinet, ſibi tot ſacerdotes ad hoc munus adjungere, quot ſufficiant ad ſacramenta exhibenda, & cultum divinum celebrandum.* (Seſſ. XXI. cap. 4. *de Reform.*). Si parochi vicariorum numerum qui ſatis ſit, ipſi ſibi addere renuant, Epiſcopis id juris eſt, ut, quot neceſſarii ſunt, ad eos mittant. Præter quam in hoc recuſationis aut negligentiæ caſu, parochorum eſt vicarios ſibi ſeligere; at hi

Digitized by Google

at hi vicarii indigant Epiſcopi approbatione, ut prædicent, vel ut confeſſiones audiant, & Epiſcopi eo jure gaudent, ut eos interdicant, cum ita expedire judicaverint.

VIDUA, mulier cujus vir a vivis exceſſit. Erant olim viduæ quædam, ſtatus vi, quæ ſcilicet viduitatis in reliquum vitæ tempus ſervandæ ſolemnem fidem obſtringebant, quæque obibant certa quædam ſub Epiſcoporum mandatis munia, tum quoad ægrotantium feminarum viſitationem, tum in tradendis fidei rudimentis & baptiſmi adminiſtratione, quoad alias ex earum ſexu. De viduis in Conciliis ſæpenumero ſermo eſt.

Viduæ, vel ſanctimoniales quæ ad miniſterium baptizandarum mulierum eliguntur, tam inſtructæ ſint ad officium, ut poſſint apto & ſano ſermone docere imperitas & ruſticas mulieres, tempore quo baptizandæ ſunt, qualiter baptizatori interrogatæ reſpondeant; & qualiter, accepto baptiſmate, vivant. (Concilium Carthaginenſe, an. 398. can. 12.)

Viduæ adoleſcentes quæ corpore debiles ſunt, ſumptu Eccleſiæ cujus viduæ ſunt, ſuſtententur. (Can, 101.)

Viduitatis ſervandæ profeſſionem coram Epiſcopo in ſecretario habitam, impoſita ab Epiſcopo veſte viduali indicandam (al. *vindicandam*)*; raptorem vero talium, vel ipſam talis profeſſionis deſertricem merito eſſe damnandam.* (Concilium Arauſicanum, an. 441. can. 27.)

Inveniuntur nonnullæ viduæ diverſis excuſationibus ſe adeo ementientes, ut blandiantur ſibi, non ſe pactum plenum religionis alligatas inſtitutione teneri. Unde antiquis inconcuſſe permanentibus regulis, hoc adjicitur novo oraculo ſanciendis; ut vidua quæ ſancta religionis obtinere propoſitum voluerit, ſacerdoti, vel miniſtro ad quem ante ipſa venerit, aut quem ad ſe venire emigoverit, ſcriptæ profeſſionem ſuam faciat, a ſe aut ſigno, aut ſubſcriptione notatam, continentem, ſe & religionis propoſitum tollere, & hoc perenniter inviolate ſervare. At tunc accepta a ſacerdote, vel miniſtro apta religionis uſui veſte, ſive lectulo quieſcens, ſeu quocunque loco conſiſtens, incunctanter utatur; nec diverſi coloris, aut diverſæ partis eadem ſit notabilis veſtis, niſi religioſa, & non ſuſpecta, quæ careat & varietatibus colorum, & diverſitatibus partium (al. *ſpeciorum*) *adeo ut abſque ulla ſuſpicione transgreſſionis maneat uſui tantum apta ſanctæ religionis, & uſui ſexus competens, ad teſtimonium probitatis. Ut autem deinceps nihil devocetur in dubium, pallio purpurei, vel nigri coloris caput contegat ab initio ſuſcepta religionis; ut, dum illic inſulerit ſignum probabilis ſanctitatis, ubi nullus falli poterit viſio intuentis, nunquam attentet aſtus deteſtandæ præſumptionis.* (Concilium Toletanum, an. 656. cap. 4.)

Item placuit de feminis cujuſcumque conditionis, puellis ſcilicet, vel viduis, quæ virginitatis, ſive continentiæ propoſitum ſponte polliceantes, Deo emancipatæ fuerint; & ob continentiæ ſignum, nigram veſtem, quaſi religioſam, ſicut antiquus mos fuit in his regionibus, induta fuerint, licet non ſint a ſacerdote ſacratæ, in hoc tamen propoſito eas perpetim perſeverare mandamus. Si vero poſtea ſe ſe ſive clanculo corruperint, ſive publice nupſerint, dignis quidem mundano judicio corporalibus coercita vindictis, ſegregentur ab invicem, & agant cunctis diebus vitæ ſuæ pœnitentiam, & a communione Corporis & Sanguinis Chriſti priventur; niſi forte Pontifex, reſcita illarum pœnitentia, ſi digna fuerit, humanitatis indulto non defraudentur. Et in his rebus præcipue illa modis omnibus cuſtodiatur interdictio, ne nulli liceat prædictis perſonis habitum, id eſt, veſtem mutare abſque ſui Epiſcopi conſcientia. (Concilium Forojulienſe, an. 791. cap. 11.)

Ut juvenes viduæ cito nequaquam velentur, uſquedum probetur illarum religio, & bona ab eis nota ſit converſatio; ne forte de eiſdem dici poſſit ab Apoſtolo: Quæ autem in deliciis ſunt, viventes mortuæ ſunt. (Concilium Turonenſe, an. 813. can. 27.)

Comperimus, quod quidam presbyterorum incaute & extraordinarie velum viduarum, inconſultis Epiſcopis ſuis, conſecrarent; & ob id eidem religioni macula ingerebatur, quia eiſdem velatis per diverſa vagandi occaſio præbebatur. Ut autem nullus Pontificum viduas velare attentet, canonica auctoritas inhibet. Quod vero presbyteri, inconſultis Epiſcopis ſuis, velum viduarum conſecrare non præſumant, prorſus interdicimus. (Concilium Pariſienſe, an. 829. lib. 1. cap. 40.)

Invenimus, quod quædam feminæ, maxime hæ quæ valde ſenſu tenues ſunt, ſine conſenſu ſacerdotum idcirco ſibimet ipſis velum imponunt, ut, ſub prætextu hujus velaminis, Eccleſiarum excubatrices & adminiſtratrices fieri poſſint. Hæc igitur incauta velatio, unuſquiſque Epiſcopus provideat, ne in parochia ſua fiat. Et quia in pleriſque locis hujuſcemodi velatas laqueum ſacerdotibus extitiſſe cognovimus, prohibemus, ne quiſquam presbyterorum hujuſmodi perſonas in baſilicis ſibi commiſſis pro hujuſcemodi obſequio admittere præſumat. Talis vero velatio ne ulterius indiſcrete fiat, inhibeatur; & hujuſmodi mulierculæ examinentur, & inſtruantur, qualiter, ſi propter Deum ſe ſacrari volunt, velandæ ſint; qualiterque eamdem velationem ſub caſtitatis, & humilitatis propoſito conſervent, diligenter admoneantur. (Cap. 42.)

Statutum eſt, viduas non debere velari. (Concilium Rothomagenſe, an. 878. can. 9.)

De viduis præcipimus, ut nequaquam cito velentur; ſed in poteſtate earum maneat, conſentiente Epiſcopo, utrum nubant, an profeſſionem caſtitatis aſſumant, uſquedum probetur earum converſatio.... Si autem propoſitum caſtitatis aſſumpſerint; aut monaſterii clauſtris regulariter conſtringantur, aut domi manentes caſtitatem ſuæ profeſſionis integerrime cuſtodiant. Quod ſi a propoſito deviaverint, canonicæ inſtitutionis cenſura corrigantur. (Concilium Moguntinum, an. 888. cap. 26.)

Vidua ad minus bis ſenos menſes, ſub præſidio Dei atque regis, para ſe contineant viduitate; deinceps virum eligant, ut voluerint. (Concil. Ænhamenſe, an. 1009. can. 19.) *Quære* VOTUM.

VIGILIÆ in Cœmeteriis & Eccleſiis. Erat olim inter fideles admodum communis mos, ut orantes in cœmeteriis & Eccleſiis vigilarent; at cum abſoni non parum in ejuſmodi vigilias irrepſiſſet, id impulit Concilia, ut eas prohiberent.

Cum ex vigiliis quæ ſiunt in Eccleſiis, frequenter multa turpia inſequantur, & frequentiſſime vulnera inferantur, propter quæ eadem Eccleſia reconciliatione quæ per ſolos Epiſcopos habet fieri, indigere noſcantur; ſtatuimus & præcipimus firmiter, ne de cætero in Eccleſiis prædictis, vel cœmeteriis vigiliæ ſiant. Cæterum luminaria & alia quæ ex pia devotione fidelium provenire conſueverunt, fieri præcipimus & mandamus. (Concilium Cognacenſe, an. 1260. can. 1.)

Firmiter inhibemus, ne vigiliæ & choreæ in cœmeteriis & ſacris locis fiant; præcipientes, quod transgreſſores canonice puniantur. (Concil. Pontis-Audemari, an. 1279. can. 10.)

VILLICATIO, & VILLICUS. Concilia plura clericos vetant villicos agere. *Vide* CLERICUS.

VIRGO, VIRGINITAS. Virginitatis ſtatus haud in honore erat in veteri Teſtamento, cujus tempore ad ortus Meſſiæ tribuendi gloriam quiſque aſpirabat. Verum hac in re Judæi fallebantur, quandoquidem, ut S. Auguſtinus animadvertit, Jeſus Chriſtus non niſi ex Virgine naſci poterat: *Illum enim ſolum virginitas decenter parere poſſet, qui in ſua nativitate parem habere non poſſet.* Porro, ſi Chriſtus Dominus ſolum ex virgine naſci potuit, Eccleſia, caſta ejus ſponſa ſolum a virginitate potuit incipere. Virginum ergo ſtatus non minus quam Chriſtiana Eccleſia, vetus eſt; atque hinc quidem eæ ſplendidæ ac magnificæ laudes quibus omnis ætatis Patres illa in ſcriptis cum extulerunt, cum virgines nobiliorem illuſtrioremque fidelis gregis portionem, pulcriores Eccleſiæ horti flores, Cœli ornamenta, perfecta & præcipua puritatis & incorruptionis opera, perfectiores Dei ter ſancti ſanctitatis imagines appellarunt: *Virgines quæ ſe Deo dicaverint, ſi pactum perdiderint virginitatis, atque eidem libidini ſervierint, non intelligentes quod amiſerint; placuit nec in fine eis dandam eſſe communionem. Quod ſi ſemetipſas pœnituerit, quod infirmitate corporis lapſæ fuerint, & toto tempore vitæ ſuæ hujuſmodi feminæ egerint pœnitentiam, & abſtinuerint ſe a coitu, ut quod lapſæ potius videantur, placuit eas in fine communionem accipere debere.* (Concilium Eliberitanum, an. 303. can. 13.)

Probat canon hic perſonarum ſtatum, quæ per virginitatis votum ſe Deo conſecrant, antiquiſſimum in Eccleſia eſſe, hujuſque voti violationem ſemper tamquam grave crimen ſpectatum fuiſſe.

Sicut bonum eſt caſtitatis præmium, ita & majori obſervantia & præceptione cuſtodiendum eſt, ut, ſi quæ viduæ, quantumvis adhuc in minoribus annis poſitæ, & immatura ætate a viro relictæ, ſe devoverunt Domino, & veſte laicali abjecta, ſub teſtimonio Epiſcopi & Eccleſiæ religioſo habitu apparuerint, poſtea vero ad nuptias ſæculares tranſierunt, ſecundum Apoſtolum, damnationem habebunt, quoniam fidem caſtitatis, quam Domino voverunt, irritam facere auſæ ſunt. *Tales ergo perſonæ ſine Chriſtianorum communione maneant, quæ etiam nec in convivio cum Chriſtianis communicent.* (Concil. Carthaginenſe, an. 398. can. 104.)

Virginibus quoque ſacrum velamen accipiendum decreta Patrum interdicunt ante viginti quinque annos, niſi forte aliqua cogente neceſſitate, pro qua licitum eſt hæc ſtatuta mutare; ut in canonibus, ſi requiratur, inveniri poterit. (Concilium Turonenſe, an. 813. canon. 28.)

Tri-

Digitized by Google

Triburienſis Concilii, an. 895. habiti viceſimus quartus canon quem attulimus verbo *Religioſa*, obligationem ante duodecimum ætatis annum e virginibus ſuſceptam approbat.

Si quis dixerit, ſtatum conjugalem anteponendum eſſe ſtatui virginitatis, vel cœlibatus, & non eſſe melius ac beatius manere in virginitate, aut cœlibatu, quam jungi matrimonio; anathema ſit. (Concilium Tridentinum, ſeſſ. XXIV. can. 10.)

Perſpicitur hinc, quid ſentiendum de hæreticorum jactatorumque philoſophorum in virginitatem declamationibus, quam exhibent tamquam ſtatum injuſtum, & ſocietatis quam, prout poteſt, deſtruit, incolis deſtituens, felicitati contrarium. Cum Eccleſia, ſemper fallere & falli neſciens, per ſuam doctrinam ſuumque conſtantem uſum declaraverit, virginitatem, quam matrimonium, meliorem & perfectiorem eſſe; fieri omnino non poteſt, ut eadem ſuapte natura vitioſa ſit & injuſta, ac ſocietatis felicitati contraria. Depopulatio quam in eam rejici lubet, chimæra eſt, quæ non niſi in cerebroſorum hominum, iniquorumque rerum æſtimatorum imaginatione ſubſiſtit, aut, ſi quo fundamento nititur, longe alii cauſis adſcribi debet. Detur opera, ut in terrarum orbe religio floreat, induſtria rerum copia, quibus opus ad victum eſt; nec erit amplius, quod quiſpiam de ejus ſolitudine conqueretur. Editæ multitudinis per paucorum ſaltem, ſeu proſpere fortunæ utentium luxum immodicamque opulentiam miſeria, philoſophicus, ut vocant, ſpiritus, irreligio, licentia, hodiernæ depopulationis quam tantopere exaggerari placet, hæ ſane genuinæ cauſæ ſunt. Percurrantur ſæculi, ſeu ſacri ſeu profani; compertumque profecto fiet, nunquam magis imperia incolis affluxiſſe & floruiſſe, quam cum religioſis & cœlibatariorum plus in iiſdem fuit. At ſi docet Eccleſia, virginitatem, quæ ejus excellentia eſt, matrimonio præferendam eſſe, id quoque docet, virginum ſtatum, eum adeo ſanctum, adeo excellentem, adeo perfectum in ſe ipſo ſtatum, haud multitudinis ſtatum eſſe; ut ad hunc quiſpiam contendet, a Deo vocatum eſſe oportere, & hanc divinam vocationem non eam eſſe, quæ majoris numeri eſt: eos ipſos qui ad eum ſe vocatos putant, non ei ſe leviter devovere debere; neceſſe habere ſe expendere, ſe conſulere, diu ſemetipſos probare. Ad extremum, omnium ſæculorum experientia prædicat teſtaturque, Eccleſiæ ſuper virginitatis excellentia doctrinam & fidem nunquam ſeu matrimoniis, ſeu populationi; humanique generis propagationi, quæ eorum conſecutio eſt, impedimento fore. *Quære* CŒLIBATUS, RELIGIOSUS & RELIGIOSA, VOTUM.

VISA. In eccleſiaſtica & beneficiaria re, nuncupantur *viſa*, litteræ applicationis quas Epiſcopus ejuſve magnus ſeu generalis vicarius beneficiario tribuunt, cui de beneficio in Romanæ curiæ proviſum eſt, & per quas Epiſcopi, ejuſve, quem diximus, vicarius declarant, ſe, poſtquam Romanæ curiæ proviſiones viderunt, proviſumque ſuper ſcientia ſuperque moribus examinarunt, judicaſſe eum beneficii quod obtinuit, capacem eſſe. Id nominis *viſa*, his applicationis litteris inditum ex eo derivatur, quod eædem incipiunt per hæc verba: *Viſa per nos ſignatura*, &c.

Quamvis autem e communi jure beneficia ſolum, apud Romanam curiam *in forma dignum* impetrata, Epiſcopi litteris *viſa* dictis obnoxia ſint; Galliæ tamen Regis declaratio diei 9. Julii an. 1646. & articulus 3. edicti an. 1695. omnes in Romana curia, etiam in *forma gratioſa*, proviſos iiſdem ſubdit, quoad beneficia quæ animarum curam adjunctam habent. Animarum autem oneri ſubeſſe dicitur omne beneficium quod alicujus juriſdictionis, ſeu functionis ſpiritalis & eccleſiaſticæ obeundæ jus tribuit, cujuſmodi ſunt omnis capitulorum primæ dignitas, decanatus, præpoſitura, theſaurarii præfectura, archidiaconatus & archipresbyteratus qui juriſdictione fruuntur, quæ ad eos communi jure pertinet, pœnitentiariæ, theologales, chori cantorum præfecturæ.

Ad Epiſcopos communi jure ſpectat, *viſa* ſeu eccleſiaſticam inſtitutionem concedere; quod ſi renuant, ei legi ſubſunt, per ſancta decreta, perque Gallorum Regum ſanctiones, ut recuſationis cauſas efferant.

De clericis vero laicorum, unde nonnulli eorum conqueri videntur, eo quod quidam Epiſcopi, ad eorum preces, nolint eos in Eccleſiis ſuis eos, cum utiles ſint, ordinare, viſum nobis fuit, ut in utriſque partibus pax & concordia ſervetur, & cum charitate & ratione utiles & idonei eligantur. Et ſi laicus idoneum utilemque clericum obtulerit, nulla qualibet occaſione ab Epiſcopo ſine certa ratione repellatur; & ſi rejiciendus eſt, diligens examinatio, & evidens ratio, ne ſcandalum generetur, manifeſtum faciat. (Concilium Pariſienſe, an. 829. can. 22.)

Si praeſentato & petenti collationem ſibi dari de quocunque beneficio, renuerit Epiſcopus dare, cogatur cauſas recuſationis ſuæ in ſcriptis exprimere; nec liceat ſuperiori collationem decernere, niſi prius diſcuſſis cauſis & judicatis, propter quas Epiſcopus recuſaverit collationem dare; alioquin ſuperioris collatio nulla erit. (Concil. Rothomagenſe, an. 1581. tit. *de Epiſcopor. Officiis*, n. 27.)

Articuli 12. & 13. Bleſenſis conſtitutionis, itemque 14. & 15. edicti Melodunenſis, articulus 5. declarationis an. 1637. articulus 6. declarationis an. 1666. & articuli 2. 3. 4. & 5. edicti menſis Aprilis an. 1695. eaſdem diſpoſitiones continent. Poſtremi hujus edicti articulus ſecundus jubet examinis quod initum fuerit, in litteris *viſa* mentionem fieri, & quintus enuntiat Epiſcopos ſeu magnos Vicarios debere ſuæ recuſationis cauſas in actis exprimere, quæ voluerint iis tradita, quibus eaſdem litteras denegaverint. Certum & pluries per arreſta judicatum effatum eſt, cauſas recuſationis litterarum *viſa* ad id redigi, quod proviſi mores & doctrinam afficit, eaſque ad id trahere velle, quod jus ad beneficium, validitatem aut invaliditatem tituli ſpectat, eſſe ſæcularem juriſdictionem invadere, quæ competens una eſt, ut de querelis cognoſcat. (Monumenta Cleri, Tom. X. p. 350.)

Ex articulo 6. edicti menſis Aprilis an. 1695. duæ patent proviſo viæ, ut ſibi contra litterarum *viſa* recuſationem proſpiciat; prima eſt ad eccleſiaſticum ſuperiorem ſimplex appellatio; altera eſt appellatio tamquam ab abuſu ad parlamenta quæ appellantem debent ad eccleſiaſticos ſuperiores remittere, cum ejus moribus aut idoneitate nititur recuſatio. Quod ſi ab Epiſcopo, Metropolitano & Primate appellantem rejici contingeret, non amplius reciperetur, ut ſuper hac triplici recuſatione ſibi conſuleret; nec ſæculares judices mandare poſſent, ut eorum ſententia *proviſionis* ſeu litterarum *viſa* loco eidem eſſet, dum ei civilem poſſeſſionem concederent; hæc enim poſſeſſio ſpiritales & eccleſiaſticas functiones quæcumque fuerint, obeundi jus nullum, ad impetratas uſque litteras *viſa*, tribuere poteſt. *Quære* EXAMEN.

VISITATIO EPISCOPALIS. Epiſcopis id facultatis ſimulque obligationis eſt, ſuas ut diœceſes tamquam primi paſtores viſitent, quos Deus ad eas regendas conſtituit. Hoc ergo jus & officium hoc ad divinam inſtitutionem pertinent, & quod inde conſequitur, utpote Omnipotentis manu characteri epiſcopali neceſſario, ſeu eſſentialiter addicta, præſcriptioni non ſubſunt; quod Conciliorum ſollicitudinem excitavit, ut jus hoc Epiſcopis ſartum tectum ſervarent, ejuſque uſum, tamquam ex eorumdem gravioribus functionibus unam, iis commendarent.

Epiſcopum per cunctas diœceſes parochiaſque ſuas per ſingulos annos ire oportet, ut exquirat, quid unaquæque baſilica in reparatione ſui indigeat. Quod ſi ipſe aut languore detentus, aut aliis occupationibus implicatus id explere nequiverit, presbyteros probabiles, aut diaconos mittat, qui & reditus baſilicarum, & reparationes, & miniſtrantium vitam inquirant. (Concilium Toletanum, an. 633. can. 36.)

Unuſquiſque Epiſcopus parochiam ſuam omni anno ſemel circumeat diligenter, conventicula per loca congrua conſtituendo, quo cuncti convenire poſſint ad audiendum verbum Dei; ne aliquis, per incuriam paſtoris, per devia cujuslibet ignorantia errans, rugientis leonis morſibus invadatur; & vigilanti cura gregem ſibi commiſſum prædicet, confirmet, inceſtuoſos ſeparet, augures, aruſpices, & incantatores, divinos, veneficos, ſacrilegos coerceat, & cuncta vitia demat. (Concilium Chelchytenſe, an. 783. vel 787. cap. 3.)

Ut unuſquiſque Epiſcopus ſemel in anno circumeat parochiam ſuam. Noverint ſibi curam populorum & pauperum in protegendis ac defendendis impoſitam. (Concilium Arelatenſe, an. 813. can. 17.)

Ut quorundam Epiſcoporum reprehenſibilis, immo damnabilis conſuetudo omnimodis corrigatur, qui plebes ſibi creditas aut raro, aut nunquam per ſe ipſos, juxta ordinem evangelicum & apoſtolicum atque eccleſiaſticum, viſitant, cum Dominus dicat: Speculatorem dedi te domui Iſrael, & audies ex ore meo verbum, & comminaberis eis ex me; *& cætera quæ divinus ſermo complectitur. Omnes etiam Sacerdotes Domini pia vigilantia fidem catholicam indagare, & ſubditos ſibi, cum mandatorum Domini obſervantia, Epiſcopi quique ſtudioſiſſime docere contendant.* (Concilium Meldenſe, an. 845. can. 29.)

Quia ad venerabiles patres Archiepiſcopos, & Epiſcopos incumbat ex officio ſuo tendum, nomen dignitatis eorum, quod eſt Epiſcopus, id eſt, ſuperintendens, exprimit evidenter,

Digitized by Google

deuter, Intendere quippe habent, & ſupra gregem ſuum, juxta verbum evangelicum, noctis vigilias cuſtodire .... circumeuntes diœceſes ſuas temporibus opportunis, corrigendo & reformando, conſervando Eccleſias, & verbum vitæ in agro dominico ſeminando. (Concilium Londinenſe, an. 1237. cap. 22.)

Curent Archiepiſcopi & Epiſcopi commiſſas eis provincias omni ſollicitudine ab inſidiis inimici humani generis, & qui circuit quærens quem devoret, per ſe vel per alios cuſtodire. Et quia ob defectum viſitationis multos mares & mulieres, quaſi ſexagenarios invenimus, nondum unctione chriſmatis confirmatos; præſentis conſtitutionis tenore ſancimus, ut ſinguli Archiepiſcopi & Epiſcopi civitates & diœceſes ſuas per ſe, vel per alium aut alios anno quolibet, vel ad minus de biennio in biennium viſitare ſtudeant, confirmando confirmandos, & corrigendo quæ ſunt corrigenda. (Concil. wirzbergenſe, an. 1287. cap. 27.)

Cum viſitationis officium ad Dei honorem, & eccleſiarum in temporalibus & ſpiritualibus utilitatem & profectum, ad ſalutem animarum, ad ædificationem populi, & morum reformationem, a ſanctis Patribus fuerit ſalubriter inſtitutum; & jam plerumque per nonnullos ad officium viſitationis commiſſos, quod ad medelam & ſalutem fuerat ordinatum, ad noxam veniat pariter & detrimentum; ſtatuimus & ordinamus, quod Epiſcopi, & alii ad quos ſpectat, & per eos ordinati vel commiſſi ſic ſalubriter prædictum officium habeant exercere, quod paterna & publica utilitati, juxta patrum ordinationes, potius intendere videantur, quam ad emolumenta vel quæſtum. Ad Dei igitur honorem & Eccleſiarum profectum loca eccleſiaſtica, cauſa viſitationis, ſubintrantes, honeſtos habitus & congruentes deferant; ſacramenta, præſertim Euchariſtiam, cum habitu eccleſiaſtico honeſto, accenſis luminaribus, devote viſitent; & verbum Domini populo adunato proponant, aut proponi faciant .... & devote de vita & moribus, præſertim ſacerdotum, diligenter inquirant; inventaria bonorum Eccleſiæ mobilium & immobilium videant, & contra alienantes & alienatores provideant; de reparationibus Eccleſiarum, & ornamentorum Eccleſiæ, juxta locorum pariter & temporum qualitatem, ſollicitudinem bonam gerant; proviſionem apponant in procurationibus exigendis; ſe graves & onerosos minime exhibeant .... quæ in victualibus eis præſtita fuerint, a ſumma & taxatione procurationis deducant .... quod ſi aliqui per procuratores vel commiſſarios duxerint viſitandum; probatas, doctas, & timoratas perſonas ad hujuſmodi miniſterium eligant, qui doctrina pariter & exemplo locis & populis proficere valeant. (Concilium Sagienſe, an. 1485. art. 2. *Circa Reform. Morum*, cap. 3. *de Viſitationibus.*)

Patriarchæ, Primates, Metropolitani, & Epiſcopi propriam diœceſim per ſe ipſos, aut ſi legitime impediti fuerint, per ſuum generalem vicarium aut viſitatorem, ſi quotannis totam propter ejus latitudinem viſitare non poterunt, ſaltem majorem ejus partem, ita tamen, ut tota biennio per ſe vel viſitatores ſuos compleatur, viſitare non prætermittant .... viſitationum autem omnium iſtarum præcipuus ſit ſcopus, ſanam orthodoxamque doctrinam, expulſis hæreſibus, inducere, bonos mores tueri, pravos corrigere, populum cohortationibus & admonitionibus ad religionem, pacem innocentiamque accendere; cætera, pro ut locus, tempus & occaſio feret, ex viſitantium prudentia ad fidelium fructum conſtituere. Quæ ut facilius feliciuſque ſuccedant, monentur prædicti omnes & ſinguli, ad quos viſitatio ſpectat, ut paterna charitate chriſtianoque zelo omnes amplectantur; ideoque modeſto contenti equitatu famulatuque, ſtudeant quam celerrime, debita tamen cum reverentia, viſitationem ipſam abſolvere. Interimque caveant, ne inutilibus ſumptibus cuiquam graves onerosive ſint; neve ipſi, aut quiſquam ſuorum quidquam, procurationis cauſa, pro viſitatione, etiam teſtamentorum ad pios uſus, præter id quod ex relictis piis jure debetur, aut alio quovis nomine, nec pecuniam, nec munus, quodcumque ſit, etiam qualitercumque offeratur, accipiant, non obſtante quacumque conſuetudine, etiam immemorabili; exceptis tantum victualibus, quæ ſibi ac ſuis frugaliter moderateque pro temporis tantum neceſſitate, & non ultra, erunt, miniſtranda. Sit tamen in optione eorum qui viſitantur, ſi malint ſolvere id quod erat ab ipſis antea ſolvi, certa pecunia taxata, conſuetum, an vero prædicta victualia ſubminiſtrare; ſalvo item jure conventionum antiquarum cum monaſteriis, aliiſve piis locis, aut Eccleſiis non parochialibus initæ, quod illæſum permaneat. In iis vero locis, ſeu provinciis, ubi conſuetudo eſt, ut nec victualia, nec pecunia, nec quicquam aliud a viſitatoribus accipiatur, ſed omnia gratis fiant, ibi id obſervetur. (Concilium Tridentinum, Seſſ. 24. *de Reform. Profecutione*, cap. 3.)

Hoc Tridentini Concilii decretum receperunt & publici juris fecerunt provincialia Gallicarum Concilia, poſt illud habita, quibus concinunt edicta & mandata regia, itemque arreſtorum juriſprudentia. Eu conſtitutionis Aurelianenſis, art. 6. Bleſenſis, art. 32. & edicti an. 1695. art. 14. 15. 16. 17. & 18. diſpoſitiones.

1. Archiepiſcopi & Epiſcopi ſuam quiſque univerſam diœceſin ipſi per ſe, aut ſi legitime impediti fuerint, per generales vicarios, ſaltem altero ſemel anno, viſitare tenentur.

2. Præſul qui viſitationem peragere vult, ante aliquod tempus locorum incolas monere debet, quæ ſibi viſitanda proponit, ut ſe populus ad ejus receptionem comparet, & potiſſimum pueri ſe ad confirmationis ſacramentum ſuſcipiendum componant.

3. Viſitationem parvo cum apparatu edere, & paucos tantum a comitatu habere debet.

4. Tenetur Epiſcopus unamquemque parœciam ſingillatim viſitare, nec in eumdem locum parochos plures, quos una ibidem viſitet, accire poteſt. Quia vero viſitet, potius ut corrigat, quam ut puniat, nullum poteſt contentioſæ juriſdictionis actum, quiqua judiciariam inſtructionem poſtulet, exercere; agere debet ut paſtor & ut pater qui ſalutaria remedia præſcribit, non ut judex qui graves pœnas infligit, niſi id forte Dei honor, populorum ſalus, & alia ejuſmodi adjuncta requirant.

5. Id Epiſcopo juris eſt, ut omnis generis parœcias, ſeu parochiales Eccleſias viſitet quæ a ſæcularibus aut regularibus poſſidentur, quæ ab exemptis aut non exemptis corporibus pendent, quæ in monaſteriis aut abbatiis, etiam ordinum capitibus, ſitæ ſunt; ea tamen lege, ut in parœciis quæ a monaſteriis & communitatibus exemptis pendent, vel in iiſdem monaſteriis aut communitatibus extant, viſitationem ipſe per ſe, & abſque ullo ſtipendio ſeu taxa peragat. Ad loca quod attinet quæ nullius diœceſeos ſunt, Epiſcopi eſt, cujus cathedralis Eccleſia propius abeſt, ea viſitare, ex Tridentino Concilio, Seſſ. 24. cap. 9. *de Reform.*

6. Epiſcopus, in viſitatione providere debet, ut Eccleſiis ſuppetant libri, cruces, calices, ornamenta, & alia ad divini ſervitii celebrationem neceſſaria; fundationum executioni, ſubſelliorum atque adeo ſepulturarum quæ divinum ſervitium impedirent, reſectioni proſpicere; & omnia mandare, quæ ad celebrationem, ad Sacramentorum adminiſtrationem, & ad Parochorum aliorumque ſæcularium & regularium eccleſiaſticorum qui parœciis deſerviunt, rectam agendi rationem neceſſaria judicaverint. *Quære* ARCHIDIACONUS, CAPITULA, PARŒCIÆ, EPISCOPUS, FABRICA, FUNDATIONES, HOSPITALE, RELIGIOSI & RELIGIOSÆ, SEPULTURA.

UNIO ECCLESIARUM & BENEFICIORUM. Eccleſiarum & beneficiorum unio eſt unius Eccleſiæ aut beneficii per legitimum ſuperiorem, ſecundum formam a canonibus & Principis ſanctionibus præſcriptam, alteri additio. Dividitur hæc unio bifariam, ut alia *perſonalis* ſit, *realis* alia.

Perſonalis unio, dicta etiam *ad vitam*, vel, *ad tempus*, ea eſt, per quam beneficia cujus eccleſiaſticus quiſpiam titularis eſt, junguntur omnia beneficia, quorum is titularis eſt, aut eſſe deinceps poterit, ut, quoad titularis hic vixerit, unum tantum idemque beneficium conficiant. Unionis genus hoc quod in Italia commune eſt, in Gallia locum non habet.

Realis unio quæ etiam *perpetua* nuncupatur, ea eſt, cui per unionis decretum haud ſtatuta duratio eſt, quæque tamdiu durare debet, quamdiu Eccleſiæ bonum quod ei cauſæ loco eſt, ita requiret.

Diſtinguitur præterea unio *in forma gratioſa*, & unio *in forma commiſſoria*. Prima fit abſque ſolemnibus formis a Papa vel ab Epiſcopis; altera quibuſdam cum formis fit, quarum præcipuæ ſunt, ut inquiratur referaturque *de commodo & incommodo*, iique quorum intereſt, audiantur, cujuſmodi ſunt collatores, patroni, titulares, & parochiani, cum de parochialis Eccleſiæ unione agitur. Inter perſonas quas unio afficit, aliquæ ſunt, quas vocari ſatis eſt, & aliæ quarum conſenſus requiritur. Ex hujus temporis uſu, collatorem, patronum eccleſiaſticum, titularem, & parochianos, ſiquidem de ſæcularis beneficii unione ſermo ſit, vocari ſufficit. Eorum qui ſunt ordinis capita, cum regularia beneficia conventuali menſæ uniri lubet; patronorum laicorum eccleſiaſticorumque, cum de regularis beneficii unione agitur; Regis denique ad regiæ fundationis beneficiorum unionem, conſenſu opus eſt. Cum patroni ſunt mixti, laicorum patronorum privilegiis gaudent, eorum ſcilicet conſenſus ad beneficiorum unionem neceſſarius eſt. *Quære* PATRONUS.

Beneficiorum uniones odioſæ ſunt ob vitia quæ continent. Turbant Eccleſiæ exteriorem ordinem, & alienationem

Digitized by Google

nationem quamdem exhibent, quandoquidem beneficium unitum vel omnino ſupprimitur, vel omnino invertitur, ſuamque priorem naturam, ſuumque priſtinum ſtatum amittit. Repugnant fidelium emolumento, itemque fundatorum menti, quippe quæ miniſtrorum numerum minuunt, qui ad fidelium ſervitium inſtituti ſunt. Detrimentum etiam tam patroni & collatoribus quorum abrogant jura, quam indultariis & graduatis afferunt, quorum expectativas reſtringunt. Hæc tamen vitia quorum multa ejuſmodi ſunt, ut ab unionibus ſejungi poſſint, non impediunt, quominus uniones legitimæ ſint, quæ ſcilicet Eccleſiæ neceſſitate vel evidenti utilitate nituntur; quæ quidem unionis cauſæ duæ, Eccleſiæ utilitas aut neceſſitas, expreſſis verbis per canonicas leges firmantur.

Uniones & incorporationes a tempore obitus Gregorii XI. factas ſeu conceſſas, cum certa regula dari non poſſit, ad querelas eorum quorum intereſt, (niſi fuerint impetrantes beneficia ſic unita) ſi non ex rationabilibus cauſis & veris factæ fuerint, licet apoſtolica Sedis auctoritas intervenerit, revocabimus, juſtitia mediante. (Concilium Conſtantienſe, an. 1418. Seſſ. 43. *de Unionibus.*)

Uniones perpetuæ, præter quam in caſibus a jure permiſſis, vel ſine rationabili cauſa, nequaquam fiant. (Concilium Lateranenſe, V. an. 1514. Seſſ. 9.)

Uniones perpetuæ, quadraginta annis citra factæ examinari ab ordinariis, tamquam a Sede apoſtolica delegatis poſſint; & quæ per ſubreptionem, vel obreptionem obtentæ fuerint, irritæ declarentur. Illæ vero quæ a dicto tempore citra conceſſæ, nondum in toto vel in parte ſortitæ ſunt effectum, & quæ deinceps ad cujuſvis inſtantiam fient, niſi eas ex legitimis, aut aliàs rationabilibus cauſis, coram loci ordinario, vocatis quorum intereſt, verificandis, factas fuiſſe conſtiterit, per ſubreptionem obtentæ præſumantur, ac propterea, niſi aliter a Sede apoſtolica declaratum fuerit, viribus omnino careant. (Concilium Tridentinum, Seſſ. 7. cap. 6. *de Reform.*)

Ut etiam Eccleſiarum ſtatus, ubi ſacra Deo officia miniſtrantur, ex dignitate conſervetur, poſſint Epiſcopi, etiam tamquam apoſtolicæ Sedis delegati, juxta formam juris, ſine tamen præjudicio obtinentium, facere uniones perpetuas quarumcumque Eccleſiarum parochialium & baptiſmalium, & aliorum beneficiorum curatorum, vel non curatorum, cum curatis, propter earum paupertatem, & in cæteris caſibus a jure permiſſis, etiamſi dictæ eccleſiæ vel beneficia eſſent generaliter vel ſpecialiter reſervata, aut qualitercumque affecta. Quæ uniones etiam non poſſint revocari, nec quoquo modo infringi vigore cujuſcumque proviſionis, etiam ex cauſa reſignationis, aut derogationis, aut ſuſpenſionis. (Seſſ. 21. cap. 5. *de Reform.*)

In Gallia, ejus exceptionis capitis 6. Seſſ. 7. Tridentini Concilii, *niſi aliter a Sede apoſtolica declaratum fuerit*, ratio non habetur. Nec magis ibidem recipiuntur uniones quæ fiunt in forma gratioſa, & ex mera Papæ liberalitate, ſine cauſæ cognitione, ſine inquiſitione *de commodo & incommodo*, quin patronus & cæteri quorum intereſt, ad eas vocentur. Itaque cum unio per Papæ auctoritatem fit, is quidem commiſſarios delegatos in locis nominet, neceſſe eſt, qui e conſuetis formis ad unionem procedant.

In unionibus per Papæ auctoritatem editis exprimendus eſt beneficiorum valor, quæ uniri lubet, & ex cancellariæ regula ab Innocentio VIII. propoſitæ quæ in Gallia ſervatur, probandus eſt juſtus valor utriuſque beneficii, *tam uniendi quam ejus cui fit unio.*

Commune, in Gallia prorſus ut alibi receptum proloquium eſt, Papam & Epiſcopos tantum beneficia unire poſſe, quemadmodum ea ſoli erigere & extinguere poſſunt. Epiſcopatuum quidem, omniumque conſiſtorialium beneficiorum unio ad Papam pertinet. Idem de inferiorum beneficiorum unione dicendum in triplici facti ſpecie; 1. cum unio ad epiſcopalem ſedem fit; 2. cum beneficia exempta ſunt; 3. cum beneficia quæ uniri lubet, in diœceſibus aliis exiſtunt; in qua quidem ipſa poſtrema ſpecie, Galliarum Epiſcopi beneficia uniendi facultate gaudent, ac tunc acta in utraque diœceſi e duobus diœceſanis Epiſcopis, & ex eorum auctoritate perfici debent.

Ex hujus temporis uſu, Epiſcopi ſuarum diœceſeon beneficia, quæcunque fuerint, unire poſſunt, exceptis conſiſtorialibus iiſque quæ ab eorum juriſdictione exempta ſunt; at hæc poſterior exceptio in beneficiorum ad ſeminaria unione locum non habet. *Vide* SEMINARIUM.

Fundationis & plenæ collationis beneficia rex unus unire poteſt. Regiæ Melitenſes commendæ per magni magiſtri decretum inter ſe uniuntur, itemque perceptiæ cum ejus conſenſu, Epiſcopi auctoritati addicto.

Conſuetudo quæ Regi jus tribuit, ut plenæ collationis regiæ beneficia ſolus uniat, antiqua eſt. An. 1330. Rex Philippus Valeſius collegiatæ Eccleſiæ Dominæ noſtræ *de Poiſſy*, quæ fundationis plenæque collationis regiæ eſt, præbendam uniit cum abbatia *de Joyenval*, in Carnotenſi diœceſi. Mos hic deinceps perſtitit. (Monumenta Cleri, Tom. XI. p. 1110. & ſeq.)

Ut beneficiorum, quæcumque ſint, unio valida ſit, ex hujus temporis juriſprudentia, obtineantur patentes litteræ, neceſſe eſt. Nititur juriſprudentia hæc edicto menſis Septembris an. 1718. e parlamento in acta redacto, quod generatim patentium litterarum neceſſitatem ad quorumlibet beneficiorum unionem ſtatuit, itemque declarationibus duabus, ad ejus edicti interpretationem & executionem editis, die 23. Aprilis an. 1719. & die 13. Julii ejuſdem anni. (Monumenta Cleri, Tom. X. p. 1896. 2047. & ſeq.)

Uniones interdum vitioſæ ſunt; ac tunc expendatur, oportet, leviane parvique momenti ſint vitia quæ iis exprobrantur, an gravia & ad ipſam unionum rationem ſpectantia. In prima facti ſpecie, unionis vitia, quæ mancæ & imperfectæ eſt, per quadraginta annorum præſcriptionem, titulo ſuapte natura bono nixam ſatis purgantur. At præſcriptio non tegit unionum vitia, quæ imperfectæ ſunt, cum hæc ipſa vitia præcipua & gravia ſunt, ut inquiſitionis, neceſſariæ conſenſionis, cæterique defectus omnes qui canones, ſanctiones, conſuetudines patrias lædunt; in hac poſteriore facti ſpecie, uniones impeti poſſunt per appellationem tamquam ab abuſu, vel per appellationem ſimplicem ad eccleſiaſticum ſuperiorem; quæ quidem poſterior appellatio locum habere poteſt, cum jactata unionis neceſſitas vel utilitas impugnatur, aut cum patroni, vel collatores eccleſiaſtici conqueruntur ſuum ipſorum conſenſum neglectum eſſe. Ad eos quod attinet, qui ab unionibus tamquam ab abuſu appellare poſſunt, ea generatim ſententia obtinet, non niſi publicum miniſterium & partes quarum intereſt, appellationis genus hoc interponere poſſe. Ad harum ergo vel ejus appellationem, ſuperiores quibus beneficia uniendi jus eſt, ad eorumdem disjunctionem procedunt, cum ſatis graves ad id cauſas ſubeſſe judicant, cujuſmodi foret regularum in adita unione violatio, aut rationum ceſſatio, quæ ei occaſionem præbuerunt; tunc ſcilicet ſatis eſt ſuperiorem per decretum declarare ea ſe beneficia ſejungere, quia vel eorum unio canonice non fuit, vel rationes ob quas facta fuit, deſierunt. Superior tamen agat, oportet, cum cauſæ cognitione, *illis vocatis quorum intereſt*, tametſi minime neceſſe ſit, ut eorum conſenſum obtineat. (Van-Eſpen, *Jur. Eccl. univ.* Tom. I. pag. 856. & ſeq. (Monumenta Cleri, Tom. X. p. 1849. & ſeq. La Combe, *Collect. Juriſprud. canon.* verbo *Unio*.)

UNIVERSITAS. Deſignatur hoc nomine ſocietas conflata e collegiis pluribus in peculiari orbe inſtitutis, ubi publice humaniores litteræ ſcientiæque docentur, & conferuntur Magiſtri in Artibus, Bacalaurei, Doctoris gradus. Pariſienſis Univerſitas eſt antiquiſſima cæterarum, quamvis ortum habuerit ſolum Regis Ludovici Junioris tempore, qui an. 1180. mortem occubuit, & in juſtum corpus coaleſcere cœperit ſolum Philippo Auguſto regnante qui an. 1223. vita functus eſt, cum an. 1200. privilegium conceſſiſſet, quo Pariſienſis Præpoſitus, ejuſque officiarii vetantur in ejus Univerſitatis alumnum manus injicere ob ullum facinus, niſi carcere dignum ſit. Privilegium hoc quod jam formatam Pariſienſem Univerſitatem ponit, omnium in ejus celebris ſocietatis favorem vetuſtiſſimus Gallorum Regum titulus eſt. Nonnulli contendunt *Univerſitatis* nomen originem trahere e ſummis Pontificibus Innocentio III. & Honorio III. qui ad Pariſienſium magiſtrorum & alumnorum corpus ſcribentes, ſuas litteras inchoabant per hæc verba: *Noverit univerſitas veſtra*, vel, *univerſitas magiſtrorum & ſcholarium*; quibus perſtitit *univerſitatis* nomen. Alii derivant hoc vocabolum e latina locutione, *univerſitas ſtudii*, ſignificandi gratia ſocietates univerſitatum nomine inſignitas complecti ſtudiorum genus omne, omneſque ſcientias docere. Nobis in poſteriorum temporum Conciliis aliquæ ſuper Univerſitatibus conſtitutiones occurrunt.

Exacta atque abſoluta artium & linguarum cognitio, philoſophia, phyſica item & ars medica, juriſprudentia, & theologia, ſeu Scriptura ſacra, non niſi in probatis academiis, & catholicis univerſalium ſtudiorum ſcholis expoſcuntur, doceantur ac tradantur; niſi quod theologia etiam in monaſteriis opulentioribus, & collegiis canonicorum juxta reformationis formulam debeat doceri. (Concilium Colonienſe, an. 1549. tit. 2.)

At cum plures videamus gradum tam juris civilis, pontificii, quam theologiæ titulis, veluti bacalaureatus, licentiæ, etiam doctoratus, ac magiſterii in artibus inſigniri, eorum nihilominus minime capaces; hincque fieri,

Digitized by Google

ut Eccleſiæ potiſſimum parœciales, in villis muratis, graduatis deſtinata, officiis quæ in illis præſtare debent, fruſtrentur; huic morbo ut obvietur, juris communis diſpoſitioni quam ſanctiones regiæ imitantur, inhærendo, Univerſitatum hujus provinciæ doctores, quantum poſſumus, in Domino hortamur, atque etiam monemus, ut tantum ad dictos gradus, quos publico & rigoroſo examine, accerſitis & præſentibus univerſitatis rectore, procuratoribus, aliiſque eiſdem præfectis, iis gradibus dignos judicaverint, recipere & admittere; non vero eos in occulto, aut inter privatos parietes, nulla habita litteraturæ ratione, ſed ſolo cujuſdam parvi & turpis lucri intuitu, quod proxime ad ſimoniam accedit, promovere.

Litteris autem graduum in poſterum concedendis, niſi publicum examen, ſolemnitateſque prædictas debite fuiſſe obſervatas ſufficienter atteſtentur, quod etiam ipſi graduati perſonaliter in præſentia Epiſcopi, aut alterius collatoris, ſi ſibi beneficia conferri requirant, juramento confirmare teneantur, nullam omnino eſſe adhibendam fidem, nec eas promotis aliquo modo ad obtinenda ſacerdotia patrocinari debere decernimus. (Concilium Turonenſe, an. 1583. tit. 21. *de Seminar. Scholis & Univerſitatibus.*)

Magni momenti res, plurimumque ad Eccleſiæ, reipublicæque conſervationem dignitatemque pertinens, recta chriſtianæ juventutis inſtitutio. Eorum igitur, qui juventuti, aliiſque edocendis conſtituti ſunt, vita diligenter eſt inquirenda, ne forte ii ſint, qui pravo morum vitæque exemplo plus officere, quam doctrina varietate prodeſſe poſſint.

Academiarum profeſſores ſtato die quotannis, ex Pii IV, Bulla, publicam fidei profeſſionem facient.

Ad doctoratus lauream, gradusque alios ii ſoli promoveantur, qui vitæ integritate celebres, poſt emenſum græviter proſcriptum ſtudiis tempus, dignum doctrinæ eruditioniſque ſuæ ſpecimen ſevero examine præbuerint.

Examen publicum, publica ſit promotio, publica etiam promovendorum fidei profeſſio; quæ omnia teſtimonialibus litteris inſerenda. Qui ſecus fecerint, ad graduatis deſtinata beneficia non admittentur.

Theſes theologicæ non niſi accuratiſſime examinatæ publice agitandæ proponantur.

Nullos aut hæreticæ pravitatis reos, aut facinoroſos, aut demum a ſe ipſis, præmiſſo diligenti examine, non approbatos homines ſcholis Epiſcopi præeſſe patiantur. Quibus vero magiſtros præficiendi jus eſt, hunc illi Epiſcopo, accurata vitæ morumque inquiſitione, cognoſcendum admittendumque offerant. (Concil. Toloſanum, an. 1590. Part. III. cap. 4. *de Univerſitat. & Collegiis.*) *Quære* COLLEGIUM, SCHOLA, GRADUATUS.

Eſſentia Voti.

VOTUM. Votum eſt de majori bono libere Deo facta promiſſio. Eſt promiſſio, &, quod inde conſequitur, vinculum, obligatio quæ ſuapte natura, ſeu, quod ajunt, eſſentialiter differt a deliberatione, ſimplicique inito aliquid faciendi conſilio quod non devincit, non obſtringit, non obligat. Eſt de majori bono promiſſio, de bono ſcilicet eo meliore, quod ei opponitur, quodque facere quam non facere melius eſt. Eſt promiſſio libere facta, videlicet voluntaria & deliberata promiſſio, quæ cognitionem, libertatem, motumque liberum & ponderatum voluntatis ſupponit. Eſt Deo facta promiſſio, quia eſt religionis actus quo quiſpiam Deo aut ſuam perſonam, aut ſua bona, aut ſuas actiones conſecrat; ex quo fit, ut votum Deo tantum obſtringi fierique poſſit, quia latriæ cultum in ſe continet, qui ad eum ſolum pertinet. Minus ergo proprie vota Sanctis fieri dicuntur; huic nempe locutioni non alia prorſus eſt ſubjecta notio, quam vota Deo fieri, coram Sanctis, in eorumque memoriam, qui editorum votorum teſtes ſumuntur.

Voti diviſio.

1. Votum dividitur in vota ſimplicia quæ ſine ſolemnibus formis ab Eccleſia præſcriptis fiunt, ut jejunandi, orandi, continentiæ ſervandæ votum; & in votum ſolemne, per quod ſe Deo quiſpiam cum ſolemnibus formis ab Eccleſia præſcriptis conſecrat; cujuſmodi votum eſt quod utriuſque ſexus religioſæ perſonæ obſtringunt, dum in ordine ab Eccleſia approbato profeſſionem emittunt, tacitumque caſtitatis votum quod in ſubdiaconatus ſuſceptione fit.

2. Dividitur votum in perſonale, per quod ſe quiſpiam obligat, ut aliquid, cauſa exempli, jejunium, precem, exequatur ipſe per ſe; & in votum reale cui materiæ veluti loco ſunt extraneæ perſonæ, vel res extra nos poſitæ, cujuſmodi eſt perſonæ in peregrinationem mittendæ, aut conſtruendæ Eccleſiæ promiſſio; & in votum mixtum, quod is ederet; qui ſe fore promitteret, ut ipſe certam quamdam Eccleſiam inviſeret, certumque quoddam donum ibidem offerret.

3. Diſtinguitur etiam votum perpetuum quod ſemper durat, & votum quod non niſi ad tempus fit; votum abſolutum, quod a nulla conditione pendet, & votum conditionatum, quod quibuſdam tantum appoſitis conditionibus fit, quod tum ſolum obligat, cum hæ conditiones exiſtunt; votum morale, quod virtutis amore cauſaque fit, & votum pœnale, quod quiſpiam obſtringit, ut ſe de patrato, aut, facta hypotheſi unum deinceps in illud incidere, patrando crimine puniat.

Voti Conditiones.

Spectari poteſt votum ex parte materiæ voti, nempe rei quæ voveri apta nata eſt, vel ex parte perſonarum quæ ſe per votum adſtringere volunt. Si votum quoad materiam ſpectatur, opus eſt conditionibus quatuor, ut res aliqua voveri poſſit. Debet eſſe poſſibilis, quia ſe nemo ad impoſſibile obligare poteſt, hæc ipſa res nec mala, nec indifferens eſſe debet, ſeu ex earum genere, quæ promiſcue ſe habent, quia voti finis eſt Dei honos, qui ſane honore affici nequit, ad cujus gloriam aut vana & ſupervacanea, aut mala & crimioſa promiſſa re.

Nec magis voto materiam ſuppeditare poteſt res ita neceſſaria, ut eam vitare in noſtra poteſtate non ſit, cujuſmodi eſſet moriendi votum, cum Deo placuerit; ſed vovere poſſumus aliquid quod alioquin facere jubemur quodque ad ſalutem neceſſarium eſt; ac tum quidem duplici ad id vinculo adſtringimur, præcepti ſcilicet & voti vinculo.

Sin votum quoad perſonas ſpectatur, quæ illud edere volunt, requiruntur ad illud conditiones tres, nempe, cognitio, libertas, ac de re quam voveri lubet, diſponendi facultas.

Cognitio ad voti validitatem neceſſaria integrum rationis uſum poſtulat. Nulla proinde vota ſunt, cum vel a pueris emittuntur, qui nondum rationis ætatem attigerunt, vel a perſonis quæ ejus liberum uſum amiſerunt, cujuſmodi ſunt inſani, furioſi, ebrii, &c. Idem judicium de votis ferendum eſt, quæ fiunt, quin eorum natura, vis & eſſentiales conditiones cognoſcantur, quia ejuſmodi ignorantia ſupra ipſius voti ſubſtantiam cadit. At ſi ignorantia non niſi accidentarias quaſdam parvique momenti conditiones afficeret, quæ voti tantum acceſſio ſunt, non ea quidem illud nullum redderet, quia nunc voluntas in id conſentit, quod in voto præcipuum eſt; principale autem ad ſe trahit acceſſorium, ut fert commune proloquium.

Libertas ad voti validitatem neceſſaria perfecto rationis uſu continetur, itemque exemptione a ſeductione, deceptione, fraude, perinde atque exemptione a coactione, omnique timoris genere, qui gravis dicitur, firmumque & conſtantem hominem frangere poteſt, cum ab extranea, libera & injuſta cauſa derivatur, cujuſmodi eſſet patris vi impreſſus timor, qui filios, ut ad religioſum ſtatum ſuſcipiendum adigeret, acerbius ac durius exciperet. At levis timor, ut qui obſequii & obſervantiæ, ſeu *reverentialis* timor dicitur, voti validitatem non impedit, quia non impedit, quominus liberum & voluntarium ſit, quamvis efficiat, ut minus ejuſmodi ſit, quam foret, ſi per eum timorem non editum eſſet.

Eſt etiam ad voti validitatem neceſſaria de re quam vovere volumus, diſponendi facultas, quoniam perſpicuum certumque eſt neminem poſſe citra injuſtitiam ſibi rem tribuere, quæ ad eum non pertinet, ut eam Domino voveat, quaſi vero Deus hominum injuſtitias approbare, per eaſque ſe honore affectum ducere poſſit.

Moralis bonitas Voti, ejuſque ſervandi obligatio.

Bonum & utile ſuapte natura votum eſt; melius etiam, utilius, perfectiuſque eſt quam bonum quod ei opponitur; ut proinde vota edendi uſus meritorius & Deo gratus ſit. Eſt etiam is uſus obligatorius, quique vota ediderunt, hæc arctiſſime ſummoque jure tenentur exequi. Neque vero idem uſus Evangelii novæque Legis menti quæ libertatis & amoris eſt, adverſatur, quia hæc novæ Legis libertas peccati quidem ſervitutem amovet, non autem juſtitiæ quæ per ſanctam felicemque neceſſitatem ad id obligat, quod melius, purius, perfectius eſt, quæque cupiditatem cohibet conſtringit, ut charitatem augeat, Deo denique hominem omnino ſubdit, ut ei majore cum plenitudine, dependentia & perfectione ſerviat. Fit hinc, ut vota edendi mos Hebræorum & Chriſtianorum reli-

gioni coevus ſit, laudatus in ſacris litteris, e Patribus commendatus, e Conciliis firmatus propugnatuſque, quæ in eos eaſque, qui ſua vota violant, graves pœnas pronuntiant.

Nullus igitur, nullaque ſanctimonia & virginitati deſerviens, propter blaſphemiam Eccleſiæ, ſi vobis placet, in una domo cum extraneis penitus commorari debent. Univerſi dixerunt: Qui nolunt nubere, & pudicitiæ meliorem aliquam partem, vitare debent non ſolum non habitare (al. *non ſolum habitare*) *ſimul, ſed neque habere ad ſe aliquem acceſſum.* (Concil. Carthaginenſe, an. 348. can. 3.)

Hi qui poſt ſanctam religionis profeſſionem apoſtatant, & ad ſæculum redeunt, & poſtmodum pœnitentiæ remedia non requirunt, ſine pœnitentia communionem penitus non accipiant; quos etiam jubemus ad clericatus officium non admitti. (Concilium Arelatenſe, an. 343. ſeu 352. can. 25.)

De viduabus & puellis quæ ſibi veſtes in habitu religionis in domibus propriis, tam a parentibus, quam per ſe ipſas mutaverint, & ſe poſtea contra ſtatuta Patrum, vel præcepta canonum, conjugio crediderint copulandas; tamdiu utrique habeantur a communione ſuſpenſi, quouſque, quod illicite perpetraverunt, emendent; aut ſi emendare neglexerint, a communione eccleſiaſtica, vel omnium chriſtianorum convivio in perpetuum ſint ſequeſtrati. (Concilium Pariſienſe, an. 614. vel 615. can. 13.)

Vidua quidem quæ ſacrum capiti velamen impoſuerit, & inter cæteras velatas feminas in Eccleſia oraverit, & oblationem cum illis obtulerit, ſi profeſſa eſt in eodem habitu permanere, ſpondens nunquam religionis deponere velamen, a religionis obſervantia diſcedere non præſumat. Quod ſi præſumpſerit, & ad id quod ſpoponderat, revocari non poteſt, a liminibus ſanctæ Eccleſiæ ſegregetur, donec ad emendationis remedium confugiat. (Concilium Wormatienſe, an. 668. can. 21.)

Si pater vel mater filium filiamque intra ſepta monaſterii, in infantiæ annis ſub regulari tradiderint diſciplina, non liceat eis poſtquam ad pubertatis pervenerint annos, egredi, & matrimonio copulari. Hoc ergo omnino devitandum eſt, quia nefas eſt, ut oblatis a parentibus Deo filiis voluptatis frena laxentur. Igitur (ut prædiximus) non liceat eis ſuſceptum habitum unquam deſerere; ſed convicti, quod tonſuram, aut religioſam veſtem aliquando habuerint, in religionis cultu habituque, velint, nolint, permanere cogantur. (Can. 22.)

Monachum ergo aut paterna devotio, aut propria profeſſio facit. Quidquid horum fuerit alligatum, tenebit. Proinde huic ad mundum reverti interdicimus aditum, & omnes ad ſæculum interdicimus regreſſus. (Can. 23.)

Haud nos quidem expendimus, an Wormatienſis Concilii Patres parentum in filios imperium ultra ſuos juſtos limites protulerint, dum hos jubent ſuum omne vitæ tempus in monaſteriis tranſigere, quibus eos a prima adhuc ætate pater & mater devoverint; ſatis habemus animadvertere quam ſemper certum exploratumque Conciliis fuerit bona vota eſſe, perficique oportere, quippe quæ ad pueros uſque jam inde a primis annis a parentibus Deo devotos obligationem hanc protenderunt, pronuntiaruntque neceſſe eſſe, ut ejuſmodi pueri ſuorum parentum vota ſolverent, ac per onus ſuæ vitæ ſemper in monaſteriis quibus ab iis per votum addicti fuerant, permanerent.

Non abſimili ſane verſutia, veritatis invaſores declinaverunt in verba malitiæ, ad excuſandas excuſationes in peccatis, dum vota perpetua & in his potiſſimum monaſtica non vanitatis tantum, ſed & impietatis accuſant, & abjecta, peſſimo quidem exemplo, cuculla, ad ſacrilegas ſe convertunt nuptias. Quod infandum apoſtaſiæ genus hac una maxime prætexunt ratione, quaſi vota ejuſcemodi libertati chriſtianæ præjudicium afferant, nec ſatis ſit in noſtra poteſtate jugis illa perpetuaque caſtitas. Atque his ſtrophis in deſideria carnis polliciunt eos qui paululum effugiunt, libertatem iis promittentes, cum ipſi ſint ſervi corruptionis. At vero nulla major libertas, quam cum, repreſſa carnis tyrannide, corpus in obſequium Chriſti tradimus, nec tam concupiſcentia ducimur, quam ſpiritu. Nempe ubi ſpiritus Domini, ibi libertas; nec quidquam eſt, quod non poſſimus in eo qui nos confortat. Chriſtus quippe non patitur nos tentari ſupra id quod poſſumus, ſed facit cum tentatione proventum, ut poſſimus ſuſtinere; cujus auxilio freti inventi ſunt eunuchi qui ſe caſtraverunt propter regnum cælorum; ac proinde certa ſit damnatio viduarum, quæ cum luxuriatæ fuerint in Chriſto, volebant nubere, turpi certe naufragio primam fidem irritam facientes, non quam baptiſmo qui nuptiarum fœdera non reſpuit, ſed, juxta expoſitionem Concilii Carthaginenſis, quam perpetuæ caſtitatis profeſſione ſpopondiſſent. Ab hoc autem perpetuæ caſtitatis voto qui Chriſtum aliquando dehortantem facit, in eum blaſphemat, & Apoſtolo contrarius eſt, qui palam, nec ſemel tantum ad perpetuæ virginitatis votum inſtigaſſe legitur. Cæterum, cum Chriſtus aperte ſuadeat, ut, qui vult perfectus eſſe, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, vadat & vendat omnia quæ habet, & det pauperibus, ad perpetuæ profecto tam obedientiæ, tum paupertatis vota cohortatur. Si quis igitur votum aliquod hujuſmodi voverit Domino, etiamſi perpetuum fuerit, non faciet irritum verbum ſuum, ſed Deiparæ Virginis, Annæ matris Samuelis, & Rechabitarum exempla, omne quod promiſerit, implebit, neque tardabit reddere, ſed quæ ſemel de labiis ſuis egreſſa fuerint, obſervabit, & faciet, ſicut promiſit Domino; quandoquidem ruina eſt homini devorare Sanctos, & poſt vota retractare. Quod ſi quis ſecus fecerit, aut hæretica pravitate corruptus ſecus facere licitum eſſe docuerit, is velut juris tum divini, tum naturalis infractor, nedum ſacroſanctis Conciliis injurius condigna per ſuos ſuperiores animadverſione plectatur. (Concilium Senonenſe, an. 1528. cap. 9.)

Cauſæ quæ faciunt, ut ceſſet Voti obligatio.

Quamvis autem bona & obligatoria vota ſint ipſa per ſe, non deſunt tamen, quæ efficiunt, ut eorum obligatio ceſſet, & hæ quidem cauſæ ſunt numero quatuor, videlicet, materiæ mutatio, commutatio, diſpenſatio, & irritatio.

1. Votum obligare deſinit, cum in promiſſa re contingit mutatio, quæ eam in ſtatum moraliter ab eo alium inducit, in quo ante promiſſionem erat, ſeu ob difficultatem quæ ſupervenit, ſeu ob alias circumſtantias; ut ſi poſt editum votum contingeret, illud non amplius ſine peccato, aut ſine vitæ, honoris, fortunæ periculo impleri poſſe.

2. Commutatio, hoc eſt, legitima voti in aliud mutatio efficit & ipſa, ut prioris voti obligatio ceſſet. Qui votum edidit, poteſt illud, ſua ipſius auctoritate, in aliud mutare, quod evidenter melius, omnibus nempe ſpectatis rebus, ſit ad voventis ſalutem aptius. At votum in aliud minus aut æquale, ſine legitimi ſuperioris, ejus ſcilicet qui in foro externo eccleſiaſtica juriſdictione pollet, auctoritate commutari non poteſt. Superior hic ipſe licite votum commutare tum ſolum poteſt, cum ad id ſatis gravia rationum momenta ſuppetunt, cujuſmodi ſunt ejus ſolvendi magna difficultas, levitas & perturbatio quæ illud, cum eſt editum, comitatæ ſunt, voventis imbecillitas, & periculum, ne obſtrictam voti fidem violet.

3. Tertia cauſa quæ votorum obligationem tollit, eſt per legitimum ſuperiorem, Dei nomine, facta editi voti diſpenſatio aut relaxatio. Hæc a votis diſpenſandi facultas in univerſa Eccleſia ad Papam pertinet; in ſuis diœceſibus ad Epiſcopos, quoad vota quorum diſpenſatio non eſt ſummo Pontifici reſervata; ad Abbates, ad Generales Ordinum, & ad eos omnes qui epiſcopali juriſdictione pollent, ad eorum ſubditos quod ſpectat; ad cathedralium Eccleſiarum capitula, epiſcopalis ſedis vacantis tempora; ad Epiſcoporum vicarios generales & pœnitentiarios, tum ſolum tamen, cum iis ſuppetit peculiaris præſulum venia. Vota quorum diſpenſatio eſt Papæ reſervata, ſunt, perpetuæ caſtitatis votum; item illud, approbato ordini nomen dandi; præterea, Apoſtolorum, in urbe Roma, ſepulcrum inviſendi; denique ad S. Jacobum Compoſtellæ peregrinationis inſtituendæ, aut ad Terram Sanctam pergendi.

4. Quarta quæ voti obligationem adimit, cauſa eſt voti per eum irritatio, abrogatio, extinctio, cui in perſonam quæ voto ſe obſtrinxit, poteſtas eſt. Ergo votum irritare eſt illud abrogare, extinguere, ac de medio funditus tollere. Diſtinguuntur irritationis genera duo, *proprium* & *directum* unum, *minus proprium* & *indirectum* alterum.

Directa irritatio eſt voti abrogatio per eum edita, qui in ejus perſonam, qui votum emiſit, dominii poteſtatem obtinet, cujuſmodi eſt quoad impuberes filios pater, aut in voti materiam, ut ſuperior quoad monaſterii bona quæ ejus religioſi ſe pauperibus daturos, edito voto, promiſiſſent.

Irritatio indirecta eſt minus abrogatio voti quam ſuſpenſio per eum facta, cui quædam eſt in voventem auctoritas, ut proinde votum perfici nequeat, quin ejus juri detrimentum, qui hanc auctoritatem obtinet, afferatur. Temporalis aut ſpiritualis Princeps, exempli cauſa, jubet ſibi ſubditos ea facere, quæ cum votorum quæ emiſerunt, executione ſtare non poſſunt. Is Princeps, in hac facti ſpecie, indirecte ſuorum ſubditorum vota irritat, hoc eſt, eorum executionem ſuſpendit, dum ſubditis ea præcipit, quæ explendis votis impares reddunt.

Voto adhibenda eſt interpretatio e voventis mente,

quæ

quæ quidem ſi minus clara eſt, explicetur votum, oportet, ſecundum naturalem & conſuetum verborum ſenſum, quibus conceptum expreſſumque votum fuit, quia quiſque cenſetur ex uſu & vi verborum loqui, quibus utitur, ſui ut animi ſenſa exprimat. Votum etiam ſtricte, ac prout verba ſonant, explicari debet. Quoniam vero votum legis naturam & vim obtinet, quippe quod eſt privata lex quam ſibi libera quiſpiam imponit, ei proinde fieri debet ſatis, quemadmodum divinæ & humanæ legi ſatis fit. *Quære* RELIGIOSI & RELIGIOSÆ. *Vide* etiam libellum cui titulus: *Diſſertatio ſuper Votis in univerſum, & peculiariter ſuper Religioſorum & Religioſarum ſolemnibus votis*. Pariſiis, apud Butardum, an. 1771.

USURA. Vox *Uſura* derivatur ab uſu, ſeu bono ſeu malo, *uſura ab uſu*; ex quo fit, ut uſura nonnunquam ſumatur in bonam partem, pro uſu ſcilicet ſeu lucro licito. Appellatur etiam uſura latine *fænus*, *quaſi fœtus a partu*, quia, in uſura, pecunia, ſuapte licet natura ſterilis, realem fructum, verum emolumentum parit. Quamobrem uſura ſimpliciter & generatim ſumpta nihil aliud ſignificat quam commodum, lucrum, emolumentum quod percipitur ultra ſortem e propria pecunia, vel a quavis re mutuo tradita, poſitaque in numero, pondere & menſura, fungibili, hoc eſt, quæ uſu conſumitur, cujuſmodi ſunt triticum, vinum & ejuſmodi merces cæteræ. Non eſt igitur uſuræ nomen odioſum ipſum per ſe, nec tale niſi per ipſius applicationem evadit, quippe quod in ſe ſumptum poteſt indiſcriminatim uſuram licitam & juſtam, vel illicitam & injuſtam ſignificare.

Uſura in malam partem ac ſtricto ſenſu accepta ſumitur aut pro commodato cujus vi præter ſortem principalem, hoc eſt, præter rem commodatam certum quoddam emolumentum exigitur. aut pro commodati objecto ipſo, pro emolumento ſcilicet, quod ultra præcipuam ſortem, & in commodati gratiam exigitur.

Uſura pro commodato ſumpta, eſt commodatitius contractus qui rei commodatæ ad certum tempus & cum certo emolumento reddendæ obligationem, omnino commodati vi, ſecum trahit.

1. Uſura eſt contractus mutui expliciti vel impliciti, quandoquidem ſemper ea neceſſario mutuum formale vel tacitum ut certum ponit; quamvis enim verum ſit ſæpe in emptionis & venditionis contractibus, aliiſve ſimilibus uſuram occurrere, id quoque nihilominus verum eſt ibi ſemper implicite mutuum exiſtere; cauſa exempli, vendo mercem, quæcumque ſit, centum librarum pretio, ſi præterea duplionem exigam, quia ad annum credo, perinde eſt; ac ſi ad annum commodarem libras centum, inde fœnoris loco duplionem exigens. At quoniam uſura eſt mutui contractus, fieri non poteſt, ut cognoſcatur ejus natura, quin prius innoteſcat natura mutui; quod nos adigit, ut hujus quidam hoc loco accuratam definitionem tradamus. Mutuum generatim eſt gratuita conceſſio uſus rei, eo cum onere & conditione, ut ea reddatur certo elapſo tempore. Tribuitur in genere duo, pro duplici rerum genere quæ traduntur; videlicet, in *ſimplicem traditionem*, ſeu *traditionem ad diem*, & in *traditionem ad uſum*.

Simplex traditio quæ latine dicitur *mutuum*, ſeu *mutui datio*, contractus eſt, per quam rei dominium, quæ conſumitur, quæque nobis per uſum elabitur, in alium transfertur, ea conditione, ut is ejuſdem ſpeciei ejuſdemque valoris aliam reddat ſtato tempore. Hujus mutui materia ſunt res ſeu quantitates quæ numero, pondere & menſura continentur, ut triticum, vinum, pecunia & id genus alia quæ uſu primo conſumuntur & eſſe deſinunt, ſeu phyſice ſeu moraliter, &, quod inde conſequitur, reddi ipſa, ſeu, quod ajunt, individualiter nequeunt, ſed e valore tantum, vel ex alia ejuſdem generis, ejuſdemque qualitatis ſeu bonitatis re. Perſpicitur hinc mutuum, ſeu mutui dationem qua res ſimpliciter traditur, eſſe, ſuæ ipſius eſſentiæ vi, genus quoddam donationis ad præſcriptum terminum uſque, quippe quæ pure putaque largitio eſt, quæ ad ſtatum quoddam tempus, rei mutuo datæ dominium, periculum, uſumque civilem qui e dominio ſeu proprietate ſejungi nequit, in mutuatarium transfert, ea conditione, ut eam, præſcripto tempore, commodatori ſeu donatori e genere ipſo vel e valore reddat. Eo uſque, quoad ſcilicet is terminus elapſus fuerit, commodata res ad mutuatarium jure omnique proprietate pertinet, & quoad individuum, & quoad valorem qui ejus pretium efficit; is ejus pericula ſubit, ſi quem fortuitum ob caſum eamdem perire contigerit; eam poteſt commutare, alienare, impendere ad acquirenda bona mobilia vel immobilia, &c.

Traditio ad uſum, quæ commodatum dicitur, contractus eſt, per quem gratis datur alicui res quæ uſu non conſumitur, ut domus, ſupellex, liber, animal, ut hac ad ſtatum tempus utatur, ea conditione, ut eamdem commodatam rem deſignato tempore reddat. Traditionis genus hoc e ſimplici traditione, quæ *mutuum* dicitur, in eo differt, quod ſimplex traditio, ſeu mutuum transfert rei mutuo datæ dominium; at in commodato qui mutuum dat, rei commodatæ dominus ſemper remanet; & mutuatarius eo tantum jure gaudet, ut re ſibi tradita utatur, quin ejus ſubſtantiam attingat, ei oneri obnoxius, ut individuam reddat, qualem accepit, quippe quæ non abſumitur, tametſi debilitetur, uſuque deterior fiat. Diſcrepat etiam *commodatum* a locationis contractu, eo ex capite, quod illud eſt mere gratuitum, in locationis autem contractu certum pretium exigitur pro uſu rei quæ locatur. Diſtinguitur præterea a contractu *precario* dicto, atque a depoſito, prout in precario depoſitoque res tradita vel depoſita, cum libuerit, repeti poteſt, in *commodato* autem ſolum ſtato tempore repeti poteſt, niſi forte damni aliquid ſupervenerit, quod commodatorem ad eam citius repetendam adigat.

Denique mutuum, ſeu mutui datio a cæteris omnibus contractibus eo quoque nomine differt, quod *commodati*, locationis, depoſiti, precarii materies ſervari, & tempore de quo convenit, remitti debet, & quidem ita, ut ejus ſalva & incolumis ſubſtantia ſit; at in mutuo, cum ejus materies deſtructa vel alienata, & ita e mutuatoris egreſſa manibus ſit, ut ad eas non amplius ipſa, ſeu quoad individuum redeat, mutuatori ſatis eſt aliam ejuſdem naturæ, ejuſdem generis, ejuſdem qualitatis, ejuſdem valoris rem a mutuatario reſtitui; atque hic demum peculiaris & proprius, ſeu, quod ajunt, ſpecificus & diſtinctivus mutui character eſt.

2. Uſura ſecum affert rei commodatæ quæ *principalis ſors* nuncupatur, deſignato tempore reſtituendæ obligationem, quia nihil eſt aliud quam ad diem & ad limitatum tempus mutui contractus, qui traditæ rei dominium non transfert, niſi ad ſtatuti termini lapſum uſque, quo quidem elapſo commodatarius rem in ſpecie commodatori reddere debet.

3. Uſura commodatori certum emolumentum, præter rem ab eo traditam, ſeu ultra ſortem, præſtandi obligationem adjunctam habet; quod emolumentum re continetur, in quam pretium cadit, cujuſmodi ſunt aurum, argentum, frumentum, vinum, ſegetes & merces cæteræ, labores, obſequia, ſervitia, diurnæ operæ, officia omnia pecuniæ pretio æſtimabilia quæ præter principale caput, ſeu traditam rem, vel, ut verbo expediam, *ultra ſortem* exiguntur.

4. Uſura in eo eſt poſita, ut exigatur ultra rem mutuo datam, omnino mutui vi, quoddam emolumentum; hoc enim ipſum, ſiquidem ob legitimos, & e mutuo reapſe alios titulos exigatur, non amplius uſura erit odioſo ſane ſenſu qui eidem tribuitur, & hic mutui contractus non amplius ea ipſa notione uſurarius contractus erit. Qui porro mutuum det, ſi ea primario vel ſecundario intentione eſſet, ut ex ea mutuo data emolumentum perciperet, nulla licet ſeu expreſſa ſeu tacita conventio exiſteret, in id incideret quod *mentalis uſura* dicitur, quæ nempe ſolum in mente, voluntate, intentione reſidet, quamque nulla de emolumento ultra ſortem conventio comitatur, nulla ejuſdem emolumenti acceptio reapſe conſequitur.

Quibus ergo demum capitibus conventionalis & realis uſura continetur, in aperto eſt. Ea nimirum in eo eſt poſita, ut in ſtipulationem deducatur, exigatur, percipiaturque reapſe lucrum, quæſtus, emolumentum ex pecunia ad terminum mutuo data, prorſus ipſa mutui vi, ſcilicet, tamquam pretium uſus rei traditæ, ac ſine legitimo titulo, qui re ipſa, & non ſpecie ſolum tenus, a mutuo diſtinctus ſit. Sive mutuatario rei quam mutuam accepit, uſus ſit utilis ſeu non; emolumentum quod inde percepturum ſperat, aut reapſe percipiet, ſeu magni ſeu parvi momenti ſit, mutuator quot ei placuerit, titulos imaginetur ab iis alios, qui *lucrum ceſſans*, aut *damnum emergens* vocantur, quoties, abſque horum titulorum alterutro, ex pecunia quam mutuam dedit, certum emolumentum exigere non verebitur, quantumvis ea mutuatario cæteroquin utilis fuerit, toties uſuræ crimine ſe mutuator obſtringet. Poterit is quidem dicere, quod exigit emolumentum, ſuæ pecuniæ locationis fructum, compoſitæ ſocietatis productum, cenſus utrinque redimibilis annuum vectigal, conſtitutionis ad tempus contractum eſſe; addere poterit ſuæ ſe pecuniæ dominium ſemper retinere; ejuſdem periculis ſe obnoxium eſſe, ex ea fructum oriri in mutuatarii manu, qui jam di-

Digitized by Google

res, eaque non alia conſilio utitur, quam ſuas ut opes augeat; uno eſſe proinde juſtitiæ conſonum, ut is unus omnes ejuſdem fructus percipiet, &c. Specioſa hæc omnia, & quicquid ei præterea placuerit, mutuator dicet; & non minus verum erit eum toties uſuræ criminis reum fore, quoties ex pecunia quam mutuam dederit, fœnus aliquod, ſeu magnum ſeu parvum percipiet, quin ulla ipſe in ra, ſeu per laborem, ſeu per induſtriam, ſeu per expenſi quicquam, ad ejuſdem pecuniæ utilem uſum conferat, quin ſummæ pericula in ſe recipiat, quin aliud ipſe diſcrimen ſubeat, quam quod rei ad diem commodatæ intrinſecum eſt, eb eaque ſejungi nequit. Vere ſemper dicetur uſuram injuſtam & proprie dictam emolumento eſſentialiter contineri, quod exigitur e re mutua, ſimplicis mutui vi, vel tamquam uſus pretium, in quem mutuatarius eamdem contulerit, quaetumvis utilis ei ſit uſus hic, & quicumque tandem mutuatarius fuerit, dives aut pauper, negotiatur, aut non. Mutuæ ſummæ accretio omnis, e quacumque manu percipiatur, & quicumque mutuationis effectus ſeu productus extiterit, hæc demum ipſa injuſta uſura eſt: *Quidquid ſorti accedit, uſura eſt. Uſura ſortis acceſſio eſt*. Perſonarum diſtinctio, emolumentorum diſcrimen, uſuum varietas, in quos mutua pecunia collata fuerit, uſuræ quidem ſpeciem mutare poſſunt, in eademque ſpecie aggravare uſuram poſſunt, aut imminuere; at non poſſunt eamdem extinguere ac de medio funditus tollere, e communi ſcilicet genere extrahere, ſub quo uſuræ ſpecies, ſeu formæ omnes & ſingulæ continentur. Ultra Principis taxam exactum fœnus major uſura eſt quam quod intra hos juſtos terminos conſiſtit. E paupere exactum fœnus multo durioris uſuræ ſpeciem conſtituit, quam quod in divitem exercetur. Ex negotiatore ſumptum fœnus aliam & ipſum uſuram parit, quam ex nobili viro ſumitur, qui non negotiatur. At hæ uſuræ omnes ſunt totidem peculiares ſpecies quæ neceſſario ſub uno communi genere continentur, ac diſcrimina quæ inter eas comperiuntur, non id ipſa ſunt, quod formaliter uſuram conſtituit; hæc eam in ſua formali eſſentia conſtitutam ſupponunt, quin mutationem in eam inducere, ſublata ejuſdem natura, poſſint.

Genuina hæc idea eſt, quæ, ad uſuræ vim & rationem quod attinet, alte animo infigi debet; ejuſmodi eſt ejus notio, ejus definitio, ejus eſſentia; quæ quidem una, ſi cordi eſſet bona fides, ad disjiciendas nubes ſufficeret, quas huic gravi negotio offundi lubet. Jam vero ita expoſita uſura juri naturali, juri divino, juri humano tam eccleſiaſtico quam civili, & quod inde fit conſequens, ſacræ Scripturæ, Patribus & Conciliis repugnat. Hujus quidem operis ſcopus non id ſummo jure e nobis poſtulat, ut oſtendamus, quemadmodum uſura Conciliis eorumque canonicis legibus quibus adeo civiles regni leges conſentaneæ ſunt, adverſetur. At quod a nobis pro conſilii noſtri ratione ſtrictum ſummumque jus non requirit, id nos rei gravitati negare non poſſumus. Uſuræ igitur in bono lumine poſita cum Conciliis oppoſitione, ejus defenſores per effugia, latebras, excuſationes ſectabimur, quaſcunque coegerunt, ut eam obtegant, ac, ſiquidem fieri per eos poſſint, legitimam reddant, fucorum adminiculo, quos eidem ſuppeditant. Nullam eorum difficultatem diſſimulabimus, eoque minus erit, quod id facere nobis in mentem veniat, quo magis, quam levia & infirma ſint, quæ ab iis confinguntur, rationum momenta, convicti ſumus. Veritas parvis iis adjumentis non indiget; ſatis habet ſe prodere, ut plene cumulateque triumphet; cæterum, dum uſuræ patronos & fautores impugnamus, iis edicimus, & ſingulos certos volumus, eorum nos ſcripta, nequaquam autem perſonas impetere. Si minus eorum opiniones, chriſtianæ moralis doctrinæ puritati tantopere contrarias approbare poſſumus, id ipſi nobis ex alia parte voluptati ducimus, ut eorum & ſcientiæ & perſpicaciæ & ingenii viribus, atque adeo probitati, cum ſelli bona fide poſſint homines, jus reddamus. Quæ porro confutare, & in quæ ſtilum acuere aggredimur, opera ſunt, inter alia, *Praxis Schedularum; Epiſtola ad D. Archiepiſcopum Lugdunenſem, in qua agitur de Mutuo ad fœnus Lugduni, dicto Pecuniæ Depoſito, quoad ejus rationes*, *Avenione typis edita*, an. 1763. *Tractatus de uſura, deque fœneribus*, *Coloniæ* (Pariſiis, apud Valtla-Caprlle, an. 1769.); *Tractatus de Mutuis Commerciis, ſeu de pecuniæ legitimo & illegitimo Fœnore, auctore D.... Pariſienſis theologicæ Facultatis Doctore*. Nova editio aucta, volumina quinque *in* 12. quorum priora quatuor an. 1759. Pariſiis, Amſtelodamuii nomine: & quintum itidem Pariſiis, apud Knapen, an. 1770. Hæc opera quatuor quæ refellenda ſuſcipimus, ex diametro cum eo pugnant, cujus doctrinam, quippe quæ una veritati congruit, amplectimur, & cui ex Gallico qui quatuor etiam oppoſitorum operum eſt, ſermone titulus: *Principia theologica canonica & civilia, ſuper Uſura, Commercii inter Negotiatores Mutui, Negotiationi omnium generum chartæ, valoris notæ, & generatim omni pecuniæ fœnori accommodata; ſex additis ad Amicum Litteris, in reſponſum ad Opus nuper editum hoc titulo*: Tractatus de Commercii Mutuis, ſeu de legitimo & illegitimo Pecuniæ Fœnore, deque novis Illuſtrationibus &c. Pariſiis, apud Delavaque, an. 1769. & 1772. vol. 4. *in* 12. Semel dicimus, ne crambem recoquamus, nos ſtrenui hujus auctoris doctrinam recipere, nec dubitaturos ejus verbis ipſis nonnunquam uti. Agemus perinde quoad aliud eximium opus quod ſuper hac re prodiit, inſcriptum: *Uſura detecta*, ſeu, *larva ſubducta* &c. per R. P. de Gaſquet, Capuccinum de Lorgueſio, Theologiæ lectorem emeritum; Avenione, an. 1766.

Conciliorum Canones qui Uſuram damnant.

Si quis clericorum detectus fuerit uſuras accipere, placuit eum degradari, & abſtineri. Si quis etiam laicus accepiſſe probatur uſuras, & promiſerit, correctus jam, ſe ceſſaturum, nec ulterius exacturum; placuit ei veniam tribui; Si vero in ea iniquitate duraverit, ab Eccleſia eſſe projiciendum. (Al. *ſciat ſe eſſe projiciendum*). (Concilium Elibetitsnum, an. 303. can. 20.)

Seditionarios nunquam ordinandos clericos, ſicut nec uſurarios, vel injuriarum ſuarum ultores. (Concilium Agathenſe, an. 506. can. 69.)

Porro deteſtabilem & probroſam divinis & humanis legibus, per Scripturam in veteri & novo Teſtamento abdicatam, illam, inquam, inſatiabilem fœneratorum rapacitatem damnamus, & ab omni eccleſiaſtica conſolatione ſequeſtramus: præcipientes, ut nullus Archiepiſcopus, nullus Epiſcopus, vel cujuſlibet ordinis abbas, ſeu quivis in ordine & clero, niſi cum ſumma cautela, uſurarios recipere præſumat, ſed in tota vita infames habeantur; & niſi reſipuerint, chriſtiana ſepultura priventur. (Generale Concil. Lateranenſe II. an. 1139. can. 13.)

Quia in omnibus fere locis tantum uſurarum ita invaluit, (forte, crimen uſurarum) ut multi, aliis negotiis prætermiſſis, quaſi licite uſuras exerceant, & qualiter utriuſque Teſtamenti pagina condemnentur, nequaquam attendant; ideo conſtituimus, ut uſurarii manifeſti nec ad communionem admittantur altaris, nec chriſtianam, ſi in hoc peccato deceſſerint, accipiant ſepulturam. Sed nec eorum oblationem quiſpiam accipiat. Qui autem acceperit, aut eos chriſtianæ tradiderit ſepulturæ; & ea quæ acceperit, reddere compellatur, & donec ad arbitrium ſui Epiſcopi ſatisfaciat, ab officii ſui maneat exſecutione ſuſpenſus. (Lateranenſe III. generale Concil. an. 1179. cap. 25.)

Uſurarum voraginem quæ animas devorat, & facultates exhaurit, compeſcere cupientes, conſtitutionem Lateranenſis Concilii contra uſurarios editam, ſub divinæ maledictionis interminatione, præcipimus inviolabiliter obſervari. (Lugdunenſe II. generale Concil. an. 1274. cap. 26)

Si quis in hunc errorem inciderit, ut pertinaciter affirmare præſumat, uſuras non eſſe peccatum; decernimus eum velut hæreticum puniendum; & ordinariis & inquiſitores hæreticorum poſſunt contra eos, ut contra hæreticos, procedere. (Clemens V. in ſua Decretali *de Uſuris*, cum Virmnenſis generalis Coecilii, an. 1311. celebrati approbatione, aut ſaltem ſenſu accepte, quod Coecilium ſuorum decretorum compoſitionem Papæ reſervaverat & reliquerat.)

Simoniæ vitio peccatum uſuræ eſſe affine nemo non conſpicit. Cum igitur ſacra litera excludant eum a divino tabernaculo, qui pecuniam dederit ad uſuram, apertoque moneant, ut mutuum demus, nihil inde ſperantes; quiſquis præter ſortem præcipuam, ex mutuo aliquid amplius exegerit, vel acceperit, cujuſcunque generis illud ſit, modo pretio æſtimari poſſit; uſurarius eſſe cenſeatur. Quæ autem per uſuram parta ſunt, vel accepta, uſurarii reſtituere tenentur. (Concil. Remenſe, an. 1583. tit. *de Fœnore*.)

Quoniam fere ubique gentium teterrimum uſuræ crimen, quod olim non immerito a quodam homine Ethnico homicidio comparatum fuit, animum hominum cujuſcunque ordinis & conditionis invaſit animos; & quod ſane graviter dolendum eſt, uſque adeo invaluit, ut jam plerisque nullum peccati mortalis rationem habere videatur, ſed veluti licitum negotium, contra manifeſtum Dei præceptum exerceatur; ea de re, ne quis hac in parte culpam ſuam ignorantiæ excuſatione prætexere poſſit, viſum eſt nobis ex ſacris Scripturis, & ſanctiſſimorum Patrum decre-

Digitized by Google

decretis, quadam hujus generis delicta quæ paſſim in hac provincia committuntur, annotare, & ea pro munerio noſtri ratione prohibere; ut ſciant cuncti qui hujuſcemodi crimina, vel illis affinia commiſerint, ſe mortis æternæ pœna, niſi ſedulo inde reſilierint, mulctandos & excommunicandos eſſe; eos vero qui manifeſte tales fuerint, non ſolum vivos altaris communione privatos, aliiſque graviſſimis pœnis obſtrictos teneri, ſed etiam mortuos ſepultura eccleſiaſtica carituros eſſe.

Ne cui igitur ex mutuo, præter ſortem, ex convento, vel eo quod datum eſt, aliquid amplius accipere, aut principaliter ſperare, ſive ejuſdem generis, ſive alterius, quomodocunque, etiamſi opera ſint, liceat; etſi pecunia ipſa ſint pupillorum, aut viduarum, aut locorum piorum, vel etiam dotales; niſi quatenus id jure nominatim permittitur. Mutuum enim ex præcepto divino debet eſſe gratuitum.

Ne quis ob dilatum ſolutionis diem carius vendat, quam juſti pretii ratio ferat.

Sed neque etiam ob anticipatam ſolutionem res minoris ematur juſto pretio, vel minus ſolvatur.

In ſocietate animalium quæ inæſtimata alieni dantur cuſtodienda, ſive ut operas præſtet, omnes caſus etiam fortuiti ſemper ſint periculo ejus qui dederit, niſi accipientis & cuſtodientis dolo aut magna negligentia damnum accidiſſe contigerit. Non fiat pactio, ut ſors ſit ſemper ſalva, etiam ex primis fœtibus, (Concilium Burdigalenſe, an. 1583. tit. 29. *de Uſuris & illicitis contractibus.*)

Quod ſacris utriuſque Teſtamenti paginis, Conciliorum generalium ſanctionibus, ſanctorum Patrum ſententiis, ſummorumque Pontificum conſtitutionibus cautum eſt, fœneratores, damnoſum hominum genus, fœneratitiaſque contractus, ſive proprio, ſive alieno nomine conſtituentes, omnibus juris remediis, canonumque decretis puniendos Epiſcopi ſumma diligentia curent. (Concilium Tuloſanum, an. 1690. part. 4. cap. 14. *de Uſuris.*)

Conſuetudine peccandi obſtinati, uſurarii, concubinarii, & adulteri publici latrare ajunt ſacerdotes & Eccleſiæ paſtores, dum in eos juxta Patrum decreta excommunicationis ſententiam proferunt, nec tamen (inquiunt) mordere; quia, in profundum cum venerint impii, (quod maximum malorum eſt) contemnunt; & plus apud eos poteſt temporalis etiam leviſſima pœna, quam ſpiritualium bonorum nunquam forte reparanda jactura. Ideo contra tales, pœnis a jure canonico ſtatutis, ſevere procedatur. (Concilium Narbonenſe, an. 1609. cap. 46. *de Uſurariis, Concubinariis & Adulteris.*)

Legi non poſſunt hi canones, quin perſuaſum ſit eos uſuram damnare tamquam ſuapte natura malam; hanc damnare in omni genere hominum, ſeu eccleſiaſtici, ſeu laici ſint; hanc damnare quoad quemcumque tandem exerceatur, ſeu dives, ſeu pauper ſit, ſeu negotiator, ſeu non; ponere uſurarios in ſeditioſorum, ultorum, concubinariorum, ſimoniacorum, furum, adulterorum numero; de uſura loqui tamquam de exſecrando, omnibuſque legibus divinis & humanis vetito crimine; declarare hæreticos eos qui pertinaciter contenderent uſuram minime peccatum eſſe; definire ne tum quidem licere pecuniam ad uſuram dari, cum de quæſtu e viduarum, pupillorum, piorumque locorum bonis percipiendo agitur; teſtari mutuum ſemper eſſe debere mere gratuitum, præter quam in lucri ceſſantis aut damni emergentis caſu; ad extremum, tradere uſuræ definitionem & peculiarem notam per lucrum ſeu emolumentum, quodcunque ſit, exactum ſperatumve ultra præcipuam ſortem, unde proveniat, ex divite vel paupere, ex negotiatore vel alio, cujuſcunque ſit generis, pecunia, merx, opera ſeu ſervitium, & eam percipitur mutui vi, & tamquam mutuæ pecuniæ pretium; *lucrum ex mutuo, pretium pecuniæ mutuatæ.* Uſuræ ſcilicet a Conciliis proprius & ſingularis character eſt mutui ſuperabundantia, ſeu exceſſus, incrementum additum ſorti, ſummæ ſeu capiti additio, emolumentum quod e rebus mutuo datis ſupra earumdem valorem, & ob ipſum mutuum trahitur.

At ſi uſuram Concilia abſolute & in ſe ipſa ſpectatam damnant, quia intrinſece vitioſa eſt, falſum eſt ergo hanc ab iis non damnari niſi ſub certis rationibus, in quibuſdam peculiaribus circumſtantiis, quoad certas quaſdam perſonas quæ eam exercerent, aut in quas eadem exerceretur, ut ejus defenſores contendunt. Falſum eſt a Conciliis eam damnari tantum in clericis, non autem in laicis, aut tum ſolum cum nimia eſt, & modum excedit; aut cum ex paupere, non vero cum ex divite vel mercatore ſumitur; aut cum exercetur avaritiæ ſeu cupiditatis cauſa; aut cum eam fraudes & rapinæ comitantur; aut cum qui eam exercent, publici & ex profeſſione uſurarii ſunt, &c. Hæ omnes explicationes quæ Conciliorum canonibus affinguntur, qui uſuram damnant, nihil ſunt aliud, quam vanæ ſubtilitates & artificioſæ cavillationes, quarum adminiculo in id incumbitur, irrito tamen conatu, ut purgetur uſura quam iidem canones abſoluto & ſine ulla reſtrictione proſcribunt, tamquam graviſſimum malum, *teterrimum uſuræ crimen*; malum cum furto, homicidio, ſimonia, adulterio, &c. comparandum. Nihil ergo refert eſſe Concilia, ut Tridentinum, quæ alte de uſura ſilent; eſſe præterea, quæ ſolum de uſura ab Eccleſiaſticis patrata loquuntur; eſſe demum, quæ de uſura ſolum quoad pauperes meminerunt. Hæc argumenta quæ mere negativa ſunt, nihil habent ſoliditatis, præciſionis nihil. Unumquodque Concilium dubio procul de omni dogmatis, moralis doctrinæ & diſciplinæ materia non loquitur; & peculiariter Tridentinum quidem id ſibi potiſſimum propoſuerat, ut Lutheranorum & Calviniſtarum dogmaticos errores damnaret; ut proinde mirum videri non debeat ab eo nullum ſuper uſura decretum editum eſſe, cum alioquin Catechiſmus qui ejus nomen præfert, & cui tantum auctoritatis in Eccleſia eſt, ejus ſilentium ſuppleverit, firmiſſimis quibus ratiocinationibus uſuram impugnans. Quod attinet ad Concilia quæ ſolum de uſura per eccleſiaſticos, aut e pauperibus exacta loquuntur, perſpicuum eſt ea non proinde cæteras uſuræ ſpecies excludere, ſed majore ſtudio id ſibi ſumere, ut uſuram quæ ab eccleſiaſticis, aut quoad pauperes exercetur, tamquam cæterarum graviſſimam maximeque odioſam, in medio relicta deformitate cæteris omnibus inhærente, proſcribant. Eſtne ergo commune genus, & plures ejus ſpecies abſolvere, ſpecierum aliquas quæ in eo continentur, vehementius damnare, quia magis eæ quidem crimınoſæ quam cæteræ ſunt? Eſtne mendacium univerſim, ſeu ludicra, jocoſa, officioſa mendacia ab omni culpæ nota liberare, in calumnioſa & proxime noxia mendacia detonare? Uſuram definire per ſpeciem, videlicet, per aliquas particularium uſurarum rationes, non autem, ut oportet, per genus, quod omnibus & ſingulis commune eſt, omneſque generales propoſitiones quæ uſuram damnant, reſtringere, ſeu particulares reddere, quia peculiares nonnullæ vehementius uſuram damnant, quæ ab eccleſiaſticis, aut in pauperes exercetur, eſt logicæ & ratiocinationis vitium quod in uſuræ patronorum pravis iis præpoſteriſque difficultatibus dominatur. Reliquos omnes quas proponere conſueverunt, refellendas ſuſcipimus, initio ab iis ducto, quæ ad ſacras Litteras referuntur.

Difficultates quæ ſuper ſacris Scripturis verſantur.

I. DIFFICULTAS.

Sacra Scriptura non niſi quoad pauperes uſuram damnat; *Si pecuniam mutuam dederis populo meo pauperi, qui habitat tecum, non urgebis eum, quaſi exactor, nec uſuris opprimes.* (Exodi xx. 23. & Levit. 25. 35. 36. 37. 38.)

RESPONSIO.

Id ſane conveniat, in his Exodi & Levitici textibus a ſacra Scriptura non niſi quoad pauperes uſuram damnari. At eodem tempore conveniat & illud neceſſe eſt, uſuram abſolute & quoad omnis generis homines ab eadem ſacra Scriptura aliis in locis damnari, cujuſmodi ſunt quæ ſequuntur: *Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo?.... qui pecuniam ſuam non dedit ad uſuram.* (Pſalm. XIV. v. 1. 6.) *Vir ſi fuerit juſtus .... vita vivet, ait Dominus Deus. Quod ſi genuerit filium latronem, effundentem ſanguinem .... ad uſuram dantem, & amplius accipientem, nunquid vivet? Non vivet.* (Ezech. cap. 18. v. 5. 9. 10. 13.) *Mutuum date, nihil inde ſperantes.* Liquido conſtat per hos ſacræ Scripturæ textus abſolute & indiſcriminatim quoad omne genus hominum uſuram damnari, ac ſi equidem alibi de pauperibus tantum loquitur, id ob eam cauſam fieri, quia uſura quoad pauperes multo quam quæ a divitibus exigitur, iniquior duriorque eſt. Poſita eſt ergo pauperis vox in Exodi & Levitici textibus, exempli, non reſtrictionis in modum, videlicet, uſura e paupere exacta tamquam injuſtitiæ exemplum affertur, quæ uſuram ſequitur maxime inſignem & horrori maxime obnoxiam, non autem ut reſtringatur, redigaturque ad hanc unam & unicam ſpeciem, ea excluſa quæ quoad divitem perpetratur. Qui id contendunt, non animadvertunt, eam in univerſum, non per genus, quod deberent, ſed per ejus peculiares ſpecies ſeu formas, & accidentarias circumſtantias a ſe definiri, quod definitionis & logicæ regulis adverſatur.

Digitized by Google

tur. Quoniam ergo ſacra Scriptura pluribus in locis generatim uſuram damnat, citra abſurdum concludi nequit hanc ab ea quoad pauperes tantum damnari, ea obducta cauſa, quod eadem alicubi de hac ſolum loquitur, omnino quemadmodum abſque abſurditate dici non poſſit Concilia & Patres non damnare ſuperbiam, avaritiam, ebrioſitatem, faſtum, luxum, ambitionem, vanitatem, concubinatum, impudicitiam niſi in clericis tantum, excluſis laicis, propterea quod paſſim hæc vitia & has depravationes in clero damnent, quin de laicis loquantur. Alioquin, ſi in Exodi textu ſumi debet vocabulum *pauperi*, tamquam reſtrictio verborum *populo meo*, quæ illud proxime præcedunt, accipienda etiam erunt verba hæc *qui habitat tecum*, tamquam reſtrictio vocis pauperi, quæ proxime ea in eodem textu antevertit; ex quo illud conſequens fiet potuiſſe Judæos licite ad uſuram dare pauperibus, quamvis ex eorum natione, & ut ipſi, Judæi eſſent, modo in eadem natione non verſarentur; quod propugnari non poteſt, abſurdumque eſt.

II. Difficultas.

Non fænerabis fratri tuo, ad uſuram, pecuniam, nec fruges, nec quamlibet aliam rem, ſed alieno; fratri autem tuo, abſque uſura, id quo indiget, commodabis. (Deuteronomii XXIII. v. 19. & 20.) Permittit uſuram Deus Judæis quoad extraneos; ea ergo nec mala, nec injuſta eſt ipſa per ſe; quod enim malum injuſtumque ſuapte natura eſt, id Deus ne quoad extraneos quidem permittere poteſt. Ita quidem uſuræ defenſores ratiocinantur.

Responsio.

Diſtinguenda veniunt duo rerum genera, quæ malæ & injuſtæ in ſe ipſis ſunt. Pertinent ad primum genus ea, quorum cum æterna ſeu ſuprema ratione oppoſitio ejuſmodi eſt, ut repugnet Deum poſſe eadem permittere, quia, ſiquidem ea permitteret, ſecum ipſe pugnaret, contra ſupremam rationem agens, quæ omnia cum ordine optime congruere vult, ut S. Auguſtinus loquitur: *Summa ratio .... qua juſtum eſt, ut omnia ſint ordinatiſſima.* (Lib. I. *de lib. arbitr.* cap. 4.) Ex hoc rerum genere, cauſa exempli, mendacium eſt, quippe quod ſupremæ rationi, primæque veritati quæ nihil eſt aliud quam Deus ipſe, adeo adverſatur, ut repugnet Deum poſſe in ulla circumſtantia, ullamve ob cauſam, quæcumque demum ea fuerit, illud permittere. Itaque mendacium eſſentialiter & indiſpenſabiliter, ut ſcholæ dicunt, ſeu neceſſario malum eſt.

Res in ſe ipſis ex altero quidem genere malæ ſunt, quæ ejuſmodi eſſe deſinere poſſunt, & bonæ evadere per aliquarum circumſtantiarum mutationem quæ efficit, ut earum ſtatus & natura mutetur. Exemplis res clara fiet. Furtum & homicidium ſunt in ſe mala, quia alterius bonum ſumere, aut homini, privata auctoritate, vitam adimere, duæ res ſunt naturali divinæque legibus quæ eas prohibent, contrariæ, & quod inde conſequitur, in ſe malæ. At ſi quempiam Deus ſinat aut jubeat alienum bonum ſumere vel occidere, quemadmodum Hebræis cum reapſe veniam dedit, ut Ægyptios ſpoliarent, iiſdemque mandavit, ut populos, quicumque promiſſam terram incolebant, occiderent; tum quidem harum rerum naturam ſtatumque Deus ipſe mutat, efficiens, ut bonæ & licitæ ſint, cum prius malæ & vetitæ eſſent; id vero, quia Deus, utpote noſtrorum bonorum noſtræque vitæ abſolutus dominus, hæc nobis adimere ipſe per ſe, vel aliis, ut eadem nobis adimant, committere poteſt. Hoc poſito, dicimus uſuram in earum rerum numero, quæ in ſe malæ ex primo genere ſunt, collocandam non eſſe, Deumque voluiſſe Judæis quoad exteros eam licitam eſſe; quod non impedit, quominus eadem Chriſtianis, quoad omne genus hominum, vetita ſit, niſi peculiarem Dei veniam proferant, quæ ipſis ejus exercendæ auctoritatem tribuat.

„ At, quid? exclamat auctor Tractatus de Uſura
„ Fœnoribuſque, (pag. 62.) an vero contendetur Ju-
„ dæis fuiſſe bonorum dominium, quæ ad cæteros
„ omnes homines pertinebant, quibus eadem adimere
„ poterant? Illud iis fuiſſe ad Meſſiæ adventum uſ-
„ que? Id ſane contendi oporteret. " Minime vero gentium, nos quidem ei reſpondemus. Ejuſmodi contentio non eſt ullo modo conjuncta cum facultate dandi ad uſuram exteris, quandoquidem aliud eſt exigere ſummarum fænora, quæ his exteris datæ ſunt, aliud; bonorum ad eoſdem ſpectantium dominos eſſe. Auctor qui commodatoribus eam veniam dat, ut a divitibus quibus commodant, fœnora trahant, putatne propterea commodatores hos bonorum ad eos omnes quibus commodant, pertinentium dominio & proprietate gaudere?

III. Difficultas.

Verba hæc capitis 6. S. Lucæ: *Mutuum date, nihil inde ſperantes*, date ſcilicet mutuum, quin emolumenti quicquam ex eo ſperetis; hæc, inquam, verba uſuræ fautoribus propugnatoribuſque contraria non ſunt; 1. quia hæc iis eſt una & unica ſubjecta notio:
„ mutuum date, quin reciprocum mutuum expecte-
„ tis, ſeu, quin ſperetis fore, ut mutuatarius ſuo &
„ ipſe vobis viciſſim tempore mutuum det; " 2. quia conſilium ea ſolummodo, non autem præceptum continent; 3. quia mutuum deſignant, & quidem unice, quoad pauperes, quoad divites autem & negotiatores non item.

Responsio.

1. Ea Chriſti Domini verba, *Mutuum date, nihil inde ſperantes*, uno eodemque tempore prohibent, ne mutuum detur a reciproci mutui ſpe, ac ne fœnora e mutuo exigantur. Hæc duo quæ optime inter ſe conciliantur, ſunt etiam prorſus analoga Chriſti Domini, in hoc Evangelii loco, menti quæ eſt, ut perfectam cumulatamque privatæ utilitatis, propriique commodi oblivionem abdicationemque in mutuo præcipiat. Verum ea poſterior ſignificatio quæ mutui fœnora interdicit, magis etiam quam prior, ipſis Chriſti Domini verbis reſpondet: *Mutuum*, inquit, *date nihil inde ſperantes; inde*, videlicet, nihil ultra rem mutuo datam, nullum lucrum, nullum emolumentum quæſtumve præter ſortem præcipuam; ſeu caput, ſummamve traditam, *nihil inde* ſperantes. Ita ſcilicet Boſſuetius ex Conciliorum & Patrum unanimi traditione explicat verba hæc in ſuo de Uſura Tractatu, qui extat inter ejus Opera poſthuma, Tom. III.

2. Chriſti Domini verba continent præcepta duo, unumque præterea conſilium. Continent primo loco mutui dandi præceptum ex eorum genere, quæ affirmativa dicuntur; præceptum videlicet, quod eo ipſo ex capite quod eſt affirmans, non ſemper obligat, ſed in quibuſdam circumſtantiis ſolummodo, quæ nempe ad mutuatarii indigentiam, itemque ad ejus qui mutuum dat, ſtatum & facultates referuntur. Sed, quia præceptum hoc non ſemper obligat, ſed exceptiones pati poteſt, pendet a circumſtantiis, eique modum prudentia adhibere debet; S. Thomas, (2. 2. q. 78. art. 1. ad 4.) his rationum momentis permotus, mutui generatim præceptum in conſiliorum numero poſuit, mutui vero gratuitatem inter præcepta retulit: *Ad quartum dicendum, quod dare mutuum non ſemper tenetur homo; & ideo, quantum ad hoc, ponitur inter conſilia; ſed quod homo lucrum de mutuo non quærat, cadit ſub ratione præcepti.* Evidens eſt S. Thomam non alia de cauſa ponere mutuum generatim inter conſilia, quam quia non ſemper, nec in omnibus circumſtantiis adeſt mutui dandi obligatio, prorſus ut idem S. Doctor eleemoſynam generatim in conſiliorum numero collocet, quia non magis nos afficit ejus in omnibus circumſtantiis, & quoad omnes pauperes eroganda obligatio, quamvis alioquin fateatur doceatque eleemoſynam ad præceptum ſpectare: *Eleemoſynam de ſuperfluo dare, & neceſſitatem patienti, eſt in præcepto; cæteris autem largiri eleemoſynas, conſilii potius quam præcepti eſt.* (2. 2. q. 32. art. 5. *in Concluſ.*) Inconſulto igitur ac temere quiſpiam aſſereret S. Thomam abſolute dixiſſe mutuum non eſſe niſi puri putique conſilii opus; atque ea ſolum verba, *dare mutuum non ſemper tenetur homo*, ad eum ab hac exprobratione purgandum ſufficerent, quandoquidem ſi, S. Doctoris ſententia, non ſemper homo debet tunc ſuum dare, interdum ergo & in aliquibus peculiaribus circumſtantiis debet. Neceſſaria ſane eſt conſecutio. Quamobrem Chriſti Domini verba continent ergo mutui dandi affirmans præceptum, conſiliumque, prout ſæpe, quia non ſemper, nec cuique petenti mutuum dari neceſſe eſt, mutui proinde in certis quibuſdam circumſtantiis, & quoad certas quaſdam perſonas datio conſilii eſt; at facta etiam hypotheſi, tum quoque, cum non tenemur, nos mutuum dare, gratuito damus, omnino neceſſe eſt: *Mutuum date, nihil inde ſperantes*. Atque hoc eimirum alterum præceptum eſt, quod his ipſis Chriſti Domini verbis neceſſario, ſeu eſſentialiter continetur: præceptum negans, quod ſemper obligat, & cui ſine legitimis & a mutuo reapſe diſtinctis titulis ſe ſubducere nemini licet. Ergo e Chriſti Domini præcepto, *mutuum date*, non ſemper tenemur mutuum dare,

re, quemadmodum, exempli cauſa, non ſemper eleemoſynam erogare, & vocali preci vacare tenemur; at, ſi mutuum dare volumus, omnino gratuito demus, oportet, quia mutui gratuitas his Dominici præcepti verbis, *nihil inde ſperantes*, eſſentialis conditio eſt; perinde ac ſi eleemoſynam erogare, aut voce tenus orare volumus, neceſſe pariter habemus utrumque facere pura intentione, ſervatiſque omnibus conditionibus quæ ſeu eleemoſynam, ſeu vocalem precem comitari debent, ut, prout chriſtianum hominem decet, eadem fiant, quia hæ conditiones ad divinum præceptum pertinent, quod nos omnia ad Deum referre, nihilque non ratione eo digne, quæque eidem grata eſſe poſſit, agere jubet.

3. Chriſti Domini verba non pauperibus tantum, verum etiam divitibus & negotiatoribus datum mutuum efficiunt, tum quia generatim abſoluteque efferuntur, tum quia ſupra omne uſurarium, & quod inde conſequitur, ſuapte natura vitioſum mutuum cadunt, & quia divitibus aut negotiatoribus datum mutuum, ſtatim ac gratuitum non eſt, neceſſario uſurarium & vitioſum evadit ipſum per ſe, tam denique quia traditio quæ ſola ſacræ Scripturæ ſenſus interpres eſt, ea Chriſti Domini verba, quemadmodum nos ipſi intelligimus, intellexit, poſuitque in horum numero; *Diligite inimicos veſtros, benefacite iis qui oderunt vos*. Aſſerendum ergo eſt aut mutui gratuitatem præcepto contineri, aut inimicorum amorem ad præceptum non pertinere; quam quidem poſteriorem partem amplexus non eſt verius Auctor Epiſtolæ ad D. Archiepiſcopum Lugdunenſem, inquiens inimicos diligere iiſque bene facere, non niſi conſilium eſſe; repugnante licet ac reclamante Eccleſia univerſa, quæ nullo non tempore perſuaſum habuit credidítque, inimicos amore proſequi, pro iis orare, iiſdemque bonum velle & facere, præceptum, & quidem a clarioribus & certioribus unum eſſe.

„ At demum, inquit Auctor Tractatus de Uſura Fœnoribuſque, (pag. 60. & 61.) de uſura, per me licet, allatus textus, ſiquidem ita libuerit, intelligatur; contineat is ſane ſummi juris præceptum: ſaltem damnari non poteſt niſi uſura, nempe fœnus quod e mutuo derivatur, non autem illud quod per conventionem, per contractum a mutuo diſtinctum retrahitur.“ Minime, dubio procul, Evangelii textus hic, minime damnare poteſt, nec reapſe damnat niſi uſuram, niſi fœnus quod ex mutuo provenit, non item illud quod per contractus a mutuo reapſe diſtinctos percipitur. At ſi contractus hi quorum vi fœnus ſumitur, non re quidem, ſed ſpecie tantum & fictione quadam a mutuo differunt, ſi ipſi quoad ſubſtantiam, fundum & ut ajunt, realitatem non niſi mutui contractus, larvati ii quidem & palliati, ſunt; tum vero laudatus Evangelii textus ad perpendiculum ſupra eos cadit æque ac ſupra ſimplex mutuum, quacunque demum larva obtectos inveniat.

Difficultates ex naturali Jure & Ratione ductæ.

I. Difficultas.

Si ſolum de mutuis ageretur, quæ indigentibus dantur, ſeu pauperes ſint, ſeu divites quos peculiares & reales indigentiæ in ea neceſſitate ponunt, ut ad mutuationes confugiant, quæſtio, an uſura naturali jure prohibita ſit, deciſa quamprimum eſſet. Fateri dubitaret nemo contra humanitatem contraque charitatem quæ proximo debetur, eſſe, velle e ſervitio quod ei præſtitum eſt, emolumentum percipere, & hoc beneficium ad ejus detrimentum eſt ruinam trahere, cui ſubſidium afferri oportebat, citraque omnem difficultatem admitterentur rationum momenta plura quæ ad demonſtrandam uſuræ injuſtitiam, ejuſque cum naturali lege oppoſitionem a Scholaſticis proponuntur. Si etiam ſuper mutuo ſimplici, ſeu ad diem, diviti dato, cujus hic licet fœnori ſolvendo eſſet, controverſia verſaretur, eum qui illud exigeret, in ipſum naturale jus peccare pronuntiaremus.... cum enim contractus ſimplicis mutui, ſeu mutui ad diem, neceſſario ſeu eſſentialiter gratuitus ſit, eſſet profecto injuſtitiam patrare, aliquid exigere mutui cauſa, quod alteri datum eſt, & naturalem æquitatem violare, quæ nos contractibus quos inimus, fideliter ſtare jubet; verum effata hæc & rationum momenta cætera quibus theologi utuntur, commercii mutuis, præſertim ſi per Principis legem firmata & auctoritate munita ſint, accommodari non poſſunt. Ut hæc in ejuſmodi mutua utiliter adhiberentur, oſtendendum primo loco eſſet, hanc ſpeciem quæ nihil habet commune cum mutuo præter vagum & generale *mutui* nomen, id reapſe eſſe quod in jure & in ſcholis per *mutui* contractum intelligitur: ſecundo loco, nunquam, vel interpoſita Principis auctoritate, modicum ex pecunia lucrum exigi poſſe, quæ ad longius breviuſve tempus commodata eſt homini qui fœnus in pactum deductum de ſuo non ſolvit, nihilque agit aliud, niſi levem commodatori portionem cedit emolumenti quod e pecunia ſibi ab eo data percepit. Quod ſi hæc ſpecies quæ a mutuo ad tempus omnino differt, naturali æquitati contraria eſt, ad ejus injuſtitiam probandam, alia adjumenta adhiberi neceſſe eſt, quam quæ contra mutuum ad diem, vulgo ſimpliciter *mutuum* in uſu poſita ſunt. Ita quidem ſuam mentem aperit Auctor Tractatus de Commercii Mutuis, ſui operis Tom. V. pag. 225. 226. & 227. Idem Auctor, ejuſdem operis Tom. I. pag. 209. & ſequentibus ſtatuit, & quidem jure, ut judicetur, utrum commercii mutuum licitum, necne, juri naturali contrarium, an conſonum ſit, conſulendum eſſe magnum illud naturalis legis principium quod dictat oportere nos agere cum fratribus noſtris, prout eos volumus ipſi nobiſcum agere, iis facere quod nobis ab iiſdem factum vellemus, iiſque non facere, quod nollemus nobis ab ipſis fieri. Super hoc axiomate quod nemo non probat & profitetur, hypotheſin quæ ſequitur, auctor ut certam ponit.

„ Pono, inquit, acquiſitionem Petro faciendam occurrere, cujus pretium centum mille librarum eſt. Ei non ſuppetunt niſi libræ quinquaginta mille quæ non ſufficiunt .... Jacobum amicum adit, cui ita proponit: quemadmodum par eſſe non video me te pecunia uti, ita non eſſet juſtitiæ conſonum me ex tua lucrari. Naturalis lex & Evangelium docent me reum non eſſe, ſiquidem eadem ratione cum aliis egerim, qua mecum ab iis actum volo; nec ab hac lege vel latum unguem recedam, tibi propono, meas ut quinquaginta mille libras ad te remittas, ea lege, ut moderatum mihi fœnus ob eas ſolvas, vel ego, ſub eadem conditione, tuas acceptare paratus ſum; optionem tibi relinquo. Jacobus, amici ſibi devinciendi, eodemque tempore ſuæ pecuniæ bene collocandæ occaſionem ſe nactum gaudens, Petro quinquaginta mille libras exhibet, & fœnus ab eo ſibi oblatum acceptat. Fœnus hoc uterque juſtum & legitimum comperit; & ſane, ſi Petrus Jacobi nummis utitur, Jacobus utilem reddit Petri pecuniam quæ otioſa remanſiſſet ſine Jacobi mutuo.... Quæro, quonam ex capite, in hac facti ſpecie, Jacobus naturalem æquitatem læſerit, quaque in re ejus injuſtitia poſita ſit.... quid juris ei (*Petro*) eſt, ut Jacobi nummorum emolumentum ipſe ſibi tribuat?.... Vellem equidem ſolidam, animoque ratione utenti tranquillando idoneam afferri rationem poſſe, cur omne ex Jacobi pecunia perceptum emolumentum Petro donari jubeat, cum Petrus, ſiquidem quinquaginta mille francos ſuo venditori debeat, jubeatur cogaturque eorum fœnus eidem ſolvere. Quid damni patitur Petrus, bis mille quingentas libras Jacobo ſolvens, quas ſuo debitori ſolviſſet? Quo tandem nomine hujus ſummæ lucrum ei ſupra Jacobum tribuitur? Si Jacobus emerit una cum Petro, ſuaque ab acquiſitione in ejus favorem receſſerit, ei quidem pro pecuniæ ratione, quam præſtitit, haud ægre fœnus conceditur: at ſi candidius agit, & ſolemnem hanc formam negligit, uſuræ accuſatur.“

Responsio.

Auctor qui has difficultates proponit, ſatis habebit ergo, quemadmodum ipſe nos certos facit, ſi ei ſolide probatum fuerit mutui commercium, & quoad nomen & quoad eſſentiam ſeu naturam, eſſe mutuum ſimplex, vel ad diem, ut vocant; nunquam, ne ſub Principis quidem auctoritate, ex pecunia mutuo data modici fœnoris quicquam exigi poſſe; mutuatarium ſolvere conditum fœnus de ſuo; mutuatarii & mutuatoris conventiones non impedire, quominus mutui commercium ſanæ rationi contrarium ſit, itemque ſolemni huic naturalis legis principio non noceamur, *noſtros ut fratres eadem ratione habeamus, qua nos ab iiſdem haberi volumus*; Petri & Jacobi exemplum nihil aliud probare quam auctoris effugia qui illud affert; conſecutionem quam ex eo trahere contendit, nullo fundamento niti; ad extremum omnibus quas is ſuper hac re proponit, quæſtionibus firmiſſimas reſponſiones, quæque cuivis animo ratione utenti facere ſatis apprime ſint aptæ natæ, adhiberi poſſe. Haud cunctemur ei ſatis facere, quandoquidem eſt rationis compos.

1. Commercii mutuum, & quoad nomen, & quoad eſſen-

Digitized by Google

eſſentiam ſeu naturam, eſt vere mutuum ſimplex, ſeu ad diem. Quid enim mutuum ſimplex, ſeu ad diem quoad eſſentiam & naturam eſt? Nihil ſane aliud, quam contractus per quem transfertur ad præſcriptum tempus proprietas uſuſque rei quæ conſumitur, alteratur, elabitur uſu ipſo; at hæc proinde eſſe deſinat, eique non amplius ſubſiſtat, qui ea uſus eſt (quemadmodum pecunia, cauſa exempli, non amplius ei ſubſiſtit, qui eam in permutationem aut emptionem contulit), ea conditione, ut qui mutuam rem accipit, ejus dominus ſtatim evadat, ipſam, prout voluerit, adhibiturus, & ſtato tempore non eamdem quidem, ſeu, quod ajunt, individualiter, ſed in ejuſdem valoris ejuſdemque qualitatis ſpecie redditurus. Hæc ſimplicis mutui eſſentia, ſeu natura, vis & ratio eſt, ex Patribus, ex theologis, ex juriſconſultis, & ex ejus latino nomine ipſo. Id enim Latini non alia de cauſa *mutuum* dixerunt, inquit Juſtinianus, quam quia, me tibi mutuum dante, quod meum erat, tuum fuit: *Inde etiam mutuum appellatum eſt, quia ita a me tibi datur, ut ex meo tuum fiat*. Jam vero commercii mutuum eſſentialiter ſuapte natura contractus eſt per quem mutuator ad mutuatarium rei traditæ proprietatem uſumque transfert, ea conditione, ut hic acceptæ rei periculis obnoxius ſit, eamque ſtato tempore ex ejuſdem valoris ſpecie reſtituat. Seu rem hanc mutuatarius abſumat, ſeu alienet, quin ex ea quicquam emolumenti trahat, ſeu in commercio poſitam, ſeu aliter ſibi valde utilem reddat, nihil horum commercii mutuum quoad eſſentiam ſeu naturam attingit; hæc adjuncta ſunt a deni accidentaria, extranea, poſteriora, quæque ejus formale conſtitutivum, ut vocant, non efficiunt, ſed e converſo formaliter conſtitutum ſupponunt. Si mutuatarius ex mutuatæ pecuniæ uſu emolumentum perceperit, aut non, id eum unice ſpectat, quia ejus ipſe unus & unicus dominus eſt, adeoque ejuſdem pecuniæ penes eum uſus ad ipſius tantum utilitatem referri debet, quoniam ipſe ſubit ejus pericula, lucrumque quod ex eadem percipiet, tantummodo ejus induſtriæ, aut bonæ fortunæ tribuendum eſt, quin ejus ullam vel minimam partem ſibi mutuator vindicare poſſit, quoniam mutui vi & ſpecie ipſa, in quod pecuniam ſuam contulit, ſuo dominio ſuæque proprietati, quæ ambo in mutuatarium tranſtulit, velit, nolit, ad tempus ceſſit. Quæcunque conditiones inter utrumque ſtatui potuerint, cujuſmodi eſſet fœnoris mutuatori in lucri, mutuæ pecuniæ ope, a mutuatario ex commercio percepti conſecutionem ſolvendi conditio, hæc omneſque ejuſmodi aliæ nullæ ſunt & illicitæ pleno jure, ſuæque ipſarum eſſentiæ vi, quippe quæ cum ſimplicis mutui natura eſſentialiter pugnant, & hanc contractus ſpeciem funditus tollunt, quia hujus ſpeciei contractus eſſentialiter gratuitus eſt, nec hominum quiſquam mutandæ rerum naturæ facultate pollet. Uno verbo, qui pecuniam mutuam ſeu mercatori qui eam ſibi utilem reddet, ſeu diviti qui ex ea nihil emolumenti percipiet, mutuam dare vult & vere dat; ergo vult etiam gratis dare; ſecus enim eodem tempore mutuam daret & non daret, quod implicat in terminis, ut logici dicunt. Nempe mutuum daret, ut ponitur, & ut ipſe ait, vult, ſentit; & tamen mutuum non daret, quoniam mutui contractui conditionem apponeret quæ eſſentialiter deſtrueret contractum hunc ipſum quem transigere in animo haberet. Mutui contractus quem ineundum ſibi proponit, eſt contractus eſſentialiter gratuitus; conditio vero quam in hypotheſi eidem apponeret, eſt conditio eſſentialiter *ingratuita*, ut ita loquar; & quod inde conſequens ſit, eſſentialiter etiam contraria eſt naturæ contractus mutui; adeoque hunc ipſum etiam mutui contractum deſtruit. Qui hanc ergo conditionem ad mutui contractum afferret, mutuum daret & non daret ſimul; quod repugnat. Ergo commercii mutuum, eſt vere mutuum ſimplex & ad diem, quod debet eſſe gratuitum, ut omnia ejuſdem rationis mutua cætera, & ex quo mutuator nullum fœnus exigere poteſt, quantumvis modicum ſit & ſub Principis auctoritate, quoniam Princeps firmare non poteſt vel modicum fœnus quod eſſentialiter & intrinſece vitioſum eſt, & mutui contractum avertit, quem ſibi contrahentes ineundum proponunt. Provocare auſim acutiores vafrioreſque ſophiſtas, ut hinc ſe expediant, extricentque, niſi demonſtrent poſſibile permiſſumque hominibus eſſe rerum naturam mutare, efficere, ut res ſimul ſit & non ſit, contractum edere & funditus tollere uno eodemque momento temporis, eum delere in ſubſtantia, eidemque purum putumque nomen abſque ulla, ut cum ſcholis loqui pergam, realitate relinquent.

2. Mutuatarius in commercii mutuo ſolvit vere de ſuo conditum fœnus ob invicta rationum momenta duo. Nihil magis *meum* eſt quam emolumentum quod ex meo proprio bono & ex mea propria induſtria percipio, meum proprium bonum & mea propria induſtria dubio procul in mea poteſtate ſunt, ad me pertinent, & non ad alium; id evidens eſt. Jam vero emolumentum quod negotiator ex mutuata pecunia percipit, e ſuo proprio bono & a ſua propria induſtria percipit; e ſuo quidem proprio bono percipit, quia mutuata pecunia, ipſius mutui vi, proprium ejus bonum evadit, bonum quod ad eum pertinet, cujuſque ipſe per editam tranſlationem dominus & proprietarius eſt, bonum cujus idem pericula ſubit, quodque ab eo reddi ſtato tempore, quicquid evenerit, oportebit. Ejus ergo proprium id boni eſt; ſi eo utitur, ex eodemque lucrum trahit, hæc quoque propria ejus induſtria eſt. Curæ, ſudores, labores mercatoris qui negotiatur, ut pecuniam quam mutuam accepit in utilem uſum conferat, non ſunt, ut videtur curæ, ſudores, labores mutuatoris quam quævis alia res occupat ac diſtinet, Pecunia ergo negotiatori commodata ipſius proprium bonum eſt, æque atque ejuſdem induſtria; & quod inde conſequitur, ſi quid fœnoris mutuatori ſolvit aut ſuper pecunia quam mutuatus ab eo eſt, aut ſuper induſtria cujus ope eam utilem reddidit, vere de *ſuo* ſolvit. Id evidens eſt.

3. Peculiares inter mutuatores & mutuatarios initæ conventiones nunquam efficient, ut commercii mutuum ſanæ rationi & magno huic naturalis legis principio quod nobis dictat, *ut noſtris cum fratribus agamus, quemadmodum eos nobiſcum gerere volumus*, contrarium non ſit. Naturalis lex nihil eſt aliud quam ſana & recta ratio quam Deus homini largitus eſt, veluti permanentem luminis reditum, cæleſtemque facem quæ bonum quod facere, & malum quod evitare debet, eidem oſtendit; & recta ratio, ut naturalis lex, nihil aliud & ipſa eſt, quam effluxus & participatio æternæ legis ſupremæque rationis quæ omnia ad amuſſim ex ordine facta vult, ut S. Auguſtinus monet; *Summa ratio .... qua juſtum eſt, ut omnia ſint ordinatiſſima*, (Lib. I. cap. 4. *de Libero arbitrio*). Jam vero conventio per quam negotiator qui pecuniæ ſummam mutuatur, ut eam ſuum in commercium conferat, ſe mutuatori daturam recipit lucri partem, quod ex eadem pecuniæ ſumma in commercium collata percipiet; hæc, inquam, conventio poteritne impedimento eſſe, ne mutuator qui ſuam ea ſolum conditione pecuniam dat, contra ſanam rectamque rationem peccet, quæ ei dictat, ut ſuo proximo ſuoque fratri gratificetur, & ſervitium exhibeat, ſine fœnore, ſeu nulla propriæ utilitatis ratione habita, cum citra ſuum ipſius detrimentum & incommodum poteſt? Impedietne ea ipſa conventio, quominus mutuator injuſtitiam a ratione damnatam perpetrat, ex bono induſtriaque, quæ ad eum non pertinent, quæſtum exigens? Impedietne, quin mutuator rationi repugnet, dans & non dans eodem tempore, mutuum tribuens & mutuum deſtruens quod eſſentialiter gratuitum eſt, dum mutuatario gratificatur, aut gratificari fingit, ſimulque debitum ex ejus bono & ex ejus induſtria, ad quæ duo nil juris obtinet, ſumptum eidem imponit? Impedietne, quominus mutuatoris agendi ratio ex diametro cum naturali lege pugnet, quam in Evangelio Chriſtus Dominus his verbis explicat: *Et prout vultis, ut faciant vobis homines, & vos facite illis ſimiliter. Et ſi diligitis eos qui vos diligunt, quæ vobis eſt gratia? Nam & peccatores diligentes ſe diligunt. Et ſi benefeceritis his qui vobis bene faciunt, quæ vobis eſt gratia? Siquidem & peccatores hoc faciunt. Et ſi mutuum dederitis his a quibus ſperatis recipere; quæ gratia eſt vobis? Nam & peccatores peccatoribus fœnerantur, ut recipiant æqualia. Verumtamen diligite inimicos veſtros; benefacite, & mutuum date, nihil inde ſperantes; & erit merces veſtra multa, & eritis filii Altiſſimi, quia ipſe benignus eſt ſuper ingratos & malos.* (Luc. VI. 31. & ſeq.)

Perſpicuum eſt, ſecundum magnum illud naturalis legis principium quo jubemur ita cum aliis agere, ut ab iis nobiſcum agi vellemus, Chriſtum Dominum, ſupremum legiſlatorem de obligatione ſuos omnes diſcipulos monuiſſe, cui ſubſunt, ut gratis dent, quin temporale ullum emolumentum ex mutuo ſperent; ſuam ut mercedem a Deo tantum expectent, imitentur Altiſſimum qui eſt ingratis & malis bonus, & a peccatoribus utiliter ſe diſtinguant, qui ſervitium pro ſervitio reddunt, ſemper in bonis officiis ſe quærunt ipſos, quæ ita erga alios effingiunt, nihilque unquam agunt niſi propriæ utilitatis gratia. Quod ſi non ejuſmodi eſt Chriſti Domini verborum notio, hanc iis omnino tribui oportebit. „ Neceſſe, mei dilecti diſcipuli eſt, ut veſtra agendi ratio ab ea ſit longe alia,

„ quæ

Digitized by Google

„ quæ peccatorum eſt, qui iis bene faciunt, a quibus
„ ſibi vident bene factum, quique mutuum dant lucri
„ animo, ut paria ſcilicet emolumenta recipiant. Non
„ ita ſane vos; mutuum dabitis propriæ utilitatis obliti,
„ charitatis, humanitatis, beneficentiæ animo, quin ex eo
„ quicquam ſperetis; vobiſque licebit interim ex pecu-
„ nia quam mutuam dederitis, fœnora exigere, & ita
„ quidem eo pervenietis, ut vos a peccatoribus ſecer-
„ natis, qui perinde agunt ac vos agetis; magna vobis
„ erit boni hujus operis in cælo merces; vere filii
„ eritis Altiſſimi, cæleſtis Patris veſtri, quia ipſe eſt
„ ingratis & malis bonus, et vos ipſi boni eritis in-
„ gratis & malis iis mutuatariis qui veſtram ſibi pe-
„ cuniam a vobis quidem ſine fœnore datam vellent,
„ et quorum ſane ingratum animum pravitatemque pu-
„ niendi ratio vos non latebit, qui perficietis, ut one-
„ roſæ ab iis uſuræ vobis ſolvantur. “ Eſt hæc, citra
hyperbolen, Chriſti Domini verborum notio in ſentan-
tia quem impognamus.

4. Petri & Jacobi exemplum nihil aliud probat, quam auctoris effugia, qui illud in medium effert, conſecutioni quam ex eo deducere contendit, nil fundamenti aſſe, & firmiſſimis rationum momentis, quæque cuivis animo rationis compoti facere poſſint ſatis, nixa reſponſa ſingula in id ab eo propoſitis quæſtionibus exhiberi poſſunt.

Ut mihi par eſſe non videtur, ita ad amicum Jacobum Petrus, *meam ſibi pecuniam proficere, ita nec mihi ſuam proficere juſtitia ſineret*. In his paucis verbis effugia duo. Primum eſt, mutuatoris pecuniam exhiberi, quaſi ſemper ad eum pertineat, etiam poſtquam mutuo tradita eſt. Mutui contractus neceſſario & ſuapte natura pecuniæ dominium ad mutuatarium transfert. Falſum ergo proinde eſt mutuatarium qui negotiationem profitetur, mutuatoris pecunia uti; ſua ipſius pecunia utitur, quia mutui vi ea pecunia evaſit ejuſdem propria, eſſe deſinens mutuatoris pecunia. Alterum effugium eſt, mutui dandi rationem quam in hac facti ſpecie Petrus init, tamquam juſtitiæ in commercii mutuis ſervandæ regulam tradi. Quid ergo? Quia Petrus, avidus negotiator, haud æquum putat Jacobum ex pecunia lucrum percipere, quam falſo ſuam Petrus appellat, dum mutuam dat, Petri ſuper hac re mentem, cogitata ſenſaque juſtitiæ regulam eſſe? Patiamur præclarum hunc dicentem audire.

Naturalis lex, ſubdit, *& Evangelium docent me reum non eſſe, dum ita cum aliis ago, ut mecum ab iis actum volo*. Ita ſane, D. Petre, tua modo voluntas, prout ad te ipſum refertur, ſit ſemper Dei voluntati, naturali legi & Evangelio in iis omnibus conſentanea, quæ ipſe tibi velle poſſes, itemque velle, ut tibi velint alii. At ſi ab his immutabilibus regulis tua voluntas recedat, ſi tua hæc ipſa voluntas reapſe funditusque vitioſa corruptaque aberret, id tibi aliiſque appetens quod non debes appetere, an vero non eris reus, ita cum aliis agens, ut eos tecum agere vis? Patraſti furtum, homicidium; in hac facti ſpecie, id equidem ut certum pono, te profecto ſuſpenſum non vis, optas potius petiſque veniam, paratus & ipſe ſane aliis in eodem diſcrimine verſantibus parcere, ſi in tua poteſtate eſſet, ut perinde tecum agatur. Jam, hac facta hypotheſi, omnium criminum impunitas cum magno naturalis legis principio congruet, quod nobis dictat, ut cum aliis agamus, quemadmodum eos nobiſcum agere volumus.

Jacobo Petrus optionem relinquit, ut vel quinquaginta mille libras ei ſub modici fœnoris conditione mutuas det, vel ipſe Petri libras quinquaginta mille ſub eadem conditione recipiat. *Jacobus, amici ſibi devinciendi, eodemque tempore ſua pecunia bene collocandæ occaſionem ſe nactum gaudens, ei quinquaginta mille libras exhibet, & fœnus accepturus, quod ei Petrus offert. Fœnus hoc utriuſque judicio juſtum & legitimum eſt*. Ita ſane, quia utriuſque reciprocæ cupiditati blanditur, illudque ejuſmodi ducere utriuſque intereſt. At judex & pars ſimul eſt nemo; conſulendus tertius, judex integer, perſpicax, nec ſui nec alieni commodi ſtudio ductus qui monebit pronuntiabitque fœnus hoc injuſtum & illegitimum eſſe, quia æque falſum eſt *Petrum uti Jacobi nummis*, ac *Petri pecunia Jacobum uti*. Petrus, in propoſita facti ſpecie, non utitur Jacobi nummis, ſuis propriis nummis utitur, quia mutuata ſumma ad eum pertinet, ipſa vi mutui quod eſſentialiter gratuitum eſt, quodque nec Petrus nec Jacobus per reciprocas conventiones mutare potuerunt. Hi nummi, ita ſane, Jacobi erant ante mutuum quod Petro ex iiſdem obtulit, at eo ipſo momento temporis & mutui vi migrarunt ad Petrum tamquam ad eorum unum & unicum dominum. Falſum ergo eſt Petrum uti Jacobi nummis; nec magis verum eſt Petri pecunia Jacobum uti, tum quia pecunia a Jacobo tradita, ſtatim ac mutuam dedit, ad eum pertinere deſiit, tum quia per ſuam ipſius induſtriam Petrus ſuam ſibi pecuniam utilem reddit, & non per pecuniam quæ pridem ad Jacobum pertinebat, quæque non amplius ad eum pertinet, poſtquam in utilem uſum confertur.

Quæro, quænam ex capite, in hac facti ſpecie, Jacobus naturalem æquitatem læſerit, quaque in eo ejus injuſtitia poſita ſit. Naturalem æquitatem Jacobus læſit, & injuſtitiæ reus eſt, quia plus exegit quam valet pecunia quam mutuam dedit, quia, quin periculis obnoxius eſſet, in lucri partem venire voluit, quia Petrum quem amicum dicit, adegit, ut ei ſuam propriam induſtriam ſolveret, eidemque vendidit amici ſervitium quod in ſpecie tenus exhibuit, quia in meræ gratiæ actu lucrum quæſivit, quia alterius curas & labores in negotiationem contulit, quia rerum & ordinem invertere, & naturam mutare voluit, ſterilem rem cogens fecundam evadere, & ex beneficentiæ, favoris, magnanimitatis, liberalitatis, benevolentiæ contractu, fœnoris, avaritiæ & cupiditatis contractum faciens, quandoquidem certum eſt, ex Romano jure, mutuum ſimplex & *commodatum* eſſe contractuum ſpecies duas, qui eſſentialiter gratuiti ſunt: *De ſubſtantia mutui eſt, ut ſit gratuitum*. Leg. Rog. ff. de Rebus cred. *Commodata autem res tunc proprie intelligitur, ſi, nulla mercede accepta, vel conſtituta, res tibi utenda eſt; alioquin, mercede interveniente, locatus tibi uſus videtur; gratuitum enim debet eſſe commodatum*; §. Comm. Inſtit. quib. mod. re contrah.

Quid juris Petro eſt, ut Jacobi nummorum emolumentum ipſe ſibi tribuat? Petrus in facti ſpecie qua de agitur, non ſibi Jacobi nummorum, bene vero ſuorum ipſius nummorum, ſuæque propriæ induſtriæ emolumentum tribuit, quoniam nummi a quibus lucrum trahit, quique paulo ante ad Jacobum pertinebant, nunc temporis ad eum pertinent, & ſi eos ipſe utiles reddit, id per ejus induſtriam fit.

Vellem equidem ſolidam, animoque rationem utenti tranquillando idoneam afferri rationem poſſe, cur omne ex Jacobi pecunia perceptum emolumentum Petro donari jubeat, cum Petrus, ſiquidem quinquaginta mille francos ſuo venditori debens, jubeatur cogaturque eorum fœnus eidem ſolvere. Antequam hujus quæſtionis altero membro per ſolidiſſimam invictamque rationem reſponſum dem, vellem & ego æque gravem firmamque rationem afferri ab auctore poſſe, quamobrem *Jacobi pecuniam* appellare pertinaciter pergat eam quæ vere Petri eſt, ut ei centies hactenus eſt demonſtratum. Eine ergo licet ita pecuniam ab una in aliam crumenam transferre? Ac ſi in flagranti, quod ajunt, deprehenderetur, nonne periculum ſubiret, ne ſaltem tamquam ſtrenuus deceptor puniretur, præclaris ſpecioſiſque rationibus omnibus nihil obſtantibus quas ad ſui purgationem proferre poſſet? Ad rationem venio, propter quam Petrus tenetur quinquaginta mille francorum fœnus ſolvere, quos venditori debet; et nempe venditor fructuoſam rem vendidit, a qua tantumdem fœnoris eove plus recepiſſet, ad quod damnatur Petrus qui quinquaginta mille francos eidem debet, nec hos quinquaginta mille francos recipiens, vere pecuniæ privationem patitur, quam utiliter impendiſſet, dum Petrus totius omnino rei quæ vendita fuit, fructibus fruitur, ejuſque nonniſi dimidium ſolvit. Venditor ergo, dimidio venditæ rei pretio privatus verſatur in lucri ceſſantis, aut damni emergentis caſu, cum Jacobus in neutro verſetur, utpote qui mutuam tantum pecuniam dedit, quæ in ejus ſcriniis otioſa remanebat, quin lucri quicquam eidem afferret. Hæc ratio eſt quæ venditorem & Jacobum diſtinguit, inſigne diſcrimen inter utrumque ponens. Quæ quidem ratio ſoliditatis plurimum habet, peremptoria eſt, quod ſi æque gravia rationum momenta ad ſuam firmandam ſententiam nobis afferret Auctor, in eam iremus, relicta noſtra, manibus pedibuſque; nihil non debet cognitæ veritatis robori cedere.

Quid damni patitur Petrus, bis mille quingentas libras Jacobo ſolvens, quas ſuo debitori ſolviſſet? Non id quæritur, an Petrus bis mille quingentas libras uni potius quam alteri ſolvens plus damni patiatur, ſed an alterutri legitimus ad eas recipiendas titulus ſuppetat. Suus venditori ſuppetit; quæro, an & mutuatori ſuppetat.

Quo tandem nomine, hujus ſummæ lucrum ei ſupra Jacobum tribuitne? Ex hac univerſa ſumma nil ſupra Jacobum lucratur Petrus, adeoque non id contenditur, ut ſtatuatur eum ex Jacobo quicquam lucrari. Lucratur hanc ſummam Petrus ex propria pecunia & a ſua ipſius induſtria, quæ Jacobi nec pecunia nec induſtria profecto ſunt. Quo tandem nomine Jacobus hanc ſibi ſummam a Petro ſolutam vellet?

Si Jacobus emerit una cum Petro, ſuaque ab acquiſitione in ejus favorem receſſerit, ei quidem pro pecunia ratione quam præſtitit, haud ægre fœnus conceditur. Minime vero, quia Jacobus, in hac facti ſpecie, cedit emolumento quod ex fructifera acquiſitione perciperet, & quod inde conſequitur, eſt in lucri ceſſantis caſu. *At ſi candidius agit, & ſolemnem hanc formam negligit, uſura accuſatur.* Minime vero, dicam iterum, Jacobus uſuræ non *accuſatur*, quod agat ingenue, & puram putamque formam negligat; accuſatur, e converſo, quia doloſe fictèque agit, mutui contractum cum venditionis & emptionis contractu confundens, contendenſque ſe poſſe ex pecuniæ mutuo data lucrum percipere, quemadmodum ex emptionis contractu a quo receſſit, percipere poteſt, qui ſcilicet ei lucrum retuliſſet, niſi ab eo deſtitiſſet.

II. Difficultas.

Pecuniæ ſuapte natura non eſt infecunda; fructifera eſt, nec minus quam terra quæ nihil edit ſine colentis opera induſtriaque. Quamobrem, licet mutuo data pecunia fructum non niſi per mutuatarii induſtriam pariat, non minus verum eſt mutuatorem lucri ex ea perinde atque ex terra quam colendam dediſſet, percipiendi jure gaudere.

Reſponſio.

Ut ad hanc difficultatem reſpondeatur, quatuor omnino generum fructus, *naturales*, *induſtriales*, *mixtos* & *civiles* diſtingui neceſſe eſt.

Fructus naturales ſunt, quos ipſa a ſuo veluti ſinu, ſine cultus ſubſidio, natura profert, ut fœnum, ſylvæ cæduæ, poma, pira, fructuſque cæteri quos arbores ſuapte ſponte ſuper montibus, in agris, & in hortis emittunt.

Fructus induſtriales qui & *perſonales* vocantur, ii ſunt qui ſolum ex hominum induſtria, curis & labore proveniunt; cujuſmodi ſunt negotiatorum & artificum emolumenta, operariorum merces, domeſticorum ſtipendium.

Fructus mixti ſunt quos arte adjuta natura gignit, quique proinde partim naturales & partim induſtriales ſunt; pertinent ad genus hoc frumentum, vinum & generatim quicquid natura non edit, niſi quatenus ex ulta eſt.

Civiles demum fructus dicuntur, qui oriuntur ex jure quod leges ſtatuunt & moderantur; hujuſmodi ſunt conſtituti cenſus, penſiones ad vitæ tempus, portorii jura, locationis pretium, quoad rem mobilem, equum, & quicquid uſu non abſumitur, aut cujus permanens uſus eſt, domorum locatio, &c. Itaque domus locatio eſt ejuſdem civilis fructus, quia locator habet, ex legibus, legitimum titulum pretii a locatario excipiendi, cui ſuæ domus habitationem uſumque cedit.

Hæc ipſa multiplicis fructuum generis diſtinctio quæ lege nititur, & ubique recepta eſt, propoſitæ quoque difficultati ſimplicem æque ac victricem reſponſionem ſuppeditat. Nullam, ad eos dicendum qui eam proponunt, pecunia nullam prorſus ſuapte natura fecunditatem obtinet; nec fecunda eſt ut terra, naturali fecunditate; nec fecunda ut domus, fecunditate civili & cui fundamento eſt hominum inſtitutio & legum auctoritas; abſolute infecunda ſteriliſque eſt, quippe quæ nihil eſt aliud, ex hominum inſtituto, quam conventionis ſignum, exhibens vitæ bonæ. Quæ quidem cum ita verum pretium evaſerit, hac homo ad emptiones, venditiones & revenditiones utitur. Hac ſolum ratione pecunia fructum edere poteſt; at fructus hic non ex pecuniæ natura prodit, perinde atque artificia lucrum, quæ ad ejus artem pertinent inſtrumenta non pariunt. Pecuniæ fructus igitur nec naturales, nec mixti, nec civiles ſunt; ſed mere induſtriales ſeu perſonales, ejuſque proprii qui pecuniam impendit. Naturales ſane non ſunt, ut terræ fructus; ridiculum eſſet enim reputare vel dicere pecuniam cuſam continere germinationis principia terræ ſimilia, quæ etiam ſine cultu fructus ſaltem ſylveſtres profert, arte vero & laboribus agricolæ adjuta excellentes & delicioſos edit. Nec iidem mixti ſunt, quia pecunia, cuſa licet, fundus eſt ſuapte natura mortuus, & cui nullum ineſt germinationis principium, nulla pariendi ſeu gignendi vis, citra operam induſtriamque, cum tantummodo conventionis jugum ſit, aliudque quam emptæ rei pretium eſſe non poſſit. Non item civiles ſunt; quia pecuniæ fructus omnino differunt e civilibus, cujuſmodi ſunt, ut exemplum afferam, qui ex locata domo proveniunt; quia nec lex adeſt nec humana inſtitutio quæ pecuniæ mutuationi fructus addixerit, quemadmodum leges & inſtituta fructum ædium locationi addixerunt; & quia, nedum ullum mutuæ pecuniæ fructum eſſe voluerunt, generatim hunc reprobarunt, eum fructus eos approbaverint, qui ex locatis ædibus percipiuntur. Mutuæ ergo pecuniæ fructus ſunt mere induſtriales eique perſonales qui pecuniæ utitur; & huic proinde uni proficere debet ejuſdem pecuniæ uſus, quia juſtum eſt ſuam induſtriam operamque prodeſſe præ quovis alio, contrarium autem injuſtum eſſet. Non eadem ergo cuſæ pecuniæ eſt ac terræ domuſve ratio. Terram, utpote ſuapte natura fecundam, & primitive inſtitutione edendo proventui addictam proprietarius colere ipſe, vel alteri ad cultum locare poteſt. Cum etiam domus ad lucrum & commodum parendum ſpectet, eam proprietarius habitare ipſe poteſt, eiuſve locare, e quibus ſibi ſolutum locationis pretium percipiat. Hinc ergo conſequens illud fit, terræ locationem & domus habitationem eſſe veluti vulgares, venales & variis pretiis obnoxias merces; at non ita res habet in cuſa pecunia. Eſt hæc conventionis ſignum, omnium quæ venduntur & emuntur, rerum pretium, omnium quæ in commercium veniunt, exæquatio, pignuſque, adjumentum ab hominibus inventum, ut commutationibus via ſternatur, & commutatarum rerum valor exhibeatur & conſtet. Jam vero, quoniam conventionis ſignum pecunia eſt, regula & menſura rerum quæ emuntur aut commutantur, ei quidem unum tantum poteſt pretium eſſe, quod firmum ſit, nec varietati ſubſit; contraque primitivæ ejuſdem inſtitutionis naturam eſt, ut multiplex pretium recipiat; ex quo ſequitur uſurarios qui multiplex reapſe pretium pecuniæ tribuunt, quam multiplicant, & a qua plures fructus eductos volunt, contra rationem, contraque cuſæ pecuniæ, ſeu monetæ primitivam inſtitutionem peccare.

III. Difficultas.

Si minus ex pecunia mutuo data emolumenti quicquam percipi in eum modum poteſt, quo percipitur ex terra quæ colenda traditur, aut ex domo quæ locatur; percipi ſaltem poterit tamquam ex utenſili atque inſtrumento cujus uſus eſt pecuniæ pretio æſtimabilis, adeoque mutuatori proficuus, qui pecuniam dedit, quæ lucri inſtrumentum evaſit; cum enim mutuo data pecunia lucri inſtrumentum ea demum fuerit, nihil magis juſtitiæ conſonum, quam ut mutuator veniat in lucri partem pro ejuſdem ratione.

Reſponſio.

Antequam huic difficultati directe reſpondeatur, haud abs re fuerit animadverti conſequens hic fore mutuatorem non debere ullum emolumentum ex pecuniæ percipere, quam mutuam dedit, cum mutuatarius nihil ex ea lucratus eſſet, & potiore quidem ratione, cum in ejuſdem uſu, quod in commercio haud rarum eſt, jacturam feciſſet; fore etiam conſequens, contrariorum vi, ſi mutuatarius maximi momenti lucrum, ut interdum fit, ex mutuata pecunia retuliſſet, mutuatori id juris fore, ut in hujus omnis emolumenti partem veniret, quod traditæ pecuniæ fœnus ex conſuetæ taxæ ratione longe multumque ſuperaret. Has conſecutiones non admittunt uſuræ patroni, quamobrem difficultati quam hoc loco proponunt, obſcuri aliquid ineſſe neceſſe eſt; quod ex directa reſponſione quam eidem opponimus, palam fit.

Quamvis mutua pecuniæ ſit lucri inſtrumentum, quod mutuatarius ea utens percipit, lucrum tamen hoc, quantum eſt, ad mutuatarium pertinet, in ejuſque ne minimam quidem partem mutuator venire debet ob rationes tres quæ ſatis ſuperque in ſenſus incurrunt.

Prima eſt, pecuniam non locari, quemadmodum utenſile locatur artifici, ſed mutuam dari per beneficentiæ contractum qui eſſentialiter gratuitus eſt, quique mutuatæ rei proprietatem una cum uſu, & quod inde conſequitur, ex eadem perceptum lucrum ad mutuatarium transfert.

Altera eſt, cuſæ pecuniæ non eumdem atque utenſilis ſeu inſtrumenti uſum eſſe. Cuſæ pecuniæ uſus momentaneus eſt, fugax ſeu deſtruens, utenſilis autem ſeu inſtrumenti ſucceſſivus & permanens. Non eſt ergo pecuniæ cuſæ, ſeu monetæ uſus pretio æſtimabilis ſeparatim a mutuæ rei traditione, cujus quidem traditionis univerſo valori facit ſatis edita ſtato tempore creditæ rei redditio.

At utenſilis ſeu inſtrumenti uſus, quod uſu ipſo non conſumitur, eſt, ſeorſim ab ejuſdem inſtrumenti

trali-

Digitized by Google

traditione, pretio æſtimabilis, nec ſufficit illud reddi præſcripto tempore, ſed ſolvatur, oportet, ejus uſus in quem collatum fuit, & per quam deterius evaſit. Atque hinc oritur ad propoſitam difficultatem reſponſio tertia. Ea quippe illud ut certum ponit, inſtrumenti pretium non ex intrinſeco ejus valore, nec ex ejuſdem, per aditum uſum, in deteriorem ſtatum deductione, ſed ex artificis lucro deſumi; quod falſum eſt, quoniam conſequens alioquin fieret, ei qui vilem penicillum ſtrenuo pictori locaſſet, id juris fore, ut eximiæ tabulæ pretium participaret, quam pictor ejus penicilli ope exaraſſet. Locatum ergo inſtrumentum non ſolvitur niſi detrimenti quod per uſum ſubiit, ratione habita, ac, ſiquidem pecunia omnium utenſilium inſtar locata eſſet, hac ipſa ratione ſolvi deberet ejuſdem locatio. At non ita res habet. Non inanimatum & mere paſſivum inſtrumentum in negotiatoris manu pecunia eſt, ut aratrum in agricolæ manu, in fabri cæmentarii manu trulla, runcine in fabri lignarii manu, &c. Non igitur ea poteſt e ſuo veluti ſinu quicquam emittere, omniſque productus cujus ipſe inſtrumentum eſt, tamquam ad unicam cauſam refertur ad negotiatoris laborem induſtriamque, qui ea utitur, eamdemque ſibi utilem reddit, & ad quem proinde quidquid emolumenti perceptum eſt, ſpectare decet, perinde atque emolumentum omne ad artificem pertinet, qui ad laborem adhibet inſtrumentum cujus pretium ſemel ſolvit ad omne tempus, cujuſque ipſe abſolutus dominus eſt. Ita quidam mutuatarius eſt mutuatæ pecuniæ abſolutus dominus, ut etiam eſſe debet omnis emolumenti quod ex ejuſdem pecuniæ uſu provenit, quia ejus dominium acquiſivit, æqualem ſummam, quod ipſius legitimum pretium eſt, ſe ſoluturum recipiens, quia ejus periculis ſubeſt, & quia ſuo eam labore ſuaque induſtria fructuoſam reddidit.

Purus ergo putuſque cavillus eſt, contendere, mutuatori jus in ſuæ pecuniæ lucrum ſuppetere vel vi ſocietatis compoſitæ implicitæque, vel vi contractus locationis, quandoquidem pecunia cum ſit utilis res quæ cæteras omnes exhibet, locari poteſt, ut etiam vendi cæterarum omnium inſtar.

Hæc arrogate ſocietas compoſita, implicite mutuatorem inter & mutuatarium non niſi chimæra eſt, quoniam mutuator, quod in ipſo eſt, omnino nihil in ea ponit, non ſortem, quæ deſiit ad eum pertinere, a mutui momento ipſo, quod eſſentialiter & gratuito ejus dominium ad mutuatarium tranſtulit; non laborem, non induſtriam; unus enim agit mutuatarius, ut mutuatam pecuniam utilem reddat; nec ullum periculum; mutuatarius quippe unus omnibus periculis obnoxius eſt, ea lege, ut quicquid evenerit, ſortem reddat. Nullius ergo generis ſocietas, ſeu ſimplex ſeu compoſita, ſeu explicita ſeu implicite mutuatorem inter & mutuatarium exiſtit, ſocietates enim, quæcumque ſint, neceſſario requirunt ſequentes conditiones tres, ſine quibus ſubſiſtere omnino non poſſunt. In omni ſocietate, neceſſe eſt, 1. ut pecuniam, merces, aliudve ſuppeditanti nec tuta ſors, nec certum ullum emolumentum ſtet; 2. ut aſſociati ſinguli contribuant, aliquid in ſocietate ponentes, pecuniam, mercem, operam, aliudve pretio æſtimabile; 3. ut aſſociati inter ſe æqualitatem ſervent, videlicet, ut expenſæ, damna, jacturæ & emolumenta communia ſint, & pro rebus ab unoquoque in ſocietate poſitis, in capite dividantur. Jactata ergo mutuatoris & mutuatarii ſocietas nihil prorſus aliud quam pura putaque chimæra eſt, ut uſuræ larvam apponat, excogitata.

Locationis contractus qui mutuæ pecuniæ inhærere confingitur, haud plus corporis, ut ita dicam, & ſoliditatis habet. Pecunia, non inficior, ajo etiam & confirmo, eſt utilis res quæ cæteras omnes exhibet, & quoniam utilitas hæc inſeparabiliter ab ejus valore qui conventionis eſt, & e momentaneo ejuſdem uſu derivatur, poteſt ea quidem rerum omnium quas repræſentat, pretium eſſe, & cum ſingulis commutari, et nec vendi, nec locari poteſt, quippe quæ conſumitur, ſeu alienatur commutationis momento ipſo, & venalium rerum valorem exhibens, venalitati ſubeſſe nequit. Ergo inter ea quæ locantur, & pecuniam quæ mutua datur, extremum diſcrimen intereſt. In locatione, uſus in quem confertur locata res, ab ejuſdem rei dominio diſtinguitur, ejuſque potiſſimum conſumptione non continetur; at in mutuo transfertur dominium cum uſu mutuatæ rei, & hic mutuatæ rei uſus præcipue in ejuſdem ſeu phyſica, ſeu morali conſumptione poſitus eſt. Qui ergo mutuum dat, nihil exigere ob datæ rei uſum poteſt, quippe quæ non amplius ad eum pertinet, abſumiturque moraliter ipſo, pro ut elabitur ex ejus manibus qui ea utitur, eo ipſo momento temporis, quo eamdem addicit uſui.

Quamobrem ex pecunia mutuo data, locationis ſpecie, fœnus exigere, eſt rerum naturam confundere. Alterutrum enim tandem conveniat, neceſſe eſt; contractus quo quiſpiam pecuniam mutuatur, mutui aut locationis contractus eſt; nihil hac in re medium interjacet. Si mutui contractus eſt, ergo debet eſſe gratuitus; gratuitas enim, ut jam probavimus, de ejuſmodi contractus eſſentia eſt. Sin locationis contractus eſt, tum vero mutuator qui pecuniæ quam mutuam dedit, dominus remanet, debet igitur ejus periculis eſſe obnoxius, & in ſiniſtri eventus caſu eamdem amittere. Aliter, qui mutuum dat, ſeu potius ſe dare dicit & dare fingit, juſtitiam & æqualitatem lædit, ex eo capite; quod bis eandem rem vendit, aut id vendit quod non exiſtit, aut ſaltem, quod, ſiquidem ponatur exiſtere, ad eum non pertinet. Exigitne fœnora pro pecunia quam mutuam dat? Unam eamdemque rem in hac facti ſpecie bis vendit, & duplex ea pretium accipit; unum quidem, dum pecuniam recipit, quam mutuam dedit, alterum vero, dum ex eadem pecunia fœnus accipit. Exigitne fœnore ob mutuo datæ pecuniæ uſum? Tum vero id vendit, quod venditionis ratione habita, non exiſtit, quia rei uſus, quæ uſu ipſo conſumitur, ſeorſim ab hac re non exiſtit, ita ſaltem, ut independenter ab ea computari poſſit, adeoque qui pecuniæ uſum ſejunctim a pecunia ipſa computare vellet, non minus ridiculus eſſet, quam qui juſto pretio certam quamdam tritici, vini, aliariuſve mercis menſuram vendens, vellet aliquid etiam ob earumdem mercium uſum exigere; quod ſane ſolemni riſu excipiendum eſſet, quin, quamvis earum mercium uſus ab ipſarum ſubſtantia, phyſica, vel, ut loquuntur, quoad eſſe phyſicum, diſtinctus ſit, e morali tamen earumdem natura, ſpectato venditionis aut commutationis contractu, nequaquam diſtinguitur, quoniam hæ merces quoad ſubſtantiam peculiariter ita vendi non poſſunt, ut deinde eas adhibendi iiſdemque utendi facultas vendatur. Denique, facta hypotheſi, mutuatæ rei uſum, ſeparatim ab hac re, in morali etiam ordine, pro ut ad venditionem refertur, exiſtere, uſus hic non ad mutuatorem, ſed ad mutuatarium pertinet, quia hic rei dominium per mutuationem ſibi factam acquirit, ejuſque pericula ſubit. Fruſtra ergo quiſpiam dixerit, cuſæ pecuniæ proprietatem ab ejus uſu ſecerni poſſe, ob eam cauſam, quod longe alia proprietatis, itemque longe alia uſus idea & notio ſit. Verum quidem eſt, ideam proprietatis rei non eamdem atque ejuſdem actualis uſus ideam eſſe, quandoquidem rei proprietatem habere quiſpiam poteſt, quin reapſe, ſeu actualiter eadem utatur; at juris uſus, ſeu ea utendi facultas ab ejus proprietate ſejungi nequit; & uſus hic juris dictus nobis ſufficit, quoniam ad mutuatarium pertinet, eumque mutuator ſeorſim e re mutuata ſibi ſolutum velle non poteſt.

IV. Difficultas.

Mutuatam pecuniam abſumit uſus, quæ quidem pauperi datur, qui ea utitur ad victum, aut alteri qui nihil emolumenti ex eadem trahit; non autem cum mercatori traditur, qui negotiatoris in modum ea utitur; ponendum ergo diſcrimen eſt inter mutuum in pauperis gratiam editum, quod *ſimplex*, *ſubſidiarium*, & *conſumptionis* mutuum vocari poteſt, & mutuum mercatori factum quod poteſt *lucrativum*, *commercii*, ſeu *augmenti mutuum* nuncupari. Primum quidem gratuitum erit, alterum vero fœneratitium dici poterit.

Responsio.

Hæc ſimplicis & compoſiti mutui diſtinctio, prout oppoſitio ſonat, quæ hoc loco proponitur, chimærice & ſomniantium inſtar efficta diſtinctio eſt. Omne mutuum neceſſario ſimplex eſt, ac ſi non amplius ejuſmodi eſt, deſinit eſſe mutuum, ac tum quidem cæterorum contractuum quorum ſpecie obtegi mutuum lubet, naturam induit, eorumque immutabiles leges ſequitur, quæ poſtulant, ut contrahentes æque inter ſe jacturas & emolumenta, ſecuritates & pericula partiantur, ſocietatum quas invicem ineunt; adeoque qui ſuam pecuniam mutuam dat, aut ſimplicem mutuationem, dictam *mutuum*, ut debet, aut alium contractum mutui nomine larvatum edere vult. Si id in animo habet, ut ſimplex mutuum ineat, omnino neceſſe eſt, ut gratis mutuum det, quoniam ad ſimplicis mutui eſſentiam pertinet ea quam gratuitatem vocant, alioquin mutuo dare vellet, ſimulque nollet, quod in vocabulis ipſis implicat. Simplicis ſcilicet & fœneratitii mutui notiones ipſæ ſe amovent, & invicem deſtruunt. Si qui mutuum dat, alium contractum, ſimplicis mutui nomine tectum edere vult, eo ipſo momento

Digitized by Google

mento temporis non malæ ſolam fidei, ſed etiam injuſtus eſt, & quemcunque contractui quem inire vult, nomen affingat, ex eo nihil emolumenti percipere poteſt, niſi cum contrahente curas & pericula pro emolumenti quod ſibi vindicat, ratione partiatur. Nihil ergo refert id ab eo nuncupari mutuum ex aliquo alio ſeu nominato, ſeu ſine nomine, contractu compoſitum, locationem, ſocietatem, depoſitum, commiſſionem, cenſum conſtitutum ad tempus, eorumve contractuum unum, quos jus ſatis habet exprimere per hanc formulam: *do, ut des*, vel *do, ut facias*. Nihil etiam refert eum mutuum dare pauperi qui mutuatam rem phyſicam abſumet, & hac ipſa conſumptione ſterilem reddet, aut mercatori qui eam adhibens in commercio vel aliter, ſecundam reddet lucroſamque. Omne mutuum neceſſario gratuitum eſt, & plus minuſve ſubſidiarium, quia neceſſario benevolentiam pro cauſa, & alterius animum devinciendi deſiderium pro fine habere debet. Mutuum quod in divite, vel in negotiatore ſecundum eſt, non minus eſt ſimplex mutuum ſuapte natura gratuitum, ſeu potius nullum mutuum ſecundum ipſum per ſe, & omne mutuum eſt eſſentialiter ſterile, quia mutui materia, cujuſmodi eſt cuſa pecunia, neceſſario conſumitur, cum mutuatarius ea primum utitur, quamvis hic uſus ei utilis ſit, quia utilitas quam inde percipit, quæque non impedit, quin ſua ei pecunia e manibus elabatur, non mutuatæ ſummæ, ſed mutuatarii induſtriæ aut ſecundæ fortunæ tribuenda eſt, quemadmodum, cauſa exempli, contingeret, ſi e meri caſus ludo magni momenti quæſtum faceret. Pono quempiam ſeſſione una, ſcutis quinquaginta quæ mutuatus fuerit, e fortuito ludo triginta mille francos lucrari. In hac hypotheſi, ſi ſyſtema quod impugnamus, verum eſſet, deberet mutuator ſaltem victæ ſummæ dimidium ad ſe trahere, quoniam ejus pecunia multo plus ad lucrum contulit quam induſtria mutuatarii qui nihil egit aliud, quam luſoria folia, vel talos per horas quinque aut ſex contrectavit. Conſequens ergo fit in hoc ſyſtemate mutuatorem quinque vel ſex horarum ſpatio, jure ditiorem effectum auctumque quindecim mille francis, propterea quod mutua dedit ſcuta quinquaginta. Jam vero pono eum mutuos dediſſe triginta mille francos quos mutuatarius eodem temporis ſpatio amiſit in ludo, & dico mutuatorem in eodem ſyſtemate non poſſe quicquam fœnoris ex triginta mille francis quos mutuos dedit, exigere, quoniam mutuatarius eos omnes amiſit, nedum auxit, &, ſecundum hujus ſyſtematis defenſores, mutuator ſolum pro ſuæ pecuniæ in mutuatarii manu auctæ ratione, ejuſdemque augmentationis vi, emolumenti ex ea percipiendi jus obtinet. Ergo diſtinctio mutui conſumptionis, mutuique augmentationis & commercii non niſi chimerica diſtinctio eſt, ad uſuram palliandam inventa, quæ quidem uſura ſemper ſe prodet, ubicumque aderit emolumentum perceptum vi mutui, vel tamquam pretium uſus mutuatæ rei; ejus hæc peculiaris nota eſt, quæ ſemper eam deteget, quocunque velo eamdem celari ſtudeatur.

V. Difficultas.

Non minus licet locari cuſam pecuniam ad commercii uſum, quam adamantes, aut argentum in ſuppellectilem caſculoſe redactum, aut cuſos nummos qui ad pompam & oſtentationem locantur.

Responsio.

Inter argenteam ſupellectilem, nummoſve qui locarentur ad pompam, & pecuniam quam ad commercii uſum locari contenderetur, paritas nulla eſt; en diſcrimen quod inter hæc intercedit. In argenteæ ſupellectilis locatione, nummorumque ad pompam & oſtentationem tantum, locator ſemper remanet ejus argenteæ ſupellectilis eorumve nummorum dominus; locatarum rerum pericula ſubit, ſiquidem eas fortuito caſu, citraque locatarii culpam perire contigerit; earumdem decrementum fert, ſi quod in pondere aut qualitate per locatarii uſum adeſt; præterea uſus hic argenteæ ſupellectilis nummorumque qui non niſi ad faſtum pompamque adhibentur eſt uſus permanens, uſus qui locatam rem deteriorem efficit, quin deſtruat, uſus qui locatæ rei conſumptione non conjungitur, quique ab ejuſdem rei dominio & proprietate ſejungi poteſt. Non ita res habet in pecunia quam ad commercii uſum locari contenderetur. Jactatus locator, in hac facti ſpecie, deſinit eſſe ejus pecuniæ proprietarius; non amplius ejus periculis obnoxius eſt; non ejus decrementum fert, ſi quod adeſt ex uſu, ſeu potius, in hac facti ſpecie, nihil decrementi eſſe poteſt, quandoquidem jactatus locatarius totum pecuniæ valorem ei reddere debet; ex alia parte, hujus pecuniæ uſus eſt fugax & inſtantaneus; uſus qui eam moraliter, ſeu in orbem agens & e manu in manum transferens deſtruit, uſus qui a rei in uſu poſitæ dominio & proprietate ſejungi nequit; uſus denique, cujus fructus non e re oritur, quæ in uſum confertur, ſed ex utentis cura & induſtria. Poteſt igitur ad pompam & oſtentationem locari cuſa pecunia, quia Principis effigies quam hæc pecunia præfert, materiæ, ponderis, intrinſecique valoris nihil eidem adimit, ſed ſolummodo firmum & conſtantem magis magiſque valorem tribuit, quo fit, ut ea conventionis ſignum, omniumque rerum pretium ſit. At id tum quidem non amplius mutuum erit, & qui falſo locationis nomine mutuum dare contendet, invertet rerum naturam, deſtinationem, ordinem, & uſurpator evadet, id exigens locationis titulo, quod ei mutui titulo non debetur. Cuſa pecunia per naturalem inſtitutionem eo demum ſpectat, ut ſit omnium rerum pretium, non ut vendatur aut locetur. Contra naturalem igitur ejus inſtitutionem fit, ſi ipſa venditur aut locatur; ac tunc emolumenti quicquam ex ea citra injuſtitiam percipi nequit, niſi venditionis aut locationis ſervatis legibus.

VI. Difficultas.

Pecunia eſt merx; poteſt proinde vendi, aut ad diem cum fœnore mutuum dari.

Responsio.

Pecunia quoad materiam intrinſecumque valorem ſpectata in mercium numero eſt; id nemo negat; at eadem profecto non eſt merx, ſiquidem quoad extrinſecum valorem, & prout omnium rerum pretium eſt, inſpiciatur. Sit modo, per me licet, hac ipſa ratione, pecunia merx; quid tum poſtea? Poteritne mutua dari cum fœnore? Minime vero. Triticum, vinum, oleum & ejuſmodi alia ſunt ſuapte natura merces, nec tamen poſſunt mutuo ad fœnus dari.

VII. Difficultas.

Non minus ex mutua pecunia, quam ex conſtitutionis contractu, conſtitutoque cenſu fœnora percipi licet, quandoquidem conſtitutionis contractus nihil demum aliud quam ſimplex perpetuumque mutuum eſt.

Responsio.

Conſtitutionis contractus & mutuum ad diem ſunt contractus ſpeciei duplicis, & eſſentialiter inter ſe differunt. Conſtitutionis contractus eſt venditionis & emptionis contractus per quem data pecunia conſtitutionis ope vere alienata eſt. Qui hanc pecuniam dat, ſummam ſemel ſolutam dat pro jure cenſus ex ea percipiendi, qui paulatim eidem ſolvitur, quin poſſit ſortem exigere, quæ proinde alienata eſt. Qui ergo ſummam dat, annui canonis ex ea percipiendi jus emit, quique eam accipit, jus hoc vendit, eum annuum canonem ſe ſoluturum recipiens. Hac igitur in re non cernitur duplex ejuſdem rei compenſatio; fœnus compenſat ſortem, non ſortem ſors, quoniam qui ſortem dat, non habet ejus repetendæ jus; at in mutuo duplex adeſt ejuſdem rei compenſatio; mutuatarius enim fœnus ſolvit, quæ compenſatio prima eſt; & præterea ſortem reddere debet, quæ eſt altera.

VIII. Difficultas.

Annuum fœnus quod mutuatarius in mutui contractu ſolvit, eo ſpectat, ut compenſetur pecuniæ proprietatis ceſſio quam mutuator edit, aut hæc ipſa proprietas tamquam vendita conceſſaque ſub ea conditione & ob id pretii, quippe quæ rei fructiferæ & emolumentum afferentis proprietas eſt. Itaque commercii mutuum huc redigitur: *Tibi cedo proprietatem uſumque pecuniæ meæ, ut eam impendas in tuo commercio, tibique ſortis venditionem ſeu ceſſionem facio pro pretio annui fœnoris ad quatuor pro centum, ea lege, ut ab omni jactura me immunem ſerves.* Hujuſmodi contractus injuſtitia ubinam eſt?

Responsio.

Jam pluries reſponſum eſt hujus contractus injuſtitiam eſſe in eo poſitam, quod mutuator tamquam fructiferam vendit rem quæ ſuapte natura ſterilis eſt; quod futuros incertoſque fructus vendit; quod vendit

fructus

Digitized by Google

fructus qui ad eum non pertinent, tametſi certi eſſent, ſed unice ad eum pertinent, qui pecuniam ſuis curis ſuaque induſtria fructuoſam reddit; & denique quod ſeorſim a ſua proprietate vendit rei uſum qui a venditæ rei proprietate ſejungi nequit.

IX. Difficultas.

Vendi licet lucrum probabile, meritoque ex commercio ſperatum, cum negotiator libere in id conſentit, & id ipſum ſibi prodeſſe comperit; hoc porro eſt quod in commercii mutuo contingit. In eo mutuator pro modica ſumma vendit probabile & jure ſperatum quod ejus pecunia referet, emolumentum. Conſentit in id libere mutuatarius, quia mutuum utile perſpicit. Cur ergo contractus is non poſſit eſſe licitus, haud cernitur; qua enim demum de cauſa non poterunt homines inter ſe convenire, ut, in peculiari negotio, unus haud certo periculo ſubſit, cum alter in id conſentire voluerit, & æqua ſuum ambo emolumentum in hac conventione compererint?

Reſponſio.

Vendi licet probabile, meritoque ex commercio ſperatum emolumentum, cum negotiator in id conſentit, & id ipſum ſibi utile comperit, facta hypotheſi, venditori in id emolumenti jus eſſe, & negotiatorem in id ipſum libere conſentire. Jam vero, in commercii mutuo, probabilis emolumenti venditor, is nempe qui mutuam pecuniam dat, nil juris obtinet in probabile emolumentum quod ejus pecunia referet, ſeu potius quod mutuatæ pecuniæ adminiculo negotiator edat, tum quia pecunia hæc ad mutuatarium pertinet vi mutui eſſentialitæ gratuiti in quod eadem in hujus gratiam collata eſt, tum quia mutua pecunia nihil eſt aliud quam mere paſſivum lucri inſtrumentum, ejuſve vera cauſa negotiatoria induſtria eſt; ex alia parte negotiator propterea ſolum conſentit ſe lucri partem, quod ex mutuata pecunia percipiat, mutuatori daturum, quia is niſi hac conditione mutuam eidem pecuniam dare non vult; ejus ergo conſenſus non eſt liber; coactus eſt. At ſi reapſe libere dare vult, itemque pecuniæ poſſeſſor eam mutuam gratis, ut debet, dare velit; nihil impedit, quominus, elapſo mutuatæ pecuniæ termino, gratum animum mutuatarius, quo voluerit, munere mutuatori teſtetur. eſt enim ſuæ rei dominus; & nemini malum videbitur id a mutuatore accipi, dummodo nulla adſit expreſſa vel tacita, directa vel indirecta ſtipulatio, nihilque non agatur bona utrinque fide. *Si ergo quæritur, cur homines inter ſe paciſci non poſſint, ut in peculiari negotio unus nulli certo periculo ſubſit, dum alter in id conſentire voluerit, & ambo conventionem hanc æque ſibi utilem duxerint?* Reſpondemus ita fieri propterea non licere, quia non in hominum poteſtate eſt inter ſe conventiones inire, quæ contractus deſtruant, quos ineunt, aut inire contendunt. Inire volunt mutui vel ſocietatis contractum; non ergo poſſunt inter ſe convenire, ut contrahentium unus nulli periculo ſubſit, certum tamen emolumentum ei tutum ſit, quia hæ conditiones deſtruunt mutui & ſocietatis contractus, ut hactenus paſſim oſtendimus, & quia, in hac hypotheſi, contrahentes volunt ſimul & nolunt mutui aut ſocietatis contractum inire. Eſtne ergo in hominum poteſtate, ut rerum & naturam mutent, & ordinem invertant, ut certum quemdam contractum ineant, ſimulque non ineant, ut injuſtas inter ſe conventiones edant, prætexentes eas ſibi utiles eſſe, in eaſdemque conſenſum ſe utrinque præſtare? Si ita res habet, fures duo ſine ſcrupulo res quas una abſtulerint, inter ſe partiri poterunt, quia hæc partitio eſt iis utilis, quodque liberrime de ea convenerint.

X. Difficultas.

Fieri non poteſt, ut perſpiciatur injuſtitia in eo contractu qui nuncupatur *contractus triplex*, ſeu *contractus tres* qui ſunt ſocietatis contractus, contractus ſecuritatis ſortis, contractus ſecuritatis minoris lucri certi pro majore incerto. Triplex contractus hic ita tranſigitur: Petrus ſocietatem cum Joanne init, eique dat ſcuta mille, quibus is in commercio per induſtriam utatur, ea ſpe fore, ut iis id commercii ſexaginta pro centum afferat. Petrus, ſuæ ſorti timens, Joannem adigit, ut hanc ei tutam faciat pro centum ſcutorum ſumma; eſt hic contractus alter, ſortis ſecuritatis contractus ſcilicet. Denique Petrus ipſe Joanni proponit, ut ei tuta reddat viginti quinque pro centum, loco ſexaginta quæ ſperabat, & n

quibus per horum viginti quinque ſecuritatem recedit; hic vero tertius contractus eſt ſecuritatis minoris lucri certi pro majore lucro incerto. *Nihil clarius, nihil ſimplicius quam hic contractus*, exclamat Auctor Tractatus de Uſuris Fœnoribuſque (Pag. 195.). *Quid ei poteſt illiciti ineſſe? Ubinam ergo eſt injuſtitia? Qua tandem eo continetur?*

Reſponſio.

Triplicis contractus injuſtitia in eo eſt poſita, quod primus ſocietatis contractus quem alii duo conſequuntur, in ſimplicis mutui contractum degenerat, cujus vi Petrus qui pecuniam dedit, fruitur lucro certo, quin ullum periculum ſubeat, & quin de traditæ pecuniæ penes Joannem uſu ſollicitus ſit; poteſt eam Joannes ſuum in commercium impendere; poteſt eadem pro libito aliter uti; Petri parum intereſt, modo ſuam ſortem recipiat & præterea lucrum, de quo eum inter & Joannem convenit. Jactatus ergo triplex contractus nihil eſt aliud, quam mutuum ſimulatum cujus ultima analyſis huc redigitur: Tibi do ſcuta mille, ea conditione, ut, intra annos quatuor, mihi reddas mille ducenta.

XI. Difficultas.

Minime vero, repetit urgetque uſuræ & Fœnorum Auctor (Pag. 196.); *id nimirum eſſe omnino non poteſt; ita ſane, fieri nequit, ut contractus in id mutetur quod non eſt, in id de quo in clauſulis eidem appoſitis ne verbum quidem. In hoc porro, qui pecuniam præbet, expreſſe vult ejuſdem proprietatem ſervare quæ ei jus ad lucrum tribuit; pars altera contrahens in id conſentit; eo ergo tempore proprietas hæc non eſt tranſlata; nec vero transferri poteſt; depoſitum id eſt, quod nequaquam evadit mutuum, quod non poteſt mutuum evadere; ſed neceſſario remanet, quod eſt; adeoque propoſitio hæc*, contractus degenerat in purum putumque mutuum, *eſt conſtanter falſa*. n

Reſponſio.

Fieri nequit, inquit Auctor, *ut contractus in id mutetur, quod non eſt*. Debuiſſet, a converſo, dicere, fieri non poſſe, ut contractus in id mutetur, quod eſt. Quicquid in rerum natura eſt, in id ſane quod eſt, mutari non poteſt, bene vero mutari poteſt in id quod non eſt. *Contractus*, inquit, *in id mutari non poteſt, quod clauſulæ quibus oneratus eſt, minime dicunt*. Id vero facillime fieri poteſt, ſi clauſulæ mutationem efficiant ipſæ per ſe, quin eam innuant, ut hac in re fit, inductaque larva, ut etiam in hac re ipſa contingit. *Qui pecuniam ſuppeditat, expreſſe ſibi ſervatam ejus proprietatem vult, quæ ei jus lucrum confert*. Id is utique vult; at velle non poteſt; non poteſt moraliter; non poteſt licite, & ex lege, quæ ait: *res perit domino*, quæque pecuniariæ ſummæ proprietarium vetat ex ea lucrum trahere, quin ejuſdem pericula ſubeat. *Expreſſis id verbis vult*; ita ſane, ut viator latro expreſſe vult crumenam ſervare, quam ut amputaret, ei ſatis calliditatis artiſque fuit. *Pars altera contrahens in id conſentit*. Coacta ſcilicet ſuiſque ingratiis aſſenſum præbet, cum ſecus a pecuniæ proprietario nihil obtinere poſſit. Eſto: conſentiat; at licite conſentire non poteſt, ejuſque conſenſus, quemcumque poni lubeat, nunquam purgabit mutuatorem qui naturalem divinamque legem tranſgreditur. *Non eſt ergo translata proprietas hæc, nec vero transferri poteſt; depoſitum id eſt, quod nequaquam evadit mutuum, quod non poteſt mutuum evadere, quod neceſſario remanet, quod eſt*. Pecunia Joanni tradita & concredita, in hac facti ſpecie, *depoſitum eſt*. Ita vero; at, ſi depoſitum eſt, deponens ergo ſubire debet ejus pericula, quoniam aliter ejuſdem proprietarius non eſſet. Dictumne unquam fuit, eum qui apud alterum pecuniam deponit, non teneri ſubeſſe ejuſdem periculis, ſi forte, citra depoſitarii qui eam ſibi ſumere vult, culpam perierit? Conſtanter igitur verum eſt, triplicem contractum in purum putumque mutuum degenerare.

XII. Difficultas.

Equidem ſentio, nemo non ait ex mero æquitatis communiſque ſenſus ſermone, ſi Auctori fides, *equidem ſentio, ſi mea pecunia ei cui eam credo, nullum emolumentum afferret, mihi nil juris fore, ut ejus fœnora ab eo peterem; at is multum lucratur; pecunia ad me pertinet; nonne juſtum eſt me in aliquam lucri partem venire?*

R e s p o n s i o.

Minime, reſpondeo ego, pecunia quam mutuum dediſti, non amplius ad te pertinet; injuſtum eſt te ex ea quidquam emolumenti percipere. Tua erat ante mutuum, mutuamque dare vel non dare tibi liberum erat; at ex quo id egiſti, ut mutuam dares, ea non amplius ad te pertinet, nec juſtitiæ congruit tibi minimam quamvis partem ad lucrum eſſe, quod mutuatarius ex eadem trahit, niſi per lucri & partis in commercio ſocietatem ejus periculis obnoxius ſis, tibique *lucri ceſſantis aut damni emergentis tituli* faveant.

XIII. Difficultas.

Alii quam lucri ceſſantis aut damni emergentis tituli ſunt, qui jus ad fœnus ex pecunia mutuo data exigendum tribuunt; 1. Amittendæ ſortis, univerſim, periculum quod in omnibus mutuationibus occurrit ob fortuitos caſus & eventa varia quæ efficiunt, ut ſors, hoc eſt mutuata pecunia non uno modo perire poſſit; ejuſmodi eſt 2. Præſentis ſeu numeratæ pecuniæ privatio; cum enim pecunia præſens ſeu numerata multo, quam abſens, pretioſior ſit pluriſque æſtimabilis, qui mutuam, ad annum aut amplius, pecuniam dat, aliquid ultra præcipuam ſortem exigere poteſt, quoniam pretioſiorem ea rem dat, quam recipiet, ſtato tempore præcipuam eam ſortem recipiens. 3. Numerandæ pecuniæ, cum mutua datur, ſollicitudo, ejuſdemque ob oculos habendæ voluptas, qua ſe privat qui mutuam dat. 4. Obligatio præcipuæ ſortis non repetendæ ante terminum de quo convenit. 5. Neceſſitas in qua quiſpiam verſatur, ut mutuam ad fœnus pecuniam det, vel ut ſibi victum comparet, vel ut pupillorum nummos, quorum rationem reddere debet, utiles reddat.

R e s p o n s i o.

Omnes hi tituli quibus mutui fœnora purgari & in tuto poni contenditur, frivoli ſunt, habentque ſoliditatis nihil. 1. Amittendæ ſortis univerſum periculum non eſt titulus qui mutui fœnora tueatur & legitima reddat, quia mutuo intrinſecum aut moraliter addictum eſt, ac ſi ad fœneratitium mutuum purgandum faceret, uſura non niſi chimæra eſſet, fierique non amplius poſſet, ut illud exerceretur, quemadmodum fieri nequit, ut humanarum rerum ſtatus & conditio mutetur, omnibus ſcilicet periculis quæ eas circumſtant, inaceſſæ reddantur. 2. Præſens ſeu numerata pecunia non eſt pretioſior pluriſve æſtimabilis quam pecunia quæ abſens eſt. Contraria propoſitio damnata fuit ab Innocentio Papa XI. & a Cleri cœtu, an. 1700. qui plures alias ſuper uſura proſcripſit, quæ ſunt ejuſmodi: *Contractus Mohatra licitus eſt etiam reſpectu ejuſdem perſonæ; & cum contractu retrovenditionis prævie inito; cum intentione lucri .... cum numerata pecunia pretioſior ſit numeranda, & nullus ſit qui non majoris faciat pecuniam præſentem quam futuram, poteſt creditor aliquid ultra ſortem a mutuatario exigere, & eo titulo ab uſura excuſari. Uſura non eſt, dum ultra ſortem aliquid exigitur tamquam ex benevolentia & gratitudine debitum, ſed ſolum, ſi exigatur, tamquam ex juſtitia debitum. Licitum eſt mutuanti aliquid ultra ſortem exigere, ſi ſe obliget ad non repetendam ſortem uſque ad certum tempus. Tam licet ex alienatione per aliquot annos cenſum annuum exigere, quam licet exigere cenſum perpetuum ex alienatione perpetua.* 3. Non ergo numerandæ pecuniæ, cum mutua datur, labor, opera, ſollicitudo, itemque ejus ob oculos & præ manibus, ſeu in arca habendæ voluptas qua ſe privat qui mutuam dat, denique pecuniæ ante terminum non repetendæ obligatio, non ſunt uſuræ purgandæ idonei tituli, quoniam nihil horum a mutuo ſejungi poteſt. 4. Neceſſitas in qua quiſpiam verſatur, ut vel e ſua ad proprium victum, vel e pupillari pecunia quæ ejus fidei concredita eſt, lucrum trahat, hæc, inquam, neceſſitas titulus ſatis gravis eſſe non poteſt, ut fœneratitium mutuum in tuto ponat, quia licitæ aliæ rationes ſuppetunt, quibus propria pecunia utilis efficiatur, & quia, quæcumque tandem cauſa prætexi poſſit, id nunquam licet, quod naturali divinaque lege vetitum eſt.

XIV. Difficultas.

Si ex pecunia negotiatoribus mutuo ad diem data nil fœnoris trahi licet, perinde res habet in commercii ac populationis negotio; &, quod inde conſequitur, omnia regna, in quibus locum haberent principia, ſeu placita hæc, quamprimum in excidium abire cernerentur.

R e s p o n s i o.

Si probatum eſt, quemadmodum merito dubitari non poteſt, a ſimplici mutuo exactum fœnus ſuapte natura malum eſſe; nunquam illud reapſe exigi licere poteſt: &, cum omnia, quæcumque in hoc terrarum orbe eſſe aut cogitari poſſunt, incommoda, atque ipſa mundi, quam late patet, extinctio derivarentur e conſuetudine quæ uſurario mutuo non favet, malis his haud ſatis ineſſet ponderis, ut contrariam conſuetudinem legitimam redderent, quia, ut in communi prologuio eſt, *non ſunt facienda mala, ut eveniant bona*. Verum hæc jactata & tantopere jactata incommoda nonniſi phantaſmata, & meræ chimeræ ſunt. Uſura non eſt omnino commercii nervus. *Impendatur pecunia ad colendos agros, ad artes ſervandas & perficiendas, ad erigenda & ſuſtinenda opificia, ad venalia navigia conſtruenda, ad emendas & vendendas viciſſim & in orbem merces, ex æquitatis regulis, pareturque ratio, qua ineantur & ſuſtineantur conſilia per generales conſuetas, vel particulares, collata quidem pecunia, non autem collata opera, ſocietates, ſub recta conſultaque adminiſtrationis publico patrocinio & moderatione; cum vero, ceſſante uſura injuſtitiaque, aucto negotiatorum numero, ſuccreſcente mercium copia, earumque depreſſo pretio, magis magiſque commercium florebit. Tum demum feliciores erunt populi .... pecunia plus ingredietur in regnum, quam egredietur ...., majora emolumenta ſubſiſtentiæ multiplicabunt, adeoque, quod inde ſuapte natura conſequitur, humani generis propagationi favebunt.*

XV. Difficultas.

Extant numero plurima Gallorum Regum edicta, mandata, declarationes, itemque plurium per Galliæ regnum Parlamentorum areſta quæ in commercio, quoad negotiatores & mercatores, mutuum ad fœnus ſinunt: ejuſmodi ſunt, inter alia, mandatum Philippi VI. an. 1349. quoad Briæ & Campaniæ nundinas, aliud Ludovici XI. quoad mercatores Lugdunenſes, an. 1442. edictum Henrici IV. an. 1601. edictum pariter Ludovici XIII. an. 1634. areſtum parlamenti Pariſienſis, die 3. Septembris, an. 1644. &c.

R e s p o n s i o.

Cum Reges & parlamenta pro commercii mutuis fœnora ſinunt adjudicantque, pro certo ponunt, *lucrum ceſſans*, aut *damnum emergens* quoad eos exiſtere, qui lucrum percipiunt; ex quo fit, ut, qui pecuniæ quam mutuam dedere, fœnora ſibi adjudicanda curant, ea percipere, ſententiis licet faventibus nixi, licite nequeant, niſi in *lucri ceſſantis*, aut *damni emergentis* ſpecie reapſe verſentur. Hæc quidem eſt hac in re theologorum, canoniſtarum & juriſconſultorum mens. Quod ad poſtremos attinet, è millibus unum in medium afferam; eſt hic D. Claudius. Joſephus de Ferriere, decanus doctorum regentium Pariſienſis in Juribus Facultatis, & vetus in Parlamento advocatus, qui Tomo ſecundo Dictionarii Juris & Praxis, pag. 1098. edit. an. 1749. ita ſuam mentem aperit: „ Uſura lucratoria eſt apud nos abſoluta vetita; noſtrorum Regum ſanctiones ſecutæ ſunt hac in re juris canonici diſpoſitionem, quod ejuſmodi uſuras prohibet, quamvis eas ſineret Romanum, modo non eſſent immodicæ, nec fines prætergrederentur, quos iis Romanæ leges ponebant. Uſura compenſatoria ſinitur apud nos, prout tenet damni & lucri locum.... Uſura punitoria non eſt apud nos vetita; judices ad eam damnant compenſationis in modum, cum actor in jus vocat debitorem, ut ab eo, quod debet, ſibi ſolvatur cum debitæ ſummæ fœnore; judices, in hac facti ſpecie, damnant ad fœnora quæ debentur (numeranda ea quidem a petitionis die, qua damnatio ſecuta eſt) non tamquam pro creditore lucrum, bene vero tamquam jacturæ reparatio, quam ei attulit debitoris dilatio. " Id ſibi volunt regiæ ſanctiones & parlamentorum areſta quæ mutuatori facultatem ad fœnus tribuunt, inter tot alia quæ graviſſime id interdicunt. In poſteriorum numero ſunt, S. Ludovici ſanctio an. 1231. ejuſdem alia an. 1254. ſanctio Philippi III. an. 1274. ſanctio Philippi Pulcri an. 1311. ſanctiones Philippi Valeſii ann. 1330. & 1349. ſanctio Ludovici XII. an. 1510. & Franciſci I. an. 1535. parlamenti Pariſienſis areſtum an. 1534. Novembri menſe; aliud, die 14. Augusti an. 1567. demum aliud, Januarii die 10. 1736.

XVI. Dif-

XVI. Difficultas.

Felicis recordationis Papa Benedictus XIV. in encyclica Epiſtola quam Romæ dedit Kal. Novembr. an. 1745. & ad Patriarchas, Archiepiſcopos, Epiſcopos & Ordinarios Italiæ miſit, iis aperte luculenterque favet, qui fœnoris ex commercii mutuo legitimitatem propugnant, dum ſecundum unanimem theologorum & canoniſtarum ſuper hoc negotio conſultorum conſenſum, ait, 1. fieri interdum poſſe, ut quædam circumſtantiæ, ſeu tituli qui ad mutui eſſentiam non pertinent, cum eo concurrant, ſatiſque legitimum jus tribuant, ultra mutuæ ſummæ valorem, aliquid percipiendi; 2. contractus quoſdam eſſe, prorſus a mutuo quoad naturam alios per quos, multiplici pacto, ſuam quiſpiem pecuniam collocare poteſt, vel ut annuos ſibi reditus comparet, vel ut de negotiationibus commerciiſque participet, & ita quidem juſtum & licitum quæſtum ad ſe trahat; 3. ex his contractibus, ſiquidem omni ex parte ad accuratæ juſtitiæ regulas exacti ſint, licitas rationes plures exiſtere poſſe, quæ commercio ad publicum bonum faveant.

Responsio.

In hujus Epiſtolæ univerſo contextu ne verbum quidam occurrit, quod eo ſpectet, ut fœnorum quæ ex commercii mutuo percipiuntur, legitimitati faveat, nihilque non ibidem potius doctrinæ favet quæ ea damnat. Laudatæ Epiſtolæ verba quibus tantum uti poſſunt legitimitatis horum fœnorum propugnatores, id unum 1. Dicunt, *titulos quoſdam eſſe, qui de mutui eſſentia non ſunt, quique nonnunquam poſſunt cum eo concurrere, ſatiſque legitimum prabere titulum, quo ultra mutuata ſumma valorem aliquid percipiatur.* Nihil magis veritati conſonum; ita ſentimus ipſi; & hi quidem tituli ſunt mutuæ pecuniæ lucrum ceſſans aut damnum emergens. 2. Dicunt ea verba *contractus quoſdam eſſe, prorſus a mutuo quoad naturam alios per quos, multiplici pacto, ſuam quiſpiam pecuniam collocare poteſt, vel ut annuos ſibi reditus comparet, vel ut de negotiationibus commerciiſque participet, & ita quidem juſtum & licitum quæſtum ad ſe trahat.* Id quoque verum eſt; nemo id unus in dubium revocat. Nimirum venditionis & emptionis, locationis, ſocietatis contractus, & id genus alii ſunt rationes apprime legitimæ quibus ſibi quiſpiam reditus quæſtuſque juſtiſſimos & maxime licitos comparet. 3. Eadem verba dicunt, *ex his contractibus, ſiquidem omni ex parte ad accurata juſtitia regulas exacti ſint, licitas rationes plures exiſtere poſſe, qua commercio ad publicum bonum faveant, quibuſque negotiationes reipublica utiles exerceantur.* Heu! quis hac de re dubitat? Quis unquam ſibi in animum induxit dicere aut cogitare exactæ juſtitiæ contractus non poſſe licitas fovendi commercii rationes ſuppeditare? At ea verba dicuntne mutui in negotiatoris gratiam editi circumſtantiam eſſe *titulum qui ſatis legitimum jus tribuat, ut, prater ſumma valorem, qua huic negotiatori mutua data eſt, aliquid recipiatur?* Dicuntne mutuum hoc eſſe *contractum a mutuo quoad naturam omnino alium, per quem juſtum & licitum emolumentum percipi poſſit?* Dicuntne *nihil non in hoc mutuo ad accurata juſtitia regulas exactum eſſe?* Tantum abeſt, ut horum quicquam dicant, innuantque, ut potius præciſe rotundiſque verbis Benedictus XIV. omnino contradicat, doceat, teſtetur.

1. Benedictus XIV. profitetur *uſura unicam in mutui contractu ſedem eſſe, eamque in eo contineri, ut qui mutuum dat, velit, ope ſolum & vi mutui, fœnus exigere, cum ea mutui natura ſit, ut id unum quod præſtitum eſt, retrahatur, & nihil amplius.*

Hæc ſcilicet omnino ipſa quam nos propugnamus, ſententia eſt; ac, ſi quis vitiligare vellet & cavillari, propterea quod *uſura* dicitur *in mutui contractu unice reſidere, & in eo contineri, quod qui mutuum dat, fœnus ope ſolum & vi mutui exigere vult*; reſponderemus bene uſuræ definitionem, quoad ſingulas ejus partes, a nobis admodum libenter admitti, quia uſurarios contractus omnes quos a ſimplici mutuo diſcrepare contenditur, non alios reapſe ac vere quam palliatos mutui contractus eſſe, tam certum eſt quam quod certiſſimum, omneſque tituli qui a *lucro ceſſante* vel a *damno emergente* differunt, & e quibus ad fœnora ultra ſortem percipiendo ſibi quiſpiam præſidium ac fulcrum quærere vellet, non efficiunt, ne hæc ipſa fœnora reapſe & vere, ope ſolum & vi mutui, percipiantur. Ac mihi quidem, quicunque bonæ fidei eſt, dicat, velim, qua demum alia quam una & unica mutui vi, qui negotiatori mutuum dat, fœnora ultra ſummæ quam mutuam dedit ſortem exigere poſſit. An vi lucri quod hic negotiator e mutuatæ ſummæ uſu percipiet? At, primo loco, ſi negotiator emolumenti nihil e mutuata ſumma trahit, quod ſæpe contingit, non tenebitur fœnora mutuatori ſolvere, ſaltem in hac facti ſpecie, uſuræ patronis ipſis voluntarie aut coacte fatentibus. Secundo loco, lucrum quod negotiator ex mutuatæ pecuniæ uſu percipiet, ſi quod revera percipiet, lucrum, inquam, hoc non niſi ſuis ipſe curis, ſuis laboribus, ſuæque induſtriæ debebit; quod ſi mutuator ab eo lucri partem exegerit, efficiet ergo, ut is ſuas proprias curas, ſuum proprium laborem, ſuamque propriam induſtriam eidem ſolvat.

An vero mutuatæ pecuniæ vi mutuator id juris obtinet, ut ex ea ſibi fœnora ſumat? At primo quidem, id ei juris erit, in eadem facti ſpecie, ut fœnus exigat a paupere vel a divite, qui mutuatam pecuniam abſument, quin eam in utilem uſum conferant, quoniam non minus verum erit, eum ſuam iis mutuam pecuniam dare. Et quo tandem jure poteſt mutuator ex pecuniæ fructus trahere, quos ea nec phyſice ſeu formaliter, nec moraliter ſeu civiliter, nec denique virtualiter continet? Non eos continet phiſice; tritum eſt illud: *Nummus non parit nummum*. Non continet moraliter ſeu civiliter ullum fructum, quandoquidem, quæ ejus natura ejuſque inſtitutio moralis & civilis eſt, non eo refertur, ut ullum fructum emittat, ſed eo potius, ut omnes fructus emat. Nec magis ullum fructum virtualiter continet, quippe quæ, ſuapte natura, ſterilis & infecunda eſt, quod jam demonſtravimus. Præterea, pono momento temporis, contra facti evidentiam, pecuniam fecundam eſſe, quoad emolumentum quod ex ea negotiator fortaſſe vel probabiliter, ſi im lubet, deinceps trahet, hujus pecuniæ, quoad futuros fructus quos exeret, eadem, ut ſummum, erit ac grani aut nuclei ratio, quæ virtualiter continent fructus omnes quos arbor gignere poterit, quæ ex eo grano, ceu nucleo prodibit, ſi terræ mandentur, & forte fortuna felicem exitum habeant. Jam vero quæritur, an liceat granum, ſemen, aut nucleum arboris carius vendi, ea obducta cauſa, quod virtualiter & iæ germina continent fructus omnes qui ex iis naſci deinceps poterunt?

2. „Ad hæc (uſuræ) injuſtitiam excuſandam, inquit Benedictus XIV. inutile eſt in medium afferri, lucrum illud non immodicum, ſed moderatum, nec magni momenti eſſe; eum a quo exigitur, re ſane vera, vi tantum mutui non eſſe pauperem, ſed divitem; eumdem mutuatam ſummam non otioſam relicturum, ſed maxima cum utilitate, atque ut ſuam ipſius conditionem meliorem reddat, vel ad dominiorum acquiſitiones, vel ad commercii negotiationes adhibiturum; cum enim mutui eſſentia neceſſario poſita ſit in æqualitate inter id quod præſtatur, & id quod creditur; hac æqualitate ſemel poſita, qui aliquid amplius, ſola vi mutui, ſibi vindicat, opponitur hujus contractus naturæ ipſi, cum ei ex æquo & ad amuſſim, per valoris æqualis ei quem annumeraverat, ſolutionem ſit factum ſatis; & quod inde conſequitur, id quod redundat, ſiquidem recepiſſet, reſtituere deberet, per ejus juſtitiæ obligationem, quæ *commutativa* nuncupatur; hæc enim præcipit, ut, in contractibus, æquitas cujuſque propria accurate ſervetur, illatumque damnum, ſi eadem æquitas læſa eſt, reparetur."

3. „At, his duobus ſtatuendis principiis, negari non contenditur, quaſdam circumſtantias ſeu titulos quibus mutui eſſentia non afficitur, aliquando poſſe cum eo concurrere, & ultra mutuatæ ſummæ valorem aliquid percipiendi ſatis legitimum jus præbere."

Id nos quidem non inficiamur; fatemur potius aſſerimuſque, dummodo jus hoc ſuam a lucro ceſſante, vel e damno emergente vim ſumat.

4. „Verum in primis animadvertendum eſt a veritate maxime alienum eſſe, ſemper occurrere, vel cum mutuo, legitimos titulos, vel independenter a mutuo, licitos contractus alios, quorum adminiculo, quoties conceduntur cuipiam pecunia, frumentum, aliæve merces, juſtas ſemper cauſas ſubeſſe, ob quas moderata eliqua ultra ſortem fœnora percipiantur. Non ita cogitari poſſet, quin ſacræ Scripturæ auctoritati, Catholicæ Eccleſiæ ſuper uſura deciſionibus, atque adeo rationis ipſius principiis evidenter obſiſteretur; nemo enim ignorare poteſt ei unumquemque obligationi ſubeſſe, in multiplici facti ſpecie, ſuo ut proximo per purum & ſimplex mutuum opituletur, ſecundum ea Chriſti ipſius Domini verba: *Ne venias ei qui a te petit, mutuum dare* & oppido bene multas circumſtantias exiſtere,

„in

Digitized by Google

„ in quibus occaſio comperi nequit, ut ullus licitus „ juſtuſque contractus alius, quam mutuum, locum „ habeat. Quamobrem quicunque ſuam in tuto ponere „ conſcientiam vult, eum oportet, antequam aliquem contractum ſtatuat iniatque, cujus vi pecuniam fructuoſam reddat, diligenter expendere, an „ vere ſibi ſuppetat, cum mutuo, legitimus titulus, „ licitusve contractus a mutuo alius, qui ſœnus quod „ ipſe ſibi comparare ſtudet, cumulate purgare poſſit. “

Summus Pontifex, inter alia, ſtatuit duo, in poſtrema hac animadverſione quæ nos quidem perinde atque ipſa recipimus. Primum eſt, mutui proximo dandi obligationem ſæpenumero adeſſe. Mutuum ergo nonnunquam præcepti eſt, & aliquando conſilii tantum. Ad præceptum pertinet, quoad pauperes quibus ſubſidium non afferri non poteſt, dato mutuo pro circumſtantiis quæ ita poſtulant; ſpectat autem ad conſilium ſolummodo, quoad divites quos non urget mutuandi neceſſitas, quique mutuum non expetunt, niſi ſuam ut fortunam augeant. In hac facti ſpecie, liberum cuique eſt iis mutuum dare aut non dare; et, facta hypotheſi, quempiam id ſibi ſumere, ut iis mutuum det, id gratis prorſus ut quoad pauperes facere debet, quia ejuſmodi eſt natura mutui, quod nempe neceſſario, ſeu eſſentialiter beneficentiæ contractus eſt, contractus, inquam, cujus eſſentia, vis & ratio continetur æqualitate inter id quod ſuppeditatur, & id quod redditur. Ita quidem, ut exemplum afferam, quamvis non ſemper ore tenus, ſeu vocaliter orare teneamur, ſemper tamen vocali preci omnes quas ſuapte natura poſtulat, conditiones debemus apponere, quoties ad eam nos applicamus. In eumdem modum non cuique petenti mutuum dari neceſſe eſt; at, facta hypotheſi, quempiam velle mutuum dare, gratis det, oportet, quæ ea mutui natura eſt.

Alterum quod in ea ipſa poſteriore ſuper mutuo animadverſione doctus Pontifex ſtatuit, eſt, adeſſe cum mutuo legitimum titulum, licitumve contractum, a mutuo alium, qui fœnus omnino purgare poſſint, quod ſibi quiſpiam comparare ſtudet. Utique: et hic legitimus titulus non eſt emolumentum quod mutuatarius e mutuata pecunia trahere poterit; eſt lucrum ceſſans et damnum emergens; at licitus contractus hic a mutuo alius non eſt mutuum mere palliatum; eſt contractus e mutuo reapſa diſtinctus, qui nihil non juſtum continet, quique proinde alicujus lucri faciendi licitus modus evadit.

XVII. Difficultas.

Contractus tres eodem tempore & cum eadem perſona initos judicarunt haud ita pridem apprime legitimos Univerſitates, Colonienſis, die 8. Julii an. 1744. Trevirenſis, an. itidem 1744. die 4. Auguſti, Friburgenſis, Ingolſtadienſis, Moguntina, Salmanticenſis, & Complutenſis, quin loquamur de approbatione Baſileenſis Epiſcopi, qui die 24. Januarii an. 1745. qui pœnitentes & confeſſarios ſuæ diœceſis ſiniit ad earum Univerſitatum ſententiam in praxi ſe conformare. Fierine ergo poſſit, ut tot ac tam celebres Univerſitates in errore verſarentur.

Responsio.

Ad propoſitam difficultatem infirmandam, ſatis nobis eſſet Univerſitatibus Univerſitates, Theologis Theologos opponere, & poſt Auctorem Tractatus de Commercii Mutuis, (Tom. IV. p. 5. 6. 7. 9.) dicere „ catholicorum Doctorum univerſalem ac prope unanimem conſenſum ſpectari non poſſe tamquam ſatis „ gravem firmamque rationem qua fidei articulus ſtatuatur, niſi cum eo conjunctus ſit, quod ab antiquis temporibus creditum eſt; eos infallibilitatis, „ quam vocant, privilegio donatos non eſſe, ut nempe ſint fallere & falli neſcii; non a Scholaſticorum „ ſententiis de ſacra Scriptura & Traditione, ſed de „ eorumdem Doctorum ſententiis ex congruentia vel „ oppoſitione cum ſacræ Scripturæ & Traditionis doctrina judicandum eſſe; non eſſe quærendum ex eorum auctoritate præſidium, ut theologo ſilentium „ imponatur; hunc poſſe magno numero univerſoque „ agmini refragari, modo alicujus idonei theologi ſententia ab eo ſtet; recentiores theologos eatenus tantum auctoritate pollere, quatenus cum omni antiquitate conſentiunt, &c. “ At nos quidem non indigemus reſponſo hoc, ac nihil eſt, cur afferamus, quicquid ad illud explicandum, amplificandum aut roborandum poſſemus addere, quia nobis inter alia reſponſi præſto eſt unum quod rem totam definit; eſt autem hoc.

Seu liciti ſint contractus tres, ſeu non; ſeu major theologorum numerus, qui hoc tempore exiſtunt, aut unquam exiſtent, eos legitimos aſſerant, ſeu negent; ſeu ne unus quidem, ſi lubet, ſit, qui non eos licitos putet; mea parum intereſt; nec minus verum erit eos ad unum omnes in id conſentire, ut ſimplex mutuum tamquam uſurarium damnent, cum lucratorium eſt. Quid ita? Quia tum quidem ſuper juris quæſtione convenit inter omnes, iidemque ſuper facti tantum controverſia altercantur. Triplex contractus eſtne uſurarius? Hæc facti quæſtio eſt. Facta hypotheſi, triplicem contractum uſurarium eſſe, aſtne licitus? Eſt hæc juris controverſia. Theologi, non inficior, ajo etiam & confirmo, ſuper facti quæſtione diſputant, an ſcilicet triplex contractus uſurarius ſit, quia alii quidem verum & proprie dictum ſocietatis contractum eſſe, alii vero nihil aliud reapſa aliud, quam palliati mutui contractum aſſerunt; at in id omnes & ſinguli conſpirant, ut dicant, triplicem contractum, ſi re vera non niſi palliatum mutuum eſt, ob hanc unam & unicam cauſam illicitum eſſe. Non ergo lis inter eos niſi de facto eſt, & ſuper jure conſentiunt; eorumque proinde diſſidium, quoad caput hoc, non officit cauſæ noſtræ, quippe quod impedimento non eſt, quominus omne mutuum, cum uſurarium eſt, concordibus animis damnent. Teſtantur id diſertis verbis, inter alios, Colonienſis Univerſitatis Theologi, cum id ſuæ deciſioni ſtatuunt fundamenti loco, non niſi in formali aut virtuali mutuo uſuram adeſſe: *Uſura enim non eſt extra formale vel virtuale mutuum, quale in dicto contractu non reperitur .... In primis non reperitur mutuum, ſed eſt verus contractus ſocietatis.* Theologi porro qui triplicis contractus legitimitatem propugnant, non alia id cauſa faciunt, quam quod perſuaſum habent illud in *formale* vel *virtuale* mutuum minime degenerare; putant ergo illud, ſiquidem in *formale* vel *virtuale* mutuum abiret, tum vero illegitimum fore: in id ergo conſentiunt, ut in ſimplici mutuo uſuram damnent, eorumque diſſenſio ad puram tantum putamque facti quæſtionem refertur; quod nobis ſane ſat eſt; ſentiunt enim ut nos ſentimus ſuper juris quæſtione; & ad facti controverſiam quod attinet, adverſarii noſtri ſe dubio procul non ſine voluptate remiſſos videbunt ad doctum Papam Benedictum XIV. cujus auctoritatem & verentur, & ſibi accommodare conantur. Ita ergo in Tractatu de Synodo Diœceſana, libro ſeptimo, cap. 51. Sentit & animo reputet magni nominis Papa hic. Animadvertit primo Benedictus XIV. diſputationem ſuper tribus contractibus ob contentionem quæ ſuper hoc capite, Navarrum inter & Dominicum Soto efferbuit, celebrem evaſiſſe, Navarro quidem legitimos eos putante, Soto vero nequaquam. Ait deinde, cauſa ad Sixtum V. delata, Papam hunc damnaſſe contractus tres, an. 1586. per Bullam *Detestabilis*, & nihilominus adhuc ſub judice litem eſſe, quia plures, iidemque magni nominis theologi, cujuſmodi ſunt, inter alios, Coverruviae, Cardinalis de Lugo, Gibalinius, Vanroy, trium contractuum legitimitatem propugnarunt poſt hanc Bullam quam eo ſenſu explicuerunt, ut unice damnet injuſtas & uſurarias conventiones quas tribus contractibus non inhærere contendunt. Opponit deinde Benedictus XIV. his theologis eorum aliquos qui damnant contractus tres, cujuſmodi ſunt D. Genett, Auctor moralis doctrinæ Gratianopolis, Petrus Aurelius, Continuator Tournely, PP. Alexander & Concina; tandemque concludit haud debere quidem Epiſcopum ulla cenſura ſententiam tribus contractibus faventem plectere, at debere tamen eorum uſum pro virili impedire, & ab iis diœceſanos avertere: *pro viribus*, ejus verba ſunt, *impedire, & ab eo* (triplici contractu) *ineundo ſuos ſubditos dehortari, quod a pleriſque Epiſcopis in ſuis diœceſanis ſynodis .... ſapientiſſime factum referunt Genett, Tom. I. Tract. 4. cap. 14. & Natalis Alexand. Epiſtol. 94. in Append. ad Tom. II. ſuæ Theolog. Moral.* ſubdit Benedictus XIV.

Baſileenſis Epiſcopus ſuam trium contractuum approbationem facultatemque quam, quoad hanc rem, ſuæ diœceſeos confeſſariis & pœnitentibus tribuit, cum hac authentica Benedicti Papæ XIV. deciſione, initaque ab Epiſcoporum pleriſque agendi ratione haud facile conciliabit; et nos quidem de ejus animi integritate tam bene ſentimus, ut nobis perſuadeamus fore, ut ad eam ſe conformet, & noſtra ſene fidentia nititur iis verbis quæ ad ejus approbationis calcem legimus: *in praxim deduci permittimus, donec forſitan a ſacra ſede Apoſtolica ſuper hac re aliter definiatur.* Si Papæ qui e doctiſſimis fuit, ponderata deciſio, quamque ipſe ad poſteritatem tranſmittit in opere, ubi tutas Epiſcopis regu-

Digitized by Google

regulas, ut ſuas ſynodos utiliter habeant, tradendas ſibi proponit, non eſt formalis & authentica ſanctæ Sedis deciſio, aliquid ſaltem eſt quod ad eam proxime accedit, & apprime cohibere poteſt mentem conſiliumque præſulis, adeo ſincera obſervantia erga id omne animati, quod ex apoſtolico ſolio, ſub duplici ſcientiæ & pontificiæ auctoritatis ſigillo, emanat.

XVIII. Difficultas.

Quod hoc titulo continebitur, non erit peculiaris oppoſitio quæ nondum ſoluta fuerit; erit propriæ ſummaria præcipuarum difficultatum collectio in quam cogi poteſt ſententia noſtra, quæque reſpondebit viceſimo quarto Tractatus de Commercii Mutuis, eidemque poſtremo capite quod ita gallice inſcribitur: *Chapitre 24. Récapitulation & Concluſion*. Exponemus auctoris verba italicis litteris, ut diſtinguantur a noſtris quæ per conſuetas litteras exhibebuntur. *Omnes quorum animis inſidet gratuitatis opinio*, quæ mutuo *neceſſaria ſeu eſſentialis eſt, conſentiunt hoc nec tituli unquam, ac ne ſpeciei quidem loco eſſe poſſe, ut quiſpiam ab eo cui ſuam pecuniam mutuam, per hujus generis conventionem ſeu contractum, dedit, emolumenti quicquam exigat aut trahat. Quantumvis aliæ poſſint eſſe cauſæ quæ ad mutuum hac ratione dandum determinent, mutuum ſemper debet eſſe gratuitum; pauperem inter & divitem non diſtinguitur; ab uno æque atque ab alio exactum fœnus injuſtum & uſurarium eſt; at quæcunque rationes ex natura & characteribus ſimplicis mutui quod eſſentialiter eſt ipſum per ſe gratuitum deduci poſſint, earum quidem nulla contractibus aliis quorum alia natura eſt, accommodari poteſt* (T. V. p. 451.). Confeſſio hæc honori uſt docti ſcriptoris menti animoque; pretioſa eſt, amputandiſque omnibus difficultatibus quæ ſuper uſura utrinque agitantur, magnopere, per adverſarum partium conciliationem inſervire poteſt.

Contractus qui ſuper commercii mutuo verſatur, addit auctor, *nedum ſuapte natura gratuitus eſt, fœnus in ſuo principio, in contrahentium voluntate, & in clauſulis quas continet, adjunctum habet. Nihil non liberum & voluntarium eſt in contrahentium utroque, fœnus ibidem ſtipulatum eſt, & ſine fraude ac ſine dolo permiſſum, conſenſumque ibidem neceſſitas non extorquebat; eadem eſſe debet hujus contractus ratio, ac ceterorum omnium qui a ſimplici mutuo, atque adeo a commodato diſtinguuntur; ac nemo poteſt, quin legitimum cenſeat, cum nihil contineat, quod commutativa juſtitia repugnet, videlicet, cum in eo ſervatur æqualitas. Ut ejus erga legitimitas impugnetur, alia arma ſumi omnino neceſſe eſt, quam quæ a contractu ſuapte natura gratuito, cujuſmodi ſimplex mutuum eſt, ſuppeditari poſſunt* (*ibid.* p. 451. 452.). Hic vero incipit auctorem inter & nos ſciſſio. *Contractus*, inquit, *qui ſuper commercii mutuo verſatur, in ſuo principio, in contrahentium voluntate, in clauſulis quas continet, fœneratitius eſt, ac dum in ſe ipſo gratuitus ſit.* Ita ſane res habet; & hoc ſane eſt hujus contractus vitium. Non eſt ulla ex parte gratuitus, & ejuſmodi quidem omni ex parte eſſe deberet; eſt enim mutui ſpecies quæ neceſſario de ſuo genere participare debet, quod, auctore fatente, *eſſentialiter gratuitum* eſt. Quodcunque enim tandem nomen tribui commercii mutuo libeat, nunquam illud conſtituet peculiare genus, nunquamque erit niſi peculiaris ſpecies mutui, quod de genere omnibus mutui ſpeciebus communi participare non poterit, quin deſinat eſſe mutuum. Jam vero mutuum ut genus, ſeu generice ſpectatum, eſſentialiter gratuitum eſt; ergo commercii mutuum non minus ejuſmodi eſt: aut ſi non eſt ejuſmodi, non amplius mutuum eſt. Aliter loqui eſt abuti communi ſermone, & abſurdum propugnare non minus abſonum & a ratione alienum quam hoc: *Homo eſt eſſentialiter animal, quoniam eſt ſpecierum una quæ ſub animalitate quæ ſingulis animalium ſpeciebus commune genus eſt, continentur; & ipſe tamen homo nulla ratione de animalitate participat*. Accurata eſt paritas, & auctor ita ratiocinetur, oportet: *Commercii mutuum eſt eſſentialiter mutuum, quippe quod eſt ſpecierum una, quæ ſub mutui contractu, quod commune genus eſt, continentur, & nihilominus commercii mutuum de mutui contractu nulla ratione participat*.

Nihil non liberum & voluntarium eſt, ſubdit auctor, *in contrahentium utroque, fœnus ſine fraude & ſine dolo tranſactum eſt, conſenſum neceſſitas non extorſit*. Non omne, nos reſpondemus, in ambobus contrahentibus liberum eſt & voluntarium. Mutuatarius non conſentit in fœnorum ſolutionem, niſi quia mutuator aliter ei mutuum dare non vult. Extortus ergo eſt mutuatarii conſenſus, quem eo redigit neceſſitas, ut vel mutuo careat, vel illud hac onerosa conditione ſumat. Licet ergo, atque adeo neceſſe eſt ſibi neminem non temperare, quin ejuſmodi contractum legitimum cenſeat, quia commutativæ juſtitiæ & æqualitati contrarius eſt, prout mutuator plus exigit recipitque, quam dedit, æqualitatemque proinde violat, quæ in eo eſt poſita, ut omnino quod datum, & nihil præterea retrahatur.

Ut impugnetur mutui legitimitas, quod ad commercium ſpectat, ſubdit auctor, *neceſſario requiritur, ut alia ſumantur arma, quam quæ a contractu ſuapte natura gratuito, cujuſmodi eſt ſimplex mutuum, ſuppeditari poſſunt*. Minime vero; ut mutui ad commercium ſpectantis legitimitas impugnetur, alia arma ſumi non eſt neceſſe, quam quæ mutuum ſimplex miniſtrat, quia hæc arma contra commercii mutuum æque ac contra ſimplex mutuum victricia ſunt, ob eam peremptoriam cauſam, quod commercii mutuum & mutuum ſimplex, cum ſint mutui ſpecies duæ, debent neceſſario ſimul in communi genere convenire, & commune quidem genus eſt contractus mutui cujus ea eſſentia eſt, ut gratuitum ſit. Non ergo minus gratuitum eſt commercii mutuum, quam mutuum ſimplex; ac ſi gratuitum non eſt, non amplius eſt mutuum, eique auctor id nominis injuria tribuit.

Conſulat fruſtra quiſpiam naturalem legem, ut commercii mutuum in ea damnatum comperiat.... Hæc, quam late protenditur, excuſſa licet nihil nobis exhibet, quod illud improbet (Pag. 453.). Commercii mutuum evidenter eſt naturali legi contrarium, & innumera rationum momenta quæ illud graviſſime obruunt, lex hæc ipſa ſuppeditat. Momenta hæc ſunt, inter alia, per commercii mutuum, ordinem naturamque rerum inverti, prout illud ex contractu ſuapte natura gratuito fœneratitium contractum efficit; prout commutativam juſtitiam, ſeu æqualitatis juſtæque proportionis regulam violat, mutuatore ſcilicet plus exigente, quam dedit; prout hic ipſe mutuator in alienam meſſem falcem immittit, colligens, ubi non ſeminavit; mutuata enim pecunia non eſt ſemen, nullumque generationis principium continet; prout hic idem mutuator bis ejuſdem rei eumdem valorem exigit; prout irrepit in lucri partem, quod a ſua mutuatarius induſtria percipit, quin ejus periculorum particeps ſit, atque ita propriam ipſius induſtriam ſibi ſolutam vult; prout rem quæ ſterilis eſt ipſa per ſe, cogit fecundam eſſe; prout beneficium vendit, ſuumque ad emolumentum refert ſervitium quod magnanimiter præſtare deberet, quodque oporteret ad proximi emolumentum omnino vergere; prout pecuniam vendit, aut locat, cujus natura nec venditionem, nec locationem ſuſcipere poteſt; prout pecuniam vendit, quæ ad eum non pertinet, quoniam ejus dominium, mutuationis ipſa vi, gratis ad mutuatarium tranſlatum eſt; prout in magnum illud naturalis legis principium peccat, quod nos docet aliis facere, quod nobis ipſis ab iis factum vellemus, cum certum ſit eſſe neminem qui pecunia indigens, ſibi gratis eam dari nollet. Poſſemus nos quidem plures alias oppoſitiones percurrere, quæ inter commercii mutuum & naturalem legem exiſtunt; at ſatis diximus & pluſquam ſatis, ut probaremus longe plurima rationum momenta quæ hoc mutui genus improbant, a naturali lege ſuppeditari.

Cum divitis hominis mutuationi *non alia cauſa ſubſit, quam ut ejus facultates augeat.... naturalis lex nullam nobis obligationem imponit, ut ad hanc augmentationem de noſtro conferamus* (Pag. 453). Ita ſane; naturalis lex haud nos obligat, ut diviti homini mutuum demus, qui non mutuatur, niſi ut ſuas facultates augeat; mutuum, in hac facti ſpecie, non niſi conſilii eſt; ab eo poſſumus abſtinere; at facta hypotheſi, nos velle mutuum dare, debemus id gratis facere, quia cujuſque mutui natura ejuſmodi eſt; ac ne tum quidem mutuum damus impenſis noſtris, quoniam nobis reddetur, quicquid damus, noſtraque pecunia penes nos otioſa in arca remanſiſſet, ut inſtrumentum ſeorſim poſitum extraque artificis manum; falſum ergo eſt nos jacturæ ſubeſſe, dum mutuum damus, aut noſtris impenſis dare.

Mutuatarius nihil ſolvit niſi liberrime & maxime voluntarie. Si ita res habet, nihil addi poteſt mutuatarii libertati; nihil enim eſt ſupra liberrimum & ſumme voluntarium; verum, ad ferendum hac de re judicium, neceſſe foret mutuatorem ita mentem ſuam mutuatario explicare, & ſermonem ejus animi fidelem interpretem eſſe: „ tu quidem a me mutuam pecuniam petis, „ ego vero poſtulationi tuæ libentiſſime omninoque „ gratis aſſentior; jam tecum ineo mutui contractum, „ cujus vi tibi do mutuam decem mille francorum „ ſummam quam mihi intra quadriennium reddes abſ„ que ullo vel minimo fœnore; nihil enim aliud in „ ani-

Digitized by Google

„ animo habeo, quam ut per hoc mutuum te mihi „ devinciam, nec exigo, at ne ſpero quidem aliud a „ te, cum terminus excurrerit, quam tracentas decem „ milla quos jucundum mihi eſt mutuos hac die tibi „ dare, eo tantum conſilio, tibi ut ipſi gratum faciam.“ Contractu in hunc modum inito, mente animoque cum calamo conſpirantibus, judicabitur mutuatarius liberrimum eſſe, elapſo termino, gratum animum mutuatori exhibere, eumdemque poſſe ſuæ liberalitati habenas laxare erga amicum de ſe bene meritum, qui & ipſe doni omnino puri quod ei exhibebitur, accipiendi, aut per animi magnitudinem abnuendi libertate gaudebit.

Mutuata pecunia evaſit in mutuatarii manu inſtrumentum fecundum quod ei deſervit, ſuam ut induſtriam utilem redderet, aucta pecunia eſt (Pag. 454.). Perperam loqui eſt, dicere pecuniam evaſiſſe fecundum inſtrumentum, ſeu *principium activum* in mutuatarii manu, qui ea uſus eſt; non magis ea pecunia fecundum inſtrumentum eſt in mutuatarii manu, quam cælum in manu ſculptoris, penicillus in pictoris manu, in ſcriptoris manu calamus. Tribuenda eſt ergo mutuatarii induſtriæ pecuniæ fecunditas; hæc enim in ejus manibus non niſi inſtrumentum eſt, animæ & fecunditatis expers æque ac cætera omnia inanimata inſtrumenta in artificum manibus, qui eadem adhibent.

Fœnus quod mutuatarius ſolvit, non e ſuo ipſe bono ſeu fundo ſumit; eſt illud emolumenti quod mutuata pecunia ope percepit, levis portio, eumque copioſe compenſat major emolumenti pars quam ipſe ſibi reſervat. Mutuator e ſuo fœnus ſumit quod ſolvit; mutuata enim pecunia ad eum pertinet mutui ipſius vi; illud e ſua ipſius induſtria ſumit. Non ergo compenſatur per majorem emolumenti partem quam ſibi reſervat, emolumenti nempe quod non ſemper advenit, quodque, ut ſemper eveniret, totum prorſus pertineret ad mutuatarium, tamquam ad ſolum dominum, ad ſolum activum principium, ad ſolam cauſam inſtrumenti motricem, quod ei deſervit, ut id lucri faceret, quod proinde lucrum ipſum non niſi fructus laboris induſtriæque mutuatarii cenſeri poteſt, quemadmodum artificis emolumentum eſt ejuſdem laboris & induſtriæ fructus. Cuipiamne unquam in mentem venit præſtantiorum artificum divitias inſtrumentis tribuere, quæ iidem ad eas accumulandas adhibuerunt?

Vetus & novum Teſtamentum, itemque Patrum Traditio non damnant commercii mutuum (Pag. 454. 455. 456.). Contrarium centies demonſtratum eſt, & ad id probandum, ſatis eſſet hoc loco animadverti ſacras Litteras & Patres damnare omne mutuum in quo plus exigitur quam datur; damnant proinde commercii mutuum quod mercatoribus, ut conſumptionis mutuum quod pauperibus tribuitur, quandoquidem plus exigitur in utroque, quam datur; qua ſane prorſus in re, poſita eſt uſuræ eſſentia.

Concilia generalia & particularia in clericorum tantum perſona uſuram damnant, eamque ſi quando laicis prohibent, cum ſolum prohibent, cum civitatibus aut privatis hominibus perniciem affert, non autem cum utilis iiſdem eſt (Pag. 456. 457.). Probavimus ſupra ex generalium & particularium plurium conciliorum canonibus uſuram ab iis damnari in omnis generis hominibus, ſeu eccleſiaſticis ſeu laicis, & quoad quamcumque perſonam exerceatur, divitem vel pauperem, negotiatorem vel non.

Omnis ætatis theologi conſpirarunt, ut ſimplicis mutui lucrum preſcriberent, ſpectarentque commercii mutuum tamquam contractum a ſimplici mutuo, natura, alium, adeoque non eſſentialiter gratuitum (Pag. 457. 458.). Denegari non poteſt huic aſſertioni prærogativa quam auctor conatur adimere commercii mutuo; eſt ea plane gratuita, quandoquidem eſt abſolute falſum omnes omnium temporum theologos in id conſenſiſſe, ut commercii mutuum tamquam contractum a ſimplici mutuo, natura, alium, & quod inde conſequitur, haud eſſentialiter gratuitum ſpectarent. Si res ita ſe haberet, non opus habuiſſet auctor ſuum *de Commercii Mutuis* Tractatum contexere; nullum enim adverſarium habuiſſet, quem impugnaret. Auctor non eſt felicior, cum *theologorum conſenſioni*, (Pag. 459.) pro commercii mutuo, *juriſconſultorum unanimem ſententiam* addit. Videri poteſt in hanc rem primus Theologicorum ſuper Uſura Principiorum Tomus, a pag. 205. ad uſque 225.

Præcedentium rerum omnium probationes in Tractatu de Commercii Mutuis continentur. (Pag. 461.) *Quod iis oppoſuit Principiorum auctor, id vero non earumdem vim infirmavit. Adjumenta plura quibus ſe uti debere credidit, aliena ſunt a quæſtione quam pertractare voluit, quin ejus ſtatum attingeret.* Tractatus de Commercii Mutuis nil probat aliud quam auctoris ingenium, expertiſſimam mentem, perſpicaciam, late patentem eruditionem, & in primis induſtriam, & ideas perturbet, res confundat miſceatque, notiones & definitiones creet, quæ ei peculiares & propriæ ſunt, conſociet, ſiquidem poſſit, res quæ nequaquam cohærent ſimulque ſtare non poſſunt, avertat quæſtionis ſtatum: & difficultates eludat, quin ad eaſdem reſpondeat. Principiorum in has digreſſiones aberrationeſque non abit, ſacram Scripturam, Patrum Traditionem, Concilia, Theologos & Canoniſtas ubique ſequitur; ideis definitionibuſque rerum adhæret, quas nobis hi tradiderunt; adjumenta quæ adhibet, ad quæſtionem quam præ manibus habet ac diſcutit, apprime faciunt; victricia ſunt, quandoquidem ab eo agitata pertractataque controverſia hæc demum eſt, utrum uſura proprie dicta & odioſo ſenſu accepta comperiatur exiſtatque in commercii mutuo, & eam quidem reapſe in hoc adeſſe invicte ac triumphantia in modum probat. Prolixo huic de uſura articulo finem dabit Gallicanæ Hiſtoriæ monumentum, quod e re propoſita dubio procul alienum non eſt.

Theodebertus Auſtraſiæ Rex, omnium Clodovei poſterorum optimus, inquit Abbas Velly, (T. I. p. 84. 89.) magni momenti ſummam Veroduni incolis mutuam dederat; quam cum Diderius ejus urbis Epiſcopus relaturus veniſſet, recipere Princeps renuit, ſuæque recuſationi præclarum hoc reſponſum addidit: *Summa nobis felicitas eſt, inquit ad præſulem, nos bene faciendi occaſionem mihi comparuiſſe, & me paſſum non eſſe eam mihi excidere.* Hanc agendi rationem parumper cum ea conferamus, quam inivere Petrus & Jacobus, quos auctor Tractatus de Commercii Mutuis in ſcenam protulit. „ Pono, inquit auctor, Petro eſſe præ manibus „ adeundam acquiſitionem, centum mille librarum pre- „ tio; ei non niſi quinquaginta milla ſuppetunt; Ja- „ cobum amicum adit, ut quinquaginta mille libras „ remittet, moderati ſolvendi fœnoris lege, vel eadem „ conditione totidem ab eo recipiat. Jacobus amici „ ſibi devinciendi, ac de eo bene merendi, ſimulque „ ſuæ pecuniæ bene collocandæ occaſionem ſe nactum „ gaudens, Petro quinquaginta mille libras exhibet, „ ab eoque ſibi oblatum fœnus acceptat.“

An vero non obverſantur oculis admirandi heroes duo, amicitiæ omnino puræ & a privato commodo prorſus alienæ rara, ſublimia exemplaria duo? Mittamus, inquit ad amicum Jacobum Petrus, mittamus illud vetus adagium, *inter amicos omnia communia*; aliquid melius quod tibi proponam, habeo. Inibi ſum, ut centum mille librarum acquiſitionem perficiam; præſto mihi ſunt libræ quinquaginta mille; has tu tibi ſume, ſolvendo fœnore, aut ego eamdem ſummam, & eadem quidem conditione, a te recipiam. Aliter, a me tibi pecuniæ nihil, ut mihi non eſt animus tuam habere, quin tibi, quod ei reſpondeat, fœnus ſolvam. Quam nobilis ſermo hic! Quam purus & a proprii commodi ſtudio remotus! Quam perfectis duobus amicis dignus, qui ſe gaudent nactos occaſionem bene de ſe merendi ſenſu ipſo amicitiæ quam ſibi mutuo jurarunt! Quam analogus eſt naturalis legis & Evangelii lectionibus quæ nos docent, ut noſtros nobis fratres beneficentiæ & virtutis animo devinciamus, iis deſerviamus ob deſerviendi voluptatem ipſam, iis gratificemur, quin e beneficiis quæ iiſdem concedimus, veluti poſt meſſem granula colligere demiſſe velimus, quemque prodigioſe Jacobus ab iis receſſiſſet, hac alia ratione Petrum alloquens: Heu! Petre, tibi equidem amicus ſum, inquis, & mihi proponis, te ſoluturum mihi ſervitium quod a me petis? Pro vili ergo mercenario me ſumis. At, ſi ego tibi amicus ſum, en ſummam qua tibi opus eſt, ea expreſſa conditione, nunquam fore, ut tu de fœnore mihi loquaris. Ex hac locutione, agnoſco equidem vere amicum, hominem, chriſtianum, Evangelii fidelem diſcipulum, ut par eſt, cum in auctoris heroe non videam niſi cupidum operarium, miſerum bajulum, abjectum & contemptibile cupiditatis mancipium.

ZEL

ZELUS, generatim, de fervore dicitur quo ad rem aliquam quiſpiam fertur, at magis de eo peculiariter, qui pro Dei gloria & animarum ſalute exeritur, & qui potiſſimum altarium miniſtris convenit. Zelus qui eorum eſt proprius, eſſe debet æque vividus & ardens, prudens, illuſtratus, diſcretus, infinitum in modum varius pro animorum varietate, & pro locorum, temporum, ætatum,

Digitized by Google